

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
"ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΗΡΥΚΟΣ"

ΦΩΚΙΩΝΟΣ Α. ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

10

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ
ΕΛΛΗΝΟ-ΣΕΡΒΟ-ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ἡ τελειωτέρα καὶ ἀκριβεστέρα ἀφήγησις τῶν Ἑλληνοβουλγαρικῶν καὶ Σερβοβουλγαρικῶν μαχῶν,

ΕΠΙ ΤΗ ΒΑΣΕΙ
ὅλων τῶν ἐπισήμων ἀνακοινώσεων καὶ τῶν περιγραφῶν τῶν ἐγκριτοτέρων εὐρωπαϊκῶν φύλλων.

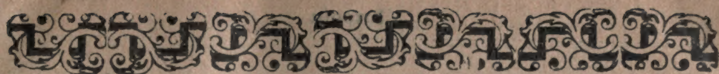
ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΩ͂Ν ΜΑΧΩ͂Ν
Παραστατικώταται καὶ καλλιτεχνικαί,

ΕΚΔΟΣΙΣ ΑΡΤΙΑ

ΕΚΔΟΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ "ΑΤΛΑΣ,,
25 Madison—NEW-YORK

LIBRARY
NOV 28 1972
UNIVERSITY OF TORONTO

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟ-ΣΕΡΒΟ-ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΥ
ΠΟΛΕΜΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τὰ αἴτια τοῦ συμμαχικοῦ πολέμου. Βουλγαρικαὶ παρασπονδίαι.

Ἡ βαρβαρότης καὶ αἱ συχναὶ ὠμότητες τῶν Τούρκων κατακτητῶν τῆς Μακεδονίας, τῆς Θράκης καὶ τῆς Ἠπείρου ἐναντίον τῶν χριστιανικῶν πληθυσμῶν τῶν χωρῶν τούτων, ἐπέφερον φυσικῶς τὴν λύσιν τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος.

Τὰ τέσσαρα χριστιανικὰ κράτη τὰ ἀποτελοῦντα τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον, ἡ Ἑλλάς, ἡ Σερβία, ἡ Βουλγαρία, τὸ Μαυροβούνιον, συνασπισθέντα καὶ συνενοηθέντα, ἀπεφάσισαν νὰ ἐξέλθωσι τῆς ἐφεκτικότητος τὴν ὁποίαν ἐτήρουν παρακολουθοῦντα τὸ Μακεδονικὸν δρᾶμα μὲ τὰς χεῖρας ἐν παραλύσει καὶ νὰ ἐπιδιώξωσι διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν δυνάμεων τὴν ἀπελευθέρωσιν δούλων ἀδελφῶν.

Καὶ ἡ κοινὴ δοκιμασία συνετέλεσε τάχιστα εἰς τὴν ποθητὴν λύσιν. Τὰ συμμαχικὰ ὅπλα κατώρθωσαν ἐντὸς ἐλαχίστου σχετικῶς διαστήματος νὰ ἀποδιώξωσι τοὺς Τούρκους κατακτητὰς ἐκ τῆς Μακεδονικῆς καὶ Θρακικῆς καὶ Ἠπειρωτικῆς γῆς, οἱ δὲ στρατοὶ αὐτῶν τροπαιοῦχοι εἰσελθόντες εἰς τὰς πόλεις καὶ κώμας, αἵτινες ἔστενον ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ ζυγοῦ ἐκόμισαν εἰς αὐτὰς τὴν ἐλευθερίαν.

Ἐπέπρωτο ὅμως ἡ αἴγλη τῶν συμμαχικῶν θριάμβων νὰ σκιασθῇ πολὺ ταχέως καὶ νὰ ἀποκαλυφθῇ κατὰ τρόπον μὴ ἐπιδεχόμενον ἀμφισβήτησιν, ὅτι πάντες οἱ σύμμαχοι δὲν ἐνεπνέοντο ὑπὸ τῶν ἰδίων εἰλικρινῶν αἰσθημάτων, οὔτε ἐτήρουν τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἐν τῇ μελλούσῃ διονομῇ τῶν νικηφόρων καρπῶν.

Μία ἐκ τῶν τεσσάρων συμμάχων, ἡ Βουλγαρία, ὑπὸ ἀπληστίας καὶ σωβινιστικῶν ἀρχῶν ἐμπνεομένη, ἐπεδίωξεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ καρπωθῇ τὰ πάντα, νὰ λάβῃ τὴν μερίδα τοῦ λέοντος, προσποριζομένη τὰ ὠφέλη τῶν ἀγώνων τῶν συμμάχων της κατὰ τρόπον δόλιον καὶ ἀναξιοπρεπῆ.

Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι εὐθὺς ὡς ἐγνώσθη ἡ Βαλκανικὴ συμμαχία καὶ ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ Βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου ἐξεδηλώθησαν πολλοὶ φόβοι περὶ τῶν εἰλικρινῶν διαθέσεων τῆς Βουλγαρίας πρὸς τοὺς συμμάχους αὐτῆς, καὶ ἐνῷ οἱ θρίαμβοι διεδέχοντο ἀλλήλους καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐξεδιώκοντο πανταχόθεν καὶ ἡ Εὐρώπη ὁλόκληρος παρηκολούθει ἐν καταπλήξει τὴν νέαν κατάστασιν τὴν ἐξελισσομένην ἐν τῇ Βαλκανικῇ, μία ἀόριστος μυστικὴ ἀνησυχία διεγράφετο εἰς τὰς ὄψεις τῶν συμμάχων στρατῶν, ἀνησυχία οὐχὶ ἀδικαιολόγητος ἐφ᾽ ὅσον δὲν ἦτο γνωστὸν ἐὰν τὰ σύμμαχα κράτη εἶχον καθαρίσῃ ἐν κοινῇ συμφωνίᾳ τὰ ὅρια ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν.

Τὸ ζήτημα λοιπὸν τῆς διανομῆς ἐπίεζεν ὅλων τὰ στήθη καὶ πάντες ἀπέβλεπον πρὸς τὸ ἀβέβαιον μέλλον μετὰ πολλῆς στενοχωρίας καὶ ἀπροκαλύπτου δυσφορίας.

Τὸ παρελθὸν τῶν Βουλγάρων δὲν παρεῖχε πολλὰς ἐγγυήσεις περὶ αἰσίας ἐκβάσεως τῶν διαπραγματεύσεων τῆς διανομῆς.

Ἡ δολιότης καὶ ἡ κακοπιστία, ἦσαν χαρακτηριστικὰ ἰδιαίτερα τοῦ Βουλγαρικοῦ λαοῦ οὐχὶ ἄγνωστα εἰς τοὺς τρεῖς ἄλλους συμμάχους. Πλειότεροι φόβοι περὶ τῶν ἀνειλικρινῶν διαθέσεων τῶν Βουλγάρων ἐξεδηλοῦντο ἐν Ἑλλάδι καὶ τοῦτο, διότι ἡ πατρὶς ἡμῶν ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων εἶχε πικρὰν πεῖραν τῆς δολιότητος αὐτῶν.

Ἐν τοσούτῳ ὑπῆρξαν στιγμαὶ κατὰ τὰς ὁποίας οἱ φόβοι οὗτοι διεσκεδάσθησαν καὶ αἱ γεννηθεῖσαι ὑπόνοιαι διελύθησαν.

Ἡ πρώτη νίκη τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου ἀγγελθεῖσα εἰς τὰ

συμμαχικὰ κράτη ἐπλήρωσε χαρᾶς τοὺς στρατοὺς καὶ τοὺς λαοὺς αὐτῶν, τῆς χαρᾶς δὲ ταύτης δὲν ἀπετέλεσαν ἐξαίρεσιν οἱ Βούλγαροι.

Ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Βουλγαρίας Γκέσωφ ἔσπευσε νὰ διαβιβάσῃ εἰς τὸν ἐν Σόφιᾳ Ἕλληνα ἐπιτετραμμένον τὰ εἰλικρινῆ συγχαρητήρια τῆς Βουλγαρικῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ Βουλγαρικοῦ λαοῦ ἐπὶ τῇ νίκῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου ἣν ἐχαρακτήρισεν ὡς νίκην ὅλων τῶν συμμάχων.

Πρὸς τούτοις ὁ Γκέσωφ δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἕλληνα πρωθυπουργὸν Βενιζέλον ἐξῆρε τὴν δρᾶσιν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου τῆς Ἑλλάδος, ἀπεκάλει δ' αὐτὸν στυλοβάτην τῆς Βαλκανικῆς συμμαχίας, ἥτις ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις αὐτοῦ ἔμελλε νὰ καταστῇ στενωτέρα ἐν τῷ μέλλοντι καὶ παράγων ἐπιδυλῆς καὶ προόδου ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῆς Ἀνατολῆς.

Ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος Βενιζέλος ἀπαντῶν κολακευτικώτατα πρὸς τὸν Βούλγαρον συνάδελφόν του ηὐχαρίστησεν αὐτόν, προσθέσας καὶ τὰ ἰδικά του συγχαρητήρια διὰ τὰς νίκας τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ.

Αἱ πρωθυπουργικαὶ ἐκεῖναι ἁβρότητες καὶ ἡ φαινομενικὴ οὕτως εἰπεῖν ἀγαλλίασις τοῦ Βουλγαρικοῦ λαοῦ ἐπὶ ταῖς νίκαις τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, ὑπῆρξαν σημεῖα φωτεινὰ πρόσκαιρα ὅμως, τὰ ὁποῖα ἐσελάγισαν ἐπὶ μίαν στιγμὴν εἰς τὸν συμμαχικὸν ὁρίζοντα, καὶ διεσκέδασαν τοὺς φόβους τῆς ὑστεροβούλου πολιτικῆς τῶν Βουλγάρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Ἡ πρώτη ἔνδειξις τῆς Βουλγαρικῆς δολιότητος. — Ἡ κατάληψις τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. — Βουλγαρικαὶ βλέψεις.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε περὶ τὰ μέσα Ὀκτωβρίου τοῦ 1912 ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ὑπὸ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ τότε

Διαδόχου τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου καὶ νῦν δαφνοστεφοῦς βασιλέως αὐτοῦ Κωνσταντίνου, ἁλώσας τὰ στενὰ τοῦ Σαρανταπόρου καὶ τῆς Σιδηρᾶς Πόρτας, προήλαυνεν ἀκάθεκτος πρὸς τὴν Μακεδονικὴν πρωτεύουσαν.

Οἱ Βούλγαροι ὑποτιμήσαντες ἐξ ἀρχῆς τὰς Ἑλληνικὰς δυνάμεις, δὲν ἠδύναντο νὰ προΐδωσι τόσον ταχεῖαν προέλασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὑπολογίζοντες ὅτι ὁ στρατὸς τῆς Ἑλλάδος, τὸν ὁποῖον ἐφαντάζοντο μειονεκτοῦντα, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ προχωρήση πέραν τῶν στενῶν τοῦ Σαρανταπόρου.

Ὅτε ὅμως τὰ νικηφόρα Ἑλληνικὰ ὅπλα ἐξεπόρθησαν τὴν ἀπόρθητον θεωρουμένην θέσιν προήλαυνον εἰς Κοζάνην καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βέρροιαν, ἡ δὲ Θεσσαλονίκη ἠπειλεῖτο ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τότε ἡ Βουλγαρικὴ δολιότης ἀπεκαλύφθη τὸ πρῶτον εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἄλλων συμμάχων.

Οἱ ἐν Σόφια ἀνησυχήσαντες σοβαρῶς διὰ τὴν τύχην τῆς Μακεδονικῆς πρωτευούσης, ἥτις ἀπετέλει δι' αὐτοὺς καρπὸν ἀδιαφιλονείκητον, καὶ βλέποντες τὸν κίνδυνον τῆς καταλήψεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀπέρριψαν εὐθὺς τὸ προσωπεῖον καὶ ἀπεκάλυψαν τοὺς δολίους σκοπούς των.

Καὶ παρουσιάσθη τότε τὸ περίεργον γεγονὸς κατὰ τὸ ὁποῖον ἐνῷ αἱ Βουλγαρικαὶ στρατιαὶ διεξῆγον ἀπεγνωσμένον ἀγῶνα ἐν Θράκῃ πρὸς ἐκπόρθησιν τοῦ Λουλὲ Μπουργὰς καὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως, ὅπου οἱ Τοῦρκοι ἀντέτασσον πείσμονα καὶ λυσσώδη ἄμυναν ὁ δὲ ἀγὼν ἐκρίνετο ἰσόπαλος καὶ μακρὸς μὲ ἀβέβαια ἀποτελέσματα, παρουσιάσθη λέγομεν τὸ περίεργον γεγονὸς ὁλόκληρος βουλγαρικὴ στρατιὰ νὰ ἀποσπασθῇ ἐκ τῆς Θράκης ὅπου τοσαύτη ἀνάγκη στρατοῦ ὑπῆρχε, καὶ νὰ βαδίσῃ νοτιοδυτικῶς μὲ προφανῆ σκοπὸν νὰ προλάβη τὴν Ἑλληνικὴν προέλασιν καὶ νὰ καταλάβη τὴν Θεσσαλονίκην.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο τηλεγραφηθὲν εἰς τὰ Εὐρωπαϊκὰ φύλλα ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς πολλὰ σχόλια.

Διότι ἐνῷ ἦτο προφανὲς ὅτι ὁ ἐν Θράκῃ βουλγαρικὸς στρατὸς εἶχε περιστῆ εἰς στενόχωρον θέσιν προκειμένου νὰ ἁλώσῃ φρούριον ὀχυρώτατον οἷον ἦτο τὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως, καὶ σημαντικὰς

ἀπωλείας ἐσημείωνε καθ' ἑκάστην, ἡ δὲ θέσις αὐτοῦ ἦτο τοιαύτη ὥστε νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν σύμμαχον Σερβίαν καὶ νὰ ζητήσῃ βοήθειαν, ἐξ ἄλλου ἐξησθένει τὰς ἰδίας αὐτοῦ δυνάμεις διὰ τῆς ἀποσπάσεως τεσσαρακοντακισχιλίων ὅπλων τὰ ὁποῖα ἀπέστελλεν πρὸς ἄλλην διεύθυνσιν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Θεοδωρώφ.

Ἡ στρατιὰ ἐκείνη τῶν Βουλγάρων οὐδαμοῦ εὗρεν ἀντίστασιν κατὰ τήν προέλασιν αὐτῆς πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην. Καί τοῦτο διότι ὁ Τουρκικὸς στρατὸς τῶν Σερρῶν εἰδοποιηθεὶς περὶ τῆς προελάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς Θεσσαλονίκην ἐγκατέλειψε τὴν πόλιν ἐκείνην καὶ ἔσπευσε νὰ ἑνωθῇ μετὰ τοῦ ὑποχωροῦντος ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ μετώπου Τουρκικοῦ στρατοῦ ὅστις εὑρίσκετο ἤδη εἰς Γιαννιτσὰ ἕτοιμος νὰ καταλάβῃ τὰ νῶτα τῶν Ἑλλήνων ὅταν ἔκαμπτον τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς Θεσσαλονίκην.

Ἀλλ' ἡ στρατηγικὴ περίνοια τοῦ Ἕλληνος ἀρχιστρατήγου Κωνσταντίνου, προεῖδεν ἐγκαίρως τὸ μελετώμενον σχέδιον τῶν Τούρκων καὶ διὰ τοῦτο πρὶν προχωρήσῃ εἰς Θεσσαλονίκην ἐφρόντισε νὰ ἐξασφαλίσῃ προηγουμένως τὰ νῶτα αὐτοῦ.

Καὶ ἐδόθη τότε ἡ λυσσώδης μάχη τῶν Γιανιτσῶν, ἡ ὁποία ἐστέφθη διὰ περιφανοῦς νίκης τῶν ἑλληνικῶν ὅπλων. Ὁ ἐχθρὸς συνετρίβη, ὁ δὲ ἑλληνικὸς στρατὸς ἐκκαθαρίσας τὸ ἔδαφος καὶ ἐξασφαλισθεὶς ἀπὸ πάσης ἀπροόπτου ἐπιθέσεως προήλασεν εἰς Θεσσαλονίκην, τὴν ὁποίαν κατέλαβε τὴν 26ην τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου, τῶν Τούρκων παραδοθέντων ἀμαχητεὶ καὶ ἄνευ ὅρων.

Εἶχεν ἤδη συνταχθῇ τὸ πρωτόκολλον τῆς παραδόσεως τῆς πόλεως εἰς τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν καὶ ἡ πόλις κατελήφθη ὁλοσχερῶς, ὅτε τὴν 28ην Ὀκτωβρίου ἐφάνη ἡ ἐκ Θράκης προχωροῦσα Βουλγαρικὴ στρατιά, ἡ ὁποία προφανῶς δὲν εἶχε γνῶσιν τῆς καλήψεως τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ὁ στρατηγὸς Θεοδωρὼφ ὑπερήφανος καὶ γαυριῶν ὥδευε πρὸς τὴν καλλίμορφον νύμφην τοῦ Θερμαϊκοῦ, καὶ εὑρίσκετο εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς πόλεως.

Ἡ Βουλγαρικὴ ἀλαζανεία ἀπεκρυσταλλώθη τότε εἰς τὸ λακωνικὸν ἐκεῖνο τηλεγράφημα, τὸ ὁποῖον ὁ πολὺς Θεοδωρὼφ ἀπέστειλε

Ὁ Βασιλεὺς συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ κ

… εἰς τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ Χατζῆ-Μπεϊλήκ.

πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Βουλγαρίας Φερδινάνδον ἀναγγέλων εἰς αὐτὸν τὴν ἐκπόρθησιν τῆς Θεσσαλονίκης.

«Μεγαλειότατε. Θέτω ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν σου τὴν πρωτεύουσαν «τῆς Βουλγαρικῆς Μακεδονίας».

Ἀλλὰ τὴν σπουδὴν ἐκείνην πρὸς ἀναγγελίαν ἀνυπάρκτου θριάμβου, ἐπέπρωτο νὰ διαψεύσουν τὰ πράγματα κατὰ τρόπον ἥκιστα κολακευτικὸν διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ γενναιοφροσύνην τοῦ Βουλγάρου ἀρχιστρατήγου.

Διότι μετ' ὀλίγον αἱ ἑλληνικαὶ προφυλακαὶ εἰδοποιοῦν τὸν ἀλαζόνα στρατηλάτην ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἐπὶ τῇ ἐκπλήξει δὲ τοῦ Θεοδωρὼφ διὰ τὸ γεγονός, Ἕλλην ἀξιωματικὸς τοῦ ἐπιτελείου ἔσπευσε νὰ συναντήσῃ αὐτὸν κατ' ἐντολὴν τοῦ Διαδόχου ἀρχιστρατήγου καὶ νὰ ἐπιδείξῃ αὐτῷ τὰ πρωτόκολλα τῆς παραδόσεως προσυπογεγραμμένα ὑπό τε τοῦ διοικητοῦ Θεσσαλονίκης Ταξὶμ καὶ τοῦ φρουράρχου Γκαλὴπ πασᾶ.

Πρὸ τοῦ τετελεσμένου ἐκείνου γεγονότος εὑρεθεὶς ὁ στρατηγὸς Θεοδωρὼφ ἀπεπειράθη νὰ περισώσῃ ὅτι ἦτο δυνατὸν σώζων τοιουτοτρόπως τὴν βουλγαρικὴν ἀξιοπρέπειαν. Παρατήρησε τότε ὁ Βούλγαρος στρατηγὸς ὅτι καλὸν θὰ ἦτο νὰ εἰσέλθῃ καὶ ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς εἰς τὴν πόλιν ἥτις νὰ θεωρηθῇ ὡς συγκατεχομένη, ἀλλὰ τὴν πρότασίν του ταύτην ἀπέρριψεν ὁ Ἕλλην ἀρχιστράτηγος ἀπαντήσας ὅτι μόνον ὑπὸ τύπον ξενίας ἠδύνατο νὰ εἰσέλθῃ ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς εἰς τὴν πόλιν.

Τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ Ἕλληνος ἀρχιστρατήτου ἀπεδέχθη ὁ Βούλγαρος στρατηγός, καὶ τοιουτοτρόπως ἡ βουλγαρ,κὴ στρατιὰ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν ἄνευ σημαιῶν καὶ μὲ τὰ ὅπλα ἐν ἀναρτήσει. Οἱ Βούλγαροι στρατιῶται ἐγκατεστάθησαν τότε εἰς διάφορα κτίρια τῆς πόλεως θεωρούμενοι ὡς ξένοι καὶ οὐχὶ ὡς στρατὸς κατοχῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

....

Ἡ ψυχρότης τῶν Ἑλληνοβουλγαρικῶν σχέσεων. — Ἐπεισόδια ἐν Θεσσαλονίκῃ - Καταχθόνια σχέδια.

Τὸ κατόρθωμα των Ἑλλήνων ἀπετέλεσε καίριον πλῆγμα διὰ τὴν Βουλγαρικὴν ἀπληστίαν.

Ἡ ψυχρότης τῶν Ἑλληνοβουλγαρικῶν σχέσεων ἦτο πρόδηλος καὶ ἐξ ἄλλων μὲν γεγονότων ἰδίᾳ δὲ ἐκ τῆς διαγωγῆς τῶν Βουλγάρων τῆς Θεσσαλονίκης

Οἱ Βούλγαροι βαρέως φέροντες τὴν ἀπώλειαν τῆς Μακεδονικῆς πρωτευούσης δὲν παρέλιπον εὐκαιρίαν ὅπως ἐκδηλώσωσι τὸ μῖσος αὐτῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων.

Καί ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν Βουλγαρικὴν Σοβράνιε ἠκούοντο φωναὶ ἀπειλητικαὶ κατὰ τῶν τέως συμμάχων Ἑλλήνων καὶ ἐκηρύσσετο ἐπισήμως ἀπὸ τὸ βῆμα τῆς Βουλγαρικῆς βουλῆς ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐννοηθῇ Βουλγαρία χωρὶς Θεσσαλονίκην, ἐντὸς τῆς πόλεως ταύτης ἐλάμβανον χώραν γεγονότα τὰ ὁποῖα ἐμαρτύρουν ὅτι θᾶττον ἢ βράδιον αἱ Ἑλληνοβουλγαρικαὶ σχέσεις θὰ ἀπέληγον εἰς ἀληθῆ σύρραξιν.

Ἡ πρώτη ἀφορμὴ ἐδόθη ἐκ τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐκδιδομένης βουλγαρικῆς ἐφημερίδος «Πράβο» ἥτις ἐπετίθετο καθ' ἑκάστην κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς Ἑλληνικῆς διοικήσεως. Ἡ αὐθάδης ἐκείνη γλῶσσα τῆς Βουλγαρικῆς ἐφημερίδος, ἐξηνάγκασε τὸν Διοικητὴν τῆς Θεσσαλονίκης πρίγκηπα Νικόλαον τῆς Ἑλλάδος νὰ προβῇ εἰς τὴν παῦσιν αὐτῆς.

Τοῦτο πληροφορηθεὶς ὁ Βούλγαρος διοικητὴς τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ Βουλγαρικῶν στρατευμάτων ἔσπευσε νὰ ἀντιστῇ εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Ἕλληνος διοικητοῦ καὶ τάξας δύναμιν στρατιωτῶν πρὸ τῶν καταστημάτων τῆς «Πράβο», ἐκάλεσε τὸν διευθυντὴν αὐτῆς νὰ ξακολουθήσῃ τὴν ἔκδοσιν τῆς ἐφημερίδος του.

Ἡ στάσις αὕτη τοῦ διοικητοῦ τῶν Βουλγαρικῶν στρατευμάτων ἐθεωρήθη αὐτόχρημα στασιαστική, πάραυτα δὲ λόχος Ἑλλη-

νικὸς ἐτάχθη ἀπέναντι τῶν Βουλγάρων στρατιωτῶν μὲ πρόθεσιν νὰ ἐπιβάλῃ διὰ τῆς βίας τὴν ἰσχὺν τῶν Ἑλληνικῶν νόμων.

Οἱ Βούλγαροι ἀναμετρήσαντες τὰς συνεπείας τῆς πράξεώς των καὶ βλέποντες τοὺς σκοποὺς τῶν Ἑλλήνων ἠναγκάσθησαν νὰ ἀποσυρθῶσιν ἐκεῖθεν καὶ τοιουτοτρόπως ἐματαιώθη ἡ ἔκδοσις τῆς «Πράβο».

Παρόμοια ἐπεισόδια ἐσημειώθησαν εἰς ἄλλας περιστάσεις κατὰ τὰς ὁποίας οἱ Βούλγαροι διὰ τῆς μεθόδου πάντοτε τῆς δολιότητος ἐπεχείρησαν νὰ καταλάβωσι τὸ τελωνεῖον τῆς πόλεως καὶ νὰ ἐγκαταστήσωσιν ἀρχὰς ἐντὸς αὐτοῦ.

Ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν διαφόρων μικροεπεισοδίων τὰ ὁποῖα ἐσημειοῦντο σχεδὸν καθ' ἑκάστην εἰς διάφορα κέντρα τῆς πόλεως, κατεδείκνυτο πλέον ὅτι οἱ ὑπὸ τὸν τύπον τῆς ξενίας εἰσχωρήσαντες εἰς Θεσσαλονίκην Βούλγαροι ἐσχεδίαζον διαρκῶς τὴν ἁρπαγὴν τοῦ παντὸς καὶ τὴν ἄμεσον κατοχὴν τῆς Μακεδονικῆς πρωτευούσης ὑπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ.

Οἱ σκοποί των οὗτοι δὲν ἐβράδυναν νὰ γείνωσιν ἀντιληπτοί.

Καὶ ἐδημιουργήθη τότε ἐν Θεσσαλονίκῃ κατάστασις ἀληθῶς ἀπειλητικὴ ἐκ τῆς στάσεως ἀμφοτέρων τῶν μερίδων. Ἕλληνες καὶ Βούλγαροι ὑπεβλέποντο ἀνὰ πᾶν βῆμα. ἐκεῖνοι μὲν διότι ἔβλεπον τὰς ἁρπακτικὰς διαθέσεις τοῦ φιλοξενουμένου συμμαχικοῦ στρατοῦ, οὗτοι δὲ διότι βαρέως ἔφερον τὴν κατοχὴν τῆς ὡραιοτέρας καὶ πολυπληθεστέρας Μακεδονικῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

Τὰ νέφη ἐπυκνοῦντο ὁλοὲν εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν καὶ ἡ θύελλα ἐπέκειτο ἀγρίως ὀλεθρία.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Ἕλληνες ἀντιληφθέντες ἐκ διαφόρων ὑπόπτων κινήσεων ὅτι οἱ σύμμαχοι αὐτῶν Βούλγαροι πολλὰ τὰ μυστικὰ ἐσχεδίαζον διὰ τὴν ἁρπαγὴν τῆς Θεσσαλονίκης, ἐπολλαπλασίασαν τὴν φρουρὰν τῆς πόλεως ταύτης αὐστηροτάτην δὲ ἐνήργουν ἐπίβλεψιν κατὰ παντὸς Βουλγάρου.

Καὶ ἡ δραστηρία ἐκείνη Ἑλληνικὴ ἐπίβλεψις ἔφερεν εἰς φῶς τρομερὰ ἀληθῶς πράγματα, πιστότατα τεκμήρια, διὰ τῶν ὁποίων διεπιστοῦτο κατὰ τὸν μᾶλλον ἐπίσημον τρόπον ὅτι οἱ Βούλγαροι

εἶχον ὑπ' ὄψει των νὰ δημιουργήσωσι κατάστασιν τοιαύτην ἐντὸς τῆς Θεσσαλονίκης, ὥστε ἂν μὴ ἦτο δυνατὸν ἡ ὑπ' αὐτῶν κατάληψις τῆς πόλεως, τοὐλάχιστον νὰ ἐπετύγχανον τὴν διεθνοποίησιν αὐτῆς, ὑποκινοῦντες ταραχὰς καὶ δημηουργοῦντες ἀναρχίαν · ἀπέναντι τῆς ὁποίας θὰ προεκαλεῖτο ἐπέμβασις τῶν Δυνάμεων.

Ἀλλ' ἡ διορατικότης τοῦ Ἕλληνος στρατιωτικοῦ διοικητοῦ τῆς πόλεως πρίγκηπος Νικολάου καὶ ἡ ἄγρυπνος καὶ αὐστηροτάτη ἐπίβλεψις καὶ προσοχὴ τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχῶν ἐματαίωσε τὰ σατανικὰ σχέδια τῶν Βουλγάρων καὶ ἔσωσε τὴν ὡραίαν Μακεδονικὴν πρωτεύουσαν ἀπὸ πάσης Βουλγαρικῆς ἐπιβουλῆς.

Βούλγαροι κομιτατζῆδες, ἄλλοτε εἰς ἱερεῖς τοῦ Ὑψίστου μετημφιεσμένοι, ἄλλοτε δὲ φέροντες στολὴν μαθητῶν γυμνασίου τὸν μύστακα ἔχοντες ἐξυρισμένον, συνελαμβάνοντο ἐντὸς βουλγαρικῶν οἰκιῶν ἢ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁδῶν φέροντες διάφορα ἔγγραφα προδοτικὰ τῆς Βαλκανικῆς συμμαχίας ἢ μεταφέροντες χειροβομβίδας καὶ ἄλλας ἐκρηκτικὰς ὕλας προωριζομένας διὰ τὸ γενικὸν ἀνατρεπτικὸν κίνημα, τὸ ὁποῖον παρεσκεύαζον.

Αἱ βουλγαρικαὶ οἰκίαι ἐν Θεσσαλονίκῃ μετεβλήθησαν εἰς ὁπλοστάσια καὶ ἀποθήκας ὑλικοῦ πολέμου, ὁλόκληρος δὲ ἡ πόλις ἐφαίνετο καθημένη ἐπὶ ἡφαιστείου τοῦ ὁποίου ἡ ἔκρηξις προεβλέπετο προσεχὴς καὶ λίαν καταστρεπτική.

Ἡ ἑλληνικὴ διοίκησις ἐπὶ τοῦ προκειμένου καταβαλοῦσα ὑπερανθρώπους προσπαθείας καὶ ἐνεργοῦσα μετὰ ταχύτητος καταπληκτικῆς καὶ μετὰ περισκέψεως ἀξιοθαυμάστου, ἀνεκάλυπτε καθημερινῶς τὰ κέντρα τῶν βουλγαρικῶν ἐνεργειῶν κατέσχεν ἀεννάως ὅπλα καὶ ἐκρηκτικὰς ὕλας καὶ αὐστηρῶς ἐφαρμόζουσα τὸν στρατιωτικὸν νόμον συνελάμβανε τοὺς ποικιλλωνύμους καὶ πολυειδεῖς τούτους ἐχθροὺς τοῦ καθεστῶτος καὶ ἐφυλάκιζεν αὐτούς.

Ἀλλ' εἰς τὰ δραστήρια ταῦτα μέτρα τῶν ἑλληνικῶν ἀρχῶν οἱ Βούλγαροι ἀντέτασσον ἐπίμονον ἐμμονὴν εἰς τὰς ἰδέας αὐτῶν.

Τὸ κακὸν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐπετείνετο εἰς βαθμὸν ἐπικίνδυνον, αἱ ἐνέργειαι τῶν Βουλγάρων καθίσταντο δραστηριώτεραι, ἡ δὲ κατάστασις ἐχειροτέρευε.

Ἡ ἀπειλουμένη ῥῆξις ὄχι μόνον δὲν ἐφαίνετο ματαιωθεῖσα, ἀλλ' ἀπεναντίας καθίστατο ἀναπόφευκτος.

Οἱ Ἕλληνες πεισθέντες πλέον ἀδιστάκτως ὅτι οἱ πρώην σύμμαχοι αὐτῶν ἀπέβησαν ἀδιάλλακτοι ἐχθροί, ἐλάμβανον πάντα τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα ὅπως ἀντιμετωπίσωσι τὴν ἀπειλουμένην καταιγίδα, καὶ εἰ δυνατὸν νὰ ματαιώσωσιν αὐτήν.

Οὐδέποτε ἄλλοτε ὁ στρατιωτικὸς νόμος ἐφηρμόσθη αὐστηρότερον ἢ ὅσον κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου 1913 ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Τὴν ἀνήσυχον καὶ ἀγωνιῶσαν πόλιν τὴν λικνιζομένην ὑπὸ τὰ γλαυκὰ καὶ ἁπαλὰ κύματα τοῦ Θερμαϊκοῦ, καθίστα ἔτι ἀνησυχωτέραν ἡ στρατοκρατικὴ αὐτῆς ὄψις καὶ ἡ πυρετώδης κίνησις τῶν ἀρχῶν.

Τὸν πολυτάραχον θόρυβον τῆς ἡμέρας διεδέχετο περὶ τὴν δείλην ἡ ἀσφυκτικῶς ἀποπνηκτικὴ ἀγωνία τῆς αὔριον μὲ τὴν ὁποίαν ἀπεσύροντο εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν οἱ κάτοικοι.

Καὶ ὅτε ἡ νὺξ ἐξέτεινε τὸν μέλανα πέπλον αὐτῆς τότε τὸ σκηνοθέσιον ἤλλαζεν ὄψιν.

Ἀπέναντι τῶν καταστημάτων τὰ ὁποῖα οἱ Βούλγαροι εἶχον μεταβάλει εἰς στρατῶνας, οἱ Ἕλληνες εἶχον ἐγκαταστήσῃ λόχους πεζῶν εἰς τρόπον, ὥστε ἡ ἐλαχίστη κίνησις ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων νὰ κατασταλῇ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς.

Ὁλόφωτοι οἱ στρατῶνες οὗτοι καὶ ἀντιμέτωποι ἀλλήλων, παρεῖχον θέαμα ἐκτάκτως ἐνδιαφέρον πρὸς τὸ ὁποῖον κατ' ἀνάγκην ἐστρέφετο ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ νυκτερινοῦ διαβάτου.

Ὑπὸ τὴν πλουσίαν ἐκείνην ἀνταύγειαν διεκρίνοντο αἱ σκιαὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων στρατιωτῶν, περιφερομένων καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν δωματίων, μὲ τὰ ὅπλα ἐν ἀναρτήσει καὶ τὰς φυσιγγιοθήκας πλήρεις.

Ἔξω εἰς τὴν εἴσοδον τῶν στρατώνων φρουροὶ ἄγρυπνοι ἑκατέρωθεν μὲ τὸ βλέμμα διαρκῶς προσηλωμένον πρὸς τὴν εἴσοδον τοῦ ἀπέναντι οἰκήματος ὅπου ἐστρατωνίζοντο οἱ ἀντίπαλοι, μὲ τὰ ὅπλα προτεταμένα, ἀκίνητοι καὶ ἀγαλματώδεις παρηκολούθουν τὰς κινήσεις ἀλλήλων μετὰ πρωτοφανοῦς αὐστηρότητος.

Τὸ μῖσος κατωπτρίζετο εἰς τὰς ὄψεις των. Καὶ ἐφαίνοντο οἱ φρουροὶ ἐκεῖνοι ἕτοιμοι πρὸς δρᾶσιν ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν.

Περὶ τὸ μεσονύκτιον πᾶσα κίνησις διεκόπτετο ὁλοσχερῶς καὶ ἡ πόλις παρουσίαζεν ὄψιν ἀγρίως ἐρημικὴν ὑπὸ τὸν σκοτεινὸν πέπλον τῆς νυκτός.

Εἰς οὐδένα ἐπετρέπετο ἡ ἔξοδος πλὴν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι εἶχον ἐφοδιάσθῇ δι' εἰδικῶν πρὸς τοῦτο ἀδειῶν.

Ἡ κίνησις τῶν ἁμαξῶν ἀπηγορεύετο αὐστηρῶς καθὼς καὶ πᾶσα κίνησις ἐν τῷ λιμένι.

Ἀπὸ τῆς ἐννάτης τῆς νυκτὸς ὥρας, αἱ λέμβοι προσεδένοντο πρὸ τῆς προκυμαίας, ἅπας δὲ ὁ πρὸ αὐτῆς χῶρος ἐρημοῦτο, καὶ μόνον ἡ ευσταλὴς καὶ ἀγαλματώδης σκιὰ τοῦ Κρητὸς χωροφύλακος ἐπλανᾶτο ρυθμικώτατα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μὲ τὸ βλέμμα ἀνήσυχον καὶ ἐρευνητικόν.

Εἰς τὰς γωνίας τῶν δρόμων ἀκίνητοι καὶ σιωπηλοὶ οἱ Κρῆτες νυκτοφρουροὶ ὡπλισμένοι μέχρις ὀδόντων ἀνέκοπτον τὴν πορείαν κανενὸς διαβάτου ἐξ ἀνάγκης εὑρεθέντος ἔξω κατά τὴν ὥραν ἐκείνην. Ἕνα βροντόφωνον «Ἄλτ» διέκοπτε τὴν ἠρεμίαν τῆς νυκτὸς καὶ ὁ βιαστικὸς διαβάτης ἵστατο ἀκίνητος εἰς τὴν φωνὴν τοῦ νυκτοφρουροῦ.

Τὴν γαλήνην τῶν μεταμεσονυκτίων ὡρῶν ἀνετάρασσε ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τὸ ρυθμικὸν βῆμα τῆς νυκτερινῆς περιπόλου, ὁ βαρὺς κρότος ἐφίππου διαγγελέως καὶ ἡ ἀνὰ πᾶν τέταρτον ποικιλλόηχος μουσικὴ τοῦ ὡρολογίου τῆς Φραγκοκλησσιᾶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

....

Αἱ πρῶται συμπλοκαὶ τοῦ Παγγαίου. — Αἱ Βουλγαροσερβικαὶ διαφοραί.

Καὶ ἐνῷ τοιαῦτα γεγονότα ἐλάμβανον χώραν ἐντὸς τῆς Θεσσαλονίκης, ἀνάλογος ἐδημιουργεῖτο κατάστασις εἰς τὰς Ἑλληνοβουλγαρικὰς προφυλακὰς τὰς παρὰ τὸ Παγγαῖον ὄρος.

Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς καταλαβὼν τὰ πέριξ τῆς Θεσσαλονίκης τοπία ἐπεξέτεινε τὴν κατοχὴν αὐτοῦ μέχρι τοῦ Παγγαίου ὄρους.

τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο ὡς προμαχὼν τῆς Μακεδονικῆς πρωτευούσης καὶ ὡς φυσικὸν αὐτῆς ὅριον. Τὸ Παγγαῖον κατελήφθη σχεδὸν ὁλόκληρον ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ἀλλ' οἱ Βούλγαροι οἱ διαρκῶς ἀποβλέποντες εἰς τὴν κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης, ἐθεώρησαν ὡς ἀπαραίτητον ὅρον τῆς ἐπιτυχίας τοῦ σκοποῦ των τὴν κατάληψιν τοῦ ὀχυροῦ αὐτοῦ σημείου, ἐκ τοῦ ὁποίου ἡ κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἐπίθεσις καθίστατο λίαν εὐχερής.

Μὴ τολμῶντες ὅμως, νὰ ἔλθωσιν εἰς χεῖρας μὲ τοὺς ἀντιπάλους αὐτῶν ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς, ἐπεδίωξαν τὴν κατάληψιν τοῦ ὄρους διὰ τῆς συνήθους μεθόδου τῶν αἰφνιδιασμῶν.

Ἐπανειλημμέναι αἰφνιδιαστικαὶ ἐπιθέσεις τῶν Βουλγάρων ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων ἀπεκρούσθησαν μετὰ μικρὰν συμπλοκήν, εἰς μίαν δὲ ἐξ αὐτῶν οἱ Ἕλληνες ἐπιχειρήσαντες σθεναρὰν ἀντεπίθεσιν ἀπώθησαν τὸν ἐχθρὸν πέραν τῆς ζώνης ἣν οὗτος κατεῖχε πρότερον, καταλαβόντες ἐπίκαιρα τινὰ σημεῖα.

Καὶ ἡ καταδίωξις ἐκείνη θὰ ἐξηκολούθει χειμαρρώδης, ἂν μὴ οἱ Βούλγαροι κατανοοῦντες τὸ δυσχερὲς τῆς θέσεως αὐτῶν δὲν ὕψωνον λευκὰς σημαίας.

Καὶ τὸ ἐπεισόδιον ἐκεῖνο ἔληξε συναφθέντος πρωτοκόλλου δι' οὗ καθωρίζοντο τὰ ὅρια τοῦ μετώπου τῶν δύο στρατῶν.

Δὲν παρῆλθεν ὅμως πολὺ διάστημα ὁπότε οἱ Βούλγαροι ἐπέδειξαν καὶ αὖθις τὴν παρασπονδίαν αὐτῶν.

Ἐνισχυθέντες ἐκ τῶν ἐκ Τζατάλτζας προσερχομένων νέων δυνάμεων ἐπεχείρησαν κατὰ τὴν νύκτα τῆς 9ης Μαΐου 1913 νέαν αἰφνηδιαστικὴν ἐπίθεσιν λίαν ὁρμητικήν.

Ὁ ἀγὼν ὑπῆρξεν ἄνισος. Αἱ ἑλληνικαὶ προφυλακαὶ ἀσθενέστεραι κατὰ πολύ, ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν ἀφοῦ ἐννοεῖται ἀντέταξαν ἀπεγνωσμένην ἄμυναν, ἐξαντλήσασαι τὰ πυρομαχικὰ αὐτῶν.

Ὁ ἀγὼν ἐκεῖνος κατέληξεν εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατάληψιν ὀχυρῶν θέσεων περὶ τὸ Παγγαῖον.

Ἡ παραβίασις αὕτη τῶν ὅρων τοῦ ὑπογραφέντος Ἑλληνο-

Πολεμικὸν συμβούλιον ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Βασιλέως Καρόλου τῆς Ρουμανίας.

ἀνέλπιστον γεγονὸς τερατῶδες αὐτόχρημα καὶ δηλωτικὸν τῶν πρὸς τοὺς συμμάχους των διαθέσεων τῶν Βουλγάρων, ἀνηγγέλλετο ἐκ τοῦ θωρηκτοῦ «Ἀβέρωφ».

Ὁ κυβερνήτης καὶ στόλαρχος τοῦ «Ἀβέρωφ» κ. Π. Κουντουριώτης διὰ ραδιοτηλεγραφήματος αὐτοῦ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ἀνήγγειλεν αὐτῇ, ὅτι καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἀποτελούμενος ἐκ τοῦ θωρηκτοῦ «Ἀβέρωφ» τοῦ θωρηκτοῦ «Ψαρὰ» καὶ δύο ἀντιτορπιλλικῶν ἐξετέλει τὴν συνήθη αὐτοῦ περιπολίαν μεταξὺ Θάσσου καὶ τῶν Μακεδονικῶν ἀκτῶν, ὑπέστη ἐπίθεσιν ἐκ τῶν ἐπακτίων βουλγαρικῶν πυροβολείων τῆς Καβάλλας ἄνευ ἀποτελέσματος.

Τὰ βλήματα τῶν βουλγαρικῶν πυροβολείων διηυθύνοντο κυρίως κατὰ τοῦ πρώτου καὶ μεγαλειτέρου ἑλληνικοῦ θωρηκτοῦ, μὲ προφανῆ σκοπὸν θὰ ἐπιφέρωσιν εἰ δυνατὸν σημαντικὰς βλάβας εἰς αὐτὸ καὶ νὰ καταστήσωσιν ἄμαχον τὴν σπουδαιοτέραν ναυτικὴν μονάδα τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ διάβημα τοῦτο τῶν Βουλγάρων τῆς Καβάλλας ἐχαρακτηρίσθη ὑφ' ὅλων οὐχὶ μόνον παράτολμον ἀλλὰ καὶ αὐτόχρημα ἀνευλαβές.

Οἱ Βούλγαροι ὑπὸ τὸ κράτος τυφλοῦ πάθους πρὸς τοὺς συμμάχους αὐτῶν Ἕλληνας, ἐλησμόνησαν ὁποίας πραγματικὰς καὶ ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας προσέφερεν εἰς ὅλους συλλήβδην τοὺς συμμάχους τὸ θωρηκτὸν ἐκεῖνο κατὰ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον.

Διὰ τοῦτο ἡ πρᾶξις των ἐκείνη ἐχαρακτηρίσθη ὑφ' ὁλοκλήρου τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ τύπου ὡς πρᾶξις ἐσχάτης ἀφροσύνης οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀχαριστίας.

Ὁ Ἀβέρωφ καὶ τὰ συνοδεύοντα αὐτὸν Ἑλληνικὰ πλοῖα ἀπήντησαν διὰ περιφρονητικῆς σιγῆς ἀφοῦ ἄλλως τε τὰ βουλγαρικὰ βλήματα οὐδεμίαν ἐπέφερον βλάβην εἰς αὐτά.

Μετὰ τὸ ἐπεισόδιον ἐκεῖνο ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐξηκολούθησε τὸν πλοῦν αὐτοῦ καὶ διηυθύνθη εἰς Λῆμνον ἀνέπαφος.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο παρήγαγε ζωηρὰν ἐντύπωσιν παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει. Πάραυτα συνεκροτήθη ὑπουργικὸν συμβούλιον, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐλήφθη ἀπόφασις νέας ἐντονωτέρας διαμαρτυρίας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐν Σόφια.

Ὁ πρωθυπουργὸς Γκέσωφ ἀκολουθῶν τὴν ἰδίαν τακτικὴν ἐξέφρασε τὴν λύπην του εἰς τόν διαμαρτυρηθέντα Ἕλληνα ἐπιτετραμμένον, ἐβεβαίωσε δὲ αὐτὸν ὅτι ἤθελε διατάξῃ τὴν ἐνέργειαν αὐστηροτάτων ἀνακρίσεων πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν ἐνόχων.

Αἱ διαβεβαιώσεις ὅμως ἐκεῖναι τοῦ Βουλγάρου πρωθυπουργοῦ ἔμειναν ἁπλαῖ διαβεβαιώσεις.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς 14η Μαΐου τὸ γραφεῖον τοῦ τύπου τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος ἐξέδιδε τὸ ἑξῆς ἐπίσημον ἀνακοίνωθέν:

Προχθὲς Κυριακὴν τὴν 7 1)2 τῆς πρωΐας ἐνῷ ἡ μοῖρα τοῦ ἡμετέρου στόλου τοῦ Αἰγαίου, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν θωρηκτῶν «Ἀβέρωφ», «Ψαρρῶν» καί τινων ἀντιτορπιλλικῶν κατηυθύνετο ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ τῆς Θάσου πρὸς τὰς Ἐλευθερὰς ἐβλήθη ἐπανειλημμένως ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐκ τῶν πυροβολείων τῆς πόλεως Καβάλλας. Ὁ «Ἀβέρωφ» κατὰ τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην προσβολὴν εὑρίσκετο εἰς ἀπόστασιν τριῶν μιλλίων ἀπὸ τῆς ξηρᾶς, ἤτοι πέραν τῆς Αἰγειαλίτιδος ζώνης.

Αἱ πρῶται κατὰ τοῦ «Ἀβέρώφ» ριφθεῖσαι βολαὶ ἦσαν βαρέων τοπομαχικῶν πυροβόλων, αἱ δὲ κατόπιν ὁμοβροντίαι πεδινῶν πυροβόλων.

Ἡ ἡμετέρα μοῖρα δὲν ἀντεπυροβόλησεν, ἀλλ' ἐξηκολούθησε τὸν πλοῦν αὐτῆς πρὸς τὰς Ἐλευθεράς. Μετὰ βραχεῖαν δὲ αὐτόθι διαμονὴν ἐπανέπλευσεν εἰς Λῆμνον, ὅπου συνηντήθη μετὰ τοῦ λοιποῦ στόλου.

Ἡ εἴδησις αὕτη ἡ τόσον ἀπροσδόκητος διεδόθη μὲ ἠλεκτρικὴν ταχύτητα εἰς ὅλην τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ παρήγαγε πανταχοῦ εἴς τε τοὺς ἐπισήμους καὶ ἀνεπισήμους κύκλους ἀλγεινὴν ἐντύπωσιν.

Χαρακτηριστικὴ ὑπῆρξεν ἡ ἀγανάκτησις τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλ-

ληνικῆς πρωτευούσης ἐκ τοῦ ἀγγέλματος τούτου. Ταὐτοχρόνως ἡ Κυβέρνησις διὰ τηλεγραφημάτων ἀνήγγελε τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ στόλου εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ τὸ ἐξωτερικόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄.

Ἡ Ἑλληνο-Σερβικὴ συμμαχία. — Ὁ κοινὸς κίνδυνος καὶ τὸ κοινὸν συμφέρον.

Εὐθὺς ὡς τὰ πρῶτα νέφη τῆς Βουλγαρικῆς κακοπιστίας ἤρχισαν νὰ σκοτίζωσι τὸν συμμαχικὸν ὁρίζοντα καὶ αἱ ὑπόνοιαι ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν αὐξανόμεναι ἀπεκρυσταλλοῦντο βαθμηδὸν εἰς πεποιθήσεις, δυσφορία καὶ ἀγωνιώδης ἀβεβαιότης ἐξεδηλώθη μεταξὺ τῶν τριῶν ἄλλων συμμάχων.

Καὶ ἡ δυσφορία αὕτη ἔσχε ζωηρὸν ἀντίκτυπον εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ μεγάλα Εὐρωπαϊκὰ κέντρα, ἡ κοινὴ γνώμη τῶν ὁποίων, μὲ τόσην εἰλικρινῆ χαρὰν ἐχαιρέτησε τὰς νίκας τῶν συμμάχων κατὰ τῶν Τούρκων.

Ἡ Εὐρώπη ἀνήσυχος παρηκολούθει τὴν Β λκανικὴν κρίσιν σύσσωμον δὲ ὁ πεπολιτισμένος τύπος ἀπὸ τῆς παγκοσμίου ἐφημερίδος «Τάϊμς», μέχρι τῆς Παρισινῆς «Ματέν», ἐξεδήλου εἰλικρινῆ θλῖψιν διὰ τὰς συμμαχικὰς ἔριδας, καὶ ἐξώρκιζε τοὺς συμμάχους νὰ λύσωσι τὰς διαφορὰς αὐτῶν δι' ἀμοιβαίων ὑποχωρήσεων, ἀποφεύγοντες ἀδελφοκτόνον πόλεμον καὶ ἄδικον αἱματοχυσίαν.

Αἱ Εὐρωπαϊκαὶ Κυβερνήσεις ἐπίσης, προέβαινον εἰς ἀλλεπάλληλα φιλικὰ διαβήματα πλησίον τῶν συμμάχων, ἐξαντλοῦσαι πᾶσαν αὐτῶν τὴν ἐπιρροήν, ἵνα ἐπιτύχωσι συμβιβασμὸν καὶ ἀποσοβήσωσι τὴν ἐγκυμονωμουμένην ρῆξιν, τῆς ὁποίας τὴν ἔκτασιν καὶ τὰ ἀποτελέσματα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ προΐδωσι.

Ἀόριστοι τινὲς φόβοι περὶ ἀναποφεύκτου Εὐρωπαικοῦ πολέμου ἤρχισαν νὰ ἐκδηλοῦνται πανταχοῦ, εἰς τρόπον ὥστε ἡ Εὐρωπαϊκὴ διπλωματία καὶ μετ' αὐτῆς ὁ τύπος καὶ ἡ κοινὴ γνώμη νὰ διατελῇ ὑπὸ τὸ κράτος εὐλόγου ἀνησυχίας.

Καὶ ὁ ἀντίκτυπος τῆς δημιουργηθείσης ἐν τῷ Αἵμῳ ἐκρύθμου καταστάσεως ἐσημειώθη ἰσχυρὸς εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς ἀγορὰς καὶ τὰ χρηματιστήρια, ὅπου τὸ μὲν ἐμπόριον ἐκρίθη στάσιμον τὰ δὲ διάφορα χρεώγραφα καὶ αἱ μετοχαὶ ὑπέστησαν πτῶσιν ἀνάλογον πρὸς τὴν κατάστασιν.

Παρ' ὅλας ὅμως τὰς ἐκ τῶν Εὐρωπαϊκῶν κέντρων συμβουλὰς περὶ εἰρηνικῆς διευθετήσεως τῶν πραγμάτων ἡ κατάστασις ἐδεινοῦτο ὁσημέραι ἐκ τῆς ἀδιαλλάκτου καὶ σωβινιστικῆς στάσεως τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ στρατιωτικῶν κύκλων οἵτινες δι' ἀπειλῶν καὶ ἄλλων ἐκβιαστικῶν μέτρων ἐπεδίωκον νὰ παρασύρουν τὴν Κυβέρνησιν τῆς Σόφιας εἰς τὸ νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῶν τέως συμμάχων. Καὶ ἐδημιοοργήθη τοιουτοτρόπως ἐν Σόφια ρεῦμα φιλοπόλεμον, τὸ ὁποῖον ὑπέθαλπεν ἐπιτηδείως ὁ Βουλγαρικὸς τύπος.

Ἡ ἡμιεπίσημος «Μίρ» ὄργανον τῶν σωβινιστικῶν ἀρχῶν καὶ ἡ ἀδιάλλακτος «Βουλγαρία» ἐφημερὶς τοῦ στρατιωτικοῦ κόμματος, ἐν φλογερᾷ ἀρθρογραφίᾳ ἐμαίνοντο κυριολεκτικῶς κατὰ τῶν συμμάχων καὶ ἐξώρκιζον τὴν Κυβέρνησιν Γκέσωφ νὰ μὴ ὑποκύψῃ οὐδὲ εἰς τὴν ἐλαχίστην ἀξίωσιν τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Σέρβων ἀλλά νὰ διατάξῃ ἀμέσως τὰ Βουλγαρικὰ στρατεύματα νὰ βαδίσωσι κατὰ τοῦ Βελιγραδίου καὶ τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Σερβία διέγνωσαν ἐγκαίρως τὰς διαθέσεις τῆς συμμάχου των Βουλγαρίας, ἡ δὲ ἀδιάλλακτος στάσις αὐτῆς ἐξηνάγκασε τὰς δύο κυβερνήσεις τοῦ Βελιγραδίου καὶ τῶν Ἀθηνῶν νὰ προέλθωσιν εἰς συνεννόησιν μυστικὴν καὶ νὰ καθορίσωσι κοινὴν ἄμυναν ἀπέναντι τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ.

Ἡ συνεννόησις ἐκείνη κατέληξεν εἰς συμμαχίαν Ἑλληνο-Σερβικήν, ἐτέθησαν δέ αἱ βάσεις τῆς κοινῆς ἐνεργείας.

Δὲν εἶνε ἀκριβῶς γνωστὸν ποῦ καὶ πότε ἔλαβε χώραν ἡ ἰδιαιτέρα αὕτη συμμαχία τῶν δύο χωρῶν.

Κατὰ τοὺς μὲν ἡ Ἑλληνοσερβικὴ συμμαχία ἐπεννοήθη καὶ ἐπετεύχθη κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τῶν ἐν Λονδίνῳ διαπραγματεύσεων τῆς εἰρήνης μεταξὺ τῶν συμμάχων καὶ τῆς Τουρκίας, κατ' ἄλλους δὲ τὸ γεγονὸς τοῦτο συνετελέσθη ἐν Θεσσαλονίκῃ ζῶντος ἀκόμη τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου.

Ἀμφότεραι αἱ ἐκδόσεις αὗται εἶνε ἐξ ἴσου πιστευταί, φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ ἀρχικὴ συνεννόησις ἐγένετο ἐν Λονδίνῳ μεταξὺ τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. Βενιζέλου καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Σερβίας, συνετελέσθη δὲ ἐν Θεσσαλονίκῃ κατὰ τὴν ἐκεῖ μετάβασιν τοῦ Σέρβου Διαδόχου.

Κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις ἐκείνας ἐκανονίσθησαν οἱ ὅροι τῆς συμμαχίας, μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐκλείψῃ πᾶς φόβος προστριβῶν ἢ καὶ ἁπλῶν δυσαρεσκειῶν μεταξὺ τῶν δύο συμμάχων.

Βραδύτερον ἐκλήθη καὶ τὸ Μαυροβούνιον εἰς τὴν συμμαχίαν, τὸ ὁποῖον προθύμως ἐδέχθη τὴν πρότασιν μὲ ὑπόσχεσιν βοηθείας ἣν καὶ παρέσχεν ἐκθύμως ὅπως θὰ ἴδωμεν βραδύτερον.

×

Ἀφοῦ ἐτέθησαν αἱ βάσεις καὶ ἐκανονίσθησαν οἱ ὅροι τῆς Ἑλληνο-Σερβικῆς συμμαχίας, ἀμφότεροι οἱ σύμμαχοι ἐν κοινῇ συσκέψει ἀπεφάσισαν ὅπως εἰς τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰς προκλήσεις τῆς Βουλγαρίας τηρήσωσι παθητικὴν στάσιν, καὶ τότε μόνον νὰ κάμωσι χρῆσιν τῶν ὅπλων, ὅταν ἡ Βουλγαρία πρώτη ἐκήρυττε κατ' αὐτῶν τὸν πόλεμον.

Εἰς τὴν ἀπόφασίν των ταύτην ἤχθησαν οἱ τρεῖς σύμμαχοι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἵνα ἐξαντλήσωσι πᾶσαν αὐτῶν προσπάθειαν πρὸς διατήρησιν τῆς Βαλκανικῆς συμμαχίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἵνα ἀποδείξωσιν εἰς τὴν Εὐρώπην τὰς εἰλικρινεῖς αὐτῶν διαθέσεις περὶ εἰρηνικῆς διευθετήσεως τῆς διαφορᾶς.

Τὴν σύμπηξιν τῆς Ἑλληνο-Σερβικῆς συμμαχίας ἀνήγγειλαν ἐπιφυλακτικῶς κατ' ἀρχὰς τὰ Εὐρωπαϊκὰ φύλλα, κατόπιν ὅμως ὅτε ὁ Σέρβος πρέσβυς ἐν Σόφιᾳ προέβη εἰς διαμαρτυρίας παρὰ τῇ βουλγαρικῇ Κυβερνήσει διὰ τὰς παρὰ τὸ Παγγαῖον αἰφνιδιαστικὰς ἐπιθέσεις τῶν Βουλγάρων ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐτόνισεν ὅτι ἡ σερβικὴ Κυβέρνησις δὲν εἶνε διατεθειμένη νὰ ἀνεχθῇ παρομοίας προστριβὰς πᾶσα ἀμφισβήτησις καὶ ἀμφιβολία διελύθη καὶ καθαρίσθη ἐπακριβῶς ἡ νέα κατάστασις τῶν πραγμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝΟΝ Ζ'.

Ἀπόπειρα συμβιβασμοῦ. – Ἡ συνάντησις τῶν πρωθυπουργῶν. – Ἐλπίδες ἀμυδραὶ καὶ φόβοι ζωηροί. – Σκόπιμος παρέλκυσις τῆς ἐκκρεμότητος.

Ἡ Σερβικὴ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἑπόμεναι εἰς τὰς ληφθείσας ἀποφάσεις ἀπεφάσισαν παρὰ τὰς ἐκ Σόφιας ἀπειλὰς νὰ ἐξαντλήσωσι πᾶν μέσον εἰρηνικοῦ διακανονισμοῦ.

Ὁ Ἕλλην πρωθυπουργὸς Βενιζέλος ἔχων καὶ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Σέρβου συναδέλφου του Πάσιτς, ἔρριψεν εἰς τὸ μέσον τὴν πρότασιν τῆς συναντήσεως τῶν Πρωθυπουργῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ ὅπως ἀπὸ κοινοῦ συσκεφθῶσι καί καθορίσωσι τὰ ὅρια τῆς περιοχῆς ἑκάστου τῶν τεσάρων συμμάχων.

Τήν πρότασιν ταύτην τοῦ Ἕλληνος πρωθυπουργοῦ ἀπεδέχθη ἡ Βουλγαρικὴ κυβέρνησις, τῆς ὁποίας ὡς φαίνεται τοὐλάχιστον αἱ γνῶμαι δὲν ἦσαν σύμφωνοι πρὸς τὰς ἀδιαλλάκτους γνώμας τῶν στρατιωτικῶν κύκλων τῆς Σόφιας.

Παρὰ τὴν ἐκδηλουμένην ἐν τούτοις φιλειρηνικότητα τῆς Κυβερνήσεως Γκέσωφ, ἀποβαίνει ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ καθορίσῃ τις ἀκριβῶς τὴν στάσιν αὐτῆς.

Ἡ κυβέρνησις Γκέσωφ ἵνα μὴ φανῇ ὅτι ἀπέκρουε τὴν συνάντησιν τῶν πρωθυπουργῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἔδιδεν ἀπαντήσεις ἐνθαρυντικὰς καὶ ἐφαίνετο ἀποδεχομένη αὐτήν, παρείλκυεν ὅμως τὸν χρόνον τῆς συναντήσεως. Δισταγμοὶ πολλοὶ ὑπῆρχον μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως.

Τινὰ τῶν μελῶν αὐτῆς ἐτήρουν ἀδιάλλακτον στάσιν, ἐνῷ ὁ πρόεδρος αὐτῆς μετὰ τῶν μετριοπαθεστέρων ἐδείκνυον τάσεις πρὸς ἀποδοχὴν τῆς προτάσεως τοῦ Ἕλληνος πρωθυπουργοῦ,

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ πρωθυπουργὸς Γκέσωφ ὑπείκων εἰς παράκλησιν τοῦ Σέρβου συναδέλφου του Πάσιτς ἐδέχθη ὅπως συναντηθῇ μετ' αὐτοῦ παρὰ τὰ Σερβοβουλγαρικά σύνορα ἵνα ἀπὸ κοινοῦ ἐξεύρωσι μέσον εἰρηνικῆς διευθετήσεως τῆς Σερβοβουλγαρικῆς διαφορᾶς.

Τὴν ἀπόφασίν του ταύτην ὁ Γκέσωφ ἔλαβε παρὰ τὴν θέλησιν τῶν ἀδιαλλάκτων μελῶν τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, τὰ ὁποῖα ἀπήτουν πρὸ πάσης συναντήσεως τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου.

Ἡ στάσις αὕτη τοῦ Γκέσωφ ἀποτελεῖ φωτεινὸν σημεῖον τοῦ διαλλακτικοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι ἐπρυτάνευε παρὰ τῷ Βουλγάρῳ πρωθυπουργῷ.

Καὶ ἡ συνάντησις Πάσιτς–Γκέσωφ ἐπετεύχθη τὴν μεσημβρίαν τῆς 20ῆς Μαΐου 1913 πλησίον τοῦ Ἰστὶπ παρὰ τὰ Σερβοβουλγαρικὰ σύνορα.

Ἐγκάρδιος καὶ εἰς ἄκρον διαχυτικὴ ὑπῆρξεν ἡ συνέντευξις τῶν δύο πρωθυπουργῶν. Ἡ σύσκεψις αὐτῶν παρετάθη ἐπὶ πεντάωρον μὲ ἄγνωστα τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς.

Τὴν ἑπομένην τῆς ἡμέρας ἐκείνης τὸ παγκόσμιον Εὐρωπαϊκὸν φύλλον οἱ «Τάϊμς», ἀνήγγελλον τὴν ἐπιτευχθεῖσαν συνάντησιν τῶν δύο πρωθυπουργῶν, ἐξέφραζον δὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι αἱ συνεννοήσεις κατέληξαν εἰς αἴσιον ἀποτέλεσμα.

Ἐν τοσούτῳ τίποτε δὲν ἦτο θετικὸν καὶ βέβαιον.

Ἐκ τοῦ τηλεγραφήματος τῶν «Τάϊμς» περὶ συνεννοήσεως τῶν δύο πρωθυπουργῶν, ἐπῆλθε σχετική τις ὕφεσις εἰς τὴν ὀξύτητα τῆς καταστάσεως χωρὶς ὅμως οἱ φόβοι τῆς ρήξεως νὰ παύσουν ὑφιστάμενοι.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα καὶ ἀοριστία ἐπλανᾶτο ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα, ὅτε τὴν 23ην Μαΐου μετὰ πολύωρον ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἐν Σόφιᾳ ἡ κυβέρνησις Γκέσωφ ἠναγκάσθη νὰ καταθέσῃ τὴν ἀρχὴν ἕνεκεν ριζικῆς διαφωνίας τοῦ προέδρου αὐτῆς πρὸς τὴν πλειονότητα τῶν ὑπουργῶν του.

Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου σαφῶς πλέον ἐξάγεται ὅτι ὁ πρωθυπουργὸς Γκέσωφ μετὰ τὴν προσυνεννόησιν ἣν ἔσχε μετὰ τοῦ Σέρβου συναδέλφου του, ἐπανελθὼν εἰς Σόφιαν καὶ καλέσας τοὺς ὑπουργούς του εἰς σύσκεψιν ἐξέθηκεν αὐτοῖς τὰ διαμειφθέντα μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Πάσιτς, ἐκφράσας συγχρόνως τὴν γνώμην του περὶ ἀποδοχῆς τῆς συναντήσεως τῶν τεσσάρων πρωθυπουργῶν καὶ περὶ εἰρηνικῆς εἰ δυνανὸν διευθετήσεως τῶν πραγμάτων.

Ἡ πλειονοψηφία ὅμως τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου εὑρέθη ἐν

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ὁ ΙΒ' Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων

πλήρει διαφωνίᾳ πρὸς τὴν γνώμην ταύτην τοῦ προέδρου τῆς Κυβερνήσεως.

Πρὸ τῆς ἀδιαλλάκτου ταύτης στάσεως τῶν περισσοτέρων ὑπουργῶν εὑρεθεὶς ὁ Γκέσωφ πιεζόμενος δὲ καὶ ἀπειλούμενος ἔξωθεν ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ κόμματος, ἠναγκάσθη νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν φορὰν τῶν πραγμάτων καὶ κατέθηκε τὴν ἀρχήν.

Ὁ Γκέσωφ ἀνελθὼν ἀκολούθως εἰς τὰ ἀνάκτορα ὑπέβαλε εἰς τὸν βασιλέα Φερδινάνδον τὴν παραίτησιν τῆς ὑπ' αὐτὸν Κυβερνήσεως, δηλώσας ὅτι εἰς ἣν κατάστασιν περιέστησαν τὰ πράγματα ἀδυνατεῖ νὰ ἐξακολουθήσῃ παραμένων εἰς τὴν ἀρχήν.

Ὁ Φερδινάνδος δὲν ἔφερε σοβαρὰς ἀντιρρήσεις εἰς τὴν ἐπιθυμίαν ἐκείνην τοῦ πρωθυπουργοῦ του, παρεκάλεσεν ὅμως αὐτὸν νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας μέχρις ὅτου ἡ ὑπουργικὴ κρίσις παρέλθει.

Ὁ Γκέσωφ ἀποδεχθεὶς τὴν πρότασιν τοῦ βασιλέως, κατῆλθε τῶν ἀνακτόρων καλέσας δὲ τοὺς συνυπουργούς του ἀνήγγειλεν αὐτοῖς τὴν παραίτησιν τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ παραίτησις τοῦ Γκέσωφ γνωσθεῖσα εἰς τοὺς ἐν Σόφιᾳ στρατιωτικοὺς κύκλους παρήγαγεν εὐχάριστον ἐντύπωσιν.

Τὸ πεδίον ἀφίετο οὕτω ἐλεύθερον εἰς τὸ στρατιωτικὸν κόμμα, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο κυριαρχοῦν καθ' ὅλην τὴν γραμμήν.

Ἀντίθετον ὅλως ἐντύπωσιν παρήγαγεν ἡ γνωσθεῖσα παραίτησις τοῦ φιλειρηνικοῦ Γκέσωφ εἰς τὰς Κυβερνήσεις τῶν Συμμάχων καθὼς καὶ εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη.

Ἡ κατάστασις ἐλάμβανε ὀξυτέραν φάσιν, πάντες δὲ ἐξεδήλουν τοὺς φόβους των ὡς πρὸς τὰς ἐπικειμένας περιπλοκὰς αἵτινες ἠπείλουν νὴν Βαλκανικήν.

Τὸ φιλοπόλεμον ρεῦμα ἐν Βουλγαρίᾳ κατέκτα ἔδαφος, ὁ δὲ Βουλγαρικὸς τύπος συνετέλει μεγάλως εἰς τὴν ἔξαψιν τοῦ πολεμικοῦ ὀργασμοῦ.

Ἡ ὑπουργικὴ κρίσις ἐν Βουλγαρίᾳ δὲν ἐθεωρήθη ἐν τοσούτῳ καί ὡς ἀνέλπιστος, οὔτε ἐχαρακτηρίσθη ὡς καταπληκτικὸν γεγονός. Ἀφ' ἧς ἡμέρας ὁ τέως πρόεδρος τῆς Σοβράνιε Δάνεφ ἐκα-

λεῖτο εἰς Σόφιαν, ἠγέρθησαν αἱ πρῶται ὑπόνοιαι περὶ ἐπικειμένης ὑπουργικῆς μεταβολῆς ἐν Βουλγαρίᾳ.

Ὁ Δάνεφ κεκηρυγμένος ἐχθρὸς τῶν συμμάχων καὶ δὴ τῶν Ἑλλήνων καὶ ὀπαδὸς τοῦ στρατιωτικοῦ κόμματος διετέλει εἰς ἀδιάλειπτον συνεννόησιν μετὰ τῶν ἐν Σόφιᾳ στρατιωτικῶν κύκλων, ἐπιδιώκων οὕτω τὴν διὰ πάσης θυσίας κατάληψιν τῆς ἀρχῆς.

Ἐν Βιέννῃ εὑρισκόμενος ἐξήγγελεν διὰ τοῦ παγκοσμίου τύπου, ὅτι ἡ Βουλγαρία οὐδέποτε θὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Θεσσαλονίκην οὔτε θὰ στέρξῃ εἰς ἀναθεώρησιν τῆς Σερβοβουλγαρικῆς συνθήκης, ἠπείλει δὲ ὅτι ἐν ᾗ περιπτώσει οἱ σύμμαχοι δὲν ἤθελον συμμορφωθῇ πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην τῆς Βουλγαρίας, ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς ἔχων καὶ τὴν δύναμιν καὶ το σθένος νὰ ἐπιβάλῃ αὐτὴν διὰ τῶν ὅπλων, ἀπεκδυόμενος εἰς διμέτωπον πόλεμον.

«Ἑξακόσιαι χιλιάδες λόγχαι, ἔλεγεν ὁ ὑπερόπτης καὶ σωβινιστὴς ἐκεῖνος πολιτικὸς εἶνε ἱκαναὶ νὰ ἀπωθήσωσι τοὺς Σέρβους πρὸς τὸ Βελιγράδιον καὶ τοὺς Ἕλληνας πρὸς τὰς Ἀθήνας.

Παραλλήλως πρὸς τὰς ἀπειλὰς ταύτας τοῦ Δάνεφ ἔβαινον καὶ αἱ τοῦ ἀρχιστρατήγου τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ Σαβώφ.

Διὰ τῆς στάσεώς του ταύτης ὁ Δάνεφ κατώρθωσε νὰ παρουσιάζῃ ἑαυτὸν ὡς τὸν μόνον διάδοχον τοῦ Γκέσωφ ἐν τῇ Βουλγαρικῇ κυβερνήσει καὶ ὡς τὸν μέλλοντα νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἐρρωμένως καὶ ἀποτελεσματικῶς τὴν κατάστασιν.

Καὶ τὸ ἐπιδιωκόμενον ἀποτέλεσμα ἐπῆλθε τοῦ Δάνεφ κληθέντος ἐπειγόντως εἰς Σόφιαν ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς παραιτήσεως τοῦ Γκέσωφ.

Ἐν τούτοις δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι εἰς τὸν βασιλέα Φερδινάνδον δὲν ἦτο ἀρεστὸς ὁ Δάνεφ ὡς κυβερνήτης. Εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἄγεταί τις ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ὑποβολῆς τῆς παραιτήσεως Γκέσωφ εἰς τὸν Φερδινάνδον ἐμεσολάβησε χρονικὸν διάστημα ἓξ ἡμερῶν μέχρις ὅτου ἡ ὑπουργικὴ κρίσις λήξει.

Ὁ Φερδινάνδος ἀπέβλεπε μετὰ δισταγμοῦ πρὸς τὴν δημηουργηθεῖσαν κατάστασιν δὲν ἐφαίνετο δὲ συμμεριζόμενος τὴν ἄκρως σωβινιστικὴν καὶ φιλοπόλεμον πολιτικὴν τοῦ Δάνεφ.

Ἠθέλησε νὰ τὸν ἀποφύγῃ, ἀποταθεὶς πρὸς τὰς πολιτικὰς κορυφὰς καὶ ζητήσας τὸν σχηματισμὸν κυβερνήσεως μᾶλλον οἰκουμενικῆς ἀπὸ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ τούτου τοῦ ὑπὸ παραίτησιν πρωθυπουργοῦ Γκέσωφ, εἰς ἣν νὰ προσελαμβάνετο ὁ Δάνεφ ὡς ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν.

Ἀποτυχὼν ὅμως εἰς τὰς ἐπιθυμίας του ταύτης ἐκάλεσε τὸν Μαλίνωφ εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας του, ἐκείνου δὲ ἀρνηθέντος ἠναγκάσθη ὁ Φερδινάνδος νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν μοιραίαν λύσιν, ἥτις θὰ ἀνεβίβαζε τὸν Δάνεφ εἰς τὸ πρωθυπουργικὸν ἀξίωμα.

Τὴν 29ην Μαΐου 1913 ὁ Φερδινάνδος καλέσας παρ' ἑαυτῷ τὸν Δάνεφ ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν τὸν σχηματισμὸν κυβερνήσεως.

Ὁ Δάνεφ ζητήσας μικρὰν προθεσμίαν κατῆλθε τῶν ἀνακτόρων καὶ ἐπεδόθη μετὰ σπουδῆς εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τῶν νέων ὑπουργῶν.

Ἀλλ' εἰς τὸ ἔργον του τοῦτο ὁ Δάνεφ συνήντησε πολλὰς δυσκολίας.

Ὁ καταρτισμὸς τοῦ ὑπουργείου ἐκείνου προσέκρουσεν ἐπὶ πολλῶν δυσχερειῶν καθότι οἱ ἐν Σόφια πολιτικοὶ μετὰ δισταγμοῦ ἀπέβλεπον πρὸς τὴν κατάστασιν, μὴ ἀναλαμβάνοντες τὴν ἀντιμετώπησιν τόσων δυσχερειῶν.

Τέλος μετὰ τριήμερον δυστοκίαν ὁ Δάνεφ κατώρθωσε νὰ καταρτίσῃ τὸν κατάλογον τῶν νέων ὑπουργῶν τὸν ὁποῖον ἀνελθὼν εἰς τὰ ἀνάκτορα ὑπέβαλεν ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου.

Ὁ Βασιλεὺς ἐπεκύρωσεν εὐθὺς τὸν ὑποβληθέντα κατάλογον οὕτω δὲ τὸ Βουλγαρικὸν ὑπουργεῖον κατἀρτίσθη ὡς ἑξῆς·

ΔΑΝΕΦ πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν.

ΜΑΝΤΖΑΡΩΦ τῶν ἐσωτερικῶν.

ΚΟΡΙΤΖΕΦ στρατηγὸς ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν.

ΘΕΟΔΩΡΩΦ τῶν Οἰκονομικῶν.

ΠΑΓΙΕΦ τῆς Παιδείας.

ΑΒΡΑΤΖΕΦ τῆς Δικαιοσύνηςι

ΜΠΟΥΡΩΦ τοῦ Ἐμπορίου.

ΛΑΣΚΑΝΕΦ τῆς Γεωργίας.

ΓΙΑΠΛΑΝΣΚΗ τῶν Δημοσίων Ἔργων.
ΧΡΗΣΤΩΦ τῶν Σιδηροδρόμων.

Οὕτω ὁ φιλοπόλεμος Δάνεφ ἀνέλαβε τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας εἰς στιγμὰς τόσον κρισίμους.

Παραλλήλως σχεδὸν πρὸς τὴν ὑπουργικὴν κρίσιν τῆς Σόφιας ἔβαινεν καὶ ἡ ὑπουργικὴ κρίσις ἐν Σερβίᾳ.

Ὁ πρωθυπουργὸς Πάσιτς ἐπανελθὼν ἐκ τῶν Σερβοβουλγαρικῶν συνόρων ἀνεκοίνωσε τὰ διαμειφθέντα μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ συναδέλφου του Γκέσωφ, προσέθηκε δὲ ὅτι ἀποτέλεσμα τῆς συναντήσεως καὶ συσκέψεως ἐκείνης ἦτο ἡ ἀπόφασις τῆς εἰρηνικῆς λύσεως.

Πρὸς τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Σέρβου πρωθυπουργοῦ ἀντετάχθη μετὰ πείσματος ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, εἰπὼν ὅτι ὁ Σερβικὸς στρατὸς οὐδέποτε θὰ ἀνεχθῇ εἰρηνικὴν διευθέτησιν ἐπὶ κινδύνῳ τῶν συμφερόντων τῆς χώρας.

Μετὰ μακρὰν ζωηρὰν συζήτησιν ὁ πρωθυπουργὸς Πάσιτς εὑρίσκων ἑαυτὸν ἐν διαφωνίᾳ πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν, ἐδήλωσεν ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν ἀρχήν, μεθ' ὃ λύσας τὴν συνεδρίασιν ἀνῆλθεν εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ὑπέβαλεν εἰς τὸν βασιλέα Πέτρον τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, ἐξηγήσας ἅμα καὶ τοὺς λόγους δι' οὓς ἡ περαιτέρω ἐν τῇ ἀρχῇ διαμονή του καθίστατο ἀδύνατος.

Ὁ βασιλεὺς ὅμως ἠρνήθη διαρρήδην νὰ δεχθῇ τὴν παραίτησιν τοῦ πρωθυπουργοῦ του παρεκάλεσε δὲ αὐτὸν νὰ μὴ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν ἀπόφασίν του εἰς στιγμὰς τόσον κρισίμους.

Ἡ ἐπιμονὴ καὶ αἱ ἐπανειλημμέναι παρακλήσεις τοῦ βασιλέως Πέτρου πρὸς τὸν Πάσιτς ἔσχον τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῶν τοῦ πρωθυπουργοῦ ἐξαναγκασθέντος νὰ ἀποσύρῃ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ.

Τοιουτοτρόπως ἡ πολιτικὴ κρίσις ἐν Σερβίᾳ ἀπεσβέσθη προσκαίρως τοὐλάχιστον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἡ ἐπέμβασις τῶν Δυνάμεων. — Ἔντονα διαβήματα τῆς Ρωσσίας. — Ἐκστρατεία τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ τύπου ὑπὲρ τῆς εἰρήνης.

Ἡ ὑπὸ τὸν Δάνεφ βουλγαρικὴ Κυβέρνησις ἀναλαβοῦσα τὴν ἀρχήν, ἀπεφάσισεν ὡς ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη νὰ παρελκύσῃ τὸν χρόνον τῶν μεταξὺ τῶν συμμάχων διαπραγματεύσεων.

Ἡ πολιτικὴ τῆς Κυβερνήσεως ἐκείνης ὑπῆρξεν αὐτόχρημα ἀπατηλὴ καὶ δολία.

Διότι ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς ὁ Βούλγαρος πρωθυπουργὸς ἐδήλου ὅτι δέχεται τὴν συνάντησιν τῶν πρωθυπουργῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἀφ' ἑτέρου συνεκέντρου ὅλας τὰς βουλγαρικὰς δυνάμεις μεταφέρων αὐτὰς ἐκ Τσαλτάτζας εἰς τὰ ἑλληνοσερβικὰ σύνορα.

Προφανῶς ὁ σκοπὸς τῆς βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως ἦτο ἡ παρέλκυσις τῆς ἐκκρεμότητος μέχρις ὅτου ὁλόκληρος ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς εὑρεθῇ ἐπὶ τοῦ σερβικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ μετώπου.

Ἡ τοιαύτη ὅμως τακτικὴ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παραταθῇ ἐπὶ πολύ, ὁ δὲ Δάνεφ μὴ δυνάμενος ἐπὶ πλέον νὰ παρελκύῃ τὴν κατάστασιν ἐδήλωσεν ὅτι ἀπορρίπτει τὴν πρότασιν περὶ συναντήσεως τῶν πρωθυπουργῶν, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ προσθέσῃ ἂν ἐδέχετο τὴν ἔνοπλον ρῆξιν.

Πρὸ τῆς δημιουργηθείσης χαώδους καὶ ἀορίστου καταστάσεως, ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διὰ τοῦ προέδρου αὐτῆς προέτεινε τὴν παραπομπὴν τῶν ζητημάτων εἰς διαιτησίαν τῶν Δυνάμεων.

Τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ ἕλληνος πρωθυπουργοῦ ἀπεδοκίμασε σύμπας ὁ εὐρωπαϊκὸς τύπος καὶ ἰδία ὁ Ρωσσικός, ὅστις διὰ νευρώδους καὶ ἐπιμόνου ἀρθρογραφίας ἐμέμφετο τὰς Δυνάμεις διὰ τὴν ὀλιγωρίαν αὐτοῦ ἀπέναντι τῆς ἐν τῇ Βαλκανικῇ καταστάσεως.

Ἤδη τὰ ἐγκριτώτερα εὐρωπαϊκὰ φύλλα ἐκάλουν τὴν εὐρωπαϊκὴν ὁμοφωνίαν νὰ ἐπέμβῃ συντόνως καὶ νὰ προλάβῃ τὸν ἀδελφοκτόνον πόλεμον, ὑποβάλλουσα τὰς συμμαχικὰς διαφορὰς εἰς διαιτησίαν.

Καὶ ἡ φωνὴ ἐκείνη τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τύπου, φωνὴ εἰλικρινὴς καὶ δικαία, εὗρε τὰς Δυνάμεις διατεθειμένας νὰ ἐπέμβωσι δεχόμεναι τὴν διαιτησίαν.

Πρὸς τοῦτο ἐξουσιοδοτήθησαν οἱ πρεσβευταὶ τῶν ἓξ Μεγάλων Κρατῶν νὰ βολιδοσκοπήσωσι τοὺς συμμάχους ἂν ἦσαν διατεθειμένοι νὰ δεχθῶσι τὴν διαιτησίαν ὑφ' ὅρους αὐται ἤθελον προβάλλει.

Οἱ ὅροι δὲ ἐκεῖνοι ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων αἱ Δυνάμεις ἀνελάμβανον τὴν φιλικὴν λύσιν τῶν διαφορῶν ἦσαν οἱ ἑξῆς.

1) Πρὸ πάσης διαιτησίας οἱ ἐμπόλεμοι σύμμαχοι ὤφειλον νὰ προβῶσιν εἰς ἄμεσον ἀποστράτευσιν κρατοῦντες μόνον τὸ τρίτον τοῦ ὑπὸ τὰ ὅπλα στρατοῦ αὐτῶν.

2) Πᾶσα ἀπόφασις τῆς διαιτησίας εἶνε ὑποχρεωτικὴ διὰ τοὺς συμμάχους.

×

Οἱ πρεσβευταὶ τῶν Δυνάμεων προέβησαν εὐθὺς ἀμέσως εἰς ἀνάλογον διάβημα, εὗρον δὲ πλήρη συμφωνίαν μεταξὺ αὐτῶν.

Ἀπεφασίσθη λοιπὸν νὰ ἀναλάβῃ ἡ Ρωσσία ὡς ἐντολοδόχος ὅλων τῶν ἄλλων νὰ λύσῃ τὰς ὑφισταμένας διαφορὰς καλοῦσα τοὺς πρωθυπουργοὺς τῶν συμμάχων ἐν Πετρουπόλει.

Ἀλλ' ἡ αὐστριακὴ πολιτικὴ ἡ κρυπτομένη εἰς τὰ παρασκήνια καὶ μυστηριωδῶς ἐνεργοῦσα, ἀπέτρεπε φαίνεται τὴν Βουλγαρίαν εἰς τὸ νὰ στέρξῃ εἰς διαιτησίαν, ἄγνωστον τίνας σκοποὺς ἐπιδιώκουσα.

Καὶ ἐνῷ κατ' ἀρχὴν εἶχεν ἀποφασισθῇ ἡ συνάντησις τῶν πρωθυπουργῶν ἐν Πετρουπόλει, ἡ πραγματοποίησις αὐτῆς ἀνεβάλλετο ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν.

Ἡ βουλγαρικὴ Κυβέρνησις ἐνισχυομένη καὶ ἐνθαρρυνομένη ὑπὸ τῆς Αὐστρίας παρείλκυε τὸν χρόνον τῆς συναντήσεως τῶν πρωθυπουργῶν καὶ τοιουτοτρόπως ἡ ἐκκρεμότης παρετείνετο ἀγωνιώδης καὶ κατ' ἐξοχὴν ἀβεβαία.

Ἡ ρωσσικὴ Κυβέρνησις κατανοοῦσα τὰς παρασκηνιακὰς ἐνεργείας τῆς Αὐστρίας καὶ προβλέπουσα φιλοαυστρικὴν τὴν Βουλγαρίαν, ἀπεφάσισε νὰ προβῇ εἰς μονομερῆ ἐπέμβασιν, ἔχουσα συνεπι-

κούρους εἰς τοῦτο καὶ τὰς ἑτέρας δύο Δυνάμεις τῆς τριπλῆς Ἀντάτ.

Ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσσίας Σαζόνωφ δι' ἐντόνου αὐτοῦ ταυτοσήμου ἐγγράφου ἐκάλει τοὺς πρωθυπουργοὺς τῶν τεσσάρων Βαλκανικῶν κρατῶν εἰς Πετρούπολιν ὅπως ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ προβῶσιν εἰς εἰρηνικὴν διευθέτησιν τῶν διαφορῶν.

Ἡ πρόσκλησις ἐκείνη τοῦ Ρώσσου ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ ἡ τόσον ἔντονος ὅσον καὶ φιλική, κατέρριψε τὸ Αὐστριακὸν προσωπεῖον καὶ ἡ μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης ἐπιμελῶς κρυπτομένη Αὐστριακὴ πολιτικὴ ἀπεκαλύφθη πάνοπλος ἐν τῇ παλαίστρᾳ.

Αἱ ἀπώτεραι βλέψεις τῆς Αὐστρίας ἐξεδηλώθησαν διὰ τοῦ Οὔγγρου πρωθυπουργοῦ Τίτζα ὅστις ἀνελθὼν εἰς τὸ βῆμα τῆς Οὐγγρικῆς βουλῆς ἐκήρυξεν ἀπροκαλύπτως ὅτι ἡ κυβέρνησις τοῦ Καισαροβασιλέως δὲν δύναται νὰ παραμείνῃ ἀπαθὴς ἐν περιπτώσει ρήξεως μεταξὺ τῶν συμμάχων. Ἀφῆκε δὲ νὰ ὑπονοηθῇ ὁ Οὔγγρος πρωθυπουργὸς ὅτι ἡ Αὐστροουγγαρία ἦτο διατεθειμένη νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν Βουλγαρίαν ἐν τῷ Βαλκανικῷ ἀγῶνι.

Αἱ ἄμεσοι αὗται ἀπειλαὶ τοῦ Τίτζα ἐπέπρωτο νὰ μείνωσιν ἁπλαῖ ἀπειλαί, καθόσον ἡ Γερμανικὴ πολιτικὴ δὲν ἐφαίνετο στέργουσα τὴν Αὐστριακὴν ἐπέμβασιν εἰς τὰς διαφορὰς τῶν Βαλκανίων,

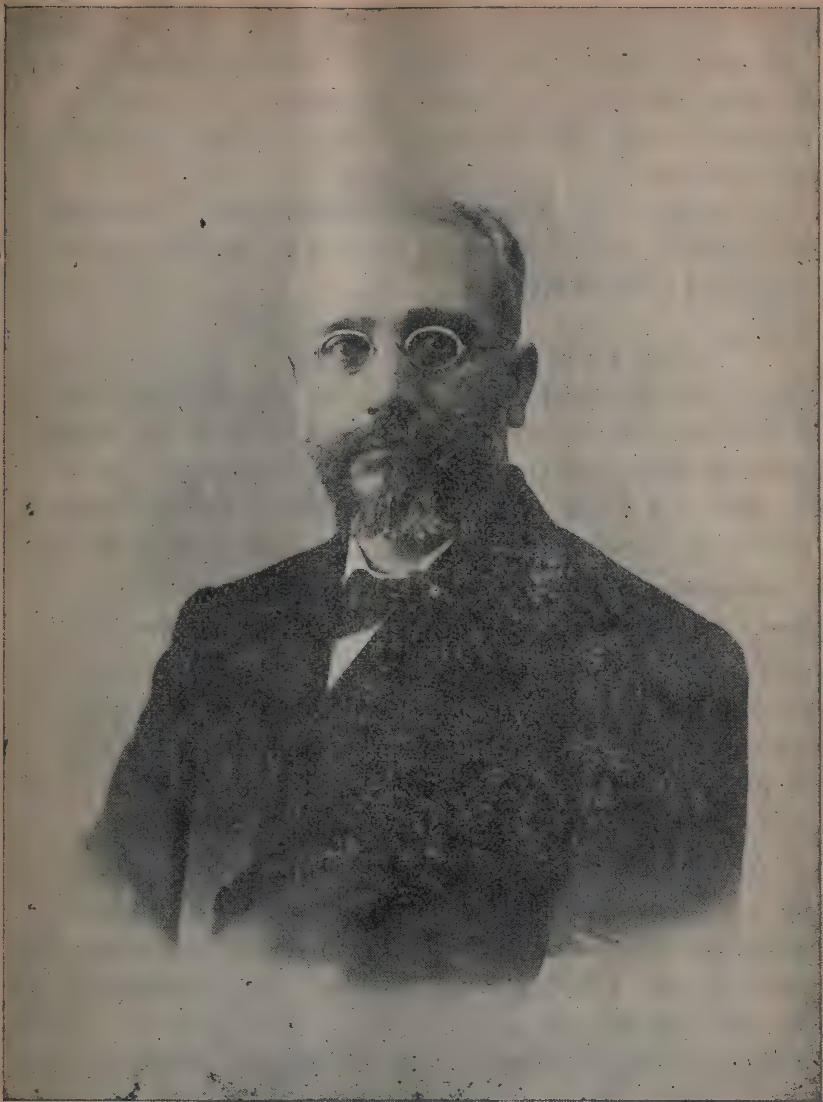
Ἐξεδηλώθη ὅμως περιτράνως καὶ διεπιστώθη ἀδιστάκτως πλέον ὅτι ἡ Αὐστρία ἦτο κεκηρυγμένη ὑπὲρ τῆς Βουλγαρίας τῆς ὁποίας ὑπέθαλπε τὰς φιλοπολέμους διαθέσεις ἵνα ἐπιτυγχανομένης τῆς ρήξεως λάβει τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπέμβῃ ἐνεργῶς, ζητοῦσα ὡς ἀπεδείχθη κατόπιν τὴν αὐτονομίαν τῆς Μακεδονίας ὅπερ ἀπετέλει δι' αὐτὴν εὐλαβῆ πόθον.

Τοιουτοτρόπως τὰ πράγματα ἐλάμβανον τὴν μοιραίαν αὐτῶν λύσιν ἥτις θὰ ἐδίδετο διὰ τῶν ὅπλων.

Τὸ πολεμικὸν μένος τῶν Βουλγάρων εὕρισκεν ἀνάλογον ἀντίκτυπον ἐν Σερβίᾳ.

Οἱ στρατιωτικοὶ καὶ οἱ πολιτικοὶ κύκλοι τοῦ Βελιγραδίου ἐξώρκιζον τὴν Κυβέρνησιν Πάσιτς νὰ μὴ δεχθῇ οὐδεμίαν διαιτησίαν ἐὰν αὕτη ἐγίνετο ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Σερβοβουλγαρικῆς συνθήκης.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος.

Εἰς τὴν Σκουψίναν ἡ ἀντιπολίτευσις προέβη εἰς ἐπερώτησιν ζητοῦσα παρὰ τοῦ Πάσιτς νὰ δηλώσῃ ἐπισήμως ἐὰν ἦτο διατεθειμένος νὰ δεχθῇ οἱανδήποτε διαιτησίαν ἥτις θὰ ἐκήρυττεν ἔγκυρον τὴν συνθήκην ἐκείνην.

Εἰς τὰς ἐπερωτήσεις ἐκείνας τῶν ἀντιπολιτευομένων βουλευτῶν ὁ Πρωθυπουργὸς Πάσιτς ἠναγκάσθη νὰ προβῇ εἰς εὐκρινεῖς καὶ σαφεῖς δηλώσεις εἰπὼν τὰ ἑξῆς :

— Θὰ παρακαλέσω τὴν ἀντιπολίτευσιν νὰ μὴ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν ἐπερώτησιν αὐτῆς καὶ νὰ μὴν ἀξιώσῃ ὅπως ἡ Κυβέρνησις προβῇ σήμερον εἰς ἀνακοινώσεις περὶ τῆς ἐξωτερικῆς αὐτῆς πολιτικῆς. Πᾶσα δὲ ἀνακοίνωσις γενομένη προώρως ἤθελε μεγάλως ζαμιώσει τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα τῆς Σερβίας. Ἡ σοβαρότης καὶ ἡ κρισιμότης τῆς καταστάσεως καὶ ἡ λεπτότης τῶν ζητημάτων δὲν ἐπιτρέπουν ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐδεμίαν ἀνακοίνωσιν πρὸς τὴν Βουλήν, Ἓνα μόνον δύναμαι νὰ ἀνοινώσω ὑμῖν κύριοι, ὅτι ἡ Σερβία οὔτε μετέβαλλε, οὔτε θὰ μεταβάλῃ πολιτικὴν τῆς ἀρχικῶς χαραχθείσης τοιαύτης. Ἀλλὰ καὶ ἐάν ποτε παραστῇ ἀνάγκη μεταβολῆς τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς ἔχετε κύριοι, τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου ὅτι ἡ Κυβέρνησις δὲν θὰ ἀλλάξῃ πολιτικὴν πορείαν προτοῦ ἀνακοινώσῃ τὰς σκέψεις της εἰς τὴν Σκουψίναν ἐν μυστικῇ συνεδριάσει καὶ προτοῦ ζητήσῃ τὴν γνώμην αὐτῆς ἐὰν συμφέρῃ εἰς τὸ Ἔθνος ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη μεταστροφὴ καθὼς καὶ τὴν ψῆφον αὐτῆς.

Παρατεταμένα χειροκροτήματα καὶ ἐνθουσιώδεις ζητωκραυγαὶ ὑπὲρ τῆς Σερβίας καὶ τοῦ Σερβικοῦ στρατοῦ ἐκάλυψαν τὰς τελευταίας δηλώσεις τοῦ κ. Πάσιτς. τῶν βουλευτῶν ριπτόντων τοὺς πίλους των εἰς τὸν ἀέρα.

Ἡ κατάστασις κατόπιν τούτου, ἀπέβαινε χαώδης τὰ δὲ πράγματα εἰσήρχοντο βαθμηδὸν εἰς τὸ ὀξύτατον σημεῖον τῆς ἐξελίξεως αὐτῶν.

Τὰ πάντα ἐμαρτύρουν προσεχῆ τὴν ῥῆξιν ἥτις ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ μόνη διέξοδος.

Ἐν τούτοις ὁ Εὐρωπαϊκὸς τύπος δὲν ἤθελεν εἰσέτι νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἐξέλιπε πᾶσα ἐλπὶς εἰρηνικοῦ διακανονισμοῦ.

Διὰ τοῦτο δὲν ἔπαυε καθημερινῶς τὴν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης στάσιν αὐτοῦ ἀφ' ἑνὸς ἐξορκίζων τὰς Δυνάμεις ὅπως προβῶσιν εἰς σύντονον συλλογικὸν διάβημα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐξαντλῶν πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἐπιρροὴν μεταξὺ τῶν συμμάχων ἄλλοτε συμβουλεύων αὐτοὺς καὶ ἄλλοτε καταδεικνύων τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τοῦ ἐπικειμένου ἀλληλοσπαραγμοῦ.

Δριμυτέρα ὅλων τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ τύπου ὑπῆρξεν εἰς τὰς κρίσεις αὐτῆς ἡ Ρωσσικὴ ἐφημερὶς «Λόγος τῆς Μόσχας», ἥτις ἔγραψε περίπου τὰ ἑξῆς.

«Πρὸς αἰσχύνην τῶν ἡγετῶν τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, αἱ μεταξὺ τῶν Συμμάχων ἔριδες προσλαμβάνουν ἐπικίνδυνον χαρακτῆρα.

«Ἡ φιλοπόλεμος μερὶς ἐν Βελιγραδίῳ, ἥτις ἀπαιτεῖ τὴν ὑπὸ τῆς Σερβίας διατήρησιν πασῶν τῶν ὑπὸ τῶν Σερβικῶν στρατευμάτων καταληφθεισῶν περιφερειῶν ἐν Μακεδονίᾳ, ἀρχίζει νὰ ἐπικρατῇ. Μάλιστα καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ μεμετρημένοι πολιτικοὶ ἄνδρες, ὡς ὁ Πάσιτς, χάνουσι βαθμηδὸν τὴν ψυχραιμίαν των καὶ προβαίνουν μέχρις ἐντόνων δηλώσεων, περὶ τοῦ ὅτι τὸ Μοναστήριον καὶ ἡ Ἀχρὶς δέον νὰ περιέλθωσιν ἀπαραιτήτως εἰς τὴν Σερβίαν, ἐναντίον τῆς σχετικῆς Συμμαχικῆς συμβάσεως.

»Βεβαίως παρόμοιαι δηλώσεις, χύνουν μόνον ἔλαιον ἐπὶ τῆς πυρᾶς ἐν Σόφιᾳ, ὅπου ἀπροκαλύπτως ὁμιλοῦσι περὶ Βουλγαροσερβικοῦ πολέμου ἐν λίαν προσεχεῖ μέλλοντι. Ἄς ὑποθέσωμεν, ὅτι ἀπὸ τῶν κενῶν ἀπειλῶν μέχρι τῶν ἔργων ὑπάρχει καταπληκτικὴ ἀπόστασις.

Εἶνε ἀμφίβολον ἐὰν ἡ δημοκρατικὴ Βουλγαρία ῥιφθῇ μὲ θρασύτητα ὄπισθεν τῶν σωβινιστῶν καὶ τῶν ἄγαν ἐθνικοφρόνων εἰς μίαν τοιαύτην περιπέτειαν, οἷα ὁ μετὰ τῆς Σερβίας καὶ τῆς Ἑλλάδος ἀδελφοκτόνος πόλεμος.

Ὁ βουλγαρικὸς λαὸς πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἀνάγκην παγίας εἰρή-

νης καὶ οὐδόλως θὰ ἀποτολμήσῃ τοιαύτην πολιτικὴν αὐτοκτονίαν, ὁποία θὰ ἦτο ἀναμφισβητήτως ἡ διάλυσις τῆς Βαλκανικῆς συμμαχίας καὶ ἡ ἔνοπλος σύγκρουσις μετὰ τῶν ἐν ὅπλοις ἀδελφῶν. Οὐχ ἧττον εἶνε πάντοτε δυνατὸν νὰ συμβοῦν θλιβερώτατα ἀπροσδόκητα πράγματα, ὅπως ἀπέδειξε τοῦτο ἡ αἱματηρὰ συμπλοκὴ ἡ ἐπελθοῦσα μεταξὺ τῶν βουλγαρικῶν καὶ ἑλληνικῶν στρατευμάτων ἐν τῇ περιφερείᾳ Καβάλλας πλησίον τῶν Ἐλευθερῶν παρὰ τὸ Πράδιον.

Ἡ περιφέρεια αὕτη κατοικεῖται κατ' ἐξοχὴν ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, ἐνῷ οἱ Βούλγαροι ἀριθμοῦσι ὀλίγας τινὰς μόνον χιλιάδας εἰς τὰ πρὸς δυσμὰς τῆς Καβάλλας χωρία. Ἀπὸ γεωγραφικῆς ἀπόψεως ἡ περιφέρεια Καβάλλας καθὼς καὶ ὅλη ἡ παραλία τοῦ Αἰγαίου πρὸς Ἀνατολὰς τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἀδιαφιλονεικήτως ἕλκονται πρὸς τὴν Βουλγαρίαν, διὸ καὶ ἔπρεπεν, ὅπως οἱ Ἕλληνες ἀποσύρωσιν ἐκεῖθεν τὰ στρατεύματά των. Ἐὰν ἡ Θεσσαλονίκη παραμείνῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας, τότε ἔτι περισσότερον ἡ Βουλγαρία δὲν δύναται νὰ μείνῃ ἄνευ τῆς Καβάλλας καὶ τοῦ Δεδεαγάτς καὶ ἐν γένει ἄνευ ἀσφαλοῦς ἐξόδου πρὸς τὸ Αἰγαῖον.

Πρὸ πολλοῦ ἔπρεπεν, ὅπως ἡ Ρωσσικὴ διπλωματία καταβάλῃ ὅλας τὰς προσπαθείας της πρὸς ἄρσιν τοῦ ἐπονειδίστου τούτου σκανδάλου τῆς διανομῆς τῆς Μακεδονίας.

Δέον νὰ κατανοηθῇ ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεων Βελιγραδίου, Σόφιας καὶ Ἀθηνῶν τί διακυβεύουσιν αὗται ἐν περιπτώσει ἀποτροπαίου ἐμφυλίου πολέμου. Ἅμα ὡς ἡ Σερβία δέσῃ τὰς χεῖράς της, ἡ Αὐστρία δὲν θὰ διστάσῃ νὰ προβάλλῃ ἐνεργῶς μὲ σχέδιον ἀποσπάσεως ἀνταλλαγμάτων διὰ τὴν διπλωματικήν της ἧτταν ἐν τῷ ζητήματι τῆς εἰς Θεσσαλονίκην καθόδου Προφάσεις διὰ τὴν Αὐστριακὴν ἐπέμβασιν εὐκόλως θὰ ἐξευρεθοῦν, ὅπως ἀπέδειξε τοῦτο ἡ πεῖρα. Ὑπὸ τοιούτους ὅρους εἶνε ἀδύνατον νὰ στηρίζουν οἱ Σέρβοι ἐλπίδας εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Τριπλῆς Συνεννοήσεως.

Ἡ ἐπίμονος ἀντίστασίς εἰς τὰ συμπεράσματα τῆς λογικῆς καὶ ὁ τυφλὸς σωβινισμὸς θὰ ἄρουν ἀπὸ τῆς Σερβίας τὰς συμπαθείας τῆς Εὐρωπαϊκῆς δημοσίας γνώμης καὶ θὰ προκαλέσουν ψυχρότητα μεταξὺ τοῦ Σερβικοῦ ἔθνους καὶ τῆς Ρωσσικῆς κοινωνίας.

Ἐξ ἄλλου οἱ Ἕλληνες πρὶν ἢ εἰσχωρήσουν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν δέον νὰ σκεφθῶσιν, ὅτι εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἀπόκειται πρὸ παντὸς νὰ διακανονίσῃ τὰ σπουδαῖα ζητήματα τῶν νοτίων συνόρων τῆς Ἀλβανίας καί τῆς τύχης τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου. Εἶνε ἀδύνατον εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ προφθάσουν ταὐτοχρόνως πανταχοῦ καὶ νὰ διατηρήσουν ἐν πλήρει ἁγνότητι τὰ ἰδανικά των χωρὶς νὰ προσφέρουν οὐδεμίαν θυσίαν. Ἐννοεῖται οἴκοθεν; ὅτι αἱ συστάσεις καὶ αἱ ὑπαγορεύσεις τῆς φρονήσεως, ὀλίγον ἀντιληπταὶ καθίστανται ὑπὸ ἐξημμένων κεφαλῶν. Ἐὰν οἱ Σύμμαχοι δὲν κατορθώσουν νὰ διανεμηθοῦν εἰρηνικῶς τὴν Μακεδονίαν, ἡ Εὐρώπη θὰ ἐξαναγκασθῆ νὰ ἐπιληφθῆ τοῦ ἔργου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

....

Ἀπρόοπτος μεταβολὴ τῆς καταστάσεως. – Ἡ ἐπέμβασις τοῦ Τσάρου. Αὐστηρὰ γλῶσσα τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς τοὺς ἐμπολέμους.

Τὴν κρισιμότητα τῆς καταστάσεως παρηκολούθει ἤδη ἡ Εὐρώπη σύσσωμος μετ' ἄκρου ἐνδιαφέροντος.

Πάντες ἔστρεφον ἤδη τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ἐπερχομένην θύελλαν, πανταχοῦ δὲ τῆς Εὐρώπης ὁ ἀντίκτυπος αὐτῆς ὑπῆρξε λίαν αἰσθη.ός. Εἰς τὰ χρηματιστήρια ἐσημειώθη ἀπερίγραπτος πανικὸς πᾶσαι δὲ ἀξίαι ὑπέστησαν ἀληθῆ πανωλεθρίαν.

Τὰ χρεώγραφα ὑπετιμήθησαν εἰς τὸ ἐλάχιστον ὅριον. ἡ δὲ χρηματιστικὴ κρίσις ὑπῆρξε ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐξόχως αἰσθητή.

Ἡ Αὐστριακὴ πολιτικὴ ἐπεδίωξε παντὶ σθένει τὴν κατίσχυσιν αὐτῆς, ἀλλ' ἐξ ἴσου καὶ ἡ Ρωσσικὴ τοιαύτη κατέβαλεν ὑστάτην προσπάθειαν, ὅπως συγκρατήσῃ τὴν ἀπειλουμένην σύρραξιν.

Πρὸ τῆς ἐπικινδύνου τροπῆς ἣν ἐλάμβανον τὰ πράγματα, ἡ χριστιανικὴ Ρωσσία ἀπεφάσισε νὰ ἐξαντλήσῃ τὴν τελευταίαν αὐτῆς ἐπιρροήν.

Καὶ ἡ ἐπέμβασις τὴν φορὰν ταύτην δὲν προήρχετο ἐκ μέρους

τῆς Ρωσσικῆς Κυβερνήσεως, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ τοῦ κραταιοῦ μονάρχου τῶν Ρωσσιῶν.

Ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος ἔχων σύμφωνον καὶ τὴν Κυβέρνησιν αὐτοῦ ἀπεφάσισε νὰ ἐξαντλήσῃ τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ ἐπιρροὴν μεταξὺ τῶν συμμάχων.

Τὸ αὐτοκρατορικὸν ἔγγραφον τὸ ὁποῖον ἀπηύθυνεν ὁ Ρῶσσος μονάρχης πρὸς τοὺς συμμάχους ἦτο συντεταγμένον εἰς αὐστηροτάτην γλῶσσαν διεκήρυττε δὲ ἀπροκαλύπτως ὅτι ἡ Α. Μ. δὲν θὰ ἔμενεν ἀπαθὴς ἐν περιπτώσει ἐνόπλου ρήξεως. Τὸ ἔγγραφον ἐκεῖνο ἀπηυθύνετο πρὸς τοὺς Βασιλεῖς τῶν τεσσάρων Βαλκανικῶν κρατῶν εἶχε δὲ ὡς ἑξῆς.

Πρὸς τὰς Α. Α. Μ. Μ. τοὺς Βασιλεῖς τῆς Βουλγαρίας Φερδινάνδον, τῆς Σερβίας Πέτρον, τῆς Ἑλλάδος Κωνσταντῖνον καὶ τοῦ Μαυροβονίου Νικόλαον.

Ἡ εἴδησις περὶ τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ συναντήσεως τῶν πρωθυπουργῶν τῶν τεσσάρων Συμμάχων Κρατῶν, οἱ ὁποῖοι θὰ συνηντῶντο κατόπιν εἰς Πετρούπολιν, μὲ ηὐχαρίστησε τὰ μέγιστα, καθόσον ἡ πρότασις αὕτη τεκμαίρεται ἐπιθυμίαν τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, ὅπως συνεννοηθῶσι φιλικῶς καὶ ἐξασφαλίσωσι τὴν μεταξύ των συμμαχίαν, ἡ ὁποία μέχρι τοῦδε ἔδωσε λαμπρὰ ἀποτελέσματα.

Ἀγάλλομαι διὰ τὴν εἴδησιν ταύτην διότι ἡ ἑδραίωσις τῆς Συμμαχίας ἐκαρποφόρησε σημαντικά.

Μετὰ λύπης μου μεγάλης μανθάνω ὅτι ἡ ἀπόφασις αὕτη δὲν ἐξετελέσθη εἰσέτι καὶ τὰ Βαλκανικὰ Κράτη παρασκευάζονται δι' ἀδελφοκτόνον πόλεμον, ὅστις θὰ ἀμαυρώσῃ τὴν ἀπὸ κοινοῦ κτηθεῖσαν δόξαν των. Πρὸ τοιαύτης κρισίμου στιγμῆς ἀναφέρομαι ἀμέσως εἰς τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα καὶ ἐκ δικαιώματος καὶ ἐκ καθήκοντος. Εἰς τὴν Ρωσίαν οἱ δύο λαοὶ Σερβίας καὶ Βουλγαρίας ἀνέθηκαν διὰ τῆς συνθήκης των τὴν ἀπόφασιν ἐπὶ

πάσης σχέτικῆς διαφορᾶς ἐπὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς συνθήκης καὶ τῶν σχετικῶν πρὸς αὐτὴν συμβάσεων. Ἀπαιτῶ λοιπὸν παρὰ τῆς Ἡμετέρας Μεγαλειότητος νὰ μιίνετε πιστὸς εἰς τὰς ὑποχρεώσεις σας, καὶ νὰ βασισθῆτε εἰς τὴν Ρωσίαν διὰ τὴν λύσιν τῆς διαφορᾶς ταύτης μεταξὺ Σερβίας καὶ Βουλγαρὶας, θεωρῶν τὴν διαιτησίαν οὐχὶ ὡς προνόμιόν μου ἀλλ' ὡς δεσχερῆ ὑποχρέωσιν τὴν ὁποίαν δὲν δύναμαι νὰ ἀποφύγω.

Θεωρῶ καθῆκον νὰ εἰδοποιήσω τὴν Ὑμ. Μεγαλειότητα, ὅτι ὁ πόλεμος μεταξὺ τῶν συμμάχων δὲν θὰ μὲ ἀφήσῃ νὰ ἀδιαφορήσω. Προσθέτω δὲ ὅτι τὸ Κράτος τὸ ὁποῖον θὰ κάμῃ ἔναρξιν τοιούτου πολέμου θὰ εἶνε ὑπεύθυνον διὰ τὸν κίνδυνον τοῦ Σλαυϊκοῦ στοιχείου καὶ ὅτι ἐπιφυλάσσω εἰς ἐμαυτὸν πᾶσαν ἐλευθερίαν ὅσον ἀφορᾷ τὴν στάσιν τῆς Ρωσσίας εἰς τὰ ἐνδεχόμενα ἀποτελέσματα ἑνὸς τόσον ἐγκληματικοῦ πολέμου.

— Ἀφήσατε ἐμὲ νὰ γίνω διαιτητὴς τῶν διαφορῶν σας. Ἔχω τὸ δικαίωμα καὶ καθῆκον νὰ σᾶς ζητήσω αὐτό.

«Μείνατε πιστοὶ εἰς τὰς ὑποσχέσεις τῆς συνθήκης τὴν ὁποίαν ἔχετε καὶ ἡ ὁποία λέγει ὅτι τὰς μεταξύ σας διαφορὰς θὰ ἐπιλύω ἐγὼ διαιτητικῶς. Ἐὰν ὅμως δὲν μὲ ὑπακούσετε καὶ πολεμήσητε σᾶς εἰδοποιῶ ἐκ τῶν προτέρων ὅτι δὲν εἶμαι διατεθειμένος νὰ μείνω ἀδιάφορος πρὸ τοῦ νέου πολέμου. Τὸ Κράτος τὸ ὁποῖον θὰ κηρύξῃ πρῶτον τὸν συμμαχικὸν πόλεμον αὐτὸ θὰ εἶνε ὑπεύθυνον ἀπέναντι ἐμοῦ καὶ ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ παρακούσῃ θὰ τιμωρηθῇ αὐστηρῶς. Ἐγὼ δὲ ἀπὸ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου θὰ εἶμαι ἐλεύθερος ἀπέναντι τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν νὰ ἐπιτρέψω εἰς τὴν Κυβέρνησίν μου νὰ διαχαράξῃ οἵαν στάσιν ἤθελε κρίνῃ συμφέρουσαν εἰς τὴν Ρωσίαν ἀπέναντι τῆς νέας καταστάσεως, λίαν διάφορον τῆς μέχρι τοῦδε. Ἀλλὰ καὶ ἀπέναντι τῶν ἀποτε-

λεσμάτων τοῦ ἀνιέρου καὶ ἐγκληματώδους αὐτοῦ πολέμου καὶ ἀγῶνος ἡ Ρωσία θὰ δειχθῇ ἀμείλικτος καὶ τρομερά, Εἰς τοὺς νικητὰς τοῦ πολέμου αὐτοῦ δὲν θὰ ἐπιτραπῇ νὰ καρπωθοῦν τοὺς καρποὺς τῶν νικῶν των.

Ἡ ἀδελφοκτονία σας θὰ ἐπισκιάσῃ τὴν δόξαν σας καὶ τὴν δοξαν τῆς Συμμαχ ίαςσας, ἥτις ἐπέφερε τοιούτους καρπούς.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν ἐκεῖνο ἔγγραφον τοῦ Τσάρου τὸ τόσον ἔντονον ὅσον καὶ φιλικόν, οἱ Βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος τῆς Σερβίας καὶ τοῦ Μαυροβουνίου ἔσπευσαν νὰ ἀπαντήσωσιν εὐλαβῶς ἀποδεχόμενοι τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ πρόσκλησιν καὶ συμμορφούμενοι πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Α. Μ.

Δὲν ὑπῆρξεν ὅμως ἀνάλογος καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου.

Ὁ ὑπερόπτης ἐκεῖνος καὶ ἀλαζὼν βασιλεὺς τυφλωθεὶς ἐκ τῶν αὐστριακῶν ἐνθαρρύνσεων, καὶ λησμονήσας ὁποίας ὑποχρεώσεις εὐγνωμοσύνης ὤφειλε τὸ ἔθνος του πρὸς τὸν κραταιότατον μονάρχην τῆς προστάτιδος Ρωσσίας καὶ περιφρονήσας τὰς αὐτοκρατορικὰς συμβουλὰς καὶ ἀπειθήσας πρὸς αὐτάς, συνέταξε καὶ ἀπέστειλε τὴν ἀπάντησιν αὐτοῦ, ἥτις ἐχαρακτηρίσθη αὐτόχρημα ὡς αὐθάδης καὶ ἐστερημένη τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ πρὸς μονάρχην πρὸς τὸν ὁποῖον ἡ Βουλγαρία ἐχρεώστει τὴν ἐθνολογικὴν αὐτῆς ὕπαρξιν καὶ τὴν πρόοδόν της.

Τὸ τηλεγράφημα ἐκεῖνο τοῦ Φερδινάνδου πρὸς τὸν Τσάρον εἶχεν ὡς ἑξῆς :

«Ἔλαβον τὸ τηλεγράφημα διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης ἐν τῇ μερίμνῃ αὐτῆς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς Σλαυϊκῆς Ἰδέας ποιεῖται ἔκκλησιν ἀπ' εὐθείας πρὸς ἐμὲ ἐν σχέσει πρὸς τὴν σοβαρὰν κρίσιν, ἣν αἱ πρὸς τοὺς συμμάχους ἡμῶν σχέσεις ὑφίστανται καὶ ἥτις ὑπεκινήθη

Ἑλληνίδες τοῦ Δοξάτου τῶν ὁποίων οἱ Βούλγαροι ἔσφαξαν τὰ τέκνα καὶ τοὺς συζύγους καὶ ἐλεηλάτησαν καὶ ἔκαυσαν τὰς κατοικίας.

ὑπ᾽ ἐκείνων. Ὀφείλω τῇ ἀληθείᾳ, νὰ ὑπενθυμίσω τῇ Ὑμετέρᾳ Μεγαλειότητι ὅτι ἡ Κυβέρνησίς Μου συναισθανομένη βαθέως τὴν εὐθύνην, ἣν ἤθελεν ἀναλάβει ἄλλην ἀκολουθοῦσα ὁδόν, ἔχει ἤδη προκαταβολικῶς ἀπαντήσει εἰς τὰ αἰσθήματα τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος. Τῷ ὄντι ἀπὸ τῆς 15 -Απριλίου ἐ. ἔ. εἶχεν ἀπευθυνθῇ πρὸς τὸν Σαζόνωφ, παρακαλοῦσα ὅπως μεσολαβήσῃ πρὸς κατάπαυσιν τοῦ κρατοῦντος ἑκατέρωθεν τῆς μεθορίου γραμμῆς ἐρεθισμοῦ, προσκαλῶν ἀμφότερα τὰ μέρη νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν διαιτησίαν τὴν προβλεπομένην ὑπὸ τῆς συνθήκης τῆς συμμαχίας. Ἡ πρόσκλησις αὕτη ἐγένετο. Ἡ κυβέρνησίς μου τὴν ἀπεδέχθη ἀμέσως. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Σερβικὴν κυβέρνησιν αὕτη ἠκολούθησε πολιτικήν, ἧς ἡ τελευταία ἐκδήλωσις (αἱ δηλώσεις τοῦ κ. Πάσιτς ἐν τῇ Σκουψίνᾳ) παρήγαγεν ἐν τῇ χώρᾳ μου ἐντύπωσιν τοσοῦτῳ μεγαλειτέραν, καθ᾽ ὅσον αἱ δηλώσεις αὗται ἐγένοντο ἀκριβῶς καθ᾽ ἣν στιγμὴν ἡτοιμάζετο ἡ συνάντησις τῶν τεσσάρων πρωθυπουργῶν.

Ἡ Υ. Μεγαλειότης δὲν θὰ ἀρνηθῇ νὰ ἀναγνωρίσῃ, ὅτι ἡ Βουλγαρία ὑπῆρξε πιστὴ εἰς τὸν λόγον της ὅτι περιμένει πάννοτε ὅπως καὶ ἡ Σερβία, ἀκολουθοῦσα τὸ παράδειγμα τοῦτο νὰ δεχθῇ τὴν διαιτησίαν καὶ ὅτι ἡ σερβικὴ κυβέρνησις ἀποφεύγουσα τὴν διαιτησίαν καὶ δι᾽ ἐπανειλημμένων ἐχθρικῶν κατὰ τῆς Βουλγαρίας ἐκδηλώσεων ἐξακολουθεῖ προκαλοῦσα τὸν κίνδυνον ἀδελφοκτόνου ἀγῶνος. Τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἐγὼ καὶ ἡ κυβέρνησίς μου ἀπευχόμεθα πλέον παντὸς ἄλλου καί θέλομεν εἰλικρινῶς νὰ τὸν ἀποφύγωμεν, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐναντιωθῶμεν εἰς τὸ γενικὸν αἴσθημα ἀγανακτήσεως, ἣν προκαλοῦσι παρ᾽ ἅπαντι τῷ λαῷ μου τὴν ἐπαύριον προσπαθειῶν ὑπερανθρώπων καὶ ἐνδόξων νικῶν, ἀπόπειρα τῶν συμμάχων ἐπιζητούντων νὰ τῇ ἀφαιρέσωσιν ἀδίκως καὶ παρὰ

τὰ ὑπεσχημένα τοὺς ἱερωτέρους καρποὺς τῶν προσπαθειῶν καὶ νικῶν του.

Ἡ Βουλγαρία δὲν ἔχει μόνον δικαιώματα ἐπὶ τῆς Μακεδονίας, ἀλλ' ἔχει καὶ καθῆκον ἀπαράβατον ἀπέναντι ἑνὸς λαοῦ ὁ ὁποῖος πάντοτε ὑπῆρξε καὶ θέλει νὰ μείνῃ μὲ πᾶσαν θυσίαν βουλγαρικὸς καὶ ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης θὰ εὐδοκήσῃ νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι τὰ καθήκοντα αὐτὰ ἀπὸ μακρῶν χρόνων ἀνεγνωρίσθησαν ὑπ' αὐτῆς τῆς Ρωσσίας."

Ἡ ἐκ τοῦ τηλεγραφήματος τούτου τοῦ Φερδινάνδου πρὸς τὸν Τσάρον ἐντύπωσις ὑπῆρξε εἰς τοὺς διπλωματικοὺς κύκλους ἰσχυρά, ἐθεωρήθη δὲ ὡς ἰσοδυναμοῦσα σχεδὸν μὲ τὴν προειδοποίησιν κηρύξεως πολέμου.

Ἐν τούτοις πιστεύεται ὅτι ἡ θρασεῖα γλῶσσα καὶ αὐθάδεια τοῦ Φερδινάνδου ὀφείλεται εἰς τὴν πεποίθησιν ὅτι αἱ Δυνάμεις ἐπεμβαίνουσαι δὲν θὰ ἐπιτρέψουν τὸν πόλεμον, οἱονεὶ δὲ τὸ τηλεγράφημα τοῦτο ἀποτελεῖ πρόκλησιν πρὸς τοιαύτην ἐπέμβασιν, ἥτις πιστεύεται ὅτι θὰ ἐμποδίσῃ τὸν πόλεμον.

Εἰς τοὺς διπλωματικοὺς κύκλους τῆς Εὐρώπης τὰ σχόλια ἐκ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης τοῦ Φερδινάνδου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ρωσσίας ὑπῆρξαν λίαν ζωηρά.

Ἰδιαιτέρως ἐν Γερμανίᾳ, ἡ στάσις αὕτη τῆς Βουλγαρίας ἐχαρακτηρίζετο ὡς περιπλέκουσα τὴν κατάστασιν μέχρι σημείου, ὥστε νὰ θεωρῆται ὡς ματαιωθεῖσα ὁριστικῶς πᾶσα συνεννόησις μεταξὺ τῶν συμμάχων.

Ἐν Βερολίνῳ καὶ Βιέννῃ οἱ ἐπίσημοι κύκλοι ἐκήρυττον ἀναφανδὸν τὴν διπλωματικὴν ἧτταν τὴν ὁποίαν ὑπέστη ἡ τριπλῆ συνεννόησις καὶ ἰδιαιτέρως ἡ Ρωσσία τῆς ὁποίας τόσον περιφρονητικῶς ἀπεκρούσθησαν αἱ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης προσπάθειαι αὐτῆς.

Ἡ Βουλγαρία ἐχαρακτηρίζετο ὡς ἀπειθὲς καὶ ἄστοργον τέκνον τὸ ὁποῖον ἐγκατέλειψε ἀγνωμόνως τὴν ἀγκάλην τῆς μητρὸς

Ρωσσίας καὶ ἐνεστερνίσθη τὴν αὐστριακὴν πολιτικὴν τὴν θεωρουμένην ἀντίπαλον τῆς Ρωσσικῆς.

Τὴν νύκτα τῆς 1ης Ἰουνίου τὸ πρακτορεῖον Ρέουτερ ἔδιδε πρὸς δημοσίευσιν τὸ κάτωθι τηλεγράφημα δηλωτικὸν τῆς ἐντυπώσεως τὴν ὁποίαν παρήγαγε τὸ τηλεγράφημα τοῦ Φερδινάνδου πρὸς τὸν Τσάρον.

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ μεσονύκτιον Σαββάτου.—Παρὰ τοῖς γερμανικοῖς διπλωματικοῖς κύκλοις ἡ ἀπάντησις τοῦ βασιλέως τῆς Βουλγαρίας πρὸς τὸν Τσάρον, ἡ ὁποία ὡς γνωστὸν ἀπορρίπτει τὴν γενικὴν διαιτησίαν καὶ ἐκφράζεται ὁπωσδήποτε μὲ ὕφος φιλοπόλεμον, κρίνεται ὡς δυσμενὴς διὰ τὴν ἐν γένει συμμαχικὴν κατάστασιν.

Καθ' ἃ ὅμως τηλεγραφοῦσιν ἐκ Βιέννης, ἡ τοιαύτη ἀπάντησις ηὐχαρίστησε τοὺς αὐστριακοὺς κύκλους, διότι οὕτω καταδείκνυται ὅτι ἡ Ρωσσία δὲν ἀσκεῖ ἀπόλυτον ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας, καθ' ὅσον ἡ ἐπέμβασις τοῦ Τσάρου εἶχε τὴν μορφὴν τῆς ἐπαναφορᾶς τῆς ἡγεμονίας τῆς Ρωσσίας ἐπὶ τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν.

Ἡ ἀπάννησις ἀφ' ἑτέρου τοῦ βασιλέως Πέτρου πρὸς τὸν Τσάρον, καθ' ἃ τηλεγραφοῦσιν ἐκ Βελιγραδίου θὰ βασισθῇ ἐπὶ τῶν δηλώσεων ἃς ὁ κ. Πάσιτς ἔκαμε πρὸς τὴν Σκουψίναν.

Ἐν γένει μέγιστος φόβος ἐπικρατεῖ περὶ δυσμενοῦς ἐκβάσεως τῶν πραγμάτων καὶ ἐὰν τὸ διάβημα τοῦτο τῶν Δυνάμεων δὲν ἐπιτύχῃ ὁ πόλεμος θεωρεῖται ἀναπόφευκτος.

Ἡ θέσις τῶν πραγμάτων περιΐστατο ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν εἰς κρισιμώτατον σημεῖον.

Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ τοιαύτη ἀσύστολος καὶ αὐθάδης ἀπάντησις τοῦ Φερδινάνδου πρὸς τὸν Τσάρον ἐξέπληξε τὰ μέγιστα τὴν Ρωσσικὴν πολιτικὴν καὶ αὐτὸν τὸν αὐτοκράτορα, ὅστις ἐθεώρησε ὀτ ἔγγραφον ἐκεῖνο ὡς προσωπικὴν αὐτοῦ ὕβριν.

Τὸ Ρωσσικὸν γόητρον ὑφίστατο δεινὴν ταπείνωσιν καὶ ὑπέρμετρον ἐξευτελισμόν, τὸ τοιοῦτον δὲ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνεχθῇ ἡ Ρωσσία.

Διὰ τοῦτο καθ' ἣν στιγμὴν αἱ συμμαχικαὶ ἔριδες εὑρίσκοντο εἰς τὸ ὀξύτερον αὐτῶν σημεῖον καὶ οὐδαμοῦ διεφαίνετο ἐλπὶς αἰσιωτέρας τροπῆς τῶν πραγμάτων, αἴφνης προβάλλει εἰς τὸ μέσον ἡ Ρουμανία, ἥτις μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης παρηκολούθει τὴν κατάστασιν μετ' ἀγωνίας μέν, χωρὶς ὅμως νὰ προβαίνῃ εἰς δηλώσεις περὶ τηρητέας στάσεως αὐτῆς, ἐν ἐνδεχομένῃ ῥήξει τῶν Συμμάχων.

Τηλεγραφήματα ἐκ Βουκουρεστίου πρὸς τὰ Εὐρωπαϊκὰ κέντρα καὶ τὸν Εὐρωπαϊκὸν τύπον, ἀνήγγελλον τὴν τελευταίαν στιγμὴν ὅτι ἡ Ρουμανικὴ κυβέρνησις ἐδήλωσεν ἀπροκαλύπτως, ὅτι οὐδαμῶς εἶνε διατεθειμένη νὰ μείνῃ ἀμέτοχος ἐν περιπτώσει πολέμου μεταξὺ τῶν τέως συμμάχων.

Καὶ τὴν δήλωσίν της ταύτην ἐδικαιολόγει ἡ Ρουμανικὴ Κυβέρνησις λέγουσα ὅτι συμφέρον τῆς Ρουμανίας εἶνε νὰ μὴ διαταραχθῇ ἡ Βαλκανικὴ ἰσορροπία, διότι θὰ ἀπετέλει διαρκῆ κίνδυνον τῶν κτήσεων αὐτῆς.

Καίτοι δὲν καθωρίζετο διὰ τῶν δηλώσεων τούτων πρὸς ποίαν διεύθυνσιν κατηυθύνοντο αἱ Ρουμανικαὶ ἀπειλαί, ἐν τοσούτῳ προφανὲς ἦτο ὅτι αὗται ὑπαινίσσοντο τὴν Βουλγαρικὴν ἀπληστίαν καὶ ἐστρέφοντο ἀδιστάκτως κατὰ τῶν ἐν Σόφιᾳ μεγαλομανῶν.

Ἡ Ρουμανία οὐδὲν εἶχε συμφέρον νὰ ἴδῃ τὴν γείτονα αὐτῆς δυσαναλόγως μεγαλοποιουμένην καὶ καθισταμένην ἰσχυροτάτην ἐν τῷ Αἵμῳ ἀπέναντι ἑνὸς ἑκάστου τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν.

Δεύτερον Τηλεγράφημα ἐγκύρου πηγῆς, δημοσιευθὲν τὴν ἐπομένην παρεῖχε σαφεστέρας λεπτομερείας τῶν Ρουμανικῶν δηλώσεων καὶ καθίστα διαυγεστέρας τὰς Ρουμανικὰς ἀξιώσεις.

Κατὰ τὸ τηλεγράφημα ἐκεῖνο ὁ Ρουμᾶνος πρωθυπουργὸς ἐπεξήγει τὴν προγενεστέραν δήλωσιν τῆς Κυβερνήσεώς του, καὶ διέγραφεν εὐκρινῶς ὁποῖα ἦσαν τὰ συμφέροντα τῆς Ρουμανίας.

Κατὰ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον εἶπεν ὁ κ. Μαγιορέσκο ἀπεφύγαμεν πᾶσαν ἐνεργὸν ἐπέμβασιν ἠξιώσαμεν ὅμως τὴν

προσάρτησιν τῆς Σιλυστρίας εἰς τὰς Ρουμανικὰς κτήσεις, ἡ δὲ Βουλγαρία ἐφάνη ἐνδίδουσα εἰς τὰς ἀξιώσεις μας ἐκείνας. Ἤδη ὅμως ἐν ἐνδεχομένῃ συμμαχικῇ ρήξει ἡ Ρουμανία συμφέρον ἔχει νὰ μεταλάξῃ στάσιν, ἀναλόγως τῆς ἐκβιάσεως καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ πολέμου. Ἡ Ρουμανία δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἀνεχθῇ σημαντικὴν σμίκρυνσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ Σερβίας ὑπὲρ τῆς Βουλγαρίας διότι τὸ τοιοῦτον θὰ ἀπετέλει διαρκῆ ἀνησυχίαν αὐτῆς.

Ἡ ἰσορροπία ἐν τῷ Αἵμῳ, ἐπιβάλλει εἰς τὴν Ρουμανικὴν κυβέρνησιν νὰ ἐξέλθῃ τῆς ἐφεκτικότητος αὐτῆς καὶ νὰ δράσῃ ἀναλόγως τῶν συμφερόντων της.

Αἱ σοβαραὶ ἐκεῖναι δηλώσεις τοῦ Ρουμάνου πρωθυπουργοῦ ἐπέφερον εὐλόγως αἰσθητὴν ὕφεσιν εἰς τὴν ἐκτράχυνσιν τῶν συμμαχικῶν πραγμάτων.

Αἱ εὐρωπαϊκαὶ ἐφημερίδες ἐχαρακτήρισαν τὴν δήλωσιν ταύτην τῆς Ρουμανίας ὡς αἴσιον οἰωνὸν ἐκρίνετο δὲ ὑπὸ πάντων ὅτι τὰ πράγματα εἰσήρχοντο εἰς νέαν ὁδὸν μᾶλλον εἰρηνικήν. Καὶ αἱ γνῶμαι αὗται ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῆς προβλέψεως ὅτι ἦτο δυνατὸν ἡ στάσις αὕτη τῆς Ρουμανίας, ἡ στρεφομένη κατὰ τῆς Βουλγαρίας, νὰ μὴ ἐπηρεάσῃ τοὺς ἐν Σόφιᾳ καὶ νὰ μὴ ἐπιφέρῃ κατευνασμὸν τοῦ πολεμικοῦ μένους καὶ ὕφεσιν τοῦ βουλγαρικοῦ πυρετοῦ.

Διεπιστώθη τότε πανταχοῦ ὅτι ἡ ἀποφασιστικὴ ἐκείνη ἐπέμβασις τῆς Ρουμανίας ὠφείλετο εἰς Ρωσσικὰς ἐνεργείας κατόπιν τῆς ἀπειθοῦς καὶ ἀνευλαβοῦς ἀπαντήσεως τοῦ Φερδινάνδου πρὸς τὸν Τσάρον.

Ἡ Ρωσσικὴ πολιτικὴ θεωροῦσα ἑαυτὴν ὡς κυρίως τρωθεῖσαν καὶ μὴ δυναμένη νὰ ἀνεχθῇ τὴν κατίσχυσιν τῆς ἀντιπάλου αὐτῆς Αὐστρίας ἐπὶ τῶν πραγμάτων τοῦ Αἵμου ἔσχεν τὴν ἔμπνευσιν ἐν τῇ ἐσχάτῃ αὐτῆς προσπαθείᾳ πρὸς ἐπιβολὴν τῶν ἰδίων της ἐπιθυμιῶν, νὰ παρεμβάλλῃ εἰς τὸ μέσον τὸ Ρουμανικὸν φάσμα, τὸ ὁποῖον ἐκρίνετο ὡς ἔμμεσον βίαιον μέτρον κατὰ τῆς βουλγαρικῆς ἀπειθείας. Ὁ νέος οὗτος παράγων ἐν μέσῳ τῶν συμμάχων ἐνεφανίσθη ὡς ἀπὸ μηχανῆς Θεός.

Προφανὲς ἦτο πλέον, ὅτι τὴν πλάστιγγα τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύ-

της τροπῆς τῶν πραγμάτων ἐκράτει ἡ Ρουμανία, ἡ δὲ κλεὶς τῆς εἰρήνης εὑρίσκετο εἰς χεῖρας τοῦ βασιλέως Καρόλου.

X

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐξηκολούθουν [αἱ συμμαχικαὶ προστριβαί. Ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Σερβία, ὑστάτην καταβαλοῦσαι προσπάθειαν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, ἔχουσαι ἤδη συνεπίκουρον καὶ τὴν αὐστηρὰν Ρουμανικὴν δήλωσιν. προέβαινον εἰς διαβήματα ἐν Σόφιᾳ ὅπως ἐπιτύχωσι τὴν ὑποβολὴν ὅλων τῶν ζητημάτων εἰς διαιτησίαν.

Εἰς τὰ τελευταῖα ἐκεῖνα διαβήματα τῶν δύο Κρατῶν ἡ βουλγαρικὴ ἀπάντησις δὲν ὑπῆρξε παντάπασι διάφορος.

Ἡ Βουλγαρία παρ' ὅλον τὸν ἐκ Ρουμανίας κίνδυνον, ἀπήντησεν εἰς τοὺς Συμμάχους αὐτῆς ὅτι εὐχαρίστως δέχεται τὴν διαιτησίαν, ὑπὸ τὸν ρητὸν ὅρον ὅπως ἡ μὲν Σερβία στέρξει εἰς τὴν μὴ ἀναθεώρησιν τῆς Σερβοβουλγαρικῆς συνθήκης, ἡ δὲ Ἑλλὰς νὰ δεχθῇ συγκυριαρχίαν ὅλων τῶν ὑπ' αὐτῆς κατεχομένων μερῶν μέχρις ὅτου ἡ διαιτησία ἐκανόνιζε τὴν θέσιν ἑκάστου τῶν συμμάχων.

Ἡ βουλγαρικὴ ἐκείνη ἀξίωσις ἰσοδυναμοῦσα πρὸς τελείαν ἄρνησιν, ἀπερρίφθη ὑπὸ τῶν δύο ἄλλων συμμάχων Σερβίας καὶ Ἑλλάδος.

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟ—ΣΕΡΒΟ—ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΥ
ΠΟΛΕΜΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Αἱ Ρουμανικαὶ ἀπειλαὶ πραγματοποιούμεναι. — Ἡ Τουρκία ἐν ἐπιφυλακῇ. — Ἡ νὺξ τῆς 16ης Ἰουνίου.

Ἡ τελευταία αὕτη ἀπάντησις τῆς Βουλγαρίας πρὸς τὰς δύο τέως συμμάχους αὐτῆς ἐχαρακτηρίσθη ὡς προϊὸν ἄφρονος σκέψεως. Διότι παρ' ὅλον τὸν ἐκ Ρουμανίας κίνδυνον καὶ παρὰ τὰς ρητὰς δηλώσεις τῆς Τουρκίας ὅτι ἐν περιπτώσει συμμαχικοῦ πολέμου θὰ εἰσέβαλεν εἰς τὴν Θράκην ἡ Βουλγαρία ἔμεινεν ἀδιάλλακτος οὐδὲ κατὰ κεραίαν ἀπομακρυνθεῖσα τῆς ἀρχικῆς στάσεως αὐτῆς.

Κατόπιν τούτου πᾶσα περαιτέρω ἀπόπειρα πρὸς συνεννόησιν ἐκρίνετο ἀνωφελὴς τὴν δὲ λύσιν τῶν διαφορῶν θὰ ἔδιδεν ἀνυπερθέτως τὸ τηλεβόλον.

Τὸ στάδιον τῶν διαπραγματεύσεων ἐθεωρεῖτο ὁριστικῶς λῆξαν τὸν λόγον δὲ εἶχον οἱ ἀντιμέτωποι στρατοί.

Ἡ Ρουμανικὴ κυβέρνησις βλέπουσα τὸ ὁριστικὸν ναυάγιον τῆς εἰρηνικῆς διευθεσήσεως τῆς διαφορᾶς καὶ προβλέπουσα ἐπικειμένην τὴν καταιγίδα ἔσπευσε νὰ πραγματοποιήσῃ τὰς ἀπειλὰς αὐτῆς.

Διὰ Β, Διατάγματος ἡ Ρουμανικὴ Κυβέρνησις ἐκάλει ὑπὸ τὰ ὅπλα πέντε ἡλικίας ἐφέδρων οἵτινες ἀντεπροσώπευον στρατὸν 250 χιλιάδων.

Τὸ Ἑλληνικὸν ἱππικὸν καταλαμβάνει τὴν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων πυρποληθεῖσαν πόλιν τῶν Σερρῶν.

Ἡ ἐναργὴς αὕτη ἐπέμβασις τῆς Ρουμανίας οὐδόλως ἀπέτρεψε τὴν Βουλγαρίαν τοῦ νὰ παραιτηθῇ τῶν διαθέσεων αὐτῆς.

Ἡ εἰς τὰ παρασκήνια κρυπτομένη Αὐστριακὴ πολιτικὴ ἐξώθει τὴν Βουλγαρίαν εἰς δρᾶσιν ἐνθαρρύνουσα αὐτὴν καὶ ὑποσχομένη ἴσως ὑποστήριξιν.

Ἐκ τῶν ὑστέρων ὅμως ἀπεδείχθη ὅτι ἡ Βουλγαρία δὲν εἶχε διάθεσιν νὰ κηρύξῃ πόλεμον ἐναντίον τῶν συμμάχων αὐτῆς διότι παρ' ὅλην τὴν σωβινιστικὴν τύφλωσιν τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν καὶ παρ' ὅλας τὰς ἐνθαρρύνσεις τῆς Αὐστρίας ὑπελόγιζεν ὅτι τῇ ἦτο φυσικῶς ἀδύνατον ν' ἀντιμετωπίσῃ τὴν κατόπιν τῆς Ρουμανικῆς στάσεως δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν.

Τὸ Βουλγαρικὸν σχέδιον ἦτο σαφῶς προδιαγεγραμμένον καὶ σύμφωνον καθ' ὅλα πρὸς τὰς συνήθεις μεθόδους τῆς Βουλγαρικῆς πολιτικῆς.

Οἱ Βούλγαροι ἀπεφάσισαν γενικὴν ἐπίθεσιν καθ' ὅλου τοῦ Σερβικοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ μετώπου, μὲ τὴν βεβαίαν προϋπόθεσιν ὅτι μία αἰφνιδιαστικὴ ἐπίθεσις θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀπώθησιν τῶν Σερβικῶν καὶ Ἑλληνικῶν δυνάμεων πέραν τῆς οὐδετέρας ζώνης.

Ἐπιτυγχανομένου τοῦ σχεδίου τούτου οἱ Βούλγαροι ἤλπιζον ὅτι ἐντὸς διημέρου ἢ τριημέρου θὰ ἐγίνοντο κύριοι τῆς Θεσσαλονίκης ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ Μοναστηρίου καὶ τοῦ Ἰστὶπ ἀφ' ἑτέρου.

Ὅτε δὲ ὁ σκοπὸς οὗτος θὰ ἐξεπληροῦτο θὰ ἀπέδιδον τὸ τελευταῖον τοῦτο πραξικόπημα εἰς ἁπλῆν συμπλοκὴν προκληθεῖσαν τυχαίως ἐκ μέρους τῶν δύο στρατῶν τὴν ὁποίαν δὲν συνεμερίζετο οὔτε ἐνέκρινεν ἡ Βουλγαρικὴ κυβέρνησις, ἥτις ὅμως θὰ ἀνεγνώριζε τὰ τετελεσμένα γεγονότα θα ἔδιδε διαταγὰς πρὸς ἀνακάλυψιν καὶ τιμωρίαν τῶν πρωταιτίων καὶ θὰ διεβεβαίου τὴν Σερβικὴν καὶ Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ὅτι δὲν θὰ ἐπαναλαμβάνοντο ὁριστικῶς πλέον αἱ τοιαῦται προστριβαί ! καὶ ἐν τέλει θὰ ἐξέφραζε τὴν λύπην της διὰ τὰ συμβάντα.

Ὅτι τοιοῦτον ἦτο τὸ Βουλγαρικὸν σχέδιον ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς στάσεως ἣν ἐτήρει ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ διαμένων βουλγαρικὸς στρατὸς ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ περιφήμου στρατηγοῦ Χεσάψιεφ.

Κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ πραξικοπήματος τούτου ἡ ὄψις τῆς Θεσσαλονίκης παρουσίαζε τὴν δεινοτέραν ἔντασιν τῶν σχέσεων Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων.

Ὅπλα, χειροβομβίδες, φυσίγγια, πυρομαχικά, ἐκρηκτικαὶ ὕλαι καὶ παντοῖα ἄλλα πολεμικὰ εἴδη μετεφέροντο κρυφίως εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἐφυλάσσοντο εἰς βουλγαρικὰς οἰκίας.

Τὴν 14ην Ἰουλίου ἀνεκαλύφθη ὑπόνομος τεραστία διήκουσα ἀπὸ τῆς παραλίας πρὸς τὰ ἀνάκτορα, τὴν δὲ μεσημβρίαν τῆς ἰδίας ἡμέρας εἰς ἐρημικὴν θέσιν ἔξωθεν τῆς πόλεως συνελήφθησαν τρεῖς Βούλγαροι στρατιῶται οἵτινες ἀπεπειράθησαν νὰ ἀποκόψωσι τὸ τηλεγραφικὸν καλώδιον.

Ὅμιλοι κομιτατζήδων κατέκλυζον τὴν πόλιν, πολλοὶ δὲ τούτων συλλαμβανόμενοι ὑπὸ τῶν ἀρχῶν ἐφυλακίζοντο.

Ἡ ἀστυνομικὴ ἀρχὴ Θεσσαλονίκης διετέλει εἰς πυρετώδη κίνησιν ἡμέρας καὶ νυκτός, αἱ δὲ φρουραὶ τῶν δημοσίων καταστημάτων ἐτριπλασιάσθησαν.

Τὸ μῖσος ἑκατέρωθεν εἶχε κορυφωθῆ, οἱ δὲ Ἕλληνες στρατιῶται μετὰ βίας συνεκρατοῦντο. Οἱ κάτοικοι παρακολουθοῦντες τὴν ὁσημέραι δεινῶς τραχυνομένην κατάστασιν, διετέλουν εἰς νευρικὴν ὑπερδιέγερσιν καὶ ἀγωνιώδη ἀνησυχίαν.

Ἀλλὰ πρὸς τί ὅλαι αὐταὶ αἱ παρασκευαὶ τῶν Βουλγάρων; Ἡ ἀπάντησις δὲν εἶνε δύσκολον νὰ δοθῇ. Τὰ κατόπιν γεγονότα ἐπέχυσαν πλῆρες φῶς εἰς τὸ βουλγαρικὸν σχέδιον.

Προφανὴς σκοπὸς αὐτῶν ἦτο ὅπως κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς γενικῆς ἐπιθέσεως τῶν βουλγαρικῶν στρατευμάτων ἐναντίον τῶν ἑλληνικῶν, οἱ ἐν Θεσσαλονίκῃ Βούλγαροι στρατιῶται ἀπασχολήσωσιν ἐπί τινα καιρὸν τὸν ἐντὸς τῆς πόλεως ἑλληνικὸν στρατὸν μέχρις ὅτου ἡ στρατιὰ τοῦ Παγγαίου ὑπερνικῶσα καὶ ἀπωθοῦσα τὰς ἑλληνικὰς δυνάμεις προελάσῃ καὶ καταλάβῃ τὴν Θεσσαλονίκην.

Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐὰν δὲν κατωρθοῦτο οἱ Βούλγαροι ἤλπιζον ὅτι διὰ τῆς ἀναρχίας καὶ τῆς τρομοκρατίας τὴν ὁποίαν θὰ ἐδημιούργουν θὰ ἐξηνάγκαζον τὰς Δυνάμεις νὰ ἐπέμβωσι καὶ νὰ διεθνοποιήσωσι τὴν Θεσσαλονίκην.

Κανονισθέντος τοιουτοτρόπως τοῦ σχεδίου καὶ ἀνακοινωθέντος

μυστικῶς εἰς τὰ Βουλγαρικὰ στρατεύματα καθὼς καὶ εἰς τὸν διοικητὴν τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ Βουλγαρικῆς δυνάμεως στρατηγὸν Χεσάψιεφ, ἐδόθη ἐντολὴ ὅπως πάντες ὦσιν ἕτοιμοι ἐν ἐπιφυλακῇ καὶ νὰ ἀναμένωσι νεωτέρας διαταγάς.

Ἡ γενικὴ ἐπίθεσις τῶν Βουλγάρων κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Σερβικοῦ μετώπου, ἀπεφασίσθη νὰ γείνῃ τέλος τὴν χαραυγὴν τῆς 17ης Ἰουνίου.

Ἀξιωματικοὶ τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ περιερχόμενοι τὸ Βουλγαρικὸν στρατόπεδον τὴν παραμονὴν τῆς ἐπιθέσεως ἀνήγγελον εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοὺς στρατιώτας, ὅτι αὔριον τὴν πρωΐαν κηρύσσεται ὁ πόλεμος κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Σέρβων, ἐκάλουν δὲ αὐτοὺς νὰ διεκδικήσωσι κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην στιγμὴν τὰ ἐθνικά των δίκαια!... ἀπωθοῦντες τοὺς ἐχθροὺς πέραν τῶν παλαιῶν αὐτῶν συνόρων μὲ τελικὸν ἀποτέλεσμα τὴν κατάληψιν τοῦ Βελιγραδίου καὶ τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐδόθησαν ὅλαι αἱ κατάλληλοι ὁδηγίαι καὶ ἐνθαρρύνσεις περὶ αἰσίας ἐκβάσεως τοῦ ἀγῶνος, ἐτέθησαν δὲ εἰς ἐνέργειαν ὅλα τὰ μέσα ὅπως ἀναπτερωθῇ τὸ φρόνημα τοῦ ἀπογοητευμένου Βουλγαρικοῦ στρατοῦ.

— Αὔριον, ἔλεγον οἱ ἀξιωματικοὶ πρὸς τοὺς στρατιώτας θὰ εὑρισκόμεθα ἐντὸς τῆς Θεσσαλονίκης. Δείξατε αὐταπάρνησιν καὶ ἐθελοθυσίαν διὰ νὰ ἀναδείξωμεν τὸ Βουλγαρικὸν κράτος, πρῶτον κράτος ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

Τοιαῦται περίπου ἦσαν αἱ ἐπαγγελίαι τῶν Βουλγάρων ἀξιωματικῶν πρὸς τοὺς στρατιώτας αὐτῶν, ἀνάλογοι δὲ ἦσαν αἱ ἐνθουσιώδεις προσφωνήσεις τῶν σωματαρχῶν πρὸς τοὺς κατωτέρους ἀξιωματικούς.

Βουλγαρικαὶ σημαῖαι ὑψώθησαν τότε ἐν μέσῳ τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοπέδου μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «ἐμπρὸς εἰς τὰς Ἀθήνας ἐμπρὸς εἰς τὸ Βελιγράδιον».

Ἀνάλογοι πρὸς τὰς ἐπαγγελίας ταύτας τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ βουλγαρικοῦ στρατηγείου, ἦσαν καὶ αἱ ἐπαγγελίαι τοῦ στρατηγοῦ Χεσάψιεφ ἐν Θεσσαλονίκῃ πρὸς τοὺς ἐκεῖσε διαμένοντας Βουλγάρους στρατιώτας.

Ὁ Χεσάψιεφ λαβὼν τάς μυστικὰς ὁδηγίας περὶ τῆς ὥρας τῆς γενικῆς ἐπιθέσεως ἐκάλεσε τοὺς ὑπ᾿ αὐτὸν ἀξιωματικούς, καὶ ἀφοῦ ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτοὺς τὰς ληφθείσας ἀποφάσεις ἐζήτησε νὰ πληροφορηθῇ παρ᾿ αὐτῶν ἂν ἡ ἐν Θεσσαλονίκῃ βουλγαρικὴ δύναμις ἠδύνατο νὰ ἀπασχολήσῃ ἀμυνομένη τὸν ἐκεῖ Ἑλληνικὸν στρατὸν ἐπὶ ἓν εἰκοσιτετράωρον.

Εἰς τὴν καταφατικὴν ἀπάντησιν τῶν ἀξιωματικῶν, ὁ Χεσάψιεφ ἀπήντησε διαβεβαιῶν αὐτοὺς ὅτι ἐὰν τοῦτο κατορθωθῇ καὶ ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς Θεσσαλονίκης ἀπασχοληθῇ ἐπὶ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας τὸ ἀποτέλεσμα θέλει ἐπέλθει ἀνάλογον πρὸς τοὺς Βουλγαρικοὺς πόθους.

«Ἡ Θεσσαλονίκη ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐτόνισεν ὁ Χεσάψιεφ θὰ καταληφθῇ ὑπὸ τῶν βουλγαρικῶν στρατευμάτων τὰ ὁποῖα θὰ προελάσωσιν ἐκ Νιγρίτης ὁ δὲ Ἑλληνικὸς στρατὸς τῆς πόλεως καθὼς καὶ ὅλαι αἱ Ἑλληνικαὶ ἀρχαὶ θὰ αἰχμαλωτισθῶσι.

Καὶ ἀφοῦ τοιουτοτρόπως ἐξῆψε τὸ φρόνημα τῶν ἀξιωματικῶν του ὁ στρατηγὸς Χεσάψιεφ, παρεκάλεσεν αὐτοὺς νὰ διαβιβάσωσι τὰς ληφθείσας ἀποφάσεις εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ νὰ δώσωσιν εἰς αὐτοὺς τὰς τελευταίας ὁδηγίας.

Οἱ ἀξιωματικοὶ ἔσπευσαν εὐθὺς νὰ ἐκτελέσωσι τὰς διαταγὰς τοῦ προϊσταμένου των, καὶ νὰ φρονιματίσωσι τοὺς στρατιώτας.

Τοιαῦται ἦσαν αἱ ἐνέργειαι τῶν Βουλγάρων τὴν προηγουμένην τῆς γενικῆς ἐπιθέσεως 16ην τοῦ μηνὸς Ἰουνίου 1913.

Τὰ πράγματα ἐκανονίσθησαν κατὰ τοιοῦτον τρόπον καὶ τοσαύτη ἐτηρήθη ἐχεμύθεια, ὥστε οὐδεὶς ὑπώπτευσέ τι μέχρι τῆς ὥρας καθ᾿ ἣν τὰ γεγονότα ἐπῆλθον ραγδαῖα.

Τὰ ἑλληνικὰ ὅμως καὶ σερβικὰ στρατεύματα πικρὰν πεῖραν ἔχοντα τῶν βουλγαρικῶν παρασπονδιῶν ἀνέμενον πάντοτε ἐν ἐπιφυλακῇ, παρατεταγμένα εἰς τάξιν μάχης, ἕτοιμα νὰ ἀντιμετωπίσωσιν ἐρρωμένως πλέον καὶ ἀποτελεσματικῶς ἐνδεχομένην νέαν αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων.

Εἶχον δὲ δοθῇ εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ Σέρβους στρατιώτας ὅλαι αἱ ἀναγκαιοῦσαι ὁδηγίαι ἵνα ἐν καιρῷ ὦσιν ἕτοιμοι καὶ κανονίσωσι τὴν δρᾶσιν αὐτῶν.

Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἄρχεται ἡ μεγάλη ἐποποιΐα, ἥτις κατέληξεν εἰς καταπληκτικὸν θρίαμβον τῶν δύο συμμάχων καὶ εἰς τελείαν συντριβὴν τοῦ ἀποστάτου καὶ ἀλαζόνος τέως συμμάχου.

Ἡ νὺξ τῆς 16ης πρὸς τὴν 17ην Ἰουνίου 1913 ὑπῆρξε ἀληθὴς νὺξ ἀγωνίας εἰς τὰ βουλγαρικὰ στρατόπεδα.

Πυρετώδεις προετοιμασίαι καὶ ἀένναος κίνησις στρατιωτικῶν διαγγελέων καὶ ἀξιωματικῶν ἐξηκολούθησεν ἀδιάλλειπτος καθ' ὅλην τὴν νύκ'α.

Διαταγαὶ διεσταυροῦντο πανταχόθεν, τὰ μεταγωγικὰ καὶ τὰ πυρομαχικὰ ἡτοιμάζοντο καὶ ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοπέδου μέγας ἐπεκράτει συναγερμός.

Ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ νυκτερινοῦ σκότους τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα παρεσκευάζοντο διὰ τὴν μεγάλην αὐτὴν προέλασιν, ἥτις θὰ ἀπέδιδεν εἰς τὴν Βουλγαρίαν πάντα τὰ ὑπὸ τῶν συμμάχων της κατεχόμενα ἐδάφη.

Καὶ ὅτε αἱ πρῶται ἀναλαμπαὶ τῆς αὐγῆς διέλυον τὰ τελευταῖα σκότη καὶ τὸ λυκόφως ἐπάλαιε πρὸς τὰ τελευταῖα ψυχορραγοῦντα ἄστρα, ἡ βουλγαρικὴ στρατιὰ ἀκάθεκτος εἰς μένος ἐβάδιζε πρὸς τὰ ἐμπρός.

Αἱ σάλπιγγες ἔδωκαν τὸ σύνθημα τῆς γενικῆς προελάσεως, αἱ δὲ ἐνθουσιώδεις ἐκεῖνοι ἦχοι τῶν σαλπίγγων καὶ αἱ κλαγγαὶ τῶν ὅπλων καὶ τῶν ἵππων ὁ ποδοβολητός, ἑνούμενα μὲ τῶν στρατιωτῶν τὰς ἰαχάς, ἀπετέλουν ἀληθὲς πανδαιμόνιον καὶ παράχορδον ἀσυμφωνίαν πρὸς τὴν εἰρηνικὴν καὶ εὔθυμον γαλήνην τῆς φύσεως.

Αἱ Μακεδονικαὶ πεδιάδες καὶ τὰ ὑπερύψηλα ὄρη τὰ διαγραφόμενα ἐν συνεχτικῇ γραμμῇ μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, οἱ δρομοὶ καὶ αἱ φάραγγες αἱ γοητευτικαὶ κοιλάδες καὶ οἱ ὁρμητικοὶ ποταμοὶ τῆς ὡραίας Μακεδονικῆς γῆς, οἱ ἀμυδρῶς αὐγαζόμενοι ἀπὸ τὸ ἤρεμον

φῶς τῆς θερινῆς χαραυγῆς παρίσταντο ἄφωνοι μάρτυρες τῆς ἐπικειμένης τρομερᾶς αἱματοχυσίας ἥτις θὰ ηὐλάκωνε τὰ χώματα αὐτῶν μὲ αἵματα χριστιανικά, ὑπὸ χριστιανικῶν ὅπλων προκαλούμενα. 'Ο Σταυρὸς ἐναντίον τοῦ Σταυροῦ! 'Οποία σκληρὰ δοκιμασία! Καὶ ὅμως τόσον ἀναπόφευκτος, τόσον ἐπι ε.λημ ένη.

Ἥσυχος ὁ Στρυμὼν ἔφερε τὰ ἤρεμα αὐτοῦ νάματα πρὸς τὴν ἀκτὴν τοῦ 'Ορφανοῦ ἡ δὲ πυλώδης ὑγρὰ ἐπιφάνεια εἰς τὴν ὁποίαν ἔπαιζον θωπευτικὰ τὰ πρῶτα μειδιάματα τῆς αὐγῆς, ἀντικατώπτριζε τὰς λάμψεις τῶν χριστιανικῶν ὅπλων τὰ ὁποῖα προετείνοντο αἱμοχαρῆ ἐναντίον φευ! χριστιανικῶν σωμάτων.

Καὶ ἡ δαιμονιώδης ἠχὼ ἀντήχει ἐπὶ τῶν Μακεδονικῶν ὀρέων ὡς ἀγρία τρομακτικὴ διαμαρτυρία, ἐναντίον τῶν σπαρακτικῶν διαθέσεων τῶν λαῶν ἐκείνων, τοὺς ὁποίους πρὸ ὀλίγου ἀκόμη ἡ Μακεδονικὴ γῆ ἐγνώρισε καὶ ὑπεδέχθη ὡς ἀδελφωμένους ὑπὸ τὸν Σταυρὸν κομιστὰς τῆς ἐλευθερίας καί τῆς ἀπολυτρώσεως αὐτῆς.

Τὰ φυλλώματα τῶν ὑψικόμων δένδρων ἐφλυάρουν καὶ αὐτὰ ἀνήσυχα ὑπὸ τὰς ἐλαφρὰς πνοὰς τῆς ἑωθινῆς αὔρας, ἐνῷ τὰ πουλιὰ ἀφυπνιζόμενα ἔφευγον περίτρομα καὶ αἰφνιδιασμένα μακρὰν πολὺ μακράν, εἰς ἄλλας χώρας, ἐκεῖ ὅπου δὲν ἠκούετο ὁ κρότος τοῦ τηλεβόλου καὶ δὲν ἔφθανεν ἡ ὀσμὴ τῆς πυρίτιδος.

Αἱ βάτοι καὶ τὰ φρύγανα καὶ οἱ θάμνοι καὶ ἡ ἁδρὰ Μακεδονικὴ χλόη συνεθλίβοντο ὑπὸ τὸ βαρὺ βῆμα τῶν βουλγαρικῶν στρατιῶν καὶ τὸ ἔδαφος ἰσοπεδοῦτο, ἐνῷ ἡ ἀτμόσφαιρα ἀπεπνίγετο ἀπὸ τὰ νέφη τοῦ κονιορτοῦ.

'Εν ἀντιθέσει πρὸς τὴν πολεμικὴν αὐτὴν ὁρμὴν τῶν ἀνδρῶν τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ, ὁποία ἠμεμία ὁποία εἰρηνικὴ γαλήνη ἔξω εἰς τὴν φύσιν!

Μακρὰν πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ ὁρίζοντος φαιὰ καὶ σύνδεδρα τὰ βουνὰ τῆς Θράκης, ἐξέτεινον τὰς γαύρους κωνοειδεῖς κορυφάς των πέραν πρὸς τὴν ἔκτασιν τοῦ Εὐξείνου, καὶ ἡ δαντελλωτὴ ἀχλύς των ἐμίγνυτο μὲ τὰς γλαυκὰς ἀποχρώσεις τοῦ οὐρανίου θόλου.

Πέραν πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νέστου ὅπου κοιλὰς εὐμοιροῦσα εἰς βλάστησιν καὶ σφρῖγος ἁπλοῦται ὁλοπράσινος, διαγράφονται λευ-

κάζοντα τὰ εὔμορφα τοπία ὑπὸ θάλασσαν φωτὸς καὶ ζωηροῦ πρασίνου. Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ στίζουσι ὡς ἐπιβλητικαὶ σκιαὶ τὰ πλατάνια καὶ τὰ ἔλατα.

Καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὴν πεδιάδα αὐτὴν τοῦ πλούτου καὶ τοῦ ὀργασμοῦ τὴν ὁποίαν ἀφήνουσιν ὄπισθέν των αἱ βουλγαρικαὶ στρατιαὶ ἁπλοῦται ὡς μεθυστικὸν πλαίσιον ἡ γραφικὴ ἔκτασις τῶν ὀρέων τοῦ Μπέλεσι καὶ τῆς Ροδόπης.

Κοπάδια προβάτων δασύμαλλα βόσκουσιν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ τὸ ἄρρυθρον κωδωνισμάτων, ἀντηχεῖ μέσα εἰς τὴν γαλήνην τὴν ζηλευτὴν γαλήνην, ἥτις προμηνύει δυστυχῶς ἀγρίαν καταιγίδα.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν οἱ βαρεῖς καὶ νωχελεῖς γρυλλισμοὶ τῶν ποιμενικῶν σκύλλων ἀκούονται μέσα ἀπὸ τὰς θαμνοειδεῖς ἐκτάσεις.

Ρυάκια διαυγῆ τονίζουσι θαυμάσιον ρυθμόν, ἀνάμεσα ἀπὸ λαχανοκήπους καὶ μποστάνια, ὅπου αἱματώνουν ἡ ντοματιὲς καὶ κάμπτονται ἀπὸ πλούσιαν κάρπισμα ἡ μελιτζάνες.

Κοράκια κατάμαυρα διαγράφουσι κύκλους εἰς τὸν ὁρίζοντα σύνεφα μαῦρα καὶ πολυτάραχα.

Ποῖος θὰ ἤλπιζεν ὅτι ἡ εἰρηνικὴ ἐκείνη ἔκτασις θὰ μετεβάλλετο μετ' ὀλίγον εἰς θέατρον τόσων θηριωδῶν;

Καὶ ὅμως τὸ μοιραῖον εἶχε πλέον στερρῶς διαγραφῆ.

Ὥρα 7η πρωϊνή. Ὁ ξανθὸς Φοῖβος ἔχει ἤδη ἀρκετὰ ὑψωθῆ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀπὸ τὸ πύρινον ἅρμα του ἐκπέμπονται θωπευτικαὶ ἀκτῖνες ἐπάνω εἰς τὰ ὄρη, τὰ ὁποῖα προσλαμβάνουσιν ἔκτακτον μεγαλοπρέπειαν καὶ ὑπέροχον χρυσοκίτρινον χροιάν.

Εἰς τὸν θόρυβον τῶν ἵππων καὶ τῶν βαρέων βηματισμῶν προστίθεται τώρα ἡ φωνὴ τοῦ τηλεβόλου καὶ αἱ πρῶται σφαῖραι διαγράφουσι πυρίνους αὔλακας μέσα εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς ὁποίας ἡ ὡραία γαλήνη μεταβάλλεται εἰς τρομακτικὴν φρίκην.

Οἱ Βούλγαροι τοῦ σερβικοῦ μετώπου προχωρήσαντες πέραν τῆς οὐδετέρας ζώνης προσέβαλλον τὰς προφυλακὰς τὰς πρὸς βορρᾶν τῆς Βογδάντσης.

Τρία βουλγαρικὰ συντάγματα ἐκ Δοϊράνης προελάσαντα προσέβαλον συγχρόνως τὰς παρὰ τὸ Ματσίκοβον προφυλακάς.

Τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικὸν ἤρχισε πῦρ βάλλον ἀεννάως κατὰ

Ὁ Βασιλεὺς τῶν Μαυροβουνίων Νικόλαος

τῶν σερβικῶν χαρακωμάτων τῆς δεξιᾶς ὄχθης. Ταυτοχρόνως βουλγαρικαὶ δυνάμεις διαβάσαι τὸν Ἀξιὸν προσέβαλλον τὴν Γευγελῆν ἣν καὶ κατέλαβον μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν.

Τὸ πῦρ ἤρχισεν. Ἡ βουλγαρικὴ στρατιὰ τοῦ ἑλληνικοῦ μετώπου ταὐτοχρόνως δρῶσα, προσέβαλλε διὰ ἱκανῶν δυνάμεων τὰς Ἐλευθερᾶς καὶ τὸ Μουτσένη εὑρισκομένας ἑλληνικὰς δυνάμεις τὰς ὁποίας ἀπέκλεισε.

Τὴν 5ην ὥραν τῆς πρωίας ἡ προέλασις ἐξακολουθήσασα ὁρμητικὴ προσέβαλε τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν φυλακεῖον, παρὰ τὸ 12ον χιλιόμετρον μὲ ἔκτασιν ἀπὸ Καρασοῦλι εἰς Κιλιντερέ. Βουλγαρικὸν τάγμα ἐξ ἄλλου προσέβαλε τὰ ἐν Νιγρίτῃ ἑλληνικὰ φυλακεῖα.

Μετ' ὀλίγον τὸ πῦρ ἐγενικεύετο καθ' ὅλην τὴν γραμμήν.

Τὴν μεσημβρίαν τῆς 17ης Ἰουνίου ἐλήφθη τὸ πρῶτον τηλεγράφημα εἰς Ἀθήνας, ταὐτοχρόνως δὲ καὶ εἰς τὸ Βελιγράδιον.

Ἀμφότεραι αἱ Κυβερνήσεις συνεκρότησαν τότε ὑπουργικὸν συμβούλιον εἰς τὸ ὁποῖον ἀνεκοινώθη τὸ ἄγγελμα τῆς νέας αὐτῆς παρασπονδίας καὶ τῆς γενικῆς ἐπιθέσεως τῶν Βουλγάρων κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ σερβικοῦ μετώπου.

Τὸ νέον τοῦτο διάβημα τῶν Βουλγάρων ἐχαρακτηρίσθη ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν συμμαχικῶν κυβερνήσεων ὡς ἀκήρυκτος ἔναρξις πολέμου, ἀπεφασίσθη δὲ ὅπως τὰ μέτρα ὦσιν ἀνάλογα τῆς διαγωγῆς τῶν τέως συμμάχων Βουλγάρων.

Τῆς Βουλγαρίας μὴ κηρυξάσης ἐπισήμως τὸν πόλεμον, τὰ δύο σύμμαχα κράτη ἀπεφάσισαν νὰ ἐπισημοποιήσωσιν αὐτὸν τοῦτον, ἀνακαλοῦντα τοὺς ἐν Σόφιᾳ πρεσβευτὰς αὐτῶν.

Ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος συνεννοηθεῖσα συντόνως μετὰ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ προβῇ εἰς νέαν διαμαρτυρίαν παρὰ τῇ βουλγαρικῇ Κυβερνήσει εἰς ἣν νὰ καθορίζῃ τὴν στάσιν αὐτῆς ἀπέναντι τῆς νέας βουλγαρικῆς παρασπονδίας.

Τὸ ἔγγραφον τῆς διαμαρτυρίας ἐκείνης συνταχθὲν καὶ ἐγκριθὲν ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀρχιστρατήγου διεβιβάσθη τηλεγραφικῶς πρὸς τὸν ἐν Σόφιᾳ Ἕλληνα ἐπιτετραμμένον κ. Πανᾶν καὶ δι' αὐτοῦ εἰς τὴν βουλγαρικὴν Κυβέρνησιν.

Διὰ τοῦ ἐγγράφου ἐκείνου ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εἰδοποίει τὴν

Βουλαρικὴν ὅτι πρὸ τῆς ἀχαρακτηρίστου διαγωγῆς τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ εἶνε ἠναγκασμένη νὰ διατάξῃ τὸν στρατὸν αὐτῆς νὰ προελάσῃ προασπίζων τὰς θέσεις αὐτοῦ καὶ τὸ ἔδαφός του.

Εὐθὺς ὡς ἐλήφθησαν αἱ ἀποφάσεις αὗται καὶ συνετάχθη τὸ ἔγγραφον τῆς διαμαρτυρίας, ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀνεχώρησεν εὐθὺς εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸ στρατόπεδον ὅπως ἀναλάβῃ τήν ἀρχιστρατηγίαν.

Τὸν δαφνοστεφῆ Βασιλέα προέπεμψαν μυστικαὶ αἱ εὐχαὶ ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅστις μετὰ πεποιθήσεως πλέον ἠτένιζε πρὸς τὸν ἀγῶνα πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπεκδύετο.

Τὸ ἐπίσημον ἔγγραφον τῆς διαμαρτυρίας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὴν Βουλγαρικὴν ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον ἀνεκοίνωσε σήμερον τὴν 11ην π. μ. τὰ ἑξῆς:

»Χθὲς μεταξὺ 7 καὶ 8 ἑσπερινῆς ὥρας Βούλγαροι προσέβαλον τὰ ἡμέτερα στρατεύματα εἰς Ἐλευθερὰς καὶ Μουστένι. Τὴν 11ην νυκτερινὴν προσεβλήθη ἀπόσπασμα ἡμῶν ἐπὶ τῆς Προβίτσης. Σήμερον περὶ ὥραν 4ην πρωϊνήν ἠκούσθησαν κανονιοβολισμοὶ πρὸς βορρᾶν Βογδάντσης. Τρία βουλγαρικὰ συντάγματα ἐκ Δοϊράνης ἐπετέθησαν κατὰ τῶν προφυλακῶν τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ πρὸς Μουτσίκοβον. Τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικὸν βάλλει κατὰ τῶν Σερβικῶν χαρακωμάτων τῆς δεξιᾶς ὄχθης. Βουλγαρικαὶ δυνάμεις διαβᾶσαι Ἀξιὸν προσέλαβον Γευγελῆν, ἣν καὶ κατέλαβον.

«Τὴν 5ην πρωϊνὴν σήμερον προσεβλήθη τὸ ἡμέτερον φυλακεῖον παρὰ τὸ 12ον χιλιόμετρον ἀπὸ Καρασοῦλι εἰς Κιλιντετερε. Τὴν 7.45 τάγμα βουλγαρικὸν ἐπετέθη κατὰ τῶν ἐν Νιγρίτη φυλακεὶων μας, Τὴν 8,30 ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς προχωρεῖ ἐξ Ἀρτζὰν πρὸς Μπαλάφτσαν, Ὁ λόχος τῶν Ἐλευθερῶν ἀπεκλείσθη. Τὸ Γενικὸν Σρα-

τηγεῖον παρεκάλεσε τὸν ναύαρχον νὰ ἀποστείλῃ θωρηκτὸν πρὸς ὑποστήριξίν του. Ὁ κυβερνήτης τοῦ ἀνιχνευτικοῦ «Λέων» τηλεγραφεῖ ὅτι πλησιάσαν εἰς τὰς Ἐλευθερὰς εὗρεν αὐτὰς κατειλημμένας ὑπὸ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ, ὅστις ἐπυροβόλησε διὰ τυφεκίων καὶ Μαξίμ. Καθ' ὅλας τὰς ἐπιθέσεις ταύτας ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς, παραβιάζων ἀναφανδὸν τὸ πρωτόκολλον τῆς Θεσσαλονίκης περὶ γραμμῆς διαχωρίσεως εἰσέβαλεν εἰς ἐδάφη κατεχόμενα ὑπὸ Ἑλληνικῶν στρατευμάτων. Τοιουτοτρόπως, παρ' ὅλην τὴν εἰλικρινῶς φιλειληρικὴν ἡμῶν πολιτικήν, παρ' ὅλας τὰς προσπαθείας καὶ τὴν διαρκῆ διαλλακτικότητα καὶ ὑποχωρητικότητα ἔτι ἡμῶν, ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς ὅλως παρασπόνδως ἤρχισεν ἀπὸ χθὲς τὴν ἑσπέραν ἀκήρυκτον καθ' ἡμῶν πόλεμον, ἄδικον, ἀδελφοκτόνον.

Εἴμεθα ὑπόχρεοι νὰ διατάξωμεν τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν νὰ προελάσῃ κατὰ τοῦ Βουλγαρικοῦ, ὅπως ὑπερασπίσῃ τὰς θέσεις του καὶ τὸ ἔδαφός του. Διαμαρτυρόμεθα ἐντόνως πρὸς τὴν Βουλγαρικὴν Κυβέρνησιν διὰ τὴν ἀδικαιολόγητον ταύτην πολιτείαν καὶ ἐπιρρίπτομεν ἀμέριστον καὶ ἀκεραίαν τὴν εὐθύνην τῶν συνεπειῶν τῶν σοβαροτάτων γεγονότων, ἅτινα θὰ ἐπακολουθήσωσι.

«Γνωστοποιήσατε πάντως αὐτῇ, ὅτι κατόπιν τούτου τὸ Γεν. Στρατηγεῖον διέταξε τὸ Βουλγαρικὸν ἀπόσπασμα τῆς Θεσσαλονίκης νὰ ἀπέλθῃ ἢ νὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα ταχθείσης αὐτῷ προθεσμίας μιᾶς ὥρας».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

....

Ἡ πονηρία τοῦ Δάνεφ. — Σχέδιον ἀποκαλυπτόμενον. — Κατηγορηματικαὶ δηλώσεις τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Σερβίας.

Πρὶν εἰσέλθωμεν εἰς τὰ μετέπειτα πολεμικὰ γεγονότα, καὶ πρὶν θίξωμεν οὕτως εἰπεῖν τὸ οὐσιαστικὸν μέρος τοῦ πολέμου, ἀνάγκη νὰ ἐνδιατρίψωμεν εἰς τὴν διπλωματικὴν ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων τῶν δύο πρώτων ἡμερῶν.

Οἱ Βούλγαροι ἀποφασίσαντες τὴν γενικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ Σέρβων, εἶνε προφανὲς ὅτι δὲν ἐπεδίωκον ἐπίσημον κήρυξιν πολέμου, διότι ὡς εἴπομεν τὸ φάσμα αὐτοῦ τοὺς ἐφόβιζεν ἐνδομύχως, παρὰ τὰς σατανιστικὰς καὶ ταρταρισικὰς ἀπειλὰς τῶν στρατιωτικῶν κύκλων.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ κυβέρνησις Δάνεφ ἐφρόντισε νὰ τεθῇ ἐκτὸς τῶν γεγονότων ἵνα τοιουτοτρόπως διαπιστωθῇ μεταξὺ τῶν συμμάχων ὅτι ἡ ἐπίθεσις τῶν Βουλγαρικῶν ἐγένετο ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν ὑπευθύνων κύκλων. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ πονηρία αὕτη τῆς Βουλγαρικῆς κυβερνήσεως ἀπεκαλύφθη βραδύτερον κατὰ τρόπον ἥκιστα ἀξιοπρεπῆ διὰ μίαν κυβρένησιν εὐνομουμένου καὶ πεπολιτισμένου κράτους.

Ὁ Δάνεφ ἀφοῦ συνενοήθη τελείως μετὰ τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατηγείου καὶ ἐκανόνισε μετ᾽ αὐτῶν ὅλας τὰς λεπτομερείας τῆς γενικῆς ἐπιθέσεως ἐσκέφθη ὅτι ἡ τύχη τῶν ὅπλων δὲν εἶνε πάντοτε ἐξησφαλισμένη ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου στρατοῦ οὔτε εἶνε δυνατὸν νὰ προΐδῃ τις μετὰ βεβαιότητος τὴν ἔκβασιν ἑνὸς πολέμου.

Ταῦτα ἔχων ὑπ᾽ ὄψει του ὁ ἀγαθὸς πρωθυπουργὸς τῆς Βουλγαρίας ἐφαντάσθη ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐξαπατήσῃ καὶ πάλιν τοὺς τέως συμμάχους του πρωθυπουργοὺς καὶ νὰ παρουσιάσῃ αὐτὸν καὶ τὴν κυβέρνησίν του ἀθωοτέραους περιστερᾶς.

Κατέφυγε λοιπὸν εἰς σχέδιον τὸ ὁποῖον χαρακτηριζόμενον αὐτὸ καθ᾽ ἑαυτὸ κρίνεται αὐτόχρημα γελοῖον καὶ μαρτυρεῖ ὅτι ὁ περινούστατος πρωθυπουργὸς τῆς Βουλγαρίας πολὺ μικρὰν ἰδέαν

εἶχεν ἐπὶ της διανοητικῆς ἀξίας τῶν δύο ἄλλων συναδέλφων του καὶ σφαλερὰν ἀναλογίαν ἔτρεφεν ἐπὶ τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἀντιλήψεως αὐτῶν,

Κανονίσας νὰ της ἐπιθέσεως τοῦ στρατοῦ του καὶ ὡρίσας τὸν χρόνον αὐτῆς ἤρχισε νὰ διακηρύττη ὅτι ἡ Βουλγαρικὴ κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ δεχθῇ τὴν διαιτησίαν τοῦ Τσάρου καὶ ὅτι ὁ πρόεδρος αὐτῆς ἡτοιμάζετο νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς Πετρούπολιν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Καὶ συμμορφούμενος πρός τὰς ἐπαγγελίας του ὁ Δάνεφ ἤρχισε νὰ ἑτοιμάζῃ τὰς ἀποσκευάς του, ὥρισε δὲ ὡς ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς του τὴν 17ην Ἰουνίου, ἤτοι αὐτὴν ταύτην τὴν ἡμέραν καθ' ἣν εἶχεν ἀποφασισθῇ ἡ γενικὴ προέλασις.

Καὶ ὁ κοινότερος νοῦς δύναται νὰ κατανοήσῃ εὐκόλως ἐπὶ ποίων ὑπολογισμῶν ἐβασίζετο ὁ Δάνεφ καθ' ὃν χρόνον διεκήρυττε ὅτι ἡτοιμάζετο διὰ τὸ ἐν Πετρουπόλει ταξείδιόν του.

Ὁ Δάνεφ ἠθέλησε νὰ παίξῃ παιγνίδιον τὸ ὁποῖον κατ' αὐτὸν θὰ ἀπετέλει πλήρη ἐπιτυχίαν τῶν βουλγαρικῶν σχεδίων. Καὶ ἐσκέφθη ὅτι ἐὰν ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς ἐν τῇ προελάσει αὐτοῦ κατώρθωνε νὰ ἀπωθήσῃ τόν ἐχθρὸν καὶ νὰ γείνῃ κύριος τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῶν ἄλλων διαφιλονεικουμένων πόλεων, ἡ διάσκεψις τῆς Πετρουπόλεως πρὸ τετελεσμένου γεγονότος εὑρισκομένη ἐπεδίκαζεν αὐτὰ εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

Καὶ εἰς τοὺς ὑπολογισμούς του ἐκείνους ἐνισχύετο, καθόσον πλὴν τοῦ τετελεσμένου πρὸ τοῦ ὁποίου θὰ εὑρίσκετο ἡ διάσκεψις ὁ Δάνεφ θὰ εἶχεν ὑπὲρ τῆς Βουλγαρίας καὶ τὴν ἀδιαφιλονείκητον ὑποστήριξιν τῆς Ρωσσίας.

Ἐὰν δὲ τοὐναντίον τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα κατώρθωνον νὰ τρέψωσι τοὺς Βουλγάρους εἰς φυγὴν καὶ νὰ καταλάβωσι μέρη ὑπὸ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ κατεχόμενα, ὁ Δάνεφ θὰ προσεποιεῖτο παντελῆ ἄγνοιαν τῶν γενομένων, θὰ ἐξεδήλου τὴν ἀγανάκτησιν αὐτοῦ διὰ τὴν παρασπονδίαν τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ, θὰ ἐνήργων ἴσως τυπικὰς τινὰς ἀνακρίσεις πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν πρωταιτίων ! ! καὶ ἐν τελει θὰ παρεκάλει τοὺς συμμάχους νὰ ἀνακόψωσι τὴν προέλασιν αὐτῶν, νὰ ἐπιστρέψωσι τὰ κατακτηθέντα ἐδάφη εἰς

τοὺς Βουλγάρους, ἀφοῦ ἡ ἐπίσημος Βουλγαρία εἶνε ἀνεύθυνος τῶν νέων αὐτῶν παρασπονδιῶν, ἡ δὲ κυβέρνησίς της ὑπὸ φιλειρηνικῶν διαπνεομένη αἰσθημάτων σπεύδει νῦν διὰ τοῦ προέδρου αὐτῆς εἰς Πετρούπολιν ἵνα θέσῃ τὰ ζητήματα εἰς διαιτησίαν.

Ἐπὶ τοιούτων πονηρῶν βλέψεων στηριχθεῖσα ἡ κυβέρνησις Δάνεφ ἀπεφάσισε νὰ παίξῃ τὸ τελευταῖον παιγνίδιον τὸ ὁποῖον ὅμως ἀπέβη εἰς βάρος τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους καὶ εἰς οὐδὲν ἄλλο συνετέλεσεν εἰμὴ μόνον νὰ καταδείξῃ περιτράνως μέχρι τίνος σημείου ἐξικνεῖται ἡ βουλγαρικὴ δολιότης καὶ κακοπιστία.

Ἀλλ' ἂς ἀκολουθήσωμεν ἤδη τὴν ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα δικαιώνουσι πληρέστατα τὰς κρίσεις ἡμῶν ταύτας.

*
* *

Εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον ἀνεφέραμεν ὅτι ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εὐθὺς ὡς ἔλαβε γνῶσιν τῆς γενικῆς ἐπιθέσεως τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἔσπευσε πρὸ πάσης ἐγγράφου διαμαρτυρίας νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν ἐν Σόφιᾳ ἐπιτετραμμένον τῆς Ἑλλάδος κ. Πανᾶν, ὅπως προβῇ εἰς ἔντονον προφορικὴν διαμαρτυρίαν παρὰ τῇ βουλγαρικῇ κυβερνήσει, νὰ δηλώσῃ δὲ αὐτῇ ὅτι κατόπιν τῆς νέας ταύτης παρασπονδίας, εὑρίσκεται εἰς τὴν δυσάρεστον θέσιν νὰ διατάξῃ γενικὴν προέλασιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἵνα ἀνακτήσῃ τὰ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων δολίως καταληφθέντα ἐδάφη.

Ὁ ἕλλην ἐπιτετραμμένος λαβὼν τὰς ὁδηγίας ταύτας τῆς Κυβερνήσεώς του ἔσπευσε πάραυτα νὰ συμμορφωθῇ πρὸς αὐτάς.

Μεταβὰς εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ὅπως συναντήσῃ τὸν Βούλγαρον πρωθυπουργὸν ἐπληροφορήθη πρὸς μεγίστην του κατάπληξιν ὅτι οὗτος εὑρίσκετο εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν ἵνα ἀναχωρήσῃ εἰς Πετρούπολιν διὰ τὴν λύσιν τῆς ἐδαφικῆς διαφορᾶς.

Ὁ κ. Πανᾶς ἐξελθὼν τότε τοῦ ὑπουργείου διηυθύνθη ἀμέσως πρὸς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν ὅπου συνήντησε τὸν πρωθυπουρ-

γὸν Δάνεφ καθ' ἣν στιγμὴν ἡτοιμάζετο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἀμαξοστοιχίαν.

— Ἐξοχώτατε, λέγει προσλαμβάνων ὁ Ἕλλην πληρεξούσιος, ἔχω ἐντολὴν τῆς Κυβερνήσεως μου νὰ ἀναγγείλω εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα, ὅτι ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς παραβιάσας ἐκ νέου τὴν νύκτα τὴν οὐδετέραν ζώνην ἐπετέθη καθ' ὅλου τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ σερβικοῦ μετώπου.

Ἡ κυβέρνησίς μου μὲ ἐξουσιοδότησε νὰ εἰδοποιήσω τὴν ὑμετέραν ἐξοχώτητα ὅτι τὴν στάσιν ταύτην τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἐθεώρησε τελείως ἐχθρικὴν καὶ διὰ τοῦτο διέταξε τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα ὅπως διὰ πάσης θυσίαν ἀπωθήσωσι τὰ βουλγαρικὰ καὶ ἀνακτήσωσι τὰ ἀπωλεσθέντα ἐδάφη.

Ἡ ἔντιμος αὕτη γλῶσσα τοῦ ἐν Σόφιᾳ ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλλάδος, διερμηνεύοντος κατηγορηματικὴν δήλωσιν τῆς Κυβερνήσεώς του, ἐτάραξε τὸν Βούλγαρον πρωθυπουργὸν, ὅστις ἔσπευσε νὰ ἐκφράσῃ παραχρῆμα τὴν λύπην του διὰ τὰ γεγονότα. συγχρόνως δὲ νὰ δηλώσῃ καὶ τὴν ἐπιτετηδευμένην αὐτοῦ κατάπληξιν καὶ φαινομενικὴν ἀγανάκτησιν, προσθέσας ὅτι διατελεῖ ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ τῶν γενομένων, τὰ ὁποῖα ἀποδοκιμάζει καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν καθότι ὁ στρατὸς ἀπεργήσας ὡς ἐνήργησεν εὑρίσκεται ἐν πλήρει διαφωνίᾳ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ἥτις ἐπιθυμοῦσα εἰρηνικὴν λύσιν, σπεύδει ἤδη εἰς Πετρούπολει ὅπως θέσῃ τὰ πάντα ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς διαιτησίας.

Ἐπὶ πλέον ὁ βούλγαρος πρωθυπουργὸς ἐδήλωσεν εἰς τὸν κ. Πανᾶν, ὅτι κατόπιν τῶν δηλώσεών του τούτων εἶνε ἠναγκασμένος νὰ ἀναβάλῃ ἐπὶ δύο ἡμέρας τὸ εἰς Πετρούπολιν ταξείδιόν του, μέχρις ὅτου διευθετηθῶσι τὰ πράγματα διαβεβαιώσας αὐτὸν ὅτι θὰ διατάξῃ ἀμέσως τὴν ἀναστολὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν καὶ παρακαλέσας ὅπως παρακληθῇ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καὶ πράξῃ τὸ ἴδιον.

Τὰς βεβαιώσεις του ταύτας ὁ Δάνεφ συνώδευσε μὲ τὴν ρητὴν

Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Κιλκὶς τὰ Βουλγαρικὰ προχώματα παρουσίασησαν γεμάτα πτωμάτων.

δήλωσιν ὅτι ἡ ὑπ' αὐτὸν Κυβέρνησις εἶνε διατεθειμένη νὰ ἐνεργήσῃ αὐστηροτάτας ἀνακρίσεις καὶ νὰ προβῇ εἰς παραδειγματικὴν καὶ ἀμείλικτον τιμωρίαν τῶν πρωταιτίων, ἐπιθυμεῖ δὲ ὅπως εἰς παρόμοια μέτρα προβῇ καὶ ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Δάνεφ κατὰ τὰς δηλώσεις του ἐκείνας, ἀπέφυγεν ἐπιμελῶς νὰ διαβεβαιώσῃ τὸν Ἕλληνα πρεσβευτὴν ὅτι θὰ διέτασσε πρὸς τοῖς ἄλλοις τὰ Βουλγαρικὰ στρατεύματα νὰ ἀποσυρθῶσιν εἰς τὰς προτέρας αὐτῶν θέσεις καὶ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰ Ἑλληνικὰ ἐδάφη τὰ ὁποῖα κατέλαβον.

Ἡ λεπτομέρεια αὕτη ἦτο ἀρκετὰ ἐνδεικτικὴ τῆς ἀσυμφωνίας ἡ ὁποία ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν λόγων καὶ τῶν πραγματικῶν διαθέσεων τοῦ βουλγάρου πρωθυπουργοῦ

Ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος παρετήρησε τότε ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐξήντλησε πᾶσαν αὐτῆς τὴν ἀνοχὴν καὶ ὅτι τότε μόνον εἶνε διατεθειμένη νὰ διατάξῃ ἀναστολὴν τῆς ἀντεπιθέσεως ὅταν τὰ Βουλγαρικὰ στρατεύματα ἀποσυρθῶσι πέραν τῶν θέσεων ἐκείνων τὰς ὁποίας ἀρχικῶς κατεῖχον οἱ Ἕλληνες,

Εις τὸ σημεῖον αὐτὸ διεκόπη ἡ συνδιάλεξις μεταξὺ τοῦ Δάνεφ καὶ τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὅστις ἀποχαιρετήσας μετέβη εἰς τὴν πρεσβείαν καὶ τηλεγραφικῶς ἀνεκοίνωσε εἰς τὴν Κυβέρνησίν του τὰ διαμειφθέντα μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Βουλγαρίας.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐθεώρησεν ὡς ἦτο ἑπόμενον ἀνεπαρκεῖς τὰς ἐξηγήσεις τοῦ προέδρου τῆς βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως, ἔσπευσε δὲ εὐθὺς νά διαμαρτυρηθῇ καὶ εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις βούλγαρον πρεσβευτὴν Χατζημῆτσεφ, μὲ τὴν κατηγορηματικὴν δήλωσιν ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα διετάχθησαν ἤδη νὰ προελάσωσι.

*
* *

Ὁ Δάνεφ μετὰ τὴν συνάντησιν ἣν ἔσχεν εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν μετὰ τοῦ Ἕλληνος πληρεξουσίου, ἐθεώρησε καλὸν νὰ παραιτηθῇ τῆς ἀποφάσεως τοῦ εἰς Πετρούπολιν ταξειδίου, κα-

τανοήσας δὲ ὅτι τὰ σχέδιά του ἐματαιοῦντο καὶ ἀναλογισθεὶς τὸ κρίσιμον τῆς περιστάσεως μετέβη εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ὅπου συνεννοήθη τηλεγραφικῶς μετὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις πρεσβευτοῦ τῆς Βουλγαρίας Χατζημῆτσεφ δώσας αὐτῷ τὰς ἀναγκαιούσας ὁδηγίας.

Εἰς παρομοίας ἐνεργείας προέβη ὁ Δάνεφ παρὰ τῇ Σερβικῇ Κυβερνήσει διὰ ἐν Βελιγραδίῳ βουλγάρου πρεσβευτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ὁ βούλγαρος πρεσβευτὴς παρὰ τῷ κ. Βενιζέλῳ.— Ἡ τελικὴ ἀπάντησις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.— Ἀνάκλησις τῶν πρεσβευτῶν.

Τὴν πρωΐαν τῆς 18ης Ἰουνίου ὁ ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὴς τῆς Βουλγαρίας κ. Χατζημῆτσεφ μεταβὰς εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν ἐζήτησεν ἐπειγόντως ἀκρόασιν παρὰ τῷ πρωθυπουργῷ κ. Βενιζέλῳ.

Ὁ πρόεδρος τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀπησχολημένος τὴν στιγμὴν ἐκείνην διεβίβασεν εἰς τὸν Βούλγαρον πρέσβυν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν δεχθῇ ἀμέσως.

Ὁ βούλγαρος ἐπιτετραμμένος παρέμεινεν ἐν ἰδιαιτέρᾳ αἰθούσῃ τοῦ ὑπουργείου ἐπὶ ἡμίσειαν περίπου ὥραν μετὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἔλαβε πρόσκλησιν τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Βενιζέλου εἰς ἰδιαιτέραν ἀκρόασιν.

Ὁ κ. Χατζημῆτσεφ εἰσελθὼν τότε εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος διεβίβασεν αὐτῷ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Κυβερνήσεώς του πρὸς καταστολὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν καὶ τὴν στερρὰν ἀπόφασιν αὐτῆς ὅπως προβῇ εἰς ἀνακρίσεις πρὸς τιμωρίαν τῶν πρωταιτίων.

Ὁ Ἕλλην πρωθυπουργὸς ἀπαντῶν εἰς τὰς παρακλήσεις ἐκεί-

νας τοῦ βουλγάρου πληρεξουσίου, ἐδήλωσεν αὐτῷ ὅτι τοιαύτη ἐπιθυμία τῆς βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως ἔρχεται πολὺ ἀργά, ἀδυνατεῖ δὲ ἀπολύτως νὰ συμμορφωθῇ πρὸς αὐτήν, καθότι ἔδωκεν ἤδη διαταγὰς εἰς τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν νὰ προελάσῃ.

Κατόπιν τῆς κατηγορηματικῆς ἐκείνης δηλώσεως τοῦ Ἕλληνος πρωθυπουργοῦ γενομένης ὑπὸ τὸ κράτος ζωηρᾶς ἀγανακτήσεως, ὁ βούλγαρος πρέσβυς ἠναγκάσθη νὰ ἐξέλθῃ τοῦ ὑπουργείου θεωρήσας πᾶσαν περαιτέρω συζήτησιν ἐντελῶς περιττήν.

Ἐπανελθὼν εἰς τὴν πρεσβείαν ἀνήγγειλε τηλεγραφικῶς εἰς τὴν Κυβέρνησίν του τὴν ἀπάντησιν τοῦ Ἕλληνος πρωθυπουργοῦ, ζητήσας ἅμα περαιτέρω ὁδηγίας.

Παρομοία σχεδὸν ὑπῆρξε καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ Σέρβου πρωθυπουργοῦ κ. Πάσιτς πρὸς τὸν Βελιγραδίῳ Βούλγαρον πρεσβευτήν.

Ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις λαβοῦσα γνῶσιν τῆς ἀπαντήσεως τῶν δύο πρωθυπουργῶν καὶ βλέπουσα τὸ ἔδαφος αὐτῆς ὀλισθαῖνον ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῆς παρήγγειλεν εἰς τοὺς ἐν Ἀθήναις καὶ Βελιγραδίῳ πρεσβευτὰς αὐτῆς νὰ μὴ ἐγκαταλείψωσι τὴν θέσιν αὐτῶν, οὔτε νὰ ζητήσωσι τὰ διαπιστευτηριά των.

Ὁ πόλεμος μέχρι τοῦ σημείου αὐτοῦ ἐθεωρεῖτο ἀκήρυκτος.

Ἡ Ἑλληνικὴ ὅμως Κυβέρνησις συνέταξεν εὐθὺς τὸ ἔγγραφον τῆς διαμαρτυρίας πρὸς τὴν Βουλγαρικὴν τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύσαμεν ἤδη. Ταυτοχρόνως δὲ ἐκάλεσε τὸν ἐν Σόφιᾳ πρεσβευτὴν αὐτῆς, νὰ λάβῃ παρὰ τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως τὰ διαπιστευτήρια αὐτοῦ καὶ νὰ ἐγκαταλίπῃ τάχιστα τὴν Βουλγαρικὴν πρωτεύουσαν. Ὡσαύτως ἡ Σερβικὴ κυβέρνησις ἔσπευσε νὰ ἀνακαλέσῃ τὸν ἐν Σόφιᾳ ἐπιτετραμμένον αὐτῆς.

Ἐν τῇ διακοινώσει της ἐκείνῃ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐγνώριζεν εἰς τὴν Βουλγαρικὴν ὅτι πλὴν τῶν ἄλλων διέταξε καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ βουλγαρικοῦ στρατοῦ, καθόσον ἐθεώρει αὐτὸν ἐχθρικόν.

Ὄντως τὴν 17ην Ἰουνίου πρὸς τὸν στρατιωτικὸν διοικητὴν Θεσσαλονίκης ὑποστράτηγον Καλλάρην ἐδίδετο διαταγὴ ἐξ Ἀθηνῶν ὅπως προβῇ εἰς τὴν διὰ πάσης θυσίας αἰχμαλωσίαν τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ Βουλγάρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Τὰ γεγονότα τῆς Θεσσαλονίκης. – Νὺξ ἀγωνίας καὶ τρόμου.

Τὸ τηλεγράφημα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν στρατηγὸν καὶ διοικητὴν Θεσσαλονίκης κ. Καλλάρην τὸ ἀφορῶν τὰ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν Βουλγάρων Θεσσαλονίκης παρεῖχεν αὐτῷ τὴν σαφῆ λεπτομέρειαν ὅτι προκειμένου νὰ προβῇ ἀντὶ πάσης θυσίας εἰς τὴν σύλληψιν τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ ὤφειλε νὰ μὴ δώσῃ εἰς αὐτοὺς προθεσμίαν πρὸς παράδοσιν εἰμὴ μόνον μιᾶς ὥρας.

Ἐὰν ἐντὸς τῆς προθεσμίας ταύτης ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ Βουλγαρικὸς στρατὸς δὲν ἔστεργε νὰ παραδοθῇ ἄνευ ὅρων, τότε ἡ διαταγὴ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως θὰ ἐπεβάλλετο διὰ τῆς βίας.

Ἐν τῷ μεταξὺ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας τῆς 17ης Ἰουνίου προφανὴς ἐξεδηλοῦτο ἀγωνία μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς Μακεδονικῆς πρωτευούσης.

Αἱ ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἡμέρας ὕποπτοι κινήσεις τῶν Βουλγάρων στρατιωτῶν καὶ ἡ προφανὴς ἀνησυχία αὐτῶν ἔδιδεν εἰς τοὺς κατοίκους τὸ ἐνδόσιμον ὅτι κάτι ἔκτακτον ἐδυσοδομεῖτο.

Τὴν ἡμέραν τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου, ἀόριστοι τινὲς φῆμαι κυκλοφορήσασαι ἐντὸς τῆς πόλεως ἐπέτειναν τὴν ἀγωνίαν τῶν κατοίκων.

Κατὰ τὰς φήμας ἐκείνας διεκηρύσσετο εἰς ὅλα τὰ κέντρα ὅτι αἱ συμπλοκαὶ ἐπανελήφθησαν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Σερβικοῦ μετώπου ἡ δὲ ἐπίθεσις τῶν Βουλγάρων τὴν φορὰν ταύτην ἦτο γενική.

Γενικὴ ἀναστάτωσις καὶ τρομερὰ ἀγωνία κατέλαβε τότε τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως, οἱ ὁποῖοι ἔσπευδον περίτρομοι νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὰς οἰκίας των. Ταυτοχρόνως τὰ καταστήματα ἐκλείοντο αἱ ὁδοὶ ἠρημοῦντο καὶ μόνον ἰσχυραὶ περιπολίαι Ἑλλήνων στρατιωτῶν διέσχιζαν αὐτάς.

Περὶ τὴν 9ην τῆς πρωΐας ὁ βούλγαρος στρατηγὸς Χεσάψιεφ

ἀφοῦ ἀπεχαιρέτησε τοὺς ἀξιωματικούς του καὶ ἀνέθηκε τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ εἰς τὸν ἀνώτερον ἀξιωματικὸν ἐξῆλθε τοῦ διοικητηρίου καὶ ἐπιβὰς τῆς ἁμαξοστοιχίας ἀνεχώρησεν εἰς Σέρρας.

Οἱ Ἕλληνες ἀφῆκαν αὐτὸν ἐλεύθερον μηδεμίαν ἀντιτάξαντες ἀντίστασιν εἰς τὴν ἀναχώρησιν τοῦ βουλγάρου στρατηγοῦ, καθόσον ἐθεωρήθη ὅτι ἡ ἀποστολὴ αὐτοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἦτο διπλωματικῆς φύσεως μᾶλλον ἢ στρατιωτικῆς.

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Χεσαφιὲφ ὁ Ἕλλην στρατιωτικὸς διοικητὴς Θεσσαλονίκης Καλλάρης συμμορφούμενος πρὸς τὰς διαταγὰς τῆς Ἑλλην. Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Βασιλέως, συνέταξε καὶ ἀπέστειλεν ἔγγραφον πρὸς τὸν βούλγαρον διοικητὴν Θεσσαλονίκης, δι' οὗ ἐγνώριζεν αὐτῷ ὅτι ὁ ὑπ' αὐτὸν στρατὸς ὁ εὑρισκόμενος ἐντὸς τῆς πόλεως ὤφειλε νὰ παραδοθῇ ἄνευ ὅρων ἐντὸς μιᾶς ὥρας. Ὁ ἕλλην στρατιωτικὸς διοικητὴς προσέθεσεν ἐν τέλει ὅτι ἐν ᾗ περιπτώσει ἐντὸς τῆς ταχθείσης προθεσμίας τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα δὲν παρεδίδοντο, θὰ ἠναγκάζετο νὰ μετέλθῃ βίαν.

Ὁ βούλγαρος διοικητὴς λαβὼν τὸ σύντομον ἐκεῖνο ἔγγραφον, ἔσπευσε ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὸν στρατιωτικὸν διοικητὴν ὅτι ἡ ταχθεῖσα προθεσμία ἦτο βραχυτάτη τοῦ ἦτο δὲ ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ λάβῃ ἀποφάσεις καθόσον ὤφειλε ἐν τῷ μεταξὺ νὰ ζητήσῃ ὁδηγίας παρὰ τῆς Κυβερνήσεώς του. Παρεκάλει δὲ ἐν τέλει ὅπως τῷ παραχωρηθῇ πεντάωρος τοὐλάχιστον προθεσμία ὁπότε θὰ ἦτο εἰς θέσιν νὰ δώσῃ σαφῆ καὶ κατηγορηματικὴν ἀπάντησιν.

Ἡ ζητηθεῖσα παράτασις τῆς προθεσμίας ἀπερρίφθη ὑπὸ τοῦ Ἕλληνος διοικητοῦ, ὅστις εὐθὺς ἤρχισε νὰ δίδῃ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα τὰς σχετικὰς διαταγάς.

Τὸ ἔγγραφον τὸ ὁποῖον ὁ κ. Καλλάρης ἀπέστειλε πρὸς τὸν Βούλγαρον διοικητὴν εἶχεν ὡς ἑξῆς ἐπὶ λέξει :

*
* *

Κύριε Διοικητά,

Τῶν βουλγαρικῶν στρατευμάτων ἀρξαμένων ἐχθροπραξιῶν ἐναντίον τῶν ἡμετέρων, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ

σᾶς παρακαλέσω ὅπως ἐγκαταλείψητε τὴν πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης ἐντὸς μιᾶς ὥρας ἀπὸ τῆς λήψεως τῆς παρούσης μου. Τὰ ὅπλα τῶν στρατευμάτων σας θὰ παραδοθῶσιν εἰς ἀξιωματικοὺς ὁρισθέντας πρὸς τοῦτο,

Οἱ ἀξιωματικοὶ δύνανται νὰ τηρήσουν τὰ ξίφη των. Εἰδικὴ ἁμαξοστοιχία θέλει μεταφέρει τὰ στρατεύματα ὑμῶν μέχρι τῶν προφυλακῶν μας καὶ θὰ ληφθῶσι μέτρα διὰ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν.

Μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἄνω προθεσμίας θὰ ἀναγκασθῶ πρὸς μεγάλην μου λύπην νὰ διατάξω ὅπως θεωρήσωμεν καὶ μεταχειρισθῶμεν τὰ στρατεύματά σας ὡς ἐχθρικά.

*
* *

Τὸ ἀνωτέρω ἔγγραφον διεβιβάσθη εἰς τὸν βούλγαρον διοικητὴν τὴν 4ην καὶ 30′ μ. μ. τῆς 17ης Ἰουνίου. Συνεπῶς ἡ ταχθεῖσα προθεσμία ἐξέπνεε τὴν 5 καὶ 30′ μ. μ.

Παρελθούσης τῆς προθεσμίας ἐκείνης τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα διετάχθησαν νὰ ἐπιτεθοῦν.

Τὸ σύνθημα τῆς συρράξεως ἐδόθη εἰς τὰς 2 1)2 ἀκριβῶς μετὰ μεσημβρίαν εἰς τὸν σταθμὸν τῆς πόλεως. ὅπου ἐφονεύθησαν ἐκ μέρους τῶν ἰδικῶν μας τρεῖς βούλγροι στρατιῶται,

Εἰς τὸν σταθμὸν τοῦτον ὑπῆρχε φρουρὰ ἀποτελομμένη ἐξ εὐζώνων, ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἐκ Γυθείου ἐπιλοχίαν Ἡλίαν Ζυβογιάννην.

Ἡ φρουρὰ αὕτη εἶχεν ἐντολὴν νὰ ἐρευνᾷ ἐπιμελῶς τοὺς διερχομένους ἐκεῖθεν Βουλγάρους καί νὰ ἀφοπλίζῃ πάντα φέροντα μεθ' ἑαυτοῦ ὅπλον. Εἰς τὰς 2 1)2 ἀκριβῶς ἐπεφάνησαν ἐρχόμενοι πρὸς τὸ μέρος τοῦ σταθμοῦ δέκα Βούλγαροι στρατιῶται, οἵτινες, καθ' ἃ ἐξηκριβώθη, ἀπετέλουν δύναμιν βουλγαρικοῦ τινος φυλακείου ἐκ τῶν κατεχομένων ὑφ' αὐτῶν.

Ὁ σκοπὸς ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει των τοὺς διέταξε νὰ σταθῶσιν, αὐτοὶ ὅμως ἀντὶ ἄλλης ἀπαντήσεως ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον των

μὴ δίδοντες καμμίαν προσοχὴν εἰς τὰ ἐπανειλ»μμένα «ἅλτ» τοῦ σκοποῦ. Πρὸ τῆς στάσεώς των ταύτης τοὺς ἐπλησίασεν ὁ ἀρχιφύλαξ ἐπιλοχίας καὶ τοὺς εἶπεν ὅτι ἔχουσιν ὑποχρέωσιν νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὰ διατεταγμένα.

Δύο ὅμως ἐξ αὐτῶν, οἱ θρασύτεροι, ἀπήντησαν προπετῶς καὶ εἶπαν ὅτι πηγαίνουν εἰς τὴν δουλειάν των, ἀπὸ τὴν ὁποίαν οὐδεὶς ἀπολύτως εἶνε δυνατὸν νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ. Εἰς ἐντονωτέραν διαταγὴν τοῦ ἐπιλοχίου ὁ εἷς τῶν βουλγάρων ἐξήγαγε περίστροφον καὶ ἐπυροβόλησε κατ' αὐτοῦ δίς. Ἡ μία τῶν σφαιρῶν εὗρε τὸν ἐπιλοχίαν κάτωθεν τοῦ ἀστραγάλου καὶ τὸν ἐτραυμάτισε σοβαρῶς. Οἱ ἀποτελοῦντες τὴν ἡμετέραν φρουρὰν πρὸ τῆς θρασείας ταύτης συμπεριφορᾶς τῶν βουλγάρων ἠναγκάσθησαν νὰ πυροβολήσουν ἐναντίον των καὶ νὰ φονεύσουν τοὺς δύο. Οἱ λοιποὶ ἐτράπησαν εἰς φυγήν, διασκορπισθέντες εἰς διάφορα σημεῖα τοῦ ἐδάφους, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ παρουσιάσουν στόχον τοῖς ἡμετέροις. Ἐκ τῶν κρυβέντων μετὰ πέντε λεπτὰ ἀπεπειράθη ὁ εἷς νὰ φύγῃ. Οἱ στρατιῶται, μὴ ὄντες διατεθειμένοι νὰ τὸν φονεύσουν, τοῦ ἐφώναξαν νὰ σταθῇ. Ἀλλ' οὗτος ἐξηκολούθει φεύγων δρομαίως, ἐνῷ εἰς τὴν δεξιὰν ἐκράτει περίστροφον! Ἄλλη ὁμοβροντία ριφθεῖσα καὶ κατ' αὐτοῦ τὸν ἀφῆκε νεκρόν.

Ὁ τραυματισθεὶς ἐπιλοχίας μετεφέρθη ἀκολούθως πρὸς νοσηλείαν.

Τὸ γεγονός, γνωσθὲν εἰς τὴν πόλιν, παρήγαγε μεγίστην ἐντύπωσιν, πλεῖστοι δὲ ἐφ' ἁμαξῶν καὶ πεζῇ ἔτρεχον εἰς τὸν τόπον ὅπου ἔλαβε χώραν ἡ σύρραξις διὰ νὰ πληροφορηθοῦν περισσότερα ἀφ' ὅσα ἡ φήμη μετέδωκε παρηλλαγμένα ἐν ἀρχῇ, ὡς συμβαίνει πολλάκις προκειμένου περὶ τοιούτων γεγονότων.

Τὰ πτώματα τῶν Βουλγάρων στρατιωτῶν τοποθετηθέντα ἐντὸς κάρρου, μετεφέρθησαν εἰς τὸ νεκροταφεῖον πρὸς ταφήν.

Τὸ πῦρ γενικεύεται.

Καὶ ἐνῷ ταῦτα ἐλάμβανον χώραν εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμόν, εἰς τὴν πόλιν παρεσκευάζετο ἐκ μέρους τῶν ἡμετέρων ἡ κατάλληλος ὀργάνωσις διὰ τῆς ὁποίας θὰ ἐπεταχύνετο ἡ παράδοσις

Ὁ Πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας Πουανκαρέ, ὅστις τόσον ἐκθύμως ὑπεστήριζε τὰ Ἑλληνικὰ δίκαια μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσσίας Σαζόνωφ.

τῶν Βουλγάρων των εὑρισκομένων ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ καὶ λοιποῖς μέρεσιν περὶ ὧν θὰ ὁμιλήσωμεν ἐκτενῶς κατωτέρω.

Κυρίως ἡ προσοχὴ τῆς Ἀστυνομίας καὶ τοῦ στρατοῦ ἐξ ἀρχῆς ἐστράφη κατὰ τοῦ Γκρὰντ-Ὀτέλ, ὅπου ἀνεκαλύφθησαν πρό τινων ἡμερῶν βόμβαι καὶ ὅπου κατὰ πληροφορίας τῆς Ἀστυνομίας εὑρίσκοντο πλεῖστοι Βούλγαροι κομιτατζῆδες.

Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς καταλήψεως τῆς Θεσσαλονίκης τὸ Γκὰντ-Ὀτὲλ ὑπῆρξε τὸ κυριώτερον κέντρον τῶν βουλγαρικῶν συσκέψεων. Ἐντὸς αὐτοῦ συνήρχοντο καθ' ἑκάστην πλὴν τῶν κομιτατζήδων Βούλγαροι ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται καὶ συνεσκέπτοντο ἐπὶ ζητημάτων τεινόντων ἀμέσως εἰς τὴν δημιουργίαν τρομοκρατίας καὶ τὴν διασάλευσιν τῆς τάξεως.

Τὸ κέντρον αὐτὸ τῶν Βουλγάρων εἶνε ἕνα τεράστιον οἰκοδόμημα καὶ ἕνα ἐκ τῶν ὀλίγων ξενοδοχείων ἀπὸ ἀπόψεως πολυτελείας καὶ ἐπιπλώσεως ἐξ ὅσων ὑπάρχουν εἰς τὴν ὁδὸν Βαρδαρίου. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μάλιστα αὐτοῦ εἶχεν ἐγκατασταθῇ καὶ τὸ βουλγαρικὸν ταχυδρομεῖον, διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ ὁποίου εἶχε διατεθῇ πολυάριθμον προσωπικόν, στρατολογηθὲν ἐσχάτως ἀπὸ ἀνθρώπους τῆς τελευταίας ὑποστάθμης.

Ἡ πρὸ ἡμερῶν γενομένη ἀνακάλυψις τῶν βομβῶν εἶχεν ἐμβάλει εἰς ἀνησυχίαν τὴν ἀστυνομίαν, κατέβαλλε δὲ αὕτη ὑπερανθρώπους προσπαθείας ὅπως διὰ προσώπων τῆς ἐμπιστοσύνης της μάθῃ τὰ ἐν αὐτῷ τελούμενα ἐπακριβῶς, διὰ νὰ δυνηθῇ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πληροφοριῶν τούτων νὰ προβῇ εἰς μίαν ἐνέργειαν συστηματικὴν καὶ ἀποτελεσματικήν.

Αἱ προσπάθειαί της ὅμως δὲν ἐστέφθησαν ὑπὸ τελείας ἐπιτυχίας, διότι εἰς οὐδένα ἐπετράπη νὰ καταλύσῃ εἰς τὸ ξενοδοχεῖον. Ὁ ξενοδόχος ἐδέχετο μόνον ἐπιβάτας ἀποδεδειγμένως Βουλγάρους.

Εἰς τὴν θύραν τοῦ Γκρὰντ-Ὀτὲλ ἐφύλασσε πάντοτε Βούλγαρος σκοπὸς ἐκ τῆς μικρᾶς φρουρᾶς, ἥτις ἐστέλλετο ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς περιφρουρήσεως τοῦ ταχυδρομείου.

Εἰς τὰς 5 παρὰ 5 ἀκριβῶς διῆλθον πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ὡς ἀνωτέρω ξενοδοχείου πέντε Κρῆτες χωροφύλακες, ἀποτελοῦντες μίαν ἐκ τῶν πολυαρίθμων περιπόλων, αἵτινες ἐπὶ τῇ προβλέψει

ἀφεύκτου συγκρούσεως, περιεφέροντο εἰς τὰ διάφορα σημεῖα τῆς πόλεως.

Ὁ Βούλγαρος σκοπὸς παρετήρει μὲ βλέμμα βλοσυρὸν τοὺς κατ' ἐπανάληψιν διελθόντας ἐκεῖθεν χωροφύλακας, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ προβαίνῃ εἰς καμμίαν ἐνέργειαν κατ' αὐτῶν καίτοι ἐγνώριζε τὴν διαταγὴν ἥτις εἶχε δοθῇ περὶ καταθέσεως τῶν ὅπλων.

Μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς τετάρτου τῆς ὥρας ἠκούσθησαν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Γκρὰντ Ὀτὲλ ἀραιοὶ πυροβολισμοί, οἵτινες ἐπυκνώθησαν μετ' ὀλίγον ἐπαισθητῶς.

Καθὼς ἐξηκριβώθη, τὸ ξενοδοχεῖον εἶχε κυκλωθῇ ἀπὸ ἐνωρὶς ἐκ τῶν ὄπισθεν καὶ ἐκ τῶν παρόδων ὑπὸ στρατιωτικῆς δυνάμεως ἥτις εἶχεν ἐντολὴν νά προκαλέσῃ τὴν ἐν αὐτῷ εὑρισκομένην Βουλγαρικὴν φρουρὰν εἰς παράδοσιν.

Ὄντως ὅταν ἡ τεταγμένη ὑπὸ τοῦ στρατηγείου ὥρα παρῆλθεν οἱ Βούλγαροι ἐκλήθησαν νὰ παραδοθῶσιν. Αὐτοὶ ὅμως ἔκλεισαν τὴν σιδηρόφρακτον θύραν τῆς κυρίας εἰσόδου καὶ ἐδήλωσαν εἰς τὸν ἀναλαβόντα νὰ διαπραγματευθῇ τὴν παράδοσιν ἀξιωματικόν, ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ καταθέσουν τὰ ὅπλα. Ἐπιπροστίθεται μάλιστα καὶ ἡ λεπτπμέρεια ὅτι, προκαλοῦντες ἐπυροβόλησαν πρῶτοι ἐκ τῶν ἔνδον. Τοῦτο ἤρκεσεν ὥστε νὰ ἀνοίξῃ τὸ πῦρ.

Οἱ βούλγαροι ὠχυρωμένοι ὡς ἐν φρουρίῳ, ἐπυροβόλουν κατὰ τῶν ἡμετέρων ἀδιαλείπτως, ἐνῷ οἱ Κρῆτες χωροφύλακες, οἱ εὔζωνοι καὶ ὀλίγοι πεζοὶ ἀπήν:ων μετὰ λύσσης δι' ὁμοβροντιῶν εἰς τὸ Βουλγαρικὸν πῦρ.

Τὸ τὶ ἔγεινεν εὐθὺς ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς συμπλοκῆς, ἥτις μετεβλήθη εἰς ἀληθῆ μάχην εἶνε ἀπερίγραπτον. Ὁλόκληρος ἡ ὁδὸς Βαρδαρίου ἠρημώθη ἀμέσως. Οἱ καταστηματάρχαι ἔκλειον ἐσπευσμένως τὰ καταστήματά των καὶ ἐτρέποντο ζητοῦντες ἀσφάλειαν εἰς τοὺς οἴκους τωνν

Τὸ πῦρ διήρκεσε πλέον τῆς ὥρας. Οἱ Βούλγαροι στρατιωται ἐνισχυθέντες καὶ ὑπό τινων βουλγάρων πολιτῶν καὶ ἄλλων κακοποιῶν στοιχείων ἐνδιαιτωμένων εἰς τὸ ξενοδοχεῖον ἐπυροβόλουν ἀραιὰ καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς προφυλασσόμενοι ἐπαρκῶς. Ἀντιθέτως οἱ ἡμέτεροι ἐκτεθειμένοι ἐντελῶς καὶ χωρὶς νὰ προφυλάσσωνται

οὔτε ἀπὸ ἕνα κἂν τηλεγραφικὸν στύλον ἐπυροβόλουν πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις τοῦ ξενοδοχείου καλοῦντες συγχρόνως αὐτοὺς πρὸς παράδοσιν. Αὐτοὶ ὅμως ἀντέτασσον εἰς τὰς προσκλήσεις ταύτας ἀπεγνωσμένην ἀντίστασιν.

Πρὸς στιγμὴν κατέφθασαν εἰς τὸν τόπον τῆς μάχης δύο φορτηγὰ αὐτοκίνητα φέροντα στρατὸν καὶ πολεμοφόδια, ἀλλὰ καὶ κατὰ τούτων οἱ βούλγαροι ἐπυροβόλησαν ἀμέσως ρίψαντες, καθ' ἃ λέγεται, ἔκ τινος παραθύρου χειροβομβίδα μὴ προξενήσασαν εὐτυχῶς οὐδὲν ἀτύχημα.

Ἡ μάχη ἐξακολουθεῖ.

Ἡ μάχη ἡ πρὸ τοῦ Γκρὰν Ὀτὲλ συναφθεῖσα διήρκεσεν ἀκριβῶς ἐπὶ δίωρον. Ἡ διάρκεια αὐτῆς ἐπέφερεν εἰς ὁλόκληρον τὴν συνοικίαν, τὴν πυκνότερον πάσης ἄλλης οἰκουμένην, πανικὸν ἀπερίγραπτον.

Χωρὶς ὑπερβολὴν θὰ ἔπεσαν τρεῖς χιλιάδες πυροβολισμοί. Εἰς τὴν μάχην μετέσχον καί τινες πολῖται ἐπιδείξαντες ἀξιοθαύμαστον θάρρος καὶ προκινδυνεύσαντες σοβαρῶς τὴν ζωήν. Εἷς Κρητικὸς οἰνοπώλης, ὀνόματι Στέλιος, μὲ τὸ μάνλιχερ εἰς τὰς χεῖρας ἔστη εἰς τὴν πλέον ἐπικινδυνωδεστέραν ζώνην καὶ ἔρριπτε κατὰ τοῦ ξενοδοχείου ἀδιακόπως καὶ μὲ λύσαν. Ὁ ἥσυχος κόσμος, ὁ μὴ εἰθισμένος εἰς τοιούτου εἴδους σκηνάς, τρομαγμένος ἔφευγε πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις. Μόνον οἱ ὁπωσδήποτε γενναῖοι παρέμειναν ὀλίγον πέραν τῆς σχηματισθείσης ζώνης, καὶ παρηκολούθουν τὴν μάχην, ἀναμένοντες μὲ ἀγωνίαν τὴν ἔκβασίν της.

Μετὰ πεισματώδη ἀντίστασιν ἐπὶ τέλους οἱ Βούλγαροι παρεδόθησαν εἰσελθόντων πρώτων εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῶν Κρητῶν χωροφυλάκων. Ἐκ τῶν Βουλγάρων στρατιωτῶν ἐφονεύθησαν τρεῖς, ὁ σκοπὸς καὶ δύο ἄλλοι πυροβολοῦντες ἐκ τοῦ διαδρόμου. Ἐπίσης ἐτραυματίσθη καὶ ἕνας πολίτης Βούλγαρος προφανῶς ἀνήκων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Βουλγαρικοῦ Ταχυδρομείου. Ἀργότερον συνελήφθη καὶ ἕτερος πολίτης Βούλγαρος καθ' ἣν στιγμὴν ἀπεπειρᾶτο νὰ δραπετεύσῃ.

Μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν πυροβολισμῶν οἱ Βούλγαροι ὡδηγήθησαν ὑπὸ τοὺς γιουχαϊσμοὺς τοῦ πλήθους εἰς τὸν πλησιέστερον ἀστυνομικὸν σταθμόν. Ἐκτὸς τούτων συνελήφθησαν καὶ πλεῖστοι ἔνοικοι τοῦ ξενοδοχείου, μεταξὺ τῶν ὁποίων καί μία γυνή.

Πάντων τούτων ἐξηκολούθησεν ἡ κράτησις μέχρι τῆς ἐξακριβώσεως τῆς ταυτότητός των.

Ἐρεύνης γενομένης ἐντὸς τοῦ Γκρὰν Ὀτὲλ καὶ ἰδίᾳ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ ταχυδρομείου ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἄλλα ὅπλα, καθὼς δυναμίτιδες, βόμβαι καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἡ ἀπρόοπτος ἔκρηξις τῶν τόσῳ σοβαρῶν γεγονότων, προκατέλαβε πλείστους Βουλγάρους ἀξιωματικοὺς καὶ στρατιώτας περιφερομένους εἰς τὰς ὁδούς,

Πάντας τούτους ἰσχυραὶ περιπολίαι συνελάμβανον καὶ ἀφώπλιζον.

Πολλοὶ ὑπήκουσαν μετὰ πολλῆς προθυμίας, μερικοὶ ὅμως θελήσαντες ν᾽ ἀντιστῶσι, ὡδηγήθησαν εἰς τὰς φυλακάς.

Ἅμα τῇ ἐνάρξει τῶν πρώτων πυροβολισμῶν συνελήφθησαν καὶ πλεῖστοι μαθηταὶ τοῦ Γυμνασίου καθὼς καὶ ὅλοι οἱ Βούλγαροι, οἵτινες διατηροῦν ἐν Θεσσαλονίκῃ κέντρα καὶ διάφορα μικροκαταστήματα.

Περιεργότατον ἦτο τὸ θέαμα τῆς συλλήψεως πλείστων στρατιωτῶν ἔξω τοῦ »Ὄλυμπος Πάλας». Οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν ὑψοῦντες πρὸς τὰ ἄνω τὰς χεῖρας ἐφώναζον.

— Χριστιάν, Χριστιάν.

Τρεῖς Βούλγαροι ἀξιωματικοὶ συνελήφθησαν ἀκριβῶς πλησίον τοῦ Συνδριβανίου.

Οἱ μαθηταὶ τῶν ὁποίων δὲν ἐπετεύχθη ἀμέσως ἡ σύλληψις κατέφυγον εἰς τὸ Βουλγαρικὸν Γυμνάσιον, ὅπου ὠχυρώθησαν τῇ συνεργασίᾳ στρατιωτῶν ἐστρατωνισμένων ἐκεῖ καὶ πλείστων κομιτατζήδων.

Γνῶσιν τῆς διαταγῆς τῆς καταθέσεως τῶν Βουλγαρικῶν ὅπλων εἶχον ἐνωρὶς λάβει, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἐπισήμων καὶ πάντες οἱ ἐνταῦθα εὑρισκόμενοι πρόξενοι, μάλιστα δὲ ὁ Γάλλος τοιοῦτος ἐπε-

νέδη φιλικῶς παρὰ τῷ Γενικῷ Στρατηγείῳ καὶ ἐζήτησεν ὅπως παραταθῇ ἡ δοθεῖσα προθεσμία εἰς τοὺς Βουλγάρους ἐπὶ μίαν ἀκόμη ὥραν.

Πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ ἐγένετο.

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν νέαν ταύτην παράτασιν οἱ Βούλγαροι δὲν ἐφαίνοντο ποσῶς διατεθειμένοι νὰ ὑποκύψουν· ταὐναντίον ἀφ' ἧς στιγμῆς ἔλαβον γνῶσιν τῆς διαταγῆς περὶ παραδόσεως, ἤρχισαν ἐσπευσμένως νὰ ὀχυροῦνται πρὸς ἄμυναν.

Δὲν παρῆλθεν ὅμως ἡ ταχθεῖσα προθεσμία σχεδὸν καὶ πρῶτοι ἔδωκαν ἀφορμὴν ὥστε νὰ ἀνοίξῃ τὸ πῦρ εἰς τὴν ὁδὸν Βαρδαρίνου.

Ταυτόχρονος πολιορκία.

Μὲ τοὺς πρώτους ἀκουσθέντας πυροβολισμοὺς ἡ πολιορκία τῶν κατεχομένων ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων μερῶν κατέστη στενωτέρα.

Παντοῦ δὲ παρεδόθησαν καὶ συνετρίβησαν κατόπιν ἀπεγνωσμένης ἀμύνης.

Οἱ μόνοι μὴ ἀντιτάξαντες τὴν παραμικρὰν ἄμυναν ἦσαν οἱ ὀλίγοι στρατιῶται οἱ εὑρισκόμενοι ἐντὸς τοῦ Βουλγαρικοῦ προξενείου. Πρὸς τούτους μετέβη ὁ διευθυντὴς τοῦ τμήματος τῶν πληροφοριῶν τῆς Δημοσίας Ἀσφαλείας κ. Τσάκωνας μὲ τὸ ὡρολόγιον ἀνὰ χεῖρας τοὺς προσεκάλεσεν εἰς παράδοσιν.

Ὡς μεσάζων διὰ τὴν παράδοσιν ὑπῆρξεν ὁ καβάσης τοῦ προξενείου ὅστις εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ εἰδοποίησε τοὺς Βουλγάρους στρατιώτας ὅτι θὰ ἀνετινάσσοντο εἰς τὸν ἀέρα εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἐντὸς πέντε λεπτῶν δὲν παρεδίδοντο.

Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν ἐζήτησε παρὰ τοῦ κ. Τσάκωνα νὰ τοῖς ἐπιτρέψῃ νὰ ἐξέλθουν φέροντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὰ ὅπλα των. Καὶ ἐδέχθη μὲν τοῦτο ὁ κ. Τσάκωνας, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἔχουν τὰς κάννας ἀνεστραμμένας. Οὕτω δὲ καὶ ἐγένετο. Οἱ στρατιῶται ἐξῆλθον καὶ παραδοθέντες εἰς τμῆμα ἰσχυρὸν στρατοῦ ὡδηγήθησαν εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Διοικητηρίου.

Σωστὴ μάχη ἐν τούτοις συνήφθη καὶ εἰς τὴν Βουλγαρικὴν Τράπεζαν, ὅπου εὑρίσκοντο 8 στρατιῶται καὶ ἰσάριθμοι ὑπάλληλοι, ἀνήκοντες, καθ' ἃ ἐξηκριβώθη ἀργότερον, εἰς τὸν στρατόν. Πάντες οὗτοι εἰς πρόσκλησιν τῶν ἡμετέρων ὅπως παραδοθῶσιν ἀπήντησαν διὰ πυροβολισμῶν.

Οἱ ἡμέτεροι σταατιῶται οἱ εὑρισκόμενοι ἐπὶ τῆς ὁδοῦ κατέναντι τῆς Τραπέζης καθὼς καὶ οἱ ἐν τῷ πλησίον ἐκεῖ εὑρισκόμενοι ἀνταπήντησαν εἰς τούς Βουλγαρικοὺς πυροβολισμοὺς καὶ ἐντὸς ὀλίγου τὸ πῦρ ἐγενικεύθη.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶνε ἀξιοσημείωτον εἶνε τοῦτο: ὅτι ἐκ τῶν ἡμετέρων δὲν ἔπαθε τίποτε οὐδεὶς ἀπολύτως, ἐνῷ ἀπεναντίας ἐκ τῶν Βουλγάρων στρατιωτῶν ἐφονεύθησαν τρεῖς καὶ ἐτραυματίσθησαν δύο, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς ἐξέπνευσε μετὰ ἓν τέταρτον ἀκριβῶς τῆς ὥρας.

Οἱ ὑπόλοιποι βλέποντες ὅτι πᾶσα ἀντίστασις θὰ ἦτο ματαία ὕψωσαν λευκὸν μανδήλιον εἰς τὸ δεξιὸν παράθυρον τοῦ ὑποκαταστήματος τῆς Τραπέζης καὶ ἐζήτησαν νὰ παραδοθοῦν. Κατόπιν τούτου τὸ πῦρ ἔπαυσε καὶ εἰσῆλθον δύο ἀξιωματικαὶ μετὰ πέντε χωροφυλάκων.

Οἱ παραδοθέντες ἦσαν κυριολεκτικῶς συντετριμμένοι καὶ ἔτρεμον, φοβούμενοι ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τοῦ συγκεντρωθέντος ἐκε λαοῦ.

Οἱ ἀξιωματικοὶ ὅμως τοὺς ἐπροστάτευσαν, καὶ αὕτως ἀπεσοβήθη πᾶσα κατ, αὐτῶν ἐπίθεσις.

Μετὰ τὴν παράδοσίν των ὁ λαὸς ἀνῆλθεν ἐν ἐνθουσιασμῷ καὶ ὑπὸ ζητωκραυγὰς ἀτελευτήτους κατεβίβασε τὰς δύο τεραστίας Βουλγαρικὰς σημαίας, αἵτινες ἐκυμάτιζον ἐπὶ τοῦ μεγάλου ἐξώστου τῆς προσόψεως.

Πολλοὶ εἰς ἀνάμνησιν ἐπῆραν φυσίγγια, τὰ ὁποῖα εἶχον ριφθῆ ἐπὶ τοῦ δαπέδαυ ἐν ἀφθονίᾳ.

*
* *

Τὰ ληφθέντα ὑπὸ τῶν ἀστυνομικῶν ὀργάνων μέτρα ἦσαν δρακόντεια.

Ἀπηγορεύθη ἡ κυκλοφορία εἰς πάντας καὶ ἐπετράπη μόνον εἰς τοὺς ἐφωδιασμένους μὲ ἀδείας εἰδικὰς ὑπαγεγραμμένας παρὰ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Δημοσίας Ἀσφαλείας κ. Μπαΐρα. Ἐπίσης διετάχθη καὶ τὸ κλείσιμον ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν καταστημάτων.

Πρὸς στιγμὴν ἐπιστεύθη ὅτι μετὰ τὴν παράδοσιν τῶν βουλγάρων τοῦ «Γκρὰντ Ὀτὲλ» καὶ τῆς Τραπέζης, οἱ ἄλλοι θὰ παρεδίδοντο ἄνευ ἀντιστάσεως, ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἀντέστησαν μέχρις ἐσχάτων καὶ ἠνάγκασαν τοὺς ἡμετέρους νὰ μεταχειρισθοῦν πυροβόλα καὶ πολυβόλα:

Τὰ πολιορκηθέντα μέρη ἦσαν τὰ ἑξῆς: Τὸ Ταχυδρομεῖον, ἡ Βουλγαρικὴ Τράπεζα, οἱ τρεῖς στρατῶνες τοῦ Χαμηδιέ, τὸ Πολυτεχνεῖον, ἡ Σχολὴ τοῦ Ἰδαδιέ, ἡ Ἁγία Σοφία, ὁ πρὸ τῆς παρόδου τοῦ Διοικητηρίου στρατός, μερικὰ χάνια καὶ τὸ βουλγαρικὸν Γυμνάσιον.

Παρελείψαμεν ἀνωτέρω νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι μεταξὺ τῶν παραδοθέντων ἄνευ ἀντιστάσεως συγκαταλέγονται καὶ οἱ Βούλγαροι ὑπαξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται οἱ ἀποτελοῦντες τὴν φρουρὰν τοῦ πολλοῦ Χεσάψιεφ. Ἡ ἀντίστασις τῶν λοιπῶν μερῶν ἐξηκολούθησε μέχρι βαθείας νυκτός.

Περὶ τὴν 10ην νυκτερινὴν ἐγνώσθη ὅτι οἱ ἐντὸς τοῦ Πολυτεχνείου καὶ τοῦ Ἰδαδιὲ παρεδόθησαν. Σφοδρότερον ὅλων ἀντέστησαν μόνον οἱ στρατιῶται τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἀλλὰ καθ' ἃ ἐγνώσθη μόλις πρὸ ὀλίγου, οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν παρεδόθησαν.

Αἱ κατὰ τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐπιθέσεις τῶν Ἑλλήνων ὑπῆρξαν λυσσώδεις. Ὁ στρατός καὶ ἡ χωροφυλακὴ ἔκαμαν ἐπιθέσεις μὲ ἐφ' ὅπλου λόγχην, τινὲς μάλιστα κατώρθωσαν νὰ εἰσπηδήσουν τὰ ὀπίσθια σιδηρᾶ κιγκλιδώματα καὶ νὰ εἰσέλθουν ἐντός.

Κατὰ τὴν εἴσοδον ταύτην ἐπηκολούθησε συμπλοκή, καθ' ἣν οἱ ἡμέτεροι ἦλθον εἰς χεῖρας σχεδὸν μετὰ τῶν Βουλγάρων καὶ ἐτραυματίσθησαν εἷς Κρὴς χωροφύλαξ καὶ εἷς στρατιώτης καταγόμενος ἐκ Κυκλάδων.

Τὰ πέριξ τῆς Ἁγίας Σοφίας ἔχουν καταληφθῆ ὅλα ὑπὸ στρατοῦ.

Ὁ Διάδοχος τῆς Σερβίας ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Σερβικῶν στρατευμάτων.

Ὥρα 2α μετὰ μεσονύκτιον.

Τὴν πρὸς στιγμὴν κρατήσασαν ἡσυχίαν διακόπτουν αἰφνιδίως ὀρυμαγδοὶ τηλεβόλων καὶ ἀδιάκοποι ἦχοι πολυβόλων καὶ Μάνλιχερ. Τὸ πᾶν μαίνεται.

Ὁ τόπος κυριολεκτικῶς σείεται ἐκ τῶν κανονιοβολισμῶν.

Οἱ Βούλγαροι ἐξακολουθοῦν νὰ ἀμύνωνται. Ὁ στρατός μας ἐξακολουθεῖ νὰ ἐφορμᾷ κατ' αὐτῶν λυσσωδῶς.

Πολλοὶ στρατιῶται ἀνέρχονται ἐπὶ τῆς στέγης, βγάζουν κεραμίδια καὶ τοὺς πυροβολοῦν πρὸς τὰ κάτω.

Ἐξερχόμεθα διὰ νὰ κάμωμεν μίαν περιοδείαν νυκτερινήν, ἀλλὰ παντοῦ εἰς κάθε μας βῆμα συναντῶμεν διπλᾶς καὶ τριπλᾶς περιπολίας, αἱ ὁποῖαι ἀξιοῦν χιλίας διατυπώσεις.

Φθάνοντες πρὸ τοῦ Διοικητηρίου, βλέπομεν διλοχίαν πεζικοῦ, ἡ ὁποία φρουρεῖ αὐτὸ ἰσχυρῶς.

Ὀλίγον ἀπωτέρω ἄλλη δύναμις πυροβολεῖ ἀδιακόπως κατὰ τῶν Βουλγάρων τῶν εὑρισκομένων ἀπέναντι τοῦ τζαμίου καὶ τοὺς θερίζει κυριολεκτικῶς.

Κάθε στιγμὴν ἀντηχοῦν νέοι πυροβολισμοὶ καὶ νέοι κανονιοβολισμοὶ ἀπὸ διάφορα ἄλλα σημεῖα ὅπου πολιορκοῦνται οἱ Βούλγαροι. Εἶνε ἀδύνατον ζωντανότερον νὰ σᾶς περιγράψω τὴν κρατοῦσαν κατάστασιν.

Αἰσθάνομαι ὅμως τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐξάρω τὴν δρᾶσιν τοῦ στρατοῦ μας καὶ τῆς χωροφυλακῆς μας, ποῦ ἀνέλαβον τὴν ἐξόντωσιν τῶν τεράτων, τὰ ὁποῖα ἀπεδείχθησαν ἀνάξια τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῆς φιλοξενίας, μεθ' ἧς ἐπὶ τόσους μῆνας τὰ περιεβάλλομεν.

Τὰ θύματα.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐπιθέσεων ἔσχομεν καὶ ἡμεῖς θύματα, ἀλλ' ἐλάχιστα, τῶν ὁποίων λόγῳ τοῦ προκεχωρηκότος τῆς ὥρας τὰ ὀνόματα δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξακριβωθῶσι. Σᾶς προσθέτω μόνον ὅτι κατὰ τὴν πρὸ τοῦ «Γκρὰντ Ὀτὲλ ἐπίθεσιν ἐτραυ-

ματίσθη ἐλαφρῶς εἰς τὸ πρόσωπον καθ' ἣν στιγμὴν ἐφώρμα ἀκάθεκτος διὰ νὰ εἰσελθῃ ἐντὸς ὁ διοικητὴς τῆς μοιραρχίας τοῦ λιμένος ὑπομοίραρχος τῆς Κρητικῆς χωροφυλακῆς κ. Χατζηϊωάννου. Μεταξὺ δὲ τῶν φονευθέντων συγκαταλέγεται καὶ κἄποιος ὑποφαρμακοποιός, φονευθείς, καθ' ἃ ἐγνώσθη τυχαίως.

Ἦτο ἀληθῶς φρικιαστικὸν τὸ θέαμα τῆς νυκτερινῆς μεταφορᾶς τῶν Βουλγάρων τραυματισμένων καὶ φονευμένων.

Κάρρα ἐδῶ, φορεῖα ἐκεῖ, αὐτοκίνητα φορτηγά, ἕνα σύμπλεγμα τέλος πολὺ θλιβερὸν τοῦ ὁποίου καὶ μόνον ἦσαν ἄξιοι οἱ σκεφθέντες νὰ ἀντιτάξουν τὴν ἄσκοπον καὶ ἀδικαιολόγητον ἄμυναν.

Διότι, ὡς πᾶς τις ἐννοεῖ, ἠδύναντο συνεπείᾳ τῆς διαταγῆς τοῦ Στρατηγείου νὰ φύγουν χωρὶς κἂν νὰ βλαβῇ μία θρὶξ τῆς κεφαλῆς των.

Ἀργὰ πολὺ ἐγνώσθη ὅτι μεταξὺ τῶν Βουλγάρων τραυματιῶν καταλέγονται καί τινες ἀξιωματικοὶ μετασχόντες τῆς ἀντιστάσεως καὶ ὁδηγηθέντες πρὸς νοσηλείαν εἰς τὸ νοσοκομεῖον.

Ἡ Ἁγία Σοφία.

Κατὰ νεωτέρας πληροφορίας ἡ Ἁγία Σοφία, περὶ ἧς σᾶς γράφω ἀνωτέρω ἐν πλάτει, κατελήφθη ὁλοκληρωτικως ὑπὸ τῶν ἡμετέρων.

Εἰς τὸν περίβολόν της ἀνεκαλύφθησαν μεγάλαι βουλγαρικαὶ προετοιμασίαι, ἐπὶ δὲ τῶν κωδωνωστασίων καὶ τῶν ἐπικαίρων σημείων αὐτῆς πυροβόλα.

Ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν ἀντισταθέντων Βουλγάρων ἀνέρχεται κατ' ἐπίσημον ἐξακρίβωσιν εἰς 1416, ἐνῷ ἐπιστεύετο ὅτι ἐν Θεσσαλνίκῃ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρχουν περισσότεροι τῶν 600.

Ὁ κόσμος κυριολεκτικῶς ἐξεμάνη ὅταν ἔμαθεν ὅτι ὀλίγας ὥρας πρὸ τοῦ ἀνοίγματος τοῦ πυρὸς ἔφυγεν ἐντεῦθεν διὰ τραίνου ἐκτάκτου ὁ Χεσάψιεφ.

Οἱ περισσότεροι τῶν στρατιωτῶν μὴ γνωρίζοντες τοῦτο ἐφώναζαν κατὰ τὴν ἐπίθεσίν ἐναντίον τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατηγείου.

— Αὐτὸν θέλουμε. Ποῦ εἶνε ὁ Χεσάψιεφ ;

'Αλλ' ὁ Χεπάψιεφ τὰ ἀντελήφθη καὶ φρονίμως ποιῶν ἀπῆλθε δι' ἐκτάκτου πολυτελοῦς τραίνου, ἀφήσας ·ούς τρελλοὺς νὰ βγάλουν τὸ φεῖδι ἀπὸ τὴν τρύπα του κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον.

Τοιουτοτρόπως ἐν μιᾷ νυκτὶ καὶ μόνῃ χάρις εἰς τὰ σύντονα καὶ δραστήρια μέτρα τῆς 'Ελληνικῆς διοικήσεως κατορθώθη ἡ ἀπαλλαγὴ τῆς Θεσσαλονίκης ἀπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ ἄγους.

Κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην τῆς τρομερᾶς αὐτῆς μάχης, ἀγωνία κατεῖχε τὸ Πανελλήνιον.

'Εν 'Αθήναις ἡ ἀνησυχία ἐκορυφώθη ἐφ' ὅσον οὐδεμία ἐλαμβάνετο πληροφορία περὶ τῆς τύχης τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ Βουλγάρων.

Τέλος περὶ τὸ μεσονύκτιον ἐδόθη ὑπὸ του ἐν 'Αθήναις Γραφείου τοῦ Τύπου τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα τὸ ὁποῖον γνωσθὲν ἀνεκούφισε τοὺς κατοίκους.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 17 'Ιουνίου.—Τὰ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατεχόμενα οἰκήματα ἐκυριεύθησαν τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο. Οἱ ἐν αὐτοῖς Βούλγαροι παρεδόθησαν μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν. Μεγαλειτέρα ἀντίστασις ὑπῆρξεν εἰς τὸ παρὰ τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον οἴκημα, τὸ ὁποῖον προσεβλήθη ἀπὸ ἐγγυτάτης ἀποστάσεως, παραδοθέντων ἐν τέλει καὶ τῶν ἐν αὐτῷ.

'Επίσης κατελήφθη ὁ ναὸς τῆς 'Αγίας Σοφίας ἄνευ οὐδεμιᾶς τοῦ κτιρίου βλάβης. 'Απομένουν μὴ παραδοθέντες ἀκόμη οἱ ἐν τῷ παρὰ τὸν Ἅγιον Δημήτριον οἰκήματι καὶ οἱ εἴς τινα ἄλλα ἀκόμη ἀσθενῶς κατεχόμενα. Μέχρις ὥρας δὲν ἔχομεν ἀπωλείας. Πλήρης τάξις βασιλεύει ἐν τῇ πόλει. Οἱ κάτοικοι εἶνε ἡσυχώτατοι ἐν ταῖς κατοικίαις των. Πυρκαϊὰ οὐδεμία ἐξερράγη.

Ἕτερον τηλεγράφημα τοῦ ἐπιτελάρχου κ. Δούσμάνη ληφθὲν τὴν 9ην πρωϊνὴν τῆς ἐπομένης, ἀνήγγελεν εἰς τὸν πρωθυπουργὸν

τῆς Ἑλλάδος τὴν ὁλοσχερῆ αἰχμαλωσίαν τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ βουλγαρικοῦ στρατοῦ. Τὸ τηλεγράφημα ἐκεῖνο εἶχεν ὡς ἑξῆς :

Πρωθυπουργὸν Ἀθήνας

Σήμερον πρωΐαν κατέθεσαν τὰ ὅπλα οἱ ὑπόλοιποι Βούλαροι εἰς διάφορα οἰκήματα, ἰδίως περὶ τὸν Ἅγιον Δημήτριον, ὅπου ἦτο ἡ μεγαλειτέρα ὁμάς, περιζωσθέντες ὑπὸ πεζικοῦ καὶ βληθέντες ἐγγύτατα ὑπὸ πυροβολικοῦ. Οἱ αἰχμάλωτοι εἶνε ἐν ἀσφαλείᾳ. Πᾶσα ἀντίστασις ἐξέλιπε. Πλήρης τάξις ἐπικρατεῖ καὶ ἡρεμία,

Οἱ κάτοικοι περιφέρονται ἀνὰ τὰς ὁδούς, περιεργαζόμενοι τοὺς τόπους τῆς συμπλοκῆς.

ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ

Ἡ νυκτερινὴ τραγῳδία τῆς Θεσσαλονίκης ἐτερματίσθη τοιουτοτρόπως, οἱ δὲ συλλυφθέντες βούλγαροι αἰχμάλωτοι 1207 τὸν ἀριθμὸν μετεφέρθησχν εἰς Ἰθάκην ὅπου ἐκλείσθησαν εἰς τὰς ἐκεῖ φυλακάς. Τὴν ἀμέσως ἑπομένην ὁ ἐπιτελάρχης Δούσμανης κατόπιν τηλεγραφικῆς διαταγῆς τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἀπέστειλε πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν τῆς Ἑλλάδος τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα δηλωτικὸν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν θυμάτων της νυκτερινῆς μάχης.

«Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλλω ἀριθμητικὴν κατάστασιν τῶν φονευθέντων συμφώνως τηλεγραφικῇ ὑμῶν διαταγῇ. Ὀνομαστικὴν κατάστασιν θὰ ὑποβάλῃ ὑμῖν αὔριον τὸ Ἀρχηγεῖον τῆς Δημ. Ἀσφαλείας, μὴ κατορθώσαντες ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων νὰ ἔχωμεν ὀνομαστικὴν κατάστασιν.

Τραυματίαι ἀξιωματικοὶ 4, ὁπλῖται στρατοῦ νεκροὶ 12, τραυματίαι 20 τραυματίαι ἑλληνικῆς χωροφυλακῆς 2, Κρητικῆς ὁπλῖται νεκροὶ 4, τραυματίαι 7.

Βούλγαροι στρατιῶται νεκροὶ 54. τραυματίαι 17, ἀξιωματικοὶ αἰχμάλωτοι 10, ὁπλῖται αἰχμάλωτοι 1260, κομιτατζῆδες νεκροὶ 6, αἰχμάλωτοι 80.

ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ»

Ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις πληροφορηθεῖσα τὴν σύλληψιν τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ στρατευμάτων ἔσπευσεν εὐθὺς νὰ διεμαρτυρηθῇ ἐντόνως καὶ νὰ ἐπιρρίψῃ τὴν εὐθύνην τῶν γενομένων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν.

Ἐν τέλει ἐκάλει τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ὅπως ἀπολύσῃ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας ἄλλως ἤθελε θεωρήσῃ τὸ γεγονὸς ὡς αἰτίαν πολέμου!

Ἡ ἀπάντησις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὑπῆρξεν ἀνάλογος πρὸς τὴν περίστασιν.

Ὁ Πρωθυπουργὸς Βενιζέλος ἀπήντησεν ὅτι ὁ πόλεμος θεωρεῖται ἤδη κεκηρυγμένος καὶ συνεπῶς οἱ συλληφθέντες θεωροῦνται καὶ εἶνε αἰχμάλωτοι πολέμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Τελευταία ἀπόπειρα τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως. — Ἔκκλησις πρὸς τὰς Δυνάμεις.

Ἀποτυχοῦσα ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις εἰς τὰς ἐνεργείας αὐτῆς πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν ἔκρινε καλὸν νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν ἐπιρροὴν τῶν Δυνάμεων.

Πράγματι ὁ πρωθυπουργὸς Δάνεφ διὰ ταυτοσήμου ἐκκλήσεως πρὸς τὰς Κυβερνήσεις τῶν Δυνάμεων γενομένης διὰ τῶν ἐν Σόφιᾳ πρεσβευτῶν παρεκάλει τὰς Δυνάμεις, ὅπως ἐξαντλήσωσι πᾶσαν τὴν ἐπιρροὴν αὐτῶν πλησίον τῶν ἐμπολέμων καὶ καταπαύσωσιν οὗτοι τὰς ἐχθροπραξίας.

Ἐδήλωσε δὲ πρὸς τὰς Δυνάμεις ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις ὅτι ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς διετάχθη ἤδη νὰ μὴ προβῇ εἰς καμμίαν ἐπίθεσιν ἀλλὰ νὰ τηρήσῃ στάσιν ἀμυντικήν, ἵνα καταδείξῃ ἐμπράκτως ὅτι οὔτε ἐπεδίωξε τὰς συγκρούσεις, οὔτε καὶ στέργει εἰς τὴν ἐξακολούθησιν αὐτῶν.

Ταὐτοχρόνως ἡ βουλγαρικὴ Κυβέρνησις θέλουσα νὰ ἐπιρρώσῃ τὰς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης δηλώσεις αὐτῆς διέταξε τοὺς ἐν Ἀθήναις καὶ Βελιγραδίῳ πρεσβευτάς της ὅπως ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐγκαταλείψωσι τὰς πρωτευούσας τῶν χωρῶν παρὰ ταῖς ὁποίαις τυγχάνουσι διαπεπιστευμένοι.

Ἡ ἔκκλησις αὕτη τῆς Βουλγαρίας δὲν εὗρε προθυμίαν καὶ ὑποστήριξιν ἐκ τῆς ὁλομελείας τῶν Δυνάμεων.

Ἡ Ρωσσία καὶ ἡ Αὐστρία ἀπεδέχθησαν καὶ ὡς φαίνεται υἱοθέτησαν τὴν ἔκκλησιν ταύτην τῆς Βουλγαρίας, ἀλλ' ἡ πρότασις τῶν δύο τούτων προστατριῶν Δυνάμεων πρὸς τὰς ἄλλας δὲν εὗρεν αὐτὰς προθύμους.

Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Γερμανία ἀπήντησαν ἤδη πρῶται ὅτι καλὸν θὰ ἦτο νὰ ἀφεθῇ εἰς τὴν τύχην τῶν ὅπλων ἡ λύσις τῆς συμμαχικῆς διαφορᾶς ἀφοῦ ἄλλως τε ἡ ἀναστολὴ τῶν ἐχθροπραξιῶν ἀποβαίνει ἤδη δυσχερής.

*
* *

Ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ἰταλία ἐτήρησαν ἐπίσης στάσιν οὐδετέραν μὴ ἐπιθυμοῦσαι νὰ ἀναμιχθῶσιν εἰς τὰς διαφορὰς τῶν ἐμπολέμων.

Κατόπιν τούτου τὸ νέον τοῦτο διάβημα τῆς Βουλγαρίας ἀπέτυχεν, ἀπέμεινε δὲ εἰς αὐτὴν ὡς ὑστάτη ἀλλ' ἀμυδρὰ ἐλπὶς ἡ μονομερὴς καὶ σύντονος ἐνέργεια τῆς Ρωσσίας ἐχούσης συνεπίκουρον αὐτῆς τὴν Αὐστρίαν.

Πράγματι ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσσίας διὰ τηγραφήματός του πρὸς τὰς κυβερνήσεις τῶν ἐμπολέμων ἐξώρκιζεν αὐτοὺς ὅπως παύσωσιν εὐθὺς τὴν περαιτέρω αἱματοχυσίαν καὶ ὑποβάλωσι τὰς διαφορὰς αὐτῶν εἰς διαιτησίαν.

Ἀλλ' ἡ ἀπάντησις τῶν τριῶν ἑτέρων συμμάχων ὑπῆρξε τὴν φορὰν ταύτην ἀνάλογος πρὸς τὴν περίστασιν.

Αἱ Κυβερνήσεις Σερβίας, Ἑλλάδος καὶ Μαυροβουνίοζ ἀπαντῶσαι ἐδήλωσαν ὅτι αὗται ἐξήντλησαν πᾶσαν αὐτῶν ἐπιρροὴν ὅπως ἀποσοβήσωσι τὸν ἀδελφοκτόνον πόλεμον, ἤδη ὅμως ὅτε ἡ

Βουλγαρία πρώτη ἐπετέθη εἶνε ὑποχρεωμέναι νὰ μὴ καταπαύσωσι τὰς ἐχθροπραξίας ἀλλὰ νὰ ἀφήσωσι τὴν λύσιν εἰς τὴν τύχην τῶν ὅπλων.

Ἡ τελευταία αὕτη ἀπάντησις τῶν τριῶν συμμάχων ἔθεσε τέρμα εἰς τὰς διπλωματικὰς διαπραγματεύσεις καὶ ἀφίετο ἐλεύθερον τὸ τηλεβόλον νὰ κανονίσῃ τὰ πράγματα.

Ἐφημερίδες τινὲς ἐν τούτοις τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τύπου ἐξηκολούθουν αἰσιοδοξοῦσαι καὶ προβλέπουσαι ταχίστην τὴν ἀναστολὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Ὅτε ὅμως τὸ πῦρ ἐγενικεύθη καὶ πᾶσα ἐλπὶς περὶ ἀποκαταστάσεως τῶν πραγμάτων ἐξέλιπε, τότε διὰ κοινῆς συνεννοήσεως τῶν Κυβερνήσεων τῶν ἓξ Μεγάλων Δυνάμεων ἀπεφασίσθη ὅπως ὁ πόλεμος ἐντοπισθῇ ἀποφευγομένης πάσης ἀναμίξεως οἱασδήποτε Δυνάμεως εἰς τὰς συμμαχικὰς διαφορὰς διαρκουσῶν τῶν ἐχθροπραξιῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Αἱ πρῶται Σερβικαὶ νίκαι.

Ἀνάγκη νὰ ἐνδιατρίψωμεν ἤδη εἰς τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις τὰς διεξαγομενας ἐπὶ τοῦ Σερβικοῦ μετώπου.

Ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς εὐθὺς ὡς ἐδόθη αὐτῷ τὸ σύνθημα τῆς γενικῆς ἐπιθέσεως προέβη εἰς αἰφνιδιαστικὴν εἰσβολὴν ἐπὶ τοῦ Σερβικοῦ ἐδάφους.

Τὴν 2αν μεταμεσονύκτιον ὥραν τῆς 16ης πρὸς τὴν 17ην Ἰουνίου οἱ Βούλγαροι διελθόντες τὴν γραμμὴν τῆς διαχωρίσεως εἰς τὰς τοποθεσίας Γευγελῆ Ρέτκη, Μπούκοϊ καθὼς καὶ τοὺς ποταμοὺς Μπεργαλνίτσαν καὶ Ζλέτοβον ἔφθασαν μέχρι Γουβέσνας καὶ συνεκεντρώθησαν κατὰ μῆκος τῶν ποταμῶν Μπεργαλνίτσας καὶ Ζλετόβου.

Μολονότι κατὰ τὰς ἐπιθέσεις ταύτας τὰ Σερβικὰ στρατεύματα

Η ΣΗΜΑΙΑ

Τὸ ἱερώτατον τοῦτο σύμβολον τῆς Πατρίδος διεκινδύνευε καὶ ὑπέφερεν, ὡς καὶ οἱ ἁπλοὶ τῶν ὁπλιτῶν.

δὲν εἶχον νὰ ἀντιτάξωσι μεγάλην δύναμιν, ἐν τοσούτῳ κατώρθωσαν νὰ τηρήσωσιν ὅλας τὰς θέσεις αὐτῶν ἀμυνόμενοι λυσσωδῶς.

Ἡ μάχη ὑπῆρξε σφοδρὰ καὶ ἄνισος. Μετὰ κρατερὸν ἀγῶνα οἱ Βούλγαροι μὴ δυνάμενοι νὰ ἀντιταχθῶσιν εἰς τὴν ὁρμὴν τῶν Σέρβων ἀπεκρούσθησαν.

Κινήσεις ἀνώμαλοι καὶ ποιά τις ἀταξία, ἀποτέλεσμα προφανῶς πανικοῦ ἐσημειώθη ἐπὶ τῆς Βουλγαρικῆς φάλαγγος. Τέλος οἱ Βούλγαροι ἀπεκρούσθησαν καθ' ὅλην τὴν γραμμήν.

Δύο Σερβικὰ τάγματα παλλαίοντα ἀπεγνωσμένως πρὸς δύο Βουλγαρικὰ συντάγματα, ἠμπόδισαν αὐτὰ νὰ διέλθουν τὸν Ἀξιὸν παρὰ τὴν Γευγελῆν.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν τὰ Σερβικὰ στρατεύματα ἤρχισαν ἐνισχυόμενα δι' ἐπικουριῶν.

Ἡ μάχη διήρκεσε καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν λυσσώδης καὶ ἄνευ οὐσιώδους ἀποτελέσματος, καίτοι ὡς εἴπωμεν ἀνωτέρω οἱ βούλγαροι ἐφάνησαν κλονιζόμενοι.

Τὴν ἑπομένην πρωΐαν 18 Ἰουνίου 1913 ἡ μάχη ἐπανελήφθη μετὰ πείσματος ἑκατέρωθεν πρωτοφανοῦς.

Ἀληθὴς γιγαντομαχία ἐξετυλίσσετο τότε. Οἱ κρότοι τῶν τηλεβόλων καὶ ὁ καπνὸς τῆς πυρίτιδος ἐσκίαζον τὴν ἀτμόσφαιραν, αἱ δὲ σφαῖραι δαιμονιωδῶς συρίζουσαι διέσχιζον τὸν ἀέρα ὡς πύρινοι ὄφεις, φέρουσαι τὸν θάνατον.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὁ ἀγὼν ἐκρίθη ὑπὲρ τῶν Σέρβων.

Καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ μετώπου οἱ Σέρβοι ἐφαίνοντο κατισχύοντες ἐνῷ αἱ πρῶται ὑποχωρήσεις τῶν Βουλγάρων ἐσημειώθησαν ἤδη εὐκρινῶς.

Τὸ ἀπόγευμα οἱ Σέρβοι ἀκάθεκτοι ἀπωθήσαντες τοὺς Βουλγάρους προήλασσον πρὸς τὸ Ἰστὶπ καὶ τὰ Κότσανα.

Βουλγαρικὸς λόχος ὑστερήσας καὶ μὴ δυνηθεὶς νὰ διαφύγῃ ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς Σέρβους πλησίον τοῦ χωρίου Τσρόγεγοδ.

Ἐπίσης μία πυροβολαρχία ταχυβόλων τὴν ὁποίαν οἱ βούλγαροι

ἐν τῇ φυγῇ των ἐγκατέλειψαν, ἡλώθη πλησίον τοῦ χωρίου Δρενὰκ ὅπου λυσσώδης πάλη ἔλαβε χώραν.

Τὴν 19ην Ἰουνίου ἡ Σερβικὴ Κυβέρνησις ἔδιδε τὸ ἑξῆς ἐπίσημον ἀνακοινωθέν:

«Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν σημερινῶν μαχῶν ἡ πρώτη Σερβικὴ στρατιὰ ἀπώθησε τοὺς βουλγάρους καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν καὶ καταλαβοῦσα τὸ Δρενὰ καὶ τὸ Πετρουσὶν ἐκυρίευσεν 6 ταχυβόλα καὶ 4 βλητοφόρα.

Ἡ δευτέρα Σερβικὴ στρατιὰ κατέλαβε τὸ Δρένοβον. Αἱ μάχαι τοῦ Ρέτκη καὶ τοῦ Μπούκοϊ ἐξακολουθοῦν ἐπιτυχῶς ὑπὲρ τῶν Σέρβων, οἵτινες συνέλαβον αἰχμαλώτους 20 ἀξιωματικούς, 58 ὑπαξιωματικοὺτ καὶ 700 στρατιώτας. Οἱ βούλγαροι ἀπεκρούσθησαν μέχρι τῶν ποταμῶν Ζλετόβου καὶ Μπεγαλνίτσας. Αἱ ἀπώλειαί μας δὲν εἶνε εἰσέτι γνωσταί».

Ἐπίσης ὁ λοχαγὸς Ραγκαβῆς δι' ἐπισήμου ἀνακοινώσεως πρὸς τὴν ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ἀνήγγελε τὰς πρώτας σερβικὰς νίκας ὡς ἑξῆς:

«Πρώτη καὶ τρίτη στρατιὰ Σέρβων προχωροῦσι ἐπιτυχῶς ἀπωθοῦσαι τὸν ἐχθρὸν πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τῆς Μπρεγαλινίτσας καὶ τοῦ Τλετόβου.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν οἱ Σέρβοι προελαύ οντες κατέλαβον τὴν Κραπισταν μετὰ αἱματηρὰν μάχην. Τὸ πῦρ τοῦ σερβικοῦ πυροβολικοῦ ἔσχεν καταστρεπτρικὰ διὰ τοὺς Βουλγάρους ἀποτελέσματα. Δύο τάγματα βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἠχμαλωτίσθησαν, ὁ δὲ ἐπικρατήσας μεταξὺ τῶν Βουλγάρων πανικὸς ἔτρεψεν αὐτοὺς εἰς φυγήν. Πολλοὶ Βούλγαροι στρατιῶται παρεδόθησαν.

Κατὰ τὰς μάχας ταύτας οἱ Σέρβοι ἔσχον 1400 νεκροὺς καὶ τραυματίας ἐξ ὧν 40 ἀξιωματικοί. Ἑξακόσιοι Βούλγαροι ἐν ὅλῳ ἠχμαλωτίσθησαν.

Περὶ τὰς ἑσπερινὰς ὥρας τῆς 19ης Ἰουνίου ἐλήφθη ἐν Ἀθήναις τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα:

ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΝ, 19 Ἰουνίου. — Ἐν τῇ προχθεσινῇ ἐπιθέσει των οἱ Βούλγαροι παρέταξαν πλέον τῶν 100 ταγμάτων πεζικοῦ μετὰ 200 πεδινῶν ὡς ἐπίσης καὶ μεγάλων πολιορκητικῶν πυροβόλων.

Οἱ Σέρβοι παρέταξαν 30—40 τάγματα μὲ 80 πυροβόλα. Ἡ ἐπίθεσις εἶχε χαρακτῆρα ἀγρίας καὶ ταυτοχρόνου εἰσβολῆς μετὰ μεγάλων δυνάμεων.

Αἱ ἐπιθέσεις αὗται γενόμεναι πρὸ τῆς διακοπῆς τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν ἦσαν παρεσκευασμέναι ἐκ τῶν προτέρων. Ἐνῷ οἱ Βούλγαροι προσεποιοῦντο ὅτι ἀποκρούουν τὸν ἀδελφοκτόνον ἀγῶνα, ἐπετίθεντο ταυτοχρόνως κατὰ τῶν Σέρβων.

Μετὰ τὴν μάχην ἤγειραν τὰ ὅπλα των καὶ ἀνύψωσαν λευκὰς σημαίας, ἀλλὰ ἀντὶ νὰ παραδοθῶσιν ἐπετέθησαν διὰ τῆς λόγχης. Εἴς τι μέρος ἓν βουλγαρικὸν τάγμα ἐπωφελούμενον τοῦ σκότους ἐπλησίασε μίαν σερβικὴν πυροβολαρχίαν.

Τὸ ἐκεῖσε σερβικὸν πεζικὸν ἤνοιξε πῦρ, ἀλλ' οἱ Βούλγαροι ἐφώναζον :

«Εἴμεθα Σέρβοι ἐδῶ, μὴν πυροβολεῖτε !»

Ἐπῆλθε σύγχυσις καὶ τὸ πῦρ ἔπαυσεν. Οἱ Βούλγαροι ὅμως ἐπανέλαβον τὴν ἐπίθεσιν καὶ ἐκυρίευσαν παρὰ τῶν Σέρβων 4 πυροβόλα.

Ὅταν ἐξημέρωσεν οἱ Σέρβοι στρατιῶται ἔξαλλοι ἀπὸ ἀγανάκτησιν ἀντεπετέθησαν διὰ τῆς λόγχης καὶ ἀνέκτησαν τὴν πυροβολαρχίαν.

Εἰς τὴν γέφυραν Μπρεγαλνίτσης πλησίον τοῦ Ἰστὶπ τὴν 16 Ἰουνίου ὁ διοικητὴς τῆς Βουλγαρικῆς προφυλακῆς προσεκάλεσε τοὺς ἀξιωματικοὺς τῶν Σερβικῶν προφυλακῶν νὰ φωτογραφηθοῦν μαζὺ λέγων ὅτι αἱ διάφοραὶ ἐξωμαλύνθησαν καὶ ὅτι δὲν θὰ γείνῃ πόλεμος.

Ἀλλὰ τὴν προτεραίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας οἱ βούλγαροι ἐπλησίασαν ἐν τῷ σκότει τῆς νυκτὸς πρὸς τὰ Σερβικὰ χαρακώματα μὲ 36 ταχυβόλα καὶ παρασκευάσθησαν εἰς ἐπίθεσιν.

Αἱ φωτογραφίαι ἐγένοντο τὴν 16 Ἰουνίου καὶ τὴν πρωΐαν

τῆς ἐπιούσης οἱ Βούλγαροι προέβησαν εἰς ἀπρόοπτον ἐπίθεσιν ἀρχίσαντες τρομερὸν πῦρ διὰ 36 τηλεβόλων.

Ἅπας ὁ χῶρος μεταξὺ τῶν Σερβικῶν χαρακωμάτων καὶ τῶν πλησιεστέρων Σερβικῶν στρατοπεδεύσεων, ἐκαλύπτετο κυριολεκτικῶς ὑπὸ βροχῆς μυδραλλίων.

Τὰ Σερβικὰ στρατεύματα ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ χαρακώματα καὶ νὰ καταλάβουν ἀκαλύπτους θέσεις.

Ἤρξατο αἱματηρὰ μάχη, των Βουλγάρων ἐπιτιθεμένων ἀπεγνωσμένως.

Ἡ ἐπίθεσις τῶν Βουλγάρων ἀπεκρούσθη καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν καὶ τὸ ἔδαφος ἐστρώθη ὑπὸ πτωμάτων.

Ἀλλὰ καὶ οἱ Σέρβοι ἔσχον σημαντικὰς ἀπωλείας. Ὁ ταγματάρχης Βάσιτς, ἐκ τῶν φωτογραφηθέντων ἀξιωματικῶν, ἐφονεύθη.

Κατὰ τὰς πρώτας στιγμὰς τῆς ἐπιθέσεως, ὅτε οἱ Σέρβοι δὲν εἶχον εἰσέτι ἐνισχυθῆ ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψουν εἰς τὰ χαρακώματα τοὺς πληγωμένους των. Οἱ Βούλγαροι εἰσελθόντες τοὺς ἀπετελείωσαν διὰ τῆς λόγχης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Μάχαι εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μέτωπον. Ἡ πρώτη εἴδησις τοῦ Ἑλληνικοῦ θριάμβου. «Προελαύνομεν χειμαρρωδῶς».

Εὐθὺς ὡς συνετελέσθη ἡ αἰχμαλωσία τῶν Βουλγάρων ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ἡ πρωτεύουσα τῆς Μακεδονίας ἀπεδόθη ἐλευθέρα πλέον εἰς τοὺς Ἕλληνας ἡ δευτέρα Ἑλληνικὴ Μεραρχία ὑπὸ τὸν ὑποστράτηγον Καλλάρην ἡ εὑρισκομένη ἐντὸς τῆς Θεσσαλονίκης, ἀνεχώρησεν ἐκεῖσεν περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς ἑπομένης διευθυνομένη εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο ὅπου εὑρίσκετο ἐρῶσα ἡ Ἀνατολικὴ στρατιὰ τῶν Ἑλλήνων.

Ὅτε ἔφθασεν ἐκεῖ ἡ δευτέρα Μεραρχία ἑνώθη εὐθὺς μετὰ τῆς 7ης Μεραρχίας ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Σωτήλην.

Ἡ Ἑλληνικὴ παράταξις εἶχεν ὡς ἑξῆς:

Ἡ γραμμὴ τοῦ μετώπου ἤρχιζεν ἀπὸ τὴν Μποέμιτσαν μικρὸν χωρίον βορείως τῆς Γουμενίτσας καὶ τῆς μεγάλης γεφύρας τοῦ Ἀξιοῦ ποταμοῦ ἀπὸ τὴν ὁποίαν διέρχεται ὁ σιδηρόδρομος Σκοπείων, ἐτελείωνε δὲ εἰς τὸ χωρίον Σταυρὸς τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται εἰς τὸ μυχὸν τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου.

Ἡ Μποέμιτσα ἀπετέλει τὴν ἀφετηρίαν τῆς 10ης Μεραρχίας ὑπὸ τὸν κ. Παρασκευόπουλον ὁ δὲ Σταυρὸς τὴν ἀφετηρίαν τῆς 1ης Μεραρχίας ὑπὸ τὸν Μανουσογιαννάκην. Αἱ λοιπαὶ μεραρχίαι ἐπλήρουν τὸ διάμεσον.

Εἰς τὸ δεξιὸν τῆς 10ης εὑρίσκετο ἡ 3 Μεραρχία ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Δαμιανόν, μὲ ἀφετηρίαν τὸ Σαρη-Παζάρ, νοτίως τῆς λίμνης τοῦ Ἀματόβου καὶ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀξιοῦ ἐνῷ ἡ δεκάτη εὑρίσκετο ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης.

Ἠκολούθει κατόπιν ἡ 5η Μεραρχία ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Γεννάδην μὲ ἀφετηρίαν Μπογοριέδο, ἔπειτα ἡ 4η καὶ ἔπειτα ἡ 2α ὑπὸ τούς στρατηγοὺς Μοσχόπουλον καὶ Καλλάρην μὲ ἀφετηρίας τὸ Δαουτλῆ καὶ τὸ Δρυμίκλαβα βορείως τῆς Μπάλτσας.

Ἔπειτα παρετάσσετο ἡ 6η Μεραρχία ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Δελλαγραμμάτικαν μὲ ἀφετηρίαν τὴν Γιουβέσην χωρίον. ἐπὶ τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ τῶν Σερρῶν. Εἰς τὸ ἀριστερὸν τῆς 1ης Μεραρχίας εὑρίσκετο ἡ 7η ὑπὸ τὸν Σωτήλην.

Ὁ βασιλεὺς εἶχεν ἐγκαθιδρύσει τὸ στρατηγεῖον αὐτοῦ εἰς τὸ χωρίον Μπάλτσα, εὑρισκόμενος τοιουτοτρόπως εἰς τὸ κέντρον τῆς ὅλης παρατάξεως.

Τὸ ἑλληνικὸν στρατηγεῖον εἶχεν ἤδη κανονίσει τὰ τῆς δράσεως τοῦ στρατοῦ ἐν περιπτώσει αἰφνιδιαστικῆς ἐπιθέσεως ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων.

*
* *

Οἱ Βούλγαροι κατὰ τὰς τελευταίας αὐτῶν ἐπιθέσεις εἶχον ἀρ-

πάσει ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ὀχυρὰς θέσεις. Αἱ ἑλληνικαὶ προφυλακαί, εὑρίσκοντο εἰς θέσεις ἀπὸ τῶν ὁποίων πᾶσα ἄμυνα θὰ ἀπέβαινεν αὐτόχρημα ἐγκληματική.

Εἶχον λοιπὸν διαταγὰς αἱ ἑλληνικαὶ προφυλακαὶ νὰ μὴ ἀντιτάξωσιν οὐδεμίαν ἄμυναν ἐν περιπτώσει ἐπιθέσεως, ἀλλὰ κανονικῶς ὑποχωρούσας νὰ σπεύσωσι νὰ ἑνωθῶσι μετὰ τοῦ κυρίως στρατοπέδου.

Οὕτω καὶ συνέβη.

Αἱ ἑλληνικαὶ προφυλακαὶ καὶ τὰ ἑλληνικὰ φυλακεῖα ἐγκατελήφθησαν ἅμα τῇ ἐπιθέσει τῶν Βουλγάρων, οἱ ὁποῖοι ἀναθαρρύσαντες ἐκ τούτου ἔβαινεν ἀκάθεκτοι πρὸς κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης.

Ἀλλ᾽ ἡ γραμμὴ τῆς ἑλληνικῆς παρατάξεως εἶχεν ἤδη ἐξασφαλίσει καίρια σημεῖα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ ἀντιταχθῇ ἀποτελεσματικῶς.

Ἡ περίνοια καὶ ὁ στρατηγικὸς νοῦς τοῦ μεγαλουργοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων τοῦ ἀρχιστρατήγου εἶχε προβλέψει φωτεινότατα, ὥστε πᾶσα ἐπίθεσις νὰ ἀποκρουσθῇ ἀποτελεσματικῶς.

Καὶ ἰδοὺ οἱ Βούλγαροι ὀλίγα χιλιόμετρα ἔξω τῆς Θεσσαλονίκης. Ἀλλ᾽ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τῆς προελάσεως συνήντησαν τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν πῦρ, πυκνόν, ἀκάθεκτον, λυσσῶδες.

Καὶ ἤδη ἡ μάχη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μετεβάλλετο κατ᾽ ἀντίστροφον λόγον.

Οἱ ἀμυνόμενοι ἐγίνοντο ἐπιτιθέμενοι, αἱ δὲ ἐπιθέσεις τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει ὑπῆρξαν ἀπεριγράπτου ὁρμητικότητος.

Ἡ ἀνοχὴ καὶ ἡ ὑποχωρητικότης τῶν Ἑλλήνων ἀπέναντι τῶν ἐπανειλημμένων παρασπονδιῶν τῶν Βουλγάρων εἶχε τελείως ἐξαντληθῇ καὶ ἤδη ὅτε ἐδόθη εἰς αὐτοὺς πλήρης ἐλευθερία δράσεως, ᾐσθάνθησαν ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἀκαταμάχητον ἀγανάκτησιν νὰ πλημμυρίζῃ τὰ στήθη των.

Ἐξ ἄλλου αἱ συχναὶ ἀντεγκλήσεις τῶν Βουλγάρων, οἱ προπηλακισμοὶ καὶ αἱ ὕβρεις αὐτῶν κατὰ τῶν ἑλλήνων, ἐπὶ πᾶσι δὲ ἡ ἀνήκουστος αὐτῶν θηριωδία καὶ ἡ βαρβαρότης μὲ τὴν ὁποίαν με-

τεχειρίσθησαν 18 ἕλληνας στρατιώτας αἰχμαλώτους, εἶχε δημιουργήσει μῖσος καὶ αἴσθημα ἀντεκδικήσεως ἀκαταγώνιστον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἑλλήνων στρατιωτῶν.

*
* *

Πράγματι θὰ παραμείνῃ ὡς αἶσχος τῆς Βουλγαρίας ἡ διαπόμπευσις καὶ τά ἀνήκουστα μαρτύρια καὶ οἱ ἐξευτελισμοὶ τοὺς ὁποίους ὑπέστη τὸ ἑλληνικὸν στέμμα ἐν τῷ προσώπῳ τῶν 18 ἐκείνων αἰχμαλώτων τῶν πρώτων συμπλοκῶν τοῦ Παγγαίου.

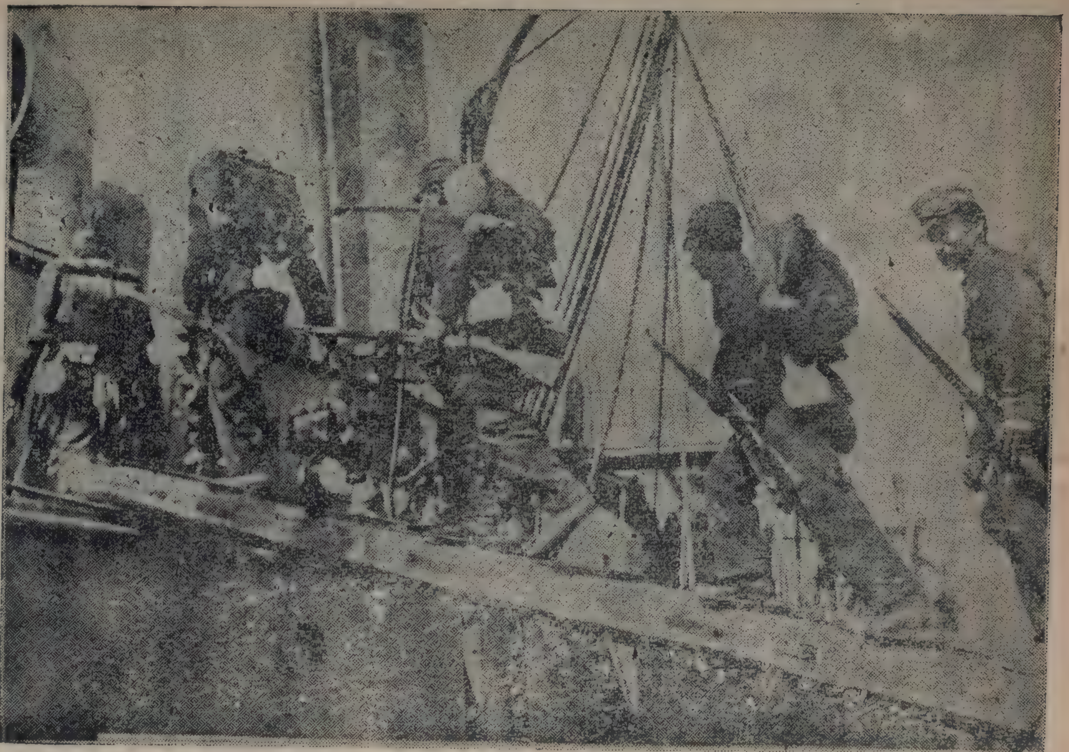
Ἐξ ἄλλου μεταξὺ τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων διεθρυλλήθη ἤδη ἡ ἀπίστευτος πληροφορία ὅτι οἱ βούλγαροι κατὰ τὴν προέλασιν αὐτῶν, συλλαβόντες εἰς ἓν φυλακεῖον ἕνα λοχίαν ἕλληνα καὶ δεκαπέντε ἄνδρας μὴ προλαβόντας νὰ φύγωσι κατέσφαξαν αὐτοὺς ἀγρίως.

Ἡ εἴδησις αὕτη ἐνέπλησε φρίκην τὰ ἑλληνικὰ στρατόπεδα, ἡ δὲ προκληθεῖσα ἀγανάκτησις καὶ τὸ μῖσος εἶχον πλέον κορυφωθῆ.

Κατὰ τὴν γενομένην ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων ἐπίθεσιν ἐναντίον τῶν ἐπελαυνόντων βουλγαρικῶν στρατιῶν δὲν ἐκυριάρχει πλέον τὸ αἴσθημα τῆς ὑπερασπίσεως τῆς πατρίδος, ἀλλὰ τὸ αἴσθημα τῆς ἐκδικήσεως, τῆς ἀγρίας ἐκδικήσεως ἐναντίον ἐκείνων οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν ἑλληνικὴν συνείδησιν ἐθεωροῦντο ὡς ὄντα ἀποβαλόντα πᾶσαν ὑπόστασιν ἀνθρωπισμοῦ, ὅπως ὁ ὁρμητικὸς βορρᾶς καὶ ἡ μαινομένη καταιγὶς παρασύρουσιν εἰς τὴν ὁρμὴν αὐτῶν πᾶν τὸ προστυχόν, οὕτω καὶ τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον ἀκάθεκτον ὑπὸ τὸ σύνθημα τοῦ ἀρχιστρατήγου ἐφώρμα ὡς εἷς χείμαρρος ὁρμητικὸς καὶ θορυβώδης ἐναντίον τοῦ προαιωνίου ἐχθροῦ του,

Ἰαχαὶ καὶ φωναὶ καὶ προστάγματα καὶ κονιορτὸς πολὺς ὑψοῦτο ὡς μαύρη νεφελώδης ἔκτασις εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν καὶ διὰ μέσου τοῦ νέφους ἐκείνου ἀκράτητοι μὲ τὸ βλέμμα ἀέτειον, μὲ τὴν ὁρμὴν χειμαρρώδη μὲ τὴν καρδίαν λεόντειον διεφαίνοντο οἱ ἄνδρες τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἡλιοκαεῖς, ἀλλ' ἀκμαῖοι ὑπερπηδῶντες πᾶν ἐμπόδιον καὶ ἐπιτηθέμενοι μετ' ἀκρατήτου ἐνθουσιασμοῦ.

Πρὸ τῆς ὁρμῆς ἐκείνης τῶν ἑλλήνων οἱ βούλγαροι ἔμειναν ἐν καταπλήξει.

Μὲ καρδιὰ καὶ κέφι ἐπιβιβάζονται τὰ παλληκάρια μας.

Ἐθεώρησαν αὐτοὺς ὡς μανιακοὺς, ὡς ἀνθρώπους τοὺς ὁποίους εἶχε πιέσει καὶ περισφύξῃ ἡ ἀγανάκτησις καὶ τὸ μῖσος, ὡς στρατιώτας μέλλοντας νὰ διακυβεύσωσι τὰ πάντα.

*
* *

Καὶ ἐπί τινα στιγμὴν ἀπεπειράθησαν ἀντεπίθεσιν ἀλλ' ἡ ὁρμὴ ἡ ταχεῖα ἡ ἰλιγγιώδης ὁρμὴ ἡ ἀφαντάστως καὶ ἀπεριγράπτως τρομερὰ ἠνάγκασεν αὐτοὺς νά ὀπισθοχωρήσωσι τάχιστα.

Καὶ κατὰ τὴν ὑποχώρησιν ἐκείνην ἐσημειώθη ὁ πρῶτος βουλγαρικὸς πανικός, ὁ ὁποῖος παρ' ὀλίγον νὰ μεταβάλῃ τὸ στρατόπεδον εἰς ἀγέλην λαγωῶν.

Μόλις καὶ μετὰ βίας κατώρθωσαν οἱ Βούλγαροι νὰ τηρήσωσι τήν τάξιν τῆς ὑποχωρήσεως, ἀλλ' εἰς πολλὰ σημεῖα τοῦτο δὲν κατωρθώθη ἀπολύτως.

Τοιουτοτρόπως ἡ πρώτη Ἑλληνικὴ νίκη ἐπέστεψε μὲ αἴγλην τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα τὰ ὁποῖα πρὸ τῆς φυγῆς τοῦ ἐχθροῦ ἔτρεχον διώκοντα αὐτὸν ἐν ἀλλαλαγμοῖς καὶ ἰαχαῖς ἐνθουσιασμοῦ.

Καὶ τὸ μὲν ἄκρον δεξιὸν ἤτοι ἡ 2α καὶ 7η Μεραρχία κατεδίωξαν καὶ ἀπώθησαν τὸν ἐχθρὸν βορειοανατολικῶς τῆς Θεσσαλονίκης πρὸς τὴν Νιγρίταν τὸ δὲ ἄκρον ἀριστερὸν κατεδίωξε αὐτὸν βορείως πρὸς τὴν Γευγελῆν ἐνῷ τὸ κέντρον πρὸς τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν πρὸς τὴν πεδιάδα τοῦ Κιλκὶς.

Κατὰ τὰς δύο ταύτας ἡμέρας τῶν Ἑλληνοβουλγαρικῶν ἐπιχειρήσεων, οὐδεμία εἶχεν ἔλθει πληροφορία εἰς Ἀθήνας περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἀρξαμένου πολέμου.

Ἀνησυχία τούτου ἕνεκεν καὶ ἀγωνία μεγάλη ἐπεκράτει εἰς ὅλους τοὺς κύκλους τῶν Ἀθηνῶν ἥτις ἐπεκτείνετο ἐφ' ὅσον παρήρχετο ὁ χρόνος.

Τέλος περὶ τὴν ἑσπέραν τῆς 20 Ἰουνίου ἀσθενῶς ἐκυκλοφόρησεν εἰς Ἀθήνας φήμη καθ' ἣν τὰ Ἑλληνικά στρατεύματα μετὰ κρατερὰν ἐπίθεσιν ἀπώθησαν τὸν ἐχθρὸν καὶ προελαύνουσιν ἀκάθεκτοι.

Ἡ φήμη αὕτη ἡ ἀόριστος ἐπέφερε ἐπίτασιν τῆς ἀγωνίας. Πάν-

τες ἔσπευδον πρὸς τὸ τηλεγραφεῖον, τὰ ὑπουργεῖα καὶ ἄλλοι κατέκλυζον τὰ δημοσιογραφικὰ γραφεῖα διαπυνθανόμενοι τὰ γεγονότα.

Πράγματι τὴν στιγμὴν ἐκείνην τηλεγραφικῶς ἀνηγγέλλετο εἰς τὸν πρωθυπουργὸν τῆς Ἑλλάδος τὸ χαρμόσυνον γεγονὸς τῆς προελάσεως.

Τὸ τηλεγράφημα ἐκεῖνο εἶχεν ὡς ἑξῆς ἐπὶ λέξει :

Πρωθυπουργὸν Ἀθήνας

Στρατὸς προελαύνει χειμαρρωδῶς. Ζήτω ἡ Ἑλλάς.
Β. ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ

*
* *

Ἐν τοσούτῳ ἡ ἁρμοδία ὑπηρεσία ἔκρινε καλὸν νὰ μὴ παραδώσῃ εὐθὺς τὸ τηλεγράφημα ἐκεῖνο εἰς τὴν δημοσιότητα, ἀλλὰ νὰ ἀναμείνῃ νεωτέρας θετικωτέρας εἰδήσεις περὶ τῆς προελάσεως καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς.

Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἀγωνία ἐπετάθη εἰς σημεῖον ὑπέρτατον, ὁπότε περὶ τὴν 11ην τῆς νυκτὸς τὸ γραφεῖον τῶν στρατιωτικῶν πληροφοριῶν ἔδιδεν εἰς τὸ κοινὸν τὰς κατωτέρω τηλεγραφικὰς πληροφορίας, ληφθείσας τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐκ τοῦ στρατοπέδου μέσῳ Θεσσαλονίκης.

*
* *

Ἡ δευτέρα μεραρχία, ἀναχωρήσασα ἐκ Θεσσαλονίκης μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς βουλγαρικῆς φρουρᾶς καὶ προελαύνουσα πρὸς τὸ Κιλκίς, προσέβαλε τὰ ἀνατολικῶς τοῦ Ἀλμπάνκιοϊ ὑψώματα καὶ δὴ τὸ ὀχυρώτατον σημεῖον τῆς θέσεως ταύτης, ὑπερασπιζόμενον ὑπὸ πολυαρίθμου ἐχθρικῆς δυνάμεως. Ἡ ἐπίθεσις ἐγένετο μετ᾽ ἀπαραμίλλου ὁρμῆς, ἀλλὰ τὸ ὀχυρώτατον τῆς θέσεως παρέτεινε τὴν ἀντίστασιν τῶν ἐχθρῶν ἀπεγνωσμένως ἀμυνομένων.

Ἐν τέλει τὰ 1ον καὶ 7ον συντάγματα ὥρμησαν εἰς

ἔφοδον διὰ τῆς λόγχης. Λογχίζοντες ἀκράτητοι οἱ ἡμέτεροι, ἐξετόπισαν τὸν ἐχθρὸν ἐπενεγκόντες αὐτῷ φθορὰν μεγίστην. Ἡ προέλασις τῆς μεραρχίας ἐξακολουθεῖ.

Γραφεῖον στρατιωτικῶν πληροφοριῶν
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

*
* *

Ἕτερον τηλεγράφημα τῆς αὐτῆς πηγῆς ἀνεκοινώθη εὐθὺς ἀμέσως εἰς τὸν Ἀθηναϊκὸν τύπον καὶ δι' αὐτοῦ εἰς τὸν λαὸν συμπληρωματικὸν τοῦ πρώτου.

«Ἐξακολουθεῖ ἡ προέλασις τῶν ἡμετέρων καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν συντελουμένη κατὰ τὸ πλεῖστον δι' ἡρωϊκῶν ἐφόδων διὰ τῆς λόγχης. Ἡ 5η μεραρχία προσβαλοῦσα παρὰ τὸ Σαριγκιὸλ τὸν ἐχθρὸν, ἀμυνόμενον ἀπὸ ὀχυρωτάτων κεχαρακωμένων θέσεων τὸν ἔτρεψεν εἰς φυγὴν ἁλώσασα διὰ τῆς λόγχης τὰ ἐχθρικὰ χαρακώματα. Αἱ ἡμέτεραι ἀπώλειαι κατὰ τὴν μάχην ταύτην εἶνε ἀρκετὰ σημαντικαὶ εἰς ἀξιωματικοὺς καὶ ὁπλίτας, νεκροὺς καὶ τραυματίας. Ὁ ἐχθρὸς ἀπεδεκατίσθη.

Τὰ 8ον καὶ 9ον εὐζωνικὰ τάγματα ἐπετέθησαν ἐναντίον λόφου ὕψους ἑξακοσίων πέντε μέτρων, κειμένου 10 χίλιόμετρα βορείως τῆς Γιουὲσνας. Ὁ ἐχθρὸς ὑπεστηρίζετο ὑπὸ πυροβολικοῦ, ἐνῷ οἱ ἡμέτεροι ἠγωνίσθησαν ἄνευ πυροβολικοῦ ἕνεκεν ἀδυναμίας χρήσεως διὰ τὸ ἀπρόσιτον τοῦ ἐδάφους. Ἐν τούτοις οἱ εὔζωνοι ἀκάθεκτοι ἐπιπεσόντες ἐκυρίευσαν τὸν λόφον διὰ τῆς λόγχης ἀπωθήσαντες τὸν ἐχθρὸν πρὸς τὴν Λιγκοβάνην.

Γραφεῖαν Στρατ. πληροφοριῶν.

Τὴν μεσημβρίαν τῆς ἐπομένης ἡμέρας ἐξηκριβωμέναι καὶ λεπτομερεῖς πληροφορίαι ἐκ Θεσσαλονίκης ἀνέφερον λεπτομερεστέρας εἰδήσεις περὶ τῶν νέων συγκρούσεων τοῦ Ἑλληνοβουλγαρικοῦ με-

τώπου. Τὸ Τηλεγράφημα ἐκεῖνο δοθὲν εἰς τὴν δημοσιότητα εἶχεν ὡς ἑξῆς.

Ἀπὸ πρωΐας μάχαι λαμβάνουν χώραν πέραν τοῦ Λαγκαδᾶ πρὸς τὸ μέρος τῶν ἑνωτικῶν Σιδηροδρόμων. Μονομαχία μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ καὶ τοῦ Βουλγαρικοῦ ἤρξατο τὴν 7 1)2 πρωϊνήν. Τὸ πυροβολικόν μας βάλλον δι' ὁμοβροντιῶν ἐναντίον τῶν Βουλγαρικῶν θέσεων κατέστρεψεν αὐτάς, ἐνῷ τὸ πεζικὸν ἐβάδιζεν ἐμπρὸς καταλαμβάνον τὰ ἔμπροσθεν ὑψώματα. Τὸ Βουλγαρικὸν πυροβολικὸν περὶ τὴν 9ην ἠραίωσε τὸ πῦρ, τὴν 11ην δὲ ἐσίγησεν ἐντελῶς. Τὸ πεζικόν μας ἐπιτεθὲν μὲ ἐφ' ὅπλου λόγχην διέσπασε τὴν γραμμὴν Λαουτλῆ προελαῦνον μὲ ἀκατάσχετον ὁρμὴν πρὸς τὸ Κιλκίς. Οἱ Βούλγαροι ὑποχωροῦντες ἐδοκίμασαν νὰ σταθοῦν εἰς τὰ ὑψώματα βορείως τοῦ Κιλκίς, ἀλλὰ τὸ πυροβολικόν μας ἐπιτυχῶς βάλλον διεσκόρπισεν αὐτούς. Οὕτω μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης ὅλη ἡ πεδιὰς Κιλκισίου ἐξεκαθαρίσθη. Ἐγνώσθη ἀσφαλῶς ὅτι ἐκλήθησαν νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰς θέσεις των οἱ σταθμάρχαι τῶν Ἑνωτικῶν Σιδηροδρόμων μέχρι τοῦ 50οῦ χιλιομέτρου. Ἡ εἴδησις σχετίζεται μὲ τὸ ὅτι ὁ στρατός μας κατέλαβε τὸ μέχρι τοῦ 45ου χιλιομέτρου.

Σῶμα Ἑλληνικοῦ στρατοῦ εὑρισκόμενον πέραν τοῦ τοῦ Λαγκαδᾶ βαδίζει πρὸς βορρᾶν, ἀπωθοῦν μετὰ θαυμαστῆς ἐπιτυχίας τὰς Βουλγαρικὰς δυνάμεις. Ἡ ὁρμὴ τῶν στρατιωτῶν μας εἶνε ἀκατάβλητος. Μέγας ἐνθουσιασμὸς ἐπικρατεῖ εἰς ὅλην τὴν γραμμήν. Πρὸ μεσημβρίας ἔφθασαν εἰς τὸν σταθμὸν ὑπὸ ἰσχυρὰν δύναμιν τέσσαρα βαγόνια πλήρη Βουλγάρων αἰχμαλώτων, συλληφθέντων κατὰ τὰς πρωϊνὰς μάχας. Μεταξὺ αὐτῶν εἶνε καὶ 8 ὀξιωματικοὶ διαφόρων βαθμῶν. Πάντες ἀνήκουσιν εἰς τὴν 14ην Μεραρχίαν ἡττηθεῖσαν καὶ διασκορπισθεῖσαν κατὰ

τὴν σημερινὴν παρὰ τὸ Κιλκὶς μάχην. Οἱ Βούλγαροι ἐπυρπόλησαν τὰ ἑξῆς χωρία: Σπογιάκον, Γευγελῆ, Γκιουβέσνα, Σωχό, Μπέροβο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ἀνάκτησις τῆς Γευγελῆς. — Κατάληψις Λιγκουβίνης καὶ Νιγρίτης. — Σφαγαὶ καὶ ἐρημώσεις. — Πῦρ καὶ τέφρα. Αἰχμαλωσία Βουλγαρικοῦ συντάγματος.

Ἡ ἑλληνικὴ προέλασις ἔβαινεν ἤδη ἀκατάσχετος.

Ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος εὑρισκόμενος ἤδη ἐν μέσῳ τοῦ στρατοῦ του, ἀπέβαινεν ἀντικείμενον λατρείας καὶ θαυμασμοῦ.

Ἡ παρουσία τοῦ ἕλληνος ἄνακτος ἀνὰ μέσον τῶν ἑλληνικῶν στρατιῶν ἤρκει νὰ ἀναζωπορήσῃ τὸ φρόνημα αὐτῶν καὶ νὰ τοὺς ἐμπνεύσῃ ἀδιάσειστον πεποίθησιν ἐπὶ τὴν νίκην.

Ἦτο τὸ ἴνδαλμα τῶν ἀξιωματικῶν του, ἡ λατρεία τῶν στρατιωτῶν του, ἦτο ὁ ὀνειρώδης βασιλεὺς ὅπως τὸν ἐφαντάσθη τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς γεννήσεώς του.

Εἰς τὸ πρόσωπόν του ἀνεύρισκον οἱ στρατιῶται τὸν ἔνδοξον στρατηλάτην, τὸν πραγματικὸν ἀπόγονον τῶν Βυζαντίνων αὐτοκρατόρων, τὸν μέλλοντα νὰ συνεχίσῃ τὰ ἔνδοξα ἐκείνων κατορθώματα, καὶ νὰ περιαγάγῃ τὴν νίκην ἀνὰ τὰς ἑλληνικὰς χώρας αἱ ὁποῖαι ἀνέμενον αὐ ὃν ὡς ἐλευθερωτήν.

Οἱ στρατιῶται τὸν ὠνόμαζον Βουλγαροκτόνον καὶ ὁ τίτλος οὗτος ἔμελλε νὰ ἀπονεμηθῇ εἰς αὐτὸν μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐκστρατείας.

Τὴν πρωίαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἔμελλε νὰ προελάσῃ καὶ νὰ καταλάβῃ ὑπερύψηλα καὶ ἀπρόσιτα ὑψώματα ὁ λατρευτὴς βασιλεὺς καλέσας παρ' ἑαυτῷ τοὺς ἀξιωματικούς του προσεφώνησεν αὐτοὺς δι' ἐνθουσιώδους καὶ συγκινητικωτάτης προσλαλιᾶς.

Τίποτε δὲν ἀπέκρυψεν ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικούς του ὁ μεγαλουργὸς Βασιλεύς.

Προεῖπεν αὐτοῖς τὰ μέλλοντα νὰ συμβῶσιν, ἀνέπτυξεν εἰς αὐτοὺς λεπτομερέστατα τὸν δυσχερῆ ἀγῶνα εἰς τὸν ὁποῖον ἀπεξεδύετο τὸ ἔθνος του, καὶ διὰ νευρώδους φωνῆς ἐκάλεσεν αὐτοὺς νὰ ἀποδείξωσιν εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον ὅτι ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ δὲν ἔπαυσε νὰ γεννᾷ τοὺς ἥρωας ἐκείνους, οἵτινες ἀπεθανάτισαν αὐτὴν διὰ τῶν μεγαλουργῶν κατωρθωμάτων της.

«Μετὰ λύπης μου, εἶπε, προβλέπω ὅτι δὲν θὰ ἐπανίδω πολλοὺς ἐξ ὑμῶν. Ἀλλ' εἶνε ἀνάγκη νὰ γνωρίζετε ὅτι ἐν τῷ προκειμένῳ ἀγῶνι παίζετε ἡ τύχη τοῦ ἔθνους ὁλοκλήρου, τὸ ὁποῖον ἀγωνιωδῶς στρέφει ἤδη τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς ὑμᾶς. Ὁ ἀγὼν θὰ ἀπαιτήσῃ θύματα, θύματα πολλά, ἀλλ' ἄνευ θυσιῶν δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ προοδεύσουν τὰ ἔθνη».

Καὶ περατῶν τὴν προσλαλιάν του ἐκείνην ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἔδωκεν ἀκολούθως τὰς διαταγάς του.

Ἀξιωματικοί! Εἰς τὰς θέσεις σας. Καὶ σὺ Διάδοχε εἰς τὸν λόχον σου.

*
* *

Οἱ ἀξιωματικοὶ ἀπεχαιρέτησαν ἐνθουσιῶντες τὸν βασιλέα των καὶ ἀπεχώρησαν μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι βαίνουν πρὸς τὸν θάνατον.

Ἀλλ' ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου δὲν ἐπτόει αὐτοὺς πλέον, οὔτε τοὺς ἐφόβιζε τὸ φάσμα του.

Οἱ λόγοι τοῦ Βασιλέως ἀντήχουν ἀνὰ πᾶν βῆμα εἰς τὰ ὦτά των. Καὶ τοὺς λόγους ἐκείνους τοὺς διεβίβασαν κατόπιν αὐτοὶ εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ ἀνεπτέρωσαν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τὸ φρόνημα αὐτῶν, ὥστε ἦτο ἀδύνατον πλέον νὰ συγκρατηθοῦν.

Ἤδη αἱ πρῶται νίκαι εἶχον ἐνθουσιάσει αὐτοὺς ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἀγωνιωδῶς ἀνέμενον τὴν ὥραν τῆς νέας προελάσεως.

Οἱ λόγοι τοῦ Βασιλέως τοὺς κατέστησαν μανιώδεις ἑτοίμους νὰ ριφθῶσιν ὡς λέοντες πρὸς τὸν θάνατον.

Αἱ σάλπιγγες ἤχησαν τέλος καὶ τὸ σύνθημα ἐδόθη.

Ἀκολούθως ἐκ τοῦ γενικοῦ στρατηγείου διαγγελεὺς ἔφερεν διαταγὰς πρὸς τὰς μεραρχίας.

Ἡ 4η μεραρχία προχωρεῖ ἤδη πρὸς βορρᾶν, αἱ ἄλλαι τοῦ ἄκρου δεξιοῦ βαδίζουν πρὸς τὴν Λιγκοβάνην καὶ τὴν Νιγρίταν.

Οἱ ἐχθροὶ κατέχουσιν ὀχυρωτάτας θέσεις. Χαρακώματα ἀπόρθητα καὶ βουνὰ ἀπρόσιτα καθιστῶσι τὴν θέσιν τοῦ ἐχθροῦ ἀρκούντως πλεονεκτικὴν ἀπέναντι τῶν ἐπιτιθεμένων.

Ἀγνοεῖ τί νὰ θαυμάσῃ κανείς. Τὸν ἀκράτητον ἐνθουσιασμὸν τῶν ἀνδρῶν οἱ ὁποῖοι προχωροῦν ᾄδοντες καὶ ἀλλαλάζοντες πρὸς ἐκπόρθησιν ὀχυρωτάτων θέσεων, ἢ τὴν θυελλώδη ὁρμήν των πρὸ τῆς ὁποίας ὑπερνικᾶται καὶ συντρίβεται πᾶν ἐμπόδιον.

Ἐν τῇ προελάσει ἐκείνῃ ἠδύνατό τις κάλλιστα νὰ ἴδῃ τὴν ἀρχαίαν εὔκλειαν τῶν Μαραθωμάχων ἀναζῶσαν.

Τίποτε δὲν τοὺς πτοεῖ τοὺς ἄνδρας ἐκείνους, τίποτε δὲν τοὺς φοβίζει. Ἐμπρὸς καὶ πάντοτε ἐμπρός.

Αὐτὸ εἶνε τὸ σύνθημά των.

Καὶ μαζὺ μὲ τὸ σύνθημα αὐτὸ τὸ ὁποῖον δεσπόζει ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοπέδου ἑνοῦται τὸ ᾆσμα τῶν ἀνδρῶν τὸ ὁποῖον ὑψοῦται ὡς ὕμνος παναρμόνιος πρὸς τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα.

Δὲν ἦτο πόλεμος ἐκεῖνος ἀλλ' ἀληθὴς πανήγυρις.

Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ἐγνώριζον ὅτι ἔβαινον πρὸς θάνατον, ἀλλ' ἦτο τόσον, ἀλλ' ἦτο τόσον γλυκεῖα τόσον ὑπερήφανος ἡ ἰδέα ἑνὸς τοιούτου θανάτου, ὥστε ἐβάδιζον ᾄδοντες νὰ τὸν ἀντιμετωπίσουν.

Καὶ τὸ ἐθνικὸν μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος ὑψοῦτο τώρα ἐν ἀπροσπελάστῳ αἴγλῃ διὰ μέσου τῶν κάμπων καὶ τῶν λοφοσειρῶν τῆς Μακεδονικῆς γῆς.

Ἤδη ἡ 4η Μεραρχία ἔφθασε πρὸ τῶν ὑψωμάτων 500 καὶ 605. Τὸ ὕψος των ἐξικνεῖται ὑπεράνω καπνοῦ καὶ φλογῶν, ἐνῷ τὰ τηλεβόλα μὲ τὰ φλογώδη στόμια ἐκσφενδονίζουσι μύδρους κατὰ τῶν Ἑλλήνων.

Εἶνε δυσπόρθητα ὑψώματα.

Τὰ προστατεύει βαρὺ ὀρειβατικὸν πυροβολικὸν τῶν Βουλγάρων,

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΜΑΧΗΝ

Γενναῖος πολεμιστὴς Μαυροβούνιος ἀναπαυόμενος.

ἐνῷ ἀπεναντίας τὸ πυροβολικὸν τῶν Ἑλλήνων δὲν δύναται τὸ ἐξουδετερώσῃ ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του.

Ἐν τοσούτῳ ἡ Ἑλλὰς ἀπαιτεῖ τὴν ἐκπόρθησιν τῶν ὀχυρῶν ὑψωμάτων. Τὸ ἐπιβάλλει σιδηρᾶ ἀνάγκη. Ἀλλ' ἡ ἅλωσίς των δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γείνῃ ἄλλως εἰμὴ μόνον διὰ τῆς λόγχης.

Ἐμπρὸς λοιπόν.

*
* *

— Συνταγματάρχα, λέγει ὁ Μέραρχος πρὸς τὸν διοικητὴν τοῦ 8ου συντάγματος Καμπάνην, ἡ πατρὶς σὲ διατάσσει νὰ καταλάβῃς τὸ ὕψωμα ἐκεῖνο. Καὶ διὰ τοῦ ξίφους του ὁ Μέραρχος δεικνύει εἰς τὸν γενναῖον ἥρωα συνταγματάρχην τὸ ὑπ' ἀριθ. 605 ὕψωμα.

Ὁ Καμπάνης φέρει ἀστραπιβόλον τὸ βλέμμα του πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ ὑψώματος ἀναμετρᾷ τὸ ὕψος αὐτοῦ, ἀτενίζει ἐν ἑαυτῷ τὸν θάνατον καὶ ἐν στάσει προσοχῆς φέρει τὴν χεῖρα πρὸ τοῦ πηλικίου καὶ ἀπαντᾷ :

— Τὸ ζητεῖ ἡ πατρίς ;

— Ναὶ συνταγματάρχα· ἀπαντᾷ καὶ πάλιν ὁ Μέραρχος.

— Ἐμπρὸς λοιπόν. Καλὴν ἀντάμωσιν εἰς τὸν ἄλλον κόσμον.

Καὶ ὁ συνταγματάρχης Καμπάνης ἀπέρχεται καὶ καταλαμβάνων τὴν θέσιν του δίδει τὸ παράγγελμα τῆς ἐπιθέσεως.

Ἀλαλαγμοὶ καὶ ἰαχαὶ καὶ ζητωκραυγαὶ πληροῦσι τὸ σύνταγμα.

Πτερόποδες οἱ εὔζωνοι καὶ ἀκάθεκτοι οἱ Ἕλληνες πεζοὶ μὲ τὰ ὅπλα προτεταμένα ὁρμῶσι πρὸς τὸ ὕψωμα.

Τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικὸν μαίνεται.

Πύρινοι ποταμοὶ διαγράφονται εἰς τὸν ἀέρα καὶ ὑπεράνω τῶν ἑλλήνων στρατιωτῶν τεράστιαι ὀβίδες ἐκρήγνυνται μετὰ δαιμονιώδους κρότου καὶ σκορπίζουσι τὰ βλήματα αὐτῶν καὶ ἐπιφέρουσι τὸν θάνατον.

Ἀλλ' ὁ ἑλληνικὸς χείμαρρος προχωρεῖ ἀπτόητος.

Δὲν τὸν ἀνεχαιτίζουν αἱ ὁμοβροντίαι τῶν βουλγαρικῶν ὅπλων, οὔτε τοὺς συγκρατεῖ ἡ βροχὴ τῶν θανατηφόρων ὀβίδων.

Πίπτουν ἐδῶ κλονιζόμενοι οἱ μέν, σταματοῦν ἐκεῖ τραυματίαι, τὸ ἔδαφος στρώνεται ἀπὸ ἀνθρώπινα πτώματα, πλὴν ὁ χείμαρρος δὲν συγκρατεῖται.

Ἀφήνει ὀπίσω του προσφιλεῖς νεκροὺς τοὺς ὁποίους δὲν θὰ ἴδῃ πλέον καὶ οἱ ὁποῖοι ἄγνωστοι καὶ ἀνώνυμοι ἥρωες θὰ ἐνταφιασθοῦν ἐκεῖ.

Ἀφήνει τραυματίας ἔχοντας ἀνάγκην περιθάλψεως, ἀλλὰ δὲν συγκινεῖται.

Οἱ ἄνδρες μεθύουν.«Ἐμπρὸς στρατιῶται» ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ γενναίου συνταγματάρχου. Εὑρίσκονται τώρα εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου. Ἀναρριχῶνται οἱ εὔζωνοι ὡς αἴλουροι, ἐνῷ ἡ φουστανέλλα των ἀναριπιζομένη ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ ἀνέμαυ πτερυγίζει πρὸς τὴν νίκην.

Φθάνουσιν εἰς τὰς κλιτῦς.

Μία ὀβὶς ἐκρήγνυνται αἴφνης καὶ τεμάχιον αὐτῆς πλήττει καιρίως τὸν ἥρωα συνταγματάρχην.

Κλονίζεται ἐκεῖνος, προσπαθεῖ νὰ συγκεντρώσῃ τὰς δυνάμεις του, ἀλλὰ τοῦ εἶναι ἀδύνατον.

Ἡ πνοή του φεύγει διὰ παντὸς ἡ ζωή του τὸν ἀφήνει καὶ ὁ ἥρως πίπτων ἀναφωνεῖ.

—Ἐμπρός ! ἐμπρός ! Ζήτω ἡ πατρίς.

Καὶ μὲ τὰς λέξεις αὐτὰς τοῦ ἐπικοῦ θριάμβου κλείει τοὺς ὀφθαλμούς του ὁ ἥρως, διὰ νὰ τοὺς ἀνοίξῃ εὐθὺς ἀμέσως πρὸς τὴν ἀθάνατον δόξαν, ἡ ὁποία στεφανώνει τόσους ἄλλους ποῦ προαπῆλθον.

Ὁ θάνατος τοῦ διοικητοῦ καθιστᾷ θηριώδεις τοὺς στρατιώτας. Μαίνονται πλέον καὶ ἀκάθεκτοι προχωροῦν πρὸς τὴν ἀνάντην κορυφήν.

Τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικὸν καθίσταται ἄχρηστον πλέον.

Ἡ ἀπόστασις εἶνε τόσον μικρὰ ὥστε ἡ ἐνέργειά του δὲν προξενεῖ καμμίαν βλάβην.

Καὶ πρὸ τοῦ κινδύνου ὅστις ἀπειλεῖ τὸ ἐκεῖ βουλγαρικὸν στράτευμα, ἀναγκάζεται τοῦτο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ὕψωμα εἰς τοὺς λέοντας.

Μετ' ὀλίγον ἡ κυανόλευκος κυματίζει ὑπερήφανος ἐπὶ τοῦ ἱστορικοῦ λόφου καὶ κολποῦται εἰς θριαμβευτικὰς κολπώσεις ὑπὸ τὴν ὡραίαν Μακεδονικὴν αὔραν.

Γύρω της εὔζωνοι εὐσταλεῖς σχηματίζουσι κύκλον.

Τὰ βουλγαρικὰ πυροβόλα ἡλώθησαν ἐνῷ ὁ ἐχθρὸς καταδιωκόμενος ὑποχωρεῖ πρὸς τὴν Λυγκοβάνην.

Μετ' ὀλίγον ἔφιππος διαγγελεὺς ἀναγγέλλει εἰς τὸ στρατηγεῖον τὸ χαρμόσυνον ἄγγελμα.

— Μεγαλειότατε! τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 605 ὕψωμα ἡλώθη διὰ τῆς λόγχης.

Αἴσθημα ὑπερηφανείας καὶ θριάμβου διαχύνεται εἰς τὴν μορφὴν τοῦ βασιλέως.

* *
*

Ταυτοχρόνως σχεδὸν μὲ τὴν κατάληψιν τοῦ 605 γίνεται καὶ ἡ κατάληψίς τοῦ ὑψώματος ὑπ' ἀριθμὸν 544.

Ἐκεῖ ἕτερον θῦμα ἀνδρείας καὶ αὐταπαρνήσεως σφαγιάζεται εἰς τὸν βωμὸν τῆς μεγαλυνομένης Ἑλλάδος.

Εἶνε ὁ συνταγματάρχης Καμάρας.

Μετὰ ἡρωϊκὴν ἔφοδον διὰ τῆς λόγχης καταλαμβάνεται καὶ τὸ ὕψωμα τοῦτο.

Τὸ ἄκρον δεξιὸν ἐξ ἄλλου καταλαμβάνει τὸ ὕψωμα 500 τοῦ ὄρους Βερτίσκου νοτίως της Νιγρίτας καὶ καταδιώκει τὸν ἐχθρόν.

Τὸ ἀριστερὸν καὶ τὸ κέντρον ὡσαύτως προχωροῦν πρὸς βορρᾶν ἐκδιώκοντα τὸν ἐχθρὸν νοτίως τοῦ Κιλκίς.

Ἐντὸς ὀλίγου ὁλόκληρος ἡ πεδιὰς τοῦ Κιλκὶς ἐκκαθαρίζεται ἐνῷ ἄπειρα λάφυρα περιέρχονται εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς προελαύνων οὕτω καθ' ὅλον τὸ μέτωπον νικηφόρος ἐκδιώκει τὸν ἐχθρὸν ὅστις πανικόβλητος ἐγκαταλείπει τὴν Νιγρίταν, τὴν Λαγκαδάνην καὶ τὴν Γευγελῆν.

Καὶ τὰς τρεῖς ταύτας κώμας καταλαβάνει ἀκολούθως ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων.

Ἀλλὰ οἱ Βούλγαροι φεύγοντες δὲν παρέλειψαν νὰ ἀφήσουν ζωντανὰ τὰ δείγματα τῆς ὀλεθρίας διαβάσεώς των.

Ἡ Νιγρίτα, ἡ ἀνθηρὰ καὶ ὡραία κώμη μετεβλήθη εἰς ἐρείπια.

Ὅτε εἰσῆλθεν ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς δὲν εὗρε τίποτε πλέον παρὰ τὴν ἀγρίαν εἰκόνα τῆς ἐρημώσεως, τῆς σφαγῆς καὶ τῶν ἐμπρησμῶν.

Οἰκίαι ἐπυρπολήθησαν, παρθένοι ἠτιμάσθησαν, καταστήματα διηρπάγησαν ἀγρίως καὶ τὸ πᾶν μετεβλήθη εἰς τέφραν.

Πρὸ τῆς φρικαλέας ἐκείνης εἰκόνος ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἔμεινε κατάπληκτος. Καὶ εἰς τὴν ψυχήν του ὑψώθη τώρα ἡ λύσσα τῆς ἐκδικήσεως ἀγριωτέρα καὶ ἀπηνεστέρα τὴν φορὰν αὐτήν.

Ὅτε ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος διῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἐσταμάτησεν ὑπεράνω τῶν σφαγίων καὶ τῆς ἐρημίας ᾐσθάνθη τὴν ἀγανάκτησίν του νὰ πνίγῃ τὴν ψυχήν του.

Καὶ τὴν ἀγανάκτησίν του ἐκείνην ἐξεδήλωσεν ὁ Ἕλλην ἀρχιστράτηγος διὰ τῶν ἑξῆς λέξεων.

«Εἶνε ἑλληνικὸν αἷμα αὐτό. Θὰ μοῦ τὸ πληρώσουν».

Καὶ ἀπέστρεψε τοὺς ὀθφαλμοὺς μετὰ φρίκης ἐνῷ ἡ καρδία του ἐπάλλετο ζωηρῶς εἰς τὰς στήθη του.

Εἰς τὴν Γευγελῆν ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἀπωθήσας τοὺς Βουλγάρους μετὰ κρατερὰν ἀντίστασιν κατέλαβον τὴν πόλιν. Οἱ Βούλγαροι ἔφυγον ἐκεῖθεν ἀτάκτως διὰ τῆς γεφύρας.

Εἰς τὴν μάχην πρὸς κατάληψιν τῆς Νιγρίτης ὁλόκληρον βουλγαρικὸν σύνταγμα ἀποκοπὲν τοῦ κυρίως Βουλγαρικοῦ σώματος περιέπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων αἰχμαλωτισθέν.

Τὰς ἀλλεπαλλήλους αὐτάς νίκας ἀνήγγειλε τὸ στρατηγεῖον εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ τῶν ἑξῆς ἐπισήμων ἀνακσινωθέντων.

Τὸ μεσονύκτιον τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν ἔλαβε τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα.

«Καὶ κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν ἐξηκολούθησε σφοδρότατος ὁ παρὰ τὸ Κιλκὶς ἀγών. Αἱ ἡμέτεραι Μεραρχίαι ἐκέρδησαν βῆμα πρὸς βῆμα τὸ πρὸ τῆς ὀχυρωμένης τοποθεσίας ἔδαφος, ὁ δὲ ἐχθρὸς περιωρίσθη ἐντὸς τοῦ

παρὰ τὸ Κιλκὶς κεχαρακωμένου μετώπου, ὅπερ ἔχει ἔκτασιν 6—7 χιλιομέτρων. Σφοδρότατος ἦτο ὁ ἀγὼν τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ ἐχθροῦ κατέχοντος κεκαλυμένας θέσει. Εἰς τὸ ἄκρον ἀριστερὸν ἡμέτερον μικτὸν ἀπόσπασμα ἀνέκτησε μετ' ἀγῶνα τὴν Γευγελῆν τοῦ ἐχθροῦ φεύγοντος ἐν ἀταξίᾳ διὰ τῆς γεφύρας πρὸς τὴν ἀνατολικὴν ὄχθην τοῦ Ἀξιοῦ. Ὀρειβατικὴ πυροβολαρχία ἔβαλλε κατ' αὐτῶν κατὰ τὴν διάβασιν. Ὁ ἀγὼν ἐξηκολούθησε καὶ σήμερον μεταξὺ Ματσουκόβορ καὶ Ἀρδάν. Εἰς τὸ δεξιὸν κατελήφθη ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἡ Λιγκοβάνη. Εἷς βουλγαρικὸς λόχος 200 ἀνδρῶν μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν του συνελήφθη αἰχμάλωτος.

Ὁ ἐχθρὸς ἐγκαταλιπὼν τἀλλεπάλληλα πυροβολεῖά του κατέφυγε πρὸς τὴν ἑσπέραν εἰς τὸ παρὰ τὸν Λαχανᾶ τελευταῖον τοιοῦτον ἔνθα εὑρίσκονται κυκλωμένοι παρὰ τῶν ἡμετέρων.

Μετὰ τὴν ὑποχώρησιν πρὸς τὴν Λιγκοβάνην, Λαχανᾶ, τὰ στρατεύματά μας ἥλωσαν πλὴν τῶν τριῶν ταχυβόλων τῆς χθὲς καὶ ἕτερα βραδυβόλα Κρούπ.

Εἰς τὸ ἄκρον δεξιὸν κατελήφθη ἡ Νιγρίτα, ὁ δὲ ἡμέτερος στρατὸς προήλασε βορείως καταδιώκων τὸν ἐχθρὸν φεύγοντα ὑπὸ πανικόν. Συνελήφθησαν 150 αἰχμάλωτοι, πλῆθος ὅπλων καὶ ὑλικόν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν νεκρῶν τοῦ ἐχθροῦ εἶνε μέγιστος.

Φεύγων ὁ ἐχθρὸς μετέβαλεν εἰς καπνίζοντα ἐρείπια πόλιν καὶ ἅπασαν τὴν περιοχὴν Νιγρίτας κατασφάξας γέροντας, γυναῖκας καὶ παιδία.

Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ἡ 7η Μεραρχία μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἠχμαλώτισε ὁλόκληρον βουλγαρικὸν σύνταγμα ἀποκοπὲν κατὰ τὴν χθεσινὴν μάχην καὶ παραδοθὲν ἄνευ ὅρων.

ΩΡΑ 12 ΜΕΤΑΜΕΣΟΝΥΚΤΙΟΝ

Πληροφορούμεθα ὅτι ὁ παρὰ τὸ Ματσούκοβον ἀγὼν ἀπέβη ἐπίσης ὑπὲρ ἡμῶν. Τὰ ἐκεῖ στρατεύματά μας προσέβαλον μεθ' ὁρμῆς τὰς παρὰ τὸ Ματσούκοβον σημαντικὰς ἐχθρικὰς δυνάμεις, αἵτινες ὑπεχώρησαν ἀτάκτως πρὸς τὸ Τσιδαμουλί.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν νεκρῶν τοῦ ἐχθροῦ εἶνε μέγιστος. Μεταξὺ τούτων εἷς ταγματάρχης καὶ ἕτεροι ἀξιωματικοί. Αἱ ἡμέτεραι ἀπώλειαι εἶνε ἐλάχισται.

ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ

Ἐκ τοῦ ἐν Μπάλτζᾳ Γενικοῦ Στρρτηγείου διεβιβάσθη πρὸς τὸ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν ὑπουργεῖον τὸ κάτωθι τηλεγράφημα :

«Κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ τηλεγραφητοῦ Νιγρίτας, ὁ ἡμέτερος στρατὸς εἰσῆλθεν εἰς Νιγρίταν, ἣν εὗρε κατεστραμένην διὰ πυρὸς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ὑποχωρησάντων, οἵτινες καὶ κατεκρεούργησαν τοὺς ὑπολειφθέντας ἐκεῖ κατοίκους. Τὸ αὐτὸ ἔπραξαν πρό τινων εἰς τοὺς ὑπολειφθέντας κατοίκους τῆς Μπογδάντσας.

ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ»

Ἐπίσης κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐδόθησαν πρὸς δημοσίευσιν τὰ ἑξῆς ἐπίσημα ἀνακοινωθέντα συμπληρωτικὰ τῶν τελευταίων μαχῶν :

«Ὁ στρατὸς ἀνέλαβεν ἀπὸ πρωΐας ἐπιθετικὴν προέλασιν καθ' ὅλον τὸ μέτωπον μετ' ἐξαιρετικῆς ὁρμῆς. Ὁ ἐχθρὸς εὑρίσκετο ἐν γένει κεχαρακωμένος ἐπὶ λίαν ὀχυρῶν θέσεων, αἱ δὲ δυνάμεις αὐτοῦ ἦσαν ἰσόπαλοι καὶ ἴσως ἔτι ἀνώτεραι τῶν ἡμετέρων τμημάτων».

Πρὸς τὸ μέρος τῆς Νιγρίτας καὶ ἄνωθεν τῆς λίμνης Λάντζας ὁ ἐχθρὸς ἐξετοπίσθη διαδοχικῶς πρῶτον ἐκ τοῦ Σουλόβου καὶ κατόπιν ἐκ τοῦ λόφου ὕψους 500 μέτρων, τοῦ

Βερτίσκου ὄρους νοτίως τῆς Νιγρίτας, ὑποχωρήσας καὶ καταδιωχθεὶς πρὸς Νιγρίταν.

Δυτικώτερον ὁ ἐχθρὸς ἐξετοπίσθη ἐκ τῆς Βυσσώκας καὶ κατόπιν ἀπὸ τὸ Ζάροβον καὶ τὴν Μπέροβαν, τραπεὶς βορειοανατολικῶς πρὸς τὸν Λαχανᾶν, πέραν τῆς Λιγκοβάνης, μετ' ἰσχυρὰν ἀντίστασιν. Ἡ δύναμις τοῦ ἐχθροῦ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὑπερέβαινε τὰ ὀκτὼ τάγματα μετὰ πυροβολικοῦ.

Ἡλώθησαν ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ διὰ τῆς λόγχης αἱ τοποθεσίαι τῶν ὑψωμάτων 544 καὶ 605, βορείως τῆς Γιουβέσνας. Ὁ ἐχθρὸς εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὑπερέβαινε τὰ ὀκτὼ τάγματα μετὰ πυροβολικοῦ.

Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἐλαχίστην χρῆσιν πυροβολικοῦ ἔκαμεν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, διότι ἐστερεῖτο ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ, τὸ δὲ πεδινὸν ἠδυνάτει νὰ κινηθῇ ὡς ἐκ τοῦ ἐδάφους. Τὸ πεζικὸν ἐπετίθετο καὶ ἐπροχώρησεν ὁρμητικώτατα. Ὁ ἐχθρὸς καταδιωκόμενος ὑπεχώρησε πρὸς τὴν Λιγκοβάνην.

Πρὸ τοῦ Κιλκὶς διὰ σειρᾶς ὅλης πεισματωδεστάτων ἀγώνων αἱ ἑλληνικαὶ μεραρχίαι ἐξετόπισαν τὸν ἐχθρὸν ἐκ τῶν διαδοχικῶν κεχαρακωμένων θέσεων ἃς κατεῖχε, καταλαμβάνουσαι ταύτας κατὰ κανόνα διὰ τῆς λόγχης καὶ καταδιώκουσαι τὸν ἐχθρὸν πρὸς τὸ Κιλκίς, πρὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἔφθασαν.

Τέλος εἰς τὸ ἄκρον ἀριστερὸν συνήφθη ἐπίσης πεισματώδης ἀγὼν, ἐκτοπισθέντος τοῦ ἐχθροῦ καὶ ὑποχωρήσαντος πρὸς βορρᾶν τῆς λίμνης Ἀρδζάν.

Ὁ ἐχθρὸς, φαίνεται ὑπέστη μεγίστας ἀπωλείας. Αἱ ἡμέτεραι ἀπώλειαι εἶναι σημαντικαί, οὐχὶ ὅμως καὶ ὑπερβολικαὶ κατὰ πληροφορίας οὐχὶ ἐντελῶς ἐξηκριβωμένας.

Ἄλλαι πληροφορίαι

Ἐπίσης τὴν 11 π. μ. ἀνεκοινώθη τὸ κατωτέρω ἐκ Μπάλτζας τηλεγράφημα ἀναφερόμενον εἰς λεπτομερείας τῶν χθεσινῶν γεγονότων :

Ὁ Στρατηγὸς Ἐντοῦ ὁ ἀναδιοργανωτὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ.

«Κατόπιν τῶν ἐξ ἀπίνης ἐπανειλημμένων ἐπιθέσεων τῶν Βουλγάρων εἰς διάφορα σημεῖα ἀπὸ προχθὲς σήμερον (Τετάρτην) πρωΐαν ἤρξατο προέλασις ἡμετέρων ἐναντίον ἐχθροῦ.

Πληροφορίαι διαβιβαζόμεναι Γενικὸν Στρατηγεῖον, ἀγγέλλουν προχώρησις ἡμετέρων συντελεῖται ἀκάθεκτος καθ' ὅλην τὴν γραμμήν, συντριβομένης πανταχοῦ ἀντιστάσεως ἐχθροῦ, ὑποχωροῦντος ἀτάκτως μετὰ μεγάλων ἀπωλειῶν.

Ἀνακοινώσεις μεράρχων ἐξαίρουν θαυμάσιον ἐνθουσιασμὸν ἡμετέρων ἐπιτιθεμένων μεθ' ὁρμῆς ἀκρατήτου.

Προελάσασαι βορείως δυνάμεις περισφίγγουσιν ἤδη Βουλγαρικὴν ἀμυντικὴν γραμμὴν Κιλκὶς πρὸς Σαριγκιόλ.

Δευτέραν ἀπογευματινὴν διῆλθον 6 τραυματίαι 9ου συντάγματος 4ης μεραρχίας, πληγωθέντες κατὰ ἐκδίωξιν ἐχθροῦ ἐξ Ἀρμπάνκιοϊ. Εἰς ἐρώτησιν ἀξιωματικῶν Ἐπιτελείου πῶς πηγαίνουν τὰ πράγματα, ἀπήντησαν ἐν μιᾷ φωνῇ·

— Ὅπως θέλει ὁ Θεός! Τοὺς ἐβάλαμε μπροστά. Καὶ τὸ καλλίτερον εἶνε ὅτι οἱ στρατιῶταί μας δὲν περιμένουν νὰ τοὺς διατάξουν οἱ ἀξιωματικοὶ διὰ νὰ πάνε μπροστά! Τραβᾶνε μπροστὰ καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ δὲν ἠμποροῦν νὰ τοὺς κρατήσουν.

Ἀφηγοῦνται ἀπερίγραπτον ἐνθουσιασμὸν ἡμετέρων. Κατὰ τὴν μάχην τοῦ Ἀρμπάνκιοϊ λόχος Βουλγαρικὸς καταδιωχθεὶς διὰ τῆς λόγχης εἴς τινα χαράδραν κατεστράφη τελείως.

— Προχωροῦμεν, προσθέτουν οἱ τραυματίαι, διὰ μέσου τῶν βουλγαρικῶν πτωμάτων!

Οἱ τραυματίαι κατέληξαν ἐκφράσαντες θλῖψιν, διότι τραυματισθέντες ἠναγκάσθησαν ν' ἀπόσχωσι τόσον ἐνωρὶς τοῦ ἀγῶνος.

Ὁ Σέρβος συνταγματάρχης κ. Βάσιτς πλησιάσας αὐτοκίνητον ἐφ' οὗ ἐπέβαινον τραυματίαι ἐχαιρέτησεν αὐτοὺς Ἑλληνιστὶ καὶ εἶτα τοὺς συνεχάρη διὰ διερμηνέως».

Τὰ λάφυρα.

Τὴν μεσημβρίαν ἐλήφθη εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν τὸ κάτωθι τηλεγράφημα·

«Κατὰ τὸν χθεσινὸν ἀγῶνα ἡλώθησαν κατὰ τὴν ἐπίθεσιν δύο πυροβόλα ταχυβόλα μετὰ τῶν βλητοφόρων των καὶ δύο πολυβόλα. ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ»

Ἐσχεδίαζον αἰφνιδιασμόν.

Ἀνεκοινώθη ἐπίσης χθὲς τὴν 11ην τὸ κατωτέρω τηλεγράφημα τοῦ Ἐπιτελάρχου κ. Δούσμανη πρὸς τὸν κ. Πρωθυπουργόν.

«Κατὰ πληροφορίαν αἰχμαλώτου Βουλγάρου, ἐσκοπεῖτο διὰ τὴν νύκτα ταύτην αἰφνηδιασμὸς κατὰ τοῦ ἡμετέρου στρατεύματος, ἐμποδισθεὶς λόγῳ προελάσεως ἡμῶν.

Ἡ τοιαύτη πληροφορία φαίνεται ἀληθής, καθόσον ἡμέτερον στράτευμα συνήντησε τὸν ἐχθρὸν εἰς Χαρὲς καὶ Ἀρμπάνκιοϊ ἤτοι εἶχον ἤδη προχωρήσει πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοπουμένου αἰφνηδιασμοῦ».

Καὶ κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης,

Τὸ κατωτέρω τηλεγράφημα τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸν συμπληροῖ τὰς πληροφορίας περὶ τῶν δολίων σχεδίων τῶν Βουλγάρων.

«Οἱ συλληφθέντες Βούλγαροι αἰχμάλωτοι κατὰ τὴν χθεσινὴν μάχην ἐπληροφόρησαν, ὅτι ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς ἡτοίμαζεν αἰφνιδίαν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης.

Τοῦτο ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι τὰ στρατεύματα τοῦ ἀριστεροῦ ἡμῶν πρὸ τῆς Θεσσαλονίκης συνήντησαν προελαύνοντα μεγάλα τμήματα Βουλγαρικοῦ στρατοῦ εὐθὺς πρὸ τῶν προφυλακῶν των.

Τὰ γεγονότα ταῦτα συνδυαζόμενα μετὰ τῶν ἐκ Σόφιας

εἰδήσεων ὅτι ὁ Σαβὼφ ἐδήλωσεν ὅτι θὰ ἀναγκασθῇ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἀκόμη προτοῦ φθάσωσιν ἐκεῖ εἰδήσεις περὶ τῆς αἰχμαλωτίσεως τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ, ἀποδεικνύουσι τὴν δολίαν πρόθεσιν τῆς Βουλγαρίας, ἐπιζητούσης νὰ ὑφαρπάσῃ τὰ παρ' ἡμῶν κατεχόμενα τμήματα χώρας». ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ἡ νικηφόρος προέλασις,

Παρὰ τοῦ Γραφείου τοῦ Τύπου Θεσσαλονίκης ἐτηλεγραφήθησαν χθὲς τὰ ἑξῆς.

«Τὰ ἡμέτερα στρατεύματα προελαύνοντα νικηφόρα καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν καταδιώξαντα τὸν ἐχθρὸν εἰς πολλὰ σημεῖα διὰ τῆς ξιφολόγχης. Ἐκυριεύθησαν πλεῖστα πυροβόλα, μυδραλλιοβόλα καὶ ὅπλα».

Ἀνάκτησις τῆς Γευγελῆς.

Πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν διεβιβάσθη ἐπίσης τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα.

Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς εἰσῆλθε σήμερον εἰς Γευγελῆν ἀπωθήσας τὸν ἐχθρὸν ἐκ τῆς πόλεως.

Κατόπιν σφοδρᾶς μάχης, οἱ Βούλγαροι ὑποχωροῦσιν ἀτάκτως διὰ τῆς γεφύρας.

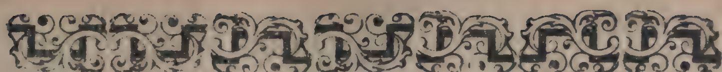
Τὸ ἡμέτερον πυροβολικὸν βάλλον δραστικῶς ἐναντίον τῆς γεφύρας ἐπιτείνει τὸν πανικὸν τοῦ ἐχθροῦ ἐπιφέρον μεγάλην φθοράν.

Σφαγὴ 12 εὐζώνων.

Πρὸς τὸν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως διεβιβάσθη ἐκ Θεσσαλονίκης τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα.

«Διαταγῇ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως ἀναφέρω ὅτι οἱ Βούλγαροι αἰχμαλωτίσαντες παρὰ τὸν σταθμὸν Καρασουλίου 2 εὐζώνους κατέσφαξαν αὐτούς

2ον Τμῆμα Ἐπιτελείου ΜΕΣΣΑΛΑΣ»

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟ-ΣΕΡΒΟ-ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΥ
ΠΟΛΕΜΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἡ ἀναχώρησις τοῦ Βουλγάρου πρεσβευτοῦ. — Δηλώσεις τοῦ Δάνεφ εἰς τὴν βουλήν. — Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐπὶ τῆς καταστάσεως.

Παρ' ὅλας τὰς ἑλληνικὰς νίκας ἐν τούτοις καὶ παρ' ὅλην τὴν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Σέρβων προέλασιν οἱ ἐν Σοφίᾳ ἐξηκολούθουν νὰ χαρακτηρίζουν τὸν ἀρξάμενον πόλεμον ὡς ἁπλᾶς συμπλοκὰς καὶ νὰ διακηρύττουν ὅτι αἱ ἐχθροπραξίαι μέλλουν νὰ κατασταλοῦν ἐντὸς ὀλίγου καὶ νὰ ὑποβληθοῦν τὰ ζητήματα εἰς διαιτησίαν.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ βουλγαρικὴ κυβέρνησις ἐξηκολούθει νὰ διατηρῇ τοὺς πρεσβευτὰς αὐτῆς ἐν Βελιγραδίῳ, Ἀθήνας καὶ Κετίγνῃ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἀνακαλοῦσα αὐτούς.

Ὁ Βούλγαρος πρωθυπουργὸς Δάνεφ προσκληθεὶς εἰς τὴν Σοβράνιαν νὰ δηλώσῃ εἰς ποῖον σημεῖον εὑρίσκεται ἡ κατάστασις, δὲν ἐδίστασε νὰ ὁμιλήσῃ κατὰ τρόπον λίαν περίεργον.

«Ὁ πόλεμος, εἶπε, δὲν ἐκηρύχθη. ὕΟτε δῦναται νὰ χαρακτηρισθῇ πόλομος αἱ συμπλοκαὶ αἵτινες διεξάγονται εἰς τὸ ἑλληνικὸν καὶ τὸ σερβικὸν μέτωπον.

Ἡμεῖς ἐζητήσαμεν παρὰ τῶν συμμάχων νὰ διατάξωσι τὰ στρατεύματα αὐτῶν νὰ ἀναστείλωσι τὰς ἐχθροπραξίας καὶ νὰ ὁρίσωμεν

κοινὴν ἐπιτροπὴν ἥτις νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐνέργειαν ἀνακρίσεων, ὅπως ἀνακαλυφθῇ ποῖοι εἶνε οἱ πρωταίτιοι τῶν συμπλοκῶν».

Δυστυχῶς ὅμως ἡ αἴτησίς μας αὕτη δὲν εἰσηκούσθη αἱ δὲ συμπλοκαὶ ἐξακολουθοῦν. Κατόπιν τούτου διετάξαμεν τὰ ἡμέτερα στρατεύματα νὰ «ἀποσυρθῶσιν» εἰς τὰ βουλγαρικὰ σύνορα.

Ἡ δήλωσις αὕτη τοῦ Δάνεφ παρήγαγε πανταχοῦ κατάπληξιν.

Ἐν τοσούτῳ αἱ δύο Κυβερνήσεις Βελιγραδίου καὶ Ἀθηνῶν συνεννοηθεῖσαι ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιδόσωσι τὰ διαπιστευτήρια ἔγγραφα τῶν Βουλγάρων ἀντιπροσώπων, ἐξαναγκάζουσαι οὕτως αὐτοὺς νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς πρωτευούσας των.

Πράγματι ἀμφότεραι αἱ Κυβερνήσεις ἀπέστειλαν τὰ διαπιστευτήρια εἰς τοὺς ἐν Βελιγραδίῳ καὶ Ἀθήνας ἀντιπροσώπους τῆς Βουλγαρίας, αἵτινες κατόπιν τούτου ἐπέσπευσαν τὴν ἀναχώρησίν των.

Ὁ ἐν Ἀθήναις Βούλγαρος πληρεξούσιος λέγεται ὅτι ἔρριψε τότε πικρόχολον παράπονον ἐναντίον τῆς Αὐστρίας ἐπιρρίψας εἰς αὐτὴν τὴν εὐθύνην τῶν γενομένων.

Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του ὁ κ. Χατζημῆτσεφ ἔσχε μακρὰν ἀκρόασιν παρὰ τῷ ἐν Ἀθήναις Ρώσσῳ πρεσβευτῇ, μεθ' ὃ τὴν πρωίαν τῆς 22ας Ἰουνίου ἐγκατέλειψε τὴν ἑλληνικὴν πρωτεύουσαν.

Εὐθὺς κατεβιβάσθη ὁ θυρεὸς τῆς βουλγαρικῆς πρεσβείας καὶ ἀφῃρέθη ὁ κοντὸς τῆς σημαίας.

Τὴν ἡμέραυ τῆς 20ης Ἰουνίου ἡ ἐφημερὶς «Νταῖλυ Μάϊλ» τῆς ἐκδόσεως τοῦ Λονδίνου καὶ τῶν Παρισίων ἐζήτησε παρὰ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου νὰ διαφωτίσῃ δι' αὐτῆς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην ἐπὶ τῶν τελευταίων γεγονότων τῆς Μακεδονίας. Ἡ Α. Μ. διέταξε τὸ γραφεῖον τοῦ τύπου νὰ δώσῃ πρὸς τὴν ἐν λόγῳ ἐφημερίδα τὰς γνώμας του ἃς ἡ ἐφημερὶς ἐκείνη ἐδημοσίευσεν εὐθύς.

Τὸ τηλεγράφημα τοῦτο ἔχει ὡς ἑξῆς:

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΠ, 20 Ἰουνίου.— Ἡ ἐφημερὶς «Νταῖλυ-Μάϊλ» τῆς ἐκδόσεως τοῦ Λονδίνου καὶ τῶν Παρισίων ἐτέθη τηλεγραφικῶς εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, ὅπως

ἀνακοινώσῃ εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην τὴν γνώμην τῆς Α. Μεγαλειότητος καὶ τῆς χώρας Του ἐπὶ τῶν γεγονότων τῶν τελευταίων ἡμερῶν ἐν Μακεδονίᾳ.

Τὸ Γραφεῖον τοῦ Τύπου ἀπηύθυνε κατὰ διαταγὴν τῆς Α. Μεγαλειότητος τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα πρὸς τὴν ἐν λόγῳ ἐφημερίδα:

«Ἐντολῇ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ ἀπευθύνωμεν ὑμῖν τὴν ἑξῆς εἰς τὸ τηλεγράφημά σας ἀπάντησιν:

«Τὴν 7)20 Μαΐου τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα συγκεντρωθέντα εἰς μέγαν ἀριθμὸν, προσέβαλον αἰφνιδίως ἓν ἑλληνικὸν σύνταγμα παρὰ τὸν ποταμὸν Ἀγγίσταν, καταλαβόντα μετὰ αἱματηρὰν 15ωρον μάχην διάφορα χωρία τοῦ Παγγαίου, κατεχόμενα τέως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

»Ὅπως τεθῇ τέρμα εἰς τὴν τοιαύτην κατάστασιν καὶ ἀποσοβηθῶσι πάσῃ θυσίᾳ νέα ὁμοίας φύσεως ἐπεισόδια, συνωμολογήθη σύμβασις, ὑπογραφεῖσα ἐν Θεσσαλονίκῃ τὴν 2 Ἰουνίου ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ Ἐπιτελείου καὶ τοῦ Γενικοῦ ἀρχηγοῦ τῶν βουλγαρικῶν στρατευμάτων τοῦ τμήματος τῶν Σερρῶν, δυνάμει τῆς ὁποίας καθωρίζετο οὐδετέρα ζώνη ἀπὸ Δοϊράνης μέχρις Ἐλευθερῶν, τὴν ὁποίαν ἀμφότεροι οἱ στρατοὶ ὑπεχρεοῦντο νὰ ἐκκενώσουν, χωρὶς ἐφεξῆς οὐδέτερος αὐτῶν νὰ δύναται νὰ τὴν διασπάσῃ.

«Ἐν τούτοις, παρὰ τὴν ἀναληφθεῖσαν ταύτην ἀμοιβαίαν ὑποχρέωσιν, τὸ βουλγαρικὸν ἐπιτελεῖον παρημέλησε νὰ ἐκκενώσῃ μέγα μέρος τῶν σημείων, ἅτινα ὑπεχρεοῦτο νὰ ἐγκαταλείψῃ· περιπλέον δὲ τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα, ἅτινα τὴν 23 Ἰουνίου (ν. ἡ) προσέβαλον τοὺς Σέρβους εἰς τὸ Ἰστὶπ καὶ τὴν νύκτα τῆς 29 πρὸς τὴν 30 Ἰουνίου τὴν ὑπὸ τῶν Σέρβων ἐπίσης κατεχομένην Γευγελῆν, τὴν ὁποίαν καὶ κατέλαβον, ἐπετέθησαν ἐκ δευτέρου τὴν πρωίαν τῆς 29 Ἰουνίου κατὰ τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων τοῦ Παγγαίου καὶ τῆς Νιγρίτης.

«Ἐξ ἄλλου τὴν ἰδίαν ἡμέραν τῆς 29 Ἰουνίου ὁ στρατηγὸς Χεσάπτσιεφ ἀρχηγὸς τῶν βουλγαρικῶν στρατευμάτων ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ τὸ ἐπιτελεῖον αὐτοῦ δὲν ἀπέκρυπτον πλέον τὴν πρόθεσίν

των νὰ ἀναχωρήσουν τῆς πόλεως, τοῦθ' ὅπερ δὲν ἄφινε καμμίαν ἀμφιβολίαν περὶ τῶν ἐχθρικῶν προθέσεων τοῦ βουλγαρικοῦ ἐπιτελείου.

»Καὶ τὸ γεγονὸς ὅμως, ὅτι ἀφῆκαν ἐγκατεστημένον ἐν Θεσσαλονίκῃ τὸν ἐκεῖ ὑπάρχοντα βουλγαρικὸν στρατόν, ὅπως οὗτος κρατῇ ἐν ἀπραξίᾳ ἐφ' ὅσον τὸ δυνατὸν πλειότερον χρόνον μίαν πλήρη Μεραρχίαν του ἑλληνικοῦ στρατοῦ, καταπροδίδει τὰς διαθέσεις τῶν Βουλγάρων τοῦ νὰ μὴ τηρήσουν τὰς ἀναληφθείσας παρ' αὐτῶν ὑποχρεώσεις καὶ νὰ δημιουργήσουν δι' ἐπανειλημμένων αἰφνιδιασμῶν κατάστασιν πραγμάτων, ἡ ὁποία νὰ τοῖς ἐπιτρέψῃ μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον νὰ παραλύσουν τὸν ἑλληνικὸν καὶ τὸν σερβικὸν στρατὸν καταλαμβάνοντες πρώτης τάξεως στρατηγικὰ σημεῖα καὶ ἀποκόπτοντες τὴν μεταξὺ τῶν δύο στρατῶν ἐπαφὴν ἐν Γευγελῇ, ὡς ἐπίσης καὶ τὰς σισηροδρομικὰς συγκοινωνίας μεταξὺ Θεσσαλονίκης καὶ Σκοπίων, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἀναμφιβόλως νὰ ἐπιβληθοῦν εἰς τοὺς συμμάχους των διὰ τῆς πολιτικῆς τοῦ τρόμου.

»Ἡ τοιαύτη στάσις τῶν βουλγαρικῶν στρατευμάτων ἐπέβαλλεν εἰς τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν νὰ λάβῃ μέτρα διὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀσφάλειαν. Αὐτὸς εἶνε ὁ λόγος δι' ὃν τὴν 30 Ἰουνίου (ν) ὁ φρούραρχος τῆς Θεσσαλονίκης Ἕλλην στρατηγὸς προσεκάλεσε τὸν βουλγαρικὸν στρατὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πόλιν ἐντὸς ὁρισθείσης προθεσμίας ἡ ὁποία μάλιστα καὶ παρετάθη, καὶ ἐπὶ τῇ ἀρνητικῇ ἀπαντήσει ἐξηνάγκασεν εἰς παράδοσιν μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν τὸ διατρίβον ἐν τῇ πόλει βουλγαρικὸν τάγμα.

»Ἐξ ἄλλου ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς, προσβληθεὶς ἀπὸ τῆς 30 Ἰουνίου (ν) ὑπὸ τῶν Βουλγάρων εἰς τὴν γέφυραν τῆς Γουμενίτσης, εἰς τὴν Νιγρίταν καὶ εἰς τὸ Παγγαῖον, διετάχθη τὴν 2 Ἰουλίου (ν. ἡ.) νὰ προελάσῃ.

Αἱ Βουλγαρικαὶ κακουργίαι

»Ἐκτὸς ὅμως ὅλων τούτων τῶν στρατιωτικῆς φύσεως λόγων, προεβλήθη εἰς τὸ μέσον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς καταλήψεως ὑπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ χωρῶν παρ' Ἑλ-

Η ΛΟΓΧΗ. Εἶναι καταπληκτική ἡ ἐντύπωσις, ἣν ἐνεποίησεν εἰς τοὺς Βουλγάρους ἡ Ἑλληνική λόγχη. Αἱ ἔφοδοι μὲ ἐφ᾽ ὅπλου λόγχην.

λήνων κατὰ μέγα μέρος οἰκουμένων καὶ ἓν μέγα ζήτημα φιλανθρωπίας.

«Κατὰ τῶν πληθυσμῶν τούτων παντοιοτρόπως ἐδιαιοπράγησαν οἱ Βούλγαροι ἀπὸ τῆς πρώτης ἐπιθέσεως αὐτῶν εἰς τὸ Παγκαῖον τῆς 20 Μαΐου.

«Ἡ τοιαύτη τῶν πραγμάτων κατάστασις ἀπέβη ἀφόρητος. Πλείονες τῶν 15,000 προσφύγων δὲν ἔπαυσαν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἐν πλήρει δηλαδὴ εἰρήνῃ νὰ συρρέουν εἰς τὴν Χαλκιδικὴν καὶ τὴν Θεσσαλονίκην ἀκόμη.

«Ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς δὲν ἐσεβάσθη οὔτε τὴν περιουσίαν, οὔτε τὴν τιμήν, οὔτε τὴν ζωὴν τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν. Μετὰ τὰς 40,000 τῶν Μουσουλμάνων, οἵτινες ἔφυγον τὰς φρικαλεότητας τῶν Βουλγάρων καὶ τοὺς ὁποίους ἡ ἑλληνικὴ Κοβέρνησις εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ διαθρέψῃ ἐπὶ ἑξάμηνον ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἦλθεν ἡ σειρὰ τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν νὰ ζητήσουν ἄσυλον, φεύγοντες παρομοίας ἀπανθρώπους βιαιότητας τῶν Βουλγάρων.

«Καὶ οἱ φόβοι αὐτῶν δὲν ὑπῆρξαν ἀβάσιμοι. Εἰδήσεις ληφθεῖσαι ἐν Θεσσαλονίκῃ περὶ τῆς μάχης τῆς Γευγελῆς καὶ τῆς διελεύσεως τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ διὰ τῶν χωρίων τῆς οὐδετέρας ζώνης μεταξὺ Δοϊράνης, Γευγελῆς καὶ Γουμενίτσας, παρέχουν λεπτομερείας τρομακτικὰς περὶ τῆς τύχης ἥτις ἐπεφυλάχθη εἰς τοὺς Σέρβους αἰχμαλώτους καὶ τὸν πληθυσμὸν τῶν περιφερειῶν τούτων. Οἱ Βούλγαροι ἐπυρπόλησαν τὰ χωρία Στογιάκοβο, Γκουβέζνα, Σωχὸ καὶ Μπέροβον καὶ ἔσφαξαν τοὺς εἰς αὐτὰ ἀπομείναντας γέροντας καὶ γυναικόπαιδα.

«Διὰ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ βουλγαρικοῦ στρατοῦ, ὡς καὶ τῆς διαταγῆς περὶ προελάσεως τῆς δοθείσης σήμερον, ὁ ἑλληνικὸς στρατός, ὁ ὑφιστάμενος μέχρι τοῦδε τὰς βουλγαρικὰς παρασπονδίας καὶ βλέπων νὰ διαπράττωνται πρὸ τῶν ὀμμάτων του ὅσα κατὰ τῶν ὁμοεθνῶν του διεπράχθησαν ἐγκλήματα, ἔλαβεν ἁπλῶς τὰ ἀναγκαῖα μέτρα ἀμύνης διὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀσφάλειαν καὶ διὰ νὰ προασπίσῃ τὰ ὕψιστα τοῦ ἔθους καὶ τῆς φιλανθρωπίας συμφέροντα».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἡ Γευγελῆ ἐπυρπολήθη.—Κρίσεις περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.—Διαμαρτυρία ξένων δημοσιογράφων διὰ τὰς Βουλγαρικὰς θηριωδίας.

Τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν παντελῆ λεηλασίαν δὲν ἀπέφυγεν οὐδὲ αὐτὴ ἡ Ἑλληνικωτάτη κωμόπολις Γευγελῆ.

Ἡ Γευγελῆ καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Σέρβων ἐν ἀρχῇ τοῦ πολέμου διετέλει ὑπὸ τὴν κατοχὴν αὐτῶν ἢ μᾶλλον ὑπὸ τὴν συγκυριαρχίαν Ἑλλήνων καὶ Σέρβων.

Κατὰ τὴν αἰφνιδιαστικὴν ὅμως ἐπίθεσιν τῶν Βουλγάρων τὴν νύκτα τῆς 16ης πρὸς τὴν 17ην Ἰουνίου ἡ Γευγελῆ ἐγκατελήφθη καὶ οἱ Βούλγαροι εἰσήλασαν ἐντὸς αὐτῆς·

Ἤδη ὅμως ἡ ὡραία καὶ θαλερὰ κωμόπολις ἀνεκτήθη ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ οἱ Ἕλληνες στρατιῶται δὲν ἐπανεῦρον αὐτὴν ὅπως τὴν ἀφῆκαν.

Ἐλαχίστων ὡρῶν Βουλγαρικὴ κατάληψις ἤρκεσε διὰ νὰ μεταβάλῃ ἄρδην τὴν ὄψιν τῆς ἀνθηρᾶς κωμοπόλεως.

Οἱ Βούλγαροι μὴ δυνάμενοι νὰ ἀντιστοῦν εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀπεφάσισαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν πόλιν, ἀφοῦ προηγουμένως ἔθεσαν πῦρ εἰς διάφορα σημεῖα αὐτῆς.

Αἱ φλόγες κατάτρωγον ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὴν Ἑλληνικὴν κωμόπολιν, καὶ θὰ ἐπέφερον ἀσφαλῶς τὴν ὁλοσχερῆ αὐτῆς καταστροφήν, ἐὰν ἐν τῷ μεταξὺ δὲν προελάμβανεν ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς νὰ καταλάβῃ τὴν πόλιν καὶ νὰ ἐπιληφθῇ τοῦ ἔργου τῆς σωτηρίας τῶν ὑπολειφθέντων.

Αἱ πυρπολήσεις καὶ αἱ λεηλασίαι τῶν ἀκμαιοτάτων καὶ Ἑλληνικωτάτων πόλεων τῆς Νιγρίτης καὶ τὴν Γευγελῆς, αἱ σφαγαὶ καὶ αἱ πολλαπλαῖ θηριωδίαι καὶ αἱ ἀτιμώσεις τῶν Βουλγάρων στρατιωτῶν, ἡ ἐρήμωσις καὶ ἡ καταστροφὴ τὴν ὁποίαν ἐσκόρπιζον πανταχοῦ αἱ Βουλγαρικαὶ χεῖρες, προεκάλεσαν τὴν φρίκην τὴν ἀγανά-

κτησιν καὶ τὸν ἀποτροπιασμὸν ὄχι μόνον τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν παρακολουθησάντων τὸ Ἑλληνικὸν στρατόπεδον ξένων δημοσιογράφων.

*
* *

Οἱ ἐπισκεφθέντες τὴν Νιγρίταν ξένοι δημοσιογράφοι μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἐκεῖθεν, ἔμειναν κατάπληκτοι καὶ φρικιῶντες πρὸ τοῦ μεγέθους τῆς καταστροφῆς καὶ πρὸ τῆς ἀγρίας θηριωδίας τῶν Βουλγαρικῶν στρατευμάτων.

Διασχίζοντες τὰ καπνίζοντα ἐρείπια παρίσταντο μάρτυρες ἀθώων σφαγίων, τῶν ὁποίων τὸ αἷμα εἶχε ζημωθῇ μὲ τὴν τέφραν τῶν οἰκιῶν των.

Εἰς τὰς στενωποὺς τὰς παρηλλαγμένας καὶ ἀγνωρίστους, νεάνιδες διακρινόμεναι μέχρι τῆς χθὲς ἐπὶ εὐγενείᾳ καὶ καλλονῇ συνεσπειροῦντο ἡμίγυμνοι καὶ ρακένδυτοι, ἐλεεινὰ καὶ τρισάθλια λείψανα τῆς βουλγαρικῆς λεηλασίας.

Λυσίκομοι μητέρες, κάτωχροι καὶ σκελετώδεις ἀπωλέσασαι τὸν σύζυγον περιεπτύσσοντο δακρύουσαι τὸ μόνον αὐτῶν τέκνον τὸ διαφυγὸν τυχαίως τὰς ὠμότητας καὶ ἐπιζῆσαν ὡς ἐκ θαύματος.

Πρὸ τοιούτων ἀτιμιῶν, πρὸ τοιούτων ἀνατριχιαστικῶν καὶ φρικιαστικῶν εἰκόνων, πρὸ τοιούτων σπαρακτικῶν θεαμάτων εὑρέθησαν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ τύπου ὅτε ἐκ καθήκοντος πρὸς τὴν ἀθρωπότητα καὶ τὴν δικαιοσύνην ἐπεσκέφθησαν τὰ καπνίζοντα ἐρείπια τῆς ἄλλοτε ὡραίας Νιγρίτας.

Καὶ ἡ συνείδησις τῶν εὐρωπαίων ἐκείνων δημοσιογράφων ἐξανέστη ἐν φρίκῃ καὶ ἡ ἐντύπωσις αὐτῶν ὑπῆρξεν ἀνάλογος τοῦ ἀποτροπιαστικοῦ καὶ σπαρακτικοῦ θεάματος.

Καὶ εὐθὺς ἔσπευσαν ἐκ τοῦ μέρους ἐκείνου νὰ ρίψωσι τὴν κραυγὴν τῆς ἀνθρωπίνης διαμαρτυρίας κατὰ τῶν ἀνηκούστων αὐτῶν ἀτιμιῶν καὶ νὰ στιγματίσωσι τὸ ἔθνος τὸ ὁποῖον ὑπὸ τοιούτων ἐνστίκτων κατείχετο.

Καὶ ἐκάλεσαν οἱ ἀντιπρόσωποι ἐκεῖνοι τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ τύπου,

ἐκάλεσαν λέγομεν τὴν δημοσίαν γνώμην τῆς πεπολιτισμένης Εὐρώπης νὰ δώσῃ τὸν χαρακτηρισμὸν τῶν ὠμοτήτων ἐκείνων.

Διὰ τῶν μελανωτέρων καὶ ἀπαισιωτέρων χρωμάτων ἐζωγράφησαν οἱ δημοσιογράφοι ἐκεῖνοι τὰ γεγονότα τῆς Νιγρίτας καὶ δὲν ἐδίστασαν νὰ σχολιάσωσιν αὐτὰ διακηρύξαντες ὅτι τοιαῦτα ὄργια ἐν εἰκοστῷ αἰῶνι, ἐν πλήρει φωτί, ὅπου ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐξικνεῖται εἰς τὰ πέρατα καὶ τῶν ἀγριωτέρων φυλῶν, καταισχύνουσι τὴν ἀνθρωπότητα σύμπασαν, ἐξευτελίζουσι τὸν πολιτισμὸν καὶ ὑπενθυμίζουσι ἀρχέγονον ἐποχὴν βαρβαρότητος καὶ ἀπανθρωπίας.

Καὶ μὲ τὸ αἴσθημα τῆς φρίκης, ἀλλὰ καὶ μὲ βασίμους φόβους περὶ ἐνδεχομένων νέων ἀτιμώσεων ἐκ μέρους τῶν βουλγάρων, ἔσπευσαν οἱ ἀνταποκριταὶ τῶν ἐγκριτοτέρων εὐρωπαϊκῶν φύλλων νὰ διαμαρτυρηθῶσι πρὸς τὸν ἐν Παρισίοις σύνδεσμον τῶν Δικαίων τοῦ Ἀνθρώπου, διεκτραγωδοῦντες τάς καταστροφὰς καὶ ἐπικαλούμενοι τὴν διαμαρτυρίαν τοῦ συνδέσμου πρὸς τὰς εὐρωπαϊκὰς κυβερνήσεις.

Τὸ τηλεγράφημα τῆς διαμαρτυρίας τῶν ξένων ἀνταποκριτῶν κανέληγεν ὡς ἑξῆς:

*
* *

«Δὲν σᾶς εἶνε δυνατὸν νὰ προβῆτε εἰς παραστάσεις παρὰ τῷ κ. Γκρέϋ, ὅπως τῇ ἐνεργείᾳ του ἀσκηθῇ πίεσις παρὰ τῇ βουλγαρικῇ κυβερνήσει ὅπως ὁ πόλεμος διεξαχθῇ τηρουμένων ὁπωσδήποτε τῶν διεθνῶν ἐθίμων καὶ νόμων καὶ συμφώνως πρὸς τοὺς ὑπὸ τῆς φιλανθρωπίας τηρουμένους θεσμούς;

»Φοβούμεθα μήπως γενικαὶ σφαγαὶ λάβουν χώραν κατὰ τῶν ἑκατομμυρίων τῶν Ἑλλήνων τῶν κατοικούντων εἰς τὰ ὑπὸ τῶν βουλγάρων κατεχόμενα μέρη, συγχρόνως δὲ μήπως ὅλοι οἱ Ἕλληνες αἰχμάλωτοι σφαγῶσι.

»Ἐπιθυμοῦμεν ἐπίσης νὰ ἐξάρωμεν ὅτι οὐδεμία πρᾶξις ἀπάδουσα πρὸς τὰ πολεμικὰ τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν ἔ-

θιμα διεπράχθη ἐνταῦθα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὰς ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς Θεσσαλονίκης συναφθείσας μάχας.

»Οἱ δὲ Βούλγαροι αἰχμάλωτοι τόσον οἱ κομητατζῆδες ὅσον καὶ οἱ τακτικοὶ στρατιῶται ἔτυχον ἀπαραμίλλου παρὰ τῶν Ἑλλήνων περιθάλψεως.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ 20 Ἰουνίου 1913.

Ἀλβέρτος Τράπμαν εἰδικὸς ἀνταποκριτὴς τοῦ «Ἡμερησίου Τηλεγράφου», Φρὰντζ-δὲ-Γιέσεν ἀνταποκριτὴς τοῦ «Πρωϊνοῦ Ταχυδρόμου», Γκρανφοὺρ Πραΐς, ἀνταποκριτὴς τῶν «Τάϊμς».

*
* *

Καὶ ἐνῷ διὰ τοιαύτης ἐντόνου διαμαρτυρίας οἱ εὐγενεῖς οὗτοι δημοσιογράφοι τῶν ἐγκριτοτέρων εὐρωπαϊκῶν φύλλων ἐπεκαλοῦντο τὴν ἐπέμβασιν τοῦ πεπολιτισμένου εὐρωπαϊκοῦ κόσμου καὶ τοῦ συνδέσμου τῶν Δικαίων τοῦ Ἀνθρώπου ὑπὲρ τῶν ἀπειλουμένων ἑλληνικῶν πληθυσμῶν, ἐξ ἄλλου διὰ τηλεγραφημάτων πρὸς τὰς ἐφημερίδας των ἐξῆρον τὰ ἀνδραγαθήματα, τὸν ἡρωϊσμόν, τὴν αὐταπάρνησιν καὶ τὸν ἱπποτισμὸν τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν.

Εἰς ἓν ἐκ τῶν τηλεγραφημάτων ἐκείνων οἱ ἀνταποκριταὶ ἔγραφον τὰ ἑξῆς.

«Εἶνε ἀπαράμιλλος καὶ δυσπερίγραπτος ἡ ἀνδρεία καὶ τὸ σθένος τοῦ προελαύνοντος Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ταύτην τὴν στιγμὴν ἐπεστρέψαμεν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοπέδου. Ἡ ὁρμὴ καὶ ἡ αὐταπάρνησις τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν θαυμάζεται καθ' ὅλην τὴν γραμμήν. Οἱ Ἕλληνες προχωροῦν, τρέχουν, πηδοῦν φράκτας καὶ ὑψώματα μετὰ ταχύτητος καὶ ὁρμῆς καταπλησσούσης καὶ τὸ σπουδαιότερον πολεμοῦν ᾄδοντες.

Ἄπειρα λάφυρα καὶ πλεῖστοι αἰχμάλωτοι μεταφέρονται διαρκῶς εἰς Θεσσαλονίκην. Οἱ Βούλγαροι κατετροπώθησαν.

Οἱ αἰχμάλωτοι τυγχάνουσιν ἐκτάκτων περιποιήσεων ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ 20 Ἰουνίου.

Οἱ ἀνταποκριταὶ (ἕπονται αἱ ὑπογραφαί).

*
* *

Τὰ δύο ταῦτα τηλεγραφήματα πρὸς τὰ παγκοσμίου φήμης εὐρωπαϊκὰ φύλλα ἐξήγειραν τὴν ἐν Εὐρώπῃ κοινὴν γνώμην ἐναντίον τῶν Βουλγάρων καὶ προεκάλεσαν τὸν θαυμασμὸν αὐτῆς ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων.

Ρεῦμα φιλελληνικὸν ἤρχισε νὰ δημιουργῆται πανταχοῦ, τὰ δὲ καθ' ἑκάστην σχόλια τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τύπου τὰ ἀφορῶντα τὰς ἐπικὰς μάχας καὶ τὰ τρόπαια τῶν Ἑλλήνων προὐκάλουν γενικὴν κατάπληξιν.

Ἀπροκαλύπτως διεκηρύσσετο τότε, ὅτι ἐν τῷ προσώπῳ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ἀνεβίου, καὶ ἀνέθαλλεν ἡ προτέρα ἑλληνικὴ εὔκλεια, ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων Κωνσταντῖνος ἀνεκηρύσσετο ὁ στρατηγικώτερος καὶ ὁ μᾶλλον περίνους στρατηγὸς τῆς συγχρόνου ἐποχῆς.

Ἰδιαιτέραν καὶ ἐξαιρετικὴν ὅλως ἐντύπωσιν διήγειραν αἱ ἑλληνικαὶ νίκαι παρὰ τῷ φιλέλληνι καὶ φιλοπροόδῳ Γαλλικῷ λαῷ.

Ὁ ἄκρος φιλελληνισμὸς τῶν Γάλλων εὐπατριδῶν προὐκάλει ἐνθουσιώδη σχόλια παρὰ τῇ κοινῇ γνώμῃ ὁ δὲ Γαλλικὸς τύπος ἐδημοσίευσε ἄρθρα θαυμασμοῦ.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ φιλοβούλγαρος Αὐστρία δὲν ὑστέρησεν εἰς τὴν ἔξαρσιν τῆς ἑλληνικῆς ἀνδρείας.

Αἱ Βιενναῖαι ἐφημερίδες τῆς 21ης Ἰουνίου 1913 ἐξαίρουσαι τὴν ὁρμητικότητα τῶν Ἑλλήνων, ἐξεφράζοντο ἀπροκαλύπτως ὑπὲρ αὐτῶν λέγουσαι ὅτι αἱβουλγαρι καὶ ἀπώλειαι εἰς τὸ ἑλληνικὸν μέτωπον εἶνε ὄντως τρομακτικαί!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Νέαι νίκαι τῶν Σέρβων —Διετάχθησαν νὰ βαδίσουν πρὸς τὴν Σόφιαν.

Καὶ καθ' ὃν χρόνον ἡ ἑλληνικὴ στρατιὰ τοσοῦτον χειμαρρωδῶς προήλαυνε ἀνατολικῶς μὲν πρὸς τὰς Σέρρας, βορείως δὲ πρὸς τὸ Κιλκίς, οἱ σύμμαχοι τῶν Ἑλλήνων Σέρβοι βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ τῶν δεκαπεντακισχιλίων Μαυροβουνίων διεξῆγον ἡρωϊκὰς καὶ νικηφόρους μάχας καθ' ὅλα τὰ σημεῖα.

Ἡ νίκη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκρίνετο κατὰ μέγα μέρος ὑπὲρ τῶν δύο συμμάχων καὶ κατὰ τῆς Βουλγαρίας.

Τὴν 20ην Ἰουνίου τὸ γραφεῖον τοῦ τύπου τοῦ Βελιγραδίου ἔδιδε πρὸς δημοσίευσιν τὰ ἑξῆς ἀνακοινωθέντα.

Τὸ δημοσίευμα ἐκεῖνο ἐξέθετε πλὴν τῶν σερβικῶν νικῶν καὶ δολιότητας τινὰς τῶν Βουλγάρων ἕνεκα τῶν ὁποίων ἐφιστᾶτο ἡ προσοχὴ τοῦ τε σερβικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ στρατηγείου. Τὰ ἀνακοινωθέντα ἐκεῖνα εἶχον ὡς ἑξῆς.

«Κατόπιν λυσσώδους μάχης δύο ὁλοκλήρων ἡμερῶν οἱ Βούλγαροι ὑπεχώρησαν καθ' ἅπασαν τὴν γραμμὴν καταδιωκόμενοι ἀπὸ τὰ στρατεύματά μας, ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐξηναγκάσθησαν νὰ διαβῶσι τοὺς ποταμοὺς Βρεγκανίτσα καὶ Ζλέτοβο, ἐπὶ τῶν ἀριστερῶν ὀχθῶν τῶν ὁποίων λαμβάνουσιν ἀμυντικὰς θέσεις. Αἱ βουλγαρικαὶ ἀπώλειαι εἶνε μέγισται. Κατὰ τὰς τελευταίας πληροφορίας ἠχμαλωτίσαμεν 30 ἀξιωματικούς, 120 ὑπαξιωματικοὺς καὶ ὑπερχιλίους στρατιώτας μετὰ δέκα ταχυβόλων καὶ δώδεκα βλητοφόρων.

«Τὰ στρατεύματά μας ἐξακολουθοῦσι προχωροῦντα. Ἐφιστῶμεν τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῶν βουλγαρικῶν τεχνασμάτων καθ' ὅσον οἱ Βούλγαροι ὕψωσαν λευκὴν σημαίαν ζητοῦντες νὰ ἔλθωσιν εἰς διαπραγματεύσεις, ἐνῷ πράγματι ἐπεδίωκον νὰ κερδίσωσι χρόνον καὶ ἀνασυνταχθῶσι. Δι' ἀπεσταλμένου μάλιστα ἐβεβαίουν ὅτι τὸ βουλγαρικὸν καὶ σερβικὸν στρατορχεῖον εἶχε καταλήξει εἰς συμφωνίαν

Διὰ μέσου τῶν στενῶν.

ὅπως ἔλθωσιν εἰς διαπραγματεύσεις τοῦθ᾽ ὅπερ ψευδέστατον καθ᾽ ὅσον τὸ σερβικὸν στρατορχεῖον εἰς οὐδεμίαν προσυνεννόησιν ἦλθε μετὰ τοῦ βουλγαρικοῦ».

Ἄλλα ἐπίσημα τηλεγραφήματα ἐκ Βελιγραδίου ἀναφέρουν, ὅτι κατὰ τελευταίας μάχας οἱ Βούλγαροι οὐδὲν παρέλειψαν ὅπως φανοῦν ἐφάμιλλοι τῶν Τούρκων καὶ ἀνώτεροι αὐτῶν.

Πλὴν τῶν αἰφνιδιασμῶν καὶ τοῦ ἀκηρύκτου πολέμου, διὰ τῶν ὁποίων ἠθέλησαν νὰ δρέψουν εὐθηνὰς νίκας, ἔθεσαν εἰς χρῆσιν καὶ τὰς λευκὰς σημαίας.

Εἰς τὴν μάχην μετὰ τῶν Σέρβων κατώρθωσαν δι᾽ αὐτοῦ τοῦ τρόπου νὰ προσελκύσουν τὸν σερβικὸν στρατὸν καὶ νὰ ἀνοίξουν κατ᾽ αὐτοῦ σφοδρὸν πῦρ· ἀλλὰ ταχέως ἔλαβον τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας των.

Χάρις δὲ εἰς τὴν κοινότητα τοῦ γλωσσικοῦ των ἰδιώματος ἐξαπατοῦν τοὺς Σέρβους, καταφεύγοντες πρὸς αὐτοὺς καὶ λέγοντες, ὅτι εἶνε Σέρβοι. Διὰ τοῦ τεχνάσματος αὐτοῦ κατώρθωσαν νὰ καταλάβουν καὶ μίαν σερβικὴν πυροβολαρχίαν, τὴν ὁποίαν ὅμως ἀμέσως ἀνέκτησαν οἱ Σέρβοι.

Τὴν 10ην Ἰουνίου ὁ διοικητὴς τῶν βουλγαρικῶν προφυλακῶν παρὰ τὴν γέφυραν τῆς Μπρεγαλνίτσας προσεκάλεσε τοὺς Σέρβους ἀξιωματικοὺς καὶ ἐφωτογραφήθη μετ᾽ αὐτῶν ἐν συμπλέγματι, ἀνακοινώσας ὅτι αἱ διαφοραί των ἐξωμαλύνθησαν καὶ εἰς τὸ μέλλον θὰ εἶνε παντοτεινοὶ σύμμαχοι.

Ἐνῷ δὲ τὴν νύκτα οἱ Σέρβοι, πιστεύσαντες εἰς τοὺς λόγους τοῦ βουλγάρου διοικητοῦ, ἀνεπαύοντο ἀμέριμνοι, οἱ βούλγαροι διὰ 36 ταχυβόλων ἤνοιξαν πῦρ καὶ ἐξετόπισαν τοὺς Σέρβους, οἱ ὁποῖοι ὅμως δὲν ἤργησαν ἐνισχυθέντες νὰ ἐπανακτήσουν τὰς θέσεις των καὶ νὰ τρέψουν εἰς ἐπονείδιστον φυγὴν τοὺς Βουλγάρους. Αἱ ἀπώλειαι ἀμφοτέρωθεν εἶναι μέγισται.

Ἐξηκριβώθη ὅτι οἱ Βούλγαροι ἐφόνευσαν τοὺς τραυματίας τῶν Σέρβων, ὅσους εὗρον κατὰ τὴν ἐπίθεσιν, τὴν ὁποίαν ἐπεχείρησαν τὴν νύκτα.

Ἄλλαι πληροφορίαι.

Δεύτερον Σερβικὸν ἀνακοινωθὲν ἀναφέρει τὰ ἑξῆς :

«Εἱματηρὰ μάχη ἀρξαμένη τήν αὐγὴν καθ' ἅπασαν τὴν γραμμὴν Ρέντκ, Μποῦκβε, Βλέτοβο καὶ Ἰστίπ, διήρκεσε καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Οἱ Σέρβοι δι' ὁρμητικωτάτης ἀντεπιθέσεως ἀπέκρουσαν καθ' ἅπαν τὸ μέτωπον τὴν ὁρμητικὴν ἐπίθεσιν τῶν Βουλγάρων.

Οἱ Βούλγαροι ἰσχυρῶς ἀπωθούμενοι ἀπὸ τούς Σέρβους, ὑποχωροῦσι πρὸς τὰ Κότσανα καὶ τὸ Ἰστίπ.

Πλεῖσται ἐπιθέσεις ἐγένοντο διὰ λόγχης καθ' ἃς τὰ 19, 11 καὶ 6ον Σερβικὰ συντάγματα ἐπέδειξαν μεγίστην ἀνδρείαν. Ὁ ἐχθρὸς ἀπεδεκατίσθη ἀπὸ τὸ νέον πυροβολικὸν μεγάλου διαμετρήματος.

Ἡ γενναία Μεραρχία Χουμάντια εἰς τὰς τάξεις τῆς ὁποίας διῆλθεν ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν ὁ πρίγκηψ Διάδοχος Ἀλέξανδρος, κατά τινα ἔξοδον διὰ τῆς λόγχης ἀφήρεσαν ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν δέκα πεδινὰ πυροβόλα μετὰ πλείστων βλητοφόρων, ᾐχμαλώτισε δὲ ὁλόκληρον ἐχθρικὴν πυροβολαρχίαν.

*
* *

Ὁ παρὰ τῷ Σερβικῷ στρατηγείῳ ἀκόλουθος τῆς Ἑλλάδος κ. Ραγκαβῆς ἀπηύθυνε πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τὸ κάτωθι τηλεγράφημα.

Οἱ Σέρβοι κατετρόπωσαν νοτίως τοῦ ποταμοῦ Λοτόσκα τὴν ἐχθρικὴν δεξιὰν πτέρυγα αἰχμαλωτίσαντες δύο τάγματα καὶ κυριεύσαντες 16 πυροβόλα.

*
* *

Ἡ μάχη αὕτη ὑπῆρξε τρομερὰ εἰς ὁρμητικότητα ἑκατέρωθεν Οἱ Βούλγαροι συγκεντρώσαντες ἰσχυρὰς δυνάμεις νοτίως τοῦ ποταμοῦ Λιτάφσκα ἠμύνοντο σθεναρῶς ἐπὶ πολλὰς ὥρας.

Ὁ ἀγὼν ἐκρίνετο σχεδὸν ἰσόπαλος ὅτε πρὸς τὴν ἑσπέραν οἱ

Σέρβοι διὰ δεξιοτάτης κινήσεως καὶ ἀπαραμίλλου ὁρμητικότητος κατώρθωσαν νὰ γίνωσι κύριοι τῆς μάχης.

Οἱ Βούλγαροι τοῦ δεξιοῦ μετώπου ἀνίσχυροι πλέον νὰ ἀντιτάξωσιν ἄμυναν καὶ ἀπειλούμενοι νὰ ζωγρηθῶσιν ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν,

Ἀλλὰ κατὰ τὴν ὑποχώρησιν ἐκείνην ὑπέστησαν ἀληθῆ πανωλεθρίαν.

Τὸ Σερβικόν πυροβολικὸν διὰ ταχυτάτου πυρὸς ἐδεκάτιζε τοὺς φεύγοντας ἡ δὲ καταστροφὴ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τῶν Βουλγάρων ἀπειλεῖτο ὁλοσχερῶς.

Δύο Βουλγαρικὰ τάγματα ὑστερήσαντα περιεκυλώθησαν καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ παραδοθῶσιν ἄνευ ὅρων.

Ἡ νίκη αὕτη τῶν Σερβων ὑπῆρξε μία ἀπὸ τὰς λαμπροτέρας τοῦ Σερβικοῦ στρατοῦ.

Μάχη παρὰ τὰ Κότσανα.

Πεισματώδης ὑπῆρξεν ἡ μάχη ἡ διεξαχθεῖσα μεταξὺ Σέρβων καὶ Βουλγάρων παρὰ τὴν ὀχυρὰν θέσιν Ραϊσεβο εὑρισκομένην βορείως τῶν Κοτσάνων καί δεσπόζουσαν τῆς πόλεως ταύτης.

Τὴν θέσιν ταύτην ὑπερήσπιζον οἱ Βούλγαροι καὶ εἶχον ὠχυρώσει διὰ μεγάλης ὁλκῆς τηλεβόλων πολυβόλων καὶ ἄλλων.

Τὸ ὅλον τῶν βουλγαρικῶν πυροβόλων ἀνήρχετο εἰς 100.

Σφοδροτάτη ὑπῆρξεν ἡ μάχη αὕτη διαρκέσασα ἐπὶ ὁλόκληρον ἡμέραν.

Ἀλλ' ἡ ἀκατάσχετος ὁρμητικότης τοῦ Σερβικοῦ στρατοῦ ἠνάγκασε τοὺς βουλγάρους νὰ ὑποχωρήσωσι τάχιστα ἡ δέ δυσχερεστάτη θέσις περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν Σέρβων οἵτινες ἐκυρίευσαν περὶ τὰ 20 τηλεβόλα μετὰ τῶν βλητοφόρων των καὶ συνέλαβον πληθὺν αἰχμαλώτων

Διὰ τῆς νίκης ἐκείνης τὰ Κότσανα μεθ' ὅλης τῆς περιοχῆς των περιήρχοντο εἰς τοὺς Σέρβους τῶν Βουλγάρων τραπέντων βορείως πρὸς τὰ Σερβοβουλγαρικὰ σύνορα.

Κατόπιν τῆς νίκης ταύτης τῶν Σέρβων ἀνὰ τὰ εὐρωπαϊκὰ

φύλλα εὗρεν ἠχὼ ἡ εἴδησις ὅτι οἱ Σέρβοι ἐντολὴν ἔλαβον ἵνα βαδίσωσιν κατὰ τῆς Σόφιας ἵνα ἐκεῖ ἐπιβάλλουσι τούς ὅρους τῆς εἰρήνης.

Σχετικὸν τηλεγράφημα δημοσιευθὲν εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἐφημερίδας εἶχεν οὕτω.

«Ἐκ Βελιγραδίου ἀγγέλλεται ὅτι ἡ δευτέρα Σερβικὴ στρατιὰ ἡ ἐστρατοπεδευμένη εἰς τὸ Πὶτς καὶ τὸ Πιρὸτ ἔλαβε τὴν διαταγὴν νὰ βαδίσῃ κατὰ τῆς Σόφιας διὰ τοῦ Τσάριμπροδ.

*
* *

Ἐν τοσούτῳ παρ' ὅλας τὰς πανταχόθεν ἀναγγελλομένας Σερβικὰς καὶ Ἑλληνικὰς νίκας καὶ παρ' ὅλην τὴν κατατρόπωσιν τῶν Βουλγάρων, ἡ βουλγαρικὴ κυβέρνησις ἐθελοτυφλοῦσα δὲν ἤθελε νὰ πίστεύσῃ εἰς τὰ τελούμενα.

Ἡ κουφόνοια καὶ ἡ καταγέλαστος μικροπονηρία τοῦ περιφήμου Δάνεφ ἦτο τοιαύτη ὥστε ὄχι μόνον ἀναγνώρισιν τῆς βουλγαρικῆς ἥττης δὲν ἐδέχετο, ἀλλ' ἐζήτει ὡς νικητὴς ἱκανοποίησιν παρὰ τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ Βουλγάρων.

Πογὺ ἀργὰ ἀφυπνίσθη ἡ βουλγαρικὴ μακαριότης ἐπὶ τοῦ προ κειμένου.

Ἀλλ(ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀποβαίνει τερατῶδες ἀληθῶς καὶ μαρτυρεῖ τὴν ἀσύστολον θρασύτητα τῶν βουλγάρων, εἶνε ἡ ἱκανοποίησις ἣν ἐζήτησεν ὁ πολὺς Δάνεφ ἐκ μέρους τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως διὰ τὰ γεγονότα τῆς Θεσσαλονίκης.

Ἡ ἱταμότης τοῦ βουλγαρου πρωθυπουργοῦ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀπεκρυσταλλώθη εἰς τοὺς ἑξῆς ὅρους τοὺς ὁποίους ὡς νικητὴς ὁ ἡττημένος ὑπέβαλεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, ἀπαιτῶν τὴν ταχεῖαν αὐνῶν ἐκπλήρωσιν.

Οἱ ὅροι ἐκεῖνοι ἦσαν οἱ ἑξῆς :

1) Ἀπὸλυσιν ἄμεσον τῶν βουλγάρων στρατιωτῶν, τῶν μεταφερθέντων εἰς τὴν παλαιὰν Ἑλλάδα καὶ ἀπόδοσιν τῶν ὅπλων αὐτῶν.

2) Ἀποκατάστασιν τῆς προτέρας ἐν Θεσσαλονίκῃ καταστάσεως συμφώνως πρὸς τὰς κειμένας συμφωνίας.

3) Ἀποκατάστασιν τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας τῶν στρατευμάτων τούτων τῆς Θεσσαλονίκης.

4) Ἀποζημίωσιν διὰ τὰς προξενηθείσας ζημίας.

5) Ἀνύψωσις τῆς βουλγαρικῆς σημαίας ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀποδιδομένων εἰς αὐτὴν τῶν νενομισμένων τιμῶν.

Διὰ τῆς στάσεώς του ταύτης ὁ Δάνεφ καὶ διὰ τῶν ταρταρινισμάτων ἐζήτει προφανῶς νὰ συγκαλύψῃ τὰ γεγονότα ἀπὸ τὸν βουλγαρικὸν λαὸν τῆς Σόφιας οὗτινος ἡ ἀνησυχία εἶχεν φθάσει εἰς τὸ κατακόρυφον, ἕνεκεν ἐλλείψεως εἰδήσεων ἐκ τοῦ πεδίου τῶν μαχῶν.

Ἡ βουλγαρικὴ κυβέρνησις εὐθὺς ὡς ἀνηγγέλθησαν αὐτῇ αἱ βουλγαρικαὶ ἧτται ἔλαβε δρακόντεια μέτρα ὅπως περιορίσῃ τὴν ἀνακοίνωσιν αὐτῶν εἰς τὸν λαόν.

Αὐστηροτάτη ἠσκεῖτο λογοκρισία καὶ ἐπ' αὐτῶν ἀκόμη τῶν ξένων ἐφημερίδων, ὁ δὲ στρατιωτικὸς νόμος ἐφηρμόζετο κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἀμείλικτος.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀνηγγέλλετο ἐπιτηδείως καὶ μία βουλγαρικὴ νίκη, ἵνα διαβουκολῆται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ κοινὴ γνώμη.

Ὅπως δὲ παραπλανήσῃ περισσότερον τὸν λαὸν ὁ Δάνεφ συνέταξε καὶ ὑπέβαλε τοὺς ὅρους ἐκείνους εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐνισχύων οὕτω τὴν πεποίθησιν τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ ἐπὶ τῶν φανταστικῶν βουλγαρικῶν νικῶν.

Ἐν τοσούτῳ ἡ τακτικὴ ἐκείνη τῆς βουλγαρικῆς κυρβερνήσεως δὲν ἦτο προωρισμένη νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πολύ.

Μυστικαί τινες διαδόσεις καὶ ἀόριστοι φῆμαι ἤρχισαν νὰ κυκλοφοροῦν μεταξὺ ὡρισμένων κύκλων ἐνισχυόμεναι ἐκ τῆς σιγῆς ἣν ἐτήρουν οἱ ἐπίσημοι.

Κατὰ τὰς φήμας ἐκείνας ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς ἐφέρετο νικητὴς τελείως ἐν Γευγελῇ, Νιγρίτῃ καὶ καθ' ὅλον τὸ Σερβικὸν μέτωπον.

Καὶ ἀποτέλεσμα τῶν τρομακτικῶν αὐτῶν διαδόσεων ἦτο ἡ ἐξυφανθεῖσα συνωμοσία ἐν Σόφιᾳ ἥτις ἠπείλει τὸν θρόνον τοῦ Φερδινάνδου καὶ τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Δάνεφ.

Ἡ βουλγαρικὴ κυβέρνησις λαβοῦσα γνῶσιν τῆς συνωμοσίας ἔσπευσεν εὐθὺς νὰ διαψεύσῃ τὰς Ἑλληνο-σερβικὰς νίκας χαρακτηρίσασα αὐτὰς ὡς ἀσημάντους καὶ ὑπισχνουμένη ὅτι ἐν τῇ προσεχεῖ ἐξελίξει τῶν πραγμάτων ἡ βουλγαρικὴ στρατιὰ θὰ κατισχύσῃ ἐν τέλει ὑπερφαλαγγίζουσα τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἀνακτῶσα τὰς ὑπ᾽ αὐτῶν καταληφθείσας θέσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος ὁμιλῶν περὶ τῶν ἀρξαμένων ἐχθροπραξιῶν. — Ἡ εὐθύνη εἰς τοὺς Βουλγάρους.

Εἴπομεν ἤδη εἰς προηγούμενον κεφάλαιον ὅτι ἡ Βουλγαρία ἐξαντλήσασα ὅλας τὰς ἐνεργείας αὐτῆς πλησίον τῶν τέως συμμάχων της καὶ μὴ ἐπιτυχοῦσα τὴν συγκατάθεσιν αὐτῶν πρὸς περιστολὴν καὶ κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν, προέβη εἰς ἐσπευσμένην ἔκκλησιν πρὸς τὰς μεγάλας Δυνάμεις, ἱκετεύουσα πλέον τὴν ἐπέμβασιν αὐτῶν πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Ἀλλ᾽ οὔτε τῶν Δυνάμεων ἡ ἐπέμβασις οὔτε ἡ μονομερὴς κατόπιν ἔκκλησις τῆς Ρωσσίας πρὸς τοὺς σμμμάχους ἠδυνήθησαν νὰ προλάβωσι καὶ νὰ ἀναστείλωσι πλέον τὰς ἀρξαμένας ἐχθροπραξίας.

Ἡ περίοδος τῶν διπλωματικῶν συζητήσεων εἶχε λήξει καὶ ἐδίδετο ὁ λόγος εἰς τὸ τηλεβόλον καὶ τούς στρατούς.

Ἡ ἀδιάλλακτος αὕτη στάσις τῶν Συμμάχων Σερβίας καὶ Ἑλλάδος ἀρνηθεισῶν ἀπολύτως τὴν ἀναστολὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν, προυκάλεσε ζωηρὰν αἴσθησιν ἐν Εὐρώπῃ χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἐπισύρῃ μομφὴν τῶν εὐρωπαϊκῶν κυβερνήσεων ἐναντίον τῶν δύο συμμάχων διὰ νὴν ἀδιάλλακτον αὐτῶν στάσιν.

Εἰς τὴν συνείδησιν ὅλων ἀνεξαιρέτως εἶχε παγιωθῇ ἡ πεποίθησις ὅτι οἱ δύο σύμμαχοι εἶχον ὑπὲρ ἑαυτῶν πληρέστατον δίκαιον ἀρνούμενοι νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Εὐρώπης.

διότι ὑπὸ πάντων ἀνεγνωρίζετο ὅτι τὴν εὐθύνην τῶν γεγονότων εἶχεν ἀκεραίαν ἡ Βουλγαρία κατόπιν τῆς συμπεριφορᾶς αὐτῆς πρὸς τοὺς τέως συμμάχους της.

*
* *

Ὁ εὐρωπαϊκὸς τύπος ἐξ ἄλλου ἀπέφευγε νὰ σχολιάζῃ τὴν στάσιν τῶν συμμάχων μόνον δὲ ἐφημερίδες τινὲς ἐν αἷς οἱ «Τάϊμς» τοῦ Λονδίνου καί ὁ «Χρόνος» τῶν Παρισίων ἐκφέρουσαι τὰς κρίσεις αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἀρνητικῆς ἀπαντήσεως τῶν συμμάχων πρὸς τὴν ἔκκλησιν τῶν Δυνάμεων καὶ τῆς Ρωσσίας, ἀνεγνώριζον ὅτι ἡ ἀπάντησις αὕτη εἶνε ἀπόρροια τῆς κακοπιστίας καὶ τοῦ ἀδιαλλάκτου πνεύματος τῆς Βουλγαρίας ἥτις ἐπεδίωξε νὰ ἀποφύγῃ μὲ κάθε τρόπον τὴν διαιτησίαν τοῦ Τσάρου, προσδοκῶσα τὴν ἔκβασιν τοῦ πολέμου ὑπέρ αὐτῆς.

Καὶ τὸ παγκόσμιον εὐρωπαϊκὸν φύλλον συνεπήγετο ἐν τέλει τὰ ἑξῆς.

Ἡ στάσις τῶν συμμάχων ἀπέναντι τῆς ἐκλήσεως τῶν Δυνάμεων πρὸς εἰρήνευσιν καὶ ἡ ἄρνησις αὐτῶν ὅπως συμμορφωθοῦν πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Ρωσσίας εἶνε ἀπολύτως δικαιολογημένη.

Ἡ Βουλγαρία εἶνε ἀξία τῆς τύχης της. Αὐτὴ ὑπέχει τὴν εὐθύνήν τοῦ ἀρξαμένου πολέμου, διότι αὐτὴ τὸν προεκάλεσε. Οἱ δύο σύμμαχοι κατέφυγον εἰς ὅλα τὰ μέσα ὅπως ἐπιτύχωσι συμβιβαστικὴν λύσιν. Ἤδη ἡ Βουλγαρία συναισθανομένη τὸ βάρος τῶν εὐθυνῶν καὶ βλέπουσα τὸ ἔδαφος κλονιζόμενον ὑπὸ τοὺς πόδας της προσφεύγει εἰς τὴν προστασίαν τῆς Ρωσσίας καὶ τῶν ἄλλων Δυναμεων, ἐνῷ πρὸ ὀλίγου ἀκόμη μετὰ περιφρονήσεως ἀπέρριπτε τὴν πρότασιν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας ζητοῦντος διαιτητικὴν λύσιν.

Ἤδη ὅμως οἱ δύο σύμμαχοι οὐδεμίαν ἔχουσιν ἐμπιστοσύνην πρὸς αὐτήν, ἡ δὲ Βουλγαρία ἡ ἐξωθήσασα τὰ πράγματα εἰς πόλεμον ὀφείλει νὰ ὑποστῇ τὰς συνεπείας αὐτοῦ.

Πρὸς τὰς κρίσεις ταύτας ἐφημερίδων τινῶν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τύπου προσετέθη κατόπιν καὶ ἡ εὐθεῖα ὅσον καὶ τελείως δεδικαιολο-

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁ Β κατὰ τὴν μάχην τοῦ Κιλκίς.

γημένη δήλωσις τὴν ὁποίαν ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος ἐποιήσατο πρὸς τὸν Ἡμερήσιον Τηλέγραφον προκληθεὶς ὑπὸ τῆς ἐφημερίδος ταύτης.

Ἐν συνεντεύξει πρὸς τὸν «Ἡμερήσ. Τηλέγραφον» τοῦ Λονδίνου ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Κορομηλᾶς ὁμιλῶν περὶ τῶν ἐξ ὑπαιτιότητος τῶν Βουλγάρων ἀρξαμένων ἐχθροπραξιῶν, ἐκφράζει τὴν πεποίθησιν ὅτι οὐδεὶς ἐν Εὐρώπη θὰ ἀποδώση εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν εὐθύνην τοῦ πολέμου.

«Ἐδώκαμεν κατ' ἐπανάληψιν, εἶπεν ὁ κ. ὑπουργὸς, ἀποδείξεις τῆς ἐπιθυμίας ἡμῶν νὰ ἐπιτύχωμεν φιλειρηνικὴν λύσιν. Προχθὲς ἀκόμη εἰς μίαν ἀνακοίνωσίν μου ἐχαρακτήριζα τὸν πόλεμον τοῦτον ὡς αἰσχύνην τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ πολέμου, τὸν ὁποῖον διεξάγομεν ἐναντίον τοῦ προαιωνίου ἡμῶν ἐχθροῦ.

»Φαίνεται ἐν τούτοις ὅτι ἡ Βουλγαρία θέλει τὸν πόλεμον· διὰ τὸν λόγον αὐτὸν μᾶς ἐπετέθη καὶ ἄλλοτε, διὰ τὸν ἴδιον λόγον μᾶς ἐπιτίθεται καὶ σήμερον κατὰ τρόπον, ὁ ὁποῖος δὲν ἀφήνει πλέον τὴν παραμικρὰν ἀμφιβολίαν περὶ τῶν προθέσεών της.

«Ἀλλ' ἔχομεν καὶ ἡμεῖς τὴν ὑποχρέωσιν ν' ἀμυνθῶμεν· εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ παράσχωμεν ἐλευθερίαν ἐνεργείας εἰς τὸν στρατόν μας, ὅστις μέχρι σήμερον εἶχεν αὐστηρὰς διαταγὰς νὰ κρατῇ πάντοτε θέσιν ἀμυντικήν.

«Τὴν εὐθύνην ὁλόκληρον ὑπέχει κατὰ συνέπειαν ἡ Κυβέρνησις τῆς Σόφιας, ὑπὸ τοιοῦτο δὲ πνεῦμα πρόκειται νὰ προβῶ εἰς σχετικὰς ἀνακοινώσεις τόσον πρὸς τὰς Μεγ. Δυνάμεις ὅσον καὶ ἐν Σόφιᾳ.»

Εἰς παρατήρησιν τοῦ Ἄγγλου ἀνταποκριτοῦ, ὅτι εἶνε ἐνδεχόμενον τὰ συμβάντα ν' ἀποτελοῦν ἀνεύθυνον ἐνέργειαν τῶν κατὰ τόπους Βουλγαρικῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν, ἐφ' ὅσον δὲν ἐκηρύχθη κατὰ τύπους ὁ πόλεμος ὑπὸ τῆς Βουλ-

γαρίας, ὁ κ. ὑπουργὸς ἀπήντησεν ὅτι τοιαύτη ὑπόθεσις δὲν δύναται νὰ σταθῇ· καὶ προσέθηκεν :

«Ἡ ἐπίθεσις ἡ ἐνεργηθεῖσα ἀπὸ τῆς πρωίας τῆς Χθὲς εἶνε τοιαύτης φύσεως καὶ τοιαύτης ἐκτάσεως, ὥστε μόνον αἱ κεντρικαὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ ἠδύναντο νὰ τὴν διατάξωσιν. Ἐξ ἄλλου οἱ Βούλγαροι ἤρχισαν τὰς ἐχθροπραξίας ἐναντίον καὶ τῶν Σέρβων. Μήπως ἄλλως τε τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ στρατηγὸς Χασαπτῆεφ ἀπέστειλε τὰς ἀποσκευάς του ἐκ Θεσσαλονίκης δι' εἰδικοῦ τραίνου ἀπὸ τῆς 5ης πρωινῆς ὥρας τῆς χθὲς δὲν ἀποτελεῖ καθ' ἑαυτὸ ἐπαρκῆ μαρτυρίαν τοῦ προδιαγεγραμμένου σχεδίου ;»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Τὰ γεγονότα τοῦ πολέμου εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλήν. Ὁ λόγος τῶν κ. κ. Βενιζέλου καὶ Ράλλη. Τὸ διάγγελμα τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν.

Εὐθὺς ὡς ἐγενικεύθησαν αἱ ἐχθροπραξίαι καθ' ὅλον τὸ μέτωπον καὶ ἀνηγγέλθησαν αἱ πρῶται Ἑλληνικαὶ νίκαι, ἐγένετο δὲ ἡ ἀνακλησις τοῦ Ἕλληνος πρεσβευτοῦ τῆς Σόφιας κ. Πανᾶ, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου ἐθεώρησεν ὅτι εἶχε καθῆκον νὰ καλέσῃ εἰς ἔκτακτον συνεδρίασιν τὴν ἐθνικὴν ἀντιπροσωπείαν καὶ νὰ ἀναγγείλῃ αὐτῇ τὰς μέχρι τοῦδε ἐνεργείας αὐτῆς ὑπὲρ τῆς εἰρηνικῆς διευθετήσεως τῶν πραγμάτων, νὰ ἐξηγήσῃ δὲ τὴν ἀνάγκην, ἥτις ὑπέβαλε τὸν δεύτερον τοῦτον πόλεμον.

Ταυτοχρόνως ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων Κωνσταντῖνος διὰ διαγγέλματος αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν ἀνέπτυσε τοὺς λόγους

καὶ τὴν σημασίαν τοῦ νέου πολέμου, ἐκάλει δὲ τὸ Ἔθνος του εἰς νέας θυσίας καὶ εἰς νέους ἀγῶνας.

Τὸ Βασιλικὸν ἐκεῖνο διάγγελμα ἐκδοθὲν ἐν Μπάλτσᾳ ἀνεγνώσθη κατὰ τὴν μοναδικὴν καὶ ἱστορικὴν συνεδρίασιν τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς τὴν 21 Ἰουνίου, ἐδημοσιεύθη δὲ ἐν ἐκτάκτῳ παραρτήματι τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

Τὴν ἑσπέραν τῆς 21 Ἰουνίου 1913 ἡ Ἑλληνικὴ Βουλὴ ἐκαλεῖτο εἰς συνεδρίασιν ἥτις ἀπέβη ἱστορικὴ καὶ θυελλώδης.

Ἡ ἀντιπολίτευσις ἐκπροσωπουμένη διὰ τῶν ἀρχηγῶν αὐτῆς Ράλλη Γούναρη ἠθέλησε νὰ μεμφθῇ τὴν Κυβέρνησιν Βενιζέλου ὡς μὴ διαπραγματευθεῖσαν καλῶς τὰ ἐθνικὰ ζητήματα, καὶ ὡς διαλύσασαν τὴν Βαλκανικὴν συμμαχίαν.

Ὁ λόγος τοῦ πρωθυπουργοῦ Βενιζέλου νευρώδης καὶ ἀπαράμμιλος εἰς ὁρμὴν καὶ ἐπιχείρημα ἔχει οὕτω·

ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ. Ἀπὸ τῆς τελευταίας διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς συνωμολογήθη εἰρήνη μεταξὺ τῶν συμμάχων καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ ὅμως ἡ Βουλὴ δὲν συνεκαλεῖτο διότι καλῶς ᾐσθάνετο ἡ Κυβέρνησις ὅτι ἡ συνομολόγησις τῆς εἰρήνης ἐκείνης δὲν ἀπετέλει ἠκόμη τὸ τέρμα τοῦ ἀγῶνος, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀποδυθῇ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος.

Ὅ,τι εἶχε λάβει χώραν μεταξὺ τῶν συμμάχων κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου εἶχε γεννήσῃ ζωηρὰς ἀνησυχίας εἰς τὴν συνείδησιν καὶ τῶν κυβερνώντων καὶ τοῦ Ἔθνους περὶ τοῦ ἂν θὰ κατωρθοῦτο μέχρι τέλους εἰρηνικῶς νὰ γίνῃ ἡ διανομὴ τοῦ ἀπελευθερωθέντος ἐδάφους καὶ ἂν θὰ ἦτο δυνατὸν ὅπως ἀσφαλισθῇ εἰς ἐκείνους τοὺς πληθυσμούς, οἵτινες ἐκ γεωγραφικῶν λόγων θὰ περιήρχοντο οὐχὶ εἰς τὰ ὁμογενῆ, Κράτη, ἂν ἦτο δυνατόν, λέγω, ν' ἀσφαλισθῇ εἰς τοὺς πληθυσμοὺς ἐκείνους βίος ἀνεκτός.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου μετὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Τουρκίας. ἡ Ἑλλὰς ἤρχισεν ἀπευθυνομένη πρὸς τοὺς συμμάχους διὰ νὰ ζητήσῃ καὶ πάλιν νὰ κανονισθῇ ἐν καιρῷ τὸ ζήτημα τὸ ὁποῖον ἐγεννᾶτο ἐκ τοῦ πολέμου ἐκείνου, τὸ ζήτημα τῆς διανομῆς, καὶ διαχαράττουσα γραμμὴν τῶν ἐθνολογικῶν αὐτῆς ἀξιώσεων προσέθετεν ὅτι ἐπειδὴ προέβλεπε δυσχερὲς ἴσως τῆς ἀπ'

εὐθείας συνεννοήσεως νομίζει ἐπιβεβλημένον εἰς αὐτὴν νὰ προτείνῃ ὅπως ἐὰν τοιαύτη φιλικὴ συνεννόησις ἀπ' εὐθείας δὲν κατωρθοῦτο τὰ τῶν διαφωνιῶν ὑποβληθῶσι πρὸς λύσιν εἰς διαιτησίαν.

Ἐν τούτοις παρήρχοντο μῆνες μετὰ μῆνας χωρὶς νὰ κατωρθοῦται σαφὴς ἀπάντησις ἐπὶ τῶν ἐρωτήσεων ἡμῶν.

Παρεπεμπόμεθα εἰς τὸ πέρας τοῦ πολέμου καὶ ὅτε τὸ πέρας τοῦ πολέμου ἐπῆλθεν ἐγένετο δὲ δυνατὸν εἰς ἕνα τῶν συμμάχων ὅπως συγκεντρώσῃ στρατὸν παρὰ τὴν ἡμετέραν συγκέντρωσιν ἤρχισαν αἱ ἀλλεπάλληλοι ἐπιθέσεις κατὰ τῶν τμημάνων τῆς στρατιωτικῆς κατοχῆς ἡμῶν.

Τελευταῖον ἀκόμη παρεβιάζετο γραμμὴ οὐδετέρα, ἥτις εἶχε χαραχθῆ μετὰ προγενεστέραν σύγκρουσιν περὶ τὸν Ἀγγίτην ποταμὸν καὶ κατελαμβάνετο τὸ ἥμισυ τοῦ Παγγαίου.

Καὶ ὅμως ἐζητήσαμεν νὰ ἐξαντλήσωμεν μέχρι τέλους ὅλην τὴν δυνατὴν ὑπομονήν, ἡ ὁποία ἠδύνατο νὰ προλάβῃ τὸν κίνδυνον νέας αἱματοχυσίας ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἵμου καὶ ἐδέχθημεν ὅπως ἡ γραμμὴ τῆς διαχαράξεως— τῆς προσωρινῆς ἐννοεῖται πάντοτε, τῆς ἀσχέτου πρὸς τὴν ὁριστικὴν διαχάραξιν τῶν ὁρίων μεταξὺ τῶν συμμάχων, — ὅπως ἡ γραμμή, λέγω, τῆς διαχαράξεως τῆς στρατιωτικῆς κατοχῆς ὁρισθῇ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ καθεστῶτος τὸ ὁποῖον εἶχε δημιουργηθῆ μετὰ τὴν ἐπιτυχῆ προσβολὴν ἐκ μέρους τοῦ συμμάχου καὶ συνετάσσετο τὸ πρωτόκολλον τῆς Θεσσαλονίκης μεταξὺ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς στρατιᾶς τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἀπέναντι ἡμῶν καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἐπιτελείου τοῦ ἡμετέρου διὰ τοῦ ὁποίου ἐρρυθμίζοντο τὰ τῆς στρατιωτικῆς ταύτης κατοχῆς.

Καὶ ὅμως οὔτε ταῦτα ἐγένοντο σεβαστὰ ἐκ μέρους τοῦ συμμάχου οὔτε τὸ πρωτόκολλον ἐξετελέσθη ἐν ὅλῳ, ἀλλὰ καὶ πέραν τούτου, ὅτε ἐπιστεύθη ὅτι αἱ ἀπέναντι δυνάμεις ἡμῶν ἦσαν ἀνεπαρκεῖς πρὸς ἀντίστασιν — ὅπως καὶ τῷ ὄντι ἦσαν, διότι μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ πρωτοκόλλου ἐγκατελείφθη πλέον ἡ συγκέντρωσις τοῦ στρατοῦ ἡμῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς στρατιωτικῆς κατοχῆς καὶ ἐγένετο συγκέντρωσις αὐτοῦ καθαρῶς στρατιωτικὴ δι' ἐνδεχομένην χρησιμοποίησιν ἀπέναντι περιστάσεων προβλεπομένων

— παρεβίασε καὶ τὴν γραμμὴν ταύτην καὶ κατέλαβεν ὁλόκληρον τὸ Παγγαῖον.

Ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἀπὸ τῶν Ἐλευθερῶν μέχρι τῶν Κοτσάνων εἰς τὰ δύο μέτωπα τῆς παρατάξεως τῆς ἑλλληνικῆς καὶ τῆς σερβικῆς ἤρχισεν ἡ ἐπίθεσις ραγδαίως ἐκ μέρους τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἀπωθοῦντος καὶ Σέρβους καὶ Ἕλληνας ἐν τῇ πρώτῃ ὁρμῇ. Ἦτο φανερὸν πλέον μετὰ τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν τῶν συμμάχων, ὅτι εἶχεν ἀποκοπῆ ἐκ ρίζης πᾶσα ἐλπὶς ὅτι ἦτο δυνατὴ εἰρηνικὴ λύσις τῶν διαφορῶν.

Ἐν τῇ ἀντιλήψει δὲ ταύτῃ ἡ Ἑλλὰς δὲν εὑρίσκετο μόνη· καὶ ἕτεροι ἐκ τῶν συμμάχων, μετὰ τῶν ὁποίων καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἀγῶνος τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἡ Ἑλλὰς διετέλεσεν ἐν πλήρει ἐπαφῇ καὶ ἁρμονίᾳ καὶ ἕτεροι, λέγω, σύμμαχοι, μεθ' ὧν προῆλθεν εἰς συνεννοήσεις, ἀνεγνώρισαν ὅτι εὑρισκόμεθα ἐνώπιον πολέμου ἀκηρύκτου, ἀλλὰ πολέμου ἀληθοῦς, κατὰ τοῦ ὁποίου ἐπεβάλλετο νὰ ληφθῶσιν ἐκ μερους τῶν λοιπῶν συμμάχων τὰ ἀνάλογα μέτρα. (Εὖγε, εὖγε, χειροκροτήματα).

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας αὐτῆς, καθ' ἣν ἐγένετο ἡ ἐπίθεσις αὐτὴ κατὰ τοῦ σερβικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ διετάχθη αὐθημερὸν γενικὴ προέλασις τοῦ στρατοῦ ἡμῶν, ἀπὸ τῆς ἡμέρας αὐτῆς καὶ μόνον, ὅτε διετάσσετο ἡ προέλασις καὶ μόνον ὅτε ἐκαθαρίζετο ἡ Θεσσαλονίκη ἀπὸ τῆς ἐκεῖ παρουσίας τῆς βουλγαρικῆς φρουρᾶς, μόνον τότε ἡ βουλγαρικὴ Κυβέρνησις ἤρχισεν ἰσχυριζομένη ὅτι δὲν εἶχε διαθέσεις πολεμικάς, ὅτι δὲν εἶχε διαθέσεις ἐπιθετικάς, ὅτι ἦτο διατεθειμένη νὰ διατάξῃ τὴν ἀναστολὴν τῆς προελάσεως τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ, καὶ ἐν τούτῳ—ἐννοεῖται καίτοι δὲν ἐτολμᾶτο νὰ διατυπωθῇ τὸ πρᾶγμα—ἐδεχόμεθα τὴν κατοχὴν τοῦ ἐδάφους, τὸ ὁποῖον κατελήφθη διὰ παρασπονδίας ἀπὸ τὸν τέως παράδοξον σύμμαχον (ἱλαρότης)...

Ἀλλ' ἀφ' ἧς στιγμῆς ἡ προσπάθεια πρὸς τὴν εἰρηνικὴν λύσιν τῶν διαφορῶν εἶχε ναυαγήσει ἐντελῶς καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ διατάξωμεν τὴν προέλασιν τοῦ στρατοῦ ἡμῶν, δὲν ὑπῆρχε πλέον στιγμὴ ἀμφιβολιῶν καὶ δισταγμῶν. Ἠσθανόμεθα καλῶς ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἀπολεσθῇ οὐδὲ κἂν ἡμέρα ὅτι εὑρισκόμεθα ἐνώπιον

δῆθεν συμμάχου, ἀλλὰ πραγματικοῦ ἐχθροῦ, ὁ ὁποῖος θὰ ἐπωφελεῖτο τὴν πρώτην εὐκαιρίαν διὰ νὰ ζητήσῃ, ὅπως καταφέρῃ πλῆγμα καθ' ἡμῶν. Καὶ πράγματι ἡ προέλασις ἡ διαχθεῖσα ἀπέδειξεν, ὡς δεικνύουσι καὶ αὐτὰ τὰ τηλεγραφήματα τοῦ Βασιλέως, ὅτι ὑπῆρχε σχέδιον ἐν ἐκτελέσει τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ προελαύνοντος κατ' αὐτῆς τῆς Θεσσαλονίκης, κατά τῆς ὁποίας ἐπρόκειτο νὰ ἐπιτεθῇ δι' αἰφνιδιασμοῦ.

Κύριοι. καθ' ἣν στιγμὴν προσερχόμεθα διὰ νὰ ζητήσωμεν ἀπὸ τὸ Ἔθνος νέας θυσίας, ἔχομεν ἥσυχον τὴν συνείδησιν ὅτι ἐξηντλήσαμεν μέχρι τῶν ἀκροτάτων ὁρίων, ὅλα τὰ δυνατὰ στάδια τῆς ὑπομονῆς, τῆς ἀνοχῆς, τῆς ἐνδοτικότητος, ὅπως προλάβωμεν τὸν νέον τοῦτον ἀγῶνα μεταξὺ τῶν τέως συμμάχων. Ἔχομεν ἥσυχον τὴν σηνείδησιν ὅτι δὲν παραλείψαμέν τι τὸ ὁποῖον ἐὰν ἐπράττομεν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποφύγωμεν τὸν πόλεμον τοῦτον.

Εὑρισκόμεθα ἐνώπιον τῆς ἀνάγκης τοῦ ν' ἀναλάβωμεν τὸν καθ' ἡμῶν ἐπιχειρηθέντα ἀκήρυκτον πόλεμον, εὑρισκόμεθα εἰς τὴν ἀνάγκην νά τὸν ἀναλάβωμεν μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι οὔτε ἀπέναντι τοῦ Κράτους, οὔτε ἀπέναντι τοῦ πολιτισμοῦ εἴμεθα ὑπεύθυνοι διὰ τὸ νέον αἷμα τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ χυθῇ. Γνωρίζομεν ὅτι αἱ θυσίαι εἶνε βαρεῖαι. Ἤδη τὸ χυθὲν εἶδα εἶνε ἀφθονώτατον. Γνωρίζομεν ὅτι ὁ ἀγὼν θὰ εἶνε δεινός, ἀλλ' ἔχομεν ἀκράδαντον πεποίθησιν ἐπὶ τὴν ἱερότητα τοῦ ἀγῶνος, ἐπὶ τὴν δικαιότητα τοῦ ἀγῶνος, ἐπὶ τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ ἀγῶνος. Ἔχομεν πεποίθησιν ὅτι ἀγωνιζόμεθα οὐχὶ διὰ νὰ κατακτήσωμεν ξένας χώρας, οὐχὶ διὰ νά ἁρπάσωμεν τὰ ἀνήκοντα εἰς ἄλλους. Ἔχομεν τὴν συναίσθησιν ὅτι ἀγωνιζόμεθα ἵνα ἀποκτήσωμεν ὅτι ἀνήκει εἰς ἡμᾶς, χωρὶς νὰ ἐπωφεληθῶμεν ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τοὺς ἄλλους. Δὲν ζητοῦμεν νὰ ἐγκαθιδρύσωμεν ἐν τῇ ἑλληνικῇ χερσονήσῳ ἡγεμονίαν ἑλληνικήν. Τὸ ἑλληνικὸν Ἔθνος ζητεῖ καὶ ἀξιοῖ μετὰ τῶν συμμάχων, ὅπως ἐν τῇ Ἑλληνικῇ χερσονήσῳ ἀποκατασταθῇ ἀληθὴς ἰσορροπία ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς ἐθνογραφίας, συνδυαζομένης ἀναγκαίως πρὸς τὰς περιστάσεις τὰς γεωγραφικάς.

Ὁ ἀντίπαλος τῆς σήμερον, ὁ σύμμαχος τῆς χθές, ἠξίου νὰ ἐγκαθιδρύσῃ ἐπὶ τῆς χερσονήσου ταύτης ἡγεμονίαν, εἰς τὴν

ὁποίαν δὲν ἐδικαιοῦτο ν' ἀποβλέπῃ δι' οὐδένα λόγον, οὔτε βεβαίως λόγῳ ἀνωτέρου πολιτισμοῦ ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαοὺς τοὺς συνοίκους (χειροκροτήματα).

Ἀλλ' οὔτε κἂν λόγῳ ὑπεροχῆς ἀριθμητικῶς ἐθνικῆς. Ἀλλ' ἐὰν ὁ ἀγὼν θὰ εἶναι δεινὸς καὶ αἱ θυσίαι μεγάλαι, εἶνε αἱ θυσίαι αὗται ἀναγκαῖαι καὶ νομίζω ὅτι μετ' ἐμπιστοσύνης πρὸς τὴν ἔκβασιν τοῦ ἀγῶνος ἀπολύτου δύναται ν' ἀποβλέπῃ καὶ ἡ ἐθνικὴ ἀντιπροσωπεία καὶ ὁ ἑλληνικὸς λαός.

Ἡ μέχρι τοῦδε πορεία τοῦ μόλις ἀληθῶς ἀρξαμένου ἀγῶνος, ἡ μέχρι τοῦδε πορεία μαχῶν μεγάλων, κατὰ τὰς ὁποίας ἀντιπαρετάχθησαν ἑκατέρωθεν καὶ ἐκ μέρους τῶν συμμάχων Σέρβων καὶ τῶν ἀπέναντι αὐτῶν κοινῶν ἀντιπάλων, ἑκατοντάδες ὁλόκληροι χιλιάδων ἀνδρῶν, ὁ πολυήμερος ἀγὼν τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου παρέχει ἀρίστους οἰωνοὺς περὶ τῆς τελικῆς ἐκβάσεως αὐτοῦ.

Παντοῦ ἡ νίκη ἔστεψε τὰ ἑλληνικὰ ὅπλα (χειροκροτήματα καὶ ζητωκραυγαὶ ἐκ τῆς αἰθούσης καὶ τῶν θεωρείων).

Πανταχοῦ ὁ ἐχθρός, ὁ ὁποῖος εἶχε τὸ πλεονέκτημα τῆς προσβολῆς καὶ τῆς ἐπιθέσεως καὶ ἑπομένως τῆς ἐκλογῆς τοῦ σημείου, κατὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐνήργει τὴν ἐπίθεσιν, πανταχοῦ παρὰ τὰς πρώτας κατ' ἐπιφάνειαν ἐπιτυχίας κατὰ τῶν προφυλακῶν μας, ὅτε ἤρξατο ἡ ἀληθὴς μάχη, εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὑποχωρήσῃ κακῶς.

ΜΠΡΙΣΙΜΙΤΖΑΚΗΣ. Ζήτω ὁ στρατός! (Χειροκροτήματα καὶ ζητωκραυγαί).

ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ (Πρωθυπουργός). Ἡ ἀπαράμιλλος ἤδη ὁρμή, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ ἐθνικὸς στρατὸς ἀνέλαβε καὶ τὸν νέον τοῦτον ἀγῶνα, ὁρμή, ἡ ὁποία δύναμαι νὰ εἴπω ὅτι δὲν ὑπερεβλήθη ποτὲ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν πολεμικῶν ἀγώνων, ὁρμή, ἡ ὁποία ἔφερεν αὐτὸν ἐκεῖ, ὅπου δι' ἀναμονῆς τινος θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ δι' ὀλιγωτέρων θυσιῶν τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον ἀποκτᾷ ὁρμῶν, ὅπως ὁρμᾷ διὰ τῆς λόγχης ἵνα ἐκτοπίσῃ τὸν ἐχθρόν, ὅλα ταῦτα εἶνε ἐγγύησις περὶ τῆς αἰσίας ἐκβάσεως τοῦ ἀρξαμένου ἀγῶνος.

Καὶ ἤδη θέλετε μοὶ ἐπιτρέψῃ, ὅπως ἀνακοινώσω πρὸς ὑμᾶς τὸ Διάγγελμα τῆς Α. Μ. πρὸς τὸν Λαόν.

Καὶ ὁ ἀκάθεκτος εὔζωνος ὁρμήσας μὲ τὸ ὅπλον προτεταμένον ογχίζει τὸν Βούλγαρον στρατιώτην εἰς τὰ καίρια καὶ κυριεύει τὸ τυροβόλον του.

Πρὸς τὸν Λαόν Μου

Εἰς νέον ἀγῶνα καλῶ τὸν λαόν Μου.

Συμμαχήσαντες μετὰ τῶν ἄλλων χριστιανικῶν Κρατῶ πρὸς ἀπελευθέρωσιν πασχόντων ἀδελφῶν, ηὐτυχήσαμεν νὰ ἴδωμεν τὸν κοινὸν ἀγῶνα στεφανούμενον ὑπὸ τῆς Νίκης κα καταλήσαντα τὴν τυραννίαν, τὰ Ἑλληνικὰ δὲ ὅπλα θριαμ βεύοντα κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν.

Ἡ ἡττηθεῖσα Αὐτακρατορία παρεχώρησεν ἀδιαιρέτω εἰς τοὺς συμμάχους τὸ ἀπελευθερωθὲν ἔδαφος. Ἀλλ' ἐνῷ Ἑλλὰς, δικαία, καθὼς πάντοτε, συμφώνους ἔχουσα καὶ τοὺ δύο ἄλλους τῶν συμμάχων, ἠθέλησε φιλικὴν τὴν διανομὴ τοῦ ἀπελευθερωθέντος ἐδάφους, κατὰ λόγον τῶν δικαιωμάτω ἑκάστου, προτείνασα καὶ τὴν ὑπὸ διαιτησίας κρίσιν τῶν δια φορῶν, ἄπληστος σύμμαχος, ἡ Βουλγαρία, ἀρνηθεῖσα πᾶσα συνεννόησιν καὶ διαιτησίαν, ἐπεζήτησε νὰ σφετερισθῇ κατ τὸ πλεῖστον μόνη αὐτὴ τοὺς καρποὺς της κοινῆς νίκης, μήτ δικαιώματα ἐθνολογικὰ ἀναγνωρίζουσα εἰς τοὺς ἄλλους, μήτ τὰς θυσίας αὐτῶν, μήτε οὐδεμίαν ἄλλην λογικὴν ἀνάγκη ἰσορροπίας. Καὶ μετελθοῦσα πάντα δόλον καὶ αὐθαιρεσίαν ἐπιλήσμων τῶν πρὸς τοὺς συμμάχους ὑποχρεώσεων, ἐπι λήσμων τῶν διδαγμάτων τῆς πικρᾶς πείρας, ἣν ἔχουν ο χριστιανικοὶ λαοὶ τῆς Χερσονήσου ἐκ τῶν διχονοιῶν των ἐ τῷ παρελθόντι, καὶ τῶν λαμπρῶν ἀποτελεσμάτων ἅτινα παρή γαγεν ἡ συνεργασία αὐτῶν, ἔφθασε νὰ ἐπιχειρήσῃ μισελεύθερο πόλεμον, στρέψασα τὰ ὅπλα κατὰ τῶν τέως συμμάχων, ὅπω καταπατήσῃ καὶ εἰδοποιηθῇ τὰ δικαιώματα τούτων, στιγμα τίζουσα τὴν ἱερότητα καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ κοινοῦ ἀγῶνος.

Ἐνώπιον τῆς ἀχαρακτηρίστου ταύτης συμπεριφορᾶς τῆ

Βουλγαρίας τὸ καθῆκον τῶν λοιπῶν συμμάχων ἦτο σαφῶς διαγεγραμμένον. Ἐπεβάλλετο εἰς αὐτούς, πυκνοῦντες τὴν τάξιν, νὰ διατηρήσουν τὴν ἕνωσίν των, ὅπως ἀντεπεξέλθουν κατὰ τῆς ἀκορέστου πλεονεξίας τῆς τέως συμμάχου καὶ ἀμυνθοῦν ὑπὲρ τῶν ζωτικῶν αὐτῶν συμφερόντων, πλήττοντες τάς ἀξιώσεις πρὸς ἡγεμονίαν καὶ ἀσφαλίζοντες τὴν ἰσορροπίαν μεταξὺ τῶν Κρατῶν τοῦ Αἴμου, τόσον ἀναγκαίαν διὰ τὴν εἰρηνικὴν αὐτῶν συμβίωσιν.

Ὁ Ἑλληνικὸς λαός, ἐν στενῇ μετὰ τῆς Σερβίας καὶ τοῦ Μαυροβουνίου ἀλληλεγγύῃ, πεποιθὼς ἐπὶ τὴν ἱερότητα τοῦ σκοποῦ, ἀναλαμβάνει τὰ ὅπλα εἰς νέον ἀγῶνα ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἑστιῶν.

Ὁ στρατός Μου τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης, ὁ ἀναδείξας τὴν Ἑλλάδα μεγαλειτέραν, καλεῖται νὰ συνεχίσῃ τοὺς τετιμημένους ἀγῶνάς του καὶ σώσῃ ἀπελευθερωθέντες ἐκ τῆς Τουρκικῆς τυραννίας ἀδελφοὺς ἀπὸ τῆς ἀπειλουμένης νέας καὶ δεινοτάτης δουλείας,

Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, εἰς ἑδραίαν στηριζόμενον πεποίθησιν ἐπὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ δικαίου του καὶ τὸν ἡρωϊσμὸν τοῦ στρατοῦ, τοῦ κλεΐσαντος τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα καὶ ἀναβιβάσαντος τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸ ὕψος τῶν ἡρωϊκῶν παραδόσεων καὶ τῆς περιλάμπρου αὐτῆς ἱστορίας, οὐδεμιᾶς καὶ πάλιν— εἶμαι ἀπολύτως βέβαιος—θὰ φεισθῇ θυσίας εἰς εὐόδωσιν καὶ τοῦ νέου ἀγῶνος, τοῦ συμπληροῦντος καὶ ἐξασφαλίζοντος τὸ ἀπελευθερωτικὸν ἔργον τοῦ πρώτου,

Εἶναι καὶ ὁ ἀγὼν οὗτος εὐλογητὸς παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅσον καὶ ὁ πρῶτος, καὶ τὴν εὐλογίαν Αὐτοῦ ἐπικαλοῦμαι: «ὅτι ὁ Βασιλεὺς «ἐλπίζει ἐπὶ τὸν Κύριον καὶ τῷ ἐλέει τοῦ Ὑψίστου οὐ μὴ σαλευθῇ».

Ζήτω ἡ μεγαλυνθεῖσα Ἑλλάς!

— Ζήτω τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος!

Ἐν Μπάλτσᾳ τῇ 20 Ἰουνίου 1913
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Β.

Τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον

ΕΛΕΥΘ. Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ, Λ. Α. ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ Κ. Δ. ΡΑΚΤΙΒΑΝ, Ε. ΡΕΠΟΥΛΗΣ, Ι. Δ. ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ ΑΛ. Ν. ΔΙΟΜΗΔΗΣ, ΑΝΔΡ. ΜΙΧΑΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, Ν. Α. ΣΤΡΑΤΟΣ.

Ὁ κ, Βενιζέλος περατώσας τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Βασιλικοῦ διαγγέλματος ἀπευθύνεται πρὸς τὴν Βουλὴν καὶ λέγει.

Εἰς τὰς ζητωκραυγὰς τοῦ Βασιλέως ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ἔθνους νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ἀντιχήσῃ ἐν τῇ Βουλῇ ζητωκραυγή ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ στρατοῦ.

— Ζήτω ὁ Στρατηλάτης Βασιλεύς.

— Ζήτω ὁ νικηφόρος στρατός.

Πάντες οἱ βουλευταὶ ἐγείρονται ὄρθιοι κατὰ τὴν ἐπίσημον ἐκείνην στιγμὴν καὶ ζητωκραυγάζουσιν ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ στρατοῦ.

Τοὺς βουλευτὰς μιμοῦνται καὶ οἱ θεαταὶ καὶ τοιουτοτρόπως ἡ ἑλληνικὴ Βουλὴ παρουσίαζεν θέαμα πρωτοφανὲς ὅσον καὶ συγκινητικώτατον.

Μετὰ τοῦτο ὁ πρόεδρος τῆς Βουλῆς κ. Ζαβιτσᾶνος δίδει τὸν λόγον εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἀντιπολεύσεως κ. Δ. Ράλλην ἥτις ἀνερχόμενος ἐπὶ τῷ βήματι λέγει τὰ ἑξῆς:

Δ. ΡΑΛΛΗΣ. Οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἀμφιβάλλῃ κύριοι, ὅτι καλούμενος ὁ ἐθνικὸς στρατὸς καὶ ὁ ἔνδοξος καὶ δαφνοστεφὴς ἀρχηγὸς αὐτοῦ εἰς νέους ἀγῶνας ἤθελεν ἐπιτελέσει τὸ καθῆκον αὐτοῦ πρὸς τὴν πατρίδα, πρὸς τὸ ἔθνος, οὐδεὶς ἀμφέβαλλε ὅτι ὁπουδήποτε καὶ ἂν ἐκαλεῖτο ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ ὁ ἀρχηγὸς αὐτοῦ, ἤθελον ἐπιδείξει τὰς ἀληθῶς θαυμασίας ἀρετὰς τὰς ὁποίας ἐπέδειξαν καὶ

κατὰ τὸν πρὸς τὴν Τουκίαν ἀγῶνα καὶ κατὰ τὸν ἄρτι ἀρξάμενον τοιοῦτον πρὸς τοὺς συμμάχους τῆς Κυβερνήσεως.

Ἴσως μὲ τὰς δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως διὰ τοῦ στόματος τοῦ κ. Προέδρου αὐτῆς ὤφειλεν οὗτος νὰ καταθέσῃ εἰς τὴν Βουλὴν τὰς διαμαρτυρίας ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι ἐκοινοποιήθησαν πρὸς τοὺς τέως συμμάχους, πρὸς τὴν Βουλγαρίαν, καὶ θὰ παρακαλέσω τὸν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως ἢ τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν νὰ καταθέσῃ αὐτὰς ἐκτὸς ἂν ἤθελε πιστοποιήσῃ ὅτι τὰ δημοσιευθέντα κείμενα εἶνε πράγματι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα καὶ ἐπισήμως ἐπεδόθησαν.

Ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἐν τῇ διαμαρτυρίᾳ ἐκείνῃ τῇ βεβαιωθείσῃ ὡς τῇ μόνῃ ἀληθεῖ περιωρίσθη νὰ καταδείξῃ τὰς παρασπονδίας εἰς ἃς προῆλθον οἱ τέως σύμμαχοι ἀπὸ ἀπόψεως στρατιωτικῆς καὶ ἂν ἐνθυμοῦμαι ἀκριβῶς ἡ διαμαρτυρία ἐκείνη καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι διετάχθη ὁ στρατὸς νὰ προελάσῃ ὅπως ἀνακτήσῃ τὰς θέσεις αὐτοῦ καὶ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἄμυναν αὐτοῦ.

Δὲν θέλω νὰ ἀδικήσω τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὴν νοημοσύνην αὐτῆς. Ὑποθέτω, ὅτι ἡ Κυβέρνησις δὲν ἤθελε ν' ἀποκαλύψῃ ὁλόκληρον τὸν σκοπὸν εἰς τὸν ὁποῖον ἀποδυόμεθα ἤδη.

Ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς καὶ διὰ τοῦ Διαγγέλματός του καὶ διὰ τοῦ τηλεγραφήματός του, τὸ ὁποῖον ἀπηύθυνε πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν ἐφημερίδα, ἀποδίδει εὐρύτητα εἰς τὸν ἀγῶνα, εἰς τὸν ὁποῖον ἀποδυόμεθα.

Δὲν πρόκειται περὶ προελάσεως σκοπούσης τὴν ἀνάκτησιν ἀπολεσθεισῶν θέσεων κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ κ. προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, τὴν ἐξενεχθεῖσαν ἐντεῦθεν ἐξ ὀλιγωρίας αὐτῆς μετὰ τὸν καθορισμὸν τῆς οὐδετέρας ζώνης.

Γνωρίζομεν ἤδη, ἂν καὶ δὲν ἀνεκοινώθησαν ἐπισήμως, ὅτι ὁ ἐθνικὸς στρατὸς ὑπέστη θυσίας μεγίστας, εὐτυχῶς δ' ἀνέκτησε πάσας τὰς θέσεις τὰς ἀπολεσθείσας καὶ τὰς ἀνέκτησε προσθέσας μίαν περιπλέον σελίδα εἰς τὴν ἔνδοξον στρατιωτικὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος.

Ἀλλὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ δὲν εἶνε καὶ μήτε ἔπρεπε νὰ εἶνε ἡ

ἀνάκτησις τῶν θέσεων τὰς ὁποίας ἐκ δόλου καὶ ὀλιγωρίας ἡμῶν κατέλαβον οἱ τέως σύμμαχοι ἡμῶν.

Ὁ Βασιλεύς ἔδωκε διὰ τῆς ἐπιστολῆς Του ἐκείνης καὶ διὰ τοῦ τηλεγραφήματός Του πρὸς τὴν ἀγγλικὴν ἐφημερίδα τὴν εὐρυτάτην ἔννοιαν τοῦ ἀγῶνος εἰς τὸν ὁποῖον ἀποδυόμεθα.

Εἶνε ἀγὼν εἶπε ἐπιβαλλόμενος εἰς τὴν φιλανθρωπίαν. Καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δὲν ἠθέλησε νὰ ἀναπτύξῃ ἐντεῦθεν ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ὡς δίδοντα τὸν χαρακτῆρα τοῦ νέου ἀγῶνος, τὰ περιέλαβεν ἐν τῷ τηλεγραφήματι τῷ Βασιλικῷ. Δὲν πρόκειται μόνον περὶ παρασπονδίας καὶ περὶ καταλήψεως ὡρισμένων σημείων, τὰ ὁποῖα ἀπέναντι τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατερειπωθέντος εἶνε ἐλεεινὰ ράκη.

Πρόκειται περὶ τῆς διασώσεως ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῶν Θρακικῶν, τῶν Μακεδονικῶν καὶ τῶν Ἠπειρωτικῶν, πρόκειται περὶ ἀγῶνος ὑπὲρ τῶν ὅλων, πρόκειται περὶ ἀγῶνος ἐλευθερώσεως τῶν ὁμαιμόνων μας, διότι ἐπηγγέλθημεν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀγῶνος, τοῦ ἄρτι λήξαντος, τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ καὶ τὸν ὑπερβάλλομεν εἰς δουλείαν ἐπαχθεστέραν τῆς μακραίωνος ἐκείνης, διότι δὲν ἔμενεν εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν—μὴ γελᾶτε κύριοι ὑπουργοί, μήτε ἡ ὑπόστασις ἡ οἰκονομική, μήτε ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου, μήτε ἡ ἀσφάλεια αὐτοῦ. Ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον, ὅπου οἱ σύμμαχοι ἡμῶν κατέλαβον χώρας ἑλληνικὰς ὁ Ἑλληνισμὸς γοερὰς ἐκβάλλει κραυγάς. Σφαγαί, ἀτιμώσεις, λεηλασίαι, δηώσεις ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον.

Αὕτη εἶνε ἡ ἐλευθερία τὴν ὁποίαν ἐδωρήσαμεν εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν τὸν Θρακικὸν καὶ τὸν Μακεδονικὸν μετὰ τοσούτους ἐνδόξους ἀγῶνας καὶ τοσαύτας θυσίας καὶ ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καὶ εἰς τὴν διακοίνωσιν ἢ διαμαρτυρίαν καὶ σήμερον ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς ἀπεδειλίασε νὰ μνημονεύσῃ τὰ κατορθώματα τῶν συμμάχων ἀπεδειλίασε νὰ ἐκφέρῃ μίαν λέξιν παρηγορίας πρὸς ὅλους ἐκείνους τοὺς πληθυσμοὺς τοὺς ὁποίους διὰ τῆς συμμαχίας του παρέδωκεν εἰς τοὺς δαίμονας τοῦ πολέμου.

Μοιραῖον κύριοι, τὸ ἀποτέλεσμα εἰς τὸ ὁποῖον μετὰ τόσον ἔνδοξον ἀγῶνα κατεπλήξαμεν σήμερον. Παρείδομεν τὰ διδάγματα

ὁλοκλήρου χιλιαετηρίδος παρείδομεν καὶ τὰ διδάγματα τῆς προσφάτου ἱστορίας.

Καὶ ὅταν κατελήφθη τὸ Παγγαῖον καὶ ὅταν κατελήφθησαν αἱ Ἐλευθεραὶ καὶ κατελήφθη καὶ ἡ Γουμέντζα καὶ κατελήφθη καὶ ἡ Γευγελῆ ἀνένηψεν ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καὶ μᾶς εἶπε :

Τέλος πάντων ἐπείσθην, ὅτι πρόκειτα ὄχι πλέον περὶ συμμάχων, ἀλλὰ περὶ ἐχθρῶν, ἐχθίστων. Ἦτο καιρός !

Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἀγαθοπιστία τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν ὑπουργῶν αὐτοῦ, ἤγαγεν εἰς τὰς θυσιας εἰς τὰς ὁποίας ἐκάλεσε καὶ προθύμως τὸ ἔθνος θὰ ὑποβληθῇ, ἀλλ' ἤγαγε καὶ εἰς ἀγῶνα ὑπὲρ τῶν ὅλων, διότι τοῦτο πρέπει νὰ πληροφορηθῇ ὅλος ὁ Ἑλληνισμός, ὅτι πρόκειται νῦν περὶ ἀγῶνος ὑπὲρ τῶν ὅλων.

Δὲν πρόκειται περὶ ἡγεμονίας, ὅπως εἶπεν ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως· πρόκειται περὶ τῆς διασώσεως ὁλοκλήρου τοῦ ἑλληνισμοῦ, τὸν ὁποῖον διένειμεν, ὅπως διένειμεν ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως.

Ναί· πρέπει νὰ ἐννοηθῇ ὅτι ὁ ἑλληνισμὸς καλεῖται σήμερον εἰς τὸν ὑπέρτατον τῶν ἀγώνων, ὁ ὁποῖος διεξήχθη παρ' αὐτοῦ ἀπὸ πέντε ὁλοκλήρων αἰώνων.

Πρέπει διὰ παντὸς τρόπου νὰ σώσωμεν τὸν ἑλληνισμόν.

Πρέπει διὰ παντὸς τρόπου νὰ ἀνασυντάξωμεν τὸν ἑλληνισμόν, συνδέσωμεν τὴν ἑνότητα αὐτοῦ καὶ νὰ καταστήσωμεν ἐκ νέου τὴν ἀλληλεγγύην μεταξὺ τῶν πληθυσμῶν, τὴν ὁποίαν ἀλληλεγγύην, τὴν ὁποίαν ἑνότητα διεσπάσαμεν τόσον ἀλογίστως.

Δὲν εἶνε ὥρα, κύριοι μεμψιμοιριῶν, δέν εἶνε ὥρα ἀναζητήσεως εὐθυνῶν, ἐὰν δὲ εἶπόν τι τραχὺ περὶ τῆς Κυβερνήσεως, περὶ τῆς πολιτικῆς τὸ εἶπον ὄχι διότι θεωρῶ ὅτι ἡ ὥρα τῆς κρίσεως ἐπῆλθεν, ἀλλὰ διότι εὗρον τὰς δηλώσεις τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ὡς μὴ ἀνταποκρινομένας πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ μεγάλου ἀγῶνος εἰς τὸν ὁποῖον ἀποδύεται σύμπας ὁ Ἑλληνισμός.

Ὁ Ἑλληνισμὸς ἀτενίζει ἤδη πρὸς ἕνα καὶ μόνον πρὸς τὸν Βασιλέα του, τὸ Ἔθνος ἀπὸ τοῦ λίκνου Αὐτοῦ τὸν περιβάλλει μὲ τὴν ἁλουργίδα τοῦ Λυτρωτοῦ τοῦ Γένους τὸν ἐλίκνισε διὰ τῶν

ᾀσμάτων των ἐθνικῶν ἀγώνων, τῶν ἐθνικῶν μαρτύρων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐθνικῶν πόθων. Σήμερον καλεῖται ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος νὰ ἀποδώσῃ τὰ τροφεῖα εἰς τὸ Ἔθνος.

Κραδαίνων ὡς ἱππότης τῆς μυθολογίας τὴν φλογεράν του ρομφαίαν καθ' ὅλα τὰ πέρατα τοῦ ἑλληνισμοῦ δύναται μετὰ πεποιθήσεως νὰ ἀποβλέψῃ ὅτι θέλει περιστοιχισθῇ ὑπὸ δέκα ἑκαττομμυρίων Ἑλλήνων προθύμων καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ζωὴν καὶ τὴν ἰδίαν των περιουσίαν εἰς τοὺς πόδας του νὰ θέσουν.

Ἡ νίκη ἤδη ἔστεψεν αὐτὸν καὶ ἡ νίκη ἀπὸ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀκηρύκτου πολέμου ἐπεδαψίλευσεν αὐτῷ τὰς αὐτὰς χάριτας. Πρέπει νὰ ἔχῃ πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι τὸ ἔθνος τοιαύτην τρέφει ἐμπιστοσύνην πρὸς Αὐτὸν καὶ πρὸς Αὐτὸν μόνον ἀτενίζον ζητεῖ ἀπ' Αὐτοῦ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐθνικῆς ἑνότητος, τὴν διεκδίκησιν τῶν δικαιωμάτων τῶν ἐθνικῶν.

Τοιαύτην εὐρύτητα Αὐτὸς ἔδωκε πρὸς τὸν ἀγῶνα τὸν ἀρξάμενον ὅταν εἶπεν ὅτι ὁ ἀγὼν οὗτος ἐπεβάλλετο ἐκ φιλανθρωπίας.

Ἐπεβάλλετο ἀληθῶς ἐκ τῆς φιλανθρωπίας καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ ὁ ἀγὼν οὗτος, διότι παρεδώκαμεν τὸν ἐθνισμὸν ὄχι τοῖς κυσὶν ἀλλὰ κτηνανθρώποις!

Ὁ ἀγὼν οὗτος εἶνε ὑπέρτατος τῶν ἀγώνων τοὺς ὁποίους ὑπέστη, ὡς εἶπον, ὁ Ἑλληνισμός.

Ἔχω τὴν πεποίθησιν εἰς τὸν ἐθνικὸν στρατὸν καὶ τὸν Ἡγέτην αὐτοῦ ὅτι θέλει τὸν διεξαγάγῃ ἐνδόξως καὶ τελεσφόρως ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ τῆς διασώσεως τοῦ ὅλου Ἑλληνισμοῦ.

Ὁ κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ἀνερχόμενος τὸ βῆμα λέγει, ὅτι ἐθλίβη διὰ τὴν ἀγόρευσιν τοῦ κ. ἐξ Ἀρκαδίας βουλευτοῦ.

Ἐθλίβη, διότι παρὰ τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ δὲν ὑπῆρξε σαφής. Δὲν ὑπῆρξε κἂν οὔτε κοινοβουλευτικός.

Διότι, ἐνῷ εἶπεν, ὅτι δὲν εὑρίσκει τὸν καιρὸν κατάλληλον νὰ ἐλέγξῃ τὸ ἔργον τῆς κυβερνήσεως, εὑρῆκεν ὅμως τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκχύσῃ ὅλον τὸ πάθος καὶ τὴν χολὴν αὐτοῦ κατὰ τῆς κυβερνήσεως.

Χωρίζει αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Βασιλέως καὶ κατα-

Μήπως βροῦμε καὶ ἄλλους Βουλγάρους ;

κρίνει αὐτὴν ὅτι παρέδωκε τὸν Ἑλληνισμὸν δέσμιον εἰς δουλείαν ἐπαχθεστέραν.

— Ἀλλ᾿ ἡ Ἑλλάς, λέγει ὁ κ. Βενιζέλος, ἐμεγαλύνθη διὰ τοῦ ἀγῶνος τούτου, ἐπεξέτεινε τὰ ὅρια αὐτῆς καὶ δὲν δέχεται πλέον τοὺς κολάφους οὓς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ κ. βουλευτοῦ ἐξ Ἀρκαδίας ἐδέχετο, κύπτοντος τούτου καὶ ἀδυνατοῦντος νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ Ἑλληνικὰ δίκαια.

Ἡ Ἑλλάς. λέγει ὁ κ. Βενιζέλος ἀπεξεδύθη εἰς πόλεμον καὶ τὰ ὅρια αὐτῆς ηὐξήθησαν. Ἂς περιμένῃ δὲ ἀκόμη, διότι ὁ πόλεμος ὁ ἐπ᾿ αἰσίοις οἰωνοῖς ἀρξάμενος δὲν ἔληξεν ἔτι. Ἂς περιμένῃ νὰ ἴδῃ τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ.

Τοὺς λόγους τούτους ὑποδέχονται ζωηρότατα χειροκροτήματα ἀπὸ πάσης γωνίας τῆς αἰθούσης καὶ τῶν ἀκροατηρίων.

— Εἶχον σκοπόν, λέγει ὁ κ. Βενιζέλος, μετὰ τὰς πρώτας δηλώσεις νὰ ζητήσω τὴν λῆξιν τῆς συζητήσεως. Ἀλλ᾿ εἶμαι ἤδη ὑποχρεωμένος νὰ ζητήσω τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Βουλῆς μετὰ τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ κ. βουλευτοῦ Ἀρκαδίας.

Νέα θύελλα χειροκροτημάτων ὑποδέχεται τὴν δήλωσιν ταύτην μεθ᾿ ὁ κ. Βενιζέλος ἀναγινώσκει τὰ τηλεγραφήματα περὶ τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, ἅτινα πρὸ ὀλίγου εἶχε κομίσει αὐτῷ ὁ κ. Νίδερ εἰς τὴν Βουλὴν ἐν μέσῳ νέων χειροκροτημάτων.

Ἀκολούθως μέσῳ χειροκροτημάτων ἐπίσης καὶ ζητωκραυγῶν ἀναγινώσκει τὴν ἀπάντησιν τοῦ Βασιλέως εἰς τὸ συγχαρητήριον τῆς Κυβερνήσεως.

Ἀκολούθως ἀνέρχεται τὸ βῆμα τῆς Βουλῆς ὁ κ. Δημητρακόπουλος.

Ὁ κ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, λέγει ὅτι αἱ ἀφιχθεῖσαι εἰδήσεις τῶν νικῶν ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς ἐκδήλωσιν αἰσθημάτων χαρᾶς. Ἔπρεπεν ἐν τούτοις νά ἀναμείνωμεν, ὅπως κρίνομεν τὰ πράγματα μετὰ ψυχραιμίας.

Ἡ Κυβέρνησις ἔχει καθῆκον νὰ ἐξεύρῃ τὴν προσήκουσαν πολιτικὴν κατεύθυνσιν καὶ ἡ Βουλὴ ἔχει καθῆκον νὰ συντρέξῃ τὴν Κυβέρνησιν εἰς τὸ ἔργον της.

Ἀλλ' ἡ Βουλὴ ἐξεπλήρωσε τὸ ἔργον τοῦτο ὡς σῶμα νομοθετικόν, πολιτικόν;

Ἡ Κυβέρνησις ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ ἀγῶνος καὶ κατ' αὐτὸν δὲν κατέστησε γνωστὰ εἰς τὴν βουλὴν ἐκεῖνα τὰ σημεῖα ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ ἐστηρίζετο αὕτη, ἵνα κρίνῃ κατὰ πόσον τὸ ἔργον της ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸ ἔθνος.

Δὲν προτίθεμαι κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην βεβαίως νὰ ζητήσω εὐθύνας περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων της πολιτείας της.

Ἀπέχω νὰ κρίνω ἂν ἡ πολιτική της ἀποτελῇ παράβασιν τῶν κανόνων καὶ τῶν ἀρχῶν αἵτινες δίδουσι τὸ δικαίωμα εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀντιπροσωπείαν νὰ ἐγκρίνῃ τὴν πολιτικήν της.

Ὑποβάλλει ἀκολούθως τὴν γνώμην ὅτι αἱ περιστάσεις ἐπιβάλλουσι μεταβολὴν εἰς τὴν πολιτικήν της.

Ἡ Κυβέρνησις ἥτις προσηλώθη εἰς ἰδέαν ἐπαινετὴν κατ' ἀρχὴν ἀλλὰ δὲν ἐκανόνισε τὴν πολιτικήν της ὥστε νὰ ἀποφύγωμεν τάς σημερινὰς θυσίας αἵτινες ὑπερέβησαν πᾶν ὅριον συγγνωστόν, ἡ Κυβέρνησις προέβη εἰς παραχωρήσεις καὶ ἐκχωρήσεις συνεπείᾳ τῶν ὁποίων τὰ γεγονότα ἐπῆλθον οὕτω ἵνα ἀποδείξουν ὅτι ἡ πολιτικὴ τῆς Κυβερνήσεως ὑπῆρξεν ἀναξία πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ ἀγῶνος.

Λέγει κατόπιν ὅτι ἡ ἀρχὴ δι' ἣν ἡ Κυβέρνησις εἰσεχώρησεν εἰς τὴν συμμαχίαν ἐπλήγη καιρίως διότι ἡ ἀρχὴ ἐκείνη δὲν ἐξεπληρώθη καὶ εἴδομεν ὑποδουλουμένους ἐκείνους διὰ τοὺς ὁποίους ἠγωνίσθημεν.

Χαρακτηρίζει κατόπιν ὡς ὄνειδος τὸ ὅτι ἡ Κυβέρνησις παρέδωκεν ἑκατοντάδας χιλιάδων ὁμογενῶν εἰς τὴν βίαν καὶ τὴν ἀτιμίαν τῶν τέως συμμάχων.

Λέγει ὅτι ἔπρεπε νὰ λάβῃ διδάγματα περὶ τῶν τέως συμμάχων της ἀπὸ τὰ γεγονότα τῆς Ἀγχιάλου.

Καταλήγων λέγει ὅτι εἶνε ἐνδεδειγμενη ἡ ἀλλαγὴ τῆς Κυβερνήσεως συμφώνως πρὸς τὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους.

Π. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΑΚΗΣ. Ὁ ἀρξάμενος ἀγὼν ὁ νέος, δὲν εἶνε ἀγὼν τὸν ὁποῖον ἡ φυλὴ ἡ ἑλληνικὴ διεξάγει ἤδη, ἀλλ' ἀπὸ χιλιετηρίδων καὶ πλέον.

Εἰς τὸν ὕψιστον τοῦτον ἀγῶνα εἰς τὸν ὁποῖον ἀποδυόμεθα, φρονῶ, ὅτι δὲν θὰ ἐπιπροσθήσῃ οὐδεμία ἀμφιβολία καὶ οὐδεὶς ἐνδοιασμὸς ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐνδεδειγμένην στάσιν καὶ δρᾶσιν τῆς Κυβερνήσεως,

Ἔχομεν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ περιβάλωμεν καὶ αὖθις τὴν Κυβέρνησιν διὰ τῆς ἐμπιστοσύνης μας.

Δηλῶ δὲ ἐκ τῆς θέσεως ταύτης, ὅτι ἂν τεθῇ ζήτημα ἐμπιστοσύνης, θὰ ὑπερψηφίσω εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο.

Ἤδη νομίζω ὅτι ἡ σπονδυλικὴ στήλη τῆς Ἑλλάδος δὲν θὰ καμφθῇ πλέον στερεοποιουμένη διὰ τῶν λογχῶν καὶ τοῦ τηλεβόλου τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ διὰ τῆς δεξιότητος καὶ στρατηγικῆς ἱκανότητος τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου.

Εὔχομαι μόνον νὰ μὴ καμφθῇ ἡ σπονδυλικὴ στήλη τῆς Κυβερνήσεως.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ. Αἱ δηλώσεις τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ἐξαγγέλλουν ἄρδην μετατροπὴν τῶν πραγμάτων. Αἱ ἀνακοινώσεις αὐτοῦ ἐμφανίζουσιν εἰς τὴν Βουλὴν καὶ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν ὅτι διελύθη ἕν ὄνειρον ὡραῖον ἐν τῇ συλλήψει, ἀλλὰ προωρισμένον ὅπως ὅλα τὰ ὄνειρα νὰ διαλυθῇ ἅμα τῇ ἐπαφῇ πρὸς τὴν παραγνωρισθεῖσαν πραγματικότητα. Καὶ μαζὺ μὲ τὸ ὡραῖον ὄνειρον ἐναυάγησε καὶ ἡ πολιτική, ἡ ὁποία ἐπ' αὐτοῦ ἐστηρίχθη· ἡ πολιτική, τὴν ὁποίαν δυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν ὡς πολιτικὴν Εὐαγγελικήν. Ἡ πολιτική, ἡ ὁποία ἐβαυκαλίσθη μετ' ἐλπίδος δεσμῶν ἀδελφικῶν μετὰ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἀπὸ μακροτάτων αἰώνων μόνον μέσον ἐπαφῆς πρὸς τὴν ἡμετέραν φυλὴν ἠθέλησε νὰ ἔχῃ τὸ ἐγχειρίδιον, μόνην σχέσιν μετ' αὐτῆς τὴν σφαγὴν καὶ τὴν ἐρήμωσιν.

Ἡ πολιτικὴ αὕτη ἡ ὀνειροπόλος ἦτο φυσικὸν νὰ καταπέσῃ διότι δὲν διετέλει εἰς οὐδεμίαν ἁρμονίαν πρὸς τὰ πράγματα. Τὸ ναυάγιον τῆς πολιτικῆς ταύτης δὲν εἶνε περίεργον, εἶνε ἡ ἀποκατάστασις τῶν πραγμάτων εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῶν τροχιάν, τὴν τροχιὰν τὴν ὁποίαν ἐχάραξεν ἡ ἱστορία, τῆς ὁποίας τὴν φορὰν οὐδεμία αὐτοπεποίθησις ὅσον καὶ ἂν ἀρκῆται εἰς τὴν ἀτομικὴν αὐτῆς ἔμπνευσιν δὲν θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνακόψῃ ἢ νὰ ἀνατρέψῃ.

Εἶνε ἄξιον ὅμως παρατηρήσεως, ὅτι ἐχρειάσθη χρόνος μακρός,

πολὺ μακρός, καὶ γεγονότα πολλά, παρὰ πολλὰ μέχρις ὅτου ἐπέλθει ἡ ἀφύπνισις ἡμῶν. Δύναταί τις νὰ εἴπῃ ἄνευ ὑπερβολῆς ὅτι ἐδέησε νὰ ἀκουσθῇ ὁ κρότος τοῦ Βουλγαρικοῦ πυροβόλου, ἵνα διακοπῇ ὁ ὀνειροπόλος ἡμων ὕπνος.

Δὲν εἶνε κύριοι κατάλληλος ἡ στιγμὴ ἵνα ἐξετασθῇ ἐὰν ἡ ἐμμονὴ ἡμῶν ἐπὶ τῆς σφαλερᾶς ὁδοῦ, μεθ' ὅλα τὰ προειδοποιητικὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα ἤρξαντο ἐμφανιζόμενα σχεδὸν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ κατὰ τῆς Τουρκίας πολέμου ἐδημιούργησε δυσχερείας διὰ τὸν ἤδη ἀρξάμενον πόλεμον.

Οὐδὲ εἶνε δυνατὸν νὰ ἐρευνηθῇ, ἐὰν πᾶν ὅτι ἐγένετο ἢ παρελείφθη κατὰ τὸ στάδιον τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ κατὰ τὸ στάδιον τῆς διπλωματικῆς διαπραγματεύσεως ἐπὶ τῇ φρούδῃ ἐλπίδι, ὅτι θὰ κατορθοῦτο νὰ ἀποτραπῇ τὸ ἀναπότρεπτον δὲν ἀποτελεῖ πρόσκομμα εἰς τὸ ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον κατὰ μοιραίαν τῶν πραγμάτων ἐξέλιξιν ὑπεβλήθημεν.

Ἡ δεδοκιμασμένη ἡρωϊκότης τοῦ στρατοῦ ἡμῶν ἡ δεξιότης τοῦ ἀρχηγοῦ ὁ ὁποῖος κατέκτησεν ἤδη τὴν θέσιν αὐτοῦ περίβλεπτον εἰς τὸ πάνθεον τῶν μεγάλων στρατηλατῶν ἐγγυᾶται ὑπὲρ τῆς πεποιθήσεως ὅτι θέλομεν ὑπερτερήσει πάντων τῶν προσκομάτων, ὁπωσδήποτε καὶ ἂν ἐτέθησαν ταῦτα.

Ἡ δύναμις τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς ἡ ἀποτελοῦσα τὸ ἐπιστέγασμα τῆς ἱστορικῆς της ἐξελίξεως εἶνε ἱκανὴ νὰ γεννήσῃ τὰς χρηστοτέρας ἐλπίδας. Αἱ ἀρξάμεναι ἤδη στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις τείνουσι εἰς τὸ νὰ μεταβάλωσιν ἐν ραγδαίᾳ προόδῳ τὰ πράγματα.

Ὁ στρατὸς ἡμῶν ἀκάθεκτος ἀνατρέπων πᾶν τὸ προστυχὸν καταρρίπτει συγχρόνως καὶ τὸν μῦθον τὸν ὁποῖον μόνον ὁ ἐπιτήδειος θόρυβος ἐδημιούργησε περὶ τῆς κατὰ τὴν τελευταίαν τριακονταετίαν ἰδιαζούσης δημιουργηθείσης δράσεως τῶν σημερινῶν ἀντιπάλων μας καὶ μαζὺ μὲ τὸν μῦθον αὐτὸν ἔχων τὴν πεποίθησιν ὅτι καταπίπτει καὶ πᾶσα σκέψις, πᾶσα πρότασις, πᾶσα πρᾶξις ἡμῶν, ἡ ὁποία ἔκλινεν εἰς τὴν ὑπόκυψιν τῆς ἀξιώσεως, ἡ ὁποία ἐνομίσθη ὅτι ἦτο ἐπιβεβλημένη ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῶν πραγμάτων, τῆς ἱστορικῆς αὐτοῦ ἀποστολῆς, δύναται νὰ ἀναμείνῃ μετὰ πεποιθήσεως καὶ

τὸν τελικὸν αὐτοῦ θρίαμβον ὁ ὁποῖος θέλει εἶνε ἐν ταυτῷ θρίαμβος τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ δικαίου.

Μετὰ τὸν κ. Γούναρην ὁ κ. Κουμουνδοῦρρς ἄρχεται ἐπικρίνων τὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως. Παραπονεῖται δὲ ὅτι ὁ κ. Πρωθυπουργὸς ἐμειδίασε πρὸ ὀλίγου εἰς βάρος του καὶ λέγει ἐν ὀργῇ ὅτι ἐὰν κατεδέχετο νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀδιαφορίας τοῦ Πρωθυπουργοῦ θὰ ἀπήντα κατὰ διαφορετικὸν τρόπον, ἀλλὰ λόγῳ τῶν ἱερῶν στιγμῶν, ἃς διερχόμεθα ἀπαξιοῖ νὰ ἀπαντήσῃ.

Ὁ κ. Βενιζέλος διαμαρτύρεται.

Ὁ κ. ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ. Δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπιτραπῇ κ. Πρόεδρε, παρομοία γλῶσσα ἐναντίον τοῦ προέδρου τῆς Κυβερνήσεως. Καὶ εἶνε περίεργος ἡ ἀντίληψις τοῦ κ. βουλευτοῦ παρεξηγοῦντος τοὺς λόγους μου καὶ αὐθαδιάζοντος.

ΖΑΒΙΤΣΑΝΟΣ. Κύριε βουλευτά, ἔχετε τὴν ἀπὸ τοῦ κανονισμοῦ ὑποχρέωσιν νὰ δώσετε ἐξηγήσεις.

Ὁ κ. Κουμουνδοῦρος ἀρνεῖται καὶ ὁ κ. Πρόεδρος ἀνακαλεῖ αὐτὸν εἰς τὴν τάξιν.

ΚΟΥΜΟΥΝΔΟΥΡΟΣ. Αὐτὸς πρῶτος νὰ δώσῃ ἐξηγήσεις, ὅστις ὕβρισε. (Οἱ κυβερνητικοὶ θορυβοῦν). Δὲν ἐπιτρέπω διακοπάς· ἃς διατάξῃ ὁ κ. Πρωθυπουργὸς νὰ μὲ ἀνακαλέσουν εἰς τὴν τάξιν.

ΖΑΒΙΤΣΑΝΟΣ. (κρούει τὸν κώδωνα ἐν μέσῳ τοῦ δαιμονιώδους θορύβου). Δὲν ὁμιλοῦν οὕτω περὶ τοῦ προέδρου τῆς Κυβερνήσεως.

ΚΟΥΜΟΥΝΔΟΥΡΟΣ. Ἔτσι ὁμιλῶ ἐγώ.

Ὁ κ. πρόεδρος ἀνακαλεῖ ἐκ δευτέρου εἰς τὴν τάξιν τὸν κ. Κουμουνδοῦρον.

Μετὰ τὸν νέον θόρυβον ἡ ἡσυχία ἀποκαθίσταται καὶ ὁ κ. Κουμοοδοῦρος προχωρῶν κατακρίνει τὸν κ. Πρωθυπουργὸν καὶ διὰ τὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὴν πολιτικήν του.

Καταλήγων δηλοῖ ὅτι ἡ ἀγόρευσίς του εἶνε προσωπικὴ καὶ ἀντιπροσωπεύει μόνον τὰς γνώμας του.

Δευτερολογία τοῦ κ. Ράλλη.

Μεθ' ὃ λαμβάνει τὸν λόγον ὁ κ. Ράλλης ὅστις λέγει τὰ ἑξῆς περίπου.

Δι' ὀλίγων λέξεων ἔχω νὰ ἀπαντήσω εἰς τὰς κατ' ἐμοῦ κατηγορίας τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ.

Νομίζει ὁ κ. Πρωθυπουργὸς μὲ τὴν πλειονοψηφίαν τὴν ὁποίαν ἔχει ὅτι εἶνε ἀνεξέλεγκτος καὶ ὅτι εἶνε ἀνευλάβεια πρὸς τὴν Βουλὴν καὶ τὴν Κυβέρνησιν ὁ ἔλεγχος παρ' οἱουδήποτε βουλευτοῦ τῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως.

Ἡ πολιτικὴ ὑμῶν, κ. Πρωθυπουργέ ὑπῆρξε τοιαύτη ὥστε ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ τέως συμμαχικοῦ κράτους σᾶς ἐχαρακτήρισε ὅπως σᾶς ἐχαρακτήρισεν.

Ἡ πολιτεία ὑμῶν ὑπῆρξε· τοιαύτη ὥστε ὁ Γκρέϋ ἠναγκάσθη νὰ σᾶς εἴπῃ νὰ τοῦ ἀδειάσεται τὴν γωνιάν.

Ἡ πολιτεία ὑμῶν ὑπῆρξε τοιαύτη ὥστε οἱ «Καιροὶ» τοῦ Λονδίνου ἔγραψαν χθὲς ὅτι οἱ στρατοὶ τῶν συμμαχικῶν Κρατῶν ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος εἰσῆλθον εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ἐχειροτέρευσαν τὴν χώραν.

Καί ἐν γένει δύναμαι νὰ εἴπω ὅτι ἡ πολιτικὴ ὑμῶν ἀπέτυχεν οἰκτρῶς εἰς βάρους τοῦ Ἑλληνισμοῦ τὸν ὁποῖον κατερακώσατε.

Μήπως δὲν ἀναλαμβάνεται σήμερον νέον ἀγῶνα πρὸς ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἐνηγκαλίζεσθε πρὸ ὀλίγου; Πρὸς ἐκείνους τοὺς ὁποίους παρεχωρήσατε ὁλόκληρον τὴν Θράκην;

Τὸ ἔθνος σήμερον προσδοκεῖ παρὰ τοῦ Βασιλέως Στρατηλάτου τὴν ἀνάκτησιν χωρῶν τὰς ὁποίας σεῖς παρεχωρήσατε.

Ὀφείλετε νὰ ζητήσετε συγγνώμην παρὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, διότι τοιαῦτα διαπράξατε καί μὴ μεγαλαυχῆτε διότι ὁ στρατὸς δὲν συγκρατεῖται πλέον ἐκ τοῦ μίσους κατὰ τῶν συμμάχων.

Ἠθέλησε νὰ μὲ εἰρωνεύσῃ, ἐννοῶ τὸν κ. Πρωθυπουργόν, ὡς βουλευτὴν Ἀρκαδίας. Καυχῶμαι ὅτι δὲν ἐξελέγην ἀπὸ τὸν ἐκβεβακχευμένον ὄχλον, τὸν ὁποῖον ἐκπροσωπεῖ.

Ἐξακολουθῶν ὁ κ. Ράλλης λέγει ὅτι ἐκφέρει τὴν γνώμην του

ὡς βουλευτὴς Ἀρκαδίας, τονίζει δὲ ὅτι θὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα καθ' ἣν ἡ Κυβέρνησις θὰ δώσῃ λογοδοσίαν τῶν πεπραγμένων.

— Ἠμπορεῖτε νὰ χειροκροτῆτε, λέγει, ὅσον θέλετε ἀλλὰ δὲν θὰ κατωρθώσητε ν' ἀπομακρύνητε τὰς εὐθύνας τὰς ὁποίας ὑπέχει ἡ κυβέρνησις ἀπέναντι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Τὴν στιγμὴν αὐτήν, καθ' ἣν ὁμιλεῖ ὁ κ. Ράλλης, προσέρχεται εἰς τὴν Βουλὴν ὁ προσωπάρχης τοῦ ὑπουργείου τῶν Σρατιωτικῶν κ. Νίδερ κομίζων τηλεγράφημα πρὸς τὸν κ. Πρωθυπουργόν.

Ἐγείρεται θόρυβος, τῶν βουλευτῶν ἐπιμενόντων ν' ἀνακοινω῀ῶσι τὰ τηλεγραφήματα περὶ τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων.

Ὁ κ. Ράλλης ἐξακολουθῶν λέγει ὅτι θὰ ζητήσῃ τὴν παραπομπὴν τοῦ κ. Βενιζέλου εἰς εἰδικὸν δικαστήριον, καὶ ἐπιτεινομένου τοῦ θορύβου μετ' ὀλίγον κατέρχεται τοῦ βήματος,

Ὁ κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑΚΟΣ λέγει ὅτι δὲν ἴσχυσεν ἡ εἰσβολὴ τῶν Βουλευτῶν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καθ' ἣν στιγμὴν μᾶς ἐζήτουν βοηθείας διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν Τούρκων ἵνα ἐννοήσωμεν τοὺς σκοπούς των.

Κατόπιν λέγει δὲν γνωρίζει ποία θὰ ἦτο ἡ τύχη τοῦ Ἑλληνισμοῦ καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ Βουλγαρία ὑποχωροῦσα ἀπέναντι τίνὸς τῶν συμμάχων μᾶς ἐπετίθετο.

Ὁμιλεῖ ἀκολούθως διὰ τὸν λόγον τοῦ κ. Ράλλη τὸν ὁποῖον ἐνέπνεεν μόνον ὁ ὑπερβολικὸς πατριωτισμός. Δὲν ἔπρεπε δὲ ἡ κυβέρνησις νὰ θέσῃ ζήτημα ἐμπιστοσύνης καὶ νὰ παραστήσῃ τὴν Ἑλλάδα διῃρημένην εἰς τοιαύτας στιγμάς.

Ἡ πολιτικὴ τῆς Βουλγαρίας ἀπεδείχθη κακόπιστος καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει διατὶ θίγεσθε ὅταν ἐν παρόδῳ λέγομεν ὅτι δὲν προεβλέψατε ἐὴν κακοπιστίαν ταύτην.

Παρακαλεῖ λοιπὸν τὴν κυβέρνησιν ὅπως αἰρομένη εἰς τὸ ὕψος τῶν περιστάσεων ἀποσύρῃ τὴν πρότασιν τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τέλος συνιστᾷ τὴν ἀποστολὴν συγχαρητηρίου τηλεγραφήματος πρὸς τοὺς συναγωνιστὰς ἡμῶν συμμάχους καὶ τὸν βασιλέα,

ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ. Δὲν δύναμαι ν' ἀποδεχθῶ τὴν σύστασιν ὅπως ἀποσύρω τὴν πρότασιν περὶ ἐμπιστοσύνης.

Ο ΗΡΩΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ.—Οἱοσδήποτε ἔπαινος εἶνε κατώτερος τοῦ ἡρωϊσμοῦ ὃν ἐπέδειξαν οἱ ἀξιωματικοί μας παντὸς βαθμοῦ κατὰ τὸν παρόντα πόλεμον. Ὀρθοί, ἀπαθεῖς τιθέμενοι πρὸ τῶν στρατιωτῶν των παρώρμων αὐτοὺς καὶ τοὺς καθωδήγουν! Ἐξ οὗ καὶ ἡ μεγίστη δυσαναλογία μεταξὺ τῶν φονευθέντων

Ὁ ἀξιότιμος ἐξ Ἀρκαδίας βουλευτὴς ἔπρεπε κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ γνωρίζει ὅτι δὲν ἐπρόκειτο περὶ ζητήματος ὄχι ἁπλῶς ἐξωτερικοῦ, ἀλλὰ πανεθνικοῦ καὶ διαίρεσις γνωμῶν δὲν ἐπιτρέπεται.

Ὁ κ. ΚΑΛΛΕΡΓΗΣ ἐξηγεῖ διακόπτων ὅτι ὁ ἐξ Ἀρκαδίας βουλευτὴς ἐπικρίνει μόνον τὴν τέως πολιτικῆς τῆς κυβερνήσεως καὶ συμφωνεῖ πρὸς τὴν νέαν.

Τριτολογία τοῦ κ. Βενιζέλου.

Ὁ κ. Βενιζέλος δὲν ζητεῖ ψῆφον ἐμπιστοσύνην, ἀλλὰ λέγει ὅτι ἐκάλεσε τὴν Βουλὴν ἵνα ἀναγγείλῃ τὴν ἔναρξιν ἑνὸς νέου ἀγῶνος καὶ ἐπιμένει εἰς τὴν πρότασίν του περὶ ἐμπιστοσύνης.

Ἤδη, ἐξακολουθεῖ ὁ κ. πρωθυπουργός, αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ ἀπαντήσω κυρίως πρὸς τὸν ἐκ Πατρῶν καὶ τὸν ἕτερον ἐξ Ἀρκαδίας συνάδελφον. Ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἤδη κύριοι ἐκτοξεύονται ἐναντίον τῆς κυβερνήσεως πολλαὶ κατηγορίαι διὰ τὴν μετὰ τῆς Βουλγαρίας συμμαχίαν. εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἐνόμισα ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀπαντήσω. Καὶ προετίμων νὰ μένω ὑπὸ τὸ βάρος τῶν κατηγοριῶν αὐτῶν.

Ἤδη ὅμως ὅτε καὶ ἀπὸ τοῦ ἐπισήμου τούτου βήματος ἐπαναλαμβάνεται ἡ αὐτὴ κατηγορία πρέπει νὰ ἀπαντήσω ἵνα μὴ παραπλανᾶται ἐπὶ πλέον ἡ κοινὴ γνώμη.

Ὁ κ. Πρωθυπουργὸς ἄρχεται ἤδη ἱστορῶν τοὺς λόγους οἵτινες ἐπέβαλον εἰς τὴν Ἑλλάδα συμμετοχὴν εἰς τὴν Βαλκανικὴν συμμαχίαν καὶ ἀναφέρει τὸ Κρητικὸν ζήτημα τὸ ὁποῖον ἐξυχθὲν οὐχὶ ἅπαξ εἰς ὀξύτατον σημεῖον ἀπησχόλει, ὡς ἦτο ἑπόμενον, ζωηρότατα τὴν κυβέρνησιν, μὴ δυναμένη νὰ εὕρῃ λύσιν σύμφωνον πρὸς τοὺς πόθους τῶν Κρητῶν καὶ μὴ ἀντιτιθεμένην εἰς τὰς ἀγαθὰς μετὰ τῆς Τουρκίας σχέσεις.

Διὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐξακολουθεῖ κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν ἐλθὼς εἰς ἐπανειλημμένας συνεννοήσεις μετὰ τῆς Νεοτουρκικῆς κυβερνήσεως.

Εἰς πάσας τὰς προτάσεις τῆς Ἑλλάδος, ἡ Τουρκικὴ κυβέρνη-

σις ἐστάθη ἀνένδοτος ἀπέναντι ἡμῶν παρὰ πάσας τὰς ὑποχωρήσεις εἰς ἃς ἀπέναντι ταύτης προέβημεν ὅπως ἐπιτύχωμεν πρὸ παντὸς τὴν συμμετοχὴν τῶν Κρητῶν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλήν, ἀμειλουμενης ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει αἱματοχυσίας ἐν μέσαις Ἀθήναις.

Ἡ ὑποχωρητικότης τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰς συνεννοήσεις ἐκείνας ἔφθασε μέχρι τοῦ σημείου νὰ προτείνῃ τὴν πληρωμὴν ἐκ μέρους της φόρου ὑποτελείας πρὸς τὴν Τουρκίαν καὶ νὰ δεχθῇ καὶ τὴν ὑψηλὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου ἐπὶ τῆς Κρήτης ἵνα ἐπιτύχῃ τὴν συμμετοχὴν τῶν Κρητῶν εἰς τὴν Βουλήν.

Πρὸ τοιαύτης καταστάσεως εὑρισκόμενος, εἶπεν ὁ κ. Πρωθυπουργὸς ἐπληροφορήθην ὅτι ἡ κυβέρνησις Σόφιας, μεθ' ἧς εἶχεν ἤδη προβῇ εἰς σύναψιν ἀμυντικῆς συμμαχίας κατὰ τῶν Νεοτουρκικῶν πιέσεων καὶ ἡ Κυβέρνησις τοῦ Βελιγραδίου ἐπρόκειτο νὰ κηρύξουν γενικὴν ἐπιστράτευσιν, πιεζόμενοι ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης, τῶν κρατῶν τούτων, αἵτινες εἶχον ἐξαναστῆ ἕνεκεν τῶν ἀγρίων σφαγῶν αἱ ὁποῖαι εἶχον ἐκραγῆ εἰς Κότσανα καὶ Δέρνα.

Αἱ ἐν λόγῳ κυβερνήσεις, εἶπεν ὁ κ. Πρωθυπουργός, πρὶν ἢ κηρύξωσι τὴν γενικὴν αὐτῶν κίνητοποίησιν ἀνεκοίνωσαν τοῦτο εἰς τὴν Ἑλλάδα προσθέτουσαι ὅτι θὰ ἐθεωροῦντο εὐτυχεῖς ἐὰν ἔπραττε τοῦτ' αὐτὸ καὶ ἡ Ἑλλὰς πρὸς ὑποστήριξιν τῶν κοινῶν ἐν τῷ τουρκικῷ κράτει χριστιανικῶν συμφερόντων.

Δύο ὁδοὶ εἰς ἡμᾶς ἠνοίγοντο, εἶπεν ὁ κ. Πρωθυπουργὸς τότε. Ἢ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸν συνασπισμὸν τῶν δύο ἐπιστρατευομένων κρατῶν ἢ νὰ ὑποστηρίξωμεν τὴν Τουρκίαν κατ' αὐτῶν. Ἡ ἐκλογὴ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὁδῶν, δι' ἐμὲ τοὐλάχιστον, δὲν ἦτο δυσχερής. Ἐὰν ὑπεστηρίζωμεν τὴν Τουρκίαν θὰ περιείχομεν εἰς τὴν Εὐρώπην φρικτὸν θέαμα τῆς ὑποστηρίξεως τῆς ἀγριότητος καὶ τῆς ἀδικίας κατὰ τοῦ χριστιανισμοῦ. Καὶ βεβαίως εἶνε εὔκολον νὰ ἐννοήσετε τὴν ἠθικὴν κατάπτωσιν ἣν θὰ προσεποριζόμεθα ἐξ αὐτοῦ.

Ἐὰν πάλιν ἐτιθέμεθα μὲ τὸ μέρος τῶν δύο συμμάχων θὰ ἐπετυγχάνομεν παραχωρήσεις ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας ὑπὲρ τῶν ἐν τῷ ὀθωμανικῷ κράτει βιούντων χριστιανῶν. Συγχρόνως δὲ διὰ τῆς συμμετοχῆς μας ταύτης εἰς τὴν συμμαχίαν καθιστῶμεν αὐτὴν μᾶλλου ἰσχυρὰν καὶ δυναμένην ἐν τῷ μέλλοντι νὰ ἀπολέσῃ στοιχεῖον

μεγάλης Δυνάμεως. Ὑπελείπετο νὰ ἐξετασθῇ ὑπὲρ τίνος ἦτο δυνατὸν νὰ κλίνῃ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἀγῶνος.

Ἡ παραλυσία τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἀπέδειξεν ἐκ τῶν ὑστέρων ὅτι οἱ σύμμαχοι πάντες θὰ ἐνίκων, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἶχον τὰ ἐπιτευχθέντα διὰ τῆς συμμετοχῆς μας ἀποτελέσματα. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ Ἑλλὰς μὴ συμμετέχουσα, βεβαίως δὲν θὰ εἶχε νὰ κερδίσῃ τι οὔτε ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας, οὔτε ἐκ μέρους τῶν νικητῶν συμμάχων.

Ἐὰν δὲ πάλιν ἡ νίκη ἀπέκλινεν ὑπὲρ τῶν Τούρκων, ἡ Ἑλλὰς δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ὠφέλειαν τινά, ἀφοῦ ὡς προεῖπον, ἀπερρίφθησαν πᾶσαι αἱ ἀπαιτήσεις μας, μολονότι τόσον ὑποχωρητικαί. Καὶ αὐτὰ ἐὰν δὲν ὑπολογισθῇ καὶ ἡ ἀγερωχία μεθ' ἧς τοῦ λοιποῦ θὰ ἐφέρετο ἀπέναντι ἡμῶν, καθὸ νικήτρια πλέον.

Ἀπομένει νὰ ἐξετασθῇ ἡ περίπτωσις καθ' ἣν ἐμένομεν ἀμέτοχοι καὶ ἐτηροῦμεν στάσιν οὐδετέραν.

Εἶχον, εἶπεν ὁ κ. Πρωθυπουργός, πάντοτε τὴν γνώμην ὅτι ἡ Ἑλλὰς μόνη δὲν ἠδύνατο νὰ διεξαγάγῃ ἀγῶνα κατὰ τῆς Τουρκίας, καὶ ἐὰν ἀκόμη ἠδύνατο νὰ ὀργανωθῇ στρατιωτικῶς μέχρι τοῦ ἀκροτάτου σημείου τῶν δυνάμεών της.

Δι' αὐτὸ σὺν τῇ στρατιωτικῇ παρασκευῇ τῆς χώρας ἠρξάμην καὶ συνεννόησιν συμμαχίας ἵνα δυνηθῶμεν εἰς πρώτην περίστασιν νὰ διεκδικήσωμεν τὰ δικαιώματά μας.

Τὰ μεγάλα γυμνάσια τοῦ 1912 ἔδωκαν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν στρατιωτικὴν ἀξίαν τοιαύτην, ὥστε νὰ εἴπῃ τις ὅτι ἀκριβῶς ἕνεκεν αὐτῆς καὶ ἡ Βουλγαρία, ἡ ὁποία μέχρι τινὸς δὲν ὑπελόγιζεν ἐπὶ τῆς στρατιωτικῆς ἀξίας τῆς Ἑλλάδος, νὰ δεχθῇ τὴν σύναψιν ἀμυντικῆς συνθήκης.

Τρεῖς ἡμέρας πρὸ τῆς κηρύξεως τῆς ἐπιστρατεύσεως ὁ Μέγας Βεζύρης Κιαμὴλ πασᾶς ἠθέλησεν ἵνα προλάβῃ τὴν ἐπιστράτευσιν τῆς Ἑλλάδος, νὰ ἔλθῃ εἰς συνεννόησιν μεθ' ἡμῶν. Κατεδίωξε λοιπὸν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὸν ἡμέτερον πρεσβευτὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅστις ὅμως ἀπήντησεν ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ ἔλθῃ μετ' αὐτοῦ εἰς οἱανδήποτε συνάντησιν καθόσον θὰ παρεξηγεῖτο ἐκ μέρους τῶν λοιπῶν πρεσβευτῶν τῶν συμμάχων.

Ἐν τούτοις ὁ Κιαμὴλ μὴ ἀποθαρρυνθεὶς ἐπέτυχε διὰ τεΐου τὴν συνάντησιν ταύτην. Κατὰ τὸ τέϊον τοῦτο προσκληθεὶς ὁ κ. Γρυπάρης εὑρέθη ἀπροόπτως πρὸ τοῦ Κιαμὴλ πασᾶ. Ὁ Μέγας Βεζόρης μὲ τὴν συνήθη πονηρίαν ἀνέπτυξεν εἰς μίαν γωνίαν τῆς αἰθούσης τῶν προσκεκλημένων ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔπρεπε νὰ συνεργασθῇ μετὰ τῶν Βουλγάρων κατὰ τῆς Τουρκίας, μεθ' ἧς τὴν συνδέουν κοινὰ συμφέροντα.

Καὶ δι' αὐτὸ τὸ Κρητικὸν ζήτημα εἶπεν ὁ Κιαμὴλ πασσᾶς, ἔχω σχέδιον ἐπιλύσεως. Καὶ μὴν ἀμφιβάλλετε εἶπεν ὁ κ. Βενιζέλος, ὅτι καὶ τὸ σχέδιον τοῦτο δὲν θὰ ἦτο ὡς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς ὑπέσχετο ἀπὸ τοῦ 1908 καὶ τὸ ὁποῖον οὐδέποτε ἐγνωρίσαμεν.

Μᾶς κατηγόρησαν, κύριοι, ὅτι ἐφάνημεν κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον λίαν ὑποχωρητικοὶ ἀπέναντι των συμμάχων.

Ὁμολογῶ, εἶπον, ὅτι φύσει εἶμαι ὑποχωρητικός... καὶ προέβην εἰς πλείστας πλέον τοῦ δέοντος ὑποχωρήσεις.

Ἀλλ' ὑποθέτω ὅτι ἡ ὑποχωρητικότης μου αὕτη ἀποτελεῖ μέγα ἠθικὸν κεφάλαιον καὶ βεβαίως οἱ «Τάϊμς» τῶν ὁποίων ἄρθρον πρὸ ὀλίγου ἀνέγνωσεν ὁ ἐξ Ἀρκαδίας βουλευτής, χαραχτηρίζοντες ὡς τρελλοκομεῖον τὴν Βαλκανικὴν συμμαχίαν, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ συμπεριλάβωσι ἐν τῷ χαρακτηρισμῷ καὶ τὴν Ἑλλάδα ἥτις τόσον πεισνικῶς ἀπέδειξεν ὅτι ἔπραξεν ὅ,τι ἦτο δυνατὸν ὅπως ἀποφύγῃ τὸν νέον πόλεμον.

Ἀκολούθως ἀποκαλύπτει ὅτι εὑρικόμενος ἐν Λονδίνῳ δέν παρέλειψε νὰ καθορίσῃ εἰς τὸν ἴσως κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην τέως πρωθυπουργὸν τῆς Βουλγαρίας κ. Δάνεφ (ἱλαρότης) τὰ σημεῖα πέραν τῶν ὁποίων πᾶσα ἐδαφικὴ ὑποχώρησις τῆς Ἑλλάδος θὰ ἦτο ἀδύνατος ἄνευ πολέμου ἀτυχοῦς μετὰ τῆς τέως συμμάχου.

Ἀλλὰ καὶ φαινόμενοι ὑποχωρητικοὶ δὲν παρελείψαμεν νὰ λάβωμεν καὶ πάντα τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα ἐνεδείκνυντο πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν δικαίων μας ἐξηκολούθησεν ὁ κ. Πρωθυπουργός.

Παρ' ὅλην τὴν ἐννεάμηνον ἐκστρατείαν ἔχομεν σήμερον ὑπὸ τὰ ὅπλα 500 χιλ. διπλασίως ἀνώτερον ἐκείνου τὸν ὁποῖον τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ πολέμου ὑπελόγιζε τὸ ἐπιτελεῖον.

Στρατὸν δὲ τελείως ὡπλισμένον καὶ ἐνδεδυμένον ὡς «κοῦκλες»

εἶπεν ὁ κ. Πρωθυπουργός, τὸν ὁποῖον βεβαίως σεῖς θὰ ἴδατε διερχόμενον τὴν ὁδὸν Σταδίου.

Παρ' ὅλην δὲ τὴν ἄνευ φειδοῦς κατανάλωσιν πολεμικῶν ἐφοδίων, κατὰ τὸν λήξαντα πόλεμον, σήμερον ὁ στρατός μας ἔχει τοσαῦτα πυρομαχικὰ ὥστε σήμερον ἕκαστος στρατιώτης ἔχει ἐφόδια 50 τοῖς ἑκατὸν περισσότερον τῶν ὅσων τὸ ἐπιτελεῖον ὁρίζει.

«Καὶ ἐνῷ τοιαύτη εἶνε ἡ κατάστασις, ἐπιλέγει ὁ κ. Πρωθυπουργός, παρατηρῶν τὸν κ. Ράλλην ἔχει τὴν τόλμην νὰ συζητῆτε. Συζητῆτε ὅσον θέλετε».

Καὶ κατέρχεται τοῦ βήματος μειδιῶν ἐνῷ ἡ βουλὴ σείεται κυριολεκτικῶς ἀπὸ τὰς ζητωκραυγὰς καὶ τὰ χειροκροτήματα οἱ δὲ βουλευταὶ σπεύδουν ἐν θορύβῳ καὶ συγχαίρουν τὸν κ. Πρωθυπουργόν.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ λόγου τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ, ὁ κ. Ράλλης διακόπτων ἐξέφρασε τὴν γνώμην ὅτι ἡ Κυβέρνησις προκειμένου νὰ ταχθῇ μετὰ τῶν συμμάχων ἢ τῆς Τουρκίας ἔπρεπε νὰ καραδοκήσῃ ἵνα ἴδῃ πόθεν θὰ κλίνῃ ἡ νίκη ἵνα ταχθῇ μὲ τὸ μέρος τοῦ νικητοῦ.

Προκειμένου δὲ νὰ συνεχίσῃ τὸν λόγον του ὁ κ. πρωθυπουργὸς εἶπεν ἀπαντῶν.

— Ἔπρεπε νὰ γείνῃ ἡ διακοπὴ αὕτη τοῦ ἀξιοτίμου ἐξ Ἀρκαδίας βουλευτοῦ ἵνα ἡ βουλὴ φωτισθῇ κύριοι ...

ΡΑΛΛΗΣ. Ἐὰν τὰ χειροκροτήματα λέγει εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν νικῶν βεβαίως καὶ δίκαια καὶ ἐπιβεβλημένα εἶναι.

Τώρα ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ ἂν ἔπρεπε ἡ Ἑλλὰς νὰ συμμετάσχῃ τοῦ συμμαχικοῦ πολέμου τρεῖς ἡμέρας πρὸ τῆς κηρύξεως αὐτοῦ εἶπεν ὁ κ. Πρωθυπουργὸς ὅτι ἐκλήθη νὰ συμμετάσχῃ καὶ ἡ Ἑλλάς.

Ὁ κ. Βενιζέλος ζητῶν τὴν ἄδειαν ἀπὸ τὸν κ. Ράλλην, διακόπτει αὐτὸν καὶ ἀναγινώσκει πρὸς τὴν βουλὴν τὸ τηλεγράφημα περὶ ὑποχωρήσεως τοῦ ἐχθροῦ ἐκ τῆς Λιγκοβάνης καὶ τοῦ Λαχανᾶ ἀναφωνῶν «Ζήτω ἡ Ἑλλὰς» ὑπὸ τὰ χειμαρρώδη χειροκροτήματα τῆς Βουλῆς.

ΡΑΛΛΗΣ. Τὰ πράγματα ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς 100 – 150 ἢ 200 ἠδύνατο ρίπτων τότε τὴν σπάθην πρὸ τῆς Εὐρώπης θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ πλείονα ἀποτελέσματα χωρὶς νὰ λυθῇ οὔτε μύτη.

Ἐξακολουθῶν λέγει ὅτι εὔχεται ὅπως ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἐπανακτήσῃ ἀπὸ τοὺς λύκους τῆς Βουλγαρίας ὅσα μέρη ἐδωρήσαμεν.

Ὁ κ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ λέγει ὅτι ἡ συζήτησις ἦτο ἄκαιρος καταχρίνει τὴν Κυβέρνησιν ὡς προκαλέσασαν τὴν συζήτησιν ταύτην. Ἀλλ' ἀφοῦ ἐγένετο τοῦτο αὐτὸς θὰ ἐγκρίνῃ διὰ τῆς ψήφου του λόγῳ τῶν περιστάσεων τὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ κ. ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ ἐν διαλογικῇ συζητήσει μετὰ τοῦ κ. Δημητρακοπούλου λέγει ὅτι ἡ κυβέρνησις δύναται νὰ ἀπολογῆται εἰς πᾶσαν ὥραν. Ἐδήλωσα δὲ ἤδη ὅτι ἀνέβαλα ἐπὶ μῆνας τὴν ἀπάντησιν τὴν ὁποίαν καὶ ἔδωκα σήμερον.

Ὁ κ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ περατῶν τὴν συζήτησιν λέγει ὅτι πᾶσαι αἱ σημεριναὶ συζητήσεις ἐνόθευσαν τὴν εἰκόνα ἣν ἔπρεπε νὰ παρουσιάσῃ ἡ Ἑλληνικὴ Βουλή,

Ὁ κ. ΤΣΑΛΔΑΡΗΣ ὁμιλεῖ ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα.

Ὁ κ. ΖΑΒΙΤΣΙΑΝΟΣ ἀναγινώσκει τηλεγράφημα συγχαρητήριον τῆς Βουλῆς πρὸς τὸν Βασιλέα ὑπὸ τὰ χειροκροτήματα τῆς Βουλῆς, δηλοῖ δὲ ὅτι θὰ συγχαρῇ καὶ τοὺς συμμάχους μας κατὰ τὴν πρότασιν τοῦ κ. Τριανταφυλλάκου.

Ἀνακοινοῦται καθ' ἣν ἡ Βουλὴ ἐγκρίνουσα τὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως μεταβαίνει εἰς τὴν Ἡμερησίαν Διάταξιν.

Ὁ κ. ΡΑΛΛΗΣ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ψηφορίας ἐρωτᾷ τὴν Κυβέρνησιν ἂν ἐκήρυξεν ἐπισήμως τὸν πόλεμον ἢ ἂν ἀπέστειλεν τελεσίγραφον εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ. Τελεσίγραφον δὲν ἀπεστάλη. Ἐκλήθη μόνον ὁ κ. Πανᾶς. Ἡ Βουλγαρία ἐπετέθη πρώτη δι' ἀκηρύκτου πολέμου, τὸν ὁποῖον ἀπεδέχθημεν.

ΡΑΛΛΗΣ, Σᾶς ἠρώτησα ἂν ἐκηρύξατε ἐπισήμως τὸν πόλεμον.

ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ. Ἀπεδέχθην τὸν ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας ἀκήρυκτον πόλεμον. Μὴ ἐξανίστασθε μήπως ὑπάρχει ἀκυρότης πολέμου.

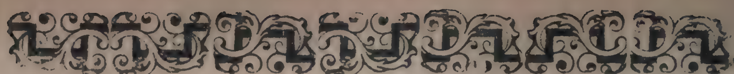
Ἄρχεται ἀκολούθως ἡ ψηφοφορία.

Ἐψηφοφόρησαν ἐν ὅλῳ 130.

Ἡ Βουλὴ ἀπεδέχθη τὰς δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως διὰ ψήφων 120, ἑνὸς ἀρνηθέντος.

Μεθ' ὃ ἡ Βουλὴ προτάσει τοῦ κ. Προέδρου ἀναβάλλει τὰς ἐργασίας της ἐπ' ἀόριστον.

Τὸν πρωθυπουργὸν κ. Βενιζέλον ἐξελθόντα τοῦ Βουλευτηρίου ἐπευφήμισεν ἐνθουσιωδῶς τὸ ἐκτὸς τοῦ Βουλευτηρίου συνηγμένον πλῆθος.

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟ—ΣΕΡΒΟ—ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΥ
ΠΟΛΕΜΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α′.

Ἡ ἐπικὴ μάχη τοῦ Κιλκίς. — Τριήμερος λυσσώδης ἀγών. — Τὸ ὑπέροχον Ἑλληνικὸν μεγαλούργημα.

Αἱ μάχαι αἱ διεξαχθεῖσαι βορείως τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἀνατολικῶς αὐτῆς, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ ἑλληνικὴ ἀνδρεία ἐξήρθη εἰς δυσθεώρητα ὕψη ἦσαν αἱ προπαρασκευαστικαὶ οὕτως εἰπεῖν μάχαι τῆς ἐπικειμένης τιτανομαχίας ἥτις διεξήχθη ἐπὶ τριήμερον εἰς τὸ Κιλκίς.

Ὅσον καὶ ἂν θελήσῃ ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια νὰ ἐξαρθῇ εἰς λυρισμὸν τοῦ ἡρωικοῦ ἐκείνου μεγαλουργήματος τὸ ὁποῖον ἐξετυλίχθη ἐκεῖ εἰς τὴν πεδιάδα καὶ τὴν βουνοσειρὰν τὴν δεσπόζουσαν τοῦ Κιλκίς, δὲν θὰ κατωρθώσῃ νὰ ἀποδώσῃ τὸν ἀνάλογον ὕμνον πρὸς τὰ ἑλληνικὰ ὅπλα.

Ἡ τολμηροτέρα γραφὶς θὰ διστάσῃ νὰ ἀναλάβῃ περιγραφὴν τοσοῦτον δυσχερῆ, ὁ δὲ ἀκέραιος καὶ ψυχρὸς ἱστοριογράφος θὰ ἀναζητήσῃ μετὰ κόπου τὴν ἀληθῆ ἔξαρσιν διὰ νὰ προβῇ εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ.

Εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Λιβανόβου τὸ πᾶν κοιμᾶται. Μόνος ὁ Βασιλεὺς ἐργάζεται.

Σταματᾷ ἀληθῶς ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἰλιγγιᾷ ἡ φαντασία πρὸ τοῦ ὑπερόχου αὐτοῦ μεγαλείου — τῶν νεωτέρων χρόνων.

Ἡ ἱστορία, ἡ ἀντανακλῶσα τὰς ἀνθρωπίνους πράξεις, δὲν εὑρίσκεται συνήθως πρὸ τοιούτων δυσχερειῶν ἐν τῷ ἔργῳ αὐτῆς.

Εἶνε πολὺ σπάνια τὰ σημεῖα πρὸ τῶν ὁποιων σταματᾷ ὁ ἱστορικὸς χείμαρρος, ἵνα δώσῃ τὴν προσήκουοαν ὁρμὴν εἰς τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα τίθενται πρὸ αὐτοῦ οἱ πανύψηλοι ἀπρόσιτοι βράχοι, πρὸ τῶν ὁποίων ἰλιγγιᾷ ὁ νοῦς καὶ θαμβοῦται τὸ βλέμμα.

Ἐφθάσαμεν εἰς τὴν νύκτα τῆς 19ης Ἰουνίου 1913.

Ὁποία κρίσιμος νὺξ καὶ γόνιμος εἰς γεγονότα!

Τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον ὁλόκληρον διατελεῖ ἐν ἐπιφυλακῇ. Ἄγρυπνοι οἱ διπλοσκοποὶ τῶν προφυλακῶν παρακολουθοῦσι καὶ υὴν ἐλαχίστην κίνησιν.

Τίς εἶ; ἀκούεται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν αὐστηρὰ ἔντονος καὶ βαρύηχος ἡ φωνὴ τῶν φρουρῶν.

— Ἕλλην· ἀπαντᾷ ὁ διερχόμενος.

— Προχώρει εἰς τὸ σύνθημα. Καὶ ὁ διαβάτης· ὁ διαγγελεὺς ἢ οἱοσδήποτε ἄλλος προχωρεῖ ἀφοῦ δηλώσῃ τὸ σύνθημα.

Τὸ Ἑλληνικὸν στρατόπεδον ἔχει παραταχθῇ εἰς σχῆμα ἀνοικτοῦ πετάλου· ἀποτελεῖ δηλονότι μίαν τεραστίαν καμπύλην,ἕνα τόξον ἀτελείωτον τὸ ὁποῖον διήκει νοτίως τῆς Γευγελῆς ὅπου τὸ ἄκρον ἀριστερὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος καὶ προχωρεῖ κολπούμενον διὰ μέσου λοφοσειρῶν, κοιλάδων γραφικωτάτων καὶ πεδιάδων πρασίνων ἐντεῦθεν τοῦ Στρυμόνος, ὅπου τερματίζεται τὸ ἄκρον δεξιόν.

Πρὸ τοῦ στρατοπέδου ἁπλοῦται ἤδη ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ πανοραματικῇ ἐκτάσει ἡ πεδιὰς τοῦ Κιλκίς.

Τίποτε δὲν μαρτυρεῖ ὅτι πέραν πρὸς τὴν πόλιν ἀναμένει ὁ ἐχθρός.

Εἶνε νύξ. Νὺξ σιωπηλή, βωβή, μυστηριώδης, γαλήνιος. Τὸ πᾶν γύρω, ἡ ἡσυχία, τὸ σκότος ὁ ἀδιατάρακτος ὕπνος τῶν πουλιῶν, τὸ ἐλαφρὸν πέταγμα τῶν νυκτερίδων, ἀποτελοῦσι τραγικὴν

ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἀνθρώπινον συναγερμὸν ποῦ δεσπόζει ἐκεῖ εἰς τόσην ἔκτασιν.

*
* *

Μέσα ἀπὸ τὸ ἤρεμον σκιόφως ποῦ στοργικὰ ρίχνουν τὰ ἄστρα διαφαίνονται ἀμυδρά, νυσταλέα, μυστηριώδη, σιωπηλά, τὰ πανύψηλα βουνὰ τῆς Μακεδονικῆς γῆς, ἀπὸ τὰ ὁποῖα δροσερὰ καὶ μυρωμένη καταβαίνει ἡ αὖρα καὶ χύνεται ἐπάνω εἰς τὴν πρασινάδα τῶν κάμπων.

Διαυγὴς ἁπλώνεται ἐπάνω ὁ γαλανὸς οὐρανὸς καὶ τὰ ἄστρα ἀκίνητα λαμπυρίζουσι μὲ ἀσυνήθη ἀκτινοβολίαν σὰν μάτια ζωηρὰ ποῦ σταματοῦν κατάπληκτα ἐπάνω εἰς ἕνα σπανίζον θέαμα.

Καὶ οἱ Ἕλληνες διπλοσκοποὶ ἀκίνητοι καὶ αὐτοὶ εἰς τὰς θέσεις των μὲ τὰ ὅπλα προτεταμένα ἕτοιμοι νὰ ἀποκρούσουν κανένα αἰφνηδιασμόν.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὑψόνουν τὰ βλέμματά τωνἀνήσυχα πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ παρακολουθοῦν τῶν ἀστέρων τὴν λάμψιν.

Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς καθορίζουν τὰς ὥρας τῆς νυκτὸς ἐκ τῆς ἐντάσεως τῆς λάμψεως τῶν ἄστρων.

Φεγγοβολεῖ ἀκόμη ἡ Πούλια ὑψηλὰ εἰς τὸ ἄπειρον καὶ ἡ Ἄρκτος στρέφεται περὶ τὸν ὁρίζοντα περίτρομος.

Ἡ αὐγὴ ἀπέχει ἀκόμη πολύ.

Καὶ ὅμως τί ἀγωνία, τί ἀνησυχία, τί ἀσυγκράτητος πόθος διὰ τὴν ἀνατολὴν τῆς ἡμέρας.

Ἐπίκειται ἡ μεγάλη μάχη, ἡ ἀφάντασυος εἰς ὁρμήν, ἡ ἄδυτος εἰς δόξαν.

Πρέπει νὰ κυριευθῇ τὸ Κιλκίς.

Ἡ ἅλωσίς του ἀποτελῇ σπουδαιοτάτης σημασίας νίκην, τὴν ὁποίαν ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ὤφειλε νὰ διεκδικήσῃ μὲ οἱασδήποτε θυσίας.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀκούεται ὁ καλπασμὸς ἐφίππου διαγγελέως προχωροῦντος πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς δεῖνα Μεραρχίας ἵνα διαβιβάσῃ πρὸς αὐτὴν λεπτομερεῖς διαταγὰς τοῦ Στρατηλάτου.

Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος εἰς ἕνα πενιχρὸν κατάλυμμα τῆς Μπάλτσας, γερμένος ἐπάνω εἰς μίαν πρόχειρον κλίνην, προσπαθεῖ νὰ πάρῃ ὀλίγον ὕπνον ὀλίγην ἀνάπαυσιν

Ἀδύνατον ὅμως. Αἱ σκέψεις του, αἱ ταραχώδεις σκέψεις του, δὲν τὸν ἀφήνουν οὐδὲ στιγμήν.

Μικρὰν μόνον ἀνάπαυσιν τοῦ σώματος κατορθώνει νὰ ἐπιτύχῃ ὁ μεγαλοϊδεάτης Βασιλεύς.

Ὁ ὕπνος δὲν τολμᾷ νὰ τὸν θωπεύσῃ.

Σέβεται καὶ αὐτὸς τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα καὶ τὰ ὑπέροχα διανοήματα τὰ ὁποῖα κυριαρχοῦν εἰς τὸν ὁρίζοντα τῆς Βασιλικῆς σκέψεως καὶ τὰ ὁποῖα συνέχουν τὰ βάθη τῆς μεγάλης του ψυχῆς.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς μίαν ὑπερένταςιν σκέψεως, εἰς μίαν θύελλαν ψυχικῆς ὁρμῆς ὑφίσταται ἕνα αἰφνηδιασμόν.

Πηδᾷ ἀπὸ τὸ πενιχρὸν ἀναπαυτήριόν του καὶ προχωρῇ ἀσκεπὴς πρὸς τὸ μικρὸν παράθυρον.

Παρατηρεῖ τὸν οὐρανόν, στρέφει τὸ βλέμμα του δεξιᾶ καὶ ἀριστερά, βυθίζει αὐτὸ κατόπιν ἐταστικὸν πρὸς τὸ βάθος τῶν κάμπων ἐκεῖ ποῦ θαμπὰ καὶ ἤρεμα τρεμολάμπουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὰ φαναράκια τοῦ στρατοπέδου.

Ἀνυπομονεῖ ἕως ὅτου ἐξημερώσῃ. Εἰς μικράν του ἀπόστασιν ἕνα μικρὸν καφενεῖον φιλοξενεῖ ὅμιλον χωρικῶν τῆς Μπάλτσας, οἱ ὁποῖοι ἑτοιμάζονται νὰ ἐξέλθουν εἰς τοὺς ἀγρούς.

Τοὺς ἀκούει νὰ συζητοῦν διὰ τὰς τελευταίας νίκας τοῦ στρατοῦ του.

Ἀκούει νὰ θαυμαστικὰ ἐπιφωνήματα τὰ ὁποῖα ἐπισφραγίζουν τὴν ἀφήγησιν ἑνὸς ἑκάστου γεγονότος.

Ἀκούει τὴν φρίκην των διὰ τὰς σφαγὰς καὶ τὰς ἐρημώσεις ποῦ ἐπροξένησαν οἱ Βούλγαροι, ἀκούει ὀνόματα σφαγέντων τοὺς ὁποίους οἱ χωρικοὶ γνωρίζουν ὀνομαστὶ καὶ εἰς τὸ τέλος ἀκούει τὸ ἰδικόν του ὄνομα ὡς ἐπιστέγασμα, ὡς κορύφωμα θαυμασμοῦ καὶ λατρείας τῶν ἁπλῶν χωρικων.

Σελαγίζει μέσα εἰς τὸ σκοτάδι τῆς νυκτὸς ἡ αἴγλη του.

Καὶ ἡ ἥσυχος ἐρημία παίρνει τὰ λόγια τῶν χωρικῶν καὶ ἀπο-

τελεῖ τὴν ἔνδοξον ἠχώ, τὴν ἠχὼ ἐκείνην τὴν ὁποίαν θὰ ἀπηχοῦν ἐπὶ αἰῶνας πολλοὺς τὰ Μακεδονικὰ ἐδάφη.

— Ζήτω ὁ Βουλγαροκτόνος !

— Ὁ Θεὸς νὰ κόβῃ ἡμέρες ἀπὸ μᾶς καὶ νὰ τοῦ χαρίζῃ χρόνια.

Μὲ τὴν ἐπῳδὸν αὐτὴν φεύγουν οἱ χωρικοὶ καὶ σκορπίζονται εἰς τὰς διαφόρους διευθύνσεις τῶν ἀγρῶν, ἐνῷ τὸ βασιλικὸν βλέμμα τοὺς παρακολουθεῖ ἕως ὅτου ἐξαφανισθοῦν.

Καὶ ἀποσύρεται τώρα ὁ Βασιλεὺς ὑπερήφανος, ὀλύμπιος, μὲ πλήρη πεποίθησιν εἰς τὴν μεγάλην νίκην τῆς αὔριον, διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἡμιανάπαυσίν του μέσα εἰς τὺ πενιχρόν του κατάλυμμα καὶ εἰς τὴν πενιχροτέραν κλίνην του.

* *
*

Περνοῦν αἱ ὧραι ἀκαρεὶ ἀγωνιώδεις μακραί.

Ἡ ἀγωνία φθάνει εἰς τὸ κατακόρυφον. Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου διαγράφονται αἱ σκιαὶ τῶν στρατιώτῶν, οἱ ὁποῖοι ἀφυπνίσθησαν ἐνωρίτερον.

Αἱ σιλουέτται των φαίνονται ὡς νυκτερινὰ φάσματα. Εἶνε ἀνήσυχοι καὶ ἀεικίνητοι.

Περιεργάζονται τὰ ὅπλα των καὶ τοποθετοῦν τὰς φυσιγγιοθήκας.

Ὀλίγον ἀκόμη καὶ ἡ ὠχρὰ ἀνταύγεια τῆς αὐγῆς ἀρχίζει νὰ χρωματίζεται εἰς τὸ ἀνατολικὸν σημεῖον τοῦ ὁρίζοντος.

Τὰ σκότη ἀπωθοῦνται πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος καὶ σιγὰ-σιγὰ ἡ φωτεινὴ ἀχλὺς γίνεται ζωηροτέρα καὶ ξεδιπλώνεται σὰν ὑπόλευκος σινδὼν εἰς ἄλλα σημεῖα τοῦ οὐρανοῦ.

Λιποψυχοῦν σιγὰ-σιγὰ τὰ ἄστρα καὶ φαίνονται τώρα σὰν νυσταλέα μάτια, ποῦ κλείονται ἠρέμα εἰς τὴν ληθαρχικὴν θωπείαν τοῦ ὕπνου.

Ἡ Ἄρκτος κατέρχεται ὠχρὰ καὶ ἄτονος, καὶ ἡ Πούλια γέρνει καὶ αὐτὴ νυσταγμένη εἰς τὴν ὡραίαν ἀγκάλην τοῦ οὐρανοῦ.

Τὸ ἤρεμον λυκαυγὲς χύνεται ἐπάνω εἰς τὰ στάχυα τὰ ὁποῖα

φρίσσουν ὑπὸ τὴν ἁπαλότητα τῆς ὡραίας πρωϊνῆς αὔρας τοῦ Ἰουνίου.

Καὶ ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν ἀργυρένιαν ἀνταύγειαν τοῦ γλυκοχαράγματος ἀκίνητοι, ἀγαλματώδεις, ἀλύγιστοι καὶ ἄϋπνοι ὑψοῦνται οἱ διπλοσκοποί, πιστοὶ φρουροὶ τῆς πατρίδος του ὁλοκλήρου.

Μουσκεμμένα φαίνονται ἐπάνω των τὰ ἀμπέχονα καὶ αἱ περισκελίδες. Ἡ νυκτερινὴ βραδυὰ τοὺς διεπέρασε.

Ἀλλ' αὐτοὶ ἀψηφοῦντες τὰ πάντα. Εἶνε οἱ ἀπαράμιλλοι ἥρωες τοῦ Μπιζανίου οἱ ὁποῖοι ἐπὶ μακρὰν σειρὰν θυελλωδῶν καὶ καταψύχρων νυκτῶν, περιφρονοῦντες τὰ ψύχη καὶ τὰ πάγη, τὰ σκότη καὶ τὰς καταιγίδας, τὰς βροχὰς καὶ τὰς χιόνας διεξεδίκησαν σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν τὸ Ἠπειρωτικὸν ἔδαφος μέχρις ὅτου ἐγένοντο κύριοι τοῦ ἀπορθήτου Μπιζανίου.

Τὸ σῶμά των ἔχει σιδερωθῆ, ἔχει ἀτσαλωθῆ, ὥστε ἡ δρόσος τῶν θερινῶν νυκτῶν καὶ ἀποτελῇ ἁπλῆν θωπείαν ἀνακουφίσεως.

*
* *

Μετ' ὀλίγον αἱ σάλπιγγες σαλπίζουσι γενικὸν συναγερμόν.

Ὁλόκληρον τὸ στράτευμα εὑρίσκετο ἐπὶ ποδός.

Ἄλλοι περιεργάζονται τὰ ὅπλα των, ἄλλοι τακτοποιοῦν ὅπως δήποτε τὴν ἀτιμέλητον κόμην των καὶ ἄλλοι ἀποτινάσσουν ἀπὸ τὰ βλέφαρά των τὸν ὕπνον ποῦ τόσον ἤπια τοὺς ἐνανούριζε μέσα εἰς τὰς ἀνακουφιστικὰς ἀγκάλας του.

Δὲν παρῆλθον εἰμὴ λεπτὰ μόνον καὶ πάντα ἦσαν ἕτοιμα.

Ἡ παράταξις πλήρης, τελεία, κανονική, καθ' ὅλον τὸ μέτωπον.

Αἱ χαμηλόφωνοι συζητήσεις ἔχουν παύσει πλέον μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν· μετ' ὀλίγον θὰ ἐπαναληφθῇ ἡ μάχη ἡ κυρίως μάχη, ἡ ὁποία ἀρχίσασα χθὲς διεκόπη ἐκ τοῦ ἐπελθόντος σκότους.

Εἰς τὸ ἀντικρυνὸν στρατόπεδον τὸ βουλγαρικὸν ἡ αὐτὴ κίνησις ὁ αὐτὸς συναγερμός.

Ἀλλ' ὁποία ἀντίθεσις ὁποῖον χάσμα μεταξὺ τῶν δύο στρατιῶν, ὁποία διαφορὰ τοῦ ποιοῦ τῶν ἀνδρῶν.

Τὸ ἠθικὸν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀκμαιότατον, ἐξαίρετον, ἄξιον πάσης ἐξάρσεως, παντὸς θαυμασμοῦ.

Οἱ ἄνδρες ὅλοι ἄλκιμοι ἀξιοθαύμαστοι, ὑπερόχου ἀνδρείας, μοναδικῆς ὁρμητικότητος.

Εἰς τὰς ὄψεις ὅλων κατωπτρίζεται ζωηρὰ ἡ ὑπερηφάνεια διὰ τὰς μέχρι τοῦδε νίκας καὶ ἀκτινοβολεῖ ἡ πεποίθησις, ἡ στερρὰ καὶ ἀδιάσειστος πεποίθησις, ἐπὶ τὴν τελικὴν νίκην.

Τὸ πρόσωπον τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου παρελαύνει τὴν στιγμὴν ἐκείνην νοερῶς ἀπὸ τὴν διάνοιαν ὅλων, ὅλοι οἱ ἄνδρες νομίζουν ὅτι τὸν βλέπουν ἕκαστος ἐμπρός του, ὅτι τοῦ μειδιᾷ, ὅτι τοῦ λέγει μυστικά, ὅτι μετ' ὀλίγον ἡ νέα περίλαμπρος νίκη θὰ στέψῃ τὰ ὅπλα του.

Ἕκαστος Ἕλλην στρατιώτης νομίζει ὅτι ἀκούει αὐτὸ τοῦτο τὸ πρόσταγμα τοῦ Βασιλέως του, ὅτι ἀκούει τὴν φωνήν του, ἐμπρὸς καὶ πολεμεῖ, πολεμεῖ ἀκατάπαυστα, πολεμεῖ ὡς ἥρως, ὡς γίγας, ὡς ἡμίθεος, διότι πανταχόθεν βλέπει τὸν Βασιλέα του, ὁ ὁποῖος τὸν παρακολουθεῖ διὰ τοῦ βλέμματος καὶ τὸν βραβεύει.

*
* *

Μὲ ὑπέροχον λοιπὸν γενναιότητα ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς μὲ ἠθικὸν ἐν ἀκμῇ μὲ ἴνδαλμα λατρευτόν, τρυφερόν, τὸν Βασιλέα του, ἑτοιμάζεται νὰ ἐπέλθῃ καὶ πάλιν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μὲ τὸν ἡρωισμόν μὲ τὴν ἀφάνταστον ὁρμητικότητα.

Ἀντιθέτως εἰς τὸ Βουλγαρικὸν στρατόπεδον τελεία κατήφεια καὶ εἰκὼν ἀπογνώσεως καὶ ἀπελπισίας.

Τὸ ἠθικὸν τοῦ στρατοῦ ἐν καταπτώσει.

Αἱ πρῶται ἧτται καὶ ὁ ἐξ αὐτῶν πανικὸς ἐπέδρασαν τὰ μέγιστα ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι εἰς μάτην ζητοῦν νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὰς παρακελεύσεις τῶν ἀξιωματικῶν των.

Εἰς μάτην οἱ Βούλγαροι ἀξιωματικοὶ ἀγωνίζονται διὰ λόγων

ἐνθουσιωδῶν, διὰ προσφωνήσεων καὶ δι᾽ ἄλλων ἀκόμη μέσων νὰ ἀναπτερώσουν τὸ φρόνημα αὐτῶν, νὰ τοὺς πείσουν ὅτι ἀγὼν δὲν ἐκρίθη εἰσέτι, καὶ νὰ τοὺς προτρέψουν νὰ ἐπιδείξουν ὅλον τὸ θάρρος των, ὅλον τὸν ἡρωϊσμόν των, ὅλην τὴν φιλοπάτριδα αὐτων αὐταπάρνησιν ὅπως κρατήσωσι τάς θέσεις των, τὰς ὀχυρωτάτας ἄλλως τε καὶ δυσπορθήτους θέσεις αὐτῶν τὰς ὁποίας φύσει καὶ θέσει κατέχουν.

Καὶ ὄντως εἶνε τοιαύτη ἡ ὀχύρωσις τοῦ Κιλκίς, εἶνε τόσον δύσκολον ἔργον ἡ ἐκτόπισις στρατοῦ ἔστω καὶ μειονεκτοῦντος εἰς τὸ τρίτον τῆς ἐχθρικῆς του στρατιᾶς, ὥστε ἐὰν κατωρθοῦτο νὰ θεωρῆται πολεμικὸν ἔργον γιγάντιον καὶ ἓν ἐκ τῶν εὐκλεεστέρων τροπαίων τῆς συγχρόνου πολεμικῆς τέχνης.

Ἀλλ᾽ εἰς μάτην αἱ παροτρύνσεις καὶ αἱ ἐνθαρρύνσεις τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τὸ ἰσχυρὸν καὶ ἀπόρθητον τῆς θέσεως.

Οἱ Βούλγαροι στρατιῶται ἔχουν κλονισθῆ πολὺ ψιχυκῶς καὶ ἔχουν κουρασθῆ ὑπερβολικὰ σωματικῶς.

Ἡ ψυχικὴ κατάπτωσις ἐπιφέρει καὶ τὴν σωματικὴν ἐξάντλησιν κατ᾽ ἀνάγκην.

Τὴν στιγμὴν ποῦ οἱ ἀξιωματικοί των τοὺς προσφωνοῦν μὲ λόγους ἐνθουσιαστικοὺς, ἐκεῖνοι νοσταλγοῦν ἴσως τὴν οἰκογένειάν των καὶ τὴν ἥσυχον ζωὴν τῶν ἀγροτικῶν συνοικισμῶν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπὸ τόσων μηνῶν ἐγκατέλειψαν, εἰς τὰς ὄψεις των διακρίται στυγνὴ καὶ ξηρὰ ἡ ἀπογοήτευσις, ἡ ἠθικὴ παρακμή, ἡ ἀτολμία, ἡ ἀβουλία, ὁ πανικός.

Ἔχουν χάσει τὸ θάρρος των διότι ἡ πρώτη ἧττα εἶνε τὸ ἥμισυ τοῦ ὅλου.

Ἐὰν κανεὶς βαθύτατος ψυχολόγος καὶ τέλειος ἐρευνητὴς τῶν μυστικῶν τῆς ψυχῆς κατώρθωνε νὰ περιλάβῃ ἐν τῷ συνόλῳ τὴν ψυχικὴν κατάστασιν τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου στρατεύματος ἀσφαλῶς θὰ ἔδιδε ἀσφαλῆ τὴν μέλλουσαν ἔκβασιν τῆς ἐπικειμένης μεγάλης μάχης.

Ἐδῶ οἱ ἡλιοψημμένοι ἕλληνες εὔζωνοι μαῦροι καὶ σκονισμένοι καὶ τὴν κόμην ἀτημέλητοι, ἀξύριστοι ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν μὲ

ὅλην τὴν αὐστηρότητα τῆς Ρουμελιώτικης κατατομῆς των καὶ μὲ τὰ ἁδρότατα χαρακτηριστικά των, ὅλοι χαρὰ καὶ ζωή.

Εἰς τὸ ἀέτειον βλέμμα των τό ὁποῖον διασχίζει τώρα τὰς ἀποστάσεις καὶ ἀναμετρᾷ τὰ ἀπρόσιτα ὑψώματα μὲ τοὺς κινδύνους των τοὺς ὁποίους κατ' ἀνάγκην θὰ ἀντιμετωπίσῃ, διαβλέπει κανεὶς τὴν ἀπαράμιλλον καὶ στερρὰν πεποίθησιν.

Εἶνε ἡ πεποίθησις ἀπὸ τὴν μάχην. Εἰς τοὺς κονιορτοβριθεῖς πόδας του ἐκδηλοῦται κἄποια ἀνησυχία.

Θέλουν νὰ τρέξουν, νὰ ὁρμήσουν, νὰ ἀναρριχηθοῦν ἐπάνω εἰς ράχαις, νὰ ὑπερπηδήσουν τάφρους νὰ ἀνέλθουν κορυφὰς, νὰ κατέλθουν ἔπειτα εἰς κοιλάδας.

Καὶ ἀναμένουν ἀγωνιωδῶς.

Ἡ ἔναρξις τῆς μάχης.

Ἡ κατὰ τῶν ὑψωμάτων 605 καὶ 500 ἐπιθέσεις καὶ ἡ κατάληψις αὐτῶν ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν στρατευματων ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν τὸ προοίμιον τῆς μεγάλης ἐπικῆς μάχης τοῦ Κιλκίς.

Καὶ ἡ ἅλωσις τῶν δύο αὐτῶν δυσπροσίτων σημείων ὑπῆρξεν ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως σπουδαιοτάτη καθότι δι' αὐτῶν ἐπροστατεύετο τὰ μάλιστα τὸ Κιλκὶς καὶ παρεμποδίζετο ἡ παρέλασις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ἡ κίνησις παντοῦ εἰς τὸ κατακόρυφον.

Ἡ ὁδὸς ἡ ἄγουσα πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην παρουσιάζει θέαμα ἐκτάκτως γραφικόν.

Τμήματα στρατοῦ ὑπολειφθέντα ἐν Θεσσαλονίκῃ βαδίζουν πρὸς τὰ ἐμπρὸς γοργὰ καὶ ἀκμαῖα.

Σπεύδουν διὰ νὰ προφθάσουν.

Ἀνάμεσα ἀπὸ σύντομα μονοπάτια ποῦ τὰ κορνιζόνουν θάμνοι γηγενεῖς περνοῦν σύντομα τὰ ἑλληνικὰ μεταγωγικὰ διὰ νὰ φθάσουν τὸ ταχύτερον.

Ἀγγελιαφόροι ἔφιπποι διασταυροῦνται πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις, σταματοῦν διὰ νὰ διαβιβάσουν διαταγὰς καὶ νὰ λάβουν ὁδη-

γίας μὲ τὰ ἄλογά των τὰ στιλπνὰ ἀπὸ τὸν ἱδρῶτα, τὰ ἀσθμαίνοντα ἀπὸ τὴν κόπωσιν.

Αὐτοκίνητα ὀλισθαίνουν διὰ μέσου τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν κάρρων καὶ ἐξαφανίζονται μὲ τὴν ἰλιγγιώδη ταχύτητα ὑπὸ νέφη κονιορτοῦ.

Ὁ φειδωτὸς εἰς τὴν ἀρχήν του δρόμος ἀναβαίνει τώρα περιελισσόμενος γύρω ἀπὸ τὰ ὑψώματα μικρὰ καὶ μεγάλα καὶ ἀφήνει ὀπίσω του τὴν μαγευτικὴν πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης, τὴν λευκόπεπλον νύμφην τοῦ Θερμαϊκοῦ θαμπήν, μέσα εἰς τὴν πρωινὴν ἀχλὺν λικνιζομένην μὲ νωχέλειαν ἐπάνω εἰς τὰ γλυκὰ κύματα τοῦ ὡραίου κόλπου.

Ἀραιὰ ἀκούεται τώρα ὁ ἦχος τῶν τηλεβόλων.

Ἡ μάχη ἔχει ἀρχίσει τώρα, τὰ δὲ τμήματα τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ τὰ εὑρισκόμενα ἀκόμη εἰς τὸν δρόμον ὑποδέχονται τὴν μακρυνὴν ἀπήχησιν τοῦ πολέμου μὲ φρενίτιδα ἐνθουσιασμοῦ.

— Ζήτω ἡ Ἑλλάς. Ζήτω ἡ μεγάλη Ἑλλάς. Ζήτω ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος.

Ρίπτουν τοὺς πίλους των εἰς τὸν ἀέρα, ἀλαλάζουν ἀπὸ ἐνθουσιασμόν, σκιρτῶσιν ἀπὸ ἀγαλλίασιν.

— Ἐμπρὸς παιδιὰ νὰ προφθάσωμεν, ἀκούονται ἀπὸ διάφορα σημεῖα. Εἶνε ἡ φωνὴ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ὑπαξιωματικῶν.

Καὶ οἱ στρατιῶται ταχύνουν τὸ βῆμά των, τὸ ὁποῖον κανονίζουν τώρα μὲ ἐνθουσιῶδες ἑλληνικὸν θούριον.

Τοῦ βουλγαρισμοῦ ἡ ψώρα
Μακεδόνας δὲν μολύνει
οὔτε τοὺς ἀπομακρύνει
ἀπὸ τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

*
* *

Προχωροῦν πάντοτε, ἐνῷ τὸ τηλεβόλον μαίνεται μακράν.

Εἰς τὸ βάθος τοῦ δρόμου μόλις φαίνεται τώρα ἡ Θεσσαλονίκη,

τυλιγμένη μέσα εἰς μίαν φαιὰν γάζαν καὶ σιγὰ-σιγὰ διαλύεται καὶ χάνεται πέραν πρὸς τὸ Καραμπουρνοῦ.

Πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ὁδοιπόρου προβάλλει τώρα ἥρεμος πλέον ἡ πεδιὰς τοῦ Λαγκαγᾶ.

Ἕνας ἀπέραντος σιτοβωλών, μία πεδιὰ στρωμένη ἀπὸ γηλόφους καλλιεργημένους, στολισμένη μὲ ἕνα τεράστιον ἀδάμαντα ὁ ὁποῖος ἀκτινοβολεῖ εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου.

Εἶνε ἡ θεσπεσία λίμνη τοῦ Λαγκαδᾶ ἐκτεινομένη πρὸς τὰ ἄνω· μέχρι τῶν νοτίων κρασπέδων τοῦ Κιλκίς.

Τὰ στάχια γέρνουν μεστὰ ὑπὸ τὸ βάρος πλουσίου καρποῦ καὶ ἐπιτρέπουν εἰς τὸν ἐλαφρὸν ἄνεμον νὰ σχηματίζῃ κύματα ἐπάνω των ὡραιότητος τῆς φύσεως, εἰκόνας τῆς θείας γονιμότητος καὶ τῆς εἰρήνης τῆς γῆς.

Χωρικοὶ καὶ χωρικαὶ σκύβουν ἐπάνω εἰς τὴν γόνιμον αὐτὴν βοτάνην, σκίτσα θαυμάσια στοιχεῖα τῆς γονιμόοητος τοῦ πλούτου καὶ τῆς εὐμορφιᾶς τῆς Μακεδονικῆς γῆς.

Πρὸς στιγμὴν ἐγκαταλείπει ὁ διαβάτης τὴν πολεμικὴν ἰδέαν, καὶ ἀφήνει τὴν ψυχὴν νὰ συρθῇ ἥρεμος πρὸς τὸν πλοῦτον αὐτὸν τῶν καλλονῶν.

Ἀλλ' εὐθὺς ἀμέσως ὁ ἦχος τῶν τηλεβόλων ἀφυπνίζει τὰς αἰσθήσεις.

Ἐπάνω εἰς τὰς βουνοσειρὰς τοῦ Κιλκὶς μαίνεται τὸ πῦρ καὶ ὁ σίδηρος καὶ ἀνθρώπιναι ὑπάρξεις κυλίονται πτώματα ἐπὶ τῆς γῆς.

Ὁ ἦχος τῶν τηλεβόλων αὐτῶν εἶνε ὁ μαγνήτης τοῦ πολέμου πρὸς τὸν ὁποῖον ἕλκονται αἱ διψῶσαι ἀπὸ ἱερὸν αἴσθημα ψυχαί.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην αὐτοκίνητα πολλὰ περνοῦν ἀνάμεσα ἀπὸ τὸν κονιορτοβριθῆ δρόμον.

Διευθύνονται πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην.

Εἶνε οἱ πρῶτοι τραυματίαι τῶν μαχῶν τοῦ Κιλκίς.

Σιωπηλὴ φαίνεται ἡ συνοδεία ἐκείνη. Ἥρωες ἀθάνατοι μεταφέρονται πρὸς θεραπείαν. Εἶνε τὰ πρῶτα θύματα.

Καὶ μαζῇ μὲ τὴν ἱερὰν αὐτὴν συνοδείαν πτερυγίζει παντοῦ ἡ πρώτη χαρμόσυνος φήμη τῶν Ἑλληνικῶν νικῶν.

Εἰς τὴν Μπάλτσαν, ἕνα ὡραῖον κεφαλοχῶρι ἀναπαυόμενον εἰς μίαν στεφάνην ὑψωμάτων εὑρίσκεται τὸ Γεν. Στρατηγεῖον.

Ἀπὸ τὰ βόρεια ὑψώματα τῆς Μπάλτσας, ἐπάνω εἰς τὰ ὁποῖα στίζουν λευκάζοντα τὰ πανιὰ γραφικῶν ἀνεμομύλων, φαίνεται ἡ παιδιὰς τοῦ Κιλκίς, τὸ θέατρον τῆς πρώτης μάχης.

Ὁ πόλεμος ἐπέρασεν ἐπάνω της μὲ ὅλην τὴν ὀλεθρίαν του ἐπίδρασιν.

Καίεται ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον.

Μία εἰκὼν ὠκεανοῦ ἀπὸ καπνόν, ἀπὸ κονιορτόν, ἐπάνω ἀπὸ τὰ στάχυα καὶ τὰς παπαρούνας.

Σιτοβολῶνες τεράστιοι ἀναφλέγονται καὶ ἀναπέμπουν τεραστίους κώνους καπνοῦ πρὸς τὰ ἐπάνω.

Θυσία πλουσία εἰς τὸν Ἄρην εἰς τὸν ὁποῖον ἐδόθη ἡ καύσιμος ὕλη, ὁ ἄρτος τόσων ὑπάρξεων.

Ἡ εἰκὼν τῆς συρράξεως.

Καί τώρα ἂς παρακολουθήσωμεν λεπτομερῶς, βῆμα πρὸς βῆμα τὴν μεμάλην αὐτὴν ἐποποιΐαν ἥτις ἀπετέλεσε μίαν ἀπὸ τὰς ἐνδοξοτέρας σελίδας τῆς συγχρόνου Ἑλληνικῆς φυλῆς.

Ἡ 7η Μεραρχία ἡ διοικουμένη ὑπὸ τοῦ συνταγματάρχου Σωτήλη καὶ ἡ κρατοῦσα τὸ ἄκρον δεξιὸν παραταχθεῖσα ἠμύνθη κατ' ἀρχὰς εἰς τὸν Σταυρὸν πρὸς τὴν Βόσκαν τὴν ὁποίαν κατέλαβε.

Ἡ ἀντίστασις ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων ἦτο ἰσχυρὰ προασπιζομένη ὑπὸ πολυαριθμοτέρας Βουλγαρικῆς δυνάμεως, τὴν ὁποίαν ὅμως ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἀπώθησε πρὸς τὸ Σωχόν.

Καὶ συνήφθη τότε ἡ λυσσαλέα ἐκείνη μάχη περὶ τὴν τραγικὴν Νιγρίταν, ἥτις ἀνακτηθεῖσα τέλος ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω.

Ἓξ πυροβόλα καὶ ὁλόκληρον Βουλγαρικὸν σύνταγμα ἠχμαλωτίσθησαν.

Ἡ 1η Μεραρχία τοῦ κ. Μανουσογιαννάκη εὐθὺς ὡς ἐδόθη τὸ σύνθημα τῆς γενικῆς προελάσεως ἐπροχώρησε πρὸς τὴν Λιγκοβά-

νην ἐξασφαλίσασα οὕτω τὸ δεξιὸν τοῦ 'Ελληνικοῦ στρατεύματος καὶ τὰ νῶτα αὐτοῦ.

Τὴν μάχην πρὸς τὸ κυρίως μέτωπον τοῦ Κιλκὶς διεξήγαγον αἱ μεραρχίαι 6η, 4η, 5η, 3η καὶ 2α.

'Η 6η Μεραρχία προελάσασα ἀπὸ Γκουβέσκαν μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὸ Κλέπι, συνήντησε τρομερὰν ἀντίστασιν προκειμένου νὰ ἐνεργήσῃ βορείως τοῦ Κλέπι.

Οἱ Βούλγαροι εἶχον ὀχυρωθῇ θαυμασίως, μέγα δὲ καὶ βαρὺ πυροβολικὸν προήσπιζε τὴν ἄμυναν.

'Η ἀνάπτυξις τοῦ Βουλγαρικοῦ πυροβολικοῦ εἶχεν ἐκταθῇ εἰς πολύπτυχον ἡμικύκλιον καὶ ἔβαλε ἀκαταπαύστως μὲ ταχύτητα πυρός.

*
* *

'Ολόκληρος ἡ δεσπόζουσα τοῦ Κιλκὶς βουνοσειρὰ ἡ τόσον ἀπρόσιτος καὶ φυσικῶς ὀχυρὰ εἶχεν ἐπιστήσει τὴν προσοχὴν τῶν Βουλγάρων, οἱ ὁποῖοι προβλέποντες ἄφευκτον τὴν σύρραξιν ἐφρόντισαν νὰ καταστήσουν αὐτὴν τελείως ἀπόρθητον.

'Επὶ τρεῖς μῆνας οἱ Βούλγαροι ἀπησχόλησαν μέγαν ἀριθμὸν ἀνδρῶν διὰ;τὴν ὀχύρωσιν τῶν θέσεων τούτων.

Τηλεβόλα βαρέα καὶ μεγάλης ὁλκῆς εἶχον στηθῇ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν μὲ τὰ στόμια ἕτοιμα νὰ σκρπίσουν τνν θάνατον.

Δέκα ἑπτὰ ἐν ὅλῳ πυροβόλα μεγάλης ὁλκῆς καὶ πολλὰ ἄλλα ἐκ τῶν συνήθων πεδινῶν ἔχουσι τοποθετηθῇ ἐκεῖ.

'Εξ ἄλλου τὰ βουλγαρικὰ χαρακώματα τοῦ πεζικοῦ τέλεια ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν. 'Αρκεῖ νὰ ἐννοηθῇ ὅτι οἱ ἐντὸς τῶν ὀρυγμάτων τῶν χαρακωμάτων τούτων πολεμοῦντες βούλγαροι εἶχον ὅλην τὴν ἄνεσιν τοῦ ὀρθίως πυροβολοῦντος.

Δύνατίς τις νὰ φαντασθῇ τὴν πλεονεκτικὴν θέσιν τῶν βουλγαρικῶν στρατευμάτων κατεχόντων τόσον ὀχυρὰ βουνὰ καὶ πολεμούντων ἀπὸ χαρακώματα τόσον ἀναπαυτικά.

Τὸ ἑλληνικὸν πυροβολικὸν μικρὰν ἠδύνατο νὰ ἀντιτάξῃ ἄμυναν κατὰ τοιούτων θέσεων.

Συνεπῶς ἡ θέσις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀπέβαινεν εἰς ἄκρον μειονεκτική.

Οὐδεμία ἄλλη διέξοδος ὑπῆρχεν, οὐδεμία ἄλλη ἐνέργεια ἐπεβάλλετο παρὰ μόνον ἡ διὰ της λόγχης ἅλωσις τῶν ὀχυρωτάτων τούτων θέσεων.

Ὁ ἀγὼν ἐκρίνετο ἄνισος, τρομερός, ἄγριος, ἐξοντωτικός. Ἡ νίκη θὰ ἐκερδίζετο μὲ ἀνυπολογίστους ἀπωλείας.

Ἀλλ' ἡ ὁρμὴ καὶ τὸ ἀκμαῖον φρόνημα τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ὑπερνικᾷ πᾶν ἐμπόδιον καὶ ἐξουδετερώνει πᾶσαν ἀντίστασιν.

*
* *

Διήμερος ἀγὼν ἐξοντώσεως.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ 4η Μεραρχία ἐνεργήσασα κατὰ μέτωπον διὰ τοῦ Ἀχτσὲ Κλισὲ κατέλαβε τὸ Σαριγκιὸλ ὡς εἴπομεν χιλιόμετρα τινὰ νοτίως τοῦ Κιλκίς, ὅπου εὑρίσκεται ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμός. Ἐδῶ ἡ ἐπίθεσις καθὼς καὶ ἡ ἄμυνα ὑπῆρξαν ἐξ ἴσου σφοδραί. Οἱ δύο ἀντιμέτωποι στρατοὶ συνεπλάκησαν σῶμα πρὸς σῶμα, ἀνὴρ πρὸς ἄνδρα, τρομερὰ δὲ καὶ λυσσώδης συνήφθη μάχη ἐκ τοῦ συστάδην.

Οἱ Βούλγαροι ἤθελον διὰ παντὸς τρόπου, διὰ πάσης θυσίας νὰ κρατήσωσι τὴν ὀχυρωτάτην ταύτην θέσιν, διότι ἐκ ταύτης ἐξηρτᾶτο ἡ κυριότης τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς.

Ἡ Ἑλληνικὴ ὅμως στρατιὰ μετὰ κρατερὸν καὶ ἀπεγνωσμένον πολύωρον ἀγῶνα, κατώρθωσε νὰ ἀπωθήσῃ τὸν ἐχθρὸν καὶ νὰ καταλάβῃ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν μέχρι τοῦ 45ου χιλιομέτρου.

Ἡ δευτέρα Μεραρχία διὰ τοῦ Ἀρπάκιοϊ βορείως τοῦ ὁποίου εὑρίσκοντο αἱ προφυλακαί, προήλασε πρὸς τὸν Γενῆ Μαχαλᾶν ὁπόθεν ἐνισχυθεῖσα δι' ἑνὸς συντάγματος πεζικοῦ μετὰ τὴν γενομένην κατὰ τὴν νύκτα τῆς πρώτης ἐπιθέσεως συγκέντρωσιν τοῦ πυροβολικοῦ, ἐτέθη τὴν πρωΐαν τῆς ἑπομένης εἰς πορείαν καὶ ἀναπτυχθεῖσα κατὰ μέτωπον προήλασε πρὸς τὸ Σαρίκιοϊ

Καταλαβοῦσα τὴν θέσιν ταύτην προήλασεν ἐκεῖθεν καὶ ἀπωθοῦσα βῆμα πρὸς βῆμα τὸν ἐχθρὸν ἀμυνόμενον καρτερικῶς ἐπροχώ-

ρησεν ἀρκετὰ καὶ ὑπερέβη ἐκ τοῦ δεξιοῦ τὴν γραμμὴν τῶν βουλγαρικῶν στρατευμάτων παρὰ τὸ Κιλκίς.

Τοιουτοτρόπως τὸ ἄκρον δεξιὸν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἔβαλλε ἐκ τῶν πλαγίων τὸ ἄκρον ἀριστερὸν τῶν Βουλγάρων ἀπειλοῦν κύκλωσιν.

Ἀλλ' ἡ ὑπερτάτη γιγαντομαχία διεξήχθη εἰς τὸ ἀριστερὸν μέτωπον ὅπου ἔδρα ἡ 5η Μεραρχία, παραπλεύρως τῆς 4ης.

Ἡ μάχη ἐδῶ ἀποτελεῖ ἀληθινὴν ἐποποιΐαν, ἀληθῆ ὁμηρικὴν μάχην, μίαν σελίδα αἵματος, ἡρωϊσμοῦ καὶ αὐταπαρνήσεως.

Ἡ Μεραρχία αὕτη λαβοῦσα τὴν διαταγὴν τῆς ἐπιθέσεως ὥρμησε κατὰ τῶν χαρακωμάτων τῶν Βουλγάρων τὰ ὁποῖα προήσπιζον βαρέα καὶ πολτάριθμα Βουλγαρικὰ τηλεβόλα.

Τὸ πυροβολικὸν τῆς Μεραρχίας ταύτης ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀναπτυχθῇ καὶ νὰ δράσῃ καθότι τὸ ἔδαφος ἦτο ἐντελῶς ἀπροκάλυπτον καὶ συνεπῶς ἀκατάλληλον.

Σιδηρᾶ ἀνάγκη ἀπέβαλλε λοιπὸν τὴν διὰ τῆς λόγχης ἀπώθησιν τοῦ ἐχθροῦ ἐκ τοῦ σημείου τούτου.

Τρομερὰ καὶ ἀνυπολογίστως φρικιαστικὴ ὑπῆρξεν ἡ γιγαντομαχία αὕτη.

Ἐνεῖχε τι τὸ ἀγρίως μεγαλοπρεπές, τὸ τραγικῶς ὑπέροχον ὁ ἀπεγνωσμένος ἐκεῖνος ἀγών.

Οἱ Βούλγαροι ἠμύνοντο μεθ' ὅλης αὐτῶν τῆς δυνάμεως, ἡ δὲ ὀχύρωσίς των ἦτο τοιαύτη ὥστε πᾶσα ὁρμὴ καὶ πᾶσα ἐπίθεσις εὑρίσκετο πρὸ ἀνυπερβλήτων δυσχερειῶν.

Καὶ ἔβλεπέ τις τοὺς εὐζώνους καὶ τοὺς πεζοὺς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ νὰ ἐπέρχωνται ὡς θύελλα, νὰ ὁρμῶσιν ὡς κεραυνοὶ ἐν μέσῳ κώνων κονιορτοῦ καὶ τοὺς ἀμυνομένους νὰ ὑποδέχωνται αὐτοὺς μετὰ πυκνοῦ πυρός.

Θάλασσα μύδρων, βροχὴ σφαιρῶν, ἀπαίσιοι σηριγμοὶ ὀβίδων ἐκρηγνυμένων εἰς μυρία τεμάχια ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν.

Ἡ ἀτμόσφαιρα ὅλη ἔφρισσεν ἐπὶ ὥρας πολλὰς καὶ ὁ ἥλιος ἐσκοτίζετο καὶ τὸ πᾶν ἐφαίνετο γύρω κεκαλυμμένον ὑπὸ κανιορτοῦ καὶ καπνοῦ.

Αἱ σφαῖραι διέσχιξον πύρινοι τὸν ἀέρα, ἐνῷ ὑποκάτω αὐτῶν ἀλαλαγμοὶ καὶ παντοειδεῖς φωναὶ καὶ διαταγαὶ ἠκούοντο.

Θὰ ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ τις ἐν μέσῳ τῆς ἀγρίας νεφέλης τοὺς μαχομένους.

Μόνον τὰς φωνάς των ἤκουε καὶ τοὺς κρότους τῶν τηλεβόλων καὶ τοὺς συριγμοὺς τῶν ὀβίδων.

Ἀδυνατεῖ ἡ ἡ γραφὶς νὰ ἀποδώσῃ τὴν εἰκόνα τὴν ἀγρίαν ὅσον καὶ μεγαλοπρεπῆ εἰκόνα τῶν μαχῶν ἐκείνων.

Καὶ δὲν δύναταί τις ἐπίσης νὰ θαυμάσῃ τὴν θυελλώδη, τὴν ἀκατάσχετον ὁρμητικότητα τῶν Ἑλλήλων καὶ τὴν λυσσώδη ἄμυναν τῶν Βουλγάρων.

Τὸ Κιλκὶς διὰ τοὺς Βουλάρους ἦτο ἡ ἀπόρθητος θέσις ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἤλπιζον ὅτι θὰ μετεστρέφοντο τὰ ἀποτελέσματα τοῦ πολέμου καὶ ἡ νίκη θὰ ἀπέκλινεν ὑπὲρ αὐτῶν.

Ἦτο τοιαύτη ἡ ὀχύρωσις ὥστε δὲν ἐπετρέπετο ὑποχώρησις ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ, ἀλλὰ ἄμυνα μέχρις ἐσχάτων.

Καὶ ἐπήρχοντο ἀκάθεκτοι οἱ Ἕλληνες διὰ νὰ κερδίσουν ἓν μόνον βῆμα ἀκόμη ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἤρχιζε νέος ἀγών, νέα λυσσώδης πάλη.

Ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἡ μάχη ἐκρίνετο στάσιμος.

Οἱ Ἕλληνες ἐξεδίωκον λυσσῶντες τοὺς Βουεγάρους ἐκ τῶν χαρακωμάτων.

Ἐδῶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἐπανελήφθη ἡ τακτικὴ τῶν πηδημάτων, ἥτις ἀποτελεῖ ὑπέροχον σελίδα ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ.

Τὸ ἑλληνικὸν πεζικὸν ἐθαυματούγησεν.

Ἡ μάχη διεξήγετο διὰ λογχισμῶν πλέον.

Ἕκαστος στρατιώτης καὶ ἕκαστος ἀξιωματικὸς ὑπῆρξεν εἷς ἀληθὴς ἥρως.

Ἡ μεραρχία αὕτη ἔδωκεν εἰς τὸ πάνθεον τῶν νέων Ἑλλήνων ἡρώων ἕνα πλῆθος τετιμημένων θριαμβευτῶν τοῦ αἵματος.

Τεσσαράκοντα ἀξιωματικοὶ τῆς μεραρχίας ταύτης ἐτέθησαν ἐκτὸς μάχης, στρατιῶται δὲ χίλιοι διακόσιοι εἴκοσι δύο.

*
* *

Ἡ τρίτη Μεραρχία ἐνεργοῦσα κατὰ τὴν ἰδίαν κατεύθυνσιν

Ἑλληνικὸν τάγμα πρὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως, μετὰ τὴν μάχην τῆς Δοϊράνης προελαῦνον.

πρὸς τὴν 5ην ἀπώθησιν ἐπίσης τοὺς ἐχθοὺς μετὰ πεισματώδη ἀντίστασιν. Ἡ προέλασίς της ὑπῆρξε τρομερὰ διὰ τοὺς Βουλγάρους ἀγωνιζομένους διὰ πολυαριθμοτέρων δυνάμεων.

Τὸ ἔδαφος ἐκτήθη βῆμα πρὸς βῆμα ἐπὶ ἐκτάσεως εἴκοσι χιλιομέτρων.

Οἱ Βούλγαροι ὑποχωροῦντες, ἔθετον εἰς ἐνέργειαν νέον σχέδιον ἵνα καθιστῶσι δυσχερῆ τὴν προέλασιν τῶν Ἑλλήνων.

Θέτοντες πῦρ εἰς τοὺς σιτοβολῶνας, ἔκαιον αὐτοὺς ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, ἵνα διὰ τοῦ καπνοῦ ἀναμεμιγμένου μετὰ τοῦ κονιορτοῦ καταστήσωσι ἀδύνατον τὴν προέλασιν.

Αἱ φλόγες ὑψοῦντο ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ὡς πύριναι ἀδηφάγοι γλῶσσαι, πλὴν ἡ ὁρμὴ τῶν Ἑλλήνων ἦτο τοιαύτη ὥστε δὲν ἀνεγνώριζε πλέον κινδύνους καὶ ἐμπόδια.

Οἱ κίνδυνοι εἶχον τελείως ἐκλείψει ἀπὸ τὰς ψυχὰς τῶν προμάχων τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, εὔζωνοι δέ καὶ φαντάροι ἑλκυόμενοι ἀπὸ τὴν μέθην τῆς νίκης ἐφέροντο ἀκατάσχετοι πρὸς τὰ ἐμπρὸς ὑπερπηδῶντες τὰς φλόγας ἐν μέσῳ ἀποτυφλωτικοῦ καπνοῦ.

Ἡ 10η Μεραρχία ἀπετελει τὸ ἄκρον ἀριστερὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, τὸ ὁποῖον εὑρίσκετο ἐν ἐπαφῇ μετὰ τοῦ ἄκρου ἀριστεροῦ τῶν Σέρβων.

Ἡ Ἑλληνικὴ ὁρμὴ εἶχεν ἄλλον θρίαμβον ἐδῶ.

Ἡ Μεραρχία αὕτη ἀφοῦ ἀνέκτησε τὴν Γευγελῆν, διέβη τὸν Ἀξιὸν καὶ δι' ὁρμητικῆς ἐπιθέσεως ὑπερέβη τὰ στενὰ τῆς Φούρκας, τὰ ὁποῖα ὑπὸ ἔποψιν φυσικῆς καὶ τεχνικῆς ὀχυρώσεως, ἐθεωροῦντο ἀνυπέρβλητα.

Ἀπεγνωσμένος ἀγὼν διεξήχθη πρὸ τῶν στενῶν τούτων.

Οἱ Βούλγαροι τελείως ὠχυρωμένοι ἐπὶ τῶν ἀπροσίτων κλιτύων τῶν λόφων ἔβαλλον ἀκατασχέτως ζητοῦντες διὰ πάσης θυσίας νὰ κρατήσωσι τά ἀπόρθητα στενά.

Νέον μεγαλούργημα ἐδῶ.

Ἀληθινὸν δεύτερον Σαραντάπορον.

Βράχοι ἀπότομοι τρομακτικῶς ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὑψούμενοι παρέχουσιν εἰκόνα ἀγρίως μεγαλοπρεπῆ, ὁ δὲ ὀφθαλμὸς σταματᾷ ἐκστατικὰ ἔναντι τοῦ θεάματος.

Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐπὶ τῶν δυσπροσίτων κρασπέδων τῶν ὑψωμάτων ἄγριοι θάμνοι καὶ ράχεις ἀπάτητοι παρέχουσι μικρὰν ἀσθενῆ ὄασιν ἐν μέσῳ τῆς φρίκης ποῦ ἐμπνέουν τὰ ἄβατα καὶ μέχρι ἰλίγγου ἀπρόσιτα ἐκεῖνα στενά.

Αὐτὴ ἡ ὀνομασία τῆς θέσεως εἶνε ἱκανὴ νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἀναγνώστην τὴν ἰδέαν τῆς φρίκης καὶ τῆς ἀγριότητος ὑπὸ τῆς ὁποίας κατέχεται ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἐν τῇ τρομακτικῇ ἀγριότητι τῶν πέριξ.

Δρυμοὶ καὶ φάραγγες καὶ χαρ.δραι ἀπότομοι χαίνουσιν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀπὸ τὰς ὁποίας θορυβώδεις χείμαρροι ὁρμητικῶς κατερχόμενοι πλαταγίζουσι πρὸς τοὺς λίθους καὶ χάνονται εἰς τὰ βάθη των μὲ τρομακτικὸν ρόγχον.

Ἀπὸ τὰ βάθη ἐκεῖνα τὰ ἀπρόσιτα καὶ σκοτεινὰ ποῦ ὁμοιάζουν ὡς στόματα Ἅδου ἀναβαίνουν στὴς πλαγιὲς καὶ κρύπτουν τὰ σκότη πελώρια φύλλα πικροδαφνῶν μυρτιῶν καὶ ἀγρίων καππάρεων.

Εἰς μερικὰ σημεῖα διακρίνονται ἁδρόταται λυγαριαί, ἁμιλλώμεναι πρὸς τὴν ἀγριότητα τῆς θέσεως.

Καὶ ὑψηλὰ πολὺ ὑψηλὰ εἰς τὰς ἀποτόμους ράχαις περίπτανται οἱ ἀετοὶ καὶ ἀφήνουσι μονότονον κρωγμὸν οἱ νυκτοκόρακες.

Εἰκὼν ἀπεριγράπτου μεγαλείου καὶ ἀγριότητος.

Καὶ ἀπὸ τὰ δύσβατα ἐκεῖνα κοιλώματα τῶν ὑψωμάτων κροτοῦν τώρα τὰ τηλεβόλα ἐξερεύγοντα πῦρ καὶ σκορπίζοντα θάνατον.

Ὁ ἦχος των ἀναταράσσει τὴν ἐρημίαν καὶ ἡ βαρεῖα ἠχὼ συντελεῖ εἰς τὴν αὔξησιν τῆς ἀγριότητος.

Ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς φρίκης αὐτῆς δὲν σταματᾷ ἡ Ἑλληνικὴ ὁρμὴ οὔτε πτοεῖται οὔτε καὶ διστάζει.

Οἱ βράχοι κυριεύονται ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον.

Καὶ μέσα ἐκεῖ ποῦ μόνον τὸ ὁρμητικὸν ρεῦμα τοῦ ἀνέμου ἔδιδε ἀνατριχιαστικὴν βοὴν καὶ ἀνετάρρασσε φρίσσοντα τὰ φύλλα τῶν λιγαριῶν, τώρα λευκάζουν ὡς σύμβολα εἰρήνης, αἱ φουστανέλλαι τῶν εὐζώνων καὶ στήνεται ὑπερήφανος καὶ θριαμβεύτρια ἡ κυανόλευκος.

Οἱ λέοντες τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ δὲν κατεπονήθησαν ἐκ τῆς ἀδιαλείπτου ὁρμῆς.

Κάθε νέον ἐμπόδιον τοὺς παρέχει καὶ νέας ἠθικὰς δυνάμεις.

Καὶ ἀναρριχῶνται ὡς αἴλουροι καὶ ἵπτανται ὡς ἀετοὶ οἱ Ἕλληνες στρατιῶται καὶ φεύγουν ἀντιθέτως οἱ Βούλγαροι ἀφήνοντες ἐστρωμένον τὸ ἔδαφος ἀπὸ ὅπλα.

Ἕνας ἀλλαλαγμὸς θριάμβου κυριαρχεῖ τώρα καὶ ἀντηχεῖ ἀπὸ τὰς ἀπροσίτους κορυφὰς κάτω εἰς τὰ βάθη τῶν φαράγγων καὶ τῶν δρυμῶν.

Ὁ Σταυρὸς μὲ τὸ γαλανόλευκον πλαίσιόν του ὑψοῦται ὑπεράνω τῶν ὑψηλων βουνοσειρῶν σύμβολον εἰρήνης καὶ θριάμβου ἐν μέσῳ τῆς ἀγρίας ἐρημίας.

Νυκτερινὸς αἰφνιδιασμός.

Ἐν τοσούτῳ ἡ τελικὴ νίκη δὲν ἐκρίθη εἰσέτι.

Ὁλόκληρος ἡ ἡμέρα τῆς 20ῆς Ἰουνίου παρῆλθε μὲ θριαμβευτικὰ ἀποτελέσματα χωρὶς ὅμως νὰ ἁλωθῇ τελείως τὸ Κιλκίς.

Ὁ βασιλεὺς δυσφορεῖ, ἀγωνιᾷ, ἀνυπομονεῖ.

Κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην πάντες μένουσιν εἰς τὰς θέσεις των ἐν ἐπιφυλακῇ.

Διαγγελεῖς φεύγουσιν ἀπὸ τὴν Μπάλτζαν ὅπου εὑρίσκεται τὸ στρατηγεῖον καὶ διευθύνονται καλπάζοντες πρὸς διαφόρους διευθύνσεις.

Εἶναι κομισταὶ νέων διαταγῶν, νέων ὁδηγιῶν.

Οἱ Βούλγαροι ἀνθίστανται, ἀνθίστανται μετὰ λύσσης.

Τὸ Κιλκὶς εἶναι δι' αὐτοὺς ἡ κλεὶς τοῦ ἀγῶνος. Καὶ δὲν ἔχουν ἄδικον.

Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος βλέπων παρατεινομένην τὴν μάχην ἀποφασίζει νὰ διατάξῃ νυκτερινὸν αἰφνιδιασμόν.

Ἡ διαταγὴ δίδεται πρὸς ἓν ἐκ τῶν τριῶν σωμάτων.

Εἰδοποιοῦνται οἱ ἀξιωματικοὶ οἱ ὁποῖοι καταλαμβάνουν εὐθὺς τὰς θέσεις των καὶ δίδουν τὰς ἀναγκαιούσας ὁδηγίας.

Ἐμπρὸς ἕτοιμοι !

Πράγματι περὶ τὸ μεσονύκτιον ἀρχίζει νέος ἐπιθετικὸς ἀγών, ἕνας νυκτερινὸς αἰφνιδιασμὸς τῶν Ἑλλήνων πρωτοφανοῦς ὁρμῆς, καὶ ταχύτητος

Τὸ Ἑλληνικὸν πυροβολικὸν ἐπισημάναν ἀκριβῶς τας ἑλληνικὰς θέσεις βάλλει ἀδιακόπως, πῦρ ταχύ, πῦρ πυκνόν, θεριστικὸν πῦρ.

Ἡ νυκτερινὴ ἐκείνη ἐπίθεσις ἐπιφέρει σύγχυσιν καὶ πανικὸν εἰς τὸ βουλγαρικὸν στρατόπεδον.

Τὴν πρωΐαν παρετηρήθη ὅτι τὰ βουλγαρικὰ χαρακώματα ἀπήστων ἀσθενέστερον.

Μία μοῖρα πυροβολικοῦ ἤρχισε νὰ βάλῃ κατὰ τοῦ δυτικοῦ μέρους τῆς πόλεως τοῦ Κιλκὶς τὸ ὁποῖον ἤρχισε νὰ καίεται.

Οἱ βούλγαροι διὰ νὰ ἀναχαιτήσουν τὴν ὁρμὴν τῶν Ἑλλήνων ἔθεσαν καὶ πάλιν πῦρ εἰς τὰ πέριξ τῆς πολεμικῆς ζώνης σιτηρὰ τῶν ὁποίων αἱ φλόγες καὶ οἱ καπνοὶ διεκρίνοντο ἀπὸ μακρυτάτης ἀποστάσεως.

Πρὸς στιγμὴν ἐσχηματίσθη μία πυρίνη ζώνη ἥτις ἐδυσκόλευσε πράγματι τὴν περαιτέρω προέλασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ἀλλὰ τοῦτο ὑπῆρξε στιγμιαῖον.

Ἡ γενικὴ ἔφοδος
Διὰ τῆς λόγχης ἐμπρὸς

Ἐπανῆλθεν ἡ στιγμὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἀγὼν θὰ προσελάμβανε τὴν μανιωδεστέραν αὐτοῦ ὄψιν.

Ἤδη ἀπὸ τῆς ὀγδόης καὶ ἡμισείας πρωϊνῆς ὥρας τῆς 21 Ἰουνίου οἱ βούλγαροι ἐφαίνοντο κλονιζόμενοι καὶ ἐδείκνυον σημεῖα ὑποχωρήσεως.

Τὸν κλονισμὸν τοῦτον ἀντιλαμβάνονται εὐθὺς οἱ Ἕλληνες.

Δὲν ἀναμένουν πλέον διαταγὰς τοῦ βασιλέως των.

Ἡ στιγμὴ εἶνε τόσον κρίσιμος καὶ ἡ εὐκαιρία τόσον κατάλληλος ὥστε οὐδ(ἐπὶ στιγμὴν δὲν ἔπρεπε νὰ ἀναμείνουν.

Τὸ σύνθημα δίδεται· «ἐμπρὸς βαδίσατε ἐμπρός».

Ὁλόκληρος ἡ Ἑλληνικὴ στρατιὰ κινεῖται ὡς ἓν σῶμα. Ἔχει σχῆμα ἡμικυκλίου καὶ προχωρεῖ πάντοτε κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν.

Οἱ ἄνδρες ἀνασύρουν τὰς λόγχας καὶ θέτουν αὐτὰς εἰς τὰ στόμια τῶν τυφεκίων.

Προχωροῦν τώρα ἀκάθεκτοι, λυσσώδεις. Φαίνονται ὡς μαινόμενοι.

Τίποτε δὲν τοὺς πτοεῖ, τίποτε δὲν τοὺς ἐμποδίζει, τίποτε δὲν τοὺς ἀναχαιτίζει εἰς τὴν χειμαρρώδη προέλασίν των.

Μακρόθεν διακρίνεται τώρα τὸ Κιλκὶς εἰς τοὺς πρόποδας λόφου τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου στέφει ἡ ἀκρόπολις τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Αἱ ἐκρήξεις τῶν ὀβίδων εἶνε πυκνότεραι πρὸς τὸ Ἀνατολικὸν μέρος τῆς πόλεως, Φαίνεται ὅτι ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο θὰ κριθῇ ἡ τελικὴ ἔκβασις τῆς μάχης.

Ἡ προέλασις ἐξακολουθεῖ καὶ αἱ λόγχαι ἀκτινοβολοῦν ὑπὸ τὰς καυστικὰς ἀκτίνας τοῦ θερινοῦ ἡλίου.

Ἀπὸ τῆς κορυφῆς ἑνὸς λόφου διακρίνεται τώρα ἡ ὅλη προέλασις.

Διακρίνεται θαυμασίως ἡ ἐπίθεσις τοῦ πεζικοῦ.

Τὸ κιτρινόφαιον ἔδαφος ἀνέρχεται μὲ ὁμαλὰς κλίσεις πρὸς βουλγαρικὰς θέσεις,

Ἐπὶ τοῦ ἀποτομωτέρου σημείου τῶν κλιτύων διαγράφονται μυρμηκιαὶ ἀνθρώπων. Εἶνε αἱ ἐφεδρεῖαι.

Προσωτέρω πρὸς τὰς ἐχθρικὰς θέσεις δύο σωστεικαὶ γραμμαὶ πεζικοῦ προχωροῦσι πρὸς τὰς ἐχρικὰς θέσεις δι' ἁλμάτων.

Ἡ πρώτη γραμμὴ ἀποτελεῖται ἐκ δύο κλιμακίων, ἡ δευτέρα ἐπίσης καὶ ἀριστερὰ ἐκ τεσσάρων.

Ἀριστερώτερα ἀκόμη πρὸς δυσμὰς ὄπισθεν κορυφογραμμῆς τινὸς ὑπάρχουν πυροβόλα, δύο πυροβολαρχιῶν περίπου.

Αἱ ὀβίδες ἐξακολουθοῦν νὰ ἐκρήγνυνται τρομεραί, θεριστικαί.

Ἄνδρες πίπτουν ἐδῶ καὶ κυλίονται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Τὸ αἷμα αὐλακώνει τὸ χῶμα καὶ ποτίζει τὴν σμαραγδίνην βοτάνην.

Οἱ σύντροφοί των ὅμως δὲν προσέχουν ποσῶς εἰς αὐτούς. Τοὺς ἀφήνουν ὀπίσω των καί αὐτοὶ προχωροῦν, τρέχουν ἀναρριχῶνται καὶ φαίνονται ὡς μανιακοί.

Δεξιὰ ἡ 2α ἑλληνικὴ Μεραρχία ἀκράτητος εἰς ὁρμήν, ἀλλὰ καὶ πλεονεκτοῦσα εἰς θύματα.

Ὁ κανονιοβολισμὸς καθίσταται ἐξ ὅλων τῶν σημείων εἰπέρποτε μανιώδης.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πλέον ὅτι ἡ μάχη μέλλει νὰ κριθῇ ἀποφασιστικῶς.

Τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικὸν καθίσταται ἀθέατον ἐν μέσῳ τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ κονιορτοῦ. Ἐπὶ τῶν χαρακωμάτων αἱ ἐκκρηκτικαὶ καὶ αἱ βολιδοφόροι ὀβίδες μαίνονται.

Τέλος γραμμὴ πεζικοῦ τῆς δευτέρας Μεραρχίας, ρίπτεται εἰς τὴν ἔφοδον μὲ μανιώδη ὁρμὴν τὴν ὁποίαν τίποτε δὲν ἀναχαιτίζει.

Ἀλαλλαγμοὶ καὶ ἰαχαὶ θριάμβου πληροῦσι τὴν ἀτμόσφαιραν. Τὸ πολεμικὸν μένος ἔχει ἐξαρθῇ εἰς τὸ κατακόρυφον. Ἡ τελικὴ νίκη κρίνεται. Ἡ ὥρα πλησιάζει καὶ ἡ ἀγωνία αὐξάνει,

Ἡ δευτέρα Μεραρχία προχωρεῖ κανονικῶς, θαυμασίως, ἀνελίσσεται μεγαλοπρεπῶς, τρέχει πάντοτε ἄνευ δισταγμοῦ, ἄνευ λιποψυχίας.

Ἐν τούτοις αἱ ἀπώλειαι αὐτῆς εἶνε μέγισται. Ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται πίπτουν ὁ εἷς εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ ἄλλου, ἄλλος ἐδῶ, ἄλλος ἐκεῖ, ἄλλος παρέκει.

Ἄλλοι σταματοῦν αἰφνιδίως καὶ κλονιζόμενοι πίπτουν. Ἀλλὰ καμμία προσοχὴ εἰς αὐτούς.

Ἡ μέθη τῆς νίκης ἔχει τὴν προσοχὴν ἐστραμμένην πρὸς τὴν ἔκβασιν τοῦ ἀγῶνος.

Στρώνεται τὸ ἔδαφος ἀπὸ ἀνθρώπινα πτώματα. Ἀλλὰ ἄλλοι προχωροῦν ἀδιακόπως.

Τὸ μεγαλοπρεπὲς στράτευμα ἀναλύεται κυριολεκτικῶς.

Κερδίζει διαρκῶς ἔδαφος, ἀναρριχώμενον εἰς τὸ φρικῶδες πρανὲς τοῦ λόφου.

Δὲν ἐκτελεῖ πυρά. Τὸ πῦρ εἶνε ἀνωφελὲς κατὰ τοῦ ἀφανοῦς ἐχθροῦ ἐξαφανιζομένου ἐντὸς τῶν χαρακωμάτων του.

Μικρὰ ἀπόστασις χωρίζει τοὺς δύο ἐχθρούς. Ἀλλ' οἱ Βούλγαροι ἀνθίστανται ἀκόμη.

Ἐπί τέλους ἡ Ἑλληνικὴ γραμμὴ εὑρίσκεται ἐπὶ τῶν χαρακωμάτων τῶν Βουλγάρων.

Τρομερὰ τότε καὶ ἀγρίως φρικιαστικὴ πάλη ἐκ τοῦ συστάδην συνάπτεται.

Πολεμοῦν ἀνὴρ πρὸς ἄνδρα.

Ἐπὶ πολλὴν ὥραν αἱ λάμψεις τοῦ χάλυβος διασταυροῦνται ὑπὸ τὸν θερινὸν ἥλιον καὶ τὰ ἀνδροφόνα ὅπλα σχίζουσι σάρκας καὶ ἀνοίγουσι κρουνοὺς αἱμάτων.

Οἱ ἀντίπαλοι σφάζονται. Ἄπειροι πίπτουν ἑκατέρωθεν.

Αἴφνης ὁ λυσσώδης ἀγὼν ἀνακόπτεται. Οἱ Βούλγαροι ἐξηντλημένοι ἐγκαταλείπουν τὰ χαρακώματα, ὑποχωροῦσι τροχάδην καὶ ἐν πανικῷ καὶ ταραχῇ καταδιωκόμενοι κατὰ πόδας ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν στρατιῶν.

Φεύγουν πρὸς βορρᾶν μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῶν ποδῶν των καὶ ἐξαφανίζονται εἰς τὸν ὁρίζοντα.

Οὐδὲν πλέον. Τὸ Κιλκίς ἡ κοιτὶς τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων, τὸ προπύργιον τῶν ἄλλων κτήσεων ἔπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ δευτέρα Μεραρχία κατέλαβεν αὐτὸ διὰ τῆς λόγχης καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν.

Πάντες οἱ ἄνδρες τῶν λόχων οἱ ὁποῖοι ἐξετέλεσαν τὴν λαμπρὰν ταύτην ἔφοδον προήχθησαν ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Καλλάρη.

Ἀπετέλεσαν οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι τούς περιφήμους λόχους τῶν δεκανέων. Ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν ἦτο ὁ ταγματάρχης Χριστοδούλου.

Μεταξὺ τῶν μεγάλων νεκρῶν τῆς ἐπικῆς καὶ πολυνέκρου μάχης καταλέγονται καὶ οἱ ἑξῆς ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Συνταγματάρχης Καμπάνης (ὕψωμα 605) ἀντισυνταγματάρχαι Παπακυριαζῆς καὶ Κορομηλᾶς καὶ οἱ ταγματάρχαι Διαλλέτης, Κοντήραρης, Ἰατρίδης, Χατζόπουλος καὶ Κατσιμήδης.

Τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς πεσόντας.

Ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ διὰ τῆς νίκης ταύτης ἐσημείωσε σελίδα ὑπέροχον ἐν τῇ συγχρόνῳ ἱστορίᾳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

'Η ἀναγγελία τῆς νίκης — Λόγοι τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου. Τὰ λάφυρα.

Εὐθὺς ὡς ἐπετεύχθη ἡ πτῶσις τοῦ Κιλκὶς καὶ τὰ 'Ελληνικὰ στρατεύματα εἰσήλασαν εἰς τὴν πόλιν καὶ κατέλαβον αὐτήν, εὐθὺς ὁ ὑποστράτηγος Καλλάρης ἔσπευσε διὰ τοῦ ὀπτικοῦ τηλεγράφου νὰ ἀναγγείλῃ τὸ εὐφρόσυνον γεγονὸς εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα τῶν 'Ελλήνων καὶ ἀρχιστράτηγον Κωνσταννῖνον διαμένοντα ὡς γνωστὸν ἐν Μπάλτσῃ, ὅπου ἤδρευε τὸ στρατηγεῖον αὐτοῦ.

Προηγουμένως εἴδομεν ὅτι ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος βλέπων παρατεινομένην τὴν κρίσιν τῆς μάχης ἤρχισε δυσφορῶν, διέταξε δὲ ἐν τέλει νυκτερινὸν αἰφνιδιασμόν, ἵνα δι' αὐτοῦ κλονήσῃ τὰς τάξεις τῶν βουλγάρων.

'Επιτυχόντος τοῦ σχεδίου τὴν ἐπομένην συνετελέσθη ἡ γενικὴ ἔφοδος, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ ἅλωσις τοῦ Κιλκίς.

'Απὸ τῆς πρωΐας τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἔμεινεν εἰς τὸ ἐν Μπάλτσῃ μικρὸν καφενεῖον μετὰ τοῦ ἐπιτελείου ἀναμένων εἰδήσεις ἐκ τοῦ στρατοπέδου.

Περὶ τὴν 10ην ὥραν τῆς πρωΐας ἐλήφθη τὸ τηλεγράφημα τοῦ στρατηγοῦ Καλλάρη ἀναγγέλλοντος τὴν ὑπέροχον νίκην καὶ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως τοῦ Κιλκίς.

Εὐθὺς ἔφιππος ἀγγελιαφόρος ἔφερεν εἰς τὸ καφφενεῖον τῆς Μπάλτσας τὸ σχετικὸν σημείωμα καὶ τὸ ἐνεχείρησεν εἰς τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον ὅστις ἀνέγνωσεν αὐτὸ ἐνώπιον τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ 'Επιτελείου του.

Πάντες οἱ ἀξιωματικοὶ διὰ ζητωκραυγων καὶ χειροκροτημάτων καὶ παντοίων ἐνθουσιαστικῶν ἐκδηλώσεων ὑπεδέχθησαν τὴν ἀναγγελίαν τῆς νίκης, ἐνῷ ὁ Βασιλεὺς λίαν συγκεκινημένος καὶ ἐνθουσιῶν προφανῶς, ἀνεφώνησε :

— Θὰ τοὺς ἐξοντώσωμεν ! Πρέπει νὰ τοὺς ἐξοντώσωμεν.

Εὐθὺς ἀμέσως ἄλλαι πληροφορίαι ἐλήφθησαν περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐνεργείας ἑνὸς ἑκάστου τῶν σωμάτων.

Ὁ βασιλεὺς τότε μὲ τὴν συνήθη αὐτοῦ ἐπιβλητικότητα προσέθηκε.

— Πολὺ καλὰ ὅλα αὐτά. Ἐγὼ κυρίως θέλω νὰ μάθω περὶ τῆς καταδιώξεως τοῦ ἐχθροῦ. Θέλω καταδίωξιν, καταδίωξιν ἀπηνῆ.

Καὶ παραχρῆμα διατάσσει ἓν ἐκ τῶν μελῶν τοῦ ἐπιτελείου του νὰ συντάξῃ διαταγὴν πρὸς τὴν ταξιαρχίαν τοῦ ἱππικοῦ, δι᾽ ἧς καὶ δηλοῦται ἡ σφοδρὰ ἐπιθυμία Του περὶ ἀμειλίκτου καταδιώξεως τῶν Βουλγάρων.

Ὁ ἐπιτελὴς ἐκεῖνος ἀξιωματικὸς συνέταξε τότε τὴν ἀκόλουθον διαταγήν.

«Καταδιώξατε συντόνως τὸν φεύγοντα ἐχθρόν».

Ὁ Βασιλεὺς ἀναγνοὺς τὴν διαταγὴν ἐκείνην εὗρεν αὐτὴν οὐχὶ πλήρη.

Ἔλαβεν εὐθὺς τὴν γραφῖδα καὶ προσέθεσεν ἰδιοχείρως.

«Καταδιώξατε ἀμέσως, συντόνως καὶ ἀγρίως τὸν φεύγοντα ἐχθρόν. Καὶ ἔδωκεν εὐθὺς τὸ σημείωμα ἐκεῖνο πρὸς ἐκτέλεσιν.

Τὰ λάφυρα.

Κατὰ τὴν φυγὴν αὐτῶν οἱ Βούλγαροι ἐγκατέλειψαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἄπειρα λάφυρα.

Δεκαπέντε ἐν ὅλῳ πυροβολαρχίαι ἤτοι 60 πυροβόλα ἐξ ὧν τὰ 16 μεγάλης διαμέτρου περιῆλθον εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, ἐντὸς δὲ τῶν προχωμάτων εὑρέθη ἀπειρία ὅπλων Μάλινχερ.

Οἱ Βούλγαροι καταληφθέντες ἐντὸς τῶν χαρακωμάτων αὐτῶν, ἔρριπτον τὰ ὅπλα των ἵνα εὐκολύνωσι τὴν φυγήν των καὶ ἀποφύγωσι τὴν αἰχμαλωσίαν.

Καθ᾽ ὃν χρόνον ὁ κεντρικὸς Ἑλληνιλὸς στρατὸς ἑώρταζε τὴν νίκην αὐτοῦ ἐν Κιλκίς, τὰ λοιπὰ τμήματα αὐτοῦ ὑπείκοντα εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Βασιλέως των ἐτέθησαν, εἰς ἀγρίαν καταδίωξιν τοῦ ἐχθρον φεύγοντος ἐξ ὅλων τῶν σημείων.

Ἡ ἀναγγελία εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἡ πρώτη εἴδησις.

Ἡ ἀγωνία τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλληνικῆς πρωτευούσης ὡς ἐκ τῆς ἐπὶ τριήμερον ἐλλείψεως ἐπισήμων πληροφοριῶν περὶ τῆς δράσεως τοῦ στρατοῦ, ἔμελλε νὰ ἀποζημιωθῇ διὰ ἀλλεπαλλήλων ἐπισήμων εἰδήσεων αἵτινες διεδέχοντο ἡ μία τὴν ἄλλην ἀναγγέλλουσαι λεπτομερέστερον τὰ τῆς μεγάλης νίκης.

Ἡ πρώτη εἴδησις τῆς ἁλώσεως τοῦ Κιλκὶς καὶ τῆς ὑπερόχου κατ' αὐτὴν νίκης ἔφθασεν εἰς Ἀθήνας τὴν μεσημβρίαν περίπου τῆς 21 Ἰουνίου προήρχετο δὲ ἐκ τοῦ γραφείου τοῦ τύπου τῆς Θεσσαλονίκης.

Τὰ τηλεγραφήματα ἐκεῖνα εἶχεν ὡς ἑξῆς ἐπὶ λέξει.

Ταύτην τὴν στιγμὴν ἔλαβον τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα ἐκ Σαλμουλῆ :

«Μάχη Κιλκισίου ἐπερατώθη 10ην πρωινήν, τῶν Βουλγάρων ἐκτοπισθέντων καὶ τραπέντων εἰς ἄτακτον φυγήν. Πάντα τὰ πυροβόλα καὶ πολυβόλα ἀνερχόμενα εἰς 60 καὶ πλέον περιῆλθον εἰς χεῖράς μας. Τὸ Κιλκίσιον καίεται ἐκ τοῦ βομβαρδισμοῦ τοῦ πυροβολικοῦ. Ὁ στρατὸς προελαύνων καδιώκει τὸν ἐχθρὸν πρὸς τελείαν αὐτοῦ καταστροφήν».

Αἱ ἐχθρικαὶ δυνάμεις καὶ τὸ Κιλκίς. Ἀπαράμιλλος ἡρωϊσμὸς τῶν ἡμετέρων.

Περὶ τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων καὶ τοῦ ἀπαραμίλλου ἡρωϊσμοῦ τῶν ἡμετέρων κατὰ τὴν μάχην τοῦ Κιλκὶς ἀπεστάλη τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα :

Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν Ἀθήνας

Ἐκ πληροφοριῶν πρὸς τὸ Στρατηγεῖον περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ἐχθροῦ, ἡ νίκη τοῦ Κιλκὶς ἐξαίρεται ὡς πολεμικὸν

μεγαλούργημα. Ἀμυνόμενοι οἱ Βούλγαροι ἦσαν ἰσάριθμοι πρὸς τοὺς ἐπιτιθεμένους, διότι τὰ ἀντιστάντα πρὸ τοῦ Κιλκὶς ἐχθρικὰ στρατεύματα ἀπετελοῦντο ἐκ μιᾶς μεραρχίας μετὰ εἴκοσι τεσσάρων ταγμάτων, ἐκ μιᾶς ταξιαρχίας καὶ ἄλλων ἀνεξαρτήτων τμημάτων. Ἐν τούτοις ἡ ἡμετέρα ἐπίθεσις ἠδυνήθη νὰ καταβάλῃ ἰσόπαλον ἀριθμητικῶς ἄμυναν, διεξαγομένην ἀπὸ ἀληθῶς φρουριακῆς ἀμυντικῆς γραμμῆς, ὑποστηριζομένης προσέτι καὶ διὰ τοπομαχικῶν τηλεβόλων. Μόνον δι' ἡρωϊσμοῦ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐκτελεσθῇ τοιοῦτον μεγαλούργημα.

Ὁ αὐτὸς χαρακτηρισμὸς δύναται νὰ δοθῇ εἰς τὴν ἡμετέραν προέλασιν καὶ πρὸς τὰ ἄλλα μέτωπα, τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ δυτικόν. Καὶ πρὸς τὰς διευθύνσεις ταύτας τὰ τοσοῦτον θριαμβευτικῶς καὶ ραγδαίως προχωρήσαντα ἡμέτερα στρατεύματα εἶχον νὰ ἁλώσουν θέσεις ὀχυρωτάτας φυσικῶς, ἐνισχηθείσας διὰ σειρᾶς χαρακωμάτων καὶ προστατευομένας σχεδὸν παντοῦ δι' ἐδαφικῶν δυσχερειῶν, αἱ ὁποῖαι παρεκώλυον τὴν ταχεῖαν καὶ ἐλευθέραν χρῆσιν τοῦ πυροβολικοῦ.

Διὰ νὰ ἐνεργήσῃ τὸ πυροβολικὸν ἐδέησεν εἰς πολλὰ σημεῖα νὰ κατασκευασθῶσι δρόμοι ὑπὸ τοῦ μηχανικοῦ, ἀναπτύξαντος ἀξιοθαύμαστον ἐπιτυχῆ δραστηριότητα.

Ἐπὶ πλέον καθ' ὅλον τὸ μῆκος καὶ τῶν δύο τούτων μετώπων ὁ ἐχθρὸς ἠμύνετο ἐν ἀριθμητικῇ ἰσότητι δυνάμεως, εἴς τινα δὲ σημεῖα καὶ ἐν ὑπεροπλίᾳ.

Ὄντως καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς ἡμετέρας παρατάξεως οἱ Βούλγαροι ἀντέταξαν τέσσαρας πλήρεις μεραρχίας, τὴν τρίτην, ἕκτην, ἑνδεκάτην, καὶ δεκάτην τρίτην καὶ μίαν ταξιαρχίαν τῆς δεκάτης μεραρχίας.

Εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι ἡ συγκρότησις τῆς δεκάτης βουλγαρικῆς μεραρχίας περιλαμβάνει δύναμιν ὑπερδιπλασίαν ἡμετέρας. Αἱ λεπτομέρειαι περὶ τῆς ἀνδρείας τῶν ἡμετέρων

καθ᾽ ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ ἀγῶνος συγκινοῦν τὴν ψυχὴν διὰ τῆς εὐγενεστέρας ὑπερηφανείας.

Ἕκαστος ἀξιωματικός, ἕκαστος ὁπλίτης ἦτο καὶ εἷς ἥρως.

Οἱ στρατιῶται ἱκέτευον τοὺς ἀξιωματικοὺς νὰ μὴ ἐκτίθενται εἰς τὴν πρώτην γραμμήν, οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ ματαίως παρώτρυνον τοὺς στρατιώτας νὰ προχωρῶσι προκαλυπτόμενοι.

Ἐν τῷ πυρετῷ τῆς ἐφόδου ἡ προφύλαξις ἑαυτῶν ἦτο ἡ τελευταία σκέψις πάντων.

Καὶ αὗται μὲν ἦσαν αἱ πρῶται εἰδήσεις τῆς περιλάμπρου νίκης ἢ μᾶλλον τοῦ θαυμασίου μεγαλουργήματος τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ὅπως ἐχαρακτήρισεν αὐτὸ ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος.

Περὶ τὴν 2αν ἀπογευματιτὴν ἐν τούτοις ἤρχισαν ἀλληλοδιαδόχως ἐρχόμεναι αἱ εἰδήσεις τῆς καταλήψεως τοῦ Κιλκὶς αἵτινες ἐπλήρωσαν χαρᾶς τὰ πλήθη, καθὼς καὶ αἱ λεπτομέρειαι τῶν καταστροφῶν τῆς Νιγρίτας καὶ τῶν ἄλλων πόλεων.

Τὰ ἐπίσημα τηλεγραφήματα τῆς ἡμέρας ἐκείνης εἶχον ὡς ἑξῆς.

Πρωθυπουργὸν

Ἀθήνας

«Μετὰ χαρᾶς ἀναγγέλλω τὴν κατάληψιν τὴν στιγμὴν ταύτην τοῦ Κιλκίς, μενὰ τριήμερον σφοδρὸν ἀγῶνα.

Καταδιώκεται ὁ ἐχθρὸς κατὰ πόδας. Ἠθικὸν στρατοῦ μας ἔκτακτον». ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ.

Ἡ ἀναγγελία πρὸς τὸν στρατόν.

Τὸ σοβαρώτατον γεγονὸς ἀνεκοινώθη ὑπὸ τοῦ Γεν. Στρατηγείου διὰ τοῦ ἑξῆς τηλεγραφήματος πρὸς τὴν 7ην Μεραρχίαν ἐν Νιγρίτῃ·

«Κιλκὶς κατελήφθη. Βουλγαρικὸς στρατὸς καταδιώκεται συντόνως».

ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ

Ἡ Νιγρίτα εἰς σωροὺς ἐρειπίων.

Τό Γεν. Στρατηγεῖον διεβίβασε πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα.

«Μεραρχία δρῶσα πρὸς διεύθυνσιν Λιγκοβάνης, ἐξηκολούθησε προέλασιν αὐτῆς ἀπωθοῦσα ἐχθρόν. Ἐν τέλει μετὰ σφοδρὸν ἀγῶνα κατέλαβε Λιγκοβάνην, αἰχμαλωτίσασα ὁλόκληρον λόχον μετὰ ἀξιωματικῶν του.

Ἐχθρὸς ἐκδιωχθεὶς μετὰ μεγάλων ἀπωλειῶν ὑποχωρεῖ. Ἡ ἀνατολικὴ στρατιὰ προελαύνει ἐξαναγκάζουσα ἐχθρὸν εἰς ἐσπευσμένην ὑποχώρησιν πρὸς τὴν γέφυραν τοῦ Στρυμονος. Ἐκυρίευσε 3 ἔτι πυροβόλα πλὴν ἤδη κυριευθέντωνκ καὶ ἄφθονον ἐν ὑλικὸν πολέμου, ἐγκαταλειφθέν. Νιγρίτα ἀνεκατελήφθη παρ᾽ ἡμετέρων.

Ἀλλ᾽ ἡ μέχρι τῆς χθὲς ἀνθοῦσα ἀμιγὴς κωμόπολις δὲν εἶνε πλέον εἰμὴ φρικιαστικὸς συμφερτὸς καπνιζόντων ἐρειπίων καὶ σωρῶν ἀνθρωπίνων σφαγίων.

Βούλγαροι ὑποχωροῦντες παρέδωκαν ἀνθρώπους καὶ πράγματα εἰς τὸν θηριωδέστερον ὄλεθρον. Πάντες οἱ ἐναπομείναντες ἐν τῇ πόλει κάτοικοι κατὰ τὸ πλεῖστον γέροντες καὶ ἀνάπηροι κατεσφάγησαν ἀγρίως καθ᾽ ὁδὸν δὲ κατέκοπτον ἄνευ ἐλέους τοὺς πρόσφυγας, οὓς συνήντων, κατὰ τὸ πλεῖστον γυναικόπαιδα.

Πρὶν ἐγκαταλείψουν τὴν πόλιν ἔθεσαν ἁπανταχοῦ πῦρ εἰς τρόπον ὥστε οὐδεμία οἰκία διέφυγε τὴν καταστροφὴν τῆς πυρπολήσεως.

(Γραφεῖον Στρατιωτικῶν πληροφοριῶν).

Οἰκτρὸν θέαμα

Ἑτέρα ἀνακοίνωσις προσθέτει:

Νιγρίτα καὶ πεδιὰς αὐτῆς παρουσιάζουσιν οἰκτρὸν θέαμα. Οἱ Βούλγαροι ἐν τῇ ἀτάκτῳ αὐτῶν ὑποχωρήσει ὃν ἄφησαν

παρὰ σωρὸν καιομένων ἐρειπίων καὶ πληθὺν πτωμάτων γυναικοπαίδων καὶ γερόντων, Αἰχμαλώτους συνελάβομεν περὶ τοὺς 150.

Πλῆθος πτωμάτων Βουλγάρων, ὅπλων καὶ ὑλικοῦ ἐξαρτήσεως εἶνε ἐσπαρμένον καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς στενωποῦ διαρκείας πλέον τῆς ἡμισείας ὥρας.

21)6 ὥρα 5,15′ π. μ.

ΣΩΤΗΛΗΣ

Εἰς τὸν τόπον τῶν σφαγῶν.

Τὸ γραφεῖον τοῦ Τύπου Θεσσαλονίκης ἐπιστέλλει τὰ κάτωθι :

Οἱ Βούλγαροι φεύγοντες ἐκ Νιγρίτας προέβησαν εἰς φρικώδεις σφαγάς. Ἐδόθησαν διαταγαὶ ὅπως μὴ ταφῶσι τὰ πτώματα, ἵνα οἱ ἀναχωρήσαντες νύκτωρ διὰ Νιγρίταν ἀπεσταλμένοι τῶν μεγάλων Εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων βεβαιωθῶσι δι' αὐτοψίας περὶ τῶν ἀκατονομάστων θηριωδιῶν τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἐναντίον ἀόπλων χωρικῶν γυναικοπαίδων.

Ἡ αἰχμαλωσία τοῦ βουλγαρικοῦ συντάγματος.

Τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον διεβίβασε πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα :

Κατὰ καταδίωξιν ἐχθροῦ ὑπὸ Ἀνατολικῆς στρατιᾶς ἀπεκόπη ὑποχώρησις ἑνὸς βουλγαρικοῦ συννάγματος.

Τμήματα στρατιᾶς προελάσαντα ραγδαίως ἐκύκλωσαν πανταχόθεν αὐτὸ ἐξ ἐγγυτάτης ἀποστάσεως. Βούλγαρος συνταγματάρχης ἔσπευσε νὰ δηλώσῃ ὅτι παραδίδεται ἄνευ ὅρων μεθ' ὁλοκλήρου τοῦ συντάγματος καὶ τῶν ἀξιωματικῶν.

Ὀγδόην καὶ ἡμίσειαν ἑσπερινὴν οἱ αἰχμάλωτοι ἤρχισαν καταθέτοντες τὰ ὅπλα.

(Γραφεῖον Στρατιωτικῶν πληροφοριῶν)

Ἡρωϊσμὸς ἀπαράμιλλος

Τὸ παρὰ τῷ Γενικῷ Στρατηγείῳ γραφεῖον Στρατιωτικῶν πληροφοριῶν διεβίβασε πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν τὸ κάτωθι τηλεγράφημα:

«Τριήμερος ἡρωϊκὸς ἀγὼν ἡμετέρας στρατιᾶς Κέντρον πρὸ Κιλκὶς ἐστέφθη σήμερον δι' ὑπερλάμπρου θριάμβου.

»Ἐχθρὸς συντριβεὶς ὑπὸ διημέρου ὁρμητικῆς ἐπιθέσεως καὶ κλονισθεὶς ἔτι μᾶλλον διὰ νυκτερινῆς ἐνεργείας ἡμετέρων ἐκάμφθη ὁλοσχερῶς σήμερον πρωΐαν διὰ γενικῆς ἐπιθέσεως πυροβολικοῦ καὶ πεζικοῦ καὶ δι' ὁρμητικῶε ἐφόδων διὰ τῆς λόγχης εἰς πλεῖστα σημεῖα χαρακώσεων αὐτοῦ.

»Ἁλωθέντων τῶν ὑψωμάτων αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς κατελήφθη ὑπὸ πανικοῦ καὶ τρέπεται εἰς φυγὴν πρὸς βορρᾶν.

»Ἡμέτερος στρατὸς κατέλαβε πόλιν Κιλκὶς καὶ ὁρμᾷ ἀκάθεκτος εἰς καταδὶωξιν εἰς καταδιωξιν προτροπάδην φεύγοντος ἐχθροῦ.

»Ἠθικὸν στρατιωτῶν μας πανίσχυρον εἰς ῥώμην καὶ ἀπαράμιλλον ἐνθουαιασμόν.

»Ὁ Βασιλεὺς μετὰ βαθείας συγκινήσεως ἤκουσε τὸ ἄγγελμα τῆς μεγὶστης νίκης, κυρίως ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως καὶ ὑπερόχου εἰς ἔξαρσιν ὁρμητικότητος, ἡμετέρου στρατοῦ κατασυντρίψαντος κραταιοτάτην φυσικὴν καὶ τεχνικὴν ἄμυναν».

Εὐχαριστήριον τοῦ Βασιλέως πρὸς τὴν Κυβέρνησιν.

Ἡ Κυβέρνησις μετὰ τὰς ἐπαγγελθεῖσας περιλάμπρους νίκας τῶς Ἑλληνικῶν στρατευμάτων ἀπέστειλε θερμότατον τηλεγράφημα πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα Στρατηλάν.

Ἡ Α. Μεγαλειότης ἀπαντῶν πρὸς τὸν κ. Πρωθυπουργὸν ἀπηύθυνε τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα.

Εὔζωνοι ἀσκούμενοι εἰς τὴν σκοπευτικήν.

«Εὐχαριστῶ διὰ συγχαρητήρια Κυβερνήσεως. Εἶμαι εὐτυχής, διότι διοικῶ στρατόν, εἰς τ ν ὁποῖον τὸ Ἔθνος δύναται νὰ ἔχῃ ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Τὸ ἀνωτέρω τηλεγράφημα ἀνέγνωσεν ὁ Πρωθυπουργὸς Βε ιζέλος ἐν τῇ Βουλῇ κατὰ τὴν ἀπογευματινὴν αὐτῆς συνεδρίασιν, ἐν μέσῳ ἀτελευτήτων ζητωκραυγῶν τῶν Ἑλλήνων βουλευτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

Ἡρωϊκὰ ἐπεισόδια τῆς πολυνέκρου μάχης. — Πεντήκοντα ἄνδρες τρέπουν εἰς φυγὴν ὁλόκληρον τάγμα. – Αἱ ἀπώλειαι.

Εἶνε ἀπροσπελάστου μεγαλείου τὰ ἡρωϊκὰ κατορθώματα τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν ἐπικὴν καὶ πολύνεκρον πλέον μάχην τοῦ Κιλκίς.

Χαρακτηριστικὰ τεκμήρια τοῦ πανικοῦ τοῦ καταλαβόντος τοὺς Βουλγάρους ἐκ τῆς μάχης ταύτης εἶναι τὰ μονομερῆ ἐπεισόδια τὰ ὁποῖα ἔλαβον χώραν εἰς διάφορα σημεῖα τῆς συναντήσεως τῶν δύο στρατοπέδων.

Ἡ ἀνατολικὴ στρατιὰ ἡ δρῶσα κατὰ τὴν γραμμὴν τὴν πέραν τοῦ Λαχανᾶ κατήγαγεν ἀληθεῖς θριάμβους.

Τμῆμα αὐτῆς λίαν ἀσθενές ἀποτελούμενον ἐκ μιᾶςσυζηγαρχίας ἤτοι ἐξ 60 περίπου ἀνδρῶν συνήντησε καθ' ὁδὸν Βουλγαρικὸν τάγμα ἀποτελούμενον ἐκ χιλίων περίπου στρατιωτῶν.

Τὸ τάγμα τοῦτο ἀποκοπὲν φαίνεται τοῦ κυρίως σώματος ἀπεπλανήθη καὶ ἀπώλεσε τὰ ἴχνη τοῦ φεύγοντος βουλγαρικοῦ στρατοῦ.

Ἡ Ἑλληνικὴ ταξιαρχία εὑρεθεῖσα οὕτω πρὸ εἰκοσαπλασίας περίπου δυνάμεως ἰσχυροῦ, οὐδόλως ἐπτοήθη ἀλλ' ἐπέπεσε κατ' αὐτοῦ μετὰ πρωτοφανοῦς ὁρμῆς καὶ ταχύτητος. Ὅταν ἐπλησίασαν

εἰς ἀπόστασιν διακοσίων μέτρων οἱ Ἕλληνες στρατιῶται ἧναξαν σφοδρότατον πῦρ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ τοιουτοτρόπως συνήφθη ἄνισος ἀγὼν δεινὸς ἀπεριγράπτου λύσσης.

Ἐν τέλει οἱ Βούλγαροι ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποκύψουν πρὸ τῆς ὁρμῆς τῶν ὀλιγαρίθμων ἐκείνων ἑλλήνων καὶ καταληφθέντες ὑπὸ πανικοῦ ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν ρίπτοντες τὰ ὅπλα των καθ' ὁδόν.

Ἡ ἀνατολικὴ στρατιὰ ἀφ' ἑνὸς τρέπει ἤδη τὸν ἐχθρὸν φεύγοντα πρὸς τὰς Σέρρας, ἐνῷ πρὸς δυσμὰς ἡ καταδίωξις τῶν Βουλγάρων ἀποβαίνει ἀπηνὴς καὶ ἀμείλικτος.

Ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς φεύγει ἐξ ὅλων τῶν σημείων, ἐνῷ ὁ Ἑλληνικὸς ἀκούραστος καταδιώκει αὐτὸν ἀπνευστεὶ ἵνα μὴ δώσῃ εἰς αὐτὸν καιρὸν νὰ ἀνασυνταχθῇ.

Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν ἤδη νὰ ὁμιλήσωσιν αἱ ἐπίσημοι ἀνακοινώσεις ἐπὶ τῶν πολλαπλῶν τούτων ἐπεισοδίων τῆς ἐπεικῆς μάχης αἱ γενόμεναι τὴν 23ην τοῦ μηνὸς Ἰουνίου.

Τὰ ἐπίσημα ταῦτα ἀνακοινωθέντα ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:

Στρατιὰ δρῶσα εἰς χωρίον Λιγκοβάνην κατήγαγε νέον θρίαμβον. Διὰ κοινῆς ἐνεργείας τῶν ἐκεῖ μεραρχιῶν ὁ ἐχθρὸς προσβληθεὶς μετὰ λυσσώδους σφοδρότητος ἐγκατέλιπε τὰς θέσεις αὐτοῦ καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν Λαχανᾶ, φεύγων ἐν ἀταξίᾳ, σπείρων παντοῦ ἐν τῇ φυγῇ του ὑλικά, ἐξαρτήματα καὶ ὅπλα 1600.

Τὰ ἡμέτερα στρατεύματα καταδιώκουσι κατὰ πόδας τὸν ἐχθρόν. Χαρακτηριστικὸν τοῦ ἀκρατήτου ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς ἀνδρείας τῶν στρατιωτῶν μας, ἀντιθέτως πρὸς τὸ περίτρομον ἠθικὸν τοῦ ἐχθροῦ, εἶνε καὶ τοῦτο, τὸ πράγματι πρωτοφανὲς διὰ τὰ χρονικὰ τῶν μαχῶν.

Οἱ ἄνδρες μιᾶς συζυγαρχίας, ἀντιληφθέντες εἰς μικρὰν ἀπόστασιν βουλγαρικὸν τάγμα, προσήγγισαν αὐτὸ καὶ δι' ἐπιθέσεως ἀπεριγράπτου ὁρμητικότητος ἔτρεψαν τὸν ἐχθρὸν εἰς ἀκατάσχετον φυγήν.

Ἡ συζυγαρχία δὲν εἶνε σῶμα μάχιμον, ἀλλ' εἶνε προω-

ρισμένον διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν πυρομαχικῶν. Δὲν ἀποτελεῖται δὲ ἀπὸ περισσοτέρους τῶν 60 ἕως 70 ἀνδρῶν, ἐνῷ τὸ τάγμα ἀριθμεῖ περίπου 1000 ἄνδρας.

Ἡ καταδίωξις τοῦ ἐχθροῦ.

«Ἡ ἀνατολικὴ στρατιά, ἐξακολουθοῦσα προέλασιν, ἐπὶ ἁλωθεισῶν θέσεων Λαχανῆ κατέλαβε 12 πυροβόλα καὶ πολλὰ βλητοφόρα, ἐγκαταληφθέντα παρὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Οἱ ἡμέτεροι, προχωροῦντες διὰ μέσου τῆς ἐκπορθηθείσης ἀμυντικῆς ἐχθρικῆς γραμμῆς, μένουσι κατάπληκτοι πρὸ τῆς πληθύος τῶν ὀχυρωματικῶν ἔργων, ἅτινα οἱ Βούλγαροι εἶχον κατασκευάσει ἐπὶ τῶν φύσει ὀχυρωτάτων τούτων θέσεων.

Καθ' ὅλον τὸ βάθος τῆς ἀμυντικῆς γραμμῆς εἶχον ἀνοιχθῇ ἀλλεπάλληλοι σειραὶ ὀρυγμάτων εἰς ὕψος ὀρθίως πυροβολοῦντος. Ἐπίσης πυροβολικὸν ἐκαλύπτετο ὑπὸ χαρακωμάτων.

Μεταξὺ τῶν αἰχμαλώτων εὑρίσκεται καὶ Ἕλλην ὑπηρετῶν παρὰ τῷ Βουλγαρικῷ στρατῷ, ὅστις ἀφηγήθη, ὅτι ἡ εἰς τὴν διεύθυνσιν ταύτην ἀμυνθεῖσα Βουλγαρικὴ δύναμις ἦτο πολυαριθμοτάτη, καὶ ὅτι ὁ ἐχθρὸς, ἐπὶ τοσοῦτον κατεπτοήθη ἐκ τῆς ὁρμητικότητος τῶν ἐπιθέσεων τῶν ἡμετέρων, ὥστε ἐτράπη εἰς ἄτακτον φυγήν».

Ἡ καταδίωξις πρὸς δυσμάς.

«Ἀλλεπάλληλα καταφθάνουν χαρμόσυνα ἀγγέλματα νέων νικῶν, παριστῶντα πανταχοῦ πλήρη τοῦ ἐχθροῦ τὴν ἀποσύνθεσιν.

Τὰ ἡμέτερα στρατεύματα, δρῶντα ἤδη βορειοδυτικῶς τοῦ Κιλκὶς καὶ προελαύνοντα, κατεδίωξαν τὸν φεύγοντα ἐχθρὸν καὶ κατέλαβον τὰ βορείως τοῦ Γιαννὲ ὑψώματα, ὁπόθεν διὰ

δαιστικωτάτου πυρὸς τοῦ πυροβολικοῦ παρέλυσαν τὰς ἐκ 15 χιλιάδων ἀνδρῶν ἐχθρικὰς φάλλαγγας, αἵτινες οὕτως ἀποσυνετέθησαν ἐντελῶς.

Ἡ ὑποχώρησις μετεβλήθη εἰς ἀκατάσχετον, ἰλιγγιώδη φυγήν. Ἑτέρα ἐχθρικὴ φάλαγξ, φεύγουσα εἰς Μοράφτσαν, καταδιώκεται ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου ἱππικοῦ. Μία ἡμιλαρχία, προηγουμένη εἰς τὴν καταδίωξιν ἠχμαλώτησε ἑκατὸν ἐχθροὺς καὶ κατέλαβε καθ' ὁδὸν ἀπειρίαν ὅπλων καὶ πυρομαχικῶν πεζικοῦ ἀφεθέντων παρὰ τοῦ φεύγοντος ἐχθροῦ».

Ἄπειρα λάφυρα

Ὁ διοικητὴς τῆς ἐπιλαρχίας τηλεγραφεῖ τὰ ἑξῆς:

«Ὁρμὴ ἡμετέρων ὑπέροχος καὶ ἀπερίγραπτος. Ἀδυνατοῦμεν νὰ περισυλλέξωμεν λάφυρα διότι ἐξακολουθοῦμεν ἁπανταχοῦ τὴν καταδίωξιν τοῦ ἐχθροῦ.

»Στρατιά, ἁλώσασα ἀμυντικὴν γραμμὴν Λαχανᾶ, ἐκυρίευσε πλὴν 12 πυροβόλων καὶ 3 πολυβόλων, πλῆθος μεταγωγικῶν καὶ ὑλικοῦ.

»Ὁμοίως συνέλαβε 209 αἰχμαλώτους, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἕνα ταγματάρχην καὶ δύο κατωτέρους ἀξιωματικούς.

»Ἄκρον ἀριστερὸν ἐξακολουθεῖ τὴν ραγδαίαν προέλασίν του. Προσβαλὸν τὸν ἐχθρὸν ὠχυρωμένον ἰσχυρῶς παρὰ τὸ Ματσούκοβον καὶ Καλίνοβον ἐξετόπισεν αὐτὸν δι' ἐφόδων διὰ τῆς λόγχης καὶ τὸν κατεδίωξε φεύγοντα.

«Εἰς τὰς προκεχωρημένας θέσεις Κιλκὶς εὑρέθησαν μέχρις ὥρας 3 πεδινὰ πυροβόλα καὶ 4 βλητοφόρα, ἐγκαταλειφθέντα παρὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ἐντὸς χαρακωμάτων τοῦ ἐχθροῦ εὑρέθη πλῆθος ὅπλων»

«Ἕλλην στρατιώτης βουλγαρικοῦ στρατοῦ, αὐτομολήσας πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἐκ Κιλκίς, ἀναφέρει ὅτι μόνον περὶ τὴν πόλιν εἶχον συγκεντρωθῆ 6 πεζικὰ συντάγματα, τὰ 14ον,

16ον, 24ον, 29ον, 32ον, 41ον δηλαδὴ δύναμις 24 χιλιάδων ἀνδρῶν».

«Ὁλόκληρον τὸ μέτωπον τῆς γραμμῆς Κιλκὶς ὑπερήσπιζε δύναμιν τοὐλάχιστον 50 χιλιάδων ἀνδρῶν».

«Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται, ὅτι παρὰ τὴν τοσαύτην ὁρμητικότητα τῶν ἡμετέρων, ἡ θέσις ἠδυνήθη νὰ ἀντιστῇ ἐπὶ τριήμερον».

Συγχαρητήρια τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου.

Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἔνθους πλέον ἐκ τῆς ὑπερόχου νίκης τῶν στρατευμάτων του καὶ μὴ ἀποκρύπτων τὸν ἐνθουσιασμόν του ἀλλὰ καὶ τὸν θαυμασμόν του ἔσπευσεν εὐθὺς νὰ καλέσῃ τοὺς ἐπιτελεῖς του πρὸς τοὺς ὁποίους ἐκδηλῶν τὸν θαυμασμόν του εἶπεν.

— Ἡ νίκη αὕτη εἶνε ἀληθινὸν μεγαλούργημα. Ὑπερηφανεύομαι διότι ἡγοῦμαι τοιούτου στρατοῦ.

Εὐθὺς ἀμέσως ἡ Α. Μ. συνέταξεν ἰδιοχείρως θερμότατον συγχαρητήριον πρὸς ὅλας τὰς Μεραρχίας καὶ ταξιαρχίας τοῦ στρατοῦ ἔχον οὕτω.

«Πρὸς ἁπάσας τὰς Μεραρχίας καὶ τὴν ταξιαρχίαν τοῦ ἱππικοῦ.

«Εἰς τὸν ἀνδρεῖον στρατόν Μου, τὸν ἐπιδείξαντα τοσοῦτον ἡρωισμὸν κατὰ τὰς μάχας τῶν ἡμερῶν τούτων, τὸν συντρίψαντα τὸν ἐχθρὸν ὁπουδήποτε καὶ ἂν τὸν συνήνεσε ἐκφράζω τὸν θαυμασμόν Μου καὶ τὴν ὑπερηφάνειάν Μου, διότι ἡγοῦμαι αὐτοῦ».

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Β.

Δοξολογία εἰς Ἀθήνας.

Ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τοῦ Ἑλληνικοῦ θριάμβου ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν συνέρρευσεν εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν ναόν, ὅπου ἐτελέσθη εὐχαριστήριος δοξολογία παρουσίᾳ ὅλων τῶν ἐπισήμων.

Μετὰ τὴν δοξολογίαν ὁ Παν. Μητροπολίτης ἀπέστειλε πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα ἐξ ὀνόματος τῆς Συνόδου τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα :

Α. Μ. Βασιλέα Κωνσταντῖνον

Μπάλτσαν

Ἐπαγαλλόμενοι μετὰ σεβασμιωτάτων Συνοδικῶν ἐν μέσῳ πυκνοῦ ἐκκλησιάσματος ἐδοξολογήσαμεν σήμερον Θεὸν Πατέρων ἡμῶν, δωρορμενον τῷ Βασιλεῖ νίκας κατὰ βαρβάρων καὶ θαυμαστῶς δοξάζοντα Ἑλλάδα.

Συγχαίροντες ὁλοψύχως ἐνδόξῳ Στρατηλάτῃ ἀηττήτου Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, διαπύρως εὐχόμεθα Ὑμετέρᾳ μεγαλειότητι ἐν θριάμβοις Ἑλληνικῶν ὅπλων συντελέσαι ἀπελευθέρωσιν πάντων τυραννουμένων ἀδελφῶν καὶ δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένῃ βασιλεύειν ἐπὶ μήκιστοα μεγάλης Πατρίδος.

Ὁ Ἀθηνῶν ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

*
* *

Τρομεραὶ καὶ ἀνυπολόγιστοι ὑπῆρξαν αἱ ἀπώλειαι ἑκατέρωθεν κατὰ τὴν μάχην ταύτην τοῦ Κιλκίς.

Ἐννοεῖται ὅτι αἱ ἀπώλειαι τῶν Βουλγάρων ὑπῆρξαν ἀσυγκρίτως ὑπέρτεραι. Τὰ Βουλγαρικὰ χαρακώματα εὑρέθησαν ἐστρωμμένα διὰ πτωμάτων. Οἱ ἄνδρες ἐφονεύοντο διὰ λογχισμῶν κατὰ τὴν ἀγρίαν ἐκείνην διὰ τῆς λόγχης ἐπίθεσιν τῶν Ἑλλήνων.

Τὸ σύνολον τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ ταῦ ἀντιμετωπίσαντος τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἐξ ἀρχῆς τῆς μάχης ἀνήρχετο εἰς 88 περίπου τάγματα πεζικοῦ καὶ 180 πυροβόλα. Ἐὰν εἰς τὴν δύναμιν ταύτην προστεθῇ καὶ ὁ ἀναγκαῖος ἀριθμὸς τῶν λοιπῶν βοηθητικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν σωμάτων, προκύπτει τὸ ἀσφαλὲς συμπέρασμα ὅτι τὸ ὅλον τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μέτωπον ἀνήρχετο εἰς 130 χιλιάδας ἀνδρῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Τὸ Κιλκὶς παρανάλωμα τοῦ πυρὸς

Οἱ Βούλγαροι φεύγοντες ἐκ Κιλκὶς δὲν παρέλειψαν νὰ ἀφήσουν ἴχνη τῆς διαβάσεως αὐτῶν ἐκεῖθεν.

Ἡ συνήθης μέθοδος τῶν ἐμπρησμῶν καὶ τῶν δηώσεων ἐφηρμόσθη καὶ ἐδῶ καθ' ὅλην τὴν γραμμὰν καὶ μετὰ καταστροφῶν ἀνυπολογίστων.

Καίτοι ἡ πόλις αὕτη κατῳκεῖτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ βουλγάρων ἡ δὲ πεδιὰς αὐτῆς ἀπετέλεσεν ἀνέκαθεν τὴν φωλεὰν τῶν βουλγάρων κομιτατζήδων, ἐν τοσούτῳ οἱ στρατιῶται τοῦ Φερδινάνδου ἔκριναν καλὸν νὰ μὴ ἀφήσωσι τὴν πόλιν ταύτην λείαν τῶν Ἑλλήνων. Οἱ ἐν τῇ πόλει ὀλιγάριθμοι Τοῦρκοι ἐσφάγησαν ἀνηλεῶς.

Ἐπὶ ὁλόκληρον ἡμέραν αἱ φλόγες κατέτρωγον τὰς οἰκίας τοῦ Κιλκίς.

Οἱ βούλγαροι ὑποχωροῦντες ἀτάκτως συναπεκόμισαν τὰ γυναικόπαιδα καὶ ἔθεσαν πῦρ εἰς τὴν πόλιν. Ἐλάχισται οἰκίαι ἔμειναν ὄρθιαι εἰς τὴν θέσιν των.

Ὁ διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως φρούραρχος τῆς πόλεως Μαζαράκης διέθεσε πλείστας περιπόλους πρὸς καταστολὴν τοῦ πυρός.

Τὰ πάντα ὅμως κατάκεινται εἰς ἐρείπια. Ὄρθια μόνον ἵστανται ἡ Γαλλικὴ σχολὴ τῶν καλογραιῶν, ἡ οἰκία τοῦ Δυτικοῦ ἱερέως ἐφ' ἧς ἐκυμάτιζεν ἡ Γαλλικὴ σημαία καὶ δύο Ἀμερικανικαὶ ἀποθῆκαι. Ἐντὸς τοῦ Γαλλικοῦ σχολείου εἶχον συγκεντρωθῆ πλεῖσται οἰκογένειαι φεύγουσαι τὸ πῦρ.

Βούλγαρος ἀξιωματικὸς παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν καλογραιῶν τῆς Γαλλικῆς σχολῆς νὰ φεισθῇ τῆς πόλεως ἀπήντησε:

«Καὶ ἡμεῖς λυπούμεθα διότι θὰ καύσωμεν πόλιν κατοικουμένην ὑπὸ βουλγάρων, θὰ πράξωμεν ὅμως τοῦτο ἕνεκεν στρατηγικῶν λόγων!! Δὲν θέλομεν νὰ ἐπωφεληθῇ αὐτῆς ὁ ἑλληνικὸς στρατός».

Αἱ ἴδιαι καμογραῖαι ἀφηγήθησαν κατόπιν, ὅτι πολλαὶ ὁδίδες

ἔπεσαν ἐντὸς τῆς πόλεως, διότι ἀκριβῶς πρὸ τῶν ὑψωμάτων αὐτῆς εὑρίσκετο ὁ βουλγαρικὸς στρατός. Τοῦτο ἐβεβαιώθη κατόπιν καὶ ἐξ ἐπισήμου ἐρεύνης ἐντὸς τῆς πόλεως ἐξ ἧς προέκυψεν ὅτι ἄπειροι ὀβίδες ἐρρίφθησαν ἐντὸς αὐτῆς.

Καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν κατέκειντο ἄψυχα καὶ φρικωδῶς ἀπόζοντα βουλγαρικὰ πτώματα. Ἐπωμίδες Βουλγάρων στρατιωτῶν ἔφερον τὸν ἀριθμὸν 23, ἐξ οὗ τεκμαίρεται ὅτι εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἐμάχετο τὸ 23ον σύνταγμα πεζικοῦ.

Ὡσαύτως ἄπειρα τετράτροχα εὑρέθησαν ἐγκατεσπαρμένα καὶ πλήθη πυρομαχικῶν.

Ἡ καταδίωξις προχωρεῖ ἀκάθεκτος. Τὸ πῦρ ἐξακολουθεῖ.

Παρ' ὅλην τὴν κόπωσιν καὶ παρ' ὅλον τὸν κάματον καὶ τὰς κακουχίας τῆς τριημέρου τιτανομαχίας ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἐξηκολούθησεν ἀκατάσχετον τὴν προέλασιν αὐτοῦ ἐξ ὅλων τῶν σημείων, ἵνα μὴ δώσῃ εἰς τὸν ἐχθρὸν οὐδὲ στιγμὴν εὐκαιρίας πρὸς ἀνασύνταξιν.

Ἐν τῇ μέθῃ τῆς νίκης του ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς καθίσταται πλέον σιδηροῦς ἐν τῇ προελάσει του. Ἀδιαφορεῖ διὰ τὸ σαρκίον του, περιφρονεῖ τοὺς κόπους, δὲν φοβεῖται τὸν θάνανον.

Δὲν ἀναμένει διαταγὰς διὰ νὰ προχωρήσῃ. Προχωρεῖ, προχωρεῖ ἀεννάως προχωρεῖ, καταδιώκει ἀμειλίκτως χωρὶς νὰ ζητῇ οὐδ' ἑνὸς λεπτοῦ ἀνάπαυσιν.

Οἱ Ἕλληνες στρατιῶται ἐδάμασαν αὐτὴν τὴν φύσιν. Δὲν αἰσθάνονται οὔτε πεῖναν, οὔτε δίψαν, οὔτε κόπωσιν.

Ἓν μόνον αἴσθημα κυριαρχεῖ εἰς τὴν ψυχήν των καὶ εἷς εἶνε ὁ πόθος των. Πῶς νὰ ἐπιτύχουν ὁλοσχερῆ ἐξόντωσιν τοῦ ἐχθροῦ.

Καὶ τρέχουν διὰ νὰ προλάβουν, διότι ἐκεῖνος φεύγων καίει χωρία, σφάζει γυναικόπαιδα, λεηλατεῖ, διαρπάζει, καταστρέφει.

Σπεύδει ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς διὰ νὰ περισώσῃ ὅτι δυνηθῇ ἀπὸ τοὺς ὄνυχας τοῦ ἐχθροῦ του.

Ἤδη ἀγγέλλεται ὅτι ὅλα τὰ χωρία τὰ βορείως τοῦ Κιλκὶς πυρπολοῦνται. Οἱ Βούλγαροι συνεπεῖς εἰς τὴν τακτικήν των ἐννοοῦσι νὰ μεταβάλωσι τὸ πᾶν εἰς τέφραν.

Τὰ χωρία Γενίκιοϊ, Ἀσαλῆ, Μαχαλές, Μπουγιακλῆ, Τεντελῆ καὶ ἄλλα ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρός.

Τὴν ραγδαίαν, τὴν σχεδὸν θυελλώδη καταδίωξιν τῶν Βουλγάρων ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καθὼς καὶ τὴν ἀποτέφρωσιν τῶν διαφόρων χωρίων ἀνήγγειλαν εἰς τὸ Πανελλήνιον τὰ ἑξῆς ἐπίσημα τηλεγραφήματα τοῦ γενικοῦ Στρατηγείου.

«Παρὰ τὸν συνεχῆ τετραήμερον λυσσώδη ἀγῶνα καὶ τὴν ραγδαίαν πρὸς τὰ πρόσω πορείαν τῶν ἡμετέρων, τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα ἐξακολουθοῦσιν ἀκράτητα τὴν προέλασιν αὐτῶν.

»Προξενεῖ κατάπληξιν εἰς πάντας ἡ ἀντοχὴ καὶ ἡ ἀδάμαστος ὁρμὴ τῶν στρατιωτῶν μας.

«Ἐν τῷ πόθῳ τῆς ἐκδικήσεως καὶ τῆς συντριβῆς τοιούτου μυσαροῦ ἐχθροῦ, λησμονοῦν οἱ στρατιῶταί μας καὶ τὸν κάματον τῶν μακροτάτων πορειῶν ἐπὶ ἐδάφους κατὰ τὸ πλεῖστον δυσπροσίτου καὶ τὸ δριμὺ καῦμα τοῦ ἡλίου καὶ ὅλας τὰς ἄλλας ταλαιπωρίας τὰς παρακολουθούσας τὴν ἀδιάκοπον ἐν μέσῳ θέρους προέλασιν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

«Τὸν κίνδυνον τῶν μαχῶν οὐδαμῶς λογίζονται, πορεύονται δὲ ᾄδοθτες καὶ ὁρμῶσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ζητωκραυγάζοντες

«Ἤδη τὰ ἡμέτερα στρατεύματα μετὰ μικρᾶς ἀψιμαχίας, μὴ παρατεινομένας, διότι ὁ ἐχθρὸς διαρκῶς φεύγει, καταδιώκουσιν αὐτὸν ἐν ἀποσυνθέσει ὑποχωροῦντα».

Ἄλλο τηλεγράφημα ἐκ Κιλκὶς ἀγγέλλει νὰ ἑξῆς.

«Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν Ἀθήνας

Τὴν τακτικὴν ἣν ἐφήρμοσαν οἱ Βούλγαροι εἰς τὴν Νιγρίταν, Ἀμπάρκιοϊ, Σαλαμανλῆ, Σαριγκιόλ, Γιανιτσιλάρ, Γιουβέσναν καὶ ἀλλαχοῦ, ἐξακολουθοῦν νῦν ἔτι ἀγριώτερον κατὰ τὴν φυγὴν αὐτῶν. Καίουσι πάντα τὰ χωρία ἅτινα ἐγκαταλείπουσιν, ἰδίᾳ δὲ τὰ Τουρκικά, καὶ τοῦτο ἵνα μὴ δύναται ὁ καταδιώκων ἑλληνικὸς στρατὸς νὰ ἐπωφεληθῆται τῶν πόρων τοῦ τόπου

«Κατὰ πληροφορίας πρὸς τὸ Σρατηγεῖον καίονται ἤδη τὰ χω-

ρία Γενίκιοϊ, Ἀσαλῆ, Μαχαλές, Μπουγιακλῆ, Τεντελῆ καὶ ἄλλα βορείως τοῦ Κιλκίς.

«Ὥρας τινὰς πρὶν ἐγκαταλείψουν οἱ Βούλγαροι τὸ Κιλκὶς ἔθεσαν πῦρ εἰς διάφορα σημεῖα τῆς πόλεως, ὅπερ ἐξήπλωσεν ὁ πνέων σφοδρὸς ἄνεμος.

«Βούλγαροι στρατιῶται αἰχμαλωτισθέντες παρὰ τὸ Σαριγκιὸλ ἐβεβαίωσαν ὅτι ἀπόφασις πυρπολήσεως Κιλκὶς εἶχε ληφθῇ ἀπὸ προηγουμένης νυκτός, διότε ἐθεωρεῖτο ἀναπότρεπτος ἡ ὑποχώρησις τὴν ἑπομένην πρωΐαν. Πρὸς πυρπόλησιν ἐχύθη ἄφθονον πετρέλαιον, πληροῖ δὲ ἀκόμη τὴν ἀτμόσφαιραν ἡ ὀσμή του».

Ἕτερον ἀνακοινωθὲν ἀνήγγειλε τὰ ἑξῆς·

«Κατὰ τὴν μάχην παρὰ τὸ Σαριγκιὸλ εἷς λόχος ἐνήργησεν ἔφοδον διὰ τῆς λόγχης ὅπως ἐκτοπίσῃ τὸν ἀπέναντι χαρακωμένον στρατόν. Ἀλλ' ἡ πρώτη ἔφοδος ἀπέτυχε καὶ ὁ λόχος ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν θέσιν του, 200 μέτρα ὀπίσω. Ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Μαρκαντωνάκης καί τινες στρατιῶται τραυματισθέντες, ἀδυνατοῦντες νὰ παρακολουθήσωσι τὴν ὑποχώρησιν, ἔμειναν μέτρα τινὰ πρὸ τῶν χαρακωμάτων τοῦ ἐχθροῦ.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ὁ λόχος, ἐνηργήσας δευτέραν λυσσωδεστέραν ἔφοδον διὰ τῆς λόγχης ἐξετόπισε τὸν ἐχθρόν, καταλαβὼν τὰ χαρακώματα αὐτοῦ.

Πλήρεις φρίκης οἱ στρατιῶταί μας εἶδον τότε ὅτι ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Μαρκαντωνακης εἶχεν κυριολεκτικῶς κρεουργηθῇ διὰ λογχισμῶν ἀποκοπέντος τοῦ λαιμοῦ του. Οἱ στρατιῶται δέ, πλὴν τῶν λογχισμῶν εἶχον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξωρυγμένους.

Τὴν φρικαλεότητα ταύτην διέπραξαν οἱ Βούλγαροι στρατιῶται ἐπωφεληθέντες τῆς μικρᾶς ὑποχωρήσεως τοῦ λόχου μας.

Ἡμεῖς τοὐναντίον σήμερον ἐκρατήσαμεν ἐδῶ ἰδικούς μας τραυματίας διὰ νὰ ἐπιβάσωμεν ἐπὶ τραίνου ἀναχωροῦντος εἰς Θεσσαλονίκην τριακοντάδα Βουλγάρων τραυματιῶν εὑρεθέντων εἰς τὸ Κιλκίς.

Τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἶνε τὰ ἑξῆς : Ἐλία Οἰκονόμωφ, Σόνεφ, Χρίστωφ, Εὐθ. Ἀθανάσωφ, Διμὶρ Γεώργιεφ, Ἐλία Κωνσταντινώφ, Στογιὰν Πάντσεφ, Στογιὰν Ἀθανάσωφ, Γεώργι Βάλτσωφ, Ἀθανὰς

Στογιάνωφ, Πέτρι Πίστιτς, Ἰβὰν Ἀθανάσωφ, Ἀλέξανδρος Μιχαήλωφ, Ἰβὰν Τάνεφ, λοχίας, Ἰβὰν Δίγκο, Μήτρι Παναγιώτωφ, Σωτὴρ Στογιάν, Νικόλα Ἀλεξανδρώφ, Στογιὰν Γεώργιεφ, Πίτιρ Γιορντάνωφ, Νικόλα Θεοδωρώφ, Μίτσια Βελίκνωφ, Γεώργι Ντῖνο, Γιάννο Στάλο, Ἰβὰν Γεώργιεφ.

Διὰ τοῦ προηγουμένου τραίνου εἶχε μεταφερθῆ πεντηκοντὰς ἄλλων βουλγάρων τραυματιῶν.

«Η Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς διέταξεν, ὅπως τύχωσιν οἱ Βούλγαροι τραυματίαι ἰδιαιτέρας ὅλως ἐπιμελείας, ὁ δὲ Διάδοχος καὶ οἱ Πρίγκηπες μετὰ συμπαθείας παρηκολούθουν τὴν ἐπιβίβασιν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ τραίνου».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Ἡ ἐπίσημος ἔκθεσις τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατηγείου. Ἡ τριήμερος γιγαντομαχία.

Παραθέτομεν κατωτέρω τὴν ἐπίσημον ἔκθεσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατηγείου ἐπὶ τῆς τριημέρου μάχης ἀποσταλεῖσαν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν τῆς Ἑλλάδος τὴν 23ην Ἰουνίου 1913 καὶ ἐκθέτουσα λεπτομερῶς τὰς ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ἡ ἔκθεσις αὐτη ἔχει ὡς ἑξῆς:

Μετὰ αἱματηροὺς καὶ πεισματώδεις ἀγῶνας τριῶν ἡμερῶν ἔληξε σήμερον ἡ μάχη καθ' ὅλον τὸ μέτωπον ἀπὸ λίμνης Ἀρδὰν μέχρι Νιγρίτας διὰ περιφανοῦς νίκης τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων καὶ πλήρους ὑποχωρήσεως καὶ καταστροφῆς τοῦ ἐχθροῦ.

Αἱ ἀπέναντι τῶν Ἑλλήνων βουλγαρικαὶ δυνάμεις ἀνήρχοντο κατὰ πληροφορίας εἰς 80—88 τάγματα πεζικοῦ μετὰ 180 πυροβόλων κατανεμημένων εἰς διαφόρους ὁμάδας μεταξὺ Παγγαίου ὄρους καὶ Δοϊράνης. Κατόπιν τῶν πρώτων ἀπροόπτων ἐπιθέσεων

τῶν Βουλγάρων κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαΐου εἰς Παγγαῖον καὶ παρὰ τὴν Νιγρίταν, ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς κατέλαβε θέσιν ἀμυντικὴν ἐπὶ τῆς γραμμῆς κόλπου Ὀρφανοῦ—λίμνης Μπεζὶκ καὶ Λαγκαδᾶ—Θεσσαλονίκης—Μποεμίτσα ἐπὶ τοῦ Ἀξιοῦ τάξας μίαν μεραρχίαν μεταξὺ Ὀρφανοῦ καὶ λίμνης Μπεζίκ.

Πέντε μεραρχίαι ἐτάχθησαν βορείως καὶ βορειοδυτικῶς τῆς Θεσσαλονίκης καὶ μία μεραρχία παρὰ τὴν Μποεμίτσαν. Ἐπὶ τῆς γραμμῆς διαχωρίσεως ἐτάχθησαν κατόπιν κοινῆς μετὰ τῶν Βουλγάρων συνεννοήσεως μόνον ἀσθενεῖς προφυλακαί.

Ἡ πρώτη ἐπίθεσις

Κατὰ τὴν νύκτα τῆς 16ης Ἰουνίου οἱ βούλγαροι ἐπετέθησαν αἰφνιδίως κατὰ τῶν ἐν Παγγαίῳ προφυλακῶν ἡμῶν, τὴν δὲ ἑπομένην κατὰ τῶν τῆς Νιγρίτας καὶ Μπέροβας, αἵτινες καθ' ἃς εἶχον ὁδηγίας, ὑπεχώρησαν πρὸς τὰς μεραρχίας των. Ταὐτοχρόνως ἐπιτεθέντες κατὰ τῶν Σέρβων διέβησαν τὸν ἀξιὸν καὶ κατέλαβον τὴν Γευγελῆν, ἐπετέθησαν δὲ καὶ κατὰ τῆς γεφύρας Μποεμίτσης, ἣν δὲν κατώρθωσαν νὰ καταλάβωσι. Ταὐτοχρόνως ἐκ διαφόρων ἐνδείξεων καὶ πληροφοριῶν κατεφαίνετο πρόθεσις ἐπιθέσεως κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις κατόπιν τῶν γεγονότων τούτων διέταξε τὴν γενικὴν προέλασιν πρὸς ἀνάκτησιν τῶν ἀπολεσθέντων σημείων. Ταύτης προηγήθη αἰχμαλώτισις τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ βουλγαρικοῦ στρατοῦ, δυνάμεως 1300 περίπου ἀνδρῶν ἥτις συνετελέσθη κατὰ τὴν νύκτα τῆς 17ης πρὸς τὴν 18ην Ἰουνίου.

Ἡ γενικὴ προέλασις.

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπίτευξιν τούτου διετάχθη ἡ γενικὴ τοῦ στρατοῦ προέλασις.

Εἰς τὴν μεραρχίαν τοῦ ἄκρου δεξιοῦ ἐδόθη ἡ κατεύθυνσις πρὸς Νιγρίταν καὶ γέφυραν Ὀρλιάκη καὶ Στρυμόνος καὶ εἰς τὴν μεταξὺ τῶν δύο λιμνῶν πρὸς Μπέροβον καὶ Λαχανᾶν.

Εἰς τὰς τέσσαρας μεραρχίας τοῦ κέντρου ἐδόθη γενικὴ κατεύθυνσις πρὸς τὸ Κιλκὶς ἔνθα ὑπετίθετο ὁ κύριος ὄγκος τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων.

Δεξιᾷ τῆς ὁμάδος ταύτης, ἐπὶ τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ ἐβάδιζε μία μεραρχία ὡς σύνδεσμος μεταξὺ κέντρου καὶ δεξιοῦ τῆς παρατάξεως.

Τέλος ἡ παρὰ τὴν Μποεμίτσαν μεραρχία ἔλαβε διαταγὴν νὰ διέλθῃ τὸν Ἀξιὸν καὶ πορευομένη βορείως τῆς λίμνης Ἀρδὰν νὰ κατευθυνθῇ ἐπίσης πρὸς τὸ Κιλκὶς ἐκ βορειοδυτικῆς κατευθύνσεως.

Ἡ γενικὴ ἐπιθετικὴ προέλασις ἤρξατο τὴν πρωΐαν τῆς 19 Ἰουνίου.

Ἅπασαι αἱ μεραρχίαι ἅμα τῇ ἐκκινήσει των εὑρέθησαν ἀντιμέτωποι τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις εἶχε συγκεντρώσει σημαντικὰς δυνάμεις ἀπέναντι τοῦ κέντρου τῆς Ἑλληνικῆς παρατάξεως μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ ἐπιτεθῇ αἰφνιδιαστικῶς κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης ὡς ἐβεβαιώθη ἐξ εὑρεθείσης διαταγῆς.

Ὁ ἀγὼν ὑπῆρξεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς σφοδρὸς καὶ πεισματώδης, ὁ δὲ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἀψηφῶν ἀπωλείας ἀνέπτυξεν ἀκράτητον ὁρμήν, ἥτις συμπαρέσυρε τὸ πᾶν πρὸ αὐτῆς.

Αἱ ἐχθρικαὶ θέσεις καλῶς ἐκλελεγμέναι, μετὰ τέχνης ὠχυρωμέναι καὶ ἐπιμόνως ὑπερασπιζόμεναι ἡλίσκοντο ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην διὰ τῆς λόγχης.

Αἱ θέσεις αὗται διεδέχοντο ἀλλήλας ἐπὶ βάθους 15—20 χιλιομέτρων, κατέληγον δὲ ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὸ κέντρον ἐπὶ τῆς ὀχυρωτάτης τοποθεσίας τοῦ Κιλκίς, ἣν οἱ Βούλγαροι ἀδιακόπως ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Νοεμβρίου ἐργαζόμενοι εἶχον μεταβάλῃ εἰς ἄλλην Πλεύναν μὲ πλῆθος περιβόλων ὀρυγμάτων καὶ πυροβολείων, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν φύσει ὀχυρωτάτην καὶ τέχνῃ ἀπόρθητον κατασταθεῖσαν τοποθεσίαν τοῦ Λαχανᾶ, τὴν ἐπικρατοῦσαν τῆς ὁδοῦ Θεσσαλονίκης – Σερρῶν καὶ τῆς κοιλάδος Στρυμόνος.

Ἡ **πρώτη ἡμέρα.**

Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς μάχης, ἤτοι τὴν 10ην Ἰουνίου,

ἡ μεραρχία τοῦ ἄκρου δεξιοῦ διὰ συνεχῶν ἀγώνων προήλασε διὰ Σούλοβο μέχρι Καρακόλι, ἀπωθοῦσα πρὸ αὐτῆς τὸν ἐχθρόν.

Ἡ ἀριστερόθεν αὐτῆς μεραρχία, προήλασε καθ' ὅμοιον τρόπον μέχρι Μπέροβας.

Ἡ ἐπὶ τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ βαδίζουσα μεραρχία προελάσασα, κατέλαβε μετὰ σφοδρὸν ἀγῶνα τὸ ὕψωμα 605, βορείως τῆς Γουδέσνας.

Ἡ ἐκ τεσσάρων μεραρχιῶν ὁμὰς τοῦ κέντρου, ἀγωνισθεῖσα καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκέρδισε βῆμα πρὸς βῆμα ἅπαν τὸ πρὸς νότον τοῦ Κιλκὶς ἔδαφος ἑκατέρωθεν τοῦ ποταμοῦ Γαλλικοῦ καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἔφθασε δὲ μετὰ πολλῶν ἀπωλειῶν μέν, ἀλλὰ μετ' ἀνδρείας ἀπαραμίλλου εἰς 5—6 χιλιομέτρων ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς κεχαρακωμένης τοποθεσίας τοῦ Κιλκίς.

Κατὰ τὴν θριαμβευτικὴν ταύτην προέλασιν ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἔκαμε χρῆσιν τῆς λόγχης, δι' ἧς ἐξετόπισε τὸν ἐχρὸν ἐκ τῶν χαρακωμάτων αὐτοῦ, ὧν αἱ τάφροι εὑρέθησαν πλήρεις Βουλγαρικῶν πτωμάτων.

Ἡ μεραρχία τοῦ ἀριστεροῦ, διαβᾶσα τὸν Ἀξιὸν εἰς Μποεμίτσαν. ἀπώθησε διὰ σφοδρᾶς ἐπιθέσεως τὸν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ἐχθρόν.

Οἱ Βούλγαροι ὑπεχώρησαν κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐφ' ὅλου τοῦ μετώπου. Καταλαβόντες τὰς κυρίας αὐτῶν ἀμυντικὰς γραμμάς, ἃς εἶχον τελείως παρεσκευασμένας καὶ ἐξ ὧν εἶχον ἐπισημάνῃ πάσας τὰς ἀποστάσεις βολῆς.

Ἡ δευτέρα ἡμέρα

Τὴν δευτέραν ἡμέραν, ἤτοι τὴν 20ὴν Ἰουνίου. ἡ ἐπίθεσις ἐπανελήφθη καθ' ὅλον τὸ μέτωπον μετὰ τῆς αὐτῆς σφοδρότητος. Ἡ μεραρχία τοῦ ἄκρου δεξιοῦ κατέλαβε τὴν Νιγρίταν, προχωρήσασα βορείως αὐτῆς, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ἠχμαλώτησεν ὁλόκληρον ἐχθρικὸν σύνταγμα.

Ἡ ἑτέρα μεραρχία ἐξηκολούθησεν ἐπίσης τὴν ἐπίθεσιν, ἀπωθήσασα τὸν ἐχρὸν πρὸς Λαχανᾶν καὶ ἀπωλέσασα 6 πυροβόλα, ὧν

3 ταχυβόλα. Ἡ ἀριστερόθεν αὐτῆς μεραρχία διετάχθη νὰ συμπράξῃ πρὸς Λιγκοβάνην, ἣν καὶ κατέλαβεν.

Ἡ ὁμὰς τοῦ κέντρου ἐξηκολούθησε τὸν ἀγῶνα, ἀγῶνα προσπελάσεως πρὸς τὴν κυρίαν τοποθεσίαν τοῦ Κιλκίς.

Αἱ δυσχέρειαι ἦσαν μέγισται. Ἡ προσπέλασις τοῦ πυροβολικοῦ προσέκρουσεν εἰς μεγίστας ἐδαφικὰς δυσχερείας, μόνον δὲ τῇ βοηθείᾳ τοῦ μηχανικοῦ, κατασκευάσαντος ὁδούς, κατωρθώθη τοῦτο.

Ἡ προσπέλασις τοῦ πεζικοῦ ἐπὶ τῶν ἀκαλύπτων πρανῶν ἦτο ἐκ τῶν μᾶλλον δυσχερῶν,

Ἐν τούτοις ὅλαι αἱ δυσχέρειαι αὗται ὑπερενικήθησαν, οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ αἱ μεραρχίαι ἀπέκρουσαν ἀποτελεσματικῶς καὶ ἀλλεπαλλήλους ἀντεπιθέσεις τοῦ ἐχθροῦ κατὰ τῶν πτερύγων αὐτῶν, κατώρθωσαν δὲ νὰ πλησιάσωσι τὴν τοποθεσιαν εἰς ἀπόστασιν ἐφόδου καὶ νὰ περιβάλωσι τὰς δύο αὐτῆς πτέρυγας.

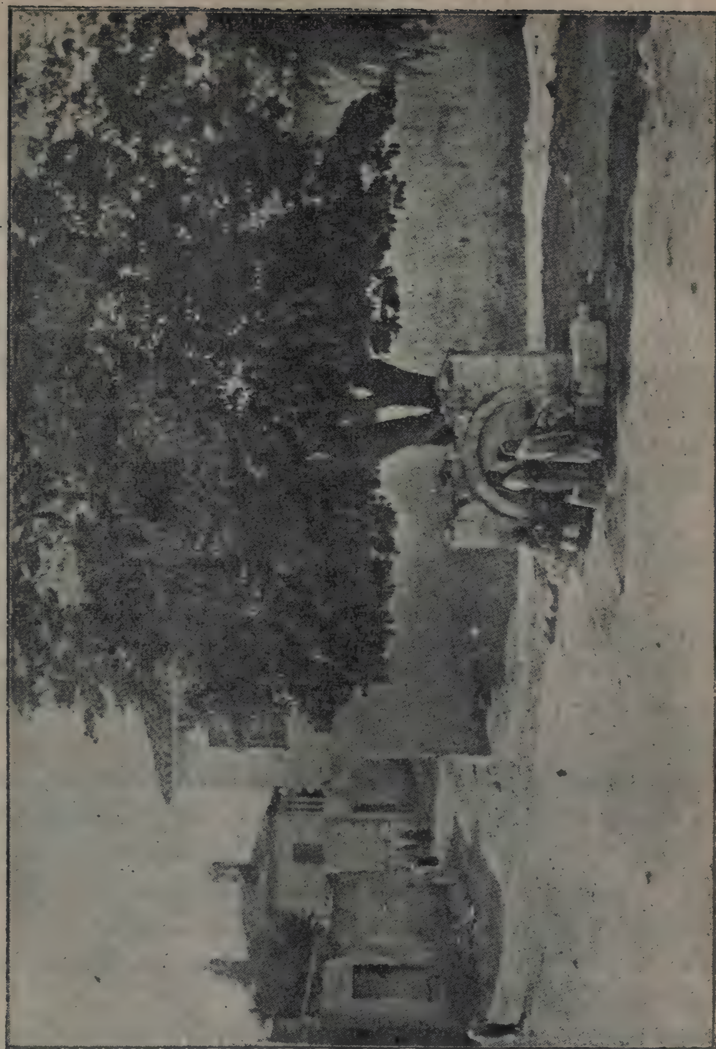
Ἡ μεραρχία τοῦ ἀριστεροῦ κατήγαγε νίκην κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἴσης σχεδὸν δυνάμεως παρὰ τὸ Ματσούκοβον, στραφεῖσα εἶτα ἀνατολικῶς πρὸς τὸ Καλίνοβον, ἵνα, ἀπωθοῦσα τὸν ἐκεῖ ἐχθρὸν, σπεύσῃ, καθ' ἃς εἶχε διαταγάς, πρὸς τὸ Κιλκίς.

Μικτὸν ἀπόσπασμα ἐξ ἑνὸς τάγματος καὶ μιᾶς πυροβολαρχίας ἐξεδίωξε τὸν ἐχρὸν ἐκ Γευγελῆς, καταδιῶξαν αὐτὸν διὰ πυρῶν πυροβολικοῦ κατὰ τὴν διὰ τῆς γεφύρας διάβασιν καὶ διαπεραιωθὲν εἶτα ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀξιοῦ, συνέτρεξε τὴν μεραρχίαν του εἰς τὸν ἀγῶνα ὅστις ὑπῆρξε λίαν καρποφόρος.

Ἡ ταξιαρχία τοῦ ὀππικοῦ ἐνεργοῦσα δυτικῶς τῆς τοποθεσίας Κιλκὶς ἐσταμάτησεν καὶ ἐβράδυνεν ἐπιτεθεῖσα τὴν πορείαν ἰσχυρᾶς φάλαγγος ἐχθρικῆς, κατερχομένης ἐκ Κιλινδέρι πρὸς ἐπίκουρίαν τῶν ἐν Κιλκίς.

Ἡ τρίτη ἡμέρα

Κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν ἤτοι τὴν 21 Ἰουνίου, ἐξηκολούθησεν ἡ ἐπίθεσις μετὰ μείζονος ἔτι ὁρμῆς, παρ' ὅλας τὰς σοβαρὰς ἀπωλείας καὶ τὴν καταπόνησιν τῶν στρατευμάτων, ὧν ὁ ἡρωϊσμὸς εἶνε ἄξιος παντὸς θαυμασμοῦ.

Πρὸ τοῦ ἐνταφιασμοῦ τῶν νεκρῶν ἡ κ. Καὶν ἀνταποκρίτὴς τῆς «Ἰλλουστρασιῶν» ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τοῦ Κιλκίς.

Αἱ θυσίαι ὑπῆρξαν κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην μέγισται. Ἠμοίφθησαν ὅμως διὰ τῆς τελείας καταστροφῆς καὶ ἀποσυνθέσεως τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων καὶ νίκης περιφανοῦς Ἐκ τῆς μεραρχίας τοῦ ἄκρου δεξιοῦ στερεῖται τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης εἰδήσεων, ἐλπίζεται ὅμως ὅτι ἡ δρᾶσις αὐτῆς θὰ ὑπῆρξε καρποφόρος.

Αἱ δύο κατὰ Λαχανᾶ ἐπιχειρήσασαι μεραρχίαι ἔσχον κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην βαρυτάτην ἀποστολὴν καὶ σκληρότατον ἀγῶνα.

Μετὰ μεγίστας προσπαθείας κατώρθωσαν νὰ τάξωσι τὸ πυροβολικὸν αὐτῶν καὶ μετὰ ἀλλεπαλλήλους ἐφόδους νὰ κυριεύσωσι διὰ τῆς λόγχης τὰ ὑψώματα τοῦ Λαχανᾶ, ὧν ὁ ἐχθρὸς ἠμύνθη μετὰ λύσσης.

Ἀληθεῖς ἑκατόμβας ἐστοίχισαν εἰς τὰ ἡρωϊκὰ συντάγματά μας αἱ ἔφοδοι αὗται, ἀλλ' ἡ καταστροφὴ τοῦ ἐχθροῦ ὑπῆρξε τελεία, καίτοι οὗτος ἦτο ἀριθμητικῶς σχεδὸν ἰσοδύναμος, ἤτοι 16 περίπου ταγμάτων πεζικοῦ μετὰ 24 πυροβόλων.

Ὁ ἐχθρὸς ἐκτιναχθεὶς τῶν θέσεών του ἐτράπη εἰς φυγὴν πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς γεφύρας τοῦ Ὀρλιακὸ, ἀφήσας εἰς χεῖρας ἡμῶν 12 πολυβόλα, ὧν 6 ταχυβόλα. τρία πυροβόλα, πλεῖστα βλητοφόρα, ὀχήματα, μεταγωγικὰ καὶ πλῆθος ὅπλων καὶ πολεμεφοδίων.

Τὰ στρατεύματα ἡμῶν κατεδίωξαν αὐτὸν μέχρι Μπασίκιοϊ, ἔνθα ἔταξαν προφυλακάς. Εἰς τὸ κέντρον ἤρξατο ἀπὸ τῆς νυκτὸς ἔτι ἡ ἐπίθεσις, περὶ δὲ τὴν 8ην πρωινὴν ὥραν ἡλίσκετο ἅπασα ἡ πρὸ τοῦ Κιλκίς σειρὰ τῶν χαρακωμάτων καὶ πυροβόλων, τοῦ ἐχθροῦ τραπέντος πρὸς ὑποχώρησιν καὶ καταδιωκομένου κατὰ πόδας.

Καὶ ἐντεῦθα ἡ λόγχη τῶν ἀνδρείων Ἑλλήνων στρατιωτῶν διεδραμάτησε τὸ σπουδαιότερον μερος.

Εἰς πολλὰ τῶν χαρακωμάτων εὑρέθη μεγάλη ποσότης ἐγκαταλελειμμένων ὅπλων, πολεμοφοδίων καὶ λοιπῶν ὑλικῶν. Ἡ κωμόπολις Κιλκὶς ἐγένετο παρανάλωμα τοῦ πυρός, εἴτε ἕνεκα τῶν ἐκρηκτικῶν ὀβίδων, εἴτε καεῖσα ὑπ' αὐτῶν τῶν κατοίκων, τῶν μόνων Βουλγάρων ὡς γνωστόν, ἐν τῇ περιφερείᾳ αἵτινες πανοικὶ ἐγκατέλειψαν αὐτήν.

Ἡ δεξιὰ μεραρχία τῆς κεντρικῆς ὁμάδος περιβαλοῦσα ἐξ ἀνατολῶν τὸ κεχαρακωμένον ἀνατολικὸν μέτωπον συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν ἐγκατάληψιν αὐτοῦ παρὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Ἡ δὲ ἀριστερὰ μεραρχία ὑπερβᾶσα βορειότερον τὸ δυτικὸν μέτωπον συνετέλεσε διὰ τῶν πυρῶν τοῦ πυροβολικοῦ αὐτῆς εἰς ἐπαύξησιν τῆς καταστροφῆς.

Ἡ αὐτὴ μεραρχία, ἐπεκτείνασα τὴν ἀριστερὰν αὐτῆς πτέρυγα πρὸς βορρᾶν τοῦ χωρίου Γιάννες, ἤνοιξεν αἰφνιδίως σφοδρὸν πῦρ πυροβολικοῦ κατὰ ἀθίκτου ἐχθρικῆς συγκεντρώσεως ὅλων τῶν ὅπλων δυνάμεως πλέον τῶν 10 χιλιάδων ἀνδρῶν, ἣν ἀποσυνέθεσε τελείως καὶ ἔτρεψεν εἰς ἄτακτον φυγήν.

Τοὺς φυγάδας τούτους κατεδίωξεν ἀπηνῶς ἡ ἐγγὺς εὑρισκομένη ταξιαρχία τοῦ ἱππικοῦ.

Αἱ ἕτεραι δύο μεραρχίαι τοῦ κέντρου διεξήγαγον μετὰ παραδειγματικῆς ἀνδρείας τὸ βαρὺν κατὰ μέτωπον ἀγῶνα, ἀναλαβοῦσαι εἶτα τὴν καταδίωξιν τοῦ ἐχθροῦ.

Ἡ ταξιαρχία τοῦ ἐπέπεσε μετὰ ταῦτα ἐναντίον ἑτέρας ὑποχωρούσης φάλαγγος, ἣν ἔθεσεν ἐν ἀταξίᾳ.

Ὁ ἀριθμὸς τοῦ ἀμυνθέντος ἐχθροῦ

Ἀργὰ μετὰ τὴν μεσημβρίαν ἠκούετο εἰσέτι μακρόθεν τὸ καταδιωκτικὸν πῦρ τοῦ πυροβολικοῦ.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀμυνθέτων εἰς τὴν κυρίαν τοποθεσίαν τοῦ Κιλκὶς ἀνήρχετο κατὰ σφαλεῖς πληροφορίας εἰς 30—35 χιλιάδας μαχητῶν, προστιθεμένων δὲ καὶ ἐκείνων, οὓς διεσκόρπισεν ἡ ἀριστερὰ μεραρχία, ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ Κιλκίς ὀλίγον ἀπεῖχε τῶν 50 χιλιάδων.

Ἡ ἀριστερὰ μεραρχια ἀνέλαβε σφοδρότατον ἀγῶνα ὅπως διασπάσῃ τὰ ὠχυρωμένα στενὰ τοῦ Καλινόβου και σπεύσῃ ἵνα συντελέσῃ εἰς καταδίωξιν τῶν ἐκ Κιλκ'ς φευγόντων. Τὰ εὐζωνικὰ τάγματα ἐπετέλεσαν, κατὰ τὴν ἀναφορὰν τοῦ μεράρχου, θαύματα, ἐπιδείξαντα γενναιότητα, αὐταπάρνησιν καὶ θάρρος, καταλαβόντα διὰ θαυμασίας διὰ τῆς λόγχης ἐφόδου τὸν ἔμπροσθεν τοῦ Καλινόβου

λίαν ἀπότομον καὶ ἀνώμαλον λόφον, ὃν ὁ ἐχθρὸς εἶχε καταστήση ἀπόρθητον.

Καὶ ἐνταῦθα ἡ ἀντίστασις τοῦ ἀντιπάλου ἐθραύσθη, ἡ δὲ μεραρχία ἐξῆλθεν περὶ τὴν 6ην ἑσπερινὴν ὥραν τῆς στενωποῦ.

Ἡ ὑπέρμετρος ὅμως κόπωσις τῶν στρατευμάτων κατέστησεν ἀδύνατον τὴν πρὸς τὸ Κιλινδέρι καταδίωξιν.

Καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο αἱ ἀπώλειαι τοῦ ἐχθροῦ ἦσαν μέγισται, ὁ δὲ παρὰ τῆς μεραρχίας καταληφθεὶς χῶρος εὑρέθη κατεσπαρμένος μὲ ἐχθρικὰ πτώματα.

Δὲν ἐξηκριβώθη ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν ἁλωθέντων πυροβόλων καὶ λιποῦ ὑλικοῦ.

Αἱ ἀπώλειαί μας.

Αἱ ἀπώλειαι ἡμῶν ἦσαν ἀνάλογοι πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὴν σφοδρότητα τοῦ τρομεροῦ ἀγῶνος. Ὁ ἀκριβὴς ἀριθμὸς δὲν ἐγνώσθη εἰς τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον. Κατὰ τὰ φαινόμενα ὅμως δὲν θὰ ἀπέχῃ πολὺ τῶν ΔΕΚΑ ΧΙΛΙΑΔΩΝ (!) νεκρῶν καὶ τραυματιῶν.

Μεταξὺ τούτων πολλοὶ ἀξιωματικοί, μεταξὺ τῶν ὁποίων φέρονται φονευθέντες ἓξ διοικηταὶ συνταγμάτων, οἱ συνταγματάρχαι Καμπάνης καὶ Παπακυριαζῆς, οἱ ἀντισυνταγματάρχαι Καμάρας, Καραγιαννόπουλος καὶ Κορομηλᾶς καὶ ὁ ταγματάρχης Διαλέτης.

Ἐπίσης ἐφονεύθησαν τρεῖς διοικηταὶ ταγμάτων, οἱ ταγματάρχαι Κουτήφαρης, Κατσιμήδης, καὶ Χατζόπουλος.

Ἐτραυματίσθη ὁ ἀντισυνταγματάρχης Τερτίπης.

Αἱ ἀπώλειαι τοῦ ἐχθροῦ, ἂν κρίνῃ τις ἐκ τοῦ μεγίστου ἀριθμοῦ τῶν εὑρεθέντων πτωμάτων, εἶνε ἀσυγκρίτως ἀνώτεραι τῶν ἡμετέρων.

Ἡ περιφανὴς αὕτη νίκη τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων ἐξηγοράσθη μὲν διὰ τοῦ πολλοῦ αἵματος, τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς ὅμως εἶνε

τοιαῦτα, ὥστε νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τῆς ὅλης ἐκστρατείας καὶ νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν τῆς χώρας.»

(Ἐκ τοῦ ἐπιτελείου τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου)
ΞΕΝΟΦΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ
ταγματάρχης

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Ἡ Εὐρώπη κατάπληκτος πρὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ θριάμβου. Κρίσεις τοῦ Εὐρωπαϊκου τύπου.

Τὴν καταπλήσουσαν ἐποποιΐαν τοῦ Κιλκὶς καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς θριαμβευτικὴν νίκην τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων, ἔσπευσαν εὐθὺς νὰ τηλεγραφήσωσιν ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ εἰς τὰς ἐφημερίδας οἱ παρακολουθοῦντες τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν πολεμικοὶ ἀνταποκριταὶ αὐτῶν.

Οἱ ξένοι ἐκεῖνοι δημοσιογράφοι περιγράψαντες τὰ τῆς μάχης τοῦ Κιλκὶς ἐχαρακτήρησαν τὴν ἑλληνικὴν νίκην ὡς μέγαν ἐπικὸν θρίαμβον μέλλοντα καὶ καταλάβῃ ἐξαίρετον σελίδα εἰς τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν τῶν συγχρόνων πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἐξέραντες τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ τὴν ἀκατάσχετον ὁρμὴν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ οἱ ἀνταποκριταὶ τῶν ἐγκριτοτέρων Εὐρωπαϊκῶν φύλλων δὲν παρέλειψαν νὰ περιγράψωσι τὴν μειονεκτικὴν θέσιν τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων, ἀπέναντι τῶν ὀχυροτάτων θέσεων τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ.

Ἀνέφερον ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τὴν θαυμασίαν ὀχύρωσιν τοῦ Κιλκὶς καθὼς καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῦ Βουλγαρικῶν χαρακωμάτων, τὰ ὁποῖα ἔδιδον εἰς τὸ Βουλγαρικὸν πεζικὸν τὸ πλεονέκτημα τοῦ ὀρθίως πυροβολοῦντος ἐν πλήρει ἀνέσει.

Ἐξ ἄλλου τὸ πυροβολικὸν αὐτῶν δεσπόζον ἀπροσίτων βουνο-

νοσειρῶν καὶ βάλλον ἀδιακόπως, ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἐπιφέρῃ, πανωλεθρίαν εἰς τοὺς Ἕλληνας πολεμοῦντας ἐν ἀνοικτῷ πεδίῳ καὶ μὴ βοηθουμένους ὑπὸ πυροβολικοῦ καθόσον τὸ ἔδαφος δὲν ἦτο κατάλληλον πρὸς τοιαύτην ἐνέργειαν.

Ἐν τέλει οἱ ξένοι ἀνταποκριταὶ ἀφηγοῦντο τὰς λεπτομερείας τῶν λυσσωδῶν ἐπιθέσεων τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν καὶ δὴ τῶν εὐζώνων καὶ τῶν ὑπ᾿ αὐτῶν κατάληψιν τῶν ἀπροσίτων καὶ δυσπορθήτων ὑψωμάτων 500 καὶ 605, κατέληγον εἰς τὴν διὰ τῆς λόγχης γενικὴν κατὰ τοῦ Κιλκὶς ἔφοδον, ἥτις ἔδωκεν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν θριαμβευτικὴν νίκην.

Ἐν συμπεράσματι δὲ οἱ εὐρωπαῖοι δημοσιογράφοι ἐξέφερον τὰς ἰδίας αὐτῶν κρισεις διὰ τῶν ἑξῆς.

«Ἡ μάχη τοῦ Κιλκὶς ἀπέμενεν ἐξαιρετικὸν πολεμικὸν ἐγχείρημα διὰ τὴν πολεμικὴν τέχνην τῶν νεωτέρων χρόνων, καθότι δι᾿ αὐτῆς καθιεροῦνται νέα μέθοδος καὶ προβάλλει νέους ὅρους ἐν τῇ ἁλώσει ἀπορθήτων θέσεων· οἱ μέχρι τοῦδε ὅροι τῆς πολεμικῆς δράσεως ἀνετράπησαν ὁλοσχερῶς καὶ ἐκεῖ ὅπου τὸ πυροβόλον μέχρι σήμερον ἐθεωρεῖτο ὡς μοναδικὸν μέσον ἐπιβολῆς, ἤδη τοῦτο ὑπεχώρησεν εἰς τὴν δύναμιν τῆς λόγχης.

Αἱ διὰ τῆς λόγχης ἔφοδος τῶν Ἑλλήνων εἶνε πράγματι σπουδαιοτάτης σημασίας αἱ δὲ ἀριστοτεχνικαὶ αὐτῶν κινήσεις αἵτινες ἔσχον τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς νίκης ἀξιοθαυμάστου θὰ ἀποτελέσωσι σημεῖον ἀξιωσημήωτον τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ ἀπασχολήσῃ τοὺς στρατοὺς τῶν λαῶν εἰς τὸ μέλλον.

* *
*

Αἱ ἐνθουσιώδεις ἐκεῖναι περιγραφαὶ καὶ αἱ σοβαραὶ κρίσεις τῶν Εὐρωπαίων δημοσιογράφων δημοσιευθεῖσαι εἰς τὰς ἐφημερίδας τῶν Εὐρωπαϊκῶν κέντρων, ἔσχον ζωηρὰν αἴσθησιν παρά τε τοῖς διπλωματικοῖς καὶ στρατιωτικοῖς κύκλοις τῆς Εὐρώπης καὶ ἐξέγειραν τὸν θαυμασμὸν τῆς κοινῆς γνώμης.

Ἡ Εὐρώπη κατάπληκτος πρὸ τοῦ ἑλληνικοῦ θριάμβου ἔστρεφεν

ἤδη τὰ βλέμματα αὐτῆς πρὸς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα, μὴ δυναμένη νὰ ἀναγνωρίσῃ εἰς τοὺς θριάμβους αὐτῆς τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, τὴν Ἑλλάδα τοῦ 1897 καὶ ἀδυνατοῦσα νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἐπελθοῦσαν μεταβολὴν ἐντὸς μιᾶς δεκαετίας.

Καὶ τὸν θαυμασμὸν τοῦτον πρὸς τὴν νίκην τῶν ἑλληνικῶν ὅπλων δὲν ἀπέκρυπτον οὐδ' αὐταὶ αἱ δυσμενεῖς πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ εὐμενῶς πρὸς τὴν Βουλγαρίαν διακείμεναι δυνάμεις, καὶ τοιουτοτρόπως ἐσχηματίζετο λεληθότως ἐν Εὐρώπῃ φιλελληνικὸν ρεῦμα ἀκατάσχετον, ἰδίως ἐν Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ.

Ὁ «Ἡμερήσιος Τηλέγραφος» καὶ τὸ Λονδίνειον καὶ παγκοσμίου φήμης φύλλον τοῦ «Τάϊμς» ἀφιέρωσαν ἐνθουσιώδη ἄρθρα εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀνδρείαν εἰς τὴν ὁποίαν ἀνεύρισκον ἀναβιοῦσαν τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν δόξαν.

Ὁ Λονδίνειος τύπος σύσσωμος ἐν τῇ ἐκδόσει αὐτοῦ τῆς 22ας Ἰουνίου ἔγραφε περίπου τὰ ἑξῆς:

«Αἱ ἐκ τοῦ πεδίου τῶν μαχῶν καταφθάνουσαι εἰδήσεις παρουσιάζουν τὴν μάχην τοῦ Κιλκὶς ὡς τὴν σφοδροτέραν καὶ ἀγριωτέραν τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου, τὴν δὲ ἐπιστέψασαν αὐτὴν ἑλληνικὴν νίκην ὡς ἀληθῆ θρίαμβον καὶ πραγματικὸν μεγαλούργημα.

«Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀναδεικνύεται πράγματι μέγας στρατηγός, δικαίως δὲ ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ γεραίρει αὐτὸν καὶ ὑπερηφανεύεται διὰ τὰς νίκας του.

«Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἐξ ἄλλου κατέρριψε ὅλα τὰ ρεκὸρ τῆς ταχύτητος καὶ τῆς ὁρμῆς. Ἡ δευτέρα Μεραρχία κατέλαβε ἐντὸς 29 ὡρῶν τρεῖς ὀχυρωτάτας θέσεις κατόπιν μαχῶν πεισματωδεστάτων καὶ ἐπιτυχῶν ἐφόδων διὰ τῆς λόγχης καθ' ἃς ὁ ἀγὼν ἐγένετο σῶμα πρὸς σῶμα. Ἡ Μεραρχία αὕτη διήνυσε τρία μίλλια ἐπὶ ἐδάφους τελματώδους, ἐβάδισε συνεχῶς καὶ ἀπνευστεὶ ἐπὶ 35 μίλλια».

Τοιουτοτρόπως τὸ ἑλληνικὸν στρατιωτικὸν γόητρον ὠρθοῦτο ἀξιοθαύμαστον ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ κόσμου, δικαίως δὲ οἱ Ἕλληνες ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς Ἰάπωνες τῆς Ἀνατολῆς μέλλοντες νὰ ἐκμηδενίσωσι τὴν ἀνδρείαν τῶν Πρώσσων αὐτῆς, τὴν θεωρουμένην ἀκαταμάχητον.

Μία ζωντανὴ περιγραφὴ τῆς νυκτερινῆς πορείας πρὸς τὸ Κιλκὶς καὶ τῆς μεγάλης μάχης.

Παραθέτομεν ἐν τέλει τὴν θαυμασίαν περιγραφὴν τῆς μάχης τοῦ Κιλκὶς τὴν σκιαγραφηθεῖσαν εἰς ἀριστοτεχνικὴν μονογραφὴν ὑπὸ τοῦ παρακολουθήσαντος καὶ μετασχόντος αὐτῆς ἐπιλέκτου Ἕλληνος δημοσιογράφου Ν. Καρβούνη.

Ὕστερα ἀπὸ πολύωρον, κοπιώδη πορείαν διὰ μέσου βουνῶν καὶ λόφων καταφύτων ἀπὸ θάμνους καὶ χόρτον, ἀφοῦ εἶχε μείνει πίσω πυρπολούμενον τὸ Ἀμπάρκιοϊ, εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ ὁποίου ἐστήθησαν τ' ἀντίσκηνα τῶν μεταγωγικῶν τῆς Μεραρχίας, τὰ συντάγματα, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου εὑρίσκοντο εἰς τὰ ὑψώματα τοῦ Γενῆ-Μαχαλᾶ.

Τὸ πηγάδι μὲ τὸ κρύο νερό, ποῦ ἐδρόσιζε τοὺς ἄνδρας εἰς τὸ γύρισμα τοῦ ἀνηφορικοῦ δρόμου πρὸς τὸ χωριό, εἶχε θολώσει πλέον ἀπὸ τ' ἀνεβοκατεβάσματα τῶν στρατιωτικῶν κουβάδων καὶ γύρω του συνωστίζωντο ἀκόμη ἑκατοντάδες στρατιωτῶν διψασμένων.

Τὰ τζιτζίκια, ἀδιάφορα πρὸς τοὺς πολέμους τῶν ἀνθρώπων, ἐξακολουθοῦσαν ἀκόμη τὸ μονότονον τραγοῦδί των.

Εἰρηνικὲς ἀγελάδες ἔβοσκαν γύρω ἀπὸ πανύψηλα δένδρα τὸ παχὺ χορτάρι μιᾶς χαριτωμένης κοιλάδος κάτω ἀπὸ τὸ χωριό, καὶ οἱ Τοῦρκοι βοσκοί των ἀνακλαδίζοντο νωχελῶς εἰς τὴν ρίζαν τῶν βαλανιδιῶν.

Τὸ κανόνι ἐβροντοῦσε πολὺ πλησίον τώρα, καὶ πλέον μακρυσμένα, πρὸς τ' ἀριστερά, ἠκούοντο τὰ πυρὰ τοῦ πεζικοῦ, ποικιλλόμενα ἀπὸ τὸν ξηρόν, κομμένον, καταρρακτώδη κρότον τῶν πολυβόλων.

Ἡ μεραρχία ἐστάθη χωρὶς νὰ καταυλισθῇ.

Ἀνεπαύετο ἁπλῶς περιμένουσα διαταγάς,

Ἡ νύχτα ἅπλωσε τὴν μυστηριακήν της μεγαλοπρέπειαν ἐπάνω ἀπὸ τὰ βουνὰ καὶ τοὺς κάμπους.

Τὸ κανόνι ἠραίωσε τὴν βροντερὴν μεγαληγορίαν του, χωρὶς νὰ σιωπήσῃ ἐντελῶς.

Σποραδικοὶ τώρα ἠκούοντο καὶ μακρυσμένοι οἱ πυροβολισμοὶ τῶν Μάνλιχερ.

Πνεῦμα ἀνυπομονησίας διέτρεχε τὰς γραμμὰς τῶν διμοιριῶν καὶ τὰ τετράγωνα τῶν λόχων καὶ τὰ παραλληλόγραμμα τῶν ταγμάτων καὶ τὰ μεγάλα ὀρθογώνια τῶν συνταγμάτων.

Ἕνας ψίθυρος ἐπίμονος ἐσύρετο ἐπάνω εἰς τὰ βουνὰ καὶ μέσα εἰς τό σκότος διεκρίνοντο ἀμυδραὶ σκιαὶ ἀνδρῶν, τοὺς ὁποίους τὸ ξάπλωμα ἐστενοχωροῦσε καὶ οἱ ὁποῖοι ἀνεκινοῦντο διαρκῶς χωρὶς νὰ σηκωθοῦν.

— Τὸ πρωΐ! Τὸ πρωΐ!

— Μπορεῖ κι' ἀπόψε!...

— Ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμή...

— Νἄτανε τώρα ἀμέσως...

Μόνα ἀδιάφορα τ' ἄλογα τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τὰ μουλάρια τῶν πυροβόλων καὶ τῶν μεταγωγικῶν μάχης, ἐμασσοῦσαν τὸ χόρτο μὲ τὸν ξηρὸν ἐκεῖνον κρότον, ὁ ὁποῖος, ὅταν εἶνε κανεὶς ξαπλωμένος πλησίον των ὁμοιάζει πρὸς μακρυνοὺς πυροβολισμοὺς ἐπαναληπτικῶν.

*
* *

Ἔξαφνα οἱ σύνδεσμοι τῶν λόχων ἐζήτησαν τοὺς λοχαγούς. Ἔπειτα ἠκολούθησε μία πυρετώδης κίνησις.

— Ἀπάνω ὅλοι! Ἐγέρθητε! Ἀναλάβετε γυλιούς! Διμοιρῖται, συντάξατε τὰς διμοιρίας σας! Τὰ πώματα τῶν ὅπλων νὰ βγοῦν! Ὅσοι δὲν ἔχουν φυσέκια νὰ συμπληρώσουν!

Μέσα εἰς ἕνα ἀπερίγραπτον βόμβον οἱ λόχοι συνετάχθησαν πρὸς ἐκκίνησιν, τὰ ἄλογα ἑτοιμάσθησαν πρὸς ἵππευσιν, τὰ μουλάρια τῶν μεταγωγικῶν ἐφορτώθησαν, τὰ πυροβόλα ἐφορτώθησαν καὶ αὐτά, τὸ πυροβολικὸν ἐξεκινοῦσε πρὸς τὰ δεξιά, ἕνα ρῖγος ἡδονικῆς προσδοκίας διέτρεχε τὰ συντάγματα...

— Θὰ τοὺς κάμουμε αἰφνιδιασμό· ἦρθε διαταγὴ στὴ μεραρ-

χία νὰ καταλάβουμε τὸ πρωὶ τὸ Κιλκίς! —διεδόθη ἀπὸ γραμμῆς εἰς γραμμήν, ἀπὸ στόματος εἰς στόμα.

— Ἐμπρός! ἠκούσθη μία ὀχυρὰ προσταγή. Καὶ οἱ λόχοι ἐξεκίνησαν ὁδοιπορικῶς κατὰ τετράδας εἰς τὸν κατήφορον, ἀνάμεσ' ἀπὸ συστάδας δένδρων, ποῦ ἐθροοῦσαν τὰ φυλλώματά των προφητικά, καὶ ἀπὸ χόρτα ὑψηλά, τὰ ὁποῖα τὰ ἐκορφολογοῦσαν βιαστικὰ τ' ἄλογα τῶν ἀξιωματικῶν.

Πρὶν χαράξῃ ἡ μεραρχία εὑρίσκετο εἰς τὸ Σαρίκιοϊ, μικρὸ χωριουδάκι ἀγκαλιασμένο ἀπὸ δύο βραχίονας τοῦ ἀργιλλώδους βουνοῦ, εἰς τὰ πόδια τοῦ ὁποίου ἐκυλύετο ὁ Ἐχέδωρος.

*
* *

Εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην ἐμαύριζαν ἡ σιλουέττες ὑψηλῶν καὶ λιγνῶν λευκῶν, ὁμοίων πρὸς κυπαρίσσια.

Ἀργυρόηχος φλοῖσβος ἅπλωνε τὴν ἁβρὰν μουσικήν του γύρο ἀπὸ ἕνα νερόμυλον τριγυρισμένον ἀπὸ ἰτιὲς καὶ λεῦκες καὶ καλάμια πολυψίθυρα. Οἱ ἄνδρες ἐμβῆκαν εἰς τὴν κοίτην τοῦ Ἐχεδώρου καὶ τὸν ἐπέρασαν.

Ἀλλ' ἡ διάβασις ἐγίνετο ἀπὸ ἕνα πόρον καὶ διήρκεσεν ἀρκετά. Ὁμιλίαι δεν ἐπετρέποντο, οὔτε καὶ τσιγάρο.

Ὁ ἐχθρὸς ἦτο ἀπέναντι καὶ ἔπρεπε νὰ αἰφνιδιασθῇ,

Ἀλλὰ τὰ σκυλιὰ τοῦ Σορίκιοϊ ἐγαύγιζαν δαιμονιωδῶς καὶ τίποτε δὲν ἠμποροῦσε νὰ τὰ σιγήσῃ.

— Θὰ τ' ἀκούσουν οἱ ἀρκουδιαρέοι καὶ θὰ μᾶς νοιώσουν!— ἐψιθύριζαν μὲ λύσσα οἱ φαντάροι.

Ἐν τούτοις οἱ λόχοι ἀνασυνετάχθησαν εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην, ἐγέμισαν οἱ ἄνδρες τὰ παγούρια των ἀπὸ τὸν ποταμὸν καὶ ἡ φάλαγξ ἤρχισε νά ἀναρριχᾶται ἐπάνω εἰς τοὺς σπαρμένους γηλόφους τοῦ Κιλκίς.

Ἐπάνω ἀπὸ τὴν κορυφὴν τῆς πρὸς τὰ δεξιὰ δροσοσειρὰς ἔλαμπον τώρα τὰ πρῶτα ἀντιφεγγίσματα τῆς αὐγῆς. Τὸ κανόνι ἐδυνάμωνε πρὸς τὰ ἀριστερά.

Καὶ μαζῆ μὲ τὰ πρῶτα κελαδήματα τῶν ἀνύποπτων πουλιῶν

ποῦ ἐξυπνοῦσαν χαρωπὰ εἰς τὰ φυλλώματα τῶν δένδρων, ἠκούσθη μακρυσμένη ἡ ἑωθινὴ πρώτη φλυαρία κάποιου πολυβόλου.

*
* *

Εἴτε ἀπὸ τὰ γαυγίσματα τῶν σκυλιῶν τοῦ Σαρίκιοϊ, εἴτε ἐξ ἐνστίκτου, οἱ Βούλγαροι εἶχαν ἐννοήσει ὅτι τοὺς ἑτοιμάζετο ἀπὸ τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, τὸ ἀριστερὸν τῆς παρατάξεώς των, ἐπίθεσις.

Αἱ προφυλακαί των ἤκουσαν τὰς περιπόλους μάχης τῶν λόχων μας καὶ τὰς ἐπυροβόλησαν εἰς τὰ πόδια τῶν γηλόφων.

— Ζήτω ! Ζήτω ωωωω ! Ἐμπρός ! ἐδόνησε τὴν χαράδραν μιὰ ἀτέλειωτη ἀνακραυγή, καὶ τὸ πρῶτον σύνταγμα, μὲ τοὺς βαθμοφόρους του ἐπὶ κεφαλῆς, ἐχύθη ἀκάθεκτον πρὸς τὰ ἐπάνω.

Ὁ ἐχθρὸς ἀνίκανος νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν ὁρμήν του, ὑπεχώρησεν εἰς τὸ πρῶτόν του χαράκωμα. Εἶχεν ἀπ' ἐκεῖ ὑπέροχον πεδίον βολῆς.

— Κρ-κρ-κρρρ-κρρρρ... ἤρχισεν ἀπὸ τὸ χαράκωμα ὁ θανάσιμος πρωινὸς χαιρετισμός.

— Φς-φς-φς... ἐσφύριζαν αἱ σφαῖραι καὶ ἔκαμναν τὸν καθαρὸν πρωινὸν ἀέρα πηκτὸν ἀπὸ ὀργὴν καὶ ἀπὸ θάνατον.

Ἕνα ἐχθρικὸν ἀεροπλάνον ἐβόμβησεν ἀριστερᾷ, διέγραψε καμπύλην καὶ ἐχάθη πίσω ἀπὸ τὴν λοφογραμμήν. Εὐθὺς ἀμέσως ἐσφύριξεν ἀπ' ἐπάνω ἀπὸ τὴν χαράδραν ἡ πρώτη ὀβὶς τοῦ ἐχθροῦ.

Μετὰ μίαν στιγμὴν ἐσφύριξαν τρεῖς-πέντε καὶ ἔσκασαν ἀπ' ἐπάνω ἀπὸ τὴν φάλαγγα. Ἐμιάνθη διὰ μιᾶς ἀπὸ ἀτελείωτα κουδουνιστὰ σφυρίγματα καὶ ἀπὸ τοὺς κρότους καὶ τοὺς καπνοὺς τῶν ἐκρήξεων.

— Βζζζζ ... ντάβ ! βζζζζ ... ντάβ !

Πέντε-δέκα-εἴκοσι-τριάντα-ἑκατὸν στρατιῶται πέφτουν κάτω. Κλονίζεται καὶ γονατίζει ἕνας λοχαγός. Ὅλοι οἱ ἄλλοι προχωροῦν.

Πέφτουν τώρα πυκνότεροι οἱ ἄνδρες· ἀπὸ τὰ στήθη ἑνὸς ἀναπηδᾷ εἰς ἀπόστασιν πίδαξ αἵματος· ἕνας ἄλλος ἀφίνει τὸ Μάνλιχερ,

πιάνει μὲ τὰ δυό του χέρια τὸ κεφάλι, κλονίζεται σὰν μεθυσμένος καὶ πέφτει εἰς τὰ χόρτα.

— Ἐμπρός ! Ἐμπρός ! Κατ' ἐπάνω τους, παιδιά ! φωνάζει ὁ διοικητὴς τοῦ συντάγματος.

Ἔξαφνα σταματᾷ σὰν ξιππασμένος καὶ πέφτει.

Οἱ τραυματιοφορεῖς τρέχουν πρὸς αὐτόν. Εἶνε ὅμως νεκρός ...

— Βζζζζ ... ντάβ ! Βζζζζ... ντάβ-ντάβ-ντάου ... Φς ... φς ... μανιάζουν ἡ ὀβίδες καὶ ἡ σφαῖρες...

— Ἐμπρός ! παλληκάρια ! Ἀπάνω τους μωρέ ! Ζωντανούς ! Πιαστούς ! Ἀπάνω τους παιδιά !

Καὶ αἱ διμοιρίαι τρέχουν, πεσοῦν κατὰ τετράδας. Ἔπειτα ἀναπτύσσουται ἀκροβολιστικῶς· πέφτουν καὶ ἄλλοι — καὶ ἄλλοι — ἄλλοι ...

Ἡ ὀβίδες λυσσομανοῦν· τό σφύριγμα τῶν σφαιρῶν μεθᾷ· τυφλώνει ἡ δίψα τῆς νίκης· καὶ τὸ πρῶτον χαράκωμα κυριεύεται.

Γεμᾶτο ἀπὸ σκοτωμένους ἐχθρούς· οἱ τραυματίαι φωνάζουν γιὰ νερό· ἄλλοι ξεψυχοῦν ἀργοκινῶντας σπασμωδικὰ τὰ πόδια.

Αἷμα παντοῦ.

Ἕνας στρατιώτης σταματᾷ· ἀνοίγει τρομακτικὰ τὸ στόμα του σὰν νὰ ἤθελε νὰ ξεφωνήσῃ· ξερνᾷ αἷμα μαῦρο· βάφεται τὸ χακί του καὶ πέφτει δίπλα σ' ἕναν σκοτωμένον ἐχθρόν.

*
* *

Ὁ λογαγὸς ἔχει δεχθῇ θραῦσμα ὀβίδος στὰ στήθη καὶ τὸν ἐβίασαν ν' ἀποχωρήσῃ πρὸς τὰ χειρουργεῖαι

— Χάπ ! σὰν τὸν λύκο μᾶρπαξε τὸ ἄτιμο ! Τὴν πῆρα ξώδερμα ὅμως· δὲν εἶνε τίποτε ! Τραβᾶτ' ἐμπρός ! Ἀπάνω τους, στὰ παληοζαγάρια ! Λυπᾶμαι μόνον τὰ γυαλιά μου ... ἑκατὸ πενῆντα δραχμὲς μοῦ κόστιζαν ...

Μιὰ σφαῖρα στὸν κρόταφο καὶ πέφτει νεκρὸς ὁ ἔφεδρος ἀνθυπολοχαγός. Πάει καὶ ὁ ἀνθυπασπιστής ...

Οἱ λοχίαι διοικοῦν τὸν λόχον.

Πάρα κάτω ἄλλος λοχαγὸς θανάσιμα τραυματισμένος, μοιράζει

τὰ χρήματά του καὶ τὸ πιστόλι του καὶ τὰ γυαλιά του στοὺς στρατιώτας.

— Ἀφῆστέ με τώρα! Ἐμπρὸς ἐσεῖς! Μὴν ἀργοπορεῖτε! Ἐμπρὸς καὶ ὁ Θεὸς μαζῇ σας!

*
* *

Μία ἔφοδος μὲ τὴ λόγχη. Αἱ ὀβίδαι αὐλακώνουν τώρα τὰ σπαρτά· θερίζουν αἱ σφαῖραι. Ζήτω! τὸ πρόχωμα τὸ δεύτερον εἶνε δικό μας. Οἱ Βούλγαροι τὸ ἀφίνουν πρὶν πλησιάσουν οἱ λόχοι μας. Οἱ δικοί μας πηδοῦν μέσα καὶ πυροβολοῦν τοὺς φυγάδας.

Τὸ πυροβολικόν μας τοὺς δεκατίζει. Ἀριστερᾷ μας προχωρεῖ ἡ τετάρτη μεραρχία. Ὁ ὁρίζων εἶνε θολὸς ἀπὸ τοὺς καπνούς. Ὁ χαλασμὸς τῆς μάχης μαίνεται εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν ποῦ ἀγκαλιάζει τὸ μάτι.

Τί εἶνε αὐτὴ ἡ ἰαχὴ ποῦ ἀνεβαίνει ἀπὸ τὴ χαράδρα; Εἶνε ζητωκραυγή! Τὸ ἕβδομον σύνταγμα ὁρμᾷ τώρα καὶ αὐτὸ πρὸς τὴν ἐπίθεσιν.

Αὐλακώνουν τὸν ἀέρα τὰ φευγαλέα ζὶγκ-ζὰγκ τῶν ἀστραπῶν τῶν λογχῶν του. Νά το ποῦ ἀνέβη εἰς τὴν κορυφὴν τῆς κορυφογραμμῆς.

— Ἀπάνω τους, παιδιά, καὶ τοὺς πήραμε. Μαζῆ μας καὶ ἐμπρός! — τὸ χαιρετίζουν οἱ στρατιῶται τοῦ πρώτου.

Κύματα ἀστραπῆς εἶνε τώρα τὸ ἕβδομον. Αἱ ὀβίδες ἀνοίγουν βαθειὰ χάσματα στὰ σπλάγχνα του ἀλλ' ἐκεῖνο προχωρεῖ.

Τί ἔγεινεν ἔπειτα; Μία δίνη φωτιᾶς καὶ καπνοῦ καὶ λογχῶν· ἕνας χαλασμὸς ἰαχῶν καὶ ἕνας στρόβιλος σωμάτων καὶ τουφεκιῶν, κάτω ἀπὸ χαλάζι βολίδων καὶ ἀπὸ τρομερὸν καὶ μεθυστικὸν καταιωνισμὸν σφαιρῶν.

Πέφτουν γύρω οἱ ἄνδρες· οἱ ἄλλοι πετοῦν ἀκάθεκτοι· Βούλγαροι εὑρίσκονται ἀνακατευμένοι μὲ Ἕλληνας· θανάσιμα ἀστραποβολήματα ἀτσαλιοῦ· τὸ αἷμα ἀναπηδᾷ ἀπὸ κορμιὰ τσακισμένα· χέρια ματωμένα συσποῦν ἀγωνιωδῶς τὰ ἀστάχυα· δὲν ἀκούει κανεὶς

τίποτε· δὲν βλέπει τίποτε· ἕνας σίφων ὠκεάνιος ποῦ τὸν ὑψώνει καὶ τὸν πνριστρέφει ἰλιγγιωδῶς ἡ ὀργὴ εἶνε ἡ μάζα αὐτὴ τῶν συνταγμάτων. Πάει καὶ τὸ ἄλλο ἐχθρικὸν χαράκωμα, καὶ τὸ ἄλλο.

— Ἐμπρός ! Νὰ τοὺς πιάσουμε ὅλους ζωντατούς, παιδιά ! Ἐμπρός !—δεσπόζει κάπου-κάπου μία κυριαρχικὴ κραυγή· κανεὶς δεν ἠξεύρει ἀπὸ ποιὸ στόμα βγαίνει· φαίνεται σὰν νὰ σηκώνεται ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς γῆς· σὰν νὰ κατεβαίνῃ ἀπὸ τὸν ὠργισμένον οὐρανόν· σὰν νὰ βγαίνῃ ἀπὸ τὰς ἐκρήξεις τῶν ὀβίδων.

Ἀπὸ τὸ προτελευταῖον ἐχθρικὸν χαράκωμα, ἀριστερᾷ, ξετινάζεται ξαφνικὰ μία μεγάλη ἀστραπή.

Οἱ Βούλγαροι κάμνουν ἀπελπιστικὴν ἀντεπίθεσιν. Νὰ τους ποῦ πετιοῦνται ἔξω ἀπὸ τὰ χαρακώματα μὲ τὴν λόγχην ἐφ᾽ ὅπλου· μερικοὶ ἀνακοινοῦν τὰ καλπάκια των· ὅλοι ὠρύονται.

Κράζουν «οὐρά !» καὶ ὁ ἦχος τῆς ἰαχῆς των γεμίζει κομμένος καὶ βαθύφωνος τὸν ἀέρα :

— Ρά-ά-ὰ-ἀχαχὰ-ἀχαχά-ἀχαχὰ-ἀχαχά.

— Ὤωω...ωώ...ώωωω...ωώωω...— ἀπαντᾷ εἰς εἶχον ὀξύτερον, ὅμοιον πρὸς ὠρυγὴν τσακαλιῶν ἡ ζητωκραυγή μας.

Ἡ σύγκρουσις γίνεται μέσα εἰς τὰ στάχυα καὶ τὰ καλαμπόκια. Μία στιγμὴ καὶ ὅσοι ἐχθροὶ ζοῦν ἀκόμη, ὀπισθοχωροῦν.

Σπασμένα τουφέκια, χυμένα φυσέκια, στήθη ἀνοικτά, μάτια καρφωμένα μὲ μίαν κρυσταλλωμένην ἀγωνίαν στὸν οὐρανό...

Οἱ τραυματίαι βογγοῦν καὶ σέρνονται... Τό κανόνι μουγγρίζει πάντοτε καὶ λυσσοῦν ἡ ὀβίδες...

*
* *

Ὁ ἀντικαταστάτης τοῦ τραυματισθέντος λοχαγοῦ ἔρχεται μέσα στὸ ἁλωθὲν πρόχωμα καὶ διατάσσει προσκλητήριον μάχης γιὰ νὰ μάθῃ τὴν παρατακτὴν δύναμιν τοῦ λόχου.

Οἱ διμοιρῖται ἀναμετροῦν μελαγχολικὰ τὰς διμοιρίας των... Πόσοι λοίπουν, Θεέ μου.

Ἔφυγαν ἀπὸ τὸ λόχο διὰ νὰ ἐγγραφοῦν εἰς τὴν φάλαγγα τῶν ἀθανάτων.

Βγαίνουν ἐν τούτοις τὰ σημειωματάρια καὶ ἐκφωνοῦνται τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν· εἰς πολλὰ καμμία δὲν δίδεται ἀπάντησις· μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς ποῦ δὲν ἀπαντοῦν κοίτονται ἐκεῖ χάμω στὰ πόδια τῶν συντρόφων των.

— Παρών ! φωνάζει ἕνα νέο παιδὶ ποῦ ἄκουσε τ' ὄνομά του καὶ ἀνασηκώνεται ἐκ συνηθείας.

— Τσάκ ! ἕνας κρότος ξηρὸς σὰν νὰ σπάζῃ κλαρί· μία κόκκινη γραμμὴ στὸ μέτωπόν του καὶ ὁ στρατιώτης πέφτει καθιστός, μὲ τὴν ράχιν πρὸς τὸ χῶμα τοῦ ὀρύγματος, κυττῶντας, τὸν διμοιρίτην του κατάμματα μὲ ἡσυχίαν.

— Τί ἔπαθες, βρὲ παιδί ;—ἐρωτᾷ ὁ λοχίας καὶ τὸν ἀνακινεῖ ἀπὸ τὸν βραχίονα· ὁ φαντάρος δὲν ἀπαντᾷ· ἔπαυσε πλέον διὰ παντὸς ν' ἀκούῃ...

*
* *

Κ' ἔπειτα ἡ σειρὰ τῆς μεγάλης ἐχθρικῆς περιβολῆς. Αἱ ὀβίδες μας τὴν ζώνουν θανατηφόροι.

Μία ἀκόμη ἔφοδος καὶ ὅλα ἐτελείωσαν.

Τὸ ἐχθρικὸν πυροβολικὸν φεύγει. Μόνον τὸ ἰδικόν μας κυριαρχεῖ μὲ τὴν ξηράν του μεγαλοφωνίαν.

Τὸ πεζικὸν τοῦ ἐχθροῦ χάνεται ἐν ἀταξίᾳ εἰς τὴν χαράδραν τοῦ Ἐχεδώρου. Ἄλλα τμήματα φεύγουν πρὸς βορρᾶν.

Ἡ θημωνιὲς τῶν κάμπων ἀρχίζουν νὰ καίωνται. Ἐλαφρὸς καπνὸς ἀναβαίνει ἀπὸ τὴν δεξιὰν ἐσχατιὰν τοῦ Κιλκίς.

Οἱ Βούλγαροι πρὶν φύγουν ἔβαλαν φωτιά.

Τὸ ἱππικόν μας καταδιώκει τοὺς φυγάδας. Οἱ λόχοι ἀνασυντάσσωνται δεκατισμένοι ἀλλὰ θριαμβευταὶ πλησίον τῶν ἐχθρικῶν χαρακωμάτων, τὰ ὁποῖα ἡλώθησαν μὲ τόσην θυσίαν.

Οἱ τραυματιοφορεῖς μαζεύουν ὅσους ζοῦν ἀκόμη ξαπλωμένοι μέσα στὰ στάχυα.

Οἱ ἄντρες ξαπλώνονται κατὰ γῆς, καθαρίζουν τὴς λόγχες των, ἀνάβουν τσιγάρα.

Ἡ Νίκη, ἡ Νίκη ἡ ποθητὴ ἐδαμάσθη!

Κάθιδροι, σκονισμένοι, μαῦροι, τρομεροί, μὲ τὰ μάτια λαμπερὰ ἀπό τὴν μέθην τοὺ θριάμβου, ἄλλοι ἀδειάζουν ἀχόρταστα τὰ παγούρια των ἄλλοι δαγκώνουν τὸ ὑπόλοιπον τῆς γαλέττας των καὶ ἄλλοι κοιμοῦνται βαθειά μὲ ἠχηρὰν καὶ δυνατὴν καὶ ἀσθμαίνουσαν ἀναπνοὴν εἰς τὸν πενιχρὸ ἴσκιο μερικῶν δεματικῶν σιταριοῦ ἐνῷ, γύρω ἀκόμη βογγοῦν οἱ τραυματίαι καὶ ἀρχίζουν νὰ μαυρίζουν εἰς τὸν φλογερὸν ἥλιον τοῦ μεσημεριοῦ οἱ νεκροί.

Ἔτσι ἔπεσε τὸ Κιλκίς, ἀπὸ τὸ ὁποῖον τώρα φουντώνει ὁ καπνὸς τῆς δηώσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Μάχαι εἰς τὸ Σερβοβουλγαρικὸν μέτωπον. Ἡ Ρουμονικὴ κινητοποίησις.

Καὶ ἐν ᾧ τοιούτους θριάμβους κατήγαγον τὰ Ἑλληνικὰ ὅπλα, εἰς τὸ Σερβοβουλγαρικὸν μέτωπον νέαι ἀπεγνωσμέναι μάχαι ἐλάμβανον χώραν.

Οἱ Βούλγαροι κατὰ τὴν νύκτα τῆς 22ας Ἰουνίου ἐξέδωκαν ἐπίσημον ἀνακοινωθέν, τὸ ὁποῖον μάλιστα ἐτηλεγραφήθη εἰς τινας τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων κατὰ τὸ ὁποῖον ὁλόκληρος Σερβικὴ μεραρχία ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατὰ τὴν μάχην τῶν Ζαϊτσάρ.

Ἐννοεῖται τὸ Βουλαρικὸν ψευδολόγημα τὸ ὁποῖον εὗρε δύστυχῶς ἠχὼ εἰς τὸν Εὐρωπαϊκὸν τύπον διεψεύσθη βραδύτερον.

Αἱ πολεμικαὶ επιχειρήσεις κατὰ τὴν 23ην Ἰουνίου εἶχον ὡς ἑξῆς εἰς τὸ Σερβοβουλγαρικὸν μέτωπον.

Ἡ δεξιὰ πτέρυξ τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ· ἡ διασπορεισθεῖσα ὡς εἴδωμεν ἀνωτέρω ὑπὸ τῶν Σέρβων, διέβη τὴν ἀντίπεραν ὄχθην τοῦ Μπεργαλνίτσα καὶ κατέφυγεν εἰς τοὺς κλιτοὺς τοῦ ὄρους Πλατακαβίτσα πρὸς τὰ χωρία Σεσκάϊα Βινίστρα καὶ Πραδίνισκα.

Μία μικρὰ πόλις τὴν ὁποίαν οἱ Βούλγαροι εἰς τὴν **διάβασίν** *των, δὲν εἶχον καιρὸν νὰ τὴν καταστρέψουν.*

Τὸ Δεμὶρ Ἰσσὰρ καὶ ἡ ἀρχαία γέφυρά του.

Ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς ἡττηθεὶς ἀπεσύρθη ἐγκαταλιπὼν ὄπισθεν αὐτοῦ μεγάλας ποσότητας ὅπλων καὶ πολεμοφοδίων.

Καθ' ὅλας τὰς μάχας ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχροπραξιῶν οἱ Βούλγαροι εἶχον ὡς μόνην ἐπιτυχίαν τὸ ἀσήμαντον ἀποτέλεσμα τοῦ νὰ διέλθουν νοτίως ὁδεύοντες κατὰ τῶν Σερβικῶν στρατευμάτων τὰ ὁποῖα εὑρίσκοντο μεταξὺ τοῦ Ἀξιοῦ, Κρίσας καὶ Σακοβίλσης.

Μετὰ σφοδρᾶς μάχας οἱ Βούλγαροι κατέλαβον τὸ Κριβολάκ.

Ἡ Βουλγαρικὴ αὕτη ἐπιτυχία ἦτο δυσανάλογος πρὸς τάς σημαντικὰς ἐπιτυχίας τῶν Σέρβων οἵτινες κατέλαβον σημεῖα σπουδαιοτάτης στρατηγικῆς σημασίας, ὡς τὸ Ρίτκε. Μποῦκι, Ράντεχαν καὶ Ρίδ διασκορπίσαντα τὴν δεξιὰν βουλγαρικὴν πτέρυγα φυγοῦσαν ἐν πανικῷ.

Τὰ Σερβικὰ στρατεύματα οὕτω εἰσεχώρησαν ἐντὸς τῆς βουλγαρικῆς ζώνης ἐνῷ τὰ Βουλγαρικὰ εἰς μὸ Κριβολάκ μόλις κατέλαβον σημεῖόν τι ἀσήμαντον εἰς τὴν Σερβικὴν ζώνην.

Ἀνάκτησις τοῦ Κριβολάκ.

Τὴν 24ην Ἰουνίου οἱ Σέρβοι οἱ εὑρισκόμενοι εἰς τὸ Βουλγαρικὸν μέτωπον παρὰ τὸ Κριβολάκ ἐπεχείρησαν αἰφνιδιασμὸν ἐναντίον νῶν Βουλγάρων ὅπως ἀνακτήσωσι τό Κρ βολάκ.

Ἡ μάχη ὑπῆρξε πεισματώδης, ἐπεκταθεῖσα ἀπὸ τοῦ Ἰσλὰμ-Τσιφλὶκ μέχρι τοῦ σιδηροδοομικοῦ σταθμοῦ τοῦ Κριβολάκ,

Ἡ μάχη ἤρχισε τὴν μεσημβρίαν διὰ ραγδαίας ἐπιθέσεως τοῦ Σερβικοῦ στρατοῦ καὶ περὶ ὥραν 5ην μ. μ. ὁ Βουλγαρικός στρατὸς τοῦ ὁποίου αἱ δυνάμεις ἀνήρχοντο εἰς τρία τάγματα διεσκορπίσθη καὶ ἐξετο.ίσθη ἀπὸ τῆς γεφύρας τοῦ Ἀξιοῦ ἐν μεγίστῃ ἀταξίᾳ τραπεὶς εἰς φυγὴν πρὸς τὴν διεύθυνσιν Πεπιλίχτ,

Κατὰ τὴν ὑποχώρησίν των ἐκείνην οἱ Βούλγαροι ἀφῆκαν τρία πλήρη λοιμοκαθαρτήρια ἐντὸς τῶν ὁποίων εὑρέθησαν εἰς νεκρὸς καὶ 50 τραυματίαι, ἐκ τῶν ὁποίων εἰς ἀξιωματικός.

Οἱ Βούλγαροι ἐγκαταλείψαντες τὸ Κριβολάκ ἀφῆκαν ἐκεῖ τὰς

ἀποσκευάς των, δύο ὀρειβατικὰ πυροβόλα ὡς καὶ μεγάλην ποσότητα ὅπλων καὶ πολεμοφοδίων.

Αἱ Σερβικαὶ ἀπωλεῖαι κατὰ τὴν μάχην ταύτην ὑπῆρξαν ἀσήμαντοι καθ' ὅσον ὁ ἐχθρὸς δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀναπτυχθῇ ἕνεκατῆς ταχύτητος καὶ τῆς ὁρμητικότητος τῆς Σερβικῆς ἐπιθέσεως. Ἀντιθέτως αἱ ἀπώλειαι τῶν Βουλγάρων ὑπῆρξαν σημαντικαίι

Πολλοὶ Βουγάροι ἐπνίγησαν εἰς τὸν Ἀξιὸν κατὰ τὴν φυγήν των.

Τὴν ἑπομένην ἕτερον, Βουλαρικὸν ἀνακοινωθὲν ἀνήγγειλεν ὅτι σῶμα Βουλγαρικοῦ στρατοῦ διαβὰν τὰ Σερβικα σύνορα πρὸς Δυσμὰς ἐβάδιζε κατὰ τῆς Σερβικῆς πρωτευούσης.

Ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνακοινωθὲν τοῦτο διεψεύσθη μετὰ δύο ἡμέρας.

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟ—ΣΕΡΒΟ—ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΥ
ΠΟΛΕΜΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Ὁ ἐκ Ρουμανίας κίνδυνος ἐπὶ θύραις. — Νέα ἔκκλησις τῆς Βουλγαρίας πρὸς τὰς Δυνάμεις.

Κατόπιν τῆς ἀπωλείας τῆς μάχης τοῦ Κιλκίς, ἥτις διά τούς Βουλγάρους ἀπετέλει ὡς εἴπωμεν σπουδαιότατον σημεῖον ἀμύνης, ἡ Βουλγαρικὴ ἀλαζονεία ἤρχισε νὰ ὑποχωρῇ βαθμηδὸν εἰς τὴν φορὰν τῶν γεγονότων, νὰ ἀποκαθίσταται δὲ εἰς τὴν Βουλγαρικὴν συνείδησιν ἡ ψυχρὰ καὶ λελογικευμένη σκέψις.

Ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις πληροφορηθεῖσα ἐκ τοῦ στρατηγείου της τὴν ἀπώλειαν τοῦ Κιλκὶς θέσεως κατ' ἐξοχὴν ὀχυρωτάτης καὶ ἔχουσα πληροφορίας περὶ τῆς ἀκατασχέτου προελάσεως τῶν Σέρβων πρὸς τὰ Βουλγαρικὰ σύνορα, ἤρχισε νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸ σύνηθες μέτρον τῶν ταρταριντισμῶν καὶ τῆς παροχῆς ψευδῶν εἰδήσεων εἰς τὸ βουλγαρικὸν κοινὸν καὶ νὰ σκέπτηται περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν κατάστασιν.

Βλέπουσα τὸ ἀδιέξοδον εἰς τὸ ὁποῖον περιῆλθεν ὡς ἐκ τῶν

τελευταίων ἡττῶν τοῦ στρατοῦ της εἰς ἀμφότερα τὰ μέτωπα προσέφυγεν ἐκ νέου εἰς τὴν προστασίαν τῶν Δυνάμεων ἵνα ἐκλιπαρίσῃ τὴν φορὰν ταύτην τὴν ἐπέμβασιν αὐτῶν πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν,

Ἐξ ἄλλου ἡ Βουλγαρικὴ κυβέρνησις ἤρχισε σοβαρώτατα νὰ ἀνησυχῇ καὶ διὰ τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα ἐλάμβανεν ἡ Ρουμανία ἀφ' ἑνὸς μέτρα τὰ ὁποῖα ἐμαρτύρουν τρανώτατα τοὺς ἀπωτέρους σκοποὺς τῆς Ρουμανικῆς Κυβερνήσεως, καὶ διὰ τὴν ἀπειλητικὴν στάσιν τῆς Τουρκίας ἀφ' ἑτέρου, ἀπειλούσης ὅτι εἶχεν ἀμετάτρεπτον ἀπόφασιν νὰ διαβῇ τὴν γραμμὴν Αἴνου Μηδείας καί νὰ ὁδεύσῃ, πρὸς κατάληψιν τῆς Ἀνδριανουπόλεως.

Καὶ προσεπάθησε μὲν ἡ Βουλγαρία νὰ ἐξουδετερώσῃ τὸν ἐκ Ρουμανίας κίνδυνον ὑποσχεθεῖσα εἰς αὐτὴν τὴν παραχώρησιν τοῦ Τουρτούκιοϊ καὶ τοῦ Μπαλτσίκ, ἀλλ' ἀπέτυχεν οἰκτρότατα καθότι σκοπὸς τῆς ἐπικειμένης Ρουμανικῆς κινητοποιήσεως δὲν ἦτο πλέον ἡ κατάκτησις ἐδάφους μόνον, ἀλλὰ ἄλλος τις κυριώτερος καὶ ἀποβλέπων εἰς τὸ μέλλον τῆς Βαλκανικῆς ὡς θὰ εἴδωμεν κατωτέρω.

Ὅπως ἐξασφαλίσῃ ἐξ ἄλλου τὴν οὐδετερότητα τῆς Τουρκίας, ἐδήλωσεν εἰς αὐτὴν ὅτι παραιτεῖται τῆς πολεμικῆς ἀποζημιώσεως καὶ ὑπόσχεται τὴν ἀπόδωσιν τῶν αἰχμαλώτων ἄνευ ἄλλων διατυπώσεων.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς ταύτην ἠστόχησεν ἀφῆκε δὲ τὰ πράγματα νὰ βαδίσωσι τὴν μοιραίαν αὐτῶν ἐξέλιξιν.

Τὴν 26ην τοῦ μηνὸς Ἰουνίου ὁ Βασιλεὺς τῆς Ρουμανίας Κάρολος ὑπέγραφε τὸ Διάταγμα τῆς κινητοποιήσεως τοῦ Ρουμανικοῦ στρατοῦ, ὅστις συνεποσοῦτο ἤδη εἰς 300 χιλιάδας, ἡ δὲ Τουρκία ἀφ' ἑτέρου ἤρχισε πυρετώδη στρατιωτικὴν ἐνέργειαν πρὸς τὰ μέρη τῆς Τσαλτάτζας μαρτυροῦσα πασιφανῶς ὅτι αἱ ἀπόπειραι τῆς Βουλγαρίας πρὸς συνεννόησιν μετὰ τῆς Τουρκίας ἀπέτυχον, ἡ δὲ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ μὴ παραμείνῃ ἁπλῶς θεατὴς τῶν ἐξελισσομένων ἐν τῷ Αἵμῳ γεγονότων.

Ἡ τοιαύτη ἀποτυχία τῶν βουλγαρικῶν ἀποπειρῶν πρὸς ἐπίτευξιν συνεννοήσεως μετὰ τῆς Ρουμανίας καὶ τῆς Τουρκίας καὶ αἱ πανταχόθεν ἀγγελλόμεναι ἐν Σόφιᾳ Ἑλληνοσερβικαὶ νίκαι ἐξηνάγ-

κασαν τὴν βουλγαρικὴν Κυβέρνησιν νὰ προσφύγῃ εἰς τὸ ἔλεος τῶν Δυνάμεων.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀναλύσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας ὁποίας διπλωματικῆς πλάνης θῦμα ἐγένετο ἡ Βουλγαρία, ὅτε ἀπεφάσιζε τὴν γενικὴν κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ Σέρβων ἐπίθεσιν.

*
* *

Εἶνε γνωστὸν εἰς πάντας ὅτι ἡ Βουλγαρία διέταξε τὴν γενικὴν ἐπίθεσιν εἰς στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν πανταχόθεν ἐθεωρεῖτο μετριασθεῖσα ἡ ὀξύτης τῶν συμμαχικῶν σχέσεων ὡς ἐκ τῆς ἐμφανίσεως τῆς Ρουμανίας εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Βαλκανικοῦ θεάτρου.

Ἀλλ' ἀκριβῶς δύο ἡμέρας μετὰ τὴν ἀγγελθεῖσαν ἀπόφασιν τῆς Ρουμανίας περὶ ἐπιστρατεύσεως συνετελεῖτο ἡ γενικὴ κατὰ τοῦ Ἑλληνοσερβικοῦ μετώπου ἐπίθεσις τῶν Βουλγάρων, γεγονὸς τὸ ὁποῖον ἐνεποίησε κατάπληξιν πανταχοῦ.

Διότι ἐνῷ ἀνεμένετο μετριασμὸς τῶν βουλγαρικῶν ἀπειλῶν, λόγῳ τῆς ἐμφανίσεως τῆς Ρουμανίας ἐν μέσῳ τῶν συμμάχων ἀπειλούσης εἰσβολὴν εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἐν περιπτώσει πολέμου, συνέβη ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον τουτέστιν ἡ πραγματοποίησις τῶν ἀπειλῶν τούτων.

Τὸ πρᾶγμα ὡς εἴπωμεν κατέπληξε τοὺς πάντας, οἵτινες ἤρχισαν νὰ σχηματίζωσιν ἀδιάσειστον πεποίθησιν ὅτι ἡ φρόνησις ἐγκατέλειψεν ὁριστικῶς τοὺς ἐν Σόφιᾳ, τυφλωθέντας ἐκ τοῦ ὑπερβολικοῦ σωβινισμοῦ.

Τί εἶχε συμβῇ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ; Ποῖον ἦτο τὸ ἐλατήριον ἐκεῖτο τὸ ὁποῖον ἐξώθησε τὴν βουλγαρικὴν Κυβέρνησιν νὰ ἀδιαφορήσῃ ἐντελῶς διὰ τὴν Ρουμανικὴν ἀπειλὴν καὶ νὰ ριφθῇ εἰς πόλεμον τριμέτωπον πλέον. Ἡ ἐξήγησις δὲν εἶνε δύσκολον νὰ δοθῇ.

Σπουδαιότατον πρόσωπον ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει ἔπαιξεν ἀνυπερθέτως ἡ Αὐστρία, ἡ ἐκ τοῦ ἀφανοῦς δρῶσα ἐν τῇ Βαλκανικῇ κρίσει.

Ἡ αὐστριακὴ διπλωματία ἡ ὁποία εἶνε ἡ μόνη δημιουργὸ

τοῦ δευτέρου τούτου πολέμου ἐνίσχυε κρύφα τὴν Βουλγαρίαν ἐξωθοῦσα αὐτὴν ὅπως κηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῶν τέως συμμάχων την ὑποσχουμένης ἀμέριστον τὴν ὑποστήριξιν αὐτῆς.

Ἀλλ' ἡ Βουλγαρία προφανῶς ἐδίσταζε νὰ ἀπεκδυθῇ εἰς τοιοῦτον ἀγῶνα ἔχουσά πολλοὺς λόγους νὰ ἀμφιβάλλῃ διὰ τὸ ἀποτέλεσμα, ἐπὶ πλέον δὲ ἠμποδίζετο ὑπὸ τῆς Ρωσσίας ἥτις ἐπίεζεν αὐτὴν νὰ παραιτηθῇ τοιούτου ἀδελφοκτόνου πολέμου,

Συνήφθη τότε διπλωματικὴ πάλη μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Ρωσσίας ἀληθῶς λυσσωδεστάτη.

Ἡ Βουλγαρία ἐκυμαίνετο, ἐδίσταζε καὶ ἔμενεν ἀναποφάσιστος,

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ὅτε τὴν 14ην Ἰουνίου ἀνηγγέλλετο ἐκ Βουκουρεστίου ἡ ἀποφασισθεῖσα ἐπιστράτευσις τῆς Ρουμανίας μὲ τήν κατηγορηματικὴν δήλωσιν τοῦ πρωθυπουργοῦ Μαγιορέσκο, ὅτι ἡ πολιτικὴ τῆς Ρουμανίας ἐστρέφετο κατὰ τῆς Βουλγαρίας καὶ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ Σερβίας,

Ἐν Βουλγαρίᾳ ἐπιστεύθη τότε ὅτι ἡ Ρουμανικὴ ἀπειλὴ ἦτο ἔργον τῆς Ρωσσίας ἥτις βλέπουσα ἐπικειμένην τὴν διπλωματικὴν αὐτῆς ἧτταν ἔσπευσε νὰ ἐπισείσῃ εἰς τοὺς ἐν Σόφιᾳ τὸ Ρουμανικὸν φάσμα ἵνα ἀποσοβήσῃ τὸν πόλεμον.

Φαίνεται δὲ ὅτι παρόμοιαι σκέψεις ἐπεκράτησαν καὶ παρὰ τοῖς Αὐστριακοῖς κύκλοις διότι εὐθὺς ὡς ἀνηγγέλθη ἡ ἐπιστράτευσις τῆς Ρωμουνίας, ἡ Αὐστρία φοβηθεῖσα μήπως ἡ Βουλγαρία πτοηθῇ καὶ ὑποκύψῃ, ἔσπευσεν εὐθὺς νὰ ἐντείνῃ τὰς προσπαθείας αὐτῆς πλησίον τῆς Βουλγαρικῆς κυβερνήσεως προτρέπουσα αὐτὴν νὰ μὴ φοβηθῇ τὴν Ρουμανικὴν ἀπειλήν, διότι αὐτὴ θὰ ἐφρόντιζε νὰ ματαιώσῃ αὐτὴν ἐπεμβαίνουσα πλησίον τοῦ Καρόλου καί ὑπισχνουμένη ἀνταλλάγματα.

Καὶ ἡ πίεσις ἐκείνη τῆς Αὐστρίας ὑπῆρξε τὴν φορὰν ταύτην τόσον ἔντονος, ὥστε ἐπέφερεν ἄμεσον τὸ ἀποτέλεσμα.

Οἱ ἐν Σόφιᾳ ἐσκέφθησαν ὅτι ἂν Ρουμανικὴ ἀπειλὴ ὠφείλετο εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς Ρωσσίας πάντως ἐπέπρωτο νά παραμείνῃ ἁπλῆ ἀπειλὴ καθόσον ἦσαν βέβαιοι ὅτι ἡ Ρωσσία οὐδόλως θὰ ἔστεργεν εἰς ἐξασθένησιν τῆς Βουλγαριας, πᾶσα δὲ ἐνέργεια αὐτῆς

διὰ μέσου τῆς Ρωμουνίας, ἐγένενο ἁπλῶς πρὸς ἐκφοβισμόν αὐτῆς.

Εἰς τὴν σκέψιν αὐτῆς ταύτην προσετίθετο καὶ ἡ δήλωσις τῆς Αὐστρίας ὅτι αὕτη θὰ ἐφρόντιζε νὰ σταματήσῃ τὴν Ρωμουνικὴν πρέλασιν ἐὰν αὕτη ἤθελε πραγματοποιηθῇ.

Καὶ διὰ τοῦτο ἀπεφάσισε τὸν πόλεμον, εὐθὺς ὡς ἀνηγγέλθη ἡ Ρουμανικὴ ἐπιστράτευσις.

Ἀλλ' ἀκριβῶς ἐδῶ ἔγκειται ἡ διπλωματικὴ πλάνη τῆς Βουλγαρίας.

Διότι ὡς ἀπεδείχθη βραδύτερον ἡ Ρουμανικὴ ἀπειλὴ δὲν ἦτο ἔργον τῆς Ρωσσίας οὐδ' ἔμελλε νὰ μείνῃ ἁπλῆ ἀπειλὴ ὡς ἐπίστευεν ἡ Βουλγαρία. Κακῶς δὲ ἡ Αὐσνρία ὑπελόγισεν ὅτι ἦτο εὔκολον νὰ ἀποσοβηθῇ ὁ Ρουμανικὸς κίνδυνος διὰ παροχῆς ἀνταλλαγμάτων εἰς τὴν Ρωμουνίαν.

Ἡ Ρωμουνικὴ ἐνέργεια ἦτο ἐντελῶς ἀνεξάρτητος οὐδαμόθεν ὑπαγορευθεῖσα, ἦτο ἐνέργεια τὴν ὁποίαν ἐπέβαλλεν αὐτὸ τοῦτο τὸ Ρωμουνικὸν συμφέρον.

Καὶ τὸ συμφέρον τῆς Ρουμανίας ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει δὲν ἦτο ἁπλῶς ἡ κατάκτησις ἐδάφους περισσοτέρου τοῦ ἀρχικῶς εἰς αὐτὴν καταλογισθέντος εκ μέρους τῆς Βουλγαρίας, ἀλλ' ἀπέβλεπεν εἰς τὸ μέλλον τῆς Ρουμανίας, ἡ ὁποία δὲν ἦτο παντάπασιν ἀσφαλὴς ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ γείτων αὐτῆς Βουλγαρία ἐμεγαλοποιεῖτο ἀνίσως ἐν τῇ Βαλκανικῇ,

Ἰδοὺ λοιπὸν ἡ μεγίστη πλάνη τῆς Βουλγαρίας εἰς τὴν ὁποίαν συνετέλεσε κυρίως ἡ Αὐστριακὴ πολιτική.

Τὴν πλάνην ταύτην τῆς Βουλγαρίας ἀνεγνώρισεν εὐθὺς ἀμέσως ὁ ἐν Ἀθήναις πρέσβυς αὐτῆς κ. Χατζημῆτσεφ ὅστις ἀναχωρῶν ἐξ Ἀθηνῶν δὲν ἐδίστασεν ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἴπωμεν νὰ ἀποδώσῃ τὴν αἰτίαν εἰς τὴν Αὐστριακὴν πολιτικήν.

Ὅτε ὅμως ἡ Βουλγαρία ἐπληροφορήθη τὴν ἀποφασισθεῖσαν

προέλασιν τοῦ Ρωμανικοῦ στρατοῦ καὶ εἶδεν ὅτι ἡ ἀπειλὴ τῆς Ρουμανίας ἐπραγματοποιεῖτο χωρὶς οὔτε ἡ Ρωσσία οὔτε ἡ Αὐστρία νὰ δυνηθῶσι νὰ ματαιώσωσιν αὐτήν, τότε κατενόησεν ὁποία ἦτο ἡ πολιτικὴ τῆς Ρωμανίας καὶ ἐπείσθη ἀδιστάκτως πλέον περὶ τῆς πλάνης ἧς ἐγένετο θῦμα.

Ἡ Ρωμανικὴ προέλασις ἀφ' ἑνός, αἱ ἑλληνοσερβικαὶ νίκαι ἀφ' ἑτέρου καὶ ἡ πυρετώδης στρατιωτικὴ παρασκευὴ τῆς Τουρκίας ἐδημιούργησαν ἐν Βουλγαρίᾳ πραγματικὴν ἀδιέξοδον, ἧς τὰ ἀποτελέσματα ἐπρομηνύοντο ὀλεθριώτατα.

Καὶ παρουσιάσθη πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ κόσμου τὸ ἐλεεινὸν θέαμα τοῦ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἀλάστορος καὶ γαυριῶντος Δάνεφ περιφέροντος τὸν δίσκον τῆς ἐπαιτείας ἀνὰ τὰς εὐρωπαϊκὰς Κυβερνήσεις ζητοῦντος προστασίαν ὑπὲρ τῶν γενναίων Πρώσσων τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἐκλιπαροῦντος τὸ ἔλεος τῆς Εὐρώπης ὑπὲρ τῆς ἀναξιοπαθούσης Βουλγαρίας !

Ἀλλὰ πλὴν τοῦ Δάνεφ, αὐτὸ τὸ Βουγαρικὸν στέμμα ὑπέστη τέλειον ἐξευτελισμὸν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ περιφήμου Τσάρου τῶν Βουλγάρων ὅστις δι' ἐπανειλημμένων ἱκετευτικῶν τηλεγραφημάτων παρεκάλει τοὺς ἐστεμμένους νὰ μὴ ἀφήσωσι τὴνΒουλγαρίαν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐχθρῶν της.

Καὶ ἡ μὲν Ρωσσία καὶ ἡ Αὐστρία προέβησαν καὶ αὖθις εἰς φιλικὰ διαβήματα παρὰ ταῖς κυβερνήσεσιν Ἑλλάδος καὶ Σερβίας ἰδιαιτέρως δὲ ἐξήντλησαν πᾶσαν αὐτῶν τὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς Ρουμανικῆς Κυβερνήσεως τῆς ὁποίας προέβλεπον ἤδη τοὺς σκοπούς.

Καὶ ἡ μὲν Σερβία καὶ Ἑλλὰς οὐδὲ συζήτησιν κἂν ἐδέχθησαν περὶ ἀναστολῆς τῶν ἐχθροπραξιῶν ἐφ' ὅσον ἡ Βουλγαρία ἐφαίνετο ἐπιδιώκουσα εἰρήνην ἀζημίωτον, ἡ δὲ Ρουμανία σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως ἐδήλωσεν ὅτι τότε μόνον θὰ διέτασσε τὴν ἀναστολὴν τῆς προελάσεως τῶν στρατῶν της, ὅταν ἡ Βουλγαρία ἤρχετο εἰς συνεννόησιν μετὰ τῶν δύο συμμάχων καὶ ἐδέχετο τοὺς ὅρους αὐτῶν.

Προσέθηκε δὲ ἡ Ρουμανία ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δέχεται τὴν

ὑπογραφὴν μονομεροῦς μετὰ τῆς Βουλγαρίας εἰρήνης, ἀλλ' ὅτι ἦτο διατεθειμένη νὰ ὑπογράψῃ εἰρήνην ὁμοῦ μετὰ τῶν δύο συμμάχων Σερβίας καὶ Ἑλλάδος.

Διὰ τῆς ἀπαντήσεως ἐκείνης τῆς Ρουμανίας, ἐτίθετο πλέον σκληρὰ ἡ πραγματικότης καὶ διεγράφετο σαφέστατα ἡ πολιτικὴ αὐτῆς.

*
* *

Οἱ πρεσβευταὶ τῆς Ρωσσίας ἔσπευσαν διὰ τῆς Ρωσσικῆς Κυβερνήσεως νὰ γνωρίσωσιν εἰς τὴν Βουλγαρίαν τὰς διαθέσεις τῶν συμμάχων καὶ τῆς Ρουμανίας, τοιουτοτρόπως δὲ ἡ βουλγαρικὴ κρίσις καθίστατο ἀγρίως τρομακτική, ὁ δὲ κλοιὸς τῶν τριῶν στρατῶν περιέσφιγγε ἤδη τὴν Βουλγαρίαν ἐξ ὅλων τῶν σημείων.

Πρὸ τῆς δημιουργηθείσης ἀδιεξόδου ἡ κυβέρνησις Δάνεφ πανικόβλητος ἔσπευσε νὰ δηλώσῃ ὅτι παραιτεῖται τῆς ἀρχῆς, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς Φερδινάνδος ἠρνήθη ἀπολύτως νὰ δεχθῇ τὴν παραίτησιν αὐτῆς, ἐξώρκισε δὲ τὸν Δάνεφ καὶ τοὺς συνυπουργούς του νὰ μὴ ἐπιμείνωσιν εἰς τὴν ἀπόφασίν των ταύτην εἰς στιγμὰς τοσοῦτον κισίμους.

Ἡ ἐσωτερικὴ κατάστασις ἐν Βουλγαρίᾳ κατόπιν τῶν δυσμενῶν γεγονότων ἦτο τοιαύτη, ὥστε ἡ παραίτησις τῆς Κυβερνήσεως θὰ ἐξέθετεν εἰς κίνδυνον αὐτὴν τὴν δημοσίαν τάξιν.

Ὁ βουλγαρικὸς λαὸς ὁ μέχρι τινὸς διαβουκολούμενος καὶ ἀποπλανώμενος ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ γνῶσιν τῶν καταστρεπτικῶν ἡττῶν καὶ τῆς πανωλεθρίας τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ εἰς ἀμφότερα τὰ μέτωπα, μετὰ τρόμου δὲ καὶ προφανοῦς ἀγωνίας καὶ ταραχῆς ἔστρεψε τὸ βλέμμα του πρὸς τὸν Ρουμανικὸν χείμαρρον ὅστις προήλαυνεν ἤδη ἐντὸς τοῦ βουλγαρικοῦ ἐδάφους ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιστάσεως καταλαμβάνων βουλγαρικὰς πόλεις κα' ἀπειλῶν αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν.

Καὶ ἡ ἀγωνία ἐκείνη τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ συνδυαζομένη μὲ τὴν μαστίζουσαν αὐτὸν ἔνδειαν λόγῳ τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐξήγειρε

σφοδρὰν ἀγανάκτησιν κατὰ τῶν κυβερνώντων καὶ κατ' αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ Βασιλέως.

Ἐν Σόφιᾳ ἠπειλεῖτο θύελλα ἧς τὰ ἀποτελέσματα προοιωνίζοντο ὀλεθριώτατα.

Ὁ ἐν Σόφιᾳ ἀνταποκριτὴς τοῦ «Νέου Ἐλευθέρου Τύπου» ἀπέστειλεν εἰς τὴν ἐφημερίδα του τηλεγράφημα δημοσιοθὲν τὴν 25ην τοῦ Ἰουνίου διὰ τοῦ ὁποίου διεξετραγώδει τὴν ἐκεῖ δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν συνεπείᾳ τῶν τελευταίων ἡττῶν τῆς Βουλγαρίας καί συνεπέρανεν ὅτι ἡ θύελλα εὑρίσκετο ἐπὶ θύραις.

Δύο Δυνάμεις ἔλεγεν ὁ ἀνταποκριτὴς ἐκεῖνος ἀνέλαβον νὰ ἐπέμβωσι μεταξὺ τῶν συμμάχων πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν ἄνευ ἀποτελέσματος.

Παρὰ τῇ κοινῇ βουλγαρικῇ γνώμῃ ἤρχισε ζωηροτάτη ἐξέγερσις κατὰ τῆς Κυβερνήσεως ἐγκυμονοῦσα μεγάλας θυέλλας. Πιστεύεται ὅτι ἂν ἐξακολουθήσῃ ἡ Ρουμανικὴ προέλασις καὶ πραγματοποιηθῇ ἡ ἐπίθεσις ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας θὰ ἐκραγῶσιν ἐν Σόφιᾳ σοβαρὰ γεγονότα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Ὁ Δεύτερος Ἑλληνικὸς θρίαμβος. — Ἡ μάχη τῆς Δοϊράνης. — Ἡ κατάληψις τῆς πόλεως,

Ἐπανερχόμεθα πάλιν εἰς τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις ἀκολουθοῦντες τὰ γεγονότα διπλωματικά τε καὶ πολεμικὰ κατὰ τὴν χρονολογικὴν αὐτῶν σειράν.

Μετὰ τὸν ἐπικὸν θρίαμβον τοῦ Κιλκὶς ἰδοὺ ἡ μάχη τῆς Δοϊράνης (Κιλιντὶρ) πόλεως εὑρισκομένης πρὸς βορρᾶν τοῦ Κιλκὶς καὶ νοτίως τῆς Στρωμνίτσης.

Ἡ Δοϊράνη ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως ἀπέβαινε λίαν σημαντι-

κὸν σημεῖον, καθότι ἐξ αὐτῆς ἠνοίγετο ἡ ὁδὸς πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς πολεμικῆς δράσεως καὶ ἐπὶ πλέον δὲ ἡ πόλις αὕτη ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της εἶχε καταστῆ κέντρον ἀπὸ τοῦ ὁποίου οἱ Βούλγαροι ἀπέστελον πρὸς ὅλους τὰ σημεῖα τῆς Βουλγαρικῆς παρατάξεως τροφὰς καὶ πολεμεφόδια.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον οἱ Βούλγαροι εἶχον ὀχυρώσει τελείως τὴν πόλιν ταύτην καίτοι δὲ φυσικῶς ἡ ὀχύρωσις αὐτῆς ὑστέρει κατὰ πολὺ τῆς τοῦ Κιλκίς, ἐντοσούτῳ ἡ τεχνικὴ αὐτῆς ὀχύρωσις ἦτο τοιαύτη ὥστε ἡ ἄμυνα νὰ καθίσταται ἀρκετὰ εὐχερὴς ἡ δὲ ἐκπόρθησις αὐτῆς λίαν δύσκολος.

Παραπλεύρως εἰς μίαν γραφικὴν καὶ ἐξόχως μαγευτικὴν λίμνην, ὁμοιάζουσαν κατὰ πολὺ πρὸς τὴν θρυλλικὴν λίμνην τῶν Ἰωαννίνων ἐν μέσῳ διπλῶν καὶ τριπκῶν ὀροσειρῶν ἀναρριχᾶται ἡ ὡραία πόλις τῆς Δοϊράνης.

Ἤρεμος, γαλήνιος, ἐν μέσῳ ἀμπελώνων καὶ ἄλλων πλουσίων φυτειῶν ἁπλώνει μὲ νωχέλειαν τὰ γραφικὰ οἰκήματά της ἐπὶ ἐκτάσεως κατὰ μῆκος τῆς λίμνης καὶ εἰς ἀρκετὸν ὕψωμα γῆς πρὸς τὸ ὁποῖον ἡ θέα τῆς πόλεως ἀποτελεῖ γραφικὸν ἀμφιθέατρον σκιαζόμενον ἀπὸ πλουσίαν καὶ ἐξόχως θαλερὰν βλάστησιν.

Ὁ ἐπισκέπτης εὑρίσκεται πρὸ ἀληθοῦς μαγευτικῆς τοποθεσίας, ὁ δὲ κουρασμένος ὀφθαλμὸς ἀναπαύεται ἠρέμα ἐπάνω εἰς τάπητα πρασίνου ζωηροῦ χρώματος στιζομένου ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀπὸ φουντωτὰ ἄνθη πολύχρωμα ἄνθη παρθένα ἀποπνέοντα ἡδονικὸν ἄρωμα τὸ ὁποῖον πληροῖ πανταχόθεν τὸν ἀέρα.

Δενδρῶνες σύσκιοι ἐκτείνοντο εἰς ἱκανὴν ἔκτασιν καὶ ὑπὸ τὰς σκιὰς αὐτῶν βόσκουσι ποίμνια καί παίζουσι τὸ θέρος ποιμενίσκοι καὶ ποιμενίδες ζωηροὶ καὶ ἐρωτύλοι.

Ἐδῶ εἰς τὰς πλουσίας ἀγροτικὰς ἐκτάσεις τὸ μάτι χάνεται ἐπάνω εἰς ζωντανὰς εἰκόνας εἰς ἀπαραμίλλους ἐναλλαγὰς χρωμάτων καὶ ἄπλευον φῶς.

Τὴν πλουσίαν αὐτὴν βλάστησιν νέμονται τὰ πρόβατα, ἐνῷ περὶ τὴν ἀτμόσφαιραν ἀνελίσσονται ἐν κυανοφαίοις γραμμαῖς τὰ κωνικὰ ὄρη καὶ ἀνοίγονται εὔστροφοι κοιλάδες εἰσχωροῦσαι εἰς ἱκανὰ βάθη γῆς.

Ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ χωράφια, ἀνακύπτουν κουρασμένα σώματα χωρικῶν, ἄλλοι μέ σκαπάνας ἄλλοι μὲ πλουσίαν συλλογὴν ἀγροτικῶν ἐργαλείων, κατὰ μῆκος δὲ τῶν χέρσων βόες καὶ ἡμίονοι σύρουσι τὸ ἄροτρον καὶ αὐλακώνουσι τὰ ἐδάφη.

Παχυτάτη ἡ γῆ ἀνοίγει τὰ σπλάγχνα αὐτῆς πρὸς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν βλάστησιν, πρὸς τὸν πλοῦτον καί τὴν εὐμάρειαν.

Νέφη ἀποδημιτικῶν πνηνῶν καλύπτουσι τὰς ποοφόρους ἐκτάσεις καὶ τὸ βλέμμα κατάπληκτον καὶ ἐκστατικὸν φέρεται ἀκούραστον καὶ ἄπληστον πρός τὸν πλοῦτον αὐτῶν τῶν σκηνικῶν ποῦ τόσον εὔμορφα καὶ καλλιτεχνικὰ ἐσκηνοθέτησεν ἡ πάνσοφος χεὶρ τοῦ Δημιουργοῦ,

Προνομιοῦχος χώρα γενικῶς ἡ Μακεδονία.

Ἀλλ' ὑπάρχουν τμήματα γῆς εἰς τὰ ὁποῖα ἡ φύσις ἔδειξεν ὅλην αὐτῆς τήν γενναιοδωρίαν, καὶ ὑπῆρξεν ἀφειδὴς εἰς τὴν προσφορὰν τῶν δώρων της.

Ὅταν ἐπέρασεν ἀπ' ἐδῶ εὑρίσκετο ἐν ὑπερβολικῇ αἰσθητικῇ φιλοκαλίας.

Καὶ ὡς φιλάρεσκός παρθένος ἐσταμάτησεν ἡ Φύσις εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ καὶ ἀφῆκεν ὅλην τὴν καλλιτεχνίαν της τὴν ἀπαράμιλλον ὅλην τὴν φιλοκαλίαν της τὴν ἀπροσπέλαστον.

Καλλοναὶ ἐδῶ, φυτὰ ἐκεῖ θαυμάσια, μοντέλα ἀπειρόκαλα, πλοῦτος χρωμὰτων, ἐναλλαγαὶ εἰκόνων συναρπάζουσαι, μαγεύουσαι δεσμεύουσαι τό βλέμμα εἰς ἔκστασιν, εἰς προσήλωσιν.

Ἀδυνατεῖ ὁ κάλαμος νὰ ἀποδώσῃ τὸ σύνολον τῶν καλλονῶν ὑπὸ τὴν πραγματικὴν αὐτῶν ὄψιν.

Ἀπὸ τῆς μεγάλης πεδιάδος ποῦ διὰ μίαν στιγμὴν ἡ εἰρηνικὴ εἰκὼν τῆς φύσεως ὑπεχώρησεν εἰς τοῦ πολέμου τὴν ἀγριότητα καὶ τὸ ἄροτρον ἀνέστειλε τὴν ὄργωσιν τῆς γῆς ὁ θεατὴς παρίσταται ἐν μέσῳ ἀτελευτήτου ἐξελίξεως σκηνοθεσιῶν.

Ἐδῶ ἕνα βουνὸν κεντημένον ἀπὸ πράσινον χνοῦδι, ἐκεῖ μία κοιλὰς μὲ πλαίσιον ἀπὸ δένδρα καὶ βάτους, παρέχει μία ὄασις χέρσου ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν κοιλᾶ τὸ ἄροτρον τοῦ γεωργοῦ.

Ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν μυστηριώδη σιγὴν τῶν κοιλάδων ὅπου ὁ

ἥλιος δὲν εὑρίσκει ποτὲ θέσ ν μεγαλοπρεπῆςκαὶ ρυθμικὸς ἀκούεται ὁ ρόχθος κανενὸς χειμάρρου ποῦ ἀφήνει σμαράγδινα τὰ νερὰ νὰ κυλίωνται πρὸς τὰ κάτω καὶ νὰ διευκολύνουν τὸ ἔργον τοῦ γεωργοῦ.

Ἔνθεν καὶ ἔνθεν εἰς τὰ ἀπόκρημνα μονοπάτια τῶν κλιτύων πλατάνια καὶ ἔλατα αἴρουσι τὴν ὑπερήφανον κορυφήν των ἀκλόνητον εἰς τὴν ὁρμὴν τῶν χειμάρρων ἄκαμπτον εἰς τὸ διάβα τοῦ χρόνου.

Εἰς τοὺς αἰωνοβίους κλάδους των εὑρίσκουσιν ἄσυλον οἱ πελαργοὶ καὶ ὑπὸ τὴν ἀμφιλαφῆ σκιάν των διημερεύουσι τὸ θέρος τὰ τρυγόνια καὶ ἀναπαύονται μετὰ τοὺς χαροὺς των αἱ Νεράϊδες καὶ αἱ Ἀμαδρυάδες.

Κορυδαλοὶ λοφωτοὶ περπατοῦν ἀνάμεσα ἀπὸ θάμνους φουντωτοὺς καὶ ἀναζητοῦν κόκους καὶ βατόμουρα, ἐνῷ ἀπὸ τὴν ρωγμὴν ἀπροσίτου χαράδρας ἀφήνει μονότονον καὶ ἰδιόρρυθμον τὴν φωνήν του τὸ τσακάλι.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀλώπεκες μὲ ὑπόξανθον τρίχωμα καὶ μὲ ὀξὺ ρόγχος περιφέρονται διστακτικαὶ καὶ προσεκτικαὶ κάτω ἀπὸ τὰ χαμηλόκλαδα πονηρευόμεναι τὴν λανθάνουσαν παρουσίαν εὐτραφοῦς λαγωοῦ καὶ ἄλλοτε αἰφνιδιαζόμεναι εἰς τὸ κακάρισμα τρυφερᾶς πέρδικας.

Εἰς τὸ σύνολον τῶν ἁρμονικῶν αὐτῶν καλλιτεχνημάτων προστίθεται κατὰ τὰς μεσημβρινὰς ὥρας ὁ ὀξὺς ἦχος τοῦ ποιμενικοῦ αὐλοῦ, τοῦ ἀπαραιτήτου αὐτοῦ μουσικοῦ ὀργάνου τῆς ἐξοχῆς, τονίζοντας τὸ παράπονον ἐρωτευμένου τσοπάνου λανθάνοντος ὑπὸ τὴν ὡραίαν σκιὰν πλατανοφύτων δεισράδων.

Καὶ εἰς τὴν βάσιν τοῦ ἀπεριγράπτου αὐτοῦ πλαισίου ἕνα ἀτελείωτον κάτοπτρον ἀποστίλβον εἰς τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας ἁρμονικὸν ἤρεμον, μὲ ἐλαφρὰν ἐνίοτε ρυτίδωσιν τῆς στιλπτότητος αὐτοῦ, ἀντικατοπτρίζει ὅλην τὴν εἰκόνα μὲ τὰ λευκάζοντα σημεῖα τῶν οἰκημάτων ποῦ ἀποτελοῦν τὴν Δοϊράνην.

Εἶνε ἡ περικαλλὴς λίμνη, χάρμα ὀφθαλμῶν, ὁ ἀδάμας τοῦ γραφικοῦ συμπλέγματος, μὲ τὰς μαγευτικὰς ὄχθας ἀνελισσομένας εἰς εὐστρόφους καμπύλας ὅπου εὑρίσκουσι προσφιλὲς ἔδαφος αἱ πικροδάφναι καὶ αἱ λιγαριαί.

Ἡ λίμνη ἐδῶ συγκεντρώνει ὅλην τὴν ζωὴν καὶ ὅλον τὸ σφρῖγος τῆς πόλεως.

Νεαραὶ παρθένοι τῆς Δοϊράνης ἀφελεῖς καὶ ἀπέριττοι μὲ τὸ ἰδιάζον ἔνδυμα τῆς πατρίδος των, περιδιαβάζουσι παρὰ τὴν ὄχθην καὶ συνάπτουσι φαιδροὺς διαλόγους ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐλλείπει τὸ ἐπιτετηδευμένον καὶ τὸ προσποιητόν.

Τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τῆς πατρίδος των, ἡ γνησία Μακεδονικὴ προφορά, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ γλῶσσα εὑρίσκει πολλάκις ἀθώους ὑπαινιγμούς, διατηρεῖται παντοῦ ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ἀπερίττῳ εὐστροφίᾳ.

Χελῶναι πολλαὶ ὧν ὁ ὀφθαλμὸς ἁμιλλᾶται πρὸς τὴν διαύγειαν τῆς λίμνης, καὶ βάτραχοι γηγενεῖς σύρουσι τὸ μικροσκοπικὸν σαρκίον των ἐπάνω εἰς πλουσίαν ἰλὺν τόσον ἥμεροι ὥστε ἡ θέα ἀνθρώπων δὲν ἀνακόπτει οὔτε τὸν δρόμον των οὔτε τὰ ἀτελεύτητα κοακίσματα.

Πρὸς τὴν πόλιν ταύτην ἐπήρχετο τώρα ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς καταδιώκων κατὰ πόδας τοὺς Βουλγάρους, ἀφοῦ συνέτριψεν αὐτοὺς εἰς τὸ Κιλκίς.

Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς δὲν ἠθέλησε νὰ ἀναπαυθῇ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν μετὰ τὸν θρίαμβον τὸν ὁποῖον κατήγαγεν εἰς τὸ Κιλκίς. Ἡ διαταγὴ τοῦ στρατηλάτου Βασιλέως ἦτο ἔντονος καὶ αὐστηρά. «Καταδιώξατε συντόνως καὶ ἀγρίως τὸν ἐχθρόν».

Ἰδοὺ αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι ἀντήχουν εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν ἑλλήνων στρατιωτῶν, λέξεις αἱ ὁποῖαι ἔπνιγον καὶ τοῦ πυροβόλου τὸν κρότον καὶ τῶν σφαιρῶν τοὺς συριγμούς.

Ἀκμαιότατον τὸ φρόνημα τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, σιδηροποιούμενον καὶ χαλυβδούμενον ἀπὸ τὸν ἐπικὸν θρίαμβον τοῦ Κιλκίς.

Πέραν ἀπὸ τὴν πόλιν τοῦ Κιλκὶς βορείως τῶν ὀχυρῶν βουνοσειρῶν αἱ ὁποῖαι δεσπόζουν τῆς πόλεως ταύτης καὶ ἀπὸ τῶν ὁποίων

ἐπὶ τριήμερον ἀντήχει τὸ τηλεβόλον ἀμυνόμενον κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς ὁρμῆς, εἰς ἱκανῶν χιλιομέτρων ἀπόστασιν ἐκτείνεται πεδιὰς ἀπέραντος τὴν ὁποίαν περιστέφουσιν γραφικαὶ λοφοσειραὶ πλήρεις θαμνωδῶν δένδρων καὶ ἁβροτάτης βοτάνης.

Εἶνε ἡ πεδιὰς τῆς Δοϊράνης, ἕνας ἀτελεύτητος τάπης πρασίνου, μέσα εἰς τὸν ὁποῖον πελαγώνει τὸ βλέμμα καί καθηδύνονται αἱ αἰσθήσεις.

Εἶνε ἡ πρωΐα τῆς 23ης Ἰουνίου.

Ὁ ἥλιος στέλλει ἐπάνω εἰς τὸν ὠκεανὸν αὐτὸν τῆς βλαστήσεως τὰς χρυσᾶς ἀκτῖνας του καὶ διφρηλατῶν προχωρεῖ εἰς τὸ ἀχανὲς καυστικὸς πύρινος.

Δροσερὸς ἄνεμος λίαν ἐλαφρὸς ζωογόνος, μυρωμένη Μακεδονικὴ αὔρα ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὰς γύρω λοφοσειρὰς καὶ καταβαίνει κάτω πρὸς τὴν πεδιάδα.

Γέρνουν φρίσσοντα τά στάχυα ὡς κύματα σμαράγδινα ἐλαφρὰ καὶ θροῶσιν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἕνα μυστηριώδη θροῦν τὰ πλατάνια καὶ τὰ ἔλατα.

Εἴς τινα σημεῖα τῆς πρασίνης θαλάσσης διακρινονται ἴχνη τῆς διαβάσεως τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ.

Τὰ στάχυα ἔχουν πατηθῇ καὶ κατάκεινται συνεθλιμμένα ὡς ἑτοιμοθάνατοι τραυματίαι θύματα καὶ αὐτὰ τοῦ ὀλεθρίου θεοῦ τοῦ πολέμου.

Ἀπ' ἐδῶ περνᾷ τώρα ὁ Ἑλληνικὸς στρατός.

Οἱ Βούλγαροι ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν πεδιάδα ἠθέλησαν νὰ ἀνασυνταχθοῦν, ἀλλὰ τὸ ἑλληνικὸν ἱππικὸν τοὺς προέλαβε. Κατηυλήσθησαν ἐκεῖ, ἀλλ' ἡ ὁρμὴ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ τοὺς ἐξηνάγκασε νὰ φύγωσι τάχιστα πρὸς τὰ ὑψώματα τὰ ὁποῖα εὑρίσκεται νοτίως τῆς λίμνης τῆς Δοϊράνης.

Ἀρχίζει καὶ πάλιν ἄλλη πορεία πρὸς τὰ ὑψώματα τῆς Δοϊράνης·

Ἡ συνοδεία ἐπροχωροῦσεν ἀμίλητη πρὸς τὸν ἀνηφορικὸν δρόμον. Ἐπέρασε ἀγροὺς καὶ μποστάνια μέσα εἰς τὰ ὁποῖα αἱ φουντωταὶ κορυφαὶ τῶν καλαμπουκιῶν ἐκινοῦντο ῥυθμικώτατα ἀπὸ τὴν ἐλαφρὰν αὔραν.

Τὰ πτώματα μαῦρα καὶ φρικωδῶς ἀπόζοντα, φουσκωμένα καὶ παραμορφωμένα ἀπὸ τὴν μεγάλην λειτουργίαν τῆς φθορᾶς, τὴν ὁποίαν ἐτέλει ὁ ἥλιος εὑρίσκοντο εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν, ὅπου εἶχον πέσει τὴν πρωίαν τῆς προτεραίας.

Σποραδικοὶ σταυροί, μερικοὶ πρόχειροι τύμβοι ἀπὸ σβόλους χώματος, κἄποια ἄκρα ἀρβύλων ποῦ ἔβγαιναν ἀπὸ τὴν ἀνασκαμμένην γῆν ἐφανέρωναν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὴν μικρὰν ἀμίλητον τραγῳδίαν ποῦ εἶχε συντελεσθῇ ἐκεῖ ἀπὸ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εὐλάβειαν συντρόφων μάχης.

Ἁπλοῦν σιωπηλὸν κοιμητῆρι τοῦ ὁποίου τὸ πένθος ἀπέδιδον ἀντὶ κυπαρίσσων, αἱ θριῶσαι κορυφαὶ τῶν καλαμωτῶν ἀραβοσίτων.

Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει.

Ἂν δὲν ἐμίαινε τὸν βραδυνὸν ἀέρα ἡ βαρεῖα καὶ ἀφόρητος ἀπόπνοια τοῦ θανάτου χορτασμένου ἀπὸ θύματα, ἡ γαλήνη θὰ ἦτο τελεία διὰ τὰς αἰσθήσεις καὶ τὴν ψυχήν.

Ἐλαφρὰ αὖρα ἐκυλοῦσε πότε ἐδῶ καὶ πότε ἐκεῖ τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς δένδρων αἰωνοβίων. Μία δείλη ἐκτάκτως μαγικὴ ἀπὸ τὸ πρόχειρον κοιμητῆρι.

Πολύχρωμες πεταλοῦδες ἐπετοῦσαν γύρω ἀπὸ τοὺς νεκρούς, αἱ ψυχαὶ ποῦ δὲν ἔστεργον νὰ ἀφήσουν τὸν τόπον τοῦ αἰωνίου χωρισμοῦ.

Μέσα εἰς τὴν σιωπηλὴν αὐτὴν ἔκτασιν τοῦ πένθους ἕνας ἀξιωματικὸς μὲ τὸ πηλήκιον εἰς τὰς χεῖρας ἠρεύνα τὸ ἔδαφος σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμήν.

Κάτι ἀνεζήτει μεταξὺ τῶν τιμημένων νεκρῶν τῆς ὡραίας ἰδέας.

Ἀνήσυχος ὁ Ἕλλην ἀξιωματικὸς ἐπροχώρησε σκυμμένος πάντοτε, χωρὶς νὰ ὑψώσῃ οὐδ' ἐπὶ μίαν στιγμὴν τὰ βλέμματά του.

Τὰ εἶχε προσηλώσει πρὸς τὴν γῆν καὶ τὰ περιέφερε πάντοτε ἀνήσυχα καὶ ἀγωνιώδη ἐπάνω εἰς τὰ πτώματα.

Αἶφνης μία φωνή, μία ἔντονος φωνή, αἰφνιδιασμοῦ διέκοψε τὴν σιγὴν ἑνὸς λόχου.

Νάτος !

Καὶ ὁ ἀξιωματικὸς ἐσταμάτησεν εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, ἐγονάτισε καὶ ἠσπάσθη τὸ πρόσωπον ἑνὸς νεκροῦ, ἐνῷ ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του ἓν μόνον δάκρυ ἐκύλισε μαζὺ μὲ τὴν ἔκφρασιν τῆς ὑπερηφανείας τὴν ὁποίαν δοκιμάζει ὁ συγγενὴς ἑνὸς νεκροῦ ποῦ ἔπεσε διὰ τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος του.

Ἦτο ὁ ἀδελφός του περὶ τοῦ ὁποίου εἶχε μάθει ὅτι ἐκεῖ πλησίον ἀνεπαύετο τὸν αἰώνιον ὕπνον τοῦ ἥρωος, ἀφοῦ ἐπολέμησε καὶ διέπρεψεν εἰς τὴν μάχην.

*
* *

Μὲ τὰ χέρια ἁπλωμένα, ὕπτιος μὲ τὰ μάτια κλειστά, μὲ τὰ χείλη διεσταλμένα καὶ μειδίαμα παιδικῆς ἀφροντησίας ποῦ ἄφηνε νὰ λάμπουν ὑπὸ τὸ ἠλεκτρόχρωμον ἑσπέριον φῶς δύο πάλευκες σειρὲς δοντιῶν, μὲ τὰ σκέλη ἐλαφρῶς ἀνοιγμένα, μὲ τὸν γυλιὸν ριγμένον δίπλα του καὶ τὸ ὅπλον στὸ πλάϊτου ἐκοιμᾶτο ὁ ἥρως τὸν ὡραῖον ὕπνον τοῦ αἰωνίου καὶ ἐχαμογελοῦσε πρὸς κάποιον ὑπερκόσμιον ὄνειρον. Ἡ φθορὰ εἶνε σεβασθῇ τὰ χαρακτηρστικά του.

Γύρω ἀπὸ τὸ ἡμιάνοικτον στόμα του ἐπάνω ἀπὸ τὰ σκιαζόμενα ἀπὸ τοὺς ἰσύλους τῆς ἥβης χείλη του ἐπλανᾶτο σᾶν κἄποιο τραγοῦδι χαρᾶς καὶ θριάμβου.

Ὁ λοχαγὸς ἔκοψε καὶ παρετήρησε τὸν ἀδελφόν του προσεκτικά. Οἱ ἄλλοι παρεμέρησαν σιωπηλοί.

Εἰς τὸν ἀριστερὸν κρόταφον καὶ τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ λαιμοῦ διεκρίνοντο δύο μικρές μαῦρες τρύπες.

Ἀριστερᾷ καὶ εἰς ἀπόστασιν δέκα βημάτων, ἦτο ἀκόμη βυθισμένη στὸ χῶμα μία ὀβὺς κενή.

Αἱ βολίδες της ποῦ ἐσταμάτησαν τὸν λοχίαν ἐκεῖνον εἰς τὴν ἡρωικήν του ἀπέλασιν κατὰ τῆς ἐχθρικῆς προσβολῆς, εἶχαν ἐξορμήσει ἀπ' αὐτὴν εἰς τὸν θανατηφόρον δρόμον των.

Ἡ βωβὴ κηδεία

Δύο ἀπὸ τοὺς στρατιώτας τοῦ λόχου ἀνέλαβον τὸ ἔργον τοῦ

νεκροθάπτου. Ἰδοὺ μία περίπτωσις κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ἀπαίσιον καὶ ριγηλὸν τοῦτο ἔργον, ἀποβαίνει ὑπέροχον, τιμητικόν, ἅγιον.

Ἔσκαψαν ἕνα λάκκον βαθὺν ἐκεῖ δίπλα εἰς τὸν νεκρόν, ἐνῷ ὁ λοχαγὸς μὲ τὰ χέρια βυθισμένα εἰς τὰ θυλάκια τῆς περισκελίδος του ἐπαρατηροῦσε προσεκτικὰ καὶ ἀδιάκοπα τὸν νεκρὸν ἀδελφόν του.

Οἱ ἄλλοι ἐσιωποῦσαν γύρω ἀπὸ τὸν πενιχρὸν τάφον.

Τέσσαρες ἄνδρες ἐξεδίπλωσαν τότε τὴν κουβέρτα τοῦ νεκροῦ, τὸν ἐτοποθέτησαν μέσα εἰς αὐτὴν καὶ τὸν κατεβίβασαν εἰς τὸν λάκκον του.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ ἐπιλοχίας τοῦ λόχου διατάσσει προσοχήν.

Ὅλοι οἱ ἄνδρες ἐστάθησαν ἀκίνητοι γύρω ἀπὸ τὸ μνῆμα τοῦ νεκροῦ.

Ἐφ' ὅπλου λόγχη! ἀκούεται καὶ πάλιν ἔντονον τὸ παράγγελμα τοῦ ἐπιλοχίου.

Μία γκλακὴ διεχύθη εἰς τὴν ἥσυχον ἔκτασιν καὶ αἱ λόγχαι εὑρέθησαν ἐπάνω εἰς τὰ μάνλιχερ.

— Παρουσιᾶστε ἄρμ! ἀκούεται τὸ τρίτον παράγγελμα τοῦ ἐπιλοχίου καὶ μία ταὐτόχρονος κίνησις ἔφερεν ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς τῶν ἐνδόξων ἐκείνων πολεμιστῶν τὰ ὅπλα.

Ἕνα ὑπέροχον μεγαλεῖον διεγράφη εἰς στιλπνὴν γραμμὴν καθ' ἣν ὥραν ὁ νεκρὸς τοῦ λοχίου κατεβιβάζετο εἰς τὴν τελευταίαν αὐτοῦ κατοικίαν.

Ἡ Πατρὶς ἀπεχαιρέτα ἐν τιμῇ τὸν ἔνδοξον ἥρωα.

Εἰς τὸ ἤρεμον φῶς τῆς δείλης ὑψωμέναι αἱ λόγχαι ἀντιφέγγιζαν παράξενα τὴν κατακόκκινην ἀνταύγειαν τοῦ δύοντος ἡλίου.

Ἕνας γκιώνης ἐθρηνοῦσε μονότονα καὶ θλιβερὰ κρυμμένος εἰς τὰ κλαδιὰ μιᾶς λεύκης δίπλα εἰς μίαν πηγὴν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀνεπήδα κρυστάλλινον ὕδωρ καὶ ἤρδευε τὴν γόνιμον γῆν.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην τριακόσια μάνλιχερ ἐκενώθησαν ἐν ὁμοβροντίαις. Ὄχι πλέον διὰ νὰ ἐπιφέρουν θάνατον εἰς κανένα Βούλγαρον ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποδώσωσιν ὕστατον χαιρετισμὸν εἰς ἕνα ἥρωα.

Καὶ ἔτσι ἐτελείωσεν ἡ βωβὴ ἐκείνη κηδεία, χωρὶς νὰ ἀκουσθῇ κανεὶς μητρικὸς σπαραγμὸς ἐπάνω ἀπὸ τὸν τάφον.

Ἔφυγαν οἱ ἄνδρες σιωπηλοὶ ἐνῷ ὁ γκιώνης κρυμμένος μέσα ἀπὸ τὴν κρύπτην του ἐτόνιζε πένθιμα καὶ θλιβερὰ τὸ μονότονο τραγοῦδί του.

Ἦτο τὸ μόνον κλάμμα ποῦ ἠκούετο ἐπάνω ἀπὸ τὸν τάφον τοῦ ἥρωος.

Καὶ τώρα οἱ ἄνδρες τοῦ λόχου ἐκείνου ἐβάδιζαν ἐπάνω πρὸς τὰ ἀνηφορικὰ ὑψώματα τὰ εὑρισκόμενα νοτίως τῆς Δοϊράνης καὶ πρὸς τὸ σημεῖον ὁπόθεν ἠκούετο ὑπόκωφος ὁ κρότος τῶν τηλεβόλων.

Ἡ ἔναρξις τῆς μάχης.

Οἱ Βούλγαροι λοιπὸν κατὰ τὰ ἀνωτέρω κατατροπωθέντες εἰς τὸ Κιλκὶς ὑπεχώρουν πρὸς τὴν εὐρεῖαν καὶ εὔφορον πεδιάδα τῆς Δοϊράνης.

Ἡ φυγή των ὑπῆρξεν ἄτακτος, πανικὸς δὲ φαίνεται ὅτι συνεῖχε τὰς τάξεις αὐτῶν.

Τὸ ἠθικὸν τοῦ στρατοῦ των εὑρίσκετο εἰς τελείαν κατάπτωσιν ἰδίως μετὰ τὴν τελευταίαν μάχην τοῦ Κιλκὶς ὅπου ἐνόμιζον ὅτι θὰ ἠδύναντο νὰ καταβάλωσι τὸν ἐχθρόν.

Ἀλλ' ἡ ἀπώλεια τοῦ Κιλκὶς τοὺς ἐπλήρωσεν ἀπογοήτευσιν διότι πᾶσα ἐλπὶς περὶ παιραιτέρω ἀντιστάσεως καὶ μεταστροφῆς τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ πολέμου ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ἀπωλεσθεῖσα.

Φεύγοντες λοιπὸν διὰ μέσου τῆς πεδιάδος, ἔσπευδον πρὸς τὰ ὑψώματα τῆς Δοϊράνης ἐν ἀταξίᾳ καὶ πανικῷ.

Εἰς μάτην οἱ ἀξιωματικοὶ αὐτῶν προσεπάθουν διὰ φωνῶν καὶ προσταγῶν καὶ ἄλλοτε μὲν δι' ἀπειλῶν, ἄλλοτε δὲ διὰ τρόπων ἠπίων καὶ μαλακῶν νὰ συγκρατήσωσιν ὁπωσδήποτε τοὺς φεύγοντας ἵνα κατορθωθῇ ἡ ἀνασύνταξις αὐτῶν.

Φαίνεναι ὅτι εἰς τὴν ἀνασύνταξιν ἐπέμενον οἱ ἀξιωματικοὶ καθότι ἐπερχομένης τῆς νυκτὸς ἐφοβοῦντο μήπως προσβληθῶσιν ὑπὸ

τοῦ καταδιώκωντος Ἑλληνικοῦ ἱππικοῦ καὶ πυροβολικοῦ, ὁπότε ἠπειλεῖτο τελεία ἀποσύνθεσις τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ.

Ὁ φόβος λοιπὸν τῆς ἀποσυνθέσεως ἐξηνάγκαζε τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ νὰ καταβάλωσιν ὅλας αὐτῶν τὰς προσπαθείας καὶ νὰ μεταχειρίζωνται ὅλα τὰ μέσα ὅπως ἐπιτύχωσι διὰ πάσης θυσίας μίαν ἀνασύνταξιν ἐντὸς τῆς πεδιάδος.

Πράγματι αἱ ἀπεγνωσμέναι ἐκεῖναι προσπάθειαι τῶν βουλγάρων ἀξιωματικῶν ἐπέτυχον νὰ σταματήσωσιν ὁπωσδήποτε τὴν ἄτακτον φυγὴν τῶν στρατιωτῶν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀρχίσῃ ἡ ἀνασύνταξις ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἐπερχομένου νυκτερινοῦ σκότους.

*
* *

Ἀλλ' ἡ καταδίωξις τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἦτο ἀγρία καὶ ἀδιάκοπος, δὲν ἐπέτρεπε δὲ εἰς τοὺς Βουλγάρους οὔτε ἀναπνοήν.

Εἰς μίαν στιγμὴν ὅπου οἱ Βούλγαροι ἐπεχείρουν ἀνασύνταξιν ἐντὸς τῆς πεδιάδος, εὑρίσκει αὐτοὺς αἰφνιδίως τὸ καταδιωκτικὸν πυροβολικὸν τῆς τρίτης Μεραρχίας.

Τὸ ἑλληνικὸν πυροβολικὸν εὐθὺς ὡς ἀντελήφθη τὴν παρουσίαν τῶν Βουλγάρων ἐπὶ τῆς πεδιάδος καὶ τὴν προσπάθειαν αὐτῶν πρὸς ἀνασύνταξιν, ἐπλησίασεν εὐθὺς καὶ ἐξ ἐγγυτάτης ἀποστάσεως ἤνοιξε σφοδρότατον πῦρ.

Τὴν εἰρηνικὴν γαλήνην τῆς νυκτὸς κατέστησεν ἐκτάκτως ταραχώδη ὁ ἀδιάλλειπτος κρότος τῶν Ἑλληνικῶν τηλεβόλων, τὰ ὁποῖα κυριολεκτικῶς ἐμαίνοντο.

Ἐπὶ ὥρας πολλὰς τὰ πέριξ ὄρη ἀπήχουν τοὺς κρότους τῶν τηλεβόλων, οἱ ὁποῖοι ἐν μέσῳ τῆς νυκτὸς καθίσταντο ἀγριώτεροι καὶ μᾶλλον φρικιαστικοί.

Ἡ πυροβολαρχία τοῦ συνταγματάρχου Πετρίδου ἔδρασε πράγματι λίαν ἀποτελεσματικῶς. Εὑροῦσα εὐθὺς τὸν στόχον ἔβαλλε ἀδιακόπως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς διακοπῆς.

Ἡ διαύγεια τῆς ἀτμοσφαίρας ἐκαλύφθη ὑπὸ αἰθέρος πνικτικοῦ ὅστις ἀπέκρυπτε τελείως ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐσκότιζε τὴν μαρμαρογὴν τῶν ἀστέρων.

Μέσα πρὸς τὴν Δοϊράνην καὶ τὸ Κιλιντὲρ οἱ κάτοικοι ἀνήσυχοι εἶχον ἐξέλθει εἰς τὰς ὁδοὺς ἕτοιμοι διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον.

Ἔβλεπον τώρα τὴν συννεφώδη ἀχλὺν τοῦ καπνοῦ νὰ ἁπλώνεται ὑπεράνω τῶν οἰκιῶν ὡς τεράστιον νεφέλωμα ὑετῶδες τὸ ὁποῖον προαγγέλλει ἐπικειμένην τὴν ἔκρηξιν σφοδροτάτης καταιγῖδος, καὶ ἤκουον τοὺς βαρεῖς ἤχους τῶν τηλεβόλων τὰ ὁποῖα ἐσκόρπιζον θάνατον καὶ καταστροφήν.

Αἱ ἐπιτυχεῖς καὶ ἀδιάκοποι ἐκεῖναι βολαὶ τοῦ πυροβολικοῦ τῶν Ἑλλήνων ἠνάγκασαν τοὺς Βουλγάρους νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν ἰδέαν τῆς ἐντελοῦς ἀνασυντάξεως αὐτῶν καὶ νὰ τραπῶσιν εἰς ἄτακτον πάλιν φυγὴν πρὸς τὰ ὑψώματα τοῦ Κιλιντὲρ καὶ τῆς Δοϊράνης.

Ἤδη αἱ πρῶται κινήσεις τῆς φυγῆς τῶν Βουλγάρων ἤρχισαν νὰ γίνωνται ἀντιληπταὶ εἰς τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον.

Τότε τὸ ἑλληνικὸν πυροβολικὸν ἤρχισε πῦρ θεριστικὸν βάλλον λυσσωδῶς τοὺς φεύγοντας.

Ὑπὸ τὸ πυκνὸν σκότος τὸ ὁποῖον καθίστα πυκνότερον ὁ καπνὸς ἠκούοντο αἱ οἰμωγαὶ τῶν πιπτόντων αἱ ὁποῖαι ἐκάλυπτον τὸ ἔδαφος τῆς πεδιάδος, καὶ αἱ ἀπεγνωσμέναι κραυγαὶ τῶν ἄλλων οἱ ὁποῖοι ἔσπευδον νὰ τεθῶσιν ἐκτὸς βολῆς.

Φωναὶ καὶ θρῆνοι καὶ ἐπικλήσεις τραυματιῶν ἐπλήρουν τὸν νυκτερινὸν ἐκεῖνον πολεμικὸν σάλον. Οὐδεὶς ὅμως ἐκ τῶν φευγόντων ἔδιδε προσοχήν, οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ σταματήσῃ διὰ νὰ δώσῃ χεῖρα βοηθείας εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι καθίσταντο ἀνίκανοι νὰ ἀκολουθήσωσιν.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην τῆς συγχύσεως καὶ τοῦ πανικοῦ, τὸ ἑλληνικὸν ἱππικὸν ἐνήργησεν ἀγρίαν ἐπέλασιν καὶ καταδίωξιν πρὸς τὸ δεξιόν.

Αἱ φάλαγγες τοῦ ἱππικοῦ ὥρμησαν ἐν καλπασμῷ κατὰ τῶν φευγόντων καὶ ἐβάδισαν ἀδιακόπως ἀπόστασιν δέκα χιλιομέτρων περίπου.

Ἡ ἀγρία ἐκείνη καταδίωξις τοῦ ἱππικοῦ τῶν Ἑλλήνων ηὔξησε τὴν σύγχυσιν τῶν Βουλγάρων καὶ πρὸς στιγμὴν ἠπειλήθη τελεία ἀποσύνθεσις τοῦ ἄκρου δεξιοῦ αὐτῶν.

Ἡ καταστροφὴ τὴν ὁποίαν ἐπέφερον αἱ φάλαγγαι τοῦ ἑλλη-

νικοῦ ἱππικοῦ ἐν τῇ ὁρμητικῇ καταδιώξει ὑπῆρξε μεγίστη, ἰδίως εἰς τὰ βραδυποροῦντα τμήματα τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ.

Μία ἐπιλαρχία ἐνεργήσασα μεμονωμένην ἔφοδον ἀριστερώτερα τῆς λοιπῆς ταξ.αρχίας ἐφόνευσε διὰ σπαθισμῶν ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν Βουλγάρους.

Κατὰ τὴν νυκτερινὴν αὐτὴν ἐπίθεσιν τοῦ ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ καὶ τὴν λυσσώδη ἐπέλασιν τοῦ ἱππικοῦ, ἐτραυματίσθησαν 800 περίπου Βούλγαροι οἵτινες διὰ τραίνου μετεφέρθησαν ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῶν Σερρῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν φονευθέντων εἶνε ἄγνωστος.

Κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην τὸ βουλγαρικὸν στρατόπεδον εἶχεν ἐνισχυθῇ σημαντικῶς ἐκ τῆς 6ης βοουλγαρικῆς μεραρχίας, ἥτις ἔφθασε τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐκ Τσατάλτζας.

*
* *

Ἡ μεραρχία αὕτη ἀπετέλει τὸ ἄνθος τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ καὶ ἐθεωρεῖτο ἀήττητος.

Ἦτο ἡ μεραρχία ἐκείνη ἡ ὁποία ἐξεπόρθησε τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ εἶχε παρασημαιοφορηθῇ διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου.

Οἱ νεκροὶ τῆς Μεραρχίας ταύτης ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν τὰ Βουλγαρικὰ διάσημα τῆς παρασημοφορίας των τὰ ὁποῖα εὑρόντες μετὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ πυρὸς οἱ Ἕλληνες στρατιῶται ἀνήρτησαν αὐτὰ ἐπὶ τοῦ στήθους των.

Ἱππικὸν ἐναντίον ἱππικοῦ

Οἱ Βούλγαροι πρὸ τῆς ἀπηνοῦς ταύτης καταδιώξεως ἀντέταξαν ἕνα σύνταγμα ἱππικοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπεχείρησεν ἑλιγμούς τινας ἐπὶ τῆς πεδιάδος, ἀπέφυγεν ὅμως νὰ ἀντιταχθῇ κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἱππικοῦ.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς δράσεώς του προσεπάθει νὰ παρασύρῃ τὸ ἱππικὸν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ πυρὰ τοῦ Βουλγαρικοῦ πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ, τὸ ὁποῖον ἤρχισε νὰ ἀνασυντάσσεται παρὰ τὸ

ΑΠΟ ΤΟ ΑΘΑΝΑΤΟΝ ΜΕΓΑΛΟΥΡΓΗΜΑ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ ΤΟΥ
ραρχίας τρέπουσιν εἰς φυγὴν Βουλγαρικὸν σῶμα καὶ

- Ἀκατάβλητοι πεζοὶ καὶ πτερόποδες Εὔζωνοι τῆς 4ης Με-
άνουσι διὰ τῆν λόγχης τὸ ὕψωμα 605.

Κιλιντίρ, ὀλίγα χιλιόμετρα κάτωθεν τῶν ὑψωμάτων τῆς Δοϊράνης.

Τὸ θέαμα τῆς καταδιώξεως εἰς τὴν ἀπέραντον ἐκείνην πεδιάδα ἦτο ἀγρίως μεγολοπρεπές.

Οἱ Βούλγαροι φεύγοντες πανικόβλητοι δὲν ἐλησμόνουν νὰ ἐνσπείρουν τὸν ὄλεθρον εἰς τὰ χωρία διὰ τῶν ὁποίων διήρχοντο.

Ἔκαιον ἀδιακρίτως ὅλα τὰ χωρία καὶ τοὺς συνοικισμοὺς τοὺς ὁποίους ἀπήντων εἰς τὸν δρόμον των, ἐνῷ συγχρόνως ἤναπτον πυρκαϊὰς εἰς τοὺς σιτοβολῶνας καὶ εἰς τὰ ἀθέριστα σιτηρὰ τῆς πεδιάδος.

Οἱ καπνοὶ πυκνοὶ καὶ οὐρανομήκεις, ἐκάλυπτον ὅλην τὴν ἔκτασιν ἐκείνην ἀπὸ τοῦ Κιλκὶς μέχρι τῆς Δοϊράνης, ἔκτασιν δηλαδὴ ἄνω τῶν τεσσαράκοντα χιλιομέτρων.

Αἱ φλόγες ὑψοῦται ὑπεράνω τῶν ἐσπαρμένων ἀγρῶν καὶ καταυγάυουν τὰ πέριξ ὑψώματα τὰ ὁποῖα διεγράφοντο ὑπέρυθρα ἀπὸ μακροτάτης ἀποστάσεως.

Ἡ ὀχύρωσις ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων

Προχωροῦντες πανικόβλητοι πλέον οἱ Βούλγοροι καὶ ἐν προφανεῖ συγχύσει καὶ ταραχῇ ἐβάδισαν εἰς τὸ Κιλιντὶρ καὶ ἐκεῖθεν ἔφθασαν εἰς τὰ ὑψώματα τῆς Δοϊράνης.

Τὰ ὑψώματα ταῦτα πλαισιώνουν ἁρμονικὰ τὴν περικαλλῆ λίμνην πρὸς νότον καὶ φαίνονται ὡς νὰ προστασεύουν τὴν πόλιν τῆς Δοϊράνης.

Τὰ ἐν λόγῳ ὑψώματα δεσπόζουν ὅλων τῶν διόδων καὶ τῶν παρόδων ἀπὸ τῶν ὁποίων ἕνας τακτικὸς στρατὸς δύναται νὰ διέλθῃ διότι ὑψοῦνται εὐθὺς μετὰ τὸ τέρμα τῆς πεδιάδος καὶ ἐκτήνονται πρὸς δυσμὰς ἐκεῖθεν τῆς Δοϊράνης καὶ ἀνατολικὰς μέχρι τοῦ σιδηρομικοῦ σταθμοῦ. Εἰς τὰ ὑψώμτα αὐτὰ παρέχονται ἄριστον σημεῖον ἀντιστάσεις καὶ ἀμύνης κατεσκεύασαν προχείρως μὲν ἀλλὰ κατὰ πάντα ἄριστα ὀχυρωματικὰ ἔργα, διὰ τὸ πεζικὸν καὶ πυροβολικόν.

Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ Ἑλληνικαὶ μεραρχίαι τὴν ἑσπέραν τῆς 22ας πρὸς τὴν 23ην Ἰουνίου ἔφθασαν εἰς τὰ ὑψώματα διὰ τοῦ Κιλιντίρ,

εὑρισκόμεναι πάντοτε εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν Βουλγαρικὴν ὀπισθοφυλακήν.

Ἐκεῖ διεξήχθη τότε σφοδρὸς κανονιαβολισμός, διότι οἱ Βούλγαροι τοποθετήσαντες τὸ πυροβολικόν των, ἔβαλλον κατὰ τῶν προελαννουσῶν φαλάγγων τοῦ Ἑλληνικοῦ πεζικοῦ.

Αἱ Ἑλληνικαὶ Μεραρχίαι ἐβάδιζον ἐκ πέντε σημείων ριπιτοειδῶς.

Τὴν ἐπίθεσιν ὅμως διεξῆγον κυρίως δύο ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν μεραρχιῶν ἢ τῶν εὐζώνων ἡ ὁποία ἐβάδιζε δυτικῶς τῆς Δοϊράνης καὶ ἄλλη ἡ ὁποία ἔδρα καταδιώκουσα τοὺς βουλγάρους ἑκατέρωθεν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς.

Τοιουτοτρόπως ἡ πρωΐα τῆς 23ης Ἰουνίου εὗρε τὰ δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα εἰς ἐπαφήν.

Ἡ πρωΐα ἐκείνη ὑπῆρξεν ἐξόχως τραγικὴ καὶ παρουσίασε τὴν φρικωδεστέραν ἀντίθεσιε τῶν σκηνικῶν ἐπὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς πεδιάδος.

Καθαρὰ καὶ διαυγής, γαλήνιος, εἰρηνικὴ, μὲ πλούσιον χρυσοκόκκινον χρῶμα ἀντανακλώμενον εἰς μεθυστικὰς μαρμαρυγὰς ἐπάνω εἰς τὴν λάμπουσαν ἐπιφάνειαν τῆς λίμνης μαγευτικαὶ συνοχαὶ βουνῶν γύρω σὲ σύσκιον ἔκτασιν δένδρων ἀμφιλαφῶν καὶ ἠψηκαρίνων μὲ πλουσίαν πρασίνην ἔκτασιν ἐπὶ τῶν κοιλάδων καὶ τῶν ἀγρῶν.

Μυρμηκιαὶ ἀνθρώπων ἐπάνω εἰς τὰ ὑψώματα τῆς λίμνης, ἀνθρώπων ἑτοιμαζομένων νὰ ἀτενίσωσι τὸν θάνατον.

Στόμια πυροβόλων ἀπαισίως πρὸς τὴν πεδιάδα ἀτενίζοντα, ἐφαίνοντο σὰν νὰ συνείχοντο ὑπὸ ἀνυπομονησίας τινός.

Ὑποζύγια ἐδῶ πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις, τραυματιοφορεῖς ἕτοιμοι ἐκ τῶν ὄπισθεν, καὶ μυριάδες ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων κινούμεναι ἐν μέσῳ πυκνῶν νεφελωμάτων κονιορτοῦ.

Καὶ ἐνῷ ἐδῶ ἐμαίνετο ὁ πολεμικὸς ὀργασμὸς ἀποτελῶν παράφωνον ἀντίθεσιν πρὸς τὴν γύρω εἰρηνικὴν ἔκτασιν τῶν φυσικῶν καλλονῶν, κάτω εἰς τὴν πεδιάδα στυγνὸν καὶ φρικιαστικὸν ἀνελίσσετο τὸ θέαμα τοῦ κοιμητηρίου τῶν πολεμιστῶν τῆς χθές.

Πτώματα ἐδῶ, πτώματα ἐκεῖ, ἄλλα ὕπτια καὶ φρικωδῶς πα-

ραμεμορφωμένα, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπλανῶς ἀτενίζοντας πρὸς τὸ ἄπειρον, πρόσωπα μὲ ἔκφρασιν φρίκης πρὸ τῶν ὑστάτων ἀγωνιῶν τοῦ θανάτου, στόματα χαίνοντα φρικωδῶς σὰν νὰ θέλουν νά ρήξουν κραυγὴν διαμαρτυρίας κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης λαίλαπος ἡ ὁποία καλεῖται πόλεμος.

Αἵματα πεπηγότα καὶ ἄλλα ἀφνίζοντα εἰσέτι αὐλακώνουσι κατὰ παντοίας διευθύνσεις τὸ ἔδαφος.

Ἀνθρώπινα σώματα ἀφήνουσι τὸ αἷμα των νὰ ρέῃ ἀπὸ νωπὰς πληγὰς ποῦ πρὸς στιγμὴν σοῦ κάμνουν τὴν ἐντύπωσιν αἱμοπηγῶν ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐξῆλθε καὶ ἡ τελευταία σταγών.

Ἄλλα πτώματα ἐκεῖ μὲ τὴν χεῖρα πρὸ τοῦ στήθους καὶ μὲ ὄψιν καὶ ἔκφρασιν παραπόνου ἢ γλυκυπίκρου μειδιάματος, χεῖρες ἀποκεκομμέναι καὶ σφαδάζουσαι ἀκόμη ὑπὸ τὸ πλῆγμα τῆς βολίδος, κρανία ἡμιανεωγμένα καὶ κάπου κάπου φαιὰ οὐσία ἐγκεφάλου μέσα εἰς πυκνὸν μαῦρον αἷμα.

Ρυάκια ὕδατος εἰρηνικά, συμμίγνυνται μὲ ρεῖθρα αἵματος ἡμίσηπτα καὶ φέρονται ὑπέρυθρα πρὸς τὰ κάτω καὶ ἀρδεύουσι τὸ χῶμα.

Οἱ θάμνοι καὶ τὰ βότανα ἐπάνω εἰς τὰ ὁποῖα στίζουσιν ὡς μαργαριτοειδεῖς κόμβοι αἱ σταγόνες τῆς δρόσου, ἁπλώνουσι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὰ κράσπεδα τῶν φυλλωμάτων των καὶ γέρνουσιν αὐτὰ ἐπάνω εἰς τὰ πρόσωπα τῶν νεκρῶν σὰν νὰ θέλουν νὰ τοὺς προστατεύσουν ἀπὸ τὰ ἔντομα τὰ ὁποῖα βομβοῦσιν ἀνήσυχα ἐπάνω ἀπὸ τὴν πλουσίαν τροφήν, σὰν νὰ θέλουν νὰ τοὺς προφυλάξουν ἀπὸ τὸ ἡλιακὸν καῦμα καὶ νὰ κρύψουν τὴν ὀδύνην τοῦ σπαραγμοῦ, ἡ ὁποία ἀπετυπώθη κατὰ τὴν ὑστάτην στιγμὴν τῆς ἐγκαταλείψεως τῶν ἀνθρωπίνων.

Εἰκὼν ἀπεράντου φρίκης, πρὸ τῆς ὁποίας σταματῶν ὁ φιλόσοφος δύναται νὰ εὕρῃ τὴν κατάλληλον ὕλην διὰ νὰ τονίσῃ ἱερεμιάδας πρὸς τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἐγκόσμια.

Σταματᾷ ἡ φρίκη στυγνὴ καὶ ἀφάνταστος καὶ σκοτίζεται ἡ διάνοια καὶ ἐξευτελίζεται ἡ φαντασία τῶν θνητῶν.

Σκιᾶς ὄναρ ὁ ἄνθρωπος.

Ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ ἐδῶ εἰς τὸν ἀτέρμονα αὐτὸν κάμπον τῆς φρίκης καταντᾷ κωμικὴ ἔννοια, λέξις σκιώδης καὶ ἀφηρημένη.

Ἀξιωματικοί, ὑπαξιωματικοί, στρατιῶται, ὅλοι ἡνωμένοι ἐδῶ καὶ ἴσοι ἀπέναντι τοῦ θανάτου.

Καὶ ὁ πυριφλεγὴς ἡλιακὸς δίσκος ἀνέρχεται τώρα διφρηλατῶν πρὸς τὰ ὕψη διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ θέαμα τῶν ἀνθρωπίνων σπαραγμῶν.

Αἱ μαῦραι ὄψεις τῶν σκοτωμένων αὐγάζονται τώρα ἠρέμα ἀπὸ χρυσοκίτρινον φέγγος, τὸ ὁποῖον διαχύνεται ἐπάνω των καὶ δίδει μίαν ἄϋλον χροιὰν εἰς τὴν ἀγωνιώδη ἔκφρασιν τοῦ θανάτου των.

Βούλγαροι καὶ Ἕλληνες ἄσπονδοι ἐχθροὶ εἰς τὴν ζωήν, κατάκεινται ἤδη ἀδελφωμένοι πρὸ τοῦ θανάτου, καὶ τὰ πρόσωπα τῶν μὲν συναντῶνται μὲ τὰ πρόσωπα τῶν δὲ εἰς μίαν μυστικὴν συνάντησιν, σὰν νὰ ζητῇ ὁ εἷς συγχώρησιν ἀπὸ τὸν ἄλλον.

Ὁ θάνατος συμφιλιώνει ὅλους, διότι αὐτὸς εἶνε ὁ ἴδιος δι'ὅλους μὴ ἀναγνωρίζων ἐπιείκειαν οὔτε οἶκτον.

Σφοδρὸς ἀγὼν παρὰ τὴν Δοϊράνην. – Ἡ ἀκμὴ τῆς μάχης.

Εἶνε ἡ ὥρα 8η πρωινὴ τῆς 23ης Ἰουνίου 1913. Ἐμπρὸς εἰς τὰ ὑψώματα τὰ δεσπόζοντα τῆς ὡραίας λίμνης διακρίνονται εἰς πυκνὰς φάλαγγας τὰ Βουλγαρικὰ στρατεύματα ἕτοιμα νὰ ἀμυνθῶσι κατὰ τῆς ἐπικειμένης ἐπιθέσεως τοῦ εἰς τὴν πεδιάδα καὶ εἰς μικρὰν ἀπὸ τοὺς πρόποδας ἀπόστασιν ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Τὸ ὅριον τοῦ Βουλγαρικοῦ μετώπου ἐξετείνετο ἀπὸ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ παραλλήλως τῶν ὑψωμάτων μέχρι τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης πρὸς τὴν Στρώμνιτσαν. Εἰκοσιτέσσαρα τηλεβόλα ἐπροστάτευον τὴν θέσιν τοῦ ἐχθροῦ, θέσιν ἀπὸ φύσεως ὀχυρωτάτην.

Ἤδη ἀπὸ τῆς 7ης πρωινῆς ὥρας τὸ ἀριστερὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἶχεν ἀνοίξει σφοδρότατον πῦρ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, δι' ἐπανειλημμένων δὲ ἐφόδων διὰ τῆς λόγχης, ἐξετόπιζεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων τῶν εὑρισκομένων πρὸς τὸ ἀριστερόν.

Ὁ ἀγὼν διεξήγετο λυσσώδης.

Εἰς τὸ μέρος αὐτὸ εἶχε παραταχθῆ ἡ μεραρχία τῶν εὐζώνων ἥτις τόσα ἡρωικὰ κατορθώματα καί τόσα τρόπαια εἶχε καταγάγει μέχρι τοῦδε.

Τὸ θέαμα τῆς μάχης ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Κιλιντὶρ παρακολουθούμενον εἶνε ὑπέροχον.

Μέσα εἰς μίαν νεφέλην καπνοῦ μεγιγμένου μετὰ κονιορτοῦ, ὅσον ἡ ἀτμόσφαιρα καθίσταται πηκτὴ καὶ ὁ ἥλιος σκοτίζεται μόλις καὶ μετὰ βίας διακρίνει τις τὰς σκιὰς τῶν εὐζώνων κινουμένας.

Κινοῦνται εἰς μίαν στιγμὴν διὰ νὰ ἐξαφανισθοῦν μετ᾿ ὀλίγον μὲ ταχύτητα ἀληθῶς ἰλιγγιώδη.

Χάνονται ἀπ᾿ ἐμπρός σου αἱ σκιαὶ διὰ νὰ ἐμφανισθοῦν βραδύτερον εἰς ἄλλα σημεῖα.

Ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων τὰ βουλγαρικά τηλεβόλα μινονται κυριολεκτικῶς καὶ ἐκπέμπουσι μύδρους εἰς γραμμὴν ἡμικυκλικὴν ἀγωνιζόμενα νὰ σταματήσουν τὸν ἐπελαύνοντα καὶ διαρκῶς προχωροῦντα ἐχθρόν.

Εἰς τὸ κενὸν διαγράφωνται φωτειναὶ λάμψεις ὡς νὰ πίπτουσι διάττοντες ἀστέρες καί ἀκούεται μακρόθεν ὁ ὑπόκωφος ἀλλὰ δαιμονιώδης συριγμὸς ὁ ὁποῖος διασταυροῦται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις χωρὶς διακοπήν.

Εἶνε ὁ συριγμὸς τοῦ θανάτου.

Ὁ θάνατος διασχίζει τὸν ἀέραῶς μανιακὸς ὁ ὁποῖος ζητεῖ νὰ συντρίψῃ τὰ πάντα.

Εἰς μίαν στιγμὴν ὁλόκληρος ἡ γραφικὴ γραμμὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ μετώπου διαγράφεται διαυγὴς καὶ καθαρὰ ἐξελισσομένη εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων.

Εἶνε στιγμὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ καπνὸς ἀραίωσε τὴν πυκνότητα αὐτοῦ καὶ ἐπέτρεψε νὰ φανοῦν εὐσταλεῖς καὶ ἀπαράμιλλοι εἰς ἡρωϊσμὸν οἱ εὔζωνοι μὲ τὴν λερὴν φουστανέλλαν των τῆς ὁποίας τὸ χρῶμα τὸ λευκὸν ἔχει ὑποχωρήσῃ.

Κύπτουν βαθειὰ πρὸς τὸ ἔδαφος μὲ τὸ ὅπλον στερρῶς βασταζόμενον ὑπό τῶν δύο χειρῶν καὶ τρέχουν πρὸς τὰ ἐμπρός, τρέχουν

ὡς μανιώδεις διὰ νὰ κερδίσουν ἀκόμη ὀλίγην ἔκτασιν γῆς, μέχρις ὅτου εὕρουν παρέκει κατάλληλον ἔδαφος διὰ νὰ τὸ ἐκμεταλλευθοῦν τὴν περαιτέρω ἐπίθεσιν.

Οἱ Βούλγαροι τοὺς ἀντελήφθησαν ἀπὸ τὰ ὑψώματα προχωροῦντας καὶ κατακτῶντας τὰ ἐδάφη.

Τὰ Βουλγαρικὰ τηλεβόλα ἀρχίζουν εὐθὺς θεριστικὸν πῦρ. Ἀλλ' ἕως ὅτου εὕρουν τὸν κατάλληλον στόχον, καὶ ὑπολογίσουν τὴν ἀπόστασιν οἱ πτερωτοί εὔζωνοι ἔχουν ἐπιτύχει τῶν σκοπῶν των.

Κατέλαβον ἤδη θέσεις εἰς ἐλαχίστην ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων ἀπόστασιν. Ὀλίγον ἀκόμη καὶ τὸ Βουλγαρικὸν πυροβολικὸν δὲν θὰ ἦτο δτνατὸν νὰ δράσῃ ἀποτελεσματικῶς.

Ἕνας χείμαρρος φουστανελοφόρων διαγράφεται προχωρῶν ὁρμητικὸς ἀκάθεκτος ἀσυγκράτητος. Τρέχουν ὡς ἔλαφος ὑπερπηδῶν φράκτας καὶ ἄλλα ἐμπόδια, πίπτουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ ἡ πτῶσις των σημειώνει τὸ κενὸν τῆς γραμμῆς.

Ἀλλ, οἱ ἄλλοι δὲν προσέχουν εἰς ἐκείνους ποῦ πίπτουν. Χάνει ὁ σύντροφος τὸν σύντροφον ὁ ἀγωνιστὴς τὸν συγωνιστὴν του, ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον πρὸ ὀλίγων λεπτῶν πρὸ μιᾶς στιγμῆς εἶχεν εἰς τὸ πλευρόν του καὶ συνωμίλει.

Καμπυλώνουν τὰ σώματά των καὶ προχωροῦν, ἐν ᾧ ὁ γυλιὸς πιέζει ὀπίσω τοὺς ὤμους των καὶ ἡ φουστανέλλα των ἀνεμίζεται φρίσσουσα ἀπὸ τὴν φορὰν τῆς προελάσεως.

Ἡλιοκαεῖς τὴν ὄψιν φέρονται χειμαρρωδῶς πρὸς τὴν ἀνάντην ὁδόν, ἐνῷ ὁ ἱδρὼς περιλούει τὸ πρόσωπόν των καὶ κατέρχεται τρέχει τὸ σῶμα των καὶ διαπερᾶτο τὸ ἔνδυμα

Ὑπεράνω τὴν κεφαλὴν των αἱ ὀβίδες διαγράφουν τόξα και ἀναρρήγνονται μὲ δαιμωνιώδη κρότον· τὰ ὑρυμματά των δὲ σκορπιζόμενα εἰς ἀκτῖνα ἱκανὴ ἐκτάσεως πίπτουν πρὸς τὴν γῆν μὲ αἱμοδιψῆ μανίαν.

Ἀλλ' οἱ εὔζωνοι προχωροῦν ἀπτόητοι κεραυνοβόλοι.

*
* *

Εἰς μίαν στιγμὴν ἡ γραφικὴ ἔκτασις τῆς γραμμῆς χάνεται ἀπὸ

τὰ βλέμματα. Νομίζει κανεὶς ὅτι ἤνοιξεν ἡ γῆ καὶ τοὺς κατέπιε. Τίποτε δὲν φαίνεται πλέον εἰς τὸ κενόν.

Τί συνέβη ἄραγε ;

Ἁπλούστατον. Οἱ εὔζωνοι ἐπροχώρησαν ἀρκετὰ καὶ εὗρον τὸ σημεῖον εἰς τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ σταματήσουν. Ἐκέρδισαν ἤδη ἀπόστασιν ἱκανῶν μέτρων.

Διέφυγον τὰ πυρὰ τοῦ Βουλγαρικοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἤδη ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐπαναλάβουν τὰς ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ πεζικοῦ τῶν Βουλγάρων τὸ ὁποῖον εὑρίσκετο ἐστρατοπεδευμένον εἰς τοὺς πρόποδας.

Εὗρον τὸ κατάλληλον σημεῖον τοῦ ἐδάφους, ἐκαμπύλωσαν τὸ σῶμα ἔπεσαν πρηνεῖς ὅπου ὁ καθεὶς εὕρισκε πρόχειρον πρόχωμα ἕνα ὕψωμα μικρόν, ἕνα λίθον, ἕνα θάμνον, μίαν μικρὰν προεξοχὴν τῆς γῆς.

Τὰ μάνλιχερ ἐπαναλαμβάνουσι τὸ ἔργον των λυσσωδῶς. Αἱ σφαῖραι ὡς πύρινα φείδια θολώνουσι καὶ πάλιν τὴν ἀτμόσφαιραν καὶ οἱ συριγμοί των δονοῦν τὸν ἀέρα.

Ἀγὼν πεζικοῦ προστατευόμενος ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ.

Ἔφθασεν ἡ 8η πρωϊνὴ ὥρα. Ὁ ἥλιος ἔχει ὑψωθῆ ἀρκετὰ ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα καὶ αἱ ἀκτῖνες του πίπτουν εἰς τὴν γῆν ὁλόθερμοι.

Εἶνε πρωΐα ἀκόμη καὶ ἐν τοσούτῳ ὁ καύσων εἶνε λίαν αἰσθητός. Εἰς τοῦτο συντελεῖ καὶ τὸ πῦρ τῶν τηλεβόλων καὶ τῶν ὅπλων. Τὸ νερὸ σπανίζει. Καυστικὴ δίψα, μία τῶν σκληροτέρων βασάνων τῆς ἐκστρατείας, στεγνώνει τὰ χείλη καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν στρατιωτῶν.

Νερό. φωνάζουν οἱ διψασμένοι ἥρωες, ὀλίγο νερὸ δὲν ὑπάρχει. Ἐχθρὸς ἀκαταγώνιστος ἡ δίψα. Οὔτε αἱ σφαῖραι αἱ ἀποτελοῦσαι πυρίνην βροχήν, οὔτε αἱ ὀβίδες, οὔτε ὁ καύσων καὶ αἱ κακουχίαι ἐπηρεάζουν τοὺς εὐζώνους.

Θέλουν ὀλίγο νερὸ μόνον.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ δὲν ὑπάρχει.

Αἴφνης μία φωνὴ διατρέχει τὴν γραμμὴν ἑνὸς λόχου.

— Μπροστά μας εἶνε ἡ λίμνη παιδιά. Ἐμπρὸς νὰ τσακίσω-

Κατάληψις τῶν πρὸ τῶν στενῶν τῆς Κρέσνας λόφων.

μεν γρήγορα τοὺς βουλγάρους γιὰ νὰ πᾶμε νὰ βροῦμε ἄφθονο νερό.

Εἶνε ἡ φωνὴ τοῦ ταγματάρχου Βελισσαρίου τοῦ ἥρωος αὐτοῦ ἀξιωματικοῦ, ὅστις εὗρεν ἔνδοξον θάνατον εἰς ἄλλην μάχην ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

Περὶ τὴν 8ην καὶ ἡμίσειαν τῆς πρωΐας διετάχθη γενικὴ ἐπίθεσις.

Τὸ θέαμα ἀποβαίνει ἀπεριγράπτως μεγαλοπρεπὲς κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην.

*
* *

Καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοπέδου ἀνελίσσονται αἱ στρατιωτικαὶ φάλαγγες καὶ λαμβάνουν θέσιν ἐπιθέσεως.

Τὸ πῦρ γενικεύεται καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν καὶ ὁ δαιμονιώδης κρότος τῶν τηλεβόλων ἐν συνδυασμῷ πρὸς τοὺς συριγμοὺς τῶν σφαιρῶν κυριαρχεῖ καὶ δεσπόζει.

Ὁ πολεμικὸς συναγερμὸς εὑρίσκεται εἰς τὸ ὀξύτατον αὐτοῦ σημεῖον.

Οἱ Βούλγαροι βάλλουν διὰ τοῦ πυροβολικοῦ αὐτῶν κατὰ τοῦ κέντρου τῶν Ἑλλήνων, τὸ ὁποῖον ἀναπτυχθὲν τώρα εἰς μεγαλοπρεπῆς φάλαγγας ἡμικυκλικῶς προελαύνει μετὰ ταχύτητος καταπληκτικῆς.

Μέσα εἰς τὸν θόρυβον τῶν σαλπίγγων καὶ εἰς τοὺς ἐκκωφαντικοὺς ἤχους τῶν κανονιῶν, μέσα εἰς τὰ βαρύτατα νέφη κονιορτοῦ διακρίνονται τώρα σκιαὶ κινούμεναι δαιμονιωδῶς χωρὶς διακοπήν, χωρὶς ἀνάπαυλαν.

Φωναὶ ἀξιωματικῶν διασταυροῦνται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ.

— Ἐμπρὸς παιδιά, καὶ τοὺς φάγαμε. Θὰ τοὺς τσακίσωμε, θὰ τοὺς ἐξοντώσωμε.

— Ζήτω ἡ Ἑλλάς, ζήτω ὁ Βασιλεὺς ἀπαντοῦν ἀκάθεκτοι οἱ στρατιῶται.

Τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικὸν ἀνοίγει σφοδρότατον πῦρ κατὰ

τοῦ ἀκατασχέτως προελαύνοντος πεζικοῦ τοῦ κέντρου τῶν Ἑλλήνων.

Αἱ ὀβίδες ἐξαποστέλλονται βροχηδὸν κατὰ τῶν ἑλληνικῶν φαλάγγων.

Ὁ κανονιοβολισμὸς οὗτος ἦτο τόσον σφοδρός, ὥστε πρὸς στιγμὴν ἀνεκόπη ἡ ραγδαία προέλασις.

Ἀλλ' εὐθὺς ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἀναλαμβάνει τὸ θάρρος του καὶ ἐπαναλαμβάνει τὴν προέλασίν του.

Εἰς τὸ δεξιὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ μετώπου σφοδρὸς ἤδη ἄρχεται ὁ ἀγών.

Ἀλλ' ἡ ἀπερίγραπτος τιτανομαχία διεξάγεται εἰς τὸ κέντρον τῆς Ἑλληνικῆς φάλαγγος.

Ἐδῶ τὸ Ἑλληνικὸν πεζικὸν μάχεται ἄνευ τῆς προστασίας τοῦ πυροβολικοῦ, διότι αἱ θέσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπισημανθοῦν εὐκόλως ὅπως συνέβη τοῦτο εἰς τὸ Κιλκίς.

Καὶ διεξάγει τὸ Ἑλληνικὸν πεζικὸν ἀπεγνωσμένον ἀλλὰ καὶ λυσσώδη ἀγῶνα ἄνισον ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν.

Ἔχει νὰ ἀναβῇ ὑψώματα ἐνῷ ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς του ἐκρύγνυνται εἰς μυρία τεμάχια αἱ ὀβίδες.

Ἀλλ' οὐδὲ ἐπὶ μίαν στιγμὴν σκέπτεται ὑποχώρησιν, ἢ διακοπὴν τῆς προελάσεως κἂν.

Ὁ ἀγὼν πυροβολικοῦ πρὸς πεζικόν, χωρὶς τὸ πεζικὸν τοῦτο νὰ προστατεύηται ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ του, ἀποβαίνει ὄντως ἀπεριγράπτως τρομακτικὸς καὶ φρικιαστικός.

Βλέπει τις νὰ πίπτουν ἄνδρες ἐδῶ καὶ ἐκεῖ χωρὶς αὐτοὶ νὰ δύνανται νὰ κάμουν χρῆσιν τῆς ἀναλόγου ἀμύνης.

Γονατίζουν τώρα διὰ νὰ ἀντεπεξέλθουν κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πεζικοῦ, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται εἰς μικρὰν σχετικῶς ἀπόστασιν.

Ὅλοι ἐχάθησαν ὡς ἐκ συνθήματος.

Οὐδεὶς ἔχει τὴν στάσιν τοῦ ὀρθίως πυροβολοῦντος.

Πεσμένοι κάτω εἰς τὸ ἔδαφος πρηνεῖς μόλις ἀφήνουν τὴν κεφαλὴν νὰ προέχῃ ὀλίγον ἀπὸ τὸ φυσικὸν πρόχωμα.

Εἶνε ἀνάγκη πρὸς τοῦτο.

Αἱ σφαῖραι συρίζουσαι πίπτουν ἐμπρός των, ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια των καὶ ἀνασκάπτουν τὸ ἔδαφος καὶ ἀνασηκώνουν τὸν κονιορτόν.

Ἐνίοτε περνοῦν καὶ ἀγγίζουν τὸ ἄκρον τοῦ πηληκίου καὶ εἰς ἄλλους ποῦ εἶνε ἀσκεπεῖς ἀφήνουν ἕνα ἔγκαυμα εἰς τά ὑγρὰ ἀπὸ ἱδρῶτα καὶ αἰχμηρὰ ἀπὸ τὴν κακουχίαν μαλλιά των.

Οἱ στρατιῶται ἀστειεύονται μὲ τῆς διακριτικές αὐτές σφαῖρες αἱ ὁποῖαι τόσον φιλοφρόνως περνοῦν ἀπ' ἐπάνω των, ἀπ' ἐμπρὸς των, ἀπὸ τὰ πλάγια των χωρὶς νὰ τοὺς ἐγγίζουν.

Τα Μάλινχερ μαίνονται τώρα καθ' ὅλην τὴν γραμμήν.

Ὁμοβροντίαι δονοῦν τὸν ἀέρα καὶ αἱ σφαῖραι διασταυροῦνται εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς διαχωρήσεως τῶν δύο στρατῶν.

Ἕνας στρατιώτης θελήσας νὰ ὑψωθῇ ὀλίγον ὑπεράνω τοῦ προστατευτικοῦ του ὀχυρώματος δέχεται κατὰ μέτωπον μίαν ἐχθρικὴν σφαῖραν.

Τὸ μάνλιχερ πίπτει ἀπὸ τὰς χεῖρας του, κλονίζεται ζητεῖ νὰ ἐντείνει τὰς δυνάμεις του καὶ νὰ στηριχθῇ ἀλλὰ τοῦ εἶνε ἀδύνατον.

Ἡ ζωὴ τὸν ἐγκαταλείπει καὶ τὸ πρόσωπόν του πνίγεται εἰς τὸν κρουνὸν τοῦ αἵματος ποῦ ἀναβλύζει ἀπὸ τὴν ἀνοιχθεῖσαν πληγήν.

Κλίνει ἠρέμα τὴν κεφαλὴν καὶ ἐκπνέει.

Ὁ παρακείμενός του στρέφεται ρίπτει ἕνα βλέμμα λοξὸν εἰς τὸν ἄψυχον σύντροφόν του καὶ εὐθὺς ἐπαναλαμβάνει τὸ ἔργον του.

— Ὁ Θεὸς νὰ τὸν συγχωρήσῃ, ψιθυρίζει καθ' ἑαυτὸν καὶ ἁπλώνει τὸ χέρι του παίρνει ὀλίγο χῶμα καὶ τὸ ρίχνει ἐπάνω του.

Ἰδοὺ μία σύντομος τραγωδία ἡ ὁποία ὅμως δέν ἔχει καμμίαν πλέον σημασίαν, μέσα εἰς τηv ἀπέραντον τὴν ἄφθαστον τραγωδίαν ποῦ ἐξελίσσεται εἰς τόσην ἔκτασιν, ἐκείνην τὴν ὥραν.

*
* *

Μετὰ ἀγῶνα ἡμισείας ὥρας μία φωνὴ ἀκούεται μέσα εἰς τὸν θόρυβον.

— Ἐμπρός!

Εἶνε ἡ διαταγὴ τῶν μεράρχων ἡ ὁποία ἐπαναλαμβάνεται ὡς ἠχὼ θριάμβου ἀπὸ ὅλους τοὺς διοικητὰς τῶν ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων μονάδων.

Μία γραμμὴ ὀρθοῦται τώρα ὡς ἕνα σῶμα καὶ τὸ Ἑλληνικὸν στρατόπεδον ἐμφανίζεται ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ θαυμαστῇ αἴγλῃ.

Ὅλοι κύπτουν μὲ τὰ ὅπλα προτεταμένα καὶ ρίπτονται ἀκάθεκτοι πρὸς τὰ ἐμπρός.

Ἀφήνουν τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, ἀφοῦ κατώρθωσαν νὰ ἀπωθήσουν τὸ ἐχθρικὸν πεζικὸν καὶ τρέπονται μὲ πηδήματα πρὸς τὰ πρόσω διὰ νὰ κερδίσουν νέον ἔδαφος.

Καὶ προχωρεῖ τὸ στράτευμα σύσσωμον, ἐνῷ ὄπισθέν του τρέχουν οἱ τραυματιοφορεῖς διὰ νὰ ἀναζητήσωσι τὰ θύματα ἀνάμεσα εἰς τοὺς θάμνους καὶ τὰ χανδάκια.

Περισυλλέγουν ὅ,τι εὑρίσκουσι ἐμπρός των. Ἀρχίζει τώρα ἄλλη σκηνὴ τραγική.

Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὰ φορεῖα παραλαμβάνουν τούς τραυματίας καὶ φεύγουν μὲ ταχύτητα ἀνάμεσα ἀπὸ ἀνώμαλα καὶ πετρώδη ἐδάφη.

Αἱ φάλαγγες τρέχουν ἀκόμη καὶ εἰς ἓν ἄλλο σημεῖον κάμπτονται καὶ ὀχυροῦνται.

Τὸ ἑλληνικὸν πυροβολικὸν εὑρίσκει τέλος κατάλληλον ἔδαφος καὶ ἀρχίζει νὰ παρατάσσηται μετὰ σπουδῆς.

Τὰ πυροβόλα ἑτοιμάζονται εἰς ὀλίγας στιγμάς, τὰ πάντα εἶνε ἕτοιμα.

— Πρῶτον πυροβόλον πῦρ. Ἀντηχεῖ ἡ διαταγὴ τοῦ διοικοῦντος τὴν πυροβολαρχίαν καὶ παραχρῆμα ἤδη ἦχος ἀντηχεῖ εἰς τὸ κενὸν καὶ ἡ ὀβὶς ἀποστέλλεται πρὸς τὸ βουλγαρικὸν στρατόπεδον.

— Πρώτη βολή! ἀναφωνεῖ ὁ πυροβολητὴς τοῦ πρώτου πυροβόλου.

— Δεύτερον πυροβόλον πῦρ. Ἡ αὐτὴ σκηνὴ ἐπακολουθεῖ καὶ ἐπαναλαμβάνεται ἀδιακόπως ἀπὸ ὅλα τὰ πυροβόλα.

Εὑρέθη ὁ στόχος ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ.

— Πῦρ ταχὺ ἀκούεται τώρα, ἡ διαταγὴ τοῦ διοικητοῦ.

Τὰ πυροβόλα μαίνονται βάλλοντα κατὰ βούλησιν.

Σφοδρὰ μονομαχία πυροβολικοῦ διεξάγεται ἐπὶ πολλὴν ὥραν.

Αἱ ὀβίδες διασταυροῦνται εἰς τὸ κενὸν καὶ σκάζουν ἐμπρὸς εἰς τὰ ἀντιμέτωπα στρατεύματα, φέρουσαι τὸν ὄλεθρον, τὸν θάνατον, τὴν καταστροφήν.

Καὶ ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς σφοδρὰ διεξάγεται μονομαχία πυροβολικοῦ, ἀφ' ἑτέρου μαίνονται κάτω τὰ μάνλιχερ.

Εἰς μίαν στιγμὴν ὕποπτοι κινήσεις παρατηροῦνται εἰς τὸ βουλγαρικὸν στρατόπεδον.

Μία ἀόριστος σύγχυσις ἀρχίζει νὰ ἐπικρατῇ.

Τὸ ἑλληνικὸν πυροβολικὸν ὑπέρτερον τοῦ βουλγαρικοῦ κατορθώνει νὰ κατισχύσῃ τέλος.

Μία ὀβὶς ἑνὸς ἑλληνικοῦ πυροβόλου διευθύνεται τόσον εὐθέως καὶ εὐστόχως, ὥστε εἰσέρχεται εἰς τὸ στόμιον ἑνὸς βουλγαρικοῦ πυροβόλου καὶ τὸ θέτει ἐν ἀχρηστίᾳ.

Ὀλίγαι ὀβίδες ἀκόμη καὶ τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικὸν ἀρχίζει νὰ ἀραιώνῃ τὰ πυρά.

Ἤδη τὸ ἑλληνικὸν πεζικὸν ἔχει προχωρήσει ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε εὑρίσκεται ἐκτὸς τῶν πυρῶν τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ.

Ἀγωνία συνέχει τότε τοὺς πάντας.

Ἡ μάχη φαίνεται διανύουσα τὸ τελευταῖον αὐτῆς στάδιον.

Αἱ φάλαγγες τοῦ ἑλληνικοῦ πεζικοῦ ἀνορθούμεναι καὶ πάλιν προχωροῦν ἐν ταχύτητι καὶ πλησιάζουν εἰς μικρὰν ἀπόστασιν.

Ἡ ἀγωνία ἐπιτείνεται.

Παρέρχεται ὀλίγη ὥρα καὶ αἱ βουλγαριγαὶ φάλαγγες φαίνονται κλονιζόμεναι προφανῶς.

Ὀλίγον ἀκόμη χρονικὸν διάστημα μεσολαβεῖ καὶ τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικὸν σιγᾷ.

Ἐπικρατεῖ τότε πλήρης ἀταξία καὶ σύγχυσις. Οἱ Βούλγαροι βλέποντες ὁλονὲν προχωροῦσαν τὴν ἑλληνικὴν προέλασιν κλονίζονται, ταράσσονται καὶ ἀποφασίζουν ὑποχώρησιν.

Πῦρ θεριστικὸν ταχύτατον, ἀδιάκοπον ἐκ μέρους τοῦ ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ δονεῖ τὸν αἰθέρα.

Ἡ μάχη φαίνεται κριθεῖσα ὁριστικῶς ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων.

Αἱ φάλαγγες τῶν Ἑλλήνων πεζῶν ἔχουν πλησιάσει τόσον,

ὥστε ἀπόστασις μικρὰ διαχωρίζει αὐτὰς ἀπὸ τῆς βουλγαρικῆς παρατάξεως.

Ἐπίθεσις διὰ τῆς λόγχης

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην διατάσσεται γενικὴ ἐπίθεσις διὰ τῆς λόγχης. Τιτανομαχία τοῦ Κιλκὶς πρόκειται νὰ ἐπαναληφθῇ ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ ἀγροίᾳ μεγαλοπρεπείᾳ.

Κραδαίνονται τώρα αἱ λόγχαι ἀνασυρόμεναι ἐκ τοῦ κολεοῦ καὶ μετὰ δαιμονιώδους θορύβου τοποθετοῦνται ἐπὶ τῶν μάνλιχερ.

Ἐμπρὸς ἐπάνω τους !

Μία ἀπέραντος γραμμὴ ἀνελπισμένη ἡμικυκλικῶς κινεῖται μὲ θεμελιώδη ταχύτητα πρὸς τὰ ἐμπρὸς ὑπὸ θερμότατον ἥλιον καὶ καύσωμα ἀφόρητον.

Ἐδῶ εὔζωνοι ἐκεῖ ἱππεῖς παρέκει πεζοί μία θάλασσα ἀπὸ χακί φερομένη μὲ ὁρμὴ πρὸς τὰ πρόσω, ὡς νὰ ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν μαινομένου βορᾶ.

Θέαμα ἐκτάκτου γραφικότητος, ἀλλὰ καὶ ἀπεριγράπτου φρίκης.

Καμπυλούμενοι οἱ ἄνδρες τοῦ Ἑλληνικοῦ πεζικοῦ μελαμψοὶ καὶ ἀγριωποί τρέχουν πρὸς τὰ ἐμπρός ὡς μαινόμενοι.

Εἰς τὸ βλέμμα των διακρίνεται τὸ μένος τῆς ψυχῆς καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ θριάμβου.

Ὑπὸ τὸ ἄπλετον φῶς τοῦ καυστικοῦ ἡλίου, διαγράφονται φρικιασμικαί, ἀνατριχιαστικαί ἀπαίσιαι αἱ λάμψεις τῶν λόγχων.

Ἐξ ὅλων τῶν σημείων προχωροῦν ἀκάθεκτοι.

Οἱ Βούλγαροι ἐπιμένουν ἀκόμη παρ' ὅλην τὴν σύγχυσιν παρ' ὅλον τὸν πανικόν.

Χάλαζα μύδρων καὶ βροχὴ σφαιρῶν καθίσταται ἀνίσχυρος, νὰ ἀποκόψῃ τὴν ὁρμητικότητα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιθέσεως.

Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ὁ θάνατος εὑρίσκει θύματα τὰ ὁποῖα κυλίονται αἱμόρφυτα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, σφάγια ἔνδοξα εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος.

Πλησιάζουν τὰς ἐχθρικὰς γραμμὰς χωρὶς καθόλου νὰ καμφθοῦν.

Εἰς μίαν στιγμὴν τὸν δαιμονιώδη κρότον τοῦ τουφεκιοῦ, τοῦ μυδραλλιοβόλου καὶ τοῦ πυροβόλου συνοδεύει τὸ γενικὸν τραγοῦδι τῶν ἡρώων καὶ ἐφορμοῦν μὲ λύσσαν, μὲ μανίαν κατὰ τοῦ δλονὲν κλονιζομένου ἐχθροῦ.

Ὅλη ἡ ἑλληνικὴ παράταξις δέν καίεται μόνον ἀπὸ πυρά, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀκράτητον ἐνθουσιασμόν.

Οἱ ἄνδρες ἐπιτίθενται ψάλλοντες ἀντιβουλγαρικὰ ἄσματα.

«Τοῦ Βουλγαρισμοῦ ἡ ψώρα Μακεδόνας δέν μολύνει οὔτε τοὺς ἀπομακρύνει ἀπὸ τοῦ Ἑλληνισμοῦ» ἦτο τὸ γενικὸν ἐμβατήριον, μὲ τὸ ὁποῖον ἐρρίπτοντο διὰ τῆς λόγχης κατὰ τῶν ἐχθρικῶν χαρακωμάτων.

Μέσα εἰς τὸν ἀπαίσιον συριγμὸν τῶν σφαιρῶν καὶ εἰς τὸν δαιμονιώδη θόρυβον τῶν ὀβίδων οἱ νεώτεροι Ἕλληνες προχωροῦν μὲ τὸ τραγοῦδι εἰς τὴν νίκην καὶ τὸν θάνατον.

Τὰ κατορθώματα τῶν ἀθανάτων τοῦ Εἰκοσιένα ἀσφαλῶς ἔχουσι τὴν αἴγλην.

Ὁ Διάκος εἰς τὴν γέφυραν τῆς Ἀλαμάνας δὲν ἔκαμε τίποτε περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι ἔκαμεν ἕνας ἥρως τοῦ Κιλκὶς καὶ τῆς Δοϊράνης.

Εἶνε καιρὸς νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι τὸ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς παρεγνωρίζετο μέχρι τοῦδε.

Ἕνας στρατιώτης προχωρῶν ἀκαθέκτως ὄρθιος κατὰ τῶν προχωμάτων τῆς Δοϊράνης, ἐτραυματίσθη θανασίμως εἰς τὸ στῆθος.

Οἱ νοσοκόμοι τρέχουν νὰ τὸν διακομήσουν εἰς τὸ πλησιέστερον χειρουργεῖον, ἀλλ' ἐκεῖνος στρέφων τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τοὺς περιστοιχίσαντας αὐτόν, λέγει :

«Δὲν ἔχω τίποτε· θέλω μόνον νὰ μάθω ἂν φεύγουν οἱ βούλγαροι.

— Τοὺς φάγαμε, ἀπαντοῦν οἱ νοσοκόμοι.

— Δόξα σοι ὁ Θεός, ἀνέκραξεν ὁ στρατιώτης καὶ ἀπέθανε τὸν ὡραῖον θάνατον τοῦ ἥρωος. Καὶ τὴν τελευταίαν του στιγμὴν τὴν ἀφιέρωσε διὰ τὴν πατρίδα του ὁ γενναῖος ἐκεῖνος τῆς πατρίδος

πρόμαχος. Ἐλησμόνησε καὶ γονεῖς καὶ συγγενεῖς καὶ τίς οἶδε ποίας ἄλλας προσφιλεῖ, ὑπάρξεις.

Τοιουτοτρόπως ἀκαθέκτως πλέον προχωρῶν ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ μὲ ἑδραίαν τὴν πεποίθησιν ἐπὶ τὴν νίκην κατώρθωσε νὰ ἀπωθήσῃ τούς Βουλγάρους ἀπὸ τὰ περισσότερα ὑψώματα, ἐγκαταλείποντας ὅπλα καὶ πυροβόλα εἰς χεῖρας τῶν νικητῶν.

Καὶ φεύγοντες οἱ Βούλγαροι ἀπὸ τὰ ὑψώματα τὰ ὁποῖα μέχρι τοῦδε κατεῖχον κατώρθωνον νὰ ἀνασυντάσσωνται καὶ νὰ καταλαμβάνουν τὰ ἀμέσως κατόπιν ὑψώματα καὶ ἰδίως πρὸς δυσμάς.

Ἀλλ' ἡ Ἑλληνικὴ προέλασις δὲν σταματᾷ ἵνα μὴ δώσῃ οὐδὲ στιγμῆς ἀναπνοὴν εἰς τοὺς Βουλγάρους.

Περὶ τὴν 2αν μεταμεσημβρινὴν ὥραν εἰς μίαν γενικὴν προέλασιν διὰ τῆς λόγχης, ἡ παράταξις τῶν Βουλγάρων ἐκλονίσθη ἐντελῶς. Ὁ ἀγὼν εἶχε κριθῆ. Τότε ἐξετυλίχθη τὸ μεγαλοπρεπέστατον καὶ γραφικώτατον θέαμα, τοῦ ἐχθροῦ φεύγοντος καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ καταδιώκοντος αὐτὸν κατὰ πόδας μετὰ πρωτοφανοῦς λύσσης καὶ ἐν μέσῳ ἀλλαλαγμῶν θριάμβου.

Ἄτακτος φυγή. – Ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς διχαζόμενος.

Αἱ Βουλγαρικαὶ στρατιαὶ εὐθὺς ὡς ᾐσθάνθησαν ὅτι τὸ πυροβολικόν των ἔπαυσε πλέον νὰ βάλῃ ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, ἀπεφάσισαν τὴν ὑποχώρησιν, ἡ ὁποία, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, ἐγένετο ἐν πλήρει ἀταξίᾳ.

Τὴν ὥραν τῆς ὑποχωρήσεως, αἱ ἑλληνικαὶ στρατιαὶ εὑρίσκοντο εἰς μικροτάτην ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν Βουλγάρων.

Εἰς τοὺς τελευταίους λοιπὸν τούτους δὲν ἐδίδετο καιρὸς τακτικῆς ὑποχωρήσεως καθόσον καὶ ἡ ἐλαχίστη χρονοτριβὴ ἀπέβαινε λίαν ἐπικίνδυνος καὶ ἐκ τῆς κυκλωτικῆς κινήσεως τὴν ὁποίαν ἐπεχείρουν οἱ Ἕλληνες μὲ προφανῆ σκοπὸν νὰ ζωγρήσωσιν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρους ἐκ τῶν ἐχθρῶν.

Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἡ ἐπικρατήσασα σύγχυσις καὶ ὁ πανικὸς ὅστις ἐξηνάγκασε τοὺς βουλγάρους νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰ ὑψώματα, ἀφήνοντες τὰ πυροβόλα αὐτῶν εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ.

Τὸ γεγονὸς ὅτι ἀφῆκαν τὰ πυροβόλα αὐτῶν πλήρη εἶνε ἱκανὸν νὰ βεβαιώσῃ μέχρι ποίου σημείου σημείου ἔφθασεν ὁ πανικὸς αὐτῶν.

Ἡ τρίτη μεραρχία ἐν τῇ ὁρμητικῇ της ἐπελάσει κυριεύει ὀκτὼ πυροβόλα διαμετρήματος 8,5, καὶ ἕτερα τέσσαρα κυριεύει ἡ δεκάτη μεραρχία.

Ἀληθῆ πανωλεθρίαν ὑπέστησαν κατὰ τὴν φυγήν των οἱ Βούλγαροι.

Τὸ ἑλληνικὸν πυροβολικὸν ἀντιληφθὲν τὸν κλονισμὸν τῶν ἐχθρικῶν τάξεων κατ᾽ ἀρχάς, καὶ τὴν προετοιμασίαν πρὸς ὑποχώρησιν, ἤρχισε ταχύτατον καὶ πυκνότατον πῦρ κατ᾽ αὐτῶν, τὸ ὁποῖον μετεβλήθη εἰς θεριστικὸν εὐθὺς ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς φυγῆς τῶν Βουλγάρων.

Τὰ ἑλληνικὰ πυροβόλα συστρεφόμενα ῥιπιδοειδῶς καὶ ἀενάως βάλλοντα συνέτριβον κυριολεκτικῶς τὸν ἐχθρὸν ἐν τῇ ἀτάκτῳ φυγῇ του.

Καὶ τὸ θέαμα τῆς φυγῆς καὶ τῆς καταδιώξεως ἀπέβαινε πράγματι ἐκτάκτως τραγικὸν ἐν τῇ μεγαλοπρεπῇ ἀνελίξει του.

Ἔβλεπέ τις κύματα στρατιωτῶν Βουλγάρων νὰ κατέρχωνται ὡς ὑπὸ λύκων καταδιωκόμενα πρόβατα ἐκ τῶν ὑψωμάτων πρὸς τὰς κάτωθεν κοιλάδας καὶ ἀνέρχωνται πάλιν ὡς ἀλλόφρονες πρὸς ἄλλα ὑψώματα, τὰ ὁποῖα εὕρισκον εἰς τὸν δρόμον των.

Ἐδῶ πίπτουν τινὲς ἀπὸ τὸν κάματον, ἐκεῖ κυλίονται ἄλλοι εἰς τὸν κονιορτόν, καὶ τὰ σώματά των παρασυρόμενα φέρονται ἐκ τῶν ὑψωμάτων πρὸς τὰ κάτω, ἄμορφα πλέον καὶ αἱμάσσοντα, παρέκει ἐκπνέουν ἄλλοι αἱμόζοντες.

Ὁ καθεὶς σκέπτεται περὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ σαρκίου καὶ τρέχει πρὸς τὰ ἐμπρός ἀδιαφορῶν ἂν κατὰ τὴν ὁρμήν του παρασύρῃ τοὺς ὁμοεθνεῖς του, καὶ ἃς συνθλίβῃ τὰ σπλάγχνα των.

*
* *

Θέαμα ἀταξίας ἐπιβαλλόμενον ἐκ τῶν περιστάσεων καὶ τοῦ αἰσθήματος τῆς αὐτοσυντηρήσεως.

Καὶ ὄπισθεν τῶν φευγόντων ὁ διώκτης ἀπηνὴς καὶ ἀκούραστος καὶ ὁρμητικός καὶ λυσσώδης μὲ τὸ δρέπανον τοῦ θανάτου φέρεται μετὰ βοῆς καὶ θορύβου ἐνσπείρουν τὸν πανικόν.

Πετοῦν τοὺς γυλιούς των οἱ Βούλγαροι διὰ νὰ ἀπαλλάξουν τὸ σῶμα τοῦ ἄχθους καὶ νὰ καταστήσουν αὐτὸ δυνατώτερον.

Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἔχουν ἀνάγκην ταχυτέρας φυγῆς.

Ρίπτουν τότε τὰ μάνλιχερ καὶ ποοχωροῦν τώρα χωρὶς νὰ βλέπουν ὀπίσω των, χωρὶς νὰ ὑποπτεύωνται ἄλλους κινδύνους ἐμπρός των.

Ἐν τῇ τυφλῇ φυγῇ των κυλίονται εἰς βαθεῖς χάνδακας καὶ καὶ εὑρίσκουσιν ἐκεῖ ἄδοξον θάνατον καὶ μυστικὸν τάφον.

Στρώνεται τὸ ἔδαφος ἀπὸ ὅπλα ἀπὸ ξίφη ἀπὸ διάφορα ἄλλα ἀντικείμενα πολέμου.

Καὶ ἐκ τῶν ὄπισθεν οἱ Ἕλληνες συλλέγουν ὅ,τι δυνηθοῦν.

Φθάνουν πρὸ τῆς εἰρηνικῆς λίμνης τῆς Δοϊράνης.

Ἐν τῇ ἀκρατήτῳ φυγῇ των δὲν ἀντιλαμβάνονται τὸν κίνδυνον τοῦτον, καὶ χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσουν πίπτουν πολλοὶ ἐντὸς αὐτῆς καὶ εὑρίσκουν ὑγρὸν τάφον ὑπὸ τὰ ὕδατα.

Κατὰ τὴν ἄτακτον ἐκείνην φυγήν των οἱ Βούλγαροι ἠκολούθησαν δύο γραμμάς.

Τὸ μεγαλύτερον τμῆμα αὐτῶν ἐτράπη βορείως τῆς Δοϊράνης πρὸς τὴν Ρτρώμνιτσαν ἄλλο δὲ μικρότερον τμῆμα αὐτῶν ἔλαβε τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸ Δεμίρ Ἰσάρ ἀνατολικῆς τῆς Δοϊράνης διὰ τῶν στενῶν τοῦ Τεπέ.

Ἵνα ὑποστηρίζουσι τὴν ὑποχώρησίν των οἱ Βούλλαροι παρέταξαν μίαν πυροβολαρχίαν εἰς τὰ ὑψώματα τὰ κείμενα ἐκεῖθεν τῆς λίμνης.

Ἐν τοιαύτῃ ἡ φυγὴ καὶ ἡ ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων καταδίωξις δὲν ἠμπόδισεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ προβῶσιν εἰς τὰς συνήθεις ὠμότητας αὐτῶν.

Ἔσφαξαν ὅσους ἠδυνήθησαν μεταβάντες δὲ εἰς τὸ ἐπισκοπικὸν μέγαρον συνέλαβον τὸν μητροπολίτην Δοϊράνης (Πολιανῆς) τὸν ὁποῖον ἐζώγρησαν.

Εἶνε ἀξιοθαύμαστος ἡ ψηχραιμία καὶ τὸ θάρρος τοῦ μητροπολίτου τὴν στιγμὴν τῆς συλλήψεώς του.

Ὁ Ἕλλην ἱεράρχης ἰδὼν πρὸ αὐτοῦ τοὺς ἐχθροὺς τῆς φυλῆς του, καὶ μαντεύσας τὴν τύχην του δὲν ἐδοκίμασε νὰ ἀντιστῇ οὔτε νὰ ἐκλιπαρήσῃ τὸν οἶκτον καὶ τὴν μεγαψυχίαν τῶν δημίων του.

Ἐν μιᾷ στιγμῇς ἀπὸ τὸν νοῦν τοῦ εὐγενοῦς ἱεράρχου παρήλασε ὡς ρομφαία ὁλόκληρον τὸ πάνθεον των μεγάλοι δὲ τῶν κληρικῶν τῆς φυλῆς του, ἀπὸ τοῦ ἐνδόξου πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε.' μέχρι τοῦ τραγικοῦ μαρτηρίου του συγχρόνου ἐπισκόπου Γρεβενῶν Αἰμιλιανοῦ, καὶ ἀνελογίσθη ὅτι τοιοῦτος εἶνε ὁ κλῆρος τῶν Ἑλλήνων ρασοφόρων.

Ἔστη στερρῶς καὶ ἀκλόνητος εἰς τὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν ἔταξεν αὐτόν ἡ Πατρὶς καὶ ἡ θεία συγκατάβασις, ἤρεμος, γαλήνιος, ἀπαθής, ἀπαράμιλλος καὶ ὑπέροχος ἥρως τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ποιμνίου του, ἠτένιζε πρὸς τὸν θάνατον μετὰ περιφρονήσεως ἔβλεπεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν ὑψηλοτέραν τῶν Χερουβεὶμ ἐν τῇ θαμβωτικῇ αἴγλῃ τῆς δόξης κρατοῦσα τὸν ἀμάραντον τῆς δόξης στέφανον ἕτοιμον νὰ ἀποθέσῃ αὐτὸν ἐπὶ τῆς σεβασμίας κεφαλῆς του.

Ἀπτόητος καὶ ἀτάραχος ἐδέχθη τοὺς βεβήλους καὶ καὶ ἐνῷ ἐκεῖνοι ἀσεβέστατα ἔθεσαν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ ὀρθοδόξου Ἕλληνος ἱεράρχου, ἐκεῖνος ἀποτεινόμενος πρὸς αὐτοὺς εἶπε μετὰ φωνῆς σθεναρᾶς καὶ στεντωρίας οἱονεὶ παλινωδῶν τοὺς ὑστάτους λόγους τοῦ πρωτομάρτυρος Ρήγα τοῦ Φερραίου :»

«Δὲν σᾶς φοβοῦμαι οὔτε μὲ πτοεῖ ὁ θάνωτος. Τοιαύτην ἀνέμενον τύχην Ἡ πατρίς μου ἔχει ἄλλους ἱερωμένους διὰ νὰ συνεχίσουν τὴν δόξαν αὐτῆς.

Καὶ παρεδόθη μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς εἰς τοὺς ἀσεβεῖς ὁ γενναῖος οὗτος καὶ ὑπερήφανος πρόμαχος τῆς ὀρθοδοξίας.

Παραδόξως οἱ Βούλγαροι δὲν ἐκακοποίησαν τὸν Ἕλληνα ἱεράρχήν, ἤγαγον ὅμως τοῦτον δέσμιον διὰ τῶν ὁδῶν, μετὰ τούτου

δὲ συνέλαβον καὶ ἐζώγρισαν καὶ δεκαπέντε ἄλλους προκρίτους ἕλληνας κατοίκους τῆς Δοϊράνης.

Ὁ ἱεράρχης καθὼς καί οἱ ζωγριθέντες ἕλληνες διεσώθησαν εὐτυχῶς καὶ ἀπεδόθησαν βραδύτερον ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

Κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἄπειρα λάφυρα περιῆλθον εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων.

Τὰ ὑψώματα μετὰ τῶν κλιτύων αὐτῶν, αἱ κοιλάδες καὶ αἱ χαράδραι ἐστρώθησαν δι' ὅπλων καὶ πολεμεφοδίων.

Τὴν 3ην ἀπογευματινὴν ὥραν τῆς 23ης Ἰουνίου ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς θριαμβευτὴς καὶ νικηφόρος εἰσήρχετο εἰς τὴν πόλιν τῆς Δοϊράνης ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν σαλπίγγων καὶ τὰ ᾄσματα τῶν στρατιωτῶν.

Ἀμέσως ἠνοίχθησαν αἱ οἰκίαι καὶ τὰ καταστήματα, οἱ δὲ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης περίτρομοι κάτοικοι ἐξεχύθησαν εἰς τὰς ὁδοὺς δακρύοντες ἐκ χαρᾶς καὶ δοξάζοντες τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἀπολύτρωσιν αὐτῶν, ἐκ τοῦ τυραννικοῦ βουλγαρικοῦ ζυγοῦ.

Καὶ τώρα ἐκεῖ ποῦ πρὸ ὀλίγων ἀκόμη στιγμῶν τὸ πᾶν ἐδονεῖτο καὶ ἔτρεμε ἀνέτειλεν ἡ θεσπεσία γαλήνη τῆς ἐλευθερίας.

Τὸ τηλεβόλον εἶχε σιγήση αἱ σφαῖραι δὲν διέσχιζον πλέον τὸν ἀέρα, ἡ ἀτμόσφαιρα ἀπηλλάγη τοῦ καπνοῦ καὶ κονιορτοῦ καὶ ὑπὸ τὴν διαύγειαν τοῦ ὡραίου δειλινοῦ ἐξελίσσετο ἤρεμος καὶ ἀκύματος ἡ γραφικὴλίμνη ἀντικατοπρίζουσα καὶ εἰς τὴν στιλπνήν της ἔκτασιν τὴν λευκὴν πόλιν ἐλευθέραν πλέον καὶ ἑλληνικήν.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐκτάκτως ὡραία ἡπλώθη ἡ δείλη ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἔκτασιν τῆς Δοϊράνης.

Μέσα ἀπὸ τοὺς καπνοὺς τῶν τηλεβόλων καὶ ἀπὸ τὸν σάλον τοῦ πολέμου ὑπερήφανος καὶ γραφικὴ ἐπρόβαλεν ἡ ὡραία πόλις, κατωπρισθεῖσα φιλαρέσκως εἰς τὰ ἀκτινοβολοῦντα ὕδατα τῆς λίμνης, ἐπάνω εἰς τὰ ὁποῖα ἀντηνακλῶντο εἰς σμαραγδίνους καὶ εἰς χρυσᾶς ἀποχρώσεις αἱ πορφυρικαὶ ἀνταύγειαι τοῦ ξανθοῦ ἡμερησίου ἄστρου.

Τὸ ἑσπέριον φῶς ἤρεμον καὶ γλυκὺ διεχύνετο ἐπάνω καὶ τὰ ἥσυχα τώρα ὑψώματα ὅπου θριαμβευτικὴ καὶ ὑπερήφανος ὑψοῦτο

ἡ κυανόλευκος ἀνεμιζομένη εἰς γόητας κυματισμοὺς ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν πνοὴν τῆς ἑσπερινῆς καὶ μυροβόλου αὔρας.

Ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι ὁ δύων ἥλιος συνεκέντρωσεν ὅλην τὴν χρυσῆν του χροιὰν ἐπάνω εἰς τὴν ἐλευθερωθεῖσαν πόλιν, σὰν νὰ ἤθελε νὰ πανηγυρίσῃ μαζύ της τὴν ἐλευθερίαν.

Κατὰ μῆκος τῆς ὄχθης κάθηνται τώρα οἱ Ἕλληνες στρατιῶται τῆς κατοχῆς καὶ συνδιαλέγονται μὲ τὰς οἰκοδεσποίνας καὶ τὰς νεάνιδας αἱ ὁποῖαι νομίζουν ὅτι διατελοῦν ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν ἑνὸς θελκτικωτάτου ὀνείρου.

Ἀκόμη δὲν τὸ πιστεύουν ὅτι ἔφυγεν καὶ ὅτι ἡ Ἑλλὰς κατέλαβε τὴν πόλιν των.

Καὶ τὴν νύκτα ἐκείνην κανεὶς δὲν ἐκοιμήθη.

Ἦτο νὺξ γενικῆς χαρᾶς πανηγυρικοῦ συναγερμοῦ.

Ἐπάνω εἰς τὰ δημόσια κτίρια τῆς Δοϊράνης κολποῦται ὑπὸ τὴν νυκτερινὴν αὔραν ἡ σημαία τοῦ Σταυροῦ.

Ἡ Δοϊράνη εἶνε ἑλληνική.

Ἡ χαρὰ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου. — Ἡ σημασία τῆς καταλήψεως τῆς Δοϊράνης, — Τροφαὶ καὶ πολεμοφόδια εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ νέα καταπληκτικὴ ἐπιτυχία τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατάληψις τῆς Δοϊράνης ἀνεκοινώθη εὐθὺς εἰς τὸ στρατηγεῖον διὰ τοῦ ὀπτικοῦ τηλεγράφου.

Ἀνέκφραστος ὑπῆρξεν ἡ χαρὰ τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Κωνσταντίνου ἐπὶ τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς περιλάμπρου νίκης.

Διὰ νέων ἐνθουσιωδῶν λόγων ἐξεδήλωσε τὴν χαρὰν καὶ τὸν θαυγασμόν του εἰς τοὺς περστοιχίζοντας αὐτὸν ἀξιωματικοὺς τοῦ ἐπιτελείου του διὰ μυριοστὴν φορὰν ὁ Ἕλλην Ἀρχιστράτηγος ἐξέφρασε τὴν πεποίθησίν του ἐπὶ τῇ τελικῇ νίκῃ.

Εὐθὺς κατόπιν ἐπέβη τοῦ σιδηροδρόμου καὶ μετέβη εἰς Δοϊράνην.

Εἰς τοὺς συνοδεύοντας Αὐτὸν ἔλεγε·

— Τόσον δρόμον ἐπῆραν οἱ Βούλγαροι, ποῦ οὔτε μὲ τὸν σιδηρόδρομον δὲν εἰμποροῦμεν νὰ τοὺς φθάσωμεν.

Εἰς τὸ Κιλιντὰρ ἡ Α. Μ. συνήντησε μίαν ἁμαξοστοιχίαν πλήρη Ἑλλήνων τραυματιῶν.

Οἱ ἔνδοξοι καὶ γενναῖοι πρόμαχοι ἀντιληφθέντες τὸν Βασιλέα των ἤρχισαν ζητωκραυγάζοντες ἐνθουσιωδῶς.

— Καὶ στὴ Σόφια Μεγαλειότατε !

Ὁ Βασιλεὺς συγκεκινημένος διὰ τὸν πρωτοφανῆ αὐτὸν ἐνθουσιασμὸν ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἕτοιμοι νὰ χύσωσι τὸ ὑπολειφθὲν αἷμά των ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος των ἐδάκρυσεν. Ὀλίγον ἄνωθεν τοῦ Κιλιντὴρ ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος συναντᾷ διαδήλωσιν Τούρκων χωρικῶν, οἱ ὁποῖοι ἤρχοντο νὰ εὐχαριστήσουν τὸν Ἕλληνα στρατηλάτην διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν των ἀπὸ τῆς βουλγαρικῆς θηριωδίας.

Ὁ Βασιλεὺς ἐχαιρέτησε συγκεκινημένος διὰ τὰς εἰλικρινεῖς ἐκείνας ἐκδηλώσεις τῶν Ὀθωμανῶν.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ ἑλληνικὸν ἱππικὸν κατεδίωκε τμήματα βουλγαρικοῦ στρατοῦ, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀποσπασθῆ τοῦ κυρίως στρατοπέδου, ἀφώπλιζε δὲ καὶ τοὺς Βουλγάρους τῶν διαφόρων χωρίων.

Εἰς ἓν χωρίον εἷς Βούλγαρος ἱερεὺς πλησιάσας τοὺς Ἕλληνας ἀξιωματικούς, ἐπυροβόλησεν ἐξ ἐγγυτάτης ἀποστάσεως καὶ ἐτραυμάτισεν ἐλαφρῶς δύο ἐξ αὐτῶν.

Εὐθὺς συνελήφθη καὶ δέσμιος ὡδηγήθη εἰς τὰς φυλακάς.

*
* *

Ἡ κατάληψις τῆς Δοϊράνης ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐκρίθη ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως ὡς ἐνέχουσα μεγίστην σημασίαν ὡς πρὸς τὴν τελικὴν ἔκβασιν τοῦ ἀγῶνος.

Γενικῶς πανθωμολογεῖτο πλέον ὅτι ἡ νίκη ἀπέκλινεν ὁριστικῶς ὑπὲρ τῶν δύο συμμάχων, ἡ δὲ θέσις τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ φεύγοντος πρὸς βορρᾶν ἐκρίνετο ὡς δυσχερέστατος καθότι ἠπειλεῖτο κύκλωσις αὐτοῦ ἐκ μέρους τῶν Σέρβων ἀπὸ βορρᾶ καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐκ νότου.

Ἡ Δοϊράνη ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς ἀπετέλει τὴν κλεῖδα δι' ἧς ἠνοίγετο ἡ ὁδὸς πρὸς βορρᾶν μὲν πρὸς τὴν Στρωμνίτσαν καὶ τὰ βουλγαρικὰ σύνορα, ἐξ ἀνατολῶν δὲ πρὸς τὰς Σέρρας καὶ τὸ Δεμὶρ-Ἰσάρ.

Ἐξ ἄλλου ἡ Δοϊράνη ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ἐγράψαμεν, ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς ἀπετέλει τὸ κέντρον τοῦ ἐπισιτισμοῦ τῶν βουλγαρικῶν στρατιῶν.

Ἤδη καταληφθείσης τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ὁ ἐπισιτισμὸς τῶν βουλγάρων καθίστατο δυσχερέστατος καθότι θὰ συνετελεῖτο οὗτος οὐχὶ σιδηροδρομικῶς πλέον ἀλλὰ δι' ὑποζυγίων.

Οἱ βούλγαροι φεύγοντες ἐν πανικῷ ἐκ Δοϊράνης ἐγκατέλειπον ἐκεῖ μεγίστην ποσότητα τροφῶν καὶ πολεμεφοδίων τὰ ὁποῖα περιῆλθον εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων.

Ὑπελογίζετο ὅτι ἡ ἀξία ὅλων τούτων ἀνήρχετο εἰς δύο ἑκατομμύρια.

Τὴν νύκτα τῆς 23ης Ἰουνίου ἐλήφθη εἰς Ἀθήνας τηλεγράφημα τοῦ Γενικοῦ ἐπιτελείου τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀγγέλλοντος τὴν εὐχάριστον εἴδησιν τῆς καταλήψεως τῆς Δοϊράνης ἔχον ὡς ἑξῆς:

«Τὴν ἑσπέραν ταύτην ἀνηγγέλθη ἡ κατάληψις τῆς Δοϊράνης. Ἡ κατάληψις τῆς Δοϊράνης τῆς ἀρχαίας Παλιανῆς, ὑπὸ τῶν ἡμετέρων στρατευμάτων προσθέτει μίαν ὡραίαν σελίδα εἰς τὰς τελευταίας ὑπερλάμπρους νίκας τοῦ στρατοῦ μας, μαρτυροῦσα ὅτι ἡ προέλασις αὐτοῦ, ἐξακολουθεῖ μὲ τὴν ραγδαίαν ταχύτητα τῶν πρώτων ἡμερῶν καὶ καθιστᾷ ὁλοὲν τὴν θέσιν τῶν ὑπολειμμάτων τῆς βουλγαρικῆς στρατιᾶς δυσχερεστέραν».

*
* *

Τὸ γραφεῖον τοῦ Τύπου τῆς Θεσσαλονίκης ἐτηλεγράφησε τὴν αὐτὴν ἡμέραν κρίσεις τοῦ Τούρκου στρατηγου Ταχσὶν Χασὰν πασᾶ, δι' ὧν ἐξαίρεται ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ ταχύτης τῆς προελάσεως τοῦ ἑλ-

Ὁ ἀντισυνταγματάρχης τοῦ πεζικοῦ Κ. Καραγιαννόπουλος ἡρωϊκῶς πεσὼν κατὰ τὰς ἐναντίον τοῦ Κιλκὶς ἐπικὰς ἐφόδους τοῦ στρατοῦ μας.

ληνικοῦ στρατοῦ καὶ ὁποίαν ἐχαρακτήριζεν οὗτος ὡς μοναδικήν.
Τὴν ἐπομένην ἡμέραν 24ην Ἰουνίου, ἐδόθησαν εἰς τὰς ἑλληνικὰς ἐφημερίδας πρὸς δημοσίευσιν τὰ κάτωθι ἀνακοινωθέντα, δι' ὧν ἐξήρετο ἡ σημασία τῆς καταλήψεως τῆς Δοϊράνης, ἐπὶ πλέον δὲ προσετίθετο ἡ πληροφορία ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς καταδιώκει τὸν ἐχθρὸν κατὰ πόδας, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἀνακόπτων τὴν προέλασιν αὐτοῦ, Τὰ ἀνακοινωθέντα ἐκεῖνα εἶχον ὡς ἑξῆς:

* *
*

Πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν ἀπεστάλη χθὲς ἀπὸ μέρους τοῦ στρατηγείου τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα.

Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν

Ἀθήνας

«Καταδιώκομεν ἐχθρὸν κατὰ πόδας·

ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ

Τὸ ἀνωτέρω τηλεγράφημα δύναται νὰ θεωρηθῇ σπουδαιότατον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ὅτι ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς οὕτω κατὰ πόδας διωκόμενος δὲν δύναται πλέον νὰ ἀνασυνταχθῇ. Τὸ Ἑλλην. Στρατηγεῖον γνωρίζον ὁποίας πληροφορίας ὀφείλει νὰ παρέχῃ εἰς τὸ κοινὸν περιορίζεται εἰς τὴν ξηρὰν ἀναγγελίαν γενικωτάτων γραμμῶν τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, δίδουσιν ὅμως πλήρη ἰδέαν τῶν τελουμένων καὶ τοιαύτην, ὥστε νὰ θαυμάζῃ ἀληθῶς κανεὶς μαζὺ μὲ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ἀκαταπόνητον ἀντοχὴν τοῦ Ἕλληνος στρατιώτου.

Τὸ Γραφεῖον τῶν Στρατιωτικῶν πληροφορειῶν ἀνακοινοῖ τὰ ἑξῆς.

«Ἀπαράμιλλοι διαδέχονται ἀλλήλους οἱ θρίαμβοι τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων. Μετὰ τὸ Κιλκίς, τὸν Λαχανᾶν, τὴν Γευγελῆν, τὴν Νιγρίταν, ἰδοὺ ἡ Δοϊράνη ἀποκαθαιρομένη τοῦ βουλγαρικοῦ ἄγους. Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς εἰσῆλθε σήμερον τροπαιοῦχος εἰς τὴν Ἑλληνικωτάτην πόλιν.

Ὁ ἀγὼν ὁ ὁδηγήσας εἰς τὴν λαμπρὰν ταύτην νίκην ἐξακολουθεῖ ἄπαυστος ἀπὸ διημέρου μετὰ λυσσώδους σφοδρότητος... Οὕτως ἀπὸ τῆς ὑποχωρήσεως του ἐκ Κιλκὶς ὁ ἐχθρὸς κατεδιώχθη ἀπηνῶς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων μεραρχιῶν. Πειραθεὶς ν' ἀντιτάξῃ ἄμυναν διὰ μιᾶς μεγάλης φάλαγγος αὐτοῦ ἐκ 15,000 ἀνδρῶν εἰς τὰ ὑψώματα τοῦ χωρίου Γιαννές, προσεβλήθη παρὰ μιᾶς τῶν προελαυνουσῶν μεραρχιῶν μας καὶ ἐξηναγκάσθη εἰς φυγὴν προτροπάδην.

Ἡ μεραρχία ραγδαίως προχωροῦσα προσέβαλε διὰ τοῦ πυροβολικοῦ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ ἐχθροῦ μετὰ τοσαύτης σφοδρότητος καὶ εὐστοχίας, ὥστε ἡ ἄτακτος φυγὴ μετετράπη εἰς πλήρη ἀποσύνθεσιν, αἱ δὲ ἀπώλειαι αὐτοῦ ὑπῆρξαν μέγισται.

Κατὰ λίαν ἀξιοπίστους ἀφηγήσεις Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων αἰχμαλώτων, 40 βαγόνια ὑπερπλήρη τραυματιῶν ἐκ τῆς ἐπιθέσεως ταύτης ἀνεχώρησαν πρὸς τὴν διεύθυνσιν Σερρῶν. Ὑποχωρήσας ἐκεῖθεν ὁ ἐχθρὸς κατέλαβε θέσεις παρὰ τὸ Κιλινδίρ, ἀλλ' ἐξετοπίσθη ἐξ αὐτῶν εὐχερῶς καταδιωχθεὶς πρὸς βορρᾶν.

Ἠδυνήθη πάλιν ν' ἀνασυνταχθῇ παρὰ τὴν Δοϊράνην, ἐπὶ νοτίως λίμνης ὑψωμάτων, προσπαθῶν κυρίως νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐξ ἀκαθέκτου διώξεως παρ' ἡμετέρων κύκλωσιν καὶ αἰχμαλωσίαν.

Σήμερον λίαν πρωῒ ἡμέτερα στρατεύματα ἤρξαντο σφοδροτάτην ἐπίθεσιν πεζικοῦ μετ' ἐκτάκτως ἐπιτυχῶς συγκεντρωμένων πυρῶν πυροβολικοῦ.

Μετὰ πεντάωρον μάχην, ἐχθρὸς ἐγκατέλειψε θέσεις του καὶ φεύγει ἐν μεγίστῃ ἀταξίᾳ πρὸς τὴν Στρωμνίτσαν.

Ἡμέτεραι μεραρχίαι διελθοῦσαι ἁλωθείσας θέσεις, σπεύδουν εἰς καταδίωξιν τοῦ φεύγοντος ἐχθροῦ.

Τηλεγράφημα μεράρχου λέγει «Δοϊράνη ἔπεσε καταδιώκομεν κατὰ πόδας ἐχθρὸν φεύγοντα ἀτάκτως.

Ἀντοχή, ὁρμητικότης ἡμετέρων συγκινεῖ πάντας, πρῶτον Βασιλέα, ἐκφραζόμενον δι' ἀπεριορίστου θαυμασμοῦ καὶ ὑπερηφανείας.

Ὑπὸ δυσμενεστάτας δι' ἐκστρατείαν καιρικὰς συνθήκας, ὑπὸ τὸ φλέγον καῦμα τοῦ ἡλίου ὁ στρατὸς μας ἀπ' ἀρχῆς νέου πολέμου θριαμβεύει κατὰ ἐχθροῦ ἐπὶ τροχάδην καὶ ἀδιάκοπον προέλασιν.

Ἐπὶ πέντε ἡμέρας οἱ στρατιῶταί μας ἄνευ στιγμῆς ἀναπαύσεως καὶ ἀκάθεκτοι προχωροῦν μαχόμενοι καὶ νικοῦν.

Ἡ τρίτη βουλγαρικὴ μεραρχία, ἡ παρασημοφορηθεῖσα δι' ἅλωσιν Ἀδριανουπόλεως, ἦτο κατὰ τὰς μάχας ταύτας ἀντιμέτωπος τῆς τρίτης ἡμετέρας μεραρχίας.

Οἱ Βούλγαροι στρατιῶται μαχόμενοι καὶ ἡττώμενοι ἔφερον τὰ παράσημα ταῦτα. Ἤδη τὰ φέρουσιν εἰς εὐφυᾶ σατυρισμὸν οἱ στρατιῶται τῆς ἡμετέρας τρίτης μεραρχίας, λαβόντες ταῦτα ἀπὸ τοὺς νεκροὺς τραυματίας καὶ αἰχμαλώτους.»

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

*
* *

Πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν ἀπεστάλη ἐκ τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα:

Εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Δοϊράνης περιῆλθον εἰς τὴν κατοχὴν ἡμῶν ἐγκαταλειφθέντα ὑπὸ τῶν ὑποχωρούντων Βουλγάρων εἰς μεγάλας ποσότητας ἄλευρα, τυρός, ὄρυζα, φασόλια, διπυρίτης, ζάκχαρις, σῖτος, βρώμη, βούτυρον, κονσέρβαι, λαρδίον, τσάϊ, ἅλας ὀρυκτόν.

Ἡ μεγάλη αὕτη ποσότης τροφίμων εὑρίσκετο αὐτόθι, διότι ἡ Δοϊράνη ἐχρησίμευεν ὡς γενικὸν κέντρον ἐφοδιασμοῦ τοῦ ἐν Ἰστὶπ βουλγαρικοῦ στρατοῦ, καὶ ἐκ τούτου δικαιολογεῖται καὶ ἡ ἐπίμονος ἄμυνα, τὴν ὁποίαν οἱ Βούλγαροι ἀν-

τέταξαν εἰς τὸ Κιλκὶς καὶ ἐπὶ τῶν νοτίων τῆς Δοϊράνης ὑψωμάτων, ὡς καὶ ἡ τρομερὰ ὀχύρωσις τοῦ Κιλκίς.

Οὕτως ἡ νίκη τοῦ Κιλκὶς καὶ τῆς Δοϊράνης ἔχει πολὺ εὐρύτερα ἀποτελέσματα τῆς ἁπλῆς τακτικῆς νίκης, διότι διὰ τῆς καταλήψεως τῆς Δοϊράνης ἀπεστερήσαμεν τὰς παρὰ τὸ Ἰστὶπ βουλγαρικὰς δυνάμεις πάντων τῶν ἐφοδίων αὐτῶν καὶ ἀπεκόψαμεν τὴν γραμμὴν τῶν συγκοινωνιῶν αὐτῶν.

Εἰς τὸ στρατιωτικὸν Διοικητήριον τοῦ Κιλκὶς εὑρέθη μεταξὺ ἄλλων ἐγγράφων καὶ τὸ σχέδιον τῆς ὀχυρώσεως τοῦ Κιλκίς. Ἡ ὀχύρωσις αὕτη ἔχουσα σχῆμα ἡμικυκλίου, ἀποτελεῖ τέλειον σύστημα, συγκροτεῖται δὲ ἐκ 15 περιφράκτων περιβολῶν ἰσχυρᾶς κατανομῆς.

Ἡ τοποθεσία αὕτη δύναται νὰ καταταχθῇ μεταξὺ τῶν ὀχυρωτέρων πεδίων μάχης ἐξ ὅσων ἀναφέρει ἡ ἱστορία, ἰσαξίων δὲ τῆς Πλεύνας.

Ἐκ τούτου ἐξηγοῦνται αἱ μεγάλαι ἀπώλειαι τῶν ἡμετέρων κατὰ τὴν ἡρωικήν των ἔφοδον, εἶνε δὲ ἔτι μᾶλλον ἀξία θαυμασμοῦ ἡ ἀκράτητος αὐτῶν ὁρμὴ καὶ ἡ περιφρόνησις πρὸς τὸν θάνατον.

*
* *

Τὴν 26ην τοῦ ἰδίου μηνὸς ἐδόθη πρὸς δημοσίευσιν τὸ ἀκόλουθον ἀνακοινωθὲν σχετικῶς μὲ τὴν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων αἰχμαλωσίαν τῶν προκρίτων Δοϊράνης.

Σχετικῶς πρὸς τοὺς προκρίτους, τοὺς ὁποίους ἀπήγαγον φεύγοντες ἐκ Δοϊράνης οἱ Βούλγαροι, ἀνεκοινώθη τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα :

Οἱ Ἕλληνες πρόκριτοι τῆς Δοϊράνης, τοὺς ὁποίους οἱ Βούλγαροι φεύγοντες ἀπήγαγον ὡς ὁμήρους εἶνε οἱ ἑπόμενοι :

Ὁ ἐπίσκοπος Πολυανῆς κ. Φώτιος, ὁ ἱερεὺς Παπαγιάννης, ὁ ἀνεψιός του Δημ. Τσικμάκης, Γεώρ. Τσουμάκης,

Χρῆστος Ψωμᾶς, Ἐμμ. Ψωμᾶς, Δημ. Χατζηιωάννου, Γ. Χατζηιωάννου, Γ. Μοναστήρης, Γ. Ἀναστασίου, Σπ. Γρηγορίου, Βασ. Μποῦρτσος, Κ. Μάρκου, Κ. Διόλης, Κ. Σαλαμάνης, Α. Δεμπόλας, Α. Νάτσικας, Ι. Ζανῆς καὶ ὁ νυκτοφύλαξ Γρηγόριος.

Πλὴν τούτων πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν οἱ Βούλγαροι συνέλαβον καὶ ἀπέστειλαν εἰς Σέρρας τούς ἱερέα Παπαπέτρον, Δημ. Ἀθανασιάδην διευθυντὴν τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς, Δ. Καραουλάνην, Ν. Ζήνωνα, Ν. Πάικον, Α. Παπαγιαννάκην, Κ. Βογιατζῆν, Π. Χατζηνάκον καὶ Γ. Χατζηγρηγορίου.

(Γραφεῖον Στρατιωτικῶν πληροφοριῶν)

*
* *

Ἀνέκδοτα ἐπεισόδια τῶν δύο μαχῶν

Εἶνε τόσα τὰ μονομερῆ ἀνέκδοτα ἐπεισόδια καὶ αἱ ἐνθουσιώδεις σκηναὶ αἱ ἐξελεχθεῖσαι εἰς κάθε ἑλληνικὸν λόχον, εἰς κάθε διμοιρίαν, ὥστε δὲν θὰ ἤρκουν ὅλαι αἱ σελίδες τοῦ βιβλίου τούτου διὰ νὰ τὰς περιλάβουν.

Ἐξ αὐτῶν θὰ περιγράψωμεν ἐλάχιστα ὅσα περιῆλθον εἰς γνῶσιν ἡμῶν ἐκ διαφόρων πληροφοριῶν.

«Εἰς τὴν 2αν πεδινὴν πυροβολαρχίαν τῆς 4ης Μεραρχίας ὑπηρέτει ὡς ἔφεδρος στρατιώτης τῆς κλάσεως τοῦ 1900 ὁ ἐνθουσιώδης καὶ πλήρους ἐνθέου π τριωτισμοῦ νέος κ. Πᾶνος Ἀναοτασόπουλος ἐκ Ζατούνης,

Μᾶλλον ὑψηλός, εὐκίνητος, πλήρης αἰσθημάτων καὶ ἰδανικοῦ μὲ ὀφθαλμοὺς σπινθηρίζοντας ἀπὸ δραστηριότητα καὶ καὶ εὐφυϊαν ἐγκατέλειψεν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τοῦ Ἑλληνο-Βουλγαρικοῦ πολέμου τὴν Σμύρνην, ὅπου διαμένει ὡς διευνθυντὴς τοῦ ἐκεῖ πρακτορείου τῶν ἐφημερίδων καὶ ὑπείκων εἰς τὴν φωνὴν τῆς π ιτρίδος του ἔσπευσεν ἐκ τῶν πρώτων νὰ περιβληθῇ τὸ χακὶ καὶ νὰ προτάξῃ τὰ στήθη του ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου αὐτῆς.

Ἔλαβε μέρος εἰς ὅλας τάς μάχας τοῦ πολέμου,

Πνεῦμα ἀνήσυχον καὶ ἀεικίνητον ὁ Πᾶνος Ἀναστασσόπουλος ἀπέβλεπε πάντοτε πρὸς τὴν δόξαν καὶ ἀνεζήτει διαρκῶς νέους θριάμβους καὶ νέα τρόπαια.

Ἡ σκοπευτική του δεινότης ἐξετιμήθη δεόντως, ἡ δὲ ἄκρα φιλοπατρία του, καὶ τὸ ἄσβεστον πολεμικὸν μένος δὲν τὸν ἄφηνε ἥσυχον.

Καὶ τὰ πλημμυρίζοντα τὴν ψυχήν του πατριωτικὰ καὶ εὐγενῆ καὶ ὑψηλὰ αἰσθήματα ἐφρόντιζε νὰ τὰ διοχετεύῃ εἰς τοὺς ἄλλους τοὺς συστρατιώτας του διὰ πατριωτικωτάτων καὶ λίαν ἐνθουσιαστικῶν λόγων ἀπομιμούμενος καθ' ὅλα τὸν γίγαντα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως Θεόδωρον Κολοκοτρώνην.

Νευρώδης καὶ ὁρμητικὴ εἰς τὰς ἐξάρσεις του, γόης ὁμιλητὴς συνήρπαζε καὶ ἀνεπτέρωνε τὸ φρόνημα τῶν συστρατιωτῶν του δι' ἁπλοϊκῶν μὲν ἀλλ' ἐνθέρμων πατριωτικῶν λόγων.

Ἦτο μία λατρευτὴ προσωπικότης τοῦ λόχου του ὁ δὲ λοχαγός του τὸν ἐξετίμησεν ἰδιαιτέρως.

* *
*

Ὅταν ἐκηρύχθη ὁ Ἑλληνοβουλγαρικὸς πόλεμος ὁ Πᾶνος Ἀναστασόπουλος εὑρέθη πρῶτος ἐν τοῖς πρώτοις.

Ἡμίσειαν ὥραν πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν καὶ πρὶν ἀκόμη ὁ λόχος του ταχθῇ εἰς μάχην, ὁ Ἀναστόπουλος ἐζήτησε τὴν ἄδειαν ἀπὸ τὸν λοχαγόν του νὰ ἐκφωνήσῃ ἕνα ἀπὸ τοὺς ἐνθουσιώδεις λόγους του καὶ νὰ ἀπαγγείλῃ εἰς τοὺς συστρατιώτας του ἐπίκαιρον ποίημα στιγμιαίας ἐθνικῆς ἐμπνεύσεως.

Ὁ λοχαγός του προθυμότατα ἐχορήγησε τὴν ζητηθεῖσαν ἄδειαν καὶ ὁ Ἀναστόπουλος μὲ ἓν ἅλμα εὑρέθη ἐπάνω εἰς τὸ ἔνδοξον κανόνι του.

Ὅλος ὁ λόχος περιεστοίχισε τὸ κανόνι του.

Ὄρθιος τώρα καὶ ἐπιβλητικὸς ὁ ἥρως μὲ φλογώδη ἔκφρασιν

τῶν ὀφθαλμῶν καὶ μὲ ὑπερηφάνειαν εἰς τὰ στήθη ἀπευθύνεται εἰς τοὺς συμπολεμιστάς του καὶ μὲ φωνὴν ἰσχυρὰν καὶ νευρώδη λέγει τὰ ἑξῆς:

Ἀδελφοί,

Εὑρισκόμεθα ὑπὸ τὰ ὅπλα ἐννέα καὶ πλέον μῆνες. Εἴχαμεν συμμαχίαν μετὰ τῆς Σερβίας, τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Βουλγαρίας. Ὅλοι οἱ σύμμαχοι ἐθεώρησαν ἀδελφοποίησιν τὴν συμμαχίαν αὐτὴν πλὴν τῆς ἀτίμου Βουλγαρίας, ἡ ὁποία πλὴν τῆς Θράκης καὶ πολλῶν πόλεων τῆς Μακεδονίας τὰς ὁποίας κατέλαβε, θέλει νὰ καταλάβῃ καὶ τὰς ὑπὸ τὴν κατοχήν μας πόλεις.

Ἀλλὰ δὲν εἶνε μόνον τοῦτο. Ἡ βουλγαρικὴ θηριωδία ἐκδηλοῦται ἐναντίον ἀόπλων ἀδελφῶν μας, τοὺς ὁποίους σφάζουν καὶ φρικωδῶς βασανίζουν.

Ἡ Κυβέρνησίς μας ὑπονόμευσε μέχρι σήμερον καὶ ἐφρόντιζεν ὅπως ὅλα διορθωθῶσιν εἰρηνικῶς. Ἀλλ' εἰς μάτην ἠγωνίζετο. Δὲν ἠδυνάμεθα πλέον νὰ βλέπωμεν ἀπαθῶς τὰς βουλγαρικὰς ἀτιμίας βδελυγμίας. Σήμερον κηρύσσεται ὁ πόλεμος ἐναντίον τῆς ἀτίμου φυλῆς τῶν ἀπογόνων τοῦ Κρούμου. Ἡ πατρὶς ἔχει ἀκράδαντον πεποίθησιν εἰς τὸν γενναῖον στρατόν της καὶ εἰς τὸν ἔνδοξον βασιλέα μας ὅστις εὑρίσκεται ἐπὶ κεφαλῆς ὅλων ἡμῶν.

Ἂς δοξάσωμεν, ἀδελφοί, τὰ ἑλληνικὰ ὅπλα καὶ πάλιν καὶ τὰ ἔνδοξα τηλεβόλα μας.

Ἡ νίκη θὰ εἶνε ἰδική μας καὶ ἀσφαλῶς θὰ κατασυντρίψωμεν τὴν βάρβαρον φυλήν.

— Ζήτω τὸ ἔθνος. Ζήτω ὁ Βασιλεύς. Ζήτω ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ στόλος.

Οὐρανομήκεις ζητωκραυγαὶ ἐκάλυψαν τοὺς τελευταίους λόγους τοῦ ἥρωος.

Ὁ λοχαγὸς καὶ οἱ ἄλλοι ἀξιωματικοὶ συγκεκινημένοι ἐπευφήμουν.

Ὁποία ἀληθῶς ὑπέροχος στιγμὴ διὰ τὴν ἑλληνικὴν ἀνδρείαν καὶ αὐταπάρνησιν.

Ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ δὲν ἔπαυσε νὰ ἀποδίδῃ ἥρωας τῆς παλαιᾶς εὐκλείας. Ὁ Ἀναστόπουλος εἶνε μία σύγχρονος ἑλληνικὴ προσω-

πικότης ὑπενθυμίζουσα τοὺς παλαιοὺς χρόνους τῆς ἐθελοθυσίας καὶ αὐταπαρνήσεως.

Καὶ ὅταν ἐτελείωσε τὸν σύντομον καὶ πατριωτικώτατον ἐκεῖνον λόγον ὁ ἥρως, ἀπήγγειλε κατόπιν τὸ φρονηματίσαν τοὺς ἄνδρας ποίημά του.

«Ὅλοι παιδιὰ στὸν πόλεμο
ὅλοι μὲ μιὰ ἐλπίδα
ὅλοι νὰ πολεμήσωμε
γιὰ τὴ γλυκειὰ πατρίδα.

—

Ἐμπρὸς πάει ὁ Βασιληᾶς.
Δίπλα ἡ Παναγία
καὶ στὸ πλευρό του ὁ Σταυρὸς
γιὰ τὴν ἐλευθερία.

—

Μὴ φοβηθῆτε θάνατον
ὅλοι μπροστὰ ταχθῆτε
καί τὸν ἐχθρὸν νικήσατε
διὰ νὰ δοξασθῆτε.

—

Τὰ ἔνδοξα κανόνια μας
πρέπει νὰ τιμηθοῦνε
γιὰ τὴ δική μας λεβεντιὰ
πρέπει νὰ δοξασθοῦνε.

Καὶ μὲ τὸ τραγοῦδι αὐτὸ οἱ στρατιῶται τοῦ λόχου ἐτάχθησαν εἰς τὰ κανόνια καὶ ἐβάδισαν πρὸς τὴν πεδιάδα τοῦ Κιλκίς.

Ἡ μάχη ἤρχισε λυσσώδης, εἰς τὴν ἀκμὴν αὐτῆς ἐτραυματίσθη μεταξὺ τῶν πρώτων εἰς τὴν κοιλίαν ὁ ἔνθους στρατιώτης Πάνος Ἀναστόπουλος, δεχθεὶς δύο ἐχθρικὰς ὀβίδας.

Καὶ ὁ Ἀναστόπουλος ἀδυνατῶν πλέον νὰ συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνα παρεδόθη εἰς τοὺς τραυματιοφορεῖς ἀφοῦ εἶδε τὴν τελείαν πανωλεθρίαν τοῦ ἐχθροῦ. Τότε μόνον ἠθέλησε νὰ ἀποσυρθῇ διὰ νὰ περιποιηθῇ τὰ τραύματά του. Εὐτυχισμένη χεῖρα ἡ ὁποία γεννᾷ τοιούτους ἥρωας.

Πλεῖστα ἄλλα παρόμοια συγκινητικὰ ἐπεισόδια ἔχομεν ὑπ' ὄψει νὰ ἀναφέρωμεν κατὰ τὴν περιγραφὴν τῶν ἄλλων μαχῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Κρίσεις τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ τύπου περὶ τῆς νέας νίκης τῶν Ἑλλήνων.—Ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς εἰς ἀδιέξοδον.

Ἡ μάχη τῆς Δοϊράνης προσέθηκεν ὡς ἦν ἑπόμενον νέον θρίαμβον εἰς τὰ ἑλληνικὰ ὅπλα.

Ὁ Εὐρωπαϊκὸς τύπος δὲν παρέλειψε καὶ αὖθις νὰ ἐξάρῃ δεόντως τὸ γεγονὸς καὶ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν μεγίστην σπουδαιότητα, τὴν ὁποίαν ἦσκει ἐπὶ τῆς μετέπειτα ἐκβάσεως τοῦ πολέμου ἡ κατάληψις τῆς Δοϊράνης.

Τὰ τρόφιμα καὶ τὰ πολεμεφόδια τὰ ὁποῖα εὑρέθησαν ἐκεῖ ἐπὶ πλέον ἡ θέσις τῆς πόλεως ταύτης ἡ ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως σπουδαιοτάτη, πάντα ταῦτα ἐκρίθησαν ὑπὸ τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων ὡς μεγίστης σπουδαιότητος.

Τινὲς τῶν ἐφημερίδων τούτων καὶ ἐξ ἐκείνων μάλιστα αἱ ὁποῖαι διέκειντο φιλικῶς πρὸς τὴν Βουλγαρίαν, δὲν ἀπέκρυπτον ὅτι ἡ ἅλωσις τῆς Δοιράνης ἀπέβαινε σημαντικὸν γεγονὸς διὰ τοὺς Ἕλληνας καὶ ἀπετέλει μεγίστην ἀπώλειαν διὰ τοὺς Βουλγάρους.

Καὶ εἰς τὰς κρίσεις των ταύτας αἱ ἐφημερίδες ἐκεῖναι δὲν ἀπεσιώπησαν οὔτε τὴν πλεονεκτικὴν θέσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ

οὔτε τὴν δύσκολον θέσιν τοῦ Βουλγαρικοῦ οὕτινος ἠπειλεῖτο ἡ ἀποκοπὴ πάση συγκοινωνίας καὶ ὁ ἀποκλεισμὸς πάσης ὁδοῦ πρὸς ἐπισιτισμὸν ἐστιν ὅτε καὶ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐντεινόμενος κίνδυνος τῆς κυκλώσεως τῆς βορείου στρατιᾶς ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Σερβικῶν στρατευμάτων.

*
* *

Ἐπὶ πλέον ὁ εἰδικὸς στρατιωτικὸς ἀρθογράφος τῆς μεγάλης Αὐστριακῆς ἐφημερίδος «Τσάιτ», ἥτις θεωρεῖται ὅτι διερμηνεύει τὰς γνώμας τῶν στρατιωτικῶν κύκλων τῆς Αὐστρίας ἐπανερχόμενοι εἰς τὰς τελευταίας μάχας τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐξυμνεῖ τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον.

«Ὁ Ἕλλην ἀρχηστράτηγος λέγει εἶνε μία προνομιοῦχος στρατηγικὴ φυσιογνωμία, ἐκ τῶν συγκροτηθεισῶν ἄχρι τοῦδε μαχῶν ὑπὸ τὴν διοίκησίν του συνάγεται ὅτι δικαίως ἀπολαμβάνει τῆς φήμης μεγίστης στρατηγικῆς ἱκανότητος Ἡ ἀξία δὲ αὕτη ὑπισχνεῖται τὰ μέγιστα τῶν ὠφελημάτων εἰς τὴν ἀναπτυσσομένην ἐπὶ εὐρυτέραν ἤδη ὁριζόντων πατρίδα του.

Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐπιλέγει εἶνε μεταξύ των συγχρόνων τὸν βασιλέαν τῆς Βαλκανικῆς μοναδικὸς καὶ ἀναμφιβόλως ὁ ἐμπειρότερος πάντων μετὰ τὸν γηραιὸν Βασιλέα τοῦ Μαυροβουνίου, Ἡ ἀξία αὐτοῦ αἱ γνώσεις αὐτοῦ καὶ ἡ ὑπέροχος στρατηγικὴ ἀντίληψις, ἀποκαλύπτουσιν ἐν αὐτῷ τὸ μεγαλείτερον στρατηγικὸν πνεῦμα.

Ἄλλη Βιενναία ἐφημερὶς ἡ «Γενικὴ Ἐφημερίς» κρίνουσα ἐκ τῶν δύο μεγάλων μαχῶν τὴν ἀξίαν τοῦ ἑλληνικοῦ σηρατοῦ, ἐπάγεται ὅτι ἡ μέχρι τοῦδε πρόγνωσις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ π λέμου ὑπῆρξε σφαλερά.

Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς λέγει ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ὑστέρων, ὅτι κατὰ τὸν Βαλκανοτουρκὸν πόλεμον ὑπῆρξεν ὁ κυριώτερος παράγων τῶν συμμάχων ἐν τῇ ἐκβάσει τοῦ πολέμου.

Ὁ στρατὸς οὗτος θὰ ἐνισχύσῃ τὴν φωνὴν τῆς ἑλληνικῆς διπλωματίας, πρὸ πάντων ὅμως θὰ διαδραματίσῃ ἐν τῷ μέλλοντι σπου-

δαιοτάτην ἀ οστολὴν δεδομένου ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἀναπτύσσεσαι ἤδη ἐδαφικῶς καὶ προάγεται σημαντικῶς κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν.

Ἐν γένει δὲ ὁ Εὐρωπαϊκὸς τύπος ἐπανερχόμενος εἰς τὰς τελευταίας μάχας κρίνει αὐτὴ σπουδαιοτάτας, τὴν δὲ ἐπικὴν μάχην τοῦ Κιλκὶς θεωρεῖ πολὺ ὑπερτέραν τῆς τοῦ Λουλὲ Μπουργάς.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ βουλγαρικὸς τύπος ἐγκαταλείψας πλέον τὰς συνήθεις αὐτοῦ μεθόδους τῆς ἀναγραφῆς μυθικῶν βουλγαρικῶν νικῶν ἀναγκάζεται νὰ ἀναγνωρίσῃ τοὺς ἑλληνικοὺς θριάμβους.

Ὁ Μπάουτσερ ὁ ἐν Σόφια ἀνταποκριτὴς τοῦ παγκοσμίου φύλλου τῶν «Τάϊμς» τηλεγραφῶν εἰς τὴν ἐφημερίδα του λέγει, ὅτι ὁ τύπος τῆς Σόφιας καὶ οἱ ἐπίσημοι βουλγαρικοὶ κύκλοι ἀναγνωρίζουσιν ἐν συντριβῇ ὅτι αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις δὲν ὑπῆρξαν ἐπιτυχεῖς διὰ τὴν Βουλγαρίαν, ἐκφράζουσιν ὅμως τὴν γνώμην ὅτι ὁ πόλεμος δὲν ἐκρίθη ὁριστικῶς.

Ἡ βουλγαρικὴ Κυβέρνησις ἐπιλέγει ἐν τῷ τηλεγραφήματί του ἐκείνῳ ὁ Μπάουτσερ ἀπεφάσισε νὰ ἐνισχύσῃ τὴν στρατιὰν τοῦ Ἰβάνωφ τὴν δρῶσαν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἡ ἐνίσχυσις αὕτη δύναται νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ὑποχώρησιν τῶν ἀπολειμμάτων τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ.

Παρόμοιαι ἐνισχύσεις προσθέτει ἀπεστάλησαν καὶ πρὸς τὸ Σερβοβουλγαρικὸν μέτωπον.

*
* *

Τηλεγραφήματα προσέτι ἐκ Βιέννης χαρακτηρίζουν τὴν θέσιν τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ δεινοτάτην.

Αἱ ἀλεπάλληλοι ἧτται αὐτοῦ πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς νότον ἀπέκοψαν τὴν ἐπαφὴν πρὸς τὰ βουλγαρικὰ σύνορα μεγάλου τμήματος τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ, τὸ ὁποῖον ἀπειλεῖται ἤδη διὰ κυκλώσεως.

Κατὰ τὰς τηλεγραφικὰς ἐκείνας πληροφορίας ὁ πολὺς Δάνεφ καὶ ὁ βασιλεὺς Φερδινάνδος ἐπιρρίπτουν τὴν εὐθύνην τοῦ πολέμου εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον Σαβὼφ διαπράξαντα σπουδαιότατα σφάλ-

ματα, ἐνῷ ὁ Ἰβάνωφ κατώρθωσε νὰ ἐξασφαλίσῃ κανονικὴν ὑποχώρησιν εἰς τὸν Βουλγαρικὸν στρατόν.

Καὶ αἱ κατηγορίαι αὗται τῆς Βουλγαρικῆς κυβερνήσεως ἐξικνοῦντο μέχρι τοῦ σημείου ὥστε νὰ ἐπιρρίπτεται ἀμέριστος ἡ εὐθύνη εἰς τὸν Σαβώφ, διότι οὗτος δῆθεν διέταξε τὴν γενικὴν κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ Σέρβων ἐπίθεσιν, χωρὶς νὰ ἔχῃ πρὸς τοῦτο διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Ἀπὸ Κιλκὶς εἰς Δοϊράνην. – Νυκτοπορία διὰ μέσου τῆς πεδιάδος. – Θαυμασία ποιητικὴ περιγραφή.

Παραθέτομεν κατωτέρω ὑπέροχον περιγραφὴν τῆς ἀπὸ Κιλκὶς εἰς Δοϊράνην νυκτερινῆς πορείας, διὰ μέσου τῆς εὐφόρου πεδιάδος ἥτις τερματίζεται εἰς τὰ περίφημα ὑψώματα.

Τ' ἄλογα τῶν ἀξιωματικῶν ἐσταμάτησαν ἀπότομα. Ἄρχισαν νὰ «δυστροποῦν», νὰ κάμνουν κύκλους νευρικούς, νὰ ρουθουνίζουν καὶ εἰς νὰ μάτια των ἔλαμπεν ὁ τρόμος.

— Λοξεύσατε ἀριστερᾷ! Λοξεύσατε ἀριστερᾷ! Γρήγορα! Γρήγορα! Τί κάθεστε; Τροχάδην! Γρήγορα! Γρήγορα Γρήγορα! Θὰ ψηθοῦμε!

Ὁ ταγματάρχης ἐφώναζεν ἀκόμη, προσπαθῶν νὰ κατευνάσῃ τὸ ξιππασμένο ἄλογό του, τὸ ὁποῖον, μόλις τὸ ἔστρεφεν ἀριστερᾷ, ἄρχιζε νὰ τριποδίζῃ φοβισμένο, ὅταν εἰς τὸ βάθος, πίσω ἀπὸ δύο ἀλλεπαλλήλους σπαρμένους γηλόφους, μία φλόγα ἐχύνετο πρὸς τὰ χωράφια μὲ τὴν ὁρμὴν ἀφηνιασμένης ξαφνικῆς μπόρας καλοκαιρινῆς.

— Φωτιά, παιδιά! Φωτιά! Ὅλοι ἀριστερᾷ! Στὴ γυμνὴ τὴ ραχοῦλα! Ἐκεῖ, κατὰ τὰ δέντρα! Ὅλοι ἀριστερᾷ!

Τὸ ἀπέραντο ἐκεῖνο χάκινο φεῖδι, ποῦ ἐπροχωροῦσε μὲ μαιαν-

δρικὴν εὐλυγισίαν πρὸς βορρᾶν, ἐκόπη ἀμέσως εἰς ἄπειρα κομμάτια· ἡ διμοιρίες ἐλόξευαν ἀριστερᾷ ὅσον ἠμποροῦσαν ταχύτερα.

Οἱ βαθμοφόροι εἶχαν βγῆ ἔξω ἀπὸ τὴν γραμμὴν καὶ ἐφώναζαν στοὺς ἄνδρας των, κ' ἔσπρωχναν βιαστικὰ ὅσους δὲν ἐβιάζοντο, κ' ἐκυττοῦσαν κάπου-κάπου ἀνήσυχα πρὸς τὰ δεξιᾷ κ' ἐμπρός.

Ἡ γυμνὴ ραχοῦλα ποῦ τήν ἐστεφάνωναν μερικὰ ἀραιὰ δεντράκια, ἐπλημμύρισαν ἀμέσως ἀπὸ τὸ ζωντανὸ ἐκεῖνο χακί.

Ἡ διμοιρίες ἀνασυνεκρότησαν ἀμέσως τοὺς λόχους, οἱ λόχοι τὰ τάγματα.

Ὅταν ἡ φάλαγξ ἀνασυνετάχθη, οἱ βαθμοφόροι ἐπέζεψαν, οἱ ἱπποκόμοι ὡδήγησαν τ' ἄλογα στὸν ἴσκιο τῶν δένδρων καὶ οἱ ἄνδρες ἐκάθισαν κατὰ τετράδας, ἐξαπλώθηκαν μὲ τὸ ἐπάνω μέρος τῆς ράχης ἀκουμβημένο ἀναπαυτικὰ στοὺς γυλιούς, ἄρχισαν νὰ καπνίζουν καὶ νὰ ἀστειεύονται καὶ ἐπερίμεναν νὰ πλησιάσῃ τὸ «θέαμα».

Ποιὸς εἶχε βάλει τὴ φωτιὰ στὰ σπαρτά; Οἱ Βούλγαροι, χωρὶς ἄλλο. Τὸ ἴδιο εἶχαν κάμει καὶ στὸ Κιλκίς, ὅταν ἔφευγαν, καὶ εἶχαν ἀναγκάσει τὰ στρατεύματά μας νὰ σταματήσουν δύο ὧρες περίπου, ἐνῷ αὐτοὶ ἔφευγαν, ἔφευγαν...

Ἡ γῆ τριγύρω ἐκολπώνετο εἰς ξανθοὺς γηλόφους κατάσπαρτους.

Σιτάρι, σίκαλι, κριθάρι—στάχυα βαρειὰ ποῦ ἔγερναν πρὸς τὰ κάτω. ὅλος ὁ πλοῦτος μὲ τὸν ὁποῖον ἡ Δήμητρα εἶχεν εὐλογήσει τὴ γῆ—ἔμοιαζαν σὰν θάλασσα βαθυκύμαντη χρυσῆ,

Τὰ μονοπάτια, ποῦ ἀκολουθοῦσεν ὁ στρατός, στενὰ καὶ σκολιά, ἐφάνταζαν σᾶν λωρίδες κεραμιδόχρωμες στὸ παχὺ κοκκινόχωμα.

Καὶ τώρα μία φλόγα ἀπέραντη, ποῦ τὴν ἀγρίευε καὶ τὴν ἔσπρωχνεν ἀκαταδάμαστη ἡ πνοὴ τοῦ βορηᾶ, ἁπλώνετο, ἐτύλιγεν, ἀγκάλιαζε μὲ τὴν μανίαν τοῦ χαλασμοῦ τὸ χρυσὸ πέλαγος τῶν ἀσταχυῶν.

Ὁ κόσμος ἐκαίετο τριγύρω.

Εἰς τὰ χωράφια, ὅπου οἱ φυγάδες ἀγρόται εἶχαν προφθάσει νὰ θερίσουν καὶ ὅπου ὑψώνοντο σωρὸς τὰ δεμάτια καὶ ἡ θημωνιές, ἡ φλόγες ἐστροβιλίζοντο μὲ ἀπερίγραπτην λύσσαν, ἐξερνοῦσαν φοβερὰ

κατάμαυρα σύννεφα καπνοῦ κι' ἐπηδοῦσαν μὲ ἅλματα γιγάντια ἀπὸ λόφου εἰς λόφον, ἀπὸ χωράφι σέ χωράφι.

Εἰν ὀλίγα λεπτὰ ἐμαίνετο εἰς ἔκτασιν μιλίων ὁλόγυρα ἡ πύρινη θάλάσσα τῆς καταστροφῆς.

Ἐδῶ τὰ φλογερὰ κύματά της ἀναπηδοῦσαν ὠργισμένα πρὸς τὸν οὐρανόν· ἐκεῖ κυλοῦσεν ἀπὸ τὴν πλαγιὰ ἑνὸς λόφου ἡ φλογοπλημμύρα.

Ὅπου τὰ χωράφια ἦσαν ἀθέριστα, ἐκαίοντο χωρὶς καπνόν, ἀλλ' ὁ ἀέρας ἀπ' ἐπάνω των ἐθαμπότρεμεν ὁρατός, σὰν νὰ εἶγε μεταβληθῇ εἰς καῦμα ρεστὸν καὶ ἡμιδιαφανές, ποῦ ἀνέβαινε μὲ σπασμωδικὰς δονήσεις πρὸς τὸ θολὸν ἀπὸ τοὺς καπνοὺς στερέωμα,

Ἕνας ἀέρας πνιγηρὸς ἔχυνε τὰ κύματά του, ὅμοια πρὸς τὸ ἄσθμα ξυπνημένου ἡφαιστείου, πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις. Τὰ πολύχρωμα ἀγριολούλουδα, ποῦ ἄνθιζαν ξεχασμένα μέσα εἰς τὴν νάρκην τοῦ μεσημεριοῦ γύρω ἀπὸ τῆς ρίζες τῶν λιγυστῶν δένδρων, ἐμαραίνοντο ξαφνικὰ καὶ ἔγερναν ἄτονα καὶ ξεθωριασμένα στοὺς ξηραινομένους των μίσχους.

Αἱ σαῦραι ἔτρεχαν ἀπελπισμέναις δεξιᾶ καὶ ἀριστερᾶ. Ἕνα σμῆνος κοράκια, ποῦ εὐωχοῦντο ἐπάνω σὲ κάποιο ἄλογο ποῦ ἐσήπετο μέσα στὰ σπαρτά, ἐσηκώθη τρομαγμένο, μὲ κρωγμοὺς πανικοῦ, ἀνεκατεύθη μὲ τοὺς καπνούς, ἐφτερούγισε γοργὰ ἐπάνω ἀπὸ τὴν καταστροφήν, ἁπλώθη εἰς μαύρην γραμμὴν καὶ ἐχάθη πίσω ἀπὸ τὴν κορυφογραμμὴν ἑνὸς λόφου μακρυνοῦ. Τὰ τζιτζίκια εἶχαν σιωπήσει.

*
* *

Ἡ φλόγες ἐπέρασαν πρὸς νότον βιαστικά, ὅπως εἶχαν φθάσει. Μαῦροι, καρβουνιασμένοι, ἀπαίσιοι ἐκυρτώνοντο γύρω οἱ λόφοι, ποῦ πρὸ ὀλίγου ἔστιλβαν χρυσοῖ εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς. Τὰ δεμάτια τῶν ἀσταχυῶν σωροὶ μελανῶν ἐλαφρῶν ἀποκαυμάτων, ποὺ τ' ἅρπαζεν ὁ ἐλαφρὸς ἄνεμος περιφρονητικὰ καὶ τὰ ἐστροβίλιζεν ἰδιότροπα καὶ τὰ ἐσήκωνεν ὡσὰν κοπάδι ἀπὸ μαῦρες πεταλοῦδες. Εἰς

τὴν γῆν ἐσπιθοβολοῦσαν ἀκόμη αἱ καφαλισμένες ρίζες τῶν σπαρτῶν· ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐσιγόκαιεν ἀκόμη μὲ μικρὰς ξηρὰς ἐκρήξεις κἄποιος ἀγκαθωτὸς θάμνος· κἄπου κἄπου ἐσπαρταροῦσε καὶ ἐτύλιγε καὶ ἐξετύλιγε μὲ ἰλιγγιώδη ταχύτητα εἰς τοὺς ἰδιοτρόπους κοχλιοειδεῖς σπασμοὺς τὸ μισοψημένο του κορμὶ κανένα φεῖδι.

Ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ἀπὸ τὸν αἰθέρα ἐξαπελύετο ἡ ἀσφυξία καὶ ὁ πνιγμός.

Οἱ στρατιῶται ἤρχισαν πάλιν νὰ προχωροῦν. Τὰ πόδια των ἐκαψαλίζετο ἀπὸ τὴν λεπτὴν ἀνθρακιάν τῶν σπαρτῶν καὶ τῶν θάμνων τὰ πρόσωπά των, μαυροκόκκινα, φλογισμένα, κάθυγρα, ἦσαν ἀναγυρισμένα πρὸς τὸν οὐρανόν. ἀπὸ τὰ κολλημένα των μαλλιὰ ἔρρεεν ὁ ἱδρῶς κ᾽ ἐπότιζε τοὺς γυλιοὺς καὶ τοὺς ὤμους των· τὰ στόματα, ἀνοιχτά, ἀντλοῦσαν μὲ κόπον τὴν ἀναπνοήν.

Εὐτυχῶς εἰς τὴν κορυφὴν ἑνὸς λόφου ἐφύσησε δροσερὸς ὁ ἄνεμος· τὸν ἐρρούφηξαν ἡδονικὰ χιλιάδες στήθη· μαζῆ μὲ τὴν δροσιὰ ἐπανήρχετο καὶ ἡ εὐθημία στὴν φάλαγγα.

Φωτιὰ καὶ λαύρα ἡ ἀγάπη τους, συνάδελφε!

— Μπώ, μπώ! Κόντεψα νὰ ἱδρώσω!

— Μωρὲ νὰ μὴ βγάλω τὴν κουραμάνα μου νὰ κάμω φριγανιές!

– Τὸ νοῦ σου στῆς ἀρβύλες σου, Χοντρονικόλα! Εἶνε ξεπατωμένες καὶ θὰ μοῦ πάθης κρυοπαγήματα, πουλάκι μου!

— Εἴδαμε καὶ τὰ πυνικὰ καύμκτα τῶν «νοικοκυραίων», βρὲ παιδιά!

— Χμ! κ᾽ ἐγράφανε στὴ Θεσσαλονίκη ἡ ἐφημερίδες ὅτι αἱ σχέσεις μας ἔφθασαν εἰς ἀπειλητικὴν ψυχρότητα! — εἶπε καὶ κἄποιος «φιλολογῶν» λοχίας, τοῦ ὁποίου ἡ τσέπες ἦσαν παραγεμισμένες μὲ δεκάλεπτα περιοδικά, ὅπου ἐστριμώχνοντο εἰς πολλὰς στήλας τὰ παραληρήματα τοῦ πυρετοῦ τῆς μούσης του.

— Κόφ'το μπάρμα! Κόφ'το — τὸν διέκοψαν εἰρωνικὰ ἐπιφωνήματα τριγύρω του.

Καὶ ἡ φάλαγξ ἐπροχώρησε γοργὰ τώρα πρὸς τὸν κατήφορον, ἐγβῆκαν εἰς μίαν βαθυπράσινην κοιλάδα γεμάτην νερά, ἐπέρασεν ἀπὸ συστάδας αἰγείρων ἀσημοκόρμων, ποῦ ἐθροοῦσαν γλυκὰ τὰ

Ὁμηρικὴ διὰ τῶν λίθων κατάληψις τοῦ ὑψώματος 1378. Ἐστοίχισε εἰς τὸ ἔνδοξον σῶμα τῶν εὐζώνων τὴν σκληροτέραν ἀπώλειαν, τὸν θάνατον τοῦ ἡρωϊκοῦ ταγματάρχου Βελισαρίου.

ψηλόλιγνά των φυλλώματα, εἰλίχθη κατ' ἄνδρα εἰς μονοπάτια ποῦ διέσχιζαν λαχανοκήπους, ἐδροσίσθη ἀπὸ τὸν παχὺν ἴσκιο ὀπωροφόρων δένδρων—τί τζάνερα, δαμάσκηνα, ἀγριόμηλα καὶ βερύκκοκα καὶ τί πλοῦτος στιλπνῶν φύλλων, μέσα εἰς τὰ ὁποῖα ἐκρέμαντο κατὰ ἑκατοντάδας ἡ μικρὲς πράσινες σφαῖρες τῶν καρυδιῶν!—ἐπέρασε μέσα ἀπὸ τὴν Γραμμάτινα, τῆς ὁποίας μόνον ἡ λευκὴ ἐκκλησία ἦτον ὀρθὴ ἀνάμεσα ἀπὸ ἐρείπια ποῦ ἐκάπνιζαν ἀκόμη, ἄφησε πίσω της τὸ Κασιμλῆ μὲ τὴν χαρμόσυνον βλάστησίν του καὶ τὰ ἐρείπιά του τὰ κατάμαυρα, καὶ ἐμβῆκεν εἰς τὴν ἀμμώδη κοίτην ἑνὸς παραποτάμου τοῦ Ἐχεδώρου,

Τὸ ἴδιο ρεῦμα ἔφερνε κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν Ἀλέξια. Καμμένο καὶ αὐτὸ τὸ χωριό. Οἱ Βούλγαροι ἐπυρπολοῦσαν καὶ ἔφευγαν. Ἀλλ' εἰς τὴν βίαν τῆς φυγῆς των τῆς ντροπιασμένης εἶχαν ἀφήσει γύρω ἀπὸ τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ χίλια πράγματα.

Σκηνὲς ριγμένες κατὰ γῆς, βαμβάκια καὶ κουτιὰ καὶ δέματα γάζας· κομμάτια γάζας ματωμένας· ἐδῶ θὰ εἶχαν τὰ χείρουργεῖά των.

Ἔπειτα κάρρα ἀναποδογυρισμένα, φασόλια χυμένα στὴν ἄμμον, τραπεζάκια ἀπὸ σκηνὰς ἀξιωματικῶν, μπότες παληὲς καὶ κουτάλια σπασμένα καὶ σκαπανικὰ ἐργαλεῖα καὶ κουβέρτες καὶ καλπάκια καὶ καζάνια καὶ κάσσες φυσιγγίων καὶ φυσέκια μὲ τοὺς γεμιστῆράς των χῦμα κατὰ γῆς, μέσα στὰ χόρτα τὰ πατημένα, στὸν ἄμμον τῶν ὀχθῶν τοῦ ρεύματος.

Ἕνας λόφος ἐστρογγύλευε τώρα δεξιᾶ. Ἀριστερά του ἐκαίετο τὸ Σνέφτσε μέσα εἰς τὰ μαῦρα ἐναέρια κύματα καπνοῦ. Ὥστε εἶχαν ὑποχωρήσει καὶ ἀπ' ἐκεῖ;

Μία ἀνιχνευτικὴ περίπολος τὸ ἐπιστοποίησε. Γύρω ἀπὸ τὸ πηγάδι τοῦ Σνέφτσε τρία-τέσσαρα ἀνθρώπινα ὄντα κουρελιασμένα καὶ τραγικὰ ἐκάθηντο σταυροπόδι.

Ὅταν ἡ πρωτοπορεία τῆς φάλαγγος ἐπλησίασεν, ἐσήκωσαν μὲ ἀπηλπισμένην ἀδιαφορίαν τὰ πρόσωπά των. Ἦσαν οἱ ἐπιζήσαντες Τοῦρκοι τοῦ χωριοῦ.

Πίσω ἀπὸ ἕνα τοῖχο μισογκρεμισμένο, ἀπὸ μίαν τρύπα τοῦ

ὁποίου ἐξεχύνετο μὲ χαρωπὸν παφλασμὸν τὸ νερό, ἐσηκώνετο ἡ γνωστὴ πλέον εἰς τοὺς στρατιώτας ἐμετικὴ δυσωδία.

Οἱ Βούλγαροι πρὶν φύγουν καὶ πρὶν καύσουν τὸ χωριό, εἶχαν σφάξει, καὶ πίσω ἀπὸ τὸν τοῖχον τὰ κοράκια ἔσχιζαν μὲ λαίμαργους κρωγμοὺς τῆς μαυρισμένες σάρκες τῶν δυστυχισμένων θυμάτων.

— Χὸς ακλεντί ! (Καλῶς ἤλθετε) ἐχαιρέτισαν οἱ ἐπιζήσαντες μὲ τὸ χέρι τὸ δεξιὸν ἀκουμβημένο στὸ γυμνό των τὸ στῆθος, χωρὶς νὰ σηκωθοῦν.

Ὁ διερμηνεὺς τοῦ ταγματάρχου, ἐθελοντὴς ἀπὸ τὴν Κοζάνην καὶ παλαιὸς ζαχαροπλάστης τῶν Ἀθηνῶν, τοὺς ἐπλησίασεν· αἱ ἐρωτήσεις ἔτρεχαν ἀτελείωτες. Οἱ Τοῦρκοι μᾶς ἐκυττοῦσαν σὰν ἀποβλακωμένοι ἀπὸ τὴν δυστυχίαν των.

Καί ὅταν αἱ ἐρωτήσεις ἐκόπασαν, ὁ γεροντώτερος ἔρριψεν ὁόγυρά του βλέμμα φοβισμένο, ἐκύτταξε μὲ ἔκφρασιν τρέλλας τὰ σπίτια ποῦ ἐκάπνιζαν τριγύρω, ἐσηκώθη ὁρμητικά, ἐτέντωσε μὲ δύναμιν τὰ χέρια του πρὸς τὸ καμμένο χωριό, τὰ πελιδνά του χείλη συνεσπάσθησαν ὀδυνηρὰ κ' ἔφυγε τρεκλίζοντας καὶ τρέχοντας πρὸς κἄποια δένδρα, ἐνῷ τὸν ἀέρα ἔσχιζεν ἡ κραυγή του ὡσὰν λυγμὸς ὑστερικοῦ :

— Μπουλγκάρ ! Μπουλγκάρ !...

Ὁ λόχος ἦτο ἐκεῖνο τὸ βράδυ ἐφεδρεία τῶν προφυλακῶν.

Μόνον ὁ ταγματάρχης καὶ ὁ γιατρὸς εἶχαν στήσει σκηνὰς κάτω ἀπὸ μίαν βαθύκλωνον δρῦν, τῆς ὁποίας τὰ στιλπνά, σκληρά, βαθυπράσινα φύλλα ἀντανακλοῦσαν εἰς φλογώδεις ἀποχρώσεις τὰ παλλόμενα φωτεινὰ χρώματα τῆς Δύσεως.

Καταπράσινο τὸ Καρά-Δὰγ—τὸ ἀρχαῖον Δύσωρον ὄρος—ἀγκάλιαζεν ἀμφιθεατρικῶς μίαν κοιλάδα γεμάτην ἀπὸ τὴν περισυλλογὴν καὶ τὴν ρέμβην τοῦ ἑσπερίου λυκόφωτος.

Λοφίσκοι χαριτωμένοι, ἄλλοι βαθύχρωμοι ἀπὸ βάτους καὶ ἀγριοτριανταφυλλιές, ἄλλοι μελιχροὶ ἀπὸ τὸ ψημένο ξανθὸ χορτάρι καὶ τὰ σπαρτά, ἐκυμάτιζαν κάτω.

Δεξιᾷ ὑψώνοντο οἱ στρογγυλότατοι, λόφοι τῆς Μοράφτσας, στεφανωμένοι ἀπὸ δάση γεμᾶτα σκοτεινὸν μυστήριον.

Κοπάδια προβάτων ἐγύριζαν μὲ πολύηχα μουσικὰ κουδουνίσματα καὶ βελάσματα χαρωπὰ εἰς μίαν στάνην.

Κατσίκες ἐπηδοῦσαν μὲ τρομακτικὴν εὐκινησίαν εἰς τὴς ἀπότομες πλαγιές.

Κάτω ἀπὸ μίαν ἀγριοβαλανιδιὰ δύο ἀρτιγέννητα ἀσπρόμαυρα παρδαλὰ κατσικάκια ἐκαμπύλωναν ἐπιθετικὰ τὴς ράχες των, σηκωμένα στὰ πισινά των πόδια, καὶ ὥρμοῦσαν τὸ ἕνα ἐναντίον τοῦ ἄλλου εἰς τρισχαριτωμένην ἀκίνδυνην ἐπίθεσιν μὲ τὰ λευκά των τὰ μέτωπα, ὅπου ἀρδοξυπνοῦσεν ἡ ὁρμὴ τῶν ἀφυτρώτων κεράτων.

Πέντε ἢ ἓξ χωριά, ποῦ ἐκαίοντο εἰς τὴν κοιλάδα, ὕψωναν τοὺς καπνούς των κατ' εὐθεῖαν πρὸς τόν οὐρανὸν, μὲ μίαν ἐλαφρὰν κλίσιν πρὸς ἀνατολὰς, ποῦ ὀφείλετο εἰς τὴν βαλσαμικὴν πνοὴν τοῦ δροσεροῦ ζεφύρου.

Ὁ ἥλιος αἱματόχρωμος καὶ ὅμοιος μὲ φλογισμένη στρογγυλὴ ἀσπίδα, ἐπλησίαζε νὰ ἐγγίξῃ τὴν δασωμένην γραμμὴν τῆς βουνοσειρᾶς.

Τὰ φυλλώματα τῶν βαλανιδιῶν καὶ τῶν μηλιῶν καὶ τῶν καστανιῶν ἐψιθύριυαν σ' ἕνα λίκνισμα ἐλαφρότατον λόγια μυστηριώδη καὶ προφητικά.

Γύρω ἀπὸ τὴν σκοτεινὴν τώρα λεκάνην τῆς βρύσης τοῦ βουνοῦ οἱ στρατιῶται ἐγέμιζαν τὰ παγούρια των ἢ ἐρροφοῦσαν σκυμμένοι στὰ χύρτα τὸ παγωμένο της κρύσταλλο. Ἀνάμεσ' ἀπὸ τὰ δένδρα τοῦ πυκνοῦ ἄλσους ἐμισοκρύβοντα τὰ μικρὰ σπιτάκια τοῦ Καρὰ-Μαχμουτλῆ.

Εἶχαν σφάξει κ' ἐδῶ οἱ Βούλγαροι, εἶχαν ἁρπάξει, εἶχαν ἀτιμάσει γυναῖκες, εἶχαν περιμαζεύσει ὅλα τὰ γρόσια τῶν χωρικῶν, ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασαν καὶ νὰ καταστρέψουν τὸ χωριό. Οἱ κάτοικοι ποῦ εἶχαν ἀπομείνει, μόλις εἶδαν τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν νὰ προχωρῇ πρὸς τὸ χωριό των, ἐβγῆκαν ἀπὸ τὰ κρυσφύγετα τοῦ βουνοῦ των μὲ τὰ κοπάδια των καὶ ἄνοιγαν τώρα τὰ σπίτια των καὶ ἔκλαιαν ἀπὸ χαρὰν ἡ γρηὲς χανούμισσες μὲ τὰ βαθυγάλαζια σαλβάρια καὶ τὰ ξυπόλυτα παιδάκια των ἔφερναν εἰς τὸν στρατόν μας στάμνες γεμάτες ἀπὸ δροσιστικὸν ὑπόξυνο τυρόγαλα καὶ νερουλὸ πετμέζι.

Ἡ δυτικὴ συνοικία τοῦ χωριοῦ ἐκατοικεῖτο ἀπὸ Τσιγγάνους. Ψηλοί, στεγνοὶ καὶ ἡλιοκαμμένει ἄνδρες, κοντές, λυγερές, ἀκάθαρτες ἡ γυναῖκές των.

Μὲ φρύγανα πλῆθος στὰ ἄτακτα μαλλιά των, μὲ μάτια ὅμοια μὲ λίμνες πίσσας ποῦ ἀντιφέγγιζαν παράξενες φωτιές, ἐτριγύριζαν μ' ἐμπιστοσύνην ἀνάμεσα στὰς γραμμὰς τῶν διμοιριῶν, ἔπερναν τὸ ψωμὶ ποῦ τοὺς ἔδιδαν οἱ πονόψυχοι φαντάροι καὶ τὰ παιδάκια των ἐφιλοῦσαν τὰ χέρια τῶν στρατιωτῶν.

Ὁ λόχος εἶχε ξαπλωθῆ εἰς τὸ πυκνόδενδρον πρανὲς ποῦ ἔπεφτεν ἀπὸ τὸν αὐχένα τοῦ Καρᾶ Δὰγ πρὸς τὴν κοιλάδα.

Ἀνάμεσα στὰ δένδρα διεκρίνοντο ἡ σιλουέττες τῶν ἀνδρῶν ποῦ ἐπήγαιναν καὶ ἤρχοντο..

Εἰς τὸν αὐχένα καὶ πρὸς τὰ ὀπίσω, πρὸς βορρᾶν, εὑρίσκοντο οἱ λόχοι ποῦ εἶχον προφυλακάς. Κἄπου κἄπου ἀκούεται ἀπὸ τὰ ὕψη ἡ φωνὴ κανενὸς στρατιώτου ποῦ ἐζητοῦσε τὴ διμοιριά του.

Τὸ σκότος ἁπλώνετο τώρα ἐπάνω εἰς τὴν κοιλάδα καὶ εἰς τὸ βουνὸ καὶ μέσα στὰ πυκνὰ φυλλώματα κἄποια πουλιὰ ἄρχιζαν νὰ σφυρίζουν περίεργα.

Οἱ χωρικοὶ ἐκλείσθησαν στὰ σπίτια των καὶ οἱ ἄνδρες ἐκοιμῶντο ἐπάνω στ' ἁπλωμένα των ἀντίσκηνα, τυλιγμένοι μὲ τοὺς μανδύας των καὶ μ' τῆς κουβέρτες των, διότι εἰς ἐκεῖνο τὸ ὕψος τὸ νυκτερινὸ τὸ κρύο ἦτο τσουχτερό.

*
* *

Κρ... Κρρρ.., Κρρρρ... Κρ... Κρ ..

— Σηκωθῆτ' ἐπάνω ! Πιάστηκαν ἡ προφυλακές !

Ὁ ξηρὸς κορμὸς τῶν ἐπαναληπτικῶν ἀναστάτωνε τώρα τὸ νυκνερινὸν ἀέρα.

Τ' ἄστρα ἐλαμπύριζαν γοργότρεμα εἰς τὸν καθαρώτατον οὐρανόν. Οἱ ἄνδρες ἀνασηκώθησαν, ἔδεσαν βιαστικὰ τ' ἀντίσκηνα καὶ τῆς κουβέρτες καὶ συνετάσσοντο. Ὁ λοχαγὸς ἐπερίμενεν ὄρθιος, μὲ τὸ πρόσωπο γυρισμένο πρὸς τὴν κορυφογραμμήν. Τὸ τουφέκι ἐξηκολούθησεν ὀλίγα λεπτά, ἔπειτα ἔπαυσε βαθμηδόν.

— Τί νᾶνε ! ἔπαυσε πῦρ...

— Καμμιὰ παρεξήγησις.

— Ποῦ τολμᾶνε οἱ «κουμπάροι» νὰ μᾶς κάμουνε νυχτερινὴ ἐπίθεσι !...

— Ἄδικα κόψαμε τὸν ὕπνο μας...

— Σιωπὴ ν' ἀκούσουμε ! Κᾶποιος κατεβαίνει ἀπὸ τῆς προφυλακές.

Πράγματι, βήματα βιαστικὰ ἀντηχοῦσαν κάτω ἀπὸ τὰ δένδρα· διηυθύνοντο πρὸς τὸν λόχον. Ὁ λοχαγὸς ἠκροάσθη ὀλίγην ὥραν, ἔπειτα ἐφώναξε :

— Ποῦ εἶνε ὁ σκοπὸς τῶν ὅπλων ;

— Παρὸν κύριε λοχαγέ ! Διετάξατε !

— Κύτταζε νὰ ἰδῇς ποιὸς εἶνε.

Ἡ μελανὴ σιλουέττα τοῦ σκοποῦ ἀπεμακρύνθη κατὰ τὸν ἀνήφορον. Βαθειὰ σιωπὴ ἐκυριαρχοῦσε τριγύρω. Ὅλοι ἐπερίμεναν ἀνυπόμονα.

— Τίς εἶ ;--ἔσχισε διὰ μιᾶς τὸ πηκτὸν σκότος ἡ φωνὴ τοῦ σκοποῦ.

— Σύνδεσμος τοῦ πέμπτου λόχου !—ἠκούσθη εἰς ἀπάντησιν κᾶποια μακρυσμένη φωνή.

— Προχώρει εἰς τὸ παρασύνθημα !...

Ἔπειτα ἠκούσθησαν βήματα· μία σιγανὴ συνομιλία· καὶ ἀμέσως κατόπιν βήματα διπλᾶ καὶ ἔξαφνα ἀπὸ ἕνα σκοτεινό τοίχωμα φύλλων ἐπαρουσιάσθησαν δύο σκιές.

* *
*

— Ποιὸς εἶσαι σύ : ἠρώτησεν ὁ λοχαγός. Νεκρικὴ σιωπὴ τριγύρω.

— Σύνδεσμος τοῦ πέμπτου λόχου. Ἦλθα νὰ σᾶς πῶ ὅτι οἱ πυροβολισμοὶ ποῦ ἔπεσαν δὲν ἦταν τίποτε· κάποιο μουλάρι τῶν μεταγωγικῶν μάχης ἔσπασε τὸ σκοινί του καὶ μασσοῦσε χορτάρι στὸν κατήφορο, πίσω ἀπὸ τὴ ράχη. Ὁ σκοπός μας ἄκουσε θόρυβο στὰ κλαριά, ἐζήτησε σύνθημα, δὲν ἔλαβε ἀπάντησι καὶ ἐπυροβό-

λησε. Ἔτσι ἄνοιξε τουφέκι στὴ γραμμή. Ὕστερα εἴδαμε τὸ ζῶον καὶ ἐσταματήσαμε.

Γέλια συγκρατητὰ ἐδόνησαν γιὰ μιὰ στιγμὴ τὸ σκότος. Ἔπειτα ὁ σύνδεσμος ἔφυγε τὸν ἀνήφορο, οἱ ἄνδρες ἐξαπλώθησαν πάλι καὶ μὲ τὴν εὐκολία τοῦ στρατιώτου ἐσυνέχισαν τὸν ὕπνο των.

Τὰ δένδρα ἐθροοῦσαν σιγανὰ καὶ προφητικά· τὰ ἄγνωστα, κρυμμένρ πουλιὰ ἐσφύριζαν παράξενα ἀπὸ τὰ κλαδιά των· ἡ σκηνὴ τοῦ ταγματάρχου ἐθαμπολεύκαλε σὲ σχήματα φευγαλέα καὶ ἀπροσδιόριστα μέσα εἰς τὸ σκότος, κάτω ἀπὸ τὴν βαθύκλωνη βαλανιδιά.

*
* *

Μιὰ φωτεινὴ γαλακτερὴ λευκότης, ἁπλώνετο τώρα ἀπὸ τὸν ἀνατολικὸν οὐρανὸν καὶ ἄρχιζε νὰ ξυπνᾷ τὰ σχήματα καὶ τὰ χρώματα εἰς τῆς ράχες, εἰς τὴν κοιλάδα. Φλύαρα κελαδήματα ἄρχισαν νὰ ζωντανεύουν τὰ σιγουρόμμαλα δένδρα.

Ὄρθιοι οἱ ἄνδρες παρετάσσοντο εἰς γραμμὴν διὰ τὴν διανομὴν τοῦ συσσιτίου, ποῦ εἶχε μαγείρευθῆ τὴν νύκτα μέσα σὲ μιὰ ρεμματιά. ἀριστερὰ τοῦ καταυλισμοῦ. Ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὸ βουνό, πρὸς τὰ βορειοδυτικά, ἠκούσθη ἔξαφνα ἕνας ὑπόκωφος μυκηθμός.

— Κανόνι, βρὲ παιδιά ! Κανόνι !

— Καλημέρα σου, ἀηδονάκι μου !

— Εἶνε αἱ μεραρχίαι τοῦ ἀριστεροῦ μας κατὰ τὴν Δοϊράνην.

Ὁ ταγματάρχης μὲ δύο-τρεῖς λοχαγοὺς ἦτο ξαπλωμένος στά χόρτα, ἔξω ἀπὸ τὴ σκηνή του καὶ ἔσκυβαν.ὅλοι ἐπάνω εἰς ἕναν χάρτην, ἁπλωμένον κατὰ γῆς, εἰς τὸ ἀμφίβολον φῶς τοῦ λυκαυγοῦς.

Οἱ ἄνδρες ἔσχιζαν μὲ ὄρεξιν τὸ βραστὸ μὲ τὰ δόντια των· ἄλλοι ἐκαθάριζαν σφυρίζοντες τὰ ὅπλα των. Κάποιο Ἀθηναϊκὸ τραγοῦδι ἀνάβρυσεν ὡσὰν πίδαξ πρωινὸς ἀπὸ τὴν ἄκρην μιᾶς διμοιρίας.

Οἱ ἱπποκόμοι τῶν ἀξιωματικῶν ἐπότιζαν τὰ ἄλογα στὴν λεκάνη τῆς βρύσης. Ἕνας σφαιροειδής, ἀηδέστατος χοῖρος ἐπέρασε μὲ φο-

βισμένους γρυλλισμοὺς ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς στρατιώτας κυνηγημένος ἀπὸ ἕνα ξυπόλυτο Τουρκόπουλο ποῦ ἐκρατοῦσε μιὰ βέργα.

— Ὁ Ἰβάνωφ, παιδιά! Ὁ Ἰβάνωφ! Ποιὸς ξέρει τὰ βουλγάρικα νὰ συνεννοηθῇ μαζῆ του;

Δέκα φαντάροι ἔκαμαν κύκλον κ' ἔκοψαν τὸν δρόμον τοῦ δυστυχισμένου τοῦ «Ἰβάνωφ».

Ἐκεῖνος ἐγρύλλιζεν ἐν ἀπογνώσει κ' ἐστριφογύριζε μὲ κωμικὴν ἀμηχανίαν.

Ὁ κύκλος τῶν στρατιωτῶν ἐσφίχτη τώρα τριγύρω του.

Ἐχτυποῦσαν τὰ χέρια ρυθμικὰ κ' ἐτραγωδοῦσαν μὲ κωμικὴν παρατονίαν:

«Τσάρι-γκρὰδ ἕ νάς,
«Τσάρι-γκράδ ἕ νάς...»

Οἱ ἀξιωματικοὶ εἶχαν ἀνασηκωθῇ κ' ἐγελοῦσαν καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν ὄρεξιν τῶν ἀνδρῶν των.

Τὸ μικρὸ στρογγυλοπρόσωπο Τουρκόπουλο, εὑρῆκε διασκεδαστικὴν τὴν ἀπελπισίαν τοῦ «Ἰβάνωφ» καὶ ἄρχισε νὰ χοροπηδᾷ τριγύρω του, μὲ χάχανα, φοβερίζοντας μὲ τὴν βέργα του τὸν τετράποδα αἴτιον τῆς ἀπροόπτου σκηνῆς μὲ τὸ λασπωμένο τρίχωμα, τὸ διαστελλόμενον ρύγχος καὶ τὴν στριμμένην οὐράν.

Μετὰ μίαν ὥραν τὸ τάγμα ἄφινε πίσω του τὸ Καρᾶ Μαχμουτλῆ, ἐνῷ ὁ «Ἰβάνωφ» ἔφευγε κυνηγημένος πρὸς τὴν κοιλάδα.

Οἱ Μουσουλμᾶνοι τοῦ Καρᾶ Μαχμουτλῆ δὲν ἤθελαν νὰ φιλοξενήσουν τὸν «Ἰβάνωφ» στὸ χωριό των.

Τὸ Κοράνι ἀπαγορεύει εἰς τοὺς πιστοὺς τὸ χοιρινό...

*
* *

Σαρῆ-Δογανλῆ, Ἰντζεκλῆ, Γκιουλεμενλῆ—ὡραία χωριὰ κοιμισμένα κάτω ἀπὸ τὰ πλατύφυλλα πλατάνια, δίπλα στὴν ἱερότητα τῶν ἁγνῶν σας πηγῶν, στὸν ἴσκιο ξανθοπράσινων κληματαριῶν ποῦ ἀνάμεσά των χρυσίζουν τὰ χνουδάτα βερύκκοκα.

Σπιτάκια στοχτόμαυρα, εἰρηνικά, στὸ βάθος σκιερῶν περιβολιῶν σπιτάκια μὲ μικρὰ παράθυρα τὰ κουφατωτά, μὲ τὰ πλατειὰ

σανιδοσκέπασμα χαγιάτια, τὰ προφυλαγμένα ἀπὸ τὸ ἡλιακὸν καῦμα, ἀπὸ τὰ πλούσια κλήματα καὶ τὸν πράσινον ὀργασμὸν τοῦ κισσοῦ.

Τετράγωνα λευκὰ τζαμιὰ μὲ τὰ φλογοκόκκινα κεραμίδια, μὲ τὴν πλεγμένην ἀπὸ ξερὰ κλαδιὰ μεγάλη φωληὰ τῶν πελαργῶν στὴν κορυφὴν τῆς στέγης, μὲ τὴς σταχτιὲς ἐπιτύμβιες πέτρες τριγύρω μισοκρυμμένες ἀπὸ τὰ χόρτα τὰ ψηλά, γύρω ἀπὸ τὴς ὁποίαις βομβοῦν ἡ μέλισσες, χωρὶς νὰ ταράττουν τὸν ἥσυχον, τὸν αἰώνιον ὕπνον τῶν πιστῶν ποῦ ἀνάπαυσεν ὁ Ἀλλὰχ ἀπὸ τοὺς κόπους τῶν ἀγρῶν καὶ τὰς βουκολικὰς φροντίδας.

Φιλόξενα, λησμονημένα ἀπὸ τὸν χρόνον καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους σιωπηλὰ χωριά, ποῦ καὶ αὐτὸ τὸ Βουλγαρικὸν ἄγος ἐξέχασε νὰ σᾶς μιάνῃ, ἂς πνέουν ἐπάνω σας εὐμενεῖς πάντα οἱ ζέφυροι· ἂς μὴ στειρεύσουν ποτὲ ἡ μουσικώτατες βρύσες σας ποῦ ἐζωογόνησαν στὸ πέρασμά της τὴν Ἑλληνικὴν ὁρμήν.

Ἂς ροδίζῃ καὶ ἂς χρυσώνῃ ὁ ἥλιος πάντοτε τοὺς δροσεροὺς γλυκόχυμους καρποὺς τῶν περιβολιῶν σας· ἂς χιλιάζουν ἡ σοφὲς ἐργατικὲς μέλισσες τὴς κέρινες κατοικίες των γύρω ἀπὸ τὴν εἰρήνην τῆς ψυχῆς τῶν ἁπλῶν σας κατοίκων· καὶ τ' ἄστρα ἂς χύνουν στοργικὰ καὶ προστατευτικὰ τὸ μυστηριακόν των φῶς γύρω ἀπὸ τὴς σταχτιές, ὄρθιες ἐπιτύμβιες πέτρες ποῦ περιζώνουν τὰ τζαμιά σας τὰ λευκά, ὅταν ὁ ἥλιος σᾶς ἀποχαιρετᾷ καὶ σᾶς νανουρίζῃ στὴν ἀγκαλιά της ἡ νύχτα μητρικά.

*
* *

Ἂς εὐλογῆ ὁ Ἀλλὰχ τὴν εἰρηνική σου γενεά, γρηὰ χανούμισσα μὲ τὰ μάγουλα τὰ μαραμένα καὶ τὰ λεπτὰ διάφανα χέρια, τὰ ὑψωμένα στὸ πέρασμά μας πρὸς τὸν οὐρανὸ σὲ δέησι συγκινητικὴ γιὰ στρατό μας.

Ἔχετε γειὰ δροσεροὶ κρυψῶνές τῆς εὐτυχίας καὶ τῆς εἰρήνης, μὲ τὸ ὅραμα τῶν ὁποίων ἐξεκουράσατε τὴν ψυχὴν τῶν ἀδαμάστων

πολεμιστῶν, ποῦ ἐδιάβηκαν βιαστικὰ μέσα ἀπὸ τὴν ἀτάραχη γαλήνη σας.

Τὸ κανόνι βροντᾶ πίσω ἀπὸ τὰ βουνά σας· στὰ σύνορα τοῦ παραδείσου σας βογκᾶ καὶ μανιάζει ὁ χαλασμός, ἡ ἐκδίκησις τρικυμίζει τὴν ἑλληνικὴν ψυχήν· ἐμπρός, ἐμπρὸς ἀνοιγεται ὁ δρόμος τῆς νίκης καὶ τῆς δόξης.

Δὲν ἔχουμε τώρα καιρὸ νὰ χαροῦμε τὴν εὐτυχίαν σας. Ἔχετε γειὰ εὐλογημένα γλυκὰ χωριά.

*
* *

Καὶ ἔπειτα ἀραιώνεται ἡ βλάστησις· τὰ καρπερὰ τὰ δένδρα σταματοῦν γιὰ νὰ ἀρχίσουν αἱ σειραὶ τῶν βαλανιδιῶν καὶ τῶν κέδρων. Δροσερὸς βορηᾶς ἀνεμίζει τὴς χαῖτες τῶν ἀλόγων καὶ στεγνώνει τὸν ἱδρῶτα στὰ μέτωπα τῶν στρατιωτῶν.

Ὁ ἀνήφορος μαλακώνει. Ἡ φάλαγξ λοξεύει ἀριστερὰ καὶ παίρνει τώρα ἕναν δρόμον πλατύν, βιαστικὰ χαραγμένον ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους, γιὰ νὰ κατεβάσουν τὰ κανόνια των, τῶν ὁποίων οἱ τροχοὶ ἔχουν αὐλακώσει βαθειὰ τὸ μαλακό του χῶμα.

Ὁ δρόμος ἕρπει μέσα στὰ ἀλσύλλια τῶν βαλανιδιῶν καὶ ἀνεβαίνει πρὸς ἕναν αὐχένα. Ἕνα πλατὺ ὀροπέδιον ἁπλώνει τὴ δροσιά του ἐκεῖ ἐπάνω.

Κάτω ἁπλώνεται ἡ καταπράσινη χαρὰ τῆς πεδιάδος τῆς Δοϊράνης· ἀριστερὰ εἰς τὸ βάθος ἀστράφτει εἰς τὸν ἥλιον τοῦ μεσημεριοῦ μὲ γοργὲς κάπου κάπου ἀστραπὲς—παιγνίδια τοῦ φωτὸς μὲ τὰ κύματα—μία γωνία τῆς λίμνης.

Ἀντικρὺ πυργώνεται ἀτελείωτον, πράσινο στὴ ρίζα του, βαθυγάλανο στῆς κορυφές του τὸ ἀρχοντικὸν Μπέλες.

Στὸν κάμπον καπνίζουν τὰ χωριὰ ποῦ ἐρημώθηκαν ἀπὸ τοὺς φυγάδας ἐχθρούς. Γιατί τώρα ἡ Δοϊράνη ἔχει πέσει καὶ τὸ ἀριστερόν μας ὁρμᾷ πρὸς τὰ στενὰ τῆς Φούρκας.

Βαθειὰ πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἀκούεται τώρα τὸ κανόνι. Ἡ μεραρχία θὰ προχωρήσῃ βιαστικὰ πρὸς τὸ Μπέλες· πρὶν νυχτώσῃ πρέ-

πει νὰ βρίσκεται ἐκεῖ κάτω, στὴ ρίζα του, Πρέπει ὁ ἐχθρὸς νὰ κυνηγηθῇ.

— Τὸ δεύτερον τάγμα θὰ μείνῃ ἐδῶ, στὸν αὐχένα, ὀπισθοφυλακή. Ἅμα περάσουν ὅλα τὰ τμήματα τῆς Μεραρχίας θὰ κατεβῇ κι' αὐτὸ ἀφοῦ ἀνιχνεύσῃ τὰς προσβάσεις καὶ θὰ ἑνωθῇ μὲ τὸ σύνταγμα. Κατεύθυνσις Πόποβο-Μενετλῆ. Προσοχὴ στὸ δρόμο ἀπὸ κομιτατζῆδες. Πρὸς τὸ Θεοδωράκι ἐπυροβόλησαν ἕναν ἀνθυπίλαρχο ποῦ ἔκανεν ἀναγνώρισι.

Ὁ διαγγελεὺς ἐχαιρέτισεν, ἐσπηρούνισε τὸ ἄλογό του κ' ἐχάθη μέσα σ' ἕνα σύννεφο σκόνης στὸ δρόμο τὸν κατηφορικό.

Οἱ λόχοι ἐξαπλώθηκαν εἰς τῆς πλαγιὲς τοῦ ὀροπεδίου, ἑκατέρωθεν τοῦ δρόμου· οἱ ἄνδρες ἔφαγαν τὴ γαλέττα των καὶ τὰ ὑπολείμματα τοῦ πρωϊνοῦ συσσιτίου.

Ἕνας λόχος — ὁ ἕκτος — διετάχθη «νὰ ἀναγνωρίσῃ» τὰ ὑψώματα τοῦ Καρὰ-Δὰγ πρὸς τὰ δεξιᾷ τοῦ δρόμου, ἐσκαρφάλωσε μέσα στοὺς κέδρους κ' ἐχάθη πίσω ἀπὸ μίαν κορυφήν.

Τὰ τμήματα τῆς Μεραρχίας ἐπερνοῦσαν ἀτελείωτα. Πρῶτα τὰ τάγματα τοῦ τρίτου συντάγματος, μὲ τὰ πυροβόλα των, τὰ μεταγωγικὰ τῆς μάχης. Ἔπειτα τὸ ἕβδομον σύνταγμα μὲ ὅλην του τὴν ἀκολουθίαν. Ἔπειτα τὰ δύο τάγμα α τοῦ πρώτου μὲ ὅλα των τὰ μεταγωγικά.

Ἔπειτα τὸ πυροβολικόν, τὰ μεταγωγικὰ πυροβολικοῦ, οἱ ὄρχλοι, αἱ συζυγαρχίαι· ἔπειτα τμήματα ἐφοδιοπομπῆς, τμήματα ὑγειονομικοῦ, κάρρα βαρειὰ κατάφορτα, μουλάρια ποῦ ἐκάμπτοντο κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ φορτώματος ὡδηγημένα ἀπὸ ἡμιονηγούς, ποῦ εἶχαν προσθέσει τοὺς γυλιούς των καὶ τῆς παλάσκες των ἀκόμη ἐπάνω στὰ φορτώματα τῶν ζώων καὶ μ' τ' ἀμπέχονα ξεκουμπωμένα, ἱδρωμένοι, ζωηροί, εὔθυμοι ἀγωνίζοντο νὰ κρατοῦν τὰ ἐπίμονα μουλάρια των μακρυὰ ἀπὸ τοὺς κρημνούς, εἰς τὸ χεῖλος τῶν ὁποίων ἐπεριπατοῦσαν ἐκεῖνα κατὰ τὴν προτίμησιν.

Ἀναγνωρίσεις, ἐπιφωνήματα, φωνὲς τὸ τρίξιμο τῶν τροχῶν τῶν κάρρων, τὸ κλάγγισμα τῆς ἐλάσεως των τηλεβόλων· τὰ τραγούδια τῶν στρατιωτῶν, τὰ πειράγματα τῶν φαντάρων πρὸς τοὺς «μουλαράδες» ἐγέμισαν τὸ ἡλιόλουστον ἐκεῖνο ἀπόγευμα.

Ὁ ἥλιας ἐπλησίασε τώρα εἰς τὸ βουνὸ ποῦ ἐδέσποζε τῆς Δοϊράνης ἀριστερᾷ, ὅταν ὁ ταγματάρχης ἐζήτησε τὸ ἄλογό του, ἔβαλε τὰ γυαλιά του στὴν θήκην των κ' ἔδωκε διαταγὴν ἐκκινήσεων.

— Τὰ πυροβόλα θὰ μποῦν μεταξὺ τῶν πρώτων δύο λόχων· καὶ τὰ μεταγωγικὰ μάχης θὰ προηγοῦνται· νὰ μείνῃ ἐδῶ ἕνας δείκτης γιὰ νὰ ὁδηγήσῃ τὸν ἕκτο λόχο ὅταν ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὴν ἀναγνώρησιν. Κύριοι λοχαγοί, προσοχή ! Μὴν ξεχνᾶτε ὅτι εἴμεθα ὀπισθοφυλακὴ καὶ μεμονομένοι ἀπὸ τὴν ἄλλην φάλαγγα· ἔπειτα ἔχομεν τὴν εὐθύνην τῆς ἀσφαλείας ὅλης τῆς Μεραρχίας ! Εμπρός !

Εἶχε περάσει μία ὥρα ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποῦ ἡ ὀπισθοφυλακὴ ἐκινήθη πρὸς τὰ κάτω ἀπὸ τὸν κακοφτιασμένον, γεμάτον σκόνην δρόμον. Τὸ λυκόφως ἐξεψυχοῦσε μὲ ἐλαφροὺς τώρα ἀναπαλμοὺς καὶ ὅσον ἐπροχωροῦσεν ἡ νύχτα ἡ φλόγες ποῦ καταβρόχθιζαν τὰ χωριὰ τοῦ κάμπου τῆς Δοϊράνης ἐφαίνοντο λαμπρότερες, ἀγριώτερες καὶ ἡ ἀνταύγειά των ἐσυνέχιζεν εἰς τὸ βάθος τῆς πεδιάδος τὴν τελευταίαν ρόδινην ἀναλαμπὴν τῆς δύσεως, ποῦ ἐφώτιζεν ἀμυδρότατα ἀκόμη μὲ σβυνόμενα φωτεινὰ ἠλεκτρόχρωμα κύματα ἀποχαιρετισμοῦ τὴν κορυφὴν τῶν δυσμικῶν βουνοσειρῶν.

*
* *

Ἡ πορεία ἦτο κοπιώδης καὶ βιαστική. Τὸ ἔδαφος δὲν ἦτο ἀρκετὰ καθαρισμένο.

Τὸ σῶμα δὲν εἶχεν ἀπομονωθῇ ἀρκετὰ ἀπὸ τὸν κορμὸν τῆς μεραρχίας.

Ἀραιοὶ πυροβολισμοὶ ἀντηχοῦν κἄπου κἄπου εἰς τὰς πτυχὰς τῶν πρανῶν ποῦ ἐκατέβαιναν πρὸς τὸ Πόποβον.

Ὁ δρόμος ἔπαιρνε κλίσιν μεγάλην καὶ τὰ βαρειά, κατάφορτα κάρρα ἐσυγκρατοῦντο μὲ δυσκολίαν εἰς κάθε καμπήν· οἱ ὁδηγοί των ἐσταματοῦσαν τἄλογα, ἔβαζον τὸν ὦμον εἰς τῆς ρόδες, ἔσπρωχναν ἐβλαστημοῦσαν, ἴδρωναν, ἐφώναζαν τοὺς φαντάρους εἰς βοήθειαν, ἔπειτα ἔτριζαν ἀπότομα οἱ ἄξονες τῶν τροχῶν, τὸ κάρρο

ἐξεκολλοῦσε ἀπὸ τὴ σκόνη, κι' ἔπερνε τώρα βιαστικὸ κατήφορο ἢ συνεκρούετο πρὸς τ' ἄλλα ποῦ ἦσαν ἐμπρός.

Ἡμιονηγοὶ ἐπροσπαθοῦσαν νὰ ξαναφορτώσουν τὰ μουλάρια τῶν ὁποίων τὸ φόρτωμα εἶχεν ἀναποδογυρίσει.

Τὰ μεταγωγωγικὰ τῶν πολυβόλων ἐμπερδεύθησαν, μέσα εἰς τὴν βραδυποροῦσαν σειρὰν τῶν κάρρων, τὰ ζῶα ἐδυστροποῦσαν, οἱ ἀξιωματικοὶ ἔτρεχαν ἐπάνω κάτω διὰ ν' ἀποκαταστήσουν τὴν τάξιν τῆς πορείας, οἱ ἄνδρες ἐδυσφοροῦσαν διὰ τὰς συχνὰς στάσεις κατὰ τὰς ὁποίας ἐπερίμεναν ὄρθιοι καὶ φορτωμένοι νὰ ξαναρχίσῃ ἡ πρὸς ἐμπρὸς κίνησις, ὁ ταγματάρχης ἀεικίνητος ἔτρεχε μὲ τὸ ἄλογό του ἀπὸ τὴν κεφαλὴν ἕως τὴν οὐρὰν τῆς φάλαγγός του, ἔδιδε διαταγάς, ὡδηγοῦσεν αὐτούς, παρώτρυνε τοὺς ἄλλους, ἐζητοῦσε πληροφορίας ἀπὸ τοὺς ὁδηγούς, ἐξαπέλυε τοὺς συνδέσμους, ἀνυπομονοῦσε γιὰ τὸ λόχο ποῦ εἶχε στείλει πρὸς ἀναγνώρισιν τὸ ἀπόγευμα, ἀνησυχοῦσε διὰ τὴν ἀναγκαστικὴν βραδύτητα· καὶ ἐν τῷ μεταξὺ τὸ σκότος ἐπυκνώνετο καὶ ἡ πορεία ἐγίνετο δυσκολωτέρα.

Ὅταν ὁ κατήφορος ἐτελείωσε μέσα εἰς μίαν ἔκτασιν γεμάτην θεώρατες πέτρες καὶ γυμνὴν ἀπὸ δένδρα, ποῦ δεξιᾷ της ἐπυρπολεῖτο τὸ Πόποβο, ἡ φάλαγξ ἐστάθη ὀλίγα λεπτὰ γιὰ νὰ ξεκουρασθῇ καὶ νὰ τακτοποιηθῇ.

Ἔπειτα ἡ πορεία ἐξηκολούθησεν εἰς τὸν κάμπο.

Τὸ μονοπάτι ποῦ ἐξεκινοῦσε δεξιᾷ ἀπὸ τὸν δρόμον καὶ ἐπροχωροῦσεν εἰς τὴν πεδιάδα ἦτο στρωμένον ἀπὸ χονδρὸν ἄμμον λευκόν, ποῦ ἔτριζε περίεργα εἰς τὸ πάτημα τῶν ἀρβυλῶν.

Κάθε συνομιλία, κάθε θόρυβος εἶχεν ἀπαγορευθῇ.

Στάσις δὲν ἐγίνετο πλέον. Μέσα εἰς τὸ σκότος ἐφάνταζαν ὡσὰν γιγαντομαχίες φλογῶν τὰ πυρπολούμενα χωριά.

Οἱ ἄνδρες ἐσκόνταφταν σὲ χαντάκια, ἔπεφταν μέσα σὲ χωράφια ἀθέριστα, ἐμπερδεύοντα εἰς τὰ κλαριὰ τῶν θάμνων, ἐκάπνιζαν σιωπηλά, ἐκυττοῦσαν μὲ περιέργειαν τὰ ἤρεμα σκοτεινὰ νερὰ τῆς λίμνης, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ἁπλώνοντο κ' ἔσβυναν φευγαλέα τ' ἀντιφεγγίσματα τῶν φλογῶν τῆς ἐρημώσεως.

— Βρὲ παιδιά! Κυττάτ' ἐκεῖ χάμω! Φῶτα!

— Εἶνε ἡ Δοϊράνη!
— Ἡ Δοϊράνη εἶνε!

*
* *

Ἡ φάλαγξ ἐπέρασε δύο, τρία, πέντε ποταμάκια, τῶν ὁποίων τὸ νερὸ ἔφθανεν ἕως τοὺς ἀστραγάλους. Εἰς κάθε πέρασμα τὰ ζῶα ἐξιππάζοντο, ἐδυστροποῦσαν.

Σιγὰ-σιγὰ ἄρχισαν σιγανὲς συνομιλίες μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν.

Ἕνα κομμάτι φεγγαριοῦ ἀγωνίζετο νὰ φωτίσῃ τὴν πορείαν κ' ἔκαμνε μόνον νὰ συγχύζωνται τὰ νερὰ μὲ τὰ λευκὰ ἀμμώδη μονοπάτια.

Μέσ' ἀπὸ πυρπολούμενα χωριὰ, μέσ' ἀπὸ ἐκτάσεις βαλτώδεις, ἀφοῦ διεσκέλισε τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμήν, ἀφοῦ ἐπήδησεν ἀπρόοπτα καὶ ἀμέτρητα χαντάκια, τὸ τάγμα ἐβγῆκεν εἰς ἕνα δρόμον ποῦ τὸν ἐπλαισίωναν πυκνὲς σειρὲς δένδρων.

Σπιτάκια λευκὰ, μερικὰ ἀπείραχτα ἀκόμη ἀπὸ τὴ φωτιὰ ποῦ ἐλυμαίνετο τὴν μίαν ἄκρην τοῦ χωριοῦ, ἐπαρουσιάσθησαν ἐξαφνα, εἰς μίαν καμπὴν τοῦ δρόμου.

Ἀπὸ μίαν τετράδα ἡ συνομιλία ὑψώνετο τώρα εἰς τόσον θερμῆς συζητήσεως μέσ' ἀπὸ τὸ σκοτάδι.

— Ἄσε με, βρὲ ἀδελφέ, ποῦ ὁ Λαμαρτῖνος εἶνε μεγάλος ποιητής! «Ρωμαντικός», μάλιστα.

Μία ἄλλη φωνὴ ἄρχισε νὰ ἀπαγγέλλῃ στίχους Γαλλικούς! Ἦτο ἕνας λοχίας τοῦ πέμπτου λόχου, τὸν ὁποῖον ἡ Βαλκανικὴ περιπέτεια δὲν εἶχεν ἁρπάξει ἀπὸ τὸ Παρίσι, εἶχε δασώσει μὲ ἄτακτα γένεια καὶ μαλλιὰ καὶ ποῦ δὲν εἶχε λησμονήσει τὸν Σενιέ, οὔτε εἰς τὴν μάχην τοῦ Κιλκίς.

Καὶ ἀντηχοῦσα παράξενα οἱ ὡραῖοι Γαλλικοὶ στίχοι κάτω ἀπὸ τῆς ἰτιὲς καὶ τὴν ἀνταύγειαν τῆς δῃώσεως τοῦ ὁρμητικοῦ ἐξοντωτικοῦ πολέμου εἰς τὸ χωριὸ αὐτὸ ποῦ δὲν θὰ ὑπῆρχεν αὔριο, εἰς τὸ περιπετειῶδες Ἀκίντζαλη.

Βιαιοπραγίαι Βουλγάρων ἐν Δοϊράνῃ. — Ὁ Βασιλεὺς ἐν μέσῳ τῶν Μουσουλμάνων.

Τὴν 27ην τοῦ μηνὸς ἐδόθησαν πρὸς τὸν ἑλληνικὸν τύπον ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεω, τὰ κάτωθι ἐπίσημα ἀνακοινωθέντα σχετικῶς μὲ τὴν ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων ὑποδοχὴν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου ἐν Δοϊράνῃ, καθὼς καὶ τὰς πρὸς τὰς βιαιοπραγίας τῶν Βουλγάρων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Τὰ ἀνακοινωθέντα ταῦτα εἶχον ὡς ἑξῆς:

Ἐκ Δοϊράνης ἀπεστάλη χθὲς πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα:

Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν

ΑΘΗΝΑΣ

Τὴν δεκάτην πρωινὴν ἦλθον ἐνταῦθα πεζῇ οἱ Ἕλληνες Δοϊράνης, ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ οἱ ἄρρενες Μουσουλμᾶνοι μετὰ Ἑλληνικῶν σημαιῶν ἵνα ἐκφράσωσι τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῶν πρὸς τὸν Βασιλέα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν των ἀπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ ζυγοῦ.

Παρετάχθησαν ἐπὶ δύο γραμμῶν ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ εἰς μέγα μῆκος πρῶτον οἱ Ἕλληνες, ἔπειτα οἱ Τοῦρκοι ἡγουμένου τοῦ Μουφτῆ.

Ἐπὶ ἐμφανίσει Βασιλέως πάντες ἐξερράγησαν εἰς παταγώδεις ζητωκραυγάς. Καθὼς διήρχετο διὰ μέσου αὐτῶν Ἄναξ χαιρετῶν, μειδιῶν Ἕλληνες ἐχαιρέτιζον διὰ τῶν συγκινητικωτέρων εὐλογιῶν τὸν ἐλευθερωτήν των.

Ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν γραμμὴν τῶν Τούρκων ἐχαιρετίσθη διὰ βροντώδους «Γιασασὶν-Πατισὰχ» δηλαδὴ «Ζήτω ὁ Βασιλεύς μας».

Ὁ Βασιλεὺς ἐχαιρέτισε τὸν Μουφτῆν ὅστις ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνην του διότι τούς ἐλύτρωσεν ἐκ τῆς ἀγρίας βουλγαρικῆς τυραννίας, διεβεβαίωσε δὲ ὅτι θὰ μείνουν πιστοὶ καὶ νομοταγεῖς ὑπήκοοί Του, εὐτυχεῖς ὅτι θὰ ζήσουν ὑπὸ

τὴν Ἑλληνικὴν διοίκησιν τῆς ὁποίας τὸ φιλόστοργον ἐξυμνοῦν οἱ ἄλλοι ὁμοεθνεῖς των, οἱ εὐτυχήσαντες νὰ περιέλθουν Ἑλληνικὴν κυριαρχίαν.

Δῶρον ὑποταγῆς

Ὁ Βασιλεὺς ἐδέχθη ὡς δῶρον εὐλαβείας καὶ ὑποταγῆς κατὰ τὸ Τουρκικὸν ἔθιμον ἓν ἀνθοδοχεῖον μὲ βασιλικὸν καὶ διῆλθε διὰ μέσου τῶν Τούρκων χαιρετῶν αὐτοὺς ὑπὸ τὰς ἀδιακόπους ζητωκραυγὰς «Γιασασὶν Πατισὰχ μίς». Κατόπιν ὁ Μουφτῆς ἐζήτησε τὴν προστασίαν τοῦ Βασιλέως διὰ τὰ ἐν Δοϊράνῃ 600 ἐνδεῆ γυναικόπαιδα θύματα τῶν Βουλγάρων.

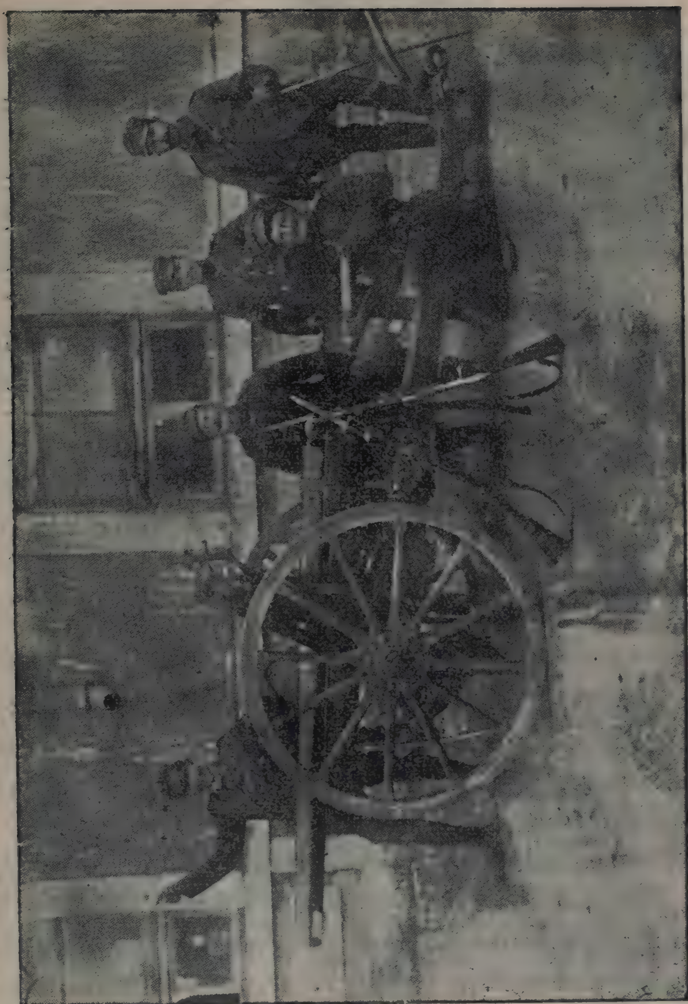
Τὰ Γυναικόπαιδα ταῦτα εἶνε αἱ οἰκογένειαι τῶν ὑπερδιακοσίων ὀθωμανῶν τοὺς ὁποίους κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ τὸν παρελθόντα Ὀκτώβριον κατέσφαξαν ο βούλγαροι κομιτατζῆδες τῆς Δοϊράνης ἐν συμπράξει μετὰ τῶν στρατιωτῶν.

Προσέτι εἶπεν ὁ Μουφτῆς ὅτι οἱ Βούλγαροι τότε ἔκαυσαν πάντα τὰ τζαμία πλὴν ἑνός, ὅπερ μετέβαλον εἰς ἐκκλησίαν καὶ ἐζήτησαν, ἵνα ἀποδοθῇ τώρα πρὸς τοὺς Μουσουλμάνους διὰ τὴν λατρείαν των.

Ὁ Βασιλεὺς διέταξεν ἀμέσως νὰ τροφοδοτῶνται καθημερινῶς τὰ ὀρφανὰ ταῦτα γυναικόπαιδα, ἔδωκε δὲ διαταγὰς καὶ διὰ τὸ τζαμίον.

Ἀφηγήθη δὲ ὁ Μουφτῆς ὅτι εἰς τὴν περιοχην του ὑπάρχουν πέντε χιλιάδες ὀρφανὰ γυναικόπαιδα θύματα πάντα τῶν Βουλγάρων, οἵτινες κατέσφαξαν τοὺς προστάτας των, διότι καὶ ταῦτα ἔχουν ἀνάγκην βοηθείας.

Πράγματι εἶναι ἀφάνταστος ἡ καταστροφὴ δι' ἧς ἐξώντωσαν τοὺς Τουρκικοὺς πληθυσμοὺς οἱ Βούλγαροι, ὅταν εἰσέβαλον οἱ θηριώδεις ἐπιδρομεῖς.

Ὁ ἐνθουσιώδης ἐκ Ζατούνης πυροβολητὴς κ. Πάνος Ἀναστόπουλος ποζάρων ἐκεῖ παρὰ τὴν πυραμίδα τῶν ὅπλων παραπλεύρως τοῦ ἐνδόξου πυροβόλου του.

Αἱ φρικαλεότητες

Παντοῦ ὅθεν διήλθομεν εὕρομεν θύματα, τῶν ὁποίων οἱ βούλγαροι ἐφόνευσαν τοὺς προστάτας καὶ ἥρπασαν τὴν περιουσίαν. Ἤδη τὸ Ἑλληνικὸν κράτος ἔχει νὰ μεριμνήσῃ διὰ τὴν περίθαλψιν τῶν δυστυχῶν Μουσουλμάνων, τοὺς ὁποίους κατέστρεψαν εἰσβαλόντες οἱ βούλγαροι καὶ τῶν ἔτι δυστυχεστέρων χριστιανῶν τοὺς ὁποίους ἐξώντωσαν φεύγοντες.

Εἴς τινα χωρία Τουρκικὰ περὶ τὴν Δοϊράνην οἱ Βούλγαροι ἐξεχριστιάνισαν διὰ τῆς βίας τοὺς κατοίκους καὶ ἐνεκατέστησαν ἱερεῖς Βουγάρους.

Τώρα μετὰ τοῦ στρατοῦ ἀνεχώρησαν καὶ οἱ ἱερεῖς φοβούμενοι τὴν ἐκδίκησιν.

(Γραφεῖον Στρατιωτικῶν πληροφορειῶν)

*
* *

Τὸ Γραφεῖον τοῦ Τύπου Θεσσαλονίκης ἀπέστειλε πρὸς τὸ ὑπουργεῖον των Ἐξωτερικῶν τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα·

»Τὸ κατωτέρω τηλεγράφημα ἐστάλη πρὸς τὴν Πρεσβείαν τῶν Παρισίων.

«Τὸ Μουσουλμανικὸν στοιχεῖον ὑποστηρίζει μεγάλως τὸν προχωροῦντα Ἑλληνικὸν στρατὸν ὃν θεωρεῖ ἐλευθερωτὴν καὶ ἐκδικητὴν φοβερῶν βιαιοπραγιῶν διαπραχθεισῶν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ ὑπὸ τὴν τρομερὰν κυριαρχίαν τῶν ὁποίων οἱ Μουσουλμάνοι ἔζων τρομοκρατούμενοι.

Μουσουλμάνοι ἐφοδιάζουν στρατὸν μὲ ὕδωρ, προσφέρουν αὐτῷ γάλα, τρέχουν πρὸς περιποίησιν τραυματιῶν Ἑλλήνων, ἐκφράζοντες εὐχρρίστησίν των διὰ ἧτταν Βουλγάρων.

Ὁλόκληροι χιλιάδες Ἑλλήνων, Μουσουλμάνων κατοίκων

Δοϊράνης μετέβησαν εἰς σιδηροδρ. σταθμὸν Δοϊράνης, ὅπου εὑρίσκεται Γεν. Ἑλληνικὸν Ἐπιτελεῖον,

Ἐπιτροπὴ παρουσιασθεῖσα Βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ ἐξέθηκε κατάστασιν πόλεως. Ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρουσα ὑπῆρξε τραγικὴ διήγησις μουφτῆ, παρεκαλέσαντος Βασιλέα διατάξῃ χορηγίαν ἀλεύρων διὰ 560 ἀνηλίκους Μουσουλμανόπαιδας ὀρφανοὺς τῶν ὁποίων οἱ γονεῖς ἐσφάγησαν ὑπὸ Βουλγάρων. Βασιλεὺς διέταξε χορηγηθοῦν ἀμέσως ἀναγκαῖαι τροφαί.

Μουφτῆς διηγήθη βιαιοπραγίας καὶ σφαγὰς διαπραχθείσας ὑπὸ Βουλγάρων δηλώσας ὅτι ὅλαι αἱ ὀθωμανίδες καὶ ὀθωμανόπαιδες ἐβιάσθησαν ὑπὸ βουλγάρων στρατιωτῶν.

Ὅλαι τουρκικαὶ οἰκίαι διηρπάγησαν. Βούλγαροι ἐξηνάγκασαν δι᾽ ἀπειλῆς θανάτου κατοίκους 4 μωαμεθανικῶν χωρίων περιφερείας Δοϊράνης δεχθοῦν χριστιανισμὸν φέροντες ἐκεῖ ἱερεῖς ἐκ Σόφιας.

Μουφτῆς ἀναφέρει ὅτι ἐκ τῶν ἓξ τουρκικῶν τεμενῶν Δοϊράνης πέντε ἐπυρπολήθησαν ὑπὸ Βουλγάρων, τὸ δὲ ἕκτον μετετράπη εἰς χριστιανικὴν ἐκκλησίαν.

Παρακαλεῖ Βασιλέα διατάξῃ ἀπόδοσιν τεμένους. Βασιλεὺς ὑπεσχέθη λάβῃ ὑπ᾽ ὄψιν.

Ἐλλείπουν εἰδήσεις περὶ ἕλληνος Μητροπολίτου ἀπαχθέντος ὑπὸ βουλγάρων στρατιωτῶν. Βούλγαρος μητροπολίτης Μοναστηρίου καὶ τοῦ ὁποίου οἰκίαν ἀνεκαλύφθησαν βόμβαι καὶ ἐκρητικαὶ οὐσίαι μετεφέρθη ὑπὸ συνοδείαν εἰς Θεσσαλονίκην.

Ἀνὰ τὰ δύσβατα στενὰ τοῦ ὄρους Μπέλες. — Καταδίωξις κατὰ πόδας.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Δοϊράνης οἱ Βούλγαροι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν πρὸς βορρᾶν αὐτῆς πρὸς τὴν Στρώμνιτσαν.

Τὸ ἑλληνικὸν ἱππικὸν ἐτέθη εὐθὺς εἰς καταδίωξιν αὐτῶν, πά-

ραυτα δὲ ἡ ἀριστερὰ στρατιὰ μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ κέντρου ἐξηκολούθησε τὴν πρὸς τὰ ἄνω προέλασιν αὐτῆς ἐγκαταλείψασα εἰς Δοϊράνην τμῆμα στρατοῦ κατοχῆς.

Βορείως τῆς Δοϊράνης ἡ προέλασις ὑπῆρξεν εἰς ἄκρον κοπιώδης καὶ δύσκολος.

Πέραν τῆς πόλεως ἐκτυλίσσεται εἰς μεγαλοπρεπῆ ἔκτασιν ἡ ὀροσειρὰ τοῦ ὄρους Μπέλες τὸ ὁποῖον σχηματίζετει εἰς πολλὰ σημεῖα αὐτοῦ δύσβατα καὶ λαβυρινθώδη στενά, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἔπρεπε νὰ διέλθῃ ὁ ἑλληνικὸς στρατός, ἵνα φθάσῃ εἰς τὴν Στρώμνιτσαν.

Οἱ Βούλγαροι φεύγοντες ἐθεώρησαν καλὸν νὰ μὴ ἀφήσωσιν ἀνεκμετάλλευτον τὴν στρατηγικὴν ταύτην θέσιν, τὴν ὁποίαν καθίστων δι᾿ αὐτοὺς πλεονεκτικὴν τὰ διάφορα ἀπρόσιτα καὶ δύσβατα ὑψώματα.

Εὐθὺς λοιπὸν κατέλαβον τὰ ὑψώματα ταῦτα καὶ ἐτοποθέτησαν ἐπ᾿ αὐτῶν ἄπειρα τηλεβόλα καὶ πολυβόλα ἵνα ἀνακόψωσι τὴν πρὸς τὰ πρόσω πορείαν τῶν Ἑλλήνων.

Οἱ Ἕλληνες ἔφθασαν πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν στενῶν τὰ ὁποῖα ὡς εἴπομεν περιστέφουσι γύρω αἱ κορυφογραμμαὶ τῶν βουνῶν, τὰ ὁποῖα ἐκτείνονται κατὰ μῆκος τοῦ ὄρους Μπέλες.

Ἡ θέα τῶν ὑψηλῶν καὶ δυσπροσίτων τούτων θέσεων ἀποβαίνει ὑπερόχως μεγαλοπρεπὴς ἐν τῇ φρικιαστικῇ ἀγριότητί της.

Αἱ κλιτύες τοῦ ὄρους ἀνέρχονται ἀνωμάλως πρὸς τὰ ἄνω, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ὀφθαλμὸς συναντᾷ βαθείας κοιλότητας καὶ μεγάλας προεξοχάς, εἰς τὰς ὁποίας καθ᾿ ὅλον τὸ ἔτος καλύπτουσι θάμνοι ἄγριοι καὶ παντοειδῆ ἄλλα φυτά, τὰ ὁποῖα ἀπάτητα καὶ ἀκαλλιέργητα καλύπτουσι τὸ ἔδαφος εἰς τρόπον ὥστε ὁ ὀφθαλμὸς ἀπατᾶται πρὸς στιγμὴν καὶ νομίζει ὅτι εὑρίσκεται πρὸ ἀσυνήθους φαινομένου. Ἡ ἐρημία εἶνε πλήρης.

Ἐπάνω ὑψηλὰ πρὸς τὰς ὀφρεῖς τῶν βουνοσειρῶν διαγράφονται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ὀλίγα αἰωνόβια δένδρα, τίς οἶδε ἀπὸ πόσων ἐτῶν ἀγωνιζόμενα κατὰ τῶν θυελλῶν καὶ τῶν ἀνεμοστροβίλων.

Καὶ ὅμως μένουσιν ἐκεῖ ἀκίνητα, εὐθυτενῆ, πανύψηλα, ὑπερήφανα καὶ ἀπτόητα ἀποτελοῦντα τὰ ἀνώτατα ἄκρα τοῦ ὄρους.

Ἐπάνω εἰς τὰ δένδρα αὐτὰ μόνον ἀετοὶ καὶ γῦπες καὶ ἄλλα ὄρνεα εὑρίσκουσιν ἥσυχον καὶ ἐδιατάρακτον κρησφύγετον.

Βράχοι ἀπότομοι, σιδηραὶ πέτραι προβάλλουσιν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ κατὰ τὴν δίοδον τῶν στενῶν, αἰώνιοι καὶ σιωπηλοὶ κήρυκες τῆς ἀγρίας ἠρεμίας ποῦ πλανᾶται ἀεννάως ἐκεῖ.

Οἱ ἀπάτητοι αὐτοὶ βράχοι ἐπέπρωτο νὰ αἰσθανθῶσι διὰ πρώτην ἴσως φορὰν τὰ βήματα τόσων ἀνθρώπων καὶ νὰ ἀκούσωσι τὴν βοὴν τοῦ τηλεβόλου.

Ἐπέρασε διὰ μίαν στιγμὴν τόσος κόσμος δι' αὐτῶν ὅσος δὲν δὲν εἶχε διέλθει ἀπ' ἀρχῆς τῆς δημιουργίας.

Ὁ καπνὸς τῆς πυρίτιδος ἐσκίασε ἐπ' ὀλίγον τὴν θέαν των καὶ ἡ φωνὴ τοῦ μάλινχερ διέκοψε τὴν ἀγρίαν σιγήν.

Χείμαρροι ὁρμητικοί, θορυβωδέστατοι καταρράκται κατέρχονται ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων καὶ χάνονται μέσα εἰς χαράδρας βαθυτάτας καὶ μυστηριώδεις.

Ἀγριοδάφναι πολλαὶ μὲ ἄτονα ὑποκόκκινα ἄνθη προβάλλουσιν κατ' ἀποστάσεις, μοναδικὴ ὄασις ἀγρίας βλαστήσεως διὰ μέσου σκληρῶν χαλίκων καὶ πετρῶν.

Κάπου, κάπου, ἀπὸ τὰ χαμηλὰ μέρη τῆς βάσεως τοῦ ὄρους αἰφνηδιάζει τὸ βλέμμα ἡ ἀπροσδόκητος πτῆσις ὀρνέου, τὸ ὁποῖον χάνεται εἰς τὴν παρέκει χαμπὴν καὶ ἀνοίγεται κατόπιν πρὸς τὰ ὕψη ὑπερήφανον καὶ κυρίαρχον τοῦ ἀέρος.

*
* *

Ἐνίοτε ἡ ἐμφάνισις λύκου τινὸς ποικίλλει τὴν ἐντύπωσιν.

Οἱ ἀγριόχοιροι γεννήματα γνήσια τῆς περιοχῆς αὐτῆς, ἀναρριχῶνται ἐπί τοῦ πρανοῦς τῶν κλιτύων καὶ τρέχουσι φρίσσοντες καὶ ὀρυόμενοι πρὸς ἀνζήτησιν τροφῆς.

Ἰλιγγιᾷ ὁ νοῦς καὶ ἵσταται κατάπληκτος ἐν ἐπιστάσει ἡ ψυχὴ πρὸ τοῦ ἐπιβλητικοῦ τούτου μεγαλείου.

Οἱ βράχοι ποῦ ἐφαίνοντο ψηλὰ ὡς νὰ κρέμωνται ἐξαρτώμενοι ἀπὸ ἄγνωστον ἔρεισμα, ἐμπνέουσι τὸν τρόμον καὶ αὐξάνουσι τὴν φρίκην.

Διὰ μέσου τοῦ τρομεροῦ τούτου κοιλώματος τῆς γῆς διήρχοντο τώρα οἱ Ἕλληνες στρατιῶται.

Τὴν νύκτα τῆς 24ης Ἰουνίου ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς κατέλαβε τὰ γύρω ὑψώματα καὶ τοποθετήσας τὸ πυροβολικόν του εἰς τὰ μᾶλλον ἐπίκαιρα σημεῖα ἀνέμενε τὸν ἐχθρόν.

Οἱ Ἕλληνες οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἀνέκοψαν τὴν πορείαν των.

Τὴν ἰδίαν νύκτα ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς εὑρίσκετο πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν βραχωδῶν στενῶν καὶ προχωρήσας εἰσῆλθεν ἐντὸς αὐτῶν

Πάραυτα οἱ Ἕλληνες πρόσκοποι καὶ ἀνιχνευταὶ ἐτέθησαν εἰς κατοπτεύσεις τοῦ ἐδάφους καὶ ἀναγνωρίσεις.

Εἰς τὸ στρατόπεδον τὸ ἄλλον, ἄκρα ἡσυχία ἐπεκράτει.

Οἱ ἄνδρες ἔστησαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὰ ἀντίσκηνα καὶ κατηυλίσθησαν πρὸς στιγμὴν ἵνα ἀναλάβωσι καὶ ἀνακτήσωσι δυνάμεις.

Κατὰ μῆκος τοῦ στρατοπέδου ἐμπρὸς ἀπὸ τοὺς λόχους ἐτάσσοντο οἱ διπλοσκκοποί, οἱ ἀκίνητοι ὡς ἀγάλματα, διαγραφόμενοι ὡς σκιώδη φάσματα ὑπὸ τὸ φέγγος τῶν ἄστρων.

* *
*

Πέραν ἀπὸ τὰς πεδιάδας τὰς πρὸς ἀνατολὰς ὅπου ἄλλαι στρατιαί, ἡ Ἀνατολικὴ στρατιὰ τῶν Ἑλλήνων, ἔφθανεν ἕως ἐκεῖ νυκτερινὴ αὔρα ἡδυτάτη μαζὺ μὲ θεσπέσιον ἄρωμα σχοίνων καὶ λιγαριῶν

Τὰ εὐζωνάκια, οἱ λέοντες οὗτοι τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀεικίνηνα μέσα εἰς τὸ σκότος.

Δὲν θέλουν νὰ ἀναπαυθοῦν, διότι ἐλησμόνησαν πλέον αὐτὸ τὸ θέλγητρον.

Ὁ ὕπνος των ἔχει φυγαδευθῇ ἀπὸ πολλοῦ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ποῦ ἐμάχοντο λυσσαλέως ἐπάνω εἰς τὸ Μπιζάνι, ἐν μέσῳ τῶν καιρικῶν ἐπηρειῶν, ὑπὸ τὰς καταιγίδας καὶ τὰς θυέλλας τῶν νυκτῶν.

* *
*

Προχωροῦν τώρα τὰ ἀνιχνευτικὰ σώματα μέσα εἰς τὰ δύσβατα στενὰ τοῦ Μπέλες, ἐκεῖ ποῦ λοχεύει ἀθέατος καὶ ἀφανὴς ὁ ἐχθρός.

Προχωροῦν καὶ προβαίνουν εἰς ἀναγνωρίσεις τοῦ ἐδάφους, τὸ ὁποῖον διέρχονται μετὰ μεγίστης προσοχῆς.

Συγκρατοῦν τὰς ἀναπνοάς των καὶ ἀναρριχῶνται.

Ἐδῶ βράχοι ἀπότομοι, ἐκεῖ χαράδραι ἀπροσδιορίστου βάθους, παρέκει ὁρμητικοὶ καταρράκται κυλιόμενοι ἀπὸ τῶν φαράγγων πρὸς τὰ βάθη ἀποτελοῦσι παράχορδον συμφωνίαν ἐν μέσῳ τοῦ νυκτερινοῦ σκότους τοῦ ἀγρίου καὶ τρομεροῦ.

Τὰ παιδιὰ τῆς Ἑλλάδος προχωροῦν, σταματοῦν εἰς κάθε βῆμα ἐντείνουν τὰς ἀκοάς, προσηλώνουν ἐκταστικὰ τὸ βλεμμα καὶ προσπαθοῦν νὰ διακρίνουν τίποτε, νὰ ἀκούσουν καμμίαν ὕποπτον φωνήν, κανέν σύνθημα ἢ νὰ ἀντικρύσουν κανὲν φῶς.

Τίποτε ὅμως.

Οἱ Βούλγαροι ἔχουν λάβει τὰ μέτρα των.

— Κοντά μου παιδιά, ἀκούεται κάπου κάπου ἡ φωνὴ ἑνὸς ἀξιωματικοῦ.

— Δὲν ἐφάνηκε ἀκόμη κανένας ἀρκουδιάρης κὺρ λοχαγέ ;

— Ἐπῆραν μαῦρο κόσμο, προσθέτει ἕτερος στρατιώτης ὁ ὁποῖος συμβαδίζει παραπλεύρως διὰ ἀξιωματικοῦ.

— Ἄει, ἄει τὰ παλητόμαρα καὶ ποῦ θὰ μᾶς πᾶν βροντοφωνεῖ τώρα ἕνας πελώριος εὔζωνος ποῦ προχωρεῖ ἐμπρὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους· προσπαθῶν νὰ προβῇ αὐτὸς πρῶτος εἰς εἰς ἀναγνωρίσεις.

— Αἴ καὶ νὰ μοῦ ἔπεφτε στὰ χέρια ἐκεῖνος ὁ Φερδινάνδος κὺρ λοχαγέ μου.

Οἱ ἄλλοι στρατιῶται ἀναλύονται εἰς γέλωτας ἐνῷ ὁ λοχαγὸς συνιστᾷ περισσοτέραν προσοχήν.

*
* *

Ἕνα αἰφνιδιασμένο πέταγμα νυκτοκόρακος θορυβηθέντος ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητον ἐκείνην παρουσίαν ἀνθρώπων ἀναταράσσει τοὺς στρατιώτας.

Εἰς μίαν στιγμὴν ἕνας βράχος πελώριος ὑποχωρήσας εἰς τὴν

πίεσιν τόσων ἀνδρῶν, κυλίεται πρὸς τὰ κάτω καὶ προκαλεῖ δαιμονιώδη θόρυβον ἐν μέσῳ τοῦ σκότους καὶ τῆς σιγῆς.

Συγχρόνως μία ὑπόκωφος κραυγὴ ἀπελπισίας καὶ ὀδύνης ἀκούεται.

Ἕνας στρατιώτης ἐκυλίσθη μαζὺ μὲ τὸν ὀγκώδη ἐκεῖνον βράχον καὶ ἐκυλίσθη κάτω εἰς τὴν ἄβυσσον.

Τίς οἶδε ὁποία χαράδρα ἀπρόσιτος ἐδέχθη εἰς τὰ βάθη της τὸν τετιμημένον ἥρωα, διὰ νὰ τὸν κρατήσῃ αἰώνια ἐκεῖ, ἀνώνυμον ἥρωα μέσα εἰς ἄγνωστον τάφον.

Οἱ στρατιῶται στρέφονται πρὸς τὴν δυστυχίαν ἐκείνην.

Ὀλίγον ἀκόμη καὶ ἕνας ἀπαίσιος δοῦπος τελειώνει τὴν τραγικὴν σκηνήν.

— Πάει αὐτός, ψελλίζουν οἱ στρατιῶται.

— Δὲν εἶνε τίποτε παιδιὰ φωνάζει ὁ λοχαγός. Προχωρεῖτε. Καὶ ἡ σιγὴ ἐπανέρχεται βωβή, πένθιμος, σιγὴ θανάτου, καὶ μόνον ὁ ἀσθενὴς θόρυβος τῶν ἀρβήλων ποῦ προσπαθοῦν νὰ στηριχθοῦν ἐπάνω στὰ βραχώδη ἐδάφη ἀκούεται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ.

Κάτω εἰς τὸ στρατόπεδον διαρκὴς κίνησις.

Ὑπὸ τὸ φέγγος τῶν ἀστέρων μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας, πάντοτε ἕτοιμοι οἱ στρατιῶται συνάπτουν διαλόγους.

Ἀνώτεροι καὶ κατώτεροι ἰσοπεδοῦνται τώρα.

Οἱ ἀξιωματικοὶ συζητοῦν μὲ τοὺς στρατιώτας μὲ οἰκειότητα ἀδελφῶν, καὶ φαιδρὰ λογοπαίγνια ἀκούονται.

Ὅλοι ἔχουν νὰ ἀφηγηθοῦν μίαν σκηνήν, ἓν ἐπεισόδιον, μίαν ἔνδοξον σελίδα τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

Ἐδῶ ὁ εἷς διηγεῖται τὸν θάνατον τοῦ συντρόφου, καὶ περιγράφει τὴν ὑστάτην ὀδύνην μὲ ζωντανὰ χρώματα.

Ἄλλος παρέκει συγκεντρώνει ἕνα ὅμιλον συστρατιωτῶν του πρὸς τοὺς ὁποίους διηγεῖται μὲ ὅλας τὰς λεπτομερείας πῶς ἐλόγχισεν ἕνα Βούλγαρον μὲ τὸν ὁποῖον ἦλθε στῆθος μὲ στῆθος.

Καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ ἡ προσοχὴ ὅλων στρέφεται πρὸς τὸ ὑψηλὸν ὄρος καὶ πρὸς τὰ χαίνοντα στενά, ἐκεῖ ποῦ μαντεύεται τὸ κρησφύγετον τοῦ ἐχθροῦ.

— Ἄει, ἄει, μανοῦλα μου βροντοφωνεῖ ἕνας εὔζωνος διπλα-

κοιμισμένος ἐπάνω εἰς συστάδα θάμνων. Αὔριο τὸ πρωΐ μὲ τὸν Αὐγερινὸ θἄχουμε νέο πανηγῦρι.

Ἡ νύκτα περνᾷ ἀπὸ τὸ στρατόπεδον σιωπηλή, βωβή, μυστηριώδης.

Οἱ στρατιῶται μετροῦν τὴς ὥρες μὲ ἀγωνίαν.

Πόσοι ἀπ' αὐτοὺς θὰ βυθισθοῦν τὴν ἑπομένην εἰς τὴν αἰωνίαν νύκτα τοῦ θανάτου....

Ἐν τοσούτῳ οὐδεὶς φαίνεται νὰ φρίττῃ ἀπὸ τὴν ἰδέαν αὐτήν.

Ἔχουν τόσον ἐξοικειωθῇ μὲ τὸν θάνατον, ὥστε ἡ παρουσία του δὲν τοὺς ἀνησυχεῖ πλέον.

Ἴσως διὰ μίαν στιγμὴν νὰ περνᾷ ἀπὸ τὸν νοῦν των τὸ κενὸν τὸ ὁποῖον θὰ ἀφήσῃ ὀπίσω του ὁ θάνατός των.

Μία γλυκεῖα καὶ πικρὰ ἐν ταὐτῷ ἀνάμνησις ὡραίων ἡμερῶν οἰκογενειακῆς εὐτυχίας τοὺς φέρει τὰ πτερὰ τῆς φαντασίας εἰς τὴν οἰκογειακὴν στέγην.

Πρὸς στιγμὴν ξεχνοῦν ὅτι εὑρίσκονται εἰς τὸν πόλεμον.

Πετοῦν δι' ὀλίγας στιγμὰς εἰς τὸ ἥσυχον χωρίον, εἰσδύουν εἰς τὴν οἰκογενειακὴν γαλήνην τοῦ σπιτιοῦ καὶ βλέπουν σύζυγον καὶ τέκνα ἐπάνω εἰς τὴν κλίνην των.

Τὰ παιδιά των κοιμοῦνται ἥσυχα μὲ ἕνα ἀόριστον μειδίαμα εἰς τὰ χείλη.

Τί νὰ ὀνειρεύονται ἄρα γε τὰ μικρὰ καὶ ἀθῶα ἐκεῖνα πλάσματα;

Βλέπουν ἴσως τὸν πατέρα των, ὁ ὁποῖος τίς οἶδε ἂν θὰ τὰ περιπτύξῃ πλέον εἰς τὴν πατρικὴν ἀγκάλην καὶ ἂν θὰ δροσίσῃ τὴν ὀδύνην του εἰς φιλήματα στοργῆς.

* *
*

Ἕνας στεναγμός, βαθὺς στεναγμός, διαχύνεται μέσα εἰς τὴν γαλήνην αὐτὴν τὴν τραγικήν.

Εἶνε ὁ στεναγμὸς τῆς μητρὸς τῆς συζύγου.

Μόνη αὐτὴ ἀγρυπνεῖ ἐπάνω ἀπὸ τὰ κοιμωμένα τέκνα της καὶ

μόνη αὐτὴ πετᾷ μετὰ τὴν φαντασίαν εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν καὶ παρακολουθεῖ τὸν ἀγωνιζόμενον σύζυγον καὶ πατέρα.

Σύντροφός της ἡ εἰκὼν τοῦ Ἐσταυρωμένου, ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν ἀντιφεγγίζει τὸ ἡμίφως τῆς κανδήλας.

Αὐτὰ ὅλα ἔρχονται εἰς τὸν νοῦν τοῦ πολεμιστοῦ καὶ τοῦ διαπερῶσι τὴν καρδίαν ὡς ρομφαία δίστομος.

Ἡ νοσταλγία ὁ βαθὺς αὐτὸς πόνος τῆς ψυχῆς τὸν ἀνατρέπει καὶ διὰ μίαν στιγμὴν λησμονεῖ ὅτι εὑρίσκεται πρὸ τῶν στενῶν τοῦ Μπέλεσι.

Ἀλλ' ἡ πραγματικότης εἶνε πάντοτε τόσον ἐπιβλητικὴ ὅσον καὶ σκληρά.

Φυγαδεύεται εὐθὺς ἡ γλυκόπικρος ἀνάμνησις καὶ ἀναπηδᾷ κυρίαρχος τῆς σκέψεως ἡ ἰδέα τοῦ πολέμου.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ πρόσκοποι ποῦ σκαρφαλώνουν ἐπάνω εἰς τὰ ἀπρόσιτα πλάγια τοῦ Μπέλεσι ἔχουν ἐπιτύχει ἀναγνωρίσεις.

Ἐσταμάτησαν τώρα ἐκεῖ.

Ἔλαβον καταλλήλους θέσεις καὶ ὠχυρώθησαν.

Ἡ ἀπόστασις ἡ διαχωρίζουσα τὰς Βουλγαρικὰς ὀπισθοφυλακάς, ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ἀνιχνευτὰς ἦτο τοιαύτη ὥστε νὰ ἀποκλείεται οἱαδήποτε ἐπαφὴ τῶν μὲν περὶ τοὺς δέ.

Πάραυτα ἕλληνες διαγγελεῖς ἀνήγγειλαν εἰς τὸ στρατόπεδον τὴν γενομένην ἀναγνώρισιν.

Τὸ ἄγγελμα διεδόθη ἀστραπιαίως εἰς ὅλον τὸ στρατόπεδον.

Νυκτερινὸς συναγερμὸς ἐπηκολούθησε τότε.

Αἱ συζητήσεις αἱ διπλωματικαὶ καὶ αἱ πολεμικαί, τὰ φαιδρὰ λογοπαίγνια καὶ ἐν γένει πᾶς διάλογος διεκόπη.

Ὅσοι ἐκοιμῶντο ἀφυπνίσθησαν. Ἡ ὥρα ἦτο 2α τοῦ μεσονυκτίου.

Ἡ κίνησις εἰς τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα γενικεύεται.

Πυρετώδεις πολεμικαὶ παρασκευαὶ ἀρχίζουν.

Μὲ τὴν πρώτην λάμψιν τῆς χαραυγῆς τὸ κανόνι θὰ ἐπαναλάβη τὴν φωνήν του.

Ἐχθρὸς ἀνεφανίσθη !

Ἀκούονται πανταχοῦ αἱ ἀγγελίαι καὶ διασταυροῦνται καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις.

Ἔξω ἀπὸ τὰς σκηνὰς ὑπὸ τὸ σκιόφως τῶν ἄστρων, οἱ στρατιῶται μὲ καταφανῆ ἴχνη προσφάτου πλὴν μικροῦ ὕπνου διοτελοῦν ἀεικίνητοι.

Ἄλλοι καθαρίζουν τὸ ἐξωτερικὸν τῶν τουφεκίων, ἄλλοι ἀσφαλίζουν τὸν μηχανισμὸν αὐτῶν, ἄλλοι περιεργάζονται τὴν ξιφολόγχην τὴν αἰχμήν τῆς ὁποίας ἔχει ἀμβλύνει αἱματηρὰ χρῆσις καὶ ἄλλοι ζητοῦν πυρομαχικά.

Τὰ πυροβόλα εἰς ἐνέργειαν.

Οἱ πυποβολιταί ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν ἀξιωματικῶν των, ἐπισκευάζουν προχείρως μικρὰς βλάβας τοῦ κυλίβαντος.

— Ἐμπρὸς παιδιὰ γρήγορα καὶ θὰ μᾶς πάρῃ ἡ αὐγή.

Ὁ συναγερμὸς ἐπιτείνεται.

Τὰ μεταγωγικὰ κατάφορτα πυρομαχικῶν, ὅπλων καὶ φυσιγγίων πλησιάζουσι τὸ στράτευμα καὶ διαμοιράζουσιν εἰς τοὺς λόχους καὶ τὰς διμοιρίας.

Μέσα εἰς τὰ ἀντίσκηνα φαίνεται κάπου κάπου ἀσθενικὸν φῶς καὶ ἀλλαχοῦ τοῦτο ἀντικαθίσταται ἀπὸ τὴν λάμψιν τῶν τσιγάρων.

Εἰς τὸ μέσον ἑνὸς ἑκάστου λόφου ἕνας παμμέγιστος λέβης ἀχνίζων.

Ὁ συτιστὴς μὲ τεραστίαν κουτάλαν ἀνακατεύει τὸ περιεχόμενον.

Εἶνε ὁ καφές.

Γύρω ἀπὸ τὸν λέβητα αὐτόν, οἱ ἄνδρες εἰς μίαν μικρὰν σειρὰν παρατασσόμενοι, μὲ τὴν καραβάναν ἀνὰ χεῖρας ἀναμένουν τὴν σειράν των εἰς τὴν λῆψιν τοῦ πρωϊνοῦ ποτοῦ.

Τινὲς ἀρκοῦνται εἰς ὑπολείμματα ἄρτου καὶ τηροῦ τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται εἰς τὸ σακκίδιόν των.

*
* *

Εἶνε ἡ ὥρα 3η καὶ ἡμίσεια πρωϊνή.

Τὰ σκότη ὑποχωροῦν ὁλοὲν ἐξ ἀνατολῶν καὶ συνωθοῦνται πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ ὁρίζοντος.

Φωτεινὴ νεφέλη ἀμυδρὰ καὶ ἀσθενὴς ἀκόμη ἁπλώνεται ἀπὸ τὰ βάθη τῶν ἀνατολῶν καὶ καταλαμβάνει ἕνα μέρος τοῦ ὁρίζοντος.

Τὸ πρῶτον πρωϊνὸν σκιόφως τοῦ λυκαυγοῦς φωτίζει θαμπὰ τὰ κορφοβούνια τοῦ Μπέλεσι ἐπάνω εἰς τὰ ὁποῖα διαγράφονται σκιερὰ αἱ σιλουέτται τῶν αἰωνοβίων δένδρων.

Λυποψυχοῦν τὰ ἄστρα τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο, καὶ μόνον ὁ αὐγερινός, ὁ αἰώνιος αὐτὸς σύντροφος τῆς χαραυγῆς, ἀκτινοβολεῖ ἀκίνητος ὡς τεράστιος ἀδάμας μέσα εἰς μίαν ἔκτασιν ἀμφιβόλου καὶ διστακτικοῦ φέγγους. Δροσερὰ ὀρεινὴ αὔρα, καταβαίνει ἀπὸ τὰς ἀπροσίτους κορυφογραμμὰς τοῦ Μπέλεσι, πρωινὸν τονωτικὸν τὸ ὁποῖον ἀπομακρύνει τὸν ὕπνον καὶ ἀφυπνίζει τὰς αἰσθήσεις.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μέσα εἰς τὸν θόρυβον αὐτὸν κυριαρχεῖ τὸ τραγοῦδι ἐφέδρου Ζακυνθίου τραβαδόρου, τὴν μνήμην τοῦ ὁποίου κρατοῦν σφιγκτὰ αἱ περιώνυμοι καντουνάδες καὶ τὰ ὀνομαστὰ θέλγητρα τῆς εὐανθοῦς πατρίδος του, ποῦ μέσα εἰς τὸ σύμπλεγμα τῶν Ἑλληνικῶν νήσων τοῦ Ἰονίου, λάμπει αἰώνια, σὰν φιορίνι τοῦ Λεβάντε.

Ἕνας λοχίας τὸν διακόπτει κάποτε καὶ τοῦ συνιστᾷ νὰ ἑτοιμασθῇ.

Καὶ ὁ ἀφελὴς νησιώτης τοῦ ὁποίου ἐχάλασε τὸ γοῦστο ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του προφοράν.

— Ἄφης με ψυχοῦλα μου νὰ τὸ ἀβαντσάρο ἀκόμη λιγάκι, μπᾶς καὶ μὲ πάρῃ αὔριο καμμιὰ σφαῖρα.

Ὁ λοχίας ἀπομακρύνεται μειδιῶν ἐνῷ ὁ μουσοτραφὴς Ζακύνθιος οἰστρηλατούμενος ἀπὸ τὸ πρωινὸν θέλγητρον τῶν Μακεδονικῶν καλλονῶν, ἁπλώνεται πάλιν ἐπάνω εἰς τὸ κανόνι του καὶ στηρίζων τὴν κεφαλήν του εἰς τὴν παλάμην τῆς δεξιᾶς ἐπαναλαμβάνει τὴν πατεινάδα.

Περνοῦν ὀλίγαι στιγμαὶ ἀκόμη καὶ αἱ σάλπιγγες καλοῦν τοὺς λόχους εἰς τὰς τάξεις των.

Σύντονος ἐργασία καὶ κίνησις ἀκολουθεῖ.

Οἱ ἄνδρες ζητοῦν τοὺς συντρόφους των.

Ἐκφωνοῦνται τὰ ὀνόματα τῶν στρατιωτῶν.

Θλιβερὸν προσκλητήριον.

Πολλὰ ὀνόματα ἀκούονται χωρὶς ὁ ὀνομαζόμενος νὰ δηλοῖ τὴν παρουσίαν του.

— Τί ἔγεινεν αὐτός ; ἐρωτᾷ ὁ λοχίας.

— Σκοτώθῆκε κὺρ λοχία στὴ Δοϊράνη.

— Τὸ ξέρεις καλὰ ;

— Δίπλα μου ἔπεσε κὺρ λοχία.

— Στὸν τόπο ;

— Οὔτε ὤχ δὲν εἶπε. Μιὰ ὀδίδα τοῦ πῆρε τὸ μισὸ κεφάλι.

— Θεὸς συγχωρέστον, ψιθυρίζουν οἱ ἄνδρες τοῦ λόχου ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον.

Ὁ λοχίας πιστοποιεῖ τὸν θάνατον εἰς τὸν διοικητὴν τοῦ λόχου καὶ ἐκεῖνος παραδίδει τὸ ὄνομα τοῦ ἥρωος εἰς τὴν ἀθάνατον σελίδα τοῦ Ἑλληνικοῦ πανθέου.

Ἄλλο ὄνομα ἐκφωνεῖται χωρὶς νὰ ἀκουσθῇ τὸ παρών.

— Αὐτὸς ποῦ εἶνε ;

— Ἐτρυματίσθη εἰς τὸν τὸ Κιλκὶς κὺρ λοχία.

Καὶ ἐξακολουθεῖ τὸ προσκλητήριον καὶ ἐκφωνοῦνται τὰ ὀνόματα, εἰς πολλὰ τῶν ὁποίων ἀπαντᾷ ἡ τραγικὴ σιγή, ἡ πένθιμος σιγὴ τοῦ θανάτου.

Τὸ λυκαυγὲς χρωματίζει τώρα μὲ φαιὰν ἀνταύγειαν τὰς κοιλάδας καὶ τὰ βουνά.

Ξυπνοῦν εὔθυμα τὰ πουλιὰ καὶ φεύγουν τεταραγμέναι αἱ νυκτερίδες.

Χλωμιάζει καὶ ὁ αὐγερινὸς καὶ σιγὰ-σιγὰ σδύνει τὸ φῶς του καὶ χάνεται ἡ λάμψις του μέσα εἰς τὸ ἀτέλειωτον φῶς τῆς ἡμέρας.

Διαυγὴς ὁ οὐρανὸς περιβάλλεται τώρα τὴν φωτεινήν του γάζαν, ἐνῷ βαθειὰ πρὸς ἀνατολὰς ροδίζουν αἱ κορυφογραμμαὶ τῶν ὑπερηφάνων βουνῶν.

Ἐπάνω εἰς τὰ χόρτα λαμποκοπᾷ ἡ πρωινὴ δρόσος καὶ μουσκεύονται μέσα εἰς αὐτὴν τὰ ἄρβηλα τῶν στρατιωτῶν.

Πρασινίζουν μακρυὰ οἱ κάμποι καὶ στίζουν εἰς πολλὰ σημεῖα τῶν ἀγρῶν αἱ παπαροῦναι.

Κωδωνίσματα ποιμνίων φθάνουν ἀπὸ τὰ βάθη τῶν ρεμματιῶν,

καὶ γρυλλίσματα σκύλλων ἀντηχοῦν βαρειὰ εἰς τὰς στροφὰς τῶν κοιλάδων.

Τὰ κοράκια ἀνήσυχα διασχίζουν τὸν ἀέρα κρώζοντα πειναλέα καὶ ἀνυπόμονα νὰ ριφθῶσιν εἰς πλούσια ἐδέσματα τὰ ὁποῖα ἀνεκάλυψεν ἡ ὄσφρησίς των.

Σμήνη πελαργῶν ἀναζητοῦσι γηραλέους κορμοὺς ἵνα σταματήσωσιν ἐκεῖ, καὶ κορυδαλοὶ εὔθυμοι ἀναζητοῦσι κόκκους μεταξὺ τῶν θάμνων.

*
* *

— Ἐμπρός, ἕτοιμοι.

Τὸ σύνθημα δίδεται καὶ ὁλόκληρον τὸ στρατόπεδον προχωρεῖ πρὸς τὰ στενὰ τοῦ Μπέλεσι ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῶν ὁποίων ἔχει ὀχυρωθῆ ὁ ἐχθρός.

Ἕνα ἀτελεύτητο θέαμα ἀπὸ κινούμενον χακί.

Τὸ πυροβολικὸν δυσκολεύεται ὀλίγον. Ὁ δρόμος εἶνε ἀνώμαλος καὶ πετρώδης.

Τὰ μεταγωγικὰ καὶ οἱ τραυματιοφορεῖς μὲ τὰ πρόχειρα νοσοκομεῖα ἀκολουθοῦν κατόπιν. Φεύγουν οἱ ἄνδρες εὔθυμοι, φαιδροί, ἀνυπόμονοι.

Ὁ κονιορτὸς σκιάζει τὴν ἀτμόσφαιραν καὶ μέσα εἰς αὐτὸν τὸ βλέμμα χάνει τὸ χρῶμα τοῦ χακί.

Τὰ μεταγωγικὰ ἐξαφανίζονται εἰς τὸ συννέφωμα αὐτὸ καὶ μόνον ὁ θόρυβος ἀναμεμιγμένος μὲ τὸ τραγοῦδι τῶν στρατιωτῶν ὑψοῦται κυρίαρχος μέσα εἰς τὴν εἰρηνικὴν ἔκτασιν τῶν κάμπων.

Κάτω πρὸς τὴν Δοϊράνην πελαγώνει τὸ φῶς ἐν ἀναλλαγῇ πρὸς τὸ βαθὺ πράσινον τῶν ἀγρῶν.

Μετὰ πορείαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον μακρὰν οἱ Ἑλληνικαὶ προφυλακαὶ εὑρέθησαν εἰς ἐπαφὴν μετὰ τὴν ὀπισθοφυλακὴν τοῦ ἐχθροῦ.

Τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα ἀνεπτύχθη τότε ἐπὶ τῶν στενωπῶν τοῦ ὄρους Μπέλεσ .

Τὸ φύσει πλεονεκτικὸν τῆς θέσεως τοῦ ἐχθροῦ καθίστα δυσχε-

ρεστάτην τὴν θέσιν τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα ὤφειλον νὰ ἐπιτίθενται διαρκῶς ἀνερχόμενα ἐπὶ τοῦ πρανοῦς τὸν σχηματιζόμενον εἰς μικρὰς ἀποστάσεις.

Πᾶς τις δύναται νὰ φαντασθῇ ὁποία δυσχέρια ὑπῆρχε μέχρις ὅτου τὸ Ἑλληνικὸν πυροβολικὸν ταχθῇ καταλλήλως καὶ ἀρχίσει πῦρ.

Ἡ ἔναρξις τῆς μάχης

Ἡ μάχη τοῦ Μπέλεσι δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἀπέβη ἐξόχως σοβαρά.

Διὰ τοὺς Ἕλληνας ἡ μάχη αὕτη θεωρεῖται συνέχεια τοῦ Κιλκίς καὶ τῆς Δοϊράνης.

Οἱ βούλγαροι ἀντέταξαν ἐδῶ πεισματώδη ἄμυναν καὶ ἐπολέμησαν πράγματι ἀπεγνωσμένως.

Ὡς γνωστὸν ἡ Δοϊράνη δι᾿ αὐτοὺς ἀπετέλει ἀκμαῖον σταθμὸν ἐπισιτισμοῦ, ἐξ οὗ ἐσιτίζετο καὶ ἡ ἐν Ἰστὶπ παρὰ τὸ Σερβικὸν μέτωπον τετάρτη βουλγαρικὴ στρατιά.

Φυσικὸν ἦτο ἡ ὑπὸ τῶν ἑλλήνων κατάληψις τῆς Δοϊράνης νὰ ἀποστερήσῃ τὴν ἐν Ἰστὶπ τετάρτην βουλγαρικὴν στρατιὰν τοῦ ἐφοδιασμοῦ καθὼς καὶ τὴν γραμμὴν τῆς ἐπικοινωνίας, δεδομένου ὅτι ὁ ἐκ Κιουστεντὴλ καὶ Τσουμαγιᾶς ἐφοδιασμὸς ἦτο δυσχερέστατος ἂν μὴ ἀδύνατος, λόγῳ τῆς ἀποστάσεως ἀφ᾿ ἑνὸς καὶ τῆς ἐλλείψεως μέσων συγκοινωνίας.

Ἀλλ᾿ ἡ κορυφογραμμὴ τοῦ Μπέλεσι εἶχε διὰ τοὺς Βουλγάρους πολὺ μεγαλειτέραν σημασίαν ἢ ὅσον εἶχεν ἡ κατάληψις τῆς Δοϊράνης.

Διότι ἐν ᾗ περιπτώσει κατελαμβάνοντο τὰ στενὰ ἐκεῖνα, ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς προελαύνων βορείως αὐτῶν ἤθελε προσβάλει ἐκ τῶν νώτων τὴν τετάρτην βουλγαρικὴν στρατιὰν τὴν εὑρισκομένην ἀντιμέτωπον τῶν Σέρβων εἰς τὸ Ἰστίπ.

Ἐντεῦθεν ἡ θέσις τῆς βουλγαρικῆς ταύτης στρατιᾶς καθίστατο λίαν ἐπικίνδυνος καὶ ἀκροσφαλὴς καθότι θὰ ἐτίθετο μεταξὺ δύο πυρῶν τῶν ἑλλήνων ἀπὸ νότου καὶ τῶν Σέρβων ἀπὸ βορρᾶ.

Ἠπειλεῖτο τοιουτοτρόπως ὁλοσχερὴς καταστροφὴ τῆς ἐν λόγῳ στρατιᾶς.

Τὸν κίνδυνον τοῦτον τῆς τετάρτης αὐτῶν στρατιᾶς ἠννόησαν οἱ Βούλγαροι ἐγκαίρως καὶ διὰ τοῦτο ἀπεφασίσθη ὅπως ὁλόκληρος ἡ στρατιὰ ἐκείνη ἐγκαταλείψῃ τὰς παρὰ τὸ Ἰστὶπ ὀχυρωτάτας θέσεις καὶ ὑποχωροῦσα ἑνωθῇ μετὰ τοῦ ἐκ Δοϊράνης παρὰ τὰ στενὰ τοῦ Μπέλεσι εὑρισκομένου Βουλγαρικοῦ στρατοῦ, ἵνα ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀποφύγῃ τὴν καταστροφήν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐνισχύσῃ τὴν ἄμυναν τῶν στενῶν τοῦ Μπέλεσι.

Πράγματι τὴν ἑπομένην τῆς ἐν Δοϊράνῃ μάχης ἡ παρὰ τὸ Ἰστὶπ ἐστρατοπεδευμένη τετάρτη Βουλγαρικὴ στρατιὰ ὑπεχώρησε πρὸς τὸ Μπέλεσι, ἑνωθεῖσα μετὰ τῶν ἐκ Δοϊράνης ὑποχωρούντων στρατευμάτων ὠχυρώθη ἐκεῖ ἀποτελέσασα τοιουτοτρόπως καὶ ὀχυρωτάτην ἄμυναν.

Ὁ Σερβικὸς στρατὸς ἐτέθη εὐθὺς εἰς καταδίωξιν τῆς ὑποχωρούσης στρατιᾶς ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἠδυνήθη νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν καὶ νὰ τὴν ἐξαναγκάσῃ εἰς μάχην ἀνακόπτων οὕτω τὴν ὑποχώρησίν της.

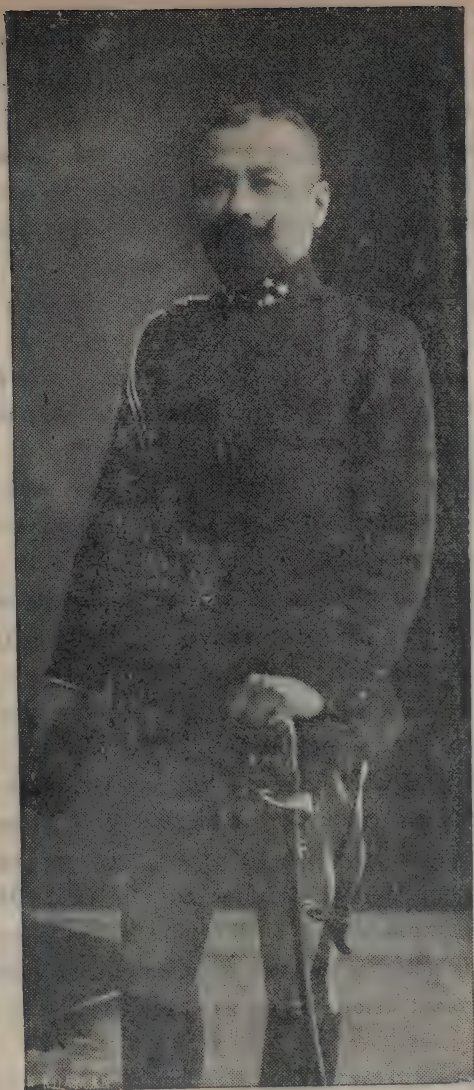
Οἱ Ἕλληνες λοιπὸν εὑρέθησαν πρὸ ἰσχυροτάτων δυνάμεων εἰς τὸ Μπέλεσι, αἵτινες ἀντέταξαν ἀπεγνωσμένην ἄμυναν ἵνα κατορθώσωσι νὰ διατηρήσωσι τὴν θέσιν ταύτην καὶ σταματήσωσι ἐκεῖ τὴν ἑλληνικὴν προέλασιν.

Ὁ ἀγὼν ἤρχισε πεισματώδης, οἱ δὲ Ἕλληνες διεξεδίκησαν καὶ πάλιν τὸ ἔδαφος σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν σχόντες ἱκανὰς ἀπωλείας.

*
* *

Ἐπὶ ἡμέραν σχεδὸν ὁλόκληρον τὰ δύσβατα καὶ ἀπρόσιτα ἐκεῖνα στενὰ τοῦ Μπέλεσι ἀντέχουν τρομακτικῶς καὶ ἀπαισίως ἐκ τῶν κρότων τῶν τηλεβόλων καὶ τοὺς δαιμονιώδεις συριγμοὺς τῶν σφαιρῶν αἱ ὁποῖαι διέσχιζον καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις τὴν ἀνώμαλον καὶ σκολιὰν ἔκτασιν καὶ ἐθραύοντο ἐπάνω εἰς τὸ πρανὲς τῶν γηλόφων.

Ἀληθινὸν πανδαιμόνιον, καὶ ἀνατριχιαστικὴ φρίκη μέσα εἰς τὸ σκοτεινὸν ἐκεῖνο περιβάλλον.

Ὁ γενναῖος ταγματάρχης τοῦ πεζικοῦ ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΓΡΑΒΑΝΗΣ *τραυματισθεὶς εἰς τὴν μάχην Ἀποστολάρ.*

Πυκνὸς ὁ καπνὸς ὑψούμενος ὑπεράνω των κρασπέδων τοῦ ὄρους ἀπέπνιγε τὴν ἀτμόσφαιραν καὶ ἐσκότιζε τὸν ἥλιον τοῦ Ἰουνίου μετριάζον οὕτω τὰ καύματα.

Οἱ πολεμισταὶ τοῦ Μπέλες ἀνυψοῦντες τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν πρὸς τὰ ὕψη δὲν ἔβλεπον οὐρανὸν ἀλλὰ σκοτεινὴν νεφέλην πλανωμένην καὶ ἀποκρύπτουσαν τὸν οὐρανὸν καὶ ἐμποδίζουσαν τὴν εἴσοδον τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων εἰς τὰ στενά.

Ἡ μάχη βαίνει πρὸς τὴν ἀκμὴν αὐτῆς ἐν μέσῳ ἀλαλλαγμῶν καὶ φρίκης.

Ἡ πέριξ ἀτμόσφαιρα ἐδονεῖτο τρομερά, ἡ δὲ ἀπήχησις τῆς φρίκης καὶ τοῦ θανάτου ἀντήχει πέραν πρὸς ὅλας τὰς στενωποὺς καὶ τὰς χαράδρας.

Στιγμαὶ ἀπεριγράπτου τραγικοῦ μεγαλείου πρὸ τῶν ὁποίων ἀδυνατεῖ ὁ νοῦς νὰ τὰς συλλάβῃ καὶ ὁ κάλαμος νὰ τὰς ἀποδώσῃ ἐν τῇ πραγματικότητι αὐτῶν.

Ὁ ἀὴρ μαστιγοῦται ἀεννάως ἀπὸ τὰ μολύβδινα τῶν μάλινχερ τὰ ὁποῖα πίπτουν ὡς χάλαζαι ἐπάνω εἰς τοὺς χάλικας καὶ τοὺς θάμνους καὶ τάς βραχώδεις κλιτῦς.

Ἐδῶ εἰς ἕνα ὕψωμα ὅπου ὁ ὀφθαλμὸς ἀδυνατεῖ νὰ προσεγγίσῃ φθάνει τώρα ἡ φουστανέλλα τῶν εὐζώνων.

Ἐμπρὸς ὁ ἥρως τῶν ἡρώων, ὅπως τὸν ὠνόμασεν ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τὸν λεοντόκαρδον ταγματάρχην Βελισσαρίου.

Οἱ ἄνδρες τοῦ ἑλληνικοῦ μετώπου διεξάγουν ἀγῶνα ἡμιθέων.

Ὑπὲρ τὰς κεφαλάς των μαίνεται τὸ πῦρ καὶ ὁ θάνατος.

Δεκατίζονται πολλοὶ ἀλλ' οἱ ἄλλοι δὲν ἀποθαρρύνονται.

Ζητοῦν νὰ ἐκτοπίσουν ἐκ τῶν δυσπροσίτων ὑψωμάτων τὸν ἐχθρόν, ὅστις μάχεται πεισματωδῶς καὶ μετὰ λύσσης νὰ συγκρατήσῃ τὰς θέσεις του.

Ἕκαστος φαντάζεται ὁπόσον εἶνε δυσχερὴς ἡ θέσις τῶν κάτω καὶ πόσον ἐξαίρετος ἡ θέσις τῶν ἄνω.

Ὀχυρωμένοι ὄπισθεν βράχων, πρίνων, θάμνων καὶ παντὸς ἄλλου εἴδους ὀχυρώματος διευθύνουν τὰ πυρὰ αὐτῶν πρὸς τὸν δεσπόζοντα τῶν ὑψωμάτων ἐχθρὸν ὅστις δὲν φαίνεται τό παράπαν κλονιζόμενος.

Τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικόν κατέχον ἐξόχως ἐπικαίρους θέσεις δὲν παύει οὐδ ἐπὶ στιγμὴν τὸ θεριστικόν πῦρ.

Ὀβῖδες ἐκσφενδονίζονται εἰς τὸ κενὸν καὶ ἐκρήγνυνται συρίζουσαι φρικωδῶς ὑπεράνω τῶν κεφαλων τῶν ἐνδόξων μαχητῶν.

Ὀλολυγμοὶ καὶ κραυγαὶ φρίκης ἀκούονται δεξιὰ καὶ ἀριστερά, στεναγμοὶ ὀδύνης καὶ ἀπογνώσεως.

Θραύσματα ὀβίδων ἐτινάχθησαν ἐπάνω ἀπὸ ἕνα λόχον τοῦ ὁποίου τὴν θέσιν ἔχει φαίνεται ρυθμίσει καλῶς τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικόν.

Τριάκοντα σώματα ἀνθρώπων καμπυλώνουν πρὸς τὸ ἔδαφος μὲ μίαν τραγικὴν σιγήν.

Φαίνονται τώρα εἰς τὸν λόχον ἐκεῖνον τὰ κενά τὰ ὁποῖα ἐσχηματίσθησαν.

Οἱ τριάκοντα αὐτοὶ μαχηταὶ ἀφοῦ ἀφῆκαν τὸ ὅπλον των νὰ φύγῃ ἐκ τῶν χειρῶν των, ἐγονάτισαν καὶ ἔγειραν πρὸς τὸ ἔδαφος.

Τινὲς κυλίονται πρὸς τὰ κάτω καί πέφτουν πρὸς τὰς χαινούσας χαράδρας, διὰ νὰ μείνουν ἔκεῖ αἰωνίως ἄταφοι βορὰ τῶν ὀρνέων. Τὰ ὀστᾶ των θὰ σαπίσουν ἐκεῖ ἄταφα καὶ αὐτά.

Καὶ ὅταν ὁ θεὸς τοῦ πολέμου δαμασθῇ καὶ κορεσθῇ ἀπὸ αἵματα καὶ θύματα ἡ δὲ εἰρήνη ἀνοίξῃ τάς πύλας του ναοῦ αὐτῆς τότε μόνον ἡ ἀθάνατος Δόξα ποῦ θὰ διάβαίνῃ ἐκεῖσε θὰ ἀναζητῇ ὀνομαστὶ τὰ θύματα αὐτά, διὰ νὰ τὰ παραδώσῃ εἰς τὴν αἰωνίαν ἀνάμνησιν τῶν ἀνθρώπων.

Ἄλλοι ἀπὸ τοὺς πεσόντας, σταματοῦν ἐκεῖ.

Εἶνε οἱ τραυματίαι.

*
* *

Πιέζουν τὰ χείλη των διὰ τῶν ὀδόντων ἐκδηλοῦντες τὸ αἴσθημα τοῦ πόνου καὶ φέρουσι τὴν χεῖρα εἴς τὴν ἀνοιχθεῖσαν οὐλήν.

Μερικοί, οἱ ἐλαφρότερον τραυματίαι, ἀναζητοῦν εἰς τὸ σακκίδιόν των τὸν πρόχειρον ἐπίδεσμον διὰ νὰ περιποιηθοῦν τὴν πληγήν των.

Καί τὸ αἷμα βρέχει ἀχνῖζον τὸ ἔδαφος, τὸ παρθένον ἐκεῖνο ἔδαφος τὸ ὁποῖον αὐλακώνεται τώρα ἐρυθρόν.

Οἱ ἄλλοι μάχονται, ταμπουρωμένοι ὀπίσω ἀπὸ τὰ πρόχειρα ὀχυρώματά των.

Χαμηλώνουν τὰς κεφαλάς των ἐνῷ αἱ σφαῖραι θραύονται πρὸ αὐτῶν καὶ σκονίζουσι τὸ τρίχωμα τῆς κεφαλῆς των.

Μερικαὶ σφαῖραι καί θραύσματα ὀβίδων προσκρούουν ἐπὶ τῶν βράχων καὶ ἀποσπῶσαι τεμάχια αὐτῶν τὰ σφενδονίζουσι μακράν.

Ὅσοι ὑψώθησαν τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὑπεράνω τῶν χαρακωμάτων των, δέχονται κατὰ μέτωπον τὰ τεμάχια αὐτὰ τῶν λίθων, τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε ὀλιγώτεραν ἐπικίνδυνα τῶν σφαιρῶν.

Τινὲς ἐξ αὐτῶν χάνουσι τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν. Ἄλλων ἀποκόπτεταῖ τὸ ἄκρον τοῦ ὠτὸς καί εἰς ἄλλους τὸ λιθάρι ἐκεῖνο ἐνεπάγη εἰς τὸ ἄκρον τοῦ κρανίου.

Καὶ ὁ ἀγὼν προχωρεῖ ἄνευ ἀποτελέσματος.

Εἰς μίαν στιγμὴν τὸ ἑλληνικὸν πυροβολικὸν ὑπερνικῆσαν τὰς ἐδαφικὰς ἀνωμαλίας κατορθώνει νὰ τοποθετηθῇ καὶ νὰ προστατεύσῃ διὰ τῶν πυρῶν αὐτῶν τὸ πεζικόν.

— Πρῶτον πυροβόλον πῦρ δίδεται ἡ διαταγὴ ἔντονος εἰς ὅλας τὰς πυροβολαρχίας.

Αἱ ὀβίδες τοῦ ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ ἐκσφενδονίζονται ἐπάνω εἰς τὰ δύσβατα ὑψώματα.

— Πρώτη βολὴ ἀπαντᾶ τότε ὁ πυροβολητὴς τοῦ πρώτου πυροβόλου.

Ἀκολουθοῦν τὰ δεύτερα πυροβόλα καὶ κατόπιν τὰ τρίτα ἑκάστης πυροβολαρχίας, ἕως ὅτου εὑρεθῇ ὁ στόχος.

Μετά τινας δοκιμαστικὰς βολὰς τὸ ἑλληνικὸν πυροβολικὸν κατορθώνει νὰ ρυθμίσῃ τὰς ἀποστάσεις.

Αἱ ὀβίδες θραύονται τώρα ἐμπρὸς εἰς τὸ βουλγαρικὸν στρατόπεδον. Ὁ στόχος εὑρέθη.

— Πῦρ θεριστικόν, διατάσσουν οἱ διοικηταὶ τῶν πυροβολαρχιῶν.

Ὁμοβροντίαι τρομακτικαὶ πληροῦσι κρότων τὰ πέριξ.

Τὰ πυροβόλα φερόμενα ἡμικυκλικῶς ἐπὶ τῶν ἀναβολέων ἐξερείγνυνται πῦρ θεριστικόν.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ πεζοὶ καὶ οἱ εὔζωνοι μάχονται ἀπεγνωσμένως διὰ νὰ κερδίσουν τὰ ἀπέναντί των ὑψώματα.

Τὸ ἑλληνικὸν πυροβολικὸν διευκολύνει τὰς προσπαθ ίας των. Καὶ εἰς μίαν στιγμὴν ποῦ τὸ βουλγαρικὸν στρατόπεδον μετριάζει τοὺς μύδρους του οἱ Ἕλληνες λαμβάνουσι τὴν διαταγὴν τῆς ἐφόδου διὰ τῆς λόγχης.

Εὐθὺς ὀρθώνονται οἱ γίγαντες ἐκ τῶν ὀχυρωμάτων των καὶ βαίνουσιν ἀκάθεκτοι πρὸς τὰ ἄνω.

Βράχοι ἀπότομοι καὶ δύσβατοι, προεξοχαὶ τοῦ ἐδάφους δυσχεραίνουσι τὴν κοπιώδη ἄνοδον.

Ἐν τούτοις ἡ ἀντοχὴ τῶν Ἑλλήνων εἶνε σιδηρᾶ.

Πηδοῦν ὡς αἴλουροι, ὡς αἴγαγροι, ὡς ἀετοί.

Οἱ Βούλγαροι καταπλήσσονται θορυβοῦνται ταράσσονται πρὸ τῆς δαιμονιώδους ἐκείνης ὁρμῆς.

Ἕνα θέαμα σπάνιον, ἀσύνηθες θέαμα ἀπεριγράπτου αὐτοθυσίας προβάλλει τότε.

Αἱ κλιτίες τῶν ὑψωμάτων χαίνονται μέσα εἰς τὸ πέλαγος ἀπὸ τὸ ὁποῖον κινεῖται πρὸς τὰ ἄνῳ ὡς ἐξηγριωμένον κῦμα ἐπαναστατημένου ὠκεανοῦ καὶ προχωρεῖ ἀπτόητον, ἄκαμπτον, ἀκατάβλητον ἐν μέσῳ σφαιρῶν καὶ ὀβίδων.

Βροντώδες φωναὶ ἀκούονται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μέσα εἰς τὸ πανδαιμόνιον τοῦ πολέμου.

Εἶνε τὰ προστάγματα τῶν ἀξιωματικῶν, οἱ ὁποῖοι ξιφήρεις ἐμπρὸς παρωτρύνουσι τοὺς στρατιώτας νὰ προχωροῦν.

*
* *

Ὁποίαν φρίκην ἀποτελέστερα ἡ εἰκὼν αὐτη τοῦ θεοῦ του πολέμου.

Κρότοι ἐδῶ, κρότοι ἐκεῖ, ἰαχαί, θριάμβου ἐδῶ ποδοβολιτὸς ἵππων καὶ ὑποζύγια πρὸς τὰ κάτω, θόρυβος ἀσύλληπτος, ὁ ὁποῖος παγώνει τὸ αἷμα εἰς τὰς φλέβας.

Μέσα εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ χακί ἡ ὁποία ἐξακολουθεῖ τὴν ἀνάντη φοράν της, διακρίνει τις σημεῖα ἐκτάκτου τραγικότητος.

Ἄνδρες ἡ ὁποῖοι μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀνήρχοντο καὶ ἐπλησίαζον τὰ ἐχθρικὰ χαρακώματα, σταματοῦν αἰφνιδίως, ὑψώνουν τὰς χεῖρας καὶ μάλινχερ καὶ κλονίζονται.

Καταβάλουν ὑστάτην καὶ ἀπεγνωσμένην προσπάθειαν διὰ νὰ στηριχθοῦν εἰς τοὺς πόδας των οἱ ὁποῖοι ὅμως φαίνονται ὅτι ἀδυνατοῦν νὰ κρατήσουν πλέον τὸ βάρος τοῦ σώματος.

Κάποια σφαίρα ἐπέρασε μέσα εἰς τήν σάρκαν των ἐσφηνώθη εἰς τὴν καρδιακὴν χώραν καὶ τοὺς ἐπέφερε τὴν λιποθυμίαν τὸν πρόάγγελον τοῦ θανάτου.

Δύο τρεῖς κλονισμοὶ ἀκόμη καὶ τὸ ταλαιπωρημένον σῶμα τοῦ μαχητοῦ, πίπτων, σωριάζεται ἀνίσχυρον καὶ ἄψυχον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, κυλίεται πρὸς τὴν κατωφέρειαν καὶ σταματᾷ ἐμπρὸς εἰς ἕνα βράχον.

Ἀπὸ τὴν νωπὴν πληγήν του ἀναπηδᾶ θερμὸν τὸ αἷμα.

Ὁ μαχητὴς ἀγωνιᾷ τὴν ὑστάτην ἀγωνίαν στρέφει τοὺς ὀφθαλμούς του ἀπλανεῖς καὶ παρατηρεῖ πρὸς τὸ ἄπειρον.

Τίς οἶδε ὁποίας ὀπτασίας ἄλλων ἡρώων ἀτενίζει τὸ βλέμμα τοῦ θνήσκοντος.

Ἕνας ρόγχος βαθὺς ἀκόμη καὶ τὸ πᾶν ἔχει τελειώσει.

Οἱ νεκροὶ κατάκεινται ἀκίνητοι ὄγκοι, καὶ εἰς τὸ πλευρόν των ἄλλοι ὀλολύζουν ὀδυνηρῶς καὶ πιέζουν μὲ τήν χεῖρα τὴν πληγήν των προσπαθοῦντες νὰ συγκρατήσουν τὸ φεῦγον αἷμά των.

Ὅσοι ἐπέζησαν προχωροῦν.

Ὀλίγον ἀκόμη καὶ τὸ Βουλγαρικὸν πυροβολικὸν δὲν θὰ εἶνε εἰς θέσιν νὰ τοὺς κρατήσῃ.

Τινὲς εὑρίσκονται ἐν τοιαύτῃ ὁρμῇ ὥστε ἔχουσι τεθῇ ἐκτὸς βολῆς.

Ἐπακολουθεῖ κραταιὰ καὶ λυσσώδης μονομαχία πυροβολικοῦ πλέον, ἐνῷ τὸ πεζικὸν προχωρεῖ ὀλίγον κατ᾽ ὀλίγον καὶ σταματᾷ εἰς σημεῖα ὅπου τὸ ἔδαφος παρέχει κατάλληλα ὀχυρώματα.

Οἱ Βούλγαροι κλονίζονται πλέον. Ἀφ᾽ ἑνὸς τὸ Ἑλληνικὸν πυροβολικὸν ἔχει εὕρει τὸν στόχον τοῦ ἰδικοῦ των καὶ βάλλει ἐπιτυ-

χῶς μέχρις ὅτου τὸ ἐξαναγκάσει εἰς σιγήν, ἀφ' ἑτέρου τὸ πεζικὸν ἀκάθεκτον ἐν τῇ ὁρμητικότητι αὐτοῦ, καὶ ἀπτόητον πρὸ τῶν κινδύνων τῆς μάχης.

Μερικαὶ ὕποπτοι κινήσεις δεικνύουν ὅτι πράγματι οἱ Βούλγαροι ἀρχίζουν νὰ ἑτοιμάζωνται πρὸς ὑποχώρησιν.

*
* *

Τὸ πυροβολικόν των ἀραιώνει τὰς βολάς του, ὡς ἐξησθενημένον θηρίον τοῦ ὁποίου αἱ δυνάμεις ὑποχωροῦν πρὸ τῶν βλημάτων τοῦ διώκτου του

Ἐν μιᾷ στιγμῇ διατάσσεται γενικὴ ἔφοδος διὰ τῆς λόγχης πρὸς ἐκπόρθησιν τῶν δυσπροσίτων ὑψωμάτων.

Ξεπροβάλλουν πάλιν ἀπὸ τὰ πρόχειρα χαρακώματά των οἱ ἀτρόμητοι ἄνδρες τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ αἱ ράχαι πλημμυρίζουν ἀπὸ χακί.

Πελαγώνει τὸ βλέμμα μέσα εἰς αὐτὸν τὸν ὠκεανόν, μέσα εἰς αὐτὴν τὴν ἀνθρωποπλημμύραν.

Αὐτὴν τὴν φορὰν ὁ ἀγὼν φαίνεται ὅτι θὰ κριθῇ ὁριστικῶς.

Οἱ Ἕλληνες πεζοὶ ἀναπτύσσουν τόσην ταχύτητα ποδῶν, ὥστε φαίνονται ὅτι δὲν ἐγγίζουν παντελῶς τὸ ἔδαφος, ἀλλ' ὅτι φέρονται ἐπὶ πτερύγων ἀνέμου.

Θύελλα ἀληθινὴ ἀποβαίνει ἡ προέλασις ἐκείνη.

Δαιμονιώδεις κραυγαὶ πλημμυροῦσι τὰ πέριξ.

Εἶνε ὁ θόρυβος τῶν πολεμιστῶν οἱ ὁποῖοι ζητοῦν νά αὐξήσουν τὸν πανικὸν τῶν ἀντιπάλων διὰ ἀγρίων φωνῶν.

— Ἐμπρὸς γενναῖοι μου, φωνάζει ἕνας ἐνθουσιώδης λοχαγὸς πρὸς τοὺς ἄνδρας τοῦ λόχου του οἱ ὁποῖοι δὲν ἀναγνωρίζουν οὔτε ἐμπόδια, οὔτε κινδύνους.

Καὶ πράγματι ὁ λόχος ἐκεῖνος προπορεύεται καὶ δὲν ἀπέχει εἰμὴ ὀλίγα μέτρα ἀπὸ τὰ ἐχθρικὰ χαρακώματα.

— Ἐμπρὸς νὰ φθάσωμεν πρῶτοι. Ἐμπρὸς ἡ νίκη εἶνε ἰδική μας καὶ πάλιν. Τοὺς φάγαμε! Νά! νά! ἐτσάκισαν τὰ σκυλλιά.

Αὐτούς τούς λόγους ἐπαναλαμβάνει ὁ γενναῖος λοχαγὸς πρὸς

τοὺς γενναίους του ἄνδρας καθ' ἣν στιγμὴν τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικὸν σιγῆσαν ἐντελῶς ὑπεχώρει ἐν ἀταξίᾳ πρὸς τὰ ὄπισθεν ὑψώματα τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Μπέλεσι μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ ὀχυρωθῇ ἐκεῖ καὶ νὰ προστατεύσῃ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ πεζικοῦ.

Τὸ βουλγαρικὸν πεζικὸν μάχεται ἀκόμη ἀπεγνωσμένως δίδον οὕτω καιρὸν εἰς τὸ πυροβολικὸν νὰ ὑποχωρήσῃ.

Καὶ τὰ βουλγαρικὰ πυροβόλα ἑτοιμάζονται καὶ σύρονται πρὸς τὰ ὄπισθεν, ἐνῷ ἐκ τοῦ ἀντιθέτου τὰ ἑλληνικὰ πυροβόλα τὰ παρακολουθοῦν εἰς τὴν φυγήν των ἀποστέλλοντα πυκνὰς τῶν ὀβίδας των.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἡ ὁρμὴ τῶν ἑλλήνων πεζῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν εὐζώνων καθίσταται ἀσυγκράτητος.

Κίνδυνος ὑπάρχει νὰ συμπλακοῦν καὶ νὰ ἔλθουν εἰς χεῖρας οἱ δύο ἀντίπαλοι.

Πρὸ τῆς ὁρμῆς ἐκείνης τῆς αὐτόχρημα κεραυνοβόλου οἱ βούλγαροι ἀποφασίζουν νὰ ἐγκαταλείψουν τὰς θέσεις των πανικόβλητοι, ἀφήσαντες ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἱκανὸν ἀριθμὸν νεκρῶν, τραυματιῶν καὶ ὅπλα τὰ ὁποῖα ἔρριπτον ἵνα καθίστανται ἐλαφρότεροι.

Ἐπίσης καὶ πυροβόλα ἔμειναν ἐκεῖ πεπληρωμένα ἀκόμη, τὰ ὁποῖα οἱ Βούλγαροι ἐν τῇ φυγῇ των δὲν ἐπρόφθασαν νὰ ἐκκενώσουν.

Δύο χείμαρροι ἀνθρώπινοι ἐφέροντο τότε ἀντιθέτως ἐκ τῶν πλευρῶν τῶν ὑψωμάτων.

Ὁ πρῶτος χείμαρρος ἦτο ὁ ἑλληνικός, χείμαρρος θριάμβου καὶ νίκης μὲ τὴν αἴγλην περίλαμπρον ἀνερχόμενος ὁλοὲν πρὸς τὰ ἄνω πρὸς ἅλωσιν τῶν ἐγκαταλειφθέντων ὑψωμάτων, καὶ ἄλλος χείμαρρος ταχὺς φρενιτιώδης πανικόβλητος, ὅστις ἐφέρετο κυλιόμενος 'σχεδὸν πρὸς τὰ κάτω ἐκ τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς φερόμενος πρὸς τὰς κοιλάδας.

Καὶ ἐν τῇ φρενίτιδι τῆς φυγῆς των οἱ Βούλγαροι παρασύρουν ἐκ τῶν ράχεων λίθους καὶ θάμνους καὶ ἀνεγείρουν ἀποτυφλωτικὸν κονιορτόν, ὅστις ἀπέπνιξε τὴν ἀτμόσφαιραν καὶ κατέστησε ἀσφυκτικὸν τὸν ἀέρα.

Καὶ ἐνῷ οὗτοι τρέχουν διὰ νὰ ἀναβοῦν εἰς τὰ ἀντίπερα ὑψώ-

ματα οἱ ἀθάνατοι εὔζωνοι καταλαμβάνουσι πρῶτοι τὰ ἀπρόσιτα ὑψώματα.

Ὑπερήφανος καὶ θριαμβεύτρια ξεδιπλώνεται πάλιν ἐπὶ τοῦ ὕψους ἐκείνου ἡ κυανόλευκος καὶ πλαισιουμένη μὲ ὑπέροχον αἴγλην, καὶ κολποῦται ἐπὶ τοῦ κοντοῦ κυρίαρχος τοῦ ἀέρος τὸν ὁποῖον μόνον οἱ ἀετοὶ καὶ οἱ γῦπες ἐγνώρισαν μέχρι τοῦδε.

Καὶ μαζῆ μὲ τοὺς γοητευτικοὺς κυματισμοὺς τῆς γαλανολεύκου τὴν ὁποίαν περιστέφει ἄνωθεν τὸ γλαυκὸν καὶ αἰθέριον τοῦ οὐρανοῦ, ἀνεμίζεται τώρα καὶ ἡ θριαμβευτικὴ φουστανέλλα κάτω ἀπὸ ἕνα χάκινον μανδύαν καὶ ἀκούονται αἱ ἰαχαὶ τοῦ θριάμβου καὶ τὰ θούρια τῶν στρατιωτῶν.

* * *

Εἰς μίαν στιγμὴν ἀπὸ τὰ ὕψη ἐκεῖνα κατέρχεται μαζὺ μὲ τὸ μυρολόλον ἀγέρι ἡ ἀπήχησις τοῦ ἑλληνικοῦ θριάμβου, καὶ ἀντηχοῦν οἱ βουνοὶ καὶ αἱ χαράδραι ἀπὸ τοὺς ἀθανάτους στίχους τοῦ Σολωμοῦ.

Ἀπ᾽ τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερὰ
Καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη
χαῖρε ! ὢ χαῖρε ἐλευθεριά.

Προχωροῦν οἱ ἄλλοι ἐκ τῶν κάτω, ἀπαντωθέντες εἰς τὰ ἄσματα τῆν ἄνω.

Ἡ ἀγρία ὁρμὴ τοῦ πολεμοχαροῦς Θεοῦ σιγᾷ πλέον καὶ τοὺς κρότους τῶν πυροβόλων ἀντικαθιστῶσι τὰ ἄσματα. τὰ θούρια ἄσματα τὰ ἐξαγγέλλοντα ἀνὰ τοὺς Μακεδονικοὺς δρυμούς τὸν ὑπέροχον Ἑλληνικὸν θρίαμβον.

Καὶ ὁ ἀντίλαλος ἐκεῖνος τῶν ἰαχῶν καὶ τῶν ἀσμάτων, φέρεται ὑπὸ τοῦ ἀνέμου πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ εἰς τὰ ὑψηλότερα σημεῖα τῶν βουνοσειρῶν κάτω εἰς τὰ κοιλώματα τῶν φαράγγων καὶ τῶν χαράδρων καὶ ἡ ἠχὼ ἐπαναλαμβάνει ἑκατονταπλασίως τὸν Ἑλληνικὸν θρίαμβον.

Ἡ δευτέρα ἡμέρα τῆς μάχης. Ὁ τελικὸς θρίαμβος. Πρὸς τὴν ἔξοδον τῶν στενῶν.

Μετὰ μικρὰν ἀνάπαυλαν τῶν Ἑλληνικῶν στρατῶν, καθ' ἣν ἐδόθη καιρὸς νὰ πανηγυρισθῇ ἡ νέα νίκη ἡ μάχη ἐπανελήφθη τὴν ἑπομένην πρὸς τὰ ἀντίπεραν ὑψώματα τὰ ὁποῖα ἀπετέλουν τὴν ἐσχατιάν τῆς ὀρασειρᾶς τοῦ Μπέλεσι.

Ἐκ τῶν ὑψωμάτων ἐκείνων ἐφαίνετο πλέον ἡ κοιλὰς τῆς Στρωμνίτσης εἰς τὸ βάθος τῆς ὁποίας ἁπλώνεται μὲ νωχέλειαν ἡ ὡραία πόλις.

Ἤδη ὁ βουλγαρικὸς ἐνισχύθη σημαντικῶς ἐκ νέων δυνάμεων ὑποχωρησάντων ἐκ τοῦ Ἰστίπ.

Ἡ ὅλη δύναμις αὐτοῦ ἀνήρχετο εἰς 24 τάγματα περίπου ἀνήκοντα εἰς τὴν 3ην και 6ην Βουλγαρικὴν μεραρχίαν.

Ἵνα δὲ μὴ ἐνισχυθῇ ἡ στρατιὰ αὕτη καὶ ἐκ τῆς ἐκ Σερρῶν προελαυνούσης στρατιᾶς ἀπεφασίσθη ὅπως τμῆμα τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀποσπασθῇ καὶ ταχθῇ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Σρτυμόνος ἵνα ἀπασχολήσῃ αὐτὸν ἐν περιπτώσει προελάσεως καὶ ἀνακόψῃ πορείαν αὐτοῦ.

Κατὰ τὴν μάχην τῆς 24ης Ἰουνίου τὴν ὁποίαν περιεγράψαμεν ἀνωτέρω καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν ἡλώθησαν τὰ ὑψώματα Νάπροβον καὶ Καγιαλὶ—Ὀρμαλὶ καὶ τοῦ 1063 οἱ Βούλγαροι ἀφῆκαν ἀφύλακτον τὴν διάβασιν 1494.

Τὸ ἑλληνικόν πεδινὸν πυροβολικὸν μίαν μόνον εἶχε διέξοδον τὸ δὲ δύσβατον τοῦ ἐδάφους δὲν ἐπέτρεψε τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πεδινῶν πυροβολαρχιῶν.

Ἡ νὺξ εἶχε προχωρήσει ἀρκετά.

Τὸ ἑλληνικὸν πεζικὸν παρ' ὅλην τὴν κοπιώδη προέλασιν καὶ τὸτ σφοδρὸν ἀγῶνα δὲν ἔπαυσε τὴν προέλασιν αὐτοῦ ἐπ' ὀλίγας ὥρας.

Ἡ προέλασις αὕτη ἤρχισεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ σκότους τῆς νυκτός.

Τέλος αἱ Ἑλληνικαὶ πρρφυλακαὶ βαίνουσαι μετὰ ταχύτητος καταπλησσσύσης καὶ ἀκολουθούμεναι ὑπὸ τῶν στρατευμάτων, κα-

τώρθωσαν παρ' ὅλας τὰς δυσκολίας καὶ παρ' ὅλον τὸ σκότος νὰ προσεγγίσωσι τὸν ἐχθρὸν καὶ νὰ ἔλθωσιν εἰς ἐπαφὴν μετ' αὐτοῦ τὴν νύκτα τῆς 25ης Ἰουνίου

Οἱ Βούλγαροι μὴ φανταζόμενοι τόσον ταχεῖαν προέλασιν τῶν Ἑλλήνων διὰ μέσου δυσβάτων ἀτραπῶν καὶ μάλιστα ἐν καιρῷ νυκνός ἔβαινον πλέον μετά τινος χαλαρότητος προσπαθοῦντες νὰ ἀνασυντάξωσι τὰ ἀτάκτως φυγόντα στοιχεῖα αὐτῶν.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ κατέλαβε τά βουλγαρικὰ στρατεύματα ὁ Ἑλληνικὸς στρατός.

Αἱ ἑλληνικαὶ προφυλακαὶ ἤνοιξαν τότε σφοδρότατον πῦρ κατὰ τῶν ὀπισθοφυλακῶν τῶν βουλγάρων. Ἐντὸς δὲ ὀλιγίστου χρονικοῦ διαστήματος τὸ πῦρ ἐγενικεύθη,

Ὁ ἀγὼν διεξήχθη καὶ πάλιν ἄνισος ἐν μέσῳ τοῦ νυκτερινοῦ σκότους.

Τὸ ἑλληνικὸν πυροβολικὸν ὡς ἐκ τοῦ σκότους καὶ τῆς ἀνωμαλίας τοῦ ἐδάφους δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀναπτυχθῇ ὅπως προστατεύσῃ τὸ πεζικὸν τὸ ὁποῖον ἐμάχετο ἤδη μόνον βαλλόμενον ὑπό τε τοῦ πυροβολικοῦ καὶ πεζικοῦ τῶν βουλγάρων.

Εἰκὼν ἀπεριγράπτως μεγαλοπρεπὴς ἀλλὰ ἐκτάκτως ἀγρία ἐξελίσσετο τώρα ἐν μέσῳ τῆς νυκτός.

Αἱ σφαῖραι πυριφλεγεῖς διεσταυροῦντο ἑκατέρωθεν διαγράφουσαι πύρινα τόξα εἰς τὸ κενὸν τὰ ὁποῖα ἐφέροντο πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ ἐσβέννυντο ὡς διάττοντες ἀστέρες καὶ πρὸς στιγμὴν ἐνόμιζέ τις ὅτι ἡ ἀτμόσφαιρα ἐπυρπολεῖτο.

Αἱ ὀβίδες ἐξερηγνύοντο ὡς μετέωρα καὶ ἐσκόρπιζον φλογερὰ τεμάχια τὰ ὁποῖα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διακρίνῃ τις ποῦ ἐπιπίπτουν καὶ ὁποίας καταστροφὰς ἐπέφερον.

*
* *

Ἐπῆλθε τὸ μεσονύκτιον καὶ ἡ μάχη ἐξηκολούθει ἀκόμη ἐπὶ τῶν πρὸς τὴν ἔξοδον τῶν στενῶν ὑψωμάτων, μὲ ἄγνωστα ἀποτελέσματα.

Ὀλίγην ὥραν μετά τὸ μεσονύκτιον τὸ πῦρ ἠραιώθη σημαντι-

κῶς ἑκατέρωθεν τῶν ἀνδρῶν ἀποκαμόντων πλέον ὡς ἐκ τῆς συνεχοῦς πορείας καὶ τῶν περιπετειῶν τοῦ ἀγῶνος τῆς προηγουμένης.

Καὶ τὴν ἀγρίαν σκηνὴν τοῦ πολέμου διεδέχθη τώρα ἡ μυστηριώδης σιγὴ τῶν μεταμεσονυκτίων ὡρῶν διακοπτομένη ἐνίοτε ἀπὸ μερικοὺς μεμονωμένους κρότους μάλινχερ καὶ ἀπὸ τὰ μακρυνὰ γαυγίσματα τῶν σκύλλων τῶν πλησιεστέρων χωρίων, οἱ ὁποῖοι διαταραχθέντες ἐκ τοῦ πολεμικοῦ θορύβου, ἀνεστάτωσαν τὰ πέριξ μὲ τὰς ἐπιμόνους καὶ συνεχεῖς φωνάς των.

Τὴν πρωΐαν τῆς ἑπομένης ἡ μάχη ἐπανελήφθη λίαν πρωΐ.

Τὸ Ἑλληνικὸν πεζικὸν προελάσαν κατὰ τὴν νύκτα κατέλαβε θέσεις τινὰς πλησίον τῶν ἐχθρικῶν χαρακωμάτων.

Τοιουτοτρόπως ἡ πρωία εὗρε τὰ ἀντίπαλα στρατεύματα εἰς ἐλαχίστην ἀπ᾽ ἀλλήλων ἀπόστασιν ἡ δὲ μάχη διεξήγετο μετὰ πείσματος ἑκατέρωθεν πλὴν τὰ πράγματα ἐδείκνυον ταχεῖαν τὴν νέαν ὑποχώρησιν τῶν Βουλγάρων.

Τὸ Ἑλληνικὸν πυροβολικὸν κατώρθωσε τελος ἅμα τῇ ἀνατολῇ τῆς ἡμέρας νὰ ἀνεύρῃ τὰ κατάλληλα σημεῖα καὶ νὰ ἀναπτυχθῇ, τοιουτοτρόπως δὲ ἡ μάχη πλέον ἐγενικεύετο καθ᾽ ὅλον τὸ μέτωπον ἑκατέρωθεν.

Φαίνεται ὅμως ὅτι οἱ Βούλγαροι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς προσβλέποντες νέαν ἧτταν ἐφρόντισαν ἐφρόντισαν νὰ παρασκευάσωσι τὴν πρὸς τὴν Στρώμνιτσαν ὑποχώρησιν αὐτῶν, εἰς τρόπον ὥστε μὲ τὴν πρώτην διὰ τῆς λόγχης ἔφοδον τῶν Ἑλλήνων νὰ εἶνε ἕτοιμοι.

Μετὰ τρίωρον λυσσώδη ἀγῶνα, διετάχθη γενικὴ ἔφοδος τῶν Ἑλλήνων,

Ἡ καθιερωθεῖσα πλέον πολεμικὴ τακτικὴ τῆς διὰ τῆς λόγχης ἁλώσεως ὀχυρῶν θέσεων ἀνήχθη εἰς περιωπήν, τὸ δὲ τηλεβόλον μικρὰς πλέον παρεῖχεν ὑπηρεσίας εἰς τοὺς ἐμπολέμους.

Εὐθὺς αἱ λόγχαι εὑρέθησαν ἐπὶ τῶν μάλινχερ καὶ ἐπηκολούθησε ραγδαία πρὸς τὰ πρόσω προέλασις τῶν Ἑλλήνων ἐν θορύβῳ καὶ ἰαχῇς.

Ἡ προέλασις ἐκείνη ὑποστηριζομένη τὴν φορὰν αὐτὴν ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ ὑπῆρξε λίαν ἐπιτυχής, ὅσον καὶ σύντομος.

Ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος τὰ ὑψώματα ἐκεῖνα καὶ ὁ περὶ αὐτὰ χῶρος μετεβλήθησαν εἰς θέατρον ἀγριωτάτης πάλης.

Οἱ ἕλληνες πεζοὶ καὶ οἱ εὔζωνοι ἐρίφθησαν μὲ κεραυνοβόλον ταχύτητα ἐναντίον τῶν ἐχθρικῶν προχωμάτων, σφοδρὰ δὲ τότε συνήφθη μάχη ἐκ τοῦ συστάδων.

Ὑπὸ τὰ πύρινα καύματα τοῦ καυστικωτάτου ἡλίου καὶ ὑπὸ τὰ νέφη τοῦ κονιορτοῦ διεγράφοντο ἀνθρώπιναι ὑπάρξεις ἐπερχόμεναι κατ' ἀλλήλων μετὰ πρωτοφανοῦς ἀγριότητος, ἐκτάκτως δὲ τρομακτικὴ καὶ ἀπαισίως φρικιαστικὴ ἀπέβαινεν ἡ πάλη.

Αἱ λάμψεις τῶν λογχῶν διεσταυροῦντο καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ εἰσεχώρουν εἰς τὰς σάρκας, ἀνοίγουσα βαθύτατα χάσματα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀνεπήδα ἀχνίζον τὸ αἷμα.

Εὑρέθησαν στρατιῶται νεκροὶ μὲ πλείονα τῶν δέκα τραυμάτων διὰ ξιφολόγχης ἄλλοι δὲ πάλιν εὑρέθησαν μὲ τὴν ξιφολόγχην ἐπὶ τοῦ στήθους ἐμπεπηγμένην.

Πλουσιωτάτη θυσία εἰς τὸν ἀχόρταστον Θεὸν τοῦ πολέμου, θέαμα φρικιαστικὸν πρὸ τοῦ ὁποίου ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου δὲν φαίνεται ὑπολογιζομένη περισσότερον ἀπὸ τὴν ζωὴν ἑνὸς ἐντόμου.

Πρὸ τῆς ραγδαίας ταύτης καὶ ἐπιμόνου προελάσεως τῶν Ἑλλήνων καὶ πρὸ τῆς ὁρμῆς τῶν ἑλληνικῶν λογχῶν, οἱ Βούλγαροι ἀφοῦ ἐπί τινα ὥραν ἀντέστησαν καρτερικῶς, ἐν τέλει ὑπέκυψαν καὶ διεσκορπίσθησαν ἐγκαταλείψαντες 9 τηλεβόλα καὶ πλῆθος ὑλικοῦ.

Ὁ πανικὸς εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ὑπῆρξεν ὑπέρτερος τῶν δύο ἄλλων μαχῶν.

Ἀφ' ἑνὸς οἱ Βούλγαροι διετέλουν ὑπὸ τὸ κράτος παραζάλης καὶ ὑπερβολικῆς σωματικῆς ἐξαντλήσεως' ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ ἠθικόν, αὐτό εἶχεν ὑποστῇ ἐκ τῶν ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἡττῶν μεγίστην ταπείνωσιν, ὅλα αὐτὰ συνετέλουν εἰς τὴν ἐπίτασιν τοῦ πανικοῦ των.

Ἀπαγοητευμένοι τελείως καὶ μὴ ἐλπίζοντες πλέον εἰς καμμίαν μεταστροφὴν τοῦ πολέμου, συντρίμματα ἐλεεινὰ καὶ πανάθλια βεβαρημένοι καὶ ὑπὸ τῶν κακουχιῶν τελείως ἐξηντλημένοι, ἔφευγον ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, περὶ οὐδενὸς ἄλλου φροντίζοντες πλέον εἰμὴ μόνον

περὶ τῆς σωτηρίας των καὶ τῆς ταχυτέρας ἐπιστροφῆς εἰς τὴν πάτριον γῆν.

Πολλοὶ τούτων φεύγοντες ἀπεσπῶντο τῆς στρατιᾶς των καὶ ἐλιποτάκτουν, διερχόμενοι δὲ διὰ τῶν χωρίων καὶ κωμοπόλεων τῆς Στρωμνίτσης ἐπώλουν τὰ ὅπλα των ἀντὶ γλισχροτάτης τιμῆς.

Αἱ ἀπώλειαι ἑκατέρωθεν ὑπῆρξαν λίαν σημαντικαί.

Κατὰ τοὺς μετριωτέρους ὑπολογισμοὺς οἱ Βούλγαροι μετεκόμισαν μέσῳ Στρωμνίτσης ἄνω τῶν 1000 τραυματιῶν, πλὴν ἐκείνων οὓς ἀφῆκαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, μὴ προλαβόντες νὰ τοὺς παραλάβωσι.

Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων πολλοὶ εὗρον θάνατον ἔνδοξον ἐκεῖ εἰς τὰ ἀπρόσιτα ὑψώματα τοῦ Μπέλεσι, ἐκεῖ δὲ ὀλίγοι ἐτραυματίσθησαν μεταφερθέντες εἰς τὰ πρόχειρα χειρουργεῖα τὰ παρακολουθοῦντα τὸν στρατόν.

*
* *

Εἶχεν ἐπέλθει ἡ μεσημβρία ὅτε αἱ Ἑλληνικαὶ μεραρχίαι διετάχθησαν νὰ διαβῶσι τὴν κορυφογραμμήν.

Ἐπὶ τῶν βορείων προπόδων τοῦ ὄρους, ὑπῆρχον εἰσέτι ἰσχυρόταται βουλγαρικαὶ προφυλακαὶ ἕτοιμοι νὰ ἀπασχολήσωσι ἐπί τινα ὥραν τὸν ἑλληνικὸν στρατόν, ἀνακόπτουσαι τὴν πορείαν αὐτῶν, μέχρις ὅτου ἡ ὑποχώρησις τοῦ στρατεύματος διὰ τῆς πεδιάδος συντελεσθῇ.

Μετὰ τῶν προφυλακῶν τούτων συνεπλάκησαν αἱ ἑλληνικαὶ μεραρχίαι μετὰ μικρὰν δὲ πάλην κατώρθωσαν νὰ ἀπωθήσωσιν αὐτὰς πρὸς τὴν πεδιάδα τῆς Στρωμνίνσης.

Ἡ ἐμφάνισις τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων εἰς τὴν πεδιάδα καὶ ἡ ταχεῖα ἀπώθησις τῶν Βουλγαρικῶν προφυλακῶν, ἠνάγκασε τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα νὰ ἐπισπεύσωσι τὴν ὑποχώρησιν αὐτῶν, ἀτάκτως.

Ὁλόκληρος ἡ πεδιὰς τῆς Στρωμνίτσης παρεῖχε θέαμα ἀπεριγράπτως τρομακτικόν.

Διὰ μέσου τῶν πρασίνων ἀγροτικῶν ἐκτάσεων ὅπου μέχρι τῆς

ὥρας ἐκείνης τὸ δρέπανον ἀπέκοπτε τοὺς παχεῖς στάχεις, κύματα ἀνθρώπων ἔφευγον ἐν ἀταξίᾳ ἄλλοι ἐδῶ καὶ ἄλλοι ἐκεῖ χωρὶς κανεὶς νὰ γνωρίζῃ ποῦ διευθύνονται.

Ὁ κονιορτός ὑψούμενος εἰς μέγα ἀπέπνιγε τὴν ἀτμόσφαιραν καὶ ἀπέκρυπτε τὸ θέαμα ἀπὸ τούς ὀφθαλμούς.

Φεύγοντες οἱ Βούλγαροι πάντοτε καὶ πρὸς βορρᾶν ἄφηνον ὀπίσω των τὴν πόλιν τῆς Στρωμνίτσης πρὸς τὴν ὁποῖαν ἐφέροντο τώρα τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἐν θριάμβῳ.

Καὶ ἐνῷ μακρὰν πρὸς τὸ βάθος τοῦ ὁρίζοντος ἄνθρωποι μέσῳ νεφέλης κονιορτοῦ ἐφέροντο πρὸς παντοίας διευθύνσεις, κάτω ἐδῶ εἰς τὴν πλουτοφόρον πεδιάδα τὴν διασχιζομένην εἰς διάφρα σημεῖα ἀπὸ τῆς παπαρούνας καὶ τῆς μαργαρίτας, ἀντήχει ὁ Ἑλληνικὸς παιάν.

Ὁρμητικοί, ταχεῖς, χωρὶς νὰ θέλουν νὰ σταματήσουν οἱ Ἕλληνες σρτατιῶται, συντεταγμένοι διέσχιζον τὴν πρασίνην ἔκτασιν ψάλλοντες τά πατριωτικὰ θούρια καὶ προχωροῦντες ἐν τῇ καταδιώξει τοῦ ἐχθροῦ.

Φάλαγγες τινὲς τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἐκ τῶν ὑποχωρησάντων ἐξ Ἰστὶπ καὶ Στρωμνίτσης, διηυθύνοντο πρὸς τὸ Πέτσοβον καὶ τὸ Πετρίτσι.

Κατὰ μιᾶς τῶν φαλάγγων τούτων ἐπετέθη ἑλληνικὸν τάγμα μετὰ πεδινοῦ πυροβολικοῦ ἐκ τῆς παρὰ τὸ Γκάμπροβο μεραρχίας, ἐπέφερε δὲ τοιαύτην καταστροφὴν, ὥστε ἠναγκάσθησαν οἱ ἄνδρες αὐτῆς νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν ἄτακτον ἐγκαταλείψαντες πέντε πυροβόλα.

Κατὰ τὴν μάχην τῆς Στρωμνίτσης αἱ βουλγαρικαὶ δυνάμεις ἦσαν πολλῷ ὑπέρτεραι τῶν ἑλληνικῶν διότι ὅπως εἴπωμεν ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς ἐνισχύθη σημαντικῶς ἐκ τῶν ὑποχωρησάντων ἐκ τοῦ παρὰ τὸ Ἰστὶπ μετώπου βουλγαρικῶν στρατιῶν.

Τοιουτοτρόπως ἡλώθησαν διὰ τῆς λόγχης καὶ πάλιν τὰ περίφημα στενὰ τοῦ Μπέλεσι, ὁ δὲ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὡς ἄλλος Ἀννίβας διασχίζων τὰς Ἄλπεις διῆλθε δι' αὐτῶν, ἐξετάζων μετὰ προσοχῆς τὰ διάφορα σημεῖα τῶν ἐνδόξων μαχῶν τοῦ στρατοῦ του.

Πρός τὴν ἑσπέραν τῆς 26ης Ἰουνίου ἡ Στρωμνίτσα κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ τάγματος ἐν μέσῳ τοῦ πανζουρλισμοῦ τῶν κατοίκων οἵτινες ὑπεδέχθησαν τὸν ἑλλην. στρατὸν ὡς ἐλευθερωτήν.

Εὐθὺς ὑψώθησαν αἱ Ἑλληνικαι σημαῖαι ἐπὶ τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν καταστημάτων καὶ ἡ Στρώμνιτσα, ἀνέπνευσε τὸν ἀέρα τῆς ἐλευθερίας, τὸν ὁποῖον ἐκόμισεν εἰς αὐτὴν ὁ Ἑλληνικὸς στρατός.

*
* *

Τὴν 25ην Ἰουνίου ἐδόθη πρὸς δημοσίευσιν τὸ κάτωθι ἐπίσημον ἀνακοινωθέν, δημοσιευθὲν εἰς τὰς ἑλληνικὰς ἐφημερίδας τὴν ἑπομένην.

Τὴν 1ην μ. μ. τῆς χθὲς ἀνεκοινώθησαν τὰ ἑξῆς τηλεγραφήματα περὶ τῆς προελάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Πρωθυπουργὸν

Ἀθήνας

25 Ἰουνίου

Ἐξετελέσαμεν σήμερον ἰσχυρὰν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν πρὸς Στρώμνιτσαν διαβάσεων ὄρους Μπέλεσι.

Ὁ ἐχθρός. ἐνισχυθεὶς ἐξ Ἰστίπ, ἀντέστη ἰσχυρῶς, ἀλλ' ἀπωθεῖται βῆμα πρὸς βῆμα καί τινες διαβάσεις κατελήφθησαν ἤδη ὑφ' ἡμῶν.

Ὁ ἀγὼν διακοπεὶς ὑπὸ τοῦ σκότους θὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ αὔριον (σήμερον).

Μεγάλαι φάλαγγαι μεταγωγικῶν τοῦ ἐχθροῦ, συνοδευόμεναι καὶ ὑπὸ πεζικοῦ, ἐφάνησαν κινούμεναι διὰ τῆς κοιλάδος τῆς Στρωμνίτσης πρὸς Πετρίτσι.

Εἶνε κατὰ τὰ φαινόμενα τὰ πρῶτα κλιμάκια ὑποχωρήσεως τοῦ ἐχθροῦ, ἥτις θὰ ἤρχισε ἀπὸ ἡμερῶν. Προσεχῶς θὰ τηλεγραφήσω τὰς ἐπὶ τούτου σκέψεις μου.

Β. ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ

ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΠΑΣΧΟΝΤΩΝ

Ὁ Πόλεμος οὗτος ὑπὲρ πάντας ὀφείλει ν' ἀποκληθῇ Πανελλήνιος. Οὐδεὶς ἀπ' αὐτοῦ ἔλειψε. Τὸ Βασιλικὸν δὲ παράδειγμα τὸ ἔδωκεν ἡ Βασίλισσα., ἥτις καὶ παρίσταται ἐνταῦθα μετὰ τῆς Πριγκηπίσσης Μαρίας.

Ἐκυρίευσαν 5 πυροβόλα

Δοϊράνη 20, ὥρα 8.15

Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν

ΑΘΗΝΑΣ

Ἡμέτερα στρατεύματα προελαύνοττα ἀκάθεκτα, καταδιώκουσιν ἐχθρόν, φεύγοντα πρὸς Πετρίτσι διὰ τῶν στενῶν τῆς Στρωμνίτσης. Πεζικὰ τμήματα μιᾶς τῶν ἡμετέρων μεραρχιῶν, ὁρμήσαντα διὰ ραγδαίας ἐπιθέσεως ἐναντίον ὑψηλῶν λόχων, ἐφ' ὧν ὁ ἐχθρὸς εἶχε τοποθετήσει πυροβολικὸν κατέλαβον πυροβόλα καὶ ἓν πολυβόλον.

(Γραφεῖον Στρατιωτικῶν πληροφορειῶν)

Οἱ Βούλγαροι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν – κατάληψις τοῦ Κοσταρίνου

Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν

ΑΘΗΝΑΣ

Ὑμέτερα στρατεύματα, προελαύνοντα κατὰ μέτωπον Στρωμνίτσης, προσήγγισαν κατὰ τὴν νύκτα εἰς ἀπόστασιν 200 μέτρων ἀπὸ τῶν χαρακωμάτων τοῦ ἐχθροῦ. Ἅμα τῇ χαραυγῇ ἤρξατο σφοδροτάτη ἐπίθεσις ἡμετέρων ἐξαναγκάσασα ἐχθρὸν κατόπιν μεγάλων ἀπωλειῶν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς θέσεις του.

Ἡ ἐπακολουθήσασα σύντονος καταδίωξις παρὰ τῶν ἡμετέρων μετέτρεψε τὴν ὑποχώρησιν εἰς ἄτακτον φυγήν.

Ὁ ἐχθρὸς ἐν τῇ φρενήσει φυγῇ του, ἐγκατέλειπε τὰ ὅπλα του, τὰ ἐξαρτήματα καὶ πλῆθος ὑλικοῦ.

Στρατεύματα, ἐξακολουθήσαντα προέλασιν αὐτῶν ἄνευ ἀντιστάσεως, κατέλαβον Κοσταρῖνον, ὑψηλὴν ὀχυροτάτην θέσιν, δεσπόζουσαν στενῶν πρὸς ἔξοδον αὐτῶν.

(Γραφεῖον Στρατιωτικῶν πληροφορειῶν)

*
* *

Τὴν 26ην τοῦ ἰδίου μηνὸς ἐδημοσιεύθη τὸ ἑπόμενον ἐπίσημον ἀνακοινωθέν.

Ὑπουργεῖον στρατιωτικῶν

ΑΘΗΝΑΣ

«Καὶ χθὲς καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξηκολούθησεν ἡ καταδίωξις ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, σφοδρότατος δὲ καὶ πεισματώδης ἀγὼν ἀνεπτύχθη ἐπὶ τῶν στενωπῶν τοῦ ὄρους Μπέλεσι καὶ κυρίως ἐπὶ τῆς μεγάλης ὁδοῦ, ἥτις ἄγει ἐκ Δοϊράνης πρὸς Στρωμνίτσαν, καταλήξας διὰ νίκης τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων καὶ νέας ὑποχωρήσεως τοῦ ἐχθροῦ.

Ἡ Δοϊράνη ἀπετέλει, ὡς γνωστόν, ἀκμαῖον σταθμὸν ἐφοδιασμοῦ τῆς ἐν Ἰστὶπ τετάρτης Βουλγαρικῆς στρατιᾶς. ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατάληψις αὐτῆς ἀπεστέρησε τὴν ἐν Ἰστὶπ Βουλγαρικὴν στρατιὰν μεγάλου μέρους τῶν ἐφοδίων καὶ τῆς μόνης γραμμῆς τῶν συγκοινωνιῶν αὐτῆς δεδομένου ὅτι ὁ ἐκ Κιουστενδὴλ-Τζουμαγιᾶς ἐφοδιασμὸς μέσῳ Πετσάβου θὰ ἦτο δυχερέστατος ἂν μὴ ἀδύνατος τοῦτο ἐξηγεῖ τὴν κρατερὰν ἄμυναν, ἣν οἱ Βούλγαροι ἀντέταξαν εἰς Κιλκὶς καὶ πρὸ τῆς Δοϊράνης.

Ἄμυνα ὅμως τῶν στενῶν τοῦ Μπελέσι εἶχε διὰ τοὺς Βουλγάρους μεγαλειτέραν σημασίαν, διότι ἡ διὰ τούτων διέλευσις τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ πρὸς Στρωμνίτσαν-Ραδοβίτσαν Ἰστὶπ προέλασις ἔθεσεν εἰς κίνδυνον αὐτὴν τὴν ὕπαρξιν τῆς τετάρτης στρατιᾶς, εἰς ἣν οὐδόλως θὰ ἐχρησίμευε τὸ ἀπέναντι τῶν Σέρβων ἰσχυρῶς ὠχυρωμένον μέτωπον, διότι οἱ Ἕλληνες προελαύνοντες ἐκ Στρωμνίτσης θὰ ἠδύνατο νὰ προσβάλωσι κατὰ νῶτα τὴν τοποθεσίαν ταύτην, ὁπότε ἡ καταστροφὴ τῆς στρατιᾶς ταύτης θὰ ἦτο ἄφεκτος.

Τοῦτο ἐννοήσαντος οἱ Βούλγαροι, ἐγκαίρως ἐγκατέλειψαν τὴν παρὰ τὸ Ἰστὶπ ὀχυρωμένην τοποθεσίαν, ὅπως

δὲ μὴ ἀποκοπῇ ἡ ὑποχώρησις αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἐκ Δοϊράνης προελαυνουσῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων.

Ἠμύνθησαν ἀπεγνωσμένως εἰς τὰ στενὰ τοῦ Μπέλεσι, ἐνισχύσαντες αὐτὰ διὰ χαρακωμάτων καὶ διὰ νέων ἀθίκτων δυνάμεων.

Καθ' ὃν χρόνον οἱ Ἕλληνες ὑπερανθρώπως ἠγωνίζοντο νὰ ἐκβιάσωσι τὰς δυσκόλους στενωπούς, ἡ Βουλγαρικὴ στρατιὰ συνετέλει τὴν ἐξ Ἰστὶπ, ὑποχώρησίν της, εἰς τρόπον ὥστε ὁ καταδιώξας αὐτὴν Σερβικὸς στρατὸς νὰ μὴ δυνηθῇ νὰ τὴν ἐξαναγκάσῃ πρὸς μάχην καὶ νὰ ἐπιβραδύνῃ τὴν πορείαν της.

Κατὰ τὴν μάχην τοῦ Μπέλεσι ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς διετήρησεν ἀμείωτον τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ, κυριεύσας οὐχὶ ὀλίγα ἐχθρικὰ χαρακώματα διὰ τῆς λόγχης, θέσας εἰς ἀταξίαν τὰς ἐχθρικὰς τάξεις καὶ κυριεύσας ἐννέα πυροβόλα.

Η καταδίωξις ἐξηκολούθησε ἀδιακόπως καὶ σήμερον μέχρι τῆς πεδιάδος τῆς Στρωμνίτσης, ἥτις κατελήφθη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ. Ἐπίσης κατελήφθησαν εἰς Ράμποβον δύο ἀποθῆκαι πλήρεις ἱματισμοῦ. Αἱ εἰς τὸ ἄκρον δεξιὸν Ἑλληνικαὶ μεραρχίαι εἶχον σήμερον ἀγῶνα παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γέφυραν τοῦ Χανιοῦ Δερβένι παρὰ τὸ Δεμὶρ Ἰσάρ, ἐπιτεθεῖσαι πρὸς Χατζῆ Μεκλῆ.» ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ

Τὴν 27ην τοῦ μηνὸς Ἰουνίου τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν ἔδωκε πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ἐφημερίδας τὸ ἑπόμενον ἐπίσημον ἀνακοινωθὲν τοῦ ἐπιτελάρχου κ. Δούσμανη περιεκτικὸν τῆς ἀπὸ τὰ στενὰ τῆς Στρωμνίτσης μάχης, καθὼς καὶ τῆς καταλήψεως τῆς Στρωμνίτσης ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ,

* *
*

Ἐκ τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου ἀπεστάλη πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν τὸ κάτωθι τηλεγράφημα.

«Ἡ μάχη τῆς Στρωμνίτσης ἐκτυλιχθεῖσα ἐπὶ τῶν ὀρεινῶν διαβάσεων τοῦ ὄρους Μπέλεσι, ἦτο ὡς ἐκ τῶν δυνάμεων, αἵτινες ἔλαβον μέρος, ὡς ἐκ τῆς διαρκείας αὐτῆς, ὡς ἐκ τῶν ἑκατέρωθεν ἀπωλειῶν καὶ ὡς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς, μάχη πρωτευούσης σημασίας.

Ἡ ὀροσειρὰ τοῦ Μπέλεσι, μήκους ἑκατὸν χιλιομέτρων περίπου, ἀποτελεῖ ὡς ἐκ τοῦ ὕψους ἀπὸ 800—1600 μέτρων καὶ τοῦ ἀποτόμου τῶν κλιτύων αὐτῆς φραγμὸν μεταξὺ τῆς κοιλάδος τῆς Στρωμνίτσης καὶ τῆς νοτιοανατολικῆς Μακεδονίας.

Ἡ ὀροσειρὰ αὕτη διασχίζεται ὑπὸ μιᾶς καὶ μόνης ὁδοῦ, τῆς ἀπὸ Δοϊράνης εἰς Στρώμνιτσαν, δυσκόλου καὶ ταύτης ὡς ἐκ τῆς καταστάσεως τῶν μεγάλων κλιτύων αὐτῆς.

Πλὴν τῆς ὁδοῦ ταύτης μόνον ἀτραποὶ δύσβατοι διασχίζουν ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν τὴν ὀροσειράν.

Ὁ ἐκ Κιλκὶς—Λαχανᾶ ὑποχωρήσας βουλγαρικὸς στρατὸς ἐδιχάσθη καὶ μέρος μὲν αὐτοῦ συνεκεντρώθη πρὸς Δεμὶρ-Ἰσδὰρ ἕτερον δὲ ἀμυνθὲν νοτίως τῆς Δοϊράνης καὶ ὑποχωρῆσαν ἐκεῖθεν κατέλαβεν ἀμυντικὰς θέσεις ἐπὶ τῶν στενωπῶν τοῦ Μπέλεσι, ἃς καὶ ἐνίσχυσε δι' ὀχυρωτικῶν ἔργων.

Κατὰ πληροφορίας αἰχμαλώτων, αἱ ἀμυνθεῖσαι τῶν διαβάσεων τοῦ Μπέλεσι βουλγαρικαὶ δυνάμεις, ἐνισχυθεῖσαι καὶ διὰ νέων στρατευμάτων ἐξ Ἰστίπ, ἀνήρχοντο εἰς 24 τάγματα περίπου, ἀνήκοντα εἰς τὴν 3ην καὶ 6ην βουλγαρικὰς μεραρχίας.

Ἰσχυρὸν τμῆμα τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, καταλλήλως ταχθὲν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Στρυμῶνος, παρεῖχε πᾶσαν ἀσφάλειαν τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ κατὰ πάσης ἐκ διευθύνσεως Σερρῶν ἢ Δεμὶρ Ἰσσὰρ ἐχθρικῆς ἐπιθέσεως.

Μία μεραρχία ἠκολούθησεν ἀτραπὸν, διερχομένην τὴν ὀροσειρὰν εἰς ὕψος 1,494 μέτρων, ἕτεραι δύο μεραρχίαι διηυ-

θύνθησαν ἀριστερόθεν αὐτῆςδι' ἑτέρων ἀτραπῶν διερχομένων εἰς ὕψη 1,063 καὶ 950 μέτρων.

Μία μεραρχία ἐβάδισε διὰ τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ, ἀριστερόθεν δὲ ταύτης ἑτέρα μεραρχία ἠκολούθησε δι' ὀρεινῆς ὁδοῦ τὴν διεύθυνσιν πρὸς Τσιπελῆ-Ποπάσεβο.

Τὴν 1ην ἡμέραν τῆς μάχης 24 Ἰουνίου, οἱ Βούλγαροι ἀντέστησαν μετὰ πείσματος ἐπὶ τῶν νοτίων κλιτύων πρὸς Ράπροβο καὶ ἐπὶ τῶν διαβάσεων Κιγιαλῆ Ὀρμανλῆ καὶ 1063 ἀφῆκαν δὲ ἀφύλακτον τὴν διάβασιν 1494.

Ἡ ὕπαρξις μιᾶς καὶ μόνης ἁμαξιτῆς ὁδοῦ ἐπέβαλε τὴν τὴν διὰ ταύτης καὶ μόνης διέλευσιν ὁλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ πεδινοῦ πυροβολικοῦ, τὸ δὲ δύσβατον τοῦ ἐδάφους δὲν ἐπέτρεπε κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ ἀγῶνος τὴν πρὸς μάχην ἀνάπτυξιν περισσοτέρων τῶν τριῶν πεδινῶν πυροβολαρχιῶν.

Ἐν τούτοις ἡ προέλασις τοῦ ἑλληνικοῦ πεζικοῦ ἐξηκολούθει καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, βραδεῖα μέν, ἀλλ' ἀδιάκοπος πρὸς ἅπασαν τὴν ἔκτασιν τῆς ἐχθρικῆς ἀμυντικῆς γραμμῆς.

Αἱ δυσχέρειαι τῆς προελάσεως ἦσαν μέγισται, λόγῳ τῆς ἀποτομότητος τῶν κλιτύων, τοῦ μεγάλου καύσωνος καὶ κυρίως λόγῳ ἀνεπαρκοῦς ὑποστηρίξεως πυροβολικοῦ.

Παρ' ὅλα ταῦτα αἱ γραμμαὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πεζικοῦ ἔφθασαν πρὸς τὸ ἑσπέρας εἰς ἀποστάσεις μεταξὺ τριακοσίων καὶ ἑπτακοσίων μέτρων ἀπὸ τῶν ἐχθρικῶν θέσεων, ἐσημειώθησαν δὲ καὶ ἔφοδοί τινες διὰ τῆς λόγχης· Πρὸς τὸ ἑσπέρας ἐξεβιάσθη ἡ διάβασις 1063 καὶ ἡλώθησαν αἱ παρὰ τὸ Ὀρμανλῆ θέσεις.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός, τὸ ἑλληνικὸν πεζικόν, καίτοι καταπεπονημένον ὡς ἐκ τοῦ κοπιώδους ἀγῶνος τῆς ἡμέρας καὶ τῶν προηγηθεισῶν ἡμερῶν, ἐξηκολούθησε τὴν προέλασίν του ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ σκότους, ὁ δὲ ἐχθρὸς ἐξη-

κολούθει νὰ βάλλῃ διά τε τοῦ πεζικοῦ καὶ τοῦ πυροβολικοῦ αὐτοῦ πέραν τοῦ μεσονυκτίου.

Τὴν πρωίαν τῆς ἑπομένης 25 Ἰουνίου, τὸ ἑλληνικὸν πεζικὸν προήλασε πρὸς ἔφοδον κατὰ τῶν ἐχθρικῶν θέσεων ἐκ μικρῶν πλέον ἀποστάσεων ὑποστηριζόμενον ἤδη ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ του, ἐξετόπισε δὲ ἐκεῖθεν τὸν ἐχθρόν, ὅστις ἀπὸ τῆς νυκτὸς ἤρχισε νὰ ἀποσύρῃ τὰς κυρίας αὐτοῦ δυνάμεις πρὸς Στρώμνιτσαν.

Τὰ ἡμέτερα στρατεύματα καταδιώξαντα κατὰ πόδας, διεσκόρπισαν τὰς ἐχθρικὰς τάξεις, ὁ δὲ ἐχθρὸς ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ ἐννέα πυροβόλα καὶ πλῆθος ἄλλου ὑλικοῦ.

Ἐκ τῶν πληροφοριῶν τῶν κατοίκων τῆς Στρωμνίτσης οἱ Βούλγαροι μετεκόμισαν ἐκ τῆς πόλεως πλέον τῶν 3 χιλ. τραυματιῶν, οἱ δὲ Βούλγαροι στρατιῶται ἐλιποτάκτουν πωλοῦντες τὰ ὅπλα των ἀντὶ δύο δραχμῶν.

Μετὰ μεσημβρίαν ἅπασαι αἱ Μεραρχίαι διαταχθεῖσαι διέβησαν τὴν κορυφογραμμὴν ὠθήσασαι ἰσχυρὰς προφυλακὰς ἐπὶ τῶν βορείων προπόδων τοῦ ὄρους πρὸς τὴν πεδιάδα ἀπὸ Γκάμπροβο μέχρι Βοδοβζᾶ. Ἓν σύνταγμα πεζικοῦ κατέλαβε πρὸς τὴν ἑσπέραν τὴν Στρώμνιτσαν.

Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα καθ' ὃ ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἠγωνίζετο πρὸς ἐκβίασιν τῶν ὀρεινῶν διαβάσεων, φάλαγγες βουλγαρικοῦ στρατοῦ, προερχόμεναι ἐξ Ἰστὶπ καὶ ἕτεραι ὑποχωρήσασαι ἐκ Στρωμνίτσης, διηυθύνοντο πρὸς Μπέροβο Πετσεβό ἕτεραι δὲ πρὸς Πετρίτσι.

Κατὰ μιᾶς τῶν φαλάγγων τούτων ἐπετέθη τάγμα μετὰ ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ ἐκ τῆς παρὰ τὸ Γκάμπροβο Μεραρχίας, ἐπέφερε δὲ τοιαύτην ἀταξίαν εἰς αὐτήν, ὥστε τὴν ἠνάγκασε νὰ τραπῇ εἰς φυγὴν καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ ἕτερα 5 πυροβόλα.

Οὕτως ἡ μάχη τῆς Στρωμνίτσης ἐπεσφράγησε διὰ νέας λαμπρᾶς νίκης τὰς ἀπὸ 8 ἡμερῶν συνεχεῖς μάχας καὶ τὴν

ἀδιάκοπον καὶ ἀκάθεκτον καταδίωξιν, ἥτις συνέτριψε τὴν ἀριθμητικῶς ἰσόπαλον, ἂν μὴ ἀνωτέραν, στρατιὰν τοῦ Ἰβάνωφ, ἐνισχυθεῖσαν, καὶ ἐπέδρασεν ἀποφασιστικῶς ἐπὶ τῆς τύχης τῆς παρὰ τὸ Ἰστὶπ βουλγαρικῆς στρατιᾶς»

Β. ΔΟΣΜΑΝΗΣ
Ἐπιτελάρχης

Πόσα χιλιόμετρα διήνυσεν ὁ Ἑλληνικὸς στρατός. Θαῦμα ταχύτητος. — Περιγραφὴ ξένου ἀνταποκριτοῦ.

Παραθέτομεν κατωτέρω περιγραφὴν ξένου ἀνταποκριτοῦ δι' ἧς καταδηλοῦνται ὅτι ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἐν τῇ προελάσει του ἐπέδειξε τόσην ταχύτητα ὥστε ἐξηυτέλισε σχεδὸν τὴν ἔννοιαν τῶν ἀποστάσεων.

Ἡ περιγραφὴ ἔχει ὡς ἕπεται :

«Εὑρισκόμεθα κατόπιν συνεχῶν θριάμβων 80 χιλιόμετρα ἄνωθε τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐὰν δὲ ὑπολογίσωμεν καὶ τὴν χθεσινὴν καὶ τὴν σημερινὴν προέλασιν πρὸς Στρώμνιτσαν καὶ Δεμὶρ-Ἰσάρ, φθάνομεν εἰς τὰ 139 χιλιόμετρα.

Δηλαδὴ ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἀπεδίωξε μέχρι σήμερον τοὺς βουλγάρους εἰς περίμετρον ἐκτάσεως 120 περίπου χιλιομέτρων, διότι, ὅπως σᾶς ἔγραψα ἤδη, αἱ βουλγαρικαὶ προφυλακαὶ ἔφθαναν μέχρι τοῦ 14ου χιλιομέτρου ἔξωθεν τῆς Θεσσαλονίκης.

Εὑρίσκοντο δηλαδὴ εἰς τὰ πρόθυρα τῆς πόλεως.

Θὰ εἶνε δὲ μᾶλλον σύμφωνον πρὸς τὰ πράγματα ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἔφθαναν μέχρι τῆς πόλεως, μέχρις αὐτοῦ τοῦ λιμένος, διότι κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν οὗτοι εἶχον εἰς τὴν κατοχήν των ὅλα τὰ φυλακεῖα τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τοῦ σιδηροδρόμου Θεσσαλονίκης - Δεδεαγάτς.

Εἰς τοὺς σταθμοὺς τούτους ἐτοποθέτησαν ἰσχυρὰ τμήματα στρατοῦ, τὰ ὁποῖα ἠχμαλωτίσθησαν ἢ συνετρίβησαν εὐθὺς μετὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐχθροπραξιῶν, χωρὶς νὰ δυνηθοῦν νὰ ἀντιστοῦν.

Οἱ Βούλγαροι κατεῖχον ἐπίσης τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμήν,

τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποίουν ἀποκλειστικῶς διὰ τὰς ἀνάγκας των, εἰσάγοντες διὰ τοῦ λιμένος Πειραιῶς ὅλον τὸ εἰσαγωγικὸν ἐμπόριον τῆς Βουλγαρίας.

Προχθὲς μάλιστα ἦλθον εἰς τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης αἱ τελευταῖαι των στρατιωτικαὶ προμήθειαι, αἱ ὁποῖαι, ὡς εἰκός, κατασχεθεῖσαι, εἰσήχθησαν εἰς τὰς ἀποθήκας τοῦ ἑλλην. στρατοῦ.

Κατὰ τὴν ὑποχώρησίν των, εὐτυχῶς, σκοτισθέντες ἀπὸ τὴν ραγδαίαν προέλασιν τοῦ ἑλλην. στρατοῦ, δὲν κατώρθωσαν νὰ καταστρέψουν τὴν σιδηροδρ. γραμμήν, ἡ ὁποία σήμερον προσφέρει μεγίστας ὑπηρεσίας εἰς τὰς κινήσεις μας.

Ἀφήρεσαν μόνον τὰ διάφορα μηχανήματα τῶν σταθμῶν, καὶ ἰδίως τάς ὑδραντλίας, πάντα ὅμως ταῦτα διωρθώθησαν μετὰ καταπλησσούσης ταχύτητος, χάρις εἰς τὴν δραστηριότητα τοῦ διευθύνοντος τὴν σιδηροδρομικὴν ὑπηρεσίαν γνωστοῦ μηχανικοῦ κ. Διαμαντίδου.

Τὰ εὑρεθέντα εἰς τοὺς διαφόρους σταθμοὺς ἔντυπα δρομολόγια καταδεικνύουν ὅτι οἱ σύμμαχοί μας εἶχον πλέον κατακυρώσει δι' ἑαυτοὺς τὴν Θεσσαλονίκην, διότι εἰς ὅλα τὰ δρομολόγιά των εἶχον ὡς ἀφετηρίαν τὴν πόλιν ταύτην.

Εἰς ἔνδειξιν δὲ τοῦ σωβινισμοῦ των ἀπέσβυσαν ἐκ τῶν σταθμῶν καὶ αὐτὰς τάς Γαλλικὰς ἐπιγραφάς, τοποθετήσαντες πινακίδας μὲ τὰ ὀνόματα τῶν σταθμῶν Βουλγαριστί.

Εἰς ὅλους τοὺς σταθμοὺς ἀπὸ Θεσσαλονίκης μέχρι Δοϊράνης εὑρίσκομεν ἀρκετὰς παρακαταθήκας ἀλεύρων, σανοῦ, κριθῆς, πυρομαχικῶν καὶ ἄλλων εἰδῶν προωρισμένων διὰ τὸν Βουλγαρικὸν στρατόν.

Δὲν ἤλπιζαν, βλέπετε, οἱ φίλοι μας, ὅτι θὰ ἐκδιωχθοῦν ὅπως ἐξεδιώχθησαν, τοὐναντίον μάλιστα, εἶχον βεβαιότητα ὅτι θὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην νικηταὶ καὶ τροπαιοῦχοι.

Ὁ ὕμνος τὸν ὁποῖον ἐτραγῳδουν εἰς τὰ στρατόπεδά των καὶ τὰ σχολεῖα των κατέληγεν εἰς τὸ «Νάνσε Σόλο» ἤτοι ὅτι «ἡ Θεσσαλονίκη εἶνε δική μας».

Πῶς ἀλλάζουν οἱ καιροί! Τώρα δὲν εἶνε βέβαιον ἂν καὶ ἡ Σόφια εἶνε ἰδική των.

Αἱ ἐπιχειρήσεις εἰς τὸ δεξιόν. Ἡ γεφύρωσις τοῦ Στρυμόνος.

Ἡ πορεία τῆς ὑπὸ τὸν κ. Μανουσογιαννάκην δεξιᾶς στρατιᾶς καὶ τῆς στρατιᾶς τοῦ κέντρου εἶνε ἐπίσης καταπληκτική.

Εἰς διάστημα ἑπτὰ ἡμερῶν ἔφθασαν πρὸ τῶν Σερρῶν, ἴσως δὲ καθ' ἣν στιγμὴν ἀναγινώσκεται ἡ ἐπιστολή μου αὐτὴ ἡ στρατιὰ αὕτη ἔχει προχωρήσει εἰς περαιτέρω σημεῖον διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὸν θρίαμβον τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Μετὰ τὴν περιφανῆ νίκην τῶν μεραρχιῶν μας εἰς Λιγκοβάνην καὶ Λαχανᾶν καὶ τὴν κατατρόπωσιν τῶν Βουλγάρων εἰς Νιγρίταν ὑπὸ τοῦ ἀνατολικωτέρου τμήματος, ὁ στρατός μας συνενωθεὶς ἐβάδισεν ἀκράτητος εἰς Ὄρλιακο καὶ Σακράτσα.

Οἱ Βούλγαροι πανικόβλητοι κατέστρεψαν τὰς δύο γεφύρας τοῦ Στρυμόνος, κατασκευάσαντες συγχρόνως ὀχυρώματα πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην.

Οἱ ἡμέτεροι ἀναπτύξαντες τὰς δυνάμεις των ἀπὸ τοῦ Μικροῦ Καρατζάκιοϊ μέχρι τοῦ Δράγου ἔκαμαν τεχνητοὺς ἑλιγμοὺς ἐκ διαφόρων σημείων, ἐπιφέραντες οὕτω σύγχυσιν εἰς τὸν ἐχθρόν, ὁ ὁποῖος δὲν ἐγνώριζεν εἰς ποῖον σημεῖον θὰ ζευχθῇ ὁ Στρυμὼν ποταμὸς διὰ γεφυρῶν.

Σημειωτέον ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ τὸ μηχανικόν μας κατεσκεύασε τὰς ἀπαιτουμένας γεφύρας.

Οἱ ἐντόπιοι ὁδηγοὶ ὑπέδειξαν ἕνα μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ εἶνε ἀσθενὲς καὶ οἱ ἡμέτεροι ἤρχισαν τὸ ἔργον τῆς γεφυρώσεως περὶ τὰς πρωινὰς ὥρας.

Αἱ προφυλακαὶ ὅμως τῆς βουλγαρικῆς στρατιᾶς ἐξ ἑνὸς πλήρους συντάγματος καὶ μοίρας πυροβολικοῦ ἀντιληφθεῖσαι τὴν ἐπιχείρησιν ἐπετέθησαν διὰ σφοδροῦ πυρὸς πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ.

Τὸ πυροβολικόν μας ἀντεπεξῆλθε, δὲν ἦτο ὅμως δυνατὸν νὰ

ἀποκρούσῃ τὴν ἐπίθεσιν τελεσφόρως ὡς ἐκ τῆς ἀποστάσεως καὶ τῆς θέσεως, τὴν ὁποίαν κατεῖχεν ὁ ἐχθρός.

Εἰς τὴν δύσκολον ταύτην περίστασιν ἐκρίθη ὅτι πρέπει ἐξ ἄλλων σημείων νὰ ἐπιδιβασθῇ στρατιωτικὴ δύναμις.

Πράγματι δὲ μετ' ὀλίγον βορειότερον τοῦ Ὀρλιάκο διεπεραιώθη διὰ λέμβων ἓν ὁλόκληρον τάγμα πεζικοῦ ὑπὸ τὰ πυρὰ τῶν βουλγάρων, οἱ ὁποῖοι διὰ πυρῶν ὁμαδὸν προσεπάθησαν νὰ ἀποτρέψουν τὴν ἀποβίβασιν.

Τὸ πυροβολικόν μας ὑπεστήριζε διὰ ἀραιῶν πυρῶν τὴν διάβασιν εἰς τὸ μέρος τοῦτο, ἐνῷ συγχρόνως ἐξηκολούθουν αἱ ἐργασίαι τῆς γεφυρώσεως εἰς τὸ νοτιώτερον σημεῖον.

Μόλις τὸ τάγμα ἀπεβιβάσθη, ἀνεπτύχθη εἰς τάξιν μάχης καὶ ὥδευσε μετὰ ταχύτητος μὲ ἐφ' ὅπλου λόγχην κατὰ τῶν βουλγαρικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι κλονισθεῖσαι πρὸ τοιαύτης ὁρμητικότητος ἐτράπησαν εἰς φυγὴν πρὸς τὰς Σέρρας, ἐνῷ συγχρόνως αἱ ἄλλαι ἐχθρικαὶ γραμμαὶ ἐπίσης ἐκινοῦντο ὅπως ἀπομακρυνθοῦν τῆς πεδιάδος.

Ἡ γεφύρωσις κατόπιν ἐξηκολούθησεν ἀκωλύτως, ἐργασθέντων μετὰ ζήλου καὶ ἀφοσιώσεως τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ μηχανικοῦ πρὸς τοῦτο.

Ὁ στρατηγὸς Μανουσογιαννάκης ἀναγγείλας τὸ γεγονὸς τηλεγραφικῶς εἰς τὸν Βασιλέα δὲν εὕρισκε λέξεις διὰ νὰ πλέξῃ τὸ ἐγκώμιον τοῦ στρατοῦ του καὶ τῶν ἀξιωματικῶν του, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν ἀνδρείαν των καὶ τὴν ἀκάθεκτον ὁρμητικότητα των ἔτρεψαν εἰς φυγὴν ὑπερτέρας δυνάμεις.

Αἱ Βουλγαρικαὶ φάλαγγες ἐκινήθησαν μετὰ ταχύτητος εἰς τὸ Δεμὶρ Ἰσάρ, ὅπου φαίνεται ἑνούμεναι μετὰ τοῦ τμήματος τῶν φυγάδων τῆς Δοϊράνης θὰ ἀντιτάξουν τὴν τελευταίαν ἄμυναν, διότι τὸ Δεμὶρ Ἰσὰρ εἶνε πράγματι φυσικῶς ὀχυρὰ θέσις.

Ἡ ἕνωσις τῶν δύο στρατῶν.

Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἀναμένομεν μεγαλείτερα πολεμικὰ γεγονότα.

Ἤδη ἡ ἕνωσις τῶν Ἑλληνικῶν μετὰ τῶν Σερβικῶν στρατευμάτων εἶναι ἐξησφαλισμένη, μετ' ὀλίγον δὲ θὰ ἐπιτευχθῇ κοινὴ δρᾶσις τῶν δύο στρατῶν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Βασιλέως μας, ὁ ὁποῖος εἶνε κατενθουσιασμένος μέ τὰ ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα.

Τότε θὰ δοθῇ τὸ καίριον κτύπημα, τὸ ὁποῖον καὶ θὰ ἐπιφέρῃ τὴν κατὰ κράτος ἧτταν τῆς Βουλγαριας.

Ὁ Βασιλεύς εὐελπιστεῖ καὶ ἐργάζεται πρὸς τοῦτο.

Σήμερον διῆλθον διὰ Δοϊράνης καραβάνια ὁλόκληρα Βουλγαροφώνων χωρικῶν, οἱ ὁποῖοι σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις εἶχον ἀκολουθήσει κατὰ τὴν ὑποχώρησίν του τὸν βουλγαρικὸν στρατόν.

Κατὰ τὴν ὁμολογίαν των ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπιστρέψουν, διότι δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ἀκολουθήσουν τὸν στρατὸν κατὰ τὴν φυγήν του. Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς διέταξε νὰ τοῖς παρασχεθῇ πᾶσα περίθαλψις, καὶ τοῦτο καθ' ἣν στιγμὴν οἱ Βούλγαροι καίουν, σφάζουν καὶ ἀπάγουν ὡς αἰχμαλώτου, Μητροπολίτας.

*
* *

Εἰς τὸ στρατόπεδον ἀπὸ τῆς προχθὲς εὑρίσκεται ὁ ἐθναπόστολος Ματσούκας. Εἰς χαιρετισμὸν τοῦ Βασιλέως ὁ Ματσούκας ἀπήντησε :

— Μεγαλειότατε, ἦλθα νὰ πάρω καὶ ὄχι νὰ δώσω ἐνθουσιασμόν. Καὶ ὁ τελευταῖος στρατιώτης ἔχει τώρα δεκαπλασίως μεγαλείτερον ἐνθουσιασμὸν ἀπὸ τὸν ἰδικόν μου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Σκηναὶ καὶ ἐπεισόδια κατὰ τὰς μάχας τοῦ Μπέλεσι, Σκίτσα ἐκ τοῦ φυσικοῦ.

Ἡ κατωτέρω περιγραφὴ δίδει εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας περίεργα καὶ λίαν ἐνδιαφέροντα μονομερῆ ἐπεισόδια τῆς τῆς διὰ τῶν

στενωπῶν τοῦ Μπέλεσι πρὸς τὸ Μέλες περιπετειώδους προελάσεως.

Τὴν παραθέτομεν ὡς ἔχει.

Ποιοὶ νὰ εἶνε αὐτοί. ποῦ τρέχουν μέσα στὴν πυκνότητα τῶν δένδρων καὶ τῶν ψηλῶν χόρτων τῆς πλαγιᾶς ; Χάνονται γιὰ μιὰ στιγμὴ μέσα στὴν ἀργοκύμαντην ἀπὸ τὰ χάδια τοῦ ἀνέμου πρασινάνα, πίσω ἀπὸ τοὺς φλύαρους ὁμίλους τῶν κέρδων καὶ τῶν δρυῶν· ξαναφαίνονται μακρύτερα καὶ τρέχουν καὶ ξαναχάνονται καὶ προβάλλουν ἔπειτα σὲ κἄποιο ἄνοιγμα τῆς λόχμης. Ποῦ νὰ πηγαίνουν ;

Οἱ στρατιῶται τοὺς παρακολουθοῦν μὲ ἀνήσυχην περιέργειαν· ὁ ταγματάρχης παραμερίζει λίγο ἀπὸ τὸ μανοπάτι, τεντώνεται ἀλύγιστος ἐπάνω στὴ σέλλα του, παρατηρεῖ προσεκτικὰ μὲ τὰ γυαλιά του· συνοφρυοῦται ἔπειτα, γυρίζει πρὸς τοὺς συνδέσμους ποῦ ἐπαραμέρισαν κι' αὐτοί γιὰ νὰ προχωρήσῃ ἡ φάλαγξ καὶ διατάσσει·

— Οἱ ὁδηγοί ! Νὰ ἔρθουν ἀμέσως οἱ ὁδηγοί !

Ὁ Ἀλῆς καὶ ὁ Χασὰν νέοι Τοῦρκοι χωριάτες μὲ πλατεῖς, δυνατοὺς ὤμους καὶ σιταρόχρωμα πρόσωπα — στέκουν δίπλα στὴ φοράδα τοῦ ταγματάρχου. Ὁ διερμηνεὺς δεκανεὺς τοὺς ἐρωτᾷ ἂν γνωρίζουν αὐτοὺς ποῦ τρέχουν βιαστικὰ στὴν πλαγιά.

Ἐκεῖνοι παρουσιάζουν σειρὲς κανονιῶν στιλπνοτάτων δοντιῶν σὲ χαμογέλιο καθησυχάσεως καὶ βεβαιοῦν ὅτι οἱ περίεργοι ἐκεῖνοι δρομεῖς εἶνε χωρικοί.

— Νὰ τοὺς φωνάξουν νά σταματήσουν ἀμέσως !

Οἱ ὁδηγοὶ μ' ἕνα πήδημα σκαρφαλώνουν ἐπάνω εἰς μίαν πέτραν, ἑνώνουν τὰ χέρια των σάλπιγγα γύρω ἀπὸ τὰ χείλη των καὶ φωνὲς διαπεραστικὲς σαγιτεύουν πυκνὰ τὸν γεμᾶτον ἀπὸ τὸ θερμό, ζωντανὸ χρυσάφι τοῦ ἀπογευματινοῦ ἥλιου ἀέρα ;

— Ἰμπραήμ !... Μουσταφᾶ !... Ντούρ !... Ντούρ, μπρέ !

Οἱ παράδοξοι δρομεῖς σταματοῦν ἀναποφάσιστοι· οἱ ὁδηγοὶ ἐξακολουθοῦν νὰ ξεφωνίζουν :

— Κόρκμαα, μπέ ! Μπιζὶμ ἀσκέρ !... (Μὴ φοβᾶστε, εἶνε δικός μας στρατός).

Ὕστερα ἀπὸ λίγες στιγμὲς ὁ ταγματάρχης βρίσκεται πλησίον

τῶν χωρικῶν αὐτῶν, ποῦ ἐκατέβηκαν ἀπὸ τὴν πλαγιὰ πρὸς τὸ μονοπάτι γιὰ νὰ τὸν συναντήσουν. Φέρνουν τὸ δεξί τους χέρι στὰ χείλη καὶ στὸ μέτωπο καὶ σιωποῦν.

Ὁ διερμηνεύς, ποῦ μεταφράζει ὄχι μόνον τὰ λόγια, ἀλλὰ καὶ τὸ αὐστηρὸ ὕφος τοῦ ταγματάρχου, τοὺς ἐρωτᾷ ἀπότομα :

— Ποῦ τραβᾶτε τόσο βιαστικοί ;

— Ἐδῶ παρακάτω μέσα στὴ ρεμματιά.

— Τί ζητᾶτε ; Μὴν τυχὸν ξέρετε νὰ βρίσκωνται ἐδῶ γύρω βούλγαροι ;

— Ὄχι, τσαοὺς—ἐφέντη.... οἱ Βούλγαροι κυλᾶνε σὰν τὸ ποτάμι τὸν χειμῶνα καὶ φεύγουν ἀπὸ τὴς ρεματιὲς πρὸς τὴ Σόφια.

— Πότε φύγαν ἀπὸ τὸ χωριό σας ;

— Τὴ νύχτα. Ὅταν ἔπαψε ὁ χθεσινὸς πόλεμος, μόλις σκοτείνιασε ἔζεψαν τὰ κανόνια, πῆραν τοὺς λαβωμένους των κ' ἐτσακίστηκαν στὸν κατήφορο· ὁ μουχτάρης μας πῆρε κουράγιο κ' ἐρώτησεν ἕναν μεγάλο «κομμαντὰρ» δικόν τους : «γιατί τραβᾶτε ἀπὸ ἐδῶ ; λέγατε πῶς θὰ μπῆτε στὸ Σελανὶκ γιὰ νὰ κρεμάσετε τοὺς Γιουνάνιδες ...»

— Μπᾶ, ἔτσι λέγανε καὶ χτές ;

— Βαλλὰ (μὰ τὸ Θεό), τσαοὺς-ἐφέντη· κι' ὁ κομμαντὰρ ὁ Βούλγαρος εἶπε τοῦ μουχτάρη : «πῶς νὰ πᾶμε στὸ Σολοὺν (Θεσσαλονίκη) ποῦ βγῆκαν οἱ «Γκρεκομάνοι» ἀπὸ τὸ χῶμα ἕνα γῦρο, σὰν τὰ μυρμήγκια ;

— Καὶ τώρα ποῦ εὑρίσκονται ;

— Ἀκούσαμε πῶς καρτεροῦν στὸ Σέλτσοβο καὶ στὸ Μπάνσκο, μὰ δὲν ξέρουμε βαλλά.

— Καὶ ἐσεῖς τί πᾶτε νὰ κάμετε στὴ ρεμματιά ;

— Θὰ θυμώσῃ ὁ κομμαντὰρ πασσᾶς (ὁ ταγματάρχης) ;

— Πῆτε καὶ μὴ φοβᾶστε.

— Πᾶμε γιὰ πλιάτσικο, τσαοὺς ἐφέντη, γιατί ἕνας βοσκὸς μᾶς εἶπε πῶς μέσα στὴ ρεμματιὰ ἀφήκανε τοὺς λαβωμένους τους καὶ ἐκεῖνοι ξυλιάσανε τὴ νύχτα ἀπὸ τὸ κρύο.

— Καὶ τί θὰ πάρετε ἀπ' αὐτούς ;

— Νά... τίποτε παπούτσια... κανένα ροῦχο... φουκαράδες ἄνθρωποι εἴμαστε, τσαοὺς ἐφέντη...

Ὁ ταγματάρχης ἐγέλασε δυνατά.

— Ἄς πᾶνε! αὐτοὶ οἱ χωριάτες μᾶς κάνουν, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουν, καὶ δουλειὰ ἀνιχνευτῶν ἐνῷ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν σκύλευσιν τῶν νεκρῶν Βουλγάρων. Νὰ πᾶνε ὅμως μαζῆ τους καὶ μερικοὶ νοήμονες στρατιῶται ποῦ ξέρουν τὰ τούρκικα. Νὰ κυττάξουν μὴν εἶνε κανένας ζωντανὸς ἀκόμη τραυματίας καὶ νὰ μὲ εἰδοποιήσουν. Ἐμπρός!

Καὶ ἡ φάλαξ ποῦ εἶχε σταματήσει ἐν τῷ μεταξύ, ἐκίνησε πάλιν βιαστικὴ κατὰ τὸν κατήφορον, ἐνῷ οἱ Τοῦρκοι, μαζὺ μὲ πέντ' ἕξ στρατιώτας, ἐλόξευσαν δεξιὰ κι' ἐχάθησαν στὸ βαθυπράσινο ἄγνωστον τῆς βαθειᾶς ρεμματιᾶς.

*
* *

Ἐδῶ αἱ πρὸς τὴν πεδιάδα τῆς Στρωμνίτσης ἀντηρίδες τοῦ Μπέλες ἦσαν ὀργιλλώδεις καὶ κομμένες ἀπὸ τὴν προαιώνια δύναμι τῶν νερῶν.

Τὸ ὑποπράσινο χῶμα, γυμνὸν ἀπὸ φυτείαν, ἔτριζε κάτω ἀπὸ τὸ βαρὺ πάτημα τῶν διμοιριῶν. Στενοὶ κατηφορικοὶ αὐχένες, ὅμοιοι πρὸς πλοκάμους τεραστίου χταποδιοῦ, ἐξεκολλοῦσαν ἀπὸ τὸ Μπέλες κ' ἔτρεχαν ἀκτινοειδῶς πρὸς τὴν καταπράσινην εὐφροσύνην ἑνὸς ἀπέραντου κάμπου, εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁποίου ἐπυργώνοντο γλαυκότατα βουνὰ πολυκόρυφα, ἡ νοτία ἄκρα τῆς σειρᾶς τοῦ Μάλες.

Ἀπὸ τὸ ὕψος τῶν αὐχένων αὐτῶν ἀνοίγετο ἀριστερᾷ θέαμα μοναδικῆς μεγαλοπρεπείας: κολλητὰ στὴ ρίζα τοῦ ἀργιλλώδους βουνοῦ ἐλεύκαζεν ἕνας λοφίσκος λευκῶν σπιτιῶν· ἡ Στρώμνιτσα, ἡ Στρώμνιτσα ποῦ εἶχε κυριευθῆ τὴν προηγουμένην ἡμέραν ἀπὸ τῆς μεραρχίες τοῦ ἀριστεροῦ μας· ἀριστερώτερα ἐπλάταινεν εἰς ἔκτασιν σμαραγδένιας πρασινάδας μία γαληνὴ κοιλάς, ποῦ στὸ μέσον της ἐλαμποκοποῦσεν ὁ Πόντος, ὁ παραπόταμος τοῦ Στρυμόνος, σὰν φεῖδι ἀστραφτερό.

Στὸ μάκρος διεκρίνετο κἄτι λευκόν, ὅμοιον πρὸς ἄφρισμα κύματος μακρυνοῦ, — ἡ Ραδόβιστα· καὶ πέρ' ἀκόμη ἀνακυμάτιζεν ὁ πράσινος κάμπος εἰς λόφους ποῦ ἐχάνοντο γαλανοὶ μέσα στὴν ὀνειρευτὴ γλαυκότητα τ' οὐρανοῦ — τὰ ὑψώματα τοῦ Ἰστίπ.

— Ἄλτ !

Ἡ φάλαγξ ἐσταμάτησε διὰ μιᾶς. Ἀπὸ πίσω της ἐκατέβαινεν ὁ μέραρχος μὲ τὸ ἐπιτελεῖόν του καὶ μὲ τὸ μεραρχιακὸν ἱππικόν.

Οἱ στρατιῶται ἐπαραμέριζαν δεξιᾷ.

Ὁ μέραρχος ἐζήτησε τὸν συνταγματάρχην.

Οἱ ταγματάρχαι ἐπλησίασαν καὶ αὐτοὶ καὶ ἐπάνω εἰς ἐκεῖνο τὸ κιτρινοπράσινον λοφοπέδιον ἦταν ὡραῖο τὸ θέαμα τῶν ἑλληνικῶν πολεμικῶν ἀλόγων, ποῦ ἔξυναν τὸ χῶμα μὲ τὰ πέταλα καὶ ἐχρεμέτιζαν καὶ ἀκουμβοῦσε τὸ ἕνα τὸ κεφάλι του στὴ χαίτη τοῦ ἄλλου, ἐνῷ οἱ ἀναβάται των σωματάρχαι ἐσυνομιλοῦσαν μὲ ζωηρότητα.

Ὁ μέραρχος καὶ ὁ ὑπασπιστής του ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τὸν ὅμιλον τῶν ἱππέων, ἐπροχώρησαν ἴσα μὲ τὸ χεῖλος μιᾶς χαράδρας καὶ κατώπτευσαν τριγύρω μὲ τὰς διόπτρας.

Ἔπειτα ὁ μέραρχος ἐκατέβασε τὰ γυαλιὰ καὶ εἶπε κἄτι εἰς τὸν ὑπασπιστήν· ἐκεῖνος ἐχαιρέτισε κ' ἐκάλπασε πίσω πρὸς τὴν συγκέντρωσιν τῶν ἱππέων.

— Θὰ ἀνεφανίσθη ὁ ἐχθρός ! εἶπε κἄποιος λοχίας.

— Νὰ δώσῃ ὁ Θεός !

— Μόνο ποῦ βραδυάζει καὶ δὲν προφτάνουμε νὰ πιάσουμε μάχη ἀπόψε...

— Μπᾶ ! συναχώνεσαι τὴ νύχτα, συνάδελφε, ἅμα τουφεκᾷς ;

— Δὲν συναχώνομαι, πουλάκι μου, ἀλλὰ θὰ μᾶς φύγουν μέσα στὸ σκοτάδι ...

— Ἔχει φεγγάρι, παιδί μου ποῦ βλέπεις καὶ τὴν ἄκρη τῆς μύτης τοῦ «συμπέθερου» στὴ Σόφια ...

— Σοὺτ ἐσεῖς ! — ἐφώναξεν ὁ ἐπιλοχίας· βλέπω τὸν σύνδεσμο τοῦ λόχου μας, ποῦ ξεκόλλησε κατὰ δῶ.

Πράγματι ἡ ξανθὴ γενειὰς τοῦ συνδέσμου ἀγκυροβόλησε δίπλα στὸ Γιῶργο, τὸ ἄλογο τοῦ λοχαγοῦ, καὶ ἐκινήθη εἰς φράσεις ποῦ δὲν ἄκουσαν οἱ φαντάροι.

— Ὁ Γιῶργος κουνεῖ τὴν οὐρά του, παιδιά ! Πᾶμε γιὰ μάχη !

Ὁ λοχαγὸς ἐγύρισε πάνω στὴ σέλλα του καὶ ἐσφύριξεν.

— Ἐγέρθητε ! Πρώτη διμοιρία ἐμπρός ! διέ αξεν ὁ διμοιρίτης. Καὶ οἱ ἄνδρες χαρωποὶ καὶ ἐλαφροὶ ἀπὸ τὴν προσδοκίαν νέας εὐκαιρίας νίκης, ἐχύθησαν ἀπὸ κάθε μονοπάτι πρὸς τὸ Σέλτσοβο, τὸ μικρὸ λευκὸ χωριὸ ποῦ ἐκρύβετο κάτω ἀπὸ πανύψηλα, φουντωτά, βαθύχρωμα δένδρα

*
* *

Ἕνας λόχος ἐπροχώρησεν ἀκροβολιστικῶς πρὸς τὸ χωριό· οἱ ἄλλοι ἐξαπλώθησαν χάμω κατὰ διμοιρίας, ἔβγαλαν τὰ πώματα ἀπὸ τὰ ὅπλα, ἔπαυσαν τῆς συνομιλίες, ἐξεκούμπωσαν τῆς παλάσκες καὶ ἐπερίμεναν. Τὰ ἄλογα τῶν ἀξιωματικῶν εἶχαν μείνη πίσω ἀπὸ μιὰ πτυχὴ τοῦ πετρώδους ἐδάφους.

Ὁ ὑπολοχαγὸς τῶν πολυβόλων μὲ τὸν ταγματάρχη, ποῦ εἶχε πεζεύσει, ἔτρεχαν ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς λόχους πρὸς κάποια διεύθυνσιν. Ὁ λόχος ποῦ ἐπροχωροῦσε πρὸς τὸ χωριὸ ἐχάθη πίσω ἀπὸ ἕνα ἐλαφρὸν κυματισμὸν τοῦ ἐδάφους. Τὸ χωριό, αἰνιγματῶδες καὶ σιωπηλό, ἐφ.ίνετο σὰν ἐρημωμένο.

Μερικοὶ στρατιῶτα', ποῦ ἐπροχώρησαν ἀριστερὰ πρὸς κᾶποιες λεῦκες φουντωτές, εἰς τὸ μέσον τῶν ὁποίαν ἐκαμάρωνε βαθύχρωμη μιὰ ἁπλόκλωνη καρυδιά, ἀνακάλυψαν μιὰ βρύσι.

Τὸ νερὸ ἀνάβρυζε μὲ μικρὲς γοργὲς φυσαλίδες ἀπὸ τῆ γῆ κ' ἐσχημάτιζεν ἕνα λάκκο σᾶν καθρέφτη ὁλοστρόγγυλο.

Ἀπὸ κάθε διμοιρία βγῆκεν ἀγγαρεία νεροῦ κ' ἐγέμισαν τὰ παγούρια τοῦ λόχου.

Καὶ τὸ χωριό, φωτισμένο κατάστηθα ἀπὸ τῆς λοξές ἀκτῖδες τοῦ ἡλίου τοῦ δειλινοῦ, ἔμενε πάντοτε σιωπηλό.

Μιὰ γρηὰ Τουρκάλα μὲ τὰ πόδια της γυμνὰ καὶ κρατῶντας μιὰ στάμνα, ἐπρόβαλε τώρα ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὸ ζάρωμα τοῦ ἐδάφους. ἐπροχωροῦσεν ἀτάραχη πρὸς τὴ βρύσι.

Ὁ λοχαγὸς τὴν ἐσταμάτισε :

— Τί γίνεται μέσα στὸ χωριὸ κυρά :

Ἕνας Τουρκομαθὴς στρατιώτης ἔτρεξεν εἰς βοήθειαν.

Τὸ χωριὸ ἦταν Βουλγαρικό· οἱ κάτικοι ἔφυγαν μαζῆ μὲ τὸ Βουλγαρικὸν στρατὸν τὸ πρωΐ· τράβηξαν κατά τὸ Πετρίτσι· θὰ ἦταν ὡς δέκα χιλιάδες σ' αὐτὸ τὸ μέρος· ἡ γρηὰ ἦρθε μὲ τὸ γυιό της ἀπὸ τὸ Μπάνσκο γιὰ νὰ πάρῃ σιτάρι ἀπὸ τὰ ἀμπάρια τῶν Βουλγάρων.

Ὡδήγησε μερικοὺς ὑπαξιωματιοὺς πέραν ἀπὸ τῆς λεῦκες, ὅπου ἐσωριάζοντο χάμω, στὴ χλόη, ὡς σημάδια καταυλισμοῦ ποῦ εἶχε διαλυθῆ βιαστικά· φισέκια μὲ τοὺς γεμιστῆρες των, κάσσες φισεκίων ἀφισμένες κάτω ἀπὸ θάμνους, κυκλικὰ χαντακάκια ποῦ ἐσημάδευαν τὴν περίμετρον τῶν σηκωμένων σκηνῶν, γάζες ματωμένες ἐδῶ κ' ἐκεῖ, καραβάνες τσαλακωμένες, στάχτες σκόρπιες καὶ ἀποκάμματα πυρῶν νυκτερινῶν, πατημένα κουτιὰ ἀπὸ κονσέρβες μὲ ἐτικέττες βουλγάρικες, κοπριές, ἴχνη ἀπὸ μπόττες καὶ ἴχνη πετάλων, ἀκόμη καὶ δύο σχισμένα βαθυχάλαζα καλπάκια.

— Πᾶνε, οἱ ἄτιμοι γι' ἀπόψε ! Φυλάχτε τὴν ὄρεξί σας γι' αὔριο, παιδιά.

Οἱ ἀξιωματικοὶ ἵππευσαν· οἱ λόχοι ἐξεκίνησαν κατὰ τετράδας ἀπὸ ἕναν δρομᾶκο χαριτωμένο, ποῦ ὡδηγοῦσεν ἀνάμεσ' ἀπὸ φράχτες κλημάτων καὶ ἀπὸ χωράφια καλαμποκιοῦ καὶ ἀπὸ ἐκτάσεις ἀθέριστες σίκαλης καὶ κριθαριοῦ πρὸς τὸ Μπάνσκο. Τὸ Σέλτσοβο ἦτο πραγματικῶς ἐρημωμένο.

Ἡ γρηὰ Τουρκάλα, μὲ τὴ στάμνα της γεμάτη τώρα, ἐβάδιζε στὸ πλάϊ τῶν τετράδων. Ἕνας Κοζανίτης δεκανεὺς ἐθελοντὴς τῆς ἐκρατοῦσε κουβέντα καὶ ἐξηγοῦσε στοὺς φαντάρους τὰ λόγια της.

— Εἶχα πέντε παιδιὰ σὰν κ' ἐσᾶς· τὰ δύο πήγανε στὸν πόλεμο μὲ τὸ ἀσκέρι τὸ Τούρκικο καὶ δὲν ξαναγύρισαν πιά· τ' ἄλλα δύο τὰ πῆραν ἀσκέρηδες οἱ Βούλγαροι καὶ δὲν ξέρω ποῦ βρίσκονται· ἕνας γυιὸς μοῦ μένει, αὐτὸς ποῦ ἦρθε μαζύ μου στὸ Σέλτσοβο· θὰ τὸν ἀφήσῃ ὁ πασσᾶς σας νἄρθῆ μαζύ σας ἐκεῖ ποῦ πᾶτε ; Μπορεῖ ναὖρῃ τ' ἀδέρφια του· μπορεῖ νὰ τὰ ἀνταμώσετε κ' ἐσεῖς που-

θενά, στὸ δρόμο σας· ἂν τὰ βρῆτε νὰ μοῦ τὰ στείλετε πίσω καὶ ὁ Ἀλλὰχ νὰ σᾶς φυλάῃ στὸ δρόμο σας.

Ἐνῷ ὁ δεκανεὺς ἐξηγοῦσε στὴν τετράδα του τὸν καϋμὸ τῆς γρηᾶς, ἐκείνη ἐχαμήλωσε τὰ μάτια της καὶ μὲ τὸ κουρελιασμένο τὸ μανίκι της ἔτριψε δύο-τρεῖς φορὲς τὰ μάτια της.

— Αἴ, καψο-θειακοῦλα .. — εἶπεν ἀναστενάζοντας ἕνας κοντός, λιγνός, μαυρειδερὸς φαντάρος, χαμηλώνοντας κ' ἐκεῖνος τὰ μάτια καὶ τὴ φωνή του· — πές της κὺρ δεκανέα, πῶς θὰν τῆς τὰ στείλουμε τὰ παιδιά της ... ἔτσι θέλουνε ἡ γρηὲς μαννάδες νὰ τοὺς λές ... Μὰ ποιὸς ξέρει πόσ' ἀπὸ δαῦτα νἄφαε τὸ φεγγάρι καὶ σὲ πειὸ χαντάκι ἀνάσκελα μουτζώνουν τώρα τὸν ἥλιο ...

Ἂν καὶ οἱ Βούλγαροι εἶχαν ὑποχωρήσει πρὸς τὸ Πετρίτσι, ὅπως ἔλεγαν αἱ πληροφορίαι τοῦ Μεράρχου, δὲν ἦτο βέβαιον ἂν ἡ πεδιὰς αὐτὴ ποῦ ἐξαπλώνετο ἡδονικὰ καὶ γαλήνια μεταξὺ τῆς βορείας πλαγιᾶς τοῦ Μπέλες καὶ τῶν νοτίων ἀκρωρειῶν τῆς βουνοσειρᾶς τοῦ Μάλες, ἦτο καθαρισμένη ἀπὸ κάθε ἴχνος ἐχθροῦ.

Ἀντιθέτως, μόλις τὰ συντάγματα τῆς μεραρχίας ἐστάθμευσαν, μὲ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, εἰς τὴν μαλακὴν κατωφέρειαν, ποῦ ἐξεψυχοῦσεν ὡσὰν πιανίσιμο «φινάλε» τῆς μελωδικωτάτης πολυφωνίας τοῦ πράσινου Μπέλες πρὸς τὰς ὄχθας τοῦ Πόντου, τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς, ποῦ οἱ σωματάρχαι ἐζητοῦσαν μέρος κατάλληλο γιὰ καταυλισμόν, ἦλθε μία ξαφνικὴ διαταγὴ ἀπὸ τὴ Μεραρχία.

Τὸ πρῶτο σύνταγμα ἔπρεπε νὰ βγάλῃ προφυλακὰς μάχης κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ καὶ περιπολίας ἕως εἰς τὸν βορείως τοῦ ποταμοῦ δημόσιον δρόμον, ποῦ ἔφερνεν ἀπὸ τὴ Ραδοβίτσα πρὸς τὸ Πετρίτσι. Τὸ σερβικὸν ἐπιτελεῖον εἶχεν εἰδοποιήσει, ὅτι τμήματα βουλγαρικοῦ στρατοῦ εἶχαν ἀποκοπῆ ἀπὸ τὴν παράταξίν των καὶ ἔφευγαν τώρα κατὰ τὸ Ράδοβο ἢ κατὰ τὸ Πετρίτσι τὴν πεδιάδα αὐτήν.

Ἔπρεπε λοιπὸν νὰ στηθῇ νυκτερινὸ καρτέρι. Νὰ μιὰ περιπέτεια ποῦ ἔκαμε τὸ σύνταγμα νὰ σκιρτήσῃ ἀπὸ χαράν. Ποιὸς ἐλογάριαζε πλέον τὸν κάματον τῆς ἡμέρας ποῦ ἔσβυσε, τὰ ἐναγώνια σκαρφαλώματα στῆς ἀπότομες πλαγιές, τὰ κατρακυλίσματα τῶν ἡλιοψημμένων κατηφόρων, τὰς ἀνιχνεύσεις, τὸ σκόνισμα σὲ ἀτελείωτους δρόμους ἀμμώδεις, τὸν ἱδρῶτα καὶ τὴ νύστα ποῦ ἐβά-

ραινε τὰ βλέφαρα ; Ἄρτος δὲν εἶχε μοιρασθῆ ἀπὸ τὸ πρωὶ τῆς προηγουμένης ἡμέρας· ἡ ἐπιμελητεία δὲν ἐπρόφθανε τὴν προέλασιν ἐπάνω στὰ βουνά, κάτω στοὺς κάμπους.

Κάποια κρομμύδια ξεριζωμένα βιαστικὰ ἀπὸ τοὺς λαχανόκηπους τοῦ Μάνσκο, ἐπροβιβάσθησαν μὲ ἀναγκαστικὴν βοήθειαν τῆς φαντασίας εἰς δεῖπνον· ὅσο γιὰ τὰ ἀγγούρια, εἶχεν ἀπαγορευθῆ αὐστηρῶς ἀπὸ τὸ γιατρὸ ἡ προσθήκη των εἰς τὸν κατάλογον τῶν φαγητῶν, γιατί ἡ χολέρα εἶχε τολμήσει νὰ ὑψώση τὸ κοκκαλιάρικο χλωμοπράσινο φάσμα της τριγύρω ἀπὸ τὴ Στρώμνιτσα.

Ἀλλὰ ποιὸς ἐλογάριαζε τώρα τέτοιες μικροδουλειές ; θὰ κάναμε χαρτέρι τὴ νύχτα ! Αἴ, καὶ ἂν τοὺς αἰχμαλωτίζαμε ὅλους ! Τί χαρὰ ποῦ θὰ εἶχεν ὁ βασιλεὺς γιὰ τὸ πρῶτο σύνταγμα τὸ δικό του !

Καὶ πῶς θὰ ἁπλώνετο ἡ δική μας ἡ χαρὰ πάνω ἀπ' τὰ βουνά, πέρα ἀπὸ τῆς θάλασσες, ὡς τὴν Ἀθήνα, τὴν Ἀθήνα τὴν ἀγαπημένη, ποῦ ἐβασίλευεν ἡ ἀνάμνησίς της λευκὴ καὶ τρυφερὴ καὶ περήφανη τῆς ὥρες τῆς σιωπῆς τῶν νυκτερινῶν ἀναμονῶν, τῆς ὥρες ὅταν ἡ κούρασις ἐχαλάρωνε τὸ σῶμα καὶ ἐδυνάμωνε τὴν ὅρασιν τῆς ψυχῆθ πρὸς ὅσα ἀγαπημένα καὶ ἀκριβὰ καὶ ὀνειρεμμένα !

Γιατί αἱ ψυχαὶ τῶν στρατιωτῶν ἔπρεπε νὰ βυθίζωνται στὸ διάφανο τὸ ὅραμα τῆς Ἀθήνας, ποῦ ἐξελιώνετο εἰς σύμβολον ἱερὸν τῆς Μητέρας Ἑλλάδος, γιὰ νὰ ξανανεώνουν τὴν ἀκάθεκτην ὁρμήν των πρὸς τὰ βουνά, ποῦ θἄσπαζαν γιὰ νὰ φέρουν τῆς ἀνίκητες σημαῖες στὴ Σόφια ...

*
* *

Ἐξεκίνησαν οἱ λόχοι γοργοὶ πρὸς τὸν ποταμό. Ἐπέρασαν μία ξύλινη γέφυρα ποῦ ἔτρεμε καὶ ἐλυγοῦσε· κάτω της ἐκυλοῦσε ἰσκιωμένο ἀπὸ τὸ λυκόφως τὸ νερό· μερικὲς ἀγριόπαπιες ξαφνιασμένες ἀναφτερούγισαν μὲ λαρυγγίσματα φόβου πρὸ τῆς ψηλόλιγνες καλαμιές· τὰ βατράχια ἐκόαζαε δαιμονισμένα.

Ἀπὸ τῆς ἀσημόφυλλες ἰτιὲς ἐσηκώθηκαν μὲ ἀραιοὺς κρωγμοὺς καὶ θρόϊσμα ξαφνικὸ ἀσπρόμαυρες κάργες καὶ ἐχάθηκαν στὸ ἀβέ-

βαιον βραδυνὸν ἡμίφως τοῦ οὐρανοῦ. Οἱ λόχοι τώρα σχίζουν μίαν ἔκτασιν ἀπὸ βοῦρλα ψηλὰ ὡς τοὺς ἀγκῶνας καὶ αἱ ἀρβύλες βουτοῦν μαλακὰ μέσα στὸ ἑλῶδες ἔδαφος. Τὸ τάγμα σταματᾶ. Μία νέα διαταγή! Θὰ ξαναπεράσῃ πίσω τὴ γέφυρα καὶ θὰ ἀναπτυχθῇ εἰς προφυλακὰς εἰς τὴν νοτίαν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ.

Οἱ λόχοι κάμνουν μεταβολὴν καὶ μετὰ μισὴν ὥραν προχωροῦν μέσα σὲ χωράφια, ὅπου αἱ καλαμποκιὲς ἀνοίγονται σὲ ἕνα ἀδιάκοπο σφυριχτὸ ψιθύρισμα στὸ πέρασμα τοῦ στρατοῦ. Ἐδῶ σταματοῦν. Ὁ συνταγματάρχης ὁρίζει τὴν θέσιν κάθε τάγματος· οἱ ταγματάρχαι πεζοὶ ἀναπτύσσουν τὰ τάγματά των· οἱ λόχοι στρέφουν μέτωπον πρὸς δυσμάς, γιατί ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Ραδοβίστας περιμένονται οἱ φυγάδες.

Μιὰ διμοιρία προχωρεῖ διακόσια βήματα· οἱ ἄνδρες γεμίζουν καὶ ξαπλόνονται εἰς ἀραιὰν γραμμὴν μεσ' τὰ καλαμπόκια.

Ἡ ἄλλες διμοιρίες κάθονται κι' αὐτὲς στὴ θέσι ποῦ ἐσταμάτησαν, καθαρίζουν τὰ ὅπλα των, δοκιμάζουν μ' ἕνα γενικόν, γοργὸ «κρὰκ-κράκ», τὰ κινητὰ οὐραῖα, ξαπλώνουν χάμω τὰ καλαμπόκια καὶ λύνουν μόνον τῆς κουβέρτες, μὲ τῆς ὁποῖες τυλίζονται.

Ὁ λοχαγὸς ἁπλώνει κατὰ γῆς ἕνα ἀντίσκηνο, στέλνει τὸν ὑπηρέτη του νὰ τοῦ γεμίσῃ τὸ παγοῦρί του ἀπὸ τὸν ποταμὸ καὶ δειπνᾷ μὲ τὸ τρίτον μιᾶς γαλέττας.

Οἱ διμοιρῖται ὁρίζουν τὰ νούμερα τῶν περιπολιῶν.

Δίδεται χαμηλόφωνα τὸ σύνθημα:

— «Κωνσταντῖνος — Κωνσταντινούπολις».

Ἕνα ρῖγος ἐνθουσιασμοῦ διώχνει κάθε ὕπνο· μιὰ μεγαλοδύναμη ἀνακραυγὴ ἀναπηδᾷ μέσ' ἀπὸ τὰ φύλλα τῶν καρδιῶν, ὡς τὰ στόματα, ἀλλὰ δὲν ξεχύνεται στὸν ἀέρα, μόνον τυλίγει τοὺς λόχους σὰν ρεῦμα ἠλεκτρικόν ... Ἀλλοίμονον σ' ὅσους θὰ φέρῃ ἡ κακή των μοῖρα τὴ νύχτα κατ' ἐπάνω μας!

*
* *

Τρεμοφέγγουν, ὡσὰν ζωντανεμμένοι ἀπὸ τὸν ἴδιον παλμὸν ποῦ ἀναπτερώνει τοὺς λόχους, οἱ οὐράνιοι ἀστερισμοί.

Τὸ φεγγάρι θ' ἀργήσῃ νὰ βγῇ καὶ ὁ Γαλαξίας, οὐράνιος δρόμος ἀπὸ σκόνη φωτεινῶν διαμαντιῶν, καλεῖ τῆς ψυχές, τῆς ψυχὲς τῶν μαχητῶν τῆς Ἑλλάδος πρὸς βορρᾶν, πρὸς τὴν ἐκδίκησιν καὶ καὶ τὴν νίκην.

Ἀναγερμένοι, ἀκουμβοῦν τὸν ἀγκῶνα οἱ ἄνδρες στὸ στρῶμα τῶν καλαμποκιῶν καὶ μὲ τὸ κεφάλι ἀναπαυμένο στὸ χέρι, μὲ τοὺς γυλιοὺς κάτω ἀπὸ τὴ ράχη, μισοτυλιγμένοι στῆς κουβέρτες, ἀμίλητοι, προσπαθοῦν νὰ τρυπήσουν μὲ τὴ ματιά των τὸ σκότος, νὰ συλλάβοον μὲ τ' αὐτιά των κάθε κρότον, κάθε κίνησιν.

Σκύβουν κάπου-κάπου μερικοί, κολλοῦν τ' αὐτί των στὴ γῆ καὶ ἀκροάζονται ...

— Σὰν ν' ἄκούω μακρυσμένους βηματισμούς, συνάδελφε ! ψιθυρίζει κάποιος στ' αὐτὶ τοῦ διπλανοῦ του.

— Εἶνε ἡ περιπολίες μας ποῦ τραβοῦν κατὰ τὸ χωριό, τὸ Μούρτινο ...

— Λὲς νᾶνε πολλοὶ αὐτοὶ ποῦ περιμένουμε ;

— Ποιὸς τὸ ξέρει ; Μακάρι !

— Ψυχή μου, πανηγῦρι, ἄν ἔχουν καὶ κανόνια καὶ τοὺς τὰ πάρουμε !

— Σούτ !... βλέπω δύο ἴσκιους ποῦ σιγοτραβοῦν καὶ τὸ λοχαγό·..

— Εἶνε οἱ ὁδηγοί μας· θὰ τοὺς ἐκάλεσε νὰ τοὺς ρωτήσῃ...

— Διψῶ, μωρὲ παιδὶ, κ' εἶν' τὸ παγοῦρι μου ἀδειανό.

— Τὸ ἴδιο καὶ τὸ δικό μου· κόψε μιὰ ρίζα καλαμποκιοῦ καὶ πιπίλισέ την· ξεδιψᾶς γιὰ λίγο· ἔτσι κάνουν ὅλοι..-

Πράγματι ἐδῶ κ' ἐκεῖ οἱ φαντάροι σπάζουν μὲ μικροὺς ξεροὺς κρότους τῆς ρίζες τῶν καλαμποκιῶν καὶ τῆς πιπιλίζουν. ἔχουν μιὰ γεῦσιν ὑπόξυνη καὶ δροσιστική.

*
* *

Θὰ εἶνε περασμένα μεσάνυχτα.

Ὁ λοχαγός μὲ τὸν ἐπιλοχία καί δυὸ ὑπαξωματικοὺς ἐπιθεωρεῖ τὴν ἁλυσῖδα τῶν διπλοσκοπῶν.

Ἀπὸ τὰ σκοτεινὰ βάθη τῆς νυκτός φτάνουν μακρυσμένα γαυγίσματα.

Ἡ φλόγες τῶν σκοπῶν σὲ κάθε των κίνησι ξεπετοῦν λιγόλαλαμπες ἀστραπὲς ἀπὸ τὴν ἀντιφεγγιὰ των ἄστρων.

Ἐπάνω ἀπὸ τὸν μαῦρον ὄγκον τοῦ Μπέλες ποῦ αἰωρεῖται τὸ σκοτάδι, προβάλλει ἕνα ὠχρὸν, ἠλεκτρόχρωμον κομμάτι φεγγαριοῦ καὶ ἡ ρευστές σιλουέττες των ἀνδρῶν γίνονται ἐντονώτερες.

Ἀραιὰ κκὶ ποῦ σηκώνεται, σἂν ἀπὸ τὰ ἔγκατα τοῦ νυκτίου κόσμου. ἕνα κόασμα βατράχου ἢ ἕνα κρώξιμο κοράκου καὶ χάνεται μέσα στὸ ὕποπτον ἄγνωστον τῆς νυκτός.

Τὰ σκυλιὰ ἐξακολουθοῦνονά γαυγίζουν μακρυὰ—πολὺ μακρυά.

Βήματα πλησιάζουν· ἀόριστα κατ' ἀρχὰς, ὁλοένα εὐκρινέστερα.

Οἱ σκοποὶ τεντώνουν τοὺς λαιμοὺς πρὸς τὰ ἐμπρὸς· οἱ ἄνδρες τῆς πρώτης γραμμῆς τῶν φυλακίων ἀνασηκώνται ἀθόρυβα καὶ γονατίζουν μὲ τὰ Μάνλιχερ ἕτοιμα.

— Ἄλτ !... Τίς εἶ ;

— Περίπολος.

— Προχώρει εἰς τὸ παρασύνθημα !

Μεσ' ἀπὸ τὸ σκότος πλησιάζει μιὰ σκιὰ, σταματᾷ πέντ' ἕξ βήματα μακράν ἀπὸ τὸ σκοπὸ, ποῦ προτείνει τὴν λόγχην, καὶ λέγει σιγανά.

— Κωνσταντινούπολις !...

— Ἐμπρός, προχωρεῖτε !

Ὁ περιπολάρχης δίδει τώρα χαμηλόφωνα ἀναφορὰ στὸ λοχαγό. Ἐμβῆκε μέσα στὸ Μούρτινο, βρῆκε μερικοὺς χωριάτας καὶ τοὺς ἐξήτασε· οἱ Βούλγαροι εἶχαν φύγει ἀπὸ τὸ πρωί. Τίποτε ὕποπτον ἀπὸ τὴν κατεύθυνσιν τῆς Ραδοβίστας.

Μέσα στὸ χωριὸ συνεδέθη μὲ περίπολον τοῦ ἄλλου συντάγματος· εἶχαν ὅλοι τὸ νοῦ τους. Φαίνεται ὅτι οἱ Βούλγαροι θὰ εἶχαν πάρει κανένα μονοπάτι στὰ ριζώματα τοῦ Μπέλες.

Ἔξαφνα ὁ λόχος ἀναταράσσεται· καμμιὰ ·δεκαριὰ μακρυνοί,

πολὺ μακρυνοὶ πυροβολισμοὶ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Στρωμνίτσης μαστιγώνουν τὸ σκότος· σφίγγουν μὲ νευρικὴν χαρὰν οἱ ἄνδρες τά Μάνλιχερ· οἱ διμοιρῖται ὄρθιοι, κοιλώνουν τὰς παλάμας πίσω ἀπὸ τὰ αὐτιά των καὶ ἀκροάζονται. Ἄκρα ἡσυχία τώρα· μόνον τὰ μακρυνὰ γαυγίσματα τῶν ἄγρυπνων σκυλιῶν τῶν γύρω χωριῶν ἐξακολουθοῦν.

— Τί νὰ εἶδαν οἱ δικοί μας ἀπὸ τὴ Στρώμνιτσα καὶ ἐπυροβόλησαν ;

— Μήπως ἐτράβηξαν κατὰ ἐκεῖ οἱ συμπέθεροι ;

— Κρῖμα ἂν δὲν ἔλθουν πρὸς ἐμᾶς !

Μιὰ λωρίδα π λλομένου ὑπολεύκου φωτὸς δυναμώνει τώρα ἀπὸ πάνω ἀπὸ κάποια μακρυνὴ συστάδα δένδρων, ποῦ ἀρχίζει νὰ βγαίνῃ ἀπὸ τὸ σκότος, εἰς τὸ βάθος τοῦ κάμπου, πρὸς ἀνατολάς. Ὑγρὸ διαπεραστικὸ κρύο, ποῦ προμηνύει τὴν αὐγήν, μαζεύει πειὸ σφιχτὰ τῆς κουβέρτες γύρω ἀπὸ τοὺς ὤμους τῶν ἀνδρῶν.

Ἔπειτα ἕνα ἀόρατο θεῖο χέρι στρώνει μὲ πέταλα φωτεινὰ ἀχνορόδινων οὐρανίων ρόδων τὸ ἀνατολικὸν κράσπεδον τοῦ θόλου τοῦ παλατιοῦ τῆς βασιλικῆς νύχτας, εἰς τὸν ὁποῖον χλωμιάζουν τώρα ἡ διαμαντένιες ἀναλαμπὲς τῶν ἀστέρων.

Ἡ αὐγὴ προβάλλει μὲ ἕνα ὁλόφεγγο χαμόγελο ὑποσχέσεων χαρᾶς καὶ θριάμβων στὸ παρθενικὸ πρόσωπό της. Καὶ ὅπως διαλύεται γύρω λίγο-λίγο τὸ σκότος, ἀναλυώνει ὅπως οἱ πάγοι τῶν ποταμῶν στὴν θέρμην τοῦ ἀνοιξιάτικου ἡλίου, ἡ νυκτερινὴ σιωπὴ τῶν προφυλακῶν.

Διπλώνονται αἱ κουβέρται καὶ δένονται στοὺς γυλιούς· οἱ ἄνδρες τεντώνουν τὰ μουδιασμένα των μέλη· τὰ παγούρια γεμίζονται μὲ τὸ θολό νερὸ τοῦ ποταμοῦ· μερικαὶ νίβονται καὶ χτενίζονται—πολυτέλεια πολεμικὴ σπανιωτάτη. Ἀνοίγονται ἡ καπνοσακκοῦλες καὶ ἐλαφρὰ γαλανὰ συννεφάκια καπνοῦ διαλύονται στὸ φύσημα τῆς ἑωθινῆς αὔρας. Οἱ διμοιρῖται παίρνουν προσκλητήριο. Ὁ λοχαγὸς ζητεῖ τὸ ἄλογό του.

— Τί θἄξιζε μιὰ σοκολάτα μὲ αὐγό !... στενάζει κωμικὰ ἕνας Ἀθηναῖος λοχίας.

— Ἀμέεεσ'ς ! — ἀπαντᾷ εἰρωνικὰ ἀπὸ τὴν γειτονικὴν διμοιρίαν μιὰ διαπεραστικὴ φωνή.

Ἡ κορυφὲς τοῦ Μάλες ροδίζουν τώρα καὶ κάτω ἀπὸ τὴν κορυφογραμμὴν τοῦ Μπέλες ἁπλώνεναι πρὸς τὸν κάμπον μὲ κυματιστοὺς ἀναπαλμοὺς τὸ χρυσὸ φῶς τῆς νέας ἡμέρας.

Τὰ χωράφια τώρα ζωντανεύουν ἀπὸ τὸ γοργοκίνητο χακί, ποῦ ξετυλίγεται εἰς ὀφιοειδῆ γραμμὴν ἀτελείωτην, περνᾷ τὸ ἑτοιμόροπο ξύλινο γεφῦρι, γεμίζει τὸν κάμπον μὲ βόμβον χαρωπὸν καὶ προχωρεῖ πρὸς τὸ Μπέλες, ποῦ ὀρθώνεται ἀγέρωχον ἀκόμη πρὸς βορρᾶν, μέσα εἰς τὴν αὐγινὴν δόξαν.

*
* *

Τὸ κῦμα τὸ ἑλληνικὸν ὁρμᾷ ἀπὸ τὰ κράσπεδα τοῦ Μπέλες· ἀφρίζει καὶ πολύφλοισβον χύνεται πρὸς τὰ θεμέλια τοῦ Μάλες.

Νίκαι, μὲ διάπλατα τ' ἀδάμαστά των πτερά, αἱ Ἑλληνικαὶ Μεραρχίαι. Ὕμνος πρὸς τὴν αἰωνίαν ἑλληνικὴν νεότητα, τὸ κεραονοβόλον των πέταγμα.

Ἡ τρίτη, ἡ δεκάτη, ἡ δευτέρα, ἡ πέμπτη, ἡ τετάρτη χύνονται πρὸς βορρᾶν χύνονται πρὸς ἀνατολάς, ἐξευγενίζουν μὲ τὴν παρουσίαν των τὰς βαρβαρικὰς ἐκτάσεις, συγκλονίζουν τὴν βουλγαρικὴν ἀλαζονείαν, περισφίγγουν μέσα εἰς τὸν κλοιὸν τῆς ἀστραπῆς μυριάδων λογχῶν τὸν μικρόψυχον ὄγκον τοῦ ἐχθροῦ.

Ὅπου βουλγαρικὴ στρατιά, ἐκεῖ καὶ μία βεβαιότης ἑλληνικοῦ τροπαίου· τὴν τύχην τὴν πολεμικὴν τὴν ἐδέσμευσε δούλην τῆς λόγχης μας κἄτι, ποῦ φλογίζει τὰ στήθη τῶν μαχητῶν, κἄτι, ποῦ δὲν ὑπελόγισε καμμιὰ στρατιωτικὴ ἐπιστήμη, κἄτι, ποῦ δὲν ὑπώπτευαν τὴν παντοδυναμίαν του οὔτε οἱ ἴδιοι αὐτοὶ οἱ ἡρωιζόμενοι καὶ γιγαντούμενοι σήμερον στρατιῶται τῆς αἰωνίας Ἑλλάδος.

Εἶνε δύναμις ὠργισμένου ὠκεανοῦ, εἶνε λαύρα ποῦ ἔσπασε τὸ γρανίτινον περικάλυμμα σιωπηλοῦ ἡφαιστείου, εἶνε ἐπίγνωσις μιᾶς παντοκρατορίας, εἶνε θέλησις, μπροστὰ στὴν ὁποίαν δὲν ὑπάρχει γήϊνος ἀντίστασις.

«Ἄστραψε φῶς, κ' ἐγνώρισεν ὁ νηὸς τὸν ἑαυτό του ...»

Εἴμεθα νέοι καὶ εἴμεθα δυνατοὶ καὶ θέλομεν.

Μήτε ὁ κάματος, μήτε τὰ κανόνια τοῦ ἐχθροῦ, μήτε τῶν βουνῶν, ποῦ συνορεύουν μὲ τὸν οὐρανόν, ἡ ὀχυρότης μποροῦν νὰ μᾶς σταματήσουν· ἡ ξέχειλη χαρὰ τῆς δυνάμεώς μας ἐδάμασε τὸν κάματον· στῶν κανονιῶν τῆς ἀστραπές, ἀπαντᾷ ἐπιβλητικὴ καὶ ἀκαταγώνιστος, ἡ ἀστραπὴ τῆς ἑλληνικῆς λόγχης· ὅσο ψηλότερα τ' ἀντικρυνὰ τὰ βουνά, τόσο πλησιέστερα στὸν οὐρανὸ θ' ἀντηχήσουν τὰ νικητήριά μας.

Τὸ φῶς, τὸ φῶς ποῦ μᾶς μεθᾶ μὲ τὴν λάμψι του καὶ ἐμᾶς ἀκόμη, τὸ φῶς ποῦ πηγάζει ἀπὸ τὰ ἀνεξερεύνητα βάθη τῆς μιᾶς, τῆς μοναδικῆς, τῆς ἀθάνατης ἑλληνικῆς ψυχῆς, γίνεται κατακλυσμὸς καὶ προχύνεται γύρω μας καὶ στενεύει τὴν ἔκτασιν καὶ καταυγάζει, ὡσὰν πανίσχυρη βεβαίωσις θριάμβου, τοὺς κάμπους καὶ τὰ αἰωνόβια δάση, τὰ βουνὰ καὶ τὸ ἄπειρον τοῦ οὐρανοῦ.

Ἥλιε, δὲν φέγγεις σήμερα, σὺ ἐπάνω ἀπὸ τὴν πολυτάραχην αὐτὴν γῆν τῆς Μακεδονίας. Ἥλιε, καὶ σὺ ἐνικήθηκες.

*
* *

Μένει πῖσω τὸ Μπέλες· πίσω τὸ Μπάνσκο· ἀπὸ τὸ Βασίλοβο, ὅπου ἡ γυναῖκες τῶν φυγάδων κομιτατζήδων, γύρω στὴν ἐκκλησία, ὑποδέχονται ταπεινὰ τὰ τάγματά μας, γίνεται μία γενναία ἐπίταξις ἀλόγων δυνατῶν. Διμοιρίαι ἐρευνοῦν καὶ ἀφοπλίζουν τὸ Μούρτινο καὶ τὰ ἄλλα τριγύρω χωριά.

Μάουζερ τουρκικά, Μάνλιχερ βουλγαρικά, Μαρτίνια παληὰ ντουφέκια μὲ πετεινοὺς καὶ θέσιν γιὰ καψούλια, περίστροφα, πιστόλες, καρυοφύλλια μὲ σκαλιστὰ χρυσώματα μαζεύονται εἰς σωροὺς κάτω ἀπὸ δένδρα καὶ παραδίδονται εἰς τὰ μεταγωγικά.

Ἕνας ὡπλισμένος κομιτατζῆς τρέχει ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ δένδρα γιὰ νὰ ξεφύγῃ· τὸν κυκλώνουν οἱ στρατιῶται· μετὰ μίαν στιγμὴν ὁδηγεῖται δέσμιος, ἄθλιος, μὲ βήματα ἀσταθῆ ἀπὸ τὸν τρόμον, κάτω ἀπὸ μίαν ἰτιά, ὅπου δεμένοι μὲ τὰ ἴδια των τὰ ζωνάρια, ἀγκῶνα πρὸς ἀγκῶνα, περιμένουν ἑκατὸν ἄλλοι ὅμοιοί του νὰ σταλοῦν ὑπὸ

συνοδείαν εἰς τὸν μέραρχον. Στὰ σπίτια των κυματίζουν λευκὰ κουρέλια,—σημεῖα ὑποταγῆς.

Ἕνας νέος ἡλιοκαμμένος, μὲ μακρυὰ κατάμαυρα πυκνὰ μαλλιά, προσπαθεῖ νὰ κρύψῃ κάτω ἀπὸ χαμογέλιο ἀθωότητος τὴν ἀγωνίαν τῆς ἐνθυμήσεως τῶν ἐγκλημάτων του· ἕνας Τοῦρκος χωρικὸς τὸν καταγγέλλει· ἄλλοι Μουσουλμᾶνοι προσεπιμαρτυροῦν· ὁ νέος Βούλγαρος γίνεται πελιδνὸς καὶ γονατίζει· τὸν δένουν βιαστικὰ καὶ προστίθεται καὶ αὐτὸς εἰς τοὺς αἰχμαλώτους κάτω ἀπὸ τὴν ἰτιά.

Οἱ Τοῦρκοι βγαίνουν χαρωποὶ ἀπὸ τῆς καλύβες των, γιὰ νὰ προϋπαντήσουν τοὺς ἐλευθερωτάς των.

Ἕνας γέρος, μὲ μάτια λαμπερὰ καὶ γένεια σεβάσμια γνωρίζει τὰ Ἑλληνικά.

Ὁ Θεὸς σᾶς ἔστειλε νὰ μᾶς γλυτώσετεν! Ἄχ! τὰ σκυλιά, τὰ σκυλιά. Ἑφτά μῆνες δὲν τολμοῦσα νὰ βγῶ ἀπὸ τὸ σπίτι μου! Ἑφτὰ μῆνες δὲν πέρασα ἀπὸ τὸ ποτάμι κατὰ τὰ χωράφια μου!

Στὰ πρόθυρα ἑνὸς χωριοῦ, ὁ γραματεὺς τοῦ Μητροπολίτου τῆς Στρωμνίτσης, φέρνει στὴ Μεραρχία τῆς εὐλογίες τοῦ Δεσπότη.

Τὰ Κοριτσάκια τῶν Μουσουλμάνων, γεμίζουν τὰ παγούρια τῶν ἀνδρῶν ἀπὸ τὴ βρύσι ποῦ κελαρίκει γλυκὰ κάτω ἀπὸ τὴν πράσινη δροσιὰ τοῦ θόλου τῶν κλαδιῶν μίᾶς καρυδιᾶς.

*
* *

Ἔτσι τὸ σύνταγμα καθαρίζει τὸ ἔδαφος καὶ προχωρεῖ.

Περνᾷ τὸ ποτάμι, μπαίνοντας μέσα στὸ νερὸ, καὶ ὁρμᾷ πρὸς μίαν χρυσῆν ἔκτασιν γερμένων ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ καρποῦ ἀσταχυῶν

Χύνεται πρὸς μονοπάτια πασχύκια, ὅπου ἡ ἀλριέμπελη σιγανοτραδεῖ ἀπὸ κλώνους ἀρωματώδεις τὴν χαρὰν τῆς λευκῆς τῆς ἀνθήσεως.

Ἀφίνει πίσω του τῇ φουντομένες ἀγρηομιλιές καὶ τῆς ροδακινιὲς καὶ τὰ τζάνερα τὰ προκλητικά.

Καὶ τρέχει ἀκατάπαυτα πρὸς τὰ ἐμπρός.

Μιὰ βοὴ ξαφνικὴ σὰν τὸ μούγκρισμα τῶν βροντῶν καλοκαιρινῆς καταιγῖδος.

Τοῦφφες καπνῶν ἀπ' ἐπάνω τὴν πεδιάδα, πρὸς τὰ δεξιᾷ.

Χαλασμὸς ἐκπυρσοκροτήσεων κανονιῶν.

Ἐμπρός ! Ἐμπρός ! Νά, τέλος πάντων, ὁ ἐχθρός !

Ἡ βροντὲς ἐξακολουθοῦν. Νομίζει κανεὶς πῶς κατρακυλᾷ εἰς συντρίμματα ὁ οὐρανός.

Γύρω ἀπὸ ἕνα πυρῆνα λάμψεως ἑνὸς δευτερολέπτου, φουντώνει γενικὸς καπνὸς καὶ διαλύεται ἀμέσως. Εἶνε αἱ ἐγκαιροφλεγεῖς βολιδοφόροι τοῦ ἐχθροῦ. Σὲ ποιοὺς τῆς ρίχτει ;

Καὶ τὸ σύνταγμα προχωρεῖ πάντοτε, πάντοτ' ἐμπρός.

Ἔξαφνα ἡ πλαγιὰ τοῦ Μάλες, ὅπου ἐφώληαζεν ἡ ξαφνικὴ καταιγίς, βουβαίνεται.

Κἄτι ἀστραποβολεῖ ἐκεῖ ἐπάνω ... Ἐμπρός ! σὲ λίγο θὰ μάθουμε γιατί ἐσιώπησε θανάσιμα ὁ ἐχθρός. Νά, ἕνας ἱππεύς, ποῦ κατεβαίνει μὲ καλπασμὸν πρὸς τὸ σύνταγμα.

Ἀφροὶ σκεπάζουν τὰ πλευρὰ τοῦ ἀλόγου του καὶ ἀφροὶ πετιοῦνται ἀπὸ τὰ ὀρθάνοιχτα, τὰ γοργοκίνητα τὰ ρουθούνια του.

— Ἡ τετάρτη μεραρχία ἐκυρίευσε μὲ τὴ λόγχη εἴκοσι τέσσερα κανόνια· ὁ ἐχθρὸς δὲν τὴν εἶχεν ἀντιληφθῆ ποῦ ἐπλησίαζε. Μόλις ἔφθασαν τὸ ὄγδοον καὶ τὸ ἔνατον πολὺ πλησίον, τοὺς ἔδαλε πυρὰ ὁμαδὸν μὲ τὰ τηλεβόλα του· μὲ μιὰν ἔφοδο τοὺς τὰ πήραμε ! Τὸ δεξιόν σας εἶνε προκεκαλυμμένον !

Ὁ διαγγελεὺς χαιρετᾷ καὶ χάνεται πρὸς τὸ ἄλσος τῶν φτελιῶν.

Τὸ σύνταγμα ζητωκραυγάζει καὶ προχωρεῖ, μὲ μίαν ἐσωτερικὴν φλόγα φοβερωτέρας ὁρμῆς.

*
* *

Ξεσποῦν τώρα διὰ μιᾶς, βιαστικές, ἀλλεπάλληλες κανονιὲς ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ πλαγιὰ τοῦ Μάλες.

Αἱ ὀβίδες σκάζουν πρὸς τ' ἀργιλλώδη ὑψώματα τῆς Στρωμνίτσης.

Ὅλα τὰ κεφάλαια στρέφονται ἀμέσως, μ' ἕνα κίνημα, πρὸς τὰ ἐκεῖ καὶ ἡ φάλαγξ σταματᾷ αὐτομάτως. Μὰ τί συμβαίνει λοιπόν ; Ἔχει πιάσει ὁ ἐχθρὸς ὅλην τὴν γραμμὴν τοῦ Μάλες ; Ποιοὺς χτυπᾷ κατὰ τὴ Στρώμνιτσα ; Ἐπῆρε τὰ δένδρα γιὰ στρατεύματα Ἑλληνικά ;

Πῶς δὲν μᾶς εἶδε χτές, ποῦ κατεβαίναμε ἀκάλυπτοι ἀπὸ τὸ βουνὸ πρὸς τὸν κάμπον ;

Δὲν τὸ ξεύρει ὅτι εἴμαστε κοντά του, ὅτι σὲ λίγην ὥρα θὰ τὸν καλημερίσουμε μὲ τὰ πολυβόλα μας, μὲ τὰ Μάνλιχερ, μὲ τῆς λόγχες μας ;

Παύουν καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἡ κανονιές.

Τὸ σύνταγμα ἐξακολουθεῖ πάντοτε νὰ προχωρῇ.

Ἀκολουθεῖ τὸν καρροποίητον δρόμον, ποῦ διασχίζει τὴν πεδιάδα ἀπὸ τὸ Βασίλοβο πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς δημοσίας ὁδοῦ τοῦ Πετριτσίου.

Κ' ἐνῷ κανεὶς δὲν περιμένει τὴν ἐπίθεσιν τόσον ἐγγυτάτην, ἀπὸ τ' ἀριστερᾷ τῆς φάλαγγος, ποῦ προελαύνει, ξεσπᾷ ὡσὰν αἰφνιδιασμὸς ἦχων τὸ ὠργισμένο κόχλασμα ταχέων πυρῶν πεζικοῦ.

Μία διμοιρία δική μας, ἀφοῦ εἶχεν ἐρευνήσει ἕνα χωριὸ πρὸς βορρᾶν τοῦ Βασιλόβου, ἔστειλεν ἀνιχνευτὰς πρὸς κάποια χαμόσπιτα, ὀλίγον βορειότερον. Οἱ ἀνιχνευταὶ ἐδέχθησαν ἔξαφνα πυρὰ ὁμαδόν, μέσα ἀπὸ κάποιο χρυσὸ ἀπὸ στάχυα χωράφι. Ἡ διμοιρία τῶν ἀκροβολιστῶν ἀπήντησεν ἀμέσως καὶ αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τῆς μάχης.

Ὅπως ἐξηκριβώθη ἀργότερα, οἱ Βούλγαροι, ποῦ ἔφευγαν ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Ραδοβίστας, εἶχαν περάσει τὴ νύχτα ἀπὸ τὰ ριζώματα τοῦ Μάλες· ἐπροχωροῦσαν πρὸς ἀνατολὰς — πρὸς τὸ Γενίκιοϊ.

Ἀσφαλῶς δὲν ὑπώπτευαν, ὅτι εἰς τὴν πεδιάδα εὑρίσκοντο μεραρχίαι ἑλληνικαί, οὔτε ὅτι τὸ Πετρίτσι ἐπλευρεκοπεῖτο ἐκείνην τὴν ἰδίαν στιγμὴν ἀπὸ τὸ δεξιὸν τῆς ἑλληνικῆς παρατάξεως, ποῦ εἶχε σπάσει τὰ στενὰ καὶ ἐξεχείλιζεν ἀπὸ τὰς ὄχθας τοῦ Στρυμόνος πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν στενῶν τῆς Κρέσνας.

Μερικοὶ Βούλγαροι χωρικοὶ ἀναγκάσθησαν νὰ μαρτυρήσουν, ὅτι τὴν νύκτα ποῦ ἡ δευτέρα μεραρχία τοὺς εἶχε στήσει καρτέρι πρὸς βορρᾶν τοῦ Μπάνσκο, αἱ βουλγαρικαὶ προφυλακαὶ εὑρίσκοντο εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων χιλιάδων μέτρων ἀπὸ τῆς δικές μας.

Ἂν αἱ περιπολίαι μας ἐπροχωροῦσαν τὴν νύκτα, κα ὰ τύχην, ὀλίγον βορειότερα, θὰ συνεπλέκοντο μὲ τῆς ἐχθρικὲς καὶ ἡ μάχη θὰ ἄρχιζε πρὶν ξημερώσῃ.

Ἔτσι εἴχομεν ἀγρυπνήσῃ — ἐμεῖς κι᾿ αὐτοὶ — ὁ ἕνας στὸ πλάϊ τοῦ ἄλλου· ἐμεῖς διψῶντας τὸ πέρασμά των· ἐκεῖνοι τρέμοντες μὴ τοὺς κλεισθῇ ὁ δρόμος.

Καὶ τώρα ἡ σύγκρουσις ἔγινεν ἀπρόοπτος καὶ ξαφνική.

*
* *

Ἡ ἑλληνικὴ φάλαγξ ἐπροχωροῦσε πρὸς ἀνατολάς· ὁ ἐχθρὸς εὑρίσκετο πρὸς βορρᾶν μὲ τὸ Μάλες ὡς στήριγμα.

Τὸ ὀρειβατικὸν τῆς δευτέρας Μεραρχίας εἶχε προχωρήσει ἀπὸ τὴν αὐγὴν πρὸς τὸ Γενίκιοϊ, εἶχεν ἀκολουθήσει τὸ σύνταγμα τῆς πρωτοπορείας.

Ὁ συνταγματάρχης τοῦ πρώτου ἐξαπέλυσεν ἀμέσως ἕναν ἀπὸ τοὺς συνδέσμους ἔφιππον εἰς τὴν φοράδα τοῦ ταγματάρχου τοῦ δευτέρου τάγματος, μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ συναντήσῃ τὰ ὀρειβατικὰ καὶ νὰ γυρίσῃ πίσω.

Ἐν τῷ μεταξὺ θέαμα ὡραιόταταν ἐξετυλίσσετο μέσα εἰς τὴς σπαρμέναις ἐκτάσεις, ποῦ ἀνέβ ιναν τώρα ἤρεμα πρὸς τὰ κατάφυτα ριζοβούνια τῆς σειρᾶς τοῦ Μάλες.

Τὸ σύνταγμα τῆς ὀπισθοφυλακῆς ἐσταμάτησε καὶ ἀνεπτύχθη μὲ μέτωπον πρὸς βορρᾶν.

Τὸ πρῶτον ἐσταμάτησεν ἐπίσης, τὰ τάγματά του ἄλλαξαν μέτωπον πρὸς βορρᾶν ὥρμησαν μὲ τοὺς λόγχους των κατὰ τετράδας πρὸς τὴν πλαγιὰ τοῦ Μάλες, ὅπου εὑρίσκετο ὁ ἐχθρός.

Ἐπάνω εἰς κάποιους κοκκινωποὺς γυμνοὺς λοφίσκους, ποῦ ποῦ ἀνέβαιναν πρὸς τὸν ὄγκον τοῦ βουνοῦ, ἐλεύκαζαν δύο χωριά.

Τὸ ἀριστερώτερο ἦτο τὸ Χαντζαλῆ.

Ἕνα σπίτι, λευκὸ ἐξεχώριζεν ἀπὸ τὰ ἄλλα, μοναχικό σὲ κἄποιο ὕψωμα. ἀριστερώτερα τοῦ ἄλλου χωριοῦ.

Ἀπ' ἐκεῖ εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων χιλιομέτρων δεξιώτερα, ἐμαίνετο τώρα τὸ πῦρ τοῦ ἐχθρικοῦ πεζικοῦ.

Ἐπυροβολοῦσαν ἐναντίον τῶν τμημάτων μας, ποῦ ἔτρεχαν μέσα στὰ σπαρτὰ κατ' ἐπάνω των.

Ἕνα μεγάλο ἅλμα καὶ ἕνα τάγμα τοῦ συντάγματος σταματᾷ κατάντικρὺ τοῦ χωριοῦ καὶ ἀπαντᾷ μὲ πῦρ ταχὺ στὴν ἀπελπισμένη προσπάθεια τῶν Βουλγάρων γιά νὰ σταματήσουν ὅ,τι δὲν θὰ μποροῦσε νὰ σταματήσῃ καμμία δύναμις ἀνθρωπίνη. Ἕνα ἄλλο τάγμα προχωρεῖ δεξιώτερα· ἀνοίγονται οἱ λόχοι του σὰν βεντάλια τεράστια· οἱ ἄνδρες ζητωκραυγάζοαν.

Προχωρεῖ κάτω ἀπὸ τὸν σφυριχτὸν καταιωνισμὸν τῶν σφαιρῶν καί χύνεται εἰς μίαν χαράδραν καὶ ἀναβαίνει ἀπὸ τὸ δεξιὸ πλευρὸ τοῦ ἐχθροῦ.

Τὰ πολυβόλα ἑνώνουν τὴν ὀργίλην φλυαρίαν των εἰς τὸ βράσιμο τῶν Μάνλιχερ. Ἕνα σύννεφο σκόνης πρὸς ἀνατολάς· εἶνε ἕνας οὐλαμὸς τοῦ ὀρειβατικοῦ μας, ποῦ ἔρχεται μὲ καλπασμόν.

Τὰ δύο κανόνια ξεφορτώνονται, τοποθετοῦνται κάτω ἀπὸ μίαν ἰτιάν, στὸ χεῖλος ποταμοῦ, ὅπου ἐσταμάτησαν οἱ τραυματιοφορεῖς καὶ ἡ πρώτη ἑλληνικὴ ὀβὶς σφυρίζει ὡσὰν καταδίκη τῆς μοίρας καὶ σκάζει ἐπάνω ἀπὸ τὸ λευκὸν μοναχικὸν σπίτι τοῦ Χαμζαλῆ.

Τὰ ὀρειβατικὰ ἐξακολουθοῦν πῦρ ταχύ· δεξιᾶ, ἀριστερᾶ, ἐπάνω, κάτω ἀπὸ τὰς θέσεις· τοῦ ἐχθροῦ μικρὰ εὐκολοδιάλυτα στέφανα καπνοῦ σημειώνουν τὸν δρόμον τοῦ θανάτου ποῦ φθάνει ἐναέριος εἰς τοὺς Βουλγάρους.

Οἱ λόχοι τώρα δύο ταγμάτων ἀνεβαίνουν, ἀνεβαίνουν, ἀνεβαίνουν.

*
* *

Μέσα εἰς τὴν μανίαν τῶν κανονιῶν, τῶν Μάνλιχερ καὶ τῶν πολυβόλων, πῶς νὰ περιγραφῇ τὸ τί ἔγεινεν ἐκεῖνο τὸ ἀλησμόνητο τὸ ἀπόγευμα ;

Ἕνας-ἕνας, οἱ Βούλγαροι ἄφιναν τῆς θέσεις των, ἐστριφογύ-

ριζαν σὰν τρελλοὶ κ' ἔπαιρναν τὸ δρόμο μιᾶς χαράδρας πρὸς τὸν αὐχένα τοῦ Μάλες, πρὸς τὸ Ράδοβο.

Χωρὶς ἔλεος, χωρὶς διακοπὴν ἡ Ἑλληνικὲς ὀβίδες τοὺς ἔζωναν ἀπὸ κάθε σημεῖον.

Τὸ σύνταγμα ἔφθασε στὸν ἴσκιο τῶν πρώτων δένδρων τοῦ χωριοῦ. Τὸ λ υκὸ μοναχικὸ σπίτι, εἶδε τριγύρω του τὸ θαῦμα τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς — ἕνα ἐπεισόδιον ἀπὸ τὰ ἀμέτρητα, ποῦ συναπετέλεσαν τὴν ἐπιοῦσαν τοῦ πολέμου αὐτοῦ.

Φεύγουν οἱ Βούλγαροι καὶ πυροβολοῦν ἀδιακρίτως ὄχι αὐτοὺς ποῦ δὲν εἶνε ἱκανοὶ ν' ἀντικρύσουν, ἀλλὰ τὰ βουνά, τὸν οὐρανό... Ἀφίνουν τοὺς νεκρούς των σὲ κάθε μονοπάτι, σὲ κάθε ρεμματιά. Οἱ τραυματίαι των βογγοῦν, παραιτημένοι ἀπὸ τοὺς συντρόφους των. Οἱ γιατροί των ἀφίνουν τῆς σκηνές των καὶ τὰ ἐργαλεῖά των.

Ὁ ἑλληνικὸς ὠκεανὸς ἀλαλάζει τὴ νίκη του ἕως τὸν ἥλιον ποῦ πορφυρώνει τώρα μὲ τῆς τελευταῖες ἀχτῖδες του τῆς κορυφὲς τοῦ βουνοῦ, ὅπου κυνηγοῦν ἀκόμη ἀραιὲς τὴ φυγὴ τοῦ ἐχθροῦ "αἱ τελευταῖαι ὀβίδες μας.

*
* *

Μέσα στὸ χωριὸ μαζεύονται οἱ Τοῦρκοι κάτοικοι, φοβισμένοι ἀκόμη ἀπὸ τὴν καταιγίδα τοῦ θανάτου, καὶ χαιρετοῦν τὸ στρατό μας.

Καμμιὰ εἰκοσαριὰ ὑψηλόσωμοι, μαυρειδεροὶ ἄνδρες, ποῦ φοροῦν τὴν βουλγαρικὴν στολήν, σχίζουν τὰ καλπάκια των, ξυλώνουν τῆς ἐπωμίδες των, ὁρμοῦν πρὸς τοὺς φαντάρους μας καὶ τοὺς ἀγκαλιάζουν.

— Ἕλληνες εἴμαστε! Ἕλληνες! Ἕλληνες!

Γελοῦν καὶ ζητωκραυγάζυυ, φιλοῦν τοὺς στρατιώτας μας μὲ τοὺς στρατιώτας μας μὲ τὰ βλέμματα τὰ τρομερὰ ἀκόμη ἀπὸ τὴ φλόγα τῆς νικητρίας ὁρμῆς, μὲ τὰ μαλλιὰ τὰ κολλημένα στὰ λαμπερὰ ἀπὸ τὸν ἱδρῶτα τὰ μέτωπα, φιλοῦν τὰ χέρια τῶν ἀξιωματικῶν. Εἶνε Ἕλληνες ποῦ ἐστρατολογήθησαν διὰ τῆς βίας ἀπὸ τὴν Ἀγχίαλον. ἀπὸ τὸν Πύργον, ἀπὸ τὴν Μεσέμβριαν.

ΠΥΡ ! Ὁ λοχαγός, ὅστις μόνος σκοπεύει δίδει τὴν διαταγήν : Πῦρ ! κλείων καλὰ τὰ ὦτά του !

— Ἄχ, ἀδέρφια! ἔτρεμεν ἡ καρδιά μας γιὰ τ' ἐσᾶς! Ἤτανε οἱ βρωμιάρηδες καμμιὰ δωδεκαριὰ χιλιάδες καὶ σᾶς ἐβλέπαμε λίγους. Μὰ κάτι μᾶς ἔλεγε μέσα μας πῶς θ' ἀνεβῆτε. Τσακίστηκαν καὶ φύγαν στὰ γκρεμίσματα.

Κατὰ τὸ δρόμο ποῦ πήρανε, μηδὲ στὴ Σόφια θὰ σταματήσουνε!

Καὶ οἱ αὐτόμολοι αὐτοὶ Ἕλληνες, ἀγκαλιασμένοι μὲ τοὺς ἀδελφούς των, ἁγίασαν μαζύ τους τοὺς ἀντιλάλους τοῦ λευκοῦ φίλυπνου χωριοῦ μὲ τὸν ψαλμὸν ποῦ ἐξεπηδοῦσεν ἀκράτητος ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν τὴν ψυχὴ ποῦ εἶχε γνωρίσει τὸν ἑαυτό της:

«Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴ κόψι
Τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή...»

Καὶ τὸ λυκόφως ἔκλεινε μίαν νέαν σελίδα τῆς μεγάλης Ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ τὰ τάγματα ἄρχισαν νὰ κατεβαίνουν πρὸς τὸν κάμπον, μὲ τὴ δίψα καὶ τὸ ὄραμα ἑνὸς «αὔριον», πάντοτε ὡραιοτέρου ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποῦ εἶχε γίνει πλέον ἀνάμνησις, μέσα στὸ ξεχείλισμα τῆς πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἀδάμαστης δυνάμεως ποῦ δὲν ἐγνώρισε χαλινόν.

Τὸ πρωΐ, ἀφοῦ ἐστάλη μία ἀγγαρεία εἰς τὴν Στρώμνιτσαν, διὰ νὰ ὁδηγήσῃ ἐκεῖ τοὺς αἰχμαλώπους καὶ τοὺς αὐτομόλους καὶ νὰ μετρήσῃ τὰ ὅπλα, ποῦ εὑρέθησαν στὰ ἐρευνηθέντα και ἀφοπλισθέντα Βουλγαρικὰ χωριά, ἡ μεραρχία ἐπροχώρησε πρὸς ἀνατολάς, κατὰ μῆκος τῆς βορείας ὑπωρείας τοῦ Μπέλες, μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὸ Γενίκιοϊ.

Μισὴν ὥραν ἔξω ἀπὸ τὸ Μπάνσκο ἡ φάλαγξ ἐσταμάτησε, γιὰ νὰ συγκροτηθῇ εἰς τάξιν πορείας κανονικήν.

Εἰς τὴν ρίζαν τοῦ Μπέλες, φιλημένα ἀπὸ τὰ τελευταῖα κύματα τοῦ δάσους, ποῦ ἐκατέβαινεν ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ ὡραίου βουνοῦ μὲ πλοῦτον ἀποχρώσεων πρασίνων, ἐλεύκαζαν δύο-τρία οἰκοδομήματα.

Ἦταν τὰ λουτρὰ τοῦ Μπάνσκο.

Εἰς τὸ κομμάτι αὐτὸ τῆς Βαλκανικῆς Ἑλβετίας ρέουννερὰ ἰαματικά. Ἡ θερμοκρασία των εἶνε πολὺ ὑψηλή.

Ἀρκετὰ μέτρα μακρυὰ ἀπὸ τὴν πηγήν των ὁ ταγματάρχης τοῦ δευτέρου τάγματος τοῦ πρώτου πεζικοῦ μὲ τὸ γιατρὸ ἐδοκίμασαν νὰ βυθίσουν τὸ χέρι των στὸ νερό, ποῦ ἀνέδιδε μιαν ἀπόπνοιαν χλιαρήν, ἀλλ' ἐκινδύνευσαν νὰ ζεματισθοῦν.

Ὁ γιατρὸς ἐβεβαίωνε ὅτι στὴ πηγή των τὰ νερὰ εἶχαν θερμοκρασίαν βράζοντος ὕδατος.

Οἱ μακάριόι κάτοικοι τῶν ἰαματικῶν αὐτῶν μερῶν, ποῦ ἦτο γραφτὸ νὰ περάσῃ ἀπ' ἐπάνω των ὁ θρίαμβος τῆς Νέας Ἑλλάδος, τὰ χρησιμοποιοῦν γιὰ κάθε των ἀρρώστειαν.

Κολυμβήθρα Σιλωάμ, ὅπου διαγκωνίζονται οἱ δαμασμένοι ἀπὸ κάθου εἴδους σωματικοῦ πόνου, ὅπως θὰ μποροῦσε νὰ εἶνε κολυμβήθρα Σιλωὰμ καὶ γιὰ τοὺς ἀγαθούς, εἰρηνικοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐγωιστικῆς περισυλλογῆς, ποῦ καταβάλλονται στὸ τέλος ἀπὸ τὴν μονοτονίαν καὶ τὴν πλῆξιν καὶ τὴν μελαγχολίαν τῆς ἀτελείωτης, ἀποκλειστικῆς ἐνατενίσεως τῆς στενῆς των ἐσωτερικότητος.

Ἀλλὰ τώρα σφύζει τριγύρω καὶ μέσα μας ἡ ζωὴ — ἡ πλατειά, ἡ ξεχειλισμένη, ἡ ἄλκιμος, ἡ φωτεινή, ἡ ἀσυγκράτητη ἡ ζωή, ποῦ ἀδιαφορεῖ γιὰ τὸ παρελθόν, ποῦ ὀργᾷ πάντα πρὸς τὸ αἰώνιον μέλλον· ποῦ δὲν ἐνατενίζει τὸν ἑαυτόν της μὲ ναρκισσισμούς· ποῦ πίνει τὸν ἥλιο μὲ ἀπληστίαν καὶ ρουφᾷ τὸν ἀέρα ἡδονικά, ὅμοια μὲ τὰ δάση αὐτὰ τὰ σοφὰ στὴν ἀσυναισθησία τῆς ὑπάρξεώς των· ποῦ δὲν συλλογίζεται τὸ θάνατο, γιατί ὁ θάνατος εἶνε μιὰ ἀπὸ τῆς εὐγενικώτερες ἐκδηλώσεις τῆς ὡραίας λειτουργίας της.

Πόσον τέλεια ἐναρμονίζεται ὁ ἑορτάσιμος αὐτὸς κάμπος μὲ τοὺς ἡδονικωτάτους κυματισμούς του, τὰ πράσινα, σγουρὰ καὶ ἀρωματώδη αὐτὰ βουνά, τῆς θερινῆς αὔρας τὰ γλυκὰ φιλήματα, τὰ ὁρμητικώτατα αὐτὰ κρύα νερά, τοῦ φλογεροῦ καλοκαιρινοῦ ἡλίου τὸ ἁψὺ κρασί, μὲ τὸν πολεμικὸν ὀργανισμὸν ποῦ συνεπαίρνει τὰ νικηφόρα στρατεύματα ! Σὰν νὰ εἶνε περίρρυτα τὰ πολύχηωνα τριγύρω, αἰώνια δέντρα ἀπὸ αἰθέρα χαρμονῆς, ποῦ δονεῖται σὲ κύματα φωτεινὰ καὶ ποῦ ἐκτοξεύεται σὰν ἔκρηξις ἀγαλλιάσεως ἀπὸ τὴν πλούσια βρύσι τοῦ φωτὸς τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς.

Ἀπὸ τὴν ἴδια φλόγα τοῦ φωτὸς θὰ ἐλαμπύριζαν οἱ ἀφροὶ τῶν

Σαλαμινίων κυμάτων, ὅταν ἐρρουφοῦσαν ἀχόρταγα τὰ συντρίμματα καὶ τὴν νικημένην ἀλκὴν τοῦ Περσικοῦ θαλασσίου κράτους. Καὶ ἡ ὑπερηφάνεια τῶν κορυφῶν αὐτῶν ποῦ κολυμποῦν μὲ ἄφραστην ἀρχοντία μέσα στὸν βαθυγάλανον ὠκεανὸν τοῦ αἰθέρος, εἶνε ἡ ἴδια ἡ ὑπερηφάνεια, ποῦ μᾶς μεθᾷ τώρα, ἐνῷ χτυπᾶμε γοργὰ καὶ δυνατὰ μὲ πόδια φτερωμένα τὴ γῆ, αὐτὴ τὴ γῆ, ποῦ ἄλλοι τὴν ἐχαίροντο χθὲς καὶ τώρα εἶνε δική μας, γιατί διαβαίνει ἀπ' ἐπάνω της ἡ χαρὰ τῆς δυνάμεώς μας.

Τί καὶ ἂν ἀγοράζεται μὲ αἷμα; Ὅσες καὶ ἂν σπαταλήσουμε ζωές, μία εἶνε ἡ ζωή, ἀστείρευτη, αἰώνια καὶ μεθυστική. Συγχωνεύεται σὲ θεῖο μυστήριο τοῦ βουνοῦ ἡ τινάνια δύναμις καὶ τῶν ποταμῶν ἡ δροσιὰ καὶ τοῦ ἥλιου ἡ λαύρα καὶ τοῦ οὐρανοῦ ἡ ὁλόφωτη ἀπεραντοσύνη μὲ τὴν ἑορτὴ τῆς ψυχῆς μας· καὶ ἀπὸ τὴν ψυχή μας ξεσπᾷ ὕμνος πλατὺς ὅπως ὁ ἄμετρος αἰθήρ, ὕμνος ποῦ τὸν ψάλλουν τῶν χειλιῶν μας τὰ εὐφρόσυνα γέλια, τῶν ματιῶν ἡ ἀσπραπόβολη ἀκτινοβολία, τῶν κορμιῶν ἡ ἀκατάβλητος ἐλαφρότης, τῶν καρδιῶν τὸ πανίσχυρο ἀναφτερούγισμα, ἡ ἐνθουσιαστικὴ νεότης τοῦ εἶναί μας.

Ἔτσι ἐλαφροὶ καὶ δυνατοὶ καὶ μεθυσμένοι ἀπὸ φῶς θὰ ἐχόρευσαν, στὸ ρυθμὸ τῶν ματωμένων δοράτων ἐπάνω στῆς χαλκοδεμένες ἀσπίδες, γύρω ἀπὸ τὰ τρόπαια τῆς νίκης των οἱ νέοι τῶν Ἀθηνῶν, ὅταν ἔφευγαν μὲ τοῦ τρόμου τὴν κρύα γοργότητα αἱ νῆες τῶν Ἀσιανῶν ἀπὸ τὴν ἐλεύθερη ἀκρογιαλιὰ τοῦ Μαραθῶνος.

*
* *

Ὁ δρόμος διαβαίνει ἀπὸ τὴν παρυφὴν τοῦ ἀπέραντου δάσους τοῦ Μπέλες, ποῦ ἁπλώνεται ἀπὸ τὸ Μπάνσκο ἕως τὸ Πετρίτσι. Ἀπὸ τὸ Γράβεβο, ὅπου τὰ δένδρα καμπυλώνουν τοὺς κλώνους των βαρειούς, ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς τῆς ὀπώρας, ὅπου τὰ νερὰ ἑνώνουν τὸ κελάρυσμά των μὲ τὰ κελαϊδήματα τῶν πουλιῶν καὶ ὅπου τῆς ὑγείας τὰ ζηλεμμένα τριαντάφυλλα ἀνθοῦν στὰ μάγουλα τῶν κοριτσιῶν, μὲ τὰ ἔκπληκτα ἀθῶα μάτια, ποῦ μισοκρύβονται πίσω

ἀπὸ τοὺς φράχτες στὸ πέρασμά μας, ἡ φάλαγξ βυθίζεται στὴν ἱερὰν γαλήνην τοῦ δάσους.

Ξαπλωμένοι στὴ χλόη τῆς πλαγιᾶς οἱ ἄνδρες, δίπλα στῆς ἀμέτρητες θεῖες πηγές, βουτοῦν τὴ γαλέττα στὰ ἀκοίμητα νερά, κρεμοῦν τὰ Μάνλιχερ στὰ κλάδιὰ τῶν γιγάντιων δένδρων, ξαπλώνονται σὲ στρῶμα ἀπὸ μαργαρῖτες καὶ χαμομήλια καὶ ἀνεμῶνες καὶ ἀντλοῦν τὴ ζωὴ ἀπὸ τὴ γῆ καὶ ἀπὸ τὴ βλάστησι.

Στὴ ρίζα ἑνὸς πλατάνου, ἕνας νεώτατος στρατιώτης, μὲ ἔντονα νησιώτικα χαρακτηριστικά, μὲ τὸ πηλήκιο κατεβασμένο χαμηλὰ πάνω ἀπ' τὰ μάτια του, ἀκουμπᾷ τὸ κεφάλι στὰ συμπλεγμένα του χέρια, ἀναγερμένος ἐλαφρὰ στὰ χορτάρια, κι' ἀπὸ τὰ μισανοιγμένα του τὰ χείλη χύνεται στὸν ἀέρα σιγανὸ τὸ κλέφτικο τὸ τραγοῦδι.

Ἕν ἄλογο πέρα πέρα βόσκει λαίμαργα τὸ παχὺ χορτάρι. Μιὰ σαύρα καταπράσινη καὶ γυαλιστερὴ πηδᾷ τρομαγμένη μπροστὰ στὰ ρουθούνια τόυ· τὸ ἄλογο χρεμετίζει τρομαγμένο κι' αὐτὸ καὶ σκιρτᾷ πρὸς τὰ πίσω.

Ὅλοι γελοῦν· ὁ νέος τραγουδιστὴς κόβει τὸν κλέφτικο σκοπό, ἀνασηκώνει τὸ πηλήκιο καὶ χαμογελᾶ.

*
* *

Μετὰ μίαν ὥραν τὸ σύνταγμα βγαίνει ἀπὸ τὴ σκιὰ τοῦ δάσους καὶ ἀνηφορίζει πρὸς ἕνα λοφίσκο γεμᾶτον πέτρες μαλλιασμένες ἀπὸ λειχῆνες ἀσημοπράσινους καὶ πολυτρίχι.

Ὕστερα κατεβαίνει ἁπαλὰ πρὸς τὸ Μακρύοβο, ἐνῷ ἀπὸ τὸν κάμπον ἀνεβαίνουν τὰ τμήματα τῆς πέμπτης μεραρχίας.

Ἡ δυὸ μεραρχίες διασταυροῦνται.

Σταματᾶ ἡ πέμπτη γιὰ νὰ διαβῇ τὸ σύνταγμα.

Οἱ ἀξιωματικοὶ τρέχουν νὰ χαιρετίσουν τοὺς συναδέλφους των τῆς ἄλλης μεραρχίας.

Σφιξίματα χεριῶν, χαρωπὲς ἀναφωνήσεις, συναντήσεις, συναντήσεις ἀπρόοπτες, ἀνταλλαγὴ τσιγάρων, γέλια, φωνές, βόμβος ἀπερίγραπτος.

Ἕνας στρατιώτης τῆς πέμπτης κρατεῖ μιὰν Ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα.

Ἑκατὸν χέρια ἁπλώνονται ἱκετευτικά.

— Νὰ χαρῇς, συνάδελφε, ἔχουμε νὰ ἰδοῦμε ἐφημερίδα ἀπ' τὴ Θεσσαλονίκη!

— Τί γράφει γιὰ τοὺς Σέρβους συνάδελφε;

— Αἴ, Βλάμη, ἔχει κατάλογο τραυματιῶν;

— Δός μου την, ἀδέρφη, νὰ χαρῇς ὅ,τι ἀγαπᾷς ...

— Ἐφημερίδα, μωρέ! Ἐφημερίδα! Ποιᾶς ἡμερομηνίας εἶνε;

— Πῆρε ὁ στόλος μας τὴν Καβάλλα;

— Τί λέει ἡ Εὐρώπη γιὰ μᾶς;

— Παράρτημα καὶ οἱ κερδισμένοι ἀριθμοὶ τοῦ λαχείου! — ἀπαντᾷ φωναχτὰ ὁ κάτοχος καὶ σηκώνει ψηλὰ τσαλακωμένη τὴν ἐφημερίδα, ἐνῷ τὸν ζώνουν ὁλόγυρα ὁλοένα πυκνότεροι οἱ φαντάροι μὲ τὰ χέρια τὰ ἱκετευτικά.

Ἕνας λοχαγὸς τρέχει πρὸς τὸν συνωτισμόν, ἀνοίγει μὲ κόπο τὴν μάζαν ἐκείνην τοῦ χακί, καὶ φθάνει μπροστὰ στὸν στρατιώτη μὲ τὴν ἐφημερίδα:

— Δός μου την ἐδῶ!

Ἡ ἐφημερίδα τσαλακωμένη κρύβεται βιαστικὰ στὸ ξεκουμπωμένο τὸ στῆθος τοῦ λοχαγοῦ, ὁ συνωτισμὸς διαλύεται μὲ γέλια καὶ φωνὲς καὶ ὁ λοχαγὸς ὁρκίζεται σὲ εἴκοσι βαθμοφόρους, ποῦ τὸν πολιορκοῦν τώρα παρακλητικά, ὅτι στὴν ἄλλη τὴ στάσι θὰ τοὺς διαβάσῃ τὴν ἐφημερίδα εἰς ἐπήκοον.

Ἕνας σύνδεσμος τοῦ ταγματάρχου ἔρχεται βιαστικὰ πρὸς τὸν λοχαγό, χαιρετᾷ καὶ λέγει:

— Κύριε λοχαγέ, ὁ ταγματάρχης εἶπε νὰ μοῦ δώσετε τὴν ἐφημερίδα νὰ τοῦ τήνε πάω.

Ὁ λοχαγὸς τραβᾷ νευρικὰ ἀπὸ τὸ στῆθός του τὸ τσαλακωμένο ἔντυπο χαρτὶ καὶ τὸ δίνει μὲ φανερὴ δυσθυμία στὸν σύνδεσμο.

— Νὰ πάρῃ ὁ διάβολος! Ποῦ τὴν ἀγνάντεψε ὁ ταγματάρχης;

— Αἴ! δὲ βαρειέσαι, κύριε λοχαγὲ — πετιέται παρηγορη-

τικὰ ἕνας ἀνθυπολοχαγὸς — σᾶμπως γράφουνε κι' ἀλήθεια ἡ ἐφημερίδες;

— Δίκηο ἔχεις, φίλε μου· — ἀπαντᾷ ἕνας ὑπολοχαγὸς — καμμιὰ δὲ γράφει τὴν ἀλήθεια ...

— Μωρέ, ἀλήθεια, ψέμματα, ἐγὼ ἐννοῶ νὰ διαβάσω τὸ ἄρθρον, ἐπιμένει ὁ ὑπολοχαγὸς τῶν πολυβόλων.

— Νὰ πᾶμε τὸ βράδυ στὸν ταγματάρχη νὰ τοῦ τὴν ζητήσουμε — προτείνουν δυὸ-τρία στόματα.

— Νὰ πᾶμε· θὰ μᾶς τὴ δώση ἀφοῦ τὴ διαβάση.

— Ἂν κάμουμε, δηλαδή, καταυλισμό.

— Ἔχεις σπερματσέτα στὸ μαρσίππιό σου, κύριε λοχαγέ;

— Ἔχω ἀκόμα κἄνα-δυό.

— Ἐγὼ ἔχω καφὲ καὶ ζάχαρι!

— Θὰ περάσουμε φίνα!

Καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ τρίβουν τὰ χέρια μὲ ἀγαλλίασιν ἀπὸ τὴν προεξόφλησιν τῆς βραδυνῆς εὐδαιμονίας

Οἱ ἀπογοητευμένοι φαντάροι βάζουν σ' ἐνέργεια τὰ ρουσφέτια στὸν ἱπποκόμο τοῦ λοχαγοῦ.

— Στρίψε ἕνα τσιγάρο συνάδελφε ... Καὶ τὸ βράδυ τ' αὐτιά σου δεκατέσσερα ἅμα θὰ διαβάζῃ τὴν ἐφημερίδα ὁ λοχαγός, νὰ μᾶς πῇς τὰ νέα.

— Συνάδελφε, νὰ προσέξῃς καλὰ τί λέει γιὰ τοὺς Σέρβους ... μὴ θέλῃς γαλέττα; ἔχω μιὰ περισσευούμενη στὸ σακσίδιο ...

— Συνάδελφε, ν' ἀκούσῃς μὴ διαλαμβάνῃ μὲ τοὺς τραυματίας ἢ τούς ... τοὺς σκοτωμένους καὶ τὸν Σαρρηγιάννη Νικόλαον τοῦ 16ου πεζικοῦ ... Εἶνε κουνιάδος μου ...

Ὁ ἱπποκόμος παίρνει τσιγάρα, γαλέττα, καὶ βεβαιώνει ὅλους ὅτι «θὰ φροντίσῃ»· τὸ ὕφος του εἶνε ἐπίσημον· τὰ λόγια του ξερὰ καὶ σοβαρά.

*
* *

Μακρύοβο. Γλυκὸ χωριὸ φιλήδονα ξαπλωμένο μέσα σὲ κήπους

καρπερούς, σὲ ἀμπέλια ποτιστικά, σὲ μυγδαλιὲς καὶ πλατάνια καὶ ἀγριοφουντουκιές.

Στὸ καμπαναριὸ τῆς λευκῆς ἐκκλησιᾶς του μία Ἑλληνικὴ ἐπιγραφή, ξυσμένη ἀπὸ τὴν μανία τῶν Βουλγάρων· μόλις διακρίνεται μὲ κεφαλαία μισοξυσμένα ἡ πρώτη λέξις : «**Δαπάνη** .. »

Σ' ἕνα χαμηλὸ μπαλκόνι ὁ γέρο-παππᾶς χαϊδεύει τὰ λευκά του τὰ γένεια καὶ παρατηρεῖ σκεπτικὸς καὶ βουβὸς τοὺς λόχους ποῦ περνοῦν.

— Τὴν εὐχή σου, γέρο-παπούλη !

— Στοῦ Θεοῦ τὸ δρόμο, παιδιά μου !

Δυὸ ἀγοράκια μᾶς χαιρετοῦν μισο-ἑλληνικά, μισο-βουλγάρικα.

— Ἕλληνες εἶστε, βρὲ παιδιά ;

Γκίρκ ! Γκίρκ ! — βιάζονται ν' ἀπαντήσουν. Ἡ προπαγάνδα καὶ ὁ κομιτατζῆς ἔχουν κάμει καὶ ἐδῶ τὴ δουλειά των.

Ὁ δρόμος τώρα γυρίζει πρὸς βορρᾶν.

Χαῖρε δάσος δροσερώτατο, ποῦ τώρα ὁ ἥλιος ποῦ γέρνει πρὸς τὴ δύση του χρυσορροδίζει τῆς σγουρὲς κορυφὲς τῶν δένδρων σου !

Κάτω στὸν κάμπο ἕνας καπνὸς ὑψώνεται ἀργὰ πρὸς τὸν οὐρανό· εἶνε τὸ Γενίκιοϊ ποῦ πυρπολεῖται.

Διαβαίνουμε τώρα μέσ' ἀπὸ βαλτώδη χωράφια ἀφιονιοῦ.

Ἐπάνω σὲ ξεροὺς κιτρινόχρυσους μίσχους ἄφυλλους στρογγυλεύονται ἡ σφαῖρες, τοῦ καρποῦ τοῦ ὀπίου, κιτρινόμαυρες.

Οἱ Τοῦρκοι ὁδηγοὶ κόβουν δύο-τρεῖς σφαῖρες τῆς σπάζουν στὴν παλάμη των καὶ χύνεται ἀπὸ μέσα μία σκόνη χρώματος πιπεριοῦ ἀπὸ κόκκους λεπτοὺς σὰν ἄμμος· τὴν φέρνουν μὲ λαιμαργία στὸ στόμα.

Μερικοὶ φαντάροι τὴν δοκιμάζουν κι' αὐτοί. Ἔχει γεῦσι λαδερή. Οἱ χωριάτες τὴν τρῶνε. Κάθε σφαῖρα καρποῦ ἔχει μία περιμετρικὴν ἐντομήν· ἀπ' αὐτὴν τρέχει ὁ χυμὸς τοῦ ὀπίου ποῦ τὸν μαζεύουν νωρὶς τὸ καλοκαῖρι.

Ἀπὸ τὴ σκόνη κάνουν ἕνα εἶδος λάδι, σὰν σουσαμόλαδο.

Ἔπειτα ἄλλοι βαλτώδεις κάμποι ρυζιοῦ. Ἡ φωτεία μοιάζει σὰν

νεόβλαστη φυτεία σίκαλης· τ᾽ ἀστάχυα μόνον εἶνε λεπτότερα καὶ πλέον ξανθά. Περνᾶμε τὴν ἀτέλειωτη ξύλινη γέφυρα τοῦ Πόντου ποῦ ἀργοκυλᾶ θολὸς καὶ κοκκινωπός.

Πάρα κάτω τὸν διαβαίνουν ἀργὰ καὶ μὲ τὴν κοιλιὰ μέσα στὸ νερὸ κάποια κατάμαυρα βώδια. Τὰ μεταγωγικὰ δοκιμάζουν νὰ τὸν περάσουν καὶ αὐτὰ ἀπ᾽ ἐκεῖ, ἀλλὰ τὰ μουλάρια δυστροποῦν καὶ οἱ ἡμιονηγοὶ τὰ σέρνουν πρὸς τὴν γέφυρα. Ἕνα σύννεφο περαστικὸ ραντίζει τὸ χακὶ μὲ χονδρὲς ἀραιὲς σταλαγματιές.

Ἀπὸ τὸ δρόμο τοῦ Γενίκιοϊ, ποῦ καίεται τώρα μὲ τεράστιες φλέγες, ἐνῷ ἐκπυρσοκροτοῦν πυκνὰ τὰ βουλγαρικὰ τὰ φυσέκια, ποῦ εἶχαν λησμονήσει οἱ φυγάδες στὰ σπίτια καὶ στοὺς ἀχερῶνες, ἔρχεται μία συνοδεία χωριατῶν ἀπὸ τὰ χωριὰ τοῦ Μπέλες.

Εἶνε φορτωμένοι μὲ πλιάτσικο· στρώματα καὶ παπλώματα καὶ τσουβάλια σιτάρι καὶ τεντζερέδες καὶ θυρόφυλλα καὶ τάβλες καὶ πήλινα σκεύη.

Ἕνας γιγαντόσωμος νέος χωριάτης θὰ εἶχε φθάσει πολὺ ἀργά, γιατί σηκώνει μελαγχολικὰ στὸν ὦμό του μόνον δύο ψάθες τυλιγμένες κυλινδροειδῶς.

— Θὰ σὲ κόψῃ τὸ βάρος πατριώτῃ! — τὸν πειράζουν οἱ φαντάροι. — Ἐκεῖνος χαμογελᾶ βλακωδῶς καὶ σέρνει ἀργὰ τὰ βήματά του κάτω ἀπὸ τὴν ἀραιὰν βροχὴν τοῦ οὐρανοῦ.

*
* *

Ἡ μεραρχία καταυλίζεται στὰ πρόθυρα τοῦ Γενίκιοϊ. Ὅταν ὁ ταγματάρχης ἔστησε τὴ σκηνή του, μεγάλη ἐπιτροπὴ ἀξιωματικῶν τὴν ἐπολιόρκησε γιὰ τὴν ἐφημερίδα.

— Ποίαν ἐφημερίδα; Τὴ διάβασα καὶ μοῦ τὴ πῆρε ὁ ἀξιωματικὸς τῶν πολυβόλων.

Ὁ ἀξιωματικὸς τῶν πολυβόλων, ποῦ τὸν περιτριγυρίζουν τώρα οἱ ἀξιωματικοί, ἀπαντᾶ εἰς τὰς ἱκεσίας των μὲ ἀπάθειαν.

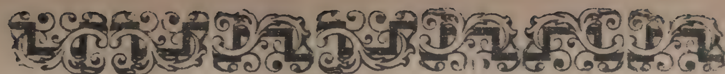
— Τήνε διάβασα στὴν προτελευταία στάσι καὶ τὴν ἔδωκα στὸ λοχία μου.

Ὁ λοχίας τὴν εἶχε δώσει στὸν δεκανέα· ὁ δεκανεὺς ἐτύλιξε μέσα της τὸ λίπος, μὲ τὸ ὁποῖον καθαρίζονται τὰ πολυβόλα.

Ἐλαδώθηκε ὁλόκληρη καὶ δὲ διαβάζεται· ἂς ἀφήσουμε δά, ποῦ εἶχε σχισθῆ κηόλας.

Οἱ ἀξιωματικοὶ ἔμειναν ἄναυδοι ἀπὸ τὸ τρομερὸ τὸ ἄκουσμα· ὁ λοχαγὸς ποῦ τὴν εἶχε στείλει στὸν ταγματάρχη, ἐσταύρωσε μὲ ἀπελπισία τὰ χέρια του, ἄνοιξε τὰ πόδια, ἐκύτταξε κατάμματα τὸν δεκανέα ποῦ ἐστέκετο εἰς προσοχὴν μέσα στὸ ἡμίφως τοῦ λυκόφωτος καὶ εἶπε λυπητερὰ μαζῆ καὶ ἐπιπληκτικά.

— Βούλγαρος εἶσαι, μωρέ ; Ἄει χάσου ἀπὸ τὰ μάτια μου !

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟ—ΣΕΡΒΟ—ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΥ
ΠΟΛΕΜΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς κινδυνεύει,

Κατόπιν τῆς τελευταίας μάχης παρὰ τὰ στενὰ τοῦ Μπέλεσι, καθ' ἣν οἱ Βούλγαροι ἐτράπησαν πρὸς βορρᾶν, μέγας ἤρχισε νὰ ἐκδηλοῦται φόβος περὶ τῆς τύχης τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ.

Καὶ οἱ φόβοι οὗτοι ἐστηρίζοντο κυρίως εἰς τὴν ἐξ Ἰστὶπ προέλασιν τῶν Σέρβων, ὁπότε ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἐτίθετο μεταξὺ δύο πυρῶν τῶν Σέρβων ἀφ' ἑνὸς ἀπὸ βορρᾶ καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐκ νότων.

Ὁ κίνδυνος οὗτος ὁ τόσον προφανὴς ἀνησύχησε τὰ μέγιστα τοὺς ἐν Σόφιᾳ ἐπιφανεῖς, ἐπὶ ἡμέραν δὲ ὁλόκληρον τρομερὰ ἀγωνία συνεῖχε τὴν Βουλγαρικὴν πρωτεύουσαν.

Ἡ καταστροφὴ προεμηνύετο πλήρης καὶ ἐτίθετο ἐν ἀμφιβόλῳ αὐτὴ ἡ ὕπαρξις τῆς Βουλγαρίας.

Ζωηραὶ συζητήσεις καὶ σχόλια πολλὰ διεξήγοντο ἐν Εὐρώπῃ ὑπὸ τῶν αὐτόθι στρατιωτικῶν κύκλων σχετικῶς μὲ τὴν δυσχερῆ θέσιν εἰς ἣν περιέστη ὁ Βουλγαρικὸς στρατός, πανταχόθεν δὲ ἀνωμολογεῖτο ὅτι ἐπίκειται ἡ ὁλοσχερὴς αὐτοῦ καταστροφή.

Τηλεγραφήματα ἐκ διαφόρων εὐρωπαϊκῶν κέντρων ἀνήγγελ-

λον πανταχοῦ ὅτι ἡ θέσις τῆς Βουλγαρίας κατέστη εἰς ἄκρον ἐπισφαλής, ἔργον δὲ σωφροσύνης θὰ ἦτο ἐὰν αὕτη ἔσπευδε νὰ κλείσῃ τὴν εἰρήνην ὑποκύπτουσα εἰς τοὺς ὅρους τῶν νικητῶν, πρὶν ἴδῃ τὰ στρατεύματα αὐτῆς αἰχμάλωτα.

Μερικαὶ μάλιστα ἐφημερίδες ἐπιμόνως συνίστων εἰς τὴν Βουλγαρίαν νὰ σπεύσῃ νὰ περισώσῃ πᾶν ὅ,τι ἀπέμεινε ἵνα μὴ εὑρεθῇ εἰς τὴν δυσχερῆ θέσιν νὰ παραδώσῃ τὰ πάντα.

Τὰ τηλεγραφήματα τῶν ἐν Σόφιᾳ ξένων ἀνταποκριτῶν παρίστων τὴν ἐκεῖ κατάστασιν εἰς ὀξύτατον σημεῖον περιελθοῦσα καὶ τὴν ἀνησυχίαν ἐπιτεινομένην τρομακτικῶς μεταξὺ τοῦ λαοῦ.

*
* *

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν 27ην τοῦ Ἰουνίου τηλεγραφήματα ληφθέντα ἐκ Θεσσαλονίκης ἀνήγγειλεν ὅτι οἱ Βούλγαροι ἐγκατέλειψαν τὴν Καβάλλαν καὶ τὸ Δεδεαγάτς.

Ἡ εἴδησις αὕτη, παρ' ὅλον τὸ ἀπίθανον αὐτῆς ἐσχολιάσθη ἐν τοσούτῳ ὡς λίαν δηλωτικὴ εἰς δυσχεροῦς θέσεις εἰς ἣν παρέστη ὁ εἰς τὰ παράλια ἐκεῖνα βουλγαρικὸς στρατὸς κατόπιν τῆς προελάσεως τῆς ἀνατολικῆς στρατιᾶς τῶν Ἑλλήνων, ἀπειλούσης οὕτω τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν ἐν Καβάλλᾳ καὶ Δεδεαγάτς βουλγαρικῶν στρατευμάτων.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο διεπιστώθη κατόπιν δι' ἄλλων ἐπισήμων τηλεγραφημάτων καὶ τοιουτοτρόπως ἡ Καβάλλα ἐξεκενώθη ἀφεθεῖσα εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου.

Κατωτέρω θὰ ἴδωμεν πῶς συνετελέσθη ἡ ἐκκένωσις τῆς Καβάλλας καὶ τοῦ Δεδεαγάτς καθὼς καὶ ἡ κατάληψις τῆς πρώτης ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου.

Ταὐτοχρόνως σχεδὸν πρὸς τὰς εἰδήσεις ταύτας περὶ τὰς δυσχεροῦς θέσεις τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ καὶ τῆς ἐκκενώσεως τῆς Καβάλλας, ἀνηγγέλθη τηλεγραφικῶς εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ φύλλα καὶ ἡ προέλασις τοῦ Ρουμανικοῦ στρατοῦ ὅστις διέβαινεν ἤδη τὸν Δούναβιν βαδίζων πρὸς τὸ βουλγαρικὸν ἔδαφος.

Φαίνεται ὅτι τὰ γεγονότα ταῦτα ἐπέδρασαν σημαντικώτατα ἐν Σόφιᾳ.

Τηλεγραφήματα ἐκεῖθεν παρῆχον τὴν πληροφορίαν ὅτι ἡ Βουλγαρία ἐν τῇ συναισθήσει τῆς δυσχεροῦς θέσεως εἰς ἣν περιέστη ἀπέστειλε πρὸς τὰς Δυνάμεις ἐγκύκλιον διακοίνωσιν διὰ τῆς ὁποίας ἐξεδήλου τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς νὰ διαπραγματευθῇ εἰρήνην, προσθέτουσα μάλιστα ὅτι ὁ Σέρβος καὶ ὁ Βούλγαρος ἀρχιστράτητος διαπραγματεύονται πολυήμερον ἀνακωχήν.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐθεωρήθη ὡς ἐπιχείρημα τῶν Βουλγάρων ζητούντων νὰ μετριάσωσιν ὅπως δήποτε τὴν ταπείνωσιν αὐτῶν καὶ νὰ καταστήσωσιν εὐσχημοτέραν τὴν διακοίνωσιν αὐτῶν.

Ἕτεραι εἰδήσεις ἀνήγγελλον ὅτι ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς στρατὸς ὑποχωρῶν διαρκῶς κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ τὴν κύκλωσιν.

Παρόμοιαι πληροφορίαι ἐκ Βιέννης ἀνέφερον ὅτι ἡ Βουλγαρία σκέπτεται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἐπέμβασιν τῶν Δυνάμεων πρὸς τερματισμὸν τοῦ πολέμου, πρὶν ἡ Ρουμανία προελάσῃ πολὺ πρὸς τὸ βουλγαρικὸν ἔδαφος.

Ὁ ἀγγλικὸς ἐν τούτοις τύπος κατάπληκτος ἐπὶ τῇ πανωλεθρίᾳ τῶν Βουλγάρων ἐζήτει νὰ μετριάσῃ τὴν ἐντύπωσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Ἡ Σερβικὴ προέλασις. — Πρὸς τὰ Βουλγαρικὰ σύνορα. — Ἡ Τουρκία ἀποφασίζει νὰ προελάσῃ.

Ἐνῷ χρόνῳ ἡ Ἑλληνικὴ προέλασις τόσον χειμαρρωδῶς ἔβαινε κατακτῶσα τὰ Μακεδονικὰ ἐδάφη καὶ καταδιώκουσα τὸν ἐχθρὸν ἀπνευστεί, νέαι νίκαι ἀνηγγέλλοντο ἐκ τοῦ Σερβικοῦ μετώπου.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Σερβίας Πέτρος δι' ἐνθουσιώδους προκηρύξεως πρὸς τὸν στρατόν του ἀφοῦ πρῶτον συνέχαιρεν αὐτὸν καὶ ἀνήγγελεν τὰς περιλάμπρους ἑλληνικὰς νίκας, ἐκάλει αὐτὸν νὰ συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν τέως συμμάχων του τῶν ὁποίων ἡ κακοπιστία τόσον ἐξεδηλώθη.

Καὶ ἐν τῷ διαγγέλματί του ἐκείνῳ ὁ Σέρβος μονάρχης ἐχαρακτήριζε τὸν διεξαγόμενον ἀγῶνα εἰς ἀνίερον καὶ ἀδελφοκτόνον, ἀλλὰ δυστυχῶς ἀναπόφευκτον.

Οἱ Σέρβοι ἐνθουσιασθέντες ἐκ τοῦ διαγγέλματος ἐκείνου τοῦ ἡρωικοῦ βασιλέως των ᾐσθάνθησαν τὴν φιλοτιμίαν αὐτὴν ἐξαρθεῖσαν εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀποφασίσουν νὰ προελάσουν πλέον ἐντὸς τῶν Βουλγαρικῶν συνόρων.

Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Ἰστὶπ καὶ τῶν Κοτσάνων καὶ τὴν περιφανῆ νίκην τῶν Σέρβων, καὶ μετὰ τὴν κατάληψιν ἀμφοτέρων τῶν πόλεων τούτων, ἡ ὁδὸς διηνοίγετο ἐλευθέρα πρὸς τὰ Βουλγαρικὰ σύνορα.

Πράγματι οἱ Βούλγαροι ἡττηθέντες εἰς Κότσανα καὶ ὑποστάντες τελείαν πανωλεθρίαν τῆς ἀριστερᾶς αὐτῶν πτέρυγος ἀπεφάσισαν τὴν ὑποχώρησιν πέραν τῶν Κοτσάνων πρὸς τὰ Βουλγαρικὰ σύνορα ὅπου τοὺς ἀνέμενον ὀχυρώταται θέσεις πρὸς ἄμυναν τῆς παλαιᾶς χώρας αὐτῶν.

Φθάσας ἐπὶ τῶν συνόρων αὐτῶν ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς ἤρχισε πυρετωδῶς ἀνασυντασσόμενος καὶ ὀχυρούμενος εἰς τρόπον ὥστε νὰ κατορθώσῃ ἀντιτάσσων ἡρωικὴν ἄμυναν νὰ ἀνακόψῃ τὴν περαιτέρω πορείαν τῶν Σέρβων πρὸς τὸ Κιουστεντὴλ τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο ὡς προπύργιον τῆς Βουλγαρικῆς πρωτευούσης.

* *
*

Τὰ συντρίμματα τῆς ἀριστερᾶς βουλγαρικῆς στρατιᾶς, ἐλεεινὰ λείψανα καταστροφῆς προηγουμένης μάχης κατώρθωσαν τέλος νὰ φθάσουν πρὸ τῶν συνόρων καὶ νὰ ἑνωθῶσι μετὰ τῆς ἄλλης στρατιᾶς ἥτις εἶχεν ἤδη φθάσει ἐκεῖ καὶ ἤρχιζε τὸ ἔργον τῆς ὀχυρώσεως.

Φθάσασα ἐκεῖ ἡ βουλγαρικὴ ἀριστερὰ πτέριξ ἤρχισε ἀνασυντασσομένη ἐκ τῶν ἑνόντων.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην τῆς ὀχυρώσεως ἐνεφανίσθη αἴφνης προελαύνουσα ἡ σερβικὴ στρατιά, τῆς ὁποίας ἡ ὁρμητικότης ὑπῆρξε πράγματι ἀξιοθαύμαστος.

Οἱ Βούλγαροι ἀντιληφθέντες τὴν ἐμφάνισιν τῶν Σέρβων καὶ

μὴ ὄντες τελείως ὀχυρωμένοι καὶ ἀνασυντεταγμένοι ἀπεφάσισαν πρὸς στιγμὴν νὰ μὴ προβῶσιν εἰς καμμίαν πολεμικὴν ἐπιχείρησιν φοβηθέντες μήπως ἡ ἀταξία ἡ ἐπικρατοῦσα εἰς τὸ ἀριστερὸν αὐτῶν προκαλέσει σύγχυσιν καὶ πανικὸν εἰς ὅλον τὸ στρατόπεδον, ὁπότε ὁ κίνδυνος τῆς ἀποσυνθέσεως αὐτοῦ θὰ ἦτο πλήρης.

Πρὸς τὴν γνώμην ταύτην τῶν περισσοτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ συνετάχθη καὶ ἡ γνώμη τοῦ βουλγαρικοῦ ἐπιτελείου, πλὴν τὰ πράγματα προέτρεξαν τῶν ἀποφάσεων τούτων, καὶ κατέστησαν ἀναπόφευκτον τὴν ἄμυναν ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων.

Οἱ Σέρβοι ἦσαν τόσον ταχεῖς ἐν τῇ προελάσει αὐτῶν, ὥστε εἰς τοὺς Βουλγάρους ἐτίθετο σκληρὸν τὸ δίλλημμα ἢ νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν ἄτακτον καὶ νὰ καταστήσωσι τὴν ὑποχώρησιν αὐτῶν τελείως ἀκανόνιστον ἢ νὰ μείνουσιν ἐκεῖ ἀντιτάσσοντες ἄμυναν μέχρις ὅτου κατωρθώσωσι νὰ ἐξασφαλίσωσι κανονικὴν τὴν ὑποχώρησιν αὐτήν.

*
* *

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ σερβικὸς στρατὸς εἶχε προσεγγίσει εἰς ἀπόστασιν βολῆς ἀπὸ τῶν Βουλγάρων, ἐλθὼν τοιουτοτρόπως εἰς ἐπαφὴν μετ' αὐτῶν.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ ἄκρον ἀριστερὸν τῶν Ἑλλήνων εἶχεν ἑνωθῇ μετὰ τοῦ ἄκρου δεξιοῦ τῶν Σέρβων, καὶ τοιουτοτρόπως ἡ θέσις τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ καθίστατο ὁλοὲν δυσχερεστέρα καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς παρατάξεως.

Οἱ Σέρβοι λοιπὸν πλησιάσαντες τοὺς παρὰ τὰ σύνορα Βουλγάρους ἤρχισαν σφοδρότατον πῦρ κατ' αὐτῶν, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπήντησαν παρευθὺς τὰ βουλγαρικὰ πυροβόλα.

Οἱ Βούλγαροι ἐν τῷ μεταξὺ φοβηθέντες μήπως ἡ ἐν ἀνωμαλίᾳ καὶ ἀταξίᾳ διατελοῦσα ἀριστερὰ πτέρυξ αὐτῶν ὑποστῇ πανωλεθρίαν, ἀπεφάσισαν τὴν ἄτακτον αὐτῆς ὑποχώρησιν πέραν τῶν βουλγαρικῶν συνόρων πρὸς τὸ Κιουστελδὲλ ὅπου ἐθεωρήθη ἡ τελευταία ἄμυνα τῶν Βουλγάρων.

Πράγματι ἡ βουλγαρικὴ ἀριστερὰ στρατιὰ οὐδόλως μετασχοῦσα

τῆς μάχης ταύτης ἤρχισε τὴν ὑποχώρησιν αὐτῆς προστατευομένη ὑπὸ μικροῦ πυροβολικοῦ.

Ἡ ὑποχώρησις ἐκείνη γενομένη ἐν ἄκρᾳ ἀταξίᾳ καὶ μὴ κανονικῶς παρουσίασε οἰκτρὸν θέαμα ἀτάκτων λειψάνων φευγόντων καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ περὶ οὐδενὸς ἄλλου σκεπτομένου εἰμὴ μόνον περὶ τῆς ἰδίας ἕκαστος σωτηρίας.

Η ὑπολειφθεῖσα Βουλγαρικὴ δύναμις ἤρχισε τότε τὴν ἄμυναν.

Τὸ κατεπεπτικὸς φρόνημα τῶν στρατιωτῶν καὶ αἱ ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἡττῶν ἀπογοητεύσεις, εἶχον τὰ μέγιστα ἐπιδράσει ἐπὶ τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ, ὅστις ἤδη ἐδείκνυεν ἀπροθυμίαν εἰς τὸν διεξαγόμενον ἀγῶνα.

Οἱ Σέρβοι ἐξ ἄλλου μὲ ἀκμαῖον τὸ φρόνημα καὶ ἀκμαίας τὰς δυνάμεις ἐπῆλθον μετὰ τοσαύτης ὁρμῆς, ὥστε εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡ μάχη ἔδειξεν ὁποία ἔμελλε νὰ εἶνε ἡ ἔκβασις αὐτῆς.

Μετὰ πεντάωρον σφοδρότατον ἀγῶνα κατὰ τὸν ὁποῖον οἱ Σέρβοι ἀνέπτυξαν τακτικὴν ἀξιοθαύμαστον, προχωροῦντες πάντοτε μετὰ τάξεως καὶ μαχόμενοι ὡς λέοντες, οἱ Βούλγαροι ἤρχισαν νὰ δεικνύουν ἁπτὰ σημεῖα κλονισμοῦ καὶ συγχύσεως.

Τὸ Σερβικὸν πυροβολικὸν κατὰ πολὺ ἀνώτερον καὶ καλλίτερον τοῦ Βουλγαρικοῦ ἔβαλλε μετὰ ταχύτητος παραδειγματικῆς εἰς τρόπον ὥστε οὐχὶ μόνον θεριστικὸν θάνατον ἐπέφερεν εἰς τοὺς Βουλγάρους ἀλλὰ καὶ τελείαν σιγὴν τοῦ ἰδικοῦ των πυροβολικοῦ.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Σέρβοι πλησιάσαντες πολὺ πρὸς τὸ Βουλγαρικὸν στράτευμα, ἀπεφάσισαν γενικὴν ἔφοδον.

Ἐδόθη ἡ διαταγὴ τῆς γενικῆς ἐπιθέσεως, συντελεσθεῖσα μετὰ παραδειγματικῆς τάξεως καὶ καταπλησσούσης ταχύτητος, ἥτις ἐπέφερε τελείαν σύγχυσιν καὶ ἀπερίγραπτον πανικὸν εἰς τὰ Βουλγαρικὰ στρατεύματα.

Οἱ Βούλγαροι ἠναγκάσθησαν πρὸ τῆς ὁρμῆς ἐκείνης νὰ ἐγκαταλείψουν τὰς θέσεις των καὶ νὰ τραπῶσιν εἰς φυγήν.

Τὸ Σερβικὸν ἱππικὸν τότε, τέλειον, ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἐτέθη εἰς καταδίωξιν τῶν φευγόντων, τὸ δὲ θέαμα ὑπῆρξε ἀπεριγράπτως δαιμονιῶδες.

Οἱ Βούλγαροι τοῦ Δεδεαγάτς, τρέμοντες πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, ἐφαντάσθησαν ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν, ἐὰν ἐτοποθέτουν καθ' ὅλην τὴν ἀκτὴν τοῦ Δεδεαγάτς πολλὰ ξύλινα κανόνια, νὰ φοβίσουν τὸν στόλον, ὥστε νὰ μὴ πλησιάσῃ. Τὸ τέχνασμα ὅμως ἀπέβη ἀνωφελὲς καὶ οἱ Βούλγαροι ἐτράπησαν εἰς ἐπαίσχυντον φυγὴν μὲ τὴν πρώτην ἐμφάνισιν τῶν ἑλληνικῶν σκαφῶν.

Εἰς τὴν εἰκόνα μας φαίνονται τρία τοιαῦτα ψεύτικα κανόνια, κατεσκευασμένα ἀπὸ κορμοὺς δένδρων, εἰς τὸ βάθος δὲ τῆς θαλάσσης ὁ «Ἀβέρωφ».

Οἱ Βούλγαροι φεύγοντες διὰ μέσου τῆς πεδιάδος, ἐφήρμοζον τὴν προτέραν αὐτῶν τακτικήν.

Ἔρριπτον τοὺς γυλιοὺς αὐτῶν καὶ τὰ ὅπλα κατὰ γῆς ζητοῦντες σωτηρίαν διὰ τῆς φυγῆς.

Τὰ Βουλγαρικὰ στρατεύματα ἡττηθέντα τοιουτοτρόπως ἐβάδιζον βορειοανατολικῶς πρὸς τὸ Κιουστενδήλ, πόλιν τῆς παλαιᾶς Βουλγαρίας, μικρὸν ἀπέχουσαν τῆς Σόφιας.

Οἱ Σέρβοι τοιουτοτρόπως κατατροπώσαντες τοὺς Βουλγάρους εἰσῆλθον θριαμβευτικῶς εἰς τὸ βουλγαρικὸν ἔδαφος ἀφοῦ διέβησαν τὰ σύνορα.

Δὲν ὑπελείπετο πλέον εἰμὴ ἡ ἅλωσις τοῦ Κιουστενδήλ, ὁπότε διὰ τοὺς Σέρβους διηνοίγετο ἐλευθέρα ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν Βουλγαρικὴν πρωτεύουσαν.

Ἡ τουρκικὴ ἀπειλὴ πραγματοποιουμένη.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα καὶ πανταχόθεν αἱ ἑλληνοσερβικαὶ νίκαι ἀνηγγέλλοντο ὁπότε ἡ Τουρκία βλέπουσα τὴν Βουλγαρίαν ὁλοὲν ἐξαντλουμένην, καὶ τὴν Ρουμανικὴν προέλασιν ἐπὶ θύραις, ἀπεφάσισε νὰ ἐξέλθῃ τῆς μέχρι τοῦδε ἐπιφυλακτικότητος αὐτῆς, καὶ νὰ μὴ μείνῃ ἀπαθὴς ἐν τῇ ἐξελίξει τῶν γεγονότων τοῦ Αἴμου.

Ἡ Τουρκία ἐθεώρησε πλέον ὅτι τῆς ἐπεβάλλετο νὰ δράσῃ, ἵνα βελτιώσῃ τὴν θέσιν αὐτῆς, ἀφοῦ τοιαύτη εὐκαιρία ἐδίδετο εἰς αὐτήν.

Τοιουτοτρόπως ἐξ ὅλων τῶν σημείων ἠπειλεῖτο τὸ ἄπληστον κράτος τὸ ὁποῖον ἐλάμβανεν ἤδη τὰ ἀντίποινα τῆς θρασύτητος αὐτῶν καὶ των ἁρπακτικῶν τού διαθέσεων.

Τηλεγραφήματα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὸν εὐρωπαϊκὸν τύπον ἀνήγγελον ὅτι μετὰ μικρὸν ὑπουργικὸν συμβούλιον ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ἡ Πύλη ἀπεφάσισε νὰ διατάξῃ τὸν στρατὸν τῆς Τσατάλτζας νὰ προελάσῃ καὶ ἀφοῦ καταλάβῃ τὴν γραμμὴν Αἴνου-Μηδείας τὴν διαχαραχθεῖσαν ὑπὸ τῆς ἐν Λονδίνῳ συνθήκης ὡς ὅριον Βουλγαρίας καὶ Τουρκίας νὰ ἀναμείνῃ νεωτέρας διαταγάς.

Κατ' ἀρχὰς ὑπετέθη ὅτι ἡ Τουρκικὴ αὕτη προέλασις θὰ ἐγί-

νετο πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ καταληφθῶσι μόνον τὰ ἐδάφη ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα παρεχωροῦντο εἰς τὴν Τουρκίαν διὰ τῆς ἐν Λονδίνῳ συνθήκης.

Οὐδεὶς ποτὲ ἐπίστευσεν, ὅτι ἡ Τουρκία θὰ ἐζήτει ἐπωφελουμένη τῆς περιστάσεως νὰ παραβιάσῃ τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου καὶ νὰ προχωρήσῃ πέραν τῆς χαραχθείσης ζώνης καταλαμβάνουσα ἐδάφη ἐπιδικασθέντα εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

Καὶ ἐπιστεύθη τοῦτο ἐν Εὐρώπῃ καθότι πάντες ἐδέχοντο ὡς γεγονὸς ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ Τουρκία ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ ἔστεργε κερδίζουσα ἐδαφικῶς νὰ ἐξωργίσῃ τὰς Δυνάμεις περιφρονοῦσα καὶ ποδοπατοῦσα τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν.

*
* *

Ἀλλ' ἡ ἀπάτη ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὑπῆρξε μεγίστη.

Ἡ Τουρκία ἐδικαιοῦτο πλέον νὰ θεωρήσῃ τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου ὡς νεκρὸν γράμμα, ἀφοῦ ἤδη νέος ἀγὼν ἐξελίσσετο ἐν τῇ Βαλκανικῇ, οὗτινος ἡ ἔκτασις καὶ τὰ ἀποτελέσματα ἦσαν ἄγνωστα θὰ ἦτο λοιπὸν παραλογισμὸς νὰ παραδεχθῇ τις ὅτι ἡ Τουρκία θὰ ἔμενε ψυχρὸς καὶ ἀδιάφορος θεατής, ἀφοῦ ἤδη πανταχόθεν προεμηνύετο ὅτι νέα ζύμωσις συνετελεῖτο ἐν τῇ Βαλκανικῇ.

Τὰ τηλεγραφήματα τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ τύπου ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων συνηντῶντο εἰς τὸ αὐτὸ πάντοτε συμπέρασμα ὅτι ἡ προέλασις ἀπέβλεπε εἰς μικρὰν βελτίωσιν τῆς Τουρκίας καὶ εἰς οἰκονομικὰ τινὰ ἀνταλλάγματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐκέρδιζεν αὕτη ἐκ τῆς Βουλγαρίας.

Ἐφημερίδες τινὲς ἐν τούτοις ἐξέφραζον τὴν ὑπόνοιαν αὐτῶν ὅτι ἡ Τουρκία ἅπαξ ἀποφασίσασα κινητοποίησιν, δὲν θὰ ἠρκεῖτο εἰς κέρδος μικροῦ ἐδάφους, ἀλλὰ κυρίως ἐγίνετο ὅπως ἀνακτηθῇ ἡ Ἀδριανούπολις, ἡ ὁποία δικαίως ἐθεωρεῖτο ὡς προπύργιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Πρὸς τὴν γνώμην ταύτην μικρᾶς μερίδος τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ τύπου συνετάχθη καὶ ἡ γνώμη τῶν ἐν Σόφιᾳ, οἵτινες σοβαρῶς ἀνησύχησαν ἐκ τῆς ἀναγελθεισης τουρκικῆς προελάσεως.

Οἱ Βούλγαροι εὐθὺς ὡς ἐπληροφορήθησαν τὴν τουρκικὴν προέλασιν, ἐμάντευσαν εὐθὺς καὶ τὰς βλέψεις τῆς Τουρκίας, ὅτι αὗται δὲν περιωρίζοντο εἰς ἀνάκτησιν ἀσημάντου ἐδάφους, ἀλλὰ κυρίως ἐστρέφοντο εἰς τὴν πολυπύθητον πόλιν τῆς Ἀδριανουπόλεω.

Αἱ ἀνησυχίαι τοιουτοτρόπως ἐπετείνοντο ἐν Βουλγαρίᾳ, πάντες δὲ ἀνωμολόγουν ὅτι ὁ περίφημος πρωθυπουργὸς Δάνεφ κατώρθωσε διὰ τῆς σωβινιστικῆς του πολιτικῆς νὰ παρασκευάσῃ τὸν τάφον τῆς Βουλγαρίας.

Ὁ φιλοβούλγαρος εὐρωπαϊκὸς τύπος ἤρχισε τώρα νὰ ἐπιτίθεται κατὰ τῶν Δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι ἐγκατέλειψαν τὴν Βουλγαρίαν εἰς τὴν τύχην της, ὁ δὲ πολὺς Μπάουτσερ ἀναλαμβάνων καθήκοντα θρηνωδῶν διεμαρτύρετο διὰ τὴν ἀστοργίαν ταύτην τῆς Εὐρώπης πρὸς κράτος τόσον προοδευτικόν!!

Ἀλλ' αἱ κραυγαὶ αὗται μέρους τοῦ τε ἡμιεπισήμου καὶ τοῦ ἀνεπισήμου εὐρωπαϊκοῦ τύπου οὐδεμίαν εὕρισκον ἀπήχησιν ἐν Εὐρώπῃ.

Τὰ ἀνακτοβούλια καὶ μετ' αὐτῶν αἱ Εὐρωπαϊκαὶ κυβερνήσεις μετ' ἀδιαφορίας παρηκολούθουν τὰ ἐν τῷ Αἵμῳ ἐξελισσόμενα γεγονότα, τὰ πάντα δὲ τρανῶς ἐμαρτύρουν ὅτι πλήρης ἀσυμφωνία ἐπεκράτει μεταξὺ τῶν Δυνάμεων.

Οἱαδήποτε ἐπέμβασις ἐκρίνετο ὡς προωρισμένη νὰ παρασύρῃ τὴν Εὐρώπην εἰς σύρραξιν.

*
* *

Πρὸ τοιαύτης ἀδιαφορίας εὑρεθεῖσα ἡ Βουλγαρία καὶ μὴ βλέπουσα οὐδαμοῦ φωτεινὸν σημεῖον ἐφ' οὗ νὰ στηρίξῃ τὰς ἐλπίδας αὐτῆς περιέστη εἰς δεινὴν ἀπορίαν.

Οὐδαμοῦ διεφαίνετο διέξοδος, ἡ δὲ κατάστασις ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἔβαινεν ἐπὶ τὰ χείρω ἀπειλοῦσα σοβαρωτέρους κινδύνους ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν.

Ἐν Σόφιᾳ λαὸς καὶ κυβέρνησις διετέλουν εἰς ἀναστάτωσιν τὰ δὲ νέφη ἐπυκνοῦντο βαθμηδὸν καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα ἐπληροῦτο ἀτμόν.

Εὐρωπαϊκὰ τινὰ φύλλα καὶ δὴ ἐκ Βιέννης ἐπετίθεντο κυρίως

κατὰ τῆς Ρωσσία: ὡς ἐγκαταλειψάσης τὴν Βουλγαρίαν, πολλοὶ δὲ ἐν Εὐρώπῃ ἐξέφραζον ἐπίσης τὴν ἀπορίαν των πῶς ἡ φιλοβούλγαρος Ρωσσία ἀφῆκε νὰ ταπεινωθῇ τοσοῦτον τὸ Βουλγαρικὸν γόητρον.

Καὶ ἐνῷ τοιαῦτα σχόλια ἐγίνοντο ἔν τε τῷ τύπῳ καὶ ἐν τοῖς ἐπισήμοις κύκλοις, οἱ ἐν Σόφιᾳ, δι' ὑστάτην φορὰν ἀπεφάσισαν νὰ ριφθοῦν καὶ αὖθις εἰς τὴν ἐπέμβασιν τῆς Ρωσσίας.

Πράγματι ὁ πολὺς Δάνεφ διὰ τηλεγραφήματός του πρὸς τὴν κυβέρνησιν τῆς Ρωσσίας, ἱκέτευσε πλέον ἐκλιπαρήσας καὶ αὖθις τὴν ἀντίληψιν τῆς προστάτιδος ὑπὲρ τῆς κινδυνευούσης Βουλγαρίας.

Καὶ τὴν φορὰν ταύτην αἱ ἱκεσίαι διετυποῦντο ὑπὸ τύπον παραπόνου.

Φαίνεται ὅμως ὅτι καὶ ὁ Φερδινάνδος ἐπενέβη ἐναργῶς καὶ διὰ τηλεγραφήματος πρὸς τὸν Τσάρον παρεκάλει αὐτὸν ὅπως μὴ ἀφήσῃ τέλος τὴν Βουλγαρίαν νὰ ταπεινωθῇ καὶ νὰ καταστῇ ἐξασθένωμα τῶν συμμάχων αὐτῆς.

Αἱ ἐπιμονοι ἐκεῖναι παρακλήσεις καὶ αἱ ἱκεσίαι καὶ αἱ καθημεριναὶ ἐνέργειαι τοῦ ἐν Πετρουπόλει Βουλγάρου πρεσβευτοῦ Μήτσεφ πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν κ. Σαζόνωφ, ἐξηνάγκασαν τὴν Ρωσσικὴν κυβέρνησιν νὰ ἀναλάβῃ πλέον μετὰ σθένους τὴν ὑποστήριξιν τῶν βουλγαρικῶν συμφερόντων.

Ἡ Ρωσσία κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπεξεδύετο μόνη καὶ ἐμφανίζετο εἰς τὴν σκηνὴν ὑπέρμαχος τῆς προστατευομένης Βουλγαρίας, ἀναλαμβάνουσα αὐτὴ μόνη τὴν πρωτοβουλίαν τῆς μεσολαβήσεως πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Τὴν ἐξέλιξιν των Ρωσσικῶν ἐνέργειῶν θὰ ἴδωμεν βραδύτερον, ἐν τῷ εἰδικῷ κεφαλαίῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Τὸ διάγγελμα τοῦ Βασιλέως Πέτρου πρὸς τὸν Σερβικὸν λαόν.

Τὸ ἐνθουσιῶδες διάγγελμα τὸ ὁποῖον ἐξέδωκεν ὁ Βασιλεὺς τῆς Σερβίας Πέτρος πρὸς τὸν Σερβικὸν λαὸν κατὰ τὴν 26ην Ἰουνίου ὁπότε τὰ σερβικὰ στρατεύματα προήλαυνον πρὸς τὰ Βουλγαρικὰ σύνορα εἶνε τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον. Τὸ διάγγελμα ἐκεῖνο ἦτο τὸ πραγματικῶς φρονηματίσαν τοὺς Σέρβους καὶ ἐνθουσιάσαν τὸν Σερβικὸν στρατὸν μέχρι τοιούτου σημείου ὥστε νὰ ριφθῇ μετὰ μείζονος φιλοπατρίας καὶ ἀποφασιστικότητος εἰς τὸν ἀγῶνα,

Καὶ πράγματι παρετηρήθη τότε τὸ ἐκτάκτως ἀξιοθαύμαστον γεγονὸς αἱ Σερβικαὶ στρατιαὶ νὰ προελαύνωσιν ἐντὸς ἐλαχίστων ὡρῶν ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως τοῦ διαγγέλματος καὶ νὰ καταλάβωσι τὸ Ἰστὶπ καὶ τὰ Κότσανα μετὰ γενναίαν πράγματι ἄμυναν τῶν Βουλγαρικῶτ στρατευμάτων.

Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου εὐθὺς μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Ἰστὶπ καὶ τῶν Κοτσάνων οἱ Σέρβοι ἀκράτητητοι ὥρμησαν πρὸς τὰ Βουλγαρικὰ σύνορα ὅπου ὡς εἴδομεν κατώρθωσαν ἐντὸς ἐχαχίστου νὰ διασπάσωσι τὴν ζώνην καὶ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ Βουλγαρικὸν ἔδαφος.

Τὸ κείμενον τοῦ διαγγέλματος ἐκείνου τοῦ Βασιλέως Πέτρου πρὸς τὸν λαὸν τῆς Σερβίας ἐτηλεγραφήθη εὐθὺς εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς ἐφημερίδας, ὑπὸ τῶν ἐν Βελιγραδίῳ ἀνταποκριτῶν τοῦ ξένου τύπου, παρήγαγε δὲ πανταχοῦ ζωηρὰν αἴσθησιν καὶ διήγειρε τὰς συμπαθείας τῆς Εὐρώπης πρὸς τὰ τρία σύμμαχα κράτη,

Τὸ διάγγελμα ἔφερε τὰς ὑπογραφὰς τοῦ Βασιλέως καὶ τῶν ὑπουργῶν καὶ εἶχεν ὡς ἕπεται.

*
* *

Ἀγαπητοὶ Σέρβοι. Συνέβη ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν ἀνέμε-

νον. Οἱ ἀδελφοί μας Βούλγαροι ἤρχισαν ἀκήρυκτον πόλεμον.

Διὰ τῶν ὅπλων των χύνουν τὸ αἷμα τῶν συμμάχων των καὶ ἔσφαξαν τοὺς τραυματίας, ἐξέσχισαν τὰς συνθήκας διὰ τοῦ ξίφους των, κατέστρεψαν τὴν φιλίαν καὶ τὴν ἀδελφότητα.

Πρὸ ὀκτὼ ἡμερῶν εἰς Ὀφτσέ, πόλιν ἐν Μακεδονίᾳ, εἰς τὰ παλαιὰ δηλαδὴ σύνορα τῆς πατρίδος μας, συνεκροτήθη μάχαι αἱματηραί.

Οἱ Βούλγαροι ἔχυσαν ἀδελφικὸν αἷμα.

Αἱ καρδίαι τῶν ἡρώων μας ἔπαυσαν νὰ πάλλουν, οἱ δὲ Σέρβοι οἱ πεσόντες ἐν Ἀδριανουπόλει τρέμουν ἐντὸς τῶν τάφων σων.

Οἱ Βούλγαροι ἐλησμόνησαν τὴν ἀδελφικὴν συνδρομὴν τῶν Σέρβων, ἐλησμόνησαν τὸ χυθὲν αἷμα καὶ τοὺς ἥρωας τοὺς πεσόντας ἐπὶ τοῦ πεδίου τῶν μαχῶν τῆς Θράκης,

Ἔδωσαν εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον παράδειγμα ἐπαίσχυντον πλεονεξίας καὶ ἀσυνεπείας.

Ἡ μὴ ἀδελφικὴ αὔτη συμμεριφορὰ τῶν Βουλγάρων μὲ κατέθλιψεν, ἔπληξε δὲ τὰ εἰλικρινῆ μου σλαυικὰ αἰσθήματα. Ὁποίαν εὐθύνην φέρει ἀπέναντι τοῦ Σλαυισμοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ὁ διαπράξας τὴν παρασπονδίαν αὐτήν!

Καὶ διατί ταῦτα; Διότι οἱ Βούλγαροι δὲν ἠθέλησαν νὰ λυθῇ ἀδελφικῶς τὸ ζήτημα τῆς διανομῆς, ἀλλ' ἐζήτησαν νὰ ἁρπάσουν τὰς κατακτήσεις μας τὴν κοιτίδα τῶν προγόνων μας, τὴν χώραν τῶν Νονάβιτς, τὴν χώραν ἥτις ἐποτίσθη μὲ τὸ αἷμά μας, τὴν ὁποίαν ἀπηλευθερώσημεν καὶ κατεκτήσαμεν.

Οἱ τάφοι τῶν ἡρώων μας τῶν πεσόντων κατὰ τὸν πόλεμον αὐτὸν μᾶς καλοῦν καὶ ζητοῦν ἐκδίκησιν.

Ἂς ἀμυνθῶμεν ἡμεῖς καὶ οἱ πιστοὶ καὶ ἡρωικοὶ σύμμαχοί μας.

Θάρρος! Οἱ ἱέρακες τοῦ Μαυροβουνίου παλαίουν εἰς τὸ πλευρόν μας, ὅπως ὑπερασπίσουν τὴν σερβικὴν γῆν.

Τὰ ζωτικὰ συμφέροντα τῆς Πατρίδος μὲ ἠνάγκασαν μετὰ θλίψεώς μου νὰ καλέσω τὰ ἡρωικά μου στρατεύματα ὅπως ἐπαναλάβουν τὰς νίκας τοῦ Πριλέπ, τοῦ Κουμανόβου, τοῦ Μοναστηρίου, τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ὁ Θεὸς ἂς προστατεύῃ τοὺς ἀγαπητούς μου στρατιώτας εἰς τὸν θλιβερὸν αὐτὸν πόλεμον ὅστις μᾶς ἐπεβλήθη».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Ἡ κοιλὰς τῆς φρίκης. — Τὸ κοιμητῆρι τῶν στενῶν τοῦ Μπέλεσι. — Ὁ θάνατος παντοῦ.

Κοιλάδα τῆς φρίκης ὠνόμασαν οἱ ξένοι ἀνταποκριταὶ τὰ περίφημα στενὰ τοῦ Μπέλες ὅπου τόσοι καὶ τόσοι ἥρωες ἐχάθησαν ἐκεῖ χωρὶς κανεὶς νὰ τοὺς ἀντιληφθῇ οὔτε πότε ἔπεσαν, οὔτε εἰς ποίαν χαράδραν ἢ ρωγμὴν εὗρον τάφον, ἀνώνυμοι ἥρωες τοὺς ὁποίους μόνον ἡ δόξα ἡ ἀθάνατος θὰ ὀνομάζῃ ἐπὶ αἰῶνας.

Ἐδημοσιεύθησαν τόσαι περιγραφαὶ διὰ τὸ ἔνδοξον αὐτὸ κοιμητῆρι ποῦ ἥσυχα καὶ μακρὰν τῆς κοσμικῆς κινήσεως ἀναπαύονται τὰ ἀθάνατα τέκνα τῆς Ἑλλάδος, καὶ κρίνομεν λίαν ἐπίκαιρον νὰ δημοσιεύσωμεν μίαν περιγραφὴν Ἕλληνος δημοσιογράφου, ὅστις περιῆλθε τὸν χῶρον αὐτὸν εὐθὺς μετὰ τὴν πολύνεκρον μάχην καὶ ἀντελήφθη ἐκεῖ τὴν πλουσίαν ἑκατόμβην εἰς τὸν θεὸν Ἄρην.

Ἀδιατάρακτοι καὶ ἤρεμοι μὲ τὴν αἴγλην τῆς νίκης καταυγαζόμενοι κοιμῶνται ἐκεῖ οἱ ἥρωες νανουριζόμενοι ἀπὸ τὸ παρθένον

ἀγέρι τῆς Μακεδονικῆς γῆς, ἄλλοι ἐδῶ ἄλλοι ἐκεῖ, εἰς πολλὰ σημεῖα Βούλγαροι καὶ Ἕλληνες ὁμοῦ ὡς καλοὶ φίλοι τώρα σιμὰ ὁ εἷς μὲ τὸν ἄλλον.

Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν νὰ ὁμιλῇ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ Ἕλλην δημοσιογράφος.

Καβάλλα κατελήφθη ἐν ὀνόματι Βασιλέως. Ἐν λιμένι ὁρμοῦσι «Πάνθηρ», «Ἱέραξ» καὶ «Δόξα». Λαὸς πανηγυρίζει.

ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ

Τὰ ἐπινίκια.

Ἤρκεσεν ἡ ἐπίσημος ἀναγγελία τῆς εὐφροσύνου εἰδήσεως, ὥστε νὰ ἐκδηλωθῇ ἡ λαϊκὴ χαρὰ διὰ συγκεντρώσεων, πυροβολισμῶν καὶ κωδωνοκρουσιῶν.

Ὁ εἷς μετέδιδεν εἰς τὸν ἄλλον τὴν εἴδησιν. Ἀλλὰ καὶ ἂν τινες δὲν εἶχον πληροφορηθῇ τὸ εὐτυχὲς συμβάν, συμμετεῖχον εἰς τὴν τὴν κοινὸν χαρὰν αὐθορμήτως.

Οὕτω δὲ ἐζητωκραύγαζον πολλοί, ἐπυροβόλουν ἄλλοι ἁπλῶς καὶ μόνον διότι ἐζητωκραύγαζεν ἢ ἐπυροβόλει καὶ ὁ γείτων της.

Ἀργότερον κατὰ τὰς 2 1)2 μ. μ. ἔλαβε χώραν μεγάλη συγκέντρωσις εἰς τὴν Ὁμόνοιαν, μεταβληθεῖσα πάραυτα εἰς διαδήλωσιν πυκνὴν συμπαγῆ.

Ἡ διαδήλωσις ἀνῆλθε εἰς ὁδὸν Σταδίου καὶ διελθοῦσα κάτωθι τοῦ Ἀρσακείου, ἔνθα ὡς γνωστόν, νοσηλεύονται τραυματίαι τοῦ δευτέρου πολέμου, ἐσταμάτησε καὶ ἐπευφήμησε τοὺς εἰς τὰ παράθυρα ἐμφανισθέντας τραυματίας.

Οἱ τραυματίαι συγκεκινημένοι ἐχαιρέτισαν τοὺς διαδηλωτάς. Ἐκεῖθεν ἡ διαδήλωσις ἀνῆλθε πρὸς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος, ἔκαμψε τὴν ὁδὸν Γεωργίου Α΄ καὶ διὰ τῆς ὁδοῦ Κηφισίας εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὁδὸν Ἀκαδημίας.

Πρὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν ἐζητωκραύγασεν ὑπὲρ τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ καὶ ἀνευφήμησε τοὺς ἐκεῖ συνηθροισμένους

στρατιώτας καὶ διὰ τῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας κατέληξεν ὁλοὲν πυκνουμένη εἰς τὴν Ὁμόνοιαν, ὅπου διελύθη ἡσύχως.

*
* *

Ἐπὶ ὥραν καὶ πλέον, ἐνῷ ἡ διαδήλωσις ἐπορεύετο ἐν ζητωκραυγαῖς, οἱ κώδωνες τῶν ναῶν ἤχουν χαρμοσύνως καὶ πυκνοὶ πυροβολισμοὶ ἐδόνουν τὸ μεσημβρινὸν ἡμκοιμώμενον Ἄστυ.

Γυναῖκες καὶ μικρὰ ἐπεχείρουν νὰ πυροβολήσουν διὰ νὰ ἐκδηλώσουν ἄφατον χαράν, καὶ οἱ ἄνδρες προθύμως ἐκόμιζον ὅπλα, λάφυρα τουρκικά, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ φυσίγγια καὶ ἔδιδον διὰ νὰ λαλήσῃ τὸ «νενικήκαμεν» καὶ ἡ πυρίνη γλῶσσα.

Εἰς τὰ νοσοκομεῖα οἱ τραυματίαι ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους ἠσθάνθησαν ἀγαλλίασιν. Καὶ δικαίως ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀντέταξαν τὰ στήθη των κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἐδικαιοῦντο νὰ χαρῶσι, νὰ κραυγάσωσι περισσότερον καὶ νὰ γείνωσιν ἀντικείμενα ἰδιαιτέρων ἐκδηλώσεων καθόσον εἰς αὐτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους, τοὺς ἀθανάτους νεκροὺς καὶ τοὺς ἀπαύστως μαχομένους συναδέλφους των, ὀφείλονται τὰ σημερινὰ ἀποτελέσματα.

Ποσάκις δὲν ἐπανελήφθη τὸ ὄνομα τοῦ Βασιλέως. Πόσαι εὐχαὶ δὲν ἀνεπέμφθησαν ὑπὲρ αὐτοῦ. Καὶ ὑπὲρ τοῦ στόλου, τοῦ καταγαγόντος τὴν νίκην, ἐξεφράσθησαν πάντες, εὐχηθέντες ὅπως συντόμως ἀγγελθῇ ἡ τελικὴ καὶ μεγάλη νίκη τῆς ἐξοντώσεως τοῦ βαρβάρου καὶ θρασυδείλου ἐχθροῦ ὑπὸ τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου ἀπὸ κοινοῦ ἐνεργούντων.

Ἡ δοξολογία.

Ἐπὶ τῷ ἐθνικῷ γεγονότι τῆς καταλήψεως τῆς ἑλληνικωτάτης πόλεως Καβάλλας ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου καὶ ἐπὶ τοῖς τελευταίοις θριάμβοις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ Ἀθηναίων, κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τῆς Κυβερνήσεως τελεῖ τὴν 9ην ὥραν εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν ναὸν πάνδημον δοξολογίαν, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ παραστοῦν τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον, ὁ Δήμαρχος κ.

Μερκούρης, ὁ Πρόεδρος τοῦ δημοτικοῦ Συμβουλίου μετὰ τῶν κ. κ. δημοτικῶν Συμβούλων ὡς καὶ πάντες οἱ ἐπίσημοι.

Ἐπὶ τούτῳ ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ καλεῖ τὸν λαὸν τῆς πρωτευούσης ὅπως προσέλθῃ εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν ναὸν πρὸς πανηγυρισμὸν τῶν ἐθνικῶν γεγονότων.

Ὁ Δήμαρχος καὶ τὸ δημοτικὸν Συμβούλιον θέλουσι συγκεντρωθῆ εἰς τὰς 8 π. μ. εἰς τὸ Δημαρχεῖον, ἵνα ἐν σώματι ἐκεῖθεν μεταβῶσιν εἰς τὸν ναόν.

Τὴν ἑσπέραν ἐφωταγωγήθη ἡ πόλις ὡς καὶ πάντα τὰ δημόσια καὶ δημοτικὰ καταστήματα.

Πλεῖστα ἰδιωτικὰ κτίρια ἀνήρτησαν σημαίας καὶ τὴν νύκτα ἧναψαν βεγγαλικά.

Οὕτω αἱ Ἀθῆναι παρουσίαζον ὄψιν πόλεως πλεούσης εἰς ὠκεανὸν φωτός, χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ.

*
* *

«Ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὸ Μάλες προβάλλει ἀργὰ καὶ ἁπλώνεται στὸν οὐρανὸν ἕνα κατάμαυρο, βαρύ, ἀπειλητικὸ σύννεφο.

Γύρω ἀπὸ τὴν ἀτελείωτη γραμμὴ τῆς φάλαγγος, ποῦ ἀκολουθεῖ τὴν κουραστικὴν ἀμμώδη λευκότητα ἑνὸς δρόμου ἀνάμεσ' ἀπὸ κίτρινους λόφους θαμνώδεις ποῦ ἀνοίγονται κάποτε εἰς πλάτωμα δενδρῶδες, βαραίνει ἡ ἐχθρικὴ φοβέρα τῆς ὀργῆς τοῦ οὐρανοῦ ποῦ θλίβει τὴν νυσταλέαν ἀτμόσφαιραν.

Ρυάκια θολὰ ἀργοκυλοῦν ἀπὸ τὰς ὑπωρείας τοῦ Μάλες καὶ διασχίζουν κάθε τόσο τὸ δρόμο καὶ χάνονται πίσω ἀπὸ κάποιαν προεξοχὴν τῶν λόφων τῶν ἀντικρυνῶν.

Τὸ βῆμα εἶνε ἐπίπονον καὶ τὰ στόματα βουβά.

Μέσα εἰς τὴν Φύσιν τὴν πλατειὰ ὁ ἄνθρωπος ὑποφέρει ἀπὸ τοὺς θυμοὺς τῶν στοιχείων, ὅπως ἀπηχεῖ καὶ τὴν θριαμβευτικὴν τῆς γαλήνης χαράν.

Ἔξαφνα ὁ ἥλιος σκεπάζεται· ἕνας ἄνεμος ὁρμητικὸς ἀνοίγει τῆς φτεροῦγες τῆς μανίας του καὶ ἡ φάλαγξ προβαίνει τώρα μέσα

σ' ἕνα σύννεφο κονιορτοῦ, ποῦ στροβιλίζεται ἰλιγγιωδῶς ἐπάνω ἀπὸ τὴν ταπεινότητα τῶν σκληρόφυλλων θάμνων· λυγοῦν τὰ δέντρα τὰ μικρὰ καὶ ἀπὸ τὰ βασανισμένα φυλλώματα τῶν μεγάλων πλατανιῶν ξεσπᾷ βογγητὸ σφυριχτό, μὲ φοβερὲς καὶ παράξενες διακυμάνσεις βοῆς, ποῦ θυμίζει τὴν τραγικὴν μεγαλοφωνίαν τῆς λύσσας τῶν μαστιγωμένων ἀπὸ τῆς ἀστραπὲς τῆς καταιγῖδος σκοτεινῶν θαλασσῶν.

Τὰ σύννεφα χαμηλώνουν· τρέχουν, πετοῦν κατ' ἐπάνω μας, ὅμοια πρὸς τολύπας πυκνὰς ἀκάθαρτου, μουσκεμένου βαμβακιοῦ· ὕστερα ἑνώνονται εἰς μίαν σκοτεινὴν ἀπεραντωσύνην, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν χωνεύονται καὶ βουνὰ καὶ λόφοι καὶ κοιλάδες καὶ δάση.

Στιγμιαῖα φείδια φλογερὰ σχίζουν τὸ χάος αὐτὸ καὶ τυφλώνουν τοὺς στρατιῶτες.

Τρέμει ἡ γῆ κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας, τρέμει τὸ πᾶν τριγύρω εἰς τὸ ξέσπασμα τῆς βροντῆς· σὰν νὰ κατρακυλοῦν μὲ φρικαλέον πάταγον εἰς σωροὺς συντριμιῶν ὅλα τὰ γύρω ἀόρατα πλέον βουνὰ εἰς τὴν ἄβυσσον τῆς ἀνυπαρξίας.

Λύνουν οἱ ἄνδρες τ' ἀντίσκηνα καὶ τὰ φοροῦν ἀπ' ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια των καὶ τοὺς γυλιούς των, σὰν ἀδιάβροχα.

Ἀναρτοῦν τὰ ὅπλα βιαστικά, μὲ τὴν κάννην πρὸς τὰ κάτω.

Προχωροῦν ἀργά, σκυμμένοι κάτω ἀπὸ τὴν ὀργὴν τ' οὐρανοῦ, ἐνῷ ματαίως ἀγωνίζονται νὰ συλλάβουν τῆς ἄκρες τῶν ἀντισκήνων, ποῦ πλαταγίζουν ἀνεμισμένες ἀπὸ τῆς λαίλαπος τὴν ὁρμήν.

Τ' ἄλογα σηκώνουν ἀνήσυχα τὸ λαιμὸ καὶ μὲ τοὺς μυκτῆρας διεσταλμένους ρουθουνίζουν τρεμουλιαστὰ πρὸς τὸ σκοτεινό, βαρὺ τῶν συννέφων καταπέτασμα.

Καὶ ἀφηνιάζει ὁ ὑετὸς ἀπὸ τὴν ἀτσαλένια φυλακὴ τῶν νεφῶν καὶ ὁ δρομος ὁ ἀμμώδης γίνεται θολὸς ποταμός, μὲ γοργὲς ἄπειρες φυσαλίδες, στὸ ἀδιάκοπο λόγχισμα τῶν μονοκόμματων, χονδρῶν ρανίδων.

Στάζουν τ' ἀντίσκηνα, στιλπνά, κρουνηδόν· ἀπὸ τῶν ἀλόγων τὰ στιλπνότερα τώρα πλευρά, μὲ τὸ τρίχωμα τὸ κολλημένο, ρέει τὸ οὐράνιο νερὸ στὸν ἀπρόοπτον χείμαρρον τοῦ δρόμου.

Συνεπαίρνει ὁ ἄνεμος ἀπὸ τῶν δέντρων τοὺς κλώνους ξαφνικοὺς καταιωνισμοὺς καὶ μαστιγώνει κατὰ πρόσωπον τοὺς στρατιῶτες.

Μάχονται τώρα ἡ Ἑλληνικὲς Μεραρχίες πρὸς τὴν ἐχθρότητα τῶν στοιχείων.

*
* *

Ὁ ἥλιος ἐπρόβαλε τώρα, ἀνάμεσ' ἀπὸ τὰ σύννεφα τὰ κουρελιασμένα ἀπὸ τοὺς ἀνέμους, ποῦ μαζεύονται ἐπάνω στῆς πλαγιὲς τοῦ Μπέλες.

Κηλίδες σκοτεινὲς φεύγουν κυνηγημένες ἀπὸ φωτεινὲς λίμνες ἡλίου ἐπάνω εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ Μάλες.

Ἔπαυσεν ἡ βροχὴ καὶ στάζουν μόνον διαμαντένιους ψεκασμοὺς τὰ φυλλώματα τὰ πυκνὰ σὲ κάθε ριπὴν τοῦ ἡμερωμένου ἀνέμου.

Ὁ δρόμος περνᾷ κατὰ μῆκος τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Πόντου· ὁ παραπόταμος αὐτὸς τοῦ Στρυμόνος, γεμᾶτος πέτρες λευκές, εἶνε κόκκινος ἀπὸ τὴ λάσπη τῶν λόφων καὶ τὰ νερά του παφλάζουν ἀφρισμένα, γύρω ἀπὸ τῆς πέτρες τῆς κοίτης του.

Μετὰ μίαν ὥραν, τὸ ρεῦμά του γίνεται ἀργότερο, σβύνουν οἱ ἀφροί του, λάμπει ἡ βλάστησις, ντυμένη καινούργια δροσιὰ καὶ καθαρώτερο χρῶμα κάτω ἀπὸ τὸν χαρμόσυνον ἥλιο, βομβοῦν ἡ μέλισσες γύρω ἀπὸ τὰ πολύχρωμα λουλούδια τῶν πλαγιῶν, ποῦ ἄνοιξαν καὶ πάλι μ' ἐμπιστοσύνην τὰ σφιχτοκλεισμένα ἀπὸ τὸν τρόμον τῆς μπόρας δροσᾶτά των φύλλα, καὶ οἱ φαντάροι, εὔθυμοι πάλιν καὶ ζωηροί, ἀφίνουν τ' ἀντίσκηνά των στὴ ράχι των νὰ ἐξατμίζωνται ἀπὸ τὸ ἡλιακὸν καῦμα καὶ ἀστειεύονται καὶ γελοῦν.

Ἔξαφνα ἀνοίγεται μία κοιλάς. Κάρρα τετράτροχα παραιτημένα, ἄλλα στὴ μέση τοῦ δρόμου, ἄλλα πρὸς τὴν κλιτὺν ποῦ κατεβαίνει στὸν ποταμό, ἄλλα ἀναποδογυρισμένα στὸν κατήφορο, μὲ τοὺς ρυμοὺς ὄρθιους πρὸς τὸν οὐρανό, ἄλλα μὲ σπασμένους τοὺς τροχούς, ἄλλα κατατσακισμένα σὲ κομμάτια, ἄλλα ἀκέραια, ἀκόμη καὶ μὲ τὴν πάνινη τέντα των, ἄλλα μὲ κάσες φυσεκιῶν καρφωμένες ἢ σπασμένες βιαστικά, ἄλλα μὲ αἵματα ποῦ δὲν τὰ ἐξέπλυνεν οὔτε ὁ κατακλυσμὸς τῆς βροχῆς, ἄλλα μὲ τὰ βώδια ζευγμένα

ἀκόμη, πεινασμένα καὶ μυκώμενα λυπηρά, συνωστίζονται στὴν κοιλάδα, στέκουν στὸ δρόμο εἰς δρόμο εἰς μάκρος χιλιομέτρων.

Ὀβίδες γεμᾶτες κατὰ σωροὺς ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, κάλυκες ὀβίδων ἀδειανοί, συνθλασμένοι πυροσωλῆνες, ὀβίδες τοπομαχικῶν, ὀβίδες πεδινῶν, ἄλλες κοντόχονδρες ὀβιδοβόλων, ὀβίδες μὲ ζώνη κίτρινη, ὀβίδες μὲ κόκκινη ζώνη· ἔπειτα χῦμα τὰ φυσέκια τῶν βουλγαρικῶν Μάνλιχερ μὲ τοὺς μαύρους γωνιώδεις γεμυστῆρες.

Κάσσες χυμένων φυσεκιῶν, ἄλλες κλειστὲς ἀκόμη, στὸ δρόμο, στὴν ὄχθη τοῦ Πόντου. Καζάνια στρογγυλά, καζάνια ψιλά, καζάνια ἀναποδογυρισμένα

Λευκοὶ πολτοὶ πιλαφιοῦ καὶ φασολιῶν, ποῦ ἐχύθηκαν σὲ μίαν ἀνέκφραστον ἀγωνίαν πανικοῦ.

Γκέττες ξεδιπλωμένες, κουρέλια, σχισμένα ἀμπέχονα, καλπάκια ἀγνώριστα ἀπὸ τὴ λάσπη καὶ τὸ ποδοπάτημα.

Κομμάτια ξύλων, σκυνὲς γκρεμισμένες στὸ μέρος ποῦ εἶχαν σταθῆ. Ἕνα μπρούτζινο στόμα σάλπιγγος λαμποκοπᾶ μέσα στὴν κόκκινη τὴ λάσπη. Ἕνας φαντάρος τρέχει καὶ τὸ σηκώνει.

— Ἄστω χάμω συνάδελφε, καὶ εἶχαν οἱ νοικοκυραῖοι χολέρα!

Ὁ φαντάρος τὸ πετᾶ βιαστικὰ στὸν ποταμό.

Ἔπειτα σωροὶ ἀπὸ βαμβάκια ματωμένα, γάζες ξετυλιγμένες, ἐπίδεσμοι ἀκάθαρτοι, μὲ βοῦλλες αἱματηρές.

Ἕνα ἄλογο τυμπανιαῖον ὑψώνει τεντωμένα τὰ πόδια του πρὸς τὸν ἥλιο· ἀπάνω του σηκώνεται, ἐνῷ πλησιάζει ἡ φάλαγξ, ἕνα κοπάδι κοράκων μὲ βραχνοὺς κρωγμοὺς καὶ φτερουγίζει μετέωρον εἰς τὸν ἀέρα ὅσο νὰ διαβῇ ὁ στρατός.

*
* *

Μιὰ δυσωδία βασανιστικὴ σηκώνεται τώρα ἀπὸ τῆς τοῦφες τῶν θάμνων. Πλησιάζομεν πρὸς ἕνα γραφικώτατον τοπεῖον παραποτάμιον.

Πλάτανοι εἰρηνικοί, μὲ τὰ κλαδιά των συμπλεγμένα εἰς θολίαν μυστηρίου ἐπάνω ἀπὸ τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ, σκεπάζουν φιλό-

στοργα καὶ ἕνα λευκὸ διώροφο σπίτι μὲ παράθυρα στενὰ καὶ μικρά.

Ἦτο τούρκικο καρακόλο, σταθμὸς χωροφυλακῆς, εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ὅπου αἱ ἀναδενδράδες καὶ ἡ πυκνότης τῆς βλαστήσεως καὶ τὰ πολύπτυχα βουνὰ παρεῖχαν καταφύγιον εἰς τοὺς κομιτατζῆδες καὶ τοὺς ληστάς.

Στὴ ρίζα ἑνὸς πλατάνου θέαμα ἀποτρόπαιον ἑλκύει σὰν μαγνήτης φοβερὸς τὰ βλέμματα τῶν στρατιωτῶν. Ἕνα πτῶμα Βουλγάρου μαῦρο καὶ φουσκωμένο σήπεται στὴν ὑγρασία.

*
* *

Μελανὰ τὰ χέρια, σκασμένο τὸ κατάμαυρο δέρμα τοῦ προσώπου, πράσινες γυαλιστερὲς φυσαλίδες στὸ λαιμό· ἐξογκωμένα τὰ μάγουλα καὶ ἀνωρθωμένα ἀπὸ τὸ φοβερὸ τέντωμα τοῦ δέρματος τά γένεια καὶ τὰ μαλλιά.

Τὸ ἕνα μάτι χυμένο εἰς ἀκατονόμαστον μαυροπράσινον πολτόν· τὸ ἄλλο σκεπασμένο ἀπὸ τὸ ἐξόγκωμα τῆς παρειᾶς. Μῦγες κολλημενες στὰ χείλη τὰ μισάνοιγμένα, μυῖγες μαυρίζουν γύρω ἀπὸ τῆς φυσαλλίδες τοῦ λαιμοῦ.

— Μακρυά! Μακρυά! Ἀνοῖχτε ἀριστερᾷ! Εἶνε χολεριασμένος!—ἀκούεται ἡ προσταγὴ τοῦ γιατροῦ ποῦ εἶχε τρέξει ἔφιππος γιὰ νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὸν κίνδυνον τὴν φάλαγγα.

Ἔπειτα κι' ἄλλο πτῶμα μὲ τῆς ἴδιες πράσινες φυσαλίδες· κι' ἄλλο κι' ἄλλο παρακάτω.

Ἕνα ἡμίγυμνον, ἀπομεινάρι ρωμαλέου ἐχθροῦ, εἶνε μισοβουτηγμένο στὸν ποταμό. Ἐξέχει στὴν ὄχθη του μόνον τὸ πρόσωπο καὶ τὸ στῆθος. Μορφάζει σατανικά, σὰν νὰ μυκτηρίζῃ τὴν ἀκμαιότητα τῶν ζωντανῶν ποῦ περνοῦν ...

*
* *

Ἡ δίψα φεύγει, τὰ στόματα καὶ καίει τὰ στήθη. Κι' ἀπὸ ποῦ νὰ πάρῃ κανεὶς νερό; Ἀπὸ τὸν ποταμὸ πίνουν τώρα οἱ νεκροί, οἱ χολεριασμένοι ...

Ἔξαφνα ὁ ταγματάρχης κεντᾷ μὲ τὰ σπηρούνια τὴ φοράδα του καὶ σταματᾷ ἐμπρὸς σὲ κἄτι ..,

Ἆ ! εἶνε πηγάδι ! Ἐσωθήκαμε ! Θὰ ξεδιψάσουμε ! Οἱ λόχοι ταχύνουν τὸ βῆμα καὶ ἀνατριχιάζουν εἰς ἕνα θέαμα φοβερώτερο καὶ ἀπὸ τὴν ὄψι τῶν πτωμάτων τῶν χολεριασμένων,

Καθισμένος στὸ πέτρινο χεῖλος τοῦ πηγαδιοῦ ἕνας Βούλγαρος. Κίτρινος, πτωματώδης, κουρελιασμένος, μὲ μάτια ποῦ λάμπουν μὲ γυαλιστεράδα τοῦ θανάτου μέσ' ἀπὸ τὰ βάθη τὰ βουλιαγμένα τῆς κόγχης των.

Αἵματα πηχτὰ μολύνουν τὰ γένεια του· τὰ ἀμελημένα ἀκάθαρτά του μαλλιὰ τὰ ἔχει κολλήσει ἡ βροχὴ στοὺς κροτάφους του.

Τὸ ὅπλο του κοίτεται στὴ λάσπη· ὁ γυλιός του ἀδιανὸς πέρα πέρα.

Σηκώνεται μὲ κόπο στὰ τρεμάμενα πόδια του, ἀνοίγει τὸ στόμα του, κουνεῖ τὰ χέρια του ἐπώδυνα καί κουρασμένα κ' ἕνας ἄναρθρος ὀλολυγμὸς βγαίνει ἀπὸ τὸ στῆθός του.

Ρῖγος φρίκης συγκλονίζει τοὺς στρατιῶτες· ἀπὸ τὸ στόμα του, ποῦ χαίνει σὰν σαπισμένη πληγή, φαίνεται κομμένη ἡ γλῶσσά του !

Δείχνει τὸ στόμα του, δείχνει ἔπειτα κατὰ γῆς· μέσα στὸ βοῦρκο μυῖγες τρῶν ἕνα ἀηδὲς κοκκινόμαυρο πρᾶγμα ... Ἦταν ἡ γλῶσσά του ..,

— Ποιὸς σοῦ τὴν ἔκοψε τὴ γλῶσσα, κακόμοιρε, — ἐρωτᾷ ὁ διερμηνεὺς φαντάρος τὸ ζωντανὸ ἐκεῖνο πτῶμπ.

Ὁ Βούλγαρος, ἀνασηκώνεται ὅσο μπορεῖ, δείχνει πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἐχάθηκαν οἱ φυγάδες χθεσινοὶ σύντροφοί του καὶ μὲ σπασμωδικὰ νεύματα ἀποκαλύπτει μιὰ νέα φρικαλεότητα Βουλγαρική.

Εἶχεν ἀρρωστήσει· δὲν ἠμποροῦσε νὰ τρέξῃ μαζῆ μὲ τοὺς πανικοβλήτους· ἐκάθησε στὸ πηγάδι γιὰ νὰ προσμείνῃ τὸ θάνατο· οἱ δικοί του τοῦ ἔκοψαν τὴ γλῶσσα, γιὰ νὰ μὴ μαρτυρήσῃ σ' ἐμᾶς τὸ δρόμο ποῦ εἶχαν πάρει ,..

— Ὅποιος ἀγαπάει τὸ Θεὸ καὶ τὸν λυπᾶται τὸ δυστυχισμένο ἂς τὸν λυτρώσῃ ἀπὸ τὰ βάσανά του παιδιά, μὲ μιὰ σφαῖρα...— λέγει σιγανὰ ἕνας ἀξιωματικός. Ἀλλὰ οἱ ἄνδρες χαμηλώνουν τὸ κεφάλι καὶ προσπερνοῦν βουβοί... Ὁ μελλοθάνατος ἱκετεύει ἀκόμη μὲ ἄναρθρους βραχνοὺς λυγμούς.

Ὅταν ἀφήσαμε τὸ δρόμο καὶ ἐπεράσαμε τὸ ποτάμι κανεὶς δὲν ἐμιλοῦσεν· αἱ ἀλλεπάλληλαι εἰκόνες τῆς φρίκης ἐβάραιναν ὅλες τῆς καρδιὲς σὰν ὄνειρα τρομαχτικά.

Ἔπειτα ἐσκοτείνιασε πάλιν ὁ οὐρανός. Ἡ μπόρα ἐξέσπασε δεύτερη φορά, μὲ τρομερώτερην ὀργήν.

Μία σιωπηλὴ πομπὴ βραδυκινήτων πρωτοτύπων μανδυῶν ἀπὸ βαθυκίτρινα ἀντίσκηνα, ἐβαστοῦσε μέσα στὰ νερά, ἐγλυστροῦσε στὴ λάσπη τῆς ἀνωφερείας, εἵρπε βαρειὰ μέσα στὸ σεισμὸ τῶν βροντῶν, στῆς γοργὲς φλόγες τῆς ἀδιάκοπες τῶν κεραυνῶν, στὸ βοερὸ μαστίγωμα τῆς τῆς νεροποντῆς.

*
* *

— Τί εἶνε αὐτό ; γιὰ σηκῶστέ το νὰ ἰδοῦμε τί εἶνε ! — εἶπεν ὁ ταγματάρχης, ὅταν ἐπέρασεν ἡ καταιγὶς καὶ ἐσιγανοψιχάλιζε τὸ ξεψύχισμά της.

Ἕνας ἀπὸ τοὺς συνδέσμους ἔσκυψε στὸ βοῦρκο, ὅπου ἐπρασίνιζαν τὰ ρύζια καὶ ἦσαν ξαπλωμένοι πελεκημένοι κορμοὶ δένδρων, ποῦ ἐπρόκειτο νὰ κρατήσουν τὸ σύρμα κάποιου τηλεγράφου βουλγαρικοῦ.

Ἅπλωσε τὸ χέρι του καὶ ἐσήκωσεν ἕνα ὑπόδημα τεράστιο, ποῦ μόνον πόδι γίγαντος θὰ μποροῦσε νὰ τὸ φορέσῃ. Θὰ εἶχε χωρὶς ὑπερβολὴν μάκρος μισοῦ μέτρου καὶ πλάτος ἀνάλογον.

— Μωρὲ τί εἶνε τοῦτο ; — εἶπεν ὁ ταγματάρχης ἐνῷ τὸ ἐσήκωνεν ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια του. Οἱ στρατιῶται ποῦ εἶχαν μαζευθῆ γύρω του ἔβαλαν τὰ γέλια.

Ὁ ταγματάρχης ἐγελοῦσε καὶ αὐτὸς συγκλονιζόμενος ἐπάνω στὴ σέλλα του.

— Θὰ τό κρατήσω γιὰ νὰ τὸ βάλουμε στὴ αἴθουσα τῆς Στρατιωτικῆς Λέσχης, στὴν Ἀθήνα, ἂν ζήσουμε καὶ γυρίσουμε. Ποιὸς νὰ τὸ φοροῦσε !

Καὶ τὸ ἔδωσε στὸν ὑπηρέτη του γιὰ νὰ τὸ φορτώσῃ στὰ μεταγωγικά. Γύρω ἀπὸ τὸν ὑπηρέτη οἱ φαντάροι ἐχαχάριζαν.

— Βάλτο πατριώτη, στὸ νερὸ νὰ ἰδοῦμε ἂν πλέῃ !

— Μωρὲ μάτια μου ἐτοῦτο εἶνε ὑπερωκεάνιο !

— Πρακτορεῖο μεταναστεύσεων ἐδῶ ! Ἄλλος γιὰ τὴν Ἀμέρικα ! Περσεύουνε πεντακόσες θέσεις ἀκόμα !

— Τὸ χωράει, μωρέ, ἡ Τζιμπτράλτα (τὸ Γιβραλτὰρ γιὰ νὰ περάσῃ ;

Μὲ δυσκολίαν ὁ ὑπηρέτης τοῦ ταγματάρχου ἐγλύτωσεν ἀπὸ τὴν κύκλωσιν τῆς θορυβώδους εὐθυμίας τῶν φαντάρων καὶ ἐτράβηξε παράμερα μέσα ἀπὸ κάποιους θάμνους.

Ἐνύχτωνε τώρα, καὶ τὸ σύνταγμα κατηυλίσθη ἔξω ἀπὸ τὴ Λάσνιτσα, σ' ἕνα δάσος δρυῶν, εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ὁποίου ἀγκυροβόλησεν αἰσίως καὶ τὸ «ὑπερωκεάνιον».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ἡ κατάληψις τῆς Καβάλλας ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου,

Εἰς προηγούμενον κεφάλαιον ἀνεφέραμεν ὅτι ὁ ἐν Καβάλλᾳ παραμένον βουλγαρικὸς στρατὸς ἐγκατέλειψε τὴν πόλιν ταύτην.

Ἡ εἴδησις τηλεγραφηθεῖσα ἐν Θεσσαλονίκῃ δὲν ἐβεβαιοῦτο ἐπισήμως· τὴν ἐπομένην δὲ ἀνέγραψαν αὐτὴν αἱ εὐρωπαϊκαὶ καὶ ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες μετὰ πολλῆς ἐπιφυλακτικότητος.

Ἡ Καβάλλα ἡ ἀκμάζουσα εἰς ἐμπορικὴν καὶ κοσμικὴν κίνησιν, ἡ ἑλληνικωτάτη αὕτη Μακεδονικὴ πόλις, μὲ τὸν θεσπέσιον λιμένα της, μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κατοίκων της καὶ τὴν θερμὴν

αὐτὴν φιλοπατρίαν ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ σπεύσῃ νὰ ἀναγγείλῃ τὸ τόσον χαρμόσυνον γεγονὸς εἰς τὴν ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ δι' αὐτῆς εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ ἐν ἀρχῇ διαφημισθεῖσα εἴδησις περὶ ἀπαλλαγῆς τῆς πόλεως ταύτης ἐκ τοῦ βουλγαρικοῦ ἄγους δὲν ἐγένετο πιστευτή, ἐθεωρήθη δὲ μᾶλλον ὡς ἔχουσα βουλγαρικὴν τὴν πηγὴν διὰ λόγους ἀγνώστους.

Μία μόνον ὑπῆρχε ἄποψις παρέχουσα βάσιν εἰς τὴν δημοσιευθεῖσαν ἀνεπίσημον εἴδησιν καὶ αὕτη ἦτο ὁ κίνδυνος τὸν ὁποῖον διέτρεχον οἱ Βούλγαροι τῆς Καβάλλας ἐκ τῆς ταχείας προελάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, κίνδυνος ὅστις ἔθετε εἰς τὸν Καβάλλᾳ βουλγαρικὸν στρατὸν σκληρὰν τὴν πραγματικότητα, τῆς ἐπικειμένης καταλήψεως τῆς πόλεως καὶ τῆς αἰχμαλωσίας συγχρόνως ὅλων τῶν ἐν τῇ πόλει Βουλγάρων.

Ἐν τοσούτῳ ἡ εἴδησις ἐκεινη καίτοι οὐδαμόθεν ἐπιβεβαιωθεῖσα ἤρκεσεν ὅπως ἐνθουσιάσῃ τοὺς ἁπανταχοῦ Ἕλληνας, διότι ἡ κατάληψις τῆς Καβάλλας ἐθεωρεῖτο ἓν ἐκ τῶν κρυφίων πόθων τῆς Ἑλλάδος ἀπ' ἀρχῆς τοῦ πολέμου.

Δύο ἡμέραι παρῆλθον ἀπὸ τῆς κυκλοφορίας τῆς ἐν λόγῳ εἰδήσεως καὶ τὸ χαρμόσυνον ἄγελμα μεταδοθὲν διὰ τοῦ ἀσυρμάτου ἐκ τοῦ «Ἀβέρωφ» ἔφερεν ὡς γεγονὸς τετελεσμένον τὴν κατάληψιν τῆς Καβάλλας ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου.

Τὸ ραδιοτηλεγράφημα ἐκεῖνο ἀπέστειλεν αὐτὸς ὁ ναύαρχος κ. Παῦλος Κουντουριώτης πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν ἐν Ἀθήναις καὶ εἶχεν ὡς ἑξῆς.

Λεπτομέρειαι τῆς καταλήψεως.

Αἱ λεπτομέρειαι τῆς καταλήψεως τῆς Καβάλλας ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ἔχουν ὡς ἑξῆς.

Τὴν νύκτα τῆς 25ης πρὸς τὴν 26ην Ἰουνίου ὁ ἑλληνικὸς στόλος παραπλέων παρὰ τὰς Ἐλευθεράς, ἐπλησίασε πρὸς τὸν κόλπον τῆς Καβάλλας καὶ ἤρχισε νὰ περιφέρεται ἐκεῖ.

Κινήσεις τινὲς τοῦ στόλου ἐμαρτύρουν ὅτι πράγματι ἐπέκειτο

κατώπτευσις τῶν σημείων τοῦ λιμένος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο ὡς προπαρασκευὴ ἀποβάσεως καὶ καταλήψεως τῆς πόλεως.

Οἱ ἐν τῇ πόλει Βούλγαροι ὑποπτευθέντες τὰ μέλλοντα νὰ συμβῶσιν ἤρχισαν νὰ ἑτοιμάζωνται.

Αἱ προπαρασκευαί των ἦσαν τοιαῦται ὥστε ἔδιδον βάσιμον τὴν ὑπόνοιαν ὅτι μετ' οὐ πολὺ θὰ ἐγκατέλιπον τὴν πόλιν.

Πράγματι περὶ τὴν δείλην τῆς 26ης Ἰουνίου ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς συνεκεντρώθη εἰς σημεῖον τι ἐκτὸς τῆς πόλεως, ἀφοῦ ἐφρόντισε νὰ ἀπαγάγῃ ὡς ὁμήρους τὸν Ἕλληνα ἐπίσκοπον καὶ περὶ τοὺς τριάκοντα ἄλλους προκρίτους τῆς πόλεως.

*
* *

Οἱ κάτοικοι τῆς Καβάλλας ἀντιληφθέντες τὰς διαθέσεις τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου περὶ καταλήψεως καὶ φοβηθέντες σφαγὰς ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων ἐνεκλείσθησαν εἰς τοὺς οἴκους των ὡπλισμένοι.

Ἀγωνία καὶ τρόμος κατεῖχε τὰς καρδίας τῶν ἀτυχῶν ἐκείνων ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ὑπὸ βραχεῖαν βουλγαρικὴν κατοχὴν ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα.

Ἐκ τῶν ἡμικλείστων παραθύρων ἔφερον τὰ βλέμματα ἔξω πρὸς τὴν ἐρημωθεῖσαν πόλιν, καὶ ἄλλοτε παρηκολούθουν τὰς κινήσεις τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, ἄλλοτε δὲ τὰς κινήσεις τῶν Βουλγάρων.

Τὸ πᾶν ἐν τῇ πόλει ἐφαίνετο ἥσυχον καὶ τίποτε δὲν ἐδικαιολόγει φόβους ἐκρήξεως τραγικῶν γεγονότων.

Ἔρημοι οἱ δρόμοι καὶ ὁ λιμὴν παρουσίαζεν πόλιν εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ζωὴ εἶχε ταφῇ ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ τρόμου.

Ἀληθινὴ νεκρούπολις.

Μόνον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐνεφανίζετο Βούλγαρός τις κατάσκοπος, ὅστις ἀφοῦ ἔρριπτε βλέμμα ἀνήσυχον καὶ τρομαγμένον εἰς τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ἀπεσύρετο διὰ νὰ κρυβῇ εἰς τὴν καμπὴν στενωποῦ τινός.

Τὰ βλέμματα τῶν ἀγωνιώντων κατοίκων τῶν ὁρμητικῶς εἰς τοὺς οἴκους των κεκλεισμένων παρηκολούθουν μετὰ πολλῆς ἀνησυ-

χίας τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Βουλγάρου κατασκόπου μὲ προφανῆ πρόθεσιν νὰ ἀναγνώσωσιν εἰς τὴν μορφὴν αὐτοῦ τίνας δολίους καὶ καταχθονίους ἔκρυπτεν σκοπούς.

Ἡ δ ίλη παρήρχετο καὶ ἡ χρυσῆ ἀνταύγεια τοῦ δύοντος ἡλίου διεχύνετο μὲ μυστικὴν γαλήνην καὶ χάριν ἐπάνω εἰς τὰ γλυκᾶ νερὰ τῆς Καβάλλας καὶ ἐφώτιζε μελαγχολικὰ τὴν ἔρημον πόλιν, τὴν ἀσχάλλουσαν ἐπὶ τῇ ἐπικειμένῃ ἀπελευθερώσει αὐτῆς.

Ὁ ναύαρχος Κουντουριώτης ἠθέλησε τότε νὰ δώσῃ πέρας εἰς τὴν ἀγωνιώδη αὐτὴν κατάστασιν καὶ πρὸς τοῦτο ἐμηχανεύθη θαυμάσιον στρατήγημα.

Οἱ Βούλγαροι στρατιῶται τῆς Καβάλλας ἀνήρχοντο εἰς δύο χιλιάδας περίπου, πεντακόσιοι δὲ ἦσαν οἱ τῶν Ἐλευθερῶν.

Οἱ ἐν Καβάλλᾳ Βούλγαροι στρατιῶται εἶχον μεθ' ἑαυτῶν τέσσαρα πεδινὰ πυροβόλα καὶ ἰσάριθμα τοπομαχικά, τὰ ὁποῖα μετεφέρθησαν ἐξ Ἀδριανουπόλεως.

Τρία ἐπίσης τηλεβόλα καὶ ἰσάριθμα τοπομαχικὰ εἶχον τοποθετηθῆ ἐπί τινος λόφου τῶν Ἐλευθερῶν.

Τὰ δύο ἀντιτορπιλλικὰ «Λέων» καὶ «Λόγχη» διῆλθον διὰ τῶν Ἐλευθερῶν καὶ ἐβομβαρδίσθησαν ὑπὸ τῶν τριῶν τηλεβόλων τῶν Βουλγάρων.

Ὁ «Λέων» καὶ ἡ «Λόγχη» ἀπήντησαν εὐθὺς διὰ πυρὸς πυκνοῦ.

Τὸ ἕκτον βλῆμα τῶν τηλεβόλων τοῦ «Λέοντος» συστήματος Μπλέτλεμ ἐπέτυχε μίαν πυριτιδαποθήκην τῶν Βουλγάρων τὴν ὁποίαν ἀνετίναξεν εἰς τὸν ἀέρα.

Ἄλλη ὀβὶς ἔθεσεν ἐκτὸς μάχης τὸ ἓν τηλεβόλον.

Τότε οἱ Βούλγαροι τῶν Ἐλευθερῶν βλέποντες τὸ εὔστοχον πῦρ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων καθὼς καὶ τὸν κίνδυνον τὸν ὁποῖον διέτρεχον, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν πρὸς τὴν μεσόγειον χώραν.

Τὰ ἑλληνικὰ ἀντιτορπιλλικὰ ἄθικτα ἐντελῶς ἐπανῆλθον εἰς τὴν Θάσον.

*
* *

Ταὐχρόνως ἐκ Θεσσαλονίκης διετάχθησαν νὰ ἀποπλεύσωσιν

εὐθὺς διὰ Καβάλλαν καὶ ἐπίτακτα ἀτμόπλοια τὰ χρησιμοποιούμενα ὡς μεταγωγικὰ καὶ νὰ τεθῶσιν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ αυάρχου κ. Κουντουριώτου, ὅστις ὡς εἴπομεν ἐζήτησε ταῦτα διὰ ραδιοτηλεγραφήματος ἀπὸ τὴν διοίκησιν Θεσσαλονίκης.

Τὰ μεταγωγικὰ ἔφθασαν ἐκεῖ ἐγκαίρως ἀφοῦ ἀνέπτυξαν ταχύτητα μεγίστην,

Τότε ὁ Ἑλληνικὸς στόλος μετὰ τῶν μεταγωγικῶν ἤρχισαν νὰ διασχίζουν τὰ ὕδατα τῆς Καβάλλας ἀποτελοῦντα οὕτω μεγαλοπρεπῆ ἐπίδειξιν εἰς τὸν βουλγαρικὸν στρατόν.

Οἱ Βούλγαροι τότε κατελήφθησαν ὑπὸ τρόμου καὶ ὑπέθεσαν ὅτι εἰς τὰ μεταγωγικὰ ἐκεῖνα ὑπῆρχε ἑλληνικὸς στρατὸς ἕτοιμος πρὸς ἀπόβασιν, ἣν θὰ ἐξετέλει ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν τηλεβόλων τοῦ «Ἀβέρωφ».

Βλέποντες λοιπὸν οἱ Βούλγαροι ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀντιστῶσιν εἰς τὴν ἀπόβασιν τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων καὶ νὰ ματαιώσωσιν αὐτήν, ἐξ ἄλλου δὲ φοβούμενοι μήπως ὑποστῶσι κύκλωσιν καὶ ἀποκλεισμὸν ἀπὸ τὸν ἐκ Σερρῶν προελαύνοντα ἑλληνικὸν στρατὸν ὁπότε ἡ αἰχμαλωσία θὰ ἦτο ἀναπόφευκτος ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν πολύτιμον καὶ πολυπόθητον πόλιν καὶ νὰ φύγωσι μακρὰν αὐτῆς.

Ἐπῆλθεν ἡ νὺξ τῆς ἡμερας ἐκείνης καὶ ἡ ὡραία πόλις ἡ στολίζουσα τὸ Αἰγαῖον ὡς ἀδάμας, διετέλει ἐν τῇ αὐτῇ πάντοτε ἀγωνίᾳ.

Οἱ δρόμοι ἦσαν ἀκόμη ἔρημοι ἡ δὲ ἐπελθοῦσα νὺξ ηὔξανε τὴν μελαγχολίαν τῆς ἐρημίας.

Ἀλλ' ὑπὸ τὴν σιγὴν ἐκείνην, ὑπὸ τὴν μυστηριώδη ἐκείνην ἀγωνίαν συνετελεῖτο τὸ μέγα γεγονὸς τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς καλλιμόρφου νύμφης τοῦ Αἰγαίου.

Κἄπου κἄπου, τὴν νυκτερινὴν γαλήνην διέκοπτε καὶ ἀνετάρασσεν ὁ τριγμὸς ἀνοιγομένου παραθύρου ἀπὸ τὸ ἡμίφως τοῦ ὁποίου ἐπρόβαλεν ἡ σιλουέττα ἀγωνιῶντος οἰκοδεσπότου, ἐρευνῶντος ἐν τῷ σκότει ὅπως ἀνακαλύψῃ τὴν παρουσίαν συμπολίτου του τολμηροτέρου παρὰ τοῦ ὁποίου νὰ πληροφορηθῇ εἰς ποῖον σημεῖον εὑρίσκοντο τὰ πράγματα.

'Εν τοσούτῳ οἱ Βούλγαροι δὲν εἶχον ἐγκαταλείψῃ ἀκόμη τελείως τὴν πόλιν.

Ὅλαι αἱ κινήσεις των ἐπρόδιδον ὅτι εἶχον λάβει τελειωτικὴν ἀπόφασιν νὰ ἀποχωρήσουν, ἄγνωστον ὅμως διατί τὴν ἀπόφασίν των ἐκείνην δὲν εἶχον ἐκτελέσει μέχρι τῆς νυκτός.

Φαίνεται ὅτι ἀνέμενον τὴν νύκτα ἵνα ἡ φυγή των γίνῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ σκότους.

Περὶ τὴν 10ην ὥραν τῆς νυκτὸς τὰ πέντε μεταγωγικὰ ἐπλησίασαν τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν τῆς πόλεως, ταυτοχρόνως δὲ ὁ ναύαρχος συνεκέντρωσε διὰ προβολέων μεγαλοπρεπῆ χείμαρρον φωτὸς πρὸς τὸ σημεῖον ὅπου ὑπῆρχον οἱ Βούλγαροι.

*
* *

Τότε ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς θαμβωθεὶς καὶ ὑπὸ τρόμου καταληφθεὶς ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πόλιν τὸ ταχύτερον, διότι ἐπείσθη πλέον ἀδιστάκτως ὅτι οἱ προβολεῖς διευθύνοντο πρὸς τὴν ἀκτὴν ἵνα συντελεσθῇ ἡ ἀποβίβασις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

'Εφρόντισαν ὅμως νὰ φύγωσι κατὰ τρόπον ἐντελῶς μυστηριώδη καὶ ἱεροκρυφίως.

Διὰ τοῦτο κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην οὐδεὶς ἀντελήφθη τὴν ἀποχώρησιν τῶν Βουλγάρων ἡ δὲ πόλις διῆλθε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νύκτα ἀγωνιώδη.

Οἱ Βούλγαροι ἐν τῇ φυγῇ των ἐγκατέλειψαν περὶ τὰ πεντακισχίλια ὅπλα, ὅλα τὰ πυρομαχικὰ τοῦ πυροβολικοῦ των καὶ ἕνα προβολέα ὅστις εἶχε χρησιμοποιηθῇ κατὰ τὴν μάχην τῆς 'Αδριανουπόλεως.

'Εντεῦθεν λοιπὸν ἐπάγεται ὅτι οἱ βούλγαροι ἔφυγον διὰ νυκτὸς ἐγκαταλείψαντες τὰ πάντα, διότι ἐφοβήθησαν μήπως τὰ μεταγωγικὰ ἀπεβίβαζον μεγάλας ἑλληνικὰς δυνάμεις.

Φαίνεται ὅμως ὅτι καὶ ὁ στόλαρχος δὲν ἀντελήφθη κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν βουλγάρων ἐκ τῆς πόλεως.

Καθ' ὅλην τὴν νύκτα ἐκείνην οἱ ἠλεκτρικοὶ προβολεῖς τῶν

πλοίων κατηύγαζον δι' ἀπλέτου φωτὸς τὴν πολυπαθῆ πόλιν ἥτις ἐξηκολούθει νὰ παραμένῃ ἐν τῇ ἀπολύτῳ σιγῇ καὶ ἐρημίᾳ.

Τὴν πρωίαν τῆς ἐπομένης Τοῦρκος τις λεμβοῦχος, ὅστις παρηκολούθει καθ' ὅλην τὴν νύκτα τὰς κινήσεις τῶν Βουλγάρων καὶ εἶχεν ἀντιληφθῆ τὴν ἀποχώρησιν αὐτῶν ἐκεῖθεν, ἔσπευσεν εὐθὺς μὲ τὴν πρώτην χαραυγήν, τοῦ λυκόφωτος νὰ εἰσέλθῃ ἐπὶ τῆς λέμβου του καὶ νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ «Ἀβέρωφ».

Ἡ Καβάλλα ἦτο βυθισμένη μέσα εἰς τὴν γαλήνην τοῦ πρωινοῦ ὕπνου.

Ὁ Τοῦρκος λεμβοῦχος κοπηλατῶν μετὰ δυνάμεως καὶ ταχύτητος κατώρθωσε νὰ φθάσῃ ἓν τῶν ἀντιτορπιλλικῶν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου καὶ νὰ ἀναγγείλῃ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς Καβάλλας.

Πάραυτα ὁ διοικητὴς τοῦ ἀντιτορπιλλικοῦ εἰδοποίησε τὸν στόλαρχον, ὅστις διέταξε πάλιν τὴν «Δόξαν» καὶ τὸν «Πάνθηρα» νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν λιμένα τῆς Καβάλλας καὶ νὰ καταλάβωσιν αὐτὴν ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων.

Πράγματι τὰ δύο ἑλληνικὰ ἀντιτορπιλλικὰ ἔθεσαν πρύμναν πρὸς τὸν ὡραῖον κόλπον καὶ ὑπὸ τὸ φαιόχρουν φῶς τοῦ λυκαυγοῦς εἰσήρχετο μεγαλοπρεπῶς εἰς αὐτόν, μὲ τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν ἐπὶ τοῦ πρωραίου ἱστοῦ ὑπερηφάνως ἀνεμιζομένη ἀπὸ τὴν πρωινὴν πνοὴν τῆς ποντιάδος αὔρας.

Εὐθὺς ἐγένετο ἡ ἀπόβασις εἰς τὴν προκυμαίαν καθ' ἣν ὥραν ἡ πόλις διετέλει ἀκόμη ὑπὸ τὴν γλυκύτητα τοῦ πρωινοῦ ὕπνου.

Δώδεκα στρατιῶται Βούλγαροι ἐγκαταλειφθέντες ἐκεῖ καὶ μὴ προλαβόντες νὰ φύγωσι συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι καὶ ἀπεστάλησαν εἰς τὴν ἀπέναντι νῆσον Θάσον.

* * *

Εὐθὺς τότε οἱ ὀλίγοι πρωινοὶ διαβάται ἔτρεξαν πρὸς τοὺς ναοὺς καὶ ἤρχισαν δαιμονιώδη κωδωνοκρουσίαν, ἥτις ἀφύπνισε τοὺς κατοίκους.

Ἀλλόφρονες καὶ ἔξαλλοι μὲ τὰ ἀποτυπώματα τοῦ ὕπνου ἀκόμη

ἀφυπνίζοντο οἱ κάτοικοι ἐπήδων ἐκ τῶν κλινῶν των καὶ ἔσπευδον νὰ ἀνοίξωσι τὰ παράθυρα τῶν οἰκιῶν των.

Μὲ νυκτερινὴν ἀκόμη περιβολὴν ἐθεάθησαν τινὲς εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ μὲ τὴν κόμην ἀτημέλητον.

Θύραι καὶ παράθυρα ἠνοίγοντο καὶ ζητωκραυγαὶ ἠκούοντο πανταχόθεν.

Μορφαὶ πελιδναί, γέροντες διελθόντες ὁλόκληρον τὴν ζωήν των ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς δουλείας, ἄνδρες, γυναῖκες, νέοι καὶ νεάνιδες ὅλοι μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐχαιρέτων τὴν ἀνατολὴν τῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν ἀπ' αἰώνων δούλην πόλιν των.

Ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν κωδώνων καὶ τοὺς κρότους τῶν πυροβολισμῶν, ὑπὸ τὰς ἰαχὰς τῆς ἐθνικῆς ὑπερηφανείας καὶ τὰς μυριοστόμους ζητωκραυγὰς ἡ κυανόλευκος ὑψώθη ὑπερήφανος ἐπὶ τοῦ διοικητηρίου, καταβιβασθείσης τῆς βουλγαρικῆς σημαίας.

Εἶνε ἀληθῶς ἀπερίγραπτος ἡ φρενῖτις ἥτις κατέλαβε τοὺς κατοίκους τῆς Καβάλλας ὅταν εἶδον τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν κυματιζομένην εἰς γόητας καὶ μεγαλοπρεπεῖς κυματισμοὺς μὲ πλαίσιον τὸν γλαυκὸν διαυγῆ οὐρανὸν ἄνωθεν καὶ τὴν ἐλαφρῶς κυματιζομένην θάλασσαν τοῦ θαυμασίου κόλπου.

Εὐθὺς ὁ τηλέγραφος ἀνήγγειλεν εἰς τὸ Πανελλήνιον καὶ εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ κέντρα τὴν ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου κατάληψιν τῆς Καβάλλας καὶ τὴν φυγὴν τῶν Βουλγάρων ἐκ τῆς πόλεως.

*
* *

Τὴν ἑπομένην ἡμέραν ὁ ναύαρχος κ. Κουντουριώτης ἐξῆλθεν εἰς τὴν προκυμαίαν τῆς Καβάλλας ὅπου νέα ἐκδήλωσις ἐθνικοῦ πανηγυρισμοῦ ἐκ μέρους τῶν κατοίκων ἔλαβε χώραν.

Οἱ κάτοικοι ἐξῆλθον πανοικεὶ καὶ συνεκεντρώθησαν κατὰ μῆκος τῆς παραλίας μετὰ σημαιῶν καὶ λαβάρων ἵνα ὑποδεχθῶσι τὸν ἔνδοξον ἀρχηγὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, ἥτις μετὰ τόσους ἐνδόξους θριάμβους ἀπεβιβάζετο εἰς τὴν Ἑλληνικωτάτην πόλιν των κομιστὴς τῆς ἀπ' αἰώνων ποθητῆς ἐλευθερίας τὴν ὁποίαν οἱ Καβαλ-

λιῶται διετήρησαν ἀνέκαθεν ὡς ἐθνικὴν ἱερὰν παρακαταθήκην.

Ἡ ἐλευθερία εἰς τὴν ὡραίαν αὐτὴν πόλιν τῆς Μακεδονικῆς παραλίας διεφυλάχθη ὡς γλυκύτατον ὄνειρον τὸ ὁποῖον ἐγαλούχησεν ὅλας τὰς γενεὰς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ βαρὺς ζυγὸς ἐσκίασε τὴν Ἑλληνικωτάτην αὐτὴν ἑστίαν τῆς Μακεδονίας.

Ἀληθὴς πανζουρλισμός, ἕνα πραγματικὸν πανδαιμόνιον, ἀληθὴς ἀλλοφροσύνη χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ, νικῶν ἀπερίγραπτος συλλήβδην, ἐξετυλίχθη ἐκεῖ εἰς τὴν ἀμμώδη ἔκτασιν τῆς γραφικῆς παραλίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἤρεμον καὶ ἁρμονικὸν κυλᾷ τὸ κῦμα.

Οἱ κάτοικοι ὅλοι Ἕλληνες — Βούλγαρος δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν Καβάλλαν — δακρύοντες ἔσπευδον νὰ ἀσπασθῶσι τὴν τετιμημένην χεῖρα τοῦ ναυάρχου ὅστις ὠχρὸς ἐκ συγκινήσεως ἐχαιρέτα καὶ ἐξεδήλου τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ.

Καὶ ὅτε ὁ ναύαρχος διηυθύνθη κατόπιν εἰς τὸ διοικητήριον ὅλος ἐκεῖνος ὁ ὠκεανὸς τοῦ κόσμου ἠκολούθησεν ὄπισθεν ἀποτελέσας μεγαλοπρεπῆ καὶ ὀγκώδη διαδήλωσιν, ζητωκραυγάζων ὑπὲρ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου.

Ἡ πόλις ὁλόκληρος παρουσίασε τότε μεγαλοπρεπὲς θέαμα.

Ἀπὸ τοὺς ἐξώστας τῶν οἰκιῶν ὑψώθησαν αἱ ἑλληνικαὶ σημαῖαι, οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν ἀνήγγελλον μὲ ἀδιαλείπτους κωδωνοκρουσίας τὴν ἀνατολὴν τῆς μεγάλης ἡμέρας, κρότοι πυροβόλων ἐδόνουν διαρκῶς τὸν ἀέρα καὶ τὸ πᾶν διετέλει ἐν πανηγυρισμῷ συναγερμῷ.

Ὅμιλοι νέων περιήρχοντο τὴν πόλιν ᾄδοντες ἐθνικὰ ᾄσματα καὶ σείοντες μικρὰς ἑλληνικὰς σημαίας, οἱ ἐξῶσται τῶν οἰκιῶν κατάμεστοι κυριῶν καὶ δεσποινίδων μὲ ὀφθαλμοὺς πλήρεις δακρύων, παιδία ἀλλόφρονα καὶ αὐτὰ διεδήλουν μὲ ζωηρὰς ζητωκραυγὰς τὸν ἐνθουσιασμόν των.

*
* *

Τῆς χαρᾶς αὐτῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ γενικοῦ πανηγυρισμοῦ, δὲν ὑστέρησαν οἱ Τοῦρκοι κάτοικοι τῆς Καβάλλας.

Κατενθουσιασμένοι διὰ τὴν ἀπαλλαγήν των ἀπὸ τυραννικὸν κυρίαρχον, ἐζητωκραύγαζον μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ἐπιτροπὴ δὲ ἐξ αὐτῶν ἔσπευσεν εὐθὺς νὰ ὑποβάλῃ τὰ συγχαρητήρια τῶν Ὀθωμανῶν εἰς τὸν ναύαρχον Κουντουριώτην καὶ νὰ δηλώσωσιν εἰς αὐτὸν ὑποταγὴν εἰς τοὺς ἑλληνικοὺς νόμους.

Κατανυκτικὴ ἐψάλη ἐν τέλει δοξολογία εἰς τὴν ὁποίαν πλὴν τῶν κατοίκων παρέστη καὶ ὁ ναύαρχος Κουντουριώτης μετὰ τοῦ ἐπιτελείου του καὶ ὅλων τῶν ἀξιωματικῶν.

Τὴν γενικὴν χαρὰν ἐμετρίαζεν ὅμως ἡ ἀνησυχία περὶ τῆς τύχης τοῦ ἐπισκόπου Μυραίων καὶ τῶν τριάκοντα ἄλλων προκρίτων τοὺς ὁποίους οἱ Βούλγαροι ἀπήγαγον ὡς ὁμήρους.

Εὐθὺς κατόπιν τμῆμα πεζοναυτῶν ἐξῆλθεν εἰς καταδίωξιν τῶν βουλγάρων κομιτατζήδων τῶν διεσπαρμένων εἰς τὰ περίχωρα τῆς πόλεως.

Ἡ καταδίωξις ὑπῆρξε σύντονος καὶ λίαν ἀποτελεσματική.

Ἐν διαστήματι βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος, ὁλόκληρος ὁ περὶ τὴν Καβάλλαν χῶρος ἐξεκαθαρίσθη τελείως ἀπὸ τῆς ἀπαισίας αὐτῆς μάστιγος τῶν βουλγάρων κομιτατζήδων, καὶ οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων ἐκείνων ἀνεκουφίζοντο καὶ εὐλόγουν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἀπολύτρωσίν των.

Εὐθὺς μετὰ τὴν δοξολογίαν ὁ ναύαρχος Κουντουριώτης ἐνεκατέστησεν ἀρχὰς εἰς τὴν πόλιν ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων.

Διοικητὴς διωρίσθη ὁ πλωτάρχης κ. Κριεζῆς, ὅστις ἀναλαβὼν τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, ἐκήρυξε τὴν πόλιν ἐν καταστάσει πολιορκίας καὶ ἐδήλωσεν ὅτι ὑπὸ τὴν αἰγῖδα τῶν ἑλληνικῶν νόμων πάντες οἱ κάτοικοι ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκεύματος θεωροῦνται ἴσοι, καὶ ἡ δικαιοσύνη θὰ κατανέμεται ἐπίσης ἐξ ἴσου.

Τὰς δηλώσεις ταύτας τοῦ κ. Κριεζῆ ὑπεδέχθησαν μετὰ ἀλη-

θοῦς ἐνθουσιασμοῦ καὶ οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Τοῦρκοι κάτοικοι τῆς Καβάλλας, οἵτινες εἰς ἔνδειξιν τῆς εὐχαριστήσεώς των ἐζητωκραύγαζον ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.

Οὕτω συντελεσθείσης τῆς καταλήψεως τῆς πόλεως ταύτης καὶ ἀποκατασταθείσης τῆς τάξεως ἐν αὐτῇ, οἱ κάτοικοι ἐπανέλαβον τὰς ἐργασίας των ἥσυχοι τώρα καὶ ἐνθουσιασμένοι διὰ τὴν θείαν συγκατάβασιν, τὰ καταστήματα ἠνοίχθησαν, αἱ ὁδοὶ παρουσίασαν τὴν συνήθη αὐτῶν κίνησιν καὶ ἡ πόλις ὁλόκληρος παρουσίασε τὴν ὄψιν τῆς προόδου καὶ τῆς εὐνομίας.

Εὐθὺς κατόπιν ὁ ναύαρχος κ. Κουντουριώτης διὰ ραδιοτηλεγραφήματος αὐτοῦ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἀνήγγειλε τὴν ἐγκατάστασιν τῶν ἀρχῶν ἐν Καβάλλα καὶ τὴν κατάληψιν αὐτῆς ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων.

Τὸ ραδιοτηλεγράφημα ἐκεῖνο ληφθὲν τὴν νύκτα τῆς 27ης Ἰουνίου, ἐδόθη τὴν ἑπομένην πρὸς δημοσίευσιν εἶχε δὲ ὡς ἑξῆς.

*
* *

Ἐξ «Ἀβέρωφ» τῇ 27ῃ Ἰουνίου

Ὥρα 5 καὶ 30′ μ. μ.

«Σήμερον ἐπισήμως προεκηρύχθη ἡ κατάληψις τῆς Καβάλλα. Διωρίσθη διοικητὴς ταύτης ὁ πλωτάρχης κ. Κριεζῆς, ὅστις ἐγκατέστησεν ἀρχάς, ἐκαθαρίσαμεν τὰ περίχωρα ἀπὸ τοὺς κομιτατζῆδες καὶ ἱκανοὺς Βουλγάρους στρατιώτας ἀδεσπότους. Ὁ ἐνθουσιασμὸς εἶνε μέγιστος. Οἱ Τοῦρκοι συμμετέχουσι πλήρης αὐτοῦ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

....

Ἡ πόλις τῆς Καβάλλας,—Οἱ κάτοικοι.—Αἱ καλλοναί της.

Εἰς τὴν Καβάλλαν ὑπάρχουν τρεῖς φυλαί.

Ἡ Ἑλληνική, ἡ Τουρκικὴ καὶ ἡ Ἰσραηλιτική.

Οἱ Βούλγαροι ἐπεχείρησαν κατὰ τὸ 1905 νὰ ἐγκαταστήσουν μερικοὺς ἐμπόρους των διὰ νὰ εὑρίσκουν προστασίαν καὶ ἀσφάλειαν οἱ κομητατζῆδες.

Τὸ ὄνειρόν των ἦτο νὰ φθάσουν εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἡ Βουλγαρικὴ λοιπὸν κοινότης εἰς τὴν Καβάλλαν ἦτο ἀπαραίτητος.

Ἔφθασαν ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μακεδονίας 3—4 ἔμποροι καπνῶν.

Ἤνοιξαν γραφεῖα καὶ ἐδέχοντο ἐπισκέπτας ἀπὸ τὸ διαμέρισμα τῶν Σερρῶν, κομητατζῆδες, οἱ ὁποῖοι ἔφερναν μαζῆ των μικροπωλητὰς διαφόρων γλυκισμάτων τοῦ δρόμου ἐργάταθ τοῦ καπνοῦ.

Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Καβάλλαν σιγὰ-σιγὰ ἤρχισε νὰ γίνεται λόγος περὶ Βουλγάρων.

Αἱ Τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἐφυλάκιζαν ἐνίοτε τοὺς ὑπόπτους καὶ κατόπιν τοὺς ἀπέλυον. Αὐτὸ ἐζήτουν καὶ αὐτοί. Νὰ γίνεται λόγος περὶ Βουλγάρων εἰς τὴν Καβάλλαν.

Καὶ τὸ ἐπέτυχαν.

Εἰς διάστημα δύο ἐτῶν ἡ πόλις εἶχε καταπλημμυρήσει ἀπὸ Βουλγάρους.

Ἔξωθεν τῆς πόλεως, εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας, ἵδρυσαν ἓν ἐργοστάσιον κεραμιδιῶν.

Νέαν φωλεὰν κακούργων.

Κατέφευγον ἐκεῖ τὴν ἡμέραν καί τὸ βράδυ εἰσήρχοντο εἰς τὴν πόλιν.

Τὸ Ἑλληνικὸν κέντρον καὶ μερικοὶ ἐκ Καβάλλας ὁμογενεῖς ἀπεφάσισαν νὰ ξεκαθαρίσουν τὰ βρωμερά αὐτὰ στοιχεῖα.

Εἰς διάστημα τριῶν μηνῶν Βουλγαρικὸν ποδάρι δὲν εἶχε μείνει εἰς τὴν Καβάλλαν,

Τὴν τελευταίαν ἐκκαθάρισιν ἔκαμεν ὁ ναύαρχος Κουντουριώτης,

Ἡ Καβάλλα εἶνε κτισμένη εἰς μέρος πετρῶδες, ἀνώμαλον. Τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον ὑπερτερεῖ κατὰ πολὺ τοῦ ἰσραηλιτικοῦ καὶ τουρκικοῦ. Εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τῆς πόλεως ὑπάρχει φρούριον ἐνετικὸν καὶ κάτωθεν αὐτοῦ ἡ τουρκικὴ συνοικία.

Οἱ δρόμοι εἶνε στρωμένοι μὲ πέτρες· τὰ περίφημα τουρκικὰ καλντερίμια ὅπως λέγουν. Ἡ Καβάλλα δὲν ἔχει οὔτε φυσικόν, οὔτε τεχνικὸν λιμένα. Τὸν χειμῶνα τὰ πλοῖα μὲ δυσκολίαν προσεγγίζουν.

Διηγοῦνται ὅτι ὁ Μεμὲτ Ἀλῆς ἐπρότεινεν εἰς τοὺς Τούρκους νὰ τοὺς κατασκευάσῃ τὸν λιμένα δι' ἐξόδων του. Οἱ σοφοὶ Δερβισάδες ἀντέστησαν καὶ ἐζήτησαν ἀντὶ τοῦ λιμένος ἕνα τεμπελχανᾶν.

Ὁ Μεμὲτ Ἀλῆς δὲν ἀντέστη καὶ εἰς τὴν γενέτειράν του κατεσκεύασε τὸν περίφημον τεμπελχανᾶν. Σήμερον δὲν ὑπάρχει εὐτυχῶς τεμπελχανᾶς, μετεβλήθη εἰς οἰκονομικὸν συσσίτιον τῶν πτωχῶν οἰκογενειῶν.

*
* *

Ἀπὸ τὴν Καβάλλαν ποτὲ δὲν λείπουν οἱ ξένοι. Τὸ ἐμπόριον τῶν καπνῶν εἶνε ἡ ζωὴ τοῦ τόπου. Ὑπολογίζεται ὅτι εἰσέρχονται κατ' ἔτος ἑξήκοντα ἑκατομμύρια φράγκων.

Ὑπάρχουν παμμέγιστα ἐργοστάσια καπνῶν, ὅπως π. χ. τῶν Βίξ, τὰ Ἀμερικανικά, τῶν Ἀδελφῶν Φέσσα, Βούλιογλου, Κωνσταντινίδου, Ζάχου καὶ ἄλλα διαφόρων ὁμογενῶν.

Τὸ ὑποκατάστημα τῆς Ἀθηναϊκῆς Τραπέζης καὶ ἡ τοῦ κ. Πρωτοπαπᾶ παρέχουν πλείστας ἐκδουλεύσεις καὶ εὐκολίας εἰς τὸν ἐμπορικὸν κόσμον.

Ἐν Καβάλλᾳ ἐκδίδεται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Νεοτουρκικοῦ συντάγματος ἡ ἑλληνικὴ ἐφημερὶς «Σημαία» ὑπὸ τοῦ κ. Μιχαὴλ Ντόκου, τὴν ὁποίαν οἱ πρώην σύμμαχοί μας Βούλγαροι ἔπαυσαν ἐσχάτως διότι δὲν ἐγράφετο εἰς... βουλγαρικὴν γλῶσσαν.

Οἱ Καβαλλιῶται εἶνε φιλόμουσοι εἰς βαθμὸν ἀπερίγραπτον.

Ἔχουν δύο θέατρα, ἓν χειμερινὸν διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ κ. Θεοδώρου Ἀποστολίδου, καὶ ἓν θερινὸν ὑπὸ τοῦ κ. Ἀθηνοδώρου, Ἀθηναίου.

Ἐκτὸς αὐτῶν εἰς τὸ ἐξοχικὸν καφενεῖον Τσικέλλα παίζει τὸ καλοκαῖρι ὀρχήστρα Γερμανική, ἄριστα κατηρτισμένη.

Ὁ μακαρίτης Χρηστομᾶνος ἐπεσκέφθη μὲ τὸν θίασόν του τὴν Καβάλλαν τὸν χειμῶνα τοῦ 1902. Ἔμεινε κατενθουσιασμένος μὲ τὴν ὑποδοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κόσμου διὰ τὸ θέατρον.

*
* *

Εἰς τὸν λιμένα Καβάλλας προσεγγίζουν τακτικώτατα τὰ ἀτμόπλοια Πανταλέοντος Χατζῆ-Δαούτ, Αὐστριακά, Ρωσσικά, Γαλλικά, ἐνίοτε δὲ καὶ Ἰταλικά.

Λειτουργοῦν δύο ξένα ταχυδρομεῖα, τὸ Αὐστριακὸν καὶ τὸ Ρωσσικόν.

Μέσον τῶν ταχυδρομείων αὐτῶν ὁ ἑλληνικὸς κόσμος ἐδιάβαζεν ἐφημερίδας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκικῆς κακοδαιμονίας.

*
* *

Ἡ νεολαία τῆς Καβάλλας ἔπαιξε σπουδαῖον ρόλον κατὰ τὸν αἱματηρὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα. Τὸ μαχαῖρι των πολλὲς φορὲς ἐβυθίσθη εἰς βουλγαρικὰ στήθη καὶ ἐματαίωσε τὰ σχέδια τῶν κομιτατζήδων.

Ὁ ὑποπλοίαρχος τοῦ «Ἀβέρωφ» κ. Μαυρομιχάλης διετέλεσε κατὰ τὸ 1907—1908 γραμματεὺς τοῦ ἑλληνικοῦ προξενείου ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Μαυρομμάτης.

Εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν πόλιν διάγει βίον ἥσυχον ὁ γηραιὸς

ποιητὴς καὶ καπνέμπορος κ. Κωνσταντινίδης. Ἔχει γράψει ποιήματα ἐθνικά, τὰ ὁποῖα δὲν ἐδημοσιεύθησαν ποτέ.

Εἶνε γραμμένα μὲ δύναμιν καὶ πόνον πατριωτικόν, ὅσοι δὲν ηὐτύχησαν νὰ τ' ἀκούσουν συνεκινήθησαν καὶ ἐδάκρυσαν.

Ὁ γηραιὸς ποιητὴς ἦτο πάντοτε ὁ ἐκλεκτὸς ρήτωρ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου.

Τότε μόνον ὁ πολὺς κόσμος ἤκουε μερικοὺς στίχους του εἰς τὸ ἑλληνικὸν προξενεῖον.

*
* *

Ἡ Καβάλλα ἔχει πέντε δημοτικὰ σχολεῖα, ἓν ἑλληνικὸν γυμνάσιον καὶ δύο Παρθεναγωγεῖα.

Μέσα ἐκεῖ ἡ ἑλληνικὴ νεολαία ἔπαιρνε πάντοτε τὴν ἐθνικὴν τροφήν, οἱ διδάσκαλοι, παρὰ τὴν ἐπίβλεψιν καὶ τὰς ἀπειλὰς τῶν Τούρκων ἔκαμναν τὸ καθῆκόν των καὶ ἐδίδασκον τοὺς μαθητὰς τὰ κατορθώματα τῶν ἡρώων τοῦ 1821.

*
* *

Ἡ Καβάλλα δὲν συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου. Ὑπάρχει μόνον ἁμαξιτὴ ὁδὸς μέχρι Δράμας καὶ ἡ συγκοινωνία ἐκτελεῖται διὰ λεωφορείων καὶ ἁμαξῶν.

Ὁ νῦν Μητροπολίτης Δεβρῶν καὶ Βελεσσῶν, κατὰ τὸ 1906, ἀρχιμανδρίτης Καβάλλας, εἶχεν ἔλθει ἐνταῦθα εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας.

Ἐντὸς τοῦ Σταδίου τὸν συνέστησαν εἰς τὴν Α. Β. Υ. τὸν πρίγκηπα Νικόλαον.

Ὁ πρίγκηψ τοῦ εἶπε.

— Τί κάνετε ἐσεῖς ἐκεῖ κάτω ;

— Σᾶς ἀναμένομεν, πρίγκηψ, ἀπήντησεν ὁ ἐκλεκτὸς ρασοφόρος.

Ὁ πρίγκηψ Νικόλαος πρέπει νὰ ἱκανοποιήσῃ τώρα τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀρχιμανδρίτου. Νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν νέαν ἑλληνικὴν πόλιν.

Οἱ ἀνιχνευταὶ ἱππεῖς διὰ σημάτων καθίστων γνωστὰς τὰς ἀνακαλύψεις των εἰς τὸ κύριον σῶμα τοῦ στρατοῦ.

Διὰ μέσου τῶν τορπιλλῶν.

Ὁ κόλπος τῆς Καβάλλας εἶνε διπλοῦς· εἰς μέγα καὶ μικρὸν σχῆμα, εἰς τέταρτον καὶ δέκατον ἕκτον.

Ὁ κυρίως καλούμενος κόλπος τῆς Καβάλλας ἀρχίζει ἀπὸ τὸν λιμένα τῶν Ἐλευθερῶν, ἀκριβῶς ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Βρασίδα καὶ λήγει εἰς τὴν προεκτεταμένην ἄκραν τῆς Κεραμωτῆς.

Ὁ κόλπος αὐτὸς ἔχει ἄνοιγμα εἴκοσι ἓξ περίπου χιλιομέτρων καὶ εἶνε ἐντελῶς ἐκτεθειμένος εἰς τοὺς νοτίους ἀνέμους.

Ὁ δεύτερος κολπίσκος. εἰς τὴν ἀριστερὰν ἄκραν τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται ἡ Καβάλλα, ἔχει ἄνοιγμα δύο μόνον χιλιομέτρων.

Ποῦ λοιπὸν ἐτοποθέτησαν οἱ Βούλγαροι τὰς τορπίλλας, ἐπὶ τῆς μεγάλης γραμμῆς τοῦ πρώτου κόλπου, προφυλάσσοντες συγχρόνως Καβάλλαν καὶ Ἐλευθεράς, ἢ εἰς τὴν μικρὰν γραμμὴν τοῦ κολπίσκου ; Ἐντελῶς ἄγνωστον.

Αἱ τορπίλλαι ἐτοποθετήθησαν νύκτα ἀπὸ Εὐρωπαῖον καὶ ὁ Εὐρωπαῖος αὐτὸς ἔφυγεν.

Οὐδεὶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἴδῃ, ἀφοῦ, μάλιστα, κατὰ τὸν τελευταῖον μῆνα δὲν ἐπετρέπετο εἰς τοὺς κατοίκους ἡ κυκλοφορία πέραν τῆς ἕκτης ἑσπερινῆς.

*
* *

Αἱ τοποθετηθεῖσαι τορπίλλαι ἦσαν τριάντα ἑπτά. Ὅταν μία μόνη εἶνε ἱκανὴ νὰ θρυμματίσῃ ἕνα θωρηκτὸν τῆς δυνάμεως τοῦ «Πετροπαυλόσκη» αἱ τριάντα ἑπτὰ εἶνε ἱκαναὶ νὰ ἐνσπείρουν τὸν τρόμον.

Ἄλλως τε, ἔχομεν ὅλα τὰ τελευταῖα διδάγματα τῆς πείρας.

Ἀπὸ πέρυσι, τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς ἐποχήν, θρηνοῦμεν θύματα τορπιλλῶν.

Ἐν τούτοις ὁ Ἕλλην εἶνε τρομερὸς ναυτικός. Τίποτε δὲν εἶνε ἱκανὸν νὰ τὸν φοβίσῃ.

Ὁ πλοίαρχος θὰ διηυθύνετο κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν Καβάλλαν,

λαμβάνων μόνος του ὅλας τὰς προφυλάξεις τὰς ὁποίας αὐτὸς ἐνόμιζεν ὅτι ἔπρεπε νὰ λάβῃ διὰ νὰ διασχίσῃ αἰσίως τὰς τορπίλλας. Ἦτο τὸ πρῶτον βαρὺ πλοῖον τὸ ὁποῖον θὰ εἰσήρχετο εἰς τὴν Καβάλλαν.

Ἀλλ' ἐπὶ τῆς «Σοφίας» ὑπάρχουν καὶ 150 ναῦται ὑπὸ τὸν ὑποπλοίαρχον κ. Λούντραν, οἱ ὁποῖοι, πολεμήσαντες γενναιότατα εἰς τὴν Γευγελῆν καὶ ἀποκρούσαντες μαζὺ μὲ ἄλλους συναδέλφους των τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ξηρᾶς δέκα χιλιάδας περίπου Βουλγάρους τακτικοὺς καὶ ἀτάκτους, μετέβαινον τώρα εἰς τὴν Καβάλλαν διὰ ν' ἀποτελέσουν τὴν πρώτην, ὁπωσδήποτε ἰσχυρὰν δύναμιν τῆς πόλεως.

Ὁ ὑποπλοίαρχος κ. Λούντρας ἔπρεπε πρωτίστως νὰ ἴδῃ τὸν ναύαρχον ἀπὸ τὸν ὁποῖον θὰ ἐλάμβανεν ὁδηγίας καὶ διαταγάς. Κατηυθύνθημεν εἰς τὴν Θάσον.

Ἐκεῖ συνηντήσαμεν ὁλόκληρον σχεδὸν τὸν στόλον. Ὁ κ. Κουντουριώτης δίδει τὰς σχετικὰς διαταγάς του καὶ προσέτι τὴν ὁδηγίαν, ὅτι ἡ ἀσφαλεστέρα γραμμὴ τὴν ὁποίαν θὰ ἔπρεπε νὰ πάρωμεν διὰ νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὰς ὀλιγωτέρας πιθανότητας τοῦ κινδύνου τῶν τορπιλλῶν, ἦτο ἡ γραμμὴ τῆς ἀκτῆς ἀπὸ ἀποστάσεως τριακοσίων μέτρων.

Ἀπὸ τὴν σκάλαν τῆς Παναγίας τῆς Θάσου διηυθύνθημεν πρὸς τὴν Κεραμωτήν. Ἀλλ' ὁ δρόμος τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ πάρωμεν ἦτο ἐκτάκτως ἀβαθής.

Ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ ἀκτὴ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς τοῦ κόλπου εἶνε ἀκτὴ λιμνοθαλασσῶν. Δύο λοιπὸν κίνδυνοι· τῆς τορπίλλης καὶ τοῦ καθίσματος. Ἀλλ' ὁ ναύαρχος εἶπε.

— Ἀπὸ ἀποστάσεως τριακοσίων μέτρων ἀπὸ τὴν ἀκτήν, ἔστω καὶ μὲ κίνδυνον καθίσματος.

Πλέομεν ἀκολουθοῦντες αὐστηρῶς τὰς διαταγὰς τοῦ ναυάρχου. Ἀλλ' αἴφνης πρὸ ἑνὸς ἰχθυοτροφείου ὁ μὲν ἕλιγξ ἐξακολουθεῖ νὰ στρέφεται, ἀλλὰ τὸ πλοῖον ἀκινητεῖ.

Ἐκαθήσαμεν. Ὁ πλοίαρχος καὶ ἰδιοκτήτης συγχρόνως τοῦ πλοίου κ. Φωκᾶς ἀντιλαμβάνεται ἀμέσως τὸ κάθισμα.

*
* *

Δίδει διαταγὰς εἰς τὸν πρῶτον μηχανικόν.

«Ὁλοταχῶς καὶ μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῶν καζανιῶν». Ὁ τιμονιέρης δέχεται καὶ αὐτὸς ἀλλεπάλληλα παραγγέλματα. Εἰς μίαν ὑπερτάτην προσπάθειαν ἡ «Σοφία» ἀποσύρεται ἀπὸ τὴν ἄμμον καὶ τὴν ὥραν ποῦ ὁ δίσκος τοῦ ἡλίου ἔγερνε πίσω ἀπὸ τὰ ξηρὰ καὶ ἄγονα βουνὰ τῆς Καβάλλας προσηγγίζαμεν εἰς τὴν ποθητὴν πόλιν.

Ἡ Καβάλλα εἶνε τοποθετημένη εἰς τὰς πλευρὰς γυμνοῦ βουνοῦ. Δεξιὰ καὶ ἀριστερά της, ἄλλα γυμνὰ καὶ ὁλόξηρα βουνά. Ὅμως ἡ τοποθεσία της εἶνε γραφική.

Ἀνέρχεται ἐπάνω εἰς τὸ βουνὸν μὲ τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς νωχέλειαν μὲ τὴν ὁποίαν ἀνέρχεται ἡ πόλις τῆς Σύρου. Ἡ διαφορὰ τῶν δύο πόλεων ἔγκειται μόνον εἰς τὸν χρωματισμόν.

Ἡ Σῦρος παρουσιάζει μὲ τὰ ἄσπρα καὶ καθαρὰ σπιτάκια της, πάλλευκον ὄψιν· ἡ Καβάλλα ἐκτὸς τοῦ ἄσπρου ἔχει καὶ τὸ πράσινον. Τὸ κάθε σπῆτι ἔχει καὶ τὸ περιβόλι του μὲ τὰ δένδρα. Μαντῆλι ἄσπρο κεντημένο μὲ πράσινο μετάξι.

Ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ λευκὰ σπήτια καὶ τοὺς κήπους τραγικὰ ὑψώνονται οἱ καρατομημένοι μιναρέδες. Ἀπὸ τὴν πληθώραν τῶν τζαμιῶν 2—3 εἶνε μόνον ἐκεῖνα ποῦ ἐσεβάσθησαν οἱ Βούλγαροι.

Αἱ κορυφαὶ τῶν μιναρέδων ἀπὸ τῆς ὁποίαις ὁ παθητικὸς μουεζίνης ἀνέπεμπε τὴν προσευχήν του πρὸς τὸν Ἀλλάχ, εἶνε ριχμένες κάτω. Τῆς ἐτσάκισαν οἱ ὀπαδοὶ τῆς θρησκείας ἐκείνης τῆς ὁποίας ἡ βάσις ὑπῆρξεν ἡ ἀνεξιθρησκεία.

Ἡ πόλις μὲ τοὺς ριχμένους μιναρέδες ἔχει τὴν τραγικὴν ἀπόχρωσιν. Ἐπέρασαν οἱ Βούλγαροι καὶ ἔπρεπε τὸ πέρασμά των νὰ σημειωθῇ.

*
* *

Ὁ λαὸς μᾶς περιμένει εἰς τὴν παραλίαν.

Χτυποῦν ἡ καμπάνες ὅλων τῶν ἐκκλησιῶν. – «Καλῶς ὡρίσατε! Καλῶς ὡρίσατε !»

Ἀπὸ τὰ παράθυρα τῶν σπητιῶν ποῦ ἀνέρχονται κλιμακωτὰ τὴν πλευρὰν τοῦ βουνοῦ μᾶς χαιρετίζουν λευκὰ μανδήλια.

Εἶνε καὶ Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι.

Ἑορτάζουν μαζὺ τὴν ἐλευθερίαν καὶ δέχονται μὲ τὸν ἴδιον ἐνθουσιασμὸν τοὺς ἐλευθερωτάς.

Οἱ Τοῦρκοι θὰ ἠμποροῦσαν νὰ μείνουν ἀμέτοχοι, κάμνοντες πολιτικήν, ὅπως συμβαίνει πάντοτε μὲ τοὺς Ἑβραίους τῆς Θεσσαλονίκης.

Ἀλλὰ τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ Τούρκου ὑπῆρξε πάντοτε ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ παλληκαριά.

Θὰ ἑορτάσουν σήμερον τὴν ἀπελευθέρωσίν των, ἕτοιμοι νὰ ἀποθάνουν αὔριον μαζύ μας, ἐὰν τὸ θελήσῃ ὁ Θεός. Αὐτοὶ δὲν ἔχουν Ἀρχιρραβίνους Θεσσαλονίκης.

Τὸ λιμάνι εἶνε μία ἀμμώδης παραλία.

Ἡ Καβάλλα εἶνε γενέτειρα ἑνὸς ἐνδόξου οἴκου. Εἶνε ἡ πατρὶς τοῦ Μεχμὲτ-Ἀλῆ, δημιουργοῦ τῆς νεωτέρας ἱστορίας τῆς Αἰγύπτου, τοῦ ὁποίου ἔγγονος εἶνε ὁ σημερινὸς Χεδίδης Ἀμπᾶς-Χιλμῆ. Ὁ Ὁ Μεχμὲτ Ἀλῆς, τοῦ ὁποίου φέρει τὸ ὄνομα καὶ εἰς τὸ μέσον τὸν μεγαλοπρεπῆ ἀνδριάντα ἡ ὡραιοτέρα πλατεῖα τῆς Ἀλεξανδρείας, μνήμων πρὸς τὴν πατρίδα του ἠθέλησε νὰ τῆς κάμῃ ἕνα δῶρον.

Ἠρώτησε λοιπὸν τοὺς συμπολίτας του :

—«Τί θέλετε νὰ σᾶς κάμω στὴν Καβάλλα ; ἕνα καλὸ λιμάνι ἢ ἕνα μεγάλο κτίριο μέσα εἰς τὸ ὁποῖον νὰ δίδεται πιλάφι»;

Οἱ Τοῦρκοι οὔτε ναυτικὸς λαὸς εἶνε οὔτε ἐμπορικός. Τί θὰ τοὺς ἐχρησίμευε τὸ λιμάνι ; Ἐπροτίμησαν δικαιότατα τὸ πιλάφι.

Διὰ τοῦτο ἐνῷ ἡ Καβάλλα ἔχει ἕνα μεγαλοπρεπέστατον πρυτανεῖον πιλαφιοῦ, στερεῖται δυστυχῶς λιμένος.

Ὁ συγκεντρωμένος κόσμος ὑποδέχεται τοὺς ἀφιχθέντας ναύτας μὲ ζητωκραυγὰς καὶ χειροκροτήματα. Ἀντιπροσωπεύεται εἰς τὴν συγκέντρωσιν καὶ τὸ ἑλληνικὸν καὶ τὸ τουρκικὸν στοιχεῖον. Λείπουν μόνον οἱ Ἀρμένιοι.

Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἔπαιξαν εἰς τὴν Καβάλλαν κατὰ τοὺς ὀκτὼ μῆνας τῆς βουλγαρικῆς κατοχῆς ἕνα περίεργον ρόλον. Ἔγιναν

ὄργανα τῶν Βουλγάρων. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς φυλῆς αὐτῆς εἰς τὴν Καβάλλαν δὲν ὑπερέβαινον τοὺς διακοσίους, ὅλοι σχεδὸν ἀλῆται.

Οἱ Βούλγαροι ἦτο φυσικὸν τὰ τοὺς ζητήσουν τὴν συνεργασίαν των. Ἀοιδὸς ἀοιδῷ κοτέει. Ἔπαιξαν ρόλον κατασκόπων καὶ μικροτυράννων. Ἐφρόντισαν νὰ μάθουν δέκα βουλγαρικὰ καὶ δὲν ἐδέχοντο νὰ ἀκούσουν πλέον τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν· μόνον βουλγαρικά.

Ἀλλὰ εἰς τὴν Καβάλλαν οἱ κάτοικοι οὔτε τὸ ἱστορικὸν «νέμας» δὲν γνωρίζουν. Πρόστιμο λοιπόν. Ἀλλ' αὐτὴ εἶνε γενικῶς ἡ τακτικὴ τῶν Ἀρμενίων. Συμπράτουν πάντοτε μὲ τοὺς ἰσχυρούς. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 21, ἔπαιξαν εἰς τὴν Τουρκίαν τὸν αἰσχρότερον εἰς βάρος μας ρόλον.

Μᾶς ἐδέχοντο εἰς τὰ σπήτια των ζητοῦντας ἄσυλον καὶ κατόπιν εἰδοποίουν μυστικὰ τὰς ἀρχὰς διὰ νὰ μᾶς ἀπολαύσουν μετ' ὀλίγας ὥρας σφαγμένους ἢ εἰς τὴν ἀγχόνην.

Ἔχουν ὅμως ἀρκετὰ ἐξ αἰτίας τῆς πολιτικῆς των αὐτῆς τιμωρηθῆ. Σφάζονται διαρκῶς, χωρὶς ποτὲ νὰ ἠμποροῦν νὰ δημιουργήσουν ὄχι Κράτος, ἀλλ' οὔτε ὑπὸ κυριαρχίαν φέουδον.

Τώρα οἱ Ἀρμένιοι τῆς Καβάλλας ἠκολούθησαν τοὺς προστάτας των, ἐκκαθαρισθείσης κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, καὶ τῆς πόλεως ἀπὸ τὸν μοναδικὸν ρῦπον.

Εἰς τὴν παραλίαν διακρίνει κανεὶς σειρὰν ὑπερμεγέθων οἰκοδομῶν.

Εἶνε τὰ καπνεργοστάσια· ὁ πλοῦτος τῆς Καβάλλας.

Εἰς τὴν Καβάλλαν ὅλοι σχεδὸν ἐργάζονται καπνὰ καὶ δι' αὐτὸ ὅλοι σχεδὸν εἶνε καὶ πλούσιοι.

Ὀλίγοι οἱ πτωχοὶ εἰς τὴν γειτονικὴν πόλιν τοῦ Νέστου.

Ὁ καπνὸς ἔχει μοιράσει εἰς ὅλους τὰ πλούτη του.

Ἠρώτησα ποῖον τμῆμα παράγει τὸ μεγαλείτερον μέρος τοῦ καπνοῦ· τὸ ἐντεῦθεν ἢ τὸ πέραν τοῦ Νέστου ;

Μοῦ εἶπαν τὸ ἐντεῦθεν, ἐκεῖνο, δηλαδή, ποῦ ἔχομεν ἤδη καταλάβει.

Ἀλλὰ τὸ πέραν τοῦ Νέστου τμῆμα, τὸ τμῆμα, δηλαδή, τῆς

Ξάνθης παράγει τὸν ὡραιότερον καὶ πολυτιμότερον εἰς τὸν κόσμον καπνόν.

Μέχρι τῆς ὥρας ταύτης τὸ τμῆμα αὐτὸ κατέχεται ἀκόμη ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους.

Ἐλπίζω, ὅτι μέχρι τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης, τὰ σύνορα τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους θὰ περιλαμβάνουν ἤδη καὶ τὸ σαντζάκιον τῆς Ξάνθης, τὸ ὁποῖον ὑπάγεται εἰς τὸν νομὸν Ἀδριανουπόλεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Ἡ χαρὰ τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Καβάλλας. — Ἡ Ἑλληνικότης τῆς πόλεως.

Ἡ κατάληψις τῆς Καβάλλας, ἥτις ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ μόνος λιμὴν τῆς Βουλγαρίας ἐν Μακεδονίᾳ, ἐσχολιάσθη ὑφ' ὁλοκλήρου τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τύπου, διότι ὁ κόλπος τῆς Καβάλλας διὰ τὴν Βουλγαρίαν ἀπετέλει σπουδαιότατον ναυτικὸν σταθμόν, δι' οὗ αὕτη θὰ ἠδύνατο, χρησιμοποιοῦσα αὐτὸν ὡς ναύσταθμον, νὰ ἀναπτύξῃ τὰς κατὰ θάλασσαν δυνάμεις αὐτῆς καὶ νὰ καταστῇ οὕτω ναυτικὴ δύναμις ἐν τῷ Αἰγαίῳ.

Βεβαίως ὑπῆρχον ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς Βουλγαρίας ἕτεροι δύο λιμένες ἐν Θράκῃ, τὸ Δεδε-Ἀγὰτς καὶ τὸ Πόρτο Λαγώ, ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ἀκαταλλήλου αὐτῶν πρὸς ἀνάπτυξιν ναυτικῆς Δυνάμεως, ὑπεκρύπτετο καὶ ὁ φόβος τῆς ὅσον οὔπω καταλήψεως καὶ τούτων ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου.

Οἱ λιμένες οὗτοι τῆς Θράκης μόνον τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν μιᾶς χώρας ἠδύναντο ὅπως δήποτε νὰ ἐξυπηρετήσωσιν.

Ἐντεῦθεν λοιπὸν τὰ πολαπλᾶ σχόλια τοῦ φιλοβουλγάρου εὐρωπαϊκοῦ τύπου ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς καταλήψεως τῆς Καβάλ-

λας ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου καὶ τὰ θλιβερὰ συμπεράσματα διὰ τὸ ναυτικὸν μέλλον τῆς Βουλγαρίας.

Ἰδιαιτέρως ἡ Ρωσσία ᾐσθάνθη βαθύτατα τὸ βουλγαρικὸν τοῦτο πλῆγμα.

Τοὐναντίον ἐν Γαλλίᾳ ὅλως διάφορον ἐντύπωσιν ἐνεποίησε τὸ εὐφρόσυνον γεγονὸς τῆς καταλήψεως τῆς Καβάλλας.

Ο ἄκρος φιλελληνισμὸς τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ καὶ τὸ θερμὸν ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις ἐπεδείξατο κατὰ τὸν πόλεμον ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ἐκολακεύθησαν διὰ τοῦ γεγονότος τούτου, εἰλικρινῶς δὲ ἐξεδηλοῦτο ἡ χαρὰ καὶ ἡ συμπάθεια τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους πρὸς τὴν φίλην Ἑλλάδα.

Αἱ ἐφημερίδες τῶν Παρισίων ἐν πλήρει συμφωνίᾳ ἐχαιρέτησαν ἐνθουσιωδῶς τὸ νέον τοῦτο ἑλληνικὸν κατόρθωμα, προοιωνίζοντο δὲ εὐρύτατον καὶ σπουδαιότατον τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος κατὰ θάλασσαν.

«Ἡ Ἑλλὰς ἔγραφον, διὰ τῆς καταλήψεως τῆς Καβάλλας καθίσταται κυρίαρχος τοῦ Αἰγαίου ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον.

»Ὅλα σχεδὸν τὰ παράλια αὐτοῦ μετὰ τῶν νήσων περιέρχονται εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Ἑλλάδος, ἥτις διὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ στόλου αὐτῆς θὰ καταστῇ σημαντικὸς παράγων κατὰ θάλασσαν μέλλων νὰ διαδραματίσῃ σπουδαιοτάτην δρᾶσιν ἐν προσεχεῖ μέλλοντι.

Ἐὰν δὲ εἰς τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα προστεθῇ καὶ ἡ φυσικὴ τῶν Ἑλλήνων κλίσις πρὸς τὴν θάλασσαν, τότε συνάγεται ἀσφαλῶς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ ἑλληνικὸν ναυτικὸν προώρισται νὰ ἐπιτελέσῃ ἁλματικὰς προόδους ἐν βραχυτάτῳ χρονικῷ διαστήματι καὶ νὰ ἀποβῇ δύναμις ἀξία λόγου ἐν Εὐρώπῃ».

*
* *

Καὶ ὁ Γαλλικὸς τύπος γράφων οὕτω διέγραφε πιστότατα καὶ ἀσφαλέστατα τὸ μέλλον τοῦ ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ, διερμήνευε δὲ συνάμα καὶ τὴν ἀγαλλίασιν τὴν κατέχουσαν τὸ Γαλλικὸν ἔθνος ἐπὶ τῷ γεγονότι.

Καὶ πράγματι ὁ Γαλλικὸς λαὸς ὁ ἀνέκαθεν φιλέλλην διὰ παντοίων ἐκδηλώσεων χαρᾶς διετράνου τὰ αἰσθήματα αὐτοῦ πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος.

Ἀντιθέτως διὰ τὴν Βουλγαρίαν ὁ Γαλλικὸς τύπος είονεὶ μεμφόμενος αὐτὴν διὰ τὴν ἐπιτευχθεῖσαν ἀπληστίαν καὶ κακοπιστίαν της, ἐτόνιζεν ὅτι ἡ Βουλγαρία θελήσασα νὰ καταστῇ κυρίαρχος ὅλης τῆς Μακεδονίας καὶ νὰ καρπωθῇ ὅλα τὰ ἠθικὰ καὶ ὑλικὰ ὠφέλη τοῦ πολέμου, κινδυνεύει νὰ χάσῃ τὰ πάντα.

Ἡ θεία δίκη, προσέθετον αἱ Γαλλικαὶ ἐφημεριδες, ἐτιμώρησε παραδειγματικῶς τὴν χώραν τοῦ Φερδινάνδου, ἥτις καταδικάζεται ἤδη εἰς ναυτικὴν στασιμότητα, ζήτημα δὲ εἶνε ἂν θὰ κατορθώσῃ νὰ περισώσῃ τὸν μικρὸν λιμένα τοῦ Δεδεαγὰτς διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐμπορικῶν συμφερόντων αὐτῆς.

Ἐξ ἄλλου ἐφημερίδες τινὲς τῆς Βιέννης καὶ τῆς Πετρουπόλεως ἐξεφράζοντο ἀπροκαλύπτως ὅτι ἡ Καβάλλα καὶ μετὰ τὴν κατάληψιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων θὰ περιέλθῃ εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἐν τέλει διότι εἶνε ἀδύνατον ἡ τελευταία αὕτη νὰ στερηθῇ τοῦ μοναδικοῦ αὐτῆς λιμένος ἐν Μακεδονίᾳ.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπέλεγον αἱ φιλικῶς πρὸς τὴν Βουλγαρίαν διακείμεναι ἐφημερίδες, εἶνε ἀρκετὸν τὸ ὅτι κατέλαβε καὶ ἐξησφάλισεν ἤδη τὸν σημαντικώτερον λιμένα τοῦ Αἰγαίου, τὴν Θεσσαλονίκην, ἥτις προώρισται νὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν εὐρωστίαν οὐχὶ μικροῦ λόγου ἀξίαν.

Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ περίφημος ἀνταποκριτὴς τῶν «Τάϊμς» ἐν Σόφιᾳ κ. Μπάουτσερ ἐτηλεγράφει εἰς τὴν ἐφημερίδα του, ὅτι ἐν Βουλγαρίᾳ οὐδεμίαν ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν ἡ κατάληψις τῆς Καβάλλας, διότι οἱ Βούλγαροι ἐξακολουθοῦν νὰ πιστεύουν ὅτι αἱ Δυνάμεις εἶνε ἀδύνατον νὰ στέρξωσιν εἰς τόσον μεγάλην ἐπέκτασιν τῆς Ἑλλάδος κατὰ θάλασσαν.

Καὶ ταῦτα μὲν ἔλεγοντο καὶ ἐγράφοντο ὑπὸ τῶν φίλων τῆς Βουλγαρίας καὶ ὑπολογισμοὶ πολλοὶ καὶ συμπεράσματα ἐξήγοντο, ἐπὶ τῇ βάσει πάντοτε τῶν καλῶς ἐννοουμένων ἀτομικῶν συμφερόντων, ἀλλ' ὅλα ταῦτα ἐτίθεντο εἰς κυκλοφορίαν χωρὶς νὰ ὑπολογί-

ζωνται αἱ διαθέσεις τῆς κραταιᾶς ἐκείνης Δυνάμεως, ἥτις ἐν τῇ Βαλκανικῇ κρίσει ἔμελλε νὰ δώσῃ τὴν προσήκουσαν κατεύθυνσιν.

Ἡ Γερμανικὴ πολιτικὴ ἥτις ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἀπέφευγε νὰ παρουσιάζεται ἑκάστοτε ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ ἥτις ἐφαίνετο μᾶλλον παρακολουθοῦσα τὰ γεγονότα ὡς ἁπλοῦς καὶ ἀπαθὴς θεατής, ἔμελλεν ἐν τέλει νὰ εἴπῃ τὴν τελευταίαν λέξιν καὶ νὰ θέσῃ τὸ veto ἐπὶ τῆς κρίσεως.

Ὁποία ὑπῆρξεν ἡ πολιτικὴ τῆς Γερμανίας ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ ὁποία ἀποτελέσματα ἔσχεν ἡ ἀνάμηξις αὐτῆς εἰς τὸν Βαλκανικὸν ἀγῶνα, θὰ ἴδωμεν προσεχῶς ἐν τῷ εἰδικῷ περὶ τούτου κεφαλαίῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Ἡ Ἑλλὰς καλεῖ νέας ἡλικίας ὑπὸ τὰ ὅπλα. — Ἡ θέσις τῆς Βουλγαρίας.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Δοϊράνης καὶ τῆς Στρώμνίτσης ὁ ἀγὼν ὡς εἴπομεν ἐφαίνετο πλέον ὁριστικῶς κριθεὶς ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ θέσις τῆς Βουλγαρίας ἐκρίνετο πανταχόθεν ὡς ἀπελπιστική, συμβουλαὶ δὲ νέαι ἐδίδοντο εἰς αὐτὴν ἐκ μέρους φίλων καὶ ἐχθρῶν, ὅπως καταθέσῃ τὰ ὅπλα καὶ δεχθῇ νὰ συζητήσῃ μετὰ τῶν πολεμίων της τὴν εἰρήνην.

Ἐν τοσούτῳ παρ' ὅλα ταῦτα ἡ Βουλγαρία ἐδίσταζεν ἀκόμη νὰ προέλθῃ εἰς συνεννοήσεις, ἐλπίζουσα ἀκόμη τὴν μεταστροφὴν τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ πολέμου.

Τὸ τοιοῦτον δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ πιστευθῇ παρ' ὅλον τὸν ἐγνωσμένον σωβινισμὸν τῶν ἐν Σόφιᾳ.

Ἡ Βουλγαρία ἐπεδίωκε καὶ δικαίως ἐπεθύμει τὴν ταχυτέραν

συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης, διότι ἔβλεπε πράγματι ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τοῦ πολέμου, δὲν ἦτο εὔκολον νὰ μεταβληθῶσι.

Ἐξελιπάρει καὶ ἱκέτευε πάντοτε τοὺς ἰσχυροὺς αὐτῆς φίλους νὰ ἐπέμβωσι πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν, οὐχ ἧττον ὅμως δὲν ἔστεργε νὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιον τῶν τέως συμμάχων της ὡς ἡττημένη καὶ νὰ δεχθῇ ἀσυζητητεὶ τοὺς ὅρους αὐτῶν.

Ἤλπιζεν εἰς τὴν ἐπέμβασιν τῶν Δυνάμεων, καὶ κυρίως ἤλπιζεν εἰς παραπομπὴν τῶν ζητημάτων εἰς διαιτησίαν ὁπότε ἡ θέσις αὐτῆς προστατευομένης ὑπὸ τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Αὐστρίας θὰ ἦτο πολὺ διάφορος παρὰ ὅτι θὰ ἦτο ἐὰν αὕτη συνεζήτει ἀπ' εὐθείας τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ προσδοκωμένη ἀνάμιξις τῶν Δυνάμεων δὲν ἐπραγματοποιεῖτο, οὐδαμόθεν δὲ ἐν τῷ διπλωματικῷ ὁρίζοντι ὑπέφωσκε τοιαύτη ἐλπίς, ἡ Βουλγαρία ἤρχισε νὰ σκέπτεται σοβαρῶς, ἐὰν ἔπρεπε νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπιμένουσα.

Ὁ σωβινισμὸς κατίσχυσεν ἐν τούτοις καὶ πάλιν.

*
* *

Οἱ ἐν Σόφιᾳ ἤρχισαν νὰ ἐλπίζουν τώρα εἰς σύντομον ἐξάντλησιν τῶν ἐχθρικῶν στρατευμάτων, ὁπότε θὰ ἔστεργον αἱ Κυβερνήσεις Ἑλλάδος καὶ Βελιγραδίου εἰς συζήτησιν τῆς εἰρήνης, μὲ μετριωτέρους ὅρους.

Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου ἡ Βουλγαρία ἤλπιζεν ὅτι ἠδύνατο νὰ κερδίσῃ ἔστω καὶ μίαν νίκην, ὁπότε θὰ προσήρχετο εἰς τὸ συνέδριον τῆς εἰρήνης μὲ τὸ ἠθικὸν ὁπωσδήποτε ἀποκατεστημένον καὶ τὰς ἀξιώσεις περισσότερον ἐπιβλητικὰς καὶ σεβαστάς.

Οἱ δύο σύμμαχοι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἔστεργον νὰ προσέλθωσιν εἰς οἱανδήποτε συνεννόησιν, ἐὰν δὲν ἐλάμβανον σαφῆ καὶ κατηγορηματικὴν δήλωσιν τῆς Βουλγαρίας ὅτι ἀνεγνώριζε τὰς ἥττας της καὶ ἐβεβαίου ὅτι συγκατετίθετο νὰ διεξαγάγῃ τὰς συζητήσεις ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὅρων τοὺς ὁποίους οἱ τέως σύμμαχοι αὐτῆς θὰ ὑπέβαλον.

Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὸ ζήτημα τῆς ἐξαντλήσεως τῶν ἀντιπάλων

τὴν ὁποίαν ἤλπιζεν ἐπίσης ἡ Βουλγαρία τοῦτο τοὐλάχιστον ἐφαίνετο ὡς ὄνειρον καὶ εὐλαβὴς πόθος ἀπραγματοποίητος.

Ὁ νικητὴς οὐδέποτε ἀποκάμνει.

Ἡ μέθη τῆς νίκης καὶ ἡ ἐπίγνωσις τοῦ θριάμβου κραταιώνει καὶ ἐνισχύει καὶ σιδηροποιεῖ τὸν νικητήν.

Καὶ τὸ δόγμα τοῦτο διεφαίνετο ἤδη ἐκ τῶν διαφόρων πληροφοριῶν αἱ ὁποῖαι κατέφθανον πανταχόθεν.

Τὸ φρόνημα τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἰδίως ἦτο τοιοῦτον, ὥστε ἠδύνατο νὰ διεξαγάγῃ ἕνα ἀκόμη πόλεμον, εἶχε δὲ ἀμετάτρεπτον ἀπόφασιν νὰ μὴ σταματήσῃ τὴν προέλασιν αὐτοῦ εἰμὴ μόνον εἰς τὴν Σόφιαν, ἵνα ἐξαναγκάσῃ τὴν Βουλγαρίαν νὰ ὑποκύψῃ εἰς βαρυτάτους ὅρους εἰρήνης.

*
* *

Πρὸ σκληρᾶς λοιπὸν διαψεύσεως τῶν ἐλπίδων αὐτῆς εὑρεθεῖσα ἡ Βουλγαρία ἀπεφάσισε νὰ μεταχειρισθῇ ἄλλα μέσα.

Κατέφυγεν εἰς ψεύδη.

Ἔπλασε φανταστικὰς νίκας καὶ προελάσεις τοῦ στρατοῦ αὐτῆς εἰς τὸ Σερβικὸν ἔδαφος καὶ διὰ τῶν εὐνοουμένων αὐτῶν εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων διέσπειρε τὰ ψεύδη ταῦτα εἰς τὸ εὐρωπαϊκὸν κοινόν, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι τοιουτοτρόπως ἀνέκτα ὅπως δήποτε τὸ ἠθικὸν αὐτῆς.

Ὑπὸ τῶν γνωριζόντων καλῶς τὴν Βουλγαρικὴν πονηρίαν τὸ τέχνασμα τοῦτο ἐχαρακτηρίσθη ὡς καθαρὰ μπλόφα καὶ ἐθεωρήθη ὡς ἀρχὴ ὑποχωρήσεως τῆς Βουλγαρίας εἰς τὰς ἀξιώσεις τῶν νικητῶν.

Καὶ ἐκρίθη τοῦτο λίαν ἐπιτυχής, διότι ἡ Βουλγαρία βλέπουσα τὴν ἐγκατάλειψιν αὐτῆς πανταχόθεν καὶ τὴν τελείαν συντριβὴν τῶν στρατευμάτων αὐτῆς, ἔλαβε φαίνεται τὴν ἀπόφασιν νὰ διαπραγματευθῇ τὴν εἰρήνην.

Ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἶχε καμμίαν νίκην ὑπὲρ ἑαυτῆς, ὥστε νὰ παρουσιασθῇ μὲ τὸ ἠθικὸν ἐν ἀποκαταστάσει, ἐμηχανεύθη μίαν

ψευδῆ νίκην, ἵνα τοιουτοτρόπως προλειάνῃ τὸ ἔδαφος καὶ παγιώσῃ εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν συνείδησιν τὴν πεποίθησιν, ὅτι προσήρχετο εἰς τὰς διαπραγματεύσεις τῆς εἰρήνης οὐχὶ μὲ ἠθικὸν ἐν ταπεινώσει καὶ ἐξευτελισμῷ.

Τέχνασμα τὸ ὁποῖον ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν γελοιοποίησιν τῆς Βουλγαρίας, μετὰ τὴν διάψευσιν τῆς πλαστῆς νίκης.

* * *

Εἰς ἀπάντησιν ὅλων αὐτῶν τῶν βουλγαρικῶν πονηριῶν ἡ Ἑλλὰς ἀπήντησε διὰ προσκλήσεως ὑπὸ τὰ ὅπλα τριῶν νέων ἡλικιῶν τῆς ἐθνοφρουρᾶς καὶ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὰς κλάσεις τῶν ἀπογραφῶν 1893—1894—1895, οἵτινες μετὰ τῶν τριῶν ἡλικιῶν τῶν ἀπαλλαγέντων τῶν κλάσεων 1900—1901—1902 ἀπετέλουν δύναμιν πεντήκοντα χιλιάδων στρατοῦ.

Τὸ διάταγμα τῆς προσκλήσεως τῶν τριῶν τούτων ἡλικιῶν ὑπογραφὲν τηλεγραφικῶς ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, ἐδημοσιεύθη τὴν 24ην Ἰουνίου εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐξετελέσθη ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν.

Οἱ νέοι οὗτοι στρατιῶται κληθέντες καὶ γυμνασθέντες ἐπί τινας ἡμέρας ἀπεστάλησαν εἰς τὴν Ἤπειρον, καὶ εἰς ἄλλα κατεχόμενα μέρη καὶ ἀντικατέστησαν τὰς ἐκεῖ φρουρὰς αἵτιτες διετέθησαν διὰ τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου.

Τοιουτοτρόπως ὅλαι αἱ Βουλγαρικαὶ ἐλπίδες διεψεύδοντο κατὰ τὸν σκληρότερον τρόπον, δὲν ἀπέμενε δὲ εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἄλλη ὁδὸς εἰμὴ μόνον ἐκείνη τὴν ὁποίαν τὰ πράγματα ἐχάρασσον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Κρίσεις διὰ τὴν κρίσιμον θέσιν τῆς Βουλγαρίας. Αἱ πληροφορίαι τοῦ Μπάουτσερ.

Οἱ ξένοι ἀνταποκριταὶ τῶν μεγαλειτέρων καὶ ἐγκριτοτέρων εὐρωπαϊκῶν φύλλων οἱ παρακολουθήσαντες τὸν πόλεμον καὶ ἰδίως τὸν Ἑλληνο-Βουλγαρικόν, ἤρχισαν μετὰ τὴν μάχην τῆς Στρωμνίτσης καὶ τὴν ἅλωσιν τῶν στενῶν τοῦ Μπέλεσι νὰ ἀποστέλλωσιν εἰς τὰς ἐφημερίδας των μακρὰς καὶ λεπτομερεῖς ἀνταποκρίσεις, δι' ὧν ἀνέλυον τὴν ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως σπουδαιοτάτην σημασίαν τῆς καταλήψεως τῶν ἐν λόγῳ στρατηγικῶν θέσεων ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ ἰδίως τὴν τῆς Δοϊράνης.

Αἱ κρίσεις ὅλων τῶν δημοσιογράφων τούτων συνηντῶντο εἰς τὸ αὐτὸ πάντοτε λογικὸν συμπέρασμα, ὅτι μετὰ τὴν μάχην τῆς Δοϊράνης καὶ τὴν σύντονον καταδίωξιν τῶν Βουλγάρων πρὸς τὴν Στρώμνιτσαν ὁ ἀγὼν ἐκρίνετο ὁριστικῶς ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Σέρβων.

Προσέθετόν δὲ τὴν λεπτομέρειαν ταύτην ὅτι ὁ ἀγὼν ἐκρίθη καὶ ὑπὲρ τῶν Σέρβων, διότι ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς μετὰ τὰς νίκας του ταύτας προσήγγιζεν ἤδη πλησιέστατα πρὸς τὴν γραμμὴν τῆς ὑποχωρήσεως τοῦ ἐναντίον τῶν Σέρβων καὶ ἐν τῇ περιοχῇ Κριβολάκ, Ἰστὶπ καὶ Κοτσάνην δρῶντος βουλγαρικοῦ στρατοῦ, ἀπειλῶν οὕτω τὴν ἐκ τῶν βάσεων ἀποκοπὴν αὐτοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ κατέλαβεν ἐν τῷ σιδηροδρομικῷ σταθμῷ καὶ ἐν τῇ πόλει τῆς Δοϊράνης παμμέγιστον ποσὸν τροφίμων προορισμένων εἰς διατροφὴν τοῦ ἄνω βουλγαρικοῦ στρατοῦ, μὴ δυναμένου πλέον νὰ ἐφοδιάζηται κατ' ἄλλον τρόπον, εἰμὴ μόνον διὰ ἡμιονικῆς τινος ὁδοῦ ἐκ τῶν χωρίων Τσουμαγιᾶ καὶ Λούμπιστα.

Ἐκ τούτων ὅλων πρέπει νὰ ἀναμένωμεν ὅτι ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς εἶνε ἐξηναγκασμένος εἰς ἀποχώρησιν ἐκ τῆς Μακεδονίας.

*
* *

Ὁ τόσον συντόμως ἀπωθεὶς ἐχθρικὸς στρατός, εὑρίσκεται ἤδη περιεσφιγμένος ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ παραποτάμου Μπρεγαλνίτσας τοῦ Ἀξιοῦ καὶ τοῦ ὄρους Μπέλες περιοχῇ εἶνε δὲ ἐξηναγκασμένος ὡς ἐκ τῆς ἀπορίας καὶ τῆς ἐνδείας εἰς ἣν θὰ περιπέσῃ ἢ νὰ ἀποκοπῇ ἢ νὰ διαλυθῇ, ἀναγκαῖον τοῦ ὁποίου ἐπακόλουθον θὰ εἶνε ἡ ἐσπευσμένη ὑποχώρησίς των.

Ἂν δὲ ληφθῇ ὑπ' ὄψει καὶ τὸ μὴ ἐλεύθερον τῆς χρησιμοποιήσεως τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Δοϊράνης, Δεμὶρ-Ἰσάρ, Σερρῶν, Καβάλλας, Δεδεαγάτς μέγισται θὰ παρουσιασθοῦν δυσχέρειαι περὶ τὴν διατροφὴν τοῦ ἐν τῷ εἰρημένῳ χώρῳ συγκεντρωμένου βουλγαρικοῦ στρατοῦ, ὡς μὴ ἔχοντος ἄλλην γραμμὴν συγκοινωνίας.

Ἀφ' ἑτέρου ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀνταποκριτὴς τοῦ «Ἡμερησίου Τηλεγράφου», περιέγραψε διὰ μακρῶν εἰς τὴν ἐφημερίδα του τὰ τῆς καταλήψεως τῆς Δοϊράνης ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατοπιν διημέρου σφοδροτάτης μάχης, τονίσας τὴν ἀπειρίαν τῶν καταληφθέντων λαφύρων καὶ τὸν πανικὸν τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ, τραπέντος εἰς φυγὴν πέραν τῆς Στρωμνίτσης.

Ὁ ἀνταποκριτὴς ἐκεῖνος δὲν παρέλειψε νὰ περιγράψῃ ἀκόμη ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τὸν ἀκράτητον ἐνθουσιασμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀνέφερε δὲ καὶ τὸ ἐπεισόδιον τῆς παρασημαιοφορημένης βουλγαρικῆς μεραρχίας τῆς διαπρεψάσης κατὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῆς Ἀδριανουπόλεως, τῶν στρατιωτῶν τῆς ὁποίας τὰ παράσημα ἀφήρουν καὶ ἐπαρασημαιοφόρουν δι' αὐτων τὰ ἴδια στήθη ὡς μαρτύριον τῆς νίκης των καὶ τῶν νικητῶν.

Ἐπίσης τὸ Πρακτορεῖον Ρέουτερ διὰ μακροῦ τηλεγραφήματος ἀφηγεῖτο ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τὰς ἀνακοινώσεις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατιαρχείου περὶ τῆς μάχης καὶ τῆς ἁλώσεως τῆς Δοϊράνης μετὰ χαρακτηριστικῶν λεπτομερειῶν τῆς ἄκρας ὀχυρώσεως τῶν καταληφθέντων μερῶν καὶ τῆς ἀκαταμαχήτου ὁρμῆς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ

Αἱ ψευδολογίαι

Ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ παγκοσμίου Λονδινείου φύλλου, τῶν «Τάϊμς» κ. Μπάουτσερ, κατάπληκτος πρὸ τῶν ἀλλεπαλλήλων θριάμβων τῶν Ἑλλήνων καὶ Σέρβων καὶ περίλυπος ἐκ τῶν ἀναγγελλομένων πανωλεθριῶν τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ, ἀπέστειλε τὴν 26ην Ἰουνίου εἰς τὴν ἐφημερίδα του τὰ ἑπόμενα, χαρακτηριστικὰ τῆς ἀξιοπιστίας του.

«Ὁ βασιλεὺς Φερδινάνδος ἀνεχώρησεν ἐκ Σόφιας ἤδη μεταβαίνων εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, ἐνῷ τὸ βουλγαρικὸν στρατηγεῖον ἐξακολουθεῖ νὰ μένῃ εἰς τὴν Σόφιαν.

Αἱ μάχαι – προσθέτει ὁ κ. Μπάουτσερ ἐξακολουθοῦν πάντοτε παρὰ τὴν Ὀφτσεπόλιε ὅπου ἀπεστάλησαν ἤδη ἐνισχύσεις εἰς τὸν βουλγαρικὸν στρατόν. Εἰδήσεις λέγει περὶ τῆς ἐκβάσεως τῶν μαχῶν ἐλλείπουν πάντοτε ! ! Τονίζει ὅμως ὅτι ἡ τύχη τοῦ πολέμου θὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τῆς ἐκβάσεως μεγάλης μάχης, ἥτις πρόκειται νὰ δοθῇ προσεχῶς.

Προφανῶς ὁ κ. Μπάουτσερ εἶχεν ὑπ' ὄψει του ὅτι ἡ μάχη αὕτη περὶ ἧς ὁμιλεῖ καὶ τὴν ἔκβασιν τῆς ὁποίας ἀφήνει νὰ ἐξηπακούεται ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων, εἶνε ἐκείνη περὶ τῆς ὁποίας πολλάκις ὡμίλησε. Πρόκειται περὶ μελλούσης μεγάλης μάχης ἐντὸς τοῦ βουλγαρικοῦ ἐδάφους, τὴν ὁποίαν ὅμως ἡ Βουλγαρία ἐθεώρησε καλὸν νὰ παρακάμψῃ δεχθεῖσα ἐν τῷ μεταξὺ τὴν εἰρήνην.

*
* *

Σχετικῶς πρὸς τὰς μάχας εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μέτωπον ὁ κ. Μπάουτσερ δικαιολογεῖ τὰς Ἑλληνικὰς νίκας, λέγων ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου εἰς τὸ Ἑλληνο-Βουλγαρικὸν μέτωπον ὀφείλεται εἰς τὴν ἀριθμητικὴν μειονότητα τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἀπέναντι τοῦ ἑλληνικοῦ, γεγονὸς τὸ ὁποῖον ἐξηνάγκασε τὸν πρῶτον εἰς ταχεῖαν ὑποχώρησιν.

Ὁ ἐθελοντικὸς λόχος τῶν Σερρῶν.

Ἡ ψευδὴς αὕτη δικαιολογία τοῦ κ. Μπάουτσερ ἀνατρέπεται ἄρδην καὶ ἀπογυμνοῦται παντὸς ἐπιχειρήματος ἐκ τῆς περιγραφῆς τῶν ἄλλων ἀνταποκριτῶν τῶν ξένων ἐφημερίδων, οἵτινες διεδήλουν καὶ διεκήρυττον ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον, ὅτι δηλονότι αἱ Βουλγαρικαὶ δυνάμεις εἰς τὸ ἑλληνοβουλγαρικὸν μέτωπον ἦσαν ἀνώτεροι τῶν Ἑλληνικῶν προσετέθησ ν δὲ νέαι Βουλγαρικαὶ Δυνάμεις παρὰ τὸ Μπέλες διὰ τῆς ὑποχωρήσεως ἐξ Ἰστὶπ ὁλοκλήρου Βουλγαρικῆς στρατιᾶς.

Ὁ Μπάουτσερ χαρακτηρίζει ἐν τέλει σφάλμα τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατηγείου τὴν ἐλάττωσιν τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς στρατιᾶς τοῦ Ἰβάνωφ, ἥτις ὑπέστη τοιουτοτρόπως οἰκτρὰς ἥττας.

Καὶ καταλήγων ὁ περινούστατος ἐκεῖνος ἀνταποκριτὴς προσθέτει οἱονεὶ δυσφορῶν, ὅτι προβλέπεται μακρὸς καὶ ἐξαντλητικὸς ἀγών, ἀποστέλλονται δὲ ἐκ Σόφιας ἐνισχύσεις πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου.

Ὡς σκληρὰ εἰρωνία τῶν ἀνακοινώσεων τούτων τοῦ Μπάουτσερ ἐπήρχετο ἑτέρα περιγραφὴ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀνταποκριτοῦ τῆς ἰδίας ἐφημερίδος, δημοσιευθεῖσα καὶ αὕτη εἰς τὸ αὐτὸ φύλλον τῶν «Τάϊμς» διὰ τῆς ὁποίας ἀνεκοινοῦτο ὅτι αἱ Βουλγαρικαὶ δυνάμεις εἰς τὸ Ἑλληνο-βουλγαρικὸν μέτωπον ἦσαν ἀνώτεραι τῶν Ἑλληνικῶν, ἐξῄρετο δὲ ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ ταχύτης καὶ ἡ ἐθελοθυσία τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν.

Τὸ πάθημα τοῦτο τοῦ ἐν Σόφια ἀνταποκριτοῦ τῶν «Τάϊμς» προὐκάλεσε τὴν θυμηδίαν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ κοινοῦ, καὶ ἀπεκάλυψε τὰς ὑπὲρ τῆς Βουλγαρίας διαθέσεις τοὺ περιέργου τούτου δημοσιογράφου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Μερικὰ ἀνέκδοτα τοῦ πολέμου.— Ὁ φοῦρνος ἑνὸς Βουλγάρου.—Δέησις ἐν ὑπαίθρῳ.

Παραθέτομεν κατωτέρω εὐχάριστα καὶ συγκινητικὰ ἐπεισόδια

τοῦ στρατοπέδου εἰλημμένα ἐκ τῶν θαυμασίων περιγραφῶν τοῦ δημοσιογράφου κ. Ν. Καρβούνη.

Μουδιασμένοι ἀκόμη ἀπὸ τὸ κρύο τὸ νυκτερινό, ἐπρόβαιναν οἱ στρατιῶται ἀπὸ τὰ τριγωνικὰ τ' ἀνοίγματα τῶν ἀντισκήνων ποῦ ἐσχημάτιζαν γραμμὲς κανονικὲς στὸ πλάτωμα τοῦ καταυλισμοῦ.

'Ο ἥλιος ποῦ μόλις εἶχε ξεμυτίσει ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ δάσους, ἄρχιζε νὰ χαϊδεύῃ μὲ τὴν φιλικήν του θερμότητα τὰ ξεπαγιασμένα των μέλη.

Βρεγμένοι καθὼς εἶχαν πλαγιάσει ἐπάνω στὸ στρῶμα τῶν μουσκεμένων ἀχύρων ἀπὸ τὴ βροχὴ τῆς προτεραίας, ἐτουρτούριζαν ὅλη νύχτα, συμμαζεμένοι κάτω ἀπὸ τῆς κουβέρτες των, μὲ τὰ πηλήκια χωμένα ὡς τὰ αὐτιὰ καὶ τοὺς γιακάδες τῶν μανδυῶν σηκωμένους.

Τώρα βγάζουν τῆς κουβέρτες στὸν ἥλιο, ἁπλώνουν τοὺς μανδύας των στὴ χλόη, ὅπου λάμπουν λησμονημένες σταλαγματιές, καὶ τρέχουν τριγύρω ἀπὸ τὸ καζάνι, ὅπου βράζει τὸ συσσίτιο τοῦ λόχου.

"Ενα σφύριγμα μαζεύει τῆς διμοιρίες· γίνεται ἡ διανομὴ τοῦ βραστοῦ· οἱ ἄνδρες γευματίζουν ἀπὸ τῆς καραβάνες ποῦ ἀχνίζουν μπροστὰ στὰ ἀντίσκηνά των· ἔπειτα κάποιος βγάζει ἀπὸ τὴν τσέπη του ἕνα ξυράφι, ἑτοιμάζει σαπουνάδα καὶ μὲ τὴ βοήθεια ἑνὸς σπασμένου μικροσποπικοῦ καθρέφτη ἀποψιλώνει ἀπὸ τὴν λόχμην τῶν γενειῶν τὸ χαλκόχρωμο τὸ πρόσωπό του.

Οἱ ἀξιωματικοὶ βλέπουν τὸ παράδειγμα, βγάζουν τὰ καθρεφτάκια των, κυττάζονται μέσα σ' αὐτά, χαμογελοῦν καὶ καλοῦν τοὺς κουρεῖς τοῦ λόχου. Οἱ λόχοι καλλωπίζονται.

Μερικοὶ καθισμένοι κάτω ἀπὸ τὰ δένδρα, ράβουν τὰ ξηλωμένα των ἀμπέχονα· ἄλλοι ξαναδιαβάζουν γράμματα ἀγαπημένα, τσαλακωμένα καὶ μισοσβυσμένα ἀπὸ τὸν ἱδρῶτα καὶ ἀπὸ τὴ βροχή, ποῦ ἔχουν διαποτίσει τ' ἀμπέχονα. 'Ησυχία τριγύρω.

'Ο ἐχθρὸς διωγμένος ἀπὸ τὸ Δεμὶρ-'Ισὰρ ἐπέρασε τὰ στενά, ἔκαψε τὴν ἀποθήκη καὶ τοὺς στρατῶνας τοῦ Πετριτσιοῦ, ποῦ ὀρθώνουν τώρα τοίχους μαυρισμένους μὲ παράθυρα σὰν μάτια ἄδειανὰ στὴν ἄκρη τῆς κωμοπόλεως, καὶ ἔφυγε βιαστικὰ πρὸς τῆς Κρέσνας τὰ στενά.

Ἡ πρώτη μεραρχία βαδίζει κατόπιν του, μαζῆ μὲ τὴνἔκτη δεξιώτερά της. Μέσα καὶ γύρω στὸ Πετρίτσι, ποῦ ἀπέχει τρία τέταρτα ἀπὸ τὸν καταυλισμό μας, μένει ἡ πέμπτη· ἡ τετάρτη κρατεῖ τὸ γεφῦρι τοῦ Πόντου, στὸ δρόμο ποῦ φέρνει κατὰ τὰ στενά.

Ὁ ἥλιος σηκώνεται ἀργὰ στὸν βαθυγάλανο οὐρανό, ὅπου κολυμποῦν σὰν κύκνοι χιονόλευκοι στὴν σμαραγδένια ἁπλωσιὰ λίμνης παραμυθιοῦ κάπια μικρά, στρογγυλά, ἀργοκίνητα συνεφάκια.

*
* *

Οἱ ὁδηγοὶ ποῦ εἴχαμε πάρει ἀπὸ τὸ Μπάνσκο, θέλουν τώρα νὰ γυρίσουν στὸ χωριό των.

Ὁ ταγματάρχης διατάσσει νὰ τοὺς δώσουν κουραμάνα κ' ἕνα κομμάτι βραστὸ γιὰ τὸ δρόμο τους.

Οἱ ὁδηγοὶ δέχονται τὴν προσφορὰν μὲ χίλιους δύο τεμενάδες καὶ ξεκινοῦν, ἀφοῦ δὲν ἄφισαν εὐχὴ ἀπὸ τὸν ἀπέραντον πλοῦτον τῆς Μουσουλμανικῆς ἐθυμοτυπίας ποῦ νὰ μὴν ἀνέπεμψαν στὸν Ἀλλὰχ γιὰ τὴν νίκη τοῦ στρατοῦ μας.

Ἔπρεπε, λοιπόν, νὰ βρεθοῦν νέοι ὁδηγοὶ ἀπὸ τὸ Πετρίτσι. Ὁ ταγματάρχης ἔδωκε διαταγὴ στὸν δεκανέα ποῦ τοῦ ἐχρησίμευσεν ὡς διερμηνεὺς νὰ τραβήξῃ κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸ Πετρίτσι καὶ ν' ἀγγαρεύσῃ δύο ντόπιους χωρικούς.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἐξεκινοῦσε καὶ μία ἀγγαρία γιὰ νερὸ πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνσι.

Ὁ δρόμος ἦτο πετρώδης καὶ ἀνηφορικός.

Ἀφοῦ ἡ συνοδεία ἐπέρασε μερικὰ χωράφια μὲ καλαμπόκια, εὑρέθη σ' ἕνα σκιερὸ μονοπάτι, περιφραγμένο ἀπὸ τοὺς μανδρότοιχους τῶν Πετριτσιωτῶν

Τὸ νερὸ ἐκυλοῦσε μὲ φλοῖσβον γλυκὺν ἀνάμεσ' ἀπὸ τὴς πέτρες τοῦ δρόμου τοῦ στενοῦ, ποῦ τὸν ἐσκίαζε ξεχειλισμένη ἀπ' ἐπάνω ἀπὸ τοὺς τοίχους ἡ πράσινη χλιδὴ τῶν ἀχλαδιων, τῶν μηλιῶν, τῶν καρυδιῶν, τῶν συκιῶν.

Ξανθόφυλλες κληματαριὲς ἐσχημάτιζον σκιάμες ἀυελείωτες μέσα στοὺς κήπους καὶ ἐκρεμιῶταν πλούσια τὰ τσαμπιὰ τῶν σταφυλιῶν, ποῦ ἦταν ἀκόμη ἀγουρίδες, ἀπὸ τὰ στριφτά, τὰ γωνιώδη, χονδρὰ κότσανα.

Ἀλλοῦ ἐκοκκίνιζαν μέσα στὴν στιλπνότητα τῶν παχυτάν φυλλωμάτων τὰ τζάνερα· ἀλλοῦ ἀχνορρόδιζαν κἄποια μεγάλα δροσερὰ ἀχλάδια.

Οἱ φαντάροι ἐσκαρφάλωναν σᾶν τὰ κατμὶκια στὴς ἀκανόνιστες πέτρες τῶν μανδροτοίχων, ἐκαβαλλοῦσαν τὰ χαμηλότερα κλαδιὰ τῶν ἀχλαδιῶν καὶ δαγκοῦσαν λαίμαργα τὰ ζαχαρωμένα τ'ἀχλάδια, τὰ μοσχοβολημένα.

Ἔρριχταν ἔπειτα μερικὰ στοὺς πλέον δυσκίνητους ποῦ ἐπρόσμεναν σὲ ἄφωνην ἱκεσία στὸ μονοπάτι, καὶ τὰ σακκίδια ἐφούσκωναν ἀπὸ τὰ πλούσια δῶρα τῆς γόνιμης φύσεως.

Τὰ πουλιὰ εἶχαν φλύχρη συναυλία στὰ βάθη τῆς πολύκαρπης αὐτῆς πρασινάδας. Πέρδικες ἀναφτερούγιζαν μὲ θρόϋσμα δαφνικὸ καὶ πολυθόρυβον στὸ πέρασμά μας.

Καὶ νά ! σὲ μιὰ καμπὴ τοῦ δρομίσκου, μαυρολογᾶ κρυμμένο μέσα στὴ βλάστησιν τὴν ὀργιαστικὴν ἕνα πέτρινο χαμόσπιτο. Ἐφθάσαμε πλέον στὸ Πετρίτσι.

*
* *

Ἀπὸ τὴ βία τῆς φυγῆς τῶν, οἱ Βούλγαροι δὲν ἐπρόφτασαν νὰ τὸ κάψουν.

Καὶ ἄνετα ξαπλωμένο στὴ πράσινη τοῦ Μπέλες ποδιὰ τὸ Πετρίτσι ἐξυπνοῦσε τώρα γεμᾶτο κίνησιν, γεμᾶτο χαρά, ζωὴ γεμᾶτο κ' ἔκπληξιν γιὰ τὴν περιπέτειαν τῆς κατακτήσεώς του ἀπὸ τὸν στρατὸν αὐτὸν ποῦ τόσο χαρωπὸς καὶ ἀεικίνητος ἐζωήρευε τὴν γαλήνην τῆς μονοτονίας του κ' ἐγέμιζε τοὺς δρόμους τοὺς στενοὺς μὲ τὸν ἀντίλαλο τοῦ λτύπου τῶν ἀρβυλῶτ στ' ἀκανόνιστα λιθόστρωτα, μὲ τὰ τραγούδια του, μὲ τὴς φωνές του.

Τὰ σπίτια, λευκὰ καὶ γελαστά, μὲ χαμηλὰ «ζαμιλίκια» ἀνοιχτὰ σςὸν πρωϊνὸν ἀέρα, ὅπου χανούμισσες μὲ πρόσωπα σκεπα-

σμένα, καθισμένες κοντὰ στὰ παράθυρα, ἐκάπνιζαν κ' ἐτερέτιζαν ὅπως τὰ φλύαρα τὰ πουλιὰ στὰ δέντρα τῶν κήπων.. Ἄλλα σπίτια, μὲ τὰ παράθυρά των κλειστὰ καὶ τὴς ξύλινες πόρτες τοῦ δρόμου διπλωμανταλωμένες, ἐσιωποῦσαν μελαγχολικὰ ἐνῷ ἀπὸ τὸ μισοσηκωμένο τὸ τζάμι ἑνὸς παραθύρου των ἀνεμίζετο ἕνα κουρέλι λευκὸ σημεῖον ὑποταγῆς· ἦσαν τὰ σπίτια τῶν Βουλγάρων.

Τὰ σπίτια τὰ ἑλληνικά; Γιὰ πότε ἔρραψαν, γιὰ πότε ἐχρωμάτισαν, γιὰ πότε ἐκρέμασαν σὲ κάθε παράθυρο, στὰ κεραμίδια, στῆς γωνίες τῶν τοίχων, ὅλες ἐκεῖνες τῆς ἀπροσδόκητες, «βαριατσιόνες» τῆς κυανολεύκου.

Ἄσπρες μὲ γαλάζιο σταυρό, γαλάζιες μὲ δύο, τρεῖς, πέντε λευκὲς λωρίδες, ἄσπρες μὲ γαλάζιο περιθώριο, καὶ ἕναν μικροσκοπικὸ στὴ μέση γαλανὸ σταυρό, γαλάζιες μονᾶτες, ἄσπρες μὲ ἕνα τετράγωνο λουλακί.

Ὀρθάνοιχτες αἱ ἐξώπορτες καὶ στὸ κατῶφλί των ὄρθιες γυναῖκες γελαστές, μὲ μαῦρα καλοχτενισμένα μαλλιά, μὲ φουστάνια ἀνοιχτόχρωμα, μέσα στῆς πλούσιες πτυχὲς τῶν ὁποίων ἔκρυβαν τὰ προσωπάκια των τὰ τριανταφυλλένια παιδάκια στρομπουλά, ξυπόλυτα, κοριτσάκια μὲ κορδέλλες γαλανὲς στὰ μισοχτενισμένα των τὰ μαλλιά.

Γρηὲς καθισμένες στὸ καλντερίμι, μὲ τὰ ἀργυρά των μαλλιὰ κοντοκομμένα καὶ κατεβασμένα στὰ μάγουλα καὶ στὰ αὐτιά, νηόπατρες μὲ μάτια χαμηλωμένα καὶ βρέφη ποῦ μὲ μάτια κλειστὰ ἐβύζαιναν ἀπὸ πλούσιους κόρφους τὴν πρώτη ζωή.

Ἄνδρες στιβαροὶ μὲ γένεια κατάμαυρα, ἀχτένιστα, πυκνά, ξέσκεπα μαλλιά, μάτια λαμπερά, γαλάζια σταυρωτὰ κοντογέλεκα καὶ ζωνάρια πολύχρωμα, πλατειά, ἐχαιρετοῦσαν τοὺς στρατιῶτας ποῦ ἀνεβοκατέβαιναν, γοργοὶ καὶ θορυβώδεις, τὰ γλυστερὰ τὰ καλντερίμια.

Νερὰ τρέχουν σὲ κάθε δρόμο, κόττες χαμηλοφτερουγύζουν μὲ τρομαγμενα κακαρίσματα στὸν κρότο τῶν ἀρβυλῶν· μιὰ κλῶσσα μὲ ἀναφουσκωμένα τὰ πούπουλα καὶ μισανοιγμένες τῆς φτεροῦγες καλεῖ λαρυγγώδη γλουγλουλίσματα τὰ πουλάκια της, ποῦ τρέχουν μὲ κωμικὴν ἀπελπισία καὶ ἀδιάκοπα λεπτὰ ξεφωνητὰ κάτω ἀπὸ

τῆς μητρικὲς φτεροῦγες· ἕνα γουροῦνι τρέχει μὲ γρυλλισμοὺς ποῦ σχίζουν τὰ αὐτιά, κυνηγημένο ἀπὸ ἕνα μαῦρο σκυλί, κυνηγημένο καὶ αὐτὸ ἀπὸ ἕναν ἀμούστακο στρατιώτη.

*
* *

Ἕνας γέρος Τοῦρκος σοβαρὸς καὶ ἀξιοπρεπής, μὲ τὸ πρόσωπο χωμένο σ' ἕνα σαρίκι λευκὸ καὶ σὲ δάσος λευκῶν γενειῶν, ὁδηγεῖ τὸν δεκανέα τοῦ ταγματάρχου στὸ «παζάρι».

Στὸ δρόμο ἕνα κοριτσάκι, φοβισμένο ἀπὸ ἕνα ἄλογο ποῦ ὁ ἱππεὺς ἀγωνίζεται νὰ τὸ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν πέτρινη λεκάνη τῆς βρύσης τῆς πλατανοσκέπαστης πλατείας, ποῦ τὴν χωρίζει σὲ δυὸ ἕνα ποτάμι γεμᾶτο παφλασμὸν καὶ μεγάλες πέτρες κατάλευκες δεμένο μὲ τὴν καμάραν ἑνὸς παληοῦ γεφυριοῦ, τρέχει μὲ κλάμματα καὶ κρύβεται σὲ μιὰ γωνιὰ τοίχου ἀπ' ὅπου παραμονεύει μὲ τραγικὰ ξεφωνητὰ τὰ σκιρτήματα τοῦ ἀλόγου ποῦ «δυστροπεῖ».

Ἐπάνω στὴν πλατεῖα, κάτω ἀπὸ τὴν ἐποπτείαν ἑνὸς μιναρέ, ἀραδιάζονται τὰ μαγαζιά, κλειστὰ τώρα καὶ ἄδειανά.

Ὁ Τοῦρκος πρεσβύτης ἐξηγεῖ, ὅτι θὰ μᾶς ἐπρόσφερε «καϊβὲ» ἂν ὑπῆρχε λειτουργοῦν καφενεῖον, ἢ τοὐλάχιστον ναργιλέ, ἂν εἶχε τέτοιον· ἐν τῷ μεταξὺ μᾶς γεμίζει τῆς τσέπες ἀπὸ χοντροκομμένον καπνὸν καὶ ἀπὸ τσιγαρόχαρτα, καταρώμενος τοὺς Βουλγάρους καὶ καλῶν τὴν ἴδια στιγμὴ δύο νέους χωρικούς, τοὺς ὁποίους μᾶς δίνει ὁδηγούς.

*
* *

Ὅταν διεσχίσαμεν ἐκεῖνον τὸν χάκινον συνωστισμὸν τῆς πλατείας, ὅπου ἀξιωματικοὶ ἐζητοῦσαν τὸν μουχτάρη, ὁπλῖται τὸ φρουραρχεῖον, διαγγελεῖς τὸ τηλέφωνο, ἱππεῖς τὴν ἴλη των, φαντάροι τὸν ἐπιλοχία των, κ' ἐπεράσαμε καὶ πάλιν ἀπὸ τὸ καμπυλωτὸ τὸ γεφῦρι γιὰ νά ἐπιστρέψωμεν στὸν καταυλισμὸν μὲ τοὺς νέους ὁδηγούς, ἐνῷ ἐγεμίζαμε τὰ παγούρια μας στὴ παγωμένη τὴ βρύσι,

ἔκρηξις φωνῶν καὶ κτύπων ἐπάνω σὲ ξύλινη πόρτα μᾶς εἵλκυσε σὲ κἄποιο στενοσόκακο.

Ἐκεῖ ἐπολιορκεῖτο ἀπὸ ἑκατὸν τοὐλάχιστον στρατιῶτες ἕνας φοῦρνος.

Ἡ προθήκη του ἦτο κλεισμένη ἑρμητικῶς μ' ἕνα ἀχρωμάτιστο σανίδωμα· ἐπάνω εἰς τὴν ἀμπαρωμένη τὴν πόρτα του μία πρόχειρη ἐπιγραφὴ μὲ κιμωλία :

«Ἀρτωπίον Ἑλενικὸν καρβέλιον 25».

Ὁ φούρναρης, τρομαγμένος ἀπὸ τὴν ἀνέλπιστη συρροὴ τῶν ἀγοραστῶν καὶ φοβιομένος ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους, οἱ ὁποῖοι ἔπαιρναν ψωμὶ κ' ἔδιναν ἀποδείξεις πληρωτέας ἀπὸ τὴν Αὐτοῦ Τσαρικὴν Μεγαλειότητα Φερδινάνδον Κοβοῦργον, εἶχεν ἀμπαρωθῆ μέσα καὶ δὲν εἶχεν αὐτιὰ γιὰ τὰς παρακλήσεις τῶν φαντάρων.

Εἴκοσι—τριάντα χέρια ἐχτυποῦσαν τὸ σανίδωμα τῆς προθήκης καὶ τὴν πόρτα τὴν ἀδιάφορη.

— Ἄνοιξε, πατριώτη, νὰ μᾶς πουλήσῃς ψωμί !

— Ἄνοιξε, μωρέ, καὶ δὲ θὰ σὲ φᾶμε !

— Ἄνοιξε, καλέ μου, καὶ μᾶς ἐλύσσαξες !

— Ἄνοιξε καὶ δὲν εἴμαστε Βουλγάροι ! Γκάπ ! γκούπ ! Ἡ πόρτα σιωπᾷ.

— Ἄνοιξε, βρὲ ψυχή μου, νὰ πάρουμε σήμερα ζεστὸ ψωμί, ποῦνε Κυριακή.

— Δὲν ἀκούς;—γκάπ ! γκούπ !—δὲν ἀκοῦς, μωρέ, ἢ σ' ἔπιασε χολέρα, ποῦ νὰ σὲ κόψῃ !

— Βούλγαρος, θἆνε, παιδιά !—φωνάζει ἔξαφνα κἄποιος ἐξηγριωμένος φαντάρος.

— Ἕλενος ! Ἕλενος ! ἀκούεται φοβισμένη ἀπὸ μέσα μιὰ τρεμουλιαστὴ φωνή.

— Βρὲ παιδιὰ ἐφοβήθηκε ὁ ἄνθρωπος· μὲ τῆς φωνὲς δὲν κάνουμε τίποτα· σταθῆτε νὰ τοῦ μιλήσουμε μὲ τὸ καλό ! Μὴ σπρώχνεστε ὅλοι μαζὴ ! Ἀνοῖχτε νὰ τοῦ μιλήσω ἐγώ.

Ὁ Νέστωρ ὑποδεκανεὺς κατορθώνει καὶ ἀπομακρύνει κἄπως τοὺς στρατιῶτες· τὰ χτυπήματα παύουν καὶ ἀρχίζει ἀπὸ τὸ ἕνα

μέρος καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τῆς κλεισμένης τῆς πόρτας ἡ διαπραγμάτευσις,

— Ἄνοιξε τὴν πόρτα σου γρήγορα· δραχμὴ θὰ σοῦ δίνω, τέσσερα καρβέλια θὰ μοῦ περνᾷς ! Δὲν ἀκοῦς φούρναρη ;

— Δὲν ἔχει ἄλλο ψωμί ... Τελείωσε !..

— Ψέμματα, κὺρ ὑποδεκανέα, ψέμματα !— πετιοῦνται μαζὺ πέντ' ἔξη φαντάροι, ὀσφραινόμενοι νευρικὰ ἀπὸ τὴς χαόαμίδες τῆς πόρτας.—Μοσχοβολάει τὸ βλοημένο τὸ ζεστὸ ψωμί ! Ψέμματα σοῦ λέει.

— Θ' ἀνοίξῃς, βρέ, ἢ ὄχι ; Θὰ μὲ κάμῃς νὰ σπάσω τὴν πόρτα.

— Μπίτισε τὸ ψωμί ... μπίτισε !...

— Κοροϊδεύεις βρέ ; τ' εἶν' αὐτὸ ποῦ μυρίζει ;

— Ἔμεινε ἡ μυρουδιὰ στὸ φοῦρτο ἀπὸ τὴ χαραή ... ὅλο τὸ πούλησα !

— Ἄνοιξε τότες νὰ ἰδῶ κ' ἐγώ.

Καμμία ἀπάντησις.

— Σπάσ' τὴν πόρτα, συνάδελφε.

Τὸ φρούριον θὰ ἔπιπτε ἀσφαλῶς· ἐκείνην ὅμως τὴν στιγμὴ ἐφάνη ἕνας ἀξιωματικὸς τοῦ μηχανικοῦ ἀπὸ τὴν καμπὴν τοῦ σοκακιοῦ.

— Σταθῆτε ἥσυχα ! Φύγετε ἀπὸ ἐκεῖ ! Τί τρέχει !

Οἱ στρατιῶται παραμερίζουν· ὁ ὑποδεκανεὺς κάμει σχῆμα καὶ ἐξηγεῖ :

— Ἐδῶ μέσα κύριε ἀνθυπολοχαγέ, κάτι τρέχει. Ψωμὶ ζεστὸ μυρίζει καὶ ψωμὶ ὁ φούρναρης δὲν πουλεῖ ! Θέλουμε νὰ μάθουμε τί συμβαίνει ...

— Νὰ γκρεμιστῆτε ὅλοι ἀπ' ἐδῶ ἀμέσως ! Ὁρίστε μας ! Ἀφοῦ δὲν θέλει νὰ πουλήσῃ ὁ ἄνθρωπος, νὰ τὸν ἀφήσετε ἥσυχο ! Μεταβολή ! Μάρς !

Οἱ φαντάροι φεύγουν μουρμουρίζοντας.

— Βάσανα ποῦ τραβᾶμε !... Ζεστὸ ψωμὶ μωρέ, καὶ νὰ μὴ μᾶς πουλάῃ ὁ Βούλγαρος !

Ὅταν ἀπεμακρύνθη καὶ ὁ ἀξιωματικὸς ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο-τρεῖς φαντάρους ποῦ εἶχαν κοντοσταθῆ, ἐπῆγες ἀποφασιστικὰ πρὸς τὴν πόρτα, ἔβγαλεν ἀπὸ τὴν τσέπη του ἕνα μολῦβι καὶ ἐνῷ ἔξυνε τὴ σπασμένη του τὴ μύτη μὲ ἕναν σκουριασμένο κολοκοτρώνη, ἔλεγε μὲ ὑπόκωφον φωνὴν πρὸς τὴν πόρτα·

— Δὲν πουλᾶς τὸ λοιπόν; Τώρα σὲ διορθώνω, Βούλγαρε, ποῦ μᾶς ἄφισες δίχως ζεστὸ ψωμὶ μέρα Κυριακή!

— Ἀμάν! Ἀμάν! Ἕλενος, τζάνουμ! Ἕλενος! — ἐκλαυθμήριζεν ἀπὸ μέσα ὁ ψωμᾶς.

Ὁ φαντάρος μὲ ἔκφρασιν ἀδυσωπήτου δικαστοῦ, χωρὶς νὰ ἀπαντήσῃ, ἐσκούπισε τὴν κιμωλία τῆς ἐπιγραφῆς μὲ τὸ μανίκι του καὶ ἔγραψε μὲ τὸ μολύβι του ἐπάνω στὴν πόρτα τὰ ἑξῆς:

«Βούλγαρος ἀρτοποιὸς
Κεριακὴ ἐδιῆλθον τὰ στρατεύματα
καὶ τὸν ἄρτον ἐδυστρόπισε
καὶ μὲ τὸν παρά μας στὸ χέρι».

Καὶ ἔφυγεν ὕστερα μὲ τὴν παρέα του, χτυπῶντας μὲ ἀγανάκτησιν τὰ φθαρμένα τακούνια τῶν ἀρβυλῶν του στὸ καλντιρίμι.

*
* *

Τὸ ἀπόγευμα ἐκείνης τῆς Κυριακῆς, ποῦ ἡ μεραρχία ἔμεινεν ἐν ἀναμονῇ βορείως τῆς Λάσνιτσας, παρετηρήθη ἀπὸ τοὺς στρατιώτας τοῦ πρώτου συντάγματος μία κίνησις ἀσυνήθιστη γύρω ἀπὸ τὴ σκηνὴ τοῦ διοικητοῦ.

Ἐμαζεύθησαν μέσα στὴ σκηνὴ οἱ τρεῖς διοικηταὶ τῶν ταγμάτων.

Ἔπειτα ἐκλήθη ὁ παππᾶς.

Καὶ πρὶν περάσουν πέντε λεπτά, οἱ ὑπαξιωματικοὶ τοῦ γραφείου τοῦ συντάγματος, ποῦ ξαπλωμένοι στὴν πολύανθη χλόη ἔγραφαν ἐπάνω σὲ χονδρὰ κατάστιχα ἀκουμβησμένα στὰ γόνατά των, ἐσηκώθηκαν, ἔκρυψαν τὰ χαρτιά των μέσα στὴ σκηνή των καὶ ὕστερα ἄρχισαν νὰ συνομιλοῦν ζωηρά.

Οἱ ταγματάρχαι ἐκάλεσαν κατόπιν τοὺς συνδέσμους των καὶ τοὺς ἔστειλαν στοὺς λόχους των μὲ κάποια διαταγή.

Οἱ διμοιρῖται ἔβαλαν στὴ γραμμὴ τῇς διμοιρίες των καὶ οἱ ἀξιωματικοί, μὲ τὰ χέρια στῇς τσέπες καὶ σκεπτικοί, ἐπηγαινο-ήρχοντο μπροστὰ στὴν παράταξι τῶν λόχων των.

— Τί τρέχει ; γιατί μᾶς ἔβαλαν στὴν γραμμὴ χωρὶς παλάσκες καὶ ὅπλα ; — ἐρωτοῦσαν οἱ φαντάροι ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ κανεὶς δὲν ἤξευρε τί νὰ φαντασθῇ.

*
* *

Ὁ λοχαγεύων ἑνὸς λόχου ἐσταμάτησεν ἔξαφνα ἀπότομα τὸν στοχαστικόν του περίπατον, ἐσήκωσε σοβαρὰ τὰ μάτια πρὸς τὴν παράταξιν τῶν ἐρωτηματικῶν ἐκείνων ζευγαριῶν τῶν ματιῶν ποῦ τὸν ἀντίκρυζαν καὶ εἶπε μὲ φωνὴ χαμηλότερη ἀπὸ τὴ συνηθισμένη του.

— Ὁ διοικητής μας διέταξε νὰ γείνῃ μνημόσυνο γιὰ ὅσους ἔπεσαν ἕως τώρα σ' αὐτὸ τὸν πόλεμο. Ὅλοι σας — ὅλοι μας δηλαδὴ (καὶ ἡ φωνή του ἔγεινε χαμηλότερη) — ἐχάσαμε καὶ τοὺς συναδέλφους, φίλους, ἀδελφούς, συγγενεῖς· τοὺς εἴδαμε πῶς ἔπεσαν μπροστὰ στὰ μάτια μας· ἄλλους τοὺς εἴδαμε νεκροὺς ξαφνικά ... Ἐμεῖς αὔριο θὰ ξεκινήσουμε γιὰ νὰ συναντήσουμε πάλι τὸν ἐχθρό. Σήμερα, σὲ λίγο, θὰ κάμουμε ἕναν σταυρὸ γιὰ ἐκείνους ποῦ δὲν τοὺς ἔχουμε πιὰ κοντά μας, ποῦ μᾶς τοὺς ἐπῆρε ἡ Πατρίδα καὶ ὁ Θεός. Νὰ τὸ βάλετε καλὰ μὲ τὸ νοῦ σας : ὅποιος πεθαίνει γιὰ τὴν Πατρίδα του εἶνε σὰν ἅγιος, γιατί μὲ τὴ θυσία του ζοῦνε οἱ ἄλλοι ἐλεύθεροι καὶ μὲ τιμή. Οἱ διμοιρῖται νὰ ὁδηγήσουν τῇς διμοιρίες των κανονικὰ πρὸς τὴ σκηνὴ τοῦ κ. Διοικητοῦ. Κύριε ἀνθυπολοχαγέ, μπῆτε ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ λόχου !

*
* *

Ὁ λόχος ἐξεκίνησε βουβὸς πρὸς τὸ πλάτωμα, ποῦ τὸ ἐπλαισίωνεν ὁ βαθὺς ψίθυρος τῶν δρυῶν, καὶ ἐστάθη εἰς παράταξιν κατὰ διμοιρίας στὴν ἐλαφροκύμαντη πρασινάδα τῆς χλόης.

Στὸ πλάη του παρετάχθησαν οἱ ἄλλοι λόχοι τοῦ τάγματος καὶ ὅταν συνεκεντρώθησαν οἱ λόχοι ὅλων τῶν ταγμάτων τοῦ συντάγματος, ἐσχηματίσθησαν τρεῖς πλευρὲς μεγάλου τετραγώνου.

Οἱ ἀξιωματικοί, οἱ σύνδεσμοι ἀπὸ πίσω των μαζῆ μὲ τὸ προσωπικὸν τοῦ γραφείου τοῦ συντάγματος καὶ τοὺς τραυματιοφορεῖς, ἐσχημάτισαν τὴν τετάρτην πλευρὰν τοῦ τετραγώνου.

Στὴ μέση τοῦ τετραγώνου ἐστέκετο σοβαρὸς καὶ σκεπτικὸς ὁ διοικητής· γύρω του ἀμίλητοι, οἱ ταγματάρχαι, ὁ ὑπασπιστής του, ὁ γιατρός.

Ὁ παππᾶς ἐπροχώρησε τότε στὸν διοικητήν· δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ του ἐστάθηκαν δύο στρατιῶται — οἱ ψάλται τῶν ὑπαιθρίων αὐτῶν ἱεροτελεστιῶν. Ὁ παππᾶς ἐξεδίπλωσεν ἀργὰ τὸ πετραχῆλί του καὶ τὸ ἐπέρασε στὸ λαιμό του.

Ἔβγαλε τὸν κοῦκόν του τὸν καλογερίστικο μὲ τὸ μαῦρο τὸ καταυχένιον καὶ μὲ τὸ δεξί του τὸ χέρι ἀπόλυσε τὰ μαλλιά του ξεπλεγμένα στοὺς ὤμους του.

Ἔπειτα ἐκύτταξε γιὰ μιὰ στιγμὴ τὸν Ἀνατολικὸ τὸν οὐρανό, πέρα ἀπὸ τοὺς δροσεροὺς κλώνους τῶν βαλανιδιῶν καὶ γυρίζοντας τὸ βλέμμα πρὸς τὸ ζωντανὸ τετράγωνο, ποῦ ἀνάσαινε γύρω του βαθειὰ σὲ μίαν ἀπόλυτη σιωπὴ εἶπε·

— Προσοχὴ παιδιά ! θὰ κάμουμε μιὰ προσοχὴ στὸ Θεὸ γιὰ τὰ ὅπλα μας καὶ ἄλλη μιὰ γιὰ τὴν ἀνάπαυσι τῶν ψυχῶν ἐκείνων ποῦ ἔπεσαν ἕως τώρα. Προσοχὴ λοιπόν, γιατί ὁ Θεὸς δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ χρυσοστολισμένες ἐκκλησιὲς γιὰ νὰ ἀκούσῃ τὴ δέησί μας. «Καρδίαν καθαρὰν» θέλει ὁ Κύριος· αὐτὴ εἶνε ἡ ὡραιότερη ἐκκλησία στὰ μάτια τοῦ Δημιουργοῦ μας. Συλλογιστῆτε ὅτι ἡ πατρίδα μας μᾶς ἔκαμε τὴν τιμή νὰ μᾶς ἐμπιστευθῇ τὰ ὅπλα της γιὰ νὰ τὴν ὑπερασπίσουμε μὲ τὸ Θεὸ ποῦ μᾶς παραστέκει· θὰ κάμουμε ὅλοι ὅ,τι μποροῦμε· «σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει» ἔλεγαν οἱ παληοί· θὰ πῇ δηλαδή, «κάμε τὸ σταυρό σου καὶ ἔχε τὸ Μάνλιχερ στὰ ἀντίχερό σου». Ὁ Θεὸς θὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ ταπεινώσουμε τὸν δόλιον ἐχθρόν μας, ὅταν ἐξακολουθοῦμε νὰ τραβᾶμε μπροστά, χωρὶς νὰ λογαριάζουμε τὸ θάνατο· ἡ ζωή μας ἡ ἀληθινὴ δὲν εἶνε σ' αὐτὸ τὸν κόσμο· εἶνε στὸν ἄλλο· κι' ὅποιος πέσῃ γιὰ τὴν

πατρίδα του ἐκεῖνος ζῇ ἀληθινὰ καὶ αἰώνια! Προσοχὴ λοιπόν! Βγάλτε τὰ πηλήκιά σας!

Μία γενικὴ κίνησις χεριῶν καὶ τὰ κεφάλια τῶν πολεμιστῶν ἔγειραν ἀκάλυπτα μπροστὰ στὴν ἄφραστην ἱερότητα τῆς στιγμῆς ἐκείνης· ἔγερναν τὰ ἡλιοκαμμένα τὰ μέτωπα εὐλαβητικά, τὰ μέτωπα ποῦ ἀντίκρυζαν ξάστερα καὶ περήφανα στῆς μάχες τὸ θάνατο.

Ὁ παπᾶς ἐσταυροκοπήθηκε καὶ τὸν ἐμιμῆθηκεν ὁ Διοικητὴς καὶ ὅλο τὸ σύνταγμα.

Ἕνα πουλὶ ἐκελαϊδοῦσε μακρυά, μέσα στὸ δάσος· ἀπὸ μακρύτερα ἔφθανε ξεψυχισμένη ἡ ἀπήχησις τοῦ μυκηθμοῦ κἄποιου βωδιοῦ, ποῦ θὰ ἔβοσκε στὰ ἡλιοφώτιστα λειβάδια, πρὸς τὸ χωριό.

Λαμπρόχρωμες πεταλοῦδες ἐπετοῦσαν ἀπὸ θάμνο σὲ θάμνο· μεγάλες πράσινες ἀκρίδες ἐπηδοῦσαν μὲ δύναμι στὰ χόρτα καὶ κἄπου-κἄπου ἐκάθηντο στὴν πλάτη τῶν ἀκινήτων στρατιωτῶν.

Ἄθελα ἐθυμῶταν κανεὶς τὸ εἰρηνικὸ χωριὸ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου μέσ' στὴ Φύσι τὴν ἱερή, κάτω ἀπὸ τὴν ἀτάραχτη γαλήνη τῶν μεγάλων ματιῶν τῶν ὑπομονητικῶν βωδιῶν, μέσα σὲ μιὰ φάτνη, μιὰ μητέρα ἐχαμογελοῦσε ἀγγελικὰ μὲ τὸ πάναγνο μέτωπο γερμένο πρὸς τὸ θεῖό της βρέφος.

*
* *

Ὁ παπᾶς ἀπήγγελλε τώρα ἤρεμα καὶ μ' εὐλάβειαν ἐκστατικὴν τῆς προσευχὲς ποῦ χίλιες φορὲς εἶχαν ἀκούσει οἱ στρατιῶτες ...

«Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ...»

Ἀλλ' ἔπαιρναν τώρα ἡ προσευχὲς αὐτὲς μιὰ νέα ἐξαιρετικὴ σημασία, σὰν νὰ τῆς ἄκουαν τ' αὐτιά μας πρώτη φορά· κ' ἦταν ἰσχυρὸ καὶ ἀνέκφραστο τὸ καταστάλαγμά των στῆς διάπλατες καρδιὲς τῶν μαχητῶν ποῦ αὔριο θὰ ἐτρικυμίζοντο ξανὰ ἀπὸ τὸ ἀκαταγώνιστο κάλεσμα τῆς Νίκης στὸν ἀνεμοστρόβιλο τῶν ἐφόδων, στὸν ἀκράτητο χορὸ τοῦ θανάτου ...

«Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου ...» ἔψελναν τώρα μελῳδικὰ οἱ

δύο στρατιῶτες ποῦ ἐπαράστεκαν δεξιᾷ κι' ἀριστερᾷ τὸν παπᾶ μὲ τὰ λυμένα τὰ μαλλιά.

Ὁ διοικητὴς ἐσήκωσε τὸ μέτωπο καὶ μ' ἕνα ἐλαφρὸ γενικὸ κίνημα οἱ στρατιῶτες ἔκαμαν τὸ ἴδιο· γιατί ὁ λαὸς τοῦ Κυρίου ἔνοιωθε πῶς ἦταν ἄξιος τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ του.

«. . . νίκας τοῖς εὐσεβέσι κατὰ Β ο υ λ γ ά ρ ω ν δωρούμενος ...

Ἀστράφτουν τὰ μάτια σὲ βουβὴν εὐγλωττίαν· τρεῖς φορὲς βαφτισμένο στὸ ἁγίασμα τῆς πίστεως καὶ τῆς παντοδύναμης θελήσεως λαμποκοπᾷ σὲ κάθε ματιὰ τὸ ἀτσάλι τῆς ἀποφάσεως καὶ τῆς ἐνδόμυχης ὑποσχέσεως.

*
* *

Ἔπειτα, ἐνῷ μόνον τὸ ψιθύρισμα τοῦ δάσους ἁπλώνεται ἁπαλὰ κάτω ἀπὸ τὸν ἀνέφελον, ὁλογάλανο οὐρανό, ὑψώνεται ἡ σοβαρὴ καὶ ἐπιβλητικὴ μελῳδία τῶν ἐπιμνημοσύνων ψαλμῳδιῶν.

«... Καὶ κατάταξον αὐτοὺς ἐν Παραδείσῳ, ὅπου χοροὶ τῶν Ἁγίων, Κύριε, καὶ ζωὴ καὶ ἡ ἀνάπαυσις...»

Ἀσυναίσθητα τὰ μέτωπα ὑψώνονται πρὸς τὸν οὐρανό.

Ἡ φυσιογνωμίες φωτίζονται ὡσὰν ἀπὸ τὸ ὅραμα τῆς μακαριότητος τῶν ἀγαπημένων συντρόφων, ποῦ ἐκάλεσεν ὁ Ἄγγελος τοῦ Πολέμου στὴν αἰωνιότητα τῆς Ἑλληνικῆς ἀναμνήσεως στὴ δόξα τοῦ θρύλου τοῦ Ἑλληνικοῦ.

Ἕνας νέος στρατιώτης μ' ἔντονα χαρακτηριστικά, μέτωπο δυνατὸ καὶ πλούσια μαῦρα μαλλιά, τὰ ἡλιοκαμμένα τὰ μάγουλα· τοῦ ὁποίου σκιάζει μόλις τῆς «ἐρατεινῆς ἥβης» ἡ ἁβρὰ ἄνθησις, στηλώνει τὴ σοβαρή του ματιὰ στὴν κορυφὴ ἑνὸς δένδρου ποῦ ἀργολικνίζεται στὸ πέρασμα τῆς αὔρας.

Ἕνας ἄλλος μὲ γένεια πυκνά, μὲ τὴν ἔκφρασι τὴν ἁπλοϊκὴ τῶν νησιωτῶν τοῦ Αἰγαίου ποῦ λάμπει ἀπὸ τίμιαν ἐγκαρδιότητα, ἔχει τὰ μάτια του καρφωμένα στὸν παππᾶ σὲ μιὰ βαθύτατην ὀνειροπόλησιν.

Μερικοὶ σταυροκοποῦνται μὲ συγκινητικὴ ταπεινοφροσύνη· ἕνας

ταγματάρχης, ἀκίνητος εἰς στάσιν προσοχῆς, μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα, εἶχεν ἔκφρασιν βαθειᾶς περισυλλογῆς στὸ αὐστηρὸ τὸ πρόσωπό του.

*
* *

«Αἰωνία ἡ μνήμη... αἰωνία ἡ μνήμη... αἰωνία αὐτῶν ἡ μνήμη»... Ψάλλουν οἱ στρατιῶται μαζῆ μὲ τὸν παππᾶ.

— Αἰωνία των ἡ μνήμη—ἐπαναλαμβάνει μὲ μιὰ βαθύφωνη βοὴ τὸ σύνταγμα καὶ μὲ τὰ μέτωπα χαμηλωμένα ὅλοι σταυροκοποῦνται.

Ὁ παππᾶς ἀνασηκώνει τὰ μαλλιά του καὶ τὰ κρύβει μέσα στὸν κοῦκό του τὸν καλογερίστικο· ὁ διοικητὴς κάτι τοῦ ψιθυρίζει.

— Παιδιά!—λέγει ὁ παππᾶς—μπορεῖ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικούς σας ποῦ σκοτώθηκαν νὰ σᾶς εἶχε πικράνει μὲ κανένα του λόγο βαρὺ ἐπάνω στὸ ζῆλό του γιὰ νὰ ἐκτελέση καλλίτερα τὴν ὑπηρεσία του· νὰ εἴσαστε βέβαιοι ὅτι θὰ τῶκαμε χωρὶς κακία· ὅλοι μας ἔχουμε μπραστά μας ἕνα καθῆκον· καθένας σύμφωνα μὲ τὸν βαθμό του, μὲ τὴν εὐθύνη του· καὶ ἂν κανένας ἀπ' αὐτούς, γιὰ τοὺς ὁποίους ἐδεηθήκαμε τώρα σᾶς εἶχε πικράνει, νὰ τὸ ξέρετε πῶς ἦταν ἀπὸ τὴ μεγάλη του τὴν ἐπιθυμία γιὰ νὰ κάμουμε ὅλοι μας τελειότερα τὸ καθῆκόν μας. Παιδιά, μὲ τὴν καρδιά σας καθαρὴ καὶ μὲ χείλη ἀληθινὰ συχωρέστε του!

— Θεὸς σχωρέσ' τους!... ἀντήχησε σὰν ψίθυρος ὁλόθερμος καὶ σιγανὸς καὶ πολλὰ βλέφαρα ποῦ ποτὲ δὲν ἐταπεινώθηκαν στὸ ἀντίκρυσμα τοῦ θανάτου, ἔγυραν τώρα βαρειὰ ἀπὸ κἄτι ποῦ τὰ ἔκαιγε...

Ἔπειτα ὁ παπᾶς ἔβγαλε τὸ πετραχῆλι του.

Οἱ ἀξιωματικοὶ ἐπροχώρησαν μὲ τὸ διοικητὴ κατὰ τὴ σκηνή του· οἱ λόχοι ἐπέστρεψαν ἀμίλητοι στ' ἀντίσκηνά των· μιὰ ἱερότης ἐμοσχοβολοῦσε στὸν ἀέρα· ἕνα αἴσθημα βαθὺ καὶ δυνατὸ καὶ

ἀνέκφραστο ἐσυγχώνευε τῆς ψυχὲς σὲ μιὰ καὶ μόνη καὶ κάθε καρδιὰ ἄκουγε μέσα της τοὺς δυνατοὺς παλμοὺς ὅλων τῶν ἄλλων.

*
* *

Καὶ τώρα ἀραδιάσετε, Βούλγαροι, ἀντικρὺ στὴν ἱερὴν ἐλαφρότητα τῶν ψυχῶν μας ὅλα σας τὰ κανόνια· συμμαχήσετε μὲ τὴν ἀπαγορευτικὴ δύναμι τῶν φοβερῶν τῶν βουνῶν· στήσετε τὸ θάνατο φύλακα στὰ στενά, ὅπου λουφάζει ἡ θανατηρὰ πληγωμένη ἀλαζονεία σας.

Ποιὸς ἐτόλμησε νὰ πῇ πῶς θὰ σταματήσῃ τὸν κεραυνὸ στὸν οὐράνιο τὸ δρόμο του ; Ποιὸ σκοτάδι μπορεῖ νὰ παλαίψῃ μὲ τὸν ἥλιο ;

Ἔχουμε στὴν ψυχή μας τὸν ἥλιο· τὸ ἁρματωμένο ἀπὸ τὴ Δικαιοσύνη τὸ χέρι μας ὁ κεραυνός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ′.

Διὰ μέσου τῶν στενῶν τοῦ Μάλες

Ἕνας κάμπος ἀπεράντων καπνοφυτειῶν, ὀπίου, ριζιοῦ, σπαρτῶν καὶ λαχανοκήπων, τὸς ὁποῖον διασχίζουν ἀραιὰ δένδρα—ἀγριοαχλαδιὲς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον—ἐκτείνεται πρὸς βορρᾶν τοῦ Πετριτσιοῦ, κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Μάλες.

Σειρὰ χαμηλῶν λόφων, ποῦ λευκάζουν γυμνοὶ κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τὸ ἡλιακόν, κρύβουν ἀπὸ τὴν θέσιν μας τρν Στρυμόνα.

Καὶ ὑπεράνω τῶν λόφων αὐτῶν ὑψώνονται αἱ κορυφαὶ μιᾶς ἀπέραντης βουνοσειρᾶς βαθυγάλανης ἄπὸ τὴν ἀπόστασιν, μὲ μερικὲς μελανὲς κηλῖδες ποῦ ἁπλώνονται ἐπάνω εἰς τὰ στέρνα της.

Εἶνε ὁ Ὄρβηλος ἡ βουνοσειρὰ αὐτὴ καὶ τὰ δάση τοῦ Μελενίκου ἡ βαθύχρωμες ἐκεῖνες κηλῖδες.

Ἐπίθεσις κατὰ τῶν Βουλγαρικῶν χαρακωμάτων τοῦ Μπέλεσι.

Ἐδῶ μέσα, εἰς ἤτς ὄχθες τοῦ Στρυμῶνος ἔσυρε πρὸ δέκα αἰώνων τοὺς θριάμβους του ὁ Βουλγαροκτόνος Βασίλειος. Σήμερα, ποῦ μετὰ δέκα αἰῶνας ἕνας Ἕλλην Πορφυρογέννητος ὡδηγοῦσε τὰ τραπαιοφόρα του στρατεύματα πρὸς τὴν συνέχειαν τῆς μεγάλης ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, ἐναντίον τοῦ ἴδιου ἐχθροῦ, ἡ γῆ ποῦ ἐκραδαίνετο κάτω ἀπὸ τὰ πέταλα τῶν ἑλληνικῶν ἀλόγων τοῦ πολέμου καὶ κάτω ἀπὸ τὸ στιβαρὸν βῆμα τῶν δαμαστῶν τῆς Νίκης, ἀνέδιδεν ἀναμνήσεις ποῦ ἐγιγάντωναν τὴν δύναμιν τὴν ἑλληνικήν.

Σὰν νὰ ἀναπηδοῦσαν ἀπὸ τὰ σπλάγχνα της σκιὲς σιδεροφράχτων βουλγαρομάχων, ἴσκιο ἀλόγων μὲ φάλαρα φωτεινά, ποῦ ἐφυσοῦσαν φωτιὲς ἀπὸ τὰ πλατειά των ρουθούνια, σκάβοντας τὸ χῶμα μὲ θυμό, μὲ τὴς περήφανες χαῖτες ἀνεμισμένες ἀπὸ τὴν ὀργὴ τῆς ἐφόδου.

Σὰν νὰ ἐλαμποκοῦσαν ρομφαῖες πυρὸς στὴν χρυσόφωτη ἁπλωσιὰ τοῦ αἰθέρος· σὰν νὰ ἀστραπρβολοῦσαν στὴς μαλακὲς καμποῦλες τῶν λόφων τῶν γυμνῶν, ἡ ἀτσαλένιες ἄκρες τῶν ἀκινήτων δοράτων· καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἥλιος ποῦ ἐζωντάνευε τὸν κάμπο ἀπὸ φῶς καὶ δόξα, δὲν ἦταν τώρα παρὰ ἡ κορώνα τῆς ἁγίας Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας.

Ὁ ἀρχάγγελος, ποῦ τὴν ἐφύλαγεν ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ ἐβάφη μὲ τὸ βασιλικὸ τὸ αἷμα τὸ κατῶφλι τῆς Πύλης τοῦ Ρωμανοῦ, τὴν ἐκρέμασε σήμερα ἀπὸ τὸν θριαμβευτικὸν θόλον τοῦ οὐρανοῦ, γιατί κάτωθεν ἐπερνοῦσαν οἱ στρατοὶ τοῦ Βασιλέως, ποῦ ἔζωσε στὴ μέση Του τὴ δυνατή, τὴν προαιώνια κληρονομία Του, τὸ σπαθὶ τῶν Ἑλλήνων.

Καὶ ἐψιθύριζαν ἀόρατοι οἱ σιδερόφραχτοι πολεμισταί, ποῦ ἐπερίμεναν αὐτὴ τὴν ἡμέρα δέκα αἰῶνας τώρα, λόγια μυστηριώδη στὴς καρδιὲς τῶν νέων πολεμιστῶν· καὶ τῶν ἀΰλων ἀλόγων τὸ τρικυμισμένο ποδοβολητὸ ἐδονοῦσε τὰ στήθη των· καὶ ἐθροΐσαν τρισδύναμα τὰ ἁπλωμένα φτερὰ τῆς πολεμικῆς μανίας ὡς μέσα στὰ ἄδυτα τῶν ψυχῶν· καὶ ἡ δόξα, κλωνάρι δάφνης ἀμάραντης κινῶντας προφητικά, ἔδειχνε μὲ θεῖο δάχτυλο ὑποσχέσεως τὸ στένωμα τῶν βουνῶν, κατὰ τὴν Κρέσνα.

Ὁ θάνατος, ὄχι σκέλεθρο γυμνό, δρεωανηφόρο, ποῦ παγώνει

τῆς καρδιὲς τῶν γέρων, τῶν ἀρρώστων καὶ τῶν ταπεινῶν, ἀλλὰ ὡραῖος καβαλλιάρης δεξίλεως, μὲ φλογοβόλα μάτια καὶ μέτωπο γαλήνης θεϊκῆς, ἐκαλοῦσε τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀπὸ πίσω του στὰ ἔργα τὰ περήφανα καὶ τὰ ἡρωικά, κρατῶντας στὸ δεξί του χέρι τὸ χρυσὸ κλειδὶ τῆς ἄφθαρτης Ὡραίας Πύλης τῆς Ἀθανασίας.

Ἕνα ξεχείλισμα πύρινου ὠκεανοῦ ἐφούσκωσε τότε καὶ ἐχύθη ἀκράτητο πρὸς τὸ θάνατο, τὴ Νίκη καὶ τὴν Ἀθανασίαν.

*
* *

Κάτω ἀπὸ τὴ γέφυρα τοῦ Γενῆ Τσιφλὶκ κυλᾷ μαυροκίτρινος ὁ Πόντος ποῦ βιάζεται νὰ βρῇ τὴν εἰρήνη του στὴν κοίτη τὴ μητρικὴ τοῦ Στρυμῶνος.

Καταυλισμένη γύρω στὴς ὄχθες του ἡ πέμπτη μεραρχία καὶ ἡ τετάρτη ἀνηφορίζει ἀντίπερα, στὰ τελευταῖα πρὸς τὸν Στρυμόνα ὑψώματα τοῦ Μάλες.

Ἡ δευτέρα προχωρεῖ πρὸς τὸ Σερμπάνι, ποῦ κοκκινίζουν τὰ κεραμίδια τῶν στεγῶν του σ' ἕνα ὕψωμα ἀργυλλῶδες, ἀχνοπράσινο ἀπὸ τὰ μισοψημένα ἀπὸ τοῦ ἥλιου τὴν δύναμι καλαμπόκια.

Πίσω, πρὸς τὸ Μπέλες, καπνίζουν ἀκόμη μέσα στὰ δάση τὰ σγουρὰ μερικὰ χωριὰ ποῦ ἔχει διαβῆ ἀπὸ πάνω τους ἡ λύσσα τοῦ βουλγαρικοῦ χαλασμοῦ.

Μιὰ στάσις στὰ πόδια ἑνὸς λόφου.

Ἄνυδρο τὸ μέρος καὶ ἡ ἀντηλιὰ ὑγραίνει τὰ χάλκινα πρόσωπα τῶν πολεμιστῶν μὲ θρόμβους χονδροὺς ποῦ στάζουν ἀδιάκοπα στοὺς ὤμους των, στὰ στήθη των καὶ στὴ γῆ.

Ἐξαφνα μιὰ ἀνακραυγὴ ἄδολης, παιδιακίσιας χαρᾶς πηδᾷ ἀπὸ τοὺς λόχους ποῦ ξαπλωμένοι στὰ καλαμπόκια μασσοῦν μὲ ὄρεξι τὴν ξερὴ γαλέττα.

Πηδοῦν ὄρθιοι οἱ ἄνδρες, ἀνασηκώνονται οἱ ἀξιωματικοί, τεντώνουν τὰ ζῶα τὸ λαιμό τους ξιππασμένα.

Ὅλοι κυττοῦν σ' ἕνα χωράφι χρυσωμένο ἀπὸ τὴς ρίζες τῶν θερισμένων ἀσταχυῶν.

Ἕνας λαγὸς τρομαγμένος ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ πλήθους αὐτοῦ τοῦ πολεμικοῦ ἄφησε τὸν κρυψῶνά του καὶ τρέχει, χύνεται, πετᾷ μὲ τὰ αὐτιὰ τὰ μακρυὰ τεντωμένα πρὸς τὰ πίσω, μὲ τὰ πόδια ζευγαρωτὰ ἁπλωμένα ἐμπρὸς καὶ πίσω, σὰν νὰ μὴ ᾿γγίζῃ τὴ γῆ, μέ καμπύλλες γοργὲς πηδημάτων τρελλῶν, μετέωρος σχεδὸν ἐπάνω ἀπὸ τὸ θερισμένο χρυσὸ χωράφι, ἐνῷ τὸν καταδιώκει ἡ χαρούμενη ἰαχὴ τῶν φαντάρων ποῦ διασκεδάζουν μὲ τὸ ἀπρόοπτον αὐτὸ ἐπεισόδιον.

— Χώ, χώ! ᾿Αχάαα! Χόπ! Χόπ! Τρέχα, μωρέ! Χάϊ! Χάϊ! Βάρα, ἁμαξᾶ! Πιάστε τον, μωρέ! Χώ! Χώω!...

Δυό, τρεῖς, πέντε, εἴκοσι φαντάροι, μεθυσμένοι ἀπὸ χαρὰ παιδική, ἀρχίζουν νὰ τρέχουν κατόπιν του· ὁ λαγὸς τρομάζει ἀκόμη περισσότερο· ἡ κυματοειδεῖς καμπύλες τῶν ποδημάτων του γίνονται ἀνοιχτότερες καὶ πλέον γοργές.

Νά τος ποῦ ἐχώθηκε τώρα στὰ καλαμπόκια· χάνεται καὶ ξαναφαίνεται· σαγίττα μελανωπὴ ποῦ μετεωρίζεται σ᾿ ἕναν ἀσύλληπτο, γοργὸ σὰν τὴν ἀστραπὴ κυματισμό.

— Πιάστε τον! Πιάστε τον! Μπῆκε στὰ ἀγκάθια! Νά τος στὰ καπνά! Νά τος, νά τος κατὰ τὴ γκορτσά! Τρεχᾶτε, παιδιά! Σὰν τὸ βόλι φεύγει ὁ ἄτιμος! Χά! Χάα! Χόπ! Χόπ! Δεξιᾶ, μωρέ! ᾿Αριστερώτερα!... ᾿Αριστερώτερα!..

Ξεφωνίζουν οἱ λόχοι, χτυποῦν τὴς παλάμες, ξεχνοῦν τὴ γαλέττα, χοροπηδοῦν, χαίρονται τὴ δροσιὰ τῆς ἀφροντισίας ποῦ δαμάζει τοῦ ἥλιου τὴ λαύρα· ὁ λαγὸς βγῆκε τώρα ἀπὸ τὰ χωράφια καὶ χύνεται πρὸς τὸ λόφο, μπροστὰ ἀπὸ τὴ φάραγγα.

Κουρασμένοι οἱ φαντάροι ποῦ τὸν ἐκυνηγοῦσαν κωμικὰ κάτω ἀπὸ τὰ σκώμματα τῶν ἄλλων· ὁ λαγὸς ἐχάθηκε πίσω ἀπὸ τὴ χαμηλὴ τὴ ράχη, κυνηγημένος καὶ ἄπιαστος ὅπως ἡ εὐτυχία.

*
* *

Τὸ Σερπάνι ψήνεται νυσταγμένο ἀπὸ τὸν ἥλιο στὴν πλαγιὰ ἑνὸς λόφου· ἄντρικρύ του ἀραδιάζονται σὲ γραμμὲς κανονικὲς καμμιὰ εἰκοσισαριὰ χαμόσπιτα μὲ μιὰ πόρτα χωρὶς θυρόφυλλα καὶ ἕνα παράθυρο ἀδειανό.

Εἶνε τὰ σπίτια τῶν ἐργατῶν τοῦ μπέηκου τσιφλικιοῦ. Λιγοστοὶ Βουλγαρόφωνοι χωρικοὶ ἀγναντεύουν ἀμίλητοι τὸ πέρασμα τῆς φάλαγγος ἀπὸ τὰ σκεβρωμένα ξύλινα χαγιάτια, στὰ πάτερα τῶν ὁποίων ξεραίνονται στὸν ἥλιο ἁρμαθιὲς χρυσῶν φύλλων καπνοῦ. Τὸ σύνταγμα σταματᾷ σ' ἕνα λόφο ἀνθισμένων ἀγκαθιῶν.

Χρυσοκίτρινες ἡ ρίζες καὶ τὰ φύλλα, πορφυρᾶ καὶ λιλὰ τὰ ἄνθη τὰ βελονωτὰ ποῦ εἶνε τὸ ἔμβλημα τῆς τροχειᾶς, βουνήσιας πολεμικῆς Σκωτίας τῶν παλαιῶν Στουαρτῶν. Τὸ δεύτερο τάγμα διατάσσεται νὰ βγάλῃ προφυλακάς. Ἁπλώνονται οἱ λόχοι του στὴν στεφάνην τῶν λόφων.

Μοιράζονται βιαστικὰ καταυχένια στοὺς ἄνδρας, σταλμένα ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους τῆς Θεσσαλονίκης· οἱ φαντάροι τὰ φοροῦν καὶ πειράζονται καὶ γελοῦν. Ὁ ταγματάρχης ἐπιστατεῖ στὴν τοποθέτησιν τῶν προφυλακῶν.

— Κύριε Γάσπαρη, νὰ πάρετε τὸ λόχό σας καὶ προχωρήσετε εἰς ἐκεῖνα τὰ ὑψώματα πρὸς βορρᾶν· ν'ἀναγνωρίσετε τὸ ἔδαφος, νὰ τοποθετήσετε τοὺς διπλοσκοπούς σας καί νὰ στείλετε μίαν περίπολον νὰ συνδεθῇ μὲ τὴν τετάρτη μεραρχία πρὸς τ' ἀριστερά σας. Προσοχὴ νύκτα πρὸς τὸ μέρος τοῦ ποταμοῦ, γιατὶ μοῦ φαίνεται ὅτι σ' ἐκεῖνα τὰ ἄσπρα τὰ ὑψώματα δεξιᾶ, εἰς μικρὰν ἀπόστασιν, βρίσκοντα ἡ προφυλακὲς τοῦ ἐχθροῦ.

Καί ὁ ταγματάρχης κυττᾷ μὲ τὰς διόπτρας του τὰ λευκὰ ἐκεῖνα ὑψώματα ποῦ κατεβαίνουν ἀπὸ τὸν Ὄρβηλον πρὸς τὸν Στρυμόνα, ἐνῷ ὁ λόχος προχωρεῖ προφυλακτικά, κατά διμοιρίας, πρὸς κάποιαν στενὴν κοιλάδα ψημένων καλαμποκιῶν καὶ χέρσων ἐκτάσεων ποῦ ἀνακολπώνεται πρὸς βορρᾶν εἰς γηλόφους, οἱ ὁποῖοι ἀντικρύζοον τὸ μεταξὺ τοῦ Μάλες καὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Ὀρβήλου ἄνοιγμα ὅπου κυλίεται ὁ Στρυμών, ἀφανής ἀκόμη ἀπ' ἐδῶ.

Τὰ ὑψώματα, ὅπου κρύβονται ἡ προφυλακὲς τοῦ ἐχθροῦ σιγοῦν νεκρικά.

— Ὅπου νᾶναι θ' ἀκούσουμε τώρα καμμιὰ ὀβίδα νὰ μᾶς χαιρετίσῃ—λέγει μονολογῶν ἕνας λοχίας ἐνῷ προχωρεῖ μὲ τὴ διμοιρία του πρὸς τὰ ὑψώματα, κυττῶντας ἐρευνητικὰ καὶ βουβά, αἰνιγματώδη λευκὰ βουνὰ πρὸς τὰ δεξιά.

Ὁ λόχος ἔφθασε χωρὶς κανὲν ἐπεισόδιον στὴς θέσεις ποῦ ἔπρεπε νὰ φυλάξῃ,

Ἐτοποθετήθησαν οἱ διπλοῖ σκοποί, ὡρίσθησαν τὰ φυλάκια καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἐξαπλώθησαν στὴν νοτίαν πλαγιὰν τοῦ ὑψώματος, ἀπ᾽ ὅπου δὲν ἐφαίνοντο τὰ ἐχθρικὰ τὰ βουνά.

Μιὰ διμοιρία ἐκίνησε κατὰ τὸ Μίχνοβο ἀριστερᾷ, ὅπου συνήντησε τὸ ὄγδοον σύνταγμα τῆς τετάρτης, μὲ τὸ ὁποῖον συνεδέθη.

Μιὰ ἄλλη περίπολος ἐπροχώρησε κατὰ τὸ Στάρτσοβο πρὸς βορρᾶν κ᾽ ἐγύρισε τὴ νύκτα μὲ τὸ σκοτάδι.

Τὸ χωριὸ ἦταν ἐρημωμένο ἀπὸ Βουλγάρους.

Μιὰ δασκάλισσα Ἑλληνὶς ἀπὸ τὰς Σέρρας ἐπληροφόρησε τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς περιπόλου δεκανέα ὅτι οἱ Βούλγαροι εὑρίσκοντο ἀντικρὺ σὲ ἀπόστασι μιᾶς ὥρας, ἀλλ᾽ ὅτι θὰ ἔφευγαν γρήγωρα γιατὶ ἐφάνη ἄλλος Ἑλληνικὸς στρατὸς ποῦ ἐπροχωροῦσε ἀπὸ τὰ στενὰ τοῦ Πετριτσιοῦ, ἀπὸ τὴν ἀντικρὺ τὴν ὄχθη τοῦ Στρυμόνος. Ἦταν ἡ πρώτη μεραρχία.

* * *

Ἡ νύχτα ἐπέρασε εἰρηνική.

Ὁ λοχαγὸς ἐπεθεώρησε δυὸ τρεῖς φορὲς τοὺς διπλοὺς σκοπούς, οἱ ὁποῖοι, ὄρθιοι μέσα στὸ σκότος ἐκρύφθησαν, ὅταν τὸ φεγγάρι ἐσκόρπισε τὸ «ψυχρόν του ἀργύριον» στοὺς λευκοὺς λόφους, πίσω ἀπὸ τὰ λιγοστὰ δένδρα ποῦ ὑψώνοντο ἀκίνητα κάτω ἀπὸ τὴν ἀτάραχην νηνεμίαν τῆς καλοκαιρινῆς νυχτιᾶς, κ᾽ ἔκρυψαν τὴς λόγχες των στὴς θῆκές των γιὰ νὰ μὴ γυαλίζουν στὸ σεληνόφως.

Κατὰ τὰ μεσάνυχτα ἐπεσκέφθη τὸ λόχο ἕνας ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ πέμπτου μὲ δύο ἄνδρας ποῦ ἤρχετο νὰ συνδεθῇ μὲ τὸν ἕκτον.

Ἡ ἅλυσίδα τῶν ἑλληνικῶν λογχῶν ἁπλώνετο πυκνὴ καὶ ἀδιάσπαστη γύρω ἀπὸ τῶν στενῶν. Καὶ ἐνῷ οἱ λαμπροὶ παλμώδεις ἀστερισμοὶ ἐκατέβαιναν ἀργά, ἀκολουθοῦντες τὸν αἰώνιον δρόμον των, πρὸς τὴν γιγάντια τοῦ Μάλες σκιὰ καὶ ἀγρυπνοῦσαν οἱ ἐκδικηταὶ τῆς βουλγαρικῆς δολιότητος, μία μελωδικὴ συμφωνία μα-

χρυσμένων κουδουνιῶν ἀντήχησε γλυκὰ στὴν κοιλάδα, σὰν νὰ εἶχεν ὑγροποιηθῆ τὸ μελίχρωμο φῶς τοῦ φεγγαριοῦ σὲ μουσικὴ μυστηριακή.

Ἦταν ἕνας Τοῦρκος τσοπᾶνος, ποῦ ἀδιάφορος γιὰ τῆς ἐχθρότητες τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἀνύποπτος τῆς ἐποποιΐας ποῦ ἐκλώθετο τριγύρω του χωρὶς νὰ ἔχῃ ξεσπάσῃ ἀκόμη στοὺς βαρεῖς ρυθμοὺς τοῦ κανονιοῦ, βυθισμένος σὲ μίαν ἀρκαδικὴν μακαριότητα ποῦ τοῦ ἐσκέπαζε τὰ μάτια μὲ γαλήνην καὶ δὲν ἔβλεπε τὸ θάνατο ποῦ ἐφτερούγιζε ἀνυπόμονος ἐπάνω ἀπὸ τὰ κοιμισμένα τὰ βουνά, ὡδηγοῦσε τὸ παχύμαλλο κοπάδι του πρὸς τὴ βοσκὴ πρὶν προβάλῃ ἡ αὐγή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Οἱ αἰχμάλωτοι Βούλγαροι ἀφηγούμενοι τὰς μάχας. — Ἡ ἀνδρεία τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Κατὰ τὰς ἱστορικὰς καὶ ἐπικὰς μάχας τοῦ Κιλκίς, τῆς Δοϊράνης, τῆς Στρωμνίτσης, ἐκτὸς τῶν ἀφθόνων λαφύρων τὰ ὁποῖα περιῆλθον εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, ἐκτὸς τῶν ἀπείρων νεκρῶν καὶ τραυματιῶν τοὺς ὁποίους οἱ Βούλγαροι ἀφῆκαν εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν, μέγας ἀριθμὸς αἰχμαλώτων Βουλγάρων ἔπεσαν εἰς χεῖρας τῶν νικητῶν.

Μεταξὺ τούτων κατελέγοντο καὶ πλεῖστοι ἀξιωματικοί, ἀνήκοντες εἰς ἐπιλέκτους οἰκογενείας τῆς Σόφιας, ἐν οἷς καὶ ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Σαβώφ, ἀνεψιὸς τοῦ περιωνύμου στρατάρχου.

Τούτους ὅλους μετακομισθέντας εἰς Θεσσαλονίκην, μετέφερον ἐκεῖθεν εἰς Ἀθήνας ἐπίτακτα ἀτμόπλοια.

Οἱ τραυματίαι οὗτοι καὶ δὴ οἱ περισσότερον τῶν ἄλλων μεμορφωμένοι διηγοῦνται λεπτομερέστατα τὰ τῶν μαχῶν τὰς ὁποίας ἀνεγνώριζον πράγματι ὡς ἐπικὰς μάχας, καὶ περὶ τῶν ὁποίων

ἔλεγαν ὅτι ἡ ἱστορία θὰ ἀσχοληθῇ διὰ μακρῶν, προκειμένου νὰ ἐξυμνήσῃ τὴν ἐπιδιωχθεῖσαν ἑκατέρωθεν ἀνδρείαν.

«Ἐπολεμήσαμεν, ἔλεγον, μετὰ τοσαύτης ἐπιμονῆς καὶ αὐταπαρνήσεως, ὥστε οὐδεὶς ἀληθὴς καὶ δίκαιος κριτικὸς θὰ τολμήσῃ νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν ἀνδρείαν μας.

Εἴχομεν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἀμυνθῶμεν ὑπὸ τῶν ἱερῶν ὑποχρεώσεων τὰς ὁποίας ἐπιβάλλει εἰς τὸ ἄτομον ἡ ἰδέα τῆς πατρίδος καὶ τῆς προασπίσεως τῆς φυλῆς του.

Ἀλλὰ τί ἠδυνάμεθα νὰ πράξωμεν ἀπέναντι τῆς ὁρμητικότητος τῶν ἰδικῶν σας οἱ ὁποῖοι ἠννόουν νὰ πίπτουν οὐχὶ πλέον ὡς ἄνθρωποι, ἀλλ' ὡς λέοντες ἐναντίον μας, νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὰ χαρακώματά μας καὶ νὰ μᾶς ἀντιμετωπίζουν διὰ τῆς λόγχης ;

*
* *

Εἰς τὴν μάχην τοῦ Κιλκὶς τὸ πυροβόλον ἐξευτελίσθη κυριολεκτικῶς.

Οὔτε ἄλλως τε ἦτο δυνατὸν νὰ ἁλωθοῦν θέσεις τοιαύτης ὀχυρώσεως κατ' ἄλλον τρόπον, εἰμὴ μόνον διὰ τῆς τακτικῆς τὴν ὁποίαν ἐφήρμοσαν οἱ εὔζωνοι καὶ οἱ πεζοὶ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ὅλαι αἱ νίκαι τοῦ Βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου, αὐτὴ ἡ περίφημος μάχη τοῦ Λουλὲ-Μπουργὰς καὶ ἡ γιγαντεμαχία τοῦ Μπιζανίου κατὰ τὰς ὁποίας οἱ Τοῦρκοι ἐπεδείξαντο ἀξιοθαύμαστον ἀντοχήν, ὠχριῶσι πρὸ τοῦ λυσσώδους ἀγῶνος ὁ ὁποῖος ἐξετυλίχθη πρὸ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Κιλκίς.

Ἀρκεῖ νὰ σᾶς εἴπωμεν ὅτι τὰ ὑψώματα αὐτὰ ἦσαν τοιαῦτα ὥστε καὶ αὐτὰ τὰ ἀγρίμια νὰ διστάζουν εἰς τὴν ἀνάβασιν αὐτήν.

Τοποθεσίαι φύσει καὶ τέχνῃ ἀπόρθητοι.

Βουνὰ πρὸ τῶν ὁποίων ὁ ὀφθαλμὸς σταματᾷ ἐν καταπλήξει, ἀναμετρῶν τὸν ἴλιγγον τῆς ἀνωμάλου καὶ ἀποτόμου ἀναβάσεως.

Ἐν τοσούτῳ οἱ εὔζωνοί σας, ἐδάμασαν τὴν φύσιν καὶ ἐξευτέλησαν κυριολεκτικῶς τὴν πολεμικὴν τέχνην.

Δὲν ἀνερριχῶντο ὡς ἄνθρωποι, οὔτε ὡς αἴλουροι. Διέσχιζον σημεῖα βραχώδη καὶ ἀπότομα ὡς πτερωτοὶ ὄντα.

Ἐξηφανίζοντο ἐδῶ, διὰ νὰ ἀναφανοῦν μετ' ὀλίγον ἐκεῖ ποῦ δὲν ἐφανταζόμεθα.

Τοὺς ἐβλέπαμεν ἔξαφνα ἐμπρός μας, πρὸ τῶν ποδῶν μας εἰς ἀπόστασιν μικροτάτην, χωρὶς νὰ γνωρίζωμεν πῶς κατώρθωσαν νὰ διέλθωσιν ἐντὸς τόσου μικροῦ χρόνου αὐτὰ τὰ κατσάβραχα τὰ ὁποῖα ὑψοῦντο ἐμπρός των εἰς κάθε βῆμά των.

Εἰς μάτην τὰ στόμια τῶν τηλεβόλων μας ἐξέπεμπον τὰς ὀβίδας των εἰς πυκνὴν σειρὰν καὶ ἀδιάκοπα.

Ματαίως τὰ μάλινχερ ἐμαίνοντο καὶ σφαῖραι ἐβόμβουν ὡς δαίμονες πύρινοι ὑπεράνω αὐτῶν, γύρω των, ἐμπρός των.

Κανὲν μέσον, καμμία δύναμις, καμμία ἀνδρεία δὲν ἦτο ἱκανὴ νὰ τοὺς ἀναχαιτήσῃ, νὰ τοὺς ἀνακόψῃ τὴν ἀνάντη καὶ δύσβατον προέλασιν, νὰ τοὺς σταματήσῃ εἰς ἓν σημεῖον.

*
* *

Δὲν ἔβλεπον ἐμπρός των, οὔτε ἀντελαμβάνοντο τί συνέβαινε γύρω των. Μία μόνη ἰδέα ἐδέσποζεν εἰς τὸν νοῦν των ἡ ἰδέα τῆς ἁλώσεως τῶν χαρακωμάτων.

Δὲν συνεκρατοῦντο λέγομεν παρὰ μόνος ὅταν καμμία σφαῖρα τοὺς διεπέρα, ἢ κανὲν τεμάχιον ὀβίδος τοὺς ἐκτύπα τόσον δυνατά, ὥστε νὰ τοὺς ζαλίσῃ.

Εἶχον μεθύσει, εἶχον παραφρονήσει! Οἱ ἀξιωματικοί ἐμπρὸς ξιφήρεις τοὺς ἐνεθουσίαζον, τοὺς ἐφρονημάτιζον, ηὔξανον τὸ μένος των, ἐδιπλασίαζον τὴν ὁρμήν των.

Τί ἠθέλατε λοιπὸν νὰ κάμωμεν μὲ αὐτοὺς τοὺς μανιακούς, τοὺς ὁποίους εἴχομεν πρὸ ἡμῶν καὶ οἱ ὁποῖοι δὲν ἀνεγνώριζον οὔτε κίνδυνον, οὔτε ἐμπόδια, οὔτε ἀντιδράσεις;

Ὁ θάνατος τοὺς περιεστοίχιζε πανταχόθεν καὶ ὅμως αὐτοὶ ἠστεΐζοντο μαζύ του.

Εἶχον τόσον ἐξοικειωθῇ μὲ τὴν ἰδέαν τοῦ θανάτου, ὥστε δὲν τοὺς ἔκαμνε πλέον αἴσθησιν.

Πολλοὶ ἐθεώρουν τὸν ἑαυτόν των ἄτρωτον. Ἠξεύρετε δὲ τί ἐστὶ τοῦτο;

Εἶνε μία ἰδέα ἀνθυποβολῆς, ἡ ὁποία ἐξαϋλώνει τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν κάμνει νὰ ὑποθέτῃ τὸν ἑαυτόν του ὡς φάσμα, ὡς σκιάν, ὡς κἄτι τι ὑπεράνθρωπον ἄθλον ἀερῶδες, μὴ διαπερώμενον ὑπὸ σφαίρας οὔτε ἐπηρεαζόμενον ὑπὸ κινδύνων.

Δὲν μᾶς ἐνίκησε λοιπὸν καμμία πολεμικὴ τέχνη, καμμία πολεμικὴ τακτική, διότι δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, οὔτε σεῖς βεβαίως παραδέχεσθε ὅτι ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς εἶνε ἄμαχος καὶ οἱ ἀξιωματικοί του ἀμόρφωτοι καὶ ἀδαεῖς.

Ἡ νίκη σας ὀφείλεται εἰς τὴν αὐτενέργειαν καὶ τὴν παλληκαριὰν τῶν στρατιωτῶν σας οἱ ὁποῖοι ἔπιπτον εἰς τὸ πῦρ καὶ εἰς τὸν θάνατον ἀψηφοῦντες κινδύνους καὶ μὴ ὑπολογίζοντες ἐμπόδια.

Εἴχομεν τοιαύτην ὀχύρωσιν εἰς τὸ Κιλκίς. ὥστε πάντες ἐλπίζομεν ὅτι ἡ ἄμυνα θὰ διετηρεῖτο πέραν τῶν δύο μηνῶν. Ἀλλ' ὅπως σᾶς εἴπωμεν ἡ ὁρμητικότης καὶ ἡ διὰ τῆς λόγχης πολεμικὴ δρᾶσις ἐξηυτέλισε τελείως τὴν πολεμικὴν τέχνην, σήμερον δὲ εὑρισκόμεθα πρὸ μιᾶς νέας τακτικῆς πολέμου, ἥτις ἀνέτρεψε τέλεον τοὺς ὅρους τῆς πολεμικῆς τέχνης καὶ κατέστησεν ἀμαγὸν τὸ τηλεβόλον.

*
* *

Καὶ οἱ Βούλγαροι ἐκεῖνοι αἰχμάλωτοι συνεπέρανον τὰ ἑξῆς ἐν τέλει.

Εἴσθε ἀνδρεῖος καὶ φιλόπατρις λαός. Εἶνε λυπηρὸν ὅτι ἡμεῖς καὶ σεῖς οἱ τέως σύμμαχοι ἐρρίφθημεν εἰς ἕνα ἀλληλοσπαραγμὸν φρικαλέον, ἐνῷ ἠδυνάμεθα νὰ λύσωμεν τὰς διαφοράς μας εἰρηνικῶς καὶ νὰ συμπήξωμεν τὴν Βαλκανικὴν συμμαχίαν, ἥτις θὰ ἐξησφάλιζε τὴν εὐημερίαν τὴν εἰρήνην καὶ τὴν πρόοδον ὅλων τῶν λαῶν τοῦ Αἵμου.

Μία συνομιλία μὲ τὸν κ. Σαβώφ.

Κάμνομεν μετ' ὀλίγον τὴν γνωριμίαν τοῦ νεαροῦ ἀνθυπολοχαγοῦ κ. Σαβώφ, διὰ τὸν ὁποῖον τόσος ἔγεινε λόγος.

Εἶνε μόλις 21 ἢ 22 ἐτῶν, μᾶλον ὑψηλοῦ ἀναστήματος, ἀδύνατος, θελκτικῶς μεγαλοχρονικὸς, συμπαθητικώτατος, μὲ τὴν μαύρην κόμην του ἄτακτον, καὶ τὸ βλέμα του ἐξυπνότατον.

Ἐπὶ τῆς μορφῆς του δὲν ἔχει τίποτε τὸ Βουλγαρικόν.

Πῶς συμβαίνει αὐτὸ τάχα ; Μᾶς ἔδωσε μετ' ὀλίγον τὴν ἐξήγησιν ὁ ἴδιος.

Εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων φράσεων, ποῦ ἀνταλλάσσει κανεὶς μαζῆ του, πείθεται ἀμέσως ὅτι ἔχει νὰ κάμῃ μὲ νέον ἐξαιρετικῶς πολιτισμένον καὶ μορφωμένον.

Ἔχει σπουδάσει εἰς τὴν Στρατιωτικὴν Ἀκαδημίαν τῆς Βιέννης ὁ νεαρὸς κ. Σαβὼφ καὶ ὁμιλεῖ, πλὴν τῆς Βουλγαρικῆς γλώσσης, τὴν Γερμανικήν, τὴν Γαλλικήν, τὴν Ρωσσικὴν καὶ ὁπωσδήποτε καὶ τὴν Ἑλλινκήν.

Ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ ἀρχίζομεν μακρὰν συνομιλίαν.

—Ἐπιτρέπετε νὰ σᾶς ἐρωτήσωμεν πῶς σᾶς φαίνεται ἡ ἄφιξις καὶ διαμονή σας σας ἐν Ἑλλάδι, κ. Σαβώφ :

— Ἂν πρέπει νὰ εἶμαι εἰλικρινής, φίλε μου, σᾶς λέγω ὅτι μοῦ εἶνε πολὺ δυσάρεστος.

— Θὰ ἐπροτιμσόσατε τὰ εἶσθε εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ πυρός ;..

— Ναί, ἀλλ' ὄχι κατὰ τῶν Ἑλλήνων.

— Γιατί ;

— Διότι ἀγαπῶ, πιστεύσατέ με, καὶ ἐκτιμῶ τὴν Ἑλλάδα,

Τὴν ἐκτιμῶ ὄχι μόνον διὰ τὰς ἀπ' αἰώνων ὑπηρεσίας της πρὸς τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν ἀνθρωπότητα, ἀλλὰ καὶ διότι εἶνε ἡ δευτέρα μου πατρίς.

— Πῶς ;

— Ἡ γιαγιά μου, ἡ μητέρα τῆς μητρός μου δηλαδή, εἶνε Ἑλληνὶς ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Βεβαιωθῆτε λοιπὸν πῶς ἂν τὴν ἔναρξιν τοῦ συμμαχικοῦ πολέμου τὴν ἤκουσα μὲ φρίκην,τὴν σύγ-

κρουσίν μας μὲ τοὺς Ἕλληνας τὴν ἤκουσα μὲ ἀληθινὸν πόνον. Καὶ νὰ σκέπτεται κανεὶς ὅτι δὲν ὑπῆρχε σχεδὸν καμμία σοβαρὰ ἀφορμὴ νὰ πολεμήσωμεν ἐμεῖς. Εἶχον τὰ πράγματα τόσον καλὰ καθορισθῆ κατὰ τὸ πλεῖστον μεταξὺ τῶν κυβερνήσεών μας.

— Ἴσως... Ἀλλ' ἡ προσχεδιασθεῖσα ἐπίθεσίς σας κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ αἱ ἐπιθέσεις σας αἱ τόσον αἰφνίδιαι τῆς νυκτὸς τῆς 16ης Ἰουνίου κατὰ τῶν προφυλακῶν μας; ...

— Δὲν πιστεύω νὰ ἦσαν ἀκριβῆ ὅλα αὐτά ...

— Τὰ ἀπέδειξεν ὅμως ἡ ἡμερησία διαταγὴ τῶν στρατευμάτων σας ποῦ κατεσχέθη εἰς τὸ ἀρχεῖον τῆς 3ης μεραρχίας σας.

— Δὲν ξεύρω, δὲν ξεύρω, ἐτόνισεν ὁ νεαρὸς ἀξιωματικός. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἔτσι εἶνε τὰ πράγματα, ἂς ὄψεται ἡ Αὐστρία τότε. Ἡμεῖς ὁπωσδήποτε εἴμεθα ἀξιωματικοὶ καὶ δὲν ἐκάμαμεν τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ἐκτελέσωμεν τὸν ὅρκον ποῦ ἔχομεν δώσει εἰς τὴν πατρίδα καὶ τὸν Βασιλέα μας. Σεῖς, ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος, δὲν πρέπει νὰ τὸ λησμονῆτε τώρα ποῦ μᾶς ἔχετε ἐδῶ.

*
* *

Μᾶς δίδει ἀκόμη τὴν πληροφορίαν ὁ κ. Σαβὼφ ὅτι συνελήφθη κατὰ τὴν πρώτην σύγκρουσιν εἰς τὸ Ἀρμπάνκιοϊ, ὅπου μίαν ἡμέραν πρὶν εἶχε φθάσει, φεύγων ἐκ Θεσσαλονίκης μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Χεσάψιεφ. Μᾶς πληροφορεῖ ἀκόμη ὅτι δὲν εἶνε ἀνεψιὸς τοῦ ἀρχιστρατήγου Σαβώφ, ἀλλὰ μακρυνὸς συγγενής του καὶ ὅτι εἶνε υἱὸς τοῦ συνταγματάρχου Σαβώφ, ὅστις μάχεται ἤδη εἰς τὸ Ἰστὶπ κατὰ τῶν Σέρβων.

Εἰς ἐρώτησίν μας ποῦ ἀποδίδει τὰς ἥττας τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ, ἀπήντησεν :

— Ἡ χολέρα καὶ ὁ κακὸς ἐφοδιασμός μας, αἱ λιποταξίαι ἀκόμη, ἔπαιξαν σπουδαῖον ρόλον. Ἀλλ' ὁπωσδήποτε πρέπει νὰ σᾶς ὁμολογήσω πῶς κανείς μας δὲν ἐπερίμενε νὰ ἔχῃ ἡ Ἑλλὰς τόσον θαυμαστὸν στρατόν.

— Ἡ κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ μετώπου Βουλγαρικὴ δύναμις ἦτο μεγάλη ;

— Ὅση καὶ ἡ Ἑλληνική.

Περαιτέρω ὁ κ. Σαβὼφ ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας του πρὸς τοὺς στρατιώτας καὶ τὸν ἀξιωματικόν, οἱ ὁποῖοι φυλάσσουν αὐτὸν καὶ τοὺς συναδέλφους του, διὰ τὰς περιποιήσεις ποῦ τοὺς κάμνουν, ἐσημείωσεν ὅμως ὅτι τὸ δωμάτιον ὅπου κοιμοῦνται ὅλοι μαζὺ εἶνε πολὺ στενόχωρον.

Ὁ Ἕλλην Βούλγαρος λοχαγός.

Διαρκούσης τῆς συνομιλίας μας μὲ τὸν κ. Σαβώφ, προσῆλθε καὶ εἷς λοχαγός, τὸν ὁποῖον ὁ κ. Σαβὼφ συνέστησεν ὡς τὸν κ. Ἀνδρεάδην.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης εἶνε καθαρῶς Ἕλλην τὴν καταγωγήν, ὑπηρετεῖ δὲ ἀπὸ 20ετίας εἰς τὸν Βουλγαρικὸν στρατόν, ἔχει φθάσει σήμερον εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ.

Λαμβάνει καὶ αὐτὸς μέρος εἰς τὴν συνομιλίαν μας, καὶ μέσα ἀπὸ τὰ λόγια του καὶ ἐπάνω εἰς τὴν μορφήν του τὴν ἐντελῶς ἑλληνικὴν βλέπει κανεὶς τὴν θλῖψιν καὶ τὸν πόνον διὰ τὴν δύσκολον θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν ἡ τύχη τὸν ἔφερεν ἐσχάτως.

Αἰσθανόμεθα καὶ ἡμεῖς τὴν ἰδίαν θλῖψιν, ἐντελῶς εἰλικρινῆ, τήν ὁποίαν πρὶν προφθάσωμεν νὰ ἐκδηλώσωμεν, ὁ κ. Ἀνδρεάδης σπεύδει μὲ χαρακτηριστικὴν εὐγένειαν νὰ προλάβῃ.

— Εἶμαι Ἕλλην, μᾶς λέγει. Μάλιστα, κύριε. Ἀλλὰ εἶμαι Βούλγαρος ὑπήκοος. Ἡ οἰκογένειά μου ζῇ χρόνια πολλὰ εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Ὅταν ἤμην παιδὶ ἀκόμη ἐγὼ ἔκαμα τὰς ἐγκυκλίους σπουδάς μου εἰς τὴν Αὐστρίαν, εἰς Γερμανικὸν Γυμνάσιον. Κατόπιν, ὅταν ἐπέστρεψα εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἔπρεπε τέλος πάντων νὰ διαλέξω καὶ ἐγὼ ἕνα ἐπάγγελμα. Ἐπειδὴ μοῦ ἤρεσεν ὁ στρατός, εἰσῆλθον εἰς τὴν στρατιωτικὴν Ἀκαδημίαν τῆς Σόφιας καὶ μετά τινα ἔτη ἐβγῆκα ἀξιωματικός.Πῶς ἠθέλατε νὰ ἠξεύρω ἐγὼ τότε ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ εὑρισκόμην εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ πολεμήσω κατὰ τῆς πατρίδος μου, τῆς Ἑλλάδος ; Εἶδα πῶς μερικαὶ ἐφημερίδες ἐδῶ μὲ ὕβρισαν, μὲ εἶπαν ἐξωμότην, Βουλγαρικώτερον καὶ τῶν Βουλγάρων. Ἂς συλλογισθοῦν ὅμως ὅτι εἶμαι ἀξιωματικὸς καὶ ὅτι ἔχω δώσει ἕνα ὅρκον. Ἂν ἐγινόμην ἐπίορκος, δὲν θὰ ἦτο τότε

ἴσως τοῦτο χαρακτηριστικὸν τῆς ἑλληνικῆς μου καταγωγῆς. Ἐννοῶ ὅτι ἀντιλαμβάνεσθε ἀρκετὰ τὸν πόνον μου, ὥστε νὰ μὴ εἶνε ἀνάγκη νὰ σᾶς εἶπω περισσότερα.

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους, τοὺς λίαν χαρακτηριστικοὺς καὶ φανερώνοντας μίαν ἀπὸ τὰς σπανίας ψυχικὰς τρικυμίας ἐκείνας, εἰς τὰς ὁποίας δύσκολα ἠμπορεῖ νὰ εὑρεθῇ καμμιά φορὰ ὁ ἄνθρωπος, ὁ κ. Ἀνδρεάδης ἔστρεψε τὸν λόγον εἰς τὴν πορείαν τοῦ πολέμου καὶ μᾶς εἶπεν.

— Ἕλληνες καὶ Βούλγαροι θέλω νὰ νικήσουν. Οἱ Σέρβοι ὅμως θέλω νὰ ἡττηθοῦν, γιατί ἔδειξαν ὄχι τὴν διαγωγὴν ποῦ ἔπρεπεν ἀπέναντι τῶν Βουλγάρων.

— Νικοῦν ὅμως καὶ αὐτοί, ὅπως θὰ ξεύρετε.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης ἐμειδίασε :

— Περιμένετε ἀκόμη ὀλίγον εἶπεν. Ὁ ἀγὼν μὲ αὐτοὺς θὰ κριθῇ εἰς τὸ Πιρὸτ καὶ ὄχι εἰς τὸ Ἴστιπ, οὔτε εἰς τὰ Κότσανα.

— Αἱ νίκαι τῶν Ἑλλήνων πῶς σᾶς φαίνονται ;

— Τὰς θαυμάζω. Καταπλήσσομαι. Ἄλλο τίποτε δὲν ἠμπορῶ νὰ σᾶς εἶπω.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης ἀκολούθως ἔδωκε πέρας εἰς τὴν συνομιλίαν διὰ τῶν ἑξῆς :

— Ἂς εὐχηθῶμεν ὅλοι νὰ τελειώσῃ μιὰ ὥρα ἀρχήτερά τὸ ἀνοσιούργημα αὐτὸ ποῦ λέγεται πόλεμος μεταξὺ τῶν συμμάχων. Εἶνε αἶσχος, εἶνε αἶσχος, αὐτὸ ἠξεύρω νὰ εἰπῶ ἐγὼ ὡς ἄνθρωπος μορφωμένος, ἀδιάφορον ἂν ὡς στρατιώτης ἔπραξα τὸ καθῆκόν μου, ἐκτελέσας διαταγὰς καὶ μείνας πιστὸς εἰς ἕνα ὅρκον.

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟ–ΣΕΡΒΟ–ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΥ
ΠΟΛΕΜΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΕΒΔΟΜΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Ἡ μάχη τοῦ Δεμὶρ-Ἰσάρ.

Τὸ Δεμὶρ-Ἰσὰρ εἶνε χωρίον λευκότατον καὶ κομψότατον πλῆρες ρωμαντικοῦ μυστικισμοῦ, ἕνα εἶδος κομψῆς κωμοπόλεως, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ὀφθαλμὸς μακρόθεν ἀναπαύεται ἐπάνω εἰς ἐναλλαγὰς πρασίνου καὶ φαιοῦ, ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὸ χρῶμα τῶν πολυπληθῶν θάμνων οἱ ὁποῖοι ἀναρριχῶνται ἐπάνω εἰς τὸ πρηνὲς τῶν γύρω λόφων οἱ ὁποῖοι περιστέφουσι τὸ Δεμὶρ-Ἰσὰρ ὡς δαντελλωτὸν πλαίσιον μέσα εἰς τὸ ὁποῖον λευκάζει τὸ περικαλλές, τὸ γραφικώτατον χωρίον, ἡ μαγευτικὴ κωμόπολις τοῦ Δεμὶρ-Ἰσάρ.

Ἐπάνω ἀπὸ τοὺς λόφους αὐτοὺς ἐκτείνεται εἰς μίαν ἁλυσσίδα κορυφῶν τὸ ὄρος Τσιγγέλι, εἰς τὰς καταπρασίνους ὑπωρείας τοῦ ὁποίου ἁπλώνεται μὲ νωχέλειαν τὸ χωρίον, ἀκριβῶς εἰς τὴν εἴσοδον τῶν στενῶν ἀπὸ τὰ ὁποῖα διέρχεται ὁ Στρυμὼν ποταμός.

Αἱ καλλοναί του τούτου ἕνεκεν ἀποβαίνουσι λίαν μαγευτικαί, κατὰ τὴν ἄνοιξιν δὲ καὶ τὸ θέρος ὅπου αἱ γύρω ἐξοχαὶ μεταβάλλονται εἰς πλουσιώτατον τάπητα πρασίνου, καὶ ἡ παρθένος ἄνθησις τῶν βουνῶν ὀργιάζει εἰς ἀρώματα καὶ χρωματισμούς. Τὸ Δεμὶρ-Ἰσὰρ καλεῖ τὴν ψυχὴν εἰς μίαν ὑπέροχον πανδαισίαν, ἐπάνω εἰς

τὴν ὁποίαν τὸ βλέμμα καθηδύνεται ἀπὸ τὰς ἐναλλαγάς, τὸ οὖς τέρπεται ἀπὸ τὴν μουσικὴν ἁρμονίαν πτηνῶν, ρυακίων, καὶ θεσπεσίων ψιθύρων, καὶ αἱ αἰσθήσεις διατελοῦσιν εἰς αἰθερίαν ἔκτασιν ἔναντι τοῦ θείου μεγαλείου.

Μέσα τὸ χωριὸ διατηρεῖ ἀκόμη ὅλην τὴν μελαγχολίαν τουρκικῆς κωμοπόλεως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὡς ἀγρία καταιγὶς καὶ ὡς ὁρμητικὴ λαίλαψ διῆλθεν ὁ τελευταῖος αὐτοῦ κατακτητὴς ὁ Βούλγαρος.

*
* *

Κρῆναι διαυγῆς παρέχουσι ἄφθονον ψυχρὸν ὕδωρ τὸ ὁποῖον κατέρχεται ἀπὸ τὸ ἀπέναντι ὑψηλὸν βουνὸν Τσιγγέλι.

Ἐκ τούτων ἡ μία ἡ κεντρικὴ κρήνη, συγκεντρώνει ἑκάστην ἑσπέραν περὶ αὐτὴν ὁλόκληρον τὸν γυναικεῖον κόσμον τῆς κωμοπόλεως.

Καὶ βλέπει τις κατὰ τὰς χρυσοκυάνους τοῦ δειλινοῦ ὥρας τὴν γραφικὴν σειρὰν τῶν γυναικῶν τῆς κωμοπόλεως, μὲ ἰδιόρρυθμον ἔνδυμα τῆς πατρίδος των νὰ διευθύνεται πρὸς τὴν πηγὴν μὲ τὰς ὑδρίας ἐπὶ τῶν ὤμων, ἵνα λάβωσι τὸ πηγαῖον ὕδωρ ἀπὸ «τὴ ξακουστὴ βρύσι» ὅπως ὀνομάζουν τὴν κεντρικὴν κρήνην των οἱ κάτοικοι τοῦ Δεμὶρ-Ἰσάρ.

Ὑψηλοὶ πλάτανοι αἰωνόβιοι ἐγείρουσι θρασυτάτην καὶ ἀλίγηστον τὴν κορυφὴν αὐτῶν εἰς τὰς θυέλλας καὶ στεγάζουσι τὴν ὡραίαν κρήνην.

Τὸν Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον ἡ θέα ἀποβαίνει ὀνειρωδῶς θεσπεσία.

Πλουσία βλάστησις κατερχομένη κάτω πρὸς νότον ἑνοῦται μὲ τὴν πεδιάδα τῶν Σερρῶν καὶ ἀποτελεῖ ἀτελεύτητον θάλασσαν πρασίνου, ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ζέφυροι λικνίζουσι τὰς κορυφὰς τῶν στάχυων, εἰς τρόπον ὥστε νομίζει κανεὶς ὅτι εὑρίσκεται ἐν κυμαινομένῃ θαλάσσῃ.

Εἰρηνικαὶ ἀγελάδες περιπατοῦσιν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐπὶ τῶν χέρσων μὲ νωχέλειαν Ἀνατολίτου, καὶ μηκοῦνται συνεωῶς καλοῦσαι

Ο ΝΑΥΑΡΧΟΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ

τὰ μικρά των τὰ ὁποῖα παίζουσι τρελλὰ εἰς τὴν ἔκτασιν αὐτὴν τῶν φυσικῶν καλλονῶν.

Αὖραι ὀρειναὶ μυροβόλοι κατέρχονται ἐπίσης ἀπὸ τὰς βουνοσειρὰς τοῦ Τσιγγέλι καὶ τοῦ Μπέλεσι καὶ περνοῦν ἀπὸ τὸ εὔμορφο χωριό, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον διαχύνουσιν ὅλην τὴν δροσιὰν καὶ ὅλον τὸ ἄρωμα τοῦ βουνοῦ.

Εἰς τὰς ὄχθας τῶν πολλῶν ρυακίων τὰ ὁποῖα ἀρδεύουσι τοὺς ἀγροὺς καὶ τοὺς κήπους συγκεντροῦται κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας ἡ ὡραία παιδικὴ ζωὴ τοῦ χωρίου, Τουρκόπουλα μὲ τὰ μάτια γεμᾶτα ἀπὸ Ἀνατολικὴ ἡδυπάθειαν καὶ Ἑλληνόπουλα μὲ τὴν ἔκφρασιν τῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς παιδικῆς ἀφελείας.

Μὲ τὰ πόδια βυθισμένα μέσα εἰς τὴν ἰλὺν τῶν ρυακίων καὶ μὲ τὰ χέρια μουσκεμένα μέχρι τῶν ὤμων παίζουν ἐκεῖ καὶ χαίρονται τὴν πάναγνον φύσιν τὰ μικρὰ παιδάκια τῆς κωμοπόλεως.

Εἰς τὰ ὑψηλὰ καὶ αἰωνόβια πλατάνια μέσα εἰς τὰ κουφώματα παθητάτων γηραλέων κορμῶν κτίζουσι τὰς φωλέας των οἱ πελαργοὶ καὶ εὑρίσκουσι προσφιλὲς ἐνδιαίτημα τὰ τρυγόνια.

*
* *

Τὴν ἄνοιξιν κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ βλέμμα ἀναπαύεται εἰς τοὺς ποικίλλοντας χρωματισμούς, ἡ δὲ ψυχὴ μεταρσιοῦται εἰς αἰθέρια ὕψη παραδεισίων ὀνείρων ἡ διαμονὴ ἐδῶ ἀποβαίνει ἀπεριγράπτως ἀπολαυστική.

Τὰ ἀηδόνια τὸ πρωὶ μὲ τὰς πρώτας φαιὰς ἀναλαμπὰς τοῦ λυκαυγοῦς λανθάνουν ὀπίσω ἀπὸ πυκνοφθόγγους κοιλάδας καὶ τονίζουν τὸ τερψίθυμον ἑωθινόν, ὕμνον ἁρμονικὸν καὶ λεπτότατον πρὸς τὸν ὑπέρτατον Δημιουργόν, ὅστις τόσον ἀφειδῶς ἐσκόρπιζε τὰ θέλγητρα εἰς τὴν γύρω φύσιν.

Ἀπὸ μακρόθεν θεώμενον τὸ Δεμὶρ-Ἰσὰρ παρέχει τὴν ἐντύπωσιν λευκῆς ὀπτασίας, εἶδός τι θέσεως ἐν μέσῳ γαληνιαίας καὶ πλουσιωτάτης ἐκτάσεως καλλονῶν.

Τὰ σπητάκια μικρὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, λευκὰ καὶ ἀπέριττα,

διατηροῦσι ὅλην τὴν ἰδιορρυθμίαν τῶν τουρκικῶν κωμοπόλεων καὶ ἀναρριχῶνται ἐπάνω εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Τσιγγέλι.

Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μέσα εἰς τὴν ἄσπιλον λευκότητα τοῦ χωρίου ὑψοῦνται αἱ κορυφαὶ δένδρων ἐπιφύλλων διαστίζουσαι κατὰ μικρὰς ἀποστάσεις τὴν χιονώδη λευκότητα.

Ἡ βλάστησις καὶ ἐδῶ ὅπως εἰς τὰ περισσότερα σημεῖα τῆς Μακεδονικῆς γῆς εἶνε ἁδροτάτη, ἡ δὲ χλωρὶς παχεῖα καὶ χυμώδης.

Τὸ ἔδαφος ἀρδευόμενον ἀεννάως παρέχει τονωτικὴν ἰκμάδα ἣν ἀπορροφῶσι καὶ τρέφονται τὰ χόρτα.

Ἐπάνω ἀπὸ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Τσιγγέλι εἰς τὸ κρανὲς τῶν κλιτύων καὶ εἰς τὰς στροφὰς καὶ τὰ καμπυλώματα τῶν κοιλάδων πυκναὶ συστάδες ὀρεινῶν δένδρων προβάλλουσι εἰς ἀπέραντον ἔκτασιν ἀναρριχώμεναι, καὶ διαγράφουσαι ἀμφιθεατρικὴν κλίμακα ἐπὶ τῆς ὁποίας χάνεται τὸ βλέμμα.

Ἀπὸ τᾶ ἀπρόσιτα αὐτὰ καὶ δασώδη ὑψώματα ἀναχωροῦσι τὸ ἔαρ μοιρωμέναι αἱ πνοαὶ τῆς ὀρεινῆς αὔρας καὶ διαχύνονται κάτω εἰς τὴν πρασίνην πεδιάδα τὴν ὁποίαν ἀνεμίζουσιν ὡς γόητας κυματισμούς.

*
* *

Τὸ θέρος ὅλον τὸ χωρίον εὑρίσκεται ἐπὶ ποδός.

Ἄνδρες, γυναῖκες, παιδία, ἕκαστος κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν δυνάμεών του προσφέρουσι τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν καὶ εἰς τὸν πλουτισμὸν τοῦ χωρίου.

Κατὰ Ἰούνιον ὁπότε ἀρχίζει ὁ θερισμὸς τῶν σιτηρῶν, ὁλόκληρος ἡ ζωὴ τῆς κωμοπόλεως ἐκχύνεται εἰς τοὺς σιτοφόρους ἀγροὺς καὶ ἀρχίζει τὴν πολυειδῆ ἐργασίαν τοῦ θερισμοῦ.

Ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ στάχυα τὰ ὁποῖα φρίσσουν εἰς τὴν θερινὴν πνοὴν καυστικοῦ ἀνέμου προβάλλουσι τὰ σώματα ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδίων, τῶν ὁποίων τὸ ἀνάστημα ἁμιλλᾶται πρὸς τὸ ἀνάστημα τῶν καλαμωτῶν στάχυων.

Ἐδῶ τὸ δρέπανον χωρεῖ ἀκατάπαυστα πρὸς τὸ ἔργον του ἀπὸ

χερσώνων τὴν μέχρι τῆς χθὲς ἀκμάζουσαν βλάστησιν, ἐδῶ νεάνιδες συλλέγουσι καὶ δένουσι δεμάτια καὶ παρέκει ἄλλαι μεταφέρουσιν αὐτὰ εἰς τὰ ἁλώνια ὅπου ἄλλη ἀρχίζει ἐργασία.

Καὶ μέσα εἰς αὐτὴν τὴν πολλαπλῆν ἐργασίαν, τὰ ὑποζύγια σκυμμένα ἐπάνω εἰς πλουσίαν τροφήν, ἀδιαφοροῦσι διὰ τὴν κίνησιν, ποῦ γίνεται πλησίον των, ἕως ὅτου ἔλθει ἡ σειρὰ τῆς ἰδικῆς των, ἐνεργείας, ἡ ὁποία θὰ ἀποκαθάρῃ τὸ πλούσιον καὶ εὔρωστον κάρπισμα καὶ θὰ ἀποδώσῃ εἰς τοὺς κυρίους των τὸν ἄρτον.

Ἀλλαχοῦ πάλιν ἐκεῖ ὅπου ἡ γονιμότης τοῦ ἐδάφους ἐκρίθη κατάλληλος διὰ καπνοφυτείαν, ἄλλαι ὁμάδες χωρικῶν ἀποχωρίζουσι τὰ πλατέα φυλλώματα τοῦ δηλητηριώδους φυτοῦ καὶ τὰ μετακομίζουσιν εἰς τὸ χωρίον διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν των.

Ἡ ἐργασία αὕτη ἀποβαίνει κοπιωδεστέρα καὶ αὐτόχρημα ἀνθυγιεινή, παρέχει ὅμως ἱκανὴν ὑλικὴν ἱκανοποίησιν.

Εἰς ἄλλα σημεῖα γῆς ἄλλαι ἐκτάσεις ποικίλλουσαι εἰς βλάστησιν λαχανικῶν, μποστάνια δροσερὰ καὶ ὑπὸ ρυακίων διαυλακούμενα συγκεντρώνουσι ἄλλον κύκλον χωρικῶν.

Τὰ βαμβακώδη βομβύκια ἀποκόπτονται ὑπὸ χειρῶν παρθένων ἐν μέσῳ ζωηρῶν ᾀσμάτων καὶ λογοπαιγνίων.

Τὰ καλαμπόκια σοβανωτὰ καὶ γεμᾶτα ἀπὸ κάρπισμα θερίζονται καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὰς ἀνδρικὰς χεῖρας.

Τὰ πεπόνια κυλίονται μέσα εἰς τὸ πλούσιον χῶμα ἀρωματώδη καὶ λαμβάνουσι ὑπὸ τὰ πυκνὰ φυλλώματα ὡς κεφαλαὶ ἀνθρώπινοι ἀποκεκομμένα·, ἐνῷ παρέκει χρωματίζονται εἰς βαθυκύανον χρωματισμὸν ἡ μελιτζάνες καὶ αἱματώνουν ἡ ντομάτες καὶ ἡ πιπεριές.

*
* *

Καὶ ἡ ἐργασία αὐτὴ τερματίζεται τὸν ἑπόμενον μῆνα καὶ μετὰ μικρὰν ἀνάπαυλαν ἐπαναρχίζει ἄλλη ἄλλου εἴδους, περισσότερον εὐχάριστος μὲ χαρακτῆρα πανηγύρεως.

Εἶνε ὁ τρυγητὸς τῶν ἀμπέλων, ἐργασία ἡ ὁποία ἐπὶ ἡμέρας

ὁλοκλήρους ἐρημώνει τὸ χωριὸ καὶ συναθροίζει τοὺς κατοίκους μικρούς καὶ μεγάλους μέσα εἰς τὰς ἀμπελοφύτους ἐκτάσεις, ὅπου ὑπὸ τὰ ᾄσματα τῶν ὡραίων νεανίδων γίνεται ἡ συγκομιδὴ τοῦ σταφυλοκάρπου,

Πανήγυρις ἐξόχως φαιδρὰ καθ' ἣν γίνονται σπονδαὶ εἰς τὸν Διόνυσον καὶ ἀντηχεῖ ἡ ἐξοχὴ ἀπὸ τοὺς γέλωτας καὶ τὰ παίγνια τῶν παιδιῶν·

Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν βλέπει κανεὶς τοὺς Τούρκους καὶ Ἕλληνας κατοίκους τοῦ Δεμὶρ-Ἰσὰρ ἐν ἀδελφικῇ συμπνοίᾳ εἰς τὰς ἀμπέλους νὰ εὐωχοῦνται καὶ νὰ θύωσιν καὶ τὸν βάκχον εὐχόμενοι εὐτυχίαν, εὐημερίαν καὶ πλοῦτον.

Οἱ κάτοικοι τῆς ὡραίας αὐτῆς καὶ ζηλευτῆς κωμοπόλεως εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον Ὀθωμανοί.

Μετ' αὐτοὺς ἔρχονται κατ' ἀριθμητικὴν ὑπεροχὴν οἱ Ἕλληνες. Βούλγαροι ἐλάχιστοι εὑρίσκονται ἐδῶ.

Οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τοῦ Δεμὶρ-Ἰσὰρ εἶνε εὐγενεῖς, προσηνεῖς καὶ εὐπροσήγοροι, πλήρης ἀγαθότητος κατωπτριζομένης εἰς τοὺς παιδικοὺς ἀθώους αὐτῶν ὀφθαλμούς, φιλόξενοι κατ' ἐξοχὴν καὶ ὑπὲρ ἄγαν φιλοπάτριδες.

Διατηροῦσιν ἀκμαίαν τὴν ἑλληνικότητα αὐτῶν, καὶ ἄσβεστον τὸν ἱερὸν ἐνθουσιασμόν των, δικαία δὲ καὶ εὔλογος ἡ χαρὰ καὶ ἡ ὑπερηφάνειά των ὅταν εἶδον ἐπάνω εἰς τὴν λευκότητα τοῦ χωρίου των κυματιζομένην τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ πλαισιουμένην ἀπὸ τὰ ἐθνικὰ χρώματα καὶ κολπουμένην ὑπερηφάνως ἀπὸ τὴν πνοὴν τῆς αὔρας τῶν γύρω δενδροφύτων βουνῶν.

Μὲ τοὺς Ὀθωμανοὺς κατοίκους εὑρίσκονται εἰς ἀγαστὴν σύμπνοιαν οὐδέποτε δὲ ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς προστριβὰς καὶ παρεξηγήσεις. Εἶνε εἰς ἄκρον εὐσεβεῖς καὶ φιλάνθρωποι.

Ἑκάστην Κυριακὴν ἢ ἄλλην ἐπίσημον ἑορτὴν ἐκκλησιάζονται ὅλοι ὁμοῦ μετὰ τῶν τέκνων των διέρχονται δὲ τὰς ἑορτὰς των τηροῦντες ὅλας τὰς ἐθιμοτυπίας τῶν Ἑλλήνων καὶ ὅλας τὰς διατάξεις καὶ τοὺς κανόνας τῆς θρησκείας των.

*
* *

Ἡ ζωή των διαρρέει πάντοτε ἐν ἄκρᾳ γαλήνῃ, προσαρμονιζομένη πρὸς τὴν εἰρηνικὴν γαλήνην τῆς φύσεως.

Αὕτη ἡ φύσις ἡ ἐν ταυτῷ μειδιῶσα ἀπέδρασε τὰ μάλιστα ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς αἰσθητικῆς τῶν κατοίκων τοῦ γραφικοῦ χωρίου.

Ἥμερα ἤθη καὶ χαρακτὴρ πλήρης εὐθυμίας καὶ ἀγαθότητος μὲ ἁρμονικὴν ζων διαρρέουσαν ὡς ἐν ὀνείρῳ ἐν μέσῳ ρωμαντικῶν τινῶν ἐκτάσεων.

Οἱ κάτοικοι εἶνε εἰς ἄκρον ρεμβώδεις καὶ προσομοιάζουσιν ὀλίγον πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν Ἀνατολικῶν κωμοπόλεων ὅπου ἡ ρέμβη καὶ ὁ πλατωνισμὸς εὑρίσκουσι πρόσφορον ἔδαφος εἰς τὰς καρδίας.

Ὁ ἐρῶν νεανίας καὶ ἡ ἐρῶσα νεᾶνις θέλουσιν εὕρει ἐδῶ τὸ πρόσφορον σημεῖον τῆς ἀναπτύξεως τῶν εὐγενῶν αἰσθημάτων.

Ἐδῶ ὑπὸ τὰς βαθυσκίους ἐκτάσεις τῶν πλατάνων καὶ τῶν λευκῶν ὁ αἰσθηματολόγος νέος εὑρίσκει ἀνοικτὴν τὴν καρδίαν τῆς παρθένου τὴν ὁποίαν συμπαθεῖ καὶ ἡ γλῶσσα παρασύρεται εἰς φλύαρον αἰσθηματολογίαν, πλήρη φλογερῶν ἐκφράσεων, μεστῶν ὕμνων πρὸς τὸν ἔρωτα καὶ τὴν ζωήν.

Τὸ νεανικὸν σφρῖγος διατελεῖ εἰς ἀένναον ἀφύπνισιν, εἰς διαρκῆ ἐγρήγορσιν, καὶ ἡ ψυχὴ πτεροῦται αἰθεροβάμων πρὸς τοὺς κόσμους τῶν ὀνείρων, ὅπου τὸ ἄϋλον ὑψοῦται ὑπεράνω τοῦ φθαρτοῦ καὶ εὑρίσκει τὴν σφαῖραν τῆς δράσεως αὐτοῦ.

Τοιαύτη εἶνε ἡ μικρὰ καὶ ἀσθενὴς περιγραφὴ τοῦ λευκοῦ χωρίου, τὸ ὁποῖον σφηνοῦται ἐκεῖ μεταξὺ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Τσιγγέλι καὶ τῶν στενῶν τοῦ Στρυμῶνος νανουριζόμενον ἀπὸ τοὺς ψιθύρους τῶν γύρω πλατάνων καὶ ἐλατῶν καὶ καταπνεόμενον ὑπὸ ἀεννάου αὔρας ἡ ὁποία ἀναχωρεῖ δροσερά, ἀνακουφιστικὴ ἀπὸ τὰ πανύψυλα καὶ σύνδενδρα βουνὰ ποῦ τὸ πλαισιώνουν γύρω.

Τὰ πρὸ τῆς μάχης. — Πῶς ἐτήρησεν ὁ Ἑλληνικὸς στρατός.

Τὴν νύκτα τῆς 26ης Ἰουνίου ἡ δεξιὰ πτέρυξ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀναπτυχθεῖσα ἐβάδισε κατὰ τῶν στενῶν τοῦ Στρυμόνος ὅπου εὑρίσκεται τὸ Δεμὶρ Ἰσάρ.

Εἰς τὸ Δεμὶρ Ἰσσὰρ εἶχε καταφύγει μετὰ τὴν μάχην τοῦ Κιλκὶς μέγα μέρος τῶν Βουλγαρικῶν δυνάμεων καὶ εἰδικῶς τὰ στρατεύματα τῆς τρίτης μεραρχίας τὰ ὁποῖα εἶχον ἡττηθῆ εἰς Νιγρίταν καὶ Λαχανά.

Ἐκεῖ συνεκεντρώθησαν καὶ αἱ δυνάμεις τοῦ ἐκ Σερρῶν καὶ Καβάλλας ὑποχωρήσαντος Βουλγαρικοῦ στρατοῦ, οὕτως ὥστε ἡ ὅλη δύναμις τῆς Βουλγαρικῆς ἀμύνης εἰς τὸ Δεμὶρ Ἰσὰρ ἀνήρχετο εἰς τεσσαράκοντα τέσσαρα τάγματα πεζικοῦ.

Τὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα τὰ εὑρισκόμενα εἰς Δεμὶρ Ἰσὰρ ἦσαν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τέλεια.

Εἶχον κατασκευασθῆ ταῦτα ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι κατέβαλον πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως καταστήσωσιν αὐτὰ ἀπόρθητα, προβλέποντες ὅτι ἡ θέσις ἐκείνη ἀπετέλει σπουδαιότατον καὶ ἐπίκαιρον στρατηγικὸν σημεῖον.

Ἡ ἐπικαιρότης τῆς θέσεως τοῦ Δεμὶρ Ἰσὰρ συνίστατο κυρίως εἰς τοῦτο τὸ ὅτι ἀπετέλει τὴν κλεῖδα δι' ἧς ἠνοίγετο ἡ ὁδὸς ἐλευθέρα πρὸς τὰς Σέρρας, τὴν Δράμαν καὶ τὴν Καβάλλαν, ἐκεῖθεν δὲ διὰ τοῦ Νέστου εἰς τὴν Θράκην.

Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἡ προσπάθεια τῶν Τούρκων, ὅπως καταστήσωσι τὴν θέσιν ταύτην ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἰσχυροτάτην.

Εἰς τὸν σκοπόν των τοῦτον συνέβαλλε τὰ μέγιστα καὶ τὸ φύσει ὀχυρὸν τῆς θέσεως.

Τριπλαῖ σειραὶ χαρακωμάτων ἰσχυρωτάτων εἶχον κτισθῆ καθ' ὅλους τοὺς κανόνας τῆς πολεμικῆς τέχνης, εἰς τρόπον ὥστε παρεῖχον εἰς τὸν πολεμιστὴν πλήρη καὶ ἄνετον τὴν ἄμυναν.

Τὰ χαρακώματα ὅμως ταῦτα ἐπέπρωτο νὰ χρησιμοποιηθοῦν οὐχὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλλ' ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων.

Δύο μεραρχίαι ἑλληνικαὶ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος διετέθησαν διὰ τὴν μάχην ταύτην, ἥτις ἔλαβε χώραν τὴν 27ην Ἰουνίου παρὰ τὰ χαρακώματα τοῦ Δεμὶρ Ἰσάρ.

*
* *

Ἡ Μεραρχία ἡ ἀποτελοῦσα τὸ ἄκρον ἀριστερὸν ἐπροχώρησεν ἀνενοχλήτως ἐκ Κιουμεσλῆ, χωρίου τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ, ἀπέναντι τῆς Τσουμαγιᾶς.

Ἓν τάγμα τῆς Μεραρχίας ταύτης διῆλθε τὴν νύκτα τῆς 26ης Ἰουνίου τὸν Στρυμόνα καὶ ἐπροχώρησε πρὸς τὴν Τσουμαγιᾶν κειμένην μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς.

Αἱ δύο μεραρχίαι ἐνήργησαν κατὰ δύο ἀντίθετα μέτωπα.

Ἡ μία ἐπροχώρησε κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν εἰς Δεμὶρ Ἰσάρ, βαδίζουσα δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς.

Ἡ δευτέρα ἐβάδισε βορείως μὲ σκοπὸν νὰ ἀνέλθῃ τὸ ὑψηλὸν ὄρος Μπέλεσι ἵνα κατέλθῃ κατόπιν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἥτις ἄγει ἀπὸ Στρωμνίτσης εἰς Πετρίτσι ἵνα διακόψῃ τὴν ὑποχώρησιν τῶν Βουλγάρων ἀπὸ Στρωμνίτσης εἰς Πετρίτσι καὶ τοιουτοτρόπως ἐμποδίσῃ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ τοῦ μαχομένου εἰς Δεμὶρ Ἰσσάρ.

Τὰ στενὰ τὰ μεταξὺ Δεμὶρ Ἰσσὰρ καὶ Πετριτσίου εἶνε ἰσχυρώτατα. Κείμενα ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Μπέλεσι καὶ τῆς Δυτικῆς τοῦ ὄρους Τσιγγέλι συναντῶνται εἰς μίαν στενὴν διάβασιν ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν δύναται εὐκόλως τις νὰ διέλθῃ ἄνευ ὁδηγοῦ γνωρίζοντος καλὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα.

Τοιουτοτρόπως ἀποτελοῦσι τοποθεσίαν ἀπόρθητον. Στρατὸς ἔχων ἀκμαῖον τὸ φρόνημα καὶ ἰσχυρᾶς ἀντοχῆς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκπορθήσῃ τὰ στενά, ἐὰν δὲν ἀπεφάσιζε νὰ ἀπολέσῃ ἱκανὸν ἀριθμὸν ἀνδρῶν καὶ νὰ στερηθῇ τοιουτοτρόπως ἰσχυροτάτων βραχιόνων, οἱ ὁποῖοι εἰς ἄλλην μάχην νὰ ἐχρησιμοποιοῦντο θαυμασιώτερον καὶ καλλίτερον.

*
* *

Σκοπὸς τῶν Ἑλλήνων ἦτο νὰ κατορθώσωσι νὰ ἀποκλείσωσι τοὺς Βουλγάρους ἐντὸς τῶν στενῶν ἐκείνων καὶ κατόπιν κλείοντες τό τε βόρειον καὶ νότιον στόμιον αὐτῶν νὰ ἀναγκάσωσιν αὐτοὺς ἢ νὰ παραδοθῶσιν ἅπαντες ἢ νὰ τραπῶσι πρὸς τὰ ὄρη διασκορπιζόμενοι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐν ἀποσυνθέσει καὶ ἐν ἄκρᾳ ἀταξίᾳ.

Διὰ τὸν λόγον λοιπὸν αὐτὸν ἡ μὲν μία μεραρχία τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀνέβη πρὸς τὸ Μπέλεσε, ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν ἵνα ἀνακόψῃ πᾶσαν ὑποχώρησιν τοῦ ἐκ Στρωμνίτσης ὑποχωροῦντος στρατοῦ ὅστις θὰ ἐτίθετο πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ παρὰ τὸ Δεμὶρ Ἰσσὰρ μαχομένου, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ ἕνα τμῆμα αὐτῆς ἀποκρούσῃ τὰ στενὰ ἀπὸ βορρᾶ ὁπότε οἱ Βούλγαροι θὰ παρεδίδοντο ἀσφαλῶς ὡς ἐκ τῆς δυσχεροῦς θέσεως εἰς ἣν θὰ εὑρίσκοντο.

Τοιαύτη λοιπὸν ἦτο ἡ ἐνέργεια τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ τοιοῦτον εἶχε σκοπόν.

Τὴν ὀγδόην πρωϊνὴν ὥραν τῆς 27ης Ἰουνίου ἓν πεζικὸν σύνταγμα τῆς μεραρχίας ἥτις ἐνήργει κατὰ μῆκος τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἀναπτυχθὲν ἐβάδισε πρὸς τὸ Χατζῆ-Μπεϊλίκ.

Ταυτοχρόνως σχεδὸν ἕτερον πεζικὸν σύνταγμα τῆς μεραρχίας τῆς ἐνεργούσης βορείως πρὸς τὸ Μπέλεσι (ἐκείνης δηλονότι ἥτις εἶχε σκοπὸν νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐκ Στρωμνίτσης ὑποχώρησιν τῶν Βουλγάρων) ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἐννάτου εὐζωνικοῦ τάγματος τοῦ διοικουμένου ὑπὸ τοῦ ταγματάρχου Βελισσαρίου, τοῦ ἥρωός ἐκείνου τῶν ἡρώων ἤρχισε τὴν ἄνοδον πρὸς τὸ ὄρος μὲ σκοπὸν νὰ φθάσῃ τὴν κορυφογραμμὴν ἥτις ἐκυμαίνετο εἰς τὰ ὕψη 1250 καὶ 1600.

Οἱ Βούλγαροι προέβλεπον πάντως τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Πάραυτα λοιπὸν ἐτοποθέτησαν ἐγκαίρως ἐπὶ τῶν κορυφογραμμῶν τοῦ Μπέλεσι ἱκανὸν πεζικὸν μετὰ δύο ὀρειβατικῶν πυροβόλων, πρὸ δὲ τοῦ Δεμὶρ Ἰσσὰρ ἐτοποθέτησαν πεζικὸν μετὰ ἰσχυροτάτου πυροβολικοῦ.

*
* *

Ἡ μάχη ἤρχισε συγχρόνως καὶ εἰς τὰ δύο μέτωπα.

Αἱ ἑλληνικαὶ μεραρχίαι ἠγωνίζοντο πλέον ἵνα διὰ πάσης θυσίας καταφέρουσι τὸ τελειωτικὸν κτύπημα.

Διότι πρέπει νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς τελειωτικὸν πράγματι τὸ κτύπημα τὸ ὁποῖον θὰ ἔδιδον οἱ Ἕλληνες εἰς τοὺς Βουλγάρους παρὰ τῷ Δεμὶρ Ἰσάρ, διότι δι' αὐτοῦ καὶ διὰ τῆς καταλήψεως τοῦ Δεμὶρ-Ἰσὰρ ἐξεκαθαρίζετο τελείως πλέον τὸ ὀρθογώνιον τὸ σχηματιζόμενον καὶ περικλειόμενον μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἀξιοῦ καὶ Στρυμῶνος ἀφ' ἑνός, τῆς Στρωμνίτσης καὶ Θεσσαλονίκης ἀφ' ἑτέρου.

Τοιουτοτρόπως ὁλόκληρον τὸ τμῆμα τὸ μεταξὺ Στρυμῶνος καὶ Νέστου περιήρχετο πλέον εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Ἑλλήνων ἀπηλλαγμένον ἐντελῶς Βουλγάρων.

Οἱ Βούλγαροι κατέχοντες ἅπαντας τοὺς λόφους τοὺς δεσπόζοντας τὸ Δεμὶρ-Ἰσὰρ καὶ ὁλοκλήρου τῆς ἀντικρυνῆς ἐκτάσεως, ἤρχισαν ἀμέσως σφοδρότατον πῦρ κατὰ τῶν προελαυνόντων Ἑλλήνων.

Τὸ πεζικὸν τῶν Ἑλλήνων προεχώρει ἀκάθεκτον μὲ σκοπὸν νὰ ἀπωθήσῃ καὶ ἐκτοπίσῃ τοὺς Βουλγάρους ἐκ τῶν θέσεων αὐτῶν πρὸς τὴν εἴσοδον τῶν στενῶν τοῦ Στρυμῶνος, ὁπότε θὰ ἔκλειεν αὐτοὺς ἐκ τῶν ἄνω ἡ ἄλλη μεραρχία ἡ ὁποία ἕδρα ἐκ τῶν κορυφογραμμμῶν τοῦ Μπέλεσι.

Ἡ ἔναρξις τῆς μάχης.

Δυστυχῶς τὸ ἑλληνικὸν πυροβολικὸν καὶ πάλιν δὲν κατώρθωσε νὰ τοποθετηθῇ καὶ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν μάχην, παρ' ὅλας τὰς προσπαθείας τὰς ὁποίας ἀνέπτυξε.

Οἱ Βούλγαροι ὅμως εἶχον θαυμάσια ἐπισημάνει τὰς θέσεις, ὅλαι δὲ αἱ θέσεις τὰς ὁποίας κατεῖχον οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἐντελῶς ἐκτεθειμέναι ὥστε ἦτο ἀδύνατος ἐντελῶς ἡ τοποθεσία τοῦ πυροβολικοῦ.

Ἐξ ἄλλου οἱ Βούλγαροι ἐχρησιμοποίουν τοπομαχικὰ τῶν 105 ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὀβίδων αἵτινες ἐρρίπτοντο.

Τὰ τοπομαχικὰ ταῦτα ἦσαν τουρκικῆς προελεύσεως εἶχον δὲ μετακομισθῆ ἐξ Ἀδριανουπόλεως, μετὰ τὴν ἅλωσιν αὐτῆς λαφυραγωγηθέντα.

Τὸ πυροβολικὸν λοιπὸν τῶν Βουλγάρων τοποθετημένον εἰς σημαῖα ἐξησφαλισμένα καὶ φύσει ἀπόρθητα, ἔβαλλε καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἀδιακόπως.

Τὸ ἑλληνικὸν πεζικὸν παρὰ τὸ πυκνὸν καὶ ἀδιάκοπον ἐκεῖνο πῦρ τοῦ Βουλγαρικοῦ, τὸ ὁποῖον ἐθέριζε κυριολεκτικῶς, δὲν ἀνέκοψε οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν τὴν πρὸς τὰ πρόσω πορείαν αὐτοῦ οὔτε κἂν ἐδίστασε, οὔτε κἂν ἐσταμάτησεν.

Αἱ ὀβίδες τοῦ Βουλγαρικοῦ πυροβολικοῦ ἐκσφενδονιζόμεναι μετ' ἰλιγγιώδους ταχύτητος καὶ ἡμικυκλικῶς ἔπιπτον δίκην βροχῆς πρὸ τῶν ποδῶν τῶν Ἑλλήνων.

Εἰς μάτην ὅμως.

Οὔτε αἱ ἀλλεπάλληλοι πτώσεις τῶν μαχητῶν, οὔτε αἱ οἰμωγαὶ καὶ οἱ βαρεῖς ρόγχοι ἑτοιμοθανάτων καὶ ἄλλων βαρέως τετραυματισμένων, οὔτε ὁ ἀεννάως ἐκ τῶν ὑψωμάτων διασκορπιζόμενος θάνατος ἦσαν ἱκανὰ νὰ συγκρατήσωσι καὶ νὰ ἀναχαιτήσωσι τὴν ὁρμὴν τῶν Ἑλλήνων πεζῶν.

*
* *

Τὸ ἑλληνικὸν πυροβολικὸν ὡς μὴ κατωρθῶσαν νὰ τοποθετηθῇ οὐδεμίαν δρᾶσιν ἐνήργει.

Τοιουτοτρόπως τὸ ἑλληνικὸν πεζικὸν ἔδρα ἀφ' ἑαυτοῦ ἄνευ τῆς προστασίας τοῦ πυροβολικοῦ.

Τὸ θέαμα ἀπέβαινε εἰς ἄκρον μεγαλοπρεπὲς καὶ ὁ ἀγὼν ἐντελῶς ἄνισος.

Τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα ἀκίνητα εἰς τὰς θέσεις των ἀνέμενον πολεμοῦντα πάντοτε ἐκ τοῦ ἀσφαλῶς.

Τὰ ἑλληνικὰ πεζικὰ ἐκτεθειμένα εἰς τὰ παμφάγα βλήματα τοῦ ἐχθροῦ, οὔτε ἀνεχαιτίζοντο, οὔτε κἂν ἐσταμάτων τὴν προέλασιν αὐτῶν.

Ἐπάνω εἰς τὰ ὑψώματα, στόμια πυροβόλων πύρινα ἀπαίσια

τρομακτικὰ ἐξερρεύγοντο πῦρ καὶ θάνατον, χωρὶς οὐδεὶς ἐκ τῶν βουλγάρων στρατιωτῶν νὰ φαίνεται.

Κάτω εἰς τὴν πεδιάδα τὴν ἀναπεπταμένην, τὴν καλυπτομένην μόνον ὑπὸ θάμνων καὶ ροδοδαφνῶν, μία ἀπέραντος θάλασσα ἀπὸ χακὶ διακυμαινομένη ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, πολυτάραχος καὶ θορυβώδης, ὁρμητικὴ πάντοτε ὡσεὶ ἀνακυκωμένη ὑπὸ ὁρμητικοῦ βορρᾶ, ἐφέρετο πάντοτε πρὸς τὰ ἄνω καὶ προσεπάθει νὰ ἀνέλθῃ τὴν ἀνάντη ὁδὸν τὴν ἄγουσαν πρὸς τὰ βουλγαρικὰ χαρακώματα.

Καὶ ἔπιπτον αἱ ὀβῖδες φερόμεναι ὡς μεγαλοπρεπῆ μετέωρα εἰς τὸ ἄπειρον καὶ διαρρυγνυόμεναι ὑπεράνω τόσων σωμάτων, τόσων ὑπάρξεων ἔφερον παντοῦ τὸν ὄλεθρον, τὴν καταστροφήν, τὸν θάνατον.

Τὰ εὐζωνάκια τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ πάλιν θαυματουργοῦν.

Ἀκάθεκτα, ὁρμητικά, μὲ ὅλην τὴν ἰδιοφυΐαν τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἐδαφικῶν ἀνωμαλιῶν, προχωροῦν, τρέχοντα καὶ πάλιν καμπυλώνουν καὶ κρυπτόμενα μέσα εἰς τοὺς πυκνοὺς θάμνους, μένουν ἐκεῖ ὡς λαγωνικὰ τὰ ὁποῖα ὀσφραίνονται τὴν ὕπαρξιν παχυτάτης λείας.

Αἱ ὀβῖδες μαίνονται ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν τῶν Ἑλλήνων πεζῶν, πλὴν ἐκεῖνοι ἀποδέχονται μετὰ γιουχαϊσμῶν αὐτάς.

Αἱ σφαῖραι δαιμονιωδῶς συρίζουσι καὶ δονοῦσι τὸν ἀέρα πλὴν οἱ Ἕλληνες πεζοὶ εὑρίσκουσι καὶ μίαν ἀστειότητα ἕνα φαιδρὸν λογοπαίγνιον διὰ νὰ διασκεδάσωσι μαζύ των.

Τίποτε δὲν μαρτυρεῖ ὅτι τὰ πίπτοντα ἐκεῖνα δίκην πυρίνης χαλάζης βλήματα, εἶνε ὄργανα θανάτου.

Νομίζει κανεὶς ὅτι, εὑρίσκεται πρὸ μιᾶς πανηγύρεως εἰς τὴν ὁποίαν οἱ μὲν παίζουν μὲ τοὺς δὲ ρίπτοντες κατ' αὐτῶν μικροὺς καὶ μεγάλους καρπούς.

Τὸ πᾶν εἶνε πανήγυρις.

Αἱ ἰαχαὶ τοῦ θριάμβου, αἱ φωναὶ τῆς ἐπιθέσεως, οἱ συριγμοί, οἱ κρότοι, ὁ καπνός, ὁ κονιορτός, ἡ βαρεῖα ὀσμὴ τῆς πυρίτιδος, ὅλα τέλος ἀποτελοῦσι μίαν πανήγυριν εὔθυμον, τὴν ὁποίαν ὅμως διακόπτει αἴφνης ἡ οἰμωγὴ μιᾶς ὀδύνης τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησε μία ἀδιάκριτος σφαῖρα, ἢ κανὲν μικρὸν τεμάχιον ὀβίδος.

Οἱ Βούλγαροι κυρίως ἔβαλλον δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ κατὰ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς μὲ πρόθεσιν νὰ καταστρέψωσι προφανῶς αὐτήν, εὐτυχῶς ὅμως αἱ βλάβαι ὑπῆρξαν ἀσήμαντοι.

*
* *

Περὶ τὴν μεσημβρίαν ὑπὸ τὸ φρικτὸν καὶ ἀνυπόφορον καῦμα τῆς θερινῆς ἡμέρας, ἡ μάχη ἐξηκολούθει μετὰ πείσματος καὶ λύσσης ἀγρίας.

Ἡ φρίκη ὑποχώρει τώρα εἰς τὴν κατάπληξιν.

Τρέχουν διαρκῶς ἀγριωποὶ καὶ ἀκούραστοι, καὶ ἀπτόητοι οἱ Ἕλληνες πεζοὶ καὶ προχωροῦν πρὸς τὰ ἄνω πρὸς τὴν σειρὰν τὴν δεσπόζουσαν τῶν ὑψωμάτων ἐκεῖ ὅπου μάχονται αἱ πρῶται γραμμαὶ τῶν Βουλγάρων.

Ἡ λύσσα τῆς μάχης ὑπὸ τὸν ἀφόρητον καύσωνα ἔχει καταστῆ εἰς ἄκρον φρικιαστική.

Παρῆλθον τόσαι ὧραι καὶ οἱ Ἕλληνες μαχόμενοι προχωροῦν καὶ κερδίζοντες τὸ ἔδαφος, ἀλλ' ἀπέχουσι πολὺ ἀκόμη ἐκ τῶν γραμμῶν.

Τὸ ἑλληνικὸν πυροβολικὸν ἐξακολουθεῖ νὰ ἀδρανῇ, διότι τὸ ἀκατάλληλον τοῦ ἐδάφους δὲν τοῦ παρέχει εὐκολίαν πρὸς ἐνέργειαν.

Μένει διαρκῶς ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τὸ ἀκαταπόνητον, ἀκατάβλητον ἑλληνικὸν πεζικὸν καὶ αὐτὸ μόνον διεξάγει τὴν μάχην καὶ κατὰ τοῦ βουλγαρικοῦ πεζικοῦ καὶ κατὰ τοῦ βουλγαρικοῦ πυροβολικοῦ.

Ἕκαστος δύναται νὰ ἀναλογισθῇ ὁποία τεραστία δυσαναλογία καὶ ὁποία ἀνισότης ἐπεκράτει κατὰ τὴν μάχην ταύτην.

Καὶ ὅμως ἡ ἑλληνικὴ ἀνδρεία καὶ ὁ ἐνθουσιασμόν, ἡ αὐταπάρνησις καὶ ἡ ἐθελοθυσία ἐθαυματούργησαν καὶ τὴν φορὰν ταύτην.

Ὅταν ὁ Ἕλλην ἀποφασίσει νὰ καταλάβῃ μίαν οἱανδήποτε θέσιν θὰ τὸ πράξῃ εὐθύς, θὰ τὸ πραγματοποιήσῃ ἔστω καὶ ἂν ἡ πραγματοποίησίς του φαίνεται κατὰ τὸ πλεῖστον ἀδύνατος.

Ἡ σιδηρὰ θέλησις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἡ ἀνδρεία του καὶ

ὁ ἐνθουσιασμός του ὁ ἀκράτητος ἐδάμασε τὰ πάντα καὶ τὴν φορὰν ταύτην.

Καίτοι ἦτο προφανὴς ἡ δυσαναλογία τῶν δύο στρατευμάτων, καθόσον οἱ Βούλγαροι καὶ ὑπὸ ἔποψιν ἀριθμοῦ καὶ ὑπὸ ἔποψιν θέσεων εὑρίσκοντο ἐν ὑπερτάτῃ μοίρᾳ, ἐν τοσούτῳ οἱ Ἕλληνες διαρκῶς ἐπεχείρουν κατοπτεύσεις.

Διεφαίνετο τότε ὁποία θὰ ἦτο ἡ ἔκβασις τῆς μάχης.

Ἡ ἀποφασιστικότης τῶν Ἑλλήνων πεζῶν μαχομένων μόνον ἄνευ οὐδεμιᾶς βοηθείας πυροβολικοῦ προεξώφλει ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἔκβασιν τῆς μάχης καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς

Ἐν τοσούτῳ ὡς εἴπομεν ἡ μεσημβρία εἶχεν ἐπέλθει καὶ ἐν τοσούτῳ οἱ Ἕλληνες δὲν εἶχον φθάσει ἀκόμη ἐπὶ τῶν πρώτων γραμμῶν τοῦ Βουλγαρικοῦ πεζικοῦ ὁπότε θὰ εὑρίσκοντο ἐκτὸς τῶν βολῶν τοῦ Βουλγαρικοῦ πυροβολικοῦ

Εἰς μίαν στιγμὴν τὸ πολεμικὸν μένος τῶν Ἑλλήνων ἐξάπτεται. Καὶ καθ' ἣν ὥραν τὰ Βουλγαρικὰ βλήμματα πίπτουσι βροχηδὸν καὶ τὸ πᾶν συνεφοῦται γύρω ἀπὸ τὸν καπνὸν καὶ ὁ ἥλιος ὁ καυστικὸς σκοτίζεται, οἱ Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ ἐγειρόμενοι τῶν προχείρων χαρακωμάτων των καὶ ξιφήρεις διατρέχοντες τὰς ἑλληνικὰς τάξεις διατάσσουσιν ἐμπρός.

Ἐμπρός !

Τὸ αὐστηρὸν παράγγελμα διατρέχει τὴν ἑλληνικὴν φάλαγγα ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον.

Μέσα ἀπὸ τοὺς θάμνους καὶ ἀπὸ τὰ βραχώδη κοιλώματα τῆς γῆς ὀρθοῦνται ἐν μιᾷ στιγμῇ οἱ Ἕλληνες πεζοὶ ὡς δαίμονες ἐξελθόντες ἐκ τῆς γῆς καὶ ἡ πεδιὰς ὁλόκληρος καλύπτεται ἀπὸ κόκκινον χρῶμα κινούμενον πρὸς τὰ ἄνω.

Ἡ ὁρμὴ ὑπῆρξε ἰλιγγιώδης, ὁ δὲ ἀγὼν λυσσώδης.

Τὰ μάνλιχερ μαίνονται τώρα ἑκατέρωθεν, ἐνῷ τὸ Βουλγαρικὸν πυροβολικὸν βάλλει ἀδιακόπως. Πίπτουν ἑκατέρωθεν πολλοί. Ἀλλ' εἰς τὴν φρίκην καὶ τὸν θόρυβον τῆς μάχης οὐδεὶς διακρίνει τίποτε.

Ἕνας βόμβος ἐκκωφαντικός, ἀπαίσιος, φρικιαστικός, συνέχει

τὰ πέριξ. Οὐδεὶς γνωρίζει ποῦ βαίνει. Οἱ πάντες βαδίζουσι χωρὶς νὰ διακρίνωσι τίποτε ἐνώπιόν των.

Οὔτε βλέπουν, οὔτε ἀκούουν πλέον τίποτε.

Μετ' ὀλίγον ἡ μάχη διακόπτεται.

Τὸ πῦρ σιγᾷ.

Δύο χιλιάδες πτώματα βουλγαρικὰ καλύπτουσι τὸ ἔδαφος, καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων μόλις 500 ἄνδρες ἐξ ὧν οἱ 350 τραυματίαι.

Οὐδεὶς ὅμως προσέχει εἰς τοὺς πίπτοντας, οὔτε ὑπολογίζεται ὁ ἀριθμὸς τῶν φονευθέντων καὶ τῶν ἐκτὸς μάχης.

Πάντες ἀποβλέπουσιν εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου.

Οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν λυσσώδη καὶ παράτολμον ἐκείνην ἔφοδον, ἀπέδειξαν ὅτι μόνον πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἀπέβλεπον, οὐδόλως ἐνδιαφερόμενοι διὰ τίνων μέσων καὶ διὰ τίνων θυσιῶν θὰ ἐπετύγχανον τοῦτο.

*
* *

Ὁ ἀδηφάγος καὶ ἄπληστος Θεὸς τοῦ πολέμου, κατατρώγει ἐν μιᾷ στιγμῇ περὶ τρεῖς χιλιάδας ἀνθρώπων.

Φρικιᾷ ὁ νοῦς.

Εἰς μίαν στιγμιαίαν ἐπίθεσιν καθ' ἣν ἤρκεσεν ὀλίγων μόνον λεπτῶν μάχη ἔπεσον ἐπὶ τοῦ πεδίου τόσοι ἄλκιμοι ἄνδρες.

Καὶ τώρα ὁ Ἄρης σιγᾷ. Σιγᾷ ἀφοῦ ἐκορέσθη αἵματος.

Καὶ εἰς τὴν σιγὴν ἐκείνην τὴν μόλις διακοπτομένην ἀπὸ τὸν σπανίζοντα πλέον κρότον κανενὸς μάλινχερ ἢ ἀπὸ τὸ βαρύηχον θραῦσμα ὑποληφθείσης ὀβίδος μόνον ἡ βαρεῖα καὶ ἀπεγνωσμένη οἰμωγὴ τῶν τραυματιῶν ἀκούεται καὶ ὁ ρόγχος τῶν ἑτοιμοθανάτων.

Φωνάζουν, οἰμώζουν, ἐξορκίζουν, ζητοῦν τὸν οἶκτον, ἐπικαλοῦνται τὴν βοήθειαν τῶν ἄλλων.

Κανεὶς ὅμως δὲν τοὺς ἀκούει.

Αἱ καρδίαι ἔχουν σκληρυνθῇ, τὰ ὦτα μόνον εἰς τὸν βόμβον τῆς σφαίρας καὶ εἰς τὸν ἦχον τῆς ὀβίδος δίδουν προσοχήν.

Αἱ οἰμωγαὶ αἱ σπαρακτικαὶ ἐπικλήσεις τῶν θνησκόντων καὶ

τραυματιῶν εἶνέ τι σύνηθες τὸ ὁποῖον παρέρχεται χωρὶς νὰ θίξῃ τὰς καρδίας.

Ὅλοι τώρα εὑρίσκονται πρηνεῖς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, μέσα εἰς τοὺς πυκνοὺς θάμνους, πίσω ἀπὸ βράχους, κάτω ἀπὸ κοιλώματα γῆς.

Ἀκινητοῦν ἐκεῖ ἀνήσυχοι καὶ μόλις τὴν κεφαλὴν προβάλλουν διὰ νὰ ἀντιληφθοῦν μὲ τὸ ἄκρον τοῦ ὀφθαλμοῦ τῆς κινήσεως τοῦ ἐχθροῦ.

Τὸ χακὶ ἐχάθη.

Ἐξέλιπεν ἐκείνη ἡ θάλασσα ἡ κινουμένη, ἡ διακυμαινομένη καὶ μόνον τὰ νέφη τοῦ καπνοῦ ὑψοῦνται βαρέα καὶ πεπυκνωμένα πρὸς τὴν ἀτμόσφαιραν καὶ ἡ ὀσμὴ τῆς πυρίτιδος διαχύνεται πανταχοῦ εἰς τὰ πέριξ.

Ὁ κονιορτὸς ἀραιοῦται βαθμηδὸν καὶ ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς πυκνοὺς θάμνους μόλις διακρίνεται καμμία κίνησις ἐξ ἐκείνων ποῦ ἐλλοχεύουν ἐκεῖ, ἕτοιμοι πάλιν νὰ πηδήσουν εἰς τὸ πρῶτον πρόσταγμα τοῦ ἀξιωματικοῦ των.

Κάποια σφαῖρα ὑστερήσασα καὶ αὐτὴ εἰς τὸ ὅπλον κανενὸς Βουλγάρου κυλίεται κάτω πρὸς τοὺς θάμνους, περνᾷ ἀπὸ πάνω ἀπὸ ἕνα φουντωτὸ θυμάρι τοῦ κόπτει τὰ πτωχὰ καὶ ἄτονα ἄνθη καὶ διευθύνεται κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν ἀπέναντι βράχον ὅπου ἕνας εὔζωνος ἐξηπλωμένος κάτω ἔχει ἀκουμπίσει τὸ πρόσωπόν του ἐπάνω εἰς τὸ οὐραῖον τοῦ μάλινχερ.

Περνᾷ δίπλα του καὶ κάτι τοῦ ψιθυρίζει εἰς τὸ αὐτί.

Εἶνε ἴσως ὁ χαιρετισμὸς τὸν ὁποῖον τοῦ ἀποστέλλει ὁ Βούλγαρος στρατιώτης.

Καὶ ὁ εὔζωνος ἀτάραχος παίρνει τὴν σφαῖρα ποῦ ἔπεσεν κοντὰ στὸ τσαροῦχι του καὶ τὴν φυλάττει ὡς ἀνάμνησιν τῆς μάχης τοῦ Δεμὶρ Ἰσάρ.

*
* *

Προχωρεῖ ἡ ὥρα καὶ ὁ καύσων καθίσταται ἀνυπόφορος. Ἕκαστος κατέχει τὰς θέσεις του καὶ οὐδαμοῦ πλέον ἀκούεται κρότος πυροβόλου.

Ὅλοι ἀναμένουν.

Ὁ θόρυβος τῶν μεταγωγικῶν τῶν κινητῶν νοσοκομείων ἀρχίζει τώρα.

Πλησιάζουν πρὸς τὴν ἔκτασιν ἐκείνην τῆς φρίκης, ὅπου ἀκούονται αἱ κραυγαὶ τοῦ πόνου τῆς φρίκης καὶ αἱ ἀπεγνωσμέναι ἐπικλήσεις.

Σταματοῦν μὲ ἱερὰν εὐλάβειαν.

Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐπάνω ἀπὸ τὴν φρικιαστικὴν αὐτὴν τραγῳδίαν φαίνονται τώρα οἱ τραυματιοφορεῖς.

Ἀρχίζουν τὸ ἔργον των.

Εἶνε ἔργον νεκροθάπτου καὶ ἔργον νοσοκόμου. Ἔργον φιλανθρωπίας πάντοτε.

Ἐδῶ σκάπτονται λάκκοι ἀβαθεῖς μεταξὺ δύο θάμνων, ἢ ἀνάμεσα ἀπὸ ροδοδάφνας καὶ θυμάρια καὶ ἕνα πτῶμα κυλιέται κάτω ἐκεῖ διὰ νὰ κοιμηθῇ τὸν ὕπνον τοῦ ἥρωος.

Μόλις κρύπτεται κάτω ἀπὸ τὰ φυλλώματα τῶν δαφνῶν.

Ὀλίγη ποσότης χώματος μόλις ἀρκοῦσα διὰ νὰ καλύψῃ τὸ πτῶμα καὶ ἀπ' ἐπάνω μερικὰ κλωνάρια δάφνης τὰ ὁποῖα παρέσυρεν ἡ σκαπάνη μαζὺ μὲ τὸ χῶμα, ὡς νὰ ἐγνώριζε καὶ αὐτὴ ὅτι ἐκεῖ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ ὡς αἰώνιον σῆμα τὸ φύλλον τῆς δάφνης.

Ἄλλαι χεῖραι ἐδῶ ἀνεγείρουσι μετὰ δυσκολίας τὸ σῶμα ἑνὸς ἥρωος τὸ ὁποῖον αἱμοστάζει καὶ ἐρυθρώνει κάτω τὰ φύλλα τῶν θάμνων.

Εἶνε ἕνας τραυματίας, τὸν ὁποῖον μία ὀβὶς τὸν εὗρεν ἐπάνω εἰς τὸν πυρετὸν τῆς μάχης καὶ τὸν ἐκύλισεν ἀδρανῆ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἀφοῦ κατέστησε ἀγνώριστον τὸ ἥμισυ τοῦ προσώπου του.

Οἰμώζει βαθύτατα ἀπὸ τὸ κέντρον τῆς καρδίας του, καὶ ἕκαστος φαντάζεται πόσον βαθὺς εἶνε ὁ πόνος του.

Δύο τραυματιοφορεῖς μὲ ἱερὰν προσοχήν, μὲ ὑψηλὴν εὐλάβειαν τὸν μεταφέρουν εἰς τὸ σημεῖον ὅπου ἀναμένει τὸ κινητὸν νοσοκομεῖον.

Ἄλλος παρέκει προσπαθεῖ μόνος του νὰ ἐπιδέσῃ τὰς πληγάς

του, τὰς ὁποίας ἄλλο θραύσμα ὀβίδος τοῦ ἐπροξένησεν εἰς τὴν χεῖρα καὶ εἰς τὸ μέτωπον.

Ἀδιάζει τὸ πακέτον τοῦ καπνοῦ τοποθετεῖ ἐκεῖ καπνὸν καὶ περιτυλλίγει κατόπιν τὸ μέρος ἐκεῖνο μὲ τὸν πρόχειρον ἐπίδεσμον ποῦ τοῦ ἔχουν δώσει, ἕως ὅτου παρουσιασθοῦν οἱ τραυματιοφορεῖς καὶ ἔλθει ἡ σειρά του.

Καὶ ἐδῶ μὲν τὰ πράγματα βαίνουν ὁμαλῶς.

Οἱ Ἕλληνες τραυματιοφορεῖς ἔχουν ὅλην τὴν ἄνεσιν καὶ ὅλον τὸν ἀπαραίτητον χρόνον διὰ νὰ ἐκτελέσουν τὸ καθῆκόν των διὰ νὰ περιποιηθοῦν τοὺς τραυματίας των.

Ἀλλὰ τί νὰ εἴπῃ διὰ τοὺς Βουλγάρους τραυματίας, οἱ ὁποῖοι κατάκεινται οἰμώζοντες ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἐκβάλλοντες ἀπεγνωσμένας κραυγὰς ὀδύνης καὶ σπαραγμοῦ, χωρὶς νὰ βλέπουν τοὺς τραυματιοφορεῖς των, διότι τὸ ἔργον των καθίσταται ἀδύνατον, χωρὶς νὰ βλέπουν τὴν χεῖρα τῆς φιλανθρωπίας νὰ προσέρχεται διὰ νὰ μαλάξῃ τοὺς πόνους νὰ τοὺς παραμυθήσῃ νὰ τοὺς ἀνακουφίσῃ. Τίς οἶδε ὁποία τύχη τοὺς ἀναμένει.

*
* *

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας συχναὶ ἐπανειλημμέναι αἰφνιδιαστικαὶ προσβολαὶ ἐγένοντο ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Βουλγάρων.

Οἱ Ἕλληνες καὶ πάλιν ἐκέρδιζον τὸ ἔδαφος σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν καὶ ἐξηγόραζον αὐτὸ διὰ πολλοῦ αἵματος, τὸ ὁποῖον ὅμως οὐδέποτε ἦτο περισσότερον τοῦ βουλγαρικοῦ.

Προχωροῦν χωρὶς νὰ διστάζουν. Ἤρκει μία κίνησις τῶν ἐντὸς τῶν προχείρων χαρακωμάτων εὑρισκομένων Ἑλλήνων, διὰ νὰ θέσῃ τὰ βουλγαρικὰ πυροβόλα εἰς ἐνέργειαν.

Τὸ πῦρ ἐξηκολούθησε καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἔντονον, λυσσῶδες ἀδιάκοπον.

Ἡ μάχη ὅμως ἐφαίνετο κριθεῖσα καίτοι ἀκόμη τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα αὐτῆς ἐφαίνετο μακράν.

Οἱ Ἕλληνες περὶ τὴν δείλην εἶχον πλησιάσει πολὺ πρὸς τὰ

βουλγαρικὰ χαρακώματα. Ἐν τοσούτῳ ὑπελείπετο ἀκόμη ἀπόστασις διὰ νὰ πλησιάσουν καὶ τὰ κυριεύσουν.

— Μία ἔφοδος ἀκόμη παιδιὰ ἀκούεται αἴφνης ἡ φωνὴ ἑνὸς ἀξιωματικοῦ καὶ τὸ σύνθημα δίδεται.

Πράγματι μετ' ὀλίγον ὡς γίγαντες ἀνεπήδησαν ἐκ τῶν θάμνων καὶ τῶν ἄλλων κρυπτῶν των οἱ Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ καὶ ξιφήρεις ἐπιτάσσουσιν ἔφοδον διὰ τῆς λόγχης.

Τὸ χακὶ πλημμυρίζει καὶ πάλιν τὸν κάμπον καὶ ἐν μιᾷ στιγμῇ ὁ κρυερὸς θόρυβος τῆς μάχης ἐπαναλαμβάνεται. Ἐπίκειται ἐπίθεσις διὰ τῆς λόγχης. Θέαμα φρικιαστικὸν ἀποτρόπαιον τρομερόν.

Τὸ αἷμα παγώνει εἰς τὰς φλέβας ἐνῷ αἱ ὄψεις τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν ἐξαγριοῦνται.

Τὸ βλέμμα των ἔχει τὸ πῦρ τοῦ βλέμματος τοῦ λέοντος διατελοῦντος ὑπὸ τὴν βάσανον τῆς πείνης.

Ἐμπρὸς ἕτοιμοι !

Μὲ τὴν προσταγὴν αὐτὴν αἱ λόγχαι ἀνασπῶνται ἐκ τῶν κολεῶν καὶ ὁ φρικιαστικὸς κρότος αὐτῶν προκαλεῖ τὸ παγερὸν ῥῖγος καὶ τὸν φρικώδη ἀποτροπιασμόν.

Ἄνθρωποι πρόκειται νὰ σφαγῶσι.

Αἱ λάμψεις τῶν λογχῶν διασταυροῦνται κάτω ἀπὸ τὸν φλογερὸν ἥλιον καὶ τὸ θέαμα ἐξόχως τραγικὸν ἐν τῇ μεγαλοπρεπείᾳ του ἐνέχει τὸν νοῦν καὶ κρατεῖ αὐτὸν ἐν ἀγωνιώδει καταστάσει.

— Ἐμπρὸς ἐπάνω τους !

Ὁ χείμαρρος ὁρμᾷ φρυάσσεται ζητεῖ νὰ παρασύρῃ τὸ πᾶν.

Τὰ πυροβόλα μαίνονται ἐκ τοῦ βουλγαρικοῦ μετώπου.

Τὰ μάλιχερ ἐξαποστέλλουσι χάλαζαν σφαιρῶν.

Ἐδῶ βλέπει τις τώρα τὸ μένος τοῦ πολέμου ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ἀγριότητι.

Οἱ πρὸς τὰ χαρακώματα Βούλγαροι προσπαθοῦν νὰ συγκρατήσουν μὲ πᾶσαν θυσίαν τοὺς ὁλοὲν προελαύνοντας Ἕλληνας τοὺς πλησιάζοντας πρὸς τὰ χαρακώματα, ἐνῷ τοὐναντίον οἱ Ἕλληνες εἰς οὐδὲν λογιζόμενοι τὸν κίνδυνον τοῦ θανάτου προχωροῦσιν ἀενάως.

Αἱ λόγχαι ἀπαστράπτουσι καὶ αἱ σφαῖραι προσκρούουσιν ἐπάνω

εἰς αὐτάς, μὲ ὁρμὴν ἰλιγγιώδη καὶ παράγουσι περίεργον καὶ παράτονον κωδωνισμόν.

Τώρα πλέον ἡ ἑλληνικὴ ὁρμὴ φαίνεται κατισχύουσα τῆς βουλγαρικῆς ἀμύνης.

Οἱ Ἕλληνες εὑρίσκονται εἰς ὀλίγων βημάτων ἀπόστασιν ἀπὸ τὰς πρώτας γραμμὰς τῆς βουλγαρικῆς παρατάξεως.

*
* *

Οἱ Βούλγαροι ἀντιληφθέντες τοῦτο κατενόησαν, ὅτι ὁ ἀγὼν ἐχάθη δι' αὐτοὺς καὶ ὅτι ἡ ἀνάγκη ἐπέβαλλε πλέον εἰς αὐτοὺς ὅπως φροντίσωσι νὰ περισώσωσιν πᾶν ὅ,τι δυνηθῶσι.

Τὰ πρῶτα χαρακώματα ἤρχισαν νὰ ἐγκαταλείπωνται καὶ οἱ Βούλγαροι ὑπεχώρουν τώρα ὑπὸ τὴν ὁρμὴν τῆς ἑλληνικῆς λόγχης.

Οἱ Ἕλληνες προχωροῦν ὀλίγον ἀκόμη.

Εἶνε πλέον νύξ.

Ὁ ἥλιος πρὸ πολλοῦ εἶχε γύρει ὀπίσω ἀπὸ τὰς κορυφογραμμὰς τοῦ Μπέλες καὶ τοῦ Μάλες καὶ ἔχει ἀφήσει ἐκεῖ εἰς τὸ σημεῖον τῆς δύσεως μίαν ἐρυθροκίτρινον ἀνταύγειαν, ἡ ὁποία πίπτει ἀσθενικὴ καὶ ἄτονος πλέον ἐπάνω ἀπὸ τὸ γραφικὸ χωριὸ τοῦ Δεμὶρ Ἰσάρ.

Σκοτεινιάζει.

Τὸ χρυσοκίτρινον χρῶμα χάνεται ἀπὸ τὸν ὁρίζοντα καὶ τὸ χωριὸ ποῦ εἶχεν ἀναστατωθῇ ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν ἀπὸ τὰ ὅπλα καὶ τὰ κανόνια χάνεται καὶ αὐτὸ μέσα εἰς τὸ σκοτάδι τῆς νυκτός.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην μία διάτορος κραυγὴ ἐνθέου ἐνθουσιασμοῦ διατρέχει τὰς ἑλληνικὰς φάλαγγας καὶ διαχύνεται μέσα εἰς τὴν πνιγηρὰν καὶ σκοτεινὴν ἀτμόσφαιραν.

— Ζήτω ἡ Ἑλλάς !

Ἦτο ἡ ἐκδήλωσις τῆς χαρᾶς ἡ ὁποία ἐξεπορεύετο ἀπὸ τὸν λόχον ποῦ πρῶτος κατέλαβε τὰς πρώτας γραμμὰς τῶν βουλγαρικῶν χαρακωμάτων.

Μυριόστομα ἄλλα ζήτω δονοῦσι τὴν ἀτμόσφαιραν καὶ διακόπτουσι τὴν σιγὴν τῆς ἀρξαμένης νυκτός.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς διαδίδεται ἀπὸ λόχον εἰς λόχον ἀπὸ διμοιρίας εἰς διμοιρίαν, ἀπὸ στόματος εἰς στόμα.

Τινάσσονται ἔμπλεοι ἐνθουσιασμοῦ καὶ συγκινήσεως οἱ κάτοικοι τοῦ Δεμὶρ Ἰσάρ.

Ἀφήνουσι τὰ σπιτάκια των τὰ λευκὰ καὶ ἐξέρχονται εἰς τὰς ὁδούς.

Μία φωνὴ τοὺς εἰδοποιεῖ ὅτι ἐνίκησαν οἱ Ἕλληνες καὶ ὅτι οἱ Βούλγαροι φεύγουν.

— Ζήτω ἡ πατρίς.

Ὁλόκληρον τὸ χωρίον διατελεῖ ἀνάστατον.

Ὑπὸ τὸ φέγγος τῶν ἀστέρων γενικὸς συναγερμὸς εἰς τοὺς δρόμους κάτω εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν ποὺ εἶνε ἡ ξακουστὴ βρύσι μὲ τὸ κρυστάλλινο νερό.

Γραῖαι πρεσβύτιδες, κυροῦλες συσπειρωμένες μέσα εἰς τὸ κύρτωμα ποῦ ἄφησε φεύγων ὁ χρόνος γιαγιάδες ποῦ ἐγεννήθησαν ὑπὸ δουλείαν καὶ ἔζησαν πάντοτε ὑπ' αὐτὴν πάπποι ποῦ ἐλευκάνθησαν διηγούμενοι τὰ κλέη τῆς Ἑλλάδος τοῦ εἰκοσιένα, γέροι πρεσβύται ποῦ ἐβίωσαν ἠνδρώθησαν καὶ ἐκυρτώθησαν μὲ τὸ γλυκὺ ὄνειρον καὶ τὴν μυχίαν ἐλπίδα τῆς ἐλευθερίας ἄνδρες, καὶ νέοι καὶ νεάνιδες ποῦ τίς οἶδε μὲ ποίους παλμοὺς ἱερᾶς φιλοπατρίας ἠτένισαν πιστὴ τὴν κυανόλευκον τὸ ἔμβλημα τοῦτο τῆς πατρίδος κυματίζουσαν γοητευτικῶς ἐπάνω ἀπὸ ἐλεύθερα μέρη, παιδάκια ποῦ ἐτραγούδησαν στὸ σχολεῖόν των, τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος, ὅλοι τώρα ἀπὸ τοῦ λευκοπώγωνος γήρατος μέχρι τοῦ σφριγῶντος νεανίου εἶχον ἐξέλθει εἰς τὰς ὁδοὺς ἐν δάκρυσι χαρᾶς ἐν παλμοῖς ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἱερᾶς συγκινήσεως διὰ νὰ ὑποδεχθῶσι τὴν ἐλευθερίαν των καὶ νὰ ἴδωσι τὸ ὄνειρόν των πραγματοποιούπενον μετὰ τόσων ἐτῶν βαρυεάτην δουλείαν.

Τὰ τηλεβόλα εἶχον σιγήσει καὶ τὰ μάνλιχερ ἀνεπαύοντο καὶ αὐτά.

Οἱ στρατιῶται ἔμενον εἰς τὰς θέσεις των ἕτοιμοι νὰ συνεχίσουν τὴν ἑπομένην τὸν ἀγῶνα.

Ἀπὸ μακρυὰ φαίνονται τὰ ἀσθενικὰ φῶτα τῶν κατοίκων τοῦ Δεμὶρ-Ἰσσὰρ τὰ ὁποῖα τρεμολάμπουν μέσα εἰς τὸ πυκνὸν σκότος. Ἠρεμία παντοῦ-

* * *

Μέσα εἰς τὸ χωριὸ ἡ ἀγωνία εἶχε φθάσει εἰς τὸ κατακόρυφον.

Περιμένουν διαρκῶς. Ἀνησυχοῦν, ἀγωνιοῦν καὶ ἀποφασίζουν νὰ μείνουν ἄϋπνοι.

Καὶ πράγματι ὁλόκληρον τὸ χωρίον ἀποφασίζει νὰ παραμείνῃ ἐπὶ ποδὸς μέχρις ὅτου ἴδῃ τοὺς Ἕλληνας στρατιώτας καταλαμβάνοντας τὸ χωρίον των.

Ἔχουν ὑποστῆ τὰ πάνδεινα καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὴν Βουλγαρικὴν θηριωδίαν καὶ διὰ τοῦτο θέλουν νὰ ἀντιληφθοῦν ἐὰν ἔφθασεν ἡ ὥρα τῆς ἀπολυτρώσεώς των.

Γυναῖκες ἠτιμάσθησαν, παρθένοι ἀπώλεσαν τὸ μοναδικόν των κόσμημα, γέροντες καὶ παιδία ἐσφάγησαν ἀνηλεῶς.

Τώρα κρούεται ὁ κίνδυνος τῆς ἐλευθερίας.

Ἔπρεπε λοιπὸν νὰ μείνουν ἄϋπνοι μέχρις ὅτου ἡ ἐλευθερία εἰσερχομένη εἰς τὸ χωρίον ἐκήρυττε τὴν ἀσφάλειαν τῶν κατοίκων, τὴν ἰσονομίαν, τὴν ἰσοπολιτείαν, τὴν δικαιοσύνην.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἕνα σύνταγμα ἑλληνικὸν τῆς ἑτέρας μεραρχίας ἀνήρχετο τὸ ὄρος Μπέλεσι, ἔχον δεξιὰ τὸ ἔνατον εὐζωνικὸν μὲ διοικητὴν τὸν ἥρωα ταγματάρχην Βελισσαρίου.

Εὐθὺς ἀμέσως τοὺς ἀντελήφθησαν οἱ Βούλγαροι ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς.

Σφοδρότατον τότε ἤνοιξαν πῦρ ἑκατέρωθεν.

Μέγας ἀριθμὸς κομιτατζήδων προσελθὼν ἐτάχθη εἰς βοήθειαν τῶν μαχομένων Βουλγάρων, οἱ ὁποῖοι ἐνθαρρυνθέντες τώρα ἔρριπτον βροχὴν σφαιρῶν ἐναντίον τῶν εὐζώνων.

Ὡσαύτως δύο ὀρειβατικὰ πυροβόλα καταλλήλως ἐκεῖ τοποθετημένα ἔβαλλον καὶ αὐτὰ ἀδιακόπως κατὰ τῶν εὐζώνων.

Οἱ εὔζωνοι ἐπὶ μακρὸν μάχονται ἀδιακόπως ἄνευ οὐδεμιᾶς προστασίας πυροβολικοῦ.

Ὁ ἔνδοξος διοικητής των Βελισσαρίου εἰς τὴν πρώτην γραμμήν, ἀληθὴς ἥρως μὲ ἔνθεον ἐνθουσιασμόν, μὲ παραδειγματικὴν αὐταπάρνησιν κατορθώνει νὰ τοὺς ἐμπνέῃ, νὰ τοὺς ἐνθαρρύνῃ, νὰ τοὺς φρονηματίζῃ.

Καὶ ἐφ' ὅσον ἐκεῖνος μάχεται εἰς τὰ ἐμπρὸς καὶ κραδαίνων τὴν σπάθην του καλῶν τοὺς ἥρωάς του νὰ τὸν ἀκολουθήσουν, ἐπὶ τοσοῦτον πτεροῦται τὸ φρόνημα τῶν εὐζώνων.

Μάχονται διαρκῶς. Μάχονται ἀγρίως οἱ ὀρεινοί μας στρατιῶται οἱ ἔνδοξοι εὔζωνοι μὲ τὴν τετιμημένην φουστπνέλλαν των τὴν αἱματόβρεκτον τὴν ὁποίαν ἀνεμίζουν αἱ αὖραι τῶν Μακεδονικῶν πεδιάδων.

Μάχονται μόνοι ἔχοντες ἀπέναντί των τέλειον πυροβολικόν.

*
* *

Τέλος μετ' ὀλίγον ἓν ὀρειβατικὸν πυροβολικὸν Ἑλληνικὸν καταφθάνει καὶ τοποθετεῖται ἀπέναντι τοῦ Βουλγαρικοῦ.

Παρευθὺς οἱ εὔζωνοι ἐμψυχοῦνται.

Ἔχουν ἤδη ἀρκετὰ πτώματα ρίψει κατὰ γῆς. Τώρα ποῦ ἔφθασε τὸ ὀρειβατικόν, τώρα τὸ θάρρος των καὶ ἡ δύναμίς των γιλαντοποιοῦνται.

Περιμένουν ἀκόμη ὀλίγον ἕως ὅτου τὸ ὀρειβατικὸν τοποθετηθῆ.

Δὲν παρῆλθε πολλὴ ὥρα καὶ τὰ πάντα εἶχον ἑτοιμασθῆ.

Ἕνας κρότος ἀκούεται ὁ ὁποῖος ἀνατινάσσει αἰφνιδιασμένους τοὺς Βουλγάρους.

Οἱ Βούλγαροι δὲν ἀνέμενον τόσον ταχεῖαν τὴν προέλασιν τοῦ ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ.

Ἡ πρώτη βολὴ ἡ ὁποία ἐρρίφθη ἦτο διὰ τὴν ἀναγνώρισιν.

Πράγματι ἀνεγνωρίσθη ὁ στόχος καὶ ἐκανονίσθη ἡ ἀπόστασις.

— Δευτέρα βολή· φωνάζει ὁ πυροβολητής.

— Μπούμ. Ἕνας λευκὸς καπνὸς ὡς βαμβακώδης τολύπη ὑψοῦται εἰς τὸ κενόν, καὶ μία ὀβὶς φεύγει ἀπὸ τὸ στόμιον τοῦ ἑλληνικοῦ τηλεβόλου καὶ διασχίζουσα τὸ διάστημα πηγαίνει καὶ φράσσει τὸ στόμιον τοῦ ἑνὸς βουλγαρικοῦ τηλεβόλου τὸ ὁποῖον καθιστᾷ τοιουτοτρόπως ἄχρηστον.

— Ζήτω ἡ Ἑλλάς, ζήτω τὸ ἔθνος.

Ἀκούονται τετραμυριόστομοι κραυγαὶ ἀπὸ τὸ μέρος τῶν εὐζώνων, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἀντιληφθῆ τὴν ὀβίδα ἡ ὁποία εἰσῆλθεν εἰς τὸ Βουλγαρικὸν πυροβόλον καὶ τὸ ἔθεσεν εἰς ἀχρηστίαν.

Τότε τὰ ἑλληνικὰ πολυβόλα, ἤρχισαν καὶ αὐτὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν.

Χάλαζα μύδρων ἐκσφενδονίζεται ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ πολυβόλα καὶ σκορπίζονται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ.

Οἱ εὔζωνοι βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν πολυβόλων ἀνέρχονται ἀναρριψώμενοι τὰς ἀποτόμους καὶ ἀβάτους κλιτῦς τοῦ ὄρους.

Κανεὶς ἐξ αὐτῶν δὲν δειλιᾶ, κανεὶς δὲν διστάζει.

Μὲ τὸν διοικητήν των ἐπὶ κεφαλῆς ἀναρριχῶνται ὡς αἴλουροι, ὡς κατσίκια κατὰ τὴν προσφυᾶ ἔκφρασιν τοῦ ἀειμνήστου Βελισσαρίου.

Αἱ σφαῖραι τῶν Βουλγάρων βοηθουμένων ὑπὸ τῶν κομιτατζήδων, τοὺς καταδιώκουν εἰς τὴν ἀνωφερῆ καὶ κοπιώδη προέλασίν των.

Ἀλλ' ἡ ἀναρρίχησις δὲν διακόπτεται οὐδ' ἐπὶ στιγμήν.

Ἡ φωνὴ τοῦ Βελισσαρίου ἀκούεται ἔντονος, ἐνθουσιώδης, ἠχηρά.

— Ἐμπρὸς παιδιά μου. Ἐμπρὸς καὶ τοὺς πήραμε. Ἐτσάκισαν, ἐτσάκισαν.

Τοιουτοτρόπως ἀναρριχώμενοι καὶ βαλλόμενοι ἀδιακόπως ὑπὸ τῶν σφαιρῶν κατορθώνουν τὴν 4ην ὥραν τοῦ ἀπογεύματος νὰ ἀνέλθουν τὴν κορυφογραμμήν.

Ἡ ἀκμὴ τῆς μάχης. Ὁ πανικὸς τῶν Βουλγάρων. Τρισχίλιοι νεκροὶ καὶ τραυματίαι.

Κύριοι τώρα τοῦ ὄρους οἱ εὔζωνοι τίθενται εἰς καταδίωξιν τῶν φευγόντων Βουλγάρων.

Ὁ γίγας διοικητής των μάχεται ὡς λέων καταδιώκων τοὺς φεύγοντας ἐν πανικῷ οἵτινες κατέρχονται ἀθρόοι καὶ μετὰ ἰλιγγιώδους ταχύτητος ἐκ τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ ὄρους.

Τὰ ἑλληνικὰ μάλινχερ τῶν εὐζώνων ἀνοίγουσι τότε πῦρ κατ' αὐτῶν, πῦρ ταχὺ, ἀδιάκοπον, ἔντονον.

Τὸ ὀρυβατικὸν πυροβολικὸν καὶ τὰ ἑλληνικὰ πολυβόλα ἐκσφενδονίζουσι μύδρους, συμπληροῦντα οὕτω τὴν καταστροφὴν καὶ αὐξάνοντα τὸν πανικὸν τῶν κατερχομένων Βουλγάρων.

Χείμαρροι ἀνθρώπινοι διαγράφωνται τότε φερόμενοι ἐν ταχύτητι πρὸς τὰ κάτω, ἐκ τῶν κλιτύων πρὸς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τὴν πεδιάδα.

Ἐπὶ ὥραν ἐξηκολούθησε τὸ πῦρ ἀκαταπαύστως, χωρὶς οἱ εὔζωνοι νὰ ἀναπαυθοῦν παντάπασι.

Πυρακτοῦνται τὰ μάλινχερ ἀπὸ τὸ συνεχὲς ἐκεῖνο πῦρ.

Ἀντηχοῦν αἱ χαράδραι καὶ οἱ βουνοὶ καὶ ὑπεράνω τοῦ ὄρους ὑψοῦται ὁ κονιορτὸς μετὰ τοῦ καπνοῦ σκιάζοντος τὸν ἥλιον καὶ ἀποτελοῦντος ἀτμόσφαιραν σκοτεινήν.

Κάτω ἀπὸ τὰς πεδιάδας οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ ποιμένες παρακολουθοῦν ἐκστατικοὶ καὶ κατάπληκτοι τὴν μεγάλην αὐτὴν ἐποποιΐαν τῶν γιγαντομάχων.

Καταπλήσσονται διότι δὲν δύνανται νὰ ἐξηγήσουν πῶς κατώρθωσαν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ νὰ ἀναρριχηθοῦν ἐκεῖ εἰς τὰ ἀπρόσιτα ὑψώματα τοῦ Μπέλες, τὰ ὁποῖα φαίνονται ὅτι ἐγγίζουν τὸν οὐρανόν.

Μέσα εἰς τὰ σύννεφα τοῦ καπνοῦ διακρίνονται οἱ εὔζωνοι μαχόμενοι ἀδιακόπως.

Νομίζει κανεὶς ὅτι αἱ κεφαλαί των φθάνουν τὸν οὐρανόν.

Καὶ αὐτὰ τὰ ζῷα διακόπτουσι τὴν βοσκήν των καὶ σταμα-

τοῦν ἐκπεπληγμένα πρὸ τοῦ πολεμικοῦ ὀργασμοῦ, πρὸ τοῦ δαιμονιώδους συναγερμοῦ ὅστις πλημμυρίζει τὰ πέριξ.

Καὶ τὸ πῦρ ἐξακολουθεῖ ἐκ τοῦ ὄρους ἀδιάκοπον καὶ νομίζει κανεὶς ὅτι κατέρχεται ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

*
* *

Ἡ μάχη ἔχει κριθῆ ὁριστικῶς πλέον, τὸ δὲ Μπέλεσι μὲ τὰς ἀπροσίτους κορυφογραμμάς του διατελεῖ ὑπὸ τὴν κυριότητα τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ Βελισσαρίου κινεῖ τώρα τὸν θαυμασμὸν τοῦ στρατεύματος.

Εἶνε ὁ ἡμίθεος, ὁ γίγας, ὁ ἥρως τῶν ἡρώων, τὸ ἴνδαλμα τῶν στρατιωτῶν, ἡ λατρεία τῶν ἀξιωματικῶν.

Ἡ φωνή του εἶνε κεραυνός.

Τὰ προστάγματά του προκαλοῦν θύελλαν, ἡ μορφή του γαλβανίζει, ἠλεκτρίζει, κατακτᾷ.

Εἶνε ὁ ἔντιμος στρατιώτης, ὁ ἀθάνατος μεγαλοϊδεάτης ἀξιωματικὸς ὑπὸ τὴν δεξιὰν καὶ θαρραλέαν ἐνέργειαν τοῦ ὁποίου οἱ εὔζωνοι σιδηροποιοῦνται.

Εἶνε ὁ θώραξ τῶν εὐζωνικῶν ταγμάτων.

Ἡ κυανόλευκος ὑψοῦται πάλιν ἐκεῖ ὑπερήφανος ὑπὸ τὰς ζητωκραυγὰς καὶ τὰς ἐπευφημίας τῶν εὐζώνων καὶ τὸ γαλανόν της χρῶμα ἁμιλλᾶται τώρα μὲ τὸν κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ χρυσᾶ της κράσπεδα φαίνονται ὅτι χαϊδεύουσι τὰ λευκὰ νέφη ποῦ πλανῶνται ἐπάνω ἀπὸ τὸ ἀπρόσιτον ὄρος.

Οἱ Βούλγαροι ἐγκατέλειψαν τὸ Μπέλες ἀφοῦ ἀφῆκαν τρισχιλίους περίπου νεκροὺς ἐπὶ τῶν κορυφογραμμῶν αὐτοῦ καὶ οὐκ ὀλίγους ἐπὶ τῶν κλιτύων.

Φεύγοντες οἱ Βούλγαροι ἀφῆκαν ἐκεῖ τὸ ὀρειβατικὸν τηλεβόλον τὸ ὁποῖον κατέστησεν ἄχρηστον ἡ ὀβὶς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἡ ἐμπηγεῖσα εἰς τὸ στόμιον αὐτοῦ.

Τὸ ἕτερον τηλεβόλον κατώρθωσαν νὰ τὸ παραλάβουν καὶ νὰ τὸ διασώσωσιν.

Μὲ τὴν ἰδίαν ταχύτησα ἀλλὰ μὲ περισσοτέρας σχετικῶς ἀπωλείας ἀνῆλθε τὴν κορυφογραμμὴν τὸ ἑλληνικὸν πεζικὸν σύνταγμα τῆς μεραρχίας.

Τοιουτοτρόπως πρὸς τὸ ἑσπέρας τῆς 27ης Ἰουνίου ἡ κορυφογραμμὴ τοῦ ὄρους Μπέλες ἡ δεσπόζουσα τῆς διαβάσεως ἀπὸ Στρυμόνος εἰς Πετρίτσι κατείχετο ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων,

Μονομαχία πυροβολικοῦ.

Ὅταν ἐνύκτωσε τὸ ἑλληνικὸν πυροβολικὸν τῆς μεραρχίας τῆς δρώσης κατὰ μέτωπον τοῦ Δεμὶρ-Ἰσσὰρ κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ ἐπικαίρους θέσεις, μὴ κατορθώσαντος ὡς ἐκ τοῦ ἀνωμάλου τοῦ ἐδάφους νὰ καταλάβῃ τοιαύτας κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας.

Τὴν πρωίαν τῆς 28ης Ἰουνίου ἐπανελήφθη ἡ μάχη κατὰ μέτωπον τοῦ Δεμὶρ-Ἰσσάρ, ἀφοῦ τώρα πλέον εἶχεν ἐξασφαλισθῆ ἡ διὰ τοῦ Μπέλες δίοδος τῶν Βουλγαρικῶν στρατευμάτων τὰ ὁποῖα προσήρχοντο εἰς βοήθειαν τῶν μαχομένων Βουλγάρων.

Αἱ πεδιναὶ καὶ ὀρειναὶ πυροβολαρχίαι τῆς ἑλληνικῆς μεραρχίας τοποθετηθεῖσαι καταλλήλως καὶ ἀναπτυχθεῖσαι εἰς ἱκανὸν μέτωπον ἤρχισαν βάλλουσαι διὰ σφοδροτάτου πυρός,ἐναντίον τοῦ Βουλγαρικοῦ πυροβολικοῦ.

Ὁ ἀγὼν ὑπῆρξε λυσσώδης. Εἶχεν ἀρχίσει πλέον μονομαχία πυροβολικοῦ.

Τὰ Βουλγαρικὰ πυροβόλα ἐξαπέλυον καὶ αὐτὰ βροχὴν ὀβίδων κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν, τοιουτοτρόπως δὲ ἅπας ὁ χῶρος ἀπὸ Χατζῆ-Βπεϊλὶκ εἶνε ἐσπαρμένος ἀπὸ ὀβίδων τῶν 105.

Καθ' ὃν χρόνον ἡ μονομαχία τοῦ πυροβολικοῦ ἐξηκολούθει σφοδροτάτη, τὸ Ἑλληνικὸν πεζικὸν ἀναπτυχθὲν ἤρχισε τὴν ἐπίθεσιν.

Ἡ μάχη τώρα γενικευθεῖσα ἀπέβαινε κρατερά. Αἱ ὀβίδες τῶν τοπομαχικῶν ἐκρηγνύμεναι ἐπὶ τῶν βράχων μετὰ τρομακτικοῦ καὶ φρικιαστικοῦ κρότου ἀνέσπαων τὸ ἔδαφος.

Τὸ Ἑλληνικὸν πυροβολικὸν δεξιῶς διευθυνόμενον κατώρθωσε τέλος νὰ εὕρῃ τὸν στόχον.

Ἀλλεπάλληλοι ὁμοβροντίαι ἐπηκολούθησαν τότε, ἐνῷ τὸ πεζικὸν ἐξηκολούθει τὴν ἐπίθεσιν μετὰ θαυμαστῆς ταχύτητος ὁλοὲν προελαῦνον καὶ κερδίζον ἔδαφος.

*
* *

Τὴν 10ην πρωϊνὴν σύγχυσις καὶ ταραχὴ ἤρχισε νὰ παρατηρῆται εἰς τὰς Βουλγαρικὰς τάξεις.

Οἱ Βούλγαροι φοβηθέντες κύκλωσιν ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Παπαδοπούλου καί τοῦ Βελισσαρίου ἐσκέφθησαν ὅτι ἐπῆλθεν ἡ στιγμὴ τῆς ὑποχωρήσεως.

Πράγματι τὴν ὥραν ἐκείνην παρετηρήθησαν ἀόριστοι τινὲς καὶ ὕποπτοι κινήσεις εἰς τὸ Βουλγαρικὸν μέτωπον, διεκρίνετο δὲ ἐν αὐταῖς ποιά τις ἀταξία.

Τὸ Βουλγαρικὸν πυροβολικὸν ἤρχισε νὰ ἀλλάσσῃ θέσεις καὶ ὑπεχώρει καταλαμβάνον θέσεις ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ.

Ἐν τῇ ὑποχωρήσει του ἐκείνῃ, τὸ Βουλγαρικὸν πυροβολικὸν ἐφρόντιζε νὰ προασπίζῃ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμήν.

Τοῦτο ἀντιληφθέντες οἱ Ἕλληνες ἀπέστειλαν εὐθὺς μίαν ἐπιλαρχίαν, ἥτις βαδίσασα νοτίως κατέλαβε χῶρον τινὰ ὅστις θὰ ἐχρησίμευε εἰς τοὺς Βουλγάρους ἐὰν οὗτοι ἐπεχείρουν νὰ καταστρέψουν τὴν γέφυραν.

Τὸ πυροβολικὸν τῶν Βουλγάρων ἤλλαξε τώρα θέσεις καὶ ἐπανέλαβε τὸ πῦρ μετὰ σφοδρότητος περισσοτέρας.

Αἱ ὀβίδες πίπτουσαι ἐπὶ τοῦ χώρου τοῦ πρὸ τοῦ ποταμοῦ, ἠνέωξε παμμέγιστα κοιλώματα.

Ὁλόκληρον τὸ τμῆμα ἀπὸ τοῦ Μπεϊλὶκ καὶ ἐντεῦθεν εἶχε στρωθῆ ἀπὸ θραύσματα ὀβίδων μικροῦ καὶ μεγάλου μεγέθους.

Οἱ Βούλγαροι ἔβαλλον κυρίως ἐναντίον ἑνὸς τάγματος πεζικοῦ τοποθετημένου γύρω τοῦ σταθμοῦ Χατζῆ Μπεϊλὶκ χρησιμοποιοῦντες τοπομαχικὰ ἀπὸ ἀποστάσεως 6800 καὶ μὲ θέσεις ἐπισεσημασμένας.

Τότε τὸ ἑλληνικὸν πεδινὸν πυροβολικὸν ἐκκινῆσαν κατώρθωσε νὰ πλησιάσῃ, ἐνῷ συγχρόνως τὸ πεζικὸν ἀδιαφοροῦν διὰ τὰ βλήματα τοῦ Βουλγαρικοῦ πυροβολικοῦ προσήγγισε τὸν ποταμὸν καὶ ἤρχισε μαχόμενον καὶ προσπαθοῦν ὅπως διαβῇ τὸν ποταμόν.

Πεντήκοντα ἄνδρες ὥρμησαν τότε μετὰ λύσσης κατὰ τῆς σιδηροδρομικῆς γεφύρας ὅπως καταλάβωσιν αὐτήν.

Σφοδρὰ τότε συνάπτεται μάχη μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων διεκδικούντων τὴν γέφυραν.

Ὁ ἀγὼν διεξάγεται πλέον ἐκ τοῦ συστάδην.

Οἱ Βούλγαροι βλέποντες τὸ ἀδύνατον τῆς περαιτέρω ἀντιστάσεως ἐπιχειροῦν νὰ ἀντιτάξουν τὴν γέφυραν.

Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες μαχόμενοι ἀκόμη κατώρθωσαν νὰ φονεύσουν δύο δυναμιτιστάς.

Εἷς ἕτερος δυναμιτιστὴς ρίπτει τότε δυναμίτιδας καὶ ἐπιφέρει βλάβας τινὰς ἀσημάντους εἰς τὴν γέφυραν.

Ἡ γέφυρα ἐν τέλει καταλαμβάνεται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων οἱ δὲ Βούλγαροι βλέποντες πλέον τὸν κίνδυνον τῆς κυκλώσεως δν διέτρεχον ἤρχισαν τὴν ὑποχώρησιν ταχεῖαν καὶ ἄτακτον ἥτις μετεβλήθη κατόπιν εἰς φυγήν.

Τότε πλέον ἑλληνικὸν σύνταγμα ἀποσπασθὲν κατέλαβε τὴν πόλιν ὑπὸ τὰς ζητωκραυγὰς καὶ τὸν ἀκράτητον ἐνθουσιασμὸν τοῦ πλήθους, τὸ ὁποῖον ἐξεχύθη εἰς τὰς ὁδοὺς ἐν ἰαχαῖς καὶ ᾄσμασι.

Ἡ Ἑλληνικὴ σημαία ὑψώθη εὐθὺς ἐπὶ τοῦ ἀετώματος τοῦ διοικητηρίου καὶ τὸ Δεμὶρ Ἰσὰρ ἀνέπνεε τὸν ἀέρα τῆς ἐλευθερίας.

Τὰ ἐπίσημα ἀνακοινωθέντα τῆς μάχης τοῦ Δεμὶρ Ἰσάρ.

Τὴν πρωίαν τῆς 29ης Ἰουνίου ἐδόθησαν πρὸς δημοσίευσιν τὰ ἑξῆς ἐπίσημα ἀνακοινωθέντα τὰ ὁποῖα, ἀνέφερον περιεκτικῶς μέν, ἀλλ' ἐν πάσῃ σαφηνείᾳ τὰς λεπτομερείας τῆς διημέρου μάχης παρὰ τὸ Δεμὶρ Ἰσάρ.

Τὰ ἀνακοινωθέντα ταῦτα ἔχουσιν ὡς ἕπεται.

Καθὰ τηλεγραφεῖ πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν ὁ παρὰ τῷ Γενικῷ Στρατηγεῖῳ ἀντιπλοίαρχος κ. Κοντόσταυλος, σήμερον μετὰ μεσημβρίαν τμῆμα τῆς στρατιᾶς Μανουσογιαννάκη κατέλαβε τὸ Δεμὶρ-Ἰσσάρ.

Τὴν 7ην μ. μ. ὁ ἐχθρός, ὑποχωρήσας, ἐγκατέλιπεν εἰς χεῖρας ἡμῶν δύο τοπομαχικὰ τουρκικῆς προελεύσεως καὶ δύο τοπομαχικὰ Σνάϊδερ, 8 βλητοφόρα καὶ πληθὺν καὶ ζωοτροφιῶν.

Ἡ φάλαγξ τοῦ Ἰστὶπ διεσκορπίσθη ἐγκαταλείψασα 19 πυροβόλα πλήρη.

Ἡ φάλαγξ τοῦ ἐχθροῦ ἐπιχειρήσασα νὰ διέλθῃ τὸ Πετρίτσι ἀπωθήθη ὑπὸ μιᾶς μεραρχίας, καταλειπούσης 15 πυροβόλα μεθ' ὅλων τῶν βλητοφόρων.

*
* *

Ἡ καταδίωξις τοῦ ὑποχωροῦντος στρατοῦ.

Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν

Ἀθήνας

Ἡμέτερον τάγμα καταδιῶξαν πέραν βορείων προπόδων Μπελέσι ἐχθρικὴν φάλαγγα ὑποχωροῦσαν ἐπήνεγκε πλήρη ἀποσύνθεσιν αὐτῆς μετὰ μεγάλης φθορᾶς. Ὁ ἐχθρὸς διεσκορπίσθη. Ἐν πανικῷ ἐγκατέλειψε τὰ ὅπλα του καὶ τὰ πυροβόλα.

Αἱ λεπτομέρειαι τῆς νέας κατατροπώσεως τοῦ ἐχθροῦ.

Ἐκ Δοϊράνης ἀπεστάλη πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στροτιωτικῶν τὴν νύκτα τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα :

«Μετὰ τὴν μάχην τῆς Στρωμνίτσης, ἔληξε σήμερον μὲ

νέαν νίκην τῶν ἑλληνικῶν ὅπλων, ἡ ἀπὸ τῆς χθὲς ἀρξαμένη μάχη τοῦ Δεμὶρ Ἰσάρ.

Μέγα μέρος τῶν ἡττηθέντων ἐν Κιλκὶς βουλγαρικῶν στρατευμάτων καὶ εἰδικῶς τῆς τρίτης Μεραρχίας, τὰ εἰς Λαχανᾶ καὶ Νιγρίταν ἡττηθέντα στρατεύματα καὶ πάντα τὰ ὑπολειφθέντα ἐν Σέρραις καὶ Καβάλλᾳ, ὑποχωρήσαντα, εἶχον συνκεντρωθῇ παρὰ τὸ Δεμὶρ Ἰσσὰρ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Στρυμῶνος καὶ παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς κλεισωρείας Δερβέν.

Τὸ σύνολον τῶν ἐκεῖ συγκεντρωθεισῶν δυνάμεων ἀνήρχετο, κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς ἡμῶν, εἰς τεσσαράκοντα τέσσαρα τάγματα πεζικοῦ.

Ἡ ὑπὸ τῶν βουλγάρων ἐκλεγεῖσα τοποθεσία, ἐκτεινομένη ἀνατολικῶς τοῦ ποταμοῦ Στρυμῶνος ἀπὸ τῆς σιδηροδρομικῆς γεφύρας μέχρι τοῦ ρεύματος Κούρσεβα, πλὴν τῆς φυσικῆς ἰσχύος εἶχεν ὀχυρωθῇ καὶ ἐξοπλισθῇ διὰ βαρέων πυροβόλων.

Ἐπροστατεύετο δὲ δεξιόθεν ὑπὸ τοῦ Στρυμῶνος.

Πλὴν ὅμως τῆς θέσεως ταύτης οἱ βούλγαροι κατέλαβον διὰ πεζικοῦ καὶ τὰ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Στρυμῶνος ὑψώματα παρὰ τὴν Βετρίναν.

Οὕτως ἡ εἴσοδος τῆς κλεισούρας Δερβένι ἐφράσσετο τελείως.

Τμῆμα στρατιᾶς ἐκ τριῶν Μεραρχιῶν ὑπὸ τὸν ὑποστράτηγον Μανουσογιαννάκην εἶχεν ἐντολὴν νὰ καλύπτῃ τὸ δεξιὸν πλευρὸν τοῦ κατὰ τῶν διαβάσεων τῆς Στρωμνίτσης ἐπιχειροῦντος ἐναντίον πάσης ἐκ Δεμὶρ Ἰσὰρ ἐπιθέσεως.

Ταυτοχρόνως δὲ νὰ ἐκκαθαρίσῃ τὸ μεταξὺ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ ὄρους Μπέλεσι καὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Στρυμῶνος ἔδαφος ἀπὸ παντὸς ἐχθρικοῦ τμήματος.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἶχε διατεθῇ μία μὲν Μεραρχία πρὸς ἐπιτήρησιν τῶν διαβάσεων τοῦ Στρυμῶνος μέχρι τῆς

λίμνης τοῦ Ἀχινοῦ, δύο δὲ ἕτεραι συνεκεντρώθησαν παρὰ τὸ Χατζῆ-Μπεϊλίκ.

Κατὰ τὴν 26ην τμήματα τῶν ἑλληνικῶν μεραρχιῶν ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης βουλγαρικῶν δυνάμεων καὶ ἐξετόπισαν αὐτὰς ἀπὸ τοῦ χωρίου Κεσισλίκ.

Ἡ προχώρησις ὅμως τοῦ ἑλληνικοῦ πεζικοῦ ἀνεκόπη καθόσον τὰ βαρέα πυροβόλα τοῦ ἐχθροῦ ἔβαλλον κατ᾽ αὐτοῦ ἐξ ἀποστάσεως ἐννέα χιλιομέτρων χωρὶς τὸ ἑλληνικὸν πυροβολικὸν νὰ δύναται οὔτε νὰ πλησιάσῃ, οὔτε νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὸ πῦρ.

Οὕτως ὁ ἀγὼν διεκόπη ἀναποφάσιστος.

Κατὰ τὴν χθεσινὴν νύκτα ὅμως τὸ ἑλληνικὸν πυροβολικόν, ἐπωφελούμενον τοῦ σκότους, ἐπλησίασεν εἰς ἀπόστασιν δραστικῆς βολῆς, τὴν δὲ πρωίαν ἐπανελήφθη ἡ ἐπίθεσις. Διὰ τολμηρᾶς καὶ δραστικῆς ἀποφασιστικῆς προελάσεως κατώρθωσε τὸ ἑλληνικὸν πεζικὸν νὰ ἐκτοπίσῃ τὸν ἐχθρὸν ἐκ Βετρίνας καὶ νὰ ἀπωθήσῃ αὐτὸν πέραν τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Στρυμῶνος.

Οἱ Βούλγαροι ὑποχωρήσαντες ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης, ἀνετίναξαν ἓν τόξον τῆς μεγάλης σιδηροδρομικῆς γεφύρας καὶ οὕτως ἀνέκοψαν πρὸς στιγμὴν τὴν ὁρμὴν τῶν Ἑλλήνων.

Τὰ ἐπιτεθέντα τμήματα δὲν ἐδίστασαν, ἀλλὰ διηυθύνθησαν μετὰ ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ κατὰ τῆς δεξιᾶς ὄχθης πρὸς βορρᾶν.

Τὸ τοιοῦτον ἐξηνάγκασε τὸν βουλγαρικὸν στρατὸν νὰ ἀφήσῃ ἐν σπουδῇ τὰς θέσεις αὐτοῦ καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τέσσαρα βαρέα πυροβόλα, ὧν δύο ταχυβόλα Σνάϊδερ Καννέ, πολλὰ πυρομαχικὰ καὶ πλῆθος τροφῶν.

Τὸ τμῆμα τοῦτο ἀνέλαβεν ἀμέσως τὴν καταδίωξιν.

Μία μεραρχία διῆλθε τὸν Στρυμῶνα ἐπὶ δυσκόλου πόρου καὶ ἠκολούθησε καταδιώκουσα ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ἐφ᾽

Ἡ φωνὴ τοῦ Βελισσαρίου ἀκούεται ἔντονος, ἐνθουσιώδης, ἠχηρά. Ἐμπρὸς παιδιά μου. Ἐμπρὸς καὶ τοὺς πήραμε ... (σελ. 504).

ῆς ἡ ἁμαξιτὴ ὁδός, ἑτέρα δὲ φάλαγξ ἠκολούθησε τὴν δεξιὰν ὄχθην καταδιώκουσα ἐπίσης.

Οὕτως ἔληξεν ἡ μάχη αὕτη μὲ νέαν ὑποχώρησιν τῶν Βουλγάρων καὶ νέα λάφυρα.

Καθ' ὃν χρόνον ἐξειλίσσετο ὡς περιεγράφη, ἡ μάχη τοῦ Δεμὶρ Ἰσάρ, μακραὶ φάλαγγες ὅλων τῶν ὅπλων, ὑποχωρήσασαι ἐξ Ἰστίπ, κατηυθύνοντο διὰ Στρωμνίτσης πρὸς Πετρίτσι.

Κατὰ τῶν φαλάγγων τούτων ἐπετέθησαν ἐπὶ τῶν βορείων προπόδων τοῦ Μπέλεσι κατελθοῦσαι ἡμέτεραι μεραρχίαι· κατώρθωσαν δὲ κατόπιν ἀγῶνος νὰ διασκορπίσωσί τινας ἐξ αὐτῶν καὶ νὰ καταλάβωσι μὲν πέντε πυροβόλα, ἕτερα δὲ δεκαπέντε μεθ' ἁπάντων τῶν βλητοφόρων αὐτῶν.

Οὕτως ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἔχει ἀντιμέτωπον καὶ καταδιώκει οὐ μόνον τὴν παρ' αὐτοῦ ἡττηθεῖσαν στρατιὰν τοῦ Ἰβάνωφ, ἀποτελουμένην ἐκ τῶν μεραρχιῶν 3ης, 6ης, 10ης, 11ης καὶ 13ης δυνάμεως 80 ταγμάτων, ἀλλὰ καὶ τὴν τετάρτην βουλγαρικὴν στρατιάν, ἀποτελουμένην ἐκ τῶν μεραρχιῶν 2ας, 7ης καὶ 8ης, ἤτοι 62 ταγμάτων ὑποχωρησάντων σχεδὸν ἀθίκτων ἐξ Ἰστὶπ καὶ τὰ ὁποῖα καταδιώκει ἐπίσης ὁ ἑλληνικὸς στρατός.

Β. ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ
Ἐπιτελάρχης

*
* *

Ἕτερον ἀνακοινωθὲν καθυστερῆσαν ἐδέθη τὴν ἀμέσως ἑπομένην πρὸς δημοσίευσιν περιέχον λεπτομερεστέρας πληροφορίας τοῦ παρὰ τὸ Δεμὶρ Ἰσὰρ ἀγῶνος, καθὼς καὶ λεπτομερείας τῆς καταλήψεως τῆς πόλεως.

Τὸ ἀνακοινωθὲν τοῦτο εἶνε τὸ ἀκόλουθον.

Τὸ Δεμὶρ Ἰσὰρ λευκότατον, γραφικώτατον, εὑρίσκεται τοποθετημένον εἰς τὰς καταπρασίνους ὑπωρείας τοῦ ὄρους Τσιγγέλι, ἀκριβῶς εἰς τὴν εἴσοδον τῶν στενῶν, ὁπόθεν διέρχεται ὁ Στρυμών.

Ἡ μάχη ἤρχισε τὴν ὀγδόην πρωινήν, συμμετεῖχον δὲ εἰς αὐτὴν δύο μεραρχίαι τῆς δεξιᾶς πτέρυγος.

Ἡ μεραρχία ἡ ἀποτελοῦσα τὸ ἄκρον δεξιὸν προεχώρησεν ἀνενοχλήτως ἀπὸ Κιουλεμενλῆ ἀπέναντι τῆς Τζουμαγιᾶς, ἐνῷ τάγμα αὐτῆς διελθὸν τὸν Στρυμῶνα ἐπροχώρει πρὸς τὴν Τζουμαγιάν, κειμένην μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Αἱ δύο μεραρχίαι ἐνήργησαν κατὰ δύο μέτωπα.

Μία ἐπροχώρησε κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν πρὸς τὸ Δεμὶρ Ἰσὰρ βαδίζουσα δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς.

Ἡ δευτέρα ἐβάδισε βορείως μὲ σκοπὸν νὰ ἀνέλθῃ τὸ ὑψηλότερον ὄρος Μπέλεσι, νὰ κατέλθῃ κατόπιν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ Στρωμνίτσης εἰς Πετρίτσι, νὰ διακόψῃ τὴν ὑποχώρησιν τῶν Βουλγάρων ἀπὸ Στρωμνίτσαν εἰς Πετρίτσι καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων τῶν μαχομένων εἰς Δεμὶρ Ἰσάρ.

Τὰ ἀπόρθητα στενά.

Τὰ στενὰ τὰ μεταξὺ Δεμὶρ Ἰσὰρ καὶ Πετρίτσι εἶνε ὀχυρώτατα. Κείμενα ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ὄρους Μπέλεσι καὶ τῆς δυτικῆς τοῦ ὄρους Τσιγγέλι συναντῶνται εἰς στενὴν διάβασιν καὶ ἀποτελοῦσι τοποθεσίαν ἀπόρθητον.

Ἡ ἡμετέρα ἐνέργεια σκοπὸν εἶχε νὰ περιορίσῃ τοὺς Βουλγάρους ἐντὸς τῶν στενῶν καὶ κατόπιν κλείουσα τὸ νότιον καὶ βόρειον στόμιον αὐτῶν νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ ἢ νὰ παραδοθοῦν ἢ νὰ τραποῦν εἰς φυγὴν πρὸς τὰ ὄρη.

Ἀπὸ τὴν ὀγδόην πρωινὴν ἓν πεζικὸν σύνταγμα τῆς μεραρχίας τῆς ἐνεργούσης κατὰ μῆκος τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἀναπτυχθὲν ἐβάδισε πρὸς Χατζῆ-Μπεϊλίκ.

Ταυτοχρόνως ἕτερον σύνταγμα τῆς μεραρχίας τῆς ἐνεργούσης πρὸς τὸ Μπέλεσι μετὰ τοῦ ἐννάτου εὐζωνικοῦ τάγματος τῆς ἰδίας μεραρχίας ἤρχισεν ἀνερχόμενον τὸ ὄρος μὲ σκοπὸν νὰ φθάσῃ τὴν κορυφογραμμὴν, κυμαινομένην εἰς ὕψη 1250, 1150 καὶ 1600 μέτρων.

Οἱ Βούλγαροι προβλέποντες τὴν τοιαύτην διτὴν ἐνέργειαν τῶν ἡμετέρων ἐτοποθετήθησαν ἐγκαίρως εἰς τὰς κορυφογραμμὰς Μπέλεσι πεζικὸν μετὰ δύο ὀρειβατικῶν πυροβόλων καὶ ἔμπροσθεν τοῦ Δεμὶρ Ἰσσὰρ πεζικὸν μετὰ ἰσχυροῦ πυροβολικοῦ.

Ἡ ἔφοδος ὑπὸ τὰ τοπομαχικά.

Ἡ μάχη ἤρχισε συγχρόνως καὶ εἰς τὰ δύο μέτωπα, τῶν μεραρχιῶν ἀγωνιζομένων νὰ καταφέρουν ἀποφασιστικὸν κτύπημα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ ἐκκαθαρίσουν τελείως πλέον τὸ ὀρθογώνιον τὸ κλειόμενον μεταξὺ τοῦ Ἀξιοῦ, τοῦ Στρυμόνος, τῆς Στρωμνίτσης καὶ τῆς Θεσσαλονίκης, ἀποκτῶσαι οὕτω ἐλευθερίαν δράσεως εἰς τὸ τμῆμα τὸ μεταξὺ Στρυμόνος καὶ Νέστου.

Οἱ Βούλγαροι κατέχοντες ἅπαντας τοὺς λόφους πρὸ τοῦ Δεμὶρ Ἰσσάρ, δεσπόζοντας ἐξ ὁλοκλήρου τῆς ἀντικρυνῆς ἐκτάσεως, ἤρχισαν ἀμέσως σφοδρότατον πῦρ πυροβολικοῦ ἐναντίον τοῦ προχωροῦντος πεζικοῦ μας.

Τὸ ἡμέτερον πυροβολικὸν παρὰ τὰς ἐπανειλημμένας προσπαθείας του δὲν κατώρθωσε νὰ τοποθετηθῇ, πρῶτον διότι ὁ ἐχθρὸς εἶχεν ἐπισημάνη τὰς θέσεις, δεύτερον διότι ὅλαι αἱ πρὸ τοῦ ἐχθροῦ θέσεις ἦσαν ἐντελῶς ἐκτεθειμέναι καὶ τρίτον διότι ὁ ἐχθρὸς ἐχρησιμοποίει τοπομαχικὰ τῶν 105, ὡς ἀπεδείχθη δὲ ἀπὸ ὀβίδας, ἅς εἴδομεν, ἦσαν ταῦτα τουρκικὰ μεταφερθέντα πιθα ὡς ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολιν.

Τὸ πῦρ τοῦ πυροβολικοῦ τῶν Βουλγάρων διήρκεσε καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἔντονον, ἀδιάκοπον, ζωηρόν.

Τὸ πεζικόν μας ὅμως καίτοι μὴ δυνάμενον νὰ βοηθηθῇ ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ, καίτοι βαλλόμενον ὑπὸ βολιδοφόρων ὀβίδων ἐπροχώρει ἀκάθεκτον ἐναντίον τῶν πρώτων βουλγαρικῶν γραμμῶν, κρυπτόμενον κατὰ τὴν προέλασίν του εἰς τοὺς θάμνους καὶ γιουχαΐζον τὰ διερχόμενα ἄνωθεν βλήματα τῶν βουλγαρικῶν τοπομαχικῶν.

Οἱ Βούλγαροι κυρίως ἔβαλλον δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ κατὰ τῆς

σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, εὐτυχῶς ὅμως αἱ βλάβαι ὑπῆρξαν ἀσήμαντοι.

Τὸ πῦρ κατέπαυσε τὴν νύκτα τῶν Βουλγάρων ἐκτοπισθέντων ἀπὸ τὰς πρώτας γραμμὰς ἀλλὰ κατεχόντων ἀκόμη τὰς κυρίας θέσεις.

Οἱ εὔζωνοι ἀναρριχῶνται.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἓν σύνταγμα τῆς ἑτέρας μεραρχίας ἀνήρχετο τὸ ὄρος Μπέλεσι ἔχον δεξιὰ τὸ ἔνατον εὐζωνικὸν μὲ διοικητὴν τὸν ταγματάρχην Βελισσαρίου.

Οἱ Βούλγαροι κατέχοντες τὴν κορυφογραμμὴν ἐπετέθησαν ἐναντίον τῶν εὐζώνων διὰ σφοδροτάτου πυρός, βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ μεγάλου ἀριθμοῦ κομιτατζήδων.

Ἐναντίον τῶν εὐζώνων ἔβαλλον συγχρόνως δύο ὀρειβατικά. Εὐτυχῶς ἓν ἡμέτερον ὀρειβατικὸν τοποθετεῖται ταχύτατα καταλλήλως καὶ ρίπτει πρὸς ἀναγνώρισιν μίαν βολήν.

Ἡ δευτέρα ριφθεῖσα στομώνει ἓν ἐκ τῶν δύο βουλγαρικῶν πυροβόλων τῆς ὀβίδος εἰσελθούσης εἰς τὸ στόμιον καὶ καθιστᾷ αὐτὸ ἄχρηστον.

Οἱ εὔζωνοι ἀντιλαμβάνονται τοῦτο καὶ ζητωκραυγάζοντες καὶ βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν ἡμετέρων πολυβόλων ἀνέρχονται ἀναρριχώμενοι τὰς ἀπεριγράπτως ἀποτόμους κλιτῦς τοῦ ὄρους.

Οὐδεὶς δειλιᾷ ἐκ τῶν τραυματισμῶν καὶ τῶν φόνων τῶν συναδέλφων των. Μὲ τὸν διοικητήν των ἐπὶ κεφαλῆς, βαλλόμενοι πλαγίως ὑπὸ τῶν κομιτατζήδων φθάνουν τὴν τετάρτην ἑσπερινὴν εἰς τὴν κορυφογραμμήν.

Οἱ Βούλγαροι τραπέντες εἰς φυγὴν κατέρχονται ἀπὸ τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ ὄρους βαλλόμενοι τώρα σφοδρῶς ὑπὸ τοῦ πυρὸς τῶν εὐζώνων. Εἰς τὴν κορυφὴν ἐγκατέλειψαν τὸ πυροβόλον τὸ καταστὰν ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου βλήματος ἄχρηστον κατώρθωσαν ὅμως νὰ σώσουν τὸ ἕτερον πυροβόλον.

Μὲ τὴν ἰδίαν ταχύτατα ἀλλὰ σχετικῶς μὲ μεγαλειτέρας ἀπωλείας ἀνῆλθεν εἰς τὰς κορυφογραμμὰς τὸ πεζικὸν σύνταγμα τῆς μεραρχίας.

Οὕτω πρὸς τὸ ἑσπέρας ἡ κορυφὴ τοῦ ὄρους Μπέλεσι δεσπόζουσα τῆς διαβάσεως ἀπὸ Στρωμνίτσης εἰς Πετρίτσι κατείχετο ἐξ ὁλοκλήρου ὑφ' ἡμῶν.

Μονομαχία πυροβολικοῦ.

Ὅταν ἐνύκτωσε τὸ πυροβολικὸν τῆς μεραρχίας τῆς δρώσης κατὰ μέτωπον πρὸς τὸ Δεμὶρ Ἰσάρ, κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ θέσεις, διότι καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἡμποδίζετο ὑπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ.

Τὴν πρωίαν αἱ πεδιναὶ καὶ ὀρειναὶ πυροβολαρχίαι μας ἤρχισαν σφοδρὸν πῦρ ἐναντίον τῶν θέσεων τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ. Οἱ Βούλγαροι ἐξαπέλυσαν βροχὴν ὀβίδων τῶν τοπομαχικῶν.

Ἅπας ὁ χῶρος περὶ τὸ Χατζῆ-Μπεϊλὶκ εἶνε ἐσπαρμένος ἀπὸ ὀβίδας τῶν 105. Μαζὺ μὲ τὸ πυροβολικόν μας ἤρχισεν ἐπίθεσιν καὶ τὸ πεζικόν, ἐνῷ ἐν τῷ μεταξὺ διεξήγετο κρατερὰ μονομαχία πυροβολικοῦ.

Αἱ ὀβίδες τῶν τοπομαχικῶν ἐκρηγνύμεναι ἐπὶ τῶν βράχων μὲ τρομακτικὸν κρότον κατέσκαπτον τὸ ἔδαφος.

Τὸ πυροβολικόν μας ἐν τούτοις κατώρθωσε ταχύτατα νὰ ἀνακαλύψῃ τὰς ἐχθρικὰς θέσεις καὶ νὰ εὕρῃ τὸν στόχον.

Ἐπηκολούθησαν ἀλλεπάλληλοι ὁμοβροντίαι, ἐνῷ τὸ πεζικὸν ἐξηκολούθει τὴν ἐπίθεσιν μετὰ θαυμαστῆς ὁρμητικότητος

Ἡ κατάληψις τῆς γεφύρας.

Περὶ τὴν 10ην τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικὸν ἤρχισε ν' ἀλλάσσῃ θέσεις, ὑποχωροῦν ἐπὶ θέσεων ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ ὑπερασπιζόμενον πάντοτε τὴν σιδηροδρομικὴν γέφυραν τοῦ Στρυμόνος.

Ἐν τῷ μεταξὺ μία ἐπιλαρχία μας, βαδίσασα νοτίως τῆς γεφύρας κατέλαβε πόρον τοῦ ποταμοῦ μέλλοντα νὰ χρησιμεύσῃ ἐὰν οἱ Βούλγαροι ἤθελον καταστρέψει τὴν γέφυραν.

Τὸ ἐχθρικὸν πυροβολικὸν ἀλλάξαν θέσεις ἐπανέλαβε τὸ πῦρ

μετὰ τῆς προτέρας σφοδρότητος, μετατρέψαν διὰ τῶν ριπτομένων ὀβίδων ὁλόκληρον τὸν πρὸ τοῦ ποταμοῦ χῶρον εἰς πολυπληθῆ βαθύτατα πηγάδια.

Τὸ τμῆμα τοῦ Μπεϊλὶκ μέχρι τοῦ ποταμοῦ, ἀποστάσεως τριῶν χιλιομέτρων, εἶνε ἐσπαρμένον ἀπὸ ἄπειρα τεμάχια ὀβίδων μικροῦ καὶ μεγάλου μεγέθους.

Οἱ Βούλγαροι ἔβαλλον κυρίως ἐναντίον τάγματος πεζικοῦ, τοποθετημένου γύρω τοῦ σταθμοῦ Χατζῆ Μπεϊλίκ, χρησιμοποιοῦντες τοπομαχικὰ ἀκριβῶς ἀπὸ ἀποστάσεως 6800 μέτρων καὶ μὲ θέσεις ἐπισεσημασμένας, 15 ο)ο ἐκ τῶν ἀπωλειῶν μας ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Δεμὶρ Ἰσσὰρ ὀφείλονται εἰς θραύσματα ὀβίδων καὶ βολίδας τῶν βολιδοφόρων.

Τὸ πεδινὸν πυροβολικόν μας κατώρθωσε νὰ πλησιάσῃ ἀκόμη, ἐνῷ συγχρόνως τὸ πεζικὸν ἀψηφοῦν τὰ δραστικὰ πυρὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ προσήγγισεν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἤρχισε μαχόμενον νὰ προσπαθῇ ὅπως διαβῇ αὐτόν.

Πενῆντα ἄνδρες ὥρμησαν ἐναντίον τῆς σιδηροδρομικῆς γεφύρας μήκους 150 περίπου μέτρων ὅπως καταλάβουν αὐτὴν καὶ ἐμποδίσουν τοὺς Βουλγάρους νὰ τὴν ἀνατινάξουν.

Διεξάγεται οὕτω κρατερὰ ἐπὶ τῆς γεφύρας πάλη. Οἱ ἄνδρες μας μάχονται ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν στῆθος μὲ στῆθος.

Οἱ Βούλγαροι βλέποντες τὸ ἀδύνατον τῆς περαιτέρω πλέον ἀντιστάσεώς των ἐπιχειροῦν ν' ἀνατινάξουν τὴν γέφυραν.

Οἱ ἡμέτεροι φονεύουν δύο δυναμιτιστάς. Δυστυχῶς ὅμως ἕτερος κατώρθωσε ν' ἀνάψῃ θρυαλλίδα, ἥτις ἀνετίναξεν ἓν τόξον τῆς γεφύρας.

Ἡ βλάβη ὅμως δὲν εἶνε σχετικῶς μεγάλη καὶ ἡ ἐπιδιόρθωσις θὰ γίνῃ ταχύτατα.

Εἰς τὴν πόλιν.

Κατόπιν τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς γεφύρας καὶ τῆς εἰσχωρήσεως τῶν ἡμετέρων εἰς τὰ στενά, οἱ Βούλγαροι βλέποντες τὸν

κίνδυνον κυκλώσεως, ὃν διέτρεχον, ἤρχισαν νὰ ὑποχωροῦν φεύγοντες.

Τὴν πρώτην μετὰ μεσημβρίαν ἓν πεζικὸν σύνταγμα διέρχεται ἀπὸ τοῦ καταληφθέντος ὑπὸ τοῦ ἱππικοῦ πόρου καὶ τὴν τετάρτην εἰσέρχεται ἄνευ ἀντιστάσεως εἰς τὴν πόλιν.

Οἱ Βούλγαροι εἶχον ἐγκαταλείψει τέσσαρα τοπομαχικὰ ἐξ ὧν τὰ δύο τουρκικά, βλητοφόρα καὶ μεγίστην ποσότητα πυρομαχικῶν καὶ τροφίμων.

Τὴν πέμπτην ἀπογευματινὴν ὑψώνεται εἰς τὸ διοικητήριον ἡ ἑλληνικὴ σημαία ὑπὸ τὰς ζητωκραυγὰς τοῦ πλήθους καὶ τοῦ στρατοῦ.

Ἤδη ὁ στρατός μας εὑρίσκεται πέραν τῆς Θεσσαλονίκης ἀκριβῶς 130 χιλιόμετρα, τῆς ἐκδιώξεως τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἀρξαμένης ἀπὸ τὸ δέκατον τέταρτον χιλιόμετρον ἔξω τῆς Θεσσαλονίκης.

Μία περιγραφὴ τῆς μάχης.

Μόλις ὁ μέραρχος Μανουσογιαννάκης ἔφθασεν εἰς Χατζῆ-Μπελὶκ διέταξε τὸν Παπαδόπουλον ν' ἀνέλθῃ εἰς τὸ Μπέλεσι μετὰ δύο ταγμάτων καὶ νὰ ἐπιτεθῇ ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ μὲ τὸ σύστημά του. Τὰ τάγματα ἐξεκίνησαν ἀμέσως. Σκέψις δὲν ἐγένετο περὶ διαβάσεως εἰς τοὺς κρημνοὺς καὶ τὰ ἐπικινδυνωδέστερα μέρη.

Διὰ μέσου τοῦ σκότους, μὲ κίνδυνον νὰ πέσουν καὶ νὰ χαθοῦν κάτω εἰς τὸ τρομερὸν βάραθρον, ἔφθασαν τὰ μεσάνυκτα ὀλίγον βορείως τῆς Βετρίνας.

Τὴν πρωίαν ὁ Παπαδόπουλος ἐξέδωκε τὴν ἀκόλουθον διαταγήν.

«Θάνατος εἰς τὸν ἐχθρὸν ἐντὸς ὀλίγων στιγμῶν».

Οἱ ἄνδρες του ἐπέπεσαν μὲ τόσην ὁρμὴν ὥστε εἰς διάστημα 2 1)2 περίπου ὡρῶν οἱ Βούλγαροι ἀνετινάχθησαν καὶ ἐξετοπίσθησαν ἀπὸ τέσσαρα ὀρύγματα, ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγήν, ἐγκατέλειψαν ἐκεῖ ὀρειβατικὸν πυροβολικόν, νεκροὺς καὶ τραυματίας,

διεσκορπίσθη ὁλόκληρος στρατιὰ συγκειμένη ἐξ εἴκοσι ταγμάτων.

Ἐὰν ὁ ἀτρόμητος διοικητὴς τῶν εὐζώνων ὑπελόγιζεν, ἐσχεδίαζεν, ἐχρονοτριβοῦσεν, ἀσφαλῶς ὁ ἐχθρὸς θὰ ἔμενεν ἐκεῖ καὶ ἀργότερον ἴσως θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐκτοπισθῇ.

Ἡ αἰφνιδία ἐπίθεσις, ἡ ἀκράτητος τῶν εὐζώνων ὁρμὴ κατέπληξε τοὺς Βουλγάρους οἱ ὁποῖοι ἐνόμισαν ὅτι ἔχουν ἀπέναντί των ὁλόκληρον στρατιάν, ὁλόκληρος ἡ γραμμὴ εἶχε καταληφθῆ δι' ἀκροβολισμοῦ.

Τὸ τέχνασμα αὐτὸ ἐπέτυχε καὶ τὰ εἴκοσι τάγματα παρεχώρησαν τὴν θέσιν των εἰς τὸ ἑλληνικὸ τσαροῦχι.

Πορεία χωρὶς τσαρούχια.

Πρὸ τῆς καταλήψεως τῆς γεφύρας τοῦ Δεμὶρ Ἰσὰρ ὁ Βελισσαρίου διετάχθη νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸ Μπέλεσι. Ἡ ἀποστολὴ ἦτο δυσχερεστάτη. Τὰ βουλγαρικὰ τμήματα δὲν εἶχον εἰσέτι ἐγκαταλείψῃ ὁλόκληρον τὴν ἄνω περιοριχὴν τῆς γεφύρας.

Ὑπῆρχε μέγιστος κίνδυνος νὰ πέσουν ἐπάνω εἰς τὰς βουλγαρικὰς προφυλακάς. Τὴν νύκτα ἐκείνην ἦτο ἀνάγκη νὰ βαδίσουν χωρὶς τσαρούχια νὰ ἀποφύγουν καὶ τὸν παραμικρὸν θόρυβον.

Ἀκριβῶς ὅταν ἔφθασαν ὄπισθεν τῆς Πορόγιας ἐσταμάτησαν. Ἔβγαλαν τὰ τσαρούχια των, τὴν λόγχην τὴν ἔχωσαν μέσα εἰς τὸν γυλιόν των διὰ νὰ μὴ κάμνῃ κρότον, καὶ ἐξεκίνησαν διὰ τὸ Μπέλεσι.

Ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι πηγαίνουν εἰς κηδείαν. Ὅλων τὰ στόματα ἐκλείσθησαν, νεκρικὴ σιγὴ ἐβασίλευε. Διέρχονται ἀπὸ τὴν πλέον ἐπικίνδυνον θέσιν.

Ἐπὶ τῆς Πορόγιας εἶνε αἱ προφυλακαὶ βουλγαρικοῦ τάγματος. Προχωρῶν χωρὶς ταραχήν, ἀκούουν ὁμιλίας στρατιωτῶν οἱ ὁποῖοι ἀλλάζουν τὰς προφυλακάς.

Μετὰ πορείαν δύο ὡρῶν χωρὶς τσαροῦχι ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν ἐπικίνδυνον ζώνην, ἐκάθησαν καὶ ἀνεπαύθησαν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ

Μπέλεσι, ἡτοιμάζοντο νὰ ἀνέλθουν εἰς βουνὸν τὸ ὁποῖον ὀλίγιστοι κλέφτες ἐπάτησαν καὶ οἱ ἀγριόχοιροι τὸ χαίρονται χωρὶς καμμίαν ἐνόχλησιν.

Τὰ κατσίκια τοῦ Βελισσαρίου.

Ἔπρεπε νὰ ἔχῃ κανένας παραφρονήσῃ διὰ νὰ ἀνέλθῃ ἐπάνω εἰς τοὺς οὐρανούς. Ὁ Ἕλλην ὅμως στρατιώτης μὲ τὰ φτερὰ στὰ πόδια τὰ πάντα κατορθώνει.

Οἱ Ἰάπωνες εἶχον ἕως τώρα τὸ ρεκὸρ τῶν θαυμάτων εἰς τὸν πόλεμον.

Ἔγραψαν νέον βιβλίον πολέμου καὶ τὸ βιβλίον αὐτὸ τὸ ἀντέγραψαν ὅλοι οἱ στρατοί.

Τὸ βιβλίον τῶν Ἰαπώνων τὸ ἐξέσχισεν ὁ Ἕλλην στρατιώτης μὲ τὴν ἄνοδόν του εἰς τὸ Μπέλεσι, θαυματουργεῖ, ἀνατρέπει τοὺς φυσικοὺς ὅρους, γίνεται ὑπεράνθρωπος, συντρίβει τὸ πᾶν καὶ ἐπιτυγχάνει τὸν σκοπόν του.

Ὁ Βελισσαρίου ἀνέλαβε νὰ κτυπήσῃ τὸν ἐχθρὸν ἐκ τῶν ὄπισθεν, νὰ εὑρεθῇ εἰς μεγαλείτερα ὑψώματα ἀπὸ τὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐντὸς ὀλιγίστου χρονικοῦ διαστήματος.

Ὁ Παπαδόπουλος ἔδωσε τὴν ἀκόλουθον διαταγήν· «Ἄνοδος εἰς τὸ Μπέλεσι». Τὸ πῶς θ' ἀνήρχοντο ἐκεῖ ἐπάνω ἦτο δουλειὰ τοῦ Βελισσαρίου καὶ τῶν κατσικιῶν του.

Ὁ ἀείμνηστος ταγματάρχης πέρνει ὁδηγὸν τὸν Ἀποστόλην, ἕνα χωρικὸν Μακεδόνα, ὁ ὁποῖος εἰς ἡμέρας διωγμοῦ καὶ ἀπελπιστικῆς τυραννικῆς ζωῆς ἀνέβηκεν ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τοὺς οὐρανούς.

Τὸν ἡρωικὸν ταγματάρχην ἀκολουθεῖ καὶ ὁ ἱστορικὸς ὑπολοχαγὸς τῆς Ἀετορράχης Ταβουλάρης μὲ ἓν ὀρεινὸν πυροβόλον.

Νέον θαῦμα αὐτό.

Οἱ πυροβοληταὶ φέρνουν σὰν ἀγαπημένα παιδιὰ τὰ ἐξαρτήματα τοῦ κανονιοῦ τὸ ἀγκαλιάζουν, τὰ προσέχουν, μόνον αὐτὸ εἶνε ἀρκετὸν νὰ τρομάξῃ τὸν ἐχθρόν, ὁ ὁποῖος ἀναπαύεται κάτω εἰς τὰ τρομερὰ τοπομαχικά του.

Ταγματάρχης καὶ ὑπολοχαγὸς προχωροῦν μὲ ἀπόφασιν καὶ πεποίθησιν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἀγῶνος.

Τὰ μεσάνυχτα εὑρίσκουν τὸ 9ον τάγμα ἐπάνω εἰς ἀδιάβατα μέρη, μέσα εἰς μίαν κόλασιν γεμάτην κλαριά, πέτρες μυτερὲς καὶ κοφτερὲς σὰν μαχαῖρι φυλακισμένου, γλυστροῦν καὶ πέφτουν, πιάνονται, ἀλληλοβοηθοῦνται, ὅλοι σχεδὸν ἐναλλὰξ βοηθοῦν τοὺς πυροβολητὰς τοῦ Ταβουλάρη ἀνέρχονται διαρκῶς πρὸς τὸν οὐρανόν.

Νομίζουν πρὸς στιγμὴν ὅτι θ' ἁπλώσουν τὰ χέρια καὶ θὰ πιάσουν τὸν οὐρανὸν καὶ τἄστρα.

Τὸ σκοτάδι εἶνε ἀπελπιστικό.

Εἰς τὴν φρικιαστικὴν ἐκείνην ἡσυχίαν ἀκούονται κἄπου-κἄπου γρυλίσματα ἀγριοχοίρων, καὶ ἔπειτα πεσίματα εὐζώνων, κτυπήματα σπαθιῶν.

Ὅταν τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐγλυκοχάραξε καὶ ἡ ὁμίχλη τῆς αὐγῆς διελύθη ἐφάνηκαν οἱ τσολιάδες σᾶν τηλεγραφόξυλα, ἀκίνητοι ἐπάνω εἰς τὴν κορυφήν, μερικοὶ ἀκόμη ἀνέβαιναν σᾶν ζαρκάδια τραγουδῶντας τὸ «ἐπῆρε ἡμέρα κι' ἡ αὐγή ...»

Εἶνε Βασιλιάδες ἐκεῖ ἐπάνω. Μοιάζουν σᾶν τοὺς ἀρχαίους Θεούς, μακρὰν τοῦ κόσμου, μόνοι, κάτω ὁ κάμπος εἶνε δικός τους, κινοῦνται μάζες στρατιωτῶν καὶ προχωροῦν πρὸς τὰς Σέρρας καὶ τὸ Δεμὶρ Ἰσσάρ.

Ὁ Παπαδόπουλος δὲν ἦτο ἀνήσυχος.

Ὅταν ἐβγῆκε ἀπὸ τὴν σκηνήν του ἔστριψε τὰ μεγάλα του μουστάκια, ἐπῆρε τὰ κιάλια καὶ ἐκύτταξε πρὸς τὰ ἐπάνω.

— Γιὰ κύτταξε τὰ κατσίκια μου, σὰν σαΐτες ἀνεβαίνουν, ἐγύρισε καὶ εἶπε στὸν ὑπασπιστήν του.

Φωτιὰ ἀπὸ τοὺς οὐρανούς

Ὅταν ὁ ἥλιος ἐχρύσωσε τὰς κορυφὰς καὶ διεμελίσθη ἡ κουραμάνα, ὁ Βελισσαρίου εἶπε·

— Πᾶμε.

Ἀρχίζει ὁ χορὸς τῆς μάχης. Οὔτε συγκίνησις, οὔτε ταραχή. Πᾶμε στὴ δουλειά μας.

Κάτω εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Βουλγάρων κίνησις καὶ ταραχή, οἱ στρατιῶται ἀνασκάπτουν τὸ ἔδαφος, κατασκευάζουν προχώματα, αἱ γραμμαὶ ἐνισχύονται, πυροβόλα τοποθετοῦνται, τῶν τοπομαχικῶν οἱ στρατιῶται μεταφέρουν ὀβίδας, ἡ ὀπὴ τῆς κάνης ὁμοιάζει σὰν μάτι ἀγρίου θηρίου τὸ ὁποῖον παρατηρεῖ μὲ ἀπάθειαν τὸν ἄνθρωπον τὸν ὁποῖον θὰ μεταβάλῃ εἰς πολτὸν μόλις τοῦ ἐπιτεθῆ.

Εἶνε βέβαιοι ὅτι παλληκαριὲς ἐδῶ δὲν περνοῦν.

Τὸ σίδηρον τῶν πυροβόλων θὰ δεκατίσῃ τὰς ἑλληνικὰς γραμμάς, οἱ ἀτρόμητοι φαντάροι τῆς 1ης καὶ 6ης μεραρχίας θὰ σταματήσουν πέραν τοῦ ποταμοῦ.

Τὴν ἡσυχίαν καὶ χαράν των ἐτάραξε τὸ — πᾶμε — τοῦ Βελισσαρίου.

Ἕνα πῦρ ὁμαδὸν ἀρχίζει ἀπὸ μέρος ἄγνωστον, τὰ εὐθύβολα μάλινχερ ξαπλώνουν ἀρκετοὺς ἀμέσως τὴν πρώτην στιγμήν.

Πανικὸς πρὸς στιγμὴν ἐπεκράτησε καὶ ἕνα — γκόσπο ντα πομίλι — Θεὲ βοήθειά μας — ἠκούσθη.

Πρὸς στιγμὴν ἐνόμισαν ὅτι σφαῖρες πέφτουν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν βροχὴ ὀβίδων ἔρχεται ἀπὸ τὸ μονάκριβον παιδὶ τοῦ Ταβουλάρη, τὸ ἀγαπημένο κανονάκι.

Μία στρατιὰ ἐξ εἴκοσι δύο χιλιάδες στρατοῦ ἑτοιμάζεται νὰ ὑποχωρήσῃ. Ἡ σκέψις δὲν βραδύνει νὰ πραγματοποιηθῇ.

Αἱ φωναὶ τῶν εὐζώνων καὶ τὰ χτυπήματα ἐπὶ τῶν καραβανῶν των ἐπιταχύνουν τὸ ἔργον τῆς φυγῆς.

Ἡ μεγάλη αὐτὴ ἐπιτυχία ὀφείλεται εἰς τὴν ἀντοχήν, εἰς τὸ σκαρφάλωμα τῶν τσολιάδων ἐκεῖ ἐπάνω.

Ὅπως μᾶς εἶπε Βούλγαρος ταγματάρχης, ὁ Ρέτκο Πετρίτσιεφ, ἡ κορυφὴ τοῦ Μπέλεσι ἔμεινε χωρὶς στρατόν, διότι τὸ ἐπιτελεῖον οὐδέποτε ἐφαντάσθη ὅτι ἐκεῖ ἐπάνω θὰ ἀνέβουν ἄνθρωποι.

Τὸ μέρος αὐτὸ ἦτο εἰς τὴν κατοχὴν τῶν ἀγρίων θηρίων καὶ τῶν ἀπηλπισμένων κλεφτῶν.

Στρατιῶται ποτὲ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ περάσουν. Καὶ λέγοντας ὁ γιγαντόσωμος καὶ μουσοτραφὴς Ράτκο ἐστέναξε διότι ἔχασε τὸ παιδί του εἰς τὸν Λαχανᾶ, καὶ στὸ Δεμὶρ Ἰσὰρ τὸν ἀδελφόν του. Τὸν ἔφαγεν ἡ φωτιὰ ποῦ ἦλθεν ἀπὸ τοὺς οὐρανούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Τὰ Ρουμανικὰ στρατεύματα κατέλαβον τὴν Σηλυστρίαν. Νέαι σερβικαὶ νίκαι.

Ἡ Βουλγαρία ἡ ἐπιπολαίως κατ' ἀρχὰς ἀδιαφορήσασα πρὸς τὸν ἐκ Ρουμανίας κίνδυνον, ὑπολογίζουσα ὅτι οὗτος ὑπῆρξε Ρωσσικὴ ἀπειλή, ἤρχισεν ἤδη νὰ αἰσθάνηται βαθύτερον καὶ νὰ ἀποβλέπῃ μετ' ἐνδιαφέροντος πρὸς τὴν γείτονα αὐτῆς.

Ἡ ὑποστήριξις τῆς Αὐστρίας οὐδαμοῦ ἐφαίνετο, ἢ μᾶλλον διὰ νὰ εἴμεθα δικαιότεροι αἱ συστάσεις τῆς Δυνάμεως ταύτης πρὸς τὴν Ρουμανίαν, ὅπως μὴ προσβάλῃ τὴν Βουλγαρίαν ἀπέβησαν ἐντελῶς ἄκαρποι, δι' οὓς λόγους εἰς προηγούμενον κεφάλαιον ἐξεθέσαμεν.

Ἤδη ὅμως ἡ Ρουμανία ἀπεφάσισε τελείως τὴν κινητοποίησιν καὶ τὴν εἰσβολὴν εἰς τὸ βουλγαρικὸν ἔδαφος.

Τηλεγραφήματα ληφθέντα ἐκ Βουκουρεστίου τὴν 29ην τοῦ μηνὸς Ἰουνίου καὶ δημοσιευθέντα εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς ἐφημερίδας ἀνήγγελον τὰ ἀκόλουθα σοβαρὰ γεγονότα ἐκ μέρους τῆς Ρουμανίας.

Βουκουρέστιον 28 Ἰουνίου.

Ἡ Ρουμανία ἔλαβε χθὲς ἀποφάσεις ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ρουμανοβουλγαρικὴν διαφοράν. Αἱ συγκεντρώσεις ἀρχίζουν σήμερον. Ὁ στόχος τῶν ἐπιχειρήσεων ἔσεται ἡ Σόφια.

*
* *

Ἕτερα τηλεγραφήματα τῆν αὐτῆς χρονολογίας ληφθέντα ἐκ Βουκουρεστίου μετέδιδον τὴν πληροφορίαν ὅτι ὁ Ρουμανικὸς στρατὸς ἔλαβεν ἤδη διαταγὴν νὰ προελάσῃ εἰς τὸ βουλγαρικὸν ἔδαφος καὶ ὅτι ἡ Ρουμανία εἰδοποίησε περὶ τούτου ἐπισήμως τὴν Βουλγαρίαν.

Τὴν ἑπομένην ἕτερον τηλεγράφημα ἐβεβαίου ὅτι ἡ Ρουμανικὴ

βουλὴ ἐκλήθη ἐπειγόντως, ἐδηλοῦτο δὲ ὅτι ἡ σύγκλησις αὕτη ἐπεβάλλετο προκειμένου ὁ Ρουμανικὸς στρατὸς νὰ εἰσβάλῃ ἐπὶ ξένου ἐδάφους.

Τὴν 4ην ἀπογευματινὴν τῆς ἰδίας ἡμέρας 29ης Ἰουνίου ἀνηγγέλετο ἐπισήμως ὅτι ὁ Ρουμανικὸς στρατὸς διέβη τὰ Βουλγαρικὰ σύνορα καὶ προχωρεῖ ἀκωλύτως πρὸς τὸ Βουλγαρικὸν ἔδαφος.

Ἐπίσης τὸ πρακτορεῖον Ρωϋτὲρ τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἐπληροφορεῖτο ὅτι τὰ Ρουμανικὰ στρατεύματα προελάσαντα ἄνευ ἀντιστάσεως κατέλαβον τὴν Συλιστρίαν.

Ὁ Ρουμάνος πρεσβευτής.

Κατόπιν τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ρουμανικοῦ στρατοῦ εἰς τὸ Βουλγαρικὸν ἔδαφος καὶ τῆς προελάσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν Σιλιστρίαν, ἡ Ρουμανία ἔσπευσεν εὐθὺς νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν ἐν Σόφιᾳ πρεσβευτὴν αὐτῆς ὅπως ζητήσῃ παρὰ τῆς βουλγαρικῆς κυβερνήσεως τὰ διαπιστευτήρια αὐτοῦ ἐντὸς τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ἐγκαταλείψῃ εὐθὺς τὴν Βουλγαρικὴν πρωτεύουσαν.

Πράγματι τὴν 29ην τοῦ μηνὸς Ἰουνίου ὁ Ρουμάνος πρεσβευτὴς ἐν Σόφιᾳ μεταβὰς εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν πρωθυπουργὸν τῆς Βουλγαρίας κ. Δάνεφ τὴν ἐντολὴν ἣν εἶχεν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεώς του, ζητήσας συνάμα καὶ τὰ διαπιστευτήρια αὐτοῦ ἔγγραφα.

Εἶνε ἄγνωστον ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἀπάντησις τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Βουλγαρίας καὶ ὁποία διαλογικὴ συζήτησις διημείφθη μεταξὺ τοῦ Ρουμάνου διπλωμάτου καὶ τοῦ Βουλγάρου πρωθυπουργοῦ.

Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι μετὰ ἡμισείας ὥρας συνεννόησιν ὁ Ρουμάνος πρέσβυς ἐξῆλθε τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν καὶ μετέβη κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν Ρουμανικὴν πρεσβείαν ὅπου ἤρχισε συνεννοούμενος κρυπτογραφικῶς μὲ τὴν κυβέρνησίν του.

Προφανῶς ἡ συνεννόησις ἐκείνη ἦτο συνέπεια τῆς συνεντεύξεως ἣν ἔσχεν οὗτος πρὸ ὀλίγου μετὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ Δάνεφ, διεβίβαζε δὲ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Βουκουρεστίου τὴν ἀπάντησιν τοῦ Βουλγάρου πρωθυπουργοῦ.

Μετὰ μακρὰν τέλος συνεννόησιν διπλωματικὸς ἀντιπρόσωπος τῆς Ρουμανίας ἐν Βουλγαρίᾳ ἐξελθὼν τῆς πρεσβείας διηυθύνθη καὶ αὖθις εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶε ἐξωτερικῶν ὅπου μετὰ βραχεῖαν καὶ πάλιν συνεννόησιν μετὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ Δάνεφ, ἐξῆλθε φέρων μεν' ἑαυτοῦ καὶ τὰ διαπιστευτήρια αὐτοῦ.

Εὐθὺς τὴν ἑπομένην ὁ Ρουμάνος πρεσβευτὴς ἀνεχώρησεν ἐκ Σόφιας διευθυνόμενος εἰς τὴν Ρουμανικὴν πρωτεύουσαν.

Ἰδιωτικὰ τηλεγραφήματα αὐθεντικῆς πηγῆς ἐκ Παρισίων ληφθέντα τὴν 28ην Ἰουνίου, ἀνήγγελλον ὅτι ὁ Βασιλεὺς Κάρολος ἐκήρυξε τὴν 12ην τῆς προηγουμένης νυκτὸς τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Βουλγαρίας ἐπισήμως, ἡ δὲ Ρουμανικὴ Κυβέρνησις ἔσπευσε νὰ ἀνακαλέσῃ εὐθὺς τὸν ἐν Σόφιᾳ ἀντιπρόσωπον αὐτῆς.

Ἀπέναντι τῆς τοιαύτης στάσεως τῆς Ρουμανίας ἡ Βουλγαρία ἠκολούθησε τὴν ἰδίαν τακτικὴν ἣν ἠκολούθησε καὶ ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος καὶ Σερβίας, μὴ ἀνακακαλέσασα τὸν ἐν Βουκουρεστίῳ πρεσβευτὴν αὐτῆς, ἀλλὰ διατάξαντα αὐτὸν νὰ παραμείνῃ μέχρι νεωτέρας διαταγῆς.

Προσετίθετο ἐν τέλει ἡ λεπτομέρεια ὅτι τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον τῆς Σόφιας συνελθὸν εἰς ἔκτακτον συνεδρίασιν ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς Ρουμανικῆς προελάσεως, ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ μὴ ἀντιτάξῃ οὐδεμίαν ἀντίστασιν κατὰ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ρουμανικοῦ στρατοῦ, οὔτε καὶ νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ρουμανίας.

Συνεπείᾳ τούτου ὁ ἐν Βουκουρεστίῳ Βούλγαρος πρεσβευτὴς διετάχθη νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν θέσιν του.

*
* *

Ἡ Ρουμανικὴ Κυβέρνησις ἐξ ἄλλου φαίνεται ὅτι ἠρωτήθη ἐν τῷ μεταξὺ ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς, ὁποίας ἀξιώσεις ἔχει.

Ἡ Βουλγαρία ἐζήτησεν ὅπως διὰ παντὸς τρόπου ἀπαλλαγῇ τῆς Ρουμανίας, διαβλέπουσα ὅτι ὁ ἐξ αὐτῆς κίνδυνος κατὰ τὴν διπλωματικὴν ἐξέλιξιν τῆς Βαλκανικῆς κρίσεως ἦτο πολὺ μεγαλείτερος παρ' ὅσον ὑπετέθη.

Ἡ Ρουμανία ὅμως ἔσπευσεν εὐθὺς νὰ ἀπαντήσῃ ἐκεῖνο τὸ

ὁποῖον καὶ ἀνεπισήμως ἤδη εἶχε δηλώση, ὅτι αἱ ἀξιώσεις αὐτῆς καὶ ὁ σκοπὸς τῆς προελάσεως τοῦ στρατοῦ της δὲν εἶνε μόνον ἐδαφικῆς φύσεως.

Κυρίως ἡ Ρουμανία ἀποβλέπει εἰς τὴν ἰσορροπίαν ἐν τῇ Βαλκανικῇ καὶ ἕνεκα τούτου τότε μόνον θὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα ὅταν πράξωσι τοῦτο καὶ οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Σέρβοι, ὁπότε θὰ συζητήσῃ μετ' αὐτῶν τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης.

Παραλλήλως πρὸς τὴν Ρουμανικὴν προέλασιν, ἔβαινε καὶ ἡ στρατιωτικὴ δρᾶσις ἐν Τουρκίᾳ.

Ὁ στρατὸς τῆς Τσατάλτζας ἤρχισε σοβαρῶς νὰ κινητοποιῆται πρὸς κατάληψιν τῆς γραμμῆς Αἵμου-Μηδείας τὴν ὁποίαν οἱ Βούλγαροι ἐγκατέλειψαν.

Ἡ Βουλγαρία πληροφορηθεῖσα τὴν ἐπικειμένην τουρκικὴν προέλασιν καὶ βλέπουσα ἑαυτὴν πανταχόθεν περισφιγγομένην, ἔσπευσεν εὐθὺς νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν ὅτι εἶνε πρόθυμος νὰ παραχωρήσῃ εἰς αὐτὴν τὸ ἔδαφος τὸ μέχρι τῆς γραμμῆς Αἴνου-Μηδείας, χωρὶς ἐκείνη νὰ ἐνεργήσῃ στρατιωτικὴν κινητοποίησιν.

Ὁλοσχερὴς ἧττα τῶν Βουλγάρων εἰς τὸ Σερβικὸν μέτωπον.

Καὶ ἐνῷ τοιαύτη ἀδιέξοδος καὶ τοιοῦτος κυκεὼν ἐδημιουργεῖτο πέριξ τῆς Βουλγαρίας πανταχόθεν πολεμουμένης, ἐκ τοῦ πεδίου τῶν μαχῶν ἀλλεπάλληλοι κατέφθανον αἱ εἰδήσεις τῶν θριάμβων Ἑλλήνων καὶ Σέρβων, μὲ τρομακτικὰς ἀπωλείας τῶν Βουλγάρων.

Οὕτω τὴν 27ην τοῦ Ἰουνίου μηνὸς τηλεγραφήματα ληφθέντα ἐξ ὅλων τῶν εὐρωπαϊκῶν κέντρων ἀνήγγελον ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς 27ης καὶ 28ης Ἰουνίου, τὰ Σερβικὰ στρατεύματα κατήγαγον ἀλλεπαλλήλους νίκας ἡ δὲ καταστροφὴ τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ ὑπῆρξεν εἴς τινα σημεῖα ὁλοσχερής.

*
* *

Αἱ σχετικαὶ ἐκ Βελιγραδίου πληροφορίαι περὶ τὴν μάχην ταύτην εἶχον ὡς ἑξῆς.

Τὴν 27ην τοῦ μηνὸς τὰ ἡμέτερα στρατεύματα μαχόμενα ἐπὶ ἐκτεταμένου μετώπου κατδδίωκον τὸν ἐχθρὸν πρὸς νότον.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ ἡμέτερον ἱππικὸν προελάσαν κατέλαβε τὴν Ραδοβίτσαν.

Ἐπίσης ἕτερον τμῆμα Σερβικοῦ στρατοῦ συμπλακὲν μετὰ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ παρὰ τὰ βουλγαρικὰ σύνορα, ἀπώθησε τοὺς Βουλγάρους πρὸς βορρᾶν μετὰ λυσσώδη καὶ κρατερὸν ἀγῶνα κατὰ τὸν ὁποῖον οἱ Βούλγαροι ἀντέταξαν ἄμυναν μεγίστην.

Τὴν 4ην καὶ 30′ πρὸ μεσημβρίας τῆς 27ης Ἰουνίου τὰ σερβικὰ στρατεύματο ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ εἰς Ζαετσὰρ δραστηρίως, τὸν ὁποῖον κατεδίωξαν ὑποχωροῦντα Νοτιανατολικῶς τοῦ Κνάζεβατς.

Οἱ Βούλγαροι ἀπεκρούσθησαν μετὰ μεγάλων ἀπωλειῶν πέραν τῶν συνόρων του, ρίψας κατὰ γῆς τὰ ὅπλα καὶ τὰ πολεμοφόδια αὐτοῦ ἵνα καταστήσῃ εὐχερεστέραν τὴν φυγήν.

Οἱ Βούλγαροι προσεπάθησαν διὰ μικρῶν ἀποσπασμάτων νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Πρεντογιάκ, ἀλλ' οἱ Σέρβοι προελάσαντες ἐκ τῶν πλαγίων ἀνέκοψαν τὴν ὑποχώρησιν αὐτῶν καὶ ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ παραδοθῶσι.

Τὰ πλεῖστα τῶν ἀποσπασμάτων ᾐχμαλωτίσθησαν, τὰ δὲ λοιπὰ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν πέραν τῶν συνόρων πρὸς τὴν πεδιάδα τοῦ Κιουστενδήλ.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μάχης οἱ Βούλγαροι ἐπεχείρησαν νὰ κυκλώσωσιν τὰ σερβικὰ στρατεύματα διὰ τοῦ ἱππικοῦ καὶ διὰ μαδριολλιοβόλων, ἀλλ' ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν ἀντιληφθεὶς τοῦτο κατώρθωσε νὰ ἀνακόψῃ τὴν ὑποχώρησιν τῶν Βουλγάρων καὶ νὰ αἰχμαλωτίσῃ αὐτούς.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μάχης τὸ κύριον σῶμα τοῦ σερβικοῦ στρατοῦ κατεδίωκε τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ τοῦ Ἴστιπ εἰς τὴν Ραδοβίτσαν.

Οἱ Βούλγαροι πρὸ τοῦ σερβικοῦ ἱππικοῦ ἔφευγον ἐν μεγίστῃ ἀταξίᾳ.

Τὴν πρωίαν τὰ σερβικὰ στρατεύματα ἦλθον εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν ἑλληνικῶν, τὰ ὁποῖα εἶχον καταλάβει τὴν Στρωμνίτσαν.

Αἱ κρίσεις τῶν ἐπισήμων στρατιωτικῶν κύκλων τῆς Εὐρώπης κατόπιν τῆς μάχης ταύτης παρὰ τὸ σερβικὸν μέτωπον ἐκήρυττον

ὅτι ἡ Μακεδονικὴ ἐκστρατεία δύναται νὰ θεωρηθῇ λήξασα κατόπιν τῆς ὁλοσχεροῦς ἥττης τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ.

Τηλεγραφήματα διαφόρων εὐρωπαϊκῶν κέντρων δημοσιευθέντα εἰς ὅλα τὰ εὐρωπαϊκὰ φύλλα παρίστως τὴν Βουλγαρίαν ὡς περιελθοῦσαν εἰς κίνδυνον, κατόπιν τῆς ἐντελοῦς ὑποχωρήσεως τῶν βουλγαρικῶν στρατευμάτων ἐκ Μακεδονίας, προσέθετον δὲ ὅτι μεγάλη καὶ ἀποφασιστικὴ μάχη ἐπίκειται πλέον εἰς τὸ Κιουστενδὴλ ἐπὶ βουλγαρικοῦ ἐδάφους, καὶ ὅτι ἡ μάχη αὕτη θέλει ἔχει σοβαρὰν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐκβάσεως τοῦ ὅλου πολέμου.

Ἐπὶ πλέον ὁ ἐν Βελιγραδίῳ ἀνταποκριτὴς τῆς «Ἐξέλσιορ» ἐτηλεγράφει πρὸς τὴν ἐν λόγῳ ἐφημερίδα, ὅτι ἡ στρατιὰ τοῦ Ἰβάνωφ διατρέχει σοβαρώτατον κίνδυνον, καθότι πολιορκηθεῖσα στενῶς ὑπὸ τῶν σερβικῶν καὶ ἑλληνικῶν στρατευμάτων θὰ ἐξαναγκασθῇ εἰς παράδοσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἡ κατάληψις τῶν Σερρῶν. — Αἱ πρῶται εἰδήσεις περὶ ἀνηκούστων φρικαλεοτήτων.

Εἰς προηγούμενον κεφάλαιον ἀνεφέραμεν ὅτι ὁ στρατὸς τῆς Καβάλλας καὶ τῶν Σερρῶν, πληροφορηθεὶς τὴν Ἑλληνικὴν προέλασιν καὶ φοβηθεὶς κύκλωσιν καὶ αἰχμαλωσίαν ἀναπόφευκτον, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς δύο ταύτας πόλεις καὶ νὰ λάβῃ διεύθυνσιν πρὸς βορρᾶν, ὅπου συναντηθεὶς μετὰ τοῦ μαχομένου Βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἡνώθη μετ' αὐτοῦ καὶ συνεπολέμησεν εἰς τὴν μεγάλην μάχην τοῦ Δεμὶρ Ἰσσὰρ περὶ ἧς ἐγράψαμεν ἤδη τὰ εἰκότα εἰς τὸ οἰκεῖον κεφάλαιον.

Καὶ περὶ μὲν τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς Καβάλλας ὑπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ καὶ περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐγένετο αὕτη ἐγράψαμεν ἤδη ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ.

Περὶ τῆς ἐγκαταλείψεως ὅμως τῶν Σερρῶν ὑπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ τῆς κατοχῆς, τίποτε δὲν ὑπῆρχε σχετικόν.

Αἱ Σέρραι ὑπετίθετο ὅτι κατείχοντο εἰσέτι, τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ μὴ ἐννοοῦντος παρ' ὅλον τὸν κίνδυνον ὃν διέτρεχε νὰ ἐγκαταλείψῃ πόλιν οὖσαν μίαν τῶν ὡραιοτέρων τῆς Μακεδονίας.

Μία ἀνεπίσημος εἴδησις ἐν τούτοις τεθεῖσα εἰς κυκλοφορίαν ἀπὸ τῆς 27ης Ἰουνίου, ἀνέφερεν ὅτι ὁ ἐν Σέρραις βουλγαρικὸς στρατὸς ἐγκατέλειψε τὴν πόλιν ταύτην, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἵνα ἀποφύγῃ βεβαίαν αἰχμαλωσίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅπως ἐνισχύσῃ τὸν ἐν Δεμὶρ Ἰσσὰρ ὀχυρωμένον βουλγαρικὸν στρατὸν μέλλοντα νὰ διεξαγάγῃ μεγάλην μάχην μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ.

Ἡ εἴδησις αὕτη καίτοι ἀνεπίσημος, ἐν τοσούτῳ δὲν ἐθεωρήθη ὡς στερουμένη ὑποστάσεως, καθόσον αὕτη ἐκρίθη λίαν φυσικὴ κατόπιν τῆς προελάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ πρὸς τὸ μέρος τῶν Σερρῶν.

Μία ἀοριστία καὶ ἀβεβαιότης ἐπλανᾶτο χωρὶς οὐδεὶς νὰ γνωρίζῃ τί ἀκριβῶς συνέβαινεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ὅτε περὶ τὴν 28ην τοῦ μηνὸς Ἰουνίου τηλεγράφημα ἐκ τοῦ ἐν Δοϊράνῃ ἑλληνικοῦ στρατηγείου πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, ἀνήγγελε τὸ εὐφρόσυνον γεγονὸς τῆς καταλήψεως τῶν Σερρῶν, ἄνευ οὐδεμιᾶς λεπτομερείας περὶ σφαγῶν καὶ ἄλλων θηριωδιῶν

*
* *

Τὸ τηλεγράφημα ἐκεῖνο εἶχεν ὡς ἑξῆς :

ΔΟΪΡΑΝΗ, 28 Ἰουνίου, ὥρα 5.30′ μ. μ.

Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν.

Ὁ φρούραρχος Σερρῶν τηλεγραφεῖ ὅτι ἡ πόλις κατελήφθη ὑπὸ ἀποσπάσματος προσκόπων. Ἀμέσως ἐκηρύχθη ὁ στρατιωτικὸς νόμος. Ἐσχηματίσθη πολιτοφυλακὴ πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως. Ἀποσπάσματα προσκόπων καὶ πολιτοφυλάκων ἐξῆλθον εἰς τὴν ὕπαιθρον χώραν, ἵνα φρουρήσουν αὐτὴν ἀπὸ ἐνδεχομένην ἐπίθεσιν κομιτατζήδων.

Οἱ βούλγαροι ἐν πανικῷ ἐγκαταλείψαντες τὴν πόλιν, ἀφῆκαν μέγα πλῆθος ζωοτροφιῶν, πολεμεφοδίων καὶ ἐν τῇ συγχύσει τῆς φυγῆς των ἀφῆκαν ἀφρουρήτους, ὥστε νὰ δυνηθῶσι νὰ διαφύγωσιν, ἑβδομήκοντα Ἕλληνας προκρίτους, ἀλλ' ὁ ἰατρὸς Χρυσάφης καὶ διακόσιοι ἄλλοι ὁμογενεῖς ἐσφάγησαν μετὰ φρικωδῶν βασανιστηρίων.

Ὁμοίως ἀγνοεῖται ἡ τύχη τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῶν ἄλλων τριάκοντα προκρίτων τῆς Δοϊράνης, οἵτινες συνελήφθησαν καὶ ἀπήχθησαν ἐκεῖθεν ὡς ὅμηροι κατὰ τὴν φυγὴν τῶν Βουλγάρων.

Οὗτοι ἐπεβιβάσθησαν τοῦ σιδηροδρόμου ἐκ Δοϊράνης ἵνα μεταφερθῶσιν εἰς τὰς Σέρρας, ἀλλὰ δὲν ἔφθασαν ἐκεῖ.

Ὑπάρχει φόβος, ὅτι ἐσφάγησαν καθ' ὁδόν.

Γραφεῖον Στρατιωτικῶν πληροφοριῶν).

*
* *

Ἕτερον τηλεγράφημα ληφθὲν μετὰ τὸ πρῶτον, παρεῖχε τὰς ὀλίγας ταύτας πληροφορίας σχετικῶς μὲ τὴν ἐπιδειχθεῖσαν θηριωδίαν τῶν Βουλγάρων.

Ἀνήκουστοι φρικαλεότητες τῶν Βουλγάρων.

Κατ' ἄλλας πληροφορίας οἱ σφαγέντες εἰς τὰς Σέρρας εἶνε περισσότεροι τῶν διακοσίων, ὅπως αἱ ὅλαι φρικαλεότητες καὶ ἀγριότητες εἶνε φοβεραί.

Πάντες σχεδὸν οἱ σφαγέντες καθὰ λέγεται εἶνε οἱ ἐξέχοντες τῶν Σερρῶν, ἱερεῖς, ἰατροί, διδάσκαλοι καὶ ἄλλοι πρόκριτοι.

Τὰ ὀνόματα αὐτῶν δὲν ἐγνώσθησαν πλὴν τινων μόνον ἐκ τῶν μᾶλλον ἐξεχόντων τῆς ἑλληνικωτάτης πόλεως, ἥτις ἐπέπρωτο τελευταία νὰ ὑποστῇ τὴν ἀγριωτάτην ἐκδίκησιν τῶν θηρίων τῆς Βουλγαρίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Εἰκὼν φρίκης καὶ σπαραγμοῦ.—Αἱ Σέρραι παρανάλωμα τοῦ πυρός.—Σφαγαί, δῃώσεις, ἀτιμώσεις.

Τρομακτικῶς ἀγρία, ἐμποιοῦσα τὴν φρίκην καὶ προκαλοῦσα τὸ ψυχικὸν ἄλγος, στιγματίζουσα τὸν ἀνθρωπισμὸν καὶ τὸν πολιτισμόν, ὑπῆρξεν ἡ καταστροφὴ τῶν Σερρῶν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κομιταντζήδων καὶ αὐτοῦ εἰσέτι τοῦ τακτικοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ.

Ἡ φρίκη ὑποχωρεῖ εἰς τὴν κατάπληξιν καὶ εἰς τὸν σπαραγμὸν πρὸ τῶν ἀνηκούστων θηριωδιῶν αἵτινες ἀπετολμήθησαν ὑπὸ ἀνθρώπων πεπολιτισμένου κράτους φερόντων τὸ στέμμα τοῦ Φερδινάνδου καὶ ἔμβλημα τὸν Σταυρόν, τὸ σύμβολον τοῦτο τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐξημερώσεως τῆς ἀνθρωπότητος.

Πλανᾶται ὁ νοῦς ἐν σιγῇ καὶ φρίκῃ ὑπεράνω τῶν καπνιζόντων ἐρειπίων καὶ τῆς τέφρας, κάτωθι τῆς ὁποίας πτώματα νεκρὰ ἠκρωτηριασμένα, φρικωδῶς παραμεμορφωμένα, πτώματα ἀθώων θυμάτων, γυναικῶν καὶ νηπίων ἔχουν εὕρει τάφον μὲ ἐγκαύματα εἰς τὸ σῶμα, μὲ λογχισμοὺς εἰς τὰ πλευρά, μὲ τὸ αἷμα ἐξερχόμενον ἐκ τοῦ στόματος ὡς ὑπόπηκτος μελανὴ οὐσία, τρομακνικὴ καὶ ἀφάνταστος οὐσία εἰς τὴν αἱμοβόρρον ψυχὴν τῶν ὀπαδῶν τοῦ Κρούμμου.

Τὰ ἐπίσημα ἀνακοινωθέντα τὰ ὁποῖα παραθέτομεν κατωτέρω τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς Ἑλληνικωτάτης πόλεως τῶν Σερρῶν, εἶνε ὠχρὰ μόνον ἀπεικόνησις τῶν γεγονότων, ὑστεροῦσα κατὰ πολὺ τοῦ πραγματικοῦ.

Αἱ Σέρραι, ἡ περικαλλὴς πόλις τῆς Ἀνανολικῆς Μακεδονίας, τὸ προπύργιον τοῦ ἀκραιφνοῦς καὶ ἀδόλου Ἑλληνισμοῦ, ἡ ὡραία καὶ εὔφορος καὶ ἀνθοστόλιστος μητρόπολις τῆς κοιλάδος τοῦ Νέστου ἐπλήρωσε τὸν βαρύτερον καὶ σκληρότερον φόρον εἰς τὴν Βουλγαρικὴν θηριωδίαν, φόρον καὶ εἰς αἷμα καὶ εἰς χρῆμα.

Οἰκίαι μεγαλοπρεπεῖς ἀληθινὰ κοσμήματα τῆς προοδευτικωτάτης πόλεως κατέρρευσαν ἐρείπια, ἄνθρωποι μέχρι τῆς χθὲς πλούσιοι καὶ εὐγενεῖς, εὑρέθησαν ἐν μιᾷ στιγμῇ ἄστεγοι καὶ ἄσιτοι, γυναῖκες εὐγενείας καὶ καλλονῆς διέτρεχον τὰς ὁδοὺς ἡμίγυμναι καὶ ρακένδυται προκαλοῦσαι τὸν οἶκτον, καὶ ἐκλιπαροῦσαι τὴν φιλανθρωπίαν. Παιδία νήπια, βρέφη τρυφερά, γέροντες κατεσκληκότες καὶ παραπαίοντες ἐσφάγησαν ἀνηλεῶς ὑπὸ τῶν ἀγριανθρώπωε αὐτῶν καὶ ἄλλοι ἀφέθησαν εἰς τὴν πυράν, ἵνα ψηθῶσι ζωντανοὶ καὶ νὰ ταφῶσιν ὑπὸ τὰ ἐρείπια καὶ τὴν τέφραν.

Ἤδη δημοσιεύομεν ὅλα τὰ ἐπίσημα ἀνακοινωθέντα περὶ τῆς καταστροφῆς τῶν Σερρῶν, ἐπιφυλασσόμενοι νὰ παράσχωμεν πλήρη καὶ λεπτομερῆ εἰκόνα τῆς τραγωδίας ἐν τέλει.

Τὰ ἐπίσημα ἀνακοινωθέντα ἔχουσιν ὡς ἑξῆς κατὰ χρονολογικὴν σειράν.

*
* *

Τὴν 3ην Ἰουνίου ἐδημοσιεύθη τὸ κάτωθι τηλεγράφημα τοῦ Μεράρχου κ. Σωτήλη.

Ὁ Μέραρχος τῆς 7ης Μεραρχίας τηλεγραφεῖ πρὸς τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον τὰ ἑξῆς :

«Πόλις Σερρῶν ἐκάη ὁλόκληρος, ἐξαιρέσει Τουρκικῆς καὶ Ἑβραϊκῆς συνοικίας Ἀνορὰ ἐπίσης. Πληθὺς γυναικοπαίδων εὑρέθησαν φονευμένα ἢ ἀπηνθρακωμένα ἐντὸς τῶν οἰκιῶν.

Πόλις στερεῖται ἐντελῶς ἄρτου. Ἀπόλυτος ἀνάγκη ληφθῶσι μέτρα συντόνως πρὸς διατροφὴν πληθυσμοῦ Ἄστεγοι ὑπερβαίνοντες 20 χιλιάδας. Λεπτομερείας τηλεγραφήσω προσεχῶς».

7η Μεραρχία
ΣΩΤΗΛΗΣ

*
* *

Ἕτερον τηλεγράφημα τῆς 1ης Ἰουλίου ἐκ Θεσσαλονίκης παρεῖχε τὰς ἀκολούθους πληροφορίας περὶ τῆς καταστροφῆς.

Ἀνεκοινώθη τὴν μεσημβρίαν τῆς 2 Ἰουλίου τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα τοῦ Γραφείου τοῦ Τύπου τῆς Θεσσαλονίκης περὶ τῆς καταστροφῆς, ἣν ἐπέφερον εἰς τὰς Σέρρας οἱ φεύγοντες Βούλγαροι :

«Ἀπεσταλμένος Γραφείου Τύπου μοὶ τηλεγραφεῖ ἐκ Σερρῶν. Θέαμα πυρποληθείσης πόλεως οἰκτρόν. Οἰκίαι χριστιανικαὶ συνοικιῶν Ἁγίου Νικολάου, Ἁγίου Βλασίου, Ἁγίου Παντελεήμονος, Ἁγίου Γεωργίου, Ἁγίας Φωτεινῆς, Μητροπόλεως Ταξιαρχῶν μετὰ ναῶν ἐπυρπολήθησαν ὑπὸ Βουλγάρων στρατιωτῶν βοηθουμένων ὑπὸ κομιτατζήδων, πετώντων πῦρ οἰκίας καὶ διαρπαζόντων τὰ πάντα.

Ἀγορὰ διαρπαγεῖσα προηγουμένως ἐπυρπολήθη. Βούλγαροι ἔκαμαν χρῆσιν τεσσάρων πυροβόλων τοποθετηθέντων ὑπερκειμένους λόφους.

Κάτοικοι ἄστεγοι, ἄσιτοι. Καταστήματα Ἀμερικανικῆς Ἑταιρίας καπνοῦ ἐπυρπολήθησαν. Ἀναμένω λεπτομερῆ ἔκθεσιν».

Αἱ πληροφορίαι τῆς κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἀνεκοινώθη ἐπίσης καὶ τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα τῆς κοινοβουτικῆς ἐπιτροπῆς :

«Ἀμερικανὸς ἀνώτερος ὑπάλληλος ἀμερικανικῆς ἑταιρίας καπνῶν, διαφυγὼν ἐκ Σερρῶν καὶ ἀφιχθεὶς ἀπόψε καταθέτει, ὅτι τὴν Τετάρτην Βούλγαροι ἀστυνομικοὶ ὑπεχρέωσαν ἐπὶ ἀπειλῇ θανάτου τὸν τέως Τοῦρκον ἀστυνόμον Χαφοὺζ ἐφέντην καὶ παρέδωκαν αὐτοῖς 150 κιβώτια πετρελαίου. Διαταγῇ αὐτῶν Βούλγαροι στρατιῶται τῆς φρουρᾶς ἔχυσαν πετρέλαιον εἰς διάφορα σημεῖα τῆς πόλεως.

Τὴν Πέμπτην ὁ βουλγαρικὸς στρατός, ἐγκαταλείψας τὴν πόλιν ἔβαλε διὰ δύο πυροβόλων ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων, ἰδίως κατὰ τῶν οἰκιῶν τῶν φερουσῶν ξένας σημαίας, εἰδικῶς κατὰ τῶν Προξενείων, ἔνθα εἶχον καταφύγει ἔντρομοι οἱ κάτοικοι.

Πυρκαϊὰ ἐκραγεῖσα εἰς πλεῖστα σημεῖα τῆς πόλεως μετέβαλεν αὐτὴν εἰς ἐρείπια. Ὁ Μητροπολίτης ἐτηλεγράφησε ζητῶν 15,000 μερίδας ἄρτου ἡμερησίως δι᾽ ἀστέγους πληθυσμούς».

*
* *

Τὴν 2αν Ἰουλίου ἐδόθη πρὸς δημοσίευσιν τὸ ἀκόλουνον τηλεγράφημα πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς ἐκ Θεσσαλονίκης.

«Πρὸς τὸν κ. Πρόεδρον τῆς Βουλῆς ἀπεστάλη ἐκ Θεσσαλονίκης τὸ ἀκόλουθον νεώτερον τηλεγράφημα :

Πανθομολογεῖται ὅτι ἐν Σέρραις οἱ Βούλγαροι στρατιῶται καὶ οἱ πολιτικοὶ ὑπάλληλοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων πλὴν τῶν ἄλλων ἦτο καὶ ὁ ἀρχιτελώνης, ἐκτὸς τῶν βομβῶν, ἐχρησιμοποίησαν διὰ τὸν ἐμπρησμὸν καὶ εὔφλεκτον κόνιν, διὰ τῆς ὁποίας ἐρράντιζον τοὺς τοίχους, τὰς θύρας καὶ τὰ παράθυρα.

Μέχρι τῆς στιγμῆς ἀριθμοῦνται θύματα καέντα καὶ φονευθέντα διὰ ξιφολόγχης περὶ τὰ 50.

Ὑπάρχουν ὅμως φόβοι μήπως εὑρεθῶσι κάτωθι τῶν καπνιζόντων ἐρειπίων καὶ ἄλλα πτώματα ἀπηνθρακωμένα.

Τὸ πῦρ κατεσβέσθη, ἐξακολουθεῖ δὲ μόνον ὁ καπνός.

Οἱ Τοῦρκοι τῶν Σερρῶν ἐπέδειξαν ἀρίστην διαγωγὴν συμπολεμήσαντες παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Ἑλλήνων.

Ὁμοίως πλεῖσται Ἰσραηλιτικαὶ οἰκογένειαι, τῶν ὁποίων αἱ οἰκίαι διεσώθησαν.

Αἱ λεπτομέρειαι τῆς καταστροφῆς ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γνωσθέντων ἔχουσιν ὡς ἑξῆς :

Τὴν παρελθοῦσαν Τρίτην, καθ᾽ ἣν στιγμὴν ἰσχυρὸν βουλγαρικὸν σῶμα ἀπεπειρᾶτο νὰ εἰσβάλῃ εἰς Σέρρας, ἀντέστη ἡ πολιτοφυλακή, μεθ᾽ ἧς συνεπολέμησαν καὶ Μουσουλμάνοι διοικούμενοι ὑπὸ τοῦ Ἀγιᾶ βέη, συλληφθέντος πρὸ μηνῶν αἰχμαλώτου ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀναχωρήσαντος ἤδη ἐξ Ἀθηνῶν.

Εἰσβολὴ καὶ λεηλασία.

Ἐπανελθόντες ἀκολούθως οἱ Βούλγαροι τὴν νύκτα τῆς Πέμπτης πρὸς τὴν Παρασκευήν, μετέφερον καὶ τέσσαρα πυροβόλα, τὰ ὁποῖα ἐτοποθετήθησαν ἐπὶ τοῦ ὑπερκειμένου τῆς πόλεως λόφου Κουλά.

Τὴν πρωίαν τῆς Παρασκευῆς ὥρα 6 π. μ. μικρὰ ἀποσπάσματα στρατιωτῶν, ἱππέων καὶ κομιτατζήδων εἰσέβαλον εἰς τὴν πόλιν καὶ ἤρχισαν λεηλατοῦντα.

Ἡ ἐντοπία πολιτοφυλακή, πρωτόπειρος εἰς τὸ ἄκουσμα τῶν συνεχῶν κανονιοβολισμῶν, ἤρχισε νὰ κλονίζεται καὶ τέλος ὑπεχώρησεν.

Οἱ κάτοικοι, πολλοὶ τῶν ὁποίων οὔτε νὰ ἐνδυθῶσι καλὰ καλὰ δὲν ἐπρόφθασαν ἐτράπησαν πρὸς τὸ Ὄρλιακο, Δημητρίτσαν καὶ Σακάφτσαν κλπ.

Οἱ Βούλγαροι, ἰδόντες τὴν φυγὴν τῶν γυναικοπαίδων, δὲν ἐδίστασαν νὰ κανονιοβολήσουν ἐναντίον των.

Εὐτυχῶς ἀπέτυχαν καὶ τὰ γυναικόπαιδα ἄσιτα, ἄστεγα καὶ οἰμώζοντα, οἰκτρὰ τὴν ὄψιν ἐσώθησαν.

Διαρκοῦντος τοῦ κανονιοβολισμοῦ καὶ τῆς φυγῆς τῶν γυναικοπαίδων, οἱ Βούλγαροι ἐπεδόθησαν εἰς λεηλασίαν καὶ ἐμπρησμόν. Βεβαιοῦται ὅτι ὑπερχίλια ὑποζύγια ἀπήχθησαν πρὸς τὸ Νευροκόπιον.

Πρὶν θέσωσι τὸ πῦρ ἐλεηλάτησαν ὅλας τὰς οἰκίας καὶ τὰ καταστήματα, θραύοντες διὰ πελέκεων τὰς θύρας ... Δὲν ἐφείδοντο δὲ οὔτε τῶν ξένων ὑπηκόων, οἵτινες ἐλπίζοντες ὅτι θὰ σωθῶσιν ὕψωνον εἰς τὰς οἰκίας των σημαίας.

Οὕτω προσεβλήθησαν αἱ οἰκίαι Θεμιστοκλέου Μιγάτσκου διευθυντοῦ τῆς Τραπέζης Ἀθηνῶν, Αὐστριακοῦ ὑπηκόου κατοικοῦντος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Αὐστριακοῦ Δούρου, αἱ οἰκίαι τῶν Ἀμερικανῶν καπνεμπόρων Χαίκτων καὶ Μούρ, μολονότι ὑπῆρχε σημαία Ἀμερικανικὴ εἰς τὴν οἰκίαν των, ἡ οἰκία τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ καπνεμπορικοῦ καταστήματος τοῦ «Κομέρσιαλ», οἴκου Ἀγγλικοῦ, τὸ

κατάστημα Τίριγγ, ἀνῆκον εἰς Αὐστριακὸν, αἱ καπναποθῆκαι Ἀμέρικαν-Ταμπάκο καὶ Ἔρζοκ Αὐστριακοῦ, Μακεδονικῆς Ἑταιρίας καπνῶν, Ἀγγλικῆς, Μονοπωλίου καπνῶν, Ἀδελφῶν Ἐσκενάζη Ἀμερικανῶν, Κιαζημμεμίν, Ἰταλοῦ, Χασὶζ Σαούρτα, Ἱσπανοῦ.

Ἐπίσης ἐκάησαν αἱ Τράπεζαι Ἀθηνῶν καὶ Ἀνατολῆς, αἱ οἰκίαι Κ. Μαρούλη, Γερμανοῦ ὑπηκόου καὶ πλεῖσται ἄλλαι.

Εἰς τὸ Αὐστριακὸν Προξενεῖον.

Εἰς τοῦ Αὐστριακοῦ προξένου τὸ οἴκημα συνέβησαν τὰ ἑξῆς.

Στρατιῶται μεταβάντες τὴν 11ην π. μ. τῆς Παρασκευῆς δι' ἐπανειλημμένων ἐπὶ τῆς θύρας κτυπημάτων ἐζήτησαν νὰ εἰσέλθουν.

Ὁ πρόξενος Γεώργ. Ζλάτκος φέρων τὴν ἐπίσημον στολήν του, ὑπέδειξεν ὅτι τὸ ζητούμενον ἀποτελεῖ παραβίασιν ἀσύλου, ἀλλ' οἱ στρατιῶται μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν ἀπήντησαν ὅτι δὲν ἀναγνωρίζουν οὐδένα.

Καὶ συνέστησαν εἰς τὸν πρόξενον νὰ ἐξέλθῃ, διότι ἀπεφασίσθη ἡ πυρπόλησις τοῦ οἰκήματος.

Ὁ πρόξενος ἐξαναγκασθεὶς ν' ἀνοίξῃ ὑπέστη ἔφοδον ἐκ μέρους τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι ἤρχισαν καταγινόμενοι ἅμα τῇ εἰσόδῳ των εἰς τὴν διαρπαγὴν παντὸς τοῦ προστυχόντος.

Εἶτα παρέλαβον τὸν πρόξενον, τὴν οἰκογένειάν του καὶ ἑτέρας οἰκογενείας καταφυγούσας ἐκεῖ καὶ διηυθύνθησαν εἰς τὰ ὑψώματα τοῦ Δαουτλῆ, ὅπου τοὺς ἐκράτησαν ἐπὶ 8 ὥρας, μεθ' ὃ τοὺς ἀπέλυσαν λαβόντες 400 λίρας παρὰ τοῦ ὁμογενοῦς Τάκη Ἀλεξανδρίδου.

Ὁ αὐστριακὸς πρόξενος διασωθεὶς διηγήθη τὰ ἀνωτέρω προσθέσας, ὅτι συνήντησε καθ' ὁδὸν τὸν γενικὸν Γραμματέα τῆς διοικήσεως Σερρῶν Γιαγκώφ, λαβόντα μέρος εἰς τὰς διαρπαγάς, καὶ ἐπεχείρησε νὰ διαμαρτυρηθῇ.

Ὁ Γιακὼφ ὅμως ἠρκέσθη νὰ μουρμουρίσῃ λέξεις τινὰς μὴ ἀκουσθείσας, καὶ οὐδεμίαν ἔδωκε προσοχήν.

Ὁ κ. Ζλάτκος εἰς τὴν ἔκθεσίν του πρὸς τὸ Γενικὸν Προξενεῖον τῆς Θεσσαλονίκης ἀναφέρει τὰ ἀνωτέρω, ζωγραφήσας τὴν κατάστασιν διὰ τῶν μελανωτέρων χρωμάτων.

Καὶ εἰς τὸ Ἰταλικόν.

Εἰς τὸ Ἰταλικὸν Προξενεῖον ἔνθα κατέφυγον ἐπίσης πλεῖσται οἰκογένειαι, μεταβαίνοντες Βούλγαροι ἱππεῖς ἐζήτησαν νὰ κατασφάξωσιν αὐτούς.

Ὁ πρόξενος κ. Μενάστσε, εὑρεθεὶς πρὸ τοῦ ἀπροχωρήτου ἠναγκάσθη νὰ δώσῃ διὰ τοὺς καταφυγόντας εἰς τὸ προξενεῖον χρήματα καὶ νὰ ρίψῃ ταῦτα ἀπὸ τοῦ παραθύρου.

Ὁ ἴδιος εἶδε στρατιώτην κρατοῦντα δύο βόμβας καὶ ἑτοιμαζόμενον νὰ τὰς ρίψῃ κατὰ τοῦ ἰταλικοῦ προξενείου, τὸν συνεκράτησεν ὅμως ἄλλος στρατιώτης καὶ οὕτως ἀπεσοβήθη ἡ καταστροφὴ ἄνω τῶν 600 ἀτόμων.

Ὁ ἐμπρησμὸς καὶ ἡ λεηλασία — κατεκάησαν δὲ τὰ δύο τρίτα τῆς πόλεως — διήρκεσε μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς Παρασκευῆς, ὁπότε εὐτυχῶς ἔφθασε τὸ σῶμα τῶν προσκόπων ὑπὸ τὸν Μαζαράκην, ἐπιτεθὲν κατὰ τῶν Βουλγάρων, οἵτινες καὶ δὲν ἤργησαν νὰ τραποῦν εἰς φυγήν.

Ἐκ τῶν προσκόπων ἐφονεύθησαν 7 καὶ ἐτραυματίσθησαν 10. Δυστυχῶς τὸ ἔργον τῶν ἀπαισίων κακούργων εἶχεν ἤδη συντελεσθῆ, ἀπετράπη δὲ μόνον ὁ κίνδυνος τῆς καταδιώξεως τῶν γυναικοπαίδων.

Λέγεται ὅτι εἰς τὴν Δράμαν ἐσφάγησαν οἱ πρόκριτοι Ἕλληνες. Ὁμοίως ἐγνώσθησαν διαρπαγαὶ τῶν χωρίων Βαρακλῆ καὶ Τζουμαγιᾶς.

Καὶ ἄλλοι ἐμπρησμοί.

Ἐγνώσθη ἀσφαλῶς ὅτι οἱ Βούλγαροι ἐπυρπόλησαν τὸ Ξύλιστρον, τὸ Σερπάν, τὴν Δημητρίτσαν καὶ ἐλεηλάτησαν πάντα τὰ χωρία τῆς περιφερείας Νιγρίτης περὶ τὸν ποταμόν.

Εἰς τὰ σχισματικὰ χωρία Σανάφτσα, Μάκεσι, οἱ Βούλγαροι

πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των συμπαρέλαβον καὶ τοὺς σχισματικοὺς κατοίκους, ἔθηκαν δὲ ἀκολούθως πῦρ.

Εἰς τὰ αὐτὰ χωρία προέτρεπον τοὺς Μουσουλμάνους νὰ τοὺς ἀκολουθήσουν εἰς Σόφιαν, τινὲς δὲ τοὺς ἠκολούθησαν πράγματι.

Οἱ Μουσουλμάνοι τῶν Σερρῶν πανηγυρίζουν τὴν ἀναχώρησιν τῶν βουλγάρων καὶ εἶνε ἐνθουσιασμένοι διότι οἱ Ἕλληνες τοὺς ἀπέδωσαν τὸ Γενὶ Τζαμὶ τὸ ὁποῖον οἱ Βούλγαροι εἶχον μετατρέψει εἰς ναόν.

Οἱ Ἕλληνες πρόσκοποι ἐγένοντο ἀντικείμενον λατρείας ἐκ μέρους τῶν Μουσουλμάνων τῶν Σερρῶν.

Οἱ Βούλγαροι κατέστρεψαν ἐπίσης τὸ ὑδραγωγεῖον.

Οἱ κάτοικοι, καίτοι ἄστεγοι, ἐκφράζουν τὴν χαράν των ἐπὶ τῇ ἀπελευθερώσει των, μὴ ὑπολογίζοντες τὰς ζημίας καὶ ἀπωλείας.

Τρέφουν πεποίθησιν ἐπὶ τὴν μέριμναν τῆς κυβερνήσεως, τῆς ἀρωγῆς τῆς ὁποίας ἔχουν τῇ ἀληθείᾳ ἀνάγκην.

Ἄστεγοι, ἄσιτοι, ρακένδυτοι.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀστέγων καὶ ἀσίτων ὑπολογίζεται εἰς 15 χιλιάδας.

Ἡ διαγωγὴ τῶν προξένων τῆς Αὐστρίας καὶ Ἰταλίας εἶνε ἀξία ἰδιαιτέρας ἐξάρσεως.

Οἱ Βούλγαροι ἔκαμνον χρῆσιν ἐκρηκτικῶν ὀβίδων.

Ὁ Ἰταλὸς πρόξενος εἰς τὴν ἔκθεσίν του πρὸς τὸ Γεν. Προξενεῖον τῆς Θεσσαλονίκης ζωγραφίζει προσηκόντως τὴν κατάστασιν.

Καὶ ὁ πρόεδρος τῆς Ἰσραηλιτικῆς κοινότητος Σερρῶν τηλεγραφεῖ εἰς τὸν Ἀρχιρραβῖνον Θεσσαλονίκης παριστῶν μὲ μελανὰ χρώματα τὴν καταστροφὴν τῶν Σερρῶν.

Ὁ Ἀρχιρραβῖνος ἀπεφάσισε νὰ συγκαλέσῃ Κοινωτικὸν Συμβούλιον ἵνα συντάξῃ διαμαρτυρίαν πρὸς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς συναγωγάς, τονίζων τοὺς φόβους τοῦ Συμβουλίου διὰ τὴν τύχην τῶν εἰς τὰ βουλγαροκρατούμενα ἀκόμη μέρη Ἰσραηλιτικῶν κοινοτήτων.

Λεπτομερὴς περιγραφὴ τῆς καταστροφῆς εἶνε ἀδύνατος.

Ὁ κ. Μαζαράκης, ἐπανελθὼν ἐκ τῆς καταδιώξεως τῶν Βουλγάρων, ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του ὡς φρουράρχου.

Ἡ τάξις ἀποκατεστάθη, οἱ κάτοικοι ἐπανέρχονται ἐκ τῶν χωρίων, ὅπου εἶχον καταφύγει ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ βομβαρισμοῦ, ὑπολογίζονται δὲ εἰς ἄνω τῶν 4,009.

Συνελήφθησαν ὁ Βούλγαρος ἀξιωματικὸς Καραγκιοζῶφ καὶ δύο κομιτατζῆδες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Αἱ ἐκθέσεις τῶν Προξένων Αὐστρίας καὶ Ἰταλίας. Νεώτεραι λεπτομέρειαι

Τὴν 4ην Ἰουλίου τὸ Γραφεῖον τοῦ Τύπου τῶν Ἀθηνῶν ἔδωκε πρὸς δημοσίευσιν τὰ κάτωθι ἐπίσημα ἀνακοινωθέντα παρέχοντα νεωτέρας πληροφορίας τῆς ἀφαντάστου καταστροφῆς. Τὰ ἀνακοινωθέντα περιεῖχον καὶ ἐκθέσεις τῶν Προξένων Ἰταλίας καὶ Αὐστρίας περὶ τῶν σφαγῶν.

Τὸ Γραφεῖον τῶν Στρατιωτικῶν Πληροφοριῶν ἀπέστειλεν ἐκ τοῦ Στρατηγείου πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα :

«Τὸ ἀπόγευμα διῆλθον ἐντεῦθεν, προερχόμενοι ἐκ Σερρῶν, οἱ Γενικοὶ Πρόξενοι τῆς Ἰταλίας καὶ Αὐστροουγγαρίας ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ ἐγένοντο δεκτοὶ εἰς ὀλιγόλεπτον συνομιλίαν μετὰ τοῦ Βασιλέως.

Μετὰ βραχεῖαν δὲ διαμονὴν ἐν τῷ σταθμῷ ἀνεχώρησαν σιδηροδρομικῶς εἰς Θεσσαλονίκην.

Οἱ δύο Πρόξενοι εἶχον μεταβῆ εἰς Σέρρας, ἵνα ἐξ αὐτοψίας βεβαιωθῶσι περὶ τῶν πυρπολήσεων καὶ τῶν σφαγῶν δι' ὧν οἱ Βούλγαροι φεύγοντες ἠρήμωσαν τὴν χώραν.

Ἐξ ἀφηγήσεως συνταξειδεύοντος μετ᾽ αὐ ῶν ξένου δημοσιογράφου ἔμαθον, ὅτι οἱ κύριοι Πρόξενοι ἀπεκόμισαν ἐξ ὅσων εἶδον καὶ ἤκουσαν φρικιαστικὰς ἐντυπώσεις. Ἐβεβαίουν ὅτι εὗρον τὴν καταστροφὴν τραγικωτέραν παρ᾽ ὅσον παρέστησαν αὐτὴν αἱ πρῶται εἰδήσεις.

Θὰ ὑποβάλωσιν ἔκθεσιν πρὸς τὰς Κυβερνήσεις των. Ἐκ τῆς πυρπολήσεως μόνον αἱ ζημίαι τῶν Αὐστριακῶν ὑπηκόων ὑπελογίσθησαν παρὰ τοῦ Αὐστριακοῦ Προξένου εἰς ἑπτὰ ἑκατομμύρια φράγκα».

Ἡ καταστροφὴ εἰς τὸ Λιβάνοβα.

Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν

Ἀθήνας

Ἡμέτερα στρατεύματα προελαύνοντα ἀνεῦρον τοὺς 4 μόνον κατοίκους τοῦ ἐρήμου χωρίου Λιβάνοβα κατακρεουργημένους ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

(Γραφεῖον Στρατιωτικῶν Πληροφοριῶν)

Οἱ σφαγέντες εἰς τὰς φυλακὰς Σερρῶν.

Χθὲς τὴν ἑσπέραν ἀνεκοινώθη τὸ κάτωθι τηλεγράφημα·

Ἐκ Θεσσαλονίκης

Γραφεῖον Τύπου Ἀθήνας

Ἐξηκριβώθη μέχρι τῆς ὥρας ὅτι ἐντὸς τῶν φυλακῶν ἐσφάγησαν πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τῶν Βουλγάρων οἱ ἑξῆς Σερραῖοι :

Ν. Χαμολαδᾶς, Σ. Διγατζῆς, Μ. Βακιρτζῆς, Α. Μάγειρος, Ρ. Νικολάου, Α. Σιδηρᾶς, Α. Μαρινίδης, Α. Μουχτάρης, Σ. Χατζῆς καὶ ἐκ τῆς κάτω Τζουμαγιᾶς· Ἀρ. Πασίτσης, Ι. Κάνδρος διδάσκαλος. (Γραφεῖον Τύπου)

Ἔκθεσις τοῦ Γενικοῦ Προξένου τῆς Αὐστρίας.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 3 Ἰουλίου (Α. Π.). — Ὁ κ. Κράλ. Γεν. Πρόξενος τῆς Αὐστρίας, μεταβὰς εἰς Σέρρας ἐν συνοδείᾳ καὶ τοῦ

Ἰταλοῦ Γεν. Προξένου, ἐσχημάτισε γνώμην ἐξ ἐπιτοπίου ἐρεύνης περὶ τῶν βουλγαρικῶν φρικαλεοτήτων, αἵτινες ἔλαβον χώραν. Δὲν παρέλειψε δὲ νὰ πληροφορήση τὴν Κυβέρνησίν του, ὅτι τὰ τρία τέταρτα τῆς ὅλης μέχρι τῆς προχθὲς ἀνθούσης πόλεως μετεβλήθησαν εἰς σωρὸν καπνιζόντων ἐρειπίων.

Οἱ Βούλγαροι εἶχον ἐκκενώσει τὰς Σέρρας ἀπὸ τῆς 22ας Ἰουνίου.

Τὴν 28ην ὅμως βουλγαρικὰ στρατεύματα καὶ κομιτατζῆδες, ὁδηγούμενοι ὑπὸ ἀξιωματικῶν καὶ πολιτικῶν ὑπαλλήλων, ἐνεφανίσθησαν ἐκ νέου εἰς τὴν ἀνυπεράσπιστον πόλιν, τὴν ὁποίαν καὶ ἐβομβάρδισαν διὰ 4 πυροβόλων.

Τὸ ὡραιότερον τμῆμα τῆς πόλεως ἐλεηλατήθη καὶ ἐπυρπολήθη ὑπὸ τῶν βουλγάρων, οἵτινες δὲν ἐφείσθησαν οὔτε τῶν κατοίκων.

Πλεῖσται οἰκίαι ἀνήκουσαι εἰς Αὐστριακοὺς ὑπηκόους, χρησιμεύουσαι δὲ καὶ ὡς Προξενεῖα ὑπέστησαν τὴν αὐτὴν τύχην. Τὸ πᾶν κατεστράφη τελείως.

Αἱ ζημίαι ὑπολογίζονται ἤδη εἰς δύο ἑκατομμύρια τουρκικῶν λιρῶν (56 ἑκατομμυρίων φρ.).

Πεντήκοντα ἄτομα, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ πρόκριτοι τῆς πόλεως, ὡς ἐπίσης εἷς Οὖγγρος ὑπήκοος, ὁ Ἀλβέρτος Λίρο, ἐσφάγησαν. Πλεῖσται οἰκίαι ἐπυρπολήθησαν.

Ἐκ τῶν 9 ἀποθηκῶν τῆς Αὐστριακῆς Ἑταιρίας Καπνῶν «Ἕρτζογ» πέντε μεγάλαι κατεστράφησαν καὶ καίουν ἀκόμη.

Αἱ ζημίαι τῆς Ἑταιρίας ἀνέρχονται εἰς 2 1)2 ἑκατομμύρια φράγκα.

Ἡ αὐστριακὴ σημαία κατεβιβάσθη ἐκ τοῦ Προξενείου καὶ μετεφέρθη ὑπὸ τοῦ Προξένου ἐπὶ τῶν ὀρέων εἰς ἀπόστασιν 4 ὡρῶν ἀπὸ τῆς πόλεως, μαζὺ δὲ καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς σημαίας καὶ 151 ἄτομα, ἅτινα εἶχον καταφύγει εἰς τὸ Προξενεῖον, χωρὶς ὅμως διὰ τοῦτο καὶ νὰ γείνουν σεβαστὰ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων παρὰ μόνον κατόπιν λύτρων.

Ὁ κ. Πρόξενος τελειώνει τὴν πρὸς τὴν κυβέρνησίν του ἔκθε-

σιν ἐξαιτούμενος τὴν ἀποστολὴν μεγάλης χρηματικῆς συνδρομῆς πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν παθόντων.

Ἔκκλησις τῶν Μουσουλμάνων.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 3 Ἰουλίου. — Ἐλάβομεν τὴν ἑπομένην ἔκκλησιν τῶν Ὀθωμανῶν κατοίκων διαφόρων πόλεων καὶ περιχώρων τῆς Μακεδονίας :

«Παρακαλοῦμεν ὅπως αἱ κατωτέρω λυπηραὶ σκηναὶ ὡς καὶ τὰ δεινά, ἃ ὑπέστημεν καὶ ἡ βάρβαρος διαγωγὴ τῶν Βουλγάρων δημοσιευθῶσιν εἰς τὰς ἐφημερίδας τῆς ὑφηλίου. Ἀφίνομεν τὰς ἐφημερίδας ταύτας ἐλευθέρας νὰ γράψουν ὅ,τι ἐπηκολούθησε καὶ ὅπως ὁ πολὺς κόσμος γνωρίσῃ ταῦτα».

Περιγράφομεν κατωτέρω τὰς φρικαλεότητας τῶν Βουλγάρων εἰς τὸν νομὸν Δοϊράνης κατὰ τὴν εἰσβολήν των. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μετέβαλον τὰ καλλίτερα τζαμία εἰς ἐκκλησίας καὶ κατεδάφισαν τοὺς μιναρέδες.

Δεύτερον ἀπήγαγον νύκτωρ ἐκ τῆς κλίνης των 40 κατοίκους ἐκ Δοϊράνης καὶ παρὰ τὴν ἀθωότητά των τοὺς ἔσφαξαν ὡς ἀρνία, ἐλήστευσαν τὰς οἰκίας των, ἐβεβήλωσαν 3 τεμένη καὶ τρία τουρκικὰ μοναστήρια.

Μεταξὺ τῶν Μουσουλμάνων, οἵτινες κατέφυγον εἰς Δοϊράνην, ἐκ Ραδοβίζης, Ὀσμανιὲ καὶ Στρωμνίτσης, οἱ Βούλγαροι ἔσφαξαν 30,000 μετὰ τῶν τέκνων.

Ἠνάγκασαν νὰ ἀλλάξουν θρήσκευμα διὰ τῆς βίας τοὺς Μουσουλμάνους τῶν χωρίων Γαυρίδι, Μπαμπᾶ καὶ Γκριὰν καὶ βαπτίσαντες αὐτοὺς δι' ἱερέων ἐλθόντων ἐκ Σόφιας.

Ἠτίμασαν πλείστας γυναῖκας καὶ παρθένους. Εἰς τὸ χωρίον Σούρλοβον ὅλαι αἱ γυναῖκες καὶ αἱ νεάνιδες αἱ ἐργαζόμεναι εἰς τοὺς ἀγροὺς φυτεύουσαι ἀραβόσιτα καὶ καπνά, ἠτιμάσθησαν ἐν πλήρει ἡμέρᾳ πρὸ τῶν συζύγων των, γονέων καὶ ἀδελφῶν των, ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατηυλισμένων εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου.

Ἡ κατάστασις αὕτη ἐξακολουθεῖ εἰς Μωαμεθανίδας πόλεων καὶ

Οἱ σαλπιγκταὶ τοῦ Συντάγματος.

χωρίων. Πολλαὶ γυναῖκες ἐπὶ ὀκτὼ μῆνας ἔμειναν οἰκουροῦσαι νυχθημερόν.

Ἀλλ' οἱ Βούλγαροι διαρρηγνύοντες τὰς θύρας εἰσήρχοντο εἰς τὰς οἰκίας διὰ νὰ βιάσωσι πᾶν τὸ προστοιχόν.

Κατέσφαξαν τριάκοντα Μουσουλμάνους ἐκ Σουρλόβου, 90 ἐκ Μπογιοκλῆς, 80 ἐκ Γιουργατζαλῆ, 8 ἐκ Καρανιχτάν, 7 ἐκ Τουρλουμπέκ, 8 ἐξ Ὀρμανλῆ καὶ ἐξ ἄλλων ἀπήγαγον ὅλα τὰ κτήνη καὶ τὰ τρόφιμα, ἀφήσαντες τὰς χήρας καὶ τὰ ὀρφανὰ τῶν δολοφονηθέντων ἐν τῇ ἀθλιότητι.

Τὸ τζαμὶ τοῦ Σουρλόβου μετεβλήθη εἰς ἐκκλησίαν καὶ ὁ μιναρὲς εἰς κωδωνοστάσιον. Οἱ Βούλγαροι διέπραξαν ἐπίσης ἀναρίθμητα κακουργήματα καὶ μᾶς ἐτυράννουν ἐπὶ ὀκτὼ ὁλοκλήρους μῆνας.

Ἀφήσαμεν κραυγὰς ἀπελπισίας χωρὶς νὰ εἰσακουσθῶμεν. Συνετρίβημεν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἀγριότητος τῶν Βουλγάρων.

Δὲν μᾶς ἐπέτρεψαν νὰ ἀναχωρήσωμεν σιδηροδρομικῶς καὶ μᾶς ἐκράτουν ὑπὸ τὸν ζυγόν των τρομοκρατουμένους, ὅτε χάρις εἰς τὸν Ὕψιστον ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἦλθε καὶ μᾶς ἀπέδωκε τὴν ζωήν, μᾶς ἤνοιξε τὰς σχολάς μας καὶ μᾶς παρέδωκε τὰ σωθέντα τεμένη, ἀφαιροῦσα τοὺς κώδωνας οὓς εἶχον τοποθετήσει.

Διένειμεν ἄλευρα εἰς πλῆθος χηρῶν καὶ ὀρφανῶν, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀπηλπισμένα, καὶ ἅπας ὁ μουσουλμανικὸς πληθυσμός, ὁ μέχρι τοῦδε κεκρυμμένος, ἤνοιξε τὰς θύρας του καὶ χάρις εἰς τοὺς τιμίους Ἕλληνας στρατιώτας, αἱ οἰκογένειαί μας καὶ τὰ τέκνα μας δύνανται νὰ διέρχωνται ἀφόβως τὰς ὁδούς».

Ἡ κατάστασις εἰς τὰς Σέρρας. — Ἄλλαι λεπτομέρειαι τῆς καταστροφῆς.

Τὴν νύκτα ἀνεκοινώθη τὸ κάτωθι τηλεγράφημα:

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 3 Ἰουλίου.

Γραφεῖον Τύπου Ἀθήνας.

Ἡ κατάστασις τῶν παλιννοστούντων κατοίκων ἐκ τῆς πυρπο-

ληθείσης πόλεως τῶν Σερρῶν εἶνε οἰκτροτάτη. Ὁ κ. Φρούραρχος ἔλαβεν ἔκτακτα μέτρα πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως καὶ περίθαλψιν τῶν ἀστέγων κατοίκων.

Ἀνηγγέλθη ἐνταῦθα εἰς τὸν Μητροπολίτην ὅτι οἱ ἀπαχθέντες ἐκ Σερρῶν ὁμογενεῖς, γυμνασιάρχης Παπαπαύλου, ἰατρὸς Χρυσάφης, φαρμακοποιὸς Φωκᾶς, διευθυντὴς Τραπέζης Ἀνατολῆς Σταμούλης, ἐσφάγησαν.

Τὰ πτώματα εὑρίσκονται ἐπὶ λόφου πλησίον τῆς πρὸς Νευροκόπιον δημοσίας ὁδοῦ, παραπλεύρως δὲ τῶν τεσσάρων πτωμάτων εὑρίσκονται ἕτερα τρία, τῶν ὁποίων ἡ ταυτότης δὲν ἐπιστοποιήθη εἰσέτι.

Νέος δήμαρχος διωρίσθη ὁ Ἀδὴλ βέης. Ἐπίσης ὡρίσθη νέον Δημοτικὸν Συμβούλιον.

Κατηρτίσθησαν ἐπιτροπαὶ περιθάλψεως.

Παρατηρεῖται μεγάλη ἔλλειψις τροφίμων καὶ ἐνδυμάτων.

Αἱ ὁμογενεῖς Τράπεζαι Ἀθηνῶν καὶ Ἀνατολῆς διηρπάγησαν καὶ ἐπυρπολήθησαν.

Ἡ παραπλεύρως τῆς Τραπέζης Ἀθηνῶν κειμένη Ὀθωμανικὴ Τράπεζα εἶνε ἄθικτος.

*
* *

Αἱ ἀγγελθεῖσαι νίκαι τῶν ἑλληνοσερβικῶν στρατευμάτων μὲ μεγίστας ἀπωλείας τοῦ ἐχθροῦ ἐπροξένησαν ἀγαλλίασιν.

Συγκινητικὸν ἦτο τὸ θέαμα γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν σταυροκοπουμένων καὶ εὐχομένων τὴν ἐξόντωσιν τοῦ ἀπαισίου ἐχθροῦ.

Λησμονοῦντες τὰς στερήσεις των, δοξάζουσι τὸν Ὕψιστον ἐπὶ τῇ ἀπελευθερώσει των καὶ τῇ τιμωρίᾳ τοῦ ἐχθροῦ ὑπὸ τῆς Θείας Προνοίας.

Εἰς τὸ Δεμὶρ Ἰσσὰρ οἱ Βούλγαροι κατέσφαξαν πάντας τοὺς κατοίκους, ἀφήσαντες ἕνδεκα μόνον οἰκογενείας ὁμογενῶν.

Ἡ γενικὴ εὐχὴ πάντων εἶνε : «Νὰ ἀξιωθῇ ὁ Βασιλεὺς νὰ πατήσῃ εἰς Σόφιαν !»

Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν Μουσουλμάνων διὰ τὰς νίκας μας.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν Μουσουλμάνων εἶνε ἀδύνατον νὰ περιγραφῇ

Ὁ φρούραρχος Σερρῶν, ἀεικίνητος, κατέκτησε τὴν μορφὴν πάντων, οἱ δὲ Τοῦρκοι προσαγορεύουσιν αὐτὸν «πασᾶ ἐφέντη». Ὁ Γερμανὸς ὑπήκοος Μαρυβλῆς ἀπέστειλεν ἐκ Σερρῶν μακροσκελὲς τηλεγράφημα πρὸς τὸ γερμανικὸν Προξενεῖον, ἐκθέτων τὰς ἀγριότητας τῶν Βουλγάρων στρατιωτῶν.

Ὁ Μητροπολίτης Σερρῶν ἐξελθὼν μὲ μόνον τὸ ράσον του ἵνα μεταβῇ πρὸς τὴν γέφυραν τοῦ Στρυμῶνος καὶ προσκαλέσῃ τὸν στρατὸν τοῦ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς Σέρρας καὶ καταλάβῃ τὴν πόλιν, ἀφηγήθη, ὅτι διῆλθον δύο ὀβίδες, ἡ μία ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς του καὶ ἡ ἑτέ ρα περὶ τὰ δεκαπέντε μέτρα μακράν.

Ἀξιόπιστα πρόσωπα πασῶν τῶν ἐθνικοτήτων βεβεβαιοῦν, ὅτι ἡ πυρπόλησις τῆς πόλεως εἶχε προσχεδιασθῇ.

Χιλιάδες μαρτύρων βεβαιοῦν, ὅτι εἶδον πολιτικοὺς ὑπαλλήλους Βουλγάρους ρίπτοντας βόμβας καὶ θέτοντας ἰδιοχείρως πετρέλαιον καὶ πῦρ.

Ἡ φυγὴ τῶν βουλγαρικῶν Ἀρχῶν γενομένη τὴν 22αν Ἰουνίου μετὰ τοῦ ἐπιτελείου τοῦ στρατηγοῦ Ἰβάνωφ ἦτο σκόπιμος ἵνα ἀναθαρρήσῃ ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως καὶ αὐτοὶ ἐπανερχόμενοι εὕρουν ἀνετοίμους τοὺς κατοίκους καὶ λεηλατήσωσι, καύσωσι καὶ πυρπολήσωσιν ἀμέσως.

Ὁ νομάρχης Σαμαρτζῆεφ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του μετέβη εἰς τὸ αὐστριακὸν Προξενεῖον καὶ παρεκάλεσε ν' ἀφήσῃ πρὸς φύλαξιν τὰ πράγματά νου.

Ὁ αὐστριακὸς Πρόξενος ἐδέχθη καὶ μετεφέρθησαν μὲν εἰς τὸ Προξενεῖον, ἐκάησαν ὅμως ἔπειτα ὑπ' αὐτῶν τῶν Βουλγάρων μετὰ τῶν λοιπῶν, ἀποτεφρωθέντος ὁλοσχερῶς τοῦ Προξενείου.

(Γραφεῖον Τύπου)

Ἕτερον τηλεγράφημα ἐκ Θεσσαλονίκης πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Ἑλληνικῆς βουλῆς ληφθὲν τὴν 4ην Ἰουλίου παρεῖχε τὰς ἀκολούθως λεπτομερείας τῆς μεγάλης τραγωδίας τῶν Σερρῶν :

Πρόεδρον Βουλῆς

Ἀθήνας.

Ἀπεσταλμένος τοῦ Γραφείου τοῦ Τύπου τηλεγραφεῖ, ὅτι δυστυχῶς αἱ ἀπειλαὶ τῶν Βουλγάρων ἀξιωματικῶν, δηλωσάντων ἐπανειλημμένως εἰς τοὺς κατοίκους ὅτι θὰ πυρπολήσωσι τὰς Σέρρας, ἂν ἀναγκασθῶσι νὰ ὑποχωρήσωσιν ἐξ αὐτῶν, ἐπραγματοποιήθησαν.

Παρελθοῦσαν Τρίτην ἰσχυρὸν ἀπόσπασμα βουλγαρικὸν ἐπεχείρησε νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν πόλιν ἐκ νέου, ἀλλὰ τὸ καταρτισθὲν σῶμα πολιτοφυλάκων ἐξ ἐντοπίων ἀντέστη ἐπιτυχῶς ἐπὶ τριήμερον.

Δυστυχῶς τὴν ἑσπέραν τῆς Πέμπτης βουλγαρικὸς στρατὸς μετὰ τεσσάρων πυροβόλων κατέλαβε τὸν παρακείμενον τῆς πόλεως λόφον, τὴν πρωίαν δὲ τῆς Παρασκευῆς ἤρχισε τὸν κανονιοβολισμόν.

Ἐνῷ ἡ πόλις ἐκανονιοβολεῖτο, Βούλγαροι στρατιῶται μετὰ κομιτατζήδων καὶ Βουλγάρων ἀξιωματικῶν ἐπὶ κεφαλῆς καὶ ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τοῦ γραμματέως τῆς Νομαρχίας καὶ συμβούλου διοικητικοῦ Βούλκωφ, ὡς καὶ τοῦ περιφήμου Γιάγκωφ, περιήρχοντο διάφορα σημεῖα τῆς πόλεως, τοποθετοῦντες πετρέλαιον καὶ ἄλλας εὐφλέκτους ὕλας εἰς τὰς οἰκίας.

Οὕτως ἐπυρπόλησαν τὴν πόλιν συνοδεύοντες τὸ ἀπαίσιον ἔργον των μὲ ἄγρια «οὐρρὰ» καὶ ὕβρεις κατὰ παντὸς Ἑλληνικοῦ.

Συγχρόνως διάφορα ἄλλα τμήματα τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ μετὰ κομιτατζήδων ἐπεδίδοντο εἰς λεηλασίας καταστημάτων καὶ οἰκιῶν, ἃς διήρπαζον πρῶτον καὶ ἐπυρπόλουν ἔπειτα.

Κομιτατζῆδες μὲ ἀπαισίας μορφὰς ἐφόρτωναν τὰ ἁρπαζόμενα καὶ ἐλάμβανον ἔπειτα τὴν εἰς Νευροκόπιον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βουλγαρίαν ἄγουσαν.

Δὲν ὑπάρχει οἰκία μὴ διαρπαγεῖσα καὶ πυρποληθεῖσα κατόπιν.

Εἰς τὴν πόλιν ὅλαι αἱ συνοικίαι ἐκάησαν ἐκτὸς τῶν συνοικιῶν «Ἀραμπατζῆ μαχαλᾶ», τοῦ προαστείου «Καμενίκια» καὶ τῶν Τουρκικῶν συνοικιῶν.

Ἀπὸ Ἐγρῆ-Κάνας μέχρι Καμενίκια καὶ τῆς συνοικίας τοῦ Τηλεγραφείου ἅπασα ἡ λοιπὴ πόλις ἐκάη.

Τὸ θέαμα τῶν καπνιζόντων ἐρειπίων τῆς μέχρι πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἀνθηροτάτης πόλεως τῶν Σερρῶν εἶνε σπαρακτικόν.

Καὶ τοὺς Προξένους.

Αἱ πρῶται φλόγες ἀνεφάνησαν εἰς τὰ καταστήματα τῆς Ἀμερικανικῆς Ἑταιρείας τῶν Καπνῶν, ἥτις εἶχεν ὑψώσει τὴν Ἀμερικανικὴν σημαίαν.

Ἐν τούτοις κατὰ ταύτης κυρίως ἔβαλλε τὸ Βουλγαρικὸν πυροβολικόν.

Αἱ ζημίαι τῆς ἑταιρείας ταύτης ἀνέρχονται εἰς ἓν περίπου ἑκατομμυρίων δολλαρίων.

Παραδόξως οἱ Βούλγαροι ἐφείσθησαν τοῦ Διοικητηρίου, τοῦ τηλεγραφείου καὶ τῶν στρατώνων.

Διαρκούσης τῆς πυρκαϊᾶς ὁ στρατὸς μετὰ τῶν κομιτατζήδων ἐπολιόρκησε τὴν οἰκίαν τοῦ Αὐστριακοῦ προξένου κ. Ζλάτκου, ἔνθα εἶχον καταφύγει συγγενικαί του οἰκογένειαι.

Εἰς μάτην ὁ πρόξενος, περιβληθεὶς καὶ τὴν ἐπίσημον στολήν του, ἐπεχείρησε ν' ἀποσοβήσῃ τὴν λεηλασίαν.

Οἱ βούλγαροι, δηλώσαντες ἀπροκαλύπτως ὅτι δὲν ἀναγνωρίζουσι κανένα πρόξενον, ἐπεδόθησαν εἰς τὴν διαρπαγὴν παντὸς ὅ,τι ἔφερεν ἕκαστος τῶν ἐν τῷ προξενείῳ ζητησάντων ἄσυλον.

Κατόπιν ἐτράπησαν πρὸς χωρίον Λουτζῆ ἀπάγοντες αὐτούς. Καθ' ὁδὸν ἀπεγύμνωσαν πάντας, ἐδέχθησαν δὲ νὰ ἀφήσωσι ἐλεύθερον μετὰ καταβολὴν 30 λιρῶν τὸν ὁμογενῆ Ἀλεξανδρίδην καὶ τὸν Αὐστριακὸν πρόξενος Ζλάτκον, καταβαλόντα 40 λίρας ὡς λύτρα.

Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστη ἡ οἰκία τοῦ Ἰταλοῦ προξένου, ὅστις μόλις ἐσώθη διὰ καταβολῆς σημαντοῦ χρηματικοῦ ποσοῦ.

Αἱ καταφυγοῦσαι εἰς τὸ Ἰταλικὸν Προξενεῖον οἰκογένειαι ἀπεγυμνώθησαν ἅπασαι. Τὸ Αὐστριακὸν Προξενεῖον ἐκάη. Τὰ κοσμήματα τῆς συζύγου τοῦ Αὐστριακοῦ Προξένου διηρπάγησαν.

Ἐκάησαν, διαρπαγεῖσαι προηγουμένως, αἱ Τράπεζαι Ἀνατολῆς καὶ Ἀθηνῶν, τὸ Μητροπολιτικὸν μέγαρον, ἡ Ἰσραηλιτικὴ συναγωγὴ καὶ ἅπαντα τὰ καπνεμπορικὰ καταστήματα τῶν μεγάλων Ἀμερικανικῶν, Αὐστριακῶν οἴκων. Ἐπίσης τὸ μεγαλοπρεπὲς ἑλληνικὸν Νοσοκομεῖον.

Ἅμα τῇ εἰσόδῳ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἤρξατο ἡ ἐπάνοδος τῶν ἀστέγων καὶ ἀσίτων κατοίκων, οἵτινες εἶχον καταφύγει διὰ νὰ σωθῶσιν εἰς τὰ παρὰ τὸν Στρυμῶνα χωρία.

Τέως πλουσιώτατοι ὁμογενεῖς λιμώττουσι, στερούμενοι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἄρτου. Ἀτυχεῖς μητέρες τρέμουσιν ἐκ τοῦ ψύχους, προσπαθοῦσαι νὰ διαφυλάξωσι διὰ τῶν μοναδικῶν ἰδίων ἐνδυμάτων των τὰ τρέμοντα καὶ κλαίοντα ἐκ τῆς πείνης τέκνα των.

Ἡ κατάστασις εἶνε ἀπελπιστική. Πάντα τὰ φαρμακεῖα ἐπυρπολήθησαν. Οὐδὲ ἴχνος φαρμάκου ὑπάρχει εἰς τὴν πόλιν.

Ἡ ἐπίσημος κατάληψις τῶν Σερρῶν.

Τὴν 4ην Ἰουλίου ἐλήφθη εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἐν Ἀθήναις τὸ κάτωθι τηλεγράφημα ἐκ Θεσσαλονίκης σχετικὸν μὲ τὴν ἐπίσημον κατάληψιν τῶν Σερρῶν ὑπὸ τοῦ Μεράρχου κυρίου Σωτήλη.

Τὸ τηλεγράφημα τοῦτο ἀνέφερε καὶ σχετικὴν προκήρυξιν τοῦ Μεράρχου πρὸς τὸν λαὸν τῶν Σερρῶν καὶ εἶχεν ὡς ἑξῆς.

Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν Ἀθήνας

«Ὁ Μέραρχος κ. Σωτήλης, εἰσελθὼν εἰς τὴν πόλιν Σερρῶν, κατέλαβεν αὐτὴν ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως. Εἰς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως καὶ παρὰ τὴν ἐξοχικὴν θέσιν «Ἅγιος Γεώργιος» ὑπεδέχθησαν

τὸν Μέραρχον συντετριμμένοι μέν, ἀλλ' ἐνθουσιῶντες μὲ τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην ἐπὶ κεφαλῆς οἱ κάτοικοι.

Ὁ Μητροπολίτης προσεφώνησεν, ἀπαντήσαντος τοῦ Μεράρχου. Ἀκολούθως εἰς τὸ ἐξοχικὸν παρεκκλήσιον ἐτελέσθη συγκινητικωτάτη δοξολογία, μετὰ τὸ πέρας τῆς ὁποίας ὁ Μέραρχος εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ διηυθύνθη εἰς τὸ πρώην Διοικητήριον, χρησιμεῦον ἤδη ὡς Φρουραρχεῖον.

Τὸν κ. Μέραρχον ἐπεσκέφθησαν οἱ πνευματικοὶ ἀρχηγοὶ καὶ οἱ πρόκριτοι Μουσουλμᾶνοι, ἐκφράσαντες τὴν χαρὰν καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν των διὰ τὴν ἀπολύτρωσίν των ἐκ τοῦ εἰδεχθοῦς ζυγοῦ τῶν Βουλγάρων καὶ δηλώσαντες πλήρη πίστιν, ἀφοσίωσιν καὶ ὑποταγὴν εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον. Ὁμοίως προσῆλθον ἐπιτροπαὶ Χριστιανῶν καὶ Ἰσραηλιτῶν».

Ἡ προκήρυξις τοῦ Μεράρχου.

Ὁ κ. Μέραρχος ἐξέδωκε τὴν ἑπομένην προκήρυξιν πρὸς τὸν λαὸν τῶν Σερρῶν, ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων :

«Ἀπελευθερῶ τὰς Σάρρας ἀπὸ τῶν βαρβάρων καὶ εἰδεχθῶν ἐπιδρομέων καὶ καταλαμβάνω τὴν πόλιν, προσκαλῶ δὲ ἅπαντας τοὺς κατοίκους, ἀνεξαρτήτως φυλῆς, γλώσσης καὶ θρησκεύματος, νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὰς εἰρηνικὰς αὐτῶν ἀσχολίας, βέβαιοι ὄντες ὅτι ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως μας καὶ προστασίαν τοῦ ἀνδρείου Αὐτοῦ στρατοῦ θέλουσιν ἀπολαμβάνει ἀπολύτου ἰσονομίας καὶ ἐξασφαλίσεως τῆς ζωῆς καὶ περιουσίας των.

Οἱ ἑλληνικοὶ ποινικοὶ νόμοι ἀναλαμβάνουν ἀπὸ σήμερον τὴν γενικὴν καὶ πλήρη ἰσχύν των. Ζήτω ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας. Ζήτω ὁ λαὸς τῶν Σερρῶν».

28 Ἰουνίου 1913 Ἕκτη Μεραρχία

Ὁ Μέραρχος ΣΩΤΗΛΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Ὁ Δαίμων τοῦ ὀλέθρου περνᾶ ἀπὸ παντοῦ(— Αἱ γνωσθεῖσαι σφαγαὶ τοῦ Δεμὶρ Ἰσάρ.— Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀπειλῶν ἀντίποινα.

Δὲν εἶχον προλάβει οἱ Ἕλληνες νὰ συνέλθωσιν ἐκ τῆς ὀδύνης τὴν ὁποίαν παρήγαγε πανταχοῦ ἡ ἀγγελθεῖσα θηριωδία τῶν Βουλγάρων ἐν Σέρραις, ὁπότε ἀλλεπάλληλα ἐπίσημα ἀνακοινωθέντα ἀνήγγελον φρικιαστικὰ ὄργια καὶ τρομακτικὰς ἐκδικήσεις τῶν Βουλγάρων ἐναντίον τῶν κατοίκων τοῦ Δεμὶρ Ἰσσὰρ καὶ τῆς Στρωμνίτσης. Τὰ τηλεγραφήματα ἐκεῖνα παρίστων τὴν Μακεδονίαν ὁλόκληρον στενάζουσαν καὶ οἰμώζουσαν ὑπὸ τὸ φάσγανον ἀγρίου ἐχθροῦ, τρομεροῦ ἐπιδρομέως, τὰς δὲ πόλεις λεηλατουμένας τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην.

Ἰδοὺ κατωτέρω αἱ ἐπίσημοι πληροφορίαι περὶ τῶν νεωτέρων καταστροφῶν αἵτινες ἦλθον εἰς φῶς ὀλίγον βραδέως.

Ἐκ Σερρῶν ὁ κ. Δελαγραμμάτικας ἀνήγγελε τὸ ἑξῆς περὶ τῶν σφαγῶν τοῦ Δεμὶρ Ἰσσάρ.

«Λαμβάνω τὴν τιμὴν ν' ἀναφέρω ὅτι μετὰ τὰς δοθείσας πληροφορίας περὶ σφαγῶν ἐν Δεμὶρ-Ἰσσάρ, ἐστάλη ἀξιωματικὸς τοῦ Ἐπιτελείου, ὅστις ἐξηκρίβωσε τὰ ἑξῆς:

Ὁ Βούλγαρος λοχαγὸς τῆς χωροφυλακῆς Μίκτα Μιλιγκώφ, τῇ ὑποδείξει τριῶν βουλγαριζόντων κατοίκων, συνέλαβε τὸν Μητροπολίτην Κωνσταντῖνον, τὸν ἱερέα Παπασταῦρον, τὸν προὔχοντα Θωμᾶν Παπαζαχαρίου καὶ πλέον τῶν 100 ἄλλων ὁμογενων, οὓς ἐνέκλεισεν εἰς τὸν περίβολον τῆς βουλγαρικῆς Σχολῆς.

Τούτους ἅπαντας τὴν 25ην πρὸς τὴν 26 τρέχοντος Βούλγαροι στρατιῶται καὶ χωροφύλακες ἐφόνευσαν καὶ δι' ἀγγαρείας Τούρκων χωρικῶν ἔθαψαν εἰς τὸν περίβολον τῆς Σχολῆς καὶ ἔξωθι τοῦ ἀνατολικοῦ μανδροτοίχου αὐτῆς.

Ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ ἐπιτελείου μου διέταξε τὴν ἐκταφὴν αὐτῶν

ἵνα βεβαιωθῇ. Καὶ ὄντως εἰς βάθος πλέον τῶν 2 μέτρων ἀνευρέθησαν συσσωρευμένα τὰ πτώματα τῶν σφαγέντων.

Ἐκτὸς τῶν σφαγῶν ἐβίασαν ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται πολλὰς παρθένους, μίαν δὲ ἐξ αὐτῶν, ὀνόματι Ἀγαθὴν Θωμᾶ, κόρην κηπουροῦ, ἀντιστᾶσαν ἐφόνευσαν.

Τὰ καταστήματα τῆς πόλεως κατεστράφησαν καὶ διηρπάγησαν ὡς καὶ ἅπαντα τὰ σκεύη τῶν οἰκιῶν τῶν ὁμογενῶν, ὧν τοὺς πλείστους ἔσωσαν οἱ Τοῦρκοι κάτοικοι ἐν ταῖς οἰκίαις των.

Ἐν γένει ἡ κωμόπολις παρουσιάζει οἰκτρὸν θέαμα καταστροφῆς καὶ ἡ πεῖνα ἀπειλεῖ νὰ συμπληρώσῃ ταύτην».

Μέραρχος

Ν. ΔΕΛΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΣ

*
* *

Νεώτερον τηλεγράφημα παρεῖχε τὰς ἑξῆς λεπτομερείας περὶ τῶν καταστροφῶν ἐν Στρωμνίτσῃ.

Ὁ ὄλεθρος εἰς τὴν Στρωμνίτσαν.

Βουλγαρικὸς στρατὸς ὑποχωρήσας, μετὰ τὴν μάχην τοῦ Καστορίνου διῆλθε διὰ τῆς πόλεως Στρωμνίτσης.

Στρατιῶται ἐλεηλάτησαν τὰ ἑλληνικὰ καὶ ὀθωμανικὰ καταστήματα τῆς ἀγορᾶς, διήρπασαν δὲ καὶ πλείστας ἑλληνικὰς οἰκίας, ἀποκομίσαντες χρήματα, τιμαλφῆ καὶ ἄλλα πολύτιμα εὐμετακόμιστα ἀντικείμενα.

Ὁ Ἕλλην ἱερεὺς Παπακωνσταντῖνος ἐφονεύθη ἀγρίως ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἐτραυματίσθη ἡ σύζυγός του, ἡ δὲ κόρη του διέφυγε τὴν ἀτίμωσιν πηδήσασα ἐκ τοῦ παραθύρου.

Διαρρήξαντες τὴν οἰκίαν τοῦ ὁμογενοῦς Ἀβδέλου ἐφόνευσαν Ἕλληνά τινα ἐκ Γευγελῆς φιλοξενούμενον ἐν τῇ οἰκίᾳ, ὅστις δὲν ἐπρόφθασε νὰ διαφύγῃ.

Ὁ ἰδιοκτήτης διεσώθη ἐκπεσὼν ἐκ τῆς στέγης.

Ἐγένοντο ἐπίσης πλεῖσται ἄλλαι κακοποιήσεις ἐναντίον ὁμογενῶν.

Τὴν τελευταίαν στιγμὴν φεύγοντες οἱ Βούλγαροι ἐφόνευσαν ἐντὸς τῆς πόλεως 16 Ὀθωμανούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καί τινα παιδία.

Ἡ ραγδαία προέλασις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἔσωσε τὴν πόλιν ἀπὸ μεγαλειτέρων καταστροφῶν. Ἡμέρας τινὰς πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των οἱ Βούλγαροι προβλέποντες κατάληψιν τῆς Στρωμνίτσης ὑπὸ ἑλληνικοῦ στρατοῦ συνέλαβον ἵνα ἀπαγάγωσιν ὡς ὁμήρους τοὺς ὁμογενεῖς Κ. Σταμπουλῆν, Γ. Καραμανώλην, Ι. Βελλῖνον, Β. Τζίνετζην, Τράϊκον, Ν. Στάνην, Ν. Δημητρίου, Ι. Δοϊμένην, Κ. Μπομποβίκην, Σωτ. Σταύρου, Ν. Κούλουσχον, Κ. Λαπαπέσκαν, Ν. Χρυσίκην, Σ. Παπαγιδάρην, Κ. Μπογδαντάρην, Π. Διαμπουλῆν, Π. Παπανικολάου, Β. Νίου, Γ. Μάγειρον καὶ Ν. Πάρτην.

Ἀλλ' ὁ Ἕλλην Μητροπολίτης Ἀρσένιος, ματαίως ζητήσας τὴν ἀπόλυσιν αὐτῶν, ἐδήλωσεν, ὅτι ἀπεκδύεται τῆς εὐθύνης διὰ τὰς ἀντεκδικήσεις, εἰς τὰς ὁποίας δύνανται νὰ παρασυρθοῦν οἱ Ἕλληνες κατὰ τῶν Βουλγάρων τῆς πόλεως καὶ τῶν χωρίων, ἅμα τῇ προελάσει τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἐὰν οἱ συλληφθέντες πρόκριτοι ἀπήγοντο ἢ ἐκακοποιοῦντο.

Ἡ ἀπειλὴ ἔσωσε τοὺς συλληφθέντας, οἵτινες ἀφέθησαν ἐλεύθεροι, πλὴν τῶν Γ. Καραμανώλη καὶ Ι. Βελλίνου, σφαγέντων ἐν τῷ μεταξύ.

Τὴν ἑπομένην ὅμως οἱ Βούλγαροι ἠθέλησαν νὰ ἐγκλείσωσι τὸν Μητροπολίτην εἰς τὸ χολεροκομεῖον, ὡς δῆθεν χολεριῶντα. Ἵνα δὲ μὴ χαρακτηρισθῇ ὕποπτος ἡ φρικαλέα αὕτη κακουργία, ἐξεβίαζον τὸν ἰατρόν, ἀνεψιὸν τοῦ Μητροπολίτου, νὰ συντάξῃ γνωμάτευσιν πιστοποιοῦσαν τὴν νόσον.

Εὐτυχῶς ὁ Μητροπολίτης ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ νύκτωρ εἰς γειτονικὸν χωρίον, ὅπου παρέμεινε μέχρι τῆς ἐκ τῆς πόλεως φυγῆς τῶν βουλγαρικῶν θηρίων.

Ἡ πόλις κατελήφθη παρ' ἡμετέρου ἱππικοῦ τὴν 7ην ἑσπερινὴν τῆς Τετάρτης.

Μετά τινα ὥραν ὅμως ὁμάδες Βουλγάρων στρατιωτῶν ἠθέλησαν

νὰ εἰσβάλουν εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' εἰδοποιηθεῖσαι παρὰ τῶν ἐκεῖ ἀνιχνευτῶν των, ὅτι εὑρίσκεται εἰς τὴν πόλιν ἑλληνικὸς στρατός, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ οὕτως ἐσώθη ἡ Στρωμνίτσα ἐκ νέων λεηλασιῶν καὶ σφαγῶν.

Ἡ ἐμφάνισις τῶν Βουλγάρων ἀνιχνευτῶν προεκάλε πανικὸν σχεδόν, ὅλοι δὲ οἱ κάτοικοι φοβούμενοι σφαγάς, ἐξῆλθον ἡμίγυμνοι σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις καὶ διενυκτέρευσαν εἰς τὰ ὄρη.

Τὴν πρωίαν ἡ ἡσυχία ἀποκατέστη.

Ἐνθουσιωδέστερον τῶν Ἑλλήνων πανηγυρίζουν οἱ Τοῦρκοι τὴν ἀπολύτρωσιν ἐκ τῆς βουλγαρικῆς τυραννίας.

Δύο ἡμέρας μετὰ τὴν ἀναγγελίαν τῶν σφαγῶν Στρωμνίτσης, Σερρῶν καὶ Δεμὶρ Ἰσσάρ, ὁ πρόεδρος τῆς ἑλληνικῆς Βουλῆς ἐλάμβανε λεπτομερέστατον τηλεγράφημα ἐκ Θεσσαλονίκης, τὸ ὁποῖον περιεῖχε πλήρη τὴν εἰκόνα τῆς καταστροφῆς τοῦ Δεμὶρ Ἰσσάρ.

Τὸ τηλεγράφημα ἐκεῖνο ἐδόθη ὑπὸ τοῦ γραφείου τύπου εἰς τὰς Ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας πρὸς δημοσίευσιν καὶ εἶχεν ὡς ἑξῆς :

ΕΚ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Πρόεδρον Βουλῆς

Ἀθήνας

Ἡ Κοινοβουλευτικὴ Ἐπιτροπὴ τηλεγραφεῖ ἡμῖν ἐκ Σερρῶν τὰ ἑξῆς :

Ἡ ἔρευνα ἐν Δεμὶρ Ἰσσὰρ ἀπεκάλυψεν ἀφαντάστους κακουργίας, βιαιότητας, διαρπαγὰς καὶ ἀτιμώσεις παρὰ τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ κατὰ τῶν κατοίκων Ἑλλήνων καὶ Μουσουλμάνων, ὑπερβαινούσας πᾶσαν περιγραφὴν καὶ ἐπιβεβαιουμένας δι' ἐκθέσεων τῶν προκρίτων ἀμφοτέρων τῶν στοιχείων.

Τὴν πρωίαν τῆς 25ης Ἰουνίου, ἐνῷ ἅπαντα μὲν τὰ 120 καταστήματα τῆς πόλεως ἦσαν κενὰ κατόπιν λεηλασίας, οἱ δὲ κάτοικοι ὅσοι δὲν εἶχον καταφύγει εἰς τὰ περίχωρα, διετέλουν κλεισμένοι εἰς τὰς οἰκίας των, τὰ ὑπόγεια καὶ τὰς στέγας ἔντρομοι, κήρυκες μετὰ τυμπάνων περιελθόντες τὰς κεντρικὰς ὁδοὺς ἐκάλουν πάντας νὰ ἐξέλθωσι καὶ ἀνοίξωσι τὰ καταστήματα, διότι εἶχεν ἐπέλθει δῆθεν εἰρήνη.

Οἱ ἐξερχόμενοι τότε συνελαμβάνοντο καὶ ὡδηγοῦντο εἰς τὰ στρατιωτικὰ καταλύματα ἢ εἰς τὸ Διοικητήριον ὅπου ἐφονεύοντο.

Τὰ γνωσθέντα θύματα τῆς βουλγαρικῆς θηριωδίας ἀνέρχονται εἰς 104, ἐξ ὧν 64 ἐθανατώθησαν, 5 τραυματισθέντες νοσηλεύονται, 30 δὲ ἄτομα, ἀποτελοῦντα 7 οἰκογενείας, ἐξηφανίσθησαν.

Μόνον εἰς τὴν κεντρικὴν ὁδὸν τῆς ἑλληνικῆς συνοικίας, ἀριθμούσης ἐν συνόλῳ 28 οἰκίας, ὧν αἱ δύο βουλγαρικαί, ὑπάρχουσιν εἰς 23 οἰκίας 24 θύματα.

Συνοπτικῶς ἀναφέρομεν λεπτομερείας τινάς:

Ἑπτὰ βούλγαροι στρατιῶται περὶ τὴν 3ην ὥραν μ. μ. συλλαβόντες 13 Ἕλληνας ἐν οἷς καὶ τὸν Γ. Τσαλαλτσανόν, καπνεργάτην, ὡδήγησαν αὐτοὺς εἰς τὸν χείμαρρον πλησίον νεοσκαφοῦς λάκκου, ἔνθα ἀνέμενον ἕτεροι ἑπτὰ στρατιῶται.

Συλληφθέντες ἐκεῖ ἐτέθησαν δέσμιοι μεταξὺ δύο στοίχων λογχοφόρων καὶ ἐλογχίσθησαν, ἐσωριάσθησαν δὲ πλέοντες εἰς τὸ αἷμά των.

Ἀθίγγανοι νεκροθάπται διετάχθησαν νὰ τοὺς θάψουν, σύροντες αὐτοὺς εἰς τὸν λάκκον, ὅπου τοὺς ἐκάλυψαν μὲ χῶμα.

Ὁ Τσαταλλτσανός, φέρων ἑπτὰ πληγὰς καὶ συνελθὼν ἐκ τῆς λιποθυμίας, ἐξελιπάρισε τὸν νεκροθάπτην Ἀθίγγανον νὰ μὴ καλύψῃ τὴν κεφαλήν του μὲ χῶμα πολὺ ὑποσχεθεὶς ἀμοιβήν.

Ἀποσυρθέντων τῶν στρατιωτῶν εἶτα, ὁ Τσαταλλτσανός, ἀνατινάξας τὸ χῶμα, ἐξῆλθε τοῦ τάφου καὶ ἐκρύβη εἰς γειτονικὴν οἰκίαν, ἔνθα νοσηλεύεται καὶ διατελεῖ εἰς σοβαρὰν κατάστασιν.

Τὰ τραύματά του εἶνε δύο εἰς τὴν κοιλίαν, τρία εἰς τὰ νῶτα καὶ δύο εἰς τοὺς μηρούς.

Ἕτεροι 9 Ἕλληνες κατέφυγον τὴν ἰδίαν ἡμέραν εἰς τὸ γειτονικὸν βουλγαρικὸν χωρίον Γκιέρμαν.

Εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Βασὲ Χατζῆ 12 Βούλγαροι, περικυκλώσαντες τὴν οἰκίαν ἐκείνην, ἀπηγόρευσαν τὴν ἔξοδον εἰς τοὺς ἐν αὐτῇ, ζητοῦντες 12 λίρας, ἵνα λυτρώσωσιν αὐτοὺς ἐκ τῆς σφαγῆς.

Κατόπιν γενομένων ἐράνων ἐμετρήθησαν τὰ χρήματα ταῦτα, ἀλλὰ μόλις ἐξῆλθον οὗτοι τῆς οἰκίας, στρατιῶται συνέλαβον αὐτούς,

δύο δὲ ἀξιωματικοὶ μετὰ στρατιωτῶν τοὺς ὡδήγησαν ἐκτὸς τοῦ χωρίου

Καθ' ὁδὸν εἷς τούτων, ὁ Γ. Ἀριστοτέλης, υἱὸς προκρίτου ἰατροῦ ἐμέτρησεν ἑτέρας 15 λίρας εἰς ἕνα στρατιώτην, ὅστις τοῦ ὑπεσχέθη νὰ τὸν σώσῃ.

Οἱ λοιποὶ 8 ὁδηγούμενοι ἀνὰ τετράδας εἰς δύο λάκκους ὑπεχρεώθησαν παρ' ἑνὸς ἀνθυπολοχαγοῦ νὰ γονοπετήσουν. Τότε ὁ ἀνθυπολοχαγὸς οὗτος, ἀνασπάσας τὸ ξίφος του, κατέφερεν ἐπανειλημμένως κτυπήματα κατὰ τῶν κεφαλῶν καὶ τῶν τραχήλων των. Ὁ Ἀριστοτέλης ὁδηγηθεὶς εἰς παρακειμένην θέσιν, ἀπελύθη παρὰ τοῦ στρατιώτου.

Τρεῖς ἄλλοι ἐξ αὐτῶν οἱ Ν. Ἐμμανουήλ, Ἠλ. Στοϊμένης καὶ Κωνστ. Δραγάτσης, τραυματισθέντες σοβαρῶς ἐσύρθησαν ἀπωτέρω, κρυβέντες, τὴν δὲ ἑπομένην μετεφέρθησαν κρυφίως πρὸς νοσηλείαν, ἐξακολουθοῦσαν εἰσέτι.

Εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν τοῦ χωρίου Γκέρμα, εἶχον συγκεντρωθῆ 34 γυναῖκες, 8 γραῖαι καὶ 4 παρθένοι ἐκ Δεμὶρ Ἰσὰρ καταφυγοῦσαι ἐκεῖ ἵνα εὕρωσι σωτηρίαν.

Ἕτερος ἀξιωματικὸς μετὰ τριῶν στρατιωτῶν ὡδήγησε τὰς 4 παρθένους εἰς ἀντικρυνὴν οἰκίαν καὶ ἐβίασαν αὐτάς, τὴν δὲ νύκτα ἄλλοι στρατιῶται, ἐκλέξαντες τὴν ὡραιοτέραν τῶν παρθένων, μετεχειρίσθησαν αὐτὴν καθ' ὅλην τὴν νύκτα καὶ τὴν ἀφῆκαν ἐν τέλει ἡμιθανῆ. Ἐκ τῶν τεσσάρων παρθένων δύο ἦσαν ἀδελφαί, ὧν ἡ μία 19 ἐτῶν καὶ ἡ ἄλλη 14 ἐτῶν.

Ἡ θέα τῶν οἰκιῶν, τῶν ὁδῶν καὶ τῶν καταστημάτων τῆς πόλεως εἶνε φρικώδης.

Οἱ Βούλγαροι κατέστρεψαν καὶ τὰ ἐντελῶς ἀσήμαντα πράγματα.

Ὅλα τὰ ὑπόγεια τῶν οἰκιῶν τὰ ὤργωσαν κυριολεκτικῶς πρὸς ἀνακάλυψιν θησαυρῶν.

Εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν εὑρέθησαν ὁλόκληρα βαγόνια πλήρη λαφύρων, γυναικείων ἐνδυμάτων, ἐφαπλωμάτων, σκευῶν κλπ. ἐστιβαγμένων παρὰ τῶν ἀξιωματικῶν ὅπως ἀποσταλῶσιν εἰς Σόφιαν.

Οἱ Μουσουλμάνοι πρόκριτοι ὑπέβαλον μακρὰν ἔκθεσιν περὶ τῶν θηριωδιῶν καὶ τῶν ληστειῶν τῶν διαπραχθεισῶν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατὰ τοῦ Μουσουλμανικοῦ στοιχείου ἀπὸ τῆς καταλήψεως τοῦ Δεμὶρ Ἰσσάρ, περιγράφοντες τὴν βάρβαρον τῶν Βουλγάρων πολιτείαν.

Τὸ Τουρκικὸν τέμενος Τσαρὶ-Ταμτσῆ, ὅπερ οὐδέποτε ὑπῆρξε χριστιανικόν, κατέλαβον οἱ Βούλγαροι διὰ τῆς βίας, μεταβαλόντες αὐτὸ εἰς ναὸν τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου.

Ἤδη ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς διέταξε τὴν ἀπόδοσιν τοῦ τεμένους τούτου εἰς τοὺς μουσουλμάνους, οἵτινες ἔλαβον γνῶσιν τῆς διαταγῆς μετ᾽ εὐγνωμοσύνης.

Ἄλλο Τουρκικὸν τέμενος μετέβαλον οἱ Βούλγαροι εἰς καφωδεῖον ἐγκαταστήσαντες ἐν αὐτῷ σκηνὰς καὶ παρασκήνια. Οἱ Βούλγαροι ἐξέθαψαν σκελετοὺς τῶν Τουρκικῶν νεκροταφείων καὶ ἐσχημάτησαν ἐκ τῶν κρανίων πυραμίδας πρὸς ἐκφοβισμὸν τῶν Μουσουλμάνων.

Πάντες οἱ κάτοικοι διαβεβαιοῦσι ὅτι τὰ κακουργήματα τῶν τελευταίων ἡμερῶν διέπραξαν ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται τοῦ 12ου καὶ 21ου συντάγματος καὶ νεοσύλεκτοι Βουλγαρομακεδόνες. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν διαπραξάντων τὰς σφαγὰς ἦτο ὁ ὑπολοχαγὸς Μποσκάνωφ τοῦ 21ου συντάγματος καὶ ὁ ἐπιλοχίας Ἀλεξανδρώφ. Εἰσελθόντες εἰς τὴν πόλιν πρὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Ἑλληνικῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν, εὕρομεν τὰς ὁδοὺς ἐρήμους, τοὺς κατοίκους ἐγκλείστους καὶ περιτρόμους.

Κατόπιν τῆς ἐμφανίσεως ἡμῶν ἀνεθάρρησαν Ἕλληνες καὶ Μουσουλμᾶνοι.

(Γραφεῖον Τύπου)

Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀπειλῶν ἀντίποινα. Τηλεγράφημα πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν

Αἱ ἀγγελθεῖσαι ἀνήκουστοι καὶ φρικαλέαι κακουργίαι τῶν Βουλγάρων ἐν Σέρραις, Στρωμνίτσῃ, Δεμὶρ Ἰσσὰρ αἱ συγκλονίσασαι μυχιαίτατα τὴν ἑλληνικὴν ψυχήν, ἐξήγειραν εὐλόγως τὴν ἀγα-

νάκτησιν τοῦ μεγαλοκάρδου βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Κωνσταντίνου, οὗτινος ἡ καρδία ἐπλήγη βαθύτατα, διὰ τὴν ἀγρίαν σφαγὴν τόσων χιλιάδων ὑπηκόων του.

Καὶ ἐν τῇ δικαίᾳ ἀγανακτήσει αὐτοῦ ὁ Ἕλλην βασιλεὺς καὶ ἀρχιστράτηγος ἀπηύθυνε τηλεγράφημα πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του, ἐντελλόμενοι εἰς αὐτὴν νὰ διαμαρτυρηθῇ ἐκ μέρους του πρὸς τοὺς ἐστεμμένους καὶ τὰς Κυβερνήσεις τῶν εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν, ἀπειλῶν συνάμα καὶ ἀντίποινα κατὰ τῶν τερατουργιῶν ἐκείνων.

***

Τὸ τηλεγράφημα ἐκεῖνο τῆς Α. Μ. ἐδημοσιεύθη τὴν 2αν Ἰουλίου εἰς τὰς Ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας, ἐτηλεγραφήθη δὲ καὶ εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ φύλλα ὑπὸ τῶν ἐν Ἀθήναις ἀνταποκριτῶν των εἶχε δὲ ὡς ἑξῆς :

Ἐκ τοῦ Στρατηγείου

Ἐπεῖγον

Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν

Ἀθήνας

Ἕκτη Μεραρχία ἀναφέρει, ὅτι βούλγαροι στρατιῶται, τῇ διαταγῇ λοχαγοῦ τινος τῆς χωροφυλακῆς, συνέλεξαν εἰς προαύλιον βουλγαρικῆς σχολῆς τὸν Μητροπολίτην τοῦ Δεμὶρ Ἰσσάρ, δύο ἱερεῖς καὶ ἄνω τῶν 100 προκρίτων, τοὺς ὁποίους κατέσφαξαν.

Ἡ Μεραρχία διέταξε τὴν ἐκταφὴν τῶν πτωμάτων καὶ ἐβεβαιώθη τὸ ἔγκλημα.

Πρὸς τούτοις ἐβίασαν παρθένους καὶ μίαν ἀντιστᾶσαν κατέσφαξαν.

Διαμαρτυρηθῆτε, κατ' ἐντολήν Μου, εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν πεπολιτισμένων Δυνάμεων ἐναντίον τῶν ἀνθρωπομόρφων τούτων τεράτων, καθὼς καὶ εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον ὁλόκληρον καὶ δηλώσατε, ὅτι θὰ ἀναγκασθῶ μετὰ

ΜΕΤΑ ΟΚΤΩ ΜΗΝΑΣ.—Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ παλαιοῦ φρουρίου τῆς Καβάλλας, εἰς ἣν ἀκριβῶς θέσιν εἶχε φωτογραφηθῆ πρὸ ὀκτὼ μηνῶν ὁ βασιλεὺς Φερδινάνδος.

λύπης Μου νὰ προβῶ εἰς ἀντίποινα, ὅπως ἐμπνεύσω φόβον καὶ σκέψιν τινὰ πρὸ τῆς τελέσεως τοιούτων ἐγκλημάτων.

Οἱ Βούλγαροι ἐπισκιάζουν ὅλας τὰς φρικαλεότητας τῶν βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν τοῦ παρελθόντος καὶ ἀποδεικνύουν, ὅτι δὲν ἔχουν πλέον τὸ δικαίωμα νὰ συγκαταλέγωνται μεταξὺ τῶν πεπολιτισμένων λαῶν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Β.

Διαμαρτυρίαι καὶ ψηφίσματα πανταχόθεν.

Τὰ ὄργια τῶν Βουλγάρων εἰς τὰς Μακεδονικὰς πόλεις, αἱ θηριωδίαι καὶ τὰ βασανιστήρια κατὰ ἀόπλων καὶ ἀδυνάτων κατοίκων ἐξήγειραν ὡς εἴπωμεν ἀνωτέρω σύσωμον τὴν ἑλληνικὴν ψυχήν.

Παραλλήλως πρὸς τὴν ἔντονον διαμαρττρίαν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου κατέφθασαν ἀλλεπάλληλαι αἱ διαμαρτυρίαι ἔκ τε τοῦ ἔσω καὶ ἔξω Ἑλληνισμοῦ, καταδηλοῦσαι τὴν βαθυτάτην ὀδύνην ὑπὸ τῆς ὁποίας κατείχετο τὸ Πανελλήνιον ὁλόκληρον.

Δῆμοι, κοινότητες, ἑταιρεῖαι, σύλλογοι, πᾶσα ἐπίσημος ἑλληνικὴ ἀρχὴ καὶ σύμπας ὁ λαὸς ἔσπευσαν νὰ συντάξωσι ψηφίσματα πρὸς τὰς Δυνάμεις, δι᾽ ὧν ἐκάλουν τὸν πεπολιτισμένον κόσμον νὰ ὑψώσῃ φωνὴν κατὰ τῶν ἀνηκούστων ἐκείνων ὀργίων τῶν στιγματιζόντων τὸν 20ὸν αἰῶνα καὶ νὰ ἐπιβάλωσι τὴν ἰσχὺν τοῦ δικαίου εἰς τοὺς κτηνανθρώπους τῆς Βουλγαρίας.

Τὴν 9ην Ἰουλίου ὁ λαὸς τῆς ἑλληνικῆς πρωτευούσης αἱ ἑταιρεῖαι καὶ τὰ σωματεῖαι συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος μετὰ τῶν σημαιῶν των περιβεβλημένων διὰ μαύρων ταινιῶν, ὅπου ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων διεκτραγωδήσας τὰ συντελεσθέντα κακουργήματα τῶν Βουλγάρων ἐκάλεσε τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ νὰ συντάξωσιν ψήφισμα διαμαρτυρίας πρὸς τὰς Δυνάμεις διὰ τὴν καταπάτησιν παντὸς δικαίου καὶ διὰ τὸν ἐξευτελισμὸν τὸν ὁποῖον ὑπέστη ὁ πολιτισμός, ἡ φιλανθρωπία ἐν τῷ προσώπῳ τῶν στρατιωτῶν τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου.

Πάραυτα συνετάχθη τὸ κάτωθι ψήφισμα, τὸ ὁποῖον ἀνετέθη εἰς ἐπιτροπὴν ὅπως ἐπιδώσῃ αὐτὸ εἰς τοὺς ἐν Ἀθήναις ἀντιπροσώπους τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν, μὲ τὴν παράκλησιν τῆς ταχείας διαβιβάσεως αὐτοῦ πρὸς τὰς κυβερνήσεις των.

Τὸ ψήφισμα τοῦ λαοῦ τῶν Ἀθηνῶν εἶχεν ὡς ἑξῆς :

Ὁ λαὸς τῆς ἑλληνικῆς πρωτευούσης, μετὰ πόνου καὶ ἀγανακτήσεως μανθάνων τὰς βουλγαρικὰς ὠμότητας ἀπ' αὐτῆς ἔτι τῆς ἐνάρξεως τοῦ συμμαχικοῦ πολέμου, ἐκαρτέρει πιστεύων ὅτι ἤθελον τέλος συνετισθῇ ἢ τοὐλάχιστον κορεσθῇ οἱ διευθύνοντες τὸν βουλγαρικὸν στρατὸν καὶ τὴν βουλγαρικὴν διοίκησιν.

Καὶ ὅμως ἤδη ἀπὸ τῆς προελάσεως τῶν ἑλληνικῶν καὶ τῶν σερβικῶν στρατευμάτων, κατόπιν τῆς ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων ἐπιθέσεως, καταπληκτικαὶ καταφθάνουσιν αἱ εἰδήσεις νέων ἀνηκούστων ἐγκλημάτων, διαπραχθέντων ὑπὸ τοῦ ὑποχωροῦντος βουλγαρικοῦ στρατοῦ, τὰς ὁποίας βεβαιοῦν ἐπίσημοι ἐκθέσεις, ἐπισφραγιζόμεναι ἀπὸ τὸ τηλεγράφημα τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως ἡμῶν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν.

Ἱεράρχαι καὶ ἱερεῖς φονεύονται καὶ περιϋβρίζονται οἱ νεκροὶ αὐτῶν, πρόκριτοι χωρίων καὶ πόλεων δολοφονοῦνται ἐν ταῖς εἱρκταῖς, γέροντες καὶ βρέφη σφάζονται, γυναῖκες καὶ παρθένοι ἀτιμάζονται, αἱ πόλεις πυρπολοῦνται, διαρπάζονται αἱ περιουσίαι, πνεῦμα δὲ καταστροφῆς ἐξαπλοῦται ἐπὶ τῆς Μακεδονικῆς καὶ Θρακικῆς χώρας, ἅπ.ς δὲ ὁ ἑλληνικὸς καὶ φιλήσυχος χριστιανικὸς καὶ μουσουλμανικὸς πληθυσμὸς προσφεύγει ἔντρομος ζητῶν τὴν σωτηρίαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων.

Συνελθὼν ἐπὶ τούτῳ εἰς πάνδημον συλλαλητήριον ὁ λαὸς τῆς πρωτευούσης.

Ψηφίζει

Διαμαρτύρεται ἐντόνως πρὸς τὰς Κυβερνήσεις τῶν πεπολιτισμένων Κρατῶν τοῦ κόσμου κατὰ τῶν ἐγκλημάτων τούτων, τὰ ὁποῖα διαπράττουσιν ὄχι μόνον ἀσύντακτοι ὁμάδες, ἀλλὰ κυρίως αὐτὸς ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς καὶ ἡ βουλγαρικὴ χωροφυλακή, κατὰ σύστημα παρέχον ὅλα τὰ διδόμενα ὅτι ἐκτελοῦσιν ἀνωτέρας διαταγάς.

Ἐπικαλεῖται τὴν δημοσίαν ἀντίληψιν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου πρὸς στιγματισμὸν τῶν ἀκατονομάστων τούτων θηριωδιῶν κατὰ τοῦ χριστιανικοῦ καὶ μουσουλμανικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Μακεδονικῆς καὶ Θρακικῆς χώρας, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦσιν αἶσχος τῆς ἀνθρωπότητος.

Καὶ ἐρωτᾷ ἐὰν ἐπιτρέπεται πλέον ἡ διατήρησις τοιούτου Κράτους ἐν μέσῳ εὐρωπαϊκῆς οἰκογενείας.

Παρακαλεῖ δὲ τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα ὅπως εὐαρεστηθῇ καὶ ἀνακοινώσῃ τὸ παρὸν ψήφισμα τοῦ λαοῦ τῶν Ἀθηνῶν πρὸς τὴν Σεβαστὴν αὐτῆς Κυβέρνησιν.

Τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς

Σ. ΜΕΡΚΟΥΡΗΣ	Δήμαρχος Ἀθηναίων
Ι. ΣΩΛΩΝ	Πρόεδρος τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου
Α. ΜΑΤΕΣΙΣ	Πρόεδρος τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου
Δ. ΚΑΡΕΛΛΑΣ	Πρόεδρος Ἐμπορικοῦ Συλλόγου
Γ. ΠΑΠΑ·Ι·ΩΑΝΝΟΥ	Πρόεδρος τῶν Συντεχνιῶν
Δ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ	Πρόεδρος τῶν Συντεχνιῶν

*
* *

Ἐκτὸς τοῦ ἀνωτέρω ψηφίσματος τοῦ λαοῦ τῶν Ἀθηνῶν, ὁ Δῆμος Ἀθηναίων ἐν τῇ ἰδιότητι αὐτοῦ ὡς ἐπισήμου ἀρχῆς τοῦ Κράτους συνέταξε ἕτερον ψήφισμα πρὸς τοὺς Δημάρχους τῶν ἓξ Μεγάλων Δυνάμεων, παρακαλουμένους ὅπως μεσολαβήσωσι καὶ οὗτοι παρὰ ταῖς Κυβερνήσεσι ὑπὲρ τοῦ δικαίου.

Ἐξ ἄλλου ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἀνωτάτη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή, προέβη εἰς ἔκκλησιν παρὰ τῇ Α. Μ. τῷ αὐτοκράτορι πασῶν τῶν Ρωσσιῶν, ἐν ὀνόματι τῆς ὀρθοδοξίας ὡς προστάτης τυγχάνει, ἡ Αὐτοκρατορία τῆς Ρωσσίας, ἐπέμβει παρὰ τῇ βουλγαρικῇ κυβερνήσει πρὸς περιστολὴν τῶν αἱματοχυσιῶν καὶ τῶν θηριωδιῶν, αἱ ὁποῖαι καταισχύνουσι καὶ ρηπαίνουσι τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ θρησκείαν.

Παρομοίαν ἔκκλησιν ἐποιήσατο ἡ ἀνωτάτη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸν πανιερώτατον Μητροπολίτην Πετρουπόλεως, πρὸς τὸν Σ. Ἐπίσκοπον Καντερβουρίας, ἔξαρχον πάσης Ἀγγλίας καὶ Μητροπολίτην, καὶ πρὸς ἄλλας ἀκόμη ἐκκλησιαστικὰς ἀρχάς.

Ὡσαύτως τὰ σωματεῖα τῶν Ἀθηνῶν καὶ αἱ κοινότητες προέβησαν εἰς παρομοια ψηφίσματα διαμαρτυρίας πρὸς ἄλλας ἀρχὰς τῶν εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν.

Τοιουτοτρόπως κοινὴ ὑψώθη διαμαρτυρία ὁλοκλήρου τοῦ Πανελληνίου ἐναντίον τῶν φρικιαστικῶν ὀργίων τῶν βουλγάρων, καταμαρτυροῦντα πόσον βαθεῖαν ἔσχε τὴν ὀδύνην καὶ τὸ ἄλγος ἡ ἑλληνικὴ ψυχή.

Ἡ κατάπληξις ἐν Εὐρώπῃ.

Ἡ σύσσωμος αὕτη ἐξέγερσις τοῦ Πανελληνίου καὶ τὰ ἀλλεπάλληλα ψηφίσματα ἐν οἷς διεξετραγωδεῖτο ἡ ἀγρία ἐπιδρομὴ τῶν Βουλγάρων, ἔσχεν ὡς ἦτο ἑπόμενον σφοδρὸν ἀντίκτυπον ἐν Εὐρώπῃ.

Σύμπασα ἡ κοινὴ εὐρωπαϊκὴ γνώμη ἰδίως ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἀγλίᾳ μετὰ βδελυγμίας καὶ ἀποστροφῆς ἐσχολίαζε τὴν κατάπτιστον ἐκείνην διαγωγὴν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Φερδινάνδου, αἱ δὲ εὐρωπαϊκαὶ ἐφημερίδες διὰ δριμυτάτων ἄρθρων ἐπετίθεντο κατὰ τῆς Βουλγαρίας.

Ἰδιαιτέρως ἐσχολιάζετο ἡ δήλωσις τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ἐκφράζοντος τὴν ἀγανάκτησιν αὐτοῦ καὶ δηλοῦντος ὅτι θὰ ἀναγκασθῇ μετὰ λύπης του νὰ προβῇ εἰς ἀντίποινα.

Γαλλικαί τινες ἐφημερίδες ὑπὸ ἀκροτάτου διαπνεόμεναι φιλελληνισμοῦ, ἔρριπτον ἰσχυρὰν κραυγὴν διαμαρτυρίας διὰ τὰ καταγγελλόμενα αἴσχη, ἐκήρυττον δὲ τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰ διεθνῆ νόμιμα ἐν κινδύνῳ. καὶ ἐκάλουν τὰς Κυβερνήσεις τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν νὰ σπεύσωσι νὰ ἐπιβάλλωσι τὴν δύναμιν τοῦ δικαίου καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς φιλανθρωπίας.

*
* *

Καὶ τὰ αἴσχη ἐκεῖνα πιστωθέντα βραδύτερον καὶ ὑπὸ τῶν προξένων Ἰταλίας καὶ Αὐστρίας ἐπισκεφθέντων τὴν πόλιν τῶν Σερρῶν καὶ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως βεβαιωθέντων περὶ τῶν λαβόντων χώραν ἐξήγειραν ἔτι μᾶλλον τὴν ἐν Εὐρώπῃ κοινὴν γνώμην καὶ ἐπέτειναν τὴν ἀγανάκτησιν αὐτῆς.

Πρὸ τῆς ἐκδηλωθείσης πανταχόθεν γενικῆς καταχραυγῆς ἡ ἐπίσημος Εὐρώπη δὲν ἠδυνήθη νὰ μείνῃ ἀνεπηρέαστος.

Ἐν τῇ Ἀγγλικῇ Βουλῇ ἄνδρες φιλελεύθεροι ὕψωσαν πρῶτοι φωνὴν διαμαρτυρίας καὶ ἐδόθησαν πληροφορίαι παρὰ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως καὶ δηλώσεις αὐτῆς ἐὰν πάντα τὰ καταγγελλόμενα ἦσαν ἀληθῆ.

«Ἐὰν τὰ πράγματα συνέβησαν ὡς ἐξιστοροῦνται ἔλεγον οἱ φιλελεύθεροι τῆς Ἀγγλίας, ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἔχει καθῆκον καὶ ὑποχρέωσιν ἀκολουθοῦσα τὰς ἀρχὰς τῆς φιλελευθέρου καὶ ἐκπολιτιστικῆς Ἀγγλίας καὶ ἀντεπεξέλθῃ πρώτη καὶ νὰ κρατήσῃ τὰς βαναύσους χεῖρας αἵτινες ἐστιγμάτισαν τὸν πολισμὸν τοῦ 20οῦ αἰῶνος καὶ κατεπάτησαν αὐτὰ τὰ στοιχειώδη καθήκοντα τὰ ἐπιβαλλόμενα ὑπὸ τῶν διεθνῶν νομίμων.

Εἰς τὰς ἐπερωτήσεις καὶ τὰς διαμαρτυρίας ἐκείνας τῶν φιλελευθέρων ἀντιπροσώπων τοῦ Ἀγγλικοῦ Ἔθνους, ὁ ὑφυπουργὸς Ἄγγλανδ, ἀντικαθιστῶν τὸν Σὲρ Ἐδουάρδον Γρέϋ, ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς·

«Εἶνε δικαιολογημένη ἡ ἀγανάκτησις καὶ ἡ ἐξέγερσις τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, ἐναντίον τῶν καταγγελθέντων ὀργίων, φυσικὸν δὲ ἦτο ἡ ἐξέγερσις αὕτη νὰ καταδειχθῇ ἐναργέστερον καὶ ζωηρότερον παρὰ τῇ ἐν Ἀγγλίᾳ κοινῇ γνώμῃ τῇ διαπνεομένῃ πάντοτε ὑπὸ τῶν εὐγενῶν αἰσθημάνων τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ δικαίου τῶν λαῶν.

Ἐὰν εἶνε λέγω, δεδικαιολογημένος ὁ ἀποτροπιασμὸς τὸν ὁποῖον ᾐσθάνθημεν πάντες ἐπὶ τῇ ἀναγγελίᾳ τοιούτων φρικαλεοτήτων, ἐπὶ τοσοῦτον μᾶλλον καθόσον διεπράχθησαν αὗται ὑπὸ χριστιανικοῦ στρατοῦ παρ᾽ οἷς ὁ πολιτισμὸς φαίνεται τόσον προηγμένος.

Βεβαιωθῆτε ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῆς Βρεττανίας θέλει πράξει τὸ καθῆκον αὐτῆς, ἀφοῦ διευκρινήσῃ καὶ ἐξακριβώσῃ τὰ πάντα. Διότι ἐπὶ τοῦ προκειμένου οἱ μὲν καταγγέλλουσι τοὺς δὲ ἐπιρρίπτοντες ἀμοιβαίως τὰς εὐθύνας !

Ἡ ἀπάντησις ἐκείνη τοῦ Ἄγγλου ὑφυπουργοῦ, δὲν ὑπῆρξεν ἱκανοποιητική, ἐκρίθη δὲ καὶ ἄστοχος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄.

Θαυμασία περιγραφὴ τῆς μάχης τοῦ Δεμὶρ Ἰσὰρ δημοσιευθεῖσα εἰς ξένην ἐφημερίδα.

Μίαν περιφανεστάτην καὶ πλήρη κλέους εἰς τὴν νεωτέραν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους μας σελίδα προσθέτει ἡ μάχη τοῦ Δεμὶρ Ἰσάρ. Τὰ στρατεύματά μας πεζικόν, εὐζωνικόν, πυροβολικόν, ὀλιγάριθμα σχετικῶς, ἀποτελοῦντα τὴν δεξιὰν πτέρυγα ἐξεπόρθησαν στενωπὸν ὀχυρωτάτην περιέχουσαν τὰς πρωτοτυπωτέρας τοπογραφικὰς ποικιλίας.

Εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἐξόδου τοῦ ποταμοῦ Στρυμῶνος πρὸς τὴν πεδιάδα τῶν Σερρῶν σχηματίζεται ἡ περιώνυμος στενωπός, ἀνοίγματος μόλις 500 μέχρι 600 μέτρων.

Ἑκατέρωθεν τὴν στενωπὸν προστατεύουσιν ἀνατολικῶς τὰ τὴν κώμην Βετρίναν ἀντιστηρίγματα τῆς Κερκίνης καὶ αἱ ἔναντι πρὸς τὰς κώμας Πούλιοβο καὶ Ράδοβον τελευταῖαι κλιτῦς τοῦ ὄρους Ταγγὲζ-Δάγ, παραπλεύρως τῶν ὁποίων ἡ ἀπελευθερωθεῖσα κωμόπολις Δεμὶρ Ἰσάρ.

Ἔμπροσθεν τοῦ ἀνοίγματος τῆς στενωποῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν ἡμίσεως χιλιομέτρου εἶνε ἡ μεγάλη σιδηροδρομικὴ γέφυρα τῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης—Δεδεαγάτς, ὑπερασπιζομένη ἐπὶ μὲν τῆς δεξιᾶς ὄχθης ὑπὸ ταπεινοῦ ἀντιστηρίγματος παρὰ τὴν Βετρίναν,

ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἀποκλείεται καὶ πρὸς Πετρίτσιον διὰ τῆς στενωποῦ ἡμιονικὴ ὁδός, ἐπὶ δὲ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ὑπὸ πετρώδους καὶ ἀποτόμου λοφίσκου τοῦ Ντερβὲντ-Χάν.

Ἐπὶ τοῦ ταπεινοῦ ἀντιστηρίγματος τῆς Βετρίνας ἦτο τοποθετημένον τὸ πεδινὸν ἐχθρικὸν πυροβολικόν, ἐπὶ τοῦ ἀπέναντι ὑψώματος τοῦ Ντερβὲντ-Χὰν τὰ τέσσαρα ἐχθρικὰ βολιδοβόλα τῶν 100 ὑφεκατομέτρων, ὧν δύο συστήματος Κροὺπ καὶ δύο τελευταίου συστήματος Κρεζώ.

Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης καὶ ἐπὶ τῶν ἑπτὰ ἀλλεπαλλήλων ἀντιστηριγμάτων τῆς Βετρίνας ἦσαν τὰ χαρακώματα τοῦ ἐχθρικοῦ πεζικοῦ, προεπεκτεινόμενα καὶ πλαγίως διὰ προγεφυρωμάτων.

Ἡ ἐχθρικὴ αὕτη παράταξις μήκους 10 περίπου χιλιομέτρων ἐπεξέτεινε τὸ ἀριστερόν της διὰ προκεχωρημένης ζώνης πεζικοῦ μέχρι τῆς τουρκικῆς κώμης Κεσιτσίκ.

Ἑτέρα ἰσχυρὰ ἐχθρικὴ πλαγιοφυλακὴ ἐξ ἑνὸς τάγματος χιλίων κομιτατζήδων μετὰ δύο ὀρειβατικῶν τηλεβόλων, κατεῖχε τὰς ἀποτόμους κορυφὰς τοῦ ὄρους Κερκίνης, ἄνωθεν τῶν Πορροΐων, γνωστὰς ὑπὸ τὸ ὄνομα Δεμὶρ Καποῦ.

Δρόμος ἀνάντης διὰ μέσου δασοδῶν χαραδρῶν καὶ δυσπροσιτοτάτων κλιτύων ἀνέρχεται εἰς τὴν κορυφὴν Δεμὶρ-Καποῦ (ὕψους 1608 μέτρων) ἀπὸ τῶν Πορροΐων, καὶ διὰ τῶν ἐκεῖθεν κλιτύων κατέρχεται εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Στρωμνίτσης παρὰ τὸ χωρίον Κολάροβον.

Αὐτὴ εἶνε ἡ τοπογραφία τοῦ θεάτρου τῆς διεξαχθείσης μάχης, καὶ ἡ ἐχθρικὴ παράταξις, ἡ δύναμις τῆς ὁποίας ἀνήρχετο εἰς 12 καὶ ἄνω χιλιάδας ἄνδρας, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ στρατηγοῦ Σαράφωφ.

Τὸ ἑλληνικὸν δεξιὸν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ κ. Μανουσογιαννάκη θὰ ἀνελάμβανε τὴν ἐπίθεσιν πρὸς ἐκπόρθησιν τῶν στενῶν ἀπὸ τῆς πεδιάδος ἐκ μέρους τοῦ σταθμοῦ Χαντζῆ-Μπεκλίκ.

Ἡ πρώτη ἐπίθεσις.

Τὴν πρωίαν τῆς 26ης ἐνεφανίσθησαν αἱ πρῶται φάλαγγες τοῦ

ἑλληνικοῦ δεξιοῦ, εἰς τάξιν πορείας. Τὸ ἐχθρικὸν πυροβολικὸν ἄρχεται πυρὸς ραγδαίου.

Αἱ ὀβίδες χαλαζηδὸν ἐκρήγνυνται περὶ τὸν σταθμὸν Χατζημπελίκ. Τὸ πεζικὸν ἀνακόπτει τὴν πορείαν καὶ ἄρχεται ἐξελισσόμενον εἰς τάξιν μάχης.

Ἡ προσχώρησις τῶν κλιμακίων εἶνε ἀπολύτως ἀδύνατος, διότι οἱ Βούλγαροι βάλλουσι θεριστικῶς, ἔχοντες ἐκ τῶν προτέρων ἐπισημάνει τὰς θέσεις. Πειρᾶται νὰ ἐξελιχθῇ τὸ πυροβολικόν μας.

Ἀλλ' ἀπὸ ἀποστάσεως 6—7 χιλιομέτρων καθίσταται ὁ στόχος τῶν ἐχθρικῶν βολιδοβόλων. Τραυματίζονται πυροβοληταί τινες καὶ 5 ἵπποι, ἐνῷ ἐκ τοῦ πεζικοῦ τίθενται περὶ τοὺς 80 ἐκτὸς μάχης.

Τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα μεταβάλλουσι παράταξιν ἀριστερώτερον πρὸς τὰς ὑπωρείας τῆς Κερκίνης. Δι' ἐφόδου ἐκτοπίζονται ἀπὸ τὰς θέσεις περὶ τὸ Κεσιτσὶκ τὰ προκεχωρημένα βουλγαρικὰ ἀποσπάσματα.

Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς 26ης τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα ἀρκοῦνται νὰ εὑρίσκωνται εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ ἐκτελῶσιν ἐπιθέσεις κατὰ μέτωπον.

Τὸ ἀρχηγεῖον εἶχε καταρτίσει ἤδη τὸ σχέδιον τῆς ἐπιθέσεως, ἀπὸ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τοῦ ἐχθροῦ, καὶ διὰ τοῦτο προσεπάθει νὰ ἐφελκύσῃ τὴν προσοχήν του πρὸς τὸ μέτωπον.

Ἐκ τῶν πληροφοριῶν τὸ ἀρχηγεῖον τῆς ἀνατολικῆς δεξιᾶς στρατιᾶς ἐπείσθη ὅτι ἐχθρὸς κατέχει καὶ τὰς ἄνωθεν τῶν Πορροΐων ἀκρωρείας τῆς Κερκίνης, ἵνα ἐν καταλλήλῳ χρόνῳ ἐπιχειρήσῃ αἰφνιδιασμὸν κατὰ τῶν νώτων τῶν ἡμετέρων.

Τὸ εὐζωνικὸν τάγμα τοῦ Βελισσαρίου μετὰ δύο ὀρειβατικῶν ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτόπισιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὴν κατοχὴν τοῦ Δεμὶρ-Καποῦ.

Οἱ εὔζωνοι ἀναρριχῶνται ἀπὸ τῶν Πορροΐων εἰς τὰς ἀποκρήμνους κλιτῦς, καλυπτόμενοι ἀπὸ τὰ δάση.

Τὰ δύο ὀρεινὰ φθάνουσιν εἰς τὴν κορυφὴν Κὶζ-Μπουρνάρ, (ὕψους 1345 μέτρων) καὶ τοποθετοῦνται καταλλήλως ὅπως προ-

στατεύσωσι τοὺς ἀναρριχωμένους εὐζώνους εἰς τὴν ὑπερκειμένην καὶ τελευταίαν κορυφὴν Δεμὶρ-Καποῦ.

Οἱ Βούλγαροι ὑποδέχονται μὲ σφοδρὸν τουφεκοβολισμὸν τὴν πρωτοφυλακὴν ἐξ 150 εὐζώνων, ἀλλ' οὗτοι ἀκράτητοι ἐφορμῶσι διὰ τῆς λόγχης.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐξελίσσονται καὶ ὑπολειπόμενοι λόχοι τοῦ εὐζωνικοῦ τάγματος καὶ ὑποβοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ ἐπιτίθενται διὰ τῆς λόγχης.

Οἱ Βούλγαροι ἐκτοπίζονται, ἐγκαταλείποντες τὰ δύο ὀρειβατικά των καὶ τρέπονται πρὸς τὰς βορείας κλιτῦς πυροβολούμενοι καὶ ἀποδεκατιζόμενοι.

Αἱ ἀπώλειαι τοῦ ἡρωϊκοῦ αὐτοῦ τάγματος τοῦ κ. Βελισσαρίου εἶνε μηδαμιναί, ἐνῷ τὸ ἐγχείρημα ἀπαράμιλλον εἰς τόλμην καὶ ἀποφασιστικότητα.

Τὸ τάγμα τοῦ Βελισσαρίου ἦτο ὑποχρεωμένον ὅπως διαρκούσης τῆς κυρίας μάχης τοῦ Δεμὶρ Ἰσσὰρ κατέχῃ ὡς πλαγιοφυλακὴ τὴν ἁλωθεῖσαν ἀκρώρειαν τοῦ Δεμὶρ Καποῦ.

Ἡ 26η παρῆλθεν ἄνευ ἄλλων σπουδαίων ἐπιχειρήσεων. Οἱ ἡμέτεροι προέβαινον εἰς συνεχεῖς κατοπτεύσεις καὶ ἀναγνωρίσεις, ἐνῷ τὸ πεδινὸν καὶ τοπομαχικὸν πυροβολικὸν τοῦ ἐχθροῦ ἐξηκολούθει μέχρι τῆς 11ης ὥρας τῆς νυκτὸς βάλλον ὅτε συνεχῶς, ὅτε ἐκ διαλειμμάτων καὶ ἀνασκάπτον κυριολεκτικῶς τὸν περὶ τὸν σταθμὸν τοῦ Χατζῆμπεκλὶκ χῶρον, ὅτε βολὴν προοδευτικήν, ὅτε βολὴν θεριστικήν.

Αἱ βολιδοφόροι εὑρέθησαν τὴν ἐπιοῦσαν μὲ ὑψώμερον ἀποστάσεως 6700 μέτρων.

Τὸ πῦρ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ συνεκεντροῦτο περὶ τὸν σταθμὸν διότι πέριξ αὐτοῦ εἶχον προκαληφθῆ τὰ στρατεύματά μας. Ὅλη ἡ ἔκτασις τοῦ σταθμοῦ ἐκαλύφθη ἀπὸ μολυβδίνας βολίδας τῶν βουλγαρικῶν βολιδοθηκῶν.

Ἔμπροσθεν τοῦ σταθμοῦ μία ὀβὶς ἐξερράγη ἐπὶ τῆς γραμμῆς, ἀνέσκαψε μόνον τὸ ἔδαφος χωρὶς ἄλλην ζημίαν.

Ἔβαλλε δὲ τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικὸν ὄχι μόνον κατὰ ὁμάδων, ἀλλὰ καὶ κατὰ μικροομάδων καὶ μεμονωμένων ἀνδρῶν, ἐκτο-

ξεῦον χαλαζηδὸν τὰς ὀβίδας, μὲ σπατάλην προφανῆ. Πλεῖσται ὅμως ὀβίδες δὲν ἐξερρηγνύοντο.

Ἡ ἀποφασιστικὴ μάχη.

Ἡ ἐπίθεσις ἡ ἀποφασιστικὴ κατὰ τῶν ἐχθρικῶν θέσεων διεξήχθη τὴν ἐπιοῦσαν 27ην. Ἀπὸ πρωίας τὸ ἑλληνικὸν κέντρον ἐφάνη ἐξελισσόμενον κατὰ τῆς Βετρίνας ἀποτελούσης τὸ κέντρον τῆς ἐχθρικῆς παρατάξεως.

Τὸ ἐχθρικὸν πυροβολικὸν ἐξηκολούθησε τὴν τακτικὴν τῆς προηγουμένης ἡμέρας.

Βάλει μετὰ σφοδρότητος, ἀκαταπαύστως ἀπὸ τῶν αὐτῶν ὀχυρωμάτων.

Εἰς ὕψωμα παρὰ τὸ Κεσιτσὶκ διακρίνει τὸ ἑλληνικὸν στρατηγεῖον ἐκ τῆς σημαίας, καὶ βάλλει ἀλλεπαλλήλως, ἀλλ' ἀνεπιτυχῶς.

Τὸ ἔδαφος δονεῖται ἀπὸ τὰ δαιμονιωδῶς κροτοῦντα βουλγαρικὰ τηλεβόλα, ἀλλ' ἄρχεται μετὰ τόλμης καταπλησσούσης ἐξελισσομένη εἰς παράταξιν μάχης ἡ μοῖρα τοῦ ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ ὑπὸ τὰ ἐχθρικὰ βλήμματα.

Παρατάσσεται ἡ πρώτη πυροβολαρχία εἰς ὁμαλὸν ὕψωμα παρὰ τὸ Κεσιτσὶκ καὶ κεραυνοβολεῖ τὰ παρὰ τὴν Βέτριναν βουλγαρικὰ πυροβολεῖα.

Ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς πυροβολαρχίας ταύτης τοποθετοῦνται εἰς ὄπισθεν ὑψώματα καὶ αἱ λοιπαὶ πυροβολαρχίαι μας.

Καὶ ἄρχεται ἀγρία μονομαχία πυροβολικοῦ.

Τὴν στιγμὴν καθ' ἣν τὰ ἐχθρικὰ βλήμματα ἐγγίζουσι τὰ τηλεβόλα μας ζεύγνυνται τάχιστα καὶ προελαύνουσιν ἐπὶ τὰ πρόσω, ἀλλάζοντα θέσιν καὶ πλησιάζοντα συγχρόνως τὸν ἐχθρόν.

Δι' ἐσπευσμένων τεχνητῶν ἔργων ἀναβιβάζονται δύο πεδινὰ ἐπὶ προκεκαλυμμένου ὑψώματος καὶ ἐκεῖθεν διευθύνουσι τὸ πῦρ κατὰ τῶν ἐκεῖθεν τῆς γεφύρας τοπομαχικῶν βολιδοβόλων τοῦ ἐχθροῦ.

Τὸ ὀρειβατικὸν πυροβολικόν μας τοποθετεῖται ὑπεράνω τοῦ

Κεσιτζὶκ πρὸς τὴν Βέτερναν καὶ βάλλει κατὰ τοῦ ἐντεῦθεν τῆς γεφύρας πεζινοῦ πυροβολικοῦ.

Ἐξ αὐτῶν μία πυροβολαρχία ἐπιτυγχάνει τὸ μοναδικώτατον παράδειγμα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς μαχητικῆς τακτικῆς.

Προελάσασα ὑπὸ τὴν προκάλυψιν τῶν πτυχώσεων τοῦ ὕψους τοποθετεῖται κεκαλυμμένως καὶ ἀνοίγει πῦρ πρὸς τὰ ἐκεῖθεν τῆς γεφύρας τοπομαχικὰ βλιδοφόρα τοῦ ἐχθροῦ.

Τὰ ὁποῖα ἀνταπαντῶσι.

Ἐπισυνάπτεται οὕτω μονομαχία μεταξὺ ὀρειβατικῆς καὶ τοπομαχικῆς πυροβολαρχίας.

Ποία ἱστορία οἵου δήποτε πολέμου παρέχει τὴν περίπτωσιν ταύτην ; Μόνον ἡ ἱστορία τοῦ Ἑλληνοβουλγαρικοῦ πολέμου θὰ τὴν ἀναγράψῃ ἀφιεροῦσα τοὺς δικαίους ἐπαίνους πρὸς τὸν Ἕλληνα πυροβολάρχην.

Ἡ καταδίωξις.

Ἐνῷ τὸ πυροβολικόν μας ἀγωνίζεται, ἓν σύνταγμα καὶ τὸ ἕτερον μεραρχικὸν τάγμα εὐζώνων ὑπὸ τὸν κ. Παπαδόπουλον ἀναλαμβάνουσι τὴν κυρίαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐπίθεσιν ἀπὸ δεξιῶν.

Ἡ δύναμις αὕτη προελάσασα ἀπὸ τὰ προκαλύμματα τῶν ἀντιστηριγμάτων τοῦ Κεσιτζὰκ παρουσιάζεται εἰς τὰ πλάγια τῶν ἐχθρικῶν χαρακωμάτων.

Οἱ Βούλγαροι μένουσι κατάπληκτοι μὴ ἀναμένοντες τοιαύτην πλαγίαν ἐπίθεσιν. Ἐκτοπίζονται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὴν σειρὰν τῶν ἑπτὰ κεχαρακωμένων ἀντιστηριγμάτων τῆς Βετρίνας.

Κατεπτοημένοι φεύγουσιν ἀφήνοντες ὅπλα καὶ ἀποσκευὰς καὶ ἡ ἐξακολούθησις τῆς καταδιώξεως ἐμπνέει τὸν πανικὸν εἰς τὰς βουλγαρικὰς τάξεις.

Ὁ στρατηγὸς Σαράφωφ ἔχων τὸ στρατηγεῖόν του εἰς τὸ ἐσωτερικὸν βάθος τῆς στενωποῦ ἐπὶ Μάρκοβα-Σκάλας, διατάσσει γενικὴν καὶ ἐσπευσμένην ὑποχώρησιν διὰ τὸν φόβον τῆς ἀποκοπῆς τῆς πρὸς Πετρίτσιον ὁδοῦ καὶ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ πυροβολικοῦ.

Οὕτω οἱ διασωθέντες Βούλγαροι ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν σφαῖραν

καὶ τὴν ἑλληνικὴν λόγχην φεύγουσιν ἀτάκτως διὰ τῆς πρὸς τὸ Πετρίτσιον ἡμιονικῆς ὁδοῦ.

Τὸ πυροβολικὸν πρὸ τῆς Βετρίνας ὑποχωρεῖ διὰ τῆς γεφύρας ἵνα λάβῃ τὴν ἀπέναντι ἁμαξιτὴν ὁδόν.

Ὁ διοικῶν τὸ εὐζωνικὸν τάγμα ἀντιλαμβάνεται τὴν προετοιμασίαν πρὸς ἀνατίναξιν τῆς σιδηροδρομικῆς γεφύρας.

Σπεύδει μετὰ τῶν εὐζώνων. Ἀνοίγει πῦρ ἀπὸ 800 μέτρων. Προχωρεῖ ἀποφασιστικῶς. Διέρχεται τὴν γέφυραν καὶ ἡ τελευταία βουλγαρικὴ πυροβολαρχία.

Τριακόσια μέτρα χωρίζουσι τοὺς εὐζώνους ἀπὸ τὴν γέφυραν ὑπερασπιζομένην ἐκ τῆς ἔναντι ὄχθης.

Δίδεται τὸ παράγγελμα «ἐμπρὸς διὰ τῆς λόγχης». Ἐφορμῶσιν οἱ εὔζωνοι ἀκράτητοι καὶ ἀκάλυπτοι ἐν μέσῳ τῶν σφαιρῶν, ἀλλὰ ὁ δαιμονιώδης κρότος ἐσημείωσε τὴν καταστροφὴν τῆς γεφύρας ἀκριβῶς τὴν 9 1)2 π. μ.

Παρελθούσης τῆς πρώτης ἐντυπώσεως, οἱ στρατιῶται σκαρφαλώνουν εἰς τὰ συντρίμματα τῆς γεφύρας καὶ καταλαμβάνουσι τὴν ἀπέναντι ὄχθην.

Ἄλλη ἡμετέρα δύναμις διέρχεται νοτιώτερον διὰ τοῦ Πόρου.

Ἐξακολουθεῖ ἡ καταδίωξις τοῦ ἐχθροῦ ἐπὶ μίαν ὥραν καὶ ἡ μάχη καταπαύει μὲ πρωτοφανῆ θρίαμβον τῶν ἑλληνικῶν ὅπλων.

Τὰ τέσσαρα τοπομαχικὰ βολιδοφόρα τοῦ ἐχθροῦ ἐγκατελείφθησαν εἰς τὰς θέσεις των μὲ ὅλα τὰ πυρομαχικά.

Ἄφθονος καὶ πλουσία ἐχθρικὴ λεία ἐγκατελείφθη.

Εἰς τὸν σταθμὸν Δεμὶρ Ἰσὰρ εὑρέθησαν δύο ἀτμομηχαναί, ἀπόκτημα μέγα, καὶ 140 βαγόνια πλήρη ἐφοδίων τοῦ ἐχθροῦ.

Ἡ προέλασις.

Τὰ στρατεύματα, θέσαντα προφυλακάς, κατηυλίσθησαν ἐνωρίς, ὅπως ἀναπαυθῶσιν.

Σήμερον ἤρξατο ἀπὸ τὰς 6 π. μ. ἡ προέλασις διὰ τῆς πρὸς Πετρίτσιον ἡμιονικῆς ὁδοῦ καὶ τῆς ἀπέναντι πρὸς τὰ παλαιὰ βουλγαρικὰ σύνορα ἁμαξιτῆς τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων.

Ἀπέχομεν ἀπὸ τὴν παλαιὰν Βουλγαρίαν ἀπόψε περὶ τὰ 100 χιλιόμετρα.

Ἐπεσκέφθην μετὰ τῶν μηχανικῶν τὴν ἀνατιναχθεῖσαν γέφυραν.

Τὰ βάθρα καὶ τὰ μεσόβαθρα μένουσιν ἀνέπαφα ἐντελῶς, ὅπερ σπουδαῖον, διότι ὑπάρχει ἡ βάσις πρὸς ταχεῖαν ἀποκατάστασιν τῆς συγκοινωνίας.

Μόνον τὸ τέταρτον τόξον ἐκ σιδηρῶν ἐλασμάτων, μήκους 35 μέτρων ἀνετινάχθη καὶ κατεστράφη.

Τὸ βάθος τοῦ ὕδατος εἶνε 0,20 τοῦ μέτρου πρὸς τὸ ἓν μεσόβαθρον 0,60 πρὸς τὸ ἕτερον.

Ἐγγύησις ὅτι ἡ ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου ἀρχομένη ἐπισκευὴ θὰ τελειώσῃ ἐντὸς 24 ὡρῶν τὸ πολὺ καὶ θὰ ἀποκατασταθῇ τελείως ἡ συγκοινωνία.

Καὶ αἱ ἐκ Στρωμνίτσης δυνάμεις τοῦ κέντρου προελαύνουσι πρὸς τὸ Πετρίτσιον.

Τὰς αἰχμαλωσίας τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν ἐχθρικῶν τηλεβόλων κατὰ δεκάδας ἀνήγγειλεν ἤδη ὁ τηλέγραφος ἐπισήμως.

Μετὰ πάροδον αἰώνων οἱ Βούλγαροι καταστρέφονται ἀκριβῶς εἰς τὰς ἰδίας θέσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἐθαυματούργησεν ὁ Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος κατὰ τῶν Βουλγάρων τοῦ Σαμουήλ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ′.

Αἱματηραὶ ταραχαὶ εἰς Σόφιαν. — Ἡ Βουλγαρία λιποψυχοῦσα ἐγονυπέτησε.

Αἱ ἀλλεπάλληλαι ἧτται τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ αἱ ἐπιμελῶς ἀποκρυπτόμεναι ἐν Σόφιᾳ ὑπὸ τῶν ἐπισήμων κύκλων δὲν ἠδυνήθησαν νὰ παραμείνουν ἐν κρυπτῷ πλέον.

Ὁ Βουλγαρικὸς λαὸς ἐπληροφορήθη ἀσφαλῶς πλέον τὴν ἧτταν ἣν ὑπέστη ὁ στρατὸς τῆς Βουλγαρίας, ἐπὶ πλέον δὲ ἡ ἀνησυχία αὐτοῦ ἐκορηφώθη ἐκ τῆς γνωσθείσης προελάσεως τῶν Σέρβων πρὸς τὸ Βουλγαρικὸν ἔδαφος ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ Ρουμανικοῦ στρατοῦ ἀφ' ἑτέρου ἀπειλοῦντος ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν αὐτὴν τὴν Βουλγαρικὴν πρωτεύουσαν.

Αἱ πληροφορίαι αὗται γνωσθεῖσαι ἐν Σόφια, ἐξήγειραν τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ λαοῦ κατὰ τῆς Κυβερνήσεώς του ὃν ἐθεώρουν ὡς ὑπαίτιον τῆς καταστάσεως.

Τηλεγραφήματα ἀλλεπάλληλα δημοσιευθέντα εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἐφημερίδας παρίστων τὴν πρωτεύουσαν τῆς Βουλγαρίας ὡς διατελοῦσαν ἐν ἐκρήξει ἡφαιστείου.

Τέλος ἀκριβέστεραι πληροφορίαι ἀνέφερον ὡς γεγονὸς τὴν ἔκρηξιν ταραχῶν ἐν Σόφιᾳ καὶ ὅτι τὸ πλῆθος ἐπετέθη μετὰ πείσματος κατὰ τῶν δύο πολεμικῶν ὑπουργείων, οἱ δὲ ὁδοὶ τῆς πόλεως μετεβλήθησαν εἰς πεδία μαχῶν.

Ἰσχυραὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις περιερχόμεναι τὰς ὁδοὺς ἐπεχείρησαν νὰ ἐπιβάλουν τὴν τάξιν πλὴν εἰς μάτην, διότι τὸ ἐξηγριωμένον πλῆθος ἐμαίνετο κυριολεκτικῶς καὶ ἐζήτει τὴν τιμωρίαν τῶν ὑπευθύνων. Ὁ πρωθυπουργὸς Δάνεφ ἐπιστρέφων ἐκ τοῦ ὑπουργείου εἰς τὸν οἶκόν του ἐγένετο ἀντιληπτὸς ὑπὸ τῶν πολιτῶν, οἵτινες ἐπυροβόλησαν κατ' αὐτοῦ ἀνεπιτυχῶς.

Ἄλλαι πληροφορίαι ἐκ Λονδίνου ἔχουσαι τὴν προέλευσιν ἀνήγγελον ὅτι αἱματηραὶ ὀχλαγωγίαι ἔλαβον πράγματι χώραν ἐν Σόφιᾳ.

Συρφετώδης ὄχλος περιεκύκλωσε τὰ ἀνάκτορα ἀπειλῶν τὴν ζωὴν τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου καὶ ἐφώρμησε κατὰ τῶν ὑπουργικῶν κτιρίων.

Ὁ στρατὸς σπεύσας ἐπὶ τόπου ἐπυροβόλησε καὶ ἐφόνευσε πολλοὺς ἐκ τῶν στασιαστῶν.

Εἷς ἄγνωστος ἀπεπειράθη καὶ δολοφονήσῃ τὸν πρωθυπουργὸν Δάνεφ, ἡ δὲ ἐπικρατοῦσα ἀναρχία εἶνε πράγματι ἀπελπιστική.

*
* *

. Τοιαύτην εἰκόνα παρουσίαζεν ἡ πρωτεύουσα τῆς Βουλγαρίας, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Ρουμανικὸς στρατὸς ὑπερβὰς νὰ ὅρια τῆς Σιλιστρίας ἔβαινεν ἐν σπουδῇ καὶ ἀκωλύτως πρὸς τὴν Σόφιαν.

Ἐπανειλημμέναι ἀπόπειραι τῆς Βουλγαρίας ὅπως πείσῃ τὴν Ρουμανίαν, δηλωσάντων ὡς γνωστόν, ὅτι ἐπιθυμοῦσι τὰ συνάψωσι τὴν εἰρήνην ὁμοῦ μετὰ τῶν δύο συμμάχων Ἑλλάδος καὶ Σερβίας.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ὅτε ἡ Ρωσσία μετὰ τῆς Γαλλίας προέβησαν εἰς φιλικὸν διάβημα παρὰ ταῖς κυβερνήσεσι Ἑλλάδος καὶ Σερβίας ζητοῦσαι τὴν κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν καὶ τὴν συνωμολόγησιν τῆς εἰρήνης.

Αἱ δύο κυβερνήσεις τῶν συμμάχων συνεννοηθεῖσαι ἀπεφάσισαν νὰ ἀπαντήσωσιν ὅτι τότε μόνον δέχονται διαπραγμάτευσιν εἰρήνης, ὅταν ἡ Βουλγαρία ἀναγνωρίζουσα τὴν ἧτταν της βεβαιώσῃ ὅτι στέργει νὰ ἀποδεχθῇ τοὺς ὅρους τῶν συμμάχων.

Εἰς τὴν ἀπάντησιν ἐκείνην προσετίθετο καὶ ὅρος ὅτι αἱ ἐχθροπραξίαι θὰ ἐξακολουθοῦν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν διαπραγματεύσεων καὶ τότε μόνον θὰ καταπαύσωσιν αὗται καὶ θὰ σταματήσῃ ἡ προέλασις, ὅταν ἡ Βουλγαρία ἀποδεχθῇ καὶ ὑπογράψῃ τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης.

Πρὸ τῆς ἀπαντήσεως ἐκείνης τῶν δύο συμμάχων τῆς τόσον σαφοῦς καὶ κατηγορηματικῆς ἡ Βουλγαρία εὑρέθη ἐν τελείᾳ ἀπελπισίᾳ.

Βλέπουσα τὸ ἀδιάσπαστον τῶν Σέρβων καὶ Ἑλλήνων καὶ τὸ ἀνένδοτον τῶν Ρουμάνων ὅπως ἔλθωσιν εἰς μονομερῆ συνεννόησιν, ἐξ ἄλλου δὲ βλέπουσα τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῆς κατάστασιν τραχυνομένην εἰς βαθμὸν λίαν ἐπικίνδυνον, ἀπεφάσισε νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰς ἀξιώσεις τῶν συμμάχων καὶ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἧτταν αὐτῆς.

Λιποψυχήσασα ἡ Βουλγαρία ἐγονυπέτησε καὶ παρεκάλεσε τοὺς προστάτας αὐτῆς ἐν Εὐρώπῃ, νὰ σπεύσουν νὰ δηλώσουν τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς περὶ ταχείας συνωμολογήσεως εἰρήνης.

*
* *

Ταυτοχρόνως πρὸς τὰς ἐνεργείας ταύτας ἡ Ρουμανία ἤρχισε

Ἡ τρίτη πυροβολαρχία τοῦ 2ου Πεδινοῦ, ἡ διοικουμένη παρὰ τοῦ διακεκριμένου λοχαγοῦ κ. Χρήστου Χατζηπέτρου.

ἐναργῶς ἐπεμβαίνουσα καὶ ἀποκαλύπτουσα βαθμηδὸν τὰς προθέσεις αὐτῆς.

Ὁ ἐπισκεφθεὶς τὰς αὐλὰς Βελιγραδίου καὶ Βουκουρεστίου Ἕλλην πολιτευτὴς Γεώργιος Θεοτόκης, ὅπως ἀναγγείλῃ ἐπισήμως τὴν μεταβολὴν τὴν ἐπελθοῦσαν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ δυναστείᾳ, ἐπέστρεψεν ἐκ Βουκουρεστίου κομιστὴς τῶν διαθέσεων τῆς Ρουμανίας ἐν τῇ Βαλκανικῇ κρίσει.

Διεφημίσθη τότε κατὰ τὸν μᾶλλον ἐπίσημον τρόπον ὅτι ὁ κ. Θεοτόκης ἦτο κομιστὴς σοβαρωτάτων προτάσεων τῆς Ρουμανίας πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἡ πραγματοποίησις τῶν ὁποίων ὑπισχνεῖτο μακρὰν εἰρήνευσιν ἐν τῇ ἐγγὺς Ἀνατολῇ.

Προφανῶς ἐπρόκειτο περὶ προκαταρκτικῶν μέτρων πρὸς σύμπηξιν κρατερᾶς συμμαχίας τῶν κρατῶν τοῦ Αἵμου.

Τὸν κ. Θεοτόκην συνώδευε καὶ ἀνώτερος Ρουμάνος στρατιωτικὸς ἀποσταλεὶς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεώς του.

Πάραυτα ὁ Ἕλλην πολιτευτὴς μετὰ τοῦ Ρουμάνου στρατιωτικοῦ μετέβη εἰς Δοϊράνην ὅπου συνηντήθη μετὰ τοῦ ἄνακτος καὶ ἀντήλλαξε μετ' αὐτοῦ μακρὰν συνομιλίαν.

Εὐθὺς μετὰ τοῦτο ἐλήφθη εἰς Δοϊράνην εἰς συνεργασίαν μετὰ τοῦ βασιλέως ὁ Ἕλλην πρωθυπουργὸς κ. Βενιζέλος, ὅστις ἔσπευσε πάραυτα παρ' αὐτῷ καὶ ἀντήλλαξε τὰς σκέψεις του ἐπὶ τῆς καταστάσεως.

Τῆς Βουλγαρίας δηλωσάσης πλέον ὅτι ἐπιθυμεῖ τὴν σύναψιν τῆς εἰρήνης καὶ ζητούσης νὰ μάθῃ προκαταβολικῶς τοὺς ὅρους τῶν συμμάχων, ἐκρίθη ἀναγκαῖον ὅπως οἱ δύο πρωθυπουργοὶ Ἑλλάδος καὶ Σερβίας συναντηθῶσιν ἐν Νύσσῃ καὶ ἀνταλλάξωσι τὰς γνώμας αὐτῶν ἐπὶ τῶν ὅρων ἃς θὰ ἔθετον πρὸ τῆς Βουλγαρίας.

Πράγματι ἡ συνάντησις ἐκείνη ἐπραγματοποιήθη καὶ οἱ δύο πρωθυπουργοὶ ἔμειναν τελείως σύμφωνοι ὡς πρὸς τὴν περαιτέρω ἐνέργειαν αὐτῶν.

Σχετικὰ τηλεγραφήματα, ὅσον ἀφορᾷ τὴν προέλασιν τῶν Ρουμάνων καὶ τοὺς σκοποὺς τῆς Ρουμανικῆς κυβερνήσεως ἐδημοσιεύθησαν εἰς πλεῖστα φύλλα τοῦ Λονδίνου.

Κατὰ τὰ τηλεγραφήματα ταῦτα τὰ ὁποῖα προήρχοντο ἐξ αὐθεντικῶν πηγῶν τοῦ Βουκουρεστίου, ἡ Ρουμανικὴ κυβέρνησις ἐφέρετο ἔχουσα ἀμετάτρεπτον ἀπόφασιν νὰ μὴ διακόψῃ τὴν προέλασιν τοῦ στρατοῦ τῆς Ρουμανίας, ἐφ' ὅσον οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Σέρβοι προήλασσον μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὴν Σόφιαν, καθόσον ἡ Ρουμανία εἶχε πρόθεσιν νὰ μετάσχῃ ὡς κύριος παράγων κατὰ τὴν σύναψιν τῆς εἰρήνης.

Αἱ αὐταὶ πληροφορίαι ἔφερον ὡς γεγονὸς τετελεσμένον τὴν ἀποστολὴν εἰς Ἀθήνας Ρουμάνου ἀντιπροσώπου τῆς Ρουμανικῆς κυβερνήσεως, κομιστοῦ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῆς ὅπως ἔλθῃ εἰς συνεννόησιν μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

*
* *

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀνταποκριτὴς τῶν «Τάϊμς» ἀπέστελλε πρὸς τὴν ἐφημερίδα του πληροφορίας σχετικὰς μὲ τὸν πόλεμον, δι' ὧν κατεδηλοῦτο πλέον ἀνενδοιάστως ὅτι οἱ Βούλγαροι εἶχον προσχεδιάσει καὶ προμελετήσῃ τὴν αἰφνιδιαστικὴν κατὰ τῶν Σέρβων καὶ Ἑλλήνων ἐπίθεσιν.

Εἰς τὸ πόρισμά του τοῦτο ὁ Ἄγγλος ἀνταποκριτὴς ἤχθη ἐκ διαφόρων ἐπισήμων Βουλγαρικῶν ἐγγράφων κατασχεθέντων ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ ἀνταποκριτὴς ἀνέφερε κατόπιν τὰς διαφόρους στρατηγικὰς κινήσεις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, διὰ τῶν ὁποίων κατώρθωσεν οὗτος νὰ φθάσῃ καὶ νὰ ὑπερβῇ τὴν δύσκολον στενωπὸν τοῦ Δεμὶρ Ἰσσάρ.

Παντοῦ, ἐπιλέγει ὁ ἀνταποκριτὴς ὅπου ἔφθασαν νικηταὶ οἱ Ἕλληνες εὗρον χωρία ἐρημωμένα καὶ ἐντελῶς κατεστραμένα ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους, οἱ ὁποῖοι φεύγοντες ἐνέσπειραν παντοῦ τὴν σφαγὴν καὶ τὸν ὄλεθρον.

Κατὰ τὰς ἐκ Λονδίνου πληροφορίας σοβαρωτάτην ἐνεποίησαν ἐντύπωσιν ἐκεῖ αἱ πανταχόθεν βεβαιούμεναι βουλγαρικαὶ σφαγαὶ ἐν Μακεδονίᾳ.

Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ παραχθεῖσα ἐντύπωσις, ὥστε μεταξὺ τῶν

ἰθυνόντων ἀγγλικῶν κύκλων ἑδραιώθη ἡ πεποίθησις ὅτι ἡ Βουλγαρία δέον νὰ ὑποστῇ τὰς συνεπείας τοῦ πολέμου καὶ τῶν δηώσεων ἃς ἐπήνεγκεν ὁ στρατὸς αὐτῆς.

Ἀνάλογοι ὑπῆρξαν αἱ ἐντυπώσεις αἱ παραχθεῖσαι συνεπείᾳ τῶν σφαγῶν ἐν Βερολίνῳ, Ρώμῃ καὶ Παρισίοις.

Κατὰ τὰς αὐτὰς ἐκ Λονδίνου πάντοτε πληροφορίας οἱ ἐπίσημοι βουλγαρικοὶ κύκλοι ἔπαυσαν τὸν σωβινισμὸν αὐτῶν, καὶ δὲν ἀπέκρυπτον πλέον τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Βουλγαρία ἡττήθη, ἀνεγνώριζον δὲ ἐπισήμως πλέον τὰς Σερβικὰς καὶ Ἑλληνικὰς νίκας.

Τὴν ἐκ τῶν σφαγῶν ἐντύπωσιν ἐν Λονδίνῳ ἐπηύξησε τηλεγράφημα νεώτερον τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀνταποκριτοῦ τῶν «Τάϊμς» ἀγγέλλοντος σὺν τοῖς ἄλλοις, ὅτι εἰς τὰ θυλάκια Βουλγάρων αἰχμαλώτων ἀνεκαλύφθησαν ἐνώτια καὶ δακτυλίδια χρυσᾶ προσηρμοσμένα ἀκόμη εἰς κομμάτια δάκτυλα καὶ εἰς κομμένα αὐτιὰ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν.

Τοιουτοτρόπως ἐκ τῶν δηλώσεων τῆς Βουλγαρίας ἀναγνωρισάσης, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν τὴν ἧτταν αὐτῆς, ἤρχισε νὰ ἑδραιοῦται πανταχοῦ ἡ πεποίθησις ὅτι ἡ νέα ἐποποιΐα τῆς Μακεδονίας εὑρίσκετο εἰς τὸ τέρμα αὐτης, βραχὺ δὲ χρονικὸν διάστημα διεχώριζε τοὺς ἐμπολέμους ἀπὸ τῆς συνάψεως τῆς εἰρήνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Ὁ βασιλεὺς τοῦ Μαυροβουνίου πρὸς τὸν λαόν του.

Τὴν τριακοστὴν Ἰουνίου ὁ βασιλεὺς τοῦ Μαυροβουνίου Νικόλαος, ὅστις συμμετέσχε διὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς τὴν κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐκστρατείαν, ἐξέδωκε πρὸς τὸν λαόν του τὸ κάτωθι διάγγελμα χαρακτηριστικὸν τῶν αἰσθημάτων τοῦ ἥρωος βασιλέως τῶν Μαύρων Ὀρέων.

«Καθ' ὃν χρόνον ὁ ἥλιος τῆς ἐλευθερίας ἔλαμψεν ἐπὶ τῶν χριστιανικῶν λαῶν τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου, κατόπιν μακροῦ μαρτυρίου, ἐνῷ ἐξηφανίσθη ἡ σκιὰ τῆς σημαίας καὶ τοῦ Προφήτου ὑποχωρήσασα εἰς τὰς σημαίας μας, ἡ δὲ κυριαρχία διέφυγε τῶν χειρῶν τῶν Τούρκων διὰ νὰ περιέλθῃ εἰς τοὺς Βαλκανικοὺς συμμάχους· καθ' ὃν χρόνον οἱ προγεγραμμένοι λαοὶ ἀναπνέουν ἐλευθέρως καὶ προσβλέπουν εἰς τὸ μέλλον διψῶντες δικαιοσύνην καὶ πρόοδον, ὁ Αἶμος καλύπτεται ἐκ νέου μὲ πυκνὰ σκότη, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων οἱ ἀδελφοὶ δὲν ἀναγνωρίζονται πλέον, ἀλλὰ ζητοῦν νὰ ἀλληλοσφαγοῦν.

Τὸ ἀδελφικὸν αἷμα ρέει ἀπὸ τοῦ Δουνάβεως μέχρι Θεσσαλονίκης, νέα θύματα συσσωρεύονται προστιθέμενα εἰς τὰ θύματα τῆς Σκόδρας, τοῦ Κουμανόβου, τῶν Ἰωαννίνων, τῆς Ἀδριανουπόλεως. Τὰ θύματα τὰ ὁποῖα ἔπεσαν κατὰ τὰς πρώτας ἀδίκους ἐπιθέσεις εἶνε Σέρβοι, θύματα τῆς ἀδελφοκτόνου βουλγαρικῆς χειρός.

Ἡ αὐτὴ ἀδελφοκτόνος χεὶρ ἔχυσε τὸ αἷμα τῶν γενναίων Ἑλλήνων, τῶν πιστῶν συμμάχων οἵτινες καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν προσέφερον ἀλησμονήτους ὑπηρεσίας εἰς τὴν Βαλκανικὴν συμμαχίαν.

Περιφρονοῦντες τὴν θείαν δικαιοσύνην ὡς καὶ τὴν διαιτησίαν τοῦ Τσάρου τοῦ προστάτου, ὅστις εὐμενῶς ἐδέχθη ταύτην πρὸς σωτηρίαν μας καὶ διὰ τὴν ὁμόνοιάν μας, ὑπερτάτην χαράν του, οἱ Βούλγαροι ἑλκυσθέντες παρ' ἄλλων, ἐγκατέλιπον ἀσυνειδήτως τὴν σλαυϊκὴν ἡμῶν ἀγκάλην. Οἱ Βούλγαροι ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ συμμάχων.

Πρέπει νὰ ἀποκρούσωμεν τοὺς Βουλγάρους διὰ τῶν αὐτῶν ὅπλων καὶ νὰ τοὺς ἐξαναγκάσωμεν νὰ σεβασθοῦν τὰ κοινὰ συμφέροντα καὶ τὴν σλαυϊκὴν ἑνότητα. Ἡ ἀπόφασις αὕτη καταθλίβει τὴν καρδίαν μου, διότι ὀφείλομεν νὰ κόψωμεν τὴν μίαν χεῖρα διὰ τῆς ἄλλης χειρός.

Ἀλλ' εἶνε ἀδύνατον νὰ γείνῃ ἄλλως. Θλίβομαι, διότι ἀναγκάζομαι νὰ ἐνθαρρύνω τὴν γενναιότητά σας, ὅπως ἀποκρούσεται τὰς βουλγαρικὰς ἐπιθέσεις, ἀλλ' εἶμαι βέβαιος ὅτι, ὅταν ὁ ἄγγελος τῆς εἰρήνης ἁπλώσῃ τὰς πτέρυγάς του ἐπὶ τοῦ Αἵμου, θὰ βλαστήσῃ τὸ νέον δένδρον τῆς Βαλκανικῆς ἑνώσεως.

Μαυροβούνιοι σεῖς οἵτινες ἐνικήσατε εἰς ὅλας τὰς μάχας, καὶ οἵτινες μάχεσθε ἤδη εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Ἀξιοῦ καὶ τῆς Μπρεγκαλνίτζας μετὰ τῶν ἀδελφῶν Σέρβων, Μαυροβούνιοι, ἑτοιματισθῆτε ὡς καὶ πάντοτε, νὰ ἐκπληρώσητε τὸ καθῆκόν σας. Ὁ Θεὸς μᾶς βοηθεῖ καὶ Αὐτὸν ἱκετεύομεν διὰ τὸν δίκαιον ἀγῶνά μας».

Ὁ βασιλεὺς Νικόλαος πρὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον διὰ τὰς Βουλγαρικὰς ὠμότητας.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς τοῦ Μαυροβουνίου Νικόλαος, λαβὼν γνῶσιν τῶν βουλγαρικῶν ἀτιμιῶν ἐκ τοῦ ἐν Κετίγνῃ Ἕλληνος ἐπιτετραμμένου κ. Εὐγενιάδου, ἐξέφρασε τὴν ζωηρὰν θλῖψίν του καὶ τὴν κατάπληξίν του διὰ τὰ ἀνήκουστα ἐκεῖνα βουλγαρικὰ ὄργια, παρεκάλεσε δὲ τὸν ἕλληνα πρεσβευτὴν νὰ διαβιβάσῃ τηλεγραφικῶς πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον τὴν εἰλικρινῆ θλῖψιν αὐτοῦ καὶ τοῦ Μαυροβουλιωτικοῦ λαοῦ, συνάμα δὲ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ, ὅπως τιμωρηθοῦν ἀμειλίκτως οἱ δράσται τῶν τοιούτων φρικαλεοτήτων.

*
* *

Τὸ τηλεγράφημα ἐκεῖνο ἐλήφθη μέσῳ Θεσσαλονίκης εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν.

Ἐν Ἀθήναις ἐδόθη δὲ αὐθημερὸν πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ἐφημερίδας.

Δημοσιεύομεν αὐτό, ὡς ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τῶν ἑλληνικῶν ἐφημερίδων.

Ἐκ Θεσσαλονίκης ἐλήφθη πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα:

Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν · Ἀθήνας

Ὁ ἡμέτερος ἐν Κεττίγνῃ πρεσβευτὴς κ. Εὐγενειάδης τηλεγραφεῖ, ὅτι ὁ Βασιλεὺς τοῦ Μαυροβουνίου Νικόλαος τὸν παρεκάλεσε νὰ ἀποστείλῃ πρὸς τὸν ἡμέτερον Ἄνακτα τὸ ἑπόμενον τηλεγράφημα.

Ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ὑμετ. Μεγαλειότητος ἀνακοινοῖ τηλεγράφημα ἀναφέρον περὶ τῶν ἐγκλημάτων τῶν διαπραχθέντων ὑπὸ τῶν Βουλγάρων στρατιωτῶν ἐναντίον ἀθώων ἑλληνικῶν πληθυσμῶν εἰς Σέρρας, Δεμὶρ Ἰσὰρ καὶ ἄλλας πόλεις τῆς Μακεδονίας.

Ἡ ἀγανάκτησίς μου εἶνε βαθεῖα. Καταθλίβομαι ὅτι εἰς τὸν παρόντα ἀγῶνα ἐσημειώθησαν τοιαῦται ὠμότητες, αἵτινες καλύπτουσι δι' αἴσχους τοὺς χθεσινούς μας συμμάχους.

Ὁ πεπολιτισμένος κόσμος βεβαίως θὰ ἀποδοκιμάσῃ τὰς κακουργίας ταύτας τῆς ἀνηκούστου ἀγριότητος.

Ἐκφράζω τὸν θαυμασμόν μου πρὸς τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα καὶ τὸν ἀνδρεῖον στρατόν Της, ὅτι δὲν μετῆλθεν ἀντίποινα ἐναντίον χριστιανῶν, μετὰ τῶν ὁποίων ἠγωνίσθημεν μετὰ τοσούτων θυσιῶν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἀδελφῶν μας.

Ἀλλ' ἐὰν αἱ βουλγαρικαὶ ὠμότητες ἐπαναληφθοῦν τίς δὲν θὰ ἐπεδοκίμαζε τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα μετερχομένην ἀντίποινα ἵνα καταπτοήσῃ καὶ χαλιναγωγήσῃ τὰ αἱμοχαρῆ ἔνστικτα, ἅτινα ἀποκαλύπτουσι τὸν κοινὸν ἡμῶν ἐχθρόν.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄.

Ὁ εὐρωπαϊκὸς τύπος διὰ τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης.

Μετὰ τὴν ἐπιτευχθεῖσαν συνάντησιν τῶν πρωθυπουργῶν Σερβίας καὶ Ἑλλάδος τὴν γενομένην ἐν Νύσσῃ καὶ τὴν ἐπελθοῦσαν συνεννόησιν ὡς πρὸς τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης ἐκ μέρους τῶν συμμάχων, ὁ εὐρωπαϊκὸς τύπος ἤρχισεν ἀσχολούμενος ἐπὶ τῆς ἐπελθούσης συμφωνίας τῶν δύο πρωθυπουργῶν, ἥτις ἐγένετο μετὰ τὴν συνεργασίαν τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου μετὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Βενιζέλου.

Τὸ Ρωσσικὸν διάβημα εἰς τὸ ὁποῖον συμμετέσχε φιλικῶς καὶ ἡ Γαλλία ἐκρίνετο ὑπὸ πάντων ὡς ἐπιβεβλημένη ἐνέργεια κατόπιν τῆς ἐκφρασθείσης ἐπιθυμίας τῆς Βουλγαρίας ὅπως συνάψῃ εἰρήνην ἀναγνωρίσασα τὰς ἥττας αὐτῆς.

Προηγηθὲν ἑλληνικὸν ἀνακοινωθὲν ἡμιεπίσημον ἔχον χαρακτῆρα καθώριζεν ἐπακριβῶς ὑπὸ ποίους ὅρους ἡ Ἑλλὰς ἐδέχετο νὰ προσέλθῃ εἰς συνεννόησιν ἵνα κλείσῃ τὴν εἰρήνην.

Τὸ ἀνακοινωθὲν τοῦτο ἐδόθη πρὸς δημοσίευσιν ὑπὸ τοῦ γραφείου τοῦ τύπου Θεσσαλονίκης μετὰ τὴν συνεργασίαν ἣν ἔσχον ὁ κ. Βενιζέλος μετὰ τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως.

Τὸ ἀνακοινωθὲν ἐκεῖνο εἶχεν ὡς ἑξῆς :

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2 Ἰουλίου.—Τὸ Γραφεῖον τοῦ Τύπου ἀνακοινοῖ τὰ ἑξῆς. Δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι ὁ κ. Βενιζέλος μετέβη εἰς τὸ Στρατηγεῖον ὅπως συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου ἐπὶ τοῦ διαβήματος τοῦ γενομένου ὑπὸ τῆς Ρωσσίας πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Ὁ κ. Βενιζέλος ἔσχε μακρὰν συνέντευξιν μετὰ τοῦ Βασιλέως. Ὁ Βασιλεὺς καὶ ὁ κ. Πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἀντήλλαξαν τὰς βλέψεις των καὶ προσῆλθον εἰς συμφωνίας ἐπὶ τοῦ τρόπου καθ᾽ ὃν θὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν πρό-

τασιν τῆς Ρωσσίας καὶ ἐπὶ τῆς ἀπαντήσεως τὴν ὁποίαν θὰ δώσουν.

Ὁ κ. Βενιζέλος ἐπιστρέψας ἐκ τοῦ Στρατηγείου ἀπεφάσισε νὰ ἀναχωρήσῃ καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὴν Νύσσαν ὅπως συναντηθῇ μετὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Σερβίας πρὶν ἢ ἐπιδοθῇ ἡ ὡρισμένη ἀπάντησις.

Παρὰ τὴν καλὴν θέλησιν τῆς ὁποίας δείγματα δὲν ἔπαυσεν οὔτε παύει νὰ δίδῃ ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ ἀρξαμένου ἀγῶνος, εἴμεθα ἐντεταλμένοι νὰ δηλώσωμεν, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις μὴ βασιζομένη πλέον ἐπὶ τοῦ τρόπου καθ᾽ ὃν ἐνήργησε καὶ ἐνεργεῖ μέχρι τοῦδε ἡ βουλγαρικὴ Κυβέρνησις, δὲν θὰ δεχθῇ τὴν παῦσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν, εἰμὴ ἀφοῦ ὑπογραφοῦν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης οἱ κάτωθι ὅροι, τοὺς ὁποίους παρουσιάζει διὰ τὴν ὁριστικὴν συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης.

Ἐγκατάλειψις ἐκ μέρους τῆς Βουλγαρίας παντὸς ἐδάφους καταληφθέντος ὑπὸ τῶν συμμάχων.

Καταβολὴ πολεμικῆς ἀποζημιώσεως καὶ ἀποζημιώσεως διὰ τὰς ζημίας τὰς ἐπενεχθείσας εἰς τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων τῶν καταστραφέντων ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

Ἐγγυήσεις διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὴν περιουσίαν τῶν Ἑλλήνων τῶν κατοικούντων εἰς τὴν Θράκην καὶ ἰδιαίτατα διὰ τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ἀποστράτευσις ἐντὸς προθεσμίας ὡρισμένης.

*
* *

Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀνακοινωθέντος τούτου τὰ Ἀγγλικὰ φύλλα ἐσχολίασαν ὡς ἑξῆς τοὺς ὅρους καὶ τὴν ἐπ᾽ αὐτῶν ἐπελθοῦσαν ἑκατέρωθεν συμφωνίαν.

— Τηλεγραφοῦσιν ἐκ Βελιγραδίου ὅτι κατὰ τὴν συνάντησιν τοῦ κ. Πάσιτς μετὰ τοῦ Ἕλληνος Πρωθυπουργοῦ κ. Βενιζέλου θεωρεῖται βέβαιον ὅτι θὰ ἐπικρατήσῃ πλήρης συμφωνία περὶ τῶν ὅρων, οἵτινες θὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν Βουλγαρίαν πρὸς συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης.

Οἱ ὅροι γνωστοὶ ἤδη κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀνακοινωθέντος, ἐπικροτοῦνται ὑπὸ τῶν Σερβικῶν πολιτικῶν κύκλων, οἵτινε φρονοῦσιν ὅτι δικαίως ἡ Ἑλλὰς τάσσει ὡς τελευταῖον ὅριον τὴν ἐντὸς ὡρισμένης προθεσμίας ἀποστράτευσιν, ὑπονοοῦσα διὰ τού ου ὅτι ἡ ἀποστράτευσις θ' ἀρχίσῃ μετὰ τὴν ἀποδοχὴν ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας τῶν προηγουμένων τριῶν ὅρων, ἤτοι τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Σερβίαν καὶ Ἑλλάδα, τὴν πληρωμὴν πολεμικῆς ἀποζημιώσεως διὰ τὰς ἐπιτευχθείσας καταστροφὰς ὑπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν ἐν Θρᾴκῃ Ἑλλήνων.

Τὰ αὐτὰ τηλεγραφήματα ἀναγγέλλουσιν ὅτι μὴ δυναμένη ἡ Κυβέρνησις νὰ ἐπικοινωνήσῃ μετὰ τοῦ Ἀρχιστρατήγου κ. Ποῦτνικ παρεκάλεσε τὸν Πρίγκηπα Διάδοχον νὰ μεταβῇ εἰς Σκόπια καὶ συνεννοηθῇ μετ' αὐτοῦ περὶ τοῦ φιλικοῦ διαβήματος τῆς Ρωσσίας πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Ὁ Πρίγκηψ Διάδοχος ἀναμένεται νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Βελιγράδιον τὴν Παρασκευήν.

— Ὁ «Ἡμερήσιος Τηλέγραφος» μανθάνει ὅτι ἡ Σερβία μολονότι ἐπιθυμεῖ νὰ φανῇ εὐχάριστος εἰς τὴν Ρωσσίαν, κατ' ἀρχὴν μόνον εἰς τὸ διάβημα αὐτῆς θὰ ἀπαντήσῃ ὅτι δύναται νὰ διαπραγματευθῇ τὴν εἰρήνην μετὰ τῆς Βουλγαρίας.

Ἀλλὰ τοὺς τοὺς ὅρους αὐτῶν, ἡ Σερβία καὶ ἡ Ἑλλὰς δὲν εἶνε διατεθειμέναι νὰ ὑποβάλωσιν ἢ πρὸς ἀντιπροσώπους τῆς Βουλγαρίας, ἔχοντας εἰδικὴν πρὸς τοῦτο ἐντολήν. Οἱ σύμμαχοι φρονοῦσιν ὅτι ἡ Βουλγαρία ὀφείλει νὰ ζητήσῃ πρώτη τὴν συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης, εἶνε δὲ σύμφωνοι ἐπὶ τοῦ σημείου, ὅτι τὰς ἐχθροπραξίας των δὲν θὰ τὰς ἀναστείλωσιν, ἐὰν μὴ ὑπογραφῇ πρότερον ἡ προκαταρκτικὴ συνθήκη.

Οὕτω καθωρισθέντων πλέον τῶν ζητημάτων καὶ ἐπελθούσης

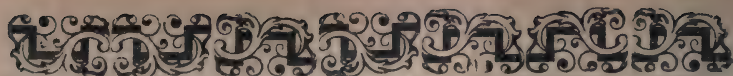
πλήρους συμφωνίας μεταξὺ τῶν δύο πρωθυπουργῶν, ἀπεφασίσθη ἡ σύνταξις τῆς ἀπαντήσεως ἑκατέρωθεν ἥτις θὰ ἐδίδετο ταυτόσημος εἰς τὸ Ρωσσικὸν διάβημα.

Τὸ Ρωσσικὸν διάβημα σκοπὸν εἶχε νὰ ἐπιτύχῃ κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν πρῶτον καὶ κατόπιν ἔναρξιν διαπραγματεύσεων πρὸς συνωμολόγησιν τῆς προκαταρκτικῆς συνθήκης.

Εἰς τὴν πρότασιν ταύτην τῆς Ρωσσίας ἐδόθη ἀπάντησις ἀρνητικὴ καὶ φαίνεται ὅτι τοιαύτη ἐπῆλθε συμφωνία ἑκατέρωθεν.

Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀντηλάσσονται ἀκόμη συσκέψεις μέχρις ὅτου καταρτισθῇ ἡ ἀπάντησις. Ἐν τῷ μετπξὺ αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις ἔβαινον μετὰ τῆς αὐτῆς πάντοτε ὁρμητικότητος, προσθέτουσα νέας νίκας εἰς τοὺς δύο συμμάχους.

Τὰ πολεμικὰ ταῦτα γεγονότα θὰ παρακολουθήσωμεν ἤδη ἐν τῇ χρονολογικῇ σειρᾷ αὐτῶν, ἐν καιρῷ δὲ θέλομεν ἐπιληφθῇ καὶ αὖθις τῶν διπλωματικῶν ἐνεργειῶν ὡς πρὸς τὴν εἰρήνην.

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟ—ΣΕΡΒΟ—ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΥ
ΠΟΛΕΜΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΟΓΔΟΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Καταδίωξις τῶν Βουλγάρων κατὰ πόδας. – Συμπλοκαὶ καθ᾽ ὁδόν. – Μάχαι καὶ σκηναὶ μεγαλείου.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἔμειναν αἱ διπλωματικαὶ ἐνέργειαι σχετικῶς μὲ τὸ ζήτημα τῆς εἰρήνης.

Αἱ ἑλληνοσερβικαὶ συνεννοήσεις αἱ ἐπελθοῦσαι διὰ τῆς συναντήσεως τῶν δύο πρωθυπουργῶν μόνον ἐξ ἰδιωτικῶν ἡμιεπισήμων πληροφοριῶν ἦσαν γνωσταί.

Μέχρι τῆς ἡμέρας λοιπὸν τῆς ἐπισήμου αὐτῶν ἀνακοινώσεως, ἥτις θὰ ἐγίνετο ὅταν ἐδίδετο ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ Ρωσσικὸν διάβημα, ἐμεσολάβησαν ἡμέραι τινές, κατὰ τὰς ὁποίας ἔλαβον χώραν γεγονότα ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ ὁμιλήσωμεν ἤδη.

Καθ᾽ ὃν χρόνον ὁ σερβικὸς στρατὸς ἀφ᾽ ἑνὸς ἐμάχετο νικηφόρως ἐπὶ τοῦ τοῦ βουλγαρικοῦ ἐδάφους πλέον, καὶ ἐπλησίαζε τὸ Κιανστενδὴλ, ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἀφ᾽ ἑτέρου ἐξηκολούθει τὴν καταδίωξιν αὐτοῦ ἄνευ διακοπῆς τινός.

Μετὰ τὴν ἐπικὴν μάχην τοῦ Δεμὶρ Ἰσὰρ τὰ βουλγαρικὰ στρα-

τεύματα ἐφέροντο πλέον ἀτάκτως σχεδὸν πρὸς βορρᾶν καὶ ἀνατολὰς καταδιωκόμενα ἀγρίως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι μετὰ τὰς γνωσθείσας λεπτομερείας τῶν σφαγῶν τῶν Σερρῶν εἶχον καταστῆ ὁρμητικώτεροι ἐν τῇ συναισθήσει τοῦ καθήκοντος τῆς ἐκδικήσεως τῶν ἀθώων θυμάτων.

Δὲν ἔσπευδον πλέον ὡς νικηταὶ οἱ Ἕλληνες, ἀλλ' ὡς ἐκδικηταὶ ἐπιδιώκοντες νὰ πάρουν ὀπίσω τὸ αἷμα τόσων ἀθώων θυμάτων τῆς βουλγαρικῆς θυριωδίας.

Ἡ ὑποχώρησις τῶν Βουλγάρων ἐγένετο εἰπέρ ποτε ταχεῖα πρὸς τὰ στενὰ τῆς Κρέσνας καὶ τὸ Πέτσοβον, ἀλλὰ καὶ ἡ καταδίωξις τῶν Ἑλλήνων ὑπῆρξε σχεδὸν ἀνάλογος.

Καὶ πρὸ τοῦ προελαύνοντος ἑλληνικοῦ στρατοῦ παρουσιάζετο πλέον τὸ θέαμα τῆς οἰκτρᾶς ἀποσυνθέσεως εἰς ἣν εὑρίσκοντο οἱ Βούλγαροι φεύγοντες.

Ἀσφαλῆ τεκμήρια τῆς ἀποσυνθέσεως ταύτης παρεῖχον αἱ ὁδοὶ δι' ὧν διήρχοντο τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα.

Ἐκτάσεις ὁλόκληροι πεδιάδων κοιλάδων ἀτραπῶν δυσβάτων ἦσαν ἐστρωμμέναι δι' ὅπλων καὶ πολεμεφοδίων καὶ ἄλλων στρατιωτικῶν εἰδῶν.

Οἱ Βούλγαροι ἀποβλέποντες μόνον εἰς τὴν διὰ φυγῆς σωτηρίαν αὐτῶν, οὐδαμῶς ἐλογίζοντο τὰ ὅπλα αὐτῶν, ἀλλ' ὑπὸ διηνεκῆ καταδίωξιν εὑρισκόμενοι, ἠναγκάζοντο νὰ ἀπορρίπτωσι τὰ εἴδη αὐτῶν ἵνα καταστήσωσιν εὐχερεστέραν τὴν φυγήν των.

Οἱ Ἕλληνες ὅμως κατώρθωναν νὰ εὑρίσκωνται πάντοτε εἰς ἐπαφὴν μετ' αὐτῶν.

Ἀψιμαχίαι τότε ἐλάμβανον χώραν, εἶδός τι συμπλοκῶν τῶν ἑλληνικῶν προφυλακῶν πρὸς τὰς βουλγαρικὰς προφυλακὰς κατὰ τὰς ὁποίας οἱ Βούλγαροι καίτοι δεκατιζόμενοι, κατώρθωνον ὅμως νὰ ἀπασχολῶσιν ὅπως δήποτε τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν καὶ νὰ δίδωσι καιρὸν εἰς τὸ κύριον σῶμα νὰ ἐξακολουθῇ τὴν ὑποχώρησιν καὶ νὰ ἀνασυντάσσεται ὅπως δήποτε.

Φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ κάματος εἶχεν ἐξαντλήσει τὰς βουλγαρικὰς φάλαγγας ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἀκμὴν τοῦ ἑλληνικοῦ στρα-

τοῦ, ὅστις παρ' ὅλην τὴν κοπιώδη προέλασιν αὐτοῦ, οὐδόλως ᾐσθάνετο τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναπαύσεως.

*
* *

Εἰς τοῦτο συνετέλει τὰ μάλιστα καὶ τὸ ἀκμαῖον ἠθικὸν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀπογοήτευσιν καὶ τὴν ἀπελπισίαν τῶν Βουλγάρων.

Καθ' ὁδὸν οἱ Ἕλληνες συνήντων βουλγαρικὰ πτώματα κατακείμενα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, χωρὶς νὰ διαφαίνηται ἐπ' αὐτῶν σημεῖον τι προδίδον ὅτι ὁ θάνατος προῆλθεν ἐκ σφαίρας ἢ ὀβίδος.

Προφανῶς τὰ πτώματα ἐκεῖνα ἦσαν θύματα τῆς ὑπερβολικῆς ἐξαντλήσεως πρὸ τῆς ὁποίας ὑπέκυπτον.

Ἄλλοι πάλιν εὑρίσκοντο ἡμιθανεῖς καὶ ἄλλοι μὲ τὸν ἐπιθανάτιον ρόγχον, ἀκίνητοι καὶ ἀδρανεῖς ὄγκοι ἀνθρώπινοι εἰς τοὺς ὁποίους μόνον ἡ ἀσθενὴς ἀναπνοὴ παρεῖχε τὴν βεβαίωσιν τῆς ὑπάρξεως ζωῆς.

Ἡ κόπωσις εἶχεν ἐπιδράσει ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε οἱ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι ἠδυνάτουν πλέον νὰ κινηθοῦν παρ' ὅλας τὰς προχείρους βοηθείας τὰς ὁποίας παρεῖχον εἰς αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες στρατιῶται.

Ἐξηντλημένοι καὶ μὲ τὰς δυνάμεις τελείως ἐκλιπούσας ἔμενον ἐκεῖ ἀναμένοντες τὸν θάνατον ὅστις θὰ τοὺς ἀπήλλασσε τοῦ περαιτέρω μαρτυρίου.

Τὰ ἐλεεινὰ καὶ πανάθλια ταῦτα θύματα τῆς πολυημέρου ἀγωνίας καὶ τῆς σωματικῆς ἐξαντλήσεως, ἐσεβάσθη ἡ γενναία καὶ ἱπποτικὴ καρδία τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἐκάλυψαν μὲ τοὺς μανδύας των, ἵνα καταστήσωσιν ἠπιώτερον καὶ μᾶλλον ἀνώδυνον τὸν θάνατόν των.

Ἐκ τούτων ὅλων τρανῶς πλέον ἀπεδεικνύετο ὅτι ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς ἤρχισε νὰ ἀποσυντίθεναι καὶ φυσικὸν ἦτο μὲ τοιαύτας στρατιώτας ἡ Βουλγαρία νὰ ὑποστῇ τὸ μοιραῖον καὶ τελειωτικὸν αὐτῆς πλῆγμα καὶ νὰ ἴδῃ τὴν πρωτεύουσαν αὐτῆς δορυάλωτον τῶν βασιλέων τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Σέρβων.

Ἀλλ' ἡ φρόνησις ὑπερίσχυσεν ἐν τέλει ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω καὶ ἡ Βουλγαρικὴ πρωτεύουσα ἀπέφυγε τὴν τύχην ταύτην, τὴν ὁποίαν ἀσφαλῶς διέγραφεν εἰς αὐτὴν τὸ πεπρωμένον ἐν τῇ ἐξελίξει τῶν πολεμικῶν γεγονότων.

* * *

Ἕτερον τεκμήριον τῆς βουλγαρικῆς ἀταξίας καὶ ἀποσυνθέσεως ἦσαν τὰ ἀνευρεθέντα ἐπὶ τῶν ὁδῶν τετρακόσια τετράτροχα πλήρη στρατιωτικῶν ἐφοδίων ἤτοι τροφῶν, ὑλικοῦ γεφυροσκευῶν, σκαφευτικῶν ἐργαλείων, μηχανημάτων ἀσυρμάτου τηλεγράφου, ὑγειονομικῶν ὀχημάτων, φυσιγγίων πεζικοῦ κλπ.

Τὰ δυστυχῆ ὑποζύγια εὑρέθησαν, οὕτω περιπλανώμενα ἀνὰ τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς ἀγροτικὰς ἐκτάσεις ἔρημα καὶ ἀδέσποτα, ἐξηντλημένα καὶ αὐτὰ καὶ κατάκοπα, σύροντα μετὰ κόπου τὸ βαρύτατον φορτίον των, καὶ βαίνοντα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ πρὸς ἄγνωστον διεύθυνσιν.

Πάντα ταῦτα εὑρέθησαν πλησίον τῶν χωρίων Κούβελι, Σιναπλῆ καὶ Μάλεσι, πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης πρὸς τὸ Πετρίτσι.

Φαίνεται ὅτι τὰ ὀχήματα ταῦτα ἦσαν λείψανα τῆς βουλγαρικῆς ἐκείνης Μεραρχίας ἥτις ὑποχωροῦσα ἐκ τοῦ Ἰστὶπ πρὸς τὸ Πετρίτσι προσεβλήθη ὑπὸ τμημάτων τινῶν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ διασκορπισθεῖσα ὑπ' αὐτῶν ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ ὅλα τὰ ἐφόδια αὐτῆς.

Προσετίθετο δὲ ἡ λεπτομέρεια ὅτι ἡ Μεραρχία αὕτη εἶχεν ὑποχωρήσει πλήρης καὶ ἐντελῶς ἄθικτος ἐξ Ἰστίπ, ἤδη δὲ ὅτι ἀπώλεσε τὸ πυροβολικὸν αὐτῆς καὶ τὰ ἐφόδιά της ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐν τελείᾳ διατελοῦσα ἀποσυνθέσει.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μαρτυρεῖ τὴν τελείαν ἀπογοήτευσιν καὶ τὸν πανικὸν τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ εἶνε τὸ ἑξῆς γεγονός.

Κατὰ τὴν ὑποχώρησιν τῶν Βουλγάρων πέραν τῆς Στρωμνίτσης ἀποσπάσματα Ἑλλήνων ἱππέων παρέτρεχον τὰς ὁδοὺς τῆς ὑποχωρήσεως καταδιώκοντα τὰ φεύγοντα λείψανα τῶν Βουλγάρων, τὰ

ὁποῖα εἴτε λόγῳ τῆς ὑπερβολικῆς ἐξαντλήσεως, εἴτε διότι ἀπώλεσαν τὰ ἴχνη τῆς κυρίας στρατιᾶς, περιεπλανήθησαν ἀνὰ τοὺς δρόμους καὶ τὰς φάραγγας πειναλέα καὶ ἐν ἀθλίᾳ καταστάσει.

Τὸ ἑλληνικὸν ἱππικὸν ἐν τῇ ἀνιχνευτικῇ αὐτοῦ πορείᾳ κατώρθωσε νὰ περισυλλέξῃ τὰ οἰκτρὰ αὐτὰ λείψανα τῆς βουλγαρικῆς τρικυμίας.

Πολλὰ τοιαῦτα λείψανα ἀπωλέσθησαν καθ' ὁδὸν παραπλανηθέντα καὶ ἀποδεκατισθέντα ἐκ τῆς δείνης καὶ τῶν κακουχιῶν.

*
* *

Ἓν ἐκ τῶν ἀποσπασμάτων τούτων τοῦ ἑλληνικοῦ ἱππικοῦ ἀποτελούμενον ἀπὸ ἓξ μόνον ἱππεῖς συνήντησε καθ' ὁδὸν Βουλγάρους στρατιώτας ἐκ τῶν παραπλανηθέντων ἀνὰ τὰ ὄρη βουλγαρικῶν λειψάνων μετὰ τὴν ἐκ Στρωμνίτσης ὑποχώρησιν.

Τὸ μικρὸν ἑλληνικὸν ἀπόσπασμα κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ σποραδικῶς 160 αἰχμαλώτους μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἕνα ἀξιωματικόν.

Τοὺς αἰχμαλώτους τούτους μετέφερον διὰ τῶν χωρίων πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην ἐν ἀθλίᾳ καταστάσει.

Καθ' ὁδὸν ἱκέτευον τοὺς συλλαβόντας αὐτοὺς Ἕλληνας νὰ φεισθῶσι τῆς ζωῆς των καὶ ἐξελιπάρουν αὐτοὺς νὰ τοῖς χορηγήσωσι τεμάχιον ἄρτου.

Ἡ γενναιοδωρία τοῦ ἕλληνος στρατιώτου κατεδείχθη ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ ἀγαθότητι.

Οἱ αἰχμάλωτοι ἔλαβον τὸ χορηγηθὲν μέρος τοῦ ἄρτου καὶ τὸ κατεβρόχθισαν μετὰ ἀγρίας βουλιμίας.

Σημειωτέον ὅτι οἱ συλληφθέντες οὗτοι Βούλγαροι εἶχον πλήρη τὸν ὁπλισμόν των, τὸν ὁποῖον ὅμως ἔσπευσαν αὐτοὶ νὰ παραδώσωσιν εἰς τοὺς ἓξ ἱππεῖς, οὐδεμίαν ἀντιτάξαντες ἀντίστασιν, ἀλλὰ παραδοθέντες εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς.

Τοιοῦτος ἦτο ὁ πανικὸς τῶν ἀτυχῶν τούτων καὶ ἀθλίων λειψάνων τοῦ ἡττημένου Βουλγαρικοῦ στρατοῦ καὶ τοιαύτη ἡ ἐξ αὐτοῦ ἀπόγνωσις καὶ ἡ ἀποθάρρυνσις.

Ἐπέπρωτο ὅμως οἱ συλλαβόντες αὐτοὺς ἕλληνες ἱππεῖς νὰ παραστῶσι μάρτυρες τραγικῆς ὅσον καὶ χαρακτηριστικῆς σκηνῆς.

Καθ' ὃν χρόνον οἱ ἱππεῖς ἐκεῖνοι ἔφθασαν εἰς τὴν Νιγρίταν ἵνα παραδώσωσι τοὺς συλληφθέντας εἰς τὸν ἐκεῖ τῆς μεταφορᾶς τῶν αἰχμαλώτων Ἑλληνικὸν λόχον, αἴφνης ἐμφανίζεται ὡς μαινομένη μία γυνὴ μεσῆλιξ, ἡ ὁποία ἀφοῦ περιειργάσθη καλὰ ἕνα ἐκ τῶν συλληφθέντων Βουλγάρων αἰχμαλώτων, ὥρμησε κατόπιν κατ' αὐτοῦ ὡς ἐξηγριωμένη τίγρις καὶ διὰ τῶν χειρῶν της ἐζήτει νὰ καταξεσχίσῃ αὐτόν.

Σὺν τῇ ἐπιθέσει ἐκείνῃ ἡ ἀλλόφρων γυνὴ ἐξέβαλλε καὶ γοερὰς κραυγὰς φρίκης καὶ ὕβρεις ἐναντίον τοῦ αἰχμαλώτου ἐκείνου.

Πρὸς στιγμὴν οἱ πάντες ἔμειναν ἐν ζωηρᾷ καταπλήξει μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξηγήσωσι τὴν στάσιν ἐκείνην τῆς ἐν λόγῳ γυναικός, τὴν ὁποίαν κατ' ἀρχὰς ἐξέλαβον ὡς παράφρονα.

Ἐνῷ δὲ πάντες προσεπάθουν νὰ ἀποσπάσουν ἐκ τῶν χειρῶν της τὸν Βούλγαρον, ἐκείνη περισφίγγουσα αὐτὸν περισσότερον διεμαρτύρετο καὶ ἐζήτει νὰ τὴν ἀφήσωσι νὰ τὸν σπαράξῃ διὰ τῶν ὀνύχων της.

Ἐκ τῶν ἐξηγήσεων τέλος τὰς ὁποίας κατώρθωσε ἐν τῇ ἀλλοφροσύνῃ της νὰ δώσῃ ἡ ἐν λόγῳ γυνὴ ἐννόησαν πάντες τί εἶχε συμβῆ.

Ἡ δυστυχὴς ἐκείνη ἦτο μήτηρ εὐηδεστάτης παρθένου, τῆς ὁποίας τὸν βδελυρὸν διαφθορέα ἀνεγνώρισεν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ στρατιώτου ἐκείνου τὸν ὁποῖον ἐζήτει νὰ καταξεσχίσῃ διὰ τῶν ὀνύχων της ἐκδικουμένη τὴν τιμὴν τῆς θυγατρός της.

Ἐδέησε νὰ καταβληθοῦν μεγάλαι προσπάθειαι, καὶ νὰ δοθῶσι διαβεβαιώσεις εἰς τὴν ἀλλόφρονα γυναῖκα ὅτι ὁ προσβαλὼν τὴν τιμὴν τῆς θυγατρός της θέλει τιμωρηθῆ ἀναλόγως τῆς πράξεώς του, διὰ νὰ κατορθωθῇ ἡ ἀπολύτρωσις αὐτοῦ ἐκ τῶν ὀνύχων τῆς μαινάδος μητρός.

Τὰ ἀνωτέρω γεγονότα ἀνεκοινώθησαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ δι' αὐτῆς εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, διὰ τῶν ἐπισήμων ἀνακοινωθέντων ἐκ τοῦ γενικοῦ στρατηγείου.

Τὰ ἐπίσημα ἐκεῖνα ἀνακοινωθέντα εἶχον ὡς ἑξῆς.

«Σήμερον οὐδὲν ἄξιον λόγου γεγονὸς ἐσημειώθη. Ἡ ὑποχώρησις τοῦ ἐχθροῦ πρὸς τὰ στενὰ τῆς Κρέσνας καὶ τοῦ Πέτσεβο ἐξακολουθεῖ. Ἐπίσης ἐξακολουθεῖ καὶ ἡ προέλασις τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ, τηροῦντος ἐπαφὴν πρὸς τὸν ἐχθρόν.

Αἱ ὁδοὶ δι᾽ ὧν ὑποχωρεῖ ὁ ἐχθρός, εὑρίσκονται ἐσπαρμέναι διὰ παντοειδῶν στρατιωτικῶν εἰδῶν. Εὑρέθησαν δὲ καὶ πολλοὶ Βούλγαροι στρατιῶται θνήσκοντες ἐξ ἐξαντλήσεως, ὅπερ μαρτυρεῖ πλήρη ἀποσύνθεσιν τῶν ὑφ᾽ ἡμῶν καταδιωκομένων ἐχθρικῶν φαλάγγων.

Παρὰ τὰ χωρία· Κούσελι, Σιναπλῆ καὶ Μάλεσι, ὡς ἐπίσης καὶ ἐπὶ τῆς ἐξ Ἰστὶπ πρὸς τὸ Πετρίτσι ὁδοῦ, ἀνευρέθησαν περὶ τὰ τετρακόσια τετράτροχα πλήρη στρατιωτικῶν ἐφοδίων, ἤτοι ὑλικοῦ γεφυροσκευῶν, σκαφευτικῶν ἐργαλείων, μηχανημάτων ἀσυρμάτου τηλεγράφου, ὑγειονομικῶν ὀχημάτων, φυσιγγίων πεζικοῦ τροφίμων κτλ. Ἐπίσης καὶ ἓν βλητοφόρον.

Τὰ ὀχήματα ταῦτα ἀπετέλουν ὡς φαίνεται, τὰ μεταγωγικὰ μάχης μεραρχίας, ἥτις ὑποχωροῦσα ἐξ Ἰστὶπ πρὸς Πετρίτσι προσεβλήθη ὑπὸ ἡμετέρων ταγμάτων καὶ διεσκορπίσθη, ἀναγκασθεῖσα νὰ ἐγκαταλείψῃ ἅπαντα τὰ ἐφόδιά της, εἶνε δὲ πιθανὸν νὰ εἶνε ἡ αὐτή, ἥτις ἀπώλεσε καὶ 26 πυροβόλα μετὰ πάντων τῶν βλητοφόρων των, ἤτοι ἅπαν τὸ πυροβολικόν της.

Σημειωτέον ὅτι ἡ μεραρχία αὕτη, ὑποχωρήσασα ἄθικτος ἐξ Ἰστίπ, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐντελῶς ἀποσυντεθειμένη».

ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ

Κατόρθωμα ἓξ ἱππέων.

Ἀνεκοινώθη ὡσαύτως καὶ τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα τοῦ Γραφείου τῶν Στρατιωτικῶν Πληροφοριῶν περὶ πρωτοφανοῦς κατορθώματος ἓξ ἱππέων :

«Ἡμέτερον ἀπόσπασμα ἀπὸ ἓξ μόνον ἱππεῖς περιτρέχον ὁδοὺς ὑποχωρήσεως ἐχθροῦ πέραν Στρωμνίτσης συνέλαβε σποραδικῶς 160 αἰχμαλώτους καὶ 1 ἀξιωματικόν».

Ἔκθεσις τῆς καταστροφῆς τῶν Σερρῶν.

Ὁ Ἕλλην ὁ ἐπιτελάρχης κ. Δούσμανης ἀπέστειλε σχετικῶς μὲ τὴν καταστροφὴν τῶν Σερρῶν τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν :

«Ἀπεσταλμένος Γραφείου Τύπου μοὶ τηλεγραφεῖ ἐκ Σερρῶν. Θέαμα πυρποληθείσης πόλεως οἰκτρόν. Οἰκίαι χριστιανικαὶ Ἁγίου Νικολάου, Ἁγίου Βλασίου, Ἁγίου Παντελεήμονος, Ἁγίου Ἀντωνίου, Ἁγίου Γεωργίου, Ἁγίας Φωτεινῆς, Μητροπόλεως Ταξιαρχῶν μετὰ ναῶν ἐπυρπολήθησαν ὑπὸ Βουλγάρων στρατιωτῶν βοηθουμένων ὑπὸ κομιτατζήδων, θετόντων πῦρ εἰς οἰκίας καὶ διαρπαζόντων τὰ πάντα.

Ἀγορὰ διαρπαγεῖσα προηγουμένως, ἐπυρπολήθη. Βούλγαροι ἔκαμαν χρῆσιν τεσσάρων πυροβόλων τοποθετηθέντων ὑπερκειμένους λόφους. Κάτοικοι ἄστεγοι, ἄσιτοι. Καταστήματα Ἀμερικανικῆς Ἑταιρίας καπνοῦ ἐπυρπολήθησαν. Ἀναμένω λεπτομερῆ ἔκθεσιν».

Ἐχρησιμοποίησαν καὶ πυροβόλα.

Ἐπίσης ἀνεκοινώθη καὶ τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα τῆς μεταβάσης εἰς τοὺς τόπους τῶν καταστροφῶν κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς :

«Ἀμερικανὸς ἀνώτερος ὑπάλληλος Ἀμερικανικῆς Ἑταιρίας καπνῶν, διαφυγὼν ἐκΣερρῶν ἀφιχθείς, καταθέτει ὅτι οἱ Βούλγαροι ἀστυνομικοὶ ὑπεχρέωσαν ἐπὶ ἀπειλῇ θανάτου τὸν τέως Τοῦρκον ἀστυνόμον Χαφοὺζ ἐφέντην καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς 150 κιβώτια πετρελαίου. Διαταγῇ αὐτῶν Βούλγαροι στρατιῶται τῆς φρουρᾶς ἔχυσαν πετρέλαιον εἰς διάφορα σημεῖα τῆς πόλεως.

Τὴν Πέμπτην ὁ βουλγαρικὸς στρατός, ἐγκαταλείψας τὴν πόλιν, ἔβαλε διὰ δύο πυροβόλων ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων, ἰδίως κατὰ τῶν οἰκιῶν τῶν φερουσῶν ξένας σημαίας, εἰδικῶς κατὰ τῶν προξενείων, ἔνθα εἶχον καταφύγει ἔντρομοι οἱ κάτοικοι.

Πυρκαϊὰ ἐκραγεῖσα εἰς πλεῖστα σημεῖα τῆς πόλεως μετέβαλεν αὐτὴν ἐρείπια.

Ὁ Μητροπολίτης ἐτηλεγράφησε ζητῶν 15,000 μερίδας ἄρτου ἡμερησίως δι' ἀστέγους πληθυσμούς».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἡ κατάληψις τῆς Δράμας. – Μάχη παρὰ τὴν Ἀλιστάτην καὶ τὴν Κριτσόβαν.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν Σερρῶν τῆς Ἑλληνικωτάτης ταύτης πόλεως ἐν Μακεδονίᾳ, καὶ μετὰ τὴν σφοδρὰν μάχην παρὰ τὸ Δεμὶρ Ἰσὰρ καὶ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ταύτης ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἀφήνων ὄπισθεν αὐτοῦ ἐρείπια, τέφραν, αἵματα καὶ καταστροφάς, ἐτράπη πρὸς καταδίωξιν τοῦ ἐχθροῦ ὅστις ἔφυγεν ἤδη κατὰ τὴν πάντοτε τακτικὴν πρὸς τὴν Ἀλιστράτην καὶ τὴν Κρίνσοβαν.

Ἐκεῖ τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα συνηντήθησαν μὲ τὰ Βουλγαρικὰ καὶ αἱ προφυλακαὶ ἑκατέρωθεν ἦλθον εἰς ἐπαφήν.

Πάραυτα εἰδοποιήθησαν τὰ σώματα ὅπως ὦσιν ἕτοιμα.

Προηγήθη τὸ Ἑλληνικὸν πυροβολικὸν καὶ εἵπετο τὸ πεζικὸν καὶ τὸ εὐζωνικόν.

Τὴν 2αν Ἰουλίου καὶ περὶ ὥραν 9ην τῆς πρωίας τὰ δύο στρατεύματα εὑρέθησαν ἀντιμέτωπα.

Τὰ Βουλγαρικὰ στρατεύματα περιεῖχον τώρα καὶ νέας δυνάμεις, ὡς εἴπωμεν, προερχομένας ἐκ τῶν ὑποχωρησάντων φρουρῶν Σερρῶν, Καβάλλας εἰς ἃς προσετέθη ἤδη καὶ ἡ Βουλγαρικὴ φρουρὰ ἡ κατέχουσα τὴν Δράμαν.

Τὸ Ἑλληνικὸν πυροβολικὸν καταλλήλως τὴν φορὰν ταύτην παραταχθὲν καὶ ἀναπτυχθὲν ἤρχισεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς μάχης σφοδρότατον πῦρ κατὰ τῶν ἐχθρικῶν χαρακωμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐμάχοντο ἀπεγνωσμένως οἱ Βούλγαροι πεζοί.

Μετ' ὀλίγον κατέφθασαν καλῶς τοποθετηθεῖσαι δύο Βουλγαρικαὶ πυροβολαρχίαι, αἱ ὁποῖαι ἤνοιξαν εὐθὺς πυρὰ κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν τηλεβόλων,

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ ἑλληνικὸν πεζικὸν καὶ τὸ 9ον εὐζωνικὸν τάγμα προελάσαντα ἐτοποθετήθησαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ καί τὸ πῦρ ἐγενικεύθη καθ' ὅλην τὴν ἐπίτασιν.

Οἱ Βούλγαροι κατέστησαν περισσότερον πείσμονες καθότι ἐκ τῆς ἐκβάσεως τῆς μάχης ταύτης ἐξηρτᾶτο ἡ τύχη μιᾶς ἄλλης μεγαλοπόλεως καθαρῶς Ἑλληνικῆς τῆς Δράμας.

Ἡ κατάληψις τῆς Δράμας ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων ἐθεωρεῖτο ὡς ἐνέχουσα ἐπίσης μεγίστην σημασίαν καθόσον διὰ τῆς καταλήψεως αὐτῆς ὁλόκληρος ἡ κοιλὰς τοῦ Νέστου περιήρχετο εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, δὲν ἀπέμενεν δὲ εἰς τὴν Βουλγαρίαν εἰμὴ μόνον τεμάχιόν τι Μακεδονικῆς γῆς περιλαμβάνων ἀσήμαντα τινὰ στρατηγικὰ σημεῖα καὶ μικρὰς τινὰς κωμοπόλεις.

Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἡ πείσμων καὶ ἀπεγνωσμένη ἄμυνα τὴν ὁποίαν ἀντέταξαν οἱ Βούλγαροι εἰς Ἀλιστράτην.

Ἤδη μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν Σερρῶν ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, εἶχεν ἀγγελθῆ ἡ ἐκκένωσις τῆς Δράμας ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

Ἡ εἴδησις αὕτη ἐτηλεγραφήθη ἐπίσης εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ φύλλα, ἐπειδὴ ὅμως δὲν περιεβάλλετο ἐπίσημον χροιὰν διὰ τοῦτο ἐκρίθη ὡς πρόωρος ἂν μὴ ἀμφίβολος.

*
* *

Γενικευθείσης λοιπὸν τῆς μάχης παρὰ τὴν Ἀλιστράτην τὰ ἑλληνικὰ σώματα εἰσώρμησαν διὰ τῶν συνήθων πλέον μεθόδων τῆς κατὰ μέτωπον ἐπιθέσεως.

Μέχρι τῆς μεσημβρίας ἡ μάχη ἐθεωρεῖτο ἀμφίροπος παρ' ὅλην τὴν γενναιότητα καὶ τὸν ἡρωισμὸν τὸν ὁποῖον κατέβαλον τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα.

Εἶνε ἀληθῶς ἀξιοθαύμαστον ὅτι τὸ ἑλληνικὸν πυροβολικὸν εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων βολῶν κατώρθωνε πάντοτε νὰ εὑρίσκῃ τὸν στό-

χον καὶ νὰ θέτῃ ἐν μεγίστῃ δυσκολίᾳ τὴν ἀποτελεσματικὴν δρᾶσιν τοῦ βουλγαρικοῦ πυροβολικοῦ, τὸ ὁποῖον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐδείκνυεν ἀσθένειαν καὶ ἀδυναμίαν.

Ἐπὶ τέσσαρας ὥρας ἀπὸ τῆς 9ης πρωινῆς μέχρι τῆς 1ης μ. μ. ὁ ἀγὼν ἐκρίνετο ἀμφίβολος, φαίνεται δὲ ὅτι αἱ δυνάμεις ἑκατέρωθεν καὶ ἡ δρᾶσις αὐτῶν ὑπῆρξεν ἰσόπαλος.

Ἀπὸ τῆς 1ης ὅμως ὥρας τῆς μεσημβρίας ἡ μάχη ἐφάνη ἀποκλίνουσα ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων.

Τὸ πεζικὸν προελαῦνον καὶ ἐπιτιθέμενον διαρκῶς εἶχε πλησιάσῃ ἀρκετὰ πρὸς τὰ βουλγαρικὰ χαρακώματα, τὸ δὲ πυροβολικὸν τῶν Βουλγάρων ἐφάνη λιποψυχοῦν.

Τὸ πῦρ τῶν βουλγαρικῶν πυροβόλων ἠραιώθη ἐπαισθητῶς, αἱ δὲ βολαὶ αὐτῶν ἦσαν τοιαύτης φύσεως, ὥστε οὐδὲν πλέον ἐπέφερον ἐμπόδιον εἰς τὴν δρᾶσιν τοῦ ἑλληνικοῦ πεζικοῦ τὸ ὁποῖον ὁλοὲν προήλαυνε.

Ἐξ ἄλλου τὸ ἑλληνικὸν πυροβολικὸν εἶχεν ἀνοίξει δαιμονιώδη πυρὰ κατὰ τοῦ βουλγαρικοῦ, εἰς τρόπον ὥστε ἡ διεξαγομένη μονομαχία πυροβολικοῦ ἀπεδεικνύετο ἄνισος.

Περὶ τὴν 3ην ὥραν τοῦ ἀπογεύματος ἐθεάθησαν ὕποπτοι τινὲς κινήσεις πρὸς τὸ ἀριστερὸν τῶν Βουλγαρων, αἱ ὁποῖαι προέδιδον ἀρχὴν ὑποχωρήσεως.

Αἱ κινήσεις ἐκεῖναι γενικευθεῖσαι μετ' ὀλίγον παρεῖχον ἀσφαλῆ τὴν ἐπικειμένην ὑποχώρησιν τῶν Βουλγάρων.

Τοῦτο ἄλλως τε ἐσημάνθη καὶ ἐκ τῆς σιγῆς τοῦ βουλγαρικοῦ πυροβολικοῦ, τὸ ὁποῖον μετά τινας βολὰς ἀκόμη κατέπαυσε τὸ πῦρ.

Γενικευθείσης πλέον τῆς κινητοποιήσεως τῶν Βουλγάρων πρὸς τὰ ὀπίσω τὸ ἑλληνικὸν πεζικὸν διετάχθη πρὸς γενικὴν ἔφοδον.

Ἡ ἔφοδος ἐκείνη συντελεσθεῖσα τὴν 4ην ἀπογευματινὴν τῆς 2ας Ἰουλίου ἐπέφερεν εὐθὺς τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον ἄλλως τε προσεδοκᾶτο.

Οἱ Βούλγαροι ἐτράπησαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς ἄτ κτον φυγὴν ἀφήσαντες καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἱκανὰ πολεμεφόδια καὶ ὅπλα καὶ τροφάς.

Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς καταδιώξας καὶ πάλιν τὸν ἐχθρὸν εἰσῆλθε

πρὸς τὴν ἑσπέραν καὶ κατέλαβε τὴν ἑλληνικωτάτην Δράμαν, ἀκμαῖον καὶ ἐνθουσιῶδες προπύργιον τῶν Ἑλλήνων ἐν Μακεδονίᾳ.

*
* *

Ἡ εἴσοδος τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Δράμαν ἐγένετο ἐν μέσῳ ἀκρατήτου ἐνθουσιασμοῦ ἐκ μέρους τῶν κατοίκων τῆς πόλεως.

Εἰς τὴν χαρὰν τῶν Ἑλλήνων ὁμογενῶν μετέσχον εἰλικρινῶς καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ κάτοικοι τῆς Δράμας, οἵτινες ἐξῆλθον πανοικεὶ καὶ ὑπεδέχθησαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀδόλου τὸν εἰσερχόμενον ἑλληνικὸν στρατόν.

Κατὰ τὸ ἐπίσημον ἀνακοινωθὲν τὸ ὁποῖον δημοσιεύομεν κατωτέρω, σκηναὶ ἐξόχως συγκινητικαὶ ἔλαβον χώραν κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ στρατοῦ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν Δράμαν.

Οἱ κάτοικοι μετὰ δακρύων χαρᾶς καὶ παντοειδῶν ἄλλων ἐκδηλώσεων διεχύθησαν εἰς τὰς ὁδούς, ὅπου αἱ ἑλληνικαὶ σάλπιγγες δι' ἐμβατηρίων ἐκανόνιζον τὸ βῆμα τοῦ ρυθμικῶς εἰσερχομένου στρατοῦ, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀξιωματικῶν των.

Ἄνδρες, γυναῖκες, παιδία, μητέρες μὲ τὰ βρέφη εἰς τὴν ἀγκάλην, ἄλλαι ἀτημέλητοι, ἄλλαι μὲ περιβολὴν χειρωνακτικὴν ἐξῆλθον εἰς προϋπάντησιν τῶν Ἑλλήνων ἡρώων οἱ ὁποῖοι ἔδωκαν εἰς τὴν ἑλληνικωτάτην πόλιν των τὴν ἐλευθερίαν.

Περὶ τὴν 5ην ἀπογευματινὴν ἡ πόλις τῆς Δράμας διετέλει ἐν γενικῷ συναγερμῷ.

Ἑλληνικαὶ σημαῖαι ἕτοιμοι ἀπὸ ἡμερῶν ὑψώθησαν ἐπὶ τῶν ἐξωστῶν καὶ τῶν παραθύρων καὶ τὰ κυανόλευκα χρώματα γοητευτικῶς ἀνεμιζόμενα ἐχαιρέτιζον τὴν ἐλευθερίαν ἡ ὁποία ἐκραταιοῦτο εἰς τὴν πόλιν τῆς Δράμας.

Οἱ πυροβολισμοὶ ἐπλήρωσαν τὸν ἀέρα, ἐξαγγέλλοντες πανταχοῦ τὸν ἄκρατον ἐθουσιασμὸν τῶν κατοίκων· σημαῖαι μικραὶ καὶ μεγάλαι ἐκινοῦντο εἰς τὸν ἀέρα καὶ ζητωκραυγαὶ ἐφέροντο πρὸς τὸ κενὸν μαζὺ μὲ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους καὶ τὰ τροπάρια τοῦ Σταυροῦ τὰ ὁποῖα ἐψάλλοντο εἰς τὰς ὁδούς.

Τοιουτοτρόπως μέχρι βαθείας νυκτὸς ὁ πανζουρλισμὸς τοῦ ἐνθουσιασμοῦ εἶχε φθάσει εἰς τὸ κατακόρυφον.

Πολλοὶ παρέμειναν ἄϋπνοι, καὶ ἄλλοι ἐπιχειρήσαντες νὰ εὕρουν ὕπνον καὶ ἀνάπαυσιν δὲν τὸ κατώρθωσαν.

Ἐνεδύοντο τότε καὶ ἐξερχόμενοι εἰς τὰς ὁδοὺς ἀνεμιγνύοντο μετὰ τοῦ πλήθους τῶν διαδηλωτῶν, ἢ μετὰ ὁμάδων νέων ψαλλόντων μετὰ τῶν στρατιωτῶν παρὰ τῶν ὁποίων ἤκουον ἐνθουσιώδεις ἀφηγήσεις τῶν νικῶν.

Ἡ φιλοξενία τῶν κατοίκων τῆς Δράμας ἡ ἐπιδειχθεῖσα πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν στρατόν, ὑπερέβη τὴν τῶν ἄλλων πόλεων.

Οἱ κάτοικοι προσεφέροντο πρόθυμοι νὰ παράσχωσι πᾶσαν εὐκολίαν εἰς τοὺς στρατιώτας.

Προσέφερον εἰς αὐτοὺς πᾶν ὅτι ἐκλεκτὸν παράγει ἡ ὡραία πατρίς των, ἐν οἷς καὶ ἐξαίρετον οἶνον.

Τὴν ἡμέραν ὅμως ἐκείνην τῆς καταλήψεως τῆς Δράμας ἀντιθέτως πρὸς τὴν γενικὴν χαρὰν τῶν κατοίκων αὐτῆς καὶ τοῦ Πανελληνίου ὁλοκλήρου διεχύθη καὶ νέα λύπη.

Ἑτέρα εἰκὼν καταστροφῆς ἔμελλε νὰ πλήξῃ καὶ πάλιν τὴν ἑλληνικὴν καρδίαν καὶ τὸ πλῆγμα θὰ ἦτο δυστυχῶς παρόμοιον καὶ ἴσως ὑπέρτερον τοῦ ἀγγέλματος ἐκείνου τὸ ὁποῖον πάντες ᾐσθάνθησαν ἐπὶ τῇ ἀναγγελίᾳ τῶν σφαγῶν τῶν Σερρῶν.

Ἡ καταστροφὴ τοῦ Δοξάτου, ἡ ἀναγγελθεῖσα ἅμα τῇ καταλήψει τῆς Δράμας ὑπερέβη κατὰ τὴν ἀγριότητα καὶ τὴν θηριωδίαν ὅλας τὰς μέχρι τοῦδε γνωστάς.

Λεπτομερείας τῶν σφαγῶν καὶ τῶν ἄλλων ὀργίων τῶν διαδραματισθέντων εἰς τὴν πόλιν ταύτην, θέλομεν δώσει ἐν ἐκτάσει εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας κατωτέρω ὅτε θέλομεν εἰδικῶς ἐπιληφθῇ τῆς νέας ταύτης τραγῳδίας ἐν εἰδικῷ κεφαλαίῳ.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκούμεθα μόνον νὰ γνωρίσωμεν εἰς τοὺς ἀναγινώσκοντας τὰς γραμμὰς ταύτας ὅτι ἡ θηριωδία καὶ ἡ λύσσα τῆς ἐκδικήσεως τῶν Βουλγάρων ἐναντίον τῶν κατοίκων τοῦ Δοξάτου ἦτο τοιαύτη, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ ἐν Δράμᾳ Βούλγαρος ἀρχιμανδρίτης ἐκαυτηρίασε σφοδρῶς τὴν διαγωγὴν ταύτην τῶν ὁμοε-

θνῶν του καὶ ἀπεδοκίμασε τὰ ὄργια αὐτῶν μετὰ βδελυγμίας καὶ ἀποτροπιασμοῦ.

Σχετικῶς πρὸς τὰ ἀνωτέρω γεγονότα ὁ ἐπιτελάρχης τοῦ ἑλληνικοῦ ἐπιτελείου κ. Δούσμανης συνέταξε καὶ ἀπέστειλε πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν τὴν κάτωθι ἐπίσημον ἀνακοίνωσιν.

Τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην ληφθεῖαν τὴν νύκτα τῆς 2ας Ἰουλίου εἰς Ἀθήνας ἔσπευσε νὰ δώσῃ εἰς τὸν τύπον πρὸς δημοσίευσιν τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν.

Ἰδοὺ τὸ κείμενον τῆς ἀνακοινώσεως ἐκείνης.

*
* *

Ἐκ τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου ἐλήφθη εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα·

Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν

Ἀθήνας

Σήμερον εἰς τὸ ἀριστερὸν καὶ τὸ κέντρον τοῦ μετώπου μας ὁ στρατὸς προήλασε χωρὶς νὰ συναντήσῃ τὸν ἐχθρόν. Εἰς τὸ ἄκρον δεξιὸν ἡμῶν αἱ ἡμέτεραι δυνάμεις, μετὰ πείσμονα μάχην, διαρκέσασαν ἀπὸ τῆς 6ης πρωινῆς μέχρι τῆς 4ης καὶ ἡμισείας ἑσπερινῆς ὥρας παρὰ τὴν Ἀλιστράτην καὶ Κρίτσοβαν, ἔτρεψαν τὸν ἐχθρὸν εἰς φυγὴν καὶ κατέλαβον τὴν Δράμαν

Ὁ Μητροπολίτης Δράμας καὶ πάντες οἱ κάτοικοι, μὴ ἐξαιρουμένων οὐδὲ τῶν Τούρκων καὶ Ἰσραηλιτῶν, μετὰ δακρύων χαρᾶς ἐδέχθησαν ὡς σωτῆρα τὸν Ἑλληνικὸν στρατόν, σώσαντα αὐτούς, ὡς ἔλεγον, ἐγκαίρως ἐκ βεβαίας καταστροφῆς.

Σκηναὶ ἐξόχως συγκινητικαὶ διεδραματίσθησαν, οἱ δὲ κάτοικοι ἐξ εὐγνωμοσύνης κατεφίλουν τὰς χεῖρας τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν.

Καθ' ὅμοιον τρόπον ὑπεδέχθησαν τὸν ἡμέτερον στρατὸν εἰς ἅπαντα τά χωρία, καθαρῶς Ἑλληνικά, δι' ὧν διήρχετο.

Ὁ ἐχθρὸς κατά τὴν φυγὴν αὐτοῦ ἐγκατέλειψε μεταξὺ ἄλλων

ὑλικῶν 70 ἀραμπάδες πλήρεις διαφόρων εἰδῶν, προερχομένων ἐκ λεηλασίας τῆς Ἑλληνικῆς κωμόλεως Δοξάτου καὶ ἄλλων χωρίων.

Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἡμετέρων δυνάμεων παρέδωκε τὰ εἴδη ταῦτα εἰς τὸν Μητροπολίτην, ὅπως τ' ἀποδώσῃ εἰς τοὺς λεηλατηθέντας.

Ἡ κωμόπολις Δοξάτου ἐπυρπολήθη ὑπὸ τοῦ ὑποχωροῦντος Βουλγαρικοῦ στρατοῦ χθὲς τὴν μεσημβρίαν. Τῆς πυρκαϊᾶς προηγήθη σφαγὴ καὶ λεηλασία. Ἑξακόσιοι Ἕλληνες, ἐν οἷς πολλοὶ ἱερεῖς, γυναῖκες παιδία καὶ βρέφη ἐσφάγησαν ἀγρίως ὑπὸ τῶν ἀγρίων ὀρδῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸν Βουλγαρικὸν στρατὸν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ συμπράττοντας κομιτατζῆδες.

Τοιαῦτα εἶνε τὰ ὄργια τὰ διαπραχθέντα ὑπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ, στρατοῦ ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ ἐν Δράμᾳ Βούλγαρος ἀρχιμανδρίτης σφοδρῶς ἐκαυτηρίασε τὴν διαγωγὴν τῶν ὁμοεθνῶν του.

Οἱ Βούλγαροι, καταπατοῦντες πάντα ἀνθρώπινον νόμον, μεταβάλλουσιν εἰς τέφραν καὶ ἐρημοῦσι πᾶν ὅ,τι Ἑλληνικὸν κατὰ τὴν ὑποχώρησιν αὐτῶν, μὴ φειδόμενοι ἀμάχων γερόντων, γυναικῶν καὶ παιδίων.

ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Νέα προέλασις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. – Κατάληψις τοῦ Μελενίκου μετὰ σφοδρὰν μάχην.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Δράμας τὸ ἄκρον δεξιὸν προελαῦνον ἀνατολικώτερον συνήντησε τὸν ἐχθρὸν παρὰ τὴν θέσιν Μπαμπίνειας ἥτις εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐκ Σερρῶν διὰ Βροντοῦς πρὸς τὸ Νευροκόπιον.

Ἡ θέσις αὕτη μία ἀπὸ τὰς μᾶλλον δυσπροσίτους ὡς ἐκ τῆς

ἀνωμαλίας τοῦ ἐδάφους, παρέσχεν εἰς τὸν ὑποχωροῦντα βουλγαρικὸν στρατὸν νέον στάδιον δράσεως.

Πράγματι ὁ ἡττηθεὶς ἤδη καὶ ἀποσυντεθεὶς βουλγαρικὸς στρατὸς παρὰ τὴν Ἀλιστράτην, καταδιωχθεὶς κατώρθωσε καὶ πάλιν νὰ ἀνασυνταχθῇ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς Βροντοῦς ὅπου εἶχε παρασκευάσει προηγουμένως ὀχυρώματα λίαν ἰσχυρὰ προστατευόμενα καὶ ἐκ τῶν γύρω ἀνωμαλιῶν τοῦ ἐδάφους.

Ὑψώματα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ παρενετίθεντο μεταξὺ τῶν χαρακωμάτων τῶν Βουλγάρων καθιστῶντα τὴν θέσιν αὐτῶν τὰ μάλιστα πλεονεκτικὴν ἀπέναντι τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἐμάχοντο ἀπὸ θέσεων ἐκτεθειμένων.

Ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς λίαν πολυαριθμότερος μεθ' ἱκανοῦ πυροβολικοῦ ἔφθασεν εἰς τὴν θέσιν ταύτην τὴν νύκτα τῆς 2ας πρὸς τὴν 3ην Ἰουλίου ὅπου καὶ ὀχυρώθη τοποθετηθεὶς εἰς τὰ ἰσχυρὰ καὶ δυσπόρθητα αὐτοῦ χαρακώματα.

Ταὐτοχρόνως σχεδὸν τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικὸν κατέλαβε τὰς ἐπικαίρους θέσεις ἄνωθεν τῶν ὀχυρωμάτων τοῦ πεζικοῦ, ἐπὶ ὑψωμάτων τινῶν λίαν ἀποτόμων.

*
* *

Ὁλόκληρον τὴν νύκτα ἐκείνην οἱ Βούλγαροι κατηνάλωσαν εἰς τὰς παραρκευὰς τῆς ὀχυρώσεως καὶ τῆς καταλλήλου τοποθεσίας τοῦ πυροβολικοῦ των.

Περὶ τὴν χαραυγήν, ὅτε αἱ πρῶται ἀσθενεῖς ἀναλαμπαὶ τῆς ἠοῦς ἐφώτιζαν ἀμυδρῶς τὰ πέριξ ἐφάνη προελαύνουσα ἡ ἑλληνικὴ στρατιὰ τοῦ ἄκρου δεξιοῦ.

Οἱ Βούλγαροι διὰ τῶν προφυλακῶν αὐτῶν ἀνεγνώρισαν τὸν ἐχθρὸν καὶ ἤρχισαν νὰ παρασκευάζωνται διὰ τὴν ἄμυναν αὐτῶν.

Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ ἑλληνικαὶ φυλακαὶ βαίνουσαι ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ ἐχθροῦ, ἀνεκάλυψαν τὰς προφυλακὰς αὐτῶν, μετὰ τῶν ὁποίων ἤρχισαν ἀψιμαχίας τινάς.

Περὶ τὴν 7ην καὶ ἡμίσειαν τῆς πρωίας ὅτε ὁ ἥλιος τῆς Ἰουλιανῆς ἡμέρας ἐξηκόντιζε τὰς πρώτας φλογερὰς ἀκτίνας αὐτοῦ, οἱ

δύο στρατοὶ εὑρέθησαν ἀντιμέτωποι ἀλλήλων καὶ εὐθὺς ἀμέσως τὸ ἑλληνικὸν πεζικὸν ἀναπτυχθὲν ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ βουλγαρικοῦ.

Ἡ μάχη ἤρχισε τοιουτοτρόπως τὴν 8ην πρωινήν, ὁπότε τὸ πῦρ ἑκατέρωθεν ὑπῆρξε πυκνότατον.

Οἱ Ἕλληνες ἐξοικειωμένοι πλέον μὲ τὸν πόλεμον καὶ φέροντες τὴν δύναμιν τῆς ἀκμῆς τοῦ ἠθικοῦ ἐπολέμουν καὶ πάλιν ᾄδοντες καὶ ἐν ζητωκραυγαῖς.

Ἀλλ' ἡ κατάληψις τοῦ ἐδάφους ἐδῶ ἀπέβαινε κατὰ πολὺ δυσκολωτέρα λόγῳ τοῦ ἀβάτου καὶ ἀποτόμου τὸ ὁποῖον παρουσίαζεν εἰς ἕκαστον βῆμα.

Οἱ Ἕλληεες πεζοὶ κατώρθωνον νὰ προελαύνουν σχεδὸν συρόμενοι.

Τὰ Βουλγαρικὰ πυροβολεῖα τὰ ὁποῖα ἠγωνίζοντο νὰ ἀνακόψουν τὴν δύσκολον προέλασιν, ἀναγνωρίσαντα μετὰ πόσου κόπου οἱ Ελληνεςς ἐπροχώρουν πρὸς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα ἔβαλλον τώρα μετὰ περισσοτέρας σφοδρότητος ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι θὰ ἐπετύγχανον ἐν τέλει νὰ παρεμποδίσουν τοὺς Ἕλληνας πεζοὺς καὶ νὰ κρατήσωσιν αὐτοὺς εἰς τὰς θέσεις των.

Οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν ἐν τούτοις εἰς οὐδὲν λογιζόμενοι τὰς δυσκολίας ἃς παρεῖχεν εἰς τὴν προέλασιν ἡ θέσις τοῦ ἐδάφους, ἀνορθούμενοι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν καὶ ἐκτιθέμενοι ἀπτόητοι εἰς τὸ ἐχθρικὸν πῦρ ἐνεθάρρυνον καὶ προέτρεπον τοὺς στρατιώτας νὰ προχωρῶσιν ὄρθιοι,

Ἐμπρὸς ἐπάνω τους !

Ἤρκει μία τοιαύτη φωνὴ διὰ νὰ γαλβανίσῃ ὁλόκληρον τὸ στράτευμα.

Ἡ φωνὴ ἐκείνη μετεδίδετο εὐθὺς ἀπὸ λόχον εἰς λόχον καὶ διέσχιζε τὰ πλήθη τῶν μαχομένων.

Καὶ ὅτε τὸ ἐνθουσιῶδες πρόσταγμα ἐγενικεύετο, τότε τὸ σκηνοθέσιον ἤλλαζεν ὄψιν.

Ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ οἱ ἀκάθεκτοι ἥρωες τοῦ Μπέλεσι καὶ τοῦ Δεμὶρ Ἰσὰρ εὑρίσκοντο ὄρθιοι εἰς τοὺς πόδας των, καὶ εἰς τὸν ἀμέριμνον θεατὴν παρουσιάζετο τὸ ἐκτάκτως μεγαλοπρεπὲς ὅσον καὶ

ριψοκίνδυνον ἐγχείρημα τῆς ἁλματικῆς προελάσεως ἀνθρώπων διατελούντων ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν μιᾶς ἀκράτου δυνάμεως.

*
* *

Ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι ὁλόκληρος ἐκείνη ἡ ἀνθρωπογραμμὴ ἡ λανθάνουσα μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης κάτω εἰς τὰ κοιλώματα τοῦ ἐδάφους ἀνήρχετο ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, ὡς νὰ ἐσχίζετο αὕτη καὶ νὰ τοὺς ἐξέβαλε.

Καὶ ὁμοῦ μὲ τὸ θέαμα ἐκεῖνο μία δαιμονιώδης βοή, μυριόστοστομος ἐκκοφαντική, ἕνας θόρυβος πολεμικοῦ μένους, ἀνήρχετο ὑπεράνω τῶν νεφῶν τοῦ καπνοῦ τῆς πυρίτιδος καὶ τοῦ κονιορτοῦ καὶ εἰς τὸν ἦχον τοῦ τηλεβόλου τὸν βαρὺν καὶ παρατεταμένον προσετίθετο τώρα ἡ ἰαχὴ τῶν ἡμιθέων ὑπεράνω τῶν ὁποίων αἱ ὀβίδες ἐκρηγνύμεναι ἀπέστελλον πρὸς τὰ κάτω θανατηφόρα βλήματα σκορπιζόμενα καὶ εἰς ἀκτῖνα τρομακτικῶς εὐρε αν.

Γειά σας παιδιά ! Ἐμπρὸς καὶ τοὺς πήραμε.

Φαιδρότατοι διάλογοι ὑπεδέχοντο κάθε πρόσταγμα, κάθε ὁρμητικὴν προέλασιν πρὸς τὰ ἐμπρός.

Καὶ τὸ κῦμα ὁρμητικὸν καὶ μανιῶδες ἐξεχύνετο ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ἀγρίᾳ καὶ μεγαλοπρεπεῖ ὄψει, ἐνῷ ἐκ τῶν ὄπισθεν μεταγωγικὰ μετὰ πυρομαχικῶν καὶ ἄλλων πολεμεφοδίων καὶ πρόχειρα χειρουγεῖα μετὰ τραυματιοφόρων παρηκολούθουν τὴν διεύθυνσιν διασχίζοντα τὰς ἐκτάσεις μετὰ θορύβου καὶ ἐκκοφαντικῆς βοῆς.

Περὶ τὴν 11ην τῆς μεσημβρίας ἡ μάχη εὑρίσκετο εἰς τὴν τελειοτέραν αὐτῆς ἀκμήν.

Αἱ σφαῖραι ἐσύριζον δαιμονιωδῶς καὶ ὁ καπνὸς ὑψούμενος πυκνὸς καὶ ὀγκώδης ἀπέκρυπτε τὰ πάντα καὶ ἐσκότιζε τὸν ἥλιον καὶ ἐπλήρου ὀσμῆς τὴν ἀτμόσφαιραν.

Ὀπίσω ἀπὸ τὰς ἐξοχὰς τῆς γῆς ὅπου ἐκρύπτοντο τώρα οἱ ἡμίθεοι τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἔφθανον μέχρι τῶν κλιτύων τῶν ὀρέων τὰ ἐνθουσιώδη θούρια καὶ αἱ ζητωκραυγαὶ τῶν Ἑλλήνων.

— Ἐμπρὸς παιδιά. Στὴ Σόφια, στὴ Σόφια.

— Ἀμὴν νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς καὶ ἡ Παναγία.

Ἡ Σόφια ἦτο ὁ στόχος, ἦτο τὸ τέρμα τοῦ ἀγῶνος.

Τὸ ὄνομα τῆς Σόφιας ἐγαλβάνιζεν ἐνεθουσίαζε τοὺς στρατιώτας τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου.

Ἦτο τὸ σύνθημα τοῦ ἀρχιστρατήγου αὐτῶν, ἡ διακαὴς αὐτοῦ ἐπιθυμία, ὁ θερμὸς καὶ μυστικὸς πόθος τὸν ὁποῖον ἐδημιούργησεν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἄνακτος τῶν Ἑλλήνων. ἡ κακόβουλος καὶ κακόπιστος συμπεριφορὰ τῶν Βουλγάρων καὶ αἱ πανταχόθεν ἐξαγγελλόμεναι φρικαλέαι σφαγαὶ καὶ αἱ ἀτιμίαι.

*
* *

Καὶ κάθε ὁμοβροντία μάλινχερ καὶ κάθε ὁρμὴ ἐπιθέσεως οἰστρηλατεῖτο καὶ ἐνεπνέετο ἀπὸ τὸ περιπόθητον αὐτὸ πάθημα τὸ ὁποῖον ἐσυμβόλιζε τὸ τέρμα τοῦ ἀγῶνος καὶ τὴν ὁλοσχερῆ πανωλεθρίαν τοῦ ἐχθροῦ.

Κάπου κάπου ἀπὸ τὸ βάθος κανενὸς λόχου ὑψοῦτο ἄλλος πόθος, ἄλλο σύνθημα.

— Καὶ στὴ Φιλιππούπολι παιδιά, ἐμπρὸς καὶ κοντεύομε. Αὔριο θὰ εἴμεθα στὸ Νευροκόπι μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

— Σὲ πέντε ἡμέρας τοὺς τὰ πείραμε ὅλα.

— Θὰ τοὺς ἐξοντώσωμεν, παιδιά. Μᾶς βοηθεῖ ὁ Θεὸς καὶ ἡ Παγία, ἐμπρὸς μὴ φοβεῖσθε.

Μὲ τὰς λέξεις αὐτὰς ἔκλειον οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ τὰς ἐνθουσιώδεις πρὸς τοὺς ἄνδρας των προσφωνήσεις, καθ' ἣν στιγμὴν τὰ βουλγαρικὰ πυροβολεῖα ἐξηκολούθουν τὸν μάταιον καὶ ἀπεγνωσμένον ἀγῶνά των.

Ὁποία ἄμυνα πλέον ἠδύνατο νὰ ἀναχαιτίσῃ τοὺς μαινομένους καὶ ἀκρατήτους ἐκείνους ἥρωας, οἵτινες ἐρρίπτοντο ὡς χείμαρρος ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ, μὲ τὴν βεβαίαν καὶ ἀσφαλῆ πεποίθησιν ὅτι ἡ συντριβὴ αὐτοῦ ἦτο πλήρης καὶ τὸ τέρμα τοῦ ἐνδόξου ἀγῶνος.

Ποία δύναμις ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ τὴν φλογερὰν μανίαν τῆς ταχυτέρας καταδιώξεως καὶ νὰ σβέσῃ τὴν ἰδέαν τῆς ἁλώσεως τῆς βουλγαρικῆς πρωτευούσης;

Θεοὶ καὶ δαίμονες συνώμοσαν πλέον ἐναντίον τῶν Βουλγάρων.

Ἀνίσχυροι πλέον νὰ κρατήσωσι τὰς θέσεις των, παρ' ὅλην τὴν ἐνέργειαν τῶν πυροβόλων των ἤρχισαν νὰ πιστεύουν ὅτι εὑρίσκονται πρὸ ἀνθρώπων τοὺς ὁποίους ἄλλη τις δύναμις εἶχε καταστήσῃ ἀτρώτους.

Ἐνόμιζον ὅτι ἐμάχοντο ἐναντίον ὑπερανθρώπων ὄντων τὰ ὁποῖα ἐδάμασαν τὴν φύσιν αὐτήν.

Πρὸ τοιαύτης ἀπογνώσεως καὶ ἀπελπισίας φυσικὸν ἦτο νὰ ἐπέρχεται ἡ ἀδυναμία καὶ ἡ κατάπτωσις τοῦ ἠθικοῦ.

— Ἐμπρὸς καὶ τοὺς πήραμε· ἐμπρὸς πάλιν.

Ὄρθιοι ὡς γίγαντες τῆς νέας Ἑλλάδος διεγράφοντο ὡς κίτριναι σκιαὶ ἐν μέσῳ τῶν καπνῶν καὶ τοῦ πανδαιμονίου.

— Ζήτω ὁ Βασιλεύς, τῶν Ἑλλήνων ἀκούεται ἔξαφνα ἡ φωνὴ τοῦ ταγματάρχου Παλαιολόγου, ὁρμῶντες ξιφήρεις ἐν μέσῳ τῆς βροχῆς ἐχθρικῶν σφαιρῶν.

— Ζήτω ὁ κουμπάρος ἀπήντων μυριόστομοι αἱ κραυγαὶ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου.

— Καὶ στὴ Πόλι νὰ δώσῃ ὁ Θεός.

Ἡ θύελλα ἦτο πλήρης καὶ αὐτόχρημα ἀγρία.

Ὁρμητικὴ προέλασις πλέον ἄνευ διακοπῆς.

Τρεῖς λόχοι φαντάρων φαίνονται κινούμενοι ὡς ἀφρισμένοι ὠκεανοὶ ἐναντίον τῶν ἐχθρικῶν ὑψωμάτων.

Αἱ σφαῖραι τῶν μάλινχερ μαίνονται. Ἡ ἀτμόσφαιρα καθίσταται πηκτή, βαρεῖα καὶ ἀδιαφανής.

Ἡ ἀναπνοὴ τῶν ἀνδρῶν δυσχαιρένεται τὰ μέγιστα.

Ἐχάθησαν τώρα ὅλαι αἱ φωναί.

Κυριαρχεῖ τὸ τηλεβόλον τὸ ὁποῖον ἐξακολουθεῖ νὰ ἀποστέλλῃ θραύματα ὀβίδων καὶ νὰ συναρπάζῃ θάνατον,

Εἰς τὰ ὦτα τῶν ἀνδρῶν μόνον ὁ βαρὺς βόμβος τοῦ πολέμου ἀκούεται, θόρυβος ἀπροσδιόριστος ἔντονος, φρικιαστικός.

Καὶ ἐκεῖνοι προχωροῦν.

Δὲν φαίνονται πουθενά.

Τὰ νέφη γύρω τους ἔχουν ἐξαφανίσει.

Νομίζει κανεὶς ὅτι ἀνελήφθησαν πυρφόροι ἐν μέσῳ τῶν νεφελῶν καὶ φέρονται πρὸς τὰ ὑπερκόσμια, πρὸς τὴν δόξαν.

Ἔγειναν φαντάσματα ἐξωτικά, ἐξηφανίσθησαν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἄλλων.

Εἰς τὸ πανδαιμόνιον αὐτὸ τίποτε δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ διακρίνῃ ὁ ὀφθαλμός.

Μόνον τὸ οὖς διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἀλλόφρονα βοὴν τοῦ πολέμου. Ἀλλ' ἰδοὺ ἐνεφανίσθησαν.

*
* *

Διήνυσαν διάστημα ἀρκετῶν μέτρων ἐν μέσῳ σφαιρῶν καὶ καπνοῦ χωρὶς νὰ γνωρίζουν ποῦ διευθύνονται.

Ἐνεφανίσθησαν τώρα εἰς ἓν σημεῖον ὅπου ὁ καπνὸς ἔχει διαλυθῆ.

— Θεέ μου, πότε ἐπέρασαν καὶ πῶς ἐπέρασαν μέσα ἀπὸ αὐτὴν τὴν φρίκην τοῦ θανάτου, μέσα ἀπὸ τὸ φρικιαστικὸν αὐτὸ πέλαγος τοῦ πυρός.

Φαίνονται ἀραιότεροι ὅμως, ὑπάρχουν κενὰ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, κενὰ τὰ ὁποῖα ἐπέφερεν ὁ θάνατος.

Ἔχασεν ὁ σύντροφος τὸν σύντροφον, ὁ φίλος τὸν φίλον, ὁ διμοιρίτης τὸν προϊστάμενον του.

Εὐτυχῶς ὁ συνταγματάρχης Παυλόπουλος μένει ἀκόμη ὄρθιος εἰς τοὺς πόδας του.

Οἱ στρατιῶται ἀναζητοῦν μὲ τὸ βλέμμα των διὰ νὰ τὸν ἀνακαλύψουν.

Πρὸς στιγμὴν ἡ ἀνησυχία τοὺς περιβάλλῃ.

Δὲν τὸν βλέπουν.

Παρέρχονται ὀλίγαι στιγμαὶ ἀκόμη καὶ ὁ καπνὸς διαλυόμενος παρουσιάζει τὸν ἀτρόμητον ταγματάρχην βαίνοντα πάντοτε πρὸς τὰ ἐμπρὸς μὲ τὸ ξῖφος γυμνόν.

Προχωρεῖ σὰν γίγας μέσα εἰς τὸ σύριγμα τῶν ἐχθρικῶν σφαιρῶν.

Στεναγμὸς ἀνακουφίσεως διαφεύγει ἀπὸ τὰ στήθη τῶν ἡρώων, οἱ ὁποῖοι ἐπαναβλέπουν τὸν προϊστάμενόν των προχωροῦντα ἀκάθεκτον καὶ ἀπτόητον.

Ὁ Βούλγαρος στρατηγὸς Σαβώφ

— Δόξα σοι ὁ Θεός. Ζῆ ὁ ταγματάρχης φωνάζουν ὅλοι.

Αἱ σφαῖραι τοῦ ἐχθροῦ ἐπέρασαν εὐλαβῶς πρὸ τοῦ ἥρωος.

Δὲν τὸν ἔθιξαν κἄν. Καὶ τὸ ἀτρόμητο παλληκάρι προχωρεῖ πάντοτε πρὸς τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα τὸ ὁποῖον φαίνεται ἐγγὺς πλέον.

Πρὸ τοῦ ἡρωισμοῦ ἐκείνου τοῦ ἀρχηγοῦ των οἱ στρατιῶται στεροῦνται εἰς φρόνημα καὶ εἰς ὁρμήν.

Προχωροῦν ἀκάθεκτοι. Πίπτουν ὄπισθέν των οἱ συνάδελφοί των καὶ ἄλλοι ἐν σιγῇ ἐκπνέουν καὶ ἀποδίδουν τὸν ὕστατον χαιρετισμὸν πρὸς τὴν ζωήν, ἄλλοι μὲ ἕνα σπαρακτικὸν τόνον ὀδύνης προσπαθοῦν νὰ περιποιηθοῦν τὴν πληγήν των.

Κινοῦνται ἐκ τῶν ὄπισθεν οἱ τραυματιοφορεῖς.

Οἱ ἐναπομείναντες ἀκολουθοῦν τὸν ταγματάρχην ὅστις ἐξακολουθεῖ τὴν πρὸς τὰ πρόσω πορείαν του.

— Ἐμπρὸς παιδιὰ καὶ τοὺς φθάσαμε. Ζωντανοὺς θὰ τοὺς πιάσωμε.

Σελαγίζει τώρα εἰς τὰς ὄψεις ὅλων ἡ αἴγλη τοῦ θριάμβου καὶ φωτίζεται τὸ μέτωπον τῶν στρατιωτῶν ἀπὸ τὴν συναίσθησιν τῆς νίκης.

Μετ' ὀλίγον ὁ θόρυβος ἐπαναλαμβάνεται φρενιτιώδης.

Ζήτω τὸ ἔθνος παιδιά. Ἐτσάκισαν τὰ σκυλλιά, φεύγουν οἱ ἀρκουδιαρέοι.

Πράγματι τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὰ βουλγαρικὰ χαρακώματα παρετηρήθη ἡ σύγχυσις τοῦ πανικοῦ.

Οἱ Βούλγαροι βλέποντες ὅτι οἱ Ἕλληνες οἱ ἥρωες ἐκεῖνοι τοῦ Παυλοπούλου ἐπλησίαζον καὶ ὅτι ὑπῆρχε φόβος νὰ συλληφθοῦν ἐντὸς τῶν χαρακωμάτων των ἤρχισαν τὴν ἑτοιμασίαν τῆς ὑποχωρήσεως

Πρῶτον τὸ πυροβολικόν των κατέρχεται ἐκ τῶν ὄπισθεν μετὰ φωνῶν θορύβου μεγάλου.

Κυλίονται οἱ κυλίβαντες τῶν πυροβόλων πρὸς τὴν κατωφέρειαν

τῶν ὑψωμάτων παρασύρονται λίθοι καὶ θάμνοι καὶ τὸ πᾶν ἐκεῖ ἀποτελεῖ ἀληθινὸν πανδαιμόνιον.

Τὸ βουλγαρικὸν πεζικὸν μένει ἀκόμη διὰ νὰ προστατεύσῃ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ πυροβολικοῦ.

Ἐξακολουθοῦν ἀκόμη τὰ μάλινχερ νὰ κροτοῦν. Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀκούονται αἱ ἐμβροντίαι τῶν ἐπιτιθεμένων Ἑλλήνων.

Ἔχουν προχωρήσει ἐπὶ πολὺ καὶ τὰ βουλγαρικὰ ὀχυρώματα δὲν ἀπέχουν εἰμὴ ὀλίγα μόνον μέτρα.

Διαφαίνονται τώρα καθαραὶ αἱ κινήσεις τῶν Βουλγάρων στρατιωτῶν.

— Εμπρὸς παιδιά, φωνάζων πρὸς τοὺς ἄνδρας του ὁ ἥρως ἀξιωματικὸς. Παυλόπουλος.

— Ἔφοδος διὰ τῆς λόγχης.

Τὰ ἀνδρεῖα παλληκάρια σταματοῦν μίαν στιγμὴν μόνον ἀνασπῶσι τὰς λόγχας ἐκ τῶν κολεῶν καὶ τοποθετοῦσιν αὐτὰς ἐπὶ τῶν μάλινχερ.

Αἱ λάμψεις τοῦ χάλυβος ἀκτινοβολοῦν ὑπὸ τὸν καυστικὸν ἥλιον καὶ τὸ θέαμα τοιουτοτρόπως καθίσταται φρικιαστικὸν ἀγρίως μεγαλοπρεπές, ἀνατριχιαστικόν.

Εἰς μίαν στιγμὴν μία θύελλα ἐκτάκτου ὁρμῆς, μία ἀστραπιαία κίνησις πεζῶν παρατηρεῖται.

Νέφος κονιορτοῦ ὑψοῦται ἐκ τῶν ὄπισθεν καὶ ἐν μέσῳ αὐτοῦ διαγράφονται ἀσθενῶς αἱ φερόμεναι ὑπὸ ἀνέμου αἱ σκιαὶ τῶν ἀνδρῶν τοῦ Παυλοπούλου.

Ἆ, ἄ, ἄ, τοὺς πήραμε. Καὶ ἡ θύελλα ἐκείνη ἡ τόσον ἀγρία ἐκσπᾷ ὡς μαινομένη καὶ λυσσαλέα ἐπάνω εἰς τὰ βουλγαρικὰ χαρακώματα, καὶ αἱ λόγχαι διασχίζουν πάλιν τὰς σάρκας καὶ τὸ αἷμα ἀναπηδᾷ θερμὸν καὶ ἀχνίζον καὶ καταβρέχει τὰ ἐδάφη.

*
* *

Ἀγρία πάλη συνάπτεται τότε καὶ συμπλέκονται ἀνὴρ πρὸς ἄνδρα, στῆθος πρὸς στῆθος.

Φωναὶ ἀπογνώσεως, κραυγαὶ πόνων καὶ ὀδύνης, στεναγμοὶ φρί-

κης, ἀπαίσιοι ρόγχοι θανάτου καὶ ὑπόκωφοι θόρυβοι λογχῶν αἱ ὁποῖαι ἐξακολουθοῦν τὸ αἱμοχαρὲς ἔργον των.

Στρώνεται τὸ ἔδαφος ἀπὸ βουλγαρικὰ πτώματα, οἰμώζοντα σπαρακτικῶς, ἐνῷ οἱ ἄλλοι φεύγουν προτροπάδην ἐδῶ καὶ ἐκεῖ διὰ μέσου τῶν χαραδρῶν καὶ τῶν φαράγγων.

Ὑπερδισχίλιοι ἦσαν οἱ Βούλγαροι οἱ ὁποῖοι ἐκάλυψαν τὰ χαρακώματα αὐτῶν νεκροί.

Εἰς μερικὰ πτώματα ἀνευρέθησαν αἱ λόγχαι ἀκόμη ἐμπεπηγμέναι καὶ τὸ αἷμα πηκτὸν καὶ ὑπομέλαν νὰ ἐξέρχηται ὡς ἀπὸ ἀστήρευτον πηγήν.

Θέαμα φρίκης, καὶ ἐκτάκτως ἀποτρόπαιον.

Ὑποχωρεῖ τώρα τὸ μένος τοῦ πολέμου εἰς τὰς ἰαχὰς τῶν νικητῶν.

Ζήτω τὸ ἔθνος, ζήτω ὁ βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων.

Αἱ ζητωκραυγαὶ μυριόστομοι, ἔντονοι διασχίζουν τὸν ἀέρα ὡς ὑπέροχος ὕμνος τῶν ἑλληνικῶν θριάμβων, ἐνῷ ἀπὸ ὑψηλὰ οἱ κρωγμοὶ τῶν νυκτοκοράκων ἀκούονται μονότονοι ὡς φρικιαστικοί.

Τὰ ὄρνεα ἀνεκάλυψαν νέαν πλουσίαν πανδαισίαν καὶ σπεύδουν πρὸς τὰ ἐκεῖ.

Τὴν ἑσπέραν ἔληξεν ὁ ἀγὼν μὲ μίαν ἀκόμη περιφανῆ νίκην τῶν Ἑλλήνων οἱ ὁποῖοι ἐπεδόθησαν τώρα εἰς τὰ ᾄσματά των.

Διέσχιζον οἱ Ἕλληνες στρατιῶται τοὺς κάμπους νικηταὶ καὶ ᾄδοντες ἐπορεύοντο πρὸς τὸ Μελένικον, ὅπου νέον θέαμα θηριωδίας τοὺς ἀνέμενε.

Πανοικοὶ οἱ κάτοικοι τοῦ Μελενίκου ἐξῆλθον πρὸς προϋπάντησιν τῶν ἐλευθερωτῶν των.

Σκηναὶ ἀπείρως συγκινητικαὶ διεδραματίσθησαν τότε Δάκρυα ἔρρευσαν ἀπὸ ὡραίους ὀφθαλμοὺς παρθένων ἀπὸ ρυτιδωμένους ὀφθαλμοὺς γερόντων, ἀπὸ ζωηροὺς καὶ ἀθώους ὀφθαλμοὺς παιδίων.

Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς μὲ τὸν ἐθνικὸν παιᾶνα διαρκῶς ἀνακρουόμενον, ὑπὸ τὰς ζητωκραυγὰς καὶ τὰς ἰαχὰς τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν κατοίκων Μελενίκου εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὡραίαν Βυζαντινὴν πόλιν τὴν ἐγκρύπτουσαν τόσον πλοῦτον ἀρχαιολογικὸν καὶ κατέ-

λαβεν αὐτὴν ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Κωνσταντίνου.

Τὸ πᾶν ἐδονεῖτο εἰς τὸ Μελένικον καθ' ἣν στιγμὴν ἡ κυανόλευκος ἐξεδιπλώθη ὑπερήφανος καὶ ὑψώθη μὲ τοὺς γαλανολεύκους κυματισμούς της εἰς τὸν ἐλεύθερον ἀέρα τοῦ Μελενίκου.

Οἱ κάτοικοι κατησπάζοντο ἀλλήλους ἐν δάκρυσι Ἕλληνες καὶ Ὀθωμανοὶ ἐφέροντο ἀδελφωμένοι καὶ πανταχοῦ ἠκούοντο εὐχαὶ καὶ εὐλογίαι πρὸς τὸν Πανάγαθον Θεὸν ὑπὲρ τῆς εὐοδώσεως τοῦ ἐθνικοῦ ἔργου τῶν Ἑλλήνων.

Τὴν νύκτα τῆς 3ης Ἰουλίου ὁ ἐπιτελάρχης κ. Δούσμανης ἀπέστειλε πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τὸ κάτωθι τηλεγράφημα προερχόμενον ἐκ τοῦ σταθμοῦ Χατζῆ-Μπεϊκίκ.

Τὸ τηλεγράφημα ἐκεῖνο παρεῖχε περιληπτικῶς σκιαγραφίαν τοῦ νέου ἀγῶνος καὶ τῆς νέας νίκης ἐλήφθη δὲ τὸ μεσονύκτιον τῆς 3ης Ἰουλίου εἰς Ἀθήνας καὶ ἐδόθη εὐθὺς πρὸς δημοσίευσιν.

*
* *

Τὸ κείμενον τοῦ τηλεγραφήματος εἶχεν ὡς ἑξῆς.

«Σφοδρὸς ἀγὼν συνήφθη σήμερον (χθὲς) εἰς τὸ ἄκρον δεξιὸν ἡμῶν παρὰ τὴν Μπαμπίνειαν, θέσιν κειμένην ἐπὶ τῆς ἐκ Σερρῶν διὰ Βροντῆς πρὸς Νευροκόπιον ὁδοῦ.

Ἡ μάχη, ἀρξαμένη ἀπὸ πρωΐας, ἔληξε τὴν 8ην ἑσπερινὴν ὥραν μὲ πλήρη ἀποσύνθεσιν τῶν ἀμυνομένων εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἐχθρικῶν δυνάμεων.

Ὁ ἐχθρὸς πολυάριθμος μετὰ πυροβολικοῦ, ἠμύνθη κρατερῶς τῶν ὠχυρωμένων αὐτοῦ θέσεων, ἐξ ὧν οἱ ἡμέτεροι ἐξετόπισαν αὐτὸν περὶ τὴν ἑσπέραν.

Τρεῖς λόχοι ὑπὸ τὸν ταγματάρχην Παυλόπουλον, ἐπιτεθέντες διὰ τῆς λόγχης μετὰ ζητωκραυγῶν, ἐξετόπισαν ἐκ τῶν κεχαρακωμένων ὑψωμάτων ὁλόκληρον βουλγαρικὸν τάγμα ὑπὸ τὸν Βούλγαρον ταγματάρχην Παυλῶφ, ἐπενεγκόντες εἰς τὸν ἐχθρὸν μεγίστας ἀπωλείας.

Τὸ ἠθικὸν τῶν ἡμετέρων ἀνδρῶν διαρηρεῖται ἀκμαιότατον, ἐνῷ τὸ τοῦ ἐχθροῦ καταπίπτει όσημέραι, ὡς ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἡττῶν.

Ἡμετέρα Μεραρχία κατέλαβεν σήμερον τὸ Μελένοικον, ἄνευ ἀντιστάσεως. Καθ' ἅπαν τὸ λοιπὸν μέτωπον ἐπεκράτησεν ἠρεμία.

Ὁ ἐχθρός, ὁ παρὰ τὴν Δράμαν χθὲς (προχθὲς) ἡττηθείς, διασκορπισθεὶς τελείως, ἐτράπη πρὸς τὰς ὀρεινὰς διαβάσεις τοῦ Μόχρου, ἐκεῖθεν δὲ διὰ Παπάσκιοϊ πρὸς τὰ παλαιὰ βουλγαρικὰ σύνορα, ἐγκαταλείψας μεγάλην ποσότητα ἀλεύρων καὶ ἄλλα ἐφόδια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Τὸ Μελένοικον — Αἱ καλλοναί του, — Τὰ ἀρχαιολογικὰ κειμήλια.

Τὸ Μελένοικον ἀποτελεῖ ἰσχυροτάτην ἑλληνικὴν ἔπαλξιν τῆς Βορειοανατολικῆς Μακεδονίας.

Ἡ πόλις αὕτη κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς ἐχρησίμευεν ὡς τόπος ἐξορίας τῶν μεγιστάνων καὶ τιτλούχων τῆς Βυζαντινῆς αὐλῆς, οἵτινες ὑπέπιπτον εἰς τὴν δυσμένειαν τῶν αὐτοκρατόρων, ἢ διότι ἐθεωροῦντο ἐπικίνδυνοι οἱ βυσσοδομοῦντες κατὰ τοῦ καθεστῶτος.

Ἕνεκα τοῦ προνομίου τούτου τοῦ νὰ δέχεται τοὺς ἐξορίστους μεγιστάνας κατέστη σὺν τῷ χρόνῳ συνοικισμὸς μεγιστάνων, βαθμηδὸν δὲ καὶ κατ' ὀλίγον ἤκμασεν ἡ πόλις, ἐν ᾗ ἤνθει ἀνέκαθεν ἀμιγὴς καὶ ἀριστοκρατικὸς Ἑλληνισμός.

Αἱ ἐξοχαὶ τοῦ Μελενοίκου εἶνε καταπράσινοι ἐκ τῶν ἐκτεταμένων ἀμπελώνων, ἐξ ὧν παράγεται ὁ θεσπέσιος οἶνος μὲ τὸν ὁποῖον οἱ κάτοικοι περιεποιήθησαν τὸν στρατὸν τῆς Ἑλλάδος.

Πέριξ τοῦ Μελενίκου ὑπάρχουσιν ἄπειρα ἐξοχικὰ ἐκκλησίδια Βυζαντινῆς ἐποχῆς τὰ ὁποῖα περικλείουσι κολοσσιαῖον ἀρχαιολογικὸν θησαυρὸν καὶ πάμπολλα κειμήλια Βυζαντινῆς τέχνης.

Οἱ τοῖχοι τῶν ναῶν τούτων εἶνε κατάμεστοι ἁγιογραφιῶν ἀριστουργημάτων τέχνης τὰ ὁποῖα ἐπέσπασαν τὴν προσοχὴν τῶν ἀρχαιολόγων τοῦ κόσμου.

Ἡ μονὴ τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς μονῆς Μύρων τοῦ Ἄθωνος ἀνάγει τὴν κτίσην της εἰς τὸν Κουροπαλάτην, ὡς μαρτυροῦσι τὰ Βυζαντινὰ χρυσόβουλα.

Κατὰ τὴν Νεοτουρκικὴν ἐποχὴν ὁ Σανδάσκης ἐδήμευσε τὰ ἀπέραντα κτήματα τῆς μονῆς.

Ἤδη μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ταύτης ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐξησφαλίσθη τὸ ἀριστουργηματικὸν τοῦτο λείψανον τοῦ ἀκμάζοντος μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Οἱ Βούλγαροι πολλάκις ἐπέδραμον ἐπὶ τῆς πόλεως ταύτης.

Ἐπί τινος λόφου ὑπεράνω τοῦ Μελενίκου διατηροῦνται ἀκόμη ἴχνη τῆς ἀρχαίας Βυζαντινῆς ἀκροπόλεως ἀπὸ τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι τοῦ Μελενίκου ἐμάχοντο κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Βουλγάρων.

*
* *

Τὸ Μελένικον φημίζεται διά τὴν ἀξιόλογον οἰνοποιίαν του, προϊὸν τῶν γλυκυτάτων καὶ εὐχύμων σταφυλῶν τὰς ὁποίας παρέχει ἡ γόνιμος καὶ πλουτοφόρος γῆ.

Εἰς βαθυτάτας κατακόμβας εὑρισκομένας κάτωθεν τῶν οἰκιῶν φυλάσσονται οἶνοι 50 καὶ ἑκατὸν ἐτῶν, ἀληθινὸν νέκταρ διατηροῦν θεῖον ἄρωμα καὶ ἐμψυχῶνον τὸν ἀσθενῆ καὶ ἐξηντλημένον ὀργανισμόν.

Τίς οἶδεν ὑπὸ ποίας πρσκαταλήψεως καὶ αἰσιοδόξου προαισθήσεως κατείχοντο οἱ κάτοικοι τοῦ Μελενίκου καὶ ἐφύλασσον τὸ εὔγεστον αὐτὸ προϊὸν τῆς πατρίδος των ἐπὶ τόσα ἔτη, διὰ νὰ τὸ προσφέρουν ἀνταξίαν ἀμοιβὴν εἰς τοὺς Ἕλληνας στρατιώτας τοὺς κομίσαντας εἰς αὐτοὺς τὴν ἐλευθερίαν.

Ἡ θέσις τοῦ Μελενίκου εἶνε φύσει ὀχυρά.

Ἡ διάπλασις τοῦ ἐδάφους τοῦ Μελενίκου ὀφείλεται εἰς γεωλογικοὺς λόγους.

Περιβάλλεται ἀπὸ χαράδρας ἀποτόμους εἰς τὸ βάθος τῶν ὁποίων εἶνε ἐκτισμένη ἡ πόλις ἀμφιθεατρικῶς, χάρμα ὀφθαλμῶν ἀπὸ μακρόθεν θεωμένη.

Δύο ἥσυχα ποτάμια κυλίουσι τὰ ἁπαλᾶ καὶ διαυγῆ ὕδατα τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς πόλεως, ἡ ὁποία φαίνεται τοιουτοτρόπως ὡς εἶδος Βενετικῆς μικρογραφίας.

Ἡ φυτεία εἶνε ἄφθονος καὶ ἡ ἐκ ταύτης πλουτοπαραγωγὴ ἀρκούντως ἱκανοποιητική.

Ὡραῖαι πρασιαὶ στολίζουσι εὐώδεις ἀνθηροὺς κήπους διὰ τῶν δένδρων τῶν ὁποίων πετῶσιν ἀκατάπαυστα μικρὰ ἡδύμολπα πτηνά, γλυκεῖς καὶ ἀδιάκοποι ψάλται τῶν φυσικῶν καλλονῶν ποῦ τόσον ἀφθόνως σκορπίζονται γύρω.

Τὸν χειμῶνα τὰ ποτάμια πλημμυρίζουσι τὴν γραφικωτέραν αὐτῆς σκηνοθεσίαν.

Ἀληθινὴ ἀνθοδέσμη μέσα εἰς ἀφθονίαν ἰλήος ἡ ὁποία παρέχει τὴν γνησιμοποίησιν.

Αἱ ὑπὸ τῶν ὑδάτων διαχωριζόμεναι γραφικαὶ πλευραὶ τῆς πόλεως συγκοινωνίαι μετ' ἀλλήλων διὰ πολλῶν ξυλίνων γεφυρῶν.

*
* *

Τὸ Μελένικον διετήρησε διὰ μέσου τῶν αἰώνων τῆς δουλείας καὶ κατὰ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν θερμότατον ἔρωτα πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν.

Τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα συνετηροῦντο ὑπό τινος ἀρχιάτρου τῆς Βυζαντινῆ Αὐλῆς Μελενίκου ὀνομαζομένου, ἐξ οὗ φαίνεται ἔλαβε τὸ ὄνομο καὶ ἡ πόλις.

Ὁ ἀρχίατρος οὗτος διέπρεψεν εἰς τὴν Βυζαντινὴν ἐποχήν, ἀποθανὼν δὲ ἐγκατέλειπεν ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος του ὁλόκληρον τὴν περιουσίαν αὐτοῦ καὶ γενναῖον κληροδότημα διὰ τὴν διατήρησιν τῶν σχολείων αὐτῆς.

Τὰ σχολεῖα τοῦ Μελενίκου εἶχον ἀνέλθει εἰς μεγίστην περιω-

πὴν κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν τῆς τυραννίας καὶ τοῦ σκότους ἐφώτισαν τὰ τέκνα ὁλοκλήρου τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας.

Ἀλλ' ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἐπέδραμον τὰ βουλγαρικὰ στίφη τῶν κομιτατζήδων τὸ ὡραῖον Μελένικον, ἡ ἀκμάζουσα αὐτὴ ἑλληνικὴ ἔπαλξις τῆς Βορειανατολικῆς Μακεδονίας ὑπέστη τὴν τύχην τόσων ἄλλων ἀκμαίων Μακεδονικῶν πόλεων καὶ κατήντησεν ὥστε ὁλοσχερῶς νὰ ἀποκλεισθῇ βαθμηδὸν δὲ καὶ κατ' ὀλίγον ἐξέπεσε τῆς ἀνθηρᾶς αὐτοῦ οἰκονομικῆς εὐρωστίας.

Ἡ ὡραία καὶ πλουσία πόλις διηρπάγη ὑπὸ τῶν ἀγρίων καὶ βαναύσων ἐπιδρομέων, διετήρησεν ὅμως ἀκμαίαν τὴν ἐθνικότητα αὐτοῦ καὶ παρέμεινε πιστοὶ εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἑλληνικῆς ὑποστάσεως.

Μόνον τὰ πέριξ χωρία πιεσθέντα ὑπέκυψαν ἄκοντα εἰς τὸ βουλγαρικὸν σχῖσμα, πρὸς τοῦτο δὲ οἱ κομιτατζῆδες μετεχειρίσθησαν ὅλα τὰ εἰδεχθῆ καὶ ἀποτρόπαια μέσα.

Παρ' ὅλα ταῦτα τὰ χωρία αὐτὰ διετήρησαν ἐν τοσούτῳ ἀλώβητον τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν παράδοσιν καὶ τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη, πᾶν δὲ ὅτι ἔπραττον ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων σχισματικῶν τὸ ἔπραττον φαινομενικῶς καὶ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ἀνάγκης.

Εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς των οἱ εὐγενεῖς κάτοικοι τῶν χωρίων τοῦ Μελενίκου διετήρουν κρύφα μὲν ἀλλὰ θερμὸν καὶ ζωηρὸν τὸ αἴσθημα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀφοσιώσεως εἰς τὴν ἑλληνικὴν πατρίδα καὶ τὴν πίστιν πρὸς τὴν ὀρθόδοξον χριστιανικὴν ἐκκλησίαν, ἔτρεφον δὲ πάντοτε τὴν προσοχίαν τῆς Μεγάλης χριστιανικῆς Αὐτοκρατορίας.

*
* *

Χωρία τὰ ὁποῖα ἀπὸ τριακονταετίας ὑπέκυψαν εἰς τὸ βουλγαρικὸν σχῖσμα, κατώρθωσαν νὰ διατηρήσωσι θερμὸν καὶ ἁγνὸν καὶ ἀκμαῖον τὸ θρησκευτικὸν καὶ ἑλληνικὸν αἴσθημα.

Σήμερον δὲ ὅτε ἡ ζείδωμος αὔρα τῆς ἐλευθερίας καταπνέει ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὴν Μακεδονίαν καὶ ἔφθασε καὶ εἰς τὰ χω-

ρία τοῦ Μελενίκου, οἱ κάτοικοι εὐθὺς ἔσπευσαν νὰ ἀποβάλουν τὴν φενοίκην, νὰ ἀπορρίψουν τὸ βουλγαρικὸν σχῖσμα καὶ νὰ ἐπανέλθωσι μετὰ δακρύων εἰς τοὺς κόλπους τῆς ὀρθοδοξίας καὶ εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἑλληνικῆς αὐτῶν πατρίδος.

Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι εἰς τὰς ἐκκλησίας ὅλων τῶν σχισματικῶν χωρίων τοῦ Μελεείκου γίνεται χρῆσις μόνον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης.

Ἐπίσης αἱ διάφοροι ἐπιγραφαὶ ἐκκλησιῶν καὶ νεκροταφείων διατηροῦνται ἑλληνικαί.

Οἱ χωρικοὶ ἐπ' οὐδε.ὶ λόγῳ στέργουσι νὰ ὁμιλήσωσι τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν.

Ἀλληλογραφοῦσι ἑλληνιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ ὑπογράφουσιν.

Εἷς περίφημος ἀντιπρόσωπος τῶν Ἑλλήνων εἰς ἓν χωρίον ὀνομαζόμενος Ἄγγελος, ἐδολοφονήθη ἐντὸς τοῦ ναοῦ καθ' ἣν στιγμὴν ἔψαλλεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν τὸ «Σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου».

Σημειωτέον ὅτι ὁ δολοφόνος αὐτοῦ ἦτο αὐτὸς οὗτος ὁ Σανδάσκης.

* *
*

Καὶ ἤδη ὁλόκληροι πληθυσμοὶ καθαρῶς ἑλληνικοί, μὲ ἁγνὴν καὶ θερμὴν φιλοπατρίαν, μὲ ἀκμαῖον καὶ ζωηρὸν αἴσθημα φιλοπατρίας ἀνακτῶσιν τὴν ἐλευθερίαν των καὶ τίθενται ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν ἑλληνικῶν νόμων καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς σημαίας τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων.

Οἱ πληθυσμοὶ οὗτοι οἱ ἐμφορούμενοι ὑπὸ τοιούτων αἰσθημάτων δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ σπεύσωσι νὰ σώσωσι τὴν Μητρόπολιν αὐτῶν τὸ Μελένικον, ἀπὸ τῆς βουλγαρικῆς ἐπιδρομῆς καὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ὀλέθρου.

Σπουδαιότατος καὶ μεγάλης ἀξίας εἶνε ὁ ἀρχαιολογικὸς θησαυρὸς ὁ περικλειόμενος ἐντὸς τοῦ Μελενοίκου.

Ἰδίως ἱερὰ σκεύη καὶ ἄμφια καὶ εἰκόνες θεσπεσίας τέχνης

καὶ ὑπερόχου ἀξίας ἐφυλάσσοντο ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης Βυζαντινῆς ἐποχῆς ἐκεῖ.

Οἱ κάτοικοι τοῦ Μελενίκου ἐφρόντισαν λίαν ἐπιμελῶς νὰ περιφρορήσωσι τὰ δυσεύρετα ταῦτα κειμήλια τὰ ὁποῖα ἐτήρησε καὶ τηρεῖ ἡ πατρίς των ἀμίαντα καὶ ἄθικτα ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων

Οἱ Βούλγαροι φαίνεται ὅτι μικρὰν γνῶσιν εἶχον τοῦ ἐν Μελενίκῳ κρυπτομένου ἀρχαιολογικοῦ τούτου θησαυροῦ.

Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται ἡ διάσωσις τῶν κειμηλίων αὐτῶν ἀπὸ τὰς βουλγαρικὰς χεῖρας.

Ἐν τοσούτῳ ἡ προδοσία εὗρε καιρὸν νὰ δράσῃ καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει,

Δύο ἡμέρας μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Ἑλληνοβουλγαρικοῦ πολέμου, κατηγγέλθη εἰς τοὺς Βουλγάρους τοὺς κατέχοντας τὸ Μελένικον ἡ ὕπαρξις πολυτίμων σκευῶν καὶ ἐπίπλων ἐπιμελῶς διατηρουμένων καὶ φυλασσομένων ἐντὸς τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν κατοίκων.

Αἱ βουλγαρικαὶ ἀρχαὶ ἐτέθησαν εὐθὺς εἰς κίνησιν καὶ ἤρχισαν τὰς ἐρεύνας αὐτῶν πανταχοῦ.

Ἐννοεῖται ὅτι δὲν ἔλλειψαν αἱ ἀπειλαὶ ἐν τῷ μεταξὺ ὅπως ἐξαναγκασθῶσιν οἱ γνωρίζοντες νὰ ὑποδείξωσι τὰ μέρη εἰς τὰ ὁποῖα οἱ θησαυροὶ ἐκεῖνοι ἐκρύπτοντο.

Ἀλλ᾽ οἱ κάτοικοι ἀπτόητοι πρὸ τῶν ἀπειλῶν ἔμειναν βράχοι σιωπῆς καὶ ἐχεμηθείας.

Εἶχον ἀφαιρέσει ἀπὸ τοὺς ναοὺς ὅλον αὐτὸν τὸν ἀρχαιολογικὸν πλοῦτον καὶ τὸν εἶχον μεταφέρει εἰς τὰς οἰκίας των, ἵνα δὲ τὸν περισώσωσι τὸν ἔκρυπτον κατ᾽ ἀνάγκην εἰς μέρη εἰς τὰ ὁποῖα ἐμιαίνοντο μὲν τὰ ἱερὰ σκεύη, ἀλλὰ τοὐλάχιστον διεσώζοντο διὰ παντὸς ἀπὸ τὰς μιαρὰς χεῖρας τῶν Βουλγάρων.

* *
*

Ἀλλόφρονες οἱ Βούλγαροι διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν ἐρευνῶν των ἐξέσπασαν εἰς βασανιστήρια κατὰ τῶν κατοίκων τοῦ Μελε-

νίκου καὶ ἰδίως τῶν προυχόντων οὓς ἐθεώρουν ὡς πρωτουργοὺς καὶ πρωτεργάτας.

Ἡ λύσσα των ἐξεδηλώθη ἐκτάκτως ἀγρία κατὰ τοῦ Μητροπολίτου Μελενίκου τὸν ὁποῖον ἀφοῦ κατεβασάνισαν ἔδεσαν καὶ ἀπήγαγον μεθ' ἑαυτῶν.

Τὸ μαρτύριον τοῦ ἱεράρχου θέλομεν ἐκθέσει λεπτομερῶς κατωτέρω ἐν τῷ περὶ τούτου ἐπισήμῳ ἀνακοινωθέντι.

Τὰ ἐπίσημα ἀνακοινωθέντα τὰ σχετικὰ πρὸς τὸν θάνατον τοῦ Μητροπολίτου ἔχουσιν ὡς ἑξῆς ;

Οἱ κ. κ. Σπανούδης καὶ Κοσμίδης, μέλη τῆς Κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς ἀπέστειλαν ἐκ Σερρῶν πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα :

«Κατώδυνοι ἀναγγέλλομεν τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τοῦ Μητροπολίνου Μελενοίκου ἐξακριβωθέντα ἐν λεπτομερείᾳ.

Ὁ Μητροπολίτης ἐπλήγη τὴν πρωΐαν τῆς 25 Ἰουνίου ἀγρίως διὰ λόγχης εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς πλευράς. Ἐποδοπατήθη καὶ ἔπειτα κατεσπιλώθη καὶ ἐσυλήθη.

Συνεμαρτύρησαν εἷς ἱερεὺς εἷς πρόκριτος καὶ ὁ Μέγας Λογοθέτης. Ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας ἐκρεουργήθησαν καὶ 102 ἄλλοι Ἕλληνες. Τὰ ἄμφια καὶ τὰ ἀντικείμενα τῆς Μητροπόλεως διηρπάγησαν.

Ἐκθάψαντες χθὲς τοὺς νεκροὺς, κατακειμένους ἐν βόθρῳ, εὕρομεν τὸν Μητροπολίτην φρικτὰς φέροντα πληγάς.

Αἱ οἰκίαι καὶ τὰ καταστήματα διηρπάγησαν.

Ἐμαρτύρησεν ἐπίσης καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Πολυανῆς.

Θεωρεῖται βέβαιος ὁ μαρτυρικὸς θάνατος καὶ τοῦ Ἁγίου Μυρέων.

Τῶν Ἐθνομαρτύρων τῆς Ἐκκλησίας αἰωνία εἴη ἡ μνήμη.»

*
* *

Ἕτερον ἀνακοινωθὲν τοῦ γραφείου τοῦ τύπου παρεῖχε τὰς κάτωθι πληροφορίας σχετικὰς μὲ τὸ μαρτύριον τοῦ Μητροπολίτου.

ΕΚ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Πρόεδρον Βουλῆς

Ἀθήνας

Ἡ Κοινοβουλευτικὴ Ἐπιτροπὴ τηλεγραφεῖ ἐκ Σερρῶν, ὅτι αἱ λεπτομέρειαι τῆς σφαγῆς τοῦ Μητροπολίτου Μελενοίκου Κωνσταντίνου, τῶν προκρίτων καὶ ἄλλων ὁμογενῶν ἐκ Δεμὶρ Ἰσσὰρ εἶνε τραγικώταται.

Περὶ τὴν 9 πρωινὴν ὥραν τῆς 25ης Ἰουνίου εἰκοσὰς Βουλγάρων στρατιωτῶν ὑπὸ ἕνα ἀξιωματικὸν φέροντες ἐφ' ὅπλου λόγχην μετέβησαν εἰς τὴν Μητρόπολιν, ἔνθα εὑρίσκοντο καὶ οἱ πρόκριτοι Θωμᾶς Παπαχαριζάκης, Μέγας Λογοθέτης ἐπαρχίας Μελενοίκου.

Οἱ στρατιῶται ἔκρουσαν τὴν θύραν, ἐπειδὴ δὲ ἀντέστη ὁ Μητροπολίτης, διέρρηξαν αὐτὴν καὶ εἰσῆλθον ἓξ στρατιῶται μετὰ τοῦ ἀξιωματικοῦ των.

Ἀνῆλθον εἰς τὰ δωμάτια ζητοῦντες δῆθεν ὅπλα καὶ ἔγγραφα. Ἀνέτρεψεν ὅλα τὰ ἔπιπλα καὶ σκεύη, βωμολοχοῦντες καὶ ὑβρίζοντες, ἥρπασαν 40 λίρας, εὑρεθείσας εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Μητροπολίτου, Κατόπιν ἀπήγαγον αὐτὸν μετά τινος ἱερέως ἑνὸς προκρίτου κατὰ τοῦ Μεγάλου Λογοθέτου οὓς κατεκρεούργησαν.

Κατόπιν τὸν ἐσκύλευσαν ἀφαιρέσαντες τὰ χρήματα, τὸ ὡρολόγιον καὶ τὰ ἐσωτερικὰ ἐνδύματά του.

Ἐγκαταλείψαντες ἀμφότερα τὰ θύματα ἐπανῆλθον εἰς Μητρόπολιν ζητοῦντες τὴν ἀδελφὴν τοῦ Μητροπολίτου κρυβεῖσαν εἰς τὴν ὀροφὴν γειτονικῆς οἰκίας καὶ σωθεῖσαν ὡς ἐκ θαύματος. Ἡ μήτηρ τοῦ Μητροπολίτου ἀπέθανεν ἐκ τρόμου.

Εἶτα οἱ Βούλγαροι διήρπασαν τὰ ἄμφια τοῦ Μητροπολίτου, δύο μίτρας, σταυρὸν ἀδαμαντοκόλλητον, χρυσοῦν εὐαγγέλιον καὶ ἄλλα πολύτιμα σκεύη καὶ ἔπιπλα καὶ διακοσίας τεσσαράκοντα λίρας τῆς ἀδελφῆς τοῦ Μητροπολίτου, τὰς ὁποίας εἶχε κρυμμένας.

Οἱ νεκροὶ ἔμειναν ἐκτεθειμένοι μέχρι Τετάρτης 26ης Ἰουνίου, ὁπότε συρόμενοι ἐκ τῶν ποδῶν μετὰ πολλῶν ἄλλων πτωμάτων ἐντοπίων καὶ ἐκ τῶν περιχώρων ἐρρίφθησαν εἰς βόθρον ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ νεοδμήτου ἡμιτελοῦς βουλγαρικοῦ σχολείου.

Ἐπιζητοῦντες πλήρη διευκρίνησιν γενομένων, ἐξεθάψαμεν μετὰ μεγίστης δυσκολίας. Ἕνεκα τῆς σήψεως τῶν πτωμάτων ἀνεσύρθησαν μόνον ὀκτὼ πτώματα. Ἡ ἐκταφὴ τῶν ἄλλων εἶνε ἀδύνατος.

Ὁ βόθρος ἀνασκαφεὶς παρουσιάζει φρικωδέστατον θέαμα, ὀγκώδη συρφετὸν πολλῶν δεκάδων πτωμάτων. Ὁ Μητροπολίτης κατέκειτο πρηνὴς φρικτὸς τὴν ὄψιν. Πάντα τὰ ἐκταφέντα πτώματα ἔχουσι βαθύτατα τραύματα διὰ τῆς λόγχης πλευρικά, ὧν πλεῖστα διαμπερῆ. Ἐπίσης τραύματα κατὰ κεφαλῆς, κρανία, διερρηγμένα, ὀφθαλμοὺς ἐξωρυγμένους, μωλωπισμοὺς καὶ ἄλλα παρόμοια τεκμήρια ἀποδεικνύοντα περιτράνως ὅτι πρὸ τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου ὑπέστησαν πλείστας κακώσεις.

Ἡ ὄψις τῶν θυμάτων ἐμαρτύρει φρικιώδη ἀγωνίαν θανάτου.

Ἐνταφιασμὸς ἐγένετο ὑπὸ ὀλοφυρμοὺς χηρῶν καὶ ὀρφανῶν πάσης κοινότητος.

Ἐγκαίρως καταφθάσαντες εἶδον τὸ φρικτὸν θέαμα τῶν θυμάτων οἱ ἀνταποκριταὶ τοῦ Χαβᾶς καὶ τῶν «Τάϊμς».

Ὀλίγον μετέπειτα ἤκουσαν τὸ μαρτυρολόγιον οἱ ἀνταποκριταὶ τοῦ «Κήρυκος τῆς Νέας Ὑόρκης», τῆς «Τριμπούνας» καὶ τρεῖς ἄλλοι, οἵτινες ἔλαβον πλείστας φωτογραφίας τῶν διαδραματισθεισῶν ἀνηκούστων φρικαλεοτήτων. (Γραφεῖον Τύπου).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Μία συγκινητικὴ τελετὴ εἰς τὸ τζαμὶ τῶν Σερρῶν. Ἡ δέησις τοῦ Μουφτῆ.

Τὴν 4ην Ἰουλίου ὁ Μουφτῆς Σερρῶν ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς ἐπισήμου καταλήψεως τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ τῇ ἀπαλλαγῇ αὐτῶν ἀπὸ τῶν Βουλγάρων, ἐτέλεσε δέησιν εἰς τὸ

τζαμὶ τῶν Σερρῶν, εἰς ἣν ἐκάλεσε τοὺς προξένους Ἰταλίας καὶ Αὐστρίας, πάντας τοὺς προκρίτους Ὀθωμανοὺς καὶ τὸν φρούραρχον κ. Μαζαράκην.

Πλὴν τούτων συνέρρευσε καὶ πλῆθος πολὺ τῆς ἑλληνικωτάτης πόλεως.

Ἡ δέησις ἐξήχθη συγκινητικώτατα καὶ κατανυκτικώτατα ἐν μέσῳ ἀπεριγράπτου συνωστισμοῦ.

Τὸ θέαμα τῶν Ἑλλήνων καὶ Μουσουλμάνων ἐν ἀδελφικῇ συμπνοίᾳ δεομένων ἐντὸς τοῦ τζαμίου ἦτο συγκινητικώτατον.

Σχετικὸν ἀνακοινωθὲν δημοσιευθὲν ὑπὸ τῶν Ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων εἶχεν ὡς ἑξῆς :

ΕΚ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν

Ἀθήνας

Ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Γραφείου τοῦ Τύπου εἰς Σέρρας τηλεγραφεῖ ὅτι τὴν 11ην πρωινὴν ὥραν τῆς σήμερον (χθὲς) εἰς τὸ μουσουλμανικὸν τέμενος «Ἐσκὴ Τζαμὶ» μετατρεπὲν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων εἰς ἐκκλησίαν, ἐπιστραφὲν δὲ ἤδη εἰς τοὺς Μουσουλμάνους ἐτελέσθη δέησις παρόντων τῶν προκρίτων Μουσουλμάνων, τοῦ Δημάρχου Ἀδὴλ βέη, τοῦ φρουράρχου κ. Μαζαράκη, τῶν Γενικῶν Προξένων Αὐστρίας καὶ Ἰταλίας, τῶν ξένων δημοσιογράφων κ.κ. Μαγκρίνι καὶ Φέρμαν, πλείστων ὁμογενῶν προκρίτων καὶ ἀπείρου πλήθους.

Ἡ δέησις τοῦ Μουφτῆ.

Ὁ γηραιὸς Μουφτῆς Σερρῶν ἀνέπεμψε δέησιν εὐχηθεὶς ὑπὲρ μακροημερεύσεως τοῦ Δαφνοστεφανοῦς Βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ τοῦ κατατροπώσαντος τὸν αἱμοχαρῆ ἐχθρόν. Διαρκούσης τῆς δεήσεως εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν Μουσουλμάνων ἀνέβλυσαν δάκρυα. Τὸ θέαμα ἦτο συγκινητικώτατον. Ὁ Δήμαρχος Ἀδὴλ βέης ἐξέφρασεν ἐκ μέρους τῆς πόλεως καὶ τοῦ μουσουλμανικοῦ στοιχείου τὴν εἰλικρινῆ εὐγνωμοσύνην ἐπὶ τῇ ἀπελευθερώσει

των ἀπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ ζυγοῦ καὶ ἐδήλωσε πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον, ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ Ὁποίου θὰ ζήσουν πάντες εὐτυχεῖς.

Ζήτω ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεύς, ζήτω ὁ νικηφόρος ἑλληνικὸς στρατός, ζήτωσαν οἱ ἀδελφοὶ Ἕλληνες.

Παταγώδη χειροκροτήματα ὑπεδέχθησαν τοὺς λόγους τοῦ Δημάρχου, τοὺς ὁποίους μετέφρασεν ὁ διευθυντὴς τῆς Τραπέζης Ἀθηνῶν κ. Γκίνης.

Ὁ λόγος τοῦ κ. Μαζαράκη.

Εἰς τὸν δήμαρχον ἀπήντησεν ὁ φρούραρχος κ. Μαζαράκης, εἰπών·

«Ἐν ὀνόματι τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τοῦ νικηφόρου ἑλληνικοῦ στρατοῦ, κηρύσσω τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ἀγαπητῆς πόλεως τῶν Σερρῶν, τόσον σκληρῶς δοκιμασθείσης ὑπὸ τοῦ βαρβάρου ἐχθροῦ.

Ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θὰ ἀπονείμῃ τοῖς πᾶσι δικαιοσύνην, οὐδεμίαν διάκρισιν ποιοῦσα μεταξὺ φυλῆς, θρησκεύματος καὶ ἐθνικότητος.

Ἐδῶ εἰς τὸ προσκυνητήριόν σας, ἐδῶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, διαβεβαιῶ, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις περιβάλλει πάντας μὲ τὴν αὐτὴν στοργὴν καὶ μέριμναν καὶ ἀναφωνῶ:

— Ζήτω ἡ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος. Ζήτω ἡ πόλις τῶν Σερρῶν. Ζήτωσαν οἱ ἀδελφοὶ Ὀθωμανοί.

Ἡ προσφώνησις τοῦ Προξένου τῆς Ἰταλίας

Ὁ Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἰταλίας εἶπε τὰ ἑξῆς:

—Παρακαλῶ τὸν φρούραρχον κ. Μαζαράκην νὰ δεχθῇ τὰς εὐχαριστίας μου καὶ τὰ συγχαρητήρια διὰ τὸ δυσκολώτατον ὄντως ἔργον, ὅπερ τόσον δεξιῶς καὶ ἐπιτηδείως ἐκπληροῖ, ὡς ἀντελήφθην ἰδίοις ὄμμασι, καὶ εὐχαρίστως παρατηρῶ τὴν ὑφισταμένην μεταξὺ Μουσουλμάνων καὶ Ἑλλήνων ἁρμονίαν. Τρέφω ἀκράδαντον πεποί-

Τὸ Ἑλληνικὸν πεζικὸν εἰς ἀκροβολισμούς.

θησιν, ὅτι τὰ ἐνταῦθα στοιχεῖα βιοῦντα ἁρμονικὰ θὰ προοδεύσωσι καὶ εὐηυερήσωσι καὶ βαδίσωσι πρὸς τὸν πολιτισμόν.»

Οὐρανομήκεις ζητωκραυγαὶ ὑπεδέχθησαν τοὺς λόγους τοῦ Γενικοῦ Προξένου :

— Ζήτω καὶ ἡ Ἰταλία. Ζήτω ὁ Γενικὸς Πρόξενος.

Μέτρα τῶν Μουσουλμάνων διὰ τὰς ἀστέγους οἰκογενείας.

Μεθ' ὃ ἀνεχώρησεν πάντες πλὴν τῶν Μουσουλμάνων, οἵτινες ἔμειναν, ἵνα ἐκλέξωσι ἐπιτροπήν, ἥτις νὰ μεριμνήσῃ περὶ τῆς καταστάσεως.

Ἀπεφασίσθη, ὅπως ἐκ τῶν ἀστέγων οἰκογενειῶν τοποεθτηθῶσι τινὲς εἰς τουρκικὰς οἰκίας δυναμένας νὰ παραχωρήσωσιν ἓν ἢ καὶ δύο δωμάτια. Ὡσαύτως ἐλήφθη φροντὶς περὶ παροχῆς στρωμάτων, ἐφαπλωμάτων καὶ ἐνδυμάτων.

Παρατηρεῖται ἀθρόα ἡ προσέλευσις Ἑλλήνων καὶ Μουσουλμάνων, ὅπως καταταχθῶσιν εἰς τὴν πολιτοφυλακήν. Ἤρξατο ἡ μεταφορὰ χωμάτων ἐκ τῶν ἐρειπίων, τοῦ κ. Μαζαράκη χορηγήσαντος τὴν ἀναγκαίαν πίστωσιν εἰς τὸν κ. Δήμαρχον.

Ἐπίσης καταβάλλεται μεγίστη προσπάθεια διὰ τὴν καθαριότητα τῆς πόλεως.

Αἱ ἧτται τῶν Βουλγάρων προκαλοῦσι μεγίστην ἀνακούφισιν καὶ εὐχαρίστησιν εἰς τοὺς πληθυσμούς.

(Γραφεῖον Τύπου)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Ἡ παραίτησις τῆς Κυβερνήσεως Δάνεφ. — Ἡ Κυβέρνησις Ραδοσλαύβωφ.

Ἐπανερχόμεθα νῦν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν κατάστασιν τῆς Βουλ-

γαρίας, ἀκολουθοῦντες τὰ γεγονότα ἐν τῇ χρονολογικῇ αὐτῶν ἐξελίξει.

Εἰς προηγούμενον· κεφάλαιον ἐδώκαμεν λεπτομερείας τῆς ἐν Σόφιᾳ παρατηρουμένης γενικῆς ἐξεγέρσεως καὶ τοῦ ἀναβρασμοῦ τοῦ ἐπικρατοῦντος ἐκεῖ καθὼς καὶ τῆς σφοδρᾶς ἀγανακτήσεως τοῦ λαοῦ ἐναντίον τῆς Κυβερνήσεως Δάνεφ ἥτις ἐφέρετο καὶ ἦτο πράγματι ὑπεύθυνος τῆς δημιουργηθείσης καταστάσεως.

Τῆς ἐξεγέρσεως ἐκείνης αἱ συνέπειαι εἶνε ἤδη γνωσταί. Ὁ πρωθυπουργὸς Δάνεφ ἐπυροβολήθη ἐξ ἐγγυτάτης ἀποστάσεως ἀνεπιτυχῶς, τὰ δὴ πλήθη τῶν ἐπαναστατῶν περιεκύκλωσαν τὰ ἀνάκτορα, ἀπειλοῦντα τὴν ζωὴν τοῦ Φερδινάνδου καὶ ὑβρίζοντα καπηλικώτατα αὐτόν. Ἡ ἐπέμβασις τῆς ἀστυνομικῆς ἀρχῆς ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἔκκρηξιν συμπλοκῶν ἐντὸς τῆς πόλεως.

Τὰ θύματα ἦσαν ἀρκετά. Ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπηύξησε σπουδαίως τὴν μαινομένην θύελλαν καὶ ἠπείλησε γνικωτέρας ταραχὰς ἦτο ἡ Δονκιχωτικὴ γλῶσσα τοῦ πρωθυπουργοῦ Δάνεφ, ἥτις διὰ παντὸς τρόπου ἐζήτει νὰ παραστήσῃ τὴν κατάστασιν ἐκτὸς κινδύνου, ἐμπαίζων τοιουτοτρόπως τὴν κοινὴν γνώμην τῆς Βουλγαρίας ἥτις ἐδοκιμάζετο σκληρότατα. Αἱ ἀσύστολοι ἐκεῖναι δηλώσεις τοῦ Δάνεφ εἰς τὴν Σοβράνιε, δι' ὧν ἐφέρετο εἰπών· ὅτι πόλεμος κατ' οὐσίαν δὲν ὑφίσταται, ἀλλὰ μόνον μεμονωμέναι τινὲς συμπλοκαί, αἵτινες ἐξηνάγκασαν τὴν Κυβέρνησιν νὰ διατάξῃ τὰ Βουλγαρικὰ στρατεύματα νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς τὰ παλαιὰ Βουλγαρικὰ σύνορα, καὶ ἄλλαι· παρόμοιαι ἐξωφρενικαὶ δηλώσεις αὐτοῦ, ἔσχον ὡς συνέπειαν τὴν ἐπίτασιν τῆς γενικῆς ἐξεγέρσεως. Ἡ ἐν Βουλγαρίᾳ κοινὴ γνώμη ἤρχισε πλέον νὰ πείθεται ὅτι ὁ πρωθυπουργὸς ἀδυνατῶν νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν κατάστασιν ἣν αὐτὸς ἐδημιούργησεν, ἐζήτει διὰ πεπλανημένων καὶ συγκεκαλυμένων δηλώσεων αὐτοῦ νὰ διαβουκολῇ τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ.

Πρὸ τοιαύτης γενικῆς ἐξεγέρσεως εὑρεθεῖσα ἡ Κυβέρνησις τοῦ πολλοῦ Δάνεφ, ἐσκέφθη ὅτι καιρὸς ἦτο πλέον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς μεθόδους ἐκείνας καὶ νὰ ἀποσυρθῇ τῆς διευθύνσεως τῶν κοινῶν τῆς χώρας, ἀφήνουσα εἰς ἄλλους τὴν περαιτέρω ἐνέργειαν.

Εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως, συνε-

τέλεσε φαίνεται καὶ ἡ ἐξωδίκως γνωσθεῖσα ἀπάντησις τῶν δύο συμμάχων εἰς τὸ Βουλγαρικὸν διάβημα καθ' ἣν ἐφέρετο ὡς κύριος ὅρος ἡ πλήρης ἀποδοχὴ τῶν συμμαχικῶν ὅρων, πρὸ τῆς σκέψεως ἀνακωχῆς.

Τοιουτοτρόπως ἡ Κυβέρνησις Δάνεφ ἐξαντλήσασα ἀφ' ἑνὸς ὅλα τά μέσα ὅπως διαιρέσῃ τοὺς συμμάχους, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀποτυχοῦσα εἰς τὰς ἐνεργείας αὐτῆς ὅπως ἀπομονώσῃ τῆς κοινῆς ἐνεργείας τὴν Ρουμανίαν, βλέπουσα δὲ καὶ τὴν τουρκικὴν κινητοποίησιν καὶ οὐδαμόθεν ἀναμένουσα ἐλπίδα σωτηρίας, ἔσπευσεν ἐν τῇ ἀπογνώσει αὐτῆς νὰ ζητήσῃ διέξοδον διὰ τῆς καταθέσεως τῆς ἀρχῆς.

*
* *

Πράγματι τὴν 2αν Ἰουλίου ἡ Κυβέρνησις Δάνεφ μετὰ μακρὰν συνεννόησιν μετὰ τοῦ στέμματος ἠναγκάσθη νὰ καταθέσῃ τὴν ἀρχὴν ὑπὸ τὴν πίεσιν καὶ τὰς ἀρὰς τῆς κοινῆς γνώμης.

Σχετικὸν τηλεγράφημα τοῦ ἀνταποκριτοῦ τῶν «Τάϊμς» δημοσιευθὲν εἰς τὴν ἐφημερίδα ταύτην, ἀνήγγειλεν ὡς ἐπικειμένην τήν παραίτησιν τῆς βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως ἀδυνατούσης πλέον νὰ ἀντιμετωπίσῃ σοβαρῶς τὴν δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν, καὶ ἀπωλεσάσης τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ.

Ὁ Φερδινάνδος παρ' ὅλην τὴν χαώδη κατάστασιν ἣν ἐδημιούργει εἰς τὴν χώραν του μία τόσον ἄκαιρος ὑπουργικὴ κρίσις καὶ παρ' ὅλην τὴν δυσχέρειαν ἣν παρουσίαζεν ὁ σχηματισμὸς νέας Κυβερνήσεως, ἔσπευσεν εὐθὺς νὰ δεχθῇ ἀδιστάκτως τὴν παραίτησιν τῆς Κυβερνήσεώς του.

Τὴν ἑπομένην ἡμέραν τὰ εὐρωπαϊκὰ φύλλα ἐξήγγελον ὡς γεγονὸς τετελεσμένον τὴν παραίτησιν τοῦ Δάνεφ.

Εὐθὺς ἀμέσως ὁ Φερδινάνδος ἐπεδόθη εἰς ἀναζήτησιν νέων ὑπουργῶν.

Αἱ σύντονοι ἐνέργειαι τὰς ὁποίας κατέβαλε προσέκρουσαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ ἀνυπερβλήτων δυσχερειῶν.

Κατόπιν τῆς ἐκρύθμου ἐσωτερικῆς καταστάσεως εἰς ἣν περιέστη ἡ Βουλγαρία καὶ τῆς οἰκτρᾶς πανωλεθρίας τοῦ στρατοῦ αὐτῆς

ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἀτυχιῶν, οὐδεὶς ἐκ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ πολιτικῶν ἀρχηγῶν ἐδέχετο νὰ ἀναλάβῃ τὸ βάρος τῶν εὐθυνῶν καὶ νὰ συνάψῃ ἐξαναγκαζόμενος ἀτιμωτικὴν εἰρήνην.

Ἐν τοσούτῳ ὁ βασιλεὺς καλέσας εἰς τὰ ἀνάκτορα τὸν ἐκ τῶν συντηρητικῶν Ραδοσλαύβωφ παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ δεχθῇ τὸν σχηματισμὸν ὑπουργείου ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν του.

Εἰς τὰς ἐπανειλημμένας ἀρνήσεις τοῦ Ραδοσλαύβωφ ὁ Φερδινάνδος ἐξώρκισεν αὐτὸν εἰς τὴν φιλοπατρίαν του παραστήσας τὴν δεινὴν θέσιν τῆς Βουλγαρίας.

Πρὸ τῆς στάσεως ἐκείνης τοῦ βασιλέως ὁ Ραδοσλαύβωφ ἠναγκάσθη νὰ δεχθῇ τὸν σχηματισμὸν οἰκουμενικῆς Κυβερνήσεως.

Πράγματι τὸ νέον ὑπουργεῖον καταρτισθὲν εὐθὺς ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Διαμαρτυρία Ὀθωμανῶν πρὸς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον.—Βούλγαροι ἱερεῖς ἐπικυροῦντες τὰ καταγγελλόμενα αἴσχη τῶν ὁμοεθνῶν των.

Κατόπιν τῶν ἀνηκούστων ὀργίων καὶ τῶν φρικαλέων σφαγῶν καὶ ἀτιμώσεων εἰς ἃς προέβησαν οἱ Βούλγαροι πανταχοῦ τῆς Μακεδονικῆς γῆς, φυσικὸν ἦτο ἔντονοι νὰ ἀκουσθῶσι πανταχόθεν αἱ διαμαρτυρίαι.

Ἡ βδελυγμία τῶν Βουλγάρων δὲν ἔπληξε μόνον τὴν Ἑλληνικὴν φυλήν, ἀλλὰ πάντας τοὺς κατοίκους τῆς Μακεδονίας ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκεύματος.

Μετὰ τὴν Στρώμνιτσαν, τὴν Δοϊράνην, τὸ Δεμὶρ Ἰσὰρ καὶ τὰς Σέρρας, ἰδοὺ τὸ ἱστορικώτατον Μελένικον.

Ἡ φρίκη ἐγείρεται παντοῦ ἀγρίως τρομακτική.

Καὶ πρὸ τῆς φρίκης ἐκείνης ὑψώθη ἔντονος ἡ φωνὴ τοῦ Δικαίου ζητοῦσα προστασίαν καὶ ἐκδίκησιν.

Μετὰ τὴν διαμαρτυρίαν τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλληνικῶν ἀρχῶν καὶ κοινοτήτων ἰδοὺ ἡ διαμαρτυρία τῶν Μουσουλμάνων κατοίκων τῆς Μακεδονίας καὶ ἡ ἔκκλησις αὐτῶν πρὸς σύμπαντα τὸν πεπολιτισμένον κόσμον.

Εἶνε δὲ ἡ διαμαρτυρία αὕτη τοσοῦτον μᾶλλον ἀξία ἀναγνώσεως, καθόσον ὑπὸ τὰς ὑπογραφὰς τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Μουσουλμανικοῦ στοιχείου Μακεδονίας τίθενται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν τριῶν Βουλγάρων ἱερέων Δοϊράνης, οἱ ὁποῖοι ὄχι μόνον ἐπιβεβαιοῦν τὰ καταγγελλόμενα ἀλλ' ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ διακηρύττουν ὅτι τὰ ὄργια ταῦτα εἶδον ἰδίοις ὄμμασι καὶ ὅτι παρ' οὐδενὸς ἐξεβιάσθησαν νὰ ὑπογράψωσιν, ἀλλ' ἁπλῶς ἐκ καθήκοντος πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ δίκαιον.

*
* *

Ἰδοὺ ἡ διαμαρτυρία ἐκείνη ἡ δοθεῖσα πρὸς δημοσίευσιν τὴν 5ην Ἰουλίου.

Οἱ Μουσουλμάνοι τῶν Μακεδονικῶν πόλεων πρὸς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον.

«Παρακαλοῦμεν ὅπως τὰς κατωτέρω λυπηρὰς σκηνὰς ὡς καὶ τὰ δεινὰ ἃ ὑπέστημεν, καὶ ἡ βάρβαρος διαγωγὴ τῶν Βουλγάρων δημοσιευθῶσιν εἰς τὰς ἐφημερίδας τῆς ὑφηλίου.

Ἀφίνομεν τὰς ἐφημερίδας ταύτας ἐλευθέρας νὰ γράψουν ὅ,τι ἐπηκολούθησε καὶ ὅπως ὁ πολὺς κόσμος γνωρίσῃ ταῦτα.

Περιγράφομεν κατωτέρω τὰς φρικαλεότητας τῶν Βουλγάρων εἰς τὸν νομὸν Δοϊράνης κατὰ τὴν εἰσβολήν των.

Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μετέβαλον τὰ καλλίτερα τζαμία εἰς ἐκκλησίας καὶ κατεδάφισαν τοὺς μιναρέδες.

Δεύτερον ἀπήγαγον νύκτωρ ἐκ τῆς κλίνης των 40 κατοίκους ἐκ Δοϊράνης καὶ παρὰ τὴν ἀθωότητά των τοὺς ἔσφαξαν ὡς ἀρνία,

ἐλήστευσαν τὰς οἰκίας των, ἐβεβήλωσαν τρία τεμένη καὶ τρία τουρκικὰ μοναστήρια.

Μεταξὺ τῶν Μουσουλμάνων οἵτινες κατέφυγον εἰς Δοϊράνην ἐκ Ραδοβίζης, Ὀσμανιὲ καὶ Στρωμνίτσης, οἱ Βούλγαροι ἔσφαξαν 30,000 μετὰ τῶν τέκνων.

Ἠνάγκασαν νὰ ἀλλάξουν θρήσκευμα διὰ τῆς βίας τοὺς Μουσουλμάνους τῶν χωρίων Γαυρίδι, Μπαμπὰ καὶ Γκριὰν βαπτίσαντες αὐτοὺς δι' ἱερέων ἐλθόντων ἐκ Σόφιας.

Ἠτίμασαν πλείστας γυναῖκας καὶ παρθένους.

Εἰς τὸ χωρίον Σούρλοβον ὅλαι αἱ γυναῖκες καὶ αἱ νεάνιδες αἱ ἐργαζόμεναι εἰς τοὺς ἀγροὺς φυτεύουσαι ἀραβόσιτα καὶ καπνά, ἠτιμάσθησαν ἐν πλήρει ἡμέρᾳ πρὸ τῶν συζύγων των, γονέων καὶ ἀδελφῶν των, ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατηυλισμένων εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου.

Ἡ κατάστασις αὕτη ἐξακολουθεῖ ἀπὸ πολλοῦ. Πολλαὶ γυναῖκες ἐπὶ ὀκτὼ μῆνας ἔμειναν οἰκουροῦσαι νυχθημερόν.

Ἀλλ' οἱ Βούλγαροι διαρρηγνύοντες τὰς θύρας εἰσήρχοντο εἰς τὰς οἰκίας διὰ νὰ βιάσωσι τὰς γυναῖκας καὶ νὰ ληστεύσωσι πᾶν τὸ προστυχόν.

Κατέσφαξαν 30 Μουσουλμάνους ἐκ Σουρλόβου, 90 ἐκ Μπογιοκλῆς, 80 ἐκ Γιουργατζαλῆ, 8 ἐκ Καρανιχτάν, 7 ἐκ Τουρλουμπέκ, 8 ἐξ Ὀρμανλῆ καὶ ἐξ ἄλλων ἀπήγαγον ὅλα τὰ κτήνη καὶ τὰ τρόφιμα, ἀφήσαντες τὰς χήρας καὶ τὰ ὀρφανὰ τῶν δολοφονηθέντων ἐν τῇ ἀθλιότητι.

Τὸ τζαμὶ τοῦ Σουρλόβου μετεβλήθη εἰς ἐκκλησίαν καὶ ὁ μιναρὲς εἰς κωδωνοστάσιον.

Οἱ Βούλγαροι διέπραξαν ἐπίσης ἀναρίθμητα κακουργήματα καὶ μᾶς ἐτυράννιζον ἐπὶ ὀκτὼ ὁλοκλήρους μῆνας. Ἀφήσαμεν κραυγὰς ἀπελπισίας χωρὶς νὰ εἰσακουσθῶμεν.

Συνετρίβημεν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἀγριότητος τῶν Βουλγάρων. Δὲν μᾶς ἐπέτρεψαν νὰ ἀναχωρήσωμεν σιδηροδρομικῶς καὶ μᾶς ἐκράτουν ὑπὸ τὸν ζυγόν των τρομοκρατουμένους, ὅτε χάρις εἰς τὸν Ὕψιστον ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἦλθε καὶ μᾶς ἀπέδωσε τὴν ζωὴν

μᾶς ἤνοιξε τὰς σχολάς μας καὶ μᾶς παρέδωσε τὰ σωθέντα τεμένη ἀφαιροῦσα τοὺς κώδωνας οὓς εἶχαν τοποθετήσει.

Διένειμεν ἄλευρα εἰς πλῆθος χηρῶν καὶ ὀρφανῶν τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀπηλπισμένα καὶ ἅπας ὁ Μουσουλμανικὸς πληθυσμὸς ὁ μέχρι τοῦδε κεκρυμμένος ἤνοιξε τὰς θύρας του καὶ χάρις εἰς τοὺς τιμίους Ἕλληνας στρατιώτας αἱ οἰκογένειαί μας καὶ τὰ τέκνα μας δύνανται νὰ διέρχωνται ἀφόβως τὰς ὁδούς.

Ὅλοι οἱ Μουσουλμάνοι εἴμεθα εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ εἴμεθα εἰς αὐτὴν εὐγνώμονες.

Παρακαλοῦμεν ὅπως ἀναζητηθοῦν καὶ ἡμᾶς ἀποδοθοῦν πλέον τῶν 50,000 λιρῶν τουρκικῶν τὰς ὁποίας ἔλαβεν ἀπὸ ἡμᾶς ὁ Βουλγαρικὸς πληθυσμὸς τῆς χώρας διὰ τῆς βίας μεσολαβούντων τῶν κομιτατζήδων. Εἰς πίστωσιν τούτων τὸ παρὸν ἔγγραφον ὑπεβλήθη τὴν 30 Ἰουνίου 1913)1329 ἐν ὀνόματι τῶν πληθυσμῶν τοῦ Καζᾶ τῆς Δοϊράνης ὑπὸ τοῦ Μουφτῆ Ἀχμὲτ Φαΐκ.

Βεβαιοῦμεν τὸ ἀληθὲς τοῦ περιεχομένου τοῦ παρόντος ἐγγράφου.

Ὑπογραφαί. Χουσνῆ ἐφένδης, Ταμπὲκ Μεχμέτ, Μουτὶς Χατζῆ Μεχμὲτ ἐφένδης, Μεχμὲτ Μουλδίκ, Σεΐχ Χακῆ Ἀλῆ βέης, Ζωχρὰβ βέης, Ἐγιοὺπ Σαμπρῆ, Ἰμὰμ Μεχμὲτ ἐφένδης, Ἀλῆ Ριζᾶ ἐφένδης, Χατζῆ Οὐρτσίδ, Ἰμπραὴμ ἀγᾶς, Δζεμὰλ Ἀχμὲτ ἀγᾶς, Χαλὴλ ἐφένδης.

Ἡμεῖς Βούλγαροι ἱερεῖς διακηρύττομεν, καὶ πιστοποιοῦμεν ὅτι ἅπαντα τὰ ἀνωτέρω γραφέντα ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων ἀντιπροσωπεύουσιν τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν. Ἀνεγνώσαμεν καὶ ἐπεδοκιμάζομεν πᾶν ὅ,τι ἐγράφη τουρκιστὶ καὶ πᾶν ὅτι ἐξετέθη εἶνε ἀληθές. Δὲν ἐξηναγκάσθημεν οὔτε ἐξεβιάσθημεν πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ τὸ διακηρύττομεν ἐξ ἀγάπης πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

Ὑπογραφαὶ ἱερέων. Χρῆστος Ταλατινώφ, ἱερεὺς Κωνσταντῖνος Μακώφ, ὁ ἱερεὺς Δανώφ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Μία περιγραφὴ τοῦ Μελενίκου.

Παραθέτομεν κατωτέρω σύντομον μὲν ἀλλὰ ὡραίαν περιγραφὴν τῆς πόλεως τοῦ Μελενίκου δημοσιευθεῖσαν εἰς ξένην ἐφημερίδα τὴν ἑπομένην τῆς καταλήψεως τῆς πόλεως ταύτης ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

*
* *

Ἡ περιγραφὴ αὕτη ἔχει ὡς ἑξῆς:

Τὸ Μελένικον. Ἡ περιεργοτέρα ἴσως πόλις ὄχι μόνον τῆς Μακεδονίας, ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς Εὐρώπης. Πόλις καθ' αὐτὸ Βυζαντινή. Αἱ ἐκκλησίαι της, αἱ οἰκίαι της, οἱ δρόμοι της, ἡ ὅλη της ἐξωτερικὴ παράστασις φωνάζουν τὴν Βυζαντινήν της ὑπόστασιν.

Κάθε της συνοικία. κάθε της ἐκκλησία, κάθε της παρεκκλήσιον κάθε ἀρχοντικὸν εἶνε καὶ ἕνα Βυζαντινὸν μνημεῖον. Ἀλλὰ καὶ ἡ τοποθεσία της ὁπόσον περίεργος, ὁπόσον μοναδική. Ἡ ἱστορία της γεμάτη ἀπὸ μυστήριον, ἀπὸ σελίδας ποῦ γεννοῦν τὸ ὑπέρτατον ἐνδιαφέρον.

Αὐτὴ ἡ ὀνομασία της ἀκόμη εἶνε μνημεῖον σπουδαιότατον διὰ τὴν μελέτην τῆς ζωῆς της καὶ τῆς ἱστορίας της.

Μελένοικος—λέγουν οἱ ἀρχαιολογοῦντες καὶ ἱστοριολογοῦντες—εἶνε ἴσον τῷ Μελάνοικος, δηλαδὴ μέλας οἶκος. Καὶ ἡ ὀνομασία αὐτὴ ἐδόθη εἰς τὴν πόλιν, διότι κατὰ τὴν παράδοσιν, ἀπετέλει αὕτη φυσικὴν φυλακήν, εἰς τὴν ὁποίαν κατὰ τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίον ἀπεστέλλοντο διὰ νὰ ἐκτίσουν τὴν ποινήν των οἱ πολιτικοὶ κατάδικοι καὶ ἰδίως οἱ ἐκ τῆς βασιλικῆς Αὐλῆς.

Ἡ τοποθεσία της.

Τὴν χρησιμοποίησίν της ὡς φυλακῆς τὴν ἐδικαιολόγει ἡ τοποθεσία της.

Ὁ ταξειδιώτης, ὁ μεταβαίνων εἰς Μελένοικον ἐκ Θεσσαλονίκης διὰ τοῦ Δεμὶρ Ἰσσὰρ διὰ νὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν πρέπει πρῶτον νὰ διέλθῃ διὰ χαράδρας τρομερᾶς μήκους ἡμισείας ὥρας μὲ ὄχθας ὑπερυψήλους καὶ ἀποκρήμνους.

Ἡ θέα τῆς χαράδρας αὐτῆς, τῆς ἑλικοειδοῦς προξενεῖ ἀληθινὴν κατάπληξιν καὶ πολλάκις εἰς τὸν διερχόμενον αὐτὴν γεννᾷ τὸ συναίσθημα τοῦ φόβου.

Τοσαύτη εἶνε ἡ ἀγριότης· ὁ εἰσερχόμενος εἰς τὸ βάθος νομίζει ὅτι ἀποξενώνεται τελείως ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμον· δὲν βλέπει γύρω του καὶ ἔνθέν του εἰμὴ τοιχώματα ἀπὸ ὑδατογενεῖς προσχώσεις ὑψηλά, ἀποκλείοντα τὴν θέαν πάσης τῆς ἄλλης γύρω φύσεως· ὁμοιάζει μὲ φυλακήν, ἡ ὁποία δὲν θ' ἀνοίξῃ ποτὲ διὰ νὰ ἐξέλθῃ ὁ εἰσερχόμενος εἰς αὐτήν.

Εἰς τὸ ἄκρον σχεδὸν τῆς χαράδρας ταύτης καὶ ἐπὶ τῶν δεξιῶν τοιχωμάτων εἶνε ἐκτισμέναι αἱ οἰκίαι τοῦ Μεκενοίκου κλιμακηδόν. Διὰ μέσου τῆς πόλεως ρέει χείμαρρος, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ραγδαίων βροχῶν κατεβάζει, ὡς λέγει ὁ λαός, πέτρας καὶ χώματα ἄφθονα ἀπὸ τὰ τοιχώματα τῆς χαράδρας.

Εὐνόητον ὁποίαν καταπληκτικὴν ἐντύπωσιν προξενεῖ ἡ πόλις αὕτη ἡ ὁμοιάζουσα μὲ φωλεὰν ἀετῶν ἐπὶ ἀποκρήμνων μερῶν εἰς τὸν ταξειδιώτην, ὁ ὁποῖος τὴν ἐπισκέπτεται διὰ πρώτην φοράν.

Οἱ ναοὶ καὶ αἱ οἰκίαι.

Ἡ Βυζαντινὴ τοῦ Μελενίκου καταγωγὴ μαρτυρεῖται πρωτίστως ἀπὸ τοὺς παμπαλαίους ναούς του καὶ τὰ παρεκκλήσια.

Ὑπάρχουν περὶ τοὺς 30 τοιούτους οἴκους τοῦ Θεοῦ· ἡ παλαιότης των, ἡ μαρτυροῦσα καὶ εἰς τὸν πλέον ἀδαῆ τὴν ἀνέγερσίν των κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους εἶνε καταφανής· εἶνε ὅμως ὅλοι μικροὶ καὶ πενιχροὶ καὶ δὲν ἔχουν καλὸν ἀρχιτεκτονικὸν σχέδιον. Τοῦτο ὅμως δὲν τοὺς ἐμποδίζει νὰ εἶνε μνημεῖα πολύτιμα.

Ὁ ἀρχαιότερος ἐκ τῶν ναῶν αὐτῶν λέγεται ὅτι εἶνε ὁ τῶν

Ταξιαρχῶν· σώζονται δὲ ἐντὸς αὐτοῦ εἰκόνες τῆς παλαιοτέρας Βυζαντινῆς ἁγιογραφίας.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ναοὺς αὐτοὺς ἀνεκαινίσθησαν καὶ φαίνονται ὡς κτίρια νεώτερα. Τὸ φιλόθρησκον τῶν Ἑλλήνων κατοίκων δὲν ἠρκέσθη εἰς τοὺς ὑπάρχοντας παλαιοὺς αὐτοὺς ναούς, ἀλλ' ἀνήγειρε καὶ ἄλλους.

Καὶ εἰς τὰς κορυφὰς ἀκόμη ἑκάστου τῶν πέριξ τῆς πόλεως λόφων ἐκτίσθησαν ναΐσκοι, οἱ ὁποῖοι μακρόθεν ὁρώμενοι φαίνονται ὡς σκοπιαὶ φρουροῦσαι τὴν πόλιν.

Ἅπαντες οἱ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως ναοὶ ἀνέρχονται εἰς ἑβδομήκοντα περίπου.

Αἱ πλεῖσται τῶν οἰκιῶν τοῦ Μελενίκου εἶνε παλαιόταται, μεγάλαι καὶ ἐπιβλητικαὶ τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν.

Ἀξία ἰδιαιτέρας μνείας εἶνε ἡ οἰκία τοῦ ἰατροῦ κ. Πανάγου, ὄχι μόνον διὰ τὸν παλαιότατον ρυθμόν της, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐσωτερικήν της διαίρεσιν καὶ διακόσμησιν.

Ἡ αἴθουσά της εἶνε εὐρυχωροτάτη καὶ κεκοσμημένη διὰ τοιχογραφιῶν μὲ ζωηρὰς βαφὰς καὶ μὲ τὰς περισσοτέρας τῶν εἰκονιζομένων παραστάσεων εἰλημμένας ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν.

Ἄνωθεν τῆς διπλῆς εἰσόδου ὑπάρχει ἔμμετρος ἐπιγραφή, περιγράφουσα τὸ κάλλος καὶ τὸ τεχνικὸν τῆς οἰκίας καὶ φέρουσα τὴν χρονολογίαν 1799.

Αἱ οἰκίαι τοῦ Μελενίκου ὅλαι σχεδὸν ὑπέρκεινται ἀλλήλων καὶ καὶ συνέχονται ἡ μία μὲ τὴν ἄλλην, ἔχουν δὲ ἐντελῶς ἴδιον ρυθμόν, ὅστις ὄχι μόνον περίεργος εἶνε ἀλλὰ καὶ ἄξιος μελέτης.

Ἐξαιρετικὴν ἐντύπωσιν προξενεῖ εἰς πάντα παλαιὸν τι τετράγωνον οἰκοδόμημα τὸ ὁποῖον ὀρθοῦται ἐπὶ ἀνωφεροῦς θέσεως, ὑψηλὸν καὶ ὀγκῶδες, ἰδιόρρυθμον τὴν κατασκευήν, μὲ μικρὰ παράθυρα, ἀτάκτως τοποθετημένα. Ὁμοιάζει τὸ κτίριον αὐτὸ μὲ στρατῶνα ἢ φυλακήν, ἀλλὰ δὲν εἶνε τίποτε ἐκ τῶν δύο.

Ὡς τεκμήριον τῆς Βυζαντινῆς καταγωγῆς τοῦ Μελενοίκου δύνανται νὰ χρησιμεύσουν καὶ τὰ σωζόμενα μέχρι σήμερον ἐπίθετα πολλῶν οἰκογενειῶν, ὡς Μούρτζουφλος, Δούκας, Κουροπαλάτης,

Βούδημος. Σπανδωνῆς, Φλάμπουρας κτλ. Ἀκόμη καὶ τὰ κύρια ὀνόματα τῶν Ἑλλήνων εἶνε χαρακτηριστικά, διότι ἀπαντῶνται συνήθως τὰ Λάσκαρις, Γάϊος, Κομνηνὸς καὶ ἄλλα το αῦτα.

Τὸ Μελένοικον ἔχει περί τοὺς 3500 κατοίκων. Ἐκ τούτων αἱ 2500 καὶ πλέον εἶνε Ἕλληνες. Ἄλλοτε ὅμως, πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν, ἠρίθμει περὶ τὰς 4000—4500 ψυχῶν.

Ἡ πρώην κακοδιοίκησις, ἡ Βουλγαρικὴ προπαγάνδα καὶ ἄλλαι δυσχερεῖς συνθῆκαι ἠνάγκασαν πολλοὺς ἐκ τῶν Ἑλλήνων ν᾽ ἀποδημήσουν καὶ διὰ τοῦτο σήμερον εἰς τὸ Μελένικον ὑπάρχουν οἰκίαι Ἑλληνικαὶ χωρὶς κατοίκους.

Ἡ Ἑλληνικὴ ὅμως κοινότης, ἡ ἐναπομένουσα ἐκεῖ, ἐξακολουθεῖ νὰ εἶνε ἀκμαιοτάτη τὸ φρόνημα καὶ νὰ καθιστᾷ τὸ Μελένοικον εἰς τὴν ἄκραν αὐτὴν τῆς Μακεδονίας, εἰς τὸ μέσον τῶν σλαυοφώνων χωρίων ἀληθινὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀκρόπολιν. Ἡ ἐπικρατοῦσα οἰκονομικὴ καχεξία δὲν ἠμπόδισε τὴν Ἑλληνικὴν κοινότητα νὰ διατηρῇ πάντοτε ἀκμαῖα τὰ σχολεῖά της. Λειτουργοῦν εἰς τὸ Μελένοικον Ἑλληνικὸν ἡμιγυμνάσιον, ἀστικαὶ σχολαὶ ἀρρένων καὶ θηλέων καὶ νηπιαγωγεῖον.

Ἡ ἀγάπη τῶν Ἑλλήνων τοῦ Μελενοίκου πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας ὑπῆρξε πάντοτε παραδειγματική.

Κατὰ τὸ 1810, ὅτε εἰς τά πλεῖστα τῆς Μακεδονίας μέρη ἐπεκράτει ἀληθὲς πνευματικὸν σκότος, εἰς τὸ Μελένοικον ὑπῆρχε τυπογραφεῖον, ἀνῆκον εἰς τὸν λόγιον σχολάρχην κ. Δημ. Καλαβακίδην, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον οὗτος πλὴν ἄλλων βιβλίων ἐξετύπωνε καὶ τὰ συγγράμματά του. Ὁ ἰατρὸς Ἀντ. Παλπτίδης, διαπρέψας καὶ εἰς τὴν Βιέννην ἐκληροδότησε εἰς τὴν πατρίδα του Μελένοικον 3,000 λίρας πρὸς συντήρησιν τῶν ἐν αὐτῇ σχολείων καὶ πρὸς βοήθειον τῶν πτωχῶν.

Τοιαῦτα δείγματα πνευματικῆς ἀκμῆς ποτὲ δὲν ἔλειψαν ἀπὸ τὴν Βυζαντινὴν αὐτὴν πόλιν.

Οἱ Ἕλληνες τοῦ Μελενοίκου κατέχουν εἰς χεῖράς των ὅλον τὸ μικρὸν ἐμπόριον τῆς πόλεώς των.

Τὸ κυριώτερον προϊὸν τῆς χώρας αὐτῆς εἶνε ὁ οἶνος, περίφημος διὰ τὴν ποιότητά του.

Παράγεται εἰς μεγάλας ποσότητας καὶ μεταφέρεται κυρίως εἰς τὴν Καβάλλαν, τὴν Δράμαν καὶ τὰς Σέρρας.

Ἡ Βυζαντινὴ αὕτη πόλις, ἡ περίεργος καὶ ἀξία μελέτης, ἡ ἐγκλείουσα μίαν ἀπὸ τὰς ἀκμαιοτέρας τὸ φρόνημα Ἑλληνικὰς κοινότητας, περιερχομένη σήμερον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διοίκησιν, βεβαίως θὰ γείνῃ ἰδιαιτέρας μελέτης προσκυνήματος μᾶλλον ἀρχαιολόγων, ἱστορικῶν καὶ καλλιτεχνῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ.

Αἱ σφαγαὶ τοῦ Δοξάτου. — Τραγούδια καὶ μοιρολόγια.

Οἱ ὕμνοι καὶ αἱ παιᾶνες τῆς ἑλληνικῆς νίκης ὑποχωροῦν εἰς τὸ αἴσθημα τῆς ὀδύνης, ἐπὶ τῇ ἀναγγελομένῃ ἀγριότητι εἴπομεν ἤδη ἀρκετὰ περὶ τῶν σφαγῶν τῶν Σερρῶν.

Ἤδη ἔρχεται ἡ σειρὰ τοῦ Δοξάτου. Ἡ χαρὰ τῆς νίκης συμβαδίζει μὲ τὴν θλῖψιν τοῦ ὀλέθρου.

Τὸ ἔθνος τραγουδεῖ τοὺς νικητάς του καὶ τοὺς σκοτωμένους του. Ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Ρούμελης, ἀπὸ τὰς πεδιάδας τῆς Θεσσαλίας, ἀπὸ τὴν Σπάρτην, ἀπὸ τὰ γαλανὰ ἀκρογιάλια καὶ τῶν ἑλληνικῶν νησιῶν, ἀπὸ παντοῦ ὅπου ὑπάρχει ἑλληνικὴ ψυχή, ὁ αἰθὴρ δονεῖται ἀπὸ ἕνα παιᾶνα.

Αἱ μητέρες, αἱ σύζυγοι, οἱ πατέρες, αἱ ἀδελφαὶ τῶν νικητῶν καὶ τῶν σκοτωμένων, ὅλαι αἱ καρδίαι ποῦ ἑνώνονται εἰς τὴν μίαν, εἰς τὴν δυνατήν, εἰς τὴν μεγάλην καρδίαν τῆς μητέρας Ἑλλάδος, σφίγγονται καὶ πνίγουν τὸν θρῆνον καὶ τὴν λύπην καὶ τὸν στεναγμόν, ὁ ὁποῖος θὰ ἔβγαινεν ἀπὸ τὰ χείλη, καὶ τὸ δάκρυ ποῦ θὰ ἀνάβλυζεν ἀπὸ τὰ μάτια τὸ μεταβάλλουν εἰς τραγοῦδι καὶ χαμόγελον. Τραγοῦδι διὰ τὴν φυλήν, χαμόγελον διὰ τὴν νίκην.

Χθὲς ἀκόμη ὁ πατὴρ ἑνὸς ἥρωως, ὁ ἰατρὸς Κέντρος, ὁ Ρουμελιώτης, ὁ ὁποῖος δὲν ἦτο δυνατὸν παρὰ νὰ γεννήσῃ ἥρωας, ὅπως ὁ μακαρίτης ἀνθυπολοχαγὸς υἱός του ἐτηλεγράφει πρὸς τὸν πρωθυπουργόν.

«Ἐπὶ ἀπωλείᾳ ἑνὸς τώρα ἀξιωματικοῦ υἱοῦ μου, κράζω. Ζήτω ἡ Μεγάλη μας Ἑλλάς. Ζήτω ὁ Μεγάλος μας Βασιλέας».

Καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι γεννήτορες τῶν ἡρώων ἑνώνουν τὴν φωνήν των εἰς παρόμοιον παιᾶνα. Κανεὶς δὲν κλαίει. Ὁλόκληρον τὸ ἔθνος ἔγεινε μία μεγάλη Σπαρτιᾶτις μητέρα.

Εἰς τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ της βλέπει τὴν γέννησιν καὶ τὴν ζωὴν χιλίων ἄλλων· ἐπάνω εἰς τὰ χώματα τοῦ τάφου του βλέπει τὰ λουλούδια ποῦ ἁπλώνει ἡ ἄνοιξις. Καὶ τραγουδεῖ.

Τραγουδεῖ τὴν ἄνοιξιν τῆς Φυλῆς, τὸν φοίνικα, ὁ ὁποῖος θὰ ἀνοίξῃ τὰ πτερά του ἐπάνω ἀπὸ τὴν τέφραν τῶν ἡρώων διὰ νὰ διαλαλήσῃ εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἐμεγαλύνθη, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἀνέστη, ὅτι ἡ Ἑλλάς ζῆ.

*
* *

Ἐὰν ὅμως τὸ ἔθνος μὲ τραγούδια καὶ παιᾶνας ραίνει τοὺς ἡρωϊκοὺς νεκρούς, οἱ ὁποῖοι ἐξηγνίασαν μὲ τὸ αἷμά των τὸ Κιλκὶς καὶ τὴν Δοϊράνην καὶ τὴν Στρωμνίτσαν καὶ τὸ Δεμὶρ Ἰσάρ, ἐὰν πνίγῃ τὴν θλῖψιν καὶ τὸ δάκρυ ἐμπρὸς εἰς τοὺς μαρτυρωμένους αὐτοὺς θεοὺς τῆς Νέας Ἑλλάδος, δὲν ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ τὸ ἴδιον ἐμπρὸς καὶ εἰς τοὺς ἄλλους,

Ἐμπρὸς εἰς τοὺς σφαγμένους ἀθώους του, εἰς τὰς ἀτιμασθείσας παρθένους του, τὰ φονευμένα βρέφη του, τοὺς αἱματοκυλισμένους ἀρχιερεῖς του, τοὺς ἀδικοθανάτους, τοὺς ἀδυνάτους, τὰ πρόβατα, τὰ θύματα.

Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι τραγουδοῦν διὰ τοὺς σκοτωμένους ἥρωας μοιρολογοῦν διὰ τὰ ἀθῷα θύματα.

Ἡ καρδιὰ τοῦ πατέρα, τῆς μητέρας, τοῦ Ἕλληνος, ὁλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος, σπαράσσεται ἐμπρὸς εἰς αὐτούς.

Καὶ τοὺς κλαίει καὶ τοὺς μοιρολογεῖ.

Δὲν ὥρμησαν εἰς τὴν μάχην, δὲν ἐφόνευσαν, δὲν ἔπεσαν μαχόμενοι.

Ἔπεσαν θύματα τῆς μεγαλειτέρας θηριωδίας ἠτιμάσθησαν, ἐβασανίσθησαν, ἐσφάγησαν, ὄχι ὅπως τὰ πρόβατα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ ὅπως οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ θηρία, ἀπὸ τὰ τέρατα τοὺς ἀνθρωποφάγους.

Καὶ αὐτὰ εἶνε ἔργα ὄχι τῶν βαρβάρων; ὄχι τῶν ἀντιχρίστων, ὄχι τῶν ἀπολιτίστων.

Οὔτε νὰ διανοηθοῦν παρομοίαν φρίκην ἦσαν ἱκανοὶ οἱ Τοῦρκοι, ἢ οἱ Ἄραβες, ἢ Ἰνδοί.

Μᾶς τὴν ἔδωκεν ὅμως μεγάλην καὶ ἀπέραντον ἡ θηριωδία τῶν Βουλγάρων, ἡ θηριωδία τῶν «ἀνθρωπομόρφων αὐτῶν τεράτων», ὅπως τοὺς ἀποκαλεῖ ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος.

Αὐτοὶ ἐφόνευσαν τοὺς ἀθώους, αὐτοὶ ἔκαυσαν, αὐτοὶ ἠτίμασαν τὰς παρθένους καὶ ἔσφαξαν ὅσας ἀντεστάθησαν, αὐτοὶ ἔσυραν εἰς τὸν χλευασμὸν πρῶτον καὶ εἰς τὸ μαρτύριον ἔπειτα τοὺς λευκοὺς ἀρχιερεῖς, αὐτοὶ ἐστραγγάλισαν τὰ βρέφη, αὐτοὶ δὲν ἄφησαν θηριωδίαν, χωρὶς νὰ τὴν σπείρουν εἰς τὸν δρόμον των.

Καὶ τὸ ἔθνος, ἡ Ἑλλὰς ὁλόκληρος, ἀνίκανος νὰ πράξῃ ὅ,τιδήποτε ἄλλο ἐμπρὸς εἰς τὸν ὠκεανὸν αὐτὸν τῆς τερατουργίας, ἀφίνεται εἰς τὴν θλῖψιν, εἰς τὸ μοιρολόγι, εἰς τὸν θρῆνον.

Τὸ μοιρολόγι ἁπλώνεται παντοῦ.

Καὶ εἶνε ὁ ψαλμὸς δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐξεψύχησαν κάτω ἀπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ Βουλγάρου· εἶνε ἡ μόνη δρόσος δι' ἐκείνους, ποῦ ἐχάθησαν εἰς τὴν κόλασιν τῶν φλογῶν, ποῦ ἐσκόρπιζεν εἰς τὸ πέρασμά του τὸ τέρας τοῦ βουλγαρισμοῦ· εἶνε τὸ ὑστερνὸν νανούρισμα τῶν ἀδικοσφαγμένων βρεφῶν· εἶνε οἱ ὑμέναιοι ψαλμοί, τοὺς ὁποίους δὲν ἐπρόφθασαν ν' ἀκούσουν αἱ παρθένοι.

Μοιρολογοῦμεν τὰ ἀθῶα θύματα, διότι δὲν ἠμποροῦμεν νὰ τὰ ἐκδικηθῶμεν ἀναλόγως.

Στολίζομεν τὸν θάνατόν των μὲ τὰ νεκρολούλουδα τοῦ μοιρολογιοῦ μας καὶ τὰ κλαίομεν.

Ἀπὸ ὅλα τὰ ἑλληνικὰ μάτια στάζει τὸ δάκρυ τοῦ πόνου.

Ἴσως αὐτὸ ν' ἀποπλύνῃ τὰ ἴχνη τῆς θηριωδίας.

Ραντίζομεν τὰ ἀθῷα θύματα μὲ τὰ δάκρυα, τὰ ὁποῖα θὰ ἀποκαθάρουν τοὺς μολυσμένους ἀπὸ τὸ ἔγγιγμα τοῦ βουλγάρου, μὲ τὰ δάκρυα, τὰ ὁποῖα θὰ τοὺς παρουσιάσουν καὶ πάλιν λευκούς, ὅπως ἦσαν πρίν.

Καὶ μία προσευχή, μία παράκλησις πρὸς τὸν Θεὸν ἀναβαίνει ἀπὸ τὰ χείλη ὅλων. Παρακαλοῦμεν διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν τεράτων.

Οἱ ἱεράρχαι, οἱ λευκοὶ καὶ ἀδικοθάνατοι ρασοφόροι, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐπαξίως ἀντεπροσώπευσαν τὸν Χρίστὸν ἐπὶ τῆς γῆς, τώρα, ὅτε εὑρίσκονται εἰς τὰ βασίλεια τοῦ Θεοῦ, εἶνε οἱ μόνοι οἱ ὁποῖοι ἠμποροῦν νὰ αἰσθανθοῦν τὸν πόνον τῆς παρακλήσεώς μας.

Μὲ τὰ λευκὰ γένεια αἱματωμένα, μέ τὰ χέρια τσακισμένα, μὲ τὰ στήθη καταξεσχισμένα, ἃς ζητήσουν τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ διὰ τοὺς ἀνθρώπους.

Ἂς ζητήσουν πῦρ ἐπὶ τοὺς Βουλγάρους.

Ἂς ζητήσουν τὰς λαίλαπας τῆς ὀργῆς τοῦ μεγάλου Θεοῦ ἐπὶ τὰ θηρία.

Ἂς ζητήσουν τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν κόλασιν ἐπὶ τοὺς ἐξαπατήσαντας τὸν Χριστόν, οἱ ὁποῖοι ἐνδυθέντες τὸν χιτῶνα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ δέρμα τοῦ προβάτου, παρέμειναν λύκοι, διὰ νὰ σπαράσσουν, ν' ἀσχημίζουν καὶ νὰ μολύνουν τὴν ἀνθρωπότητα.

*
* *

Δὲν ἦτο ἐπιδρομὴ ἀνθρώπων ἐκείνη ἥτις ἔπληξε τὸ Δοξάτον. Ἦτο αὐτόχρημα ἐνσάρκωσις πάσης ἀγριότητος, πάσης θηριωδίας, πάσης φρίκης.

Τὸ πᾶν στενάζει ἐδῶ ὑπὸ τὸ πλῆγμα τοῦ τυράννου καὶ τὸ φάσγανον τοῦ δημίου.

Παντοῦ ἐρήμωσις πῦρ καταστροφή, δαίμων ὀλέθρου, παντοῦ φρίκη καὶ σιωπὴ θανάτου.

Ἕνα ἀπέραντον κοιμητήριον ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ ὁποίου ὡς σιω-

πηλὴ διαμαρτυρία τῆς ἀνθρωπίνης ἀδικίας ὑψοῦται ὁ καπνὸς καὶ αἱ φλόγες.

Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μερικὰ λείψανα τῆς ἀγρίας καταστροφῆς περιτρέχουν τὰ ἐρείπια, ἀναζητοῦντες τοὺς οἰκείους, τοὺς συγγενεῖς, τοὺς φίλους.

Οἰκτρὰ ναυάγια ἀγρίας λαίλαπος διασωθέντα ὡς θαύματος τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ ἀποβαίνει ἀπόγνωσις καὶ μαρτύριον καὶ τὰ ὁποῖα θὰ προετίμων μυριάκις τὸν θάνατον.

Ὁ εἰσερχόμενος εἰς τὴν πόλιν τοῦ Δοξάτου ἀντικρύζει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸν δαίμονα τοῦ ὀλέθρου, ὁ ὁποῖος ἐπέρασε ἀπ' ἐδῶ καὶ ἐξεδήλωσεν ὅλην τὴν λύσσαν του καὶ ἐσκόρπισεν ὅλην τὴν θηριωδίαν του.

Παντοῦ καπνὸς καὶ τέφρα.

Ἀδυνατεῖ ὁ κάλαμος νὰ δώσῃ πιστῶς τὴν εἰκόνα ἡ ὁποία προβάλλει ἐν ὅλῃ τῇ ἀπαισιότητι αὐτῆς.

Αἱ λεπτομέρειαι τῆς τρομερᾶς καταστροφῆς τοῦ Δοξάτου ὑπερβαίνουσι πᾶσαν ἄλλην παρομοίαν.

Αἱ ἀφηγήσεις τῶν αὐτοπτῶν μαρτύρων ἀμυδραὶ καὶ ἀσθενεῖς παρέχουσιν εἰκόνα τῆς ὅλης καταστροφῆς.

Εἶνε ἀπίστευσα, εἶνε πρωτάκουστα, εἶνε ἀφαντάστως τρομακτικὰ τὰ διαπραχθέντα αἴσχη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων εἰς τὴν ἑλληνικωτάτην κωμόπολιν τοῦ Δοξάτου.

*
* *

Ἀλλ' ἤδη ἂς ἔλθωμεν εἰς τὰ πράγματα.

Οἱ Βούλγαροι τοῦ Δοξάτου ἀντιληφθέντες καὶ αὐτοὶ τὴν ραγδαίαν προέλασιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, καὶ εἰδοποιηθέντες καταλλήλως ἔσπευσαν εὐθὺς ὡς εἶχον ἄλλως τε καιρὸν νὰ προβῶσιν εἰς τὰ αἴσχη ἐκεῖνα τὰ στιγματίζοντα τὴν φυλήν των.

Εὐθὺς ἅμα τῇ διαταγῇ τῆς ἐπικειμένης ἀποχωρήσεώς των ἐξετραχηλίσθησαν εἰς ὄργια πρωτάκουστα καὶ πρωτοφανῆ.

Θέσαντες πῦρ εἰς τὴν πόλιν ἀφῆκαν αὐτὴν νὰ μεταβληθῇ εἰς ἐρείπια καὶ νὰ γείνῃ παρανάλωμα τοῦ πυρός.

Εἰς οὐδένα ἐκ τῶν κατοίκων ἐπέτρεψαν νὰ σπεύσῃ εἰς βοήθειαν ἢ νὰ ἀποτολμήσῃ νὰ σβέσῃ τὸ πῦρ.

Εἰσελθόντες εἰς τὰς οἰκίας τῶν πλουσίων κατ' ἀρχάς, ἔδεσαν αὐτοὺς εἰς τρόπον ὥστε πᾶσα ἄμυνα νὰ καταστῇ ἀδύνατος καὶ κατόπιν ὠργίασαν ἐντὸς τῶν οἰκιῶν αὐτῶν ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν δεδεμένων οἰκοδεσποτῶν.

Τὰς οἰκοδεσποίνας καὶ τὰς παρθένους ἠτίμασαν ἐνώπιον τῶν συζύγων καὶ τῶν πατέρων τὰ δὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑπάρχοντα πολύτιμα σκεύη καὶ ἔπιπλα ἄλλα μὲν παρέλαβον, ὅσα δὲ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μεταφέρωσι τὰ παρέδωκαν εἰς τὸ πῦρ.

Γραῖαι γυναῖκες καὶ παιδία μικρὰ ἐγένοντο θύματα ἀγριωτάτων ἐκδικήσεων.

Οἱ Βούλγαροι δὲν ἐφείσθησαν οὐδενός.

Γέροντες κατεσκλικότες καὶ παραπαίοντες, ἄνθρωποι ἀσθενεῖς ἐπὶ τῆς κλίνης των ἀναμένοντες τὸν θάνατον δὲν εὗρον οἶκτον εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρωπομόρφων αὐτῶν τεράτων.

Νεάνιδες καλλιπάρειοι καὶ εὐγενεῖς, σέμνωμα καὶ χάρμα τῶν οἰκογενειῶν των, ἐσύρθησαν καὶ διεπομπεύθησαν εἰς τὰς ὁδούς, ἠτιμάσθησαν κατὰ τὸν κτηνωδέστερον τρόπον. Πᾶσα ἀντίστασις ἐτιμωρεῖτο διὰ σφαγῆς.

*
* *

Καὶ ὅτε ἐκορέσθησαν εἰς τὰς κτηνώδεις ὁρμάς των οἱ πραγματικοὶ οὗτοι κτηνάθρωποι, τότε ἤρχισαν τὴν γενικὴν σφαγὴν κατὰ τῶν ἀόπλων καὶ ἀθώων θυμάτων, εἰς τρόπον ὥστε ἐκ τῶν 3,000 κατοίκων μόλις 200 διεσώθησαν.

Τὰ πτώματα τῶν σφαζομένων ἐσύροντο κατόπιν αἱμοσταγῆ εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ ἠκρωτηριάζοντο φρικωδῶς.

Οἱ δήμιοι ἐκεῖνοι ἠσέβησαν καὶ πρὸς αὐτοὺς τὴν δημοσίαν αἰδῶ καὶ ἐτήρησαν πλήρη τὴν ἀνευλάβειαν αὐτὴν ἐπὶ τῶν θυμάτων.

Εὑρέθησαν πτώματα γυναικῶν γυμνῶν καὶ εἰς θέσιν τοιαύτην, προκαλοῦσαν τὴν φρίκην, τὴν ἀηδίαν καὶ τὸν ἀποτροπιασμόν.

Ἄλλα πτώματα γυναικῶν εὑρέθησαν ἠκρωτηριασμένα κατὰ τὸν ἀπανθρωπότερον καὶ ἐλεεινότερον καὶ εἰδεχθέστερον τρόπον.

Τὰ στήθη πολλῶν ἐξ αὐτῶν ἔλειπον κατὰ τὸ ἥμισυ, ἐκ δὲ τῶν πληγῶν αὐτῶν ἔρρεε τὸ αἷμα ὁπόπηκτον.

Ἄλλαι εὑρέθησαν εἰς στάσιν ἀσελγῆ τοποθετηθεῖσαι οὕτω ὑπὸ τῶν σφαγέων πρὸς ἐμπαιγμὸν καὶ ὀνειδισμόν, ἄλλων ἔλειπον τὰ ὦτα, ἄλλων αἱ κνῆμαι, καὶ τέλος ἄλλων εὑρέθησαν νεκραὶ καὶ κρεμάμεναι ἀπὸ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς των.

Ἐκ τῆς θέσεως ταύτης τὸ πρόσωπον εἶχε τρομακτικῶς ἐξοιδηθῆ, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ εἶχον ἐξωρηχθῆ.

Πολλῶν ἀνδρῶν εὑρέθησαν ἀποκεκομμένα τὰ μέλη τῶν σωμάτων, πολλῶν δὲ παιδίων τὰ πτώματα ἀπηνθρακωμένα.

Χαρακτηριστικὸν τῆς ἀγριότητος καὶ τῆς αἱμοχαροῦ ψυχῆς τῶν σφαγέων αὐτῶν, εἶνε καὶ τὰ ἑξῆς γεγονότα τὰ ὁποῖα προκαλοῦν ῥίγη καὶ ἀνατριχιάσεις καὶ ἐνεγείρουν τὴν φρίκην καὶ τὴν ἀγανάκτησιν. Οἱ Βούλγαροι εἰσερχόμενοι εἰς τὰς οἰκίας, ἀφοῦ κατέσφαζον καὶ ἠτίμαζον τοὺς γονεῖς, κατόπιν ἐρρίπτοντο ἐπὶ τῶν παιδίων.

Τὰ ἔσφαζον κατὰ τὸν μᾶλλον φρικώδη τρόπον καὶ κατόπιν ἔπαιζον μὲ τὰ πτώματα αὐτῶν λογχίζοντες αὐτά.

Ἄλλοι τὰ ἔρριπτον εἰς τὸ κενὸν καὶ κατόπιν διὰ τῆς λόγχης ἐλάμβανον αὐτά.

Τὴν ἀνήκουστον καὶ τερατώδη ταύτην διαγωγὴν τῶν Βουλγάρων ἐναντίον νεκρῶν πτωμάτων ἀδυνάτων παιδίων, τὴν μὴ ἀπαντῶσαν οὔτε εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀγρίους λαοὺς τῆς ἀρχεγόνου ἐποχῆς, κατήγγειλαν οἱ διασωθέντες οὐ μόνον Ἕλληνες ἀλλὰ καί τινες ὀθωμανοὶ κάτοικοι τοῦ Δοξάτου.

Ἐπὶ ὥρας πολλὰς τὸ πῦρ ἐλυμαίνετο τὴν πόλιν καὶ τὰ ὄργια διεπράττοντο ὑπὸ τὰς ἐκβεβακχευμένας κραυγὰς τῶν ἀποτροπαίων αὐτῶν ἀνθρώπων.

Οἰμωγαὶ καὶ θρῆνοι καὶ ἐκπλήξεις οὐδεμίαν εὕρισκον ἠχὼ εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρωπομόρφων ἐκείνων τεράτων.

Καὶ τὰ ἀνόσια ταῦτα ἔργα ἐξηκολούθησαν ἐπὶ μακρόν, ἕως ὅτου οἱ Βούλγαροι κατανοήσαντες τὸ ἔργον των συντελεσθὲν καὶ φο-

δηθέντες εἴσοδον τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν πόλιν, ἀπεφάσισαν καὶ ἐγκατέλειψαν αὐτὴν καπνίζουσαν καὶ ἀγνώριστον.

Οὕτω ἡ ὡραία κωμόπολις ἡ ἀνθοῦσα εἰς ζωὴν καὶ πρόοδον μετεβλήθη εἰς ἄμορφον ὄγκον ἐρειπίων ἀπὸ τὰ ὁποῖα δὲν ἠκούετο πλέον εἰμὴ ἡ πένθιμος καὶ σπαρακτικὴ θρηνῳδία τῶν διασωθέντων καλούντων ἐν λυγμοῖς καὶ ἀλλοφροσύνῃ τοὺς οἰκείους καὶ συγγενεῖς αὐτῶν.

Ρίγος διέδραμε τὰ μέλη τῶν ἀνδρῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ εὑρεθέντων πρὸ μιᾶς τοιαύτης σπαρακτικῆς εἰκόνος.

*
* *

Τί πρῶτον καὶ τί ὕστερον νὰ περισυλλέξωσι.

Τὰ πάντα ἦσαν πῦρ αἱ δὲ φλόγες καὶ ὁ καπνὸς ἐμποδίζει τὸ ἔργον τῆς ἐκσκαφῆς.

Συγκινητικώταται καὶ εἰς ἄκρον σπαρακτικαὶ ὑπῆρξαν αἱ σκηναὶ αἱ διαδραματισθεῖσαι εἰς τοὺς ἀγνωρίστους δρόμους, ἅμα τῇ εἰσόδῳ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Οἱ ἀπομείναντες ὀλίγοι κάτοικοι τοῦ Δοξάτου ἔσπευσαν εὐθὺς ὀλοφυρόμενοι νὰ ἐναγκαλισθῶσι τοὺς Ἕλληνας στρατιώτας ὡς ἴδια αὐτῶν τέκνα νὰ ἀσπάζωνται τὰς χεῖράς των καὶ νὰ ζητῶσι στέγην καὶ προστασίαν.

Αἱ μητέρες ἔκλαιον τὰ καέντα καὶ λογχισθέντα καὶ οἰκτρῶς παραμορφωθέντα τέκνα των, οἱ σύζυγοι τὰς συζύγους, τὰ ὀλίγα παιδία τὰ γυμνωθέντα καὶ πεινῶντα ἀνεζήτουν κλαίοντα τὴν μητρικὴν ἀγκάλην.

Σπαρακτικώτερον καὶ φρικωδέστερον θέαμα ἦτο ἀδύνατον νὰ συναντήσῃ ὁ ὀφθαλμός.

Οἱ Ἕλληνες στρατιῶται ἐννεοὶ πρὸ τῆς φρικώδους αὐτῆς εἰκόνος δὲν ἐγνώριζον πως νὰ παραμυθήσωσι τὰ ἐλεεινὰ καὶ τρισάθλια ἐκεῖνα λείψανα τὰ διαφυγόντα τὸ ἀπαίσιον φάσγανον τοῦ δημίου.

Οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἔσπευσαν εὐθὺς νὰ ἀνακοινώσουν τὰ τῆς καταστροφῆς εἰς τὸ στρατηγεῖον καὶ νὰ

διεκτραγωδήσουν τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῶν διασωθέννων, ζητήσαντες ἄμεσον ἀποστολὴν τροφῶν καὶ ἄλλων χρειωδῶν τῆς πρώτης ἀνάγκης.

Ἡ ἀγρία ἐκείνη καταστροφὴ ἔσχεν ὀδυνηρὸν πλῆγμα εἰς τὴν εὐαίσθητον καὶ φιλάνθρωπον ψυχὴν τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου.

Τῇ διαταγῇ του ἐστάλησαν εὐθὺς αἱ πρῶται βοήθειαι εἰς τοὺς τόσον σκληρῶς δεκιμασθέντας, ἐδόθησαν δὲ ὁδηγίαι εἰς τοὺς στρατιώτας ὅπως τύχωσιν ἐκ μέρους των πάσης δυνατῆς βοηθείας καὶ προστασίας.

Εὐθὺς τὸ στρατηγεῖον εἰδοποίησε τὸν διοικητὴν Θεσσαλονίκης, ὅστις εἰδοποίησε πάλιν τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν.

*
* *

Τὴν 5ην Ἰουλίου ἐδόθησαν πρὸς δημοσίευσιν τὰ κάτωθι ἀνακοινωθέντα, τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰς Ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας.

Εἰς τὰ ἀνακοινωθέντα ἐκεῖνα ἐγίνετο λόγος καὶ περὶ ἀνακαλύψεως ἐπισήμων βουλγαρικῶν ἐγγράφων, δι' ὧν σαφῶς πλέον κατεμαρτυρεῖτο ὅτι οἱ Βούλγαροι εἶχον διαταγὰς ἐπιθέσεως ἐκ Σόφιας.

Τὰ ἀνακοινωθέντα ἐκεῖνα ἦσαν τὰ ἑξῆς:

Ἡ καταστροφὴ τοῦ Δοξάτου.

Ἀνεκοινώθη χθὲς τὸ ἑξῆς ἐκ Θεσσαλονίκης τηλεγράφημα περὶ τῆς ὁλοσχεροῦς καταστροφῆς τοῦ Δοξάτου.

Ἐξηκριβώθη ὅτι ἡ καταστροφὴ τοῦ Δοξάτου εἶνε τελεία. Ἐκ 3,000 κατοίκων 2500 ἐσφάγησαν. 130 μόνον εὑρέθησαν ζῶντες.

Οἱ ἐν Καβάλλᾳ πρόξενοι τῶν Μ. Δυνάμεων παρεκλήθησαν νὰ μεταβῶσιν εἰς Δοξᾶτον ἵνα πιστοποιήσουν τὴν φρικαλέαν καταστροφήν.

Ἀποκάλυψις Βουλγαρικῶν ἐγγράφων.

Ἐπίσης τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα τοῦ ἐπιτελάρχου ἀναφερόμενον εἰς νέα ἀποκαλυπτικὰ τῶν βουλγαρικῶν σχεδίων ἔγγραφα.

Ὁ ταγματάρχης κ. Μαζαράκης ἀναφέρει ἐκ Σερρῶν, ὅτι εἰς τὸ Διοικητήριον ἀνευρέθησαν ἄθικτα τὰ ἀρχεῖα τοῦ βουλγαρικοῦ Στρατηγείου.

Ἐξ ἐπισήμων ἐγγράφων καὶ διαφόρων διαταγῶν ἀποδεικνύεται κατόπιν προχείρου ἐξετάσεως ὅτι αἱ ἐπιθέσεις τοῦ Παγγαίου ἐγένοντο κατὰ διαταγήν.

Εὑρέθησαν ἀναφοραὶ τοῦ στρατηγοῦ Χεσάψιεφ παριστῶσαι τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ πληροφορίαι περὶ καταβυθίσεως ἑλληνικοῦ θωρηκτοῦ, ἀναγράφονται δὲ ἀνευλαβεῖς ἐκφράσεις περὶ τῆς Α. Β. Ὑψηλότητος τοῦ πρίγκηπος Νικολάου.

Ἐκ τῶν αὐτῶν ἀρχείων ἐξηκριβώθη ὅτι ἡ ἀπέναντι ἡμῶν δύναμις τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἀπετελεῖτο ἐξ 88 χιλιάδων μαχίμων τοῦ πεζικοῦ, 4 συνταγμάτων τοῦ πυροβολικοῦ, ἐξ 9 πυροβολαρχιῶν ἑκάστου, ἐκ μιᾶς πυροβολαρχίας τῶν 105, ἐξ ἑνὸς συντάγματος τοῦ ἱππικοῦ ἐξ ἑπτὰ ἰλῶν πεζοπόρων.

Αἱ μονάδες αὗται, προστιθεμένων καὶ τῶν λοιπῶν σωμάτων καὶ ὑπηρεσιῶν, ἀναβιβάζουσι τὴν ὅλην δύναμιν παρ' ἡμῶν ἡττηθέντος βουλγαρικοῦ στρατοῦ εἰς πλέον τῶν 130 χιλιάδων ἀνδρῶν, εἰς ἃς κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δὲν συμπεριλαμβάνεται ἡ δύναμις μιᾶς ἔτι ταξιαρχίας τῆς 10ης Μεραρχίας μεταφερθείσης ἐκ Τσατάλτζας τὰς τελευταίας ἡμέρας.

Τὰ ἀρχεῖα ταῦτα ἐξησφαλίσθησαν δεόντως ἐν ἀσφαλεῖ τόπῳ καὶ ἐνεργεῖται ἡ μετάφρασις αὐτῶν.

ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ

Ἕτερον ἀνακοινωθὲν δημοσιευθὲν τὴν ἐπομένην παρεῖχε τὰς ἀκολούθους λεπτομερείας τῶν σφαγῶν καὶ τῆς ἐν γένει καταστροφῆς·

Αἱ χθὲς περιγραφεῖσαι σφαγαὶ τῆς κωμοπόλεως Δοξάτου, ἦσαν δυστυχῶς πολὺ κατώτεραι τῆς πραγματικότητος. Νεώτεραι πληροφορίαι ἐπίσημοι πιστοποιοῦσιν, ὅτι ἡ ἀχρειότης καὶ τὰ αἱμοβόρα ἔνστικτα τῶν Βουλγάρων ὑπερβαίνουσι πᾶν ὅριον. Ἐκ τῶν 3000 Ἑλλήνων κατοίκων τῆς ἀνθηρᾶς κωμοπόλεως μόνον 120 εὑρέθησαν ζῶντες.

Κατὰ τὰς πληροφορίας τῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν, τὸ θέαμα εἶνε ἀποτρόπαιον.

Ζητοῦσι δὲ αὗται τὴν ἐκεῖσε ἀποστολὴν Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἵνα ἐνθαρρύνῃ αὐτὸς τοὺς κατοίκους τῶν πέριξ χωρίων διὰ νὰ προβῶσιν εἰς τὴν ταφὴν πλέον τῶν 2000 πτωμάτων κατακρεουργηθέντων Ἑλλήνων κατοίκων, ἅτινα παραμένουν ἄταφα.

Εὐτυχῶς ἡ πρὸς Δράμαν ταχεῖα προέλασις τοῦ στρατοῦ μας καὶ ὁ κρότος τοῦ προσεγγίζοντος Ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ ἔσωσαν πάντα τὰ λοιπὰ Ἑλληνικώτατα χωρία τῆς περιοχῆς ταύτης ἀπὸ βέβαιον ὄλεθρον.

Δι' ὃ Ἕλληνες καὶ Μωαμεθανοὶ ἐχαιρέτισαν τὸν στρατόν μας ὡς σωτῆρα.

ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ

Αἱ Βουλγαρικαὶ κακουργίαι ἐξακολουθοῦν.

Τὴν 2 μ. μ. ἀνεκοινώθησαν τὰ ἑξῆς πάλιν νεώτερα τηλεγραφήματα·

Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν

Ἀθήνας

Ἡμέτερα στρατεύματα προελαύνοντα ἀνεῦρον τοὺς 4 μόνον κατοίκους τοῦ ἐρήμου χωρίου Λιβάνοβα κατακρεουργημένους ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

(Γραφεῖον Στρατιωτικῶν πληροφοριῶν)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Μᾶς βεβαιοῦν καὶ οἱ πρόξενοι.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

Τὸ ἀπόγευμα διῆλθον ἐντεῦθεν προερχόμενοι ἐκ Σερρῶν, οἱ Γενικοὶ Πρόξενοι τῆς Ἰταλίας καὶ Αὐστρουγγαρίας ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ ἐγένοντο δεκτοὶ εἰς ὀλιγόλεπτον συνομιλίαν μετὰ τοῦ Βασιλέως. Μετὰ βραχεῖαν δὲ διαμονὴν ἐν τῷ σταθμῷ ἀνεχώρησαν σιδηροδρομικῶς εἰς Θεσσαλονίκην.

Οἱ δύο Πρόξενοι εἶχον μεταβῇ εἰς Σέρρας, ἵνα ἐξ αὐτοψίας βεβαιωθῶσι περὶ τῶν πυρπολήσεων καὶ τῶν σφαγῶν, δι᾽ ὧν οἱ Βούλγαροι φεύγοντες ἠρήμωσαν τὴν χώραν.

Ἐξ ἀφηγήσεως συνταξειδεύοντος μετ᾽ αὐτῶν ξένου δημοσιογράφου ἔμαθον, ὅτι οἱ κύριοι Πρόξενοι ἀπεκόμισαν, ἐξ ὅσων εἶδον καὶ ἤκουσαν φρικιαστικὰς ἐντυπώσεις. Ἐβεβαίουν ὅτι εὗρον τὴν καταστροφὴν τραγικωτέραν παρ᾽ ὅσον παρέστησαν αὐτὴν αἱ πρῶται εἰδήσεις.

Θὰ ὑποβάλωσιν ἔκθεσιν πρὸς τὰς Κυβερνήσεις των. Ἐκ τῆς πυρπολήσεως μόνον αἱ ζημίαι τῶν Αὐστριακῶν ὑπηκόων ὑπελογίσθησαν παρὰ τοῦ Αὐστριακοῦ Προξένου εἰς ἑπτὰ ἑκατομμύρια φράγκα.

(Γραφεῖον Στρατιωτιτῶν πληροφοριῶν)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

Τετραήμερος λυσσώδης μάχη, Κατάληψις τοῦ Νευροκοπίου. Ἡ ἐπίσημος ἔκθεσις τοῦ στρατηγείου ἐξαγγέλλουσα τὴν ἐκκένωσιν ὁλοκλήρου τῆς περιοχῆς τοῦ Νέστου.

Εὐθὺς μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Μελενίκου ἡ ἄλλη πτέρυξ τὸ

ἄκρον δεξιὸν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐτέθη εἰς καταδίωξιν τῶν Βουλγάρων πρὸς τὸ Νευροκόπιον.

Λεπτομερῆ ἔκθεσιν τῶν τεσσάρων τελευταίων μαχῶν τοῦ Δεμὶρ Ἰσὰρ τῆς Ἀλιστράτης, τοῦ Μελενίκου καὶ ἐκεῖθεν παρὰ τὸ Νευροκόπιον βλέπει ὁ ἀναγνώστης κατωτέρω.

Ἡ ἔκθεσις αὕτη συνταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐπιτελάρχου κ. Δούσμανη ἀπεστάλη τὴν 5ην Ἰουλίου εἰς Ἀθήνας καὶ τὴν ἀμέσως ἑπομένην ἐδόθη πρὸς δημοσίευσιν.

*
* *

Παραθέτομεν ταύτην ὡς ἐτηλεγραφήθη.

Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν

Ἀθήνας

Νέαν λαμπρὰν νίκην κατήγαγον χθὲς τὰ ἡμέτερα στρατεύματα εἰς τὸ δεξιὸν καὶ ἀριστερὸν ἡμῶν.

Μετὰ τὴν ἐν Δεμὶρ Ἰσὰρ ὑποχώρησιν, ἰσχυραὶ ἐχθρικαὶ δυνάμεις ἀποτελούμεναι ἐκ τοῦ μεγαλειτέρου μέρους τῶν Μεραρχιῶν 3ης καὶ 11ης ὡς καὶ πάντα τὰ τμήματα ἅτινα εὑρίσκοντο εἰς Δράμαν, Καβάλλαν καὶ τὰ περίχωρα ἀποκοπείσης τῆς διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Στρυμῶνος ὑποχωρήσεώς των, κατέφυγον εἰς τὴν μεταξὺ Νέστου, Δράμας καὶ τοῦ ὄρους Περὶν περιοχὴν ἀνατολικῶς τῶν Σερρῶν.

Ἡ συγκέντρωσις τόσων σημαντικῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων εἰς τὸ δεξιὸν ἡμῶν πλευρὸν ἐπέβαλλε τὴν ἀνάγκην ὅπως διεξαχθῇ ἰδιαιτέρα ἐπιχείρησις πρὸς ἐκδίωξιν καὶ καταστροφὴν αὐτοῦ, ταὐτοχρόνως δὲ πρὸς ἐκκαθάρισιν τῆς τόσον δεινοπαθησάσης περιοχῆς Σερρῶν καὶ Δράμας ὑπὸ κακοποιῶν στοιχείων.

Ἡ εἰς τὸ δεξιὸν ἡμῶν εὑρισκομένη Μεραρχία ἐνισχυθεῖσα καὶ δι' ἑτέρων στρατευμάτων, ἐβάδισε διὰ τῶν κυρίων αὐτῆς δυνάμεων διὰ τῆς ὁδοῦ Σερρῶν—Βροντοῦς πρὸς Τσέρνοβον, ἀπέστειλε δὲ δύο

μικρὰ ἀποσπάσματα τὸ μὲν ἓν διὰ Δράμας πρὸς Τσέρνοβον, τὸ δὲ ἕτερον διὰ Κρουσόβου καὶ Καράκιοϊ πρὸς Λεμπιάχοβον. Ἥ τε κυρία φάλαγξ καὶ τὰ δύο πλευρικὰ ἀποσπάσματα εὑρέθησαν ἀντιμέτωπα σημαντικῶν ἐχθικῶν δυνάμεων ὅλων τῶν ὅπλων, κατόπιν δὲ διαδοχικῶν ἀγώνων καὶ συνεχοῦς καταδιώξεως ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας ἐξεδιώχθη ὁ ἐχθρὸς ἐξ ὅλων τῶν σημείων πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Νευροκοπίου.

Τὸ δεξιὸν μικτὸν ἀπόσπασμα κατατροπῶσαν τὸν ἐχθρὸν παρὰ τὴν Ἀλιστράτην, κατέλαβε τὴν Δράμαν, ἐκεῖθεν δὲ προελάσαν ἐξεβίασε τὴν στενωπὸν τοῦ Κερτζιρὰτ-Τεπέ, 25 χιλιόμετρα βορειοδυτικῶς τῆς Δράμας καὶ κατελθὸν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Τσερνόβου ἐπετέθη κατὰ τοῦ παρὰ τὸ Τσέρνοβο καὶ πάλιν ἀντιταχθέντος ἐχθροῦ.

Ἡ κυρία κεντρικὴ φάλαγξ μετὰ πείσμονας τριημέρους ἀγῶνας παρὰ τὴν Μπαμπίναν καὶ εἶτα παρὰ τὴν Βροντοῦν, 35 χιλιόμετρα βορείως τῶν Σερρῶν, κατεδίωξε καὶ αὕτη πρὸς Τσέρνοβον, ἐπέτυχε δὲ τὴν ἔγκαιρον τακτικὴν συνένωσιν μετὰ τοῦ δεξιοῦ ἀποσπάσματος ἐπ' αὐτοῦ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τοῦ Τσερνόβου.

Προχθὲς 4ην Ἰουλίου, καθ' ὃν χρόνον τὸ ἐκ Δράμας μικτὸν ἀπόσπασμα ἐπετεθὲν κατὰ μέτωπον ἐναντίον τῶν παρὰ τὸ Τσέρνοβον ἐχθρικῶν θέσεων συνεκράτει τὸν ἐχθρόν, κατέφθασε ἡ κεντρικὴ φάλαγξ ἐκ δυσμῶν καὶ συνδυάσασα τὴν ἐπίθεσίν της μετὰ τοῦ ἀποσπάσματος, ἠνάγκασε τὸν ἐχθρὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς θέσεις του καὶ νὰ τραπῇ πρὸς βορρᾶν.

Ἡ καταδίωξις ἐξηκολούθησεν εὐθὺς μετὰ τὴν μάχην, ἀνεκόπη δὲ μόνον πρὸ σημαντικῆς γεφύρας ἣν φεύγων κατέστρεψεν ὁ ἐχθρὸς καὶ ὡς ἐκ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ σκότους.

Ἡ ἐκ νέου ἀποκατάστασις τῆς συγκοινωνίας ἐπετεύχθη παρὰ τοῦ μηχανικοῦ κατὰ τὴν ἰδίαν νύκτα.

Τὸ ἕτερον ἀριστερὸν μικτὸν ἀπόσπασμα κατώρθωσε κατόπιν ἀγῶνος παρὰ τὸ Κρούσοβον, 20 χιλιόμετρα βορειανατολικῶς τοῦ Δεμὶρ Ἰσὰρ νὰ συνενωθῇ μετὰ τῆς κεντρικῆς φάλαγγος παρὰ τὴν Κάτω Βροντοῦν, ἐπίσης ἐν καιρῷ ὅπως συντρέξῃ τὸν παρὰ τὴν ὀχυρὰν ταύτην θέσιν ἀγῶνα τῆς κεντρικῆς φάλαγγος.

Μετὰ τὴν ἀπόκρουσιν τοῦ ἐχθροῦ ἐκ Βροντοῦς, ἐνῷ ἡ κεντρικὴ φάλαγξ διηυθύνετο πρὸς Τσέρνοβον, τὸ ἀριστερὸν μικτὸν ἀπόσπασμα συγκείμενον ἐκ δύο ταγμάτων μετὰ ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ κατεδίωκε τέσσαρα ἐχθρικὰ τάγματα διὰ τῶν ὀρεινῶν διαβάσεων τοῦ Καράκιοϊ (ὕψος 1324 μέτρα) βορειανατολικῶς πρὸς Δεμπιάχοβο.

Τὴν ἑπομένην 5ην Ἰουλίου ἀποκατασταθείσης τῆς συγκοινωνίας ἤρξατο ἀπηνὴς καταδίωξις, ἡ δὲ Μεραρχία κατέφθασε περὶ τὴν 3ην ἑσπερινὴν ὥραν τὸν ἐχθρὸν ὀλίγον νοτίως τοῦ Νευροκοπίου τεταγμένου ἐντὸς χαρακωμάτων ἐπὶ ὀχυρωτάτης τοποθεσίας κειμένης βορείως τοῦ χωρίου Κοπριβλιάνη.

Ἡ δύναμις αὐτοῦ ἀνήρχετο εἰς 12—16 τάγματα μετὰ δώδεκα τοὐλάχιστον πυροβόλων.

Ἡ Μεραρχία ἀναπτυχθεῖσα ἐπετέθη, ὁ δὲ ἀγὼν ὑπῆρξε λυσσώδης καθόσον ὁ ἐχθρὸς ἠμύνετο ὑπὲρ τοῦ τελευταίου αὐτοῦ καταφυγίου, τοῦ Νευροκοπίου.

Ὁ ἀγὼν παρετάθη ἐπὶ ἓξ ὥρας ἤτοι μέχρι τῆς 9ης ἑσπερινῆς ὥρας ὑπὸ ραγδαίαν βροχήν.

Ὁ ἐχθρὸς πρὸ τῆς ὁρμῆς τῆς ἡμετέρας ἐπιθέσεως ἠναγκάσθη πρὸς ὑποχώρησιν ἥτις μετετράπη ἐντὸς ὀλίγου εἰς ἄτακτον φυγήν.

*
* *

Ὁ Διοικητὴς τῆς 7ης Μεραρχίας τηλεγραφεῖ·

«Μεγαλειότατε! οἱ στρατιῶταί μου ἥλωσαν διὰ τῆς λόγχης ἓξ. πυροβόλα ζητωκραυγάζοντες ὑπὲρ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος»

Παρ' ὅλην τὴν κόπωσιν τῶν στρατευμάτων, τὸ σκότος καὶ τὴν ραγδαίαν βροχήν, ἡ καδίωξις ἐξηκολούθησε μέχρι βαθείας νυκτός, ἐξακολουθεῖ δὲ καὶ σήμερον.

Ὁ ἐχθρὸς ἐν τῇ φυγῇ αὐτοῦ ἐγκατέλειψε καὶ ἕτερα πυροβόλα πλὴν τῶν ἓξ ἁλωθέντων ὡς καὶ μέγα πλῆθος ὑλικοῦ ὧν ἡ ἐξακρίβωσις ἦτο ἀδύνατος ὡς ἐκ τοῦ σκότους καὶ τῆς βροχῆς.

Οὕτω ἡ ἐπιχείρησις τοῦ δεξιοῦ ἡμῶν κατέληξε μετὰ τετραημέρους ἀγῶνας εἰς λαμπρὰν νίκην, δι' ἧς κατεστράφη τελείως ὁ πρὸς

τὸ μέρος ἐκεῖνο συναθροισθεὶς ἐχθρός, ἐγενόμεθα δὲ κύριοι ἁπάσης τῆς κοιλάδος τοῦ Νέστου καὶ ἐξησφαλίσαμεν πᾶσαν ἐλευθερίαν κινήσεων.

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε ὅτι ὁ ἐχθρὸς καίτοι φεύγων κατὰ κανόνα ἀτάκτως, καίτοι ἐγκαταλείπων πυροβόλα, ὅπλα, πυρομαχικὰ καὶ λοιπὸν ὑλικόν, εὑρίσκει πάντοτε τὸν χρόνον πρὸς ἐνέργειαν καταστροφῶν χωρίων καὶ ἰδίως τεχνικῶν ἔργων ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἐπιβραδύνῃ τὴν πορείαν ἡμῶν καὶ τὴν καταδίωξιν.

Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι τὰς καταστροφὰς προετοιμάζει οὗτος ἐπιμελῶς ἐκ τῶν προτέρων.

Ἐν τούτοις ἡ δραστηριότης καὶ ἡ πρὸς τὰ πρόσω ὁρμὴ τοῦ στρατοῦ μας, ὑπερνικᾷ πᾶν ἐμπόδιον μετ᾿ ἀπιστεύτου ταχύτητος.

Οὕτως ἡ ἀνατιναχθεῖσα μεγάλη σιδηρᾶ γέφυρα τοῦ Στρυμόνος ἧς ὁλόκληρον τοξον ἠνοίγματος 30 μέτρων ἐρρίφθη ἐντὸς τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ, ἐπεσκευάσθη ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ μηχανικοῦ κ. Χάφνερ ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν ἀνεγερθέντος καὶ στερεωθέντος τοῦ πελωρίου τόξου, ἤδη δὲ κυκλοφοροῦσιν ἀκωλύτως σιδηροδρομικαὶ ἁμαξοστοιχίαι.

Παραπλεύρως τῆς σιδηροδρομικῆς γεφύρας κατεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ Μηχανικοῦ ἐντὸς δύο ἡμερῶν νέα ξυλίνη γέφυρα μήκους 180 μέτρων.

Βορειότερον εἰς τὸν ἀνάρρουν κατεσκευάσθη ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν ἑτέρα λεμβόπηκτος γέφυρα ἐπὶ τοῦ Στρυμῶνος.

Ταυτοχρόνως ἐπεσκευάσθησαν ἅπασαι αἱ καταστροφαὶ γεφυρῶν καὶ μεγάλης ὁδοῦ, καὶ ἤδη τελεῖται ἀκωλύτως ἡ συγκοινωνία

Εἰς τὸ ἀριστερὸν ἡμῶν αἱ ἐκεῖ Μεραρχίαι ἀπώθησαν ἐπίσης μετὰ βραχὺν ἀγῶνα καὶ κατεδίωξαν τὸν ἐχθρὸν ἐπὶ τῶν ὀρεινῶν διαβάσεων τοῦ Μάλεσι.

Ὁ ἐχθρὸς σημαντικῶν δυνάμεων 8—9 ταγμάτων μετὰ πυροβολικοῦ ἐτράπη πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Πέτσοβο.

ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ

Ἡ κατάληψις τοῦ Νευροκοπίου.

Μετὰ πείσμονα ἀγῶνα διεξαχθέντα ὑπὸ τῆς ἀνατολικῆς στρατιᾶς τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν ὑποχωροόλτων Βουλγάρων, κατωρθώθη τέλος ἡ ἀπώθησις τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ πέραν τοῦ Νευροκοπίου καὶ ἡ κατάληψις τῆς πόλεως ταύτης ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Οἱ Βούλγαροι εἰς τὸ Νευροκόπιον ἀντέταξαν ἡρωϊκὴν ἄμυναν, καθότι τὸ Νευροκόπιον ἦτο τὸ ἔσχατον αὐτῶν καταφύγιον εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν ὁπότε ἡ ὁδὸς ἠνοίγετο πλέον ἐλευθέρα πρὸς τὴν Θράκην.

Φεύγοντες ἐκ Νευροκοπίου οἱ ἄγριοι ἐπιδρομεῖς δὲν ἐλησμόνησαν τὰ ἔνστικτα αὐτῶν, διαπράξαντες φρικαλέα κακουργήματα κατὰ τῶν φυγόντων.

Συλλαβόντες τὸν Μητροπολίτην Νευροκοπίου ἠσέβησαν πρὸς τὴν ἱερότητα αὐτοῦ βασανίσαντες αὐτὸν ποικιλοτρόπως καὶ ἀφαιρέσαντες μίαν πρὸς μίαν τὰς τρίχας τῶν γενείων του, κατόπιν δὲ παρέδωκαν εἰς κομιτατζῆδες πρὸς ἐμπαιγμόν.

Τὴν εἴδησιν τῆς καταλήψεως τοῦ Νευροκοπίου ἀνήγγειλεν εὐθὺς τὴν ἑπομένην ὁ συνταγματάρχης ἐπιτελάρχης κ. Δούσμανης.
Ἐπὶ πλέον τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀνηγγέλθη καὶ ἡ περαιτέρω πορεία τῶν διαφόρων μεραρχιῶν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

*
* *

Τὸ ἀνακοινωθὲν ἐκεῖνο ἦτο ἑξῆς ἐπὶ λέξει.

Μετὰ τετραημέρους συνεχεῖς μάχας ἡ ἀνατολικὴ στρατιὰ ἐγένετο κυρία ἁπάσης τῆς μεταξὺ Στρυμῶνος καὶ Νέστου κοιλάδος, συντρίψασα καὶ διασκορπίσασα τὸν ἐχθρόν, ὡς λεπτομερῶς ἀνέφερεν ἡ ἔκθεσις τοῦ Ἕλληνος ἐπιτελάρχου ἡ δημοσιευθεῖσα.

Ὡς συμπλήρωμα τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἐστάλη χρονολο-

γημένον ἀπὸ τῆς προχθεσινῆς νυκτὸς πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα.

«Κατὰ νεωτέρας πληροφορίας αἱ πρὸ τοῦ Νευροκοπίου ἀντιστᾶσαι ἐχθρικαὶ δυνάμεις ἦσαν πολὺ ἀνώτεραι ἀφ' ὅ,τι ἀρχικῶς ὑπετέθη.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐχθρικῶν πυροβόλων ἀνήρχετο εἰς 22, ἐκ τούτων δὲ περιῆλθον εἰς χεῖράς μας τὰ 18, ἐξ ὧν ὡς σᾶς ἐτηλεγράφησαν προηγουμένως, τὰ 6 ἠλώθησαν διὰ τῆς λόγχης.

Αἱ ἐχθρικαὶ δυνάμεις διεσπάσθησαν καὶ διεσκορπίσθησαν τελείως, ἡ δὲ ὁδὸς ὑποχωρήσεως αὐτῶν εἶνε πλήρης παντοίων στρατιωτικῶν εἰδῶν.

Τὰ ἡμέτερα στρατεύματα εἰσῆλθον τὴν πρωίαν εἰς Νευροκόπιον, γενόμενα ἐνθουσιωδέστατα δεκτὰ ὑπό τε τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ὀθωμανῶν κατοίκων, οἵτινες ἐζητωκραύγαζον ὑπὲρ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως ἡμῶν, ὃν ἀπεκάλουν ἐλευρωτήν».

ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ

Ἡ προέλασις τῶν ἄλλων μεραρχιῶν.

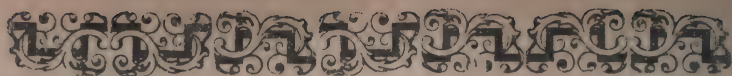
Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν περὶ τῆς ἐν γένει προελάσεως τοῦ στρατοῦ μας πιστοποιεῖται ὅτι τὸ Ἑλλήνικὸν ἀριστερὸν μετὰ τοῦ κέντρου βαδίζουν ἐπίσης διαρκῶς πρὸς τὰ ἐμπρός, ἀπωθοῦντα τὸν ἐχθρόν, περὶ τοῦ ὁποίου δὲν εἶνε βέβαιον ἀκόμη ἂν θ' ἀποφασίσῃ νὰ ὑποστῇ καί ἄλλην μάχην νοτίως τῶν παλαιῶν συνόρων του ἢ θὰ προτιμήσῃ τὴν ὑποχώρησιν μέχρι τοῦ ἐσχάτου σημείου ἀμύνης, τοῦ εὑρισκομένου πρὸ τῆς Βουλγαρικῆς πρωτευούσης.

Ἡ γενικὴ προέλασις τοῦ στρατοῦ μας ἐβράδυνεν ὀλίγον ὡς ἐκ τῆς τακτικῆς, τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ φεύγων ὁ ἐχθρός, τοῦ νὰ καταστρέφῃ τὰς γεφύρας καὶ νὰ παρεμβάλῃ ἐμπόδια εἰς τὴν προέλασιν τῶν Ἑλληνικῶν Μεραρχιῶν.

Ἐν τούτοις αἱ γέφυραι ἐπισκευάζονται ὑπὸ τοῦ Μηχανικοῦ ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον καὶ ἡ καταδίωξις ἐξακολουθεῖ ἀκάθεκτος.

Οὕτω ὑπάρχουν ἀνεπίσημοι πληροφορίαι ὅτι τὴν Παρασκευὴν αἱ ὀπισθοφυλακαὶ τοῦ ὑποχωροῦντος Βουλγαρικοῦ στρατοῦ εὑρίσκοντο εἰς δίωρον ἀπόστασιν βορείως τῆς γραμμῆς τοῦ ποταμοῦ Μπίστριτση.

Εἶνε λοιπὸν λίαν ἀμφίβολον ἐὰν ὁ φεύγων Βουλγαρικὸς στρατὸς θὰ ἐπιχειρήσῃ οἱανδήποτε ἀντίστασιν εἰς τὰ νότια τῆς Τζουμαγιᾶς, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου εἶνε λίαν πιθανὸν ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἐγκατέλειψε τὰ ὀχυρώτατα στενὰ τῆς Κρέσνας, σπεύδων νὰ συγκεντρωθῇ καὶ ἀνασυνταχθῇ ἐπὶ τῆς γραμμῆς Δουπνίτσης—Κιουστενδήλ, ἔνθα θὰ θελήσῃ ἴσως νὰ προσπαθήσῃ διὰ τελευταίαν φορὰν ν' ἀνακόψῃ τὴν θριαμβευτικὴν προέλασιν τῶν Ἑλληνοσερβικῶν στρατιῶν.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟ—ΣΕΡΒΟ—ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΕΝΑΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Νυκτοπορεία πρὸς τὰ στενὰ τῆς Κρέσνας.

Μέσα στὸ σκότος ἡ πορεία ἐξακολουθεῖ, ὧρες τώρα, κουραστικὴ καὶ ἀτελείωτη. Ἀπὸ κορυφὴ σὲ κορυφή· ἀπὸ χαράδρα σὲ χαράδρα· ἀπὸ κρημνὸ σὲ κρημνό.

Τὸ μονοπάτι οὔτε φαίνεται κἄν.

Ἀνοίγονται στὸ πέρασμα τῶν ἀνδρῶν οἱ θάμνοι καὶ τὰ χαμηλότερα κλαδιᾶ τῶν δένδρων χτυποῦν στὸ πρόσωπο τοὺς στρατιῶτες.

Ὥρες ὁλόκληρες ἔχουν περάσει ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποῦ εἶχαν ἀνθίσει τὰ λιγόζωα ρόδα τῆς δύσεως στὰ χιόνια τοῦ Ὀρβήλου.

Ἔπειτα εἶχε ἀρχίσει τοὺς φωτεινούς του παλμοὺς ἕνας ὀπτικὸς τηλέγραφος ἀριστερᾷ, σὲ κάποια ράχη.

Πέντ' ἕξ φῶτα ἐκινήθησαν ἀργὰ σὲ μιὰ πλαγιὰ κ' ἐχάθηκαν.

Ἔπειτα εἶχαν ταράξει τὴν ἑσπερινὴν περισυλλογὴν τῶν βουνῶν, ποῦ ἐξατμίζοντο σιγὰ-σιγὰ μέσα στῆς σκιὲς τῆς νυκτός, κάμποσοι πυροβολισμοί.

Μακρυσμένοι πολύ, ὅσο καὶ τὸ τελευταῖο τὸ μούγκρισμα τοῦ

Μία ἄποψις τῆς μάχης τῶν Στενῶν τῆς Κρέσνας.

κανονιοῦ, πρὸς τὰ δεξιᾷ, βραχνό, μοκρόσυρτο, συνεχισμένο ἀπὸ τοὺς ἀντίλαλους σ' ἕνα ξεψύχημα ἀσθματικὸ κ' ἐλαφρότρεμο.

Κ' ἔπειτα, σᾶν νὰ ἔκλεισαν ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὴ φάλαγγα ἡ πύλες τοῦ κόσμου.

Χάος τριγύρω σκοτεινό.

Ἀκόμη καὶ ὁ ἦχος τοῦ βαδίσματος τῶν ἀνδρῶν καὶ τὰ ἀραιὰ ρουθουνίσματα τῶν ἀλόγων ἔγειναν τόσο μονότονα, ποῦ ἔπαυσαν πλέον ν' ἀκούωνται, ὅπως παύῃ ν' ἀκούεται στὴ βουβὴ μοναξιὰ ἐρημωμένου σπητιοῦ τὸ μονότονο τὶκ-τὰκ ρολογιοῦ ξεχασμένου στὸ μάταιο μέτρημα τῶν στιγμῶν ποῦ περνοῦν.

Καὶ τὰ σιγανὰ τὰ ψιθυρίσματα τῶν στρατιωτῶν, τὰ ἀραιότατα, φαίνονται σᾶν νὰ βγαίνουν μέσ' ἀπὸ τοὺς τρόμους τοῦ κρημνοῦ, ποῦ αἰσθάνονται κάπου-κάπου τὰ πόδια τὰ χείλη του τ' ἀνοιχτὰ σὲ μιὰν ἀχόρταγη προσδοκία ...

Ἡ συνομιλία ἐξακολουθεῖ σιγανά.

Διακόπτεται συχνὰ ἀπὸ παύσεις μεγάλες.

Ἀκούτι καθένας τοὺς βιαστικούς του παλμοὺς — τοὺς παλμοὺς τῆς κουράσεως καὶ τῆς ἀγωνίας ἀπὸ τὸ ἀτελείωτο τὸ γκρεμοτσάκισμα στὸ ἄγνωστον τοῦ μονοπατιοῦ, ποῦ νομίζει κανεὶς ὅτι φέρνει στὰ βασίλεια τῆς σιγῆς καὶ τῆς ἀνυπαρξίας.

Στὰ σπάνια τ' ἀνοίγματα τῶν πυκνῶν κλαδιῶν προβάλλει κάπου-κάπου ἕνα κομμάτι οὐρανοῦ· φαντάζουν τότε σὰν μάτια φλογερὰ σκοτεινῶν μεγαθηρίων τ' ἄστρα καὶ ἡ δυσκολοδιάκριτες ἡ σκιὲς τῶν στρατιωτῶν σᾶν ἀναμνήσεις ἀνθρωπίνων σχημάτων, καταδικασμένων νὰ περιπλανῶνται σ' ἕνα χάος ἀφιλόξενο, βαρὺ στὰ στήθη, ἀποκρουστικό ...

*
* *

Σ' ἕνα εὐπρόσδεκτον ἴσιωμα τοῦ μονοπατιοῦ ἡ συνομιλία ἐπαναλαμβάνεται. Ἐλαφρὸς ἄνεμος ἀρχίζει νὰ γλυστρᾷ ἀνάμεσ' ἀπ' τὰ φύλλα τὰ πυκνά.

Ἀπὸ τὸ βάθος τῆς χαράδρας ἀνεβαίνει κάτι σᾶν παράξενο ἀνάσασμα μακρυσμένου πελάγους.

Περνοῦν δράματα βιαστικὰ ἀπὸ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς τῶν κουρασμένων στρατιωτῶν.

Ἕνα κρεββάτι ἀναπαυτικὸ στὴν ἠρεμία καὶ τὴν ἀσφάλεια τοῦ σπιτιοῦ ποῦ ἀφῆκαν μακρυὰ-πολὺ μακρυά, μῆνες τώρα, κάτω ἀπὸ τὴ μητρική, τὴ γελαστὴ προστασία τῶν πολυαγαπημένων, τῶν γνώριμων Ἑλληνικῶν βουνῶν ...

Γύρω ἀπὸ τὸ βραδυνὸ τὸ τραπέζι τὰ πρόσωπα τ' ἀγαπητά ... Τὸ βῆμα τῆς γρηᾶς μητέρας στὸ πλαγινὸ τὸ δωμάτιο ...

Ἕνα γέλιο γλυκὸ καὶ ποθητὸ — θὰν τὸ ξανακούσουμε ἄρά γε ;... Ἡ καλές, ἡ συνειθισμένες, ἡ λησμονημένες τόσον καιρὸ — ὤ, πόσον καιρό ! φιλικὲς συντροφιὲς τῶν ἥσυχων νυκτερινῶν ὡρῶν κάτω ἀπὸ τὰ φῶτα τὰ πλούσια μιᾶς πρόσχαρης γωνιᾶς ...

Ἕνα χαμόγελο ματιῶν ἀκριβῶν ...

Ποιὸς τὤξερε μιὰ φορὰ πόσον ὡραία, πόσο γλυκά, πόσο πολύτιμα ἦταν αὐτὰ— ὅλ' αὐτὰ ποῦ γεμίζουν τώρα τὴ ψυχὴ μὲ μιὰ βαρειὰ νοσταλγία ;

Ἡ χαράδρα ἀνασαίνει πάντα βαθειά.

Κ' ὕστερα περνοῦν πλέον ἐπίμονα ἄλλα δράματα. Καὶ δὲν εἶνε δράματα· εἶνε σὰν μία πραγματικὴ συνέχεια τῆς ζωῆς αὐτῆς τῶν κάμπων μὲ τῆς φωτιὲς τῆς καταστροφῆς, τῶν βουνῶν καὶ τοῦ τουφεκιοῦ, τῶν χαρακωμάτων ποῦ γεμίζουν ἀπὸ πτώματα, ἀπὸ τουφέκια σπασμένα, ἀπὸ ρόγχους καὶ βογγητά.

Μορφὲς συντρόφων ἀγαπημένων, ποῦ δὲν ἀκολουθοῦν πειὰ στῆς νυχτοπορεῖες.... Μορφὲς ἐκείνων ποῦ ἐκίνησαν γιὰ τὴν τελευταία μακρυνὴ λορεία—γιὰ ποῦ ; Μορφὲς χλωμές, μὲ μάτια ποῦ παρατηροῦν σὰν μέσ' ἀπ' τὰ βύθη ἑνὸς μυστηρίου, μορφὲς γνωστὲς βγαίνουν ἀνάμεσ' ἀνάμεσ' ἀπ' τὰ κλαδιά, ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ κρημνοῦ, ποῦ χαίνει πάντα στὸ πλευρὸ τῆς φάλαγγος.

Καὶ ποτὲ δὲν εἶνε πλησιέστερα στὴν ἐνθύμησιν τῶν συντρόφων των ὅσοι ἔπεσαν, ὅσο τῆς νύχτες τοῦ βουβοῦ καμάτου.

Ἀνασαίνει βαθειὰ ἡ χαράδρα κ' εἶνε σὰν ν' ἀναβαίνῃ ἀπὸ τὰ σκότη της ἡ μακρυσμένη φωνὴ τῶν σκοτωμένων, τῶν φίλων, τῶν συμπολεμιστῶν.

*
* *

Ἡ συνομιλία τῶν δύο συντρόφων ἐξακολουθεῖ καὶ ἀνακατεύεται μὲ τὸν ψίθυρον ἄλλων, κομμένων συνομιλιῶν, ποῦ αὐλακώνουν, μαζῆ μὲ τὸν μονότονο τὸν κρότο τοῦ βηματισμοῦ τῆς φάλαγγος καὶ τῶν πετάλων τῶν ἀλόγων, τὴν πυκνότητα τοῦ νυκτερινοῦ σκότους στὸ μάκρος τῆς γραμμῆς ποῦ προχωρεῖ πάντα.

Μετὰ δύο λεπτὰ φαίνονται ἡ λευκὲς σιλουέττες τῶν σκηνῶν τοῦ ταγματάρχου καὶ τοῦ συνταγματάρχου, ποῦ στήνονται σιμὰ ἡ μία πρὸς τὴν ἄλλη. Ἕνας ἀναστεναγμὸς ἀνακουφίσεως βγαίνει ἀπὸ τόσα στήθη.

Ἡ Μεγάλη Ἄρκτος λάμπει ἔντονα ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους ἀστερισμούς. Ξαπλωμένοι στ' ἁπλωμένα τ' ἀντίσκηνα, ἐπάνω σὲ χόρτα ξερά, ὀνειρεύονται τώρα οἱ κουρασμένοι πολεμισταὶ ἕνα ζεστὸ ἥσυχο κρεββάτι κάτω ἀπὸ τὴ στέγη τὴ γνώριμη, ξεχασμένους καιροὺς εἰρηνικῆς ζωῆς, ἐπιθέσεις σὲ χαρακώματα, κουβέντες μὲ φίλους ποῦ δὲν ὑπάρχουν πιὰ καὶ ποῦ τοὺς ζωντανεύουν τὰ ὄνειρα, καὶ νέες μάχες, νέες νίκες καὶ νέες ἀτελείωτες νυχτοπορεῖες.

Ἄνεμος ἀποβροχάρης τινάζει τὰ φυλλώματα τῶν παραποταμίων ἰτιῶν καὶ ραντίζονται μὲ χονδρὲς σταλαγματιὲς οἱ λόχοι τῆς δευτέρας μεραρχίας, ποῦ προχωροῦν προκαλυπτόμενοι ἀπὸ τὴν παρυφὴν τῆς ἀσημοπρασίνης δενδροστοιχίας.

Ἀστράφτουν εἰς τὸν ὁλόδροσον τάπητα τῆς παχειᾶς χλόης, ποῦ ἁπλώνεται ἀπὸ τῆς ἰτιὲς ἕως τὴν κοκκινωπὴ ρίζα τοῦ Μάλες, τὰ τελευταῖα λησμονημένα διαμάντια τοῦ οὐρανοῦ, πολύχρωμα ἀπὸ τὰ παιγνιδίσματα τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων.

Ἀλλὰ πνίγει τὴν δροσερὴν αὐτὴν μακαριότητα τοῦ φωτὸς καὶ τῆς πρασινάδας ἡ πνοὴ τοῦ θανάτου.

Βγαίνει ἀπὸ τὰ φλογοβόλα τὰ στόματα τῶν ἐχθρικῶν κανονιῶν. Ταχυβόλα, ὀβιδοβόλα, τοπομαχικά, εἶνε τοποθετημένα εἰς ἀπέραντον γραμμὴν ἔξω καὶ δεξιὰ ἀπὸ τὰ στενὰ τῆς Κρέσνας, ἐπάνω στῆς λευκὲς ὡσὰν ἀπὸ κιμωλία, καμπυλότητες τῶν ἀντερεισμάτων τοῦ Ὀρβήλου.

Μεστὸς ἀπὸ χάος ὀργισμένων ἀδιακόπων σφυριγμάτων ὁ ἀέρας· κάθε σπιθαμὴ γῆς στὸ μέτωπο τῆς ἑλληνικῆς προελάσεως ὀργώνεται ἀπὸ τῆς ὀβίδες· τὰ στρογυλά, πυκνά, λευκὰ συννεφάκια τῶν

ἐκρήξεων, τῶν χωμάτων οἱ τυφλωτικοὶ πίδακες, τὸ χαλάζι τῶν συντριμμάτων τῶν κλαριῶν καὶ τῶν πετρῶν χαράζουν τὴν πλατειὰν ἀπαγορευτικὴ ζώνη τοῦ θανάτου. Καὶ ποιὸς μπορεῖ νὰ τολμήσῃ νὰ τὴν διαβῇ;

Ὁ στρατὸς τῶν Ἑλλήνων.

*
* *

Ἀπὸ τοὺς ὀρθίους, σκοτεινιασμένους, γαλανόμαυρους βράχους τῶν νοτίων κορυφῶν τοῦ Ὀρβήλου, ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἄσπιλη, χιονοστεφανωμένη κορυφὴ τοῦ ὁποίου μετεωρίζονται σὰν κορώνα μεγαλοπρεπείας σύννεφα πυκνὰ καὶ λευκότατα, κἄτι προχωρεῖ, κἄτι μαντεύεται.

Εἶνε ἡ ἕκτη μεραρχία.

Τὰ ὀρειβατικά της ἀπαντοῦν μὲ ξερὴ βραχυλογία στὸν στόμφον τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ.

Καὶ οἱ στρογγυλοὶ καπνοὶ τοῦ θανασίμου χαιρετισμοῦ φουντώνουν καὶ διαλύονται καὶ πάλιν φουντώνουν ἐπάνω ἀπὸ τὰ ξανθοπράσινα τὰ ὑψώματα τῆς Γραδέσνιτσας, τοῦ μεγάλου λευκοῦ χωριοῦ, ὅπου ἡ προφυλακὲς τοῦ ἐχθρικοῦ τοῦ πεζικοῦ.

Ὤ, ὁ φουσκωμένος αὐτὸς χείμαρρος, ποῦ χύνεται ἀδυσώπητος ἀπὸ τῆς σγουρές, πολύδενδρες φάραγγες τοῦ μεγάλου βουνοῦ, γιὰ νὰ πνίξῃ τὴν ἀντίστασιν τοῦ ταραγμένου ἐχθροῦ!

Ἕνας φρικιασμὸς ἄγριας χαρᾶς τρέμει στὸν αἰθέρα· ἀπὸ τὰ ὕψη κατεβαίνει ἡ Νίκη.

Τὸ πρῶτο σύνταγμα σταματᾷ ἔξω ἀπὸ τὸ προκάλυμμα τῶν δένδρων τοῦ ποταμοῦ, στὴν ἄκρη τοῦ λευκοῦ μονοπατιοῦ, ποῦ στρέφεται πρὸς ἕνα ἄνοιγμα τῶν πλευρῶν τοῦ Μάλες.

— Νὰ ξαπλωθοῦν οἱ ἄνδρες χάμω! Νὰ μὴ μετακινηθῇ κανείς! Τ' ἄλογα νὰ κρυφθοῦν πίσω ἀπὸ τοὺς θάμνους! Τὰ μεταγωγικὰ νὰ μείνουν κοντὰ στὰ δέντρα! Ὅταν περάσουν καὶ τὰ μεταγωγικὰ τοῦ ἑβδόμου, τότε θὰ προχωρήσῃ τὸ τάγμα!

Τὸ ἕβδομον σύνταγμα — δράκων κιτρινωπὸς ἀτελείωτος μὲ φολίδες ἀστραφτερὲς ἀπὸ τὴν ἡλιακὴν ἀντανάκλασιν τῶν ἐπωμίδων,

τῶν σπαθιῶν καὶ μερικῶν γυμνωμένων ἀπὸ τὴν τσόχα τῶν παγουριῶν — ἕρπει βιαστικά, σύρριζα πρὸς τὴ γραμμὴ τῶν ὑψωμάτων, διακόσια μέτρα ἀριστερώτερα, ἀπὸ τὸ μονοπάτι.

Βιάζεται ν' ἀφήσῃ τὸ ἀπροκάλυπτον αὐτὸ τμῆμα τῆς παροχθίας κοιλάδος· ἡ μεραρχία μας πρέπει νὰ περάσῃ ἀθέατη στὰ ὑψώματα, γιὰ νὰ ὑπερασπίσῃ τὸ ἀριστερὸν τῆς πρώτης, ποῦ προχωρεῖ ἀπὸ τὸ δημόσιο τὸ δρόμο στὴν ἄλλη τὴν ὄχθη τοῦ Στρυμόνος, ἀντίπερα, παράλληλα πρὸς τὴ δική μας εἰς ἀπόστασιν ὀκτακοσίων μέτρων.

Μιὰ καμπὴ τοῦ δρόμου, ποῦ πυργώνονται δεξιᾷ του οἱ ὄχθοι τῶν λόφων τῶν ἀργιλλωδῶν, τὴν κρύβει ἀκόμη ἀπὸ τὰ παρατήρια τῶν Βουλγάρων. Ἀλλ' ἔχουν μαντεύσει τὴν προέλασίν της· καὶ πέραν ἀπὸ τὴν καμπὴν ὁ δρόμος καὶ ἡ γῆ, δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ, ἀναταράζονται ἐκ βαθέων ἀπὸ τῆς ὀβίδες.

Ἡ θέσις ἔχει ἐπισημανθῇ καὶ οἱ Βούλγαροι εἶνε ἀποφασισμένοι νὰ μὴν ἀφήσουν νὰ ξεμυτίσῃ ἡ κεφαλὴ τῆς πρωτοπορείας τῆς μεραρχίας αὐτῆς, ποῦ βαδίζοι ἀπειλητικὴ πρὸς τὰ στενὰ τῆς Κρέσνας, κατὰ μέτωπον ἀκριβῶς.

Τὰ πνεύματα τοῦ Ὀλέθρου παίρνουν σὲ κάθε σκάσιμο ἐχθρικῆς ὀβίδος τὴ μορφὴ στροβιλιζομένων δινῶν χώματος καὶ καπνοῦ κ' ἕνας ἀδιάκοπος ρόγχος βροντερὸς εἶνε ὁ ἀνακατεμμένος ὁ βρυχηθμὸς τῶν κανονιῶν, ὁ γδοῦπος τῶν ἐκρήξεων τῶν ὀβίδων, τὸ σφύριγμα τὸ ἀκατάπαυστο, ποῦ φαρμακώνει τὸν αἰθέρα μὲ μῖσος δυνατώτερο κι' ἀπὸ τὸ ἔνστικτον τῆς ζωῆς, μῖσος φλογερώτερο κ' ἀπὸ τὸ μεθῦσι τοῦ θανάτου.

Ἔτσι, ἀπὸ βουνὸ σὲ βουνό, ἀπὸ τὸν οὐράνιον θόλο ἕως τὴ γῆ, κοχλάζει ἡ λύσσα τοῦ ἐχθροῦ, κοχλάζει ἡ ἀλύγιστη θέλησις τῆς Ἑλληνικῆς ὑπεροχῆς.

*
* *

Στὴν καμπὴ τοῦ δρόμου σταματᾷ ἡ πρωτοπορεία τῆς πρώτης μεραρχίας. Ἀπὸ τὸ σημεῖον ποῦ ἐσταμάτησε ξαπλωμένο στὴν ἄκρη τῆς φυτείας τοῦ ὀπίσω τὸ τάγμα μας, βλέπουμε, γυρισμένοι κατὰ

τὸν ποταμό, ἀριστερᾷ τὴν παράταξι τοῦ ἐχθρικοῦ τοῦ πυροβολικοῦ, ἀπέναντι τὴν ἀπέραντη γραμμὴ τῆς σταματημένης μεραρχίας· βλέπουμε πέραν ἀπὸ τὴν καμπὴ τοῦ δρόμου τὸ χαλασμὸ τῶν ὀβίδων· ἐπάνω ἀπὸ τὴν πρώτη τὴ μεραρχία, εἰς ἀπόστασιν χιλιομέτρων, στὰ ὕψη τοῦ Ὀρβήλου, τὸ ραγδαῖο κατρακύλισμα τῆς ἕκτης πίσω ἀπὸ τὰ ἀραιὰ τὰ δάση τῆς Πλόσκας καὶ τῆς Μπέλιτσας.

Οἱ ἀξιωματικοί μας, μισοκρυμμένοι, πίσω ἀπὸ τοὺς χονδροὺς κορμοὺς τῶν δένδρων ποῦ σκιάζουν ἀραιὰ τὸ μονοπάτι, στρέφουν νευρικοὶ τὰς διόπτρας των πότε πρὸς τὴν Γραδένιτσα, πότε πρὸς τὰ ὕψη, ἀπ' ὅπου ἐξακολουθοῦν τὰς λάμψεις των τὰ κανόνια τῆς ἕκτης πότε ἀπέναντι, ὅπου περιμένει ἡ πρώτη.

Κῦμα ἀνυπομονησίας φουσκώνει τὰ στήθη τῶν ἀνδρῶν τοῦ τάγματος. Φλογερὲς ἀπὸ ἕνα ἐρώτημα αἱ ματιαί των διοχετεύουν τὴν ψυχήν των ἀπέναντι, ἐπάνω ἀπὸ τὸ θολὸ τὸ ρεῦμα τοῦ Στρυμῶνος, στοὺς συντρόφους ποῦ προσμένει ὁ θάνατος στὸ στρίψιμο τοῦ δρόμου.

— Γιατί ἐσταματίσετε ; Μήπως ἐδιακρίνατε στὸ βροντολόγημα τῶν ἐχθρικῶν κανονιῶν τὴν ἄγνωστη στὸν ἑλληνικὸν στρατὸν λέξιν «ἀδύνατον» ;

Καὶ ἀπὸ τὴν ἀντίπεραν ὄχθη φθάνει πίσω, στὰ μύχια τῆς ψυχῆς μας, δυνατώτερη ἀπὸ τὸ σεισμὸ τῶν βουνῶν καὶ τοῦ αἰθέρος, ἡ μεγαλόστομη ἀπάντησις.

— Γιὰ τὸ στρατὸ τῶν Ἑλλήνων δὲν ὑπάρχει τὸ «ἀδύνατον»· προσμένετε καὶ θὰ ἰδῆτε !

Δὲν τὴν προφέρουν χείλη ἀνθρώπινα· τὴν βροντοφωνεῖ ἡ σάλπιγγα τῆς Ἑλλάδος ἡ ἄϋλη· ἀπὸ τὴν ψυχή μας τὴν ἴδια ἁπλωμένη σὲ πλούσια πλημμύρα στὰ πάντα, βγαίνει τὸ περήφανο σάλπισμα καὶ στὴν ἴδια κατασταλάζει κυριαρχικόν.

*
* *

Οἱ λόχοι μας πετιοῦνται ὄρθιοι· κανεὶς ἀξιωματικὸς δὲν συλλογίζεται νὰ διατάξῃ νὰ ξαπλωθοῦν οἱ ἄνδρες ἀκίνητοι.

Τί νόημα ἔχει τὸ κρύψιμο, ὅταν ἀπέναντι, οὔτε χίλια μέτρα

μπροστά μας, ἡ δόξα ξεδιπλώνει τῆς μεγάλες φτεροῦγές της καὶ ἡ θυσία σοβαρή, ἱεροπρεπὴς καὶ ὡραία προσμένει τὰ τίμια σφάγια ;

Νὰ ποῦ οἱ λόχοι τῆς πρώτης κολλοῦν στριμωγμένοι στὸν ὄχθο τοῦ δρόμου. Νὰ ἡ μακρύτατη σειρὰ τῶν κανονιῶν καὶ τῶν βλητοφόρων ποῦ τροχάζει σὲ μιὰν ἀποθέωσι συννέφων κονιορτοῦ καὶ σταματᾶ σὲ ὕψος τῆς κεφαλῆς τῆς πρωτοπορείας, ἀκριβῶς πίσω ἀπὸ τοῦ δρόμου τὴν καμπή.

Τί θὰ γείνῃ ; Τί θὰ γείνῃ ; Θὰ περάσουν μπροστὰ τὰ κανόνια; Καὶ ὁ θάνατος πέραν ἀπὸ τὸ στρίψιμο τοῦ δρόμου ;

Καὶ οἱ στρόβιλοι τῶν ἀνασκαμμένων ἀπὸ τῆς ὀβίδες χωμάτων ; Καὶ τῶν βολίδων τὸ χαλάζι, τὸ χαλάζι, τὸ θανατερό; Γιατί σταματοῦν τὰ κατόνια ; Τί προσμένουν κι' αὐτά ; Θὰ διαβοῦν ; Καὶ θὰ ἤμεθα καταδικασμένοι νὰ ἰδοῦμε κἄτι ὑπέροχον καὶ συγκλονιστιστικόν, κἄτι ποῦ τὸ προμαντεύουμε, ἀκίνητοι θεαταί, δεμένοι στὴν ἀμμώδη λευκότητα τοῦ μονοπατιοῦ ;

Ὁ ἀέρας δονεῖται ἀπὸ κάθε ᾆσθμα μακρυνό, ποῦ πλησιάζει μὲ τὴν γοργότητα τοῦ κεραυνοῦ καὶ ξεχωρίζει χαρακτηριστικὰ μέσα στὴ φοβερὴ συμφωνία τῶν ὀβίδων.

Ἕνα μαυράδι χύνεται, πετᾷ στὸ δημόσιο τὸ δρόμο, περνᾷ σὰν βολὶς τὴ μεραρχία, σταματᾷ στὴν κεφαλή της, πίσω ἀπὸ τὴν καμπὴν καὶ αὐτύ.

Εἶνε ἕνα αὐτοκίνητον.

Διακρίνονται μέσα καθαρὰ δύο ἄνθρωποι· ὁ ἕνας εἶνε βέβαια ὁ σωφέρ.

Ποῖος εἶνε ὁ ἄλλος ;

Τὸ περιτριγυρίζουν ἀμέσως μερικοὶ ἔφιπποι καὶ πεζοὶ ἀξιωματικοί.

Κἄτι λέγεται ἐκεῖ κάτω.

Κἄτι ἀκοῦμε στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας· ἕνα κῦμα χαρᾶς ἀνεβαίνει στὰ χείλη μας καὶ συγκρατεῖται.

— Ὤωωω ! Περνᾷ ! Περνᾷ ! Ζήτωωω ! Ζήτωωω !

Τὰ χέρια ὑψώνονται θριαμβευτικὰ στὸν οὐρανό· κἄτι ἀνέκφραστο θαμπώνει τὰ μάτια καὶ σφυροκοπᾷ στοὺς κροτάφους· ἕνα φτερούγισμα πρὸς τὸν ἥλιο εἶνε οἱ λόχοι.

Τὸ αὐτοκίνητον ὁρμᾷ, περνᾷ τὴν καμπήν, βυθίζεται στοὺς καπνούς, χάνεται.,.

Ὦ, ἡ στιγμὲς ποῦ εἶνε βαρύτερες ἀπὸ τὸ ἄγνωστον μιᾶς αἰωνιότητος !

Πέρ' ἀπὸ τοὺς καπνοὺς ξαναφαίνεται· τρέχει, πετᾷ· μία ὀβὶς σκάζει μπροστά του δεξιώτερ' ἀπὸ τὸ δρόμο· σχίζει τὸν καπνὸ καὶ προσπερνᾷ !

Σκάζουν ἡ ὀβίδες δεξιᾷ, ἀριστερᾷ, ἀπὸ πάνω του !

Ἐκεῖνο χυμᾷ πάντοτ' ἐμπρός.

Ἕνα γεφῦρι χαλασμένο τὸ σταματᾷ· στρέφει δεξιᾷ, κατεβαίνει ἀπὸ τὸ δρόμο· κρύβεται σὲ μιὰ χαράδρα τῶν ὑπωρειῶν τοῦ βουνοῦ.

Τὴν ἴδια στιγμὴ ἕνας ἔφιππος καλπάζει πρὸς τοὺς καπνοὺς τῶν ὀβίδων· πετᾷ μέσ' ἀπὸ τὴ ζώνη τοῦ θανάτου. Νά τος !

Ὑπερκόσμιος Κένταυρος, ἀπρόσβλητος ἀπὸ τὰ βλήματα, κολυμπᾷ στοὺς καπνοὺς καὶ προχωρεῖ διαρκῶς.

Λοξεύει τώρα ἀριστερᾷ· κατεβαίνει ἀπὸ τὸ δρόμο στὴν λάσπη τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ.

Σταματᾷ πίσω ἀπὸ κάπιες ἰτιές.

Δίδυμες ὀβίδες σποῦν γύρω του· ἀτάραχος καὶ ἄθικτος παραμερίζει· κἄτι παρατηρεῖ· προχωρεῖ μὲ καλπασμὸ πρὸς μίαν ἄλλη συστάδα δένδρων.

Ἡ ὀβίδες τὸν κυνηγοῦν. Προχωρεῖ πάρα κάτω.

Χάνεται πίσω ἀπὸ κάποιους θάμνους.

Βράζει τριγύρω ἀπὸ τοὺς θάμνους ἡ γῆ ἀπὸ τῆς βολίδες.

Πόσην ὥραν ἔμεινε ἐκεῖ ; Ἀλλὰ μήπως μετριέται μὲ ἀνθρώπινους ὑπολογισμοὺς ὅ,τι ἀνήκει στὸ κράτος τῆς αἰωνιότητος ;

*
* *

Τὸ αὐτοκίνητον ἐπιστρέφει. Σημαδεύουν τὸ δρόμο του ἡ τοῦφφες τῶν καπνῶν τῶν ὀβίδων.

Ἀπείραχτο περνᾷ τὴν καμπὴ καὶ σταματᾷ.

Ἄ ! Νὰ μέσ' ἀπὸ τὰ ψηλὰ τὰ χόρτα τῆς παροχθίας ἀπλωσιᾶς ποῦ καλπάζει πρὸς τὴν κεφαλὴ τῆς μεραρχίας ὁ θρυλικὸς ὁ καβαλλάρης.

Σταματᾷ μπροστὰ στὸ αὐτοκίνητο.

Μαζεύονται γύρω κι' ἄλλοι ἔφιπποι καὶ πεζοί.

Κἄτι ἀκοῦνε· κἄτι ὡραῖο καὶ περήφανο λέγεται ἐκεῖ πέρα, κἄτι ποῦ τὸ ἀκοῦμε ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ εἶνέ μας.

Καὶ εἶνε ἀξέχαστο καὶ γλυκὸ τὸ καυτερὸ τὸ κῦμα ποῦ ἀνεβαίνει παντοδύναμο ἀπὸ τὴν καρδιὰ στοὺς κροτάφους σᾶν διθύραμβος μέθης ἡδονικῆς.

Ἀνοίγεται ὁ κύκλος τῶν πεζῶν καὶ τῶν καβαλλάρηδων καὶ τὸ αὐτοκίνητο φεύγει πρός τὰ πίσω. Περνοῦν στιγμὲς ἀκινησίας· στιγμὲς προσδοκίας· ἕνας φωτεινὸς παλμὸς λαμπαδίζει κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανό· ἕνα σπαθὶ γυμνὸ σηκώνεται στὴ δόξα τῶν ἀκτίνων τοῦ ἥλιου. Εἶνε τὸ σπαθὶ τοῦ καβαλλάρη ποῦ ἔχει ταπεινώσει τὸν θάνατο.

Εἶνε ἔφιππος ἐπὶ κεφαλῆς τῶν κανονιῶν. !

— Βρρρρρρ...., Βρρρρρρρ..,..

Ἐμπρὸς ὁ καβαλλάρης. Πίσω του καλπάζουν τ' ἄλογα ποῦ σύρουν σὲ σύννεφα σκόνης τὸ πρῶτο κανόνι. Ἀκούεται καθαρὰ τὸ κύλισμα τῶν βαρειῶν του τῶν τροχὸν στὸ δρόμο. Ποιὸς εὐτύχησε ν' ἀκούσῃ ὑψηλότερον ὕμνο ;

— Βρρρρρ Βρρρρρρρ.

Καβαλλάρης καὶ κανόνι περνοῦν τὸν κλοιὸν τῆς φωτιᾶς καὶ τῶν καπνῶν, νὰ οἱ ἐλάται σκυμμένοι ἐπάνω στ' ἄλογα, νὰ οἱ πυροβολιταὶ καθισμένοι στὴ θέσι τους.

Καπνοὶ δεξιᾷ. Λάμψεις ἀριστερᾷ... Ἐπάνω, πίσω, ἐμπρός, τὸ χῶμα ἀναπηδᾷ σὲ πίδακες μελανούς. Προχωρεῖ τὸ κανόνι τετρακόσια, ἑξακόσια, χίλια μέτρα, λοξεύει ἀριστερᾷ καὶ χύνεται μέσα στὴν πρασινάδα τῆς ὄχθης.

— Βρρρρρ... Βρρρρρρρ !...

Ἕνα βλητοφόρο ὁρμᾷ τώρα πρὸς τὸν ἴδιο δρόμο τῆς δόξης καὶ τοῦ θανάτου.

Καταιβαίνει κι' αὐτό, κυνηγημένο ἀπὸ τῆς ὀβίδες, καὶ βυθίλεται στὴν πράσινη τῆς ὄχθης δροσιά.

Ὁ ἐχθρὸς ἀρχίζει τώρα πῦρ θεριστικὸν στὸ δρόμο καὶ στὴν ὄχθη τοῦ ποταμοῦ.

Ἕνα-ἕνα, περνοῦν μὲ τρομερὸ καλπασμὸ τὰ κανόνια καὶ τὰ βλητοφόρα μιᾶς ἑλληνικῆς πυροβολαρχίας μεσ' ἀπὸ τὸ βράσιμο τῶν ὀβίδων καὶ δὲν φαίνονται πιά, κρυμμένα στοὺς θάμνους, πρὸς τὸν ποταμό.

*
* *

Παύει ἡ ἀγωνία μας· ὁ θάνατος ἐσεβάσθη τὴν τόλμη. Ἂν εὕρισκεν ἕνα ὄχημα μία ὀβίς, θὰ ἐφράζετο ὁ δρόμος καὶ γιὰ τ' ἄλλα... Ἀλλὰ ἡ Νίκη μᾶς εἶνε πιστὴ καὶ ἀγαπᾷ τοὺς περιφρονητὰς τῶν κινδύνων.

Καὶ ὅταν μέσα ἀπὸ τὴν πρασινάδα τῆς ὄχθης ἔλαμψαν ἀλλεπάλληλαι αἱ τέσσαρες λάμψεις τῶν πρώτων ἐκπυρσοκροτήσεων τῆς ἡρωικῆς πυροβολαρχίας, καὶ τέσσαρες κρότοι ξεροὶ-ξεροὶ καὶ θριαμβευτικοὶ ἐδόνησαν τῆς καρδιὲς τῶν ἀνδρῶν τοῦ τάγματός μας, μὲ ποιὰ λόγια νὰ περιγραφῇ ἡ δίνη τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ποῦ ἔκαμε τοὺς φαντάρους νὰ αἰσθανθοῦν τὸν ἑαυτό τους ἴσον πρὸς τοὺς θεοὺς τοῦ Ὀλύμπου, ἱκανοὺς γιὰ κάθε μεγαλεῖον, κυρίους τῆς αἰωνίας ζωῆς ;

*
* *

Αἱ ἐχθρικαὶ τοπομαχικαὶ ὀργώνουν τώρα τὴ λάσπη τῆς ὄχθης. Προσπαθοῦν νὰ ἀνακαλύψουν τὴν πυροβολαρχία μας. Ἀναπηδᾷ ἡ λάσπη κατάμαυρη.

Πέφτη ἐπάνω στῆς ἰτιές, ποῦ λυγοῦν καὶ παραδέρνουν. Καὶ τὰ κανόνια μας βροντοῦν. Πῦρ ταχύ ! Πῦρ ταχύ !

Πίσω ἐσεῖς οἱ ἀλαζόνες, οἱ ἀνάξιοι, ποῦ εἴχατε τὸ θράσος νὰ πιστεύσετε πῶς θὰ μᾶς κλείσετε τὴν πύλη τῆς Κρέσνας ! Ἀπ' ἐκεῖ περνᾷ ἡ θριαμβευτική μας ὁδός.

Ἄλλη μιὰ πυροβολαρχία καλπάζει τώρα κατ' ὄχημα. Προ-

χωρεῖ ἀρκετά, ἀναβαίνει δεξιά, παρατάσσεται σὲ ἕνα ὕψωμα λευκό, μέσα στᾶ σπαρτά.

Ἀρχίζει καὶ αὐτὴ πῦρ ταχύ. Οἱ καπνοὶ τῶν ἑλληνικῶν ὀβίδων πυκνώνονται ἐπάνω ἀπὸ τὸ ἐχθρικὸν πυροβολικόν.

— Φεύγουν οἱ ἄτιμοι! Φεύγουν—φωνάζει θριαμβευτικὰ ἕνας λοχαγός.—Ὅλαι αἱ διόπτραι στρέφονται πρὸς τὰ ὑψώματα πίσω ἀπὸ τὴ Γραδένιτσα. Κάποια μαυράδια—οἱ Βούλγαροι πεζοὶ—τρέχουν πρὸς τὸν κατήφορο πυκνά, πυκνότερα ὀλοένα.

Φεύγουν πρὸς τὰ στενά.

Μετὰ μισὴν ὥρα τὸ κανόνι τοῦ ἐχθροῦ βουβαίνεται, ἀφοῦ ἔπεσαν πρῶτα χιλιάδες ὀβίδες μὲ σφυρίγματα πανικοῦ πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις.

Ἡ ἕκτη μεραρχία ἔχει φθάσει τώρα χαμηλὰ καὶ προχωρεῖ γιὰ νὰ καταλάβῃ τὰ ὑψώματα ποῦ κατεῖχε τὸ πυροβολικὸ τοῦ ἐχθροῦ.

Ἡ πρώτη ἐπέρασε τὴν θανάσιμη τὴν καμπὴ καὶ ἁπλώνει τὸ χακί της στὸ μάκρος τοῦ λευκοῦ τοῦ δρόμου.

Τὸ πρῶτο σύνταγμα, μεθυσμένο ἀπὸ τὸ μεγάλο τὸ θέαμα ἑνὸς θριάμβου τῆς τόλμης τῆς ἑλληνικῆς, προχωρεῖ καὶ αὐτό, διασχίζει μιὰ κοιλάδα, ἀφίνει πίσω του ἕνα ἔρημο χωριό, ἀνεβαίνει ἕναν ἀνήφορο, περνᾷ μέσα ἀπὸ τὸ Διονυσιακὸ τὸν ὀργασμὸ χαρούμενον ἀμπελιῶν, καὶ διψᾷ ζηλότυπα τὴ σειρά του στὸ ἔπος τῆς Κρέσνας.

Κατόπιν ἀπὸ ἡμέρας ἐμάθαμεν ὅτι ὁ καβαλλάρης, ποῦ ὡδήγησε τὴν πυροβολαρχία του μέσα ἀπὸ τῆς φλόγες τοῦ θανάτου στὴν αἰωνιότητα τῆς δόξης, ἦτο ὁ ὑπολοχαγὸς Τάκης Ἠλιάδης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Ἡ κατάστασις μέχρι τῆς 5ης Ἰουλίου. — Ὁ πόλεμος πρὸς τὸ τέρμα του.

Μετὰ τὴν συνάντησιν τῶν Σκοπίων καὶ τὴν διαπιστωθεῖσαν ἅπαξ ἔτι ἀπόλυτον συμφωνίαν μεταξὺ τῶν δύο νικητῶν Συμμάχων ὡς πρὸς τοὺς ὅρους διὰ τὴν εἰρήνην μετὰ τῆς Βουλγαρίας, ἡ διπλωματικὴ καὶ στρατιωτικὴ ἐνέργεια τῶν δύο Κρατῶν θὰ προχωρήσουν ἐφεξῆς ἐκ παραλλήλου τὴν κανονικὴν αὐτῶν ὁδὸν πρὸς τὴν ἔκβασιν τοῦ πολέμου, περὶ τοῦ ὁριστικοῦ τέρματος τοῦ ὁποίου κατὰ φυσικὸν λόγον δὲν πρέπει ν᾿ ἀναμένωνται, ἀσφαλῆ δεδομένα πρὸ τῆς παρελεύσεως δεκαημέρου τουλάχιστον.

Ἡ διπλωματικὴ πορεία τῶν δύο συμμάχων Κρατῶν εἶνε σαφῶς διαγεγραμμένη.

Θ᾿ ἀπαντήσουν ἀποδεχόμενα μετ᾿ εὐγνωμοσύνης τὸ Ρωσσικὸν διάβημα περὶ εἰρηνεύσεως καὶ θὰ δηλώσουν ὅτι ἔχουν ἑτοίμους τοὺς ὅρους αὐτῶν πρὸς ἀπ᾿ εὐθείας διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Βουλγαρίας, χωρὶς ἐν τῷ μεταξύ, ἐννοεῖται, ν᾿ ἀνακοποῦν αἱ ἐνέργειαι τῶν προελαυνόντων νικηφόρων στρατῶν.

Τοιουτοτρόπως τὸ ζήτημα τῆς εἰρήνης ἐξαρτᾶται ἐφεξῆς κυρίως ἀπὸ τὴν Βουλγαρίαν, εἰς τὴν ὁποίαν προφανῶς θὰ ταχθῇ προθεσμία ἡμερῶν ὅπως δώσῃ ἀπάντησιν ἐπὶ τῶν προβαλλομένων ὑπὸ τῶν νικητῶν ὅρων τῆς εἰρήνης.

Καί, ἐξακολουθούσης τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ πολιτικῆς κρίσεως, οὐδὲν δύναται νὰ λεχθῇ ἀσφαλὲς περὶ τῶν ἀποφάσεων, ἃς θὰ λάβῃ ἡ Βουλγαρία, καίτοι ὑπάρχουν πληροφορίαι τινὲς περὶ ἐπικρατήσεως τῶν Σταμπουλωφικῶν, οἵτινες εἶνε κεκηρυγμένοι ὑπὲρ τῆς συνεχίσεως τοῦ πολέμου καὶ τῆς συνάψεως ἀποφασιστικῆς μάχης ἐπὶ βουλγαρικοῦ ἐδάφους, παρ᾿ ὅλον τὸν κίνδυνον νὰ κατα-

στήσουν ἐν περιπτώσει νέας ἥττης πολὺ βαρυτέρους τοὺς ὅρους τῶν νικητῶν.

Καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ὅμως ταύτῃ οἱ συμμαχικοὶ στρατοὶ ὑπολογίζεται ὅτι δὲν θὰ βραδύνουν πέραν τοῦ δεκαημέρου νὰ ἐπιβάλουν τοὺς ὅρους αὐτῶν πρὸ τῆς Βουλγαρικῆς πρωτευούσης.

*
* *

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς Ρωμουνικῆς εἰσβολῆς ἐντὸς τοῦ Βουλγαρικοῦ ἐδάφους τὰ πράγματα ἀκολουθοῦν τὴν κανονικὴν αὐτῶν πορείαν.

Ἡ Ρωμουνικὴ Κυβέρνησις, ἀποβλέπουσα εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἰσορροπίας ἐν τῇ Βαλκανικῇ καὶ ἀνεξάρτητος πάσης συμφωνίας ἢ συμπράξεως μετὰ τῶν συμμάχων Κρατῶν, τείνει πάντοτε εἰς κοινὸν μετ' αὐτῶν σκοπὸν καὶ εἶνε διατεθειμένη ὅπως διὰ κοινῆς συνεννοήσεως τεθῶσιν αἱ βάσεις τῆς εἰρήνης καὶ τοῦ μέλλοντος καθεστῶτος ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἵμου.

Ὑπὸ τοιούτους δὲ ὅρους, ἐφ' ὅσον δὲν ἤθελον κρατήσει ἐν Σόφιᾳ ὑποχωρητικαὶ διαθέσεις, ὁ Ρωμουνικὸς στρατὸς συμπαρευρισκόμενος μετὰ τῶν συμμαχικῶν πρὸ τῆς Βουλγαρικῆς πρωτευούσης, θὰ ἐπιβάλῃ τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς διαθέσεις τῶν Δυνάμεων ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἐπιτρέπεται ἐπίσης αἰσιοδόξως γνώμη. Ἡ Ρωσσικὴ Κυβέρνησις, ἐνδιαφερομένη πάντοτε νὰ μειώσῃ, εἰ δυνατόν, τὴν ἔκτασιν τῶν συνεπειῶν τῆς ἀτασθάλου πολιτικῆς τῆς Βουλγαρίας, δὲν παύει νὰ διαπνέεται ὑπὸ πνεύματος μετριοπαθείας, ἀναγνωρίζουσα ἐν πολλοῖς τὸ μέγεθος τῶν νικῶν καὶ τῶν θυσιῶν τῶν Συμμάχων Ἄλλως τε καὶ ἡ ἐκθύμως ὑποστηρίξασα τὸ Ρωσσικὸν διάβημα τῆς μεσολαβήσεως Γαλλικὴ Κυβέρνησις δὲν φαίνεται συμμεριζομένη παντάπασι τὴν γνώμην ὅτι αἱ προβαλλόμεναι ὑπὸ τῶν Συμμάχων ἀξιώσεις εἶνε ὑπερβολικαί.

Αἱ λοιπαὶ Δυνάμεις, τηροῦσαι στάσιν ἐφεκτικὴν ἀπέναντι τοῦ πολέμου, ἐποβλέπουν ἐν τούτοις μὲ εὐνοϊκὸν βλέμμα πρὸς τὸν ἀγῶνα τῶν Συμμάχων, ὅστις δὲν στρέφεται κατὰ τῶν συμφερόντων

οὐδεμιᾶς ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ἀπ' ἀπεναντίας, τείνει νὰ παγιώσῃ μόνιμον καὶ διαρκῆ εἰρήνην ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἵμου.

Ἐλέγχονται δὲ ἀπολύτως ἀνακριβῆ τὰ ἐπιτηδείως ὑπὸ φιλοβουλγαρικῶν κύκλων ἑκάστοτε διαδιδόμενα περὶ μεμονωμένης ἐνεργοῦ ἐπεμβάσεως μιᾶς τῶν Μεγάλων Δυνάμεων εἰς πόλεμον.

Τοιουτοτρόπως ἡ θέσις τοῦ ὅλου ζητήματος δύναται ἀπὸ τοῦδε νὰ θεωρηθῇ ἀσφαλής. καὶ ὁ πόλεμος δύναναι νὰ θεωρηθῇ τείνων πρὸς τὸ τέρμα του ἐντὸς δεκαημέρου ἢ δεκαπενθημέρου τὸ πολύ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ Ρωσσικὸν διάβημα.—Ἡ Βουλγαρία καλεῖ ὑπὸ τὰ ὅπλα τὰς ἐφεδρείας τῆς ἐθνοφρουρᾶς.

Τὴν 5ην Ἰουλίου τέλος κατόπιν συνεννοήσεως τῶν δύο συμμάχων ἐπεδόθη εἰς τοὺς ἐν Ἀθήναις καὶ Βελιγραδίῳ πρεσβευτὰς της Ρωσσίας, ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ Ρωσσικὸν διάβημα περὶ ἀναστολῆς τῶν ἐχθροπραξιῶν καὶ σύναψιν τῆς εἰρήνης.

Ἡ ἀπάντησις ἐκείνη συντεταγμένη εἰς ὕφος ἀξιοπρεπές, ἀλλὰ καὶ κατηγορηματικόν, ἐδήλου πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ρωσσίας ὅτι εὐχαρίστως αἱ δύο Κυβερνήσεις τῶν συμμάχων ἀποδέχονται τὴν πρότασιν αὐτῆς περὶ ταχείας συνομολογήσεως τῆς εἰρήνης κατόπιν τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν ἡττῶν τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς ἐκφρασθείσης ἐπιθυμίας τῆς συνάψεως τῆς εἰρήνης.

Ἐν τοσούτῳ τὰ δύο σύμμαχα Κράτη ἐπιφυλλάτουσι δι' ἑαυτὰ τὸ δικαίωμα τῆς μὴ ἀναστολῆς τῶν ἐχθροπραξιῶν ἀλλὰ τῆς ἐξακολουθήσεως αὐτῶν μέχρι τελείας ἀποδοχῆς τῶν ὅρων αὐτῶν ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας.

Εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτον ἐτόνισαν οἱ δύο σύμμαχοι ὅτι ἐπι-

μένουν, καθότι ἡ βουλγαρικὴ κακοπιστία κατεδηλώθη οὐχὶ ἅπαξ εἰς παρομοίας περιστάσεις, ὑπῆρχε δὲ κίνδυνος παρελκύσεως τοῦ χρόνου τῶν διαπραγματεύσεων.

Οἱ πρεσβευταὶ τῆς Ρωσσίας οἱ διαπεπιστευμένοι ἐν Ἀθήναις καὶ Βελιγραδίῳ λαβόντες ἀμφότεροι τὸ πανομοιότυπον κείμενον τῆς ἀπαντήσεως τῶν δύο συμμάχων, ἔσπευσαν νὰ διαβιβάσουν αὐτὸ τηλεγραφικῶς πρὸς τὴν κυβέρνησίν των ἐν Πετρουπόλει.

*
* *

Ἡ Ρωσσικὴ Κυβέρνησις λαβοῦσα γνῶσιν τοῦ περιεχομένου τῆς ἀπαντήσεως τῶν δύο συμμάχων ἔσπευσεν εὐθὺς νὰ διαβιβάσῃ αὐτὸ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Σόφιας.

Ἀνεγράφη τότε εἰς τὰς ἐφημερίδας ὅτι ἡ Ρωσσία συνέστησεν εἰς τὴν Βουλγαρίαν νὰ ὑποκύψῃ καὶ νὰ δεχθῇ τοὺς ὅρους τῶν συμμάχων περισώζουσα τὰ ὑπολειπόμενα τμήματα αὐτῆς.

Εἰς τὴν σύστασίν της ταύτην προέβη ἡ Ρωσσικὴ κυβέρνησις καθόσον ἐν τῇ διατυπώσει τῆς ἀπαντήσεώς των οἱ δύο σύμμαχοι προέβαλον ὡς ἀμετάτρεπτον αὐτῶν ἀπόφασιν τῆς ἐπιβολῆς βαρυτέρων ὅρων, ἐφ᾽ ὅσον ἡ Βουλγαρία δὲν ἔστεργε νὰ ἀποδεχθῇ τοὺς προταθέντας τοιούτους.

Ἐν τοσούτῳ ἡ πληροφορία αὕτη τῶν ἐφημερίδων περὶ εἰδικῆς συστάσεως τῆς Ρωσσίας πρὸς ἀποδοχὴν τῶν ὅρων τῆς εἰρήνης, δὲν ἐπεβεβαιοῦτο,

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δύναται νὰ λεχθῇ εἶνε ὅτι ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις μελετήσασα τοὺς ὅρους τῶν συμμάχων, ἀπέσχε νὰ δώσῃ σαφῆ ἀπάντησιν περὶ τῆς ἀποδοχῆς αὐτῶν, φρονοῦσα ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ ἐκκεχειρίαν πρὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης, διαβλέπουσα ἴσως βελτίωσιν τῆς θέσεως αὐτῆς.

Καὶ τὴν ἀπόφασίν της ταύτην ἔσπευσε νὰ διαβιβάσῃ εὐθὺς εἰς τὴν Ρωσσικὴν Κυβέρνησιν νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ διάβημα αὐτῆς παρὰ τοὺς συμμάχους, καὶ νὰ κατωρθώσῃ νὰ ἐπιτύχῃ ἀνακωχὴν πρὸ πάσης συζητήσεως ἐπὶ τῶν προτεινομένων ὅρων.

Σημ. Ἐκ τυπογραφικῆς ἀβλεψίας ἐτέθη κακῶς ἡ ἐξήγησις τῆς εἰκόνας τοῦ 82ου φυλλαδίου «τὰ στενὰ τῆς Κρέσνας, ἀντὶ «τμήματα Ἑλλην. στρατοῦ ἀποβιβαζόμενα ἐν τῷ λιμένι Θεσσαλονίκης», ἐνῷ ἡ ἄποψις τῆς Κρέσνας εἶνε ἡ ἐν τῷ παρόντι φυλλαδίῳ εἰκών.

Τὸ δεύτερον διάβημα

Ἡ Ρωσσικὴ Κυβέρνησις εἰς τὸν ὁποίαν φαίνεται δὲν ἤρεσεν ὁ ὅρος τῶν συμμάχων περὶ μὴ ἀναστολῆς τῶν ἐχθροπραξιῶν ἔσπευσεν εὐθὺς νὰ παραγγείλῃ εἰς τοὺς ἐν Ἀθήναις καὶ Βελιγραδίῳ πρέσβεις αὐτῆς, ὅπως ἐπαναλάβωσι καὶ αὖθις τὰ διαβήματα αὐτῶν πλησίον τῶν κυβερνήσεων τῶν δύο συμμάχων, παρακαλοῦντες αὐτοὺς νὰ στέρξωσιν εἰς ἀνακωχὴν πρὸ τῆς ἐπισήμου ἐνάρξεως τῶν διαπραγματεύσεων.

Ἐμεσολάβησε τότε μικρὸν χρονικὸν διάστημα μέχρι τῆς νέας συνεννοήσεως τῶν δύο κυβερνήσεων καθὼς καὶ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως μετὰ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου.

Ἐν τοσούτῳ πρὸ πάσης νέας συνεννοήσεως, αἱ δύο κυβερνήσεις ἐδήλωσαν καὶ αὖθις ὅτι καθίσταται ἀδύνατος πᾶσα ἀνακωχή, καὶ ὅτι ἐμμένουσιν εἰς τοὺς ὅρους αὐτῶν τοὺς διατυπωθέντας ἐν τῇ πρώτῃ ἀπαντήσει.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ βουλγαρικὴ Κυβέρνησις ἔσπευσε νὰ ζητήσῃ καὶ τὴν συνδρομὴν τῆς Αὐστρίας ἥτις πάνυ προθύμως ὑπεσχέθη αὐτήν.

Πράγματι τὴν ἀμέσως ἑπομένην 5ην Ἰουλίου ἡ Αὐστριακὴ Κυβέρνησις ἔδωκεν ἐντολὴν εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους αὐτῆς ἐν Ἀθήναις καὶ Βελιγραδίῳ ὅπως ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Ρώσσου πρέσβεως προβῶσιν εἰς κατάλληλον διάβημα παρὰ ταῖς Κυβερνήσεσιν Ἑλλάδος καὶ Σερβίας διαδηλοῦντες τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Αὐστρίας πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Τὴν 9ην Ἰουλίου οἱ πρεσβευταὶ Ρωσσίας καὶ Αὐστρίας ἐπισκεφθέντες τοὺς δύο πρωθυπουργοὺς κατέστησαν αὐτοὺς γνωστὴν τὴν ἐπιθυμίαν τῶν Κυβερνήσεών των.

Ἡ ἀπάντησις τῶν δύο συμμάχων ἦτο καὶ τὴν φορὰν ταύτην ἡ αὐτή.

Αἱ δύο Κυβερνήσεις ἐζήτησαν προθεσμίαν μέχρις ὅτου συνεννοηθῶσι καὶ αὖθις καίτοι ἀνεπισήμως καὶ πάλιν ἐδήλωσαν ὅτι δὲν

βλέπουν διὰ τίνα λόγον ἐπιδιώκεται ἡ ἀνακωχὴ πρὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης.

«Ἐὰν ἡ Βουλγαρία εἶπον οἱ δύο πρωθυπουργοί, ἐπιθυμεῖ εἰλικρινῶς τὴν εἰρήνην, δύναται νὰ ἐπιτύχῃ ταύτην ἐρχομένη εἰς ἄμεσον διαπραγμάτευσιν τῶν ὅρων αὐτῆς ἀποφεύγουσα τὰς παρελκυστικὰς μεθόδους».

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἑλληνικὴ καὶ ἡ σερβικὴ Κυβέρνησις προῆλθον εἰς συνεννοήσεις διὰ τὴν νέαν ἀπάντησιν ἥτις θὰ ἐδίδετο εἰς τὸ δεύτερον ἐκεῖνο Ρωσσικὸν διάβημα εἰς τὸ ὁποῖον προσετίθετο τώρα ὡς ἐπίκουρος ἡ Αὐστρία.

* * *

Ἐπὶ πλέον ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐζήτησε καὶ τὴν γνώμην τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου ἐπ' αὐτοῦ.

Αἱ συνεννοήσεις τῶν δύο Κρατῶν τόσον ὅσον καὶ ἡ συνεννόησις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως μετὰ τοῦ βασιλέως, κατέληξαν εἰς τὸ ἀποτέλεσμα ὅπως ἡ δοθησομένη ἀπάντησις παραμείνῃ ἡ αὐτὴ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ περιπτώσει.

Πράγματι αἱ δύο Κυβερνήσεις ἀπαντῶσαι πρὸς τὴν Ρωσσίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν, ἐδήλωσαν ὅτι ἀδυνατοῦσι νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν δι' οὓς λόγους καὶ ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῶν ἀπαντήσει διετύπωσαν.

Κατόπιν τούτου ἡ Βουλγαρία εὑρέθη πρὸ σκληροῦ διλείμματος, εἰς μάτην ἀναμένουσα ἔντονον ἐπέμβασιν τῶν δύο ἐνδιαφερομένων Δυνάμεων.

Ὁ ἀγὼν ἐφαίνετο ἤδη ὅτι θὰ ἐξηκολούθει, κατόπιν μάλιστα νέας προκλητικῆς στάσεως τῆς Βουλγαρίας, δηλωσάσης ὅτι καλεῖ ὑπὸ τὰ ὅπλα καὶ ὁλόκληρον τὴν ἐφεδρείαν τῆς ἐθνοφρουρᾶς.

Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἀπειλὴ ἐκείνη τῆς Βουλγαρίας ἔμεινε μόνον ἀπειλὴ καὶ συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ προκαλέσῃ τὰ μειδιάματα, ἀλλὰ καὶ τὸν οἶκτον ὅλων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἐνδιαφέροντο εἰλικρινῶς ὑπὲρ αὐτῆς.

Αἱ ἑλληνικαὶ καὶ σερβικαὶ ἐφημερίδες σχολιάζουσαι τὴν δυστρο-

πίαν τῆς Βουλγαρίας ὅπως στέρξῃ ἐν τοῖς ὅροις τῶν συμμάχων, συνεπαίρεναν ὅτι ὁ ἀγὼν θὰ τερματισθῇ ὁριστικῶς εἰς τὴν Σόφιαν, ὅπου ἡ Βουλγαρία θὰ ἀναγκασθῇ νὰ ὑποκύψῃ εἰς ὅρους βαρυτάτους.

Ὡς ἐν παρόδῳ ἀναφέρομεν ἐνταῦθα ὅτι τόσον ὁ Αὐστριακὸς ὅσον καὶ ὁ Ρώσσος πρέσβυς ἐδήλωσαν ὅτι ἐπιδιώκουσι τὴν ἀνακωχὴν πρὸ τῆς εἰρήνης, οὐχὶ διότι ζητοῦσι νὰ ἐξυπηρετήσωσι τὰ βουλγαρικὰ συμφέροντα, ἀλλὰ διότι ὁ ὅρος οὗτος ἀποτελεῖ ἐγγύησιν διὰ τὴν ἐσωτερικὴν τάξιν τῆς Βουλγαρίας ἥτις διεσαλεύθη ἐσχάτως εἰς βαθμὸν ἐμπνέοντα σοβαρὰς ἀνησυχίας καὶ ἀπειλοῦσαν αὐτὴν τὴν ζωὴν τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου.

*
* *

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα καὶ πάντες ἀνέμενον μετ᾽ ἀγωνίας τὴν ἐξέλιξιν τῆς καταστάσεως, ὅτε τηλεγραφικῶς ἀνηγγέλθη ἡ πληροφορία ὅτι ἡ Βουλγαρία διώρισεν ἀντιπροσώπους ὅπως συζητήσωσιν ὅρους ἀνακωχῆς ἐν Νύσσῃ. Τὴν πρότασίν της ταύτην ἡ Βουλγαρία ἐποιήσατο πρὸς τὴν Σερβίαν.

Τὰ σχετικὰ τηλεγραφήματα εἶχον ὡς ἑξῆς.

Κατὰ χθεσινὰς ἀσφαλεῖς πληροφορίας, κατόπιν τῶν συστάσεων τῆς Ρωσσίας πρὸς τὴν Βουλγαρίαν, ὡς, ἐγράψαμεν, ὅπως σπεύσῃ καὶ ὁρίσῃ ἀμέσως ἀντιπροσώπους διὰ τὴν συνομολόγησιν ἀνακωχῆς, τὸ παρελθὸν Σάββατον Βούλγαρος ἀξιωματικὸς παρουσιασθεὶς πρὸ τῶν Σερβικῶν προφυλακῶν τοῦ Πιρὸτ ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν ἐπὶ κεφαλῆς Σέρβον ἀξιωματικὸν ὅτι κομίζει πρότασιν συνεννοήσεως πρὸς ἀνακωχήν.

Ὁ Σέρβος ἀξιωματικὸς ἔσπευσε νὰ ἀνακοινώσῃ ἀμέσως τὸ γεγονὸς πρὸς τὸ Ἀρχηγεῖον καὶ μετ᾽ ὀλίγον συνηντῶντο δύο ἀνώτεροι Σέρβοι ἀξιωματικοὶ τοῦ Ἐπιτελείου μετὰ τοῦ Βουλγάρου στρατηγοῦ Παπρίκωφ καὶ τοῦ Ρώσσου συνταγματάρχου Ρωμανόφσκη, στρατιωτικοῦ ἀκολούθου τῆς ἐν Σόφιᾳ Ρωσσικῆς Πρεσβείας.

Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἀνεκοίνωσαν πρὸς τοὺς Σέρβους ἀξιωματικοὺς ὅτι ἡ Βουλγαρία ὥρισεν κατὰ τὴν πρότασιν τῶν συμμάχων, ἀντιπροσώπους διὰ τὴν συζήτησιν τῶν ὅρων τῆς ἀνακωχῆς.

Αἱ ἀνακοινώσεις τοῦ Βουλγάρου ἀξιωματικοῦ ἐτηλεγραφήθησαν ἀμέσως πρὸς τὴν Σερβικήν, ἡ ὁποία ἀποδεχθεῖσα, ὡς ἦτο ἑπόμενον αὐτάς, ἔσπευσε νὰ ἀναγγείλῃ πάντα ταῦτα πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν.

Πρώτη ἡ Σερβικὴ Κυβέρνησις, ἀφοῦ ὁ διορισμὸς Βουλγάρων ἀντιπροσώπων ἦτο ἀκριβῶς καὶ ὅ,τι ἀπήτων αἱ Ἑλληνοσερβικαὶ προτάσεις, ἀπεδέχθη τὰς Βουλγαρικὰς ἀνακοινώσεις καὶ ἐδήλωσεν ὅτι εἶνε ἑτοίμη νὰ διορήσῃ ἀντιπροσώπους, εἰδοποίησε δὲ ἀμέσως καὶ τὴν Ἑλληνικήν, ἡ ὁποία εὑρέθη σύμφωνος καὶ ἔσπευσε νὰ εἰδοποιήσῃ καὶ τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα.

Χθὲς τὴν 5ην καὶ ἡμίσειαν,συνεκροτήθη ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Στρατιωτικῶν ὑπουργικὸν συμβούλιον διαρκέσαν ἐπὶ μίαν καὶ πλέον ὥραν.

Προφανῶς κατ' αὐτὸ οἱ κύριοι ὑπουργοὶ συνεσκέφθησαν περὶ τῶν συναφῶν μὲ τὴν νέαν τροπὴν τῆς καταστάσεως ζητημάτων.

Φαίνεται ὅτι ἡ Κυβέρνησις, ἐκτὸς τῶν στρατιωτικῶν ἀντιπροσώπων, τοὺς ὁποίους θὰ ὁρίσῃ ἡ Α. Μεγαλειότης προφανῶς ἐκ μελῶν τοῦ ἐπιτελείου Του, εὗρεν ὡς ἀναγκαίαν καὶ τὴν ἀποστολὴν διπλωματικῶν τοιούτων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀνεκοίνωσε καὶ πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα.

Ἐάν, ὡς εἶνε πιθανώτατον, συφωνήσῃ πρὸς τοῦτο καὶ ἡ Α. Μεγαλειότης, ἡ Κυβέρνησις φαίνεται ἀποκλείνουσα ὑπὲρ τῆς γνώμης ὅπως ἀποσταλοῦν ὡς διπλωματικοὶ ἀντιπρόσωποι αὐτῆς ἐκτὸς τῶν στρατιωτικῶν τοιούτων, οἱ κ. κ. Πανᾶς τέως Πρεσβευτὴς ἐν Σόφιᾳ ὁ ἐν Βελιγραδίῳ νῦν τοιοῦτος κ. Ἀλεξανδρόπουλος καὶ ὁ κ. Ραγκαβῆς.

Εἶνε περιττὸν νὰ σημειωθῇ ὅτι καθ' ὃν χρόνον θὰ διεξάγωνται ἐν Νύσσῃ αἱ διαπραγματεύσεις, ὁ πόλεμος θὰ ἐξακολουθῇ.

Ἤδη τὸ Ἑλλ. Στρατηγεῖον, κατὰ τὰ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τηλεγραφήματα, μετετέθη βορειότερον εἰς Λιβίνσοβον (Λιμπάχοβον πιθανῶς) τοῦ ἄκρου δεξιοῦ τῆς Σερβικῆς παρατάξεως συμπράττοντος μετὰ τοῦ ἄκρου ἀριστεροῦ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὸ Λάντιμ, παρὰ τὸ Πέτσοβον.

ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΝ 9 Ἰουλίου.—Σήμερον τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἀπεστάλη ἀπὸ τὸ Πιρὸτ εἰς τὸ Ὀβρένοβατς ἐπὶ τῶν Σερβοβουλγαρικῶν συνόρων αὐτοκίνητον ὅπως φέρῃ τοὺς βουλγάρους πληρεξουσίους, φθάσαντας τὴν 4 μ, μ. ὥραν

Οἱ πληρεξούσιοι εἶνε ὁ στρατηγὸς Παπρίκωφ, ὁ κ. Ἰβάντσιεφ καὶ ὁ τέως στρατιωτικὸς ἀκάλουθος τῆς βουλγαρικῆς πρεσβείας ἐν Κωνσταντινουπόλει κ. Τοπαλτσίκωφ.

Συνοδεύονται δὲ οἱ 3 Βούλγαροι ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ ἀκολούθου τῆς Ρωσσίας ἐν Σόφιᾳ συνταγματάρχου Ρομανόφσκη, μετὰ τοῦ ὑπασπιστοῦ του.

Ἀπὸ τὰ σύνορα μέχρι Πιρὸτ συνοδεύθησαν ἀπὸ τὸν συνταγματάρχην Ζιβάνοβιτς.

Κατόπιν ἐπισκέψεως πρὸς τὸν στρατηγὸν Στεπάνοβιτς εἰς τὸ Πιρότ, οἱ πληρεξούσιοι ἐξηκολούθησαν τὴν πορείαν των δι' ἐκτάκτου τραίνου πρὸς τὴν Νύσσαν.

*
* *

Τοιουτοτρόπως ἡ Βουλγαρία ἐδέχετο ἀπ' εὐθείας συνεννόησιν μετὰ τῶν νικητῶν συμμάχων, ὡρίζετο δὲ ὡς τόπος συναντήσεως τῶν πληρεξουσίων ἡ Σερβικὴ πόλις Νύσσα.

Ἡ Σερβικὴ κυβέρνησις ἔσπευσε νὰ διορίσῃ εὐθὺς τοὺς ἀντιπροσώπους αὐτῆς, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ συνεννοηθεῖσα καὶ αὖθις μετὰ τοῦ Βασιλέως ἐδέχθη τὴν πρότασιν καὶ διέταξε τηλεγραφικῶς τὸν τέως

ἐν Σόφιᾳ ἐπιτετραμμένον αὐτῆς νὰ τὴν ἀντιπροσωπεύσῃ εἰς τὰς ἐν Νύσσῃ διαπραγματεύσεις ὅσον ἀφορᾷ τὴν διπλωματικὴν ἄποψιν αὐτῶν.

Ὁ κ. Πανᾶς ἔσπευσε νὰ ἀναχωρήσῃ εὐθὺς διὰ Νύσσαν, ἀλλὰ τὴν ἑπομένην ἐγνώσθη ὅτι αἱ διαπραγματεύσεις ἔμελλον νὰ λάβωσι χώραν ἐν Βουκουρεστίῳ, κατόπιν ἐκφρασθείσης ἐπιθυμίας τῆς Ρουμανικῆς Κυβερνήσεως.

Κατόπιν τούτου ὁ κ. Πανᾶς διετάχθη νὰ μεταβῇ ἀπ' εὐθείας εἰς Βουκουρέστιον, παρομοίαν δὲ ἐντολὴν ἔλαβον καὶ οἱ πληρεξούσιοι τῶν τεσσάρων ἐμπολέμων.

Εἰς τὴν νέαν ταύτην ἐξέλιξιν τῶν πραγμάτων προσετίθετο ἡ λεπτομέρεια ὅτι ὁ Βασιλεὺς τῆς Ρουμανίας Κάρολος καμφθεὶς πρὸ τῶν παρακλήσεων τοῦ Φερδινάνδου διεκτραγωδήσαντος τὴν ἐσωτερικὴν κατάστασιν τῆς χώρας του καὶ τὴν ἐκ ταύτης ἀπειλὴν τοῦ θρόνου ἔχων προηγουμένην ὑπόσχεσιν αὐτοῦ περὶ τῶν εἰλικρινῶν διαθέσεων τῆς Βουλγαρίας, ἔσπευσε νὰ παρακαλέσῃ τηλεγραφικῶς τοὺς βασιλεῖς τῶν τριῶν ἄλλων ἐμπολέμων ὅπως στέρξωσιν εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῆς Βουλγαρικῆς προτάσεως, ὑπὸ προσωπικὴν αὐτοῦ εὐθύνην.

Ἕως ἐδῶ ἔμενον τὰ πράγματα μέχρι τῆς 10ης Ἰουλίου καὶ οὐδεμία ἐδίδετο κατεύθυνσις εἰς τὴν κατάστασιν, λόγῳ τῶν ἐνδοιασμῶν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου ζητοῦντος ἀσφαλῆ ἐγγύησιν περὶ ἀποδοχῆς τῶν ὅρων τῶν νικητῶν.

Ἤδη εἶνε ἀνάγκη νὰ παρακολουθήσωμεν τὰ παρεπίπτοντα ἐν τῷ μεταξὺ γεγονότα τὰ ἀφορῶντα τὴν στρατιωτικὴν δρᾶσιν καὶ τὰ περιεχόμενα τῶν διαφόρων ἀνακοινωθέντων σχετιζομένων μὲ νέας λεπτομερείας σφαγῶν καὶ ὀργίων,

---

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Πλήρης περιγραφὴ τῆς καταστροφῆς τῶν Σερρῶν.

Τὴν 8ην Ἰουλίου εἰς τὴν Παρισινὴν «Ματὲν» ἐδημοσιευθη ἡ πλήρης εἰκὼν τῆς καταστροφῆς τῶν Σερρῶν. Τὴν περιγραφὴν ταύτην ὑπεσχέθημεν ὅτι θὰ παραθέσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας κατὰ τὴν χρονολογικὴν σειρὰν τῆς δημοσιεύσεως αὐτῆς εἰς τὰς ἐφημερίδας.

Ἰδοὺ αὕτη :

Μετὰ τὴν Ἀγχίαλον ἦλθεν ἡ σειρὰ κατόπιν δεκαετίας τῆς ἐξολοθρεύσεως ὑπὸ τῆς θεοστυγοῦς φυλῆς τῶν Βουλγάρων τῆς ἐλληνικωτάτης πρωτευούσης τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας, τὴν ὁποίαν ἐσεβάσθησαν οἱ αἰῶνες.

Αἱ Σέρραι μετεβλήθησαν εἰς σωρὸν ἐρειπίων ἐντὸς μόνον ὀκτὼ ὡρῶν.

Λίθος ἑλληνικὸς δὲν ἔμεινεν εἰς τὴν θέσιν του.

Ἡ βάρβαρος χεὶρ τῶν Βουλγάρων ἐξεπλήρωσε καθ' ὁλοκληρίαν τὸ ἐρημωτικὸν ἔργον της.

Ἔδωκα ἐκφραστικὴν τηλεγραφικὴν εἰκόνα, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀφηγήσεων τῶν οἰκτρῶν θυμάτων τῆς βουλγαρικῆς καταστροφῆς.

Ἀλλ' ἡ πλήξασα τὴν ὡραιοτάτην καὶ ἱστορικὴν πόλιν συμφορὰ θ' ἀποτέλῃ ἓν ἀθάνατον μνημεῖον τῆς ἐνεστώσης ἐθνικῆς ἱστορίας μας, τὸ ὁποῖον ἱδρύεται ὅπως διὰ τῆς ἀναδρομῆς ὁλοκλήρων αἰώνων τουρκικῆς δουλείας, συνδέσῃ τὸ παρὸν μετὰ τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων, διότι αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Κρούμων καὶ τῶν Συμεὼν καὶ τῶν Σαμουὴλ δὲν διαφέρουσι, τῆς παρούσης βουλγαρικῆς ἐπιδρομῆς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας ἐτάχθησαν οἱ Φερδινάνδοι, οἱ Δάνεφ καὶ οἱ διάφοροι Σάββωφ τῆς Βουλγαρίας τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος.

Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἐξαγγελθῶσιν ἀνὰ τὸ Πανελλήνιον οἱ διαπραχθεῖσαι βουλγαρικαὶ φρικαλεότητες, ἀφ' ἑνὸς ὅπως σφυρηλα-

τηθῇ σκληρότερον τὸ κατὰ τῶν Βουλγάρων μῖσος, ἀφ' ἑτέρου ὅπως χρησιμεύσωσιν ὡς τεκμήριον ἱστορικόν.

Ἡ ἄμυνα τῶν Σερρῶν.

Μετὰ τὴν ἧτταν τῶν Βουλγάρων κατὰ τὴν μάχην Λαχανᾶ-Κιλκισίου, αἱ ἐν Σέρραις βουλγαρικαὶ ἀρχαὶ διετάχθησαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν πόλιν.

Ἕλληνες καὶ Μουσουλμάνοι ἐν ζηλευτῇ ἀδελφοσύνῃ ἐπανηγύρισαν τὴν ἀποτίναξιν τοῦ ἀτίμου βουλγαρικοῦ ζυγοῦ.

Ὁ Μητροπολίτης κ. Στέφανος ἐκ μέρους τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος καὶ ὁ ταγματάρχης Ἀγιὰκ βέης ἐκ μέρους τῶν Μουσουλμάνων ἐσχημάτισαν προσωρινὴν διοίκησιν μετὰ προκρίτων πολιτῶν.

Μία ἀποθήκη μὲ χιλιάδας τουρκικῶν μάουζερ ἐχρησίμευσεν ὅπως ἐξοπλισθῶσιν οἱ δυνάμενοι νὰ ὑπερασπίσωσι τὴν πόλιν κατὰ τῶν ληστρικῶν συμμοριῶν τῶν κομιτατζήδων καὶ τῶν ἀδεσπότων Βουλγάρων φυγάδων ἐκ τῆς μάχης τοῦ Λαχανᾶ, οἵτινες παρηνόχλουν τὰ ἄκρα τῆς πόλεως διὰ νυκτερινῶν αἰφνηδιασμῶν πρὸς λεηλασίαν.

Ὡπλίσθησαν ὀκτὼ ἕως δέκα χιλιάδες πολῖται ἀπὸ τοῦ 18ου ἔτους Ἕλληνες καὶ Μουσουλμάνοι.

Καὶ οἱ δυνάμενοι ὅπως ἐν δεδομένῃ στιγμῇ ἀποκρούσωσι σοβαρὸν κίνδυνον δὲν ὑπερέβαινον τοὺς πεντακοσίους, ἐξ ὧν πλεῖστοι Ὀθωμανοί.

Οἱ ὑπερασπισταὶ αὐτοὶ τῆς πόλεως ἐπέτυχον διὰ προσπαθειῶν τριημέρων νὰ ἀπωθήσωσι τὰς συμμορίας καὶ νὰ καταλάβωσι περὶ τὴν πόλιν ἐπικαίρους λόφους.

Τὴν 5ην ἀφίκετο ἐν Σέρραις τὸ ὑπὸ τὸν Παπακώσταν σῶμα τῶν προσκόπων καὶ ἡμιδιμοιρία εὐζώνων, οἵτινες ἀπετέλεσαν τοὺς ἡμιδιμοιρίτας τῶν ὑπερασπιστῶν.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ὁπότε τὴν 25ην αἱ προφυλακαὶ ἀγ-

γέλλουσι τὴν ἐμφάνισιν εἰς Ντουτλὶ πολυαρίθμων στιφῶν κομιτατζήδων Βουλγάρων στρατιωτῶν.

Ἐλήφθησαν πάντα τὰ μέτρα πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν ἐπιδρομέων. Οἱ ὑπερασπισταὶ κατέλαβον πάντα τὰ ἐπίκαιρα σημεῖα πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως ὡς ἑξῆς.

Πρὸς ἀνατολὰς ἐπὶ λόφου ἄνωθεν τοῦ ἐξοχικοῦ ἐκκλησιδίου τοῦ ἁγίου Γεωργίου ὀχυρώθη σῶμα ἐκ 40 ἀνδρῶν, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ χειμάρρου τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἕτερον σῶμα ἐξ 150 ἀνδρῶν ὀχυρώθη εἰς τὰ ὑπερκείμενα ὑψώματα.

Ἐπὶ τοῦ ἐπιστρέφοντος ἀπὸ βορρᾶ τὴν πόλιν λόφου τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως παρετάχθησαν περὶ τοὺς 70 ἄνδρας.

Εἰς τοὺς λόφους τοὺς βορειοδυτικοὺς παρὰ τὸ ἑβραϊκὸν νεκροταφεῖον, καὶ εἰς τὰ δυτικὰ ὑψώματα τῶν Καμενακίων ὠχυρώθησαν οἱ ὑπολειπόμενοι ὑπερασπισταὶ περ τοὺς 300.

Ἡ προσβολὴ τῶν κομιτατζήδων ὑπῆρξεν ὁρμητικωτάτη, ἀλλὰ καὶ οἱ ὑπερασπισταὶ ἠμύνοντο λυσσωδῶς.

Ὁλόκληρον τὴν 27ην ὁ ἀγὼν ὑπῆρξε κρατερώτατος καὶ οἱ κομιτατζῆδες ἀπεκρούοντο παρὰ τὴν ἐπιμονήν των ὅπως ἐντοπίσωσι τοὺς ὑπερασπιστάς, ἐκ τῶν ὁποίων 35 ἔπεσαν νεκροὶ τίμιοι μάρτυρες ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἑστιῶν.

Τὴν νύκτα τῆς 27ης πρὸς τὴν 28ην ἐξηκολούθησαν ἀκατάπαυστον καὶ σφοδρότατον πῦρ, καὶ αἱ γενναῖοι πρόμαχοι τῆς ὡραίας πόλεως δὲν ἐκάμφθησαν.

Αἰφνηδιασμοὶ βουλγαρικοὶ ἀπεκρούσθησαν, αἱ προσπάθειαί των ὅπως ὑπὸ τὸ σκότος τῆς νυκτὸς διεισδύσωσι διὰ χαραδρῶν καὶ στενωπῶν εἰς τὴν πόλιν ἀπέτυχον.

Ἡ ἔξαλλος φυγὴ τῶν κατοίκων.

Τὴν ἐπιοῦσαν 28ην ἡμέραν Παρασκευὴν προσῆλθον πρὸς ἐπικουρίαν τῶν Βουλγάρων ἐξ ἀνατολῶν βουλγαρικὰ στρατεύματα μετὰ ἱππικοῦ καὶ δύο ὀρεινῶν τηλεβόλων.

Οἱ πρόμαχοι τῆς πόλεως ἀντελήφθησαν, ὅτι τὸ πᾶν τετέλεσται, ἀπεφασίσθη ὅμως, ὅπως ἐπί τινα ὥραν ἀντισταθῶσιν, ὅπως δοθῇ χρόνος εἰς τοὺς κατοίκους ν᾽ ἀπέλθωσιν.

Ἀγγελιαφόροι περιέρχονται τὰς συνοικίας καὶ ὅλας τὰς οἰκίας, εἰδοποιοῦντες τοὺς κατοίκους νὰ ἐγκαταλείψωσιν εὐθὺς τὴν πόλιν, διότι ὁ κίνδυνος ἐπίκειται.

Εἶνε ἀπερίγραπτοι αἱ ἐξελιχθεῖσαι κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν σκηναί !

Ἄνδρες, γυναῖκες μὲ τὰ θηλάζοντα τέκνα των, παιδία χειραγωγούμενα ὑπὸ τῶν μητέρων, κυρίαι καὶ δεσποινίδες, ἄνθρωποι πάσης τάξεως καὶ φυλῆς ἐξεχύνοντο ἀπὸ τὰς οἰκίας εἰς τοὺς δρόμους, ἄλλοι ἐνδεδυμένοι, ἄλλοι γυμνοὶ καὶ ἄλλοι ἀνυπόδητοι, διότι ἐξηγέρθησαν τοῦ πρωινοῦ ὕπνου ἀποτόμως καὶ ἔφυγον, μὲ τὴν ἀπελπισίαν εἰς τὸ πρόσωπον ἀποτυπωμένην.

Ρεύματα ἀνθρώπων ἐξεχύνοντο διὰ τῶν στενοπῶν καὶ ἑλικοειδῶν τῆς πόλεως ὁδῶν πρὸς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμόν.

Οἰκίαι εἰς ἃς ἔθαλλεν ἡ εὐτυχία καὶ ἐπανηγύριζεν ἡ ζωὴ ἐγκατελείποντο.

Ἁβραὶ δεσποινίδες μὲ τὰς νυκτικὰς καὶ γυμνόποδες ἀναπηδῶσαι μετὰ φρίκης ἀπὸ τὰς ἀναπαυτικὰς κλίνας των, κατήρχοντο τὰς κλίμακας τῶν ἀρχοντικῶν των, καὶ περίτρομοι ἔσπευδον μετὰ τῶν ἡμιγύμνων οἰκείων των νὰ ἀπομακρυνθῶσι τοῦ τόπου τοῦ κινδύνου.

Ἐν διαστήματι ὥρας ἡ εὐτυχὴς πόλις ἠρημώθη τελείως.

Ἄνδρες καὶ γυναικόπαιδα διηυθύνοντο διὰ τῆς ὁδοῦ Νιγρίτης, ἐνῷ ἐκ τῶν δυτικῶν συνοικιῶν Μουσουλμάνοι χανούμισαι ἀσκεπεῖς ἐν ἀλλοφροσύνῃ ἔσπευδον πρὸς τὰς κάτω συνοικίας τῶν Καμενικίων.

Ἐν μέσῳ τοῦ γενικοῦ συμφυρμοῦ τῶν φύλων καὶ τῶν ἡλικιῶν, ἐξετυλίσσοντο αἱ τραγικώτεραι τῶν ἀνθρωπίνων σκηνῶν, ἐνῷ τὸ πῦρ τῆς μάχης ἐμαίνετο ἐν ὅλῃ τῇ σφοδρότητι αὐτοῦ.

Καὶ ἐμυκῶντο οἱ κανονιοβολισμοὶ τῶν βουλγαρικῶν τηλεβόλων, ἐπιτείνοντες τὸν τρόμον τεσσαράκοντα χιλιάδων ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων ἡ σωτηρία ἔγκειται εἰς τὴν ταχύτητα τῆς φυγῆς των.

Ἡ εἰσβολὴ τῶν Βουλγάρων εἰς τὴν πόλιν.

Οἱ Βούλγαροι ἤρξαντο κατισχύοντες διὰ τῶν τηλεβόλων. Ἀφοῦ

ἐξετόπισαν τοὺς προμάχους ἀπὸ τοὺς λόφους ἔθεσαν ἐπ' αὐτῶν τὰ τηλεβόλα καὶ ἤρξαντο κανονιοβολοῦντες τὴν ἀκρόπολιν· ἐνῷ σμήνη κομιτατζήδων κατελάμβανον ἀπεσπασμένην συνοικίαν Κατακουζηνοῦ καὶ ἐπεδίδοντο εἰς τὴν διαρπαγὴν καὶ τὴν πυρπόλησιν τῶν ἑλληνικῶν οἰκιῶν.

Οἱ Βούλγαροι πυροβοληταὶ διακρίνουσι πρὸς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν τὰ φεύγοντα γυναικόπαιδα. Στρέφουσι κατ' αὐτῶν τὰ τηλεβόλα καὶ ἐξακοντίζουσι βολάς τινας, αἵτινες ἐπιφέρουσιν τὸν πανικόν.

Γονεῖς ἐγκαταλείπουσι τὰ τέκνα των, μητέρες ἀπορρίπτουσι τὰ θηλάζοντα νήπια καὶ τρέχουσι μὲ φρίκην ὡσεὶ καταδιωκόμεναι ἐκ τοῦ σύνεγγυς.

Οἱ θρῆνοι καὶ οἱ κοπετοὶ τῶν γυναικοπαίδων, αἱ παρακλήσεις πρὸς τὴν Ἀειπάρθενον, τὰ ταξίματα πρὸς τοὺς ἁγίους, αἱ ἐπικλήσεις πρὸς τὸν Μωάμεθ ὑπὸ τῶν Τούρκων, αἱ κραυγαὶ ἐκ τοῦ φόβου καὶ οἱ παναθεματισμοὶ κατὰ τῶν Βουλγάρων ἀπετέλουν μίαν πένθιμον μουσικὴν παραφωνίαν συνοδεύουσαν τοὺς φυγάδας.

Ὦ ! Εὐρώπη ! Ἐπὶ τῆς ὁποίας πάντες οἱ ξένοι ἀνταποκριταὶ ἐπιρρίπτουσι τὴν εὐθύνην, ὡς γαλουχήσασαν καὶ ἐκθρέψασαν ἐπὶ τριακονταετίαν τοιαῦτα βουλγαρικὰ τέρατα !

Οἱ Βούλγαροι διὰ τοῦ πυροβολικοῦ ἐκτοπίζουσι τοὺς ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς ἀκροπόλεως ὑπερασπιστάς, ἀφοῦ μεταφέρουσι τὰ τηλεβόλα καὶ βάλλουσι κατὰ τῶν ἄλλων πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ ὑψώματα.

Τὰ γυναικόπαιδα ἦσαν πλέον μακρὰν καὶ ἐξησφαλισμένα ἀπὸ τὴν αἱμοδιψῆ θηριωδίαν τῶν Βουλγάρων, διὰ τοῦτο καὶ οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς πόλεως ἔσπευσαν νὰ ἀπομακρυνθῶσιν ὅπως χρησιμεύσωσιν ὡς ὀπισθοφυλακὴ τῶν γυναικοπαίδων.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ πόλις καταλαμβάνεται ἀπὸ τὰς βουλγαρικὰς ὀρδὰς καὶ περὶ τὴν 9ην π. μ. ἐπελαύνουσιν οἱ ἱππεῖς σπαθίζοντες τὰς θύρας τῶν καταστημάτων, καὶ μετὰ τὴν λεηλασίαν παραδίδουσιν αὐτὰ εἰς τὸ πῦρ.

Ὁλόκληρος ἡ ἀγορὰ πυρπολεῖται καὶ ταὐτοχρόνως αἱ οὐρανο-

μήκεις φλόγες καὶ οἱ καπνοὶ ἐκπέμπονται ἀπὸ ὅλας τὰς οἰκίας τῶν ἑλληνικῶν οἰκιῶν.

Ἡ κεντρικὴ ἀριστοκρατικὴ συνοικία τῆς Μητροπόλεως μεταβάλλεται εἰς τέφραν, ἀφοῦ προηγουμένως πᾶσαι αἱ οἰκίαι ἀπεγυμνώθησαν. Τὰ θυλάκια καὶ σακκίδια τῶν κομιτατζήδων ἐπληροῦντο ἀπὸ τὰ τιμαλφέστερα κοσμήματα, καὶ τὰ ὑποζύγιά των ἐφορτώνοντο ἀπὸ πολυτιμότατα λάφυρα, μεταξωτὰ ἐνδύματα, ἔπιπλα, σκεύη, καὶ διάφορα οἰκιακὰ εἴδη.

Τὸ μέγαρον τῆς Μητροπόλεως ἀφοῦ διηρπάγη ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα. Ἄγνωστον ἂν οἱ πολύτιμοι καὶ ἱστορικοὶ κώδικες διηρπάγησαν ἢ κατεστράφησαν, ἢ εἶχον πρότερον ἀποκρυβῆ.

Ὁ Μητροπολίτης κ. Στέφανος ἐσώθη ὡς ἐκ θαύματος μείνας τελευταῖος πάντων καὶ ἐννοῶν νὰ διασωθῇ πρῶτον τὸ ποίμνιόν του.

Ἡ ἀρχαῖα καὶ ἱστορικὴ Μητροπολιτικὴ ἐκκλησία διαρπαγεῖσα παρεδόθη εἰς τάς φλόγας, ἐπίσης τὰ ὡραῖα σχολεῖα, τὰ κοινοτικὰ καταστήματα, τὸ Προξενικὸν μέγαρον, τὰ Προξενεῖα Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ρωσσίας, καὶ ὅλαι αἱ ἐκκλησίαι τῆς πόλεως 26 τὸν ἀριθμὸν μετὰ τῶν περί αὐτὰς συνοικιῶν. Ἐπὶ ὀκτὼ συνεχεῖς ὥρας οἱ Βούλγαροι διήρπαζον καὶ ἐπυρπόλουν.

Κατὰ σειρὰν ἐλεηλατήθησαν καὶ ἐνεπρήσθησαν αἱ ἐνορίαι 1) Παναγίας (Κατακουζηνοῦ), 2) Ἁγίου Νικολάου, 3) Ἁγίων Ἀναργύρων, 4) Ἁγίου Προδρόμου, 5) Ταξιαρχῶν, 6) Μητροπόλεως, 7) Ἁγίας Παρασκευῆς, 8) Ἁγίας Βαρβάρας, 9) Ἁγίου Γεωργίου, 10) Ἁγίου Παντελεήμονος. 11) Ἁγίας Ἐλεούσης, 12) Δώδεκα Ἀποστόλων, 13) Ἁγίου Ἀθανασίου, καὶ ἰσάριθμοι ἐκκλησίαι ἄνευ ἐνοριῶν.

Μόνον ἡ ἐκκλησία τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων διεσώθη, καί τινα μεμονωμένα οἰκήματα, ὡς ἡ Ὀθωμανικὴ Τράπεζα, τὸ ξενοδοχεῖον Ἐμπτεριάλ, ἡ οἰκία Χαντζητούση, μερικὰ ἑβραϊκὰ τῶν Κεντρικῶν συνοικιῶν, ἡμικατεστράφη ἡ ἄνω συνοικία πρὸς τὸ ἑβραϊκὸν νεκροταφεῖον, δὲν ἐπρόλαβον οἱ βούλγαροι νὰ καταστρέψωσι τὰς συνοικίας Ἀραμπατζῆκ καὶ ἄνω καὶ κάτω Καμενίκια.

Κατὰ προτίμησιν ἔμεινεν ἄθικτος ἡ ἰδιαιτέρα ἑβραϊκὴ σονοικία. Ἡ ἀγορὰ ὁλόκληρος ἀριθμοῦσα περὶ τὰ 1,500 καταστήματατα,

διαρπαγεῖσα, ἐπυρπολήθη, ὡς καί τινα οἰκήματα τῶν Ὀθωμανικῶν συνοικιῶν, αἵτινες ὁλόκληροι θὰ καθίσταντο παρανάλωμα τοῦ πυρός, ἂν ἐδίδετο ἀκόμη καιρὸς εἰς τοὺς κομιτατζῆδες.

Ἡ αἰχμαλωσία τοῦ Αὐστριακοῦ προξένου.

Μία ἀπαισία σκηνὴ διεδραματίσθη εἰς τὸ μέγαρον τοῦ ὁμογενοῦς κ. Ζλάτκου, ὑποπροξένου τῆς Αὐστρίας καὶ τραπεζίτου.

Εἶχον καταφύγει ὡς εἰς ἄσυλον ἀσφαλὲς ἄνω τῶν διακοσίων ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν.

Οἱ κομιτατζῆδες καὶ οἱ Βούλγαροι ἱππεῖς περικυκλοῦσι περὶ τὴν 9ην π. μ. τὸ αὐστριακὸν ὑποπροξενεῖον καὶ ἀπάγουσιν εἰς αἰχμαλωσίαν τὰς ὑπερδιακοσίας οἰκογενείας καὶ τὸν ὑποπρόξενον κ. Ζλάτκον.

Οἱ Βούλγαροι ὡδήγησαν τοὺς πελυτίμους αἰχμαλώτους εἰς τὸ κέντρον των, τὸ ἐπὶ τοῦ ὄρους χωρίον Ντουτλί, καὶ ἐζήτουν ἀμύθητα λύτρα ὅπως τοὺς ἐλευθερώσωσιν.

Μάτην οἱ αἰχμάλωτοι διεμαρτύροντο ὅτι δὲν ἔχουν τὰ αἰτούμενα. Οἱ ἄπληστοι Βούλγαροι δὲν μαλάσσονται οὔτε ἀπὸ τοὺς θρήνους τῶν αἰχμαλώτων γυναικῶν καὶ παιδίων, πολλῷ μᾶλλον ἀπὸ τὰς ἱκεσίας αὐτῶν.

Τρὶς ἀποπειρῶνται νὰ κατασφάξωσι τοὺς αἰχμαλώτους, ἀλλὰ τρὶς ἀναχαιτίζονται ὑπὸ τῆς ἀπλήστου ἰδέας, ὅτι θὰ ἀπολέσωσι τοιουτοτρόπως τὰ βαρύτατα λύτρα.

Ἐπὶ τέλους μετὰ πολυώρους διαπραγματεύσεις κατεβλήθησαν τὰ λύτρα καὶ οἱ αἰχμάλωτοι ἐπέστρεψαν εἰς Σέρρας περὶ τὴν ἑσπέραν.

Τὰ λύτρα δὲν εἶνε γνωστὸν εἰς ποῖον ποσὸν ἀνῆλθον, ἐκομίσθησαν ὅμως ἐντὸς δύο σακκιδίων.

Ἡ οἰκία τοῦ κ. Ζλάτκου ἐλεηλατήθη καὶ ἐπυρπολήθη.

Εἰς πεντακισχιλίας λίρας ἀνέρχεται ἡ ἀξία τῶν τιμαλφῶν κοσμημάτων τῆς κυρίας Ζλάτκου, ἅτινα ἀφήρπασαν οἱ Βουλγαροι.

Καὶ τὰ ὑποκαταστήματα τῶν ἑλληνικῶν Τραπεζῶν Ἀθηνῶν καὶ Ἀνατολῆς λεηλατηθέντα ἐπυρπολήθησαν.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν θυμάτων.

Περὶ τὴν ἑσπέραν τῆς 28ης ἐφάνησαν ἐπερχόμενά εἰς Σέρρας τὰ στρατεύματα τῆς ἑβδόμης μεραρχίας.

Οἱ Βούλγαροι ἀντέστησαν, ἀλλὰ ταχέως διεσκορπίσθησαν.

Τὴν ἐπιοῦσαν 29ην, Σάββατον, ἤρξαντο ἐπανερχόμενοι οἱ φυγάδες κάτοικοι, ἐνῷ ἐν τῇ πόλει ἐξηκολούθουν ἀκόμη μικροσυμπλοκαὶ μεταξὺ τῶν ἐγκλεισθέντων εἰς ὀχυρὰς οἰκίας Βουλγάρων καὶ τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων.

Εἶνε ἀπερίγραπτος ἡ θλιβερὰ ἐντύπωσις τῶν κατοίκων ἐπιστρεφόντων ἡμιγύμνων ἵνα εὕρωσι τὰς οἰκίας καὶ τὰς περιουσίας των κατεστραμμένας.

Περὶ τῶν θυμάτων οὐδὲν ἐξακριβώθη ἀλλ' εὑρέθησαν ἀρκετά, εἴτε λόγῳ γήρατος, εἴτε μὴ προλαβόντες, οἵτινες δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐγκαταλείψωσιν τὴν πόλιν

Οἱ τοιοῦτοι ἐγένοντο θύματα τῆς βουλγαρικῆς αἱμοδιψίας.

Ἄλλη ἀπηνθρακώθησαν ζῶντες ἐντὸς τῶν οἰκιῶν των, ἄλλοι ἐξελθόντες εἰς τοὺς δρόμους ἵνα διασωθῶσιν ἐνέπεσαν εἰς τὴν βουλγαρικὴν μάχαιραν.

Δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γνωσθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν θυμάτων.

Οἱ ἀφηγούμενοι τὰς ἀνωτέρω βουλγαρικὰς φρικαλεότητας ἀξιόπιστοι πρόσφυγες βεβαιοῦσιν, ὅτι ἐμέτρησαν ἔμπροσθεν τοῦ διοικητηρίου 8 νεκρούς, ἐσφαγμένους δίκην ἀρνίων.

Εἰς τὴν ὁδὸν ἀπὸ Τσαρσὶ Ἀτλαμὶ μέχρι τοῦ ξενοδοχείου Ἐμπεριὰλ περὶ τοὺς 45 νεκροὺς ἄλλους ἀπηνθρακωμένους, ἄλλους κρεουργημένους.

Ἔμπροσθεν τοῦ Ἐμπεριὰλ δέκα νεκροί. Πρέπει νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι ἡ αὐτὴ ἀναλογία ὑπάρχει εἰς τὰς ἄλλας ὁδοὺς τῆς πόλεως.

Εἰς λαχανόκηπον παρὰ τὸν ἅγιον Γεώργιον παρουσίαζεν φρικιαστικωτάτην εἰκόνα.

Κατέκειντο κρεουργημένοι ὁ Μιχαὴλ Βῖζος, ὁ γαμβρός του Ἀναστ. Μπαλαπλάνης, ἡ ὡραία αὐτοῦ πενθερά, ἡ σύζυγός του βαρέως τραυματισμένη, κατακρεουργημένον τὸ βρέφος των, δύο μηνῶν ἡλικίας, καὶ εἷς Ἕλλην χωρικὸς μεταβαίνων εἰς Σέρρας!

Ἐπίσημον ἀνακοινωθὲν τῶν σφαγῶν τοῦ Δεμὶρ Ἰσάρ.

Τὴν 8ην Ἰουλίου ἀπεστάλη πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Ἑλλην. Βουλῆς τὸ κατωτέρω ἀνακοινωθὲν περιέχον ἐν λεπτομερείᾳ τὰς φρικώδεις κακουργίας τῶν Βουλγάρων ἐν Δεμὶρ Ἰσάρ.

Τὸ ἀνακοινωθὲν ἐκεῖνο ἐδημοσιεύθη ὡς ἑξῆς·

«Ἡ κοινοβουλευτικὴ ἐπιτροπὴ τηλεγραφεῖ ἐκ Σερρῶν.

Αἱ ἔρευναι ἐν Δεμὶρ Ἰσσὰρ ἀπεκάλυψαν ἀφαντάστους κακουργίας, βιαιότητας, διαρπαγάς, ἀτιμώσεις παρὰ τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ κατὰ κατοίκων Ἑλλήνων καὶ Μουσουλμάνων, ὑπερβαινούσας πᾶσαν περιγραφὴν καὶ ἐπιβεβαιουμένας δι᾿ ἐκθέσεων τῶν προκρίτων ἀμφοτέρων τῶν στοιχείων.

Τὴν πρωίαν τῆς 25ης Ἰουνίου, ἐνῷ ἅπαντα μὲν τὰ 120 καταστήματα τῆς πόλεως ἦσαν κενὰ κατόπιν λεηλασίας, οἱ δὲ κάτοικοι ὅσοι δὲν εἶχον καταφύγῃ πρὸς σωτηρίαν εἰς τὰ περίχωρα διετέλουν κλεισμένοι εἰς τὰς οἰκίας των, ὑπόγεια καὶ στέγας ἔντρομοι, κήρυκες μετὰ τυμπάνων περιελθόντες τὰς κεντρικὰς ὁδοὺς ἐκάλουν πάντας νὰ ἐξέλθουν καὶ ἀνοίξουν τὰ καταστήματα διότι εἶχεν ἐπέλθει δῆθεν εἰρήνη.

Οἱ ἐξερχόμενοι ὅμως συνελαμβάνοντο καὶ ὡδηγοῦντο εἰς τὰ στρατιωτικὰ καταλύματα ἢ τὸ Διοικητήριον, ὅπου ἐφονεύοντο διὰ τῆς λόγχης.

Τὰ γνωσθέντα θύματα τῆς Βουλγαρικῆς θηριωδίας ἀνέρχονται εἰς 104, ὧν 69 ἐθανατώθησαν, 5 δὲ τραυματισθέντες νοσηλεύονται. Τριάκοντα ἄτομα ἀποτελοῦντα 7 οἰκογενείας ἐξηφανίσθησαν.

Μόνον εἰς τὴν κεντρικὴν ὁδὸν τῆς Ἑλληνικῆς συνοικίας ἀριθμούσης ἐν συνόλῳ 28 οἰκίας, ὧν αἱ 2 Βουλγαρικαὶ ὑπάρχουσιν εἰς 23 οἰκίας 24 θύματα.

Παραθέτομεν ἐδῶ λεπτομερείας τινάς, 7 Βούλγαροι στρατιῶται περὶ τὴν 3ην ὥραν μ. μ. συλλαβόντες 13 Ἕλληνας, ἐν οἷς καὶ τὸν Γ. Τσαταλτσιανὸν καπνεργάτην ὡδήγησαν αὐτοὺς εἰς τὸν χεί-

μαρρον πλησίον νεοσκαφοῦς λάκκου, ἔνθα ἀνέμενον ἕτεροι 7 στρατιῶται.

Οἱ συλληφθέντες ἐτέθησαν δέσμιοι μεταξὺ δύο στοίχων λογχοφόρων καὶ ἐσωριάσθησαν πλέοντες εἰς τὸ αἷμά των. Ἀθίγγανοι νεκροθάπται διετάχθησαν νὰ τοὺς θάψουν σύροντες αὐτοὺς εἰς τὸν λάκκον.

Ὁ Τσαταλτσιανὸς φέρων 7 πληγὰς καὶ συνελθὼν ἐκ τῆς λιποθυμίας ἐξελιπάρησε τὸν νεκροθάπτην Ἀθίγγανον νὰ μὴ καλύψῃ τὴν κεφαλήν του μὲ πολὺ χῶμα ὑποσχεθεὶς ἀμοιβήν.

Ἀποσυρθέντων τῶν στρατιωτῶν ὁ Τσαλτατσιανὸς ἀποτινάξας τὸ χῶμα ἐξῆλθε τοῦ τάφου καὶ ἐκρύβη εἰς γειτονικὴν οἰκίαν, ἔνθα ἐνοσηλεύεθη εἰς σοβαρὰν κατάστασιν,

Ἕτεροι 9 Ἕλληνες κατέφυγον τὴν ἰδίαν ἡμέραν εἰς τὸ γειτονικὸν Βουλγαρικὸν χωρίον Γέρμαν εἰς τὴν οἰκίαν Βάνε-Χατζῆ. Δώδεκα Βούλγαροι κυκλώσαντες τὴν οἰκίαν ἀπηγόρευσαν τὴν ἔξοδον εἰς τοὺς ἐν αὐτῇ ζητοῦντες 15 λίρας, ἵνα λυτρώσωσιν αὐτοὺς τῆς σφαγῆς.

Κατόπιν ἐράνου ἐμετρήθησαν τὰ χρήματα. Ἀλλὰ μόλις ἐξῆλθον οὗτοι τῆς οἰκίας στρατιῶται συνέλαβον αὐτούς, δύο δὲ ἀξιωματικοὶ μετὰ στρατιωτῶν ὡδήγησαν αὐτοὺς ἐκτὸς τοῦ χωρίου. Καθ' ὁδὸν εἷς τούτων ὁ Γεώργ. Ἀριστοτέλης υἱὸς προκρίτου ἰατροῦ ἐμέτρησεν ἑτέρας 15 λ. εἰς στρατιώτην ὑποσχεθέντα νὰ τὸν σώσῃ.

Οἱ λοιποὶ 8 ὁδηγούμενοι ἀνὰ τετράδας εἰς δύο λάκκους ὑποχρεώθησαν ὑπὸ ἀνθυπολοχαγοῦ νὰ γονατίσωσι, ὁ δὲ ἀξιωματικὸς ἀνασπάσας τὸ ξίφος κατέφερεν ἐπανειλημμένως κτυπήματα κατὰ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ τραχήλου.

Ὁ Ἀριστοτέλης ὁδηγηθεὶς εἰς παρακειμένην θέσιν ἀπελύθη παρὰ τοῦ στρατιώτου.

Τρεῖς ἄλλοι ἐξ αὐτῶν Ν. Ἐμμανουήλ, Ἠλίας Σταϊρώνης καὶ Κ. Δραγάτσης τραυματισθέντες σοβαρῶς ἐσύρθησαν ἀπωτέρω, κρυβέντες, τὴν δ' ἑπομένην μετεφέρθησαν κρυφίως πρὸς νοσηλείαν.

Ἀτιμώσεις παρθένων.

Εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν τοῦ χωρίου Γέρμαν εἶχον συγκεντρωθῆ 34

γυναῖκες γραῖαι καὶ 4 παρθένοι ἐκ Δεμὶρ Ἰσὰρ καταφυγοῦσαι ἵνα εὕρωσι σωτηρίαν, ἕτερος ἀξιωματικὸς μετὰ 3 στρατιωτῶν ὡδήγησε τὰς παρθένους εἰς ἀντικρυνὰς οἰκίας, ἐβίασαν αὐτάς, τὴν δὲ νύκτα ἄλλοι στρατιῶται ἐκλέξαντες τὴν ὡραιοτέραν τῶν παρθένων μετεχειρίσθησαν αὐτὴν καθ' ὅλην τὴν νύκτα, ἀφήσαντες αὐτὴν ἡμιθανῆ.

Ἐκ τῶν τεσσάρων παρθένων, αἱ δύο ἦσαν ἀδελφαί, ὧν ἡ μία 19 ἐτῶν ἡ δὲ ἄλλη 14.

Ἡ θέα τῶν καταστημάτων, τῶν οἰκιῶν καὶ των ὁδῶν τῆς πόλεως εἶνε φρικώδης.

Οἱ Βούλγαροι κατέστρεψαν καὶ τὰ ἐντελῶς ἀσήμαντα πράγματα, ὅλα τὰ ὑπόγεια τῶν οἰκιῶν τὰ ἀνέσκαπτον πρὸς ἀνακάλυψιν θησαυρῶν.

Εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν εὑρέθησαν ὁλόκληρα βαγόνια πλήρη λαφύρων, γυναικείων ἐνδυμάτων, ἐφαπλωμάτων, σκευῶν καὶ λοιπῶν ἐστοιβαγμένων παρ' ἀξιωματικῶν ὅπως ἀποσταλῶσιν εἰς Σόφιαν.

Μουσουλμάνοι πρόκριτοι ὑπέβαλον μακρὰν ἔκθεσιν περὶ θηριωδιῶν καὶ ληστειῶν, διαπραχθεισῶν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατὰ τοῦ ὀθωμανικοῦ στοιχείου ἀπὸ τῆς καταλήψεως τοῦ Δεμὶρ Ἰσσὰρ περιγράφοντες τὴν βάρβαρον τῶν Βουλγάρων πολιτείαν.

Τὸ Τουρκικὸν τέμενος Τσαρὶ-Τσαμεσί, ὅπερ οὐδέποτε ὑπῆρξε χριστιανικόν, κατέλαβον οἱ Βούλγαροι διὰ τῆς βίας μεταβαλόντες αὐτὸ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου.

Ἤδη ὁ βασιλεὺς διέταξε τὴν ἀπόδοσιν τοῦ τεμένους τούτου εἰς τοὺς Μουσουλμάνους, οἵτινες ἔλαβον γνῶσιν τῆς διαταγῆς ταύτης μετ' εὐγνωμοσύνης.

Ἄλλο Τουρκικὸν τέμενος μετέβαλον οἱ Βούλγαροι εἰς καφωδεῖον, τοποθετήσαντες ἐν αὐτῷ σκηνὰς καὶ παρασκήνια.

Οἱ Βούλγαροι ἐξέθαψαν σκελετοὺς τῶν Τουρκικῶν νεκροταφείων καὶ ἐσχημάτισαν ἐκ τῶν κρανίων πυραμῆδας πρὸς ἐκφοβισμὸν τῶν Μουσουλμάνων.

Πάντες οἱ κάτοικοι διαβεβαιοῦσιν ὅτι τὰ κακουργηματα τῶν

τελευταίων ἡμερῶν διέπραξαν ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται τοῦ 12 καὶ 21 συντάγματος καὶ νεοσύλλεκνοι Βουλγαρομακεδόνες.

Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν διαπραξάντων τὰς σφαγὰς ἦτο ὁ ὑπολοχαγὸς Μποσκάσωφ τοῦ 21ου συντάγματος καὶ ὁ ἐπιλοχίας Ἀλεξανδρώφ.

Εἰσελθόντες εἰς τὴν πόλιν πρὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν ἑλληνικῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν εὕρομεν τὰς ὁδοὺς ἐρήμην, τοὺς κατοίκους ἐγκλείστους καὶ περιτρόμους.

Κατόπιν ἐμφανίσεως ἡμῶν ἀνεθάρρησαν Ἕλληνες καὶ Μουσουλμάνοι. (Γραφεῖον Τύπου)

Ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος πρὸς τοὺς «Καιροὺς τῆς Νέας Ὑόρκης«.

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν 8ην Ἰευλίου τὸ γραφεῖον τοῦ τύπου τῶν Ἀθηνῶν ἔδωκε πρὸς δημοσίευσιν τὸ κάτωθι τηλεγράφημα τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, ζητησάσης πληροφορίας παρ' αὐτοῦ σχετικῶς μὲ τὰς βουλγαρικὰς θηριωδίας καὶ τοὺς ὅρους διὰ τὴν εἰρήνην.

Τὴν παραθέτομεν αὐτολεξεί.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ τουρκοβαλκανικοῦ πολέμου.

Χωρὶς νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ αἴτια τὰ ὁποῖα ἤγαγον τὴν Ἑλλάδα, τὴν Σερβίαν καὶ τὸ Μαυροβούνιον ν' ἀποκρούσουν διὰ τῶν ὅπλων τὰς ἀπροσδοκήτους ἀλλ' ἀπὸ μακροῦ παρασκευαζομένας ἐπιθέσεις τῶν Βουλγάρων ἐναντίον τῶν συμμάχων των τῆς χθὲς καὶ τὰ ὁποῖα ὑπηγόρευσαν εἰς τὰς συμμάχους κυβερνήσεις τὴν τωρινήν των στάσιν, αἱ ὠμότητες αἱ διαπραχθεῖσαι καθ' ἑκάστην ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ, καὶ αἱ ἐπὶ μακρὸν ἀποκρυβεῖσαι κακουργίαι αι διαπραχθεῖσαι ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατὰ τῶν Τουρ-

κικῶν καὶ Ἑλληνικῶν πληθυσμῶν ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ βαλκανικοῦ πολέμου, ἐπιβάλλουσιν εἰς τοὺς συμμάχους ἔντονον στάσιν καὶ τὴν ὑποχρέωσιν ν' ἀπαιτήσουν καὶ νὰ ἐπιτύχουν διὰ τὸ μέλλον πάσας τὰς ἀναγκαίας ἐγγυήσεις.

Καθόσον, πράγματι, ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς προχωρεῖ, κακουργίαι ὠμότητος ἀφαντάστου ἀνακαλύπτονται.

Αἱ Βουλγαρικαὶ ἀρχαὶ διὰ μέτρων βιαιοπαθιῶν, εἶχον καταπνίξῃ ἐπὶ μακρὸν τὴν φωνὴν χιλιάδων ἀθώων οἱ ὁποῖοι ὑπέστησαν φρικαλεότητας τοιαύτας ὁποίας οὐδέποτε ἡ ἱστορία ἀνέγραψε.

Δὲν ὑπάρχει χωρίον καταληφθὲν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, τοῦ ὁποίου οἱ ἄνδρες, καὶ τὰ γυναικόπαιδα νὰ μὴ ἐσφαγιάσθησαν, τοῦ ὁποίου αἱ παρθένοι νὰ μὴ ὑπέστησαν βιασμόν, τοῦ ὁποίου αἱ οἰκίαι νὰ μὴ ἐλεηλατήθησαν,

Κατὰ τὴν πρώτην κατάληψιν τοῦ Δεμὶρ Ἰσὰρ κατὰ Ὀκτώβριον, οἱ Βούλγαροι ἔσφαξαν ὅλους τοὺς ἄνδρας τοῦ χωρίου Πετρόβου, καὶ ἀφοῦ ἐβίασαν γυναῖκας καὶ παρθένους, τὰς ἐνέκλεισαν ἐντὸς τοῦ τεμένους, ἔθεσαν πῦρ καὶ πρὸ τῆς πυρᾶς ἔπαιζον «γκάϊδαν».

Εἰς Πετρίτς πρὸ τῶν πτωμάτων τῶν ὀθωμανῶν, ἐξηνάγκασαν εἰς χορὸν τὰς γυναῖκας τῶν βασανισθέντων.

Εἰς Δοϊράνην τριάκοντα χιλιάδας ὀθωμανοὶ ἐσφάγησαν, ὅλαι αἱ περιουσίαι ἐλεηλατήθησαν. Εἰς Νευροκόπιον ἐπίσης. Εἰς Μελένικον, Καβάλλαν, Δράμαν, Σέρρας, Δεδεαγάτς, Στρώμνιτσαν κλπ. πανταχοῦ ὁπόθεν ὁ Βούλγαρος διῆλθε δὲν βλέπει κανεὶς ἢ αἷμα ἀτιμίαν καὶ ἐρείπια

Ὠμότητες ἐναντίων ἑλλήνων

Εἰς τὰς βασάνους τὰς ὁποίας ὑπέστησαν χθὲς οἱ ὀθωμανοί, προστίθενται ἤδη αἱ τῶν χριστιανῶν. Πρωτοῦ κἂν ὁ νέος πόλεμος ἀρχίσῃ οἱ Βούλγαροι κατεπίεζον ὅλον τὸν Ἑλλη-

νικὸν πληθυσμὸν τῶν παρ' αὐτῶν καταληφθέντων χωρῶν, καὶ κατὰ τὴν αἰφνηδίαν ἐπίθεσίν των κατὰ τοῦ Παγγέου, δὲν παρέλειψαν νὰ κορέσουν ἐναντίον τῶν ἀβλαβῶν Ἑλλήνων χωρικῶν τὴν δίψαν τοῦ αἵματος.

Μετὰ τὰς πρώτας των ἥττας, οἱ Βούλγαροι προβαίνουν κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Νιγρίτας, εἰς πράξεις ἀκατονομάστους.

Ἑκατοντάδες ἀνδρῶν καὶ γυναικοπαίδων. ἀκρωτηριάζονται φρικωδῶς κατὰ διαταγὴν τῶν ἀξιωματικῶν, αἱ οἰκίαι πυρπολοῦνται, αἱ περιουσίαι λεηλατοῦνται.

Ἐν Δοηράνῃ ὁ Ἕλλην ἐπίσκοπος καὶ τριάκοντα πρόκριτοι δολοφονοῦνται ἐπίσης ὑπὸ Βουλγάρων, προτοῦ οὗτοι καταλείπωσι τὴν πόλιν.

Εἰς Πράβιον, ὁ ἐπίσκοπος καὶ πολλοὶ πρόκριτοι ὑφίστανται τὴν αὐτὴν τύχην. Εἰς Δεμὶρ Ἰσάρ, ὁ ἐπίσκοπος καὶ τρεῖς ἱερεῖς μετὰ πολλῶν προκρίτων καὶ γυναικῶν βασανίζονται καὶ θανατοῦνται.

Αἱ Σέρραι, πόλις ἀκμάζουσα καὶ πλουσία κατεστράφη σχεδὸν ὁλεσχερῶς ὑπὸ τοῦ πυρός. Οἱ ὑποπρόξενοι τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἰταλίας ἐν ἐπισήμῳ στολῇ μάτην ἀποπειρῶνται νὰ προστατεύσουν τἀντίστοιχα προξενεῖά των.

Οἱ Βούλγαροι δὲν σέβονται κἂν τ' ἄτομα τῶν προξένων, τοὺς ἀπάγουν εἰς τὰ ὄρη καὶ δὲν τοὺς ἀφήνουν ἢ μετὰ τὴν καταβολὴν σημαντικῶν λύτρων.

Αἱ ξέναι σημαῖαι ὑψωμέναι ἐπὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν καὶ ἀμερικανικῶν καταστημάτων δὲν προξενοῦν εἰς αὐτοὺς καμμίαν αἴσθησιν τοὐναντίον συγκεντροῦσι τὰ πυρά των ἐπὶ τῶν ξένων οἰκιῶν περὶ τῶν ὁποίων γινώσκουν ὅτι σκέπουν πολυαρίθμους φυγάδας.

Βομβαρδίζουσι τὴν πόλιν ἀνυπεράσπιστον. Οἱ κάτοικοι ἐγκαταλείπουσιν ὅ,τι ἔχουν, καὶ πολλοί, τοὺς ἀναπήρους γονεῖς

των ὅπως ἀπαφύγουν τὰ μυδράλια τὰ ὁποῖα τοὺς καταδιώκουν ἀνηλεῶς.

Αἱ μεγάλαι ἀποθῆκαι τῆς Ἑταιρείας «Ἀμέρικαν Ταμπάκο» γίνονται παρανάλωμα τοῦ πυρός, προξενοῦσαι εἰς τὴν Ἑταιρίαν ζημίαν ἑνὸς καὶ πλέον ἑκατομμυρίου δολλαρίων. Οἱ διευθυνταὶ κ.κ. Χάριγκτον καὶ Μοὺρ φυγαδεύονται εἰς Θεσσαλονίκην.

Ἐνῷ τὸ πῦρ, αἱ βόμβαι καὶ αἱ ὀβίδες λυμαίνονται τὴν πόλιν καταστρέφουσι χιλιάδας οἰκιῶν, ἀριθμοῦσιν ἑκαντοτάδας θυμάτων, οἱ Βούλγαροι ἀνακράζουν «Οὐρὰ» πρὸ τῆς πυρᾶς καὶ λεηλατοῦν πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ ἀποκομίσουν.

Τράπεζαι, ἐμπορικὰ ἱδρύματα, καταστήματα καὶ οἰκίαι, τὰ πάντα ἐλεηλατοῦνται. Οἱ Βούλγαροι δὲν φείδονται οὔτε τῶν πολυαρίθμων ἐκκλησιῶν, οὔτε τῶν τεμενῶν, οὔτε τῶν συναγωγῶν, οὔτε τῶν σχολείων, οὔτε τῶν νοσοκομείων. Πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως, οἱ Ἕλληνες πρόκριτοι ἐσφαγιάσθησαν ἀπαθῶς. κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πυρκαϊᾶς αἱ σφαγαὶ ἐξακολουθοῦσι μέτὰ πλειοτέρας ἀγριότητος.

Ὀπτασία φρίκης.

Εἰς τὴν ὕπαιθρον χώραν τὸ θέαμα εἶνε σπαρακτικώτερον, ἀποτροπαιότερον ἀκόμη. Πανταχοῦ πτώματα ἠκρωτηριασμένα φιλησύχων ἀγροτῶν, πανταχοῦ τέφρα καὶ ἐρείπια. Εἰς τὴν θέσιν τῶν ἱλαρῶν χωρίων σπαρακτικὴ ἐρήμωσις.

Οἱ βιασμοί, αἱ σφαγαὶ αἱ διαπραχθεῖσαι ὑπὸ τῶν Βουλγάρων δὲν ἀριθμοῦνται πλέον καὶ ἐκτελοῦνται μεθ' ὑπερτελείας ὠμότητος τὴν ὁποίαν ἡ φαντασία ἀρνεῖται νὰ συλλάβῃ. Θυγατέρες βιοζόμεναι ἐνώπιον τῶν γονέων των, γυναῖκες ἐνώπιον τῶν συζύγων των, ἄνδρες πρεσβύται ἀκρωτηριαζόμενοι προτοῦ φονευθῶσι.

Μέλη συντριβόμενα, ὀφθαλμοὶ ἐξορυσσόμενοι, κεφαλαὶ ἀποκοπτόμεναι, ὁ εἷς ξεκοιλιάζεται, ἄλλου ἀποκόπτονται ἡ ρὶς καὶ τὰ ὦτα, ἄλλοι γδέρνονται.

Ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ὅτι τὰ ἐγκλήματα αὐτὰ διεπράχθησαν ὑπὸ κομιτατζήδων, ἀλλὰ αἱ διενεργηθεῖσαι ἀνακρίσεις ἀπέδειξαν ἀναμφισβητήτως ὅτι τὸ πᾶν διεπράχθη ὑπὸ ἀνδρῶν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, κατὰ διαταγὴν τῶν ἀνωτέρων των.

Αἱ βουλγαρικαὶ ἀρχαὶ παρεσκεύασαν, διηύθυνον τὰ πάντα. Βλέπει τις λοχαγὸν τοῦ βουλγαρικοῦ ἐπιτελείου τὸν Ἀγγὲλ Δημήτρις Μποσανὼφ προϊστάμενον τῶν σφαγῶν τοῦ Δεμὶρ Ἰσάρ.

Ἀλλαχοῦ προΐστανται ἀξιωματικοὶ τοῦ δευτέρου καὶ εἰκοστοῦ πρώτου συντάγματος. Ἀρνεῖταί τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι λαὸς πεπολιτισμένος δύναται νὰ διαπράξῃ τοιαύτας θηριωδίας καὶ φρίσσει ἀναλογιζόμενος τί δύναται νὰ συμβῇ εἰς τοὺς ὀθωμανικοὺς καὶ ἑλληνικοὺς πληθυσμοὺς οἱ ὁποῖοι τυχὸν θὰ ἀπέμενον ὑπὸ τὴν βουλγαρικὴν κυριαρχίαν.

Ἀπαιτοῦνται ἐγγυήσεις,

Ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διεμαρτυρήθη ἤδη κατὰ τῶν ἀκατανομάστων πράξεων τῶν διαπραχθεισῶν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ μεταξὺ τῶν περὶ εἰρήνης ὅρων ἡ Κυβέρνησις ἡμῶν, θὰ ἀπαιτήσῃ ἐγγυήσεις πραγματικὰς ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὴν πλήρη ἀσφάλειαν τῶν Ἑλλήνων τῆς μελλούσης Βουλγαρίας καὶ αἱ ἐγγυήσεις αὗται ὡς καὶ πάντες οἱ λοιποὶ ὅροι τῆς εἰρήνης δέον νὰ συζητηθῶσι καὶ ὑπογραφῶσιν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης πρὸ τοῦ πέρατος τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Μετὰ τὴν πεῖραν τὴν ὁποίαν ἐλάβομεν τῆς βουλγαρικῆς διπροσωπείας, δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἀναστολῆς ἐχθροπραξιῶν προτοῦ ἐπιτύχωμεν ἱκανοποίησιν ὅσον ἀφορᾷ ὅλας τὰς δικαίας ἡμῶν ἀξιώσεις, καὶ προτοῦ ἐξασφαλίσωμεν εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς Ὀθωμανοὺς τοὺς βιοῦντας ὑπὸ τὴν βουλγαρικὴν διοίκησιν, βίον ἀπηλλαγμένον τῶν καταπιέσεων καὶ τῶν σφαγῶν ὧν φεβερὸν τὸ θέαμα παρέσχον μέχρι τοῦδε οἱ Βούλγαροι.

(Γραφεῖον τοῦ Τύπου.)

Διαμαρτυρία Ἰσραηλιτῶν,

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν διεβιβάσθη ἐκ Θεσσαλονίκης τηλεγραφικῶς ἔντονος διαμαρτυρία τῶν Ἰσραηλιτῶν τῆς αὐτόθι Κοινότητος ἥτις εἶχεν ἐπιφορτισθῆ τὴν ἐνέργειαν ἀνακρίσεων διὰ τὰς καταστροφὰς τῶν Σερρῶν.

Ἡ διαμαρτυρία αὕτη εἶχεν ὡς ἑξῆς :

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 10 Ἰουλίου. (Α. Π.) — Ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος τῆς Θεσσαλονίκης, ἡ ὁποία εἶχεν ἐπιφορτισθῆ τὰς ἀνακρίσεις διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Σερρῶν, ἀπηύθυνεν ἔκθεσιν ἐκ τῆς ὁποίας παραλαμβάνομεν τὰ ἑξῆς :

Εἴμεθα ὑπὸ τὸ κράτος λυπηρῶν ἐντυπώσεων τὰς ὁποίας ἀπεκομίσαμεν διὰ μέσου τῶν ἐρειπίων, τῆς πόλεως τῶν Σερρῶν, ἡ ὁποία μέχρι τῆς χθὲς ἀκόμη ἤνθει.

Αἱ Σέρραι, πόλις ὡς ἔγγιστα 30,000 κατοίκων, ἐκ τῶν ὁποίων 16,000 Ἕλληνες, 12,000 Μουσουλμᾶνοι καὶ 1300 Ἰσραηλῖται, ἦτο χθὲς ἀκόμη, παρὰ τὸν καταστρεπτικὸν Βαλκανικὸν πόλεμον, πλήρης ζωῆς.

Ἡ βανδαλικὴ χεὶρ ἐπέπεσε ἐπ' αὐτῆς καὶ ἔφερεν εἰς αὐτὴν τὴν σιωπὴν τοῦ τάφου ...

Ἐπὶ 6,000 οἰκιῶν, αἱ ὁποῖαι ἀπετέλουν τὰς Σέρρας, αἱ 4,000 οἰκίαι, αἱ καλλίτεραι ἐξ αὐτῶν παρεδόθησαν εἰς τὸ πῦρ.

Πλέον τῶν χιλίων καταστημάτων ἐλεηλατήθησαν καὶ κατόπιν ἐπυρπολήθησαν.

Ἡ δυστυχία εἶνε ἀφάνταστος. Πάντες οἱ κάτοικοι, ἄνευ διακρίσεως, ὑποφέρουν.

Περισσότερος τοῦ ἡμίσεως πληθυσμοῦ εὑρίσκονται ἄνευ στέγης, ἄνευ ἄρτου.

Ἐπὶ 200 Ἰσραηλιτικῶν οἰκογενειῶν αἱ 131 ἀπώλεσαν τὰ ἔπιπλά των, τὰ ἐμπορεύματά των καὶ τὴν περιουσίαν των.

Ἑκατὸν δώδεκα οἰκογένειαι εἶδον τὰ ἐμπορεύματά των καταστρεφόμενα.

Τριάκοντα δύο ἐπίσης εἶδον τὰ καταστήματά των καταστρεφόμενα.

Αἱ γενόμεναι ζημίαι εἰς τὸν Ἰσραηλιτικὸν πληθυσμὸν ἀνέρχονται εἰς 41,035 λίρας τουρκικάς.

Ἡ κοινότης ἔχασε τὴν συναγωγήν της, τὸ σχολεῖον, διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ὁποίου ἐδαπάνησε 50,000 φράγκα.

Πρέπει νὰ ὑπολογισθοῦν ἐξ ἄλλου αἱ ἀπώλειαι, αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἀπὸ τοὺς ἐμπορευομένους μετὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν, οἱ ὁποῖοι εἶδον τὰς οἰκίας των καὶ τὰ καταστήματά των καταστρεφόμενα.

Αἱ ἔμμεσοι αὗται ζημίαι δὲν δύνανται πρὸς τὸ παρὸν νὰ ἐκτιμηθῶσι.

Κατὰ τὴν εἰς τὰς Σέρρας ἐπίσκεψίν μας συνωμιλήσαμεν μετὰ τοῦ ταγματάρχου Μαζαράκη, φρουράρχου τῆς πόλεως, τὸν ὁποῖον ηὐχαριστήσαμεν διὰ τὴν προθυμίαν τὴν ὁποίαν ἐπέδειξε πρὸς τοὺς ὁμοθρήσκους μας.

Ὁ κ. Μαζαράκης διαπνέεται ὑπὸ τῶν εὐγενεστέρων αἰσθημάτων, ἐπειδὴ ὅμως εἶνε ὑποχρεωμένος ὅπως τὸ ταχύτερον συναντήσῃ τὸ σῶμά του, κατήρτισεν ἐκ τῶν προκρίτων τῆς πόλεως ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ θρησκεύματος διαφόρους ἐπιτροπὰς ἀναλαβούσας νὰ φέρουν εἰς πέρας τὸ ἔργον τῶν βοηθημάτων καὶ τῆς ἐξυγιάνσεως τῆς πόλεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε.

Τὸ διάβημα τῆς Βουλγαρίας διὰ τὴν εἰρήνην. — Οἱ στρατοὶ τῶν συμμάχων.

Εἰς προηγούμενον κεφάλαιον εἶδεν ὁ ἀναγνώστης τὸ ἀπροσδόκητον διάβημα εἰς τὸ ὁποῖον προέβη ἡ Βουλγαρία ἐσπευσμένη ζητήσασα διὰ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῆς τὴν ἔναρξιν διαπραγματεύσεων ἐν Νύσσῃ καὶ τὴν ἀποστολὴν ἀντιπροσώπων ἐκ μέρους τῶν ἄλλων ἐμπολέμων πρὸς ἐπίτευξιν τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης.

Παρ' ὅλην τὴν δυσπιστίαν ἣν εἶχον οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Σέρβοι πρὸς τοὺς Βουλγάρους, τὸ διάβημα ἐκεῖνο ἐχαρακτηρίσθη ὡς εἰλικρινὴς πρόθεσις τῆς Βουλγαρίας, κατόπιν τῆς δυσχεροῦς θέσεως εἰς ἣν περιέστη αὕτη ὁλοὲν περισφιγγομένη ὑπὸ τῶν συμμάχων στρατῶν καὶ ἀπειλουμένη εἰς βαρυτέρους ὅρους ἐν ᾗ περιπτώσει αἱ ἐχθροπραξίαι ἐξηκολούθουν μεσιτικὸν πάντοτε ἀποτέλεσμα τὴν ἐξασθένησιν αὐτῆς καὶ τὴν μείωσιν τοῦ γοήτρου της.

Αἱ κρίσεις τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων ἐπὶ τοῦ βουλγαρικοῦ διαβήματος ὑπῆρξεν λίαν αἰσιόδοξοι πᾶσαι δὲ ἀνεξαιρέτως ἐξέφραζον τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ εἰρήνη ἐν τῷ Αἵμῳ δὲν ἀπέχει πολύ.

Πράγματι ἡ ἐσπευσμένη ἐκείνη ἐνέργεια τῆς Βουλγαρίας ἦτο προϊὸν συνετῆς σκέψεως τῆς νέας βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως βλέπουσα ὅτι καὶ ἡ δευτέρα ἐπέμβασις τῆς Ρωσσίας βοηθουμένη τὴν φορὰν ταύτην καὶ ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, οὐδόλως μετέβαλε τὰς ἀποφάσεις τῶν δύο συμμάχων, ἐξ ἄλλου δὲ βεβαιωθεῖσα περὶ τοῦ ἀδυνάτου τῆς ἀποσπάσεως τῆς Ρουμανίας, ἠναγκάσθη πειθομένη εἰς εἰς τὰς ἔξωθεν συμβουλὰς καὶ παρωτρύνσεις καὶ δεχθεὶς ἀνεπιφυλάκτως τὸν πρῶτον καὶ κύριον ὅρον τῶν συμμάχων, ἀξιούντων ὅπως ἔλθωσιν εἰς ἀπ' εὐθείας μετ' αὐτῆς συνεννόησιν, ἀποστέργοντες πᾶσαν ξένην ἐπέμβασιν καὶ οὐδέποτε παρέλκυσιν τῶν διαπραγματεύσεων.

*
* *

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὡς εἴπωμεν ἐκρίθη ὡς πρῶτον βῆμα πρὸς τὴν εἰρήνην ἡ πρότασις ἐκείνη τῆς Βουλγαρίας.

Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ βουλγαρικὴ Κυβέρνησις προῆλθεν εἰς ἰδιαιτέρας ἀνακοινώσεις πρὸς τὴν Ρουμανίαν διαβεβαιώσασα αὐτὴν περὶ εἰλικρινοῦς ἀποφάσεώς της περὶ συνάψεως εἰρήνης, ἡ δὲ φιλικὴ καὶ κατηγορηματικὴ δήλωσις τοῦ Φερδινάνδου πρὸς τὸν Κάρολον ὅτι ἡ Βουλγαρία ἐπιθυμεῖ ταχεῖαν συνομολόγησιν εἰρήνης συνετέλεσεν, ὥστε ἡ Ρουμανία νὰ ἀναλάβῃ ὑπευθύνως πλέον νὰ πείσῃ τοὺς δύο ἄλλους ἐμπολέμους περὶ τῶν εἰλικρινῶν διαθέσεων τῆς Βουλγαρίας.

Ἡ Ρουμανία τοιουτοτρόπως προέβαλλε εἰς τὴν Βαλκανικὴν κρίσιν ὡς ἐγγύησις ἀσφαλὴς διὰ τὴν σύναξιν τῆς εἰρήνης, ἀνεδεικνύετο δὲ ἐκ τῶν πραγμάτων ὡς φυσικὸς καὶ κύριος παράγων ἐν τῇ ἐξελίξει τῶν διαπραγματεύσεων.

Ἐντεῦθεν καὶ ἡ ἀπόφασις αὐτῆς ὅπως αἱ διαπραγματεύσεις διεξαχθῶσιν ἐν Βουκουρεστίῳ ἀντὶ τῆς Νύσσης, καὶ τὸ σχετικὸν τηλεγράφημα τῆς Ρουμανικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὰς κυβερνήσεις Ἀθηνῶν, Βελιγραδίου καὶ Κετίγνης δι' οὗ ἡ Ρουμανία ἐκάλει ὑπ' εὐθύνην αὐτῆς τοὺς πρωθυπουργοὺς τῶν ἐμπολέμων ὅπως σπεύσωσιν εἰς Βουκουρέστιον διὰ τὴν ἔναρξιν τῶν διαπραγματεύσεων.

Εἶνε γεγονὸς πλέον μὴ ἐπιδεχόμενον ἀμφισβήτησιν ὅτι ἡ Ρουμανικὴ Κυβέρνησις ἐν τῇ πρωτοβουλίᾳ αὐτῆς ὅπως πρὸς σύναψιν τῆς εἰρήνης, ἐβεβαίου τοὺς ἄλλους ἐμπολέμους ὅτι ἡ Βουλγαρία εἶνε διατεθειμένη νὰ δεχθῇ τοὺς ὅρους τῶν νικητῶν κατ' ἀρχήν, προέβαινε δὲ καὶ ἔτι περαιτέρω διαδηλοῦσα μὲ τὸν κατηγορηματικώτερον τρόπον ὅτι ἡ εἰρήνη δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐξησφαλισμένη.

*
* *

Καὶ εἶχε πάντα λόγον νὰ εἶνε βεβαία ἡ Ρουμανία εἰς τοὺς προβλέψαντας ἐκείνους καὶ νὰ ἀναλαμβάνῃ ὑπευθύνως αὐτήν, καθόσον ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ στρατοῦ αὐτῆς ὅστις προελάσας ἤδη ἀκωλύτως διὰ τοῦ Βουλγαρικοῦ ἐδάφους εἶχε καταυλισθῇ ὀλίγα χιλιόμετρα ἔξωθεν τῆς Σόφιας, ἀπειλῶν τὴν κατάληψιν τῆς Βουλγαρικῆς πρωτευούσης εὐθὺς ὡς ἡ Βουλγαρία ἐδείκνυε τάσεις παρελκύσεως καὶ δυστροπίαν τινά.

Ὁ Ρουμανικὸς στρατὸς πράγματι ἠπείλει τὴν Βουλγαρικὴν πρωτεύουσαν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν, τοιουτοτρόπως δὲ ἡ Βουλγαρία ἑκοῦσα ἄκουσα θὰ ὑπέκυπτε πρὶν ἴδῃ τὰ πάντα τὰς χεῖρας τῶν νικητῶν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν θύελλαν παρασύρουσαν τὰ πάντα.

Τὸ σχετικὸν τηλεγράφημα τὸ ἀποσταλὲν πρὸς τὰς Κυβερνήσεις τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σόφιας θὰ σχολιάσωμεν κατωτέρω ὅταν ἐπιστῇ ἡ κατάλληλος στιγμή.

Ἤδη ἂς ἀκολουθήσωμεν τὰ γεγονότα τῆς πολεμικῆς δράσεως.

Εἴπομεν ὅτι ὁ Ρουμανικὸς στρατὸς εὑρίσκετο ὥρας τινὰς μακρὰν τῆς Σόφιας, ὁ δὲ Σερβικὸς εἶχεν φθάσει εἰς τὴν γραμμὴν τῆς Βουλγαρικῆς πόλεως Κιουστενδὴλ μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῆς ὁποίας ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν Σόφιαν ἠνοίγετο ἐλευθέρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄.

Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁμιλεῖ πρὸς ξένην ἐφημερίδα. — Αἱ τελευταῖαι νίκαι τῶν Σέρβων.

Τὰ «Ἑσπερινὰ Νέα» τοῦ Λονδίνου διὰ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀνταποκριτοῦ αὐτοῦ ἠρώτησαν τὸν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος Κωνσταντῖνον περὶ τῶν Βουλγαρικῶν θηριωδιῶν καὶ περὶ τῆς διαμαρτυρίας τοῦ Βασιλέως Φερδινάνδου, διακηρύξαντος ὅτι ὁ στρατὸς αὐτοῦ εἰς οὐδεμίαν προέβη λεηλασίαν ἢ ἀτίμωσιν, ἀλλ' ὅτι πάντα τὰ διαλαληθέντα κατ' αὐτοῦ εἶνε προϊὸν τῆς φαντασίας τῶν Ἑλλήνων, ζητούντων νὰ συγκαλύψωσι τὰ ἴδια αὐτῶν αἴσχη διὰ τῆς ἐπιρρίψεως αὐτῶν εἰς τοὺς Βουλγάρους.

Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀπαντῶν λέγει ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ προέλασις ἀπαντᾷ πανταχοῦ ἴχνη τῆς Βουλγαρικῆς θηριωδίας ἐξικνουμένης μέχρις ἀπιστεύτου σημείου.

Εἰς τὴν Νιγρίταν, λέγει, μεταξὺ τῶν καπνιζόντων ἐρειπίων εὑρέθησαν πτώματα ἀπηνθρακωμένα, ἄλλαι δὲ σφαγαὶ ἄγριαι διεπράχθησαν εἰς τὰ πέριξ τοῦ Παγγαίου.

Οἱ ἀνταποκριταὶ τῶν Ἀγγλογαλλικῶν ἐφημερίδων βεβαιοῦν ἄλλως τε ταῦτα βεβαιωθέντες ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως.

Ἐπὶ πλέον οἱ ἀνταποκριταὶ οὗτοι βεβαιοῦν ὅτι ἡμεῖς ἐπιεικῶς

ἐκρίναμεν τὸ ἔργον τῶν Βουλγάρων, ὑποτιμήσαντες τὰς σφαγὰς καὶ τὰς λεηλασίας αὐτῶν.

*
* *

Εἰς τὰς Σέρρας ἀνασκάπτονται ἀκόμη πτώματα καὶ ἐνταφιάζονται ἄλλα.

Οἱ πρόξενοι Αὐστρίας καὶ Ἰταλίας ἐν Θεσσαλονίκῃ μαρτυροῦν ἀνεπιφυλάκτως τὰς σφαγὰς προηγηθείσας τῆς πυρπολήσεως τῶν Σερρῶν.

Εἰς τὴν πόλιν τοῦ Πετριτσίου εὑρέθησαν ἑπτὰ πτώματα ἐν φρικώδει καταστάσει.

Εἰς τὸ Δεμὶρ Ἰσσὰρ εὑρέθησαν πτώματα ἀπηνθρακωμένα ὑπὲρ τὰ ἑκατόν.

Πάντες οὗτοι ἀπετέλουν τὴν ἀριστοκρατίαν τῆς πόλεως, μεταξὺ δ' αὐτῶν καταλέγεται καὶ ὁ Μητροπολίτης.

Εἰς τὸ Δοξάτον ἐκ τῶν 3 000 κατοίκων μόλις 130 διεσώθησαν καὶ οὗτοι ἐν ἀθλίᾳ καταστάσει.

Τῶν ἄλλων ἀγνοεῖται ἡ τύχη ὡς ἀγνοεῖται ἡ τύχη τοῦ Μητροπολίτου Δοϊράνης καὶ τῶν τριάκοντα προκρίτων τῆς πόλεως ταύτης, τοὺς ὁποίους οἱ Βούλγαροι ἀπήγαγον ὡς ὁμήρους.

Καὶ ὁ βασιλεὺς περαίνων τὴν συνέντευξιν αὐτοῦ προσέθηκε:

«Ἀναγκάζομαι νὰ πιστεύσω ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Βουλγαρίας πρὸς τιμὴν αὐτοῦ, μολονότι ἐβασίλευσε πολλὰ ἔτη δὲν γνωρίζει ποσῶς τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ.

Οἱ Ἕλληνες εἶνε ἀνώτεροι τοιούτων θηριωδιῶν.

Ὁ στρατός μου δὲν διακρίνεται διὰ τοιούτου εἴδους ὄργια, διότι πάντοτε ἐσυνείθισε νὰ ἔχῃ πλήρη τὴν συναίσθησιν τῶν ὑποχρεώσεών του πρὸς τὴν φιλανθρωπίαν».

Αἱ δηλώσεις ἐκεῖναι τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων ἐδημοσιεύθησαν εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς ἐφημερίδας κατόπιν καὶ ἐσχολιάσθησαν ποικιλλοτρόπως.

Αἱ τελευταῖαι νίκαι τῶν Σέρβων.

Ἡ διπλωματικὴ ἐξέλιξις τῶν πραγμάτων εὑρίσκετο εἰς ὃ σημεῖον ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν, ἐνῷ αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις ἐξηκολούθουν ἑκατέρωθεν.

Μέχρις ὅτου ληφθῇ τὸ τηλεγράφημα τῆς Ρουμανικῆς κυβερνήσεως αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις ἐξηκολούθουν ἑκατέρωθεν μετὰ τοῦ αὐτοῦ πείσματος καὶ τῆς ἰδίας λύσσης.

Εἰς τὸ Σερβικὸν μέτωπον συνέβαινον συμπλοκαὶ ἐπὶ Βουλγαρικοῦ πλέον ἐδάφους παρὰ τὸ Δερτσανῆ καὶ τὸ Κλαδινάτς.

Τὴν νύκτα τῆς 6ης Ἰουλίου εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Νιτσάβα πλησίον τοῦ Πιρὸτ ὁ βουλγατικὸς στρατὸς προσεπάθησε νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν σερβικῶν γραμμῶν, ἀλλ' οἱ Σέρβοι ἀντεπεξελθόντες μετὰ ἰσχυρᾶς δυνάμεως ἀπέκρουσαν αὐτοὺς πανταχόθεν.

Ἐξ ἄλλου τὰ σερβικὰ στρατεύματα τὰ εὑρισκόμενα εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον ἐπὶ τῶν σερβοβουλγαρικῶν συνόρων, προελάσαντα μετὰ ταχύτητος καὶ ὁρμῆς εἰσῆλθον καὶ αὐτὰ ἐπὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ἐδάφους καὶ ἔφθασαν εἰς τὸ Τσιρμπώ.

Ὁ ἐχθρὸς ὑπεχώρησε μετ' ἀπωλειῶν τραπεὶς πρὸς τὴν διεύθυνσιν Βελογρατσὶκ καὶ τὸ Φερδινάνδοβο.

Κατόπιν διαταγῶν τῶν Βουλγάρων οἱ κάτοικοι τῆς χώρας ταύτης ἠναγκάσθησαν νὰ φύγουν μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου. Τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα ἔθεσαν πῦρ εἰς τινας παλαιὰς οἰκίας ἐξ ὧν τὸ πῦρ ἐπεξετάθη εἰς ὅλην τὴν πόλιν.

*
* *

Τὸ τοιοῦτον ἐγένετο σκοπίμως διὰ νὰ κατηγορηθῇ ὁ σερβικὸς στρατὸς ὡς πυρπολῶν δῆθεν τὰς βουλγαρικὰς πόλεις, καὶ παρασταθῇ οὕτω μὲ τὸ βάρβαρον προσωπεῖον ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἐνεφανίσθησαν τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα κατὰ τὸν πρῶτον πόλεμον κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κατὰ τὸν δεύτερον κατὰ τῶν Σέρβων καὶ Ἑλλήνων.

Ἐπίσης οἱ Βούλγαροι ἐπεχείρησαν ἐπίθεσιν ὁρμητικὴν κατὰ τῶν

σερβικῶν στρατευμάτων τῶν εὑρισκομένων πλησίον τῆς Ἐγρῆ Παλάγκας καὶ πρὸς τὸ Τσάρεβο Σέλο.

Οἱ Βούλγαροι ἤρχισαν τὴν ἐπίθεσιν τὴν τρίτην πρωινὴν ὥραν τῆς 6ης Ἰουλίου ἐπὶ ὑψώματος 1,114 καὶ ἐπὶ τῆς πτέρυγος τῆς Ζαδίλοβατς.

Μετὰ πολύωρον μάχην ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς ἀποκρουσθεὶς ταχέως καὶ ἐνεργητικῶς ἀπεσύρθη πρὸς τὸ Δενὲ-Βάϊρο, τὴν Ἄνω Μπεργκαλίτσαν καὶ πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Τσάρεβο Σέλο.

Παρ' ὅλην τὴν ἐξάντλησιν αὐτοῦ ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς ἐπεχείρεσε νέαν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν Σέρβων παρὰ τὴν θέσιν Ἔμμ, μέχρι τῆς διευθύνσεως τοῦ Τσέρ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ὑπέστη πανωλεθρίαν καὶ ἀπεκρούσθη μετὰ πολλῶν ἀπεργειῶν,

Τοιουτρόπως ὁ Σερβικὸς στρατὸς ἀπωθῶν τὸν ἐχθρὸν ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἐδάφους, ἠπείλει ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν τὴν Βουλγαρικὴν πρωτεύουσαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Προέλασις τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ. Κατάληψις τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ εὑρίσκοντο τὰ πράγματα ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, μέχρι τῆς 10ης Ἰουλίου, ὅτε ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ἀκωλύτως καὶ αὐτὸς προελαύνων κατώρθωσε νὰ φθάσῃ πρὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ νὰ καταλάβῃ αὐτὴν μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν τῆς αὐτόθι φρουρᾶς.

Τὴν ἀπόφασίν της ταύτην περὶ καταλήψεως τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἔσπευσε νὰ ἀναγγείλῃ ἡ Τουρκία πρὸς τὰς Δυνάμεις διὰ διακοινώσεως αὐτῆς, δικαιολογήσασα ταύτην ἐκ τοῦ καθήκοντος τὸ ὁποῖον εἶχεν ὅπως προστατεύσῃ τοὺς ὑπηκόους αὐτῆς τοὺς καταδυναστευομένους ἐν Θράκῃ.

Ἐκ τῆς διακοινώσεως ταύτης τῆς Πύλης πρὸς τὰς Δυνάμεις

σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως ἐξεδηλοῦντο οἱ ἀπώτεροι σκοποὶ αὐτῆς, οἱ ἀποβλέποντες εἰς τὴν κατάληψιν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρων πόλεων ἐν Θράκῃ.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο τῆς καταλήψεως τῆς Ἀδριανουπόλεως ἀνηγγέλθη εἰς τὸν εὐρωπαϊκὸν τύπον διὰ τηλεγραφημάτων, αἱ δὲ φιλικῶς πρὸς τὴν Βουλγαρίαν διακείμεναι ἐφημερίδες, ἔσπευδον νὰ συστήσωσιν εἰς τὴν εὐνοουμένην των ὅτι ἦτο καιρὸς νὰ σπεύσῃ νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην μετὰ τῶν Σέρβων καὶ Ἑλλήνων ἵνα μὴ ἀπωλέσῃ τὰ πάντα.

Κατωτέρω παραθέτομεν ὅλα τὰ ἐπίσημα τηλεγραφήματα τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τύπον ἀνακοινώσεων εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς καὶ τὰς ἑλληνικὰς ἐφημερίδας καθὼς καὶ σχετικάς τινας πληροφορίας τῆς διακοινώσεως τῆς Πύλης πρὸς τὰς Δυνάμεις περὶ ἧς εἴπομεν ἀνωτέρω.

Τὸ λυπηρὸν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην εἶνε ὅτι οἱ Τοῦρκοι προελαύνοντες καὶ ἀνακαταλαμβάνοντες μέρη ἀπολεσθέντα πρὸ μικροῦ, δὲν ἠδυνήθησαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ ἀπαλλάξουν αὐτὰ τῶν βασιβουζούκων.

Δυστυχῶς τὰ τηλεγραφήματα ὅλα τὰ ἀποσταλέντα συνηντῶντο εἰς τὸ ἀδιάσειστον γεγονὸς ὅτι βασιβουζοῦκοί τινες προέβησαν εἰς σφαγάς. Τὰ ἐπίσημα τηλεγραφήματα ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:

ΒΙΕΝΝΗ, 8 Ἰουλίου, Τηλεγραφήματα ἐκ Κων)πόλεως ἀγγέλλουν ὅτι ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις διέταξε τὸν στρατόν της νὰ καταλάβῃ τὴν Θράκην καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν, διὰ διακοινώσεώς της δὲ πρὸς τὰς Δυνάμεις ἐπιρρίπτει τὴν εὐθύνην τῶν ἐνδεχομένων ἐχθροπραξιῶν εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

Κατ' ἄλλα τηλεγραφήματα ἡ Πύλη ἐν τῇ διακοινώσει της τονίλει τὴν ἀνάγκην ἥτις ἐπέβαλεν αὐτῇ, ὡς ἐκ τῆς τροπῆς ἣν ἔλαβον τὰ ἐν τῇ Βαλκανικῇ πράγματα, νὰ καταλάβῃ τὸ ἔδαφος τῆς Θράκης.

Ἡ διακοίνωσις προσθέτει ὅτι ἐὰν ἡ Κυβέρνησις παρέλιπε τὸ καθῆκόν της ἀπέναντι τοῦ ἔθνους, θὰ προέκυπτον δυσάρεστοι συνέπειαι διὰ τὴν τάξιν καὶ τὴν ἡσυχίαν τῆς Αὐτοκρατορίας.

Ὁ «Τάϊμς» τοῦ Λονδίνου πληροφοροῦνται ἐκ Σόφιας ὅτι οἱ

Οἱ Εὔζωνοι ἐφ' ὅπλου λόγχην καταλαμβάνουν ἐπίκαιρον θέσιν παρὰ τὸ Δεμὶρ Ἰσάρ.

Τοῦρκοι εἰσῆλθον εἰς Ἀδριανούπολιν μετὰ μικρὰν ἀψιμαχίας.

Οἱ βασιβουζοῦκι προέβησαν εἰς ἐμπρισμοὺς καὶ λεηλασίας.

Οἱ «Τάϊμς» σχολιάζοντες τὸ γεγονὸς συνιστοῦν εἰς τὴν Βουλγαρίαν νά σπεύσῃ εἰς συνωμολόγησιν τῆς εἰρήνης δι' οἱονδήποτε λογικῶν μέσων.

Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν Πύλην, ὅτι αἱ Δυνάμεις εἶνε ἕτοιμοι νὰ καθορίσουν ἀμέσως τὰ Τουρκοβουλγαρικὰ σύνορα ἐπὶ τῇ βάσει τῆς προκαταρκτικῆς εἰρήνης τῆς ὑπογραφείσης ἐν Λονδίνῳ.

*
* *

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ, 8 Ἰουλίου (Ἀθ. Πρ.) — Αἱ κυρίως δυνάμεις τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ εὑρίσκονται ἐπὶ τῆς γραμμῆς Αἴνου-Μηδείας. Τὸ στρατηγεῖον εὑρίσκεται εἰς Τσορλοῦ.

Βουλγαρικαὶ συμμορίαι ἐπυρπόλησαν πολλὰς συνοικίας τοῦ Μαλγερᾶ. Ἡ τουρκικὴ συνοικία κατεστράφη τελείως.

Βεβαιοῦται ὅτι συνήφθη κατ' ἀρχὴν συμφωνία μεταξὺ Τουρκίας, Σερβίας καὶ Ἑλλάδος, προβλέπουσα περὶ ἐπανόδου τῆς Τουρκίας εἰς Δεδεαγὰτς καὶ εἰς τὰ ἐδάφη τὰ ἐκτεινόμενα ἀπὸ τοῦ Ἕβρου μέχρι τῆς Γκιουμουλτζίνας.

Ἐπίσημος ἀνακοίνωσις τῆς Πύλης πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Δυνάμεων λέγει. Ὡς ἐκ τῆς βραδύτητος τῆς βουλγαρικῆς διπλωματίας, ἡ Τουρκία εἶνε ὑποχρεωμένη νὰ καταλάβῃ ἀμέσως τὰ σύνορα Αἴνου-Μηδείας, ἀνερχομένη βορείως μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ἕβρου καὶ οὖσα διατεθειμένη νὰ καθορίσῃ συμφωνίαν μετὰ τῶν Δυνάμεων ἐπὶ τῆς μελλούσης τύχης τῆς Θράκης.

Ἄλλο τηλεγράφημα ἀποσταλὲν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως λέγει. Ἡ Πύλη οὐδόλως ἔχει σκοπὸν νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Βουλγαρίας.

Κατὰ τὸ ἔκτακτον ὑπουργικὸν Συμβούλιον συνεζητήθη τὸ ἐνδεχόμενον ἀντιστάσεως ἐκ μέρους τῆς Βουλγαρίας.

Ἡ τουρκικὴ διακοίνωσις.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ, 8 Ἰουλίου (Ἀθ. Πρ.). — Ἐν τῇ

ἀπευθυνθείσῃ πρὸς τὰς Δυνάμεις διακοινώσεις της ἡ Πύλη ἀφίνει νὰ ἐννοηθῇ ὅτι διατάξασα τὸν στρατόν της νὰ καταλάβῃ τὰ ἐδάφη, τὰ ὁποῖα περιέρχονται εἰς αὐτήν, ἐπέμεινε πάντοτε, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ τῆς ὑπερασπίσεω; τῶν στενῶν τῶν Δαρδανελλίων καὶ τῆς πρωτευούσης, ὑποδεικνύουσα τὸν Αἶνον ὡς ὁριστικὴν μεθοριακὴν γραμμήν, ἀνερχομένην πρὸς βορρᾶν ἐν Θράκῃ, μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ τὴν ὑπερβῇ.

Ἡ Πύλη ἀπετάθη ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν Βουλγαρίαν, ἀνακοινοῦσα τοὺς λόγους, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἐπέμενε ζητοῦσα τὰ μέχρι Ἀδριανουπόλεως ἐδάφη.

Γνωστοῦ ὅμως ὄντος ὅτι αἱ διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Βουλγαρίας διαιωνίζονται, ἐνῷ ἐν τῷ μεταξὺ διαπράττονται ἀπαραδειγμάτιστοι ἀγριότητες, μὲ ἀπερίγραπτον βαρβαρότητα καὶ βανδαλικότητα, εἰς τὰ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατεχόμενα ἐδάφη.

Ἡ Πύλη εὑρέθη ὑποχρεωμένη νὰ καταλάβῃ τὰ ἐδάφη ταῦτα, ἀναλαμβάνουσα νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τῶν Δυνάμεων περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Θράκης, χαρακτηριζομένης ὡς ὁριστικοῦ ὁρίου, τὸ ὁποῖον ἀναλαμβάνει ἐπίσης νὰ μὴ ὑπερβῇ.

*
* *

Τοιουτοτρόπως ἡ Βουλγαρία ἀπεξενοῦτο ὄχι μόνον τῶν ἐν Μακεδονίᾳ κτήσεων αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν Θράκῃ τοιούτων, διατρέχουσα ὁλοέν τὸν κίνδυνον νὰ ἴδῃ ὅλα τὰ ἔθνη τῆς Βαλκανικῆς ἐντὸς τοῦ παλαιοῦ αὐτῆς ἐδάφους μὲ πρόθεσιν τοῦ διαμελισμοῦ αὐτῆς.

Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἡ ἐπιδειχθεῖσα σπουδὴ τῆς Βουλγαρίας πρὸς ταχυτέραν σύναψιν τῆς εἰρήνης.

Ἔπρεπε νὰ ἀπειληθῇ αὐτὴ ἡ ὕπαρξις τῆς Βουλγαρίας ὡς κράτους, ἔπρεπε νὰ ἀποξενωθῇ ἐντελῶς πάσης ξένης σοβαρὰς ὑποστηρίξεως, ἔπρεπε κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον νὰ φθάσῃ τὸ μαχαῖρι στὸ κόκκαλο διὰ νὰ σκεφθῇ ὅτι οὐδεμία ἄλλη διέξοδος ὑπελείπετο ἐκτὸς ἐκείνης τὴν ὁποίαν ἐπέβαλλον καὶ ἐζήτουν παρ' αὐτῆς οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Ἕλληνες.

Εὐθὺς ἅμα τῇ ἐξωδίκῳ ἀναγγελίᾳ τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ

κυρίως μετὰ τὴν ἀπειλὴν τῆς καταλήψεως τῆς Σόφιας ὑπὸ τῶν συμμάχων στρατῶν, ἡ Βουλγαρία ἔσπευσε νὰ διορίσῃ ἀντιπροσώπους καὶ νὰ ἀποδεχθῇ τοὺς ὅρους τῶν συμμάχων περὶ ἀπ' εὐθείας συνεννοήσεως διὰ τὴν σύναψιν τῆς εἰρήνης.

Ἡ Τουρκικὴ ἐκείνη προέλασις καὶ ἡ κατάληψις τῆς Ἀδριανουπόλεως κατετάραξεν ὡς ἦτο ἑπόμενον τοὺς ἐν Σόφιᾳ, ἡ δὲ Βουλγαρικὴ κυβέρνησις ἔσπευσε νὰ διαμαρτυρηθῇ πρὸς τὰς Δυνάμεις διὰ τὴν ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας καταπάτησιν τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου.

Ἐν τῇ διακοινώσει της ἐκείνῃ ἡ Βουλγαρία δὲν παρέλειπε νὰ ἐκφράζῃ τὰς ὑπονοίας της ὅτι ἡ Τουρκικὴ προέλασις ὀφείλεται εἰς μυστικὰς συνεννοήσεις τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως πρὸς τὴν Τουρκικήν, μὲ σκοπὸν δῆθεν νὰ ἀποξενωθῇ ἡ Βουλγαρία ὅλων τῶν καρπῶν τῶν νικῶν της.

Αἱ Δυνάμεις εὐθὺς ἀμέσως ἔσπευσαν νὰ προβῶσιν εἰς συνολικὸν διάβημα παρὰ τῇ Πύλῃ ζητοῦσαι ὅπως διατάξῃ αὕτη τὸν στρατόν της νὰ ἀνακόψῃ τὴν πρὸς τὰ πρόσω πορείαν αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἐγκαταλείψῃ τὰ ἐδάφη τὰ ἐντεῦθεν τῆς γραμμῆς Αἴνου-Μηδείας, ὑπομιμνήσκουσαι εἰς αὐτὴν τὰς ὑποχρεώσεις τὰς ὁποίας ἀνέλαβεν ἡ Τουρκία διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου.

Εἰς τὰς παραστάσεις ἐκείνας τῶν Δυνάμεων, αἵτινες σημειωτέον δὲν διετυποῦντο ὑπὸ πνεῦμα αὐστηρᾶς ἀπειλῆς, ἡ Τουρκία προέβαλλε πάντοτε τὸ ἀκαταγώνιστον ἐπιχείρημα, ὅτι ἡ διαταγὴ ἣν ἔδωκε πρὸς προέλασιν, ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς ἀπανθρώπου διαγωγῆς, τὴν ὁποίαν ἐπεδείκνυον οἱ Βούλγαροι πρὸς τοὺς Μουσουλμάνους τῆς Θράκης πολλαχῶς βασανίζοντες αὐτοὺς καὶ καταδυναστεύοντες.

Ὑπερθεματίζουσα δὲ ἡ Πύλη προσέθετεν ὅτι τῆς εἶνε ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ συγκρατήσῃ τὸν προελαύνοντα ἤδη στρατὸν αὐτῆς, διότι τὸ τοιοῦτον θὰ ἐξέθετε τὴν Τουρκικὴν κυβέρνησιν εἰς τὴν ἐξέγερσιν τοῦ πλήθους.

Ὡς πρὸς τοὺς ἐκδηλωθέντας φόβους ἐκ μέρους τῆς Βουλγαρίας, ὅτι ἡ Πύλη εὑρίσκετο εἰς μυστικὰς συνεννοήσεις μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ὅπως ἀπογυμνώσουν τὴν Βουλγαρίαν καὶ ἐξασθενίσουν

αὐτήν, ἡ Τουρκία κατηγορηματικῶς διέψευσε τοῦτο, ἀποδίδουσα τὴν πλάνην ταύτην τῆς βουλγαρικῆς κυβερνήσεως εἰς ὑπερβολικοὺς φόβους λόγῳ τῆς ψυχολογικῆς καταστάσεως τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, διαβλέποντος παντοῦ μυστικὰς διαπραγματεύσεις πρὸς ὁλοσχερῆ ἐξόντωσιν τῆς Βουλγαρίας.

Εἰς παρόμοιον διάβημα προέβη εὐθὺς ἀμέσως καὶ ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις, ἀναιρέσασα πάντα τὰ γραφέντα περὶ ὑπάρξεως μυστικῆς συμφωνίας μὲ τὴν Τουρκίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Οἱ Ἄγγλοι ἀνταποκριταὶ περὶ τῶν σφαγῶν. – Ἐπίσημος βεβαίωσις Ἄγγλου πλοιάρχου.— Ἀνακονωθέν.

Τὴν 11ην Ἰουλίου τὸ γραφεῖον τοῦ τύπου Θεσσαλονίκης διεβίβαζεν ἐν Ἀθήναις τὰ ἑξῆς ἐπίσημα ἀνακοινωθέντα,

Εἰς τὰ ἀνακοινωθέντα ἐγένετο λόγος περὶ εὐρυτάτων καὶ λεπτομερῶν περιγραφῶν Ἄγγλων ἀνταποκριτῶν καὶ Ἄγγλου πλοιάρχου περὶ τῶν σφαγῶν καὶ τῶν θηριωδιῶν τῶν Βουλγάρων, ὧν οἱ ἐπίσημοι Ἄγγλοι ὑπῆρξαν αὐτόπται μάρτυρες.

Τὸ ἀνακοινωθὲν ἐκεῖνο εἶχεν ὡς ἑξῆς·

Χθὲς ἀνεκοινώθη τὸ κάτωθι ἐκ Θεσσαλονίκης τηλεγράφημα.

Ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ «Αἰῶνος» τοῦ Μιλάνου κ. Μαγκρίνι, μεταβὰς αὐτοπροσώπως εἰς τὴν Καβάλλαν καὶ τὸ Δοξάτον, τηλεγραφεῖ τὰς ἀκολούθους λεπτομερείας τῆς καταστροφῆς τοῦ τελευταίου.

«Ἡ σφαγὴ καὶ ἡ καταστροφὴ τοῦ Δοξάτου ἐξετελέσθη κατὰ σχέδιον προδιαγεγραμμένον ὅπως καὶ ἐν Σέρραις.

Κατόπιν ἐπισταμένων ἀνακρίσεών μου, ἀπεδείχθη ὅτι πρὸ πέντε ἡμερῶν Βούλγαροι στρατιῶται ἐγκατέλιπον τὸ Δοξάτον, ἐσχηματί-

σθη δὲ πολιτοφυλακή, ἐνισχυθεῖσα ὑπὸ ἐθελοντῶν ἀφιχθέντων ἐκ Καβάλλας, πρὸς ἀπόκρουσιν ἐπιδρομῆς κομιτατζήδων.

Τὴν Παρασκευὴν πρὸς τὸ Σάββατον οἱ Βούλγαροι στρατιῶται ἤνοιξαν ζωηρὸν πῦρ ἐναντίον τοῦ Δοξάτου, προσπαθοῦντες νὰ εἰσέλθουν διὰ νὰ συμπληρώσουν τὴν διαρπαγήν, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῶν ἐθελοντῶν τῶν ὑπερασπιζόντων τὸ Δοξάτον.

Τὴν νύκτα τοῦ Σαββάτου οἱ Βούλγαροι ἐτοποθέτησαν εἰς τὴν πεδιάδα, εἰς ἀπόστασιν ἑκατοντάδων μέτρων, 40 πεδινὰ πυροβόλα, διὰ τῶν ὁποίων ἤρχισαν τὴν αὐγὴν τῆς Κυριακῆς τὸν βομβαρδισμὸν τοῦ Δοξάτου.

Οἱ κάτοικοι ἔντρομοι, συλλέξαντες ὅ,τι πολύτιμον εἶχον, ἤρχισαν νὰ φεύγουν ἄλλοι πρὸς τὴν Καβάλλαν, ἄλλοι δὲ διὰ τῆς κοίτης ξηροῦ χειμάρρου πρὸς τὰ ὄρη. Ἑκατοντάδες τινὲς ἐκλείσθησαν ἐντὸς τῶν οἰκιῶν.

Αἴφνης ἐνεφανίσθη βουλγαρικὸν ἱππικόν, τὸ ὁποῖον ἤρχισε λυσσώδη καταδίωξιν τῶν φευγόντων.

Ἐνῷ 400 Βούλγαροι στρατιῶται εἰσήρχοντο μὲ ἐφ' ὅπλου λόγχην εἰς τὸ Δοξᾶτον, ἀκολουθούμενοι ὑπὸ δύο ἁμαξῶν φορτωμένων μὲ πετρέλαιον, τὸ ἱππικὸν ἐξ 120 ἀνδρῶν, διαιρεθὲν εἰς δύο ἀποσπάσματα, διοικούμενα ὑπὸ τῶν ταγματαρχῶν Μπέρνεφ καὶ Συμεώνωφ, κατεδίωκε τοὺς φεύγοντας ἄνδρας, γυναῖκας καὶ παιδία, ρίπτον αὐτοὺς κατὰ γῆς διὰ σπαθισμῶν.

Τὸ πεζικὸν κατέφθασεν εἰς τὸ πεδίον, ἐσπαρμένον ἀπὸ νεκροὺς καὶ τραυματίας. Ἐγύμνωνε τὰ θύματα καὶ ἐλόγχιζε τοὺς ζῶντας.

Πᾶσαι αἱ γυναῖκες καὶ αἱ παρθένοι, αἱ παραμείνασαι εἰς τὸ Δοξᾶτον, ἐβιάσθησαν ὑπὸ ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν, φονευθεῖσαι ἀκολούθως.

Οἱ Βούλγαροι ἐζήτησαν ἀπό τινας οἰκογενείας ἐγκλείστους πᾶν ὅ,τι εἶχον, ὑποσχόμενοι οὕτω νὰ σώσουν τὴν ζωὴν αὐτῶν.

Ἀφοῦ ὅμως ἐπέτυχον τὴν παράδοσιν τῶν ἐγκλείστων τούτων ἐπεδόθησαν εἰς τὴν σφαγήν των.

Μητέρες εἶδον τὰ τέκνα ἁρπαζόμενα ἀπὸ τὸν λαιμὸν καὶ ριπτό-

μενα εἰς τὰς ὁδοὺς ἐπὶ τῶν λογχῶν τῶν στρατιωτῶν, προσπαθούντων νὰ τὰ λογχίσουν εἰς τὸν ἀέρα.

Γυναῖκες πληγωμέναι ἐξεγυμνώθησαν καὶ γυμνωθεῖσαι ἐβιάσθησαν.

Τὰ ὄργια, τὸ πῦρ, ἡ σφαγὴ καὶ ἡ ἁρπαγὴ διήρκεσαν μέχρι τῆς 5ης ἑσπερινῆς ὥρας. Ἡ σφαγὴ συνεπληρώθη διὰ κτυπημάτων τῆς λόγχης καὶ τοῦ ξίφους.

Τριακοντὰς Μωαμεθανῶν, παραπεισθεῖσα ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, βεβαιούντων τὴν σύναψιν συμμαχίας Βουλγαρίας καὶ Τουρκίας κατὰ τῆς Ἑλλάδος, συμμετέσχε τῶν σφαγῶν καὶ τῶν ἐμπρησμῶν.

Οἱ Μουσουλμᾶνοι, διαιρεθέντες εἰς ὁμίλους ἐκ πέντε ἀνδρῶν, διοικουμένων ὑπὸ Βουλγάρων στρατιωτῶν, συνεπλήρωνον τὴν καταστροφήν, φονεύοντες πολλοὺς πληγωμένους καὶ ὑποδεικνύοντες τὰ μέρη, εἰς τὰ ὁποῖα ἐκρύπτοντο οἱ Ἕλληνες.

Ἐκτὸς τῶν ταγματαρχῶν Συμεώνωφ καὶ Μπέρνεφ, τῶν ὁποίων ὁ τελευταῖος ἐφόνευσε διὰ τοῦ ξίφους τέσσαρας καὶ ἐπλήγωσεν ἑτέρους τρεῖς, πολλοὶ αὐτόπται μάρτυρες βεβαιοῦν ὅτι πολλοὶ ἄλλοι ἀξιωματικοὶ Βούλγαροι ἔλαβον μέρος εἰς τὴν σφαγήν.

Ἰδίᾳ δὲ διεκρίθησαν ὁ Ἰβὰν Μπιρώφ, ὁ Ἀθανάσιος Πριτσώφ, ὁ ἀστυνόμος τοῦ Δοξάτου Βασὼφ καὶ ὁ εἰρηνοδίκης Καρακουλάκωφ.

Τὴν 5ην ὥραν τῆς ἑσπέρας ἐσήμανεν ὑποχώρησις.

Στρατιῶται φορτωμένοι λάφυρα ταχθέντες εἰς γραμμὴν ἐγκατέλειψαν τὸ Δοξάτον.

Βούλγαρος στρατιώτης φέρων περασμένον εἰς λόγχην βρέφος ἑξάμηνον, ὡς τρόπαιον, προηγεῖτο τοῦ στρατοῦ τῶν δολοφόνων.

Οἱ Τοῦρκοι οἱ συμμετασχόντες τῶν σφαγῶν ἠκολούθησαν τοὺς Βουλγάρους φεύγοντας.

Ἡ καταστροφὴ εἶνε μεγίστη.

Μεταξὺ τῶν σφαγέντων ὑπάρχουν δύο ἱερεῖς, σφαγέντες μὲ ξίφη ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ.

Ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ «Ἡμερησίου Τηλεγράφου» κ. Στήβενς ἀπέστειλε τηλεγραφικῶς πρὸς τὴν ἐφημερίδα του τὰς ἑξῆς ἀφη-

γήσεις τοῦ Ἄγγλου πλοιάρχου κ. Καρτάϋλ περὶ τῶν σφαγῶν τοῦ Δοξάτου.

Ὁ πλοίαρχος κ. Καρτάϋλ ἀνήκων εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀγγλικοῦ ναυτικοῦ, εὑρέθη κατὰ τύχην εἰς τὴν Καβάλλαν καὶ λαβὼν ἐκεῖ γνῶσιν τῶν φρικαλεοτήτων, αἱ ὁποῖαι διεπράχθησαν ὑπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ στρανοῦ εἰς Δοξᾶτον μετέβη ἀμέσως ἐπὶ τόπου.

Εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ χωρίου τὸ πρῶτον πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον προθεσεν εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ Ἄγγλου ἀξιωματικοῦ ἦσαν κοπάδια σκύλλων τρεφόμενα μὲ ἀνθρώπινα λείψανα.

Ἡ πυρπολουμένη κωμόπολις ἐφαίνετο ὡς νὰ εἶχε τέλεον ἐγκαταλειφθῆ ὑπὸ τῶν κατοίκων· ἐχρειάσθη δὲ νὰ φωνάξουν κατ' ἐπανάληψιν διὰ νὰ ἀνακύψουν ἐκ τῶν ἐρειπίων μερικαὶ γυναῖκες.

Τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν πτωμάτων εἶχαν ἤδη, ὅταν ἔφθασεν ὁ κ. Καρτάϋλ, περιμαζευθῆ ἐκ τῶν ὁδῶν.

Ἐξ αὐτῶν ὅμως πολλὰ δι' ἔλλειψιν νεκροθαπτῶν εἶχον ἀφεθῆ προσωρινῶς συσσωρευμένα εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ χωρίου, τοῦθ' ὅπερ προεκάλεσε καὶ τὸ ἀποτρόπαιον θέαμα τῆς συγκεντρώσεως τῶν κυνῶν.

Μέσα εἰς μίαν αὐλὴν συνεσωρεύθησαν, καθὼς τοῦ εἶπον, 120 γυναικόπαιδα.

Αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶδε 30 ἐξ αὐτῶν. Καὶ ὅλα ἔφερον τρυπήματα λόγχης ἦσαν δὲ ἀπεριγράπτως κατακρεουργημένα.

Οἱ τοῖχοι ἦσαν γεμάτοι αἵματα μέχρις ὕψους ἓξ ποδῶν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους.

Καὶ ἡ ὅλη περιοχὴ ἀνέδιδε φρικαλέαν ὀσμὴν ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην θυσίαν.

Ὁ Ἄγγλος πλοίαρχος ἀφηγεῖται κατόπιν περὶ τοῦ καταβρέγματος τῶν τοίχων μὲ ἀνθρώπινον αἷμα, ὅτι δὲ κατὰ τὰς βεβαιώσεις τῶν ἐπιζησάντων κατοίκων τὰ θύματα δὲν ἐθανατώνοντο ἀμέσως, ἀλλὰ ἐτραυματίζοντο μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον μὲ ἀλλεπαλλήλους λογχισμούς, τοῦθ' ὅπερ ἐξηγεῖ τὸ ἐπίχρισμα τῶν τοίχων.

Μέσα εἰς τὴν αὐλὴν πλουσίας Τουρκικῆς οἰκίας οἱ σφαγεῖς

συνεκέντρωσαν ἐπίσης πολυάριθμον ποίμνιον γυναικῶν καὶ παιδίων.

Ἐδῶ ὅμως πρὶν προφθάσουν νὰ τοὺς σφάξουν ὅλους μερικαὶ γυναῖκες κατώρθωσαν νὰ διασπάσουν τὴν ζώνην τῶν στρατιωτῶν καὶ νὰ τρέξουν ἐπάνω εἰς τὸ Τουρκικὸν σπίτι ζητήσασαι καταφύγιον ὑπὸ τὰ διβάνια καὶ τὰς κλίνας.

Ὁ πλοίαρχος Καρτάϋλ εἶδεν ὅλα τὰ μαξιλάρια καὶ τὰ χαλιὰ τοῦ σπιτιοῦ κατακομμένα μὲ σπαθιά.

Ἐπὶ δὲ τῶν τοίχων στίγματα ἀνθρωπίνου αἵματος καὶ διάφορα τεμάχια σαρκῶν.

Εἰς ἓν ἐκ τῶν δωματίων τῆς αὐτῆς οἰκίας ὑπῆρχε τζάκι μὲ καπνοδόχον μέσα εἰς τὴν ὁποίαν διέκρινεν ἐσφηνωμένον ἕνα κορίτσι ἑπταετές, τὸ ὁποῖον προφανῶς ἀπεπειράθη νὰ διαφύγῃ ἐκεῖθεν χωρὶς ὅμως νὰ προφθάσῃ διότι τὸ ἀντελήφθησαν οἱ σφαγεῖς καὶ τὸ κατετρύπησαν μὲ λογχισμούς.

Ἐπὶ τοῦ σώματος τῆς μικρᾶς κόρης ὁ Ἄγγλος ἀξιωματικὸς ἐμέτρησε 4 τοιαύτας πληγὰς ἀπὸ ξιφολόγχην.

Ὁ κ. Καρτάϋλ ὡδηγήθη καὶ εἰς ἓν ἄλλο δωμάτιον τῆς αὐτῆς οἰκίας, καταιματωμένον ἀκόμη, ὅπου μία γυναῖκα τὴν ἐσταύρωσαν ἐπὶ τοῦ τοίχου μαζὺ μὲ τὸ παιδί της.

Διεκρίνοντο καθαρὰ ἀκόμη ἐπὶ τοῦ τοίχου τὰ σημεῖα εἰς τὰ ὁποῖα ἔμειναν καρφωμένα τὰ σώματα, ὅπως ἐπίσης καθαρώτατα διεκρίνοντο καὶ αἱ ὀπαὶ τῶν καρφιῶν; μὲ τὰ ὁποῖα ἐκαρφώθησαν αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες τῶν θυμάτων.

Εἰς ὅλην τὴν κωμόπολιν ὁ ἴδιος ὁ κ. Καρτάϋλ ἐμέτρησεν ἑξακόσια σώματα ἄταφα εἰσέτι, εἰς πλεῖστα τῶν ὁποίων παιδιὰ καὶ γυναῖκες.

Ὁ Ἄγγλος ἀξιωματικὸς ἐξηκρίβωσεν ἐπίσης καὶ τὸ ἀκόλουθον ἀνέκδοτον μαρτυροῦν πόσον καλὰ ἀντιλαμβάνονται τὰς ἀρχὰς τοῦ χριστιανισμοῦ οἱ λεγόμενοι Βούλγαροι χριστιανοί.

Τριάκοντα Ἕλληνες καὶ εἷς Τοῦρκος ἐζήτησαν καταφύγιον ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ναοῦ ἑλληνικῆς τινος ἐκκλησίας καθ' ὃν χρόνον ἡ σφαγὴ ἐμαίνετο εἰς τὰ πέριξ.

Ὅταν μετὰ μίαν στιγμὴν ἀπόσπασμα Βουλγάρων στρατιωτῶν εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἱερὸν ἄδυτον, πρὸς τοὺς Ἕλληνας στραφέντες οἱ στρατιῶται οὗτοι εἶπον ὅτι ἂν τοὺς ἐπετύγχανον ἔξω θὰ τοὺς κατεκομμάτιαζον ὅλους, ἀφοῦ ὅμως ἅπαξ εἶνε χριστιανοὶ καὶ κατέφυγον εἰς ἐκκλησίαν θὰ φεισθοῦν τῆς ζωῆς των.

Δὲν δύνανται ὅμως, ἐξηκολούθησαν νὰ κάμουν τὸ ἴδιον καὶ διὰ τὸν Τοῦρκον, ὁ ὁποῖος ἀνεμίχθη μεταξύ των. Αὐτὸς πρέπει νὰ ἀποθάνῃ.

Καὶ χωρὶς καθόλου νὰ περιμένουν ἥρπασαν πράγματι τὸν Ὀθωμανὸν καὶ τὸν κατέσφαξαν ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ θυσιαστηρίου τῆς χριστιανωσύνης.

Τὰ ἀνωτέρω ἀφηγήθη ὁ Ἄγγλος πλοίαρχος καὶ πρὸς τοὺς πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ρωσσίας, καθὼς καὶ εἰς τὸν κυβερνήτην καὶ τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ ἐν Πειραιεῖ ὁρμοῦντος Ἀγγλικοῦ θωρηκτοῦ «**Ἄκαμπτος**».

Ὁ κ. Στῆβεν ἐν ἐπιλόγῳ ἀναφέρει, ὅτι ὁ πλοίαρχος Καρτάϋλ τοῦ ἐπέδειξε καὶ πληθὺν φωτογραφιῶν, τὰς ὁποίας ἐπῆρεν ὁ ἴδιος καὶ ἔθεσεν ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν διάθεσίν του, ἐὰν ἤθελε νὰ τὰς ἀποστείλῃ εἰς τὴν Ἀγγλίαν πρὸς δημοσίευσιν.

Γερμανικὴ ἀποστολή.

Καθ' ἃ ἐγνώσθη ὁ στρατιωτικὸς ἀκόλουθος τῆς ἐνταῦθα Γερμανικῆς πρεσβείας λοχαγὸς Κοῦντζε ἀναχωρεῖ σήμερον ἢ αὔριον εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸ πεδίον τοῦ πολέμου.

Βεβαιοῦται ὅτι ὁ Γερμανὸς ἀξιωματικὸς ἔχει εἰδικὴν ἐντολὴν τοῦ αὐτοκράτορος αὐτοῦ νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ διάφορα θέατρα τῶν βουλγαρικῶν θηριωδιῶν πρὸς ἐξ αὐτοψίας ἐξακρίβωσιν τῶν καταγγελλομένων.

Ἀπόδοσις τουρκικῶν τεμενῶν.

Ἐκ Θεσσαλονίκης ἀπεστάλη πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα :

«Αἱ ἑλληνικαὶ ἀρχαὶ τῆς Καβάλλας ἀπέδωκαν εἰς τοὺς Μουσουλμάνους τὰ 4 τεμένη τὰ μεταβληθέντα ὑπὸ τῶν Βουλγάρων εἰς τόπους ἀκολασίας.

Ἐπίσης καὶ τὸ σχολεῖον αὐτῶν μεταβληθὲν εἰς στρατῶνα.

Οἱ Μουσουλμᾶνοι εὐγνωμονοῦντες ἐκθειάζουν τὴν ἑλληνικὴν διοίκησιν καὶ τὴν Ἑλλάδα». ΔΕΝΔΡΑΜΗΣ

Εὐχαριστίαι Τούρκων προκρίτων.

Ἐκ Θεσσαλονίκης ἀπεστάλη ἐπίσης πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα :

«Ὁ στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς δυτικῆς Μακεδονίας ἀναφέρει, ὅτι προσελθόντες Τοῦρκοι πρόκριτοι τῆς περιφερείας του ἐζήτησαν νὰ ὑποβάλωσι τὸν θαυμασμόν των καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην των ἐπὶ τῇ συντόμῳ καὶ ἐπιτυχεῖ ἐξοντώσει ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ τῆς χωροφυλακῆς τῆς ὑπὸ τοὺς Τσκκαλάρωφ καὶ Ποπὼφ συμμορίας, ἥτις ἐπὶ ἔτη ἐλυμαίνετο τὴν χώραν των».

Ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ τῆς κατοχῆς

ΜΕΣΑΛΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ′.

Εἰς τὸ Σερβικὸν μέτωπον.—Κατάληψις τοῦ Βελογρατσίκ- - Ἐπίσημα Σερβικὰ ἀνακοινωθέντα.

Τὴν 19ην Ἰουλίου ἡ σερβικὴ Κυβέρνησις ἐξέδωκε τὰ ἑξῆς ἐπίσημα ἀνακοινωθέντα σχετικῶς μὴ τὴν προέλασιν τῶν Σερβικῶν στρατευμάτων καὶ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἀποκρούσεων τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἐπὶ τοῦ Σερβικοῦ ἐδάφους.

Τὰ ἀνακοινωθένα ἐκεῖνα διεβιβάσθησαν τηλεγραφικῶς εἰς τὰς

εὐρωπαϊκὰς καὶ Ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας. Τὰ δημοσιεύομεν ἐκ χρονογραφικοῦ καθήκοντος ὡς ἐτηλεγραφήθησαν.

ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΝ, 11 Ἰουλίου (Ἰδιαίτ. τηλεγρ. «Πατρίδος»). Τὸ ἐνταῦθα Γραφεῖον τοῦΤύπου δημοσιεύει τὰς ἑξῆς ἐπισήμους ἀνακοινώσεις :

Ἡ βεβαίωσις τῆς Βουλγαρικῆς κυβερνήσεως, πληροφορούσης ὅτι τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα δὲν ἐπετέθησαν κατὰ τῶν στρατευμάτων μας, στερεῖται ἀπολύτως πάσης ὑποστάσεως.

Μόνον κατὰ τὰς τελευταίας δέκα ἡμέρας ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς ἐνήργησε τὰς ἑξῆς ἐπιθέσεις ἐπὶ τῶν παλαιῶν καὶ τῶν νέων συνόρων.

Τὴν 15ην Ἰουλίου καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα ἐπετέθησαν ἐρρωμένως κατὰ τῶν θέσεών μας εἰς Βασιλογράδ, ἀποκρουσθέντα.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ ἐχθρὸς ἐπετέθη εἰς Δέχτσανικ καὶ Κλάδενατς μὲ τὸν σκοπὸν νὰ διέλθῃ τὰς γραμμάς μας πρὸς τὴν Βλασίναν, ἀποκρουσθεὶς ἐπίσης.

Τὸ σχέδιον τῶν Βουλγάρων τοῦ νὰ εἰσέλθουν ἐκ πλείστων σημείων εἰς τὸ ἔδαφός μας διὰ τῶν ἀρχαίων συνόρων, ἐπέτυχε μόνον κατὰ τὰς ἀρχάς.

Τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα κατεδιώχθησαν εἰς Κνάγεβατς.

Αἱ ἐπιθέσεις εἰς Ζαϊτσάρ, Βραταρνίτσαν καὶ ἅγιον Νικόλαον ἀπεκρούσθησαν ἐπίσης.

Τὴν 19ην Ἰουλίου εἰς τὸ Πιρότ, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Νισαύα, οἱ Βούλγαροι ἀπεπειράθησαν πρωινὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν συνοριακῶν γραμμῶν μας. Καὶ ἐνταῦθα ἀπεκρούσθησαν.

Τὸ αὐτὸ συνέβη εἰς Δέχτσανικ καὶ Κλάδεβατς.

Εἰς Ἐγρῆ Παλάακαν τὴν αὐτὴν ἡμέραν, περὶ ὥραν 3ην τῆς πρωίας, οἱ Βούλγαροι ἐπεχείρησαν ἐπίθεσιν, καθὼς καὶ εἰς Ζοδιλοβέσκε.

Ἡ ἐπίθεσις ἀπεκρούσθη, τοῦ ἐχθροῦ ἀποσυρθέντος πρὸς τὸν τελωνιακὸν σταθμὸν τοῦ Δεβὲ Μπαΐρ.

Τὴν 19ην Ἰουλίου περὶ τὴν 9ην ἑσπερινὴν ὥραν εἰς Ἄνω Μπρεγαλνίτσαν καὶ πρὸς τὰ Τσάρεβο Σέλο, τὰ Βουλγαρικὰ στρα-

τεύματα ἤνοιξαν πῦρ μετὰ τοῦ πυροβολικοῦ κατὰ τῆς δεξιᾶς μας πτέρυγος καὶ προσεπάθησαν διὰ νυκτερινοῦ αἰφνιδιασμοῦ ν' ἀνακτήσουν τὰς ἀπολεσθείσας θέσεις των. Ἀπεκρούσθησαν νικηφόρως·

Εἰς τὸ Πιρὸτ

Τὴν ἑπομένην ὁ ἐχθρὸς δὲν ἔπαυσε τὸ πῦρ ἐπὶ τῶν παλαιῶν συνόρων, εἰς τὸ Πιρότ, ὁπόθεν διῆλθον χθὲς οἱ Βούλγαροι ἀντιπρόσωποι ὑπὸ τὸν κ. Παπρίκωφ, ἀλλ' ἐπετέθη διὰ πυροβολικοῦ κατὰ τῶν προφυλακῶν μας, αἵτινες προήσπιζον τὰ σύνορα. Ἡ ἐπίθεσις ἀπέτυχε.

Τὴν 20ὴν Ἰουλίου ἐπὶ τῆς γραμμῆς τοῦ Δεγιὰν Τζὲπ ἀνεφάνησαν Βουλγαρικαὶ συμμορίαι, καὶ τοῦτο προὐκάλεσαν ἀνησυχίας μεταξὺ τῶν πληθυσμῶν.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν πρὸς τὸ ἑσπέρας τακτικὰ Βουλγαρικὰ στρατεύματα εἰσέβαλον εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ καντονίου Ἐνλασοτίτσε πρὸς ὑπερφαλάγγισιν τῶν στρατευμάτων μας. Ἡ μάχη διήρκεσε μέχρι τῆς μεσημβρίας τῆς 21 Ἰουλίου.

Οἱ Βούλγαροι ἀπεκρούσθησαν πέραν τῶν συνόρων. Λόγῳ τῆς ἐπιθέσεως ταύτης τὸ Σερβικὸν χωρίον Πρεσλὰπ κατεστράφη.

Βουλγαρικαὶ συμμορίαι ἐνεφανίσθησαν εἰς Λίστοβατς παρὰ τὴν σιδηροδρομικήν μας γραμμὴν καὶ εἰς Παύλοβιτς. Αἱ συμμορίαι αὗται ἀπεκρούσθησαν πέραν τῶν συνόρων».

Ἀλλὰ τὰ ἡμέτερα στρατεύματα ἔλαβον ἐνισχύσεις καὶ ὁ ἐχθρὸς ἀπεκρούσθη εἰς τὴν ἄλλην πλευρὰν τῶν συνόρων.

Τὴν νύκτα καὶ τὴν ἡμέραν ὁ ἐχθρὸς ἐνήργησε πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς Βλασίνας, ἀποπειραθεὶς ἐπίθεσιν, ἀλλ' ἀπεκρούσθη ὑποστὰς σπουδαίας ἀπωλείας.

Εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἐγρῆ Παλάγκας, ἐπὶ τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς πτέρυγος, ἔλαβον χώραν μάχαι καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν τῶν συνόρων ἄνευ σπουδαιότητος.

Πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Τσάρεβο Σέλο οἱ Βούλγαροι ἀπεπειράθησαν τὴν παρελθοῦσαν νύκτα νὰ ἐπιτυθοῦν κατὰ τῶν στρα-

τευμάτων μας, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν ταχέως πρὸς τὰς ἀρχικὰς αὐτῶν θέσεις.

Περὶ ὥραν 3ην πρωινὴν ὁ ἐχθρὸς ἐπανέλαβε τὴν ἐπίθεσιν εἰς τὸ μέτωπον Τσὰρ Πομπιάνε. Ἡ μάχη μετὰ διαλειμμάτων διήρκεσε καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν.

Τὰ στρατεύματά μας διατηροῦν τελείαν συνοχὴν μετὰ τῶν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἑλληνικῶν στρατευμάτων.

Διάψευσις βουλγαρικῶν ψευδολογιῶν.

ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΝ, 11 Ἰουλίου. — Ἀνακοινοῦνται ἐπισήμως τὰ ἑξῆς :

«Ἡ εἴδησις ἡ ἀναγγελθεῖσα ὑπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ Πρακτορείου καὶ ἀναγγέλλουσα, ὅτι τὰ στρατεύματά μας εἰς Βασιλογρὰδ ἐτυφέκισαν τοὺς αἰχμαλωτισθέντας Βουλγάρους ἀξιωματικοὺς καὶ ἐφόνευσαν νεάνιδας, στερεῖται πάσης ὑποστάσεως.

Ὁ σερβικὸς στρατὸς ἠχμαλώτισε τέσσαρας Βουλγάρους ἀξιωματικούς, οἱ ὁποῖοι εἶνε σῶοι καὶ ὑγιεῖς.

Εἰς τὴν μάχην ἔλαβον μέρος περὶ τοὺς 12 Βούλγαροι ἀξιωματικοί, ἀλλ' ὅλοι δὲν ἠχμαλωτίσθησαν.

Αἱ εἰδήσεις αὗται δημοσιευόμεναι μίαν ἑβδομάδα μετὰ τὴν μάχην, ἀποδεικνύουν ὅτι ἐφευρέθησαν πολὺν χρόνον μετὰ τὴν μάχην».

Ἡ κατάληψις τοῦ Βελογράτσικ. — Ἀπόκρουσις Βουλγαρικῶν ἐπιθέσεων. — Ἡ θέσις τῶν Σερβικῶν στρατευμάτων

ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΝ, 11 Ἰουλίου. (Ἰδιαίτ. τηλ. «Πατρίδος»). Ἐπισήμως ἀνακοινοῦνται τὰ ἑξῆς περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Σερβικοῦ στρατοῦ :

Μετὰ διημέρους μάχας τὰ στρατεύματά μας κατέλαβον τὸ Βελογράτσικ.

Καίτοι ὑψώθη λευκὴ σημαία, ὡς σημεῖον συνθηκολογήσεως, τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα προέβαλον ἀντίστασιν κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ στρατοῦ μας εἰς τὴν πόλιν.

Ἡ μάχη διήρκεσε μέχρι τῆς 8ης πρωινῆς.

Ἡ πόλις ἦτο καλῶς ὠχυρωμένη, φυσικῶς, καὶ διὰ τεχνητῶν ὀχυρωμάτων.

Πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν στρατευμάτων μας, αἱ ἀρχαὶ ἐγκατέλειψαν τὴν πόλιν.

Οἱ κάτοικοι προσκληθέντες νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν πόλιν, παρέμειναν καὶ ὑπεδέχθησαν θερμῶς τὸ πρῶτον ἀπόσπασμά μας, τὸ ὁποῖον κατέλαβε τὰ δημόσια κτίρια.

Διώρισεν ἐπιτοπίους ἀρχὰς καὶ ἀποκατέστησε τὴν τάξιν.

Τὰ στρατεύματά μας ἔφθασαν καὶ εἰς Μπέλα-Ράδα, 8 χιλιόμετρα ἀπέχον τοῦ Βιδινίου.

Παρὰ τὸ Πιρὸτ δύο βουλγαρικὰ τάγματα μετὰ μυδραλλιοβόλων ἐπετέθησαν κατὰ τῶν προφυλακῶν μας εἰς Γκαρουάν.

Ὁ ἐχθρὸς ἀπεκρούσθη μετὰ πολλῶν ἀπωλειῶν πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ χωρίου Ζόντσε ἐπὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ἐδάφους.

Παρὰ τὸ Δέχτσανικ καὶ τὸ Κλάδεβατς ὁ ἐχθρὸς ἐπετέθη αἰφνιδίως κατὰ τῶν προφυλακῶν μας ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῶν συνόρων.

Ἐπί τινας στιγμὰς κατώρθωσε νὰ εἰσέλθῃ χιλιόμετρά τινα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μας.

* * *

ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΝ, 11 Ἰουλίου. Μετὰ διημέρους μάχας τὸ Βελαγράτσικ κατελήφθη τῇ συνεργασίᾳ τῶν Σερβικῶν στρατευμάτων τοῦ Σαϊτσὰρ καὶ τῶν προελθόντων ἐξ Ἁγίου Νικολάου διὰ Κάλνας.

Τὰ Σερβικὰ στρατεύματα ἐκυρίευσαν τὰ Βουλγαρικὰ ὀχυρώματα τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο.

Τὸ τελευταῖον κατελήφθη ὑπὸ ἀποσπάσματος ἐκ τοῦ Ζαϊτσὰρ κατὰ νυκτερινὴν ἔφοδον.

Ὁ ἐχθρός, τελείως ἡττηθείς, ὑπέστη μεγίστας ἀπωλείας καὶ ὑπεχώρησεν ἐν ἀταξίᾳ πρὸς τὴν Λὸμ Παλάγκαν καὶ τὸ Βιδίνιον. Φαίνεται ὅτι ἡ ὑποχώρησίς του θὰ ἀποκοπῇ.

Τὰ σερβικὰ στρατεύματα προήλασαν πρὸς τὸ Βιδίνιον. Ὅταν ἐνεφανίσθησαν εἰς Μπέλα Ράδε ὑπέστη ἐπίθεσιν κατὰ τὴν αὐγήν. Ἡ μάχη διήρκεσε μέχρι τῆς 4ης μ. μ.

Οἱ Βούλγαροι ἐπεχείρησαν νὰ ἀνακτήσουν τὰς θέσεις των ὑποστάντες μεγάλας ἀπωλείας. Τὰ σερβικὰ στρατεύματα προχωροῦντα εὑρίσκονται 10 χιλιόμετρα ἐγγὺς τοῦ Βιδινίου.

Πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Πιρὸτ ἐσημειώθησαν μικραὶ συγκρούσεις μεταξὺ τῶν προφυλακῶν, μετασχόντος τοῦ πυροβολικοῦ.

Εἰς Βλάσιναν ἡ βουλγαρικὴ ἐπίθεσις ἀπεκρούσθη.

Εἰς Δέκτσανικ καὶ Κλάδεβατς ὁ ἐχθρὸς ἐξεδιώχθη τελείως ἐκ τῶν σερβικῶν συνόρων.

Ἐν τῇ ὑποχωρήσει των τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα ἐπυρπόλησαν μερικὰ χωρία ἐπὶ τῶν συνόρων.

Εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Τσάρεβο Σέλο καὶ πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Βρεγαλνίτσα χθὲς περὶ τὴν 6ην μ. μ. ὁ ἐχθρὸς ἤνοιξε πῦρ μετὰ βαρέος πυροβολικοῦ κατὰ τῶν Σερβικῶν θέσεων εἰς Τζιρνὶ Κάμεν.

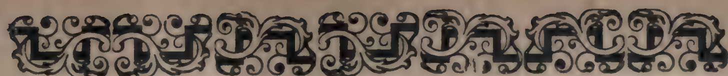
Τὰ Σερβιβὰ στρατεύματα δὲν ἀπήντησαν.

Μετὰ μιᾶς ὥρας βομβαρδισμόν, πρὸς τὸ λυκόφως οἱ Βούλγαροι ἐπεχείρησαν αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν διὰ τοῦ πεζικοῦ.

Τότε ὁλόκληρον τὸ Σερβικὸν πυροβολικὸν ἤνοιξε πῦρ κατὰ τοῦ κέντρου καὶ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τοῦ ἐχθροῦ.

Οἱ Βούλγαροι ἡττηθέντες κατὰ κράτος, ὑπεχώρησαν ἐν ἀταξίᾳ μὲ μεγάλας ἀπωλείας.

Ἀπὸ πρωΐας εἰς εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο μάχη πεισματώδης διεξάγεται.

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟ—ΣΕΡΒΟ—ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΥ
ΠΟΛΕΜΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΚΑΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α′.

Ἡ ἀφάνταστος Ἑλληνικὴ ἐποποιΐα. — Τὰ ἀπόρθητα στενὰ τῆς Κρέσνας. — Τὸ 1378.

Τὸ κορύφωμα τῆς ἑλληνικῆς δόξης, τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ παραμείνῃ αἰώνιον εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ νὰ ἀποτελέσῃ ὑπέροχον μεγαλεῖον πλήρης αἴγλης, εἶνε ἀναμφιβόλως ἡ Κρέσνα καὶ τὰ περίφημα στενά της.

Τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα προχωρήσαντα πάντοτε πρὸς βορρᾶν κατεδίωκον τὸν ἐχθρὸν κατὰ πόδας, ὅστις ἔβαινεν ἤδη πρὸς τὰ στενὰ τῆς Κρέσνας ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ ἀντέτασσε τὴν ἡρωικωτέραν αὐτοῦ ἄμυναν ὡς ἐκ τῶν ἀπροσίτων χαρακωμάτων, τὰ ὁποια εὑρίσκοντο φύσει ἐκεῖ καὶ ὡς ἐκ τῆς δυσπροσίτου θέσεως τὴν ὁποίαν διὰ νὰ κυριεύσῃ ἕνας στρατὸς ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀπωλέσῃ μέγαν ἀριθμὸν ἀνδρῶν, χωρὶς ἡ ἔκβασις τοῦ ἀγῶνος νὰ εἶνε πάντοτε ἀσφαλὴς καὶ βεβαία.

Ἀνέτειλεν ἡ 11η Ἰουλίου τοῦ 1913.

Ἡ ἡμέρα αὕτη θὰ ἀποτελέσῃ ἰδιαιτέραν σελίδα διὰ τὴν ἑλληνικὴν ἀνδρείαν καὶ ὁρμήν, σελίδα ὑπερόχου μεγαλείου δόξης ἡρωικῶν ἀγώνων ἀξιοθαυμάστων ἐπικῶν νικῶν.

Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς προχωρήσας ἔφθασεν εἰς τὴν νοτίαν εἴσοδον τῶν περιφήμων στενῶν τῆς Κρέσνας, τὰ ὁποῖα σχηματίζονται κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὁ ὁδοιπόρος εὑρίσκεται πράγματι πρὸ ἀνωμαλιῶν καὶ στενωπῶν τοῦ ἐδάφους λίαν παραδόξων καὶ περιέργων.

Τὸ ἄνοιγμα τῶν στε,ῶν τούτων εἶνε τοιοῦτον, ὥστε ἐνῷ νομίζει τις ὅτι εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων χιλιομέτρων παύει ἡ ἐξέλιξις αὐτῶν καὶ ἄρχεται ἡ βουνοσειρὰ τῶν Μαλλεσίων, ἐν συνοχῇ αἴφνης εὑρίσκεται πρὸ ἀπροβλέπτου καμπῆς· τοῦ ὑψώματος τὸ ὁποῖον ἔχει πρῶτον πρὸ αὐτοῦ καὶ ἡ ὁποία καμπὴ δίδει διέξοδον εἰς ἄλλην στενωπὸν ἥτις ὡς ἐκ τῶν ἑλικοειδῶν στροφῶν αὐτῆς παρέχει τι τὸ μυστηριῶδες καὶ ἀληθῶς περίεργον καὶ πρωτοφανές.

Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ ἀποτόμου καὶ δυσβάτου πρηνοῦς τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὑψωμάτων, λειχῆνες καὶ ἄλλα φυτὰ ἀγρίας βλαστήσεως ὑψώνουσι τὰ φυλλώματα αὐτῶν πρὸς παντοίας διευθύνσεις καὶ κάμπτονται πάλιν διὰ τὰ πρὸς τοὺς σιδηρίτας βράχους διὰ νὰ ἀπομυζήσωσιν ὅλην τὴν δρόσον ποῦ ἐπικάθηται ἐκεῖ.

Ὑψώματα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ πρὸ τῶν ὁποίων ὁ ὀφθαλμὸς μένει κατάπληκτος καὶ ἐνεός.

Εἶνε ἀδύνατον νὰ φαντασθῇ τις ὅτι αἱ ἀπότομοι καὶ ἀπρόσιται αὗται θέσεις ἡλώθησαν ἐν διαστήματι ὀλίγων ὡρῶν.

Εἶνε τὸ θαῦμα τῆς ἑλληνικῆς ἀνδρείας αὐτό, τὸ ὁποῖον ἐξετυλίχθη ἐκεῖ ἐπὶ τῶν κλιτύων τῶν ἀποκρήμνων καὶ ἀβάτων, ἐν μέσῳ τῶν φαράγγων καὶ τῶν δρυμῶν, ἐν μέσῳ φύσεως ἀγρίας καὶ τρομερᾶς.

Ὁ στρατηγὸς ἐκεῖνος ὁ Βούλγαρος, ὁ ὁποῖος εἶπεν ὅτι διὰ νὰ ἁλωθῶσι τὰ στενὰ τῆς Κρέσνας ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ὁ ἀντίπαλος τετραπλάσιον στρατὸν χωρὶς βεβαιότατα περὶ τοῦ ἀποτελέσματος, εἶχε δίκαιον.

Οὔτε ὑπῆρξεν παρομοία θέσις τόσον δύσβατος κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῶν δύο πολέμων.

Αἱ μάχαι αἱ ἐκτυλιχθεῖσαι εἰς τὴν εἴσοδον καὶ εἰς τὴν ἔξοδον τῶν στενῶν τῆς Κρέσνας ἀποτελοῦσι τὴν μεγαλοπρεπεστέραν καὶ θεαματικωτέραν ἐποποιίαν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Θέλομεν περιγράψει αὐτὴν μετὰ πολλῆς ἀκριβείας καὶ λεπτομερέστατα ἐφ' ὅσον εἶνε δυνατὸν καταφεύγοντες εἰς ὅλας τὰς περιγραφάς, αἵτινες ἐγένοντο ἐπ' αὐτῆς καὶ εἰς ὅλα τὰ ἐπίσημα καὶ ἡμιεπίσημα ἀνακοινωθέντα.

Θὰ φροντίσωμεν ὥστε νὰ μὴ παραλειφθῇ τίποτε ἐκ τῆς ὑπερόχου καὶ πολυνέκρου αὐτῆς μάχης. κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπεσαν ἡρωικῶς μαχόμενοι καὶ τρεῖς ἐκ τῶν ἡρωικωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἐν οἷς καὶ ὁ ἀθάνατος Βελισσαρίου.

Γενικαὶ γραμμαὶ τῆς μάχης. — Ἐπισκόπησις τῶν δύο στρατῶν. — Πῶς πολεμοῦν οἱ Ἕλληνες.

Πρὶν εἰσέλθωμεν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς μάχης καὶ περιγράψωμεν τὰς λεπτομερείας αὐτῆς, κρίνομεν καλὸν νὰ ἀναπτύξωμεν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὴν θεσπεσίαν εἰκόνα τῆς μάχης, τὴν ἀπερίγραπτον ἐποποιίαν, ἡ ὁποία ἐκτυλίσσεται ἐκεῖ ὑπὸ τὰ ἀπρόσιτα βουνὰ τῆς Κρέσνας καὶ ἀπέναντι ἀκριβῶς τῶν στενῶν.

Προχωροῦντες θὰ παραθέσωμεν τὰ διάφορα ἀνακοινωθέντα καὶ κατόπιν θὰ ἔλθωμεν εἰς τὰς λεπτομερείας τῶν ἐπικῶν ἡρωισμῶν.

Ἰδοὺ ἡ πρώτη γενικὴ περιγραφή.

Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας κατέχονται αἱ ἴδιαι θέσεις.

Ἐπιτιθέμεθα ἡμεῖς· δὲν ἐπιτυγχάνομεν.

Ὁρμοῦν ἐκεῖνοι· ἀποκρούονται.

Ἡ μία ἡμέρα ἀπαράλλακτος μὲ τὴν ἄλλην, ὡσὰν τελεία ἀντιγραφή.

Τὸ ἔδαφος τὸ αὐτό· ἡ σκιογραφία ἀναλλοίωτος.

Σειραὶ ἀτελείωτοι βουνῶν· βράχοι, κοιλάδες καὶ χαράδραι ἀπότομοι, δάση ἀπὸ ὀξυές, κορυφαὶ στεφανωμέναι μὲ τὰ ἴδια ἀδιάλυτα μικρὰ σύννεφα ὁμίχλης, μέσα εἰς τὰ ὁποῖα καθ' ἡμέραν παίζεται ἡ αὐτὴ τραγῳδία ἐν κρυπτῷ καὶ φρικιαστικῷ παραβύστῳ.

Μέσα εἰς τὸν πέπλον αὐτὸν δὲν βλέπει κανεὶς παρὰ δύο-τρεῖς συντρόφους.

Ἀκούει μόνον.

Ἀκούει τὸν ξηρὸν κρότον τῶν τουφεκισμῶν, σᾶν ἕναν ἀδιάκοπο βρασμόν, διακοπτόμενον ἀπὸ τοὺς ἤχους τοὺς βαθεῖς καὶ παρατεταμένους τῶν πυροβόλων.

Κατὰ τὰ μικρὰ σύντομα διαλείμματα, κατὰ τὰς διακοπὰς τοῦ πυρός, οἱ ὁποῖοι ἐπέρχονται μόναι των ἀφ' ἑαυτῶν, χωρὶς κανεὶς νὰ τὰς διατάξῃ, ἀκούονται κἄποιαι φωναὶ ἄλγους, καὶ ἐπακολουθοῦν κραυγαὶ παρακλήσεων καὶ ἀπελπισίας.

— Μὴ μ' ἀφίνετε !..

Κραυγὴ ἡ ὁποία χάνεται καὶ σβύνει μέσα εἰς πέλαγος μέθης καὶ εἰς ἔρημον ἀδιαφορίας καὶ ἐγωϊσμοῦ.

*
* *

Τέτοιες στιγμὲς ὁ καθεὶς φροντίζει νὰ ρίπτῃ· νὰ ρίπτῃ διαρκῶς, διὰ νὰ σβύνῃ μέσα εἰς τὸν κρότον τοῦ ὅπλου του ὅλα τὰ αἰσθήματα· διὰ νὰ ἀκούῃ ὀλιγώτερον τὸ σύριγμα τῶν βολίδων τὸ ἀδιάκοπον πλέον καὶ τοὺς ἀπαισίους κρότους τῶν ἐκρήξεων ἐπάνω ἀπὸ τὰς κεφαλάς· διὰ νὰ μὴ ἀκούῃ τέλος καθόλου οὔτε φωνάς, οὔτε παρακλήσεις, οὔτε ἱκεσίας.

Ὅπου ὑπάρχουν χαρακώματα, μικροὶ κορμοὶ δένδρων, κἄποια ἀνωμαλία, ἕνας σωρὸς ἀπὸ λίθους, ἔστω καὶ ὁ ἐλάχιστος, ἀπ' ὀπίσω εὑρίσκονται ἄνδρες.

Ἄλλοι γονυπετεῖς, ἄλλοι πρηνεῖς, ἄλλοι εἰς τὰ πλάγια.

Μερικοὶ εἰς διαφόρους στάσεις τὰς ὁποίας τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου μετὰ δυσκολίας θὰ ἐλάμβανεν εἰς ἄλλας περιστάσεις· καὶ ἐκεῖ μένουν ὥρας ὁλοκλήρους. Φακῖραι ἀκινησίας καὶ θαῦμα βουλήσεως.

Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς δὲν βλέπουν τίποτε, καὶ ὅμως ρίπτουν ! Ἄλλοι κύπτουν τὸ κεφάλι, ὑψώνουν τὰ χέρια καὶ βάλλουν εἰς τὸ κενόν, ὡσὰν νὰ θέλουν νὰ πτοήσουν μὲ τὸν τὸν κρότον τὸν ἐχθρόν.

Μία λεπτὴ δέσμη ἡλιακῶν ἀκτίνων διασχίζει τὴν ὁμίχλην. Ἐλαφρὸς ἄνεμος τὴν ἀπωθεῖ σιγὰ-σιγὰ καὶ τὴν διαλύει.

*
* *

Αἱ ἐχθρικαὶ ὀβίδες πίπτουν τώρα κατὰ σειράς· ἐπισκέπτονται διαδοχικῶς πότε τὴν μίαν πότε τὴν ἄλλην θέσιν, καὶ ἐπὶ τέλους συγκεντρώνονται ἐπίμονα ἐπάνω εἰς μίαν κορυφογραμμήν.

Ἕνα μικρὸν ἐπίμηκες συννεφάκι· ἕνας κρότος ξηρός,καὶ ἔπειτα οἱ ἀπειράριθμοι μικροὶ συριγμοὶ καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ κτυπήματα τῶν βολίδων· ξηρὰ ἐπάνω εἰς τοὺς βράχους, κοῦφα ἐπάνω εἰς τὸ χῶμα, ἐλαφρὰ καὶ ἀνεπαίσθητα ἐπάνω εἰς τὴν σάρκα.

Καὶ αἱ ἄλλαι αἱ «μαῦραι», ὅπως τὰς ἐκάλεσαν, αἱ ἐκρηκτικαί.

Ὅταν πίπτουν, ὅταν προσκρούουν· ἕνας καπνὸς καταμέλανος, μία δηλητηριώδης βαρεῖα ὀσμή, μία δόνησις τοῦ ἀέρος, καὶ ἔπειτα κομμάτια ἀκανόνιστα, σχίζοντα τὰς σάρκας, τεμαχίζοντα μέλη, τινάσσοντα κεφαλάς.

Μερικαὶ κραυγαὶ προκαλοῦσαι φρικίασιν ἀκούονται.

Ἄλλαι φωναὶ τοὺς ἀπαντοῦν, φωναὶ ἐκπλήξεως, ταραχῆς καὶ φόβου.

Τὰ βλέμματα προσηλοῦνται ἐκεῖ.

Οἱ ὀφθαλμοὶ διαστέλλονται καθηλωμένοι ἐπάνω εἰς ἄμορφον μᾶζαν σώματος, εἰς πολτὸν αἵματος, εἰς μίαν κεφαλὴν κυλιομένην κάτω, εἰς μερικὰς χεῖρας κομμένας, τῶν ὁποίων οἱ δάκτυλοι ἐκτελοῦν μηχανικῶς τοὺς τελευταίους σπασμοὺς τῆς πρώην ζωῆς.

Καὶ ἑκάστη ψυχὴ χάνει τὰς δυνάμεις της.

Καὶ κάθε σαρκίον ὑφίσταται δυσκόλως κρυπτόμενον τρόμον!

*
* *

Κάτω εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ λόφου, μέσα ἀπὸ μερικὰ χαλάσματα, ὀπίσω ἀπὸ κορμοὺς δένδρων, ἕνας-ἕνας προχωροῦν οἱ ἄλλοι, οἱ ἐχθροί! Καλυπτόμενοι καὶ αὐτοί.

Ἄλλοι ἕρποντες, ἄλλοι στηριζόμενοι εἰς χεῖρας καὶ εἰς πόδας, προφυλασσόμενοι μὲ τοὺς σάκκους των, μὲ τὸ ἀριστερὸ χέρι ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ κεφάλι.

Κἄπου-κἄπου μερικοὶ πίπτουν· οἱ ἄλλοι πρὸς στιγμὴν σταματοῦν, διστάζουν.

Ἔπειτα ἐξακολουθοῦν τὸν δρόμον των πρὸς τὸν Γολγοθᾶν

Πότε-πότε εἷς ἀξιωματικὸς τοὺς σπρώχνει, τοὺς κτυπᾷ μὲ σπαθισμοὺς ἀτιμωτικούς· καὶ ὅλοι, ὁ ἕνας κατόπιν τοῦ ἄλλου, τρέχουν, καταφεύγουν καὶ συγκεντροῦνται εἰς μίαν χαράδραν, εἰς τοὺς πρόποδας τῶν θέσεων τῶν ἰδικῶν μας.

*
* *

Οἱ τουφεκισμοὶ παύουν ὀλίγον κατ' ὀλίγον. καὶ τὰ πυροβόλα τοῦ ἐχθροῦ ἐξεμοῦν μίαν τελευταίαν καταιγίδα διαρρήξεων, ἐκρήξεων καὶ λάμψεων καὶ μεταβάλλουν τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου εἰς ἕνα μικρὸν δονούμενον ἡφαίστειον.

Διὰ μερικούς, εἶνε ἀνώτερον τῶν δυνάμεών των, ἑτοιμάζονται, προσπαθοῦν ἀπαρατήρητοι, σιγὰ-σιγά, κρυπτόμενοι ὅσον δύνανται νὰ ἀποχωρήσουν.

Ἄλλοι προφασίζονται ὅτι θὰ μεταφέρουν κἄποιον σύντροφον τραυματίαν· ἄλλοι ὅτι θὰ φέρουν νερό, ἄλλοι δὲν ἔχουν δῆθεν φυσίγγια πλέον.

Ἕνα βλέμμα πλῆρες σαρκασμοῦ καὶ εἰρωνίας ἀπὸ μερικοὺς συναδέλφους τοὺς καρφώνει ἀκινήτους· τρέμοντας, ἀλλ' ἀκινήτους μέσα εἰς τὴν πανήγυριν τοῦ θανάτου.

Κάτω, μέσα ἀπὸ τὴν χαράδραν, οἱ ἀντίπαλοι ὁρμοῦν ὅλοι μαζῆ.

Τὸ ἄτομον παύει νὰ ἐνεργῇ πλέον.

Εἶνε μία μάζα συμπαγὴς ἀσυνειδήτως προχωροῦσα ὑπὸ τὴν ὁρμὴν τὴν κινοῦσαν τὰ πλήθη.

Τὰ μικρὰ γεῖσα τῶν πηληκίων λάμπουν εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου· αἱ ξιφολόγχαι ἀστράπτουν.

Οἱ σπαθισμοὶ εἰς τὰ πλευρὰ μερικῶν ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικούς των ἐξακολουθοῦν.

Μερικοὶ ὑψώνουν μικρὰ φιαλίδια ἢ τὰ παγούρια των καὶ πίνουν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ οὔζου· καὶ τέλος ὅλοι μαζύ, ἐν μέσῳ μιᾶς μέθης γενικῆς, μέθης ἐκ τοῦ κινδύνου, μέθης τῆς ὁρμῆς καὶ μέθης ἐκ τοῦ ποτοῦ, βροντοφωνοῦντες ἕνα βραχνὸν καὶ διακεκομμένον οὐρά !... ὁρμοῦν τυφλωμένοι πρὸς τὰ ἐπάνω.

Ὁπωσδήποτε ἦσαν ἀνδρεῖοι !

*
* *

Ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου ἐκείνην τὴν στιγμὴν τελεῖται μία πάλη μεταξὺ ἐνστίκτου καὶ νοῦ· μεταξὺ πνεύματος καὶ σαρκίου· μεταξὺ τοῦ ἐγὼ καὶ κάποιας ἰδέας ἀορίστου καὶ ὅμως ἰσχυρᾶς.

Καὶ οἱ πλέον ψύχραιμοι καὶ οἱ πλέον ἀπαθεῖς διστάζουν, κλονίζονται.

Ὁ ἕνας βλέπει τὸν ἄλλον· ζητεῖ σύντροφον ἢ νὰ φύγῃ πρὸς τὰ ὀπίσω, ἢ νὰ ὁρμήσῃ ἐμπρός.

Ἢ νὰ φύγῃ μακρὰν τοῦ κινδύνου, ἢ νὰ πέσῃ μέσα εἰς τὸν κίνδυνον.

Ἐκεῖνο ποῦ θανατώνει εἶνε ἡ ἀναμονή.

Μερικοὶ ἐπαναλαμβάνουν τὴν ἰδίαν ἀπόπειραν πάλιν, νὰ ἀπομακρυνθοῦν σιγὰ-σιγὰ ἀπαρατήρητοι.

Καὶ πάλιν οἱ σαρκασμοὶ τῶν ἄλλων, καὶ πάλιν τὰ βλέμματα τὰ εἰρωνικὰ τοὺς καρφώνουν ἀκινήτους.

Ἐπὶ ἕνα δευτερόλεπτον ἀπὸ μίαν κλωστὴν ἀράχνης ἐξαρτῶνται καὶ σχέδια καὶ παρατάξεις καὶ λιγμοὶ καὶ μεγαλοφυεῖς στρατηγικοὶ συνδυασμοί.

Ὅλα αὐτὰ κρέμανται ἀπὸ τὸ ἀόρατον νῆμα τῆς ψυχῆς τοῦ μικροσώμου ἐκείνου ξανθοῦ κληρωτοῦ μὲ τὰ σγουρὰ μαλλιά, ὁ ὁποῖος τρέμει.

Ἢ τοῦ μελαψοῦ καὶ ρωμαλέου ἐκείνου εὐζώνου, ὁ ὁποῖος δι-

στάζει. Ἢ τοῦ νεαροῦ ἐκείνου λοχαγοῦ, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ κάμει ἓν βῆμα ὀπίσω, κάμνει δύο ἐμπρός.

Στρέφει τὸ βλέμμα δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἀτενίζει τὴν λαίλαπα, τὴν ὀργήν, τὴν φρενίτιδα ἡ ὁποία ἀναβαίνει, διστάζει καὶ σκέπτεται· καὶ ἐπὶ τέλους τραβᾷ τὸ σπαθὶ καὶ πετᾷ μίαν λέξιν !

Τὸ σπαθὶ δὲν κάμνει τίποτε· ἐπιτυγχάνει μόνον εἰς ἐκείνους τοὺς ἄλλους ποῦ ἀνεβαίνουν· ἐδῶ τὸ πᾶν εἶνε ἡ λέξις.

Θὰ τὴν ἐπιτύχῃ ;

Τὴν ἐπέτυχε !

*
* *

Εἶνε πλέον ὑπνωτισμένοι καὶ αὐτοί.

Εἶνε μεθυσμένοι, εἶνε ἀλλόφρονες !

Ἐκεῖ εἰς τοὺς ἄλλους εἰργάσθη ἡ σπάθη καὶ τὸ οὖζο.

Ἐδῶ ἐκλόνισε τὸ πᾶν μία λέξις ἢ ἕνας σαρκασμός !

Ἀθάνατε Ρωμηέ !

Δύο-τρεῖς ἀποκαλύπτονται ἐμπρός.

Τοὺς ἀκολουθοῦν μερικοὶ ἄλλοι. Σχηματίζονται μικραὶ ὁμάδες· καὶ αἱ ὁμάδες σιγὰ-σιγὰ πυκνοῦνται εἰς ὄγκον, καὶ ὁ ὄγκος μεγεθύνεται καὶ ἐκτείνεται.

Ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη προστίθενται καὶ ἄλλοι.

Ποῦ εὑρέθησαν τόσοι !

Καὶ κατόπιν μία κραυγὴ μυριόστομος.

Καθεὶς φωνάζει ὅ,τι θέλει, καὶ ἔπειτα μία ὁρμὴ ἀκατάσχετος πρὸς τὰ κάτω.

Ἕνας χείμαρρος ἀνθρώπων παραφρόνων.

Ὅταν κανεὶς εἶνε ὀλίγον ἀπ' ἔξω, τοὺς βλέπει ὡς τρελλούς. Εἶνε τρελλοί.

Ὁ ἕνας κρατεῖ τὸ ὅπλον μὲ τὸ ἄκρον καὶ περιστρέφει μανιωδῶς τὸν κόπανον εἰς τὸν ἀέρα, ὁ ἄλλος κρατεῖ μίαν ξιφολόγχην ὡς μάχαιραν καὶ κατεβαίνει πηδῶν, τρίτος κρατεῖ ἕνα μεγάλον λίθον μὲ τὸ ἕνα χέρι.

Ἄλλοι κρατοῦνται ἀνὰ τρεῖς ἢ περισσότεροι καὶ συνηνωμένοι ὡς εἷς ἓν σῶμα ὁρμοῦν.

Ἕνας λεπτοφυὴς μικρὸς ἀνθυπολοχαγὸς περιστρέφει τὸ σπαθί του, ὠρύεται κραυγάζει ἀκαταλήπτους λέξεις... καὶ ὕστερα ;

Ὕστερα ἐκεῖ κάτω εἰς τὸ μικρὸ πλάτυσμα, ποῦ σχηματίζεται εἰς τὸ μέσον τῆς πλαγιᾶς, γίνεται μία σύγκρουσις δυνάμεων ἀντιθέτων, μία συνάντησις θηρίων !

Φωναὶ λύσσης καὶ μανίας ἀκούονται.

Κτυπήματα κοπάνων καὶ κλαγγαὶ λογχῶν ἀντηχοῦν καὶ ὕβρεις τὰς συνοδεύουν.

Ποῦ καὶ ποῦ ἀραιοὶ πυροβολισμοὶ περιστρόφων ἀξιωματικῶν.

Καὶ ἡ συνηνωμένη μάζα κινεῖται πότε ἐμπρός, πότε ὀπίσω· κυματίζει εἰς τὰ πλάγια· ἔπειτα διασπᾶται ἀφ' ἑαυτῆς εἰς μικρὰς ὁμάδας, καὶ αἱ ὁμάδες τέλος εἰς ζεύγη σπαραγμοῦ.

Εἰς ζεύγη τῶν ὁποίων αἱ φυσιογνώμίαι δὲν ἔχουν τίποτε τὸ ἀνθρώπινον, τῶν ὁποίων αἱ κραυγαὶ ὁμοιάζουν μὲ ὀρυγμοὺς καὶ μυκηθμοὺς θηρίων, τῶν ὁποίων αἱ ἀραί, αἱ ὕβρεις καὶ οἱ ὀλολυγμοὶ πνίγονται μέσα εἰς τὸν λάρυγγα !...

*
* *

Ἡ ἔφοδός των ἀπέτυχε καὶ ἐθραύσθη ἡ ὁρμή των.

Πολλοὶ φεύγουν διωκόμενοι.

Ὁλόκληρος ἡ γραμμή των ἐπηρεάζεται, κλονίζεται καὶ διασπᾶται εἰς τεμάχια, τὰ ὁποῖα διαλύονται καὶ ἐξαφανίζονται τρέχοντα μέσα εἰς τὰς χαράδρας καὶ τὰ δάση.

Μετ' ὀλίγον τὰ πυροβόλα των ἀρχίζουν πάλιν τοὺς καταιγισμούς των, ἀλλ' αὐτὴν τὴν φορὰν διὰ νὰ ὑποστηρίξουν τὴν φυγήν των. Εἶνε οἱ τελευταῖοι ἀποχαιρετιστήριοι κανονιοβολισμοί.

Ἄλλην μίαν φορὰν ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς θὰ προχωρήσῃ καὶ θὰ καταυλισθῇ εἰς τὰς θέσεις τοῦ ἐχθροῦ.

Ἐν τούτοις ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸν λόφον ἐξακολουθοῦν μερικοὶ νὰ

μένουν ἀπομονωθέντες καὶ ἐπιμένοντες νὰ πωλήσουν ἀκριβὰ τὴν ζωήν των.

Πρέπει νὰ ὁμολογήσῃ κανεὶς ὅτι ἦσαν ἀνδρεῖοι !

Β'. περιγραφὴ ἀναλυτικωτέρα,

Οἱ Βούλγαροι μετὰ τὴν ἧτταν τῆς Στρωμνίτσης καὶ τοῦ Δεμὶρ Ἰσσὰρ καταδιωκόμενοι ἐβάδισαν πρὸς βορρᾶν, οἱ μὲν τῆς στρατιᾶς τοῦ Δεμὶρ Ἰσσὰρ διὰ τῶν στενῶν τοῦ Δερβέντι ἀκολουθοῦντες τὴν δημοσίαν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὰ στενὰ τῆς Κρέσνας, οἱ δὲ τῆς Στρωμνίτσης διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Στρυμόνος πρὸς τὸ Πετρίτσι, ὁδεύοντες πρὸς τὸ αὐτὸ σημεῖον.

Ἄλλο ἐπίσης τμῆμα ἐκ τῆς δευτέρας στρατιᾶς ἐβάδισε κατ' εὐθεῖαν πρὸς βορρᾶν τῆς Στρωμνῖτσης, ὀχυρωθὲν εἰς τὰς ὀχυρὰς παρὰ τὸ Πέτσοβον ὀροσειράς.

Τὰς παρὰ τὸ Νευροκόπιον ὀροσειρᾶς κατέλαβεν ἐχθρικὴ δύναμις βαδίσασα ἐκ Κρέσνας, ἡ ὁποία συνηνώθη μετ' ἄλλων τμημάτων βαδισάντων πρὸς βορρᾶν μετὰ ἀπηνῆ καταδίωξιν ὑπὸ τῆς 7ης μεραρχίας.

Πᾶσαι αὗται αἱ Βουλγαρικαὶ δυνάμεις ὑπολογίζονται εἰς 90 ἕως 100 χιλ. στρατοῦ, διότι εἶνε ἐπισήμως βεβαιωμένον, ὅτι καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ μέτωπον οἱ ἐχθροί μας παρέταξαν ἀναμένοντες τὴν ἐπίθεσιν τῶν ἡμετέρων 88 τάγματα πεζικοῦ,

Ὁ στρατός μας πρὸ τῶν στενῶν.

Οἱ Βούλγαροι ὑποχωρήσαντες κατέστρεψαν πάσας τὰς ἐπὶ τοῦ Στρυμόνος γεφύρας, τοῦτο δὲ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπιβράδυνσιν τῶν κινήσεων τοῦ στρατοῦ μας, διότι ἐπὶ ἡμέρας ὁλοκλήρους ἐστάθη ἀδύνατος ἡ δίοδος τοῦ πυροβολικοῦ.

Εὐτυχῶς ὅμως χάρις εἰς τὴν ταχύτητα τῆς ἐνεργείας, ἡ ὁποία διακρίνει πάσας τὰς ὑπηρεσίας τοῦ στρατοῦ μας αἱ γέφυραι ἐπεσκευάσθησαν ταχύτατα καὶ οὕτως ἡ στρατιά μας κινηθεῖσα ἔφθασε πρὸ τῶν στενῶν τῆς Κρέσνας.

Οἱ Βούλγαροι δὲν κατέλαβον ἀκριβῶς τὴν εἴσοδον τῶν στενῶν, ἀλλὰ τὰς πρὸ αὐτῶν κορυφογραμμάς, ἀπὸ Πλόσκας πρὸς τὰ δεξιὰ μέχρι Μαρωνίτσας πρὸς τὰ ἀριστερά.

Ἐκεῖ κατεσκεύασαν σημαντικώτατα ὀχυρωματικὰ ἔργα διὰ τὸ πεζικὸν καὶ τὸ πυροβολικὸν καὶ ἐτοποθέτησαν βαρέα πυροβόλα.

Περὶ τῆς ὀχυρότητος τῆς Κρέσνας ἔγραψα εἰς προηγουμένην μου ἐπιστολήν.

Δράττομαι μάλιστα τῆς εὐκαιρίας νὰ ἐπανορθώσω μίαν ἀνακρίβειαν παρεισφρήσασαν ἐκ κακῶν πληροφοριῶν.

Ἡ ἀνακρίβεια εἶνε, ὅτι τὰ στενὰ δὲν ἔχουν 16 χιλιομέτρων μῆκος, ὅπως ἐγράφη, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον.

Εἶχε δὲ πράγματι στενωπὸς δύσβατος, παρέχουσα πλεῖστα ἐμπόδια διὰ τὴν διάβασιν στρατιωτικῶν σωμάτων καὶ ἄνευ ἀντιστάσεως ἀκόμη, διότι ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἡ δημοσία ὁδός, ἡ ὁποία βαίνει παραλλήλως πρὸς τὴν κοίτην τοῦ Στρυμόνος, διακόπτεται εἰς πλεῖστα σημεῖα ὑπὸ χειμάρρων.

Αἱ κυκλωτικαὶ κινήσεις.

Ἡ ἐκπόρθησις τοιαύτης στενωποῦ ἐθεωρήθη ἀδύνατος διὰ τῆς κατὰ μέτωπον ἐπιθέσεως· διὰ τοῦτο ὁ βασιλεὺς καὶ τὸ ἐπιτελεῖον ἔθεσαν εἰς ἐνέργειαν τὰς πλαγίας κινήσεις, αἱ ὁποῖαι τόσα θαυμάσια ἀποτελέσματα μᾶς ἔδωσαν μέχρι τοῦδε.

Ἔπρεπε νὰ ἐξευρεθῇ τρόπος, ὥστε ἰσχυραὶ μονάδες τοῦ στρατοῦ μας νὰ διέλθουν δι' ἄλλων σημείων καὶ νὰ φθάσουν εἰς τὴν ἔξοδον τῶν στενῶν, ὁπότε ὁ ἐχθρὸς καὶ θὰ ἠναγκάζετο νὰ ὑποχωρήσῃ, ἢ θὰ ἠχμαλωτίζετο ἀσφαλῶς.

Αἱ κυκλωτικαὶ κινήσεις ἐτέθησαν εἰς ἐφαρμογὴν ἐκ τριῶν σημείων.

Ἐνῷ εἰς τὴν εἴσοδον τῶν στενῶν ἐλάμβανον θέσιν ἀπέναντι τῆς ἐχθρικῆς παρατάξεως, ἡ ὁποία, ὡς εἴπομεν, ἐξετείνετο ἀπὸ τῆς Πλόσκας εἰς Μαρώνιτσαν, τέσσαρες μεραρχίαι μας ἡ 5η, ἡ 6η, ἡ 2α καὶ 1η εἰς τὸ ἄκρον ἀριστερὸν ἐβάδιζον δι' ἀποκρή-

μνων μερῶν, διὰ μέσου ἀτραπῶν καὶ δυσκόλων διαβάσεων, δύο ἕτεραι μεραρχίαι μας ἡ 3η καὶ ἡ 10η.

Αἱ μεραρχίαι αὗται ὡς καὶ ἄλλα σώματα στρατοῦ ἐνεργοῦντα μετ' αὐτῶν, ἐξετέλουν κυκλικὴν κίνησιν, ἥτις ἐσκόπει νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν ἔξοδον τῶν στενῶν.

Συγχρόνως ἡ 7η μεραρχία εἰς τὸ ἄκρον δεξιὸν ἐξετέλει τὴν αὐτὴν κίνησιν, προχωρήσασα διὰ Νευροκοπίου πρὸς τὸ Κρέμεν.

Ἐκεῖθεν ἡ ὁδός, σχηματίζουσα μεγάλον κύκλον, ἄγει ἐπίσης εἰς τὴν ἔξοδον τῶν στενῶν πρὸς τὴν Ἄνω Τζουμαγιάν.

Ἡ μάχη τοῦ Πετσόβου.

Αἱ πρὸς τὸ ἄκρον ἀριστερὸν ἐνεργοῦσαι μεραρχίαι προελαύνουσαι, συνήντησαν παρὰ τὸ Πέτσοβον ἰσχυρὰς ἐχθρικὰς δυνάμεις, ἀνερχομένας εἰς πέντε συντάγματα μετ' ἀναλόγου πυροβολικοῦ.

Ἡ μάχη, ἀγρία καὶ ὁρμητική, ἤρχισεν ἀπὸ τῆς ἑσπέρας.

Ἐξηκολούθησε δὲ μετὰ μεγαλειτέρας ἐντάσεως.

Σημειωτέον ὅτι οἱ Βούλγαροι εἶχον ὀχυρώσει μεθοδικώτατα πάσας τὰς ὑψηλὰς ὀροσειρὰς διὰ σειρῶν ὀχυρωτάτων χαρακωμάτων.

Οἱ ἡμέτεροι τοιουτοτρόπως ἦσαν ἐν μειονότητι, ἔπρεπε ὅμως παντὶ σθένει νὰ φέρουν εἰς πέρας τὴν ἐντολήν, τὴν ὁποίαν ἔδωσεν εἰς αὐτοὺς τὸ Στρατηγεῖον.

Ἔπρεπε παντὶ σθένει νὰ προχωρήσουν διὰ νὰ καταλάβουν τὴν ἔξοδον τῶν στενῶν, δίδοντες οὕτω τὴν τελικὴν νίκην.

Ἡ μάχη ὑπῆρξε λυσσώδης, τοῦ ἐχθροῦ λόγῳ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δυνάμεών του καὶ τῆς ὀχυρότητος τῆς θέσεώς του ἀντιτάξαντος σθεναρὰν ἄμυναν.

Περὶ τὴν ἑσπέραν διατάσσεται γενικὴ προέλασις, ἀναπτυχθεισῶν τῶν μεραρχιῶν μας, αἱ ὁποῖαι ἐβάδιζον ἀκατασχέτως πρὸς κατάληψιν τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Πετσόβου.

Οἱ εὔζωνοι τοῦ κ. Παρασκευοπούλου κάμνουν θαύματα, ἀλλὰ

δὲν ὑπολείπονται καὶ οἱ πεζοὶ τοῦ κ. Δαμιανοῦ. Ἐνῷ τὸ πεζικόν μας ὥρμα ἀκατασχέτως βαδίζον διὰ μέσου χαλάζης σφαιρῶν καὶ ὀβίδων, τὸ πυροβοβικὸν βάλλει εὐστοχώτατα κατὰ τῶν ἐχθρικῶν θέσεων καὶ πυροβόλων.

Τοσοῦτον φονικὸν ἦτο τὸ πῦρ τῶν πυροβολαρχιῶν μας, διότι ἐδῶ εἶχον συγκεντρωθῆ αἱ περισσότεραι τῶν ὀρειβατικῶν πυροβολαρχιῶν μας, ὥστε νὰ σιγήσῃ ἐπὶ ὥραν πολλὴν ὅλον σχεδὸν τὸ ἐχθρικόν.

Τὸ πεζικόν, ἀνερχόμενον ἀπὸ ὑψώματος εἰς ὕψωμα καὶ κατακτῶν διὰ ποταμῶν ἱδρῶτος καὶ αἵματος σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν τὸ ἐχθρικὸν ἔδαφος, καταλαμβάνει διὰ τῆς λόγχης τὸ φοβερὸν ὕψωμα 1650, ἐπὶ τοῦ ὁποίου καὶ ὑψοῦται ἡ γαλανόλευκος.

Τὸ ρεκὸρ τῶν Ἰαπώνων καταρριπτόμενον.

Τὸ νέον αὐτὸ κατόρθωμα, καταλήψεως διὰ τῆς λόγχης τοσοῦτον τρομεροῦ ὑψώματος κατεχομένου παρὰ στρατοῦ ἀριθμητικῶς ὑπερτέρου, εἶναι μοναδικὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν πολέμων.

Τὸ ρεκὸρ τῶν Ἰαπώνων, ἐκπορθησάντων διὰ τῆς λόγχης ὕψωμα 1150 μ. κατερρίφθη ἤδη κατ᾽ ἐπανάληψιν ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος σήμερον διὰ τῶν ἔργων του ἀναδεικνύεται ὁ πρῶτος, ὁ καλλίτερος στρατὸς τοῦ κόσμου.

Δυνάμεθα νὰ βροντοφωνήσωμεν τοῦτο.

Τὰ ἡρωικά μας κατορθώματα μᾶς δίδουν πλῆρες τὸ δικαίωμα.

Ἡ ὁρμὴ τῶν ἡμετέρων ἦτο ἀπαράμιλλος. Διότι προτοῦ φθάσουν εἰς τὰ τρομερώτερα ὑψώματα τοῦ Πετσόβου ἀναρριχώμενοι σχεδὸν εἰς τὰ ἀπόκρημνα μέρη, ἐκυρίευσαν κάτω ἀλληλοδιαδόχως πέντε σειρὰς ὀχυρωμάτων.

Κατὰ τὴν γιγαντομαχίαν ταύτην ἐφονεύθησαν καὶ ἐτραυματίσθησαν πολλοι ἐκ τῶν ἡμετέρων. Αἱ ἀπώλειαι ἐπίσης τῶν Βουλγάρων εἶνε μέγισται.

Τὴν νύκτα ὁ ἐχθρὸς ἐπεχείρησε νυκτερινὸν αἰφνιδιασμὸν διὰ πυρὸς πεζικοῦ καὶ χειροβομβίδων.

Ἦτο ὁ δεύτερος αἰφνιδιασμός, τὸν ὁποῖον ἐπιχειροῦν κατὰ τὸν πόλεμον, ἀλλὰ καὶ ὁ πανηγυρικώτερον ἀποτυχών.

Οἱ ἡμέτεροι παραμένοντες ἐν ἐπιφυλακῇ, ὄχι μόνον ἀπέκρουσαν τοὺς ἐπιτεθέντας, ἀλλὰ καὶ ἐπεχείρησαν ἀντεπίθεσιν, ἡ ὁποία ἐκλόνισε τελείως τὸν ἐχθρόν.

Ἡ μάχη ἤρχισε τὴν 4.25΄ τῆς πρωίας καὶ ἐπερατώθη τὴν 8ην ἑσπερινήν, ὁπότε ὁ ἐχθρὸς κλονισθείς, ἤρχισε ὑποχωρῶν καθ' ὅλην τὴν γραμμήν.

Κατὰ τὴν καταδίωξιν ταύτην τὸ πυροβολικόν μας βάλλον ἐναντίον τοῦ φεύγοντος ἐχθροῦ ἐπέφερε τρομερὰν φθοράν.

Οἱ Βούλγαροι οὕτω τὴν στιγμὴν ταύτην βαδίζουν εἰς τὰ σημεῖα ταῦτα πρὸς βορρᾶν, διωκόμενοι εἰς τὸ ἀριστερόν μας ὑπὸ τῆς 10ης καὶ τῆς 3ης Μεραρχίας.

Ὁ ἀγὼν πρὸ τῶν στενῶν

Καθ' ὃν χρόνον τὸ ἄκρον ἀριστερόν μας ἐμάχετο οὕτως ἀγρίως, κατατροπῶσαν τὸν ἐχθρόν, ἡ κυρία δύναμις πρὸ τῶν στενῶν τῆς Κρέσνας ἤρχιζεν ἐπίσης σφοδρὸν ἀγῶνα πρὸς ἐκπόρθησιν αὐτῶν. Ὁ ἀγὼν ἐδῶ ἤρχισε διὰ σφοδρᾶς μονομαχίας πυροβολικοῦ, ἥτις διήρκεσε σχεδὸν ἐπὶ διήμερον.

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ πυροβολικοῦ μας ἦσαν τρομερά. Ὁ γενικὸς ἀγὼν τοῦ πεζικοῦ ἤρχισε χθὲς τὴν πρωίαν,

Αἱ μεραρχίαι μας κινηθεῖσαι ἐπετέθησαν καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ἡ πέμπτη καὶ ἡ ἕκτη μεραρχίαι, προχωρήσασαι ἀπώθησαν θριαμβευτικῶς τὸν ἐχρόν. Οἱ Βούλγαροι διεκδικοῦν σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν τὸ ἔδαφος, καὶ οὕτως ἐκτυλίσσονται σκηναὶ ὑπερόχου ἡρωισμοῦ καὶ ἀνδρείας.

Αἱ ἐπιθέσεις τοῦ Κιλκὶς ἐπαναλαμβάνονται.

Γραμμαὶ ὁλόκληροι σαρώνονται, διὰ νὰ περάσουν ἐπὶ τῶν πτωμάτων των οἱ ἄλλοι.

Αἱ τάξεις ἀνανεοῦνται καὶ αἱ ἐπιθέσεις καθίστανται ἀγριώτεραι.

Συγχρόνως ἡ δευτέρα μεραρχία ἐπιτίθεται εἰς τὸ κέντρον καὶ ἡ πρώτη εἰς τὸ δεξιόν.

Αἱ κινήσεις τόσων χιλιάδων στρατοῦ καὶ αἱ ὁμοβροντίαι τόσων πυροβόλων δίδουν εἰς τὴν μάχην μίαν ἀγρίαν μορφήν.

Μετὰ λυσσώδη πάλην ὁ στρατὸς τοῦ κέντρου μας καταλαμβάνει περὶ τὸ ἑσπέρας τὴν νοτίαν εἴσοδον τῶν στενῶν τῆς Κρέσνας μεταξὺ Πλέσκας καὶ Μπρεσνίστας.

Ἡ κατάληψις τῆς εἰσόδου ἐπέφερε κλονισμὸν καὶ ἀναστάτωσιν εἰς τὰς Βουλγαρικὰς τάξεις, αἱ ὁποῖαι ἐταράχθησαν ἐπίσης καὶ διὰ τὴν ἧτταν τοῦ δεξιοῦ των. Κατόπιν τούτου ἤρχισε γενικὴ ὑποχώρησις. Τὴν στιγμὴν καθ' ἣν γράφω τὴν παροῦσαν μου ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς ὑποχωρῶν ἐγκατέλειπε τὰ στενά, ἐνῷ συγχρόνως τὸ ἀριστερόν μας βαδίζει ταχέως πρὸς τὴν ἔξοδον.

Ὡσαύτως ἡ 7η μεραρχία εὑροῦσα ἐμπόδια παρὰ τὸ ἄκρον δεξιόν μας παρὰ τὸ Κρέμεν ἐξετόπισε διὰ τῆς λόγχης τὸν ἐχθρόν, ὁ ὁποῖος ἐπίσης ὑποχωρεῖ καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο.

Θεωρεῖται βέβαιον ὅτι ὁ ἐχθρὸς ὑποχωρῶν θὰ ὀχυρωθῇ εἰς τὰς κορυφογραμμὰς τῆς Ἄνω Τζουμαγιᾶς, ὅπου εἶνε ἡ δευτέρα γραμμὴ τῆς ἀμύνης του.

Ἡ ὑποχώρησις τῶν Βουλγάρων.

Ἡ ὑποχώρησις καὶ ἐκ τῶν σημείων τούτων θὰ φέρῃ τοὺς Βουλγάρους εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ἐδάφους ὀχυρὰς θέσεις μεταξὺ Κιουστενδὴλ καὶ Δούπνιτσας, ὅπου εἶνε ἡ τρίτη γραμμὴ τῆς ὑποχωρήσεώς των.

Πιστεύεται ὅτι καὶ εἰς τὰ τρία σημεῖα, δηλαδὴ καὶ εἰς τὴν ἔξοδον τῶν στενῶν καὶ εἰς τὴν Τζουμαγιὰν καὶ εἰς τὴν Δούπνιτσαν θὰ προσπαθήσῃ νὰ ἀντιτάξῃ ἄμυναν ὁ ἐχθρός, διότι κατὰ τὴν τακτικήν του δὲν ἀφίνει ὀχυρὸν σημεῖον ἀχρησιμοποίητον.

Πιστεύεται ὅμως ἐπίσης ὅτι πᾶσα περαιτέρω ἀντίστασις θὰ ἀποβῇ ὡσαύτως ἄκαρπος καὶ ἑπομένως ὁ στρατός μας θὰ δυνηθῇ

νὰ βαδίσῃ κατὰ τῆς Σόφιας, ἐκτὸς ἐὰν ἡ διπλωματία προλάβῃ τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις, διευθετοῦσα τὰ ἐκκρεμῆ ζητήματα.

Οἱ Βούλγαροι ὑποχωροῦντες ἐμόλυναν ὅλας τὰς πηγάς, ῥίψαντες εἰς τὰ φρέατα πτώματα χολεριώντων.

Τὴν τακτικὴν ταύτην ἐφαρμόζουν ἀπὸ καιροῦ, διότι καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν Δοϊράνην ἔρριψαν πολλὰ πτώματα χολεριώντων, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς μεταδόσεως τῆς ἀπαισίας νόσου εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Αἱ τοπογραφίαι τῶν συμπλοκῶν.

Παραθέτομεν κατωτέρω σύντομον μὲν ἀλλὰ ἀρκετὰ διαφωτιστικὴν ἀνταπόκρισιν εὐρωπαϊκῆς ἐφημερίδος, ἐξ ἧς ὁ ἀναγνώστης δύναται νὰ σχηματίσῃ μίαν νοητὴν εἰκόνα τῶν συμπλοκῶν τῆς Κρέσνας. Ἰδοὺ αὕτη ὡς ἐδημοσιεύθη.

Ἡ προχθεσινὴ μάχη τῆς 1ης Μεραρχίας τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατὰ τῶν εἰς τὴν εἴσοδον τῆς στενωποῦ τῆς Κρέσνας ὑπῆρξε μεγαλοπρεπὴς ἀπὸ τῆς θεαματικῆς ἀπόψεως καὶ ἡ γραφικωτέρα ὅλων τῶν μαχῶν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ κατὰ τῆς Βουλγαρίας πολέμου.

Ὁ ἐχθρὸς κατεῖχε τὴν γραμμὴν ὑψωμάτων ὠχυρωμένων ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Στρυμῶνος, ὑπερασπιζόντων τὴν εἴσοδον. Ἡ σειρὰ αὕτη τῶν ὑψωμάτων γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Καρὰ-Ἀλτὶ-Τεπὲ κεῖται ἄνωθεν τῆς κώμης Βελίτσης.

Τὸ ἐχθρικὸν πυροβολικὸν ἐντὸς πυροβολείων τοποθετημένον, ἀποτελούμενον ἐκ πυροβολαρχιῶν πεδινῶν καὶ τοπομαχικῶν τη-

Ὁ καπετὰν Κόρακας.

λεβόλων, ἤρξατο βάλλον ἐρευνητικῶς ἅμα τῇ ἐμφανίσει τῶν πρώτων κλιμακίων τοῦ πεζικοῦ μας.

Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ πεζικοῦ μας ἤρξατο ἀπὸ τῆς μεσημβρίας. Τὰ συντάγματα ἐξελισσόμενα ἐπὶ λοφοσειρῶν καὶ ἀναπτυσσόμενα εἰς κλιμάκια ἀτελευτήτων σειρῶν, προελαύνοντα ἐπὶ τὰ πρόσω παρεῖχον ἔξοχον θέαμα, λόγῳ τῆς πανοραματικῆς θέσεώς των.

Ἀλλά μετά τινα ὥραν τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικὸν βάλλον διὰ συνεχῶν ὁμοβροντιῶν καὶ ἐκσφενδονίζων βροχὴν ὀβίδων, ἀνακόπτει τὴν προέλασιν τοῦ πεζικοῦ.

Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς χαλάζης τῶν βουλγαρικῶν βλημάτων, ὑπὸ τὸν δονοῦντα τὸ σύμπαντα κεραυνώδη βρόντον τοῦ βουλγαρικοῦ πυροβολικοῦ, ἰδοὺ ἐξελίσσονται αἱ ἑλληνικαὶ πυροβολαρχίαι.

Εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐκτελέσωσιν ἐσπευσμένην προχωρητικὴν κίνησιν καὶ νὰ καταλάβωσι θέσεις ὅπως ἀπασχολήσωσι τὸ ἀντίπαλον πυροβολικόν, καὶ διευκολύνωσι τὴν προέλασιν τῶν πεζικῶν δυνάμεων.

Ἡ ἡρωϊκὴ πυροβολαρχία.

Ἡ πυροβολαρχία τοῦ κ. Ἠλιάδου, μὲ τὸν γενναῖον πυροβολάρχην της ἐπὶ κεφαλῆς προχωρεῖ καλπάζουσα ἐμπρός.

Κατὰ δεκάδας ἀνὰ πᾶν δευτερόλεπτον αἱ βουλγαρικαὶ ὀβίδες ἐκρήγνυνται περὶ τὴν πυροβολαρχίαν.

Εἶχε συγκεντρωθῆ κατ' αὐτῆς τὸ πῦρ ὁλοκρήρου τοῦ ἀντιπάλου πυροβολικοῦ.

Ὁ Ἠλιάδης ἐπιταχύνει τὸν καλπασμὸν τῆς πυροβολαρχίας του. Καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ προελάσῃ περὶ τὰ 2 1)2 χιλιόμετρα ἀκάλυπτος ἐκτεθειμένη. Καὶ προελαύνει.

Μετά τινα λεπτὰ ἐξαφανίζεται ἀπὸ τὰς ὄψεις μας. Τὴν παρακολουθοῦμεν μόνον ἀπὸ τὸν καπνὸν τῶν ἐκρηγνυομένων βουλγαρικῶν ὀβίδων.

Ὁ καπνὸς μὲ τὰ νέφη τοῦ κονιορτοῦ ὡς ἐκ τοῦ ἀνασκαπτομένου ἐδάφους ἀποτελεῖ μίαν γραμμὴν ἀκολουθοῦσαν τὴν διεύθυνσιν τῆς πυροβολαρχίας μας.

Ἀγωνιῶμεν μὴ μεταβληθῇ καὶ αὕτη εἰς τέφραν καὶ καπνόν· Ἀγωνιῶμεν ἐπὶ δευτερόλεπτα, ἅτινα μεταβάλλονται εἰς λεπτὰ τῆς ὥρας ὁλόκληρα.

Αἴφνης ζητωκραυγαὶ τοῦ πεζικοῦ χαιρετίζουσι τὰς πρώτας βολὰς τῆς ἡρωικῆς πυροβολαρχίας.

Κατώρθωσεν ἐντελῶς ἀβλαβὴς νὰ διέλθῃ ὁλόκληρον ἐπικινδυνωδεστάτην ζώνην, νὰ παραταχθῇ ὑπὸ τὰς ἐχθρικὰς ὀβίδας, νὰ ἀνεύρῃ τὰς θέσεις καὶ νὰ ἐκτιμήσῃ τὰς ἀποστάσεις τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ ἀνοίξῃ πῦρ κατ' αὐτοῦ, πῦρ δραστικὸν καὶ εὔστοχον, παρενοχλῆσαν φοβερὰ τὸν ἐχθρόν.

Μονομαχία πυροβολικῶν.

Ὑπὸ τὴν προκάλυψιν τῆς πυροβολαρχίας τοῦ κ. Ἠλιάδου προχωροῦν καὶ αἱ ἄλλαι μεραρχιακαὶ πυροβολαρχίαι καταλαμβάνουσι θέσεις καταλλήλως καὶ κεραυνοβολοῦν τὸν ἐχθρόν.

Συνάπτεται πεισματώδης μονομαχία μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων πυροβολικῶν.

Εἰς τὰ ὦτά μας βομβοῦν οἱ κανονιοβολισμοὶ καὶ οἱ ὀξύτατοι κρότοι τῶν ὀβίδων, αἵτινες φαντάζεταί τις ὅτι ξεσχίζουν τὸν ὁρίζοντα.

Δὲν δύναμαι νὰ ὑπολογίσω ἐπὶ πόσον χρόνον διήρκεσεν ἡ λυσσαλέα αὐτὴ μονομαχία τῶν πυροβολικῶν, διότι κατὰ τὴν μάχην αἱ ὧραι παρέρχονται τόσον ταχέως, ὥστε κάμνουν τὴν ἐντύπωσιν πρώτων λεπτῶν.

Ἀλλ' ἀντελήφθημεν τὰς ἐχθρικὰς πυροβολαρχίας νὰ σιγῶσι ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην καὶ νὰ ἀποσύρωνται.

Τὸ πεζικὸν καταλαμβάνει τὰς ἐχθρικὰς γραμμάς.

Ἡ μάχη αὐτη ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα ὅτι τὸ κέντρον μας ἐγένετο κύριον τῆς στενωποῦ.

Εἶνε πλέον βέβαιον ὅτι ὁ ἐχθρὸς πρὸ τοῦ κέντρου, δηλαδὴ εἰς τὴν στενωπὸν τῆς Κρέσνας, ἀφῆκεν ἰσχυρὰς προφυλακὰς μετὰ πυροβολικοῦ, αἱ δὲ κύριαι δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ συνεκεντρώθησαν εἰς τὸ ἀριστερὸν τῆς παρατάξεώς μας, ἀλλὰ κατὰ τῶν Σέρβων πρὸς τὸν

σκοπὸν τῆς ἀναχαιτίσεως τῆς προελάσεως πρὸς τὸ Τσάρερο-Σέλο.

Ἐπισκοπῶ τὸ πεδίον τῆς γιγαντομαχίας τοῦ ἀριστεροῦ τῆς παρατάξεως, τὴν ὁποίαν σήμερον ἐξακολουθεῖ τὸ ἀκρότερον ἀριστερόν.

Μία ἀλπεία γραμμή, οὐχὶ τόσον διὰ τὰ ὕψη της, ὅσον διὰ τὸ ἐπίμηκες αὐτῆς μέτωπον, τὸ ἀπότομον τῶν κλιτύων, τὸ βαθύτατον τῶν χαραδρῶν, τὸ πυκνότατον τῶν δασῶν, καὶ τὰς διακλαδώσεις, αἱ ὁποῖαι καταλήγουν ταπεινούμεναι πρὸς τὰ παλαιὰ Βουλγαρικὰ σύνορα.

Ὁλόκληρον τὸ ὀρεινότατον καὶ πολυποίκιλον εἰς γεωγραφικὴν σύστασιν αὐτὸ σύστημα τῶν Μαλεσίων ὀρέων ἢ δυτικοῦ Ὀρβήλου, αἱ πολύπτυχαι τοῦ ὁποίου διακλαδώσεις μόνον ὑπὸ τῆς βίας τῶν καταιγίδων καὶ τοῦ βορρᾶ προσεβάλλοντο, ἀνερχόμενον ἀπὸ τῆς κοιλάδος Στρωμνίτσης καὶ Ραδοβίστης καὶ καταλῆγον εἰς τὴν παλαιὰν Βουλγαρίαν καλύπτει ἔκτασιν μήκους ἀπὸ νότον πρὸς βορρᾶν ἑβδομήκοντα χιλιομέτρων, σχηματίζει δύο μὲν παράλληλα ἀντιστηρίγματα τὸ Ὀγράζδεν καὶ τὸ Κρεπάλο ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ ὁποίου ἐπισκοπῶ τὰ πεδία τῆς ἐποποιΐας κυριαρχοῦντα τῆς Μπέροβας, ἡ ὁποία εὑρίσκεται εἰς τὴν ἄνω κοιλάδα τοῦ Πρεγκαμπούσια, σχηματίζουσα τὰς περιωνύμους στενωπούς, ἃς ἐξεβίασε πρὸ τριῶν ἡμερῶν τὸ ἀριστερὸν κέρας.

Τρίτη παράλληλος διακλάδωσις εἰς τὰς πρὸς νότον τῆς ὁποίας ὑπωρείας κεῖται τὸ ὀνομαστικὸν Πέτσοβον ἢ Ὀσμανιέ, ἐπὶ ὀρεινοῦ διασέλου ἰσχυροτάτου ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του, ἀποτελεῖ τὴν κυρίως ἄλπειον ὀροσειρὰν γνωστὴν ὑπὸ τὸ ἐπιτόπιον ὄνομα Μπούκοβικ.

Αἱ πρὸς βορρᾶν διακλαδώσεις ἀποτελοῦν παράλληλα ὀροπέδια ἐφ' ὧν μεταφέρεται ὁ ἀγών.

Ἡ ὀροσειρὰ τοῦ Μπούκοβικ δι' ὁμαλῆς στροφῆς πρὸς τὰ βορειανατολικὰ (Μαλατσίτσα, Κουλαμπὰρ) σχηματίζει ἐκ δυσμῶν τὴν μίαν στενωπὸν τῶν στενῶν τῆς Κρέσνας, ἐνῷ τὴν ἀνατνλικὴν πλευρὰν σχηματίζουν ἐλαφραὶ πτυχώσεις τοῦ Ὀρβήλου, καταληγουσαι εἰς τὸν Στρυμόνα ἀποτόμως.

Περὶ τὴν κυρίαν ταύτην ὀρεινὴν γραμμὴν τοῦ Μπούκοβικ

ἐστράφη ὁ ἀγὼν τοῦ ἀριστεροῦ μετώπου, ἀρξάμενος τὴν 6 π. μ. καὶ παραταθεὶς μέχρι τῆς 8 μ. μ.

Εἰς τὸ Μεταίχμιον.

Ποία ὁρμὴ ἀκατάσχετος, ὁρμὴ συναγωνιζομένη πρὸς τὴν τῆς λαίλαπος τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων ;

Ἀπὸ τέσσαρας ἀλληλοδιαδόχους ὀχυρωματικὰς γραμμὰς ἀπώθησαν τὸν ἐχθρόν, καὶ ἐχθρὸν ὅστις ἐφάνη ἔχων τὴν ἀπόφασιν νὰ ἀγωνισθῇ μετὰ λύσσης καὶ ἀπογνώσεως, ἐχθρὸν ὑπέρτερον ἀριθμητικῶς, ἐχθρὸν κατέχοντα ἀκρωρείας καὶ κορυφὰς δεσποζούσας.

Ὁ Βούλγαρος ἀπέδειξε χθὲς τὴν συναίσθησιν, ὅτι κρούομεν τὴν θύραν τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος.

Τὸ στενὸν τῆς Κρέσνας μετὰ τῶν ἑκατέρωθεν ἀμυντικῶν γραμμῶν, εἶνε ἡ πύλη ἡ ἄγουσα πρὸς τὴν παλαιὰν Βουλγαρίαν.

Ὑπετίθετο ἐξ ὑπολογισμῶν πιθανωτάτων, ὅτι ὁ Βούλγαρος θὰ διεκύβευε τὴν τελικὴν τύχην τῶν ὅπλων του ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Βουλγαρίας.

Τὴν διακυβεύει ἐπὶ ἐδάφους ἀποτελοῦντος τὸ μεταίχμιον Μακεδονίας καὶ Βουλγαρίας.

Ὁ ἐχθρὸς παρατάσσει εἰς τὴν κυρίως στενωπὸν τῆς Κρέσνας, δύναμιν 80 χιλιάδων ἀνδρῶν ἀπέναντι τοῦ Ἑλληνικοῦ κέντρου.

Τὴν δυτικὴν πλευρὰν προστατεύουν ἐπίσης δυνάμεις βουλγαρικαὶ ἰσχυρόταται.

Ὅσῳ πολυπληθὴς ὁ ἐχθρὸς τοσοῦτον καὶ ἡ νίκη τῶν ἑλληνικῶν ὅπλων καθίσταται ἐνδοξοτέρα καὶ περιφανεστέρα.

Ἡ μάχη αὐτὴ ἰδίως εἶνε ὁμοία μὲ τὴν μάχην τοῦ Κιλκισίου, ἀπὸ ἀπόψεως φύσει καὶ τέχνῃ τῆς ὀχυρότητος τῶν ἐχθρικῶν θέσεων, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς λυσσαλέας πεισμονῆς τοῦ ἐχθροῦ, ὅπως ἀνακόψῃ τὴν πρόοδόν μας.

Καὶ ἐνικήσαμεν.

Ἡ νίκη ἐκερδήθη διὰ τῆς λόγχης.

Πρώτη ἡλώθη ἡ ἀριστερωτέρα θέσις Οὐμβλιάνοβο, ἔπειτα δύο κεχαρακωμέναι γραμμαί, καὶ τέλος ἡ τετάρτη ἐπίσης ὠχυρωμένη

ἐχθρικὴ γραμμή, κατὰ τῆς ὁποίας ἐγένετο ἀγὼν ἀναρριχήσεως, καὶ ἐκτοπίσεως τοῦ ἐχθροῦ διὰ τῆς λόγχης.

Τὸ ἐχθρικὸν πῦρ διεσταυροῦτο ἀπὸ τῆς θέσεως 1,460 καὶ τῶν ἀνατολικωτέρων τοῦ Νέγκρεβου ὑψωμάτων.

Αἱ πρῶται μας γραμμαὶ ἐρρίπτοντο ἐμπρὸς ἀκατάσχετοι καὶ ἐπήρχετο εἶτα ἡ καταιγὶς τῶν ὄπισθεν κλιμακίων, πρὸ τῆς τόλμης τῶν ὁποίων ὁ ἐχθρὸς δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατηθῇ εἰς τὰς ἰσχυροτάτας ἀκρωρείας τοῦ Μπούκοβικ.

Ἐξετοπίσθη λογχιζόμενος καὶ ἐκδιωκόμενος πρὸς τὰς ἀπωτέρας γραμμάς του.

Ἡ ἀριστοτεχνικὴ κύκλωσις.

Ταῦτα ἐκ τοῦ ἀριστερωτέρου. Ἐκ τοῦ δεξιωτέρου τομέως τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἐκυρίευσαν τὴν περικεχαρακωμένην κορυφὴν 1,650, ἡ ὁποῖα ἀνυψοῦται ὁμαλῶς καὶ δι' ἀλληλοδιαδόχων ὀροπεδίων, προσφορωτάτων διὰ τὴν κάλυψιν τῆς ἀμύνης καὶ ἐκθετόντων ἐντελῶς ἀπροκάλυπτον τὴν ἐπίθεσιν.

Ὁ ἐχθρὸς συγκεντρῶν τὴν προσοχήν του, τὴν δραστηριότητά του καὶ τὴν ἐπιδιχθεῖσαν ἐπιμονήν του κατὰ τοῦ ἡμετέρου ἀριστεροῦ. δὲν ἀπέβλεπεν ἢ τὴν ἐξασφάλησιν τοῦ κέντρου τῆς Κρέσνας ἀπὸ κυκλώσεως ὑπὸ τῆς ἀριστερᾶς στρατιᾶς μας.

Ἡ κύκλωσις, ἡ ὁποῖα εἶνε τὸ ἀποτέλεσμα συνθετικωτάτων στρατηγικῶν κινήσεων, αἵτινες κατατάσσουσι τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον μεταξὺ τῶν πρώτων στρατηλατῶν, κινήσεων τὰς ὁποίας διέπουν εἰς θετικωτάτους ὑπολογισμούς, μία ἐκτίμησις τῶν περιστάσεων ἀκριβεστάτη, καὶ ἓν ἀξιοθαύμαστον σύστημα μεθοδικότητος, κινήσεων πλαγίων, περικυκλωτικῶν, κινήσεων ζατρικοειδῶν, ὁτὲ ἐκ δεξιῶν, ὁτὲ ἐξ ἀριστερῶν, καὶ τὰς ὁποίας ὁ ἐχθρὸς ἀντιλαμβάνεται μόνον ἀπὸ τὰς ἀλλεπαλλήλους ἥτας του.

Τὸ ἐντελῶς ἄκρον ἀριστερὸν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιχειρήσῃ χθὲς προχωρητικὴν κίνησιν ὡς ἐκ τῶν ὑπερτάτων ἐχθρικῶν δυνάμεών του αἵτινες ἐτέθησαν πρὸ αὐτοῦ.

Ἀλλὰ σήμερον ἤρξατο ἀπὸ πρωΐας μαχόμενον, ἂν κρίνῃ τις ἀπὸ τοὺς βαθεῖς πρὸς τὴν διεύθυνσιν ἐκείνην κανονιοβολισμούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Αἱ λεπτομέρειαι τῶν ἐπικῶν μαχῶν.

Εἰσερχόμεθα ἤδη εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν λεπτομερειῶν τῶν διαφόρων μαχῶν αἵτινες ἐγένοντο ἐπὶ τῶν διαφόρων ὑψωμάτων καὶ ἰδίως ἐπὶ τοῦ ὑψώματος 1378 ὅπου ἔλαβε χώραν ἡ ὑπέροχος γιγαντομαχία.

Ἡ 12η Ἰουλίου θὰ παραμείνῃ ἱστορικὴ καὶ αἱ μάχαι τῶν εὐζώνων καὶ τῶν Κρητῶν ἀπὸ Ὀνιὰρ Μαχαλᾶ μέχρι τοῦ 1373 θὰ καταλάβουν ἐξαιρετικὴν θέσιν εἰς τὴν Μεγάλην Ἱστορίαν, εἰς τὰς πολεμικὰς παραδόσεις καὶ εἰς τὰ τραγούδια τὰ ὁποῖα ἡ λαϊκὴ ψυχὴ θὰ ἐμπνευσθῇ διὰ νὰ ἀποθανατίσῃ τὸ 9ον, 8ον εὐζωνικὰ καὶ τὸ ἀνεξάρτητον τῶν Κρητῶν.

Ἀγῶνες τοιοῦτοι δὲν ἀναφέρονται εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν πολέμων, ἀξιωματικοὶ οὐδέποτε ἐβαπτίσθησαν μὲ τόσην περιφρόνησιν εἰς τὸ αἷμα τοῦ πολέμου, εἰς τὸν ποταμὸν τοῦ ἀφανισμοῦ, οὐδέποτε ἔπιασαν μὲ τὴν ὁρμὴν καὶ ἀγάπην τὸ κοφτερὸ δρεπάνι τοῦ Χάρου.

Ὑπάρχουν μερικὰ ἐπεισόδια τὰ ὁποῖα ἐτάφησαν ἐκεῖ μαζῇ μὲ τοὺς ἥρωάς των, μερικοὶ παλληκαρισμοὶ οἱ ὁποῖοι διαπιστώνουν τὴν ἀκαταγώνιστον ὁρμὴν τοῦ Ἕλληνος στρατιώτου.

Τὰ ἐπεισόδια αὐτὰ παρουσιάζει σήμερον ἡ ταπεινὴ αὐτὴ ἐργασία μου ὅπως χρησιμεύσουν διὰ τὸ ἱστορικὸν τοῦ μέλλοντος.

Κατὰ τὴν αἱματηρὰν μάχην τῆς 12ης Ἰουλίου, καθ' ἣν στιγμὴν οἱ στρατιῶται, Ἕλληνες καὶ Βούλγαροι ἦλθον εἰς χεῖρας, ὁ εὔζωνος Γεωργίου, τοῦ 1ου λόχου τοῦ 8ου εὐζωνικοῦ τάγματος, συνεπλάκη μετὰ δύο Βουλγάρων.

Τὸν ἕνα τὸν ξαπλώνει νεκρὸν μὲ μίαν πέτραν. Μὲ τὸν ἄλλον

διεξάγει δεινὸν ἀγῶνα. Πίπτει καὶ ἀνασηκώνεται ὁ μέγας Βούλγαρος, τὸν σφίγγει μὲ τὰ χαλύβδινα χέρια του.

Ἐπὶ τέλους κατορθώνει νὰ ἀνασπάσῃ τὴν ξιφολόγχην καὶ τὴν βυθίζει εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ Βουλγάρου.

Ἔξαλλος ἀπὸ τὴν χαράν του ὁ Γεωργίου στρέφει πρὸς τὸν λοχαγόν του κ. Ἐπ. Παλαιοδημοπουλον καὶ τοῦ φωνάζει.

— Πάει κι' αὐτὸς κὺρ λοχαγέ ...

Ἐπίσης ἕνας Κρητικὸς ἔπνιξεν ἕναν Βούλγαρον καθ' ἣν ἡτοιμάζετο νὰ τὸν κτυπήσῃ μὲ τὸν ὑποκόπανον τοῦ ὅπλου του. Ἡ θέα του ἦτο τρομακτική.

Τὰ μάτια καὶ ἡ γλῶσσα ἦσαν ἔξω πεταμένα, γύρω εἰς τὸν λαιμόν του ἦτο ἕνα στεφάνι ἀπὸ γδαρσίματα, σημεῖα τῆς πάλης ἡ ὁποία διεξήχθη.

Ἡ ἐξακολούθησις τοῦ ἀγῶνος.

Τὸ εὐζωνικὸν τάμμα ὑπὸ τὸν ταγματάρχην κ. Βασιλούνην ἐτέθη ὡς πλαγιοφυλακὴ τῆς 6ης Μεραρχίας.

Ὅταν ἐζητήθησαν ἐνισχύσεις ὑπὸ τοῦ Βελισσαρίου καὶ Κολοκοτρώνη διετάχθη νὰ σπεύσῃ τὸ τάγμα εἰς ἐνίσχυσίν του. Ὁ λοχαγὸς τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς κ. Β. Καραχρῆστος ἀνεκοίνωσε τὴν διαταγὴν ταύτην εἰς τὸν ταγματάρχην του.

Ὁ ταγματάρχης διέταξε τὸν ἀτρόμητον Καραχρῆστον νὰ σπεύσῃ εἰς βοήθειάν των, συγχρόνως δὲ διετάχθησαν καὶ ἕτεροι λόχοι ὑπὸ τοὺς λοχαγοὺς Χριστοφόρου, Μανωλίδην καὶ Παλαιοδημόπουλον νὰ ἀκολουθήσουν μὲ τὸν αὐτὸν σκοπόν.

Μόλις ἐξεκίνησαν ὁ λοχαγὸς τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς συναντᾷ τὸν διοικητὴν τοῦ συντάγματος κ. Παπαδόπουλον ὁ ὁποῖος τοὺς λέγει :

— Πετᾶχτε παλληκάρια μου. Τ' ἀδέρφια μας σᾶς περιμένουν.

Χλωμοὶ εἶνε οἱ εὔζωνοι ἀπὸ τὸν θυμόν, τὸ μῖσος τὸν θάνατον τῶν συντρόφων των, οἱ ἀξιωματικοὶ τρέχουν, τοὺς ἀκολουθοῦν οἱ φτεροπόδαροι τσολιάδες.

Ὁ Καραχρῆστος βλέπει μὲ ἀγωνίαν πρὸς τὰ ἐμπρός, τὰ δύσβατα ἐκεῖνα μέρη μεταβάλλονται εἰς πεδιάδας καὶ εὐρυτάτους δρόμους.

Καμμία δυσκολία, καμμία χρονοτριβή, κανὲν ἐμπόδιον εἰς τὴν πορείαν.

Τὸ μῖσος καὶ ἡ ἐκδίκησις δυναμώνει τ' ἀθάνατα παλληκάρια καὶ ἐντὸς βραχυτάτου διαστήματος ἔφθασαν εἰς τὸν τόπον τοῦ ἀγῶνος.

Ἡ νύκτα ἀκόμη ἐσκέπαζε τοὺς νεκροὺς καὶ ζωντανούς.

Ἡ βροχὴ συνεπλήρωνε τὴν καταστροφὴν καὶ αἱ ἀστραπαὶ ἐφώτιζον κἄπου-κἄπου τὰς γραμμὰς τῶν στρατιωτῶν.

Ὅταν κατέφθασεν ἡ ἐνίσχυσις οἱ κουρασμένοι στρατιῶται παρεχώρησαν τὴν θέσίν των εἰς τοὺς δρομεῖς — μόνον αὐτὸς ὁ χαρακτηρισμὸς ἁρμόζει—καὶ ἀνεπαύθησαν ὀλίγον κάτω ἀπὸ πολύκλωνα καὶ πολύφυλλα δένδρα τὰ ὁποῖα ἠμπόδιζον τὴν βροχήν.

Λόγοι τοῦ Βελισσαρίου.

Μόλις κατέφθασεν ἡ ἐνίσχυσις ὁ Βελισσαρίου συνηντήθη ἀμέσως μὲ τὸν παλαιόν του φίλον καὶ συμπολεμιστὴν λοχαγὸν Ἐπ. Παλαιοδημόπουλον.

Εἰς τὸ 1897 ἦτο ἀνθυπολοχαγὸς ὁ Βελισσαρίου καὶ ὁ ἀνωτέρω λοχαγὸς ἐπιλοχίας τότε

Ἡ στρατιωτικὴ ζωὴ τοὺς εἶχε συνδέσει καὶ τώρα εὑρέθησαν εἰς τὴν κρισιμωτέραν περίστασιν, εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον ἔδιδον τὸ ἀποφασιστικὸν κτύπημα τοῦ Χάρου.

Εὑρέθησαν καὶ οἱ δύο κάτω εἰς μίαν κουφάλαν ἑνὸς δένδρου, ἡ φωτιὰ τοῦ τσιγάρου των ἐφαίνετο σὰν ρουμπίνι μέσα εἰς τὸ τρομερὸν σκοτάδι.

Ὁ ὕπνος δὲν ἤρχετο. Καὶ πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἔλθῃ ;

Ἡ εὐχαρίστησις ἡ ἀνάγκη αὐτὴ εἶχε λησμονηθῆ πρὸ πολλοῦ.

— Τί τὰ θέλεις λοχαγέ, λέγει ὁ Βελισσαρίου πρὸς τὸν Παλαιοδημόπουλον. Ἔχουμε στρατιώτας θηρία. Χωρὶς αὐτοὺς εἴμα-

στε χαμένοι. Οἱ ἀξιωματικοί μας δὲν ἀναγνωρίζονται. Πολεμοῦν σὰν στρατιῶται μὲ τὰ μάνλινχερ καὶ λογχίζουν πολλὲς φορές. Αὔριο θὰ μᾶς πληρώσουν ἀκριβὰ τοὺς σημερινοὺς θανάτους.

Ὁ διοικητής μας Παπαδόπουλος, σωστὸ θηρίο. Αὔριο τὸ ὕψωμα θὰ εἶνε δικό μας. Θὰ τοὺς κυνηγήσωμεν μέχρι τῆς Σόφιας.

Θἄμπη τὸ σύνταγμά μας πρῶτο στὴ Σόφια ὅπως ἐμπῆκε στὰ Γιάννενα.

— Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ταγματάρχα μου, καὶ τὴν παλληκαριά μας θὰ στήσουμε τὴν σημαίαν μας στὴ Σόφια, αὐτὸς εἶνε ὁ ὅρκος μας.

Ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλον κατέφθασαν ἐκεῖ εἰς τὴν πρόχειρον σκηνὴν τοῦ Βελισσαρίου οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ συνεσκέφθησαν πῶς θὰ ἐνεργήσουν.

Τὸ σχέδιον ἦτο τὸ ἑξῆς. Κατάληψις τοῦ 1378 ἔστω καὶ ἂν μείνῃ ἕνας στρατιώτης. [illegible]

Πῶς ἐγένετο ἡ μάχη.

Κατὰ διαταγὴν τοῦ Βελισσαρίου ὁ λοχαγὸς Β. Καραχρῆστος ἀναλαλβάνει τὴν διοίκησιν τοῦ ἀριστεροῦ.

Εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ἔχουν ταχθῆ 6 λόχοι ὑπὸ τοὺς ἀξιωματικοὺς Ἀλ. Ἰωαννίδην, Σπηλιωτόπουλον, Παπαβασιλείου, Παπαδόπουλον καὶ Κιτσίδην Ἀθανάσιον.

Ὁ λοχαγὸς Καραχρῆστος διέταξεν ἀμέσως καὶ κατεσκεύασαν ὀρύγματα ὅπως διεξάγουν τὸν ἀγῶνα μὲ ἀσφάλειαν καὶ ἐπιτυχίαν. Ἡ ἐργασία αὕτη ἐγένετο ὑπὸ βροχὴν ραγδαίαν.

Καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἀξιωματικοὶ ἔσκαπτον, μετέφερον λίθους διὰ νὰ τελειώσῃ μίαν ὥραν γρηγορώτερα τὸ ἔργον των.

Ὁ λοχαγὸς Ἐπ. Παλαιοδημόπουλος ἀνέλαβε τὴν τοποθεσίαν ἣν ἐκέρδισε τὴν προηγουμένην ἡμέραν ὁ ἡρωικὸς Κολοκοτρώνης μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ κρατήσῃ παθητικὴν ἄμυναν.

Μόλις ἡ ἡμέρα διέλυσε τὸν πυκνὸν πέπλον τῆς νυκτὸς οἱ Βούλγαροι ἐπροχώρησαν μὲ τὸ σύστημα τῶν σαλπίγγων καὶ τῶν φω-

νῶν· ὄγκοι στρατιωτῶν προεφέροντο τροφὴ τῶν μάνλιχερ τῶν ἀτρομήτων εὐζώνων καὶ Κρητῶν.

Εἰς τὸ δεξιὸν ὅπου ἡ δύναμις τοῦ Παλαιοδημοπούλου, ἐγένετο σφοδρὰ καὶ ἀποφασιστικὴ ἐπίθεσις.

Τέσσαρες ἔφοδοι ἀπεκρούσθησαν καὶ μία διμοιρία ἐχθρικὴ προχωρήσασα δι᾽ ἁλμάτων ἐξηπλώθη ἐπάνω εἰς τὸ ἄφθονον χορτάρι τὸ γεμᾶτον νερὸ καὶ αἷμα. Οἱ Βούλγαροι ὅμως δὲν ἀπελπίζονται.

Ἐξαποστέλλουν νέας δυνάμεις, φάλαγξ προχωρεῖ ἐν ρυθμῷ δι᾽ ἀλαλαγμῶν, πότε ἐξαφανιζομένη καὶ πότε χρησιμεύουσα ὡς στόχος τοῦ φλεγομένου πλέον μάνλιχερ.

Οἱ εὔζωνοι καὶ οἱ Κρῆτες τοῦ Παλαιοδημοπούλου μένουν ἐκεῖ ἀτάραχοι, ἀποφασιστικοί, ἡ σκέψις τῆς ὑποχωρήσεως ποτὲ δὲν τοὺς ἐκλόνισε τὸ ἠθικόν.

Ἔχουν συμπολεμιστὰς τοὺς ἀξιωματικούς των, τὸν γενναῖον ἀνθυπασπιτὴν Καμπίρην Λουκᾶν, τοὺς λοχίας Μπομπορίδην Γ., Δρόσον, Δοντᾶν, Μολιβίτσαν, δεκανέα, οἱ στρατιῶται Χατζηκωνσταντίνου, Γεωργίου, Σούλης, Γκίκας πίπτουν μὲ τὴν πρώτην ἔφοδον, ἡ γραμμὴ δεκατίζεται, τὰ ὀρύγματα πληροῦνται πτωμάτων, ἡ ἄμυνα ὅμως καὶ ἡ ἐπίθεσις ἐξακολουθεῖ κατὰ τὸν ἀγριώτερον τρόπον.

Θάνατος τοῦ Βελισσαρίου

Ὁ Βελισσαρίου μὲ τὸ τάγμα του κατέχει τὸ κέντρον καὶ ἐκεῖ λαμβάνει χώραν ὁ ἐπικώτερος ἀγών. Ἐπὶ ὥρας πολλὰς ἀντιμετωπίζουν οἱ ἄνδρες του τὰς ἐφόδους τῶν Βουλγάρων, τὴν ἀκατάσχετον ἐκείνην ὁρμὴν τῶν ἀρκουδιαρέων· ἕνα σύνταγμα ὁλόκληρον τίθεται ἐκτὸς τῆς μάχης, νέον ἐφεδρικὸν τὸ ἀντικαθιστᾷ καὶ ἀφορμᾷ μὲ λύσσαν καὶ μανίαν.

Καθ᾽ ὅλην τὴν φλογιζομένην γραμμὴν τὴν κατασπειρομένην ἀπὸ σίδηρον καὶ σωροὺς πτωμάτων, τρέχει ὁ διοικητὴς Παπαδόπουλος ἐνθαρρύνων, μαγείων μὲ τοὺς λόγους καὶ τὸ θάρρος του.

Τὰ χέρια τῶν στρατιωτῶν νομίζει τις ὅτι ἐδουτίχθησαν εἰς

σκόνην ἀνθράκων, τὸ πρόσωπόν των εἶνε καταπλημμυρισμένον ἀπὸ ἱδρῶτα.

Πέραν εἰς τὸν λόφον κατὰ τὰς 3 μ. μ. φαίνεται ὑπέροχον θέαμα στρατιωτῶν κινουμένων μὲ σημαίας. Βαδίζουν μὲ σταθερὸν βῆμα καὶ προχωροῦν ἐναντίον τῆς Ἑλληνικῆς γραμμῆς.

Νέαι δυνάμεις ἔρχονται νὰ διασπάσουν τὰς χαλυβδίνους εὐζώνους καὶ Κρῆτας, νομίζει τις πρὸς στιγμὴν ὅτι ὅλος ἐκεῖνος ὁ ὄγκος ἔρχεται νὰ ἀνοίξῃ τοὺς τάφους των.

Τὸ πυροβολικὸν τῶν Βουλγάρων ἐνεργεῖ δραστικώτατα, ἀνασκάπτει ὅλην τὴν γραμμὴν καὶ ὑποβοηθεῖ τὸ ἔργον τοῦ πεζικοῦ, Πάντες οἱ ἀξιωματικοὶ εἶνε πλησίον τῶν στρατιωτῶν.

Ἀκούεται ὁ θόρυβος τῶν ἐχθρικῶν τυμπάνων. Μόλις ἐπλησίασαν εἰς ἀπόστασιν 400 μέτρων οἱ ἄνδρες τοῦ Βελισσαρίου ἀνετινάχθησαν εἰς τὸν ἀέρα σχεδόν, ἀντεπετέθησαν καὶ ἐσταμάτησαν τὸν ἐπερχόμενον ἐχθρόν.

Ἡ ἐχθρικὴ γραμμὴ ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς ἐκάμφθη, ὑπεχώρησαν ὀλίγον καὶ ἔπεσαν κάτω ὅπως ἀμυνθοῦν.

Οἱ ἄνδρες τοῦ Βελισσαρίου προχωροῦν μὲ τὸν σκοπὸν νὰ τοὺς ἐκδιώξουν ἐκεῖθεν. Πρῶτος φονεύεται ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Πλατάκης, πίπτουν πλεῖστοι στρατιῶται καὶ ὑπαξιωματικοί.

Ἡ προέλασις ὅμως ἐξακολουθεῖ.

Ὁ Βελισσαρίου σὰν λυσσασμένο σκυλὶ τρέχει εἰς ὅλους τοὺς λόχους.

Ὅταν δὲ ἐπλησίασαν εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν, ἐξέρχεται πρῶτος μὲ τὸ ρεβόλβερ εἰς τὸ χέρι, προχωρεῖ καὶ φωνάζει :

— Ὅποιος θέλει τὸν θάνατον ἢ τὴν νίκην ἂς μὲ ἀκολουθήσῃ.

Παρέσυρεν ὄπισθέν του τοὺς ἐκλεκτοὺς στρατιώτας του.

Κανεὶς δὲν ἐδίστασε, πάντες τὸν ἠκολούθησαν μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἀποθάνουν ἢ νὰ νικήσουν.

Εἰς τὴν ἐχθρικὴν γραμμὴν κατέφθασαν νέαι ἐνισχύσεις.

Τὸ πυροβολικὸν καὶ τὰ πολυβόλα θερίζουν τὴν ἔφοδον τοῦ Βελισσαρίου.

Ἔξαφνα οἱ στρατιῶταί του σταματοῦν καὶ πίπτουν κάτω.

Οἱ ἐχθροὶ ἐγείρονται καὶ ὁρμοῦν.

Πῦρ ὁμαδὸν καὶ ἕνα ἰδικόν μας πολυβόλον τοὺς ἀναγκάζει νὰ σταματήσουν.

Οἱ εὔζωνοι προσπαθοῦν νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὰ πρῶτά των προχώματα.

Εἶνε τελείως ἐκτεθειμένοι. Ὁ ἐχθρὸς ἐπιτίθεται καὶ πάλιν.

Δέκα πέντε ἐν ὅλῳ Βούλγαροι στρατιῶται χωρὶς ὅπλα, μὲ τὰς λόγχας εἰς τὰς χεῖρας ἐγείρονται καὶ προχωροῦν.

Δὲν προφθάνουν νὰ κατέλθουν εἰς ἕνα ἐπίπεδον μέρος καὶ μένουν ἐκεῖ νεκροί.

Ἄλλοι ἐξορμοῦν ἀκάθεκτοι.

Οἱ εὔζωνοι προσπαθοῦν νὰ σώσουν κἄτι πολύτιμον, σύρουν μὲ κόπον ἕνα τραυματίαν.

Εἶνε ὁ Βελισσαρίου.

Μία σφαῖρα τὸν εὗρεν ἄνωθεν τῆς καρδίας.

Δὲν ἠδύνατο κατ᾽ ἐκείνην τὴν στιγμὴν νὰ προφέρῃ λέξιν.

Μόνον οἱ ὀφθαλμοί του ἔδιδον διαταγάς.

Καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν θέσιν ἐπρόσταζε.

Μετὰ πολλοὺς κόπους ἔφθασαν εἰς τὰ πρῶτά των προχώματα.

Οἱ Βούλγαροι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ πάρουν τὸν τετιμημένον τραυματίαν.

Ὁ ἀγὼν ἐξηκολούθησε μέχρι τῆς νυκτὸς μὲ τὴν αὐτὴν ὁρμὴν χωρὶς οἱ Βούλγαροι νὰ κερδίσουν οὔτε ἕνα βῆμα.

Οἱ τελευταῖοι του λόγοι

Μόλις ἐπῆλθε ἡ νύκτα καὶ ἡ μάχη κατέπαυσεν· ἅπαντες οἱ στρατιῶται ἔσπευσαν νὰ πληροφορηθοῦν πῶς ἔχει ὁ ἀρχηγός των. Κατ᾽ αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὁ ἰατρὸς Χριστοδούλου μετὰ τῶν τραυματιοφορέων προσεπάθει νὰ τὸν μεταφέρῃ εἰς τὸ πρόχειρον χειρουργεῖον.

Ἕνα στρατιωτικὸ φανάρι ἐφώτιζε τὸ κατάχλωμο πρόσωπόν

του. Τὰ μάτια του εἶχον ἀκόμη τὴν λάμψιν καὶ τὸν πόθον τοῦ πολέμου. Τὰ ἀσπρόμαυρα γένεια του ἦσαν βρεγμένα ἀπὸ βροχήν.

Ὅταν εἶδε τοὺς εὐζώνους του νὰ σκουπίζουν τὰ μάτια των καὶ νὰ ἀπελπίζωνται, εἶπεν αὐτὰ τὰ τελευταῖα λόγια·

— Παιδιά, τὴν δουλειά σας. Θὰ μοῦ δέσουν τὴν πλήγὴ καὶ θὰ γυρίσω σὲ δυὸ ὥραις. Ἄϊντε γειά σας. Μὴν ξεχάστε τὸ σύνθημά μας. «Σόφια»...

Ἦτο καιρὸς πλέον ἡ ἐπιστήμη νὰ ἐπέμβῃ καὶ τὸ σῶμά του μετεφέρθη εἰς μίαν καλύβην πλησίον τοῦ ποταμοῦ εἰς τὸ πρόχειρον χειρουργεῖον.

Καθ᾽ ὁδὸν ἔπαθεν ἀπὸ τελείαν ἀναισθησίαν. Δὲν ἠδυνήθη νὰ προφέρῃ καμμίαν λέξιν.

Μετὰ πέντε ὥρας παρέδωκε τὴν ψυχήν του εἰς τοὺς ἀγγέλους.

Ὁ θαυμαστὸς αὐτὸς ἥρως, ὁ ὁποῖος περπάτησε χώραις καὶ χωριά, ὁ ὁποῖος ἔζησε περιφρονῶντας τὸν θάνατον καὶ στήνοντας ὅπου ψυχὴ Ἑλληνικὴ τὴν σημαία μας, ἦτο ἕνα πτῶμα, τὸ χέρι του δὲν μποροῦσε νὰ τραβήξῃ τὸ σπαθί, τὰ χείλη του ἦτο ἀδύνατον νὰ προφέρουν τὰς λέξεις «Σόφια-Σόφια».

Τὸ προσκύνημα.

Ἡ βροχὴ ἐξηκολούθει καὶ ὁ ποταμὸς ἐβούϊζεν.

Ὅλοι ἦσαν βυθισμένοι εἰς πένθος τρομερόν. Ὁ ἐκλεκτὸς τῶν ἐκλεκτῶν δὲν ὑπῆρχε.

Καθ᾽ ὅλην τὴν νύκτα ἡ μικρὰ καλύβη ἐδέχετο ἀξιωματικοὺς καὶ στρατιώτας, ὅλην ἐκείνην τὴν λεβεντιάν, ἡ ὁποία ἐγνώρισε τὸν θρίαμβον, τὴν ὁρμήν, τὸ πολεμικὸν πάθος τοῦ μαύρου καβαλλάρη.

Ἔσπευδον ἐκεῖ εἰς τὴν ἱστορικὴν καλύβην πάντες νὰ πληροφορηθοῦν ἐὰν πράγματι ὁ γίγας ἔπεσεν, ἐὰν ὁ Βελισσαρίου εἶνε νεκρός.

Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πιστεύσουν, ὅτι σφαῖρα ἐτόλμησε νὰ τρυπήσῃ τὸ κορμί του, ὅτι ὑπέκυψεν εἰς τὸν νόμον τοῦ θανάτου.

Ὁ Βελισσαρίου ὅμως δὲν ὑπῆρχεν.

Ὁ ἀνίκητος ἐκάμφθη.

Ὁ ἥρως ἔβαψε μὲ τὸ αἷμά του τὸν ἄγριον ἐκεῖνον τόπον.

Ὁ τρομερὸς διώκτης τῆς Βουλγαρίας πάει στὸν κάτω κόσμο νὰ ἀναπαυθῇ.

Ἦτο καιρός. Ἡ τύχη ἀμέτρητες φορὲς τὸν ἐπροστάτευσε.

Τώρα τὸν σκεπάζει ἕνας λερωμένος κόκκινος ἀπὸ αἵματα μανδύας, ἕνας μικρὸς κορμὸς ἐλάτου γιὰ προσκέφαλο, τὸ σπαθί του δίπλα, τὸ ρεβόλβερ κρεμασμένο «γιὰ νὰ στέκῃ ὀρθὸς νὰ πολεμάῃ καὶ δίπλα νὰ γεμίζῃ» στὸ κιβοῦρι.

Ὅλη ἡ νύκτα ἐπέρασε μὲ τὸ τρομερὸ τραγοῦδι τῆς βροχῆς, τῶν κεραυνῶν, τὸ βούϊσμα τῶν νερῶν ποῦ κατέβαζαν τὰ λαγκάδια καὶ ἐχύνοντο ἀπὸ καταρράκτας τρομερούς. Τραγουδοῦσαν τὸν ἔνδοξον πολεμιστή.

Οἱ Βούλγαροι ἐκεῖνο τὸ βράδυ ἐκοιμήθησαν μὲ εὐχαρίστησιν· τὸ φάσμα του δὲν τοὺς ἐτάραξε.

Καὶ ποῦ νὰ ξέρουν ὅτι ὅλοι οἱ ὁδηγοὶ τῶν εὐζώνων καὶ φαντάρων εἶνε καμωμένοι ἀπὸ τὴν πάσταν τοῦ Βελισσαρίου, οἱ ἀξιωματικοὶ ποῦ ἀπέμειναν θὰ τὸν ἐκδικήσουν μὲ τὸν τρομερώτερον τρόπον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ὁ θάνατος ἑνὸς ἥρωος.

Ἐξημέρωσεν ἡ 13η Ἰουλίου.

Δέκα εὔζωνοι, ἐκ τῶν ἐμπίστων τοῦ Βελισσαρίου παρέλαβον τὸ σῶμά του καὶ τὸ μετέφερον ἐντὸς τοῦ δάσους.

Ἡ βροχὴ εἶχε καταπαύσει καὶ ὁ οὐρανὸς κάπου-κάπου ἔδειχνε τὸ γαλανόν του στρῶμα.

Ἔλατα μεγάλα, παχύκορμα, θὰ τραγουδοῦσαν τὸν ἔνδοξον νεκρόν.

Ἡ στιγμὴ αὐτὴ εἶχε κάτι τὸ ἀπείρως μεγαλοπρεπὲς καὶ συγκινητικόν.

Πέρα ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ δάσους ἔρχεται μία ψυχρὰ πνοή, κἄτι σὰν μουσικὴ καὶ κἄπου-κἄπου ἀκούεται ἕνας τουφεκισμός.

Ἡ κατοικία τοῦ ἐνδόξου νεκροῦ εἶνε ἑτοίμη.

Τὸ χῶμα ἐκεῖνο τὸ ἀπάτητον τὸν ἐδέχθη.

Οἱ εὔζωνοι δὲν ἠμποροῦν νὰ κρατήσουν τὰ δάκρυα, δὲν πιστεύουν ἀκόμη ὅτι ὁ ἀτρόμητος ἀρχηγός των εἶνε νεκρός, ἀνίκανος νὰ ἐπιπέσῃ καὶ νὰ τρέψῃ εἰς φυγὴν τὸν ἐχθρόν.

Τό πρόσωπόν του ἔχει ἕνα χρῶμα μολυβὶ ἀπὸ τὸν ἀγῶνα, ἀπὸ τὴν τρομερὰν πάλην.

Τὸν ἔπιασαν καὶ τὸν κατέβασαν στὴν τελευταίαν του κατοικίαν. Ἔτσι ἔμειναν λίγες στιγμές· δὲν εἶχαν τὴν δύναμιν νὰ τὸν σκεπάσουν μὲ τὸ χῶμα, νὰ χάσουν τὸ ἡρωικὸ ἐκεῖνο κεφάλι γιὰ πάντα.

Ἕνας γνωστὸς δικηγόρος τῶν Ἀθηνῶν, ὁ ὁποῖος ἐκτύπησε τὸν κουραμπεδισμὸν καὶ ἐπῆρε τὸ ὅπλον, ὄχι γιὰ πρώτη φορά, εἶχε τὸ εὐτύχημα νὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν ταφὴν τοῦ ἥρωος, νὰ ἀποτελέσῃ καὶ αὐτὸς τὴν τιμητικήν του φρουράν.

Μὲ χείλη ποῦ ἔτρεμαν ἀπὸ τὴν συγκίνησιν καὶ τὸν θαυμασμόν, μὲ μάτια δακρυσμένα, μέσα εἰς τὴν νεκρικὴν ἐκείνην σιγήν, ἐξεφώνησε τὸν ἀκόλουθον λόγον.

Ὁ μαῦρος καβαλλάρης.

Ἔπεσεν ὁ εὐρυσθενὴς καὶ ἡ πτῶσίς του ἀντήχησεν ὡς Αἰσχύλειος παιάν.

Χίλιοι κεραυνοὶ ἐκρήμνισαν τὸν Τιτᾶνα τῆς ἑλληνικῆς ἀλκῆς.

Καὶ τὸ κρήμνισμά του ἐτρικύμησε τὸν αἰθέρα σὰν σάλπισμα θριάμβου, καὶ ἡ βοὴ τοῦ θανάτου του ἀνυψώθη σὰν κῦμα ἐκδικήσεως ὑπὲρ τὴν Ροδόπην, ὑπὲρ τὸν Ρῆλον.

Τέτοιοι ὑπεράφανοι θάνατοι ἀντηχοῦν σὰν Ὀλύμπιοι διθύραμβοι καὶ διαπεροῦν τοὺς οὐρανοὺς τῆς ἀθανασίας.

Τέτοιες μεγαλοπρεπεῖς πτώσεις ἀνορθώνουν τρόπαια δόξης καὶ

διαλαλοῦν τὰς ἱερὰς κορυφὰς τοῦ ἀθανάτου Ὀλύμπου, τοὺς θριάμβους τῶν θρυλικῶν χρόνων.

«Ἐμπρὸς καὶ πάντοτε ἐμπρὸς» ἦτο τὸ σύμβολόν του.

Ὅσαι μάχαι καὶ τόσα στεφάνια νίκης.

Τὸ ἀπόρθητον Σαραντάπορον, οἱ ὀξεῖς βράχοι τῆς Ἀητορράχης, τὰ θρυλικὰ Γιάννενα, τὸ ἀνδροκτόνον Κλέπι, ἡ Λιγκοβάνη, τὰ βαθειὰ χαρακώματα τοῦ Λαχανᾶ, τὰ χαλύβδινα στενὰ τοῦ Δεμὶρ Ἰσσάρ, ἡ ματωμένη καὶ λαβυρινθώδης Κρέσνα, τὰ ἐρυθρὰ ὑψώματα τῆς Τζουμαγιᾶς, τὸ 1378, ὅλα σκύφτουν ταπεινὰ καὶ μ' εὐλάβεια προσκυνοῦν τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου πορθητοῦ, καὶ θὰ διαλαλοῦν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν τὸ θριαμβευτικὸν πέρασμα τοῦ Μαύρου Καβαλλάρη.

Ἐμπρὸς καὶ πάντοτε ἐμπρός.

Πάντοτε ταχύς, ὁρμητικὸς σᾶν θύελλα ἐσκόρπιζε κεραυνοὺς καὶ ἔδρεπε νίκας.

Ἡ δόξα, ἡ Πατρίς, οἱ θεοὶ τῆς Ἑλλάδος χειροκρατούμενοι ἠκολούθουν τὸ φλογερόν του ἅρμα.

Ἀγέρωχος καὶ μεγαλοπρεπὴς στὸ ὑπερήφανο ἄτι του ἐφέρετο πτερόπους πρὸς τὴν ἀθανασίαν.

Στὸν ἰλιγγιώδη δρόμον του ἐσκόρπισε τόσα πτώματα ἐχθρῶν, ποῦ ἡ Βουλγαριὰ μὲ λύσσα θὰ ἐνθυμῆται τὸν φοβερὸ διώχτη της.

Ἔνδοξε καὶ τετιμημένε.

Ὁ ἀθάνατος θάνατός σου ἀκτινοβολεῖ σᾶν ἥλιος σὲ κάθε Ἑλληνικὴν ψυχήν.

Ἐκεῖ ἐπάνω στοὺς γαλανοὺς κάμπους τῶν Ἠλυσίων ἡ μεγάλη Πατρὶς καὶ ἡ τιμὴ δρέπουν ὁλοπόρφυρες δάφνες καὶ πλέκουν τὸ ἀμάραντο στεφάνι τῆς δόξης καὶ ραίνουν μὲ ὁλόλευκα λουλούδια τὴν σεπτὴ σκιά σου.

Τετιμημένε.

Ἡ ἐθνικὴ εὐγνωμοσύνη ἀνεγείρει μαυσωλεῖα στὰ στήθη τῶν Πανελλήνων καὶ χείλη ἐλευθερωθέντων σκλάβων ψάλλουν τὸ «αἰωνία σου καὶ ἄληστος ἡ μνήμη».

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ λόγου τοῦ ἐθελοντοῦ οἱ εὔζωνοι ἐπα-

ρουσίαζον ὅπλα, ὅταν δὲ ἐτελείωσεν ἔρριξαν μιὰ παταρία καὶ ὡρκίσθησαν νὰ τὸν ἐκδικηθοῦν.

Κάτω ἀπὸ τὰ ἔλατα καὶ ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ πράσινα χορτάρια ἐμοσχοβολοῦσαν λουλούδια τὰ ὁποῖα ποτὲ χέρι ἀνθρώπου δὲν ἔπιασε.

Μία μικρὰ ἀνθοδέσμη ἐγένετο ἀμέσως καὶ ἐσκορπίσθη στὸ τετιμημένο πτῶμά του.

Τὸ σκληρὸν ἔργον τῆς ταφῆς ἔπρεπε νὰ τελειώσῃ καὶ μὲ τὰ τσαρούχια καὶ μὲ τὰ χέρια των ἔσπρωχναν τὸ χῶμα, ἐσκέπασαν τὸν Βελισσαρίου γιὰ πάντα.

Ἦτο πεπρωμένον καὶ μετὰ θάνατον ὁ ἥρως νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν πόλεμον. Τὸ ὄνειρόν του δὲν ἐτελείωσεν.

Ὁ δρόμος τῆς Σόφιας ἐκλείσθη μὲ τὸν κλάδον τῆς ἐλαίας, καὶ ὄχι μόνον αὐτό· ἔμεινε τὸ σῶμά του στὰ χέρια τῶν Βουλγάρων.

Ἡ παράδοσις τοῦ λαοῦ, ἡ ἀστείρευτος πηγὴ τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, πολλὰ θὰ μᾶς παρουσιάσῃ ἀργότερα.

Ὁ Βελισσαρίου δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑποφέρῃ τὸ χῶμα τῆς σκλαβιᾶς, τὴν νύχτα θὰ πηγαίνῃ ἐπάνω εἰς τὸ 1378, θὰ πιάνῃ χορὸ μὲ τοὺς συντρόφους του οἱ ὁποῖοι ἔπεσαν καὶ θὰ ζητάῃ ἐκδίκησιν.

Φρουρὸς ἔμεινεν ἐκεῖ.

Ἦτο καὶ αὐτὸ ἕνα συμπλήρωμα τοῦ μεγάλου του ἔργου, ἀντὶ νὰ ἀναπαυθῇ εἰς τὸν τάφον, ἀνέλαβεν ἔργον βαρύτατον, φρουροῦ αἰωνίου.

Τὰ Ἑλληνόπουλα ποῦ θὰ τρέφωνται μὲ τὲς παλληκαριές μας, ποῦ θὰ κυττάζουν μὲ ἐκστατικὰ μάτια τὰς εἰκόνας τῶν ἡρώων καὶ ἡμιθέων, θὰ μάθουν ὅτι ἐκεῖ ἐπάνω παρὰ τὸν ὁρμητικὸν Στρυμῶνα καὶ τὸ ἀπάτητον δάσος, μένει βρυκόλακας καὶ περιμένει νὰ ζωντανέψῃ ὁ σκελετὸς τοῦ Βελισσαρίου, νὰ πάρῃ τὸν δρόμον γιὰ τὴν Σόφια.

Ὁ καϋμός του αὐτὸς θὰ εἶνε τὸ τραγοῦδι στὰς ἐρχομένας γενεάς, τὸ εὐλαβέστερον μνημόσυνον τοῦ λεοντόκαρδου μαύρου καβαλλάρη.

Τὸν πεσόντα ἥρωα Βελισσαρίου διαδέχεται ὁ Μανωλίδης. Παλληκάρι ἀτρόμητο καὶ αὐτό.

Ἀρχίζουν πάλιν αἱ μάχαι, συμπλέκονται ἀλληλοσπαράσσονται γύρω ἀπὸ τὸ φοβερὸ ὕψωμα 1378.

Εἰς μίαν στιγμὴν οἱ Βούλγαροι φαίνονται ὅτι ἐγκαταλείπουσι τὸ ὕψωμα, οἱ εὔζωνοι ὁρμῶσι τότε καὶ καταλαμβάνουσιν ἐπίκαιρα τινὰ σημεῖα,

Ἐκεῖ ἀνεπαύθησαν τὰ ἀθάνατα εὐζωνάκια τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατὰ τὴν νύκτα τῆς 13ης πρὸς τὴν 14ην Ἰουλίου.

Τὴν νύκτα ταύτην οἱ Βούλγαροι ἐνισχυθέντες διὰ νέων δυνάμεων αἱ ὁποῖαι κατέφθασαν ἐκεῖ ἀπωθούμεναι ὑπὸ τῆς 1ης Μεραρχίας ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιπέσουν τὴν ἑπομένην κατὰ τῶν εὐζώνων καὶ νὰ διασκορπίσουν αὐτούς.

Καθ' ὅλην τὴν νύκτα κίνησις ἔκτακτος παρατηρεῖται εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Βουλγάρων καὶ θόρυβος πολύς. Μετακινήσεις σωμάτων πυροβολικοῦ καὶ κατασκευὴ προχωμάτων.

Τὰ εὐζωνικὰ τάγματα ἀναπτύσσονται καὶ περιμένουν. Δὲν ἀνησυχοῦν διὰ τὴν ἐπιδεικτικὴν κίνησιν. Εἶνε ἀποφασισμένοι νὰ πέσουν μέχρις ἑνός.

Ἡ 14η Ἰουλίου ἀνέτειλε τέλος. Ἑλληνικὸν πυροβολικὸν δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὰς θέσεις ἐκείνας, ἐνῷ τὸ Βουλγαρικὸν ἤρχισε νὰ βάλῃ πλευρικῶς καὶ κατὰ μέτωπον διὰ συνεχοῦς καταιγισμοῦ.

Τὸ Βουλγαρικὸν πεζικὸν ἐνισχυόμενον ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ ἐπιπίπτει κατὰ τῶν ἀνδρῶν τοῦ λοχαγοῦ Καραχρήστου.

Λυσσωδεστέρα μάχη οὐδέποτε ἔλαβε χώραν. Διμοιρίαι ὁλόκληροι Βουλγάρων ἐξαφανίζωνται ἀπὸ τὸ φονικὸν πῦρ τῶν εὐζώνων.

Ἀντεπετίθενται οἱ εὔζωνοι καὶ ἐπανέρχονται πάλιν εἰς τὰς θέσεις των, τὰς ἐγκαταλείπουν πρὸς στιγμὴν καὶ ἐπιπίπτουν πάλιν, τρέπουν εἰς φυγὴν τοὺς Βουλγάρους, οἱ ὁποῖοι ἐνισρύονται ἐκ νέου καὶ ὁρμοῦν ἀκάθεκτοι καὶ λυσσαλέοι.

Ὁλόκληρος ἡ γραμμὴ καὶ τῶν μὲν καὶ τῶν δὲ εἶνε πλημμυρισμένη ἀπὸ πτώματα καὶ τραυματίας οἵτινες οἰμώζουν ἐκεῖ, ἐνῷ τὸ πῦρ βρέμεται γύρω καὶ ἄνωθεν.

Μένουν ἐκεῖ οἱ τραυματίαι χωρὶς νὰ δύνανται οὔτε νὰ πολεμήσουν οὔτε νὰ ἀποσυρθοῦν.

Ἡ θέα των δὲν ἐπηρεάζει τοὺς πολεμιστάς. Τὰ εὐζωνάκια μάχονται διαρκῶς.

Τὴν δύναμιν τοῦ Καραχρήστου ἔρχεται νὰ ἐνισχύσῃ ὁ λοχαγὸς Μανωλίδης μὲ τοὺς ἄνδρας τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ Καζανᾶ.

Μόλις ἀντελήφθησαν οἱ ἄνδρες τοῦ Καραχρήστου τὴν ἐνίσχυσιν ἐξέρχονται τῶν προχωμάτων καὶ ζητωκραυγάζουν, δοκιμάζουν νὰ κατέλθουν πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλ' ἐπανέρχονται πάλιν εἰς τὰ πρόχειρα προχώματά των ἕνεκα τῶν δραστικῶν καὶ θεριστικῶν βελῶν τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ.

Ὁ λοχαγὸς Καραχρῆστος τραυματισμένος ἀπὸ τὴν προηγουμένην ἡμέραν ἐλαφρῶς ἐξακολουθεῖ νὰ μάχεται πλησίον τῶν παλληκαριῶν του.

— Ἐμπρὸς λεβέντες μου καὶ τοὺς φάγαμε.

— Ρουθοῦνι δὲν θὰ μείνῃ λοχαγέ, ἀπαντοῦν αὐτοὶ κατὰ τὴν κρίσιμον αὐτὴν ὥραν.

Φάλαγγες Βουλγάρων νέαι ἐξορμοῦν μὲ τὰς σάλπιγγας καὶ τὰ τύμπανα.

Νομίζει τις πρὸς στιγμὴν ὅτι μὲ ἓν ἅλμα θὰ παρασύρουν τοὺς ἐξηντλημένους εὐζώνους.

Εἰς βοήθειαν τῶν μαχομένων σπεύδει ὁ ὑπὸ τὸν Λεούσην λόχος καὶ ἐπιτίθεται μετ' ἀκρατήτου ὁρμῆς.

Εἰς μίαν ἔφοδον τραυματίζεται καὶ ἀναγκάζεται νὰ ἀποσυρθῇ ὁ γενναῖος αὐτὸς ἀξιωματικὸς φωνάζων διαρκῶς εἰς τοὺς ἄνδρας του.

— Φωτιὰ παιδιά, φωτιὰ στοὺς ἀρκουδιαραίους.

Οἱ ἄνδρες τοῦ λόχου Λεούση μένουν χωρὶς ἀξιωματικόν.

Τὴν διοίκησιν ἀναλαμβάνει ἕνας λοχίας, ὁ ὁποῖος μέσα εἰς αὐτὴν τὴν θύελλαν φωνάζει.

— Ἱκανοποιῆστε βρὲ τσολιάδες τ' Ἀγραφιώτικο γαλόνι.

Εἶνε ἡ στιγμὴ τρομερὰ καὶ κανεὶς δὲν ἀπαντᾷ διὰ λόγων.

Ἡ ἀπάντησις δίδεται μὲ μίαν ἔφοδον καὶ τὸν δεκατισμὸν ὁλο-

κλήρου βουλγαρικοῦ λόχου, ὁ ὁποῖος προσπαθεῖ νὰ ὑπερφαλαγγίσῃ τὸ δεξιόν.

Ὁ φόνος τοῦ Μανωλίδου.

Ἡ θύελλα τῶν σφαιρῶν ἐξακολουθεῖ ὁρμητική, ἀκατάπαυστος, δυναμώνει εἰς τὴν βουλγαρικὴν δὲ γραμμὴν καταφθάνουν διαρκῶς νέαι δυνάμεις, ἐνῷ οἱ ἡμέτεροι ἀγωνίζονται μόνοι.

Ἡ δύναμις τοῦ Παπαδοπούλου ὑπέστη σχεδὸν τελείαν καταστροφὴν καὶ ὅμως ἀγωνίζεται ἀπέναντι ὄγκου τρομεροῦ.

Εἰς τὴν τρομερὰν αὐτὴν στιγμὴν ἀναφαίνεται θαυμάσιος, τρομερός, ἀγέρωχος ὁ ἀντάξιος διάδοχος τοῦ Βελισσαρίου, ὁ λοχαγὸς Μανωλίδης, μὲ τὸ μάνλιχερ εἰς τὰς χεῖρας, συμβουλεύει τοὺς τρομεροὺς τὴν θέαν εὐζώνους, τοὺς διατάσσει πρὸς στιγμὴν νὰ παύσῃ τὸ πῦρ, διότι βουλγαρικὴ δύναμις ἀνέρχεται μὲ ὁρμήν.

Μόλις ἐπλησίασαν εἰς ἀπόστασιν 200 μέτρων ἡ σφαῖρα καὶ ἡ λόγχη ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν.

Ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν γραμμὴν ὁ Μανωλίδης καὶ προχωρεῖ.

Τὸν ἀκολουθοῦν οἱ ἄνδρες του.

Οἱ Βούλγαροι καὶ αὐτοὶ ἔρχονται εἰς συνάντησίν των χωρὶς νὰ πυροβολοῦν.

Ἔξαφνα πίπτουν κάτω οἱ βούλγαροι καὶ ἀρχίζουν νὰ πυροβολοῦν.

Τὸ αὐτὸ πράττουν καὶ οἱ ἄνδρες τοῦ Μανωλίδου εἰς ἔδαφος σπανόν, ὅπως λέγουν, ἕνας-ἕνας ἕρπει πρὸς τὸ ἐχθρικὸν μέρος καὶ ἐντὸς ὀλιγίστου χρόνου εὑρίσκονται ἀντιμέτωποι.

Ἡ λόγχη τότε βυθίζεται μὲ τὸν ἀγριωτερον τρόπον εἰς τὰς κοιλίας ἀμφοτέρων τῶν στρατιωτῶν, τὰ δόντια ὅλων σφίγγονται ἀπὸ τὴν λύσσαν, τὸ πυροβολικὸν τῶν βουλγάρων φονεύει ἀδιακρίτως καὶ ἐπὶ τέλους οἱ βούλγαροι κάμπτονται καὶ ὑποχωροῦν.

Οἱ εὔζωνοι φωνάζουν, κλωτσοπατοῦν τοὺς τελευταίους στρατιώτας τοῦ Φερδινάνδου, ἀναζητοῦν τὸν λοχαγὸν Μανωλίδην, ἀλλὰ δὲν φαίνεται πουθενά.

Κάτω ἀπὸ ἕνα δένδρον κατάκειται νεκρός.

Τὸ σῶμά του ἦτο κατατρυπημένον ἀπὸ σφαίρας, τὸ δὲ δένδρον κατάστικτον ἀπὸ σφαίρας πολυβόλου.

Ἐπάνω εἰς τὸν ἀτρόμητον ἥρωα συνεκεντρώθησαν ὅλα τὰ πυρὰ τοῦ πολυβόλου, ἐδέ θη τὴν τρομερὰν βροχὴν τῶν ἐχθρικῶν βολῶν καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ εὐχαριστημένος, διότι ἡ τολμηρὰ ἔφοδός του ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ της.

Οἱ βούλγαροι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διασπάσουν τὴν γραμμήν.

Τὰ τρομερὰ ὑψώματα ἐδέχθησαν δύο παλληκάρια, τὸν Βελισσαρίου καὶ τὸν Μανωλίδην.

Ὁλόκληρος ἐκεῖνος ὁ τόπος ἐποτίσθη μὲ ἄφθονον αἷμα.

Τὸ ἔργον των ὅμως δὲν εἶχεν εἰσέτι συμπληρωθῆ.

Κατὰ τὴν ἔφοδον ταύτ ν ἐτραυματίσθησαν ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Καζανᾶς καὶ οἱ ἀνθυπασπισταὶ Μουρτζίνης, Τσαφᾶς καὶ Ἀντωνόπουλος, οἱ ὁποῖοι ἔδεσαν τὰς πληγάς των καὶ ἐπανῆλθον πλησίον τῶν ἀνδρῶν των.

Τὸ σῶμα τοῦ θαυμαστοῦ Μανωλίδου παρελήφθη καὶ ἐτάφη ἀμέσως παρὰ τῶν ἀνδρῶν του, διότι ἐφοβήθησαν μήπως ἐπιτεθοῦν καὶ πάλιν οἱ Βούλγαροι καὶ μείνῃ ἐκεῖ ἄταφος.

Ποῖος ὁ Μανωλίδης.

Ὁ Μανωλίδης ὑπῆρξεν ὁ εὐτυχέστερος ἀξιωματικὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ἔκρυβε μέσα του τὴν τρικυμίαν τοῦ πολέμου εἶχεν ἀκράδαντον πεποίθησιν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἀγῶνος

Ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν ἐθαύμασαν τὴν φωτεινὴν ἀντίληψιν, τὴν ταχεῖαν ἐνέργειάν του, τὸ πάθος του πρὸς τὸ στρατιωτικὸν καθῆκον, παντοῦ καὶ πάντοτε διεκήρυττεν ὅτι μὲ τὸν θάνατόν μας θὰ συντρίψωμεν τοὺς ἐχθρούς.

Αὐτὴ ἦτο ἡ τακτική του. Ὁ θάνατος.

Ὅταν κανένας ἀποφασίζῃ νὰ ἀποθάνῃ, κερδίζει τὸν ἀγῶνα.

Ἀπὸ τοῦ Καρατζάκιοϊ μέχρι τοῦ 1378 ἐπέδειξεν ἀνδρείαν θαυμαστήν, ὁρμὴν ἀξιοζήλευτον, κατὰ τοὺς πολυημέρους αὐτοὺς

ἀγῶνας ἔμεινεν ἐκεῖ πλησίον τῶν ἀνδρῶν του καὶ μὲ κάθε τρόπον καὶ μέσον ἐβοήθησε τὸν ἀγῶνα.

Ἔπρεπεν ὁ ἐχθρὸς νὰ φύγῃ, νὰ τὸν ἀντικρύσῃ καὶ νὰ φοβηθῇ.

Τὸ κοφτερὸ σπαθί του ἐφοβήθησαν οἱ Βούλγαροι καὶ ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγήν.

Καὶ ἔξαφνα χάνεται μέσα εἰς τὴν θύελλαν.

Ἐδέχθη πλέον τῶν ἑκατὸ σφαιρῶν τοῦ πολυβόλου.

Δὲν εἶνε αὐτὸ τὸ ὄνειρον κάθε ἀξιωματικοῦ ὁ ὁποῖος ἔχει συναίσθησιν τῆς ἀποστολῆς του ;

Ἑκατὸ παράσημα ἐκρεμάσθησαν εἰς μίαν στιγμὴν καὶ μὲ αὐτὰ ἐπῆγεν εἰς τοὺς οὐρανούς.

Τὸ ὄνειρόν του εἶχε πραγματοποιηθῆ. Ἐστολίσθη ἀντὶ τῶν λουλουδιῶν, μὲ σφαῖρες καὶ μὲ αὐτὲς ἐτάφη.

Τί ὡραῖον θησαυρὸν ἐπῆρε μαζῆ του.

Οἱ εὔζωνοι τὸ βράδυ ὅταν ἔτρωγον τὸν ἄρτον τῶν Βουλγάρων ἔλεγον.

— Χαλάλι τοῦ Μανουλίδ' ἐπῆρε καὶ τῆς σφαῖρες τοῦ πολβόλ μαζῆ.

Ἐπίθεσις εἰς τὸ δεξιόν.

Ἐνῷ τοιαῦται ὁμηρικαὶ μάχαι ἐγίνοντο εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ ἀριστεροῦ, εἰς τὸ ἄκρον δεξιὸν διεξήγετο ἀπελπιστικὸς ἀγών. Τὴν ἡμέραν τῆς 14ης ἐνόμιζέ τις ὅτι ἀπεφασίσσθη νὰ πέσουν πάντες· ἐγίνετο ἡ μεγάλη θυσία στρατιωτῶν ἀμφοτέρων τῶν μερῶν.

Μὲ μόνην τὴν διαφὸρὰν ὅτι οἱ Βούλγαροι ἐξαπέστελλον εἰς τὸν θάνατον διαρκῶς ἐφεδρικὰς πυκνὰς φάλαγγας. Οἱ δὲ ἡμέτεροι ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ μείνουν ἐκεῖ χωρὶς βοήθειαν, νὰ κρατηθοῦν μὲ πᾶσαν συσίαν καὶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ καταλάβουν τὰ ὑψώματα τοῦ ἐχθρῦ.

Συμπληροῦται ἤδη ἡ τρίτη ἡμέρα τῆς μάχης.

Καὶ κατὰ τὰς τρεῖς αὐτὰς ἡμέρας ἔπεσαν πολλοὶ καὶ ἐτραυματίσθησαν περισσότεροι.

Εἰς τὸ δεξιὸν οἱ Βούλγαροι ἐλπίζουν νὰ προχωρήσουν καὶ ἐπιτίθενται διὰ δυνάμεως ἑνὸς συντάγματος.

Οἱ ἀτρόμητοι ὅμως εὔζωνοι καὶ Κρῆτες δὲν πτοοῦνται.

Μένουν ἐκεῖ ἀκίνητοι ἀποφασισμένοι νὰ πέσουν μέχρις ἑνός. Ἡ πρώτη ἔφοδός των ἀπεκρούσθη δι' ἀντεπιθέσεως,

Ὁ λοχαγὸς Παλαιοδημόπουλος εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν δίδει τὸ σύνθημα τοῦ θανάτου.

— Νὰ ἕνας ἀρκουδιάρης λέγει, καὶ πυροβολεῖ μὲ τὸ ὅπλον ἑνὸς φονευθέντος.

— Γειὰ στὸ χέρι σου λοχαγέ, λέγουν οἱ τσολιάδες γελῶντες.

— Ἐπαὲ τὴν ἔφαε, ἀπαντᾶ ἕνας Κρητικός.

Ὁ ἀγὼν αὐτὸς ὁ κρίσιμος καὶ αἱματηρός, διεξάγεται μὲ τὴν μεγαλειτέραν ἀταραξίαν· ὅλοι περιμένουν μίαν σφαῖραν διὰ νὰ σταματήσουν τὸ ἔργον των ἢ μίαν προσταγὴν διὰ νὰ ὁρμήσουν ἀκάθεκτοι.

Καθ' ὅλον τὸ μέτωπον τοῦ δεξιοῦ ἕνα ρυθμικὸν κράκ, κρὰκ ἀκούεται· ὁ κρότος τοῦ πολυβόλου, ὁ ὁποῖος ὁμοιάζει σὰν ἐργαζομένη μηχανὴ κινηματογράφου, καὶ κατόπιν τὸ τρομερὸν φύσημα τῶν βολιδοφόρων, αἱ ὁποῖαι πίπτουν ἐπὶ τῆς γραμμῆς τοῦ Παλαιοδημοπούλου.

Μία ὀβὶς πίπτει ἔμπροσθεν τῶν προχωμάτων.

Εἰσέρχεται μὲ ὁρμὴν μέσα εἰς τὸ μαλακὸν ἔδαφος.

Ἄλλη διαμελίζει δύο Κρῆτας.

Κανεὶς δὲν ταράσσεται,

Ἐξακολουθοῦν τὸ ἔργον των καὶ βλέπουν μὲ φθόνον τὰ ἀπέναντί των χιονισμένα ὑψώματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Λυσσώδης γιγαντομαχία.

Ὁ ἀγὼν εἶνε πλέον εἰς τὴν ἀκμήν του.

Οἱ Βούλγαροι διαρκῶς περισφίγγουν τοὺς ἄνδρας Παπαδοπούλου καὶ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἀπειλοῦνται ἀπὸ τελείαν καταστροφὴν ἢ αἰχμαλωσίαν.

Καταστροφὴν καὶ αἰχμαλωσίαν ὅμως ὄχι.

Ὁ Ἕλλην στρατιώτης δὲν αἰχμαλωτίζεται.

Δὲν παραδίδεται.

Εἶνε τοῦτο τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα μιᾶς φυλῆς, ἡ ὁποία δὲν δέχεται τὴν ταπείνωσιν, τὴν δουλείαν.

Ὑπάρχουν αἰχμαλωσίαι αἱ ὁποῖαι στιγματίζουν ὁλόκληρον στρατόν, προδίδουν τὸ ἔνστικτον τῆς φυλῆς. Καὶ τοιαύτας αἰχμαλωσίας εἶδε πολλὰς ὁ ἑλληνικὸς στρατός.

Λόχοι ὁλόκληροι παραδίδονται εἰς ὀλίγους ἄνδρας μας, δὲν πίπτουν δὲν ἐξαντλοῦν τὸ τελευταῖον φυσίγγιον, δὲν ἀγωνίζονται μὲ λίθους.

Προτιμοῦν νὰ σώσουν τὸ σαρκίον των, μεταφέρονται σὰν πρόβατα—ἐλεεινοὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν μορφήν.

Καὶ ἡ τελευταία γωνία τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος ἔχει καταληφθῆ ἀπὸ αἰχμαλώτους !

Ἐὰν ἦτο ἄλλος στρατὸς ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸ 1378, θὰ ἐθεώρει ματαίαν πᾶσαν ἀντίστασιν, οἱ ἀξιωματικοὶ ἀντὶ νὰ φονεύωνται κατὰ τὴν νέαν πολεμικὴν τακτικὴν τοῦ Βελισσαρίου, Μανωλίδου καὶ ἄλλων ἀξιωματικῶν θὰ ἀπεφάσιζον νὰ καταθέσουν τὰ ὅπλα.

Ἐνόσῳ ὅμως ὑπάρχει καὶ ἡ τελευταία πνοὴ τοῦ Ἕλληνος κρατεῖ τὰ ἅρματα καὶ ἐνσπείρει τὸν τρόμον εἰς τὸν ἐχθρόν.

Ὁ διοικητὴς Παπαδόπουλος μὲ ὅλην τὴν ἀγωνίαν τῆς μάχης

μὲ ὅλην τὴν καταστροφὴν οὐδὲ σκέπτεται κἂν περὶ ὑποχωρήσεως.

Καὶ ὁ τελευταῖος στρατιώτης θὰ πέσῃ ἐκεῖ καὶ τότε, μόνον τότε οἱ Βούλγαροι θὰ εὕρουν τὸν δρόμον ἄνοικτόν.

Γενικὴ ἐπίθεσις Βουλγάρων.

Εἶνε ἡ ὥρα δεκάτη τῆς πρωίας. Οἱ βούλγαροι συγκεντρωθέντες ἐπεχείρησαν ἔφοδον γενικὴν εἰς ὅλα τὰ σημεῖα.

Δὲν εἶνε πλέον πόλεμος αὐτός.

Ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν γραμμὴν εἶνε ζήτημα ἂν ἐργάζονται 1500 τουφέκια.

Ἀπὸ τὴν Βουλγαρικὴν ὅμως. Θεέ μου τί κατακλυσμός.

Βροχὴ ἀκατάσχετος σφαιρῶν ὅπλων, πολυβόλων, πυροβόλων καὶ χειροβομβίδων.

Συντάγματα ὁλόκληρα προχωροῦν, ἀναγκάζονται νὰ σταματήσουν, πίπτουν κάτω, ἐπανέρχονται εἰς τὰ προχώματά των, χορεύουν ἕνα χορὸν ἀπελπιστικόν, τὸν ὁποῖον διευθύνουν οἱ ἀτρόμητοι τσολιάδες καὶ Κρῆτες.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν ἤνοιξαν οἱ καταρράκται τοῦ οὐρανοῦ. Ὄχι ἀπὸ βροχήν. Ἀπὸ σφαίρας καὶ ὀβίδας.

Δεξιὰ καὶ ἀριστερά, εἰς τὸ κέντρον, ἐμπρός, ὄπισθεν τὸ ἔδαφος ἐθερίζετο, δὲν ὑπῆρχεν σπιθαμὴ ἐδάφους, ἡ ὁποία νὰ μὴ ἐδέχθη σωρείαν σφαιρῶν, δένδρον τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἐθραύσθη ἀπὸ τὰς ὀβίδας, εὔζωνος, ὁ ὁποῖος νὰ μὴ ἐδέχθη φιλοφρόνημα βουλγαρικοῦ τουφεκιοῦ.

Τὰ προχώματα γεμίζουν ἀπὸ πτώματα.

Εἰς μίαν σειρὰν εἶνε δέκα ἄνδρες εἰς ἀκροβολισμόν.

Πολεμοῦν οἱ δύο, οἱ λοιποὶ κρατοῦν τὰ ὅπλα ἢ τὴν δέσμην τῶν φυσιγγίων νεκροί.

Ἡ θύελλα αὐτὴ τῶν σφαιρῶν ἀντὶ νὰ σταματήσῃ ἐξακολουθεῖ μὲ ὁρμήν, δυναμώνει.

Φάλαγγες ἀναφαίνονται κινούμεναι ἀπέναντί των.

Τὰ πολυβόλα μετεκινήθησαν πρὸς στιγμὴν καὶ κατέλαβον θέσεις πλέον ἐπικινδύνους διὰ τοὺς ἡμετέρους.

Ἐπάνω εἰς τοὺς χονδροὺς κλώνους μιᾶς ἐλάτης εἶνε τοποθετημένον ἕνα πολυβόλον καὶ διαρκῶς στέλνει στραγαλάκια.

Τὰ στραγαλάκια ὅμως αὐτὴν τὴν φορὰν καῖνε.

Τὰ εὐζωνάκια δεκατίζονται καὶ ἐνισχύσεις δὲν ἀναφαίνονται εἰς κανὲν σημεῖον.

Σὰν πληγωμένος λέων περιτρέχει τὴν γραμμὴν ὁ διοικητὴς Παπαδόπουλος. Ἀναζητεῖ παντοῦ ἀξιωματικούς.

Ἀδύνατον νὰ εὕρῃ κανένα.

Ἄλλοι ἐτραυματίσθησαν καὶ μὲ τρομεροὺς πόνους μένουν ἐκεῖ, ἄλλοι ἐφονεύθησαν καὶ ἐσκεπάσθησαν ἀπὸ τοὺς σωροὺς τῶν εὐζώνων.

Ἐκ τῶν πρώτων ἐτραυματίσθη ὁ λοχαγὸς τοῦ δεξιοῦ Ἐπαμεινώνδας Παλαιοδημόπουλος, καὶ ὅμως μένει ἐκεῖ, τὰ αἵματα τρέχουν, ἀδιαφορεῖ, εἶνε ἀνάγκη νὰ πέσῃ μὲ τοὺς συντρόφους του, νὰ συμμερισθῇ τὴν τύχην τῶν ἀγαπημένων του παιδιῶν ὅπως ἔλεγεν.

Ἐπίσης τραυματίζεται ὁ ἀνθυπασπιστὴς Καλπίρης, ὁ ἔφεδρος ἀνθυπασπιστὴς Κωνσταντῖνος Πετρευλάκης ὅστις δὲν ἀποσύρεται ἀπὸ τὴν μάχην, μετά τινα δὲ ὥραν μία ὀβὶς μεταβάλλει εἰς πολτὸν τὴν κεφαλήν του.

Ἰατροὶ εἰς τὴν μάχημ.

Οἱ περισσότεροι ἰατροὶ τῶν λόχων ἀνέλαβον τὴν διοίκησιν ἀνδρῶν μαχομένων.

Ὁ ἰατρὸς τοῦ συντάγματος κ. Χριστοδούλου εἶνε εἰς τὴν γραγμήν, διευθύνει, σώζει τραυματίας, ἐκ τῶν 45 τραυματιοφορέων του φονεύονται 15, ἐνθαρρύνει τοὺς στρατιώτας, ἐπιδένει τραύματα, προσπαθεῖ νὰ ἀποσύρῃ μερικοὺς τραυματίας, αὐτοὶ ὅμως δὲν ἐπωφελοῦνται τῆς περιστάσεως, μένουν ἐκεῖ καὶ θὰ μείνουν ἐκεῖ ζωντανοὶ ἢ πεθαμένοι,

Τὸ θέαμα εἶνε ὑπέροχον μὲ τὴν τραγικότητά του. Οὐδέποτε στρατιῶται εὑρέθησαν εἰς τόσον σκληρὰν θέσιν.

Χέρια κατάμαυρα τὰ στολίζουν ἐπίδεσμοι κατάλευκοι, κεφά-

λια φέρουν τὸν στέφανον τοῦ λευκοῦ ἐπιδέσμου καὶ ἔπειτα τὸν αἰώνιον στέφανον τοῦ θανάνου.

Οἱ λέοντες ἀποσύρονται,

Εἰς μίαν γενικὴν καὶ ὁρμητικὴν ἔφοδον τῶν Βουλγάρων οἱ λέοντες ἀποσύρονται εἰς τὴν κορυφογραμμὴν τοῦ δεξιοῦ.

Τὰ λείψανα πλέον, ὄχι οἱ ἄνδρες, τοῦ ταγματάρχου Βασιλούνη συγκεντροῦνται ἐκεῖ καθὼς καὶ οἱ ὀλίγιστοι ἄνδρες τοῦ 9ου τάγματος μὲ τὸν διοικητὴν Παπαδόπουλον.

Εἶνε ἐκεῖ τὸ νεκροταφεῖόν των. Ἡ θέσις τὴν ὁποίαν ἐξέλεξαν διὰ νὰ κοιμηθοῦν τὸν γλυκύτερον, τὸν ἐνδοξότερον θάνατον, τὸν μόνον ὁ ὁποῖος ταιριάζει εἰς Ἕλληνας στρατιώτας.

Σκέπτονται ὅτι πρὸς στιγμὴν θὰ φράξουν τὸν δρόμον μὲ τὰ πτώματά των, ὁ ἐχθρὸς θὰ σταματήσῃ νὰ θαυμάσῃ τὴν μεγάλην θυσίαν τοῦ τσαρουχιοῦ.

Ὁ Παπαδόπουλος εἶχε πλέον ἀπολέσει τὴν ἠρεμίαν, τὴν ὄψιν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐνόμιζέ τις ὅτι θὰ καταξεσχίσῃ ὅποιον συναντήσῃ ἔμπροσθέν του. Καὶ αὐτοὶ οἱ μαυρισμένοι, ἐξηντλημένοι, ἀποφασισμένοι διὰ νὰ κοιμηθοῦν ἐκεῖ αἰωνίως οἱ ἄνδρες του τὸν ἐφοβήθησαν.

Ἐνόμιζέ τις ὅτι τὸ πᾶν θὰ ἀνατρέψῃ μὲ μίαν χειρονομίαν, μὲ ἓν βλέμμα θὰ νεκρωθοῦν οἱ ἐχθροί.

Ἔξαφνα ἐστράφη πρὸς τὰ λείψανά του καὶ εἶπε.

— Παιδιά, ἐδῶ εἶνε ἡ θέσις μας.

— Ὁ τάφος μας, προσέθεσαν ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται.

Ἔστριψε μὲ εὐχαρίστησιν τὰ μεγάλα μουστάκια του, ἐκύτταξε τὸν ἥλιον καὶ εἶπεν·

— Ἂν μᾶς εὕρῃ ἡ νύχτα τοὺς λογαριάζω ἐγὼ αὔριον.

Καταφθάνουν ἐνισχύσεις,

Εἶχε τελείως ἀπελπισθῆ πλέον ὁ Παπαδόπουλος περὶ τῶν ἐνισχύσεων, ὅτε ἐφάνη μακρόθεν, πίσω ἀπὸ τὸν ἄδενδρον λόφον, μία

μαύρη ἀτελεύτητος οὐρὰ στρατιωτῶν τοῦ 4ου συντάγματος τῆς 1ης μεραρχίας.

Ἐκτὸς αὐτῶν καθ' ὁδὸν ὁ ταγματάρχης τοῦ ἐπιτελείου Κουμανιώτης συνήντησε τοὺς 1ον, 2ον, 3ον, 4ον καὶ 10ον λόχους τοῦ 18ου συντάγματος ὑπὸ τὸν ταγματάρχην Τριαντάκην, τοὺς ὁποίους διέταξε νὰ σπεύσουν τροχάδην πρὸς τὸν στρατὸν Παπαδοπούλου, ὁ ὁποῖος πετσοκόβεται συνεχῶς ἐπὶ τριήμερον.

Οἱ στρατιῶται μόλις ἤκουσαν τὴν θλιβερὰν εἴδησιν, χωρὶς πολλὰς δυσκολίας, ἔσπευσαν καὶ περὶ τὴν 4ην ἀπογευματινὴν ὥραν εὑρέθησαν εἰς τὴν τοποθεσίαν, ὅπου τὸ πρῶτον συνεπλάκησαν οἱ Κρῆτες καὶ ἐφονεύθη ὁ ἀτρόμητος Κολοκοτρώνης.

Οἱ ἄνδρες τοῦ Παπαδοπούλου καὶ Βασιλούνη ἀνεθάρρησαν, μὲ ἕνα δὲ «ζήτω» θριαμβευτικὸν ὑπεδέχθησαν τὰ καταφθάνοντά στρατεύματα τὰ ὁποῖα παρετήρουν μὲ θαυμασμὸν τοὺς ἡμιθέους καὶ τὸν σωρὸν τῶν πτωμάτων.

*
* *

Οἱ Βούλγαροι εἶχον πλέον προχωρήσει μὲ τὸν σκοπὸν νὰ κυκλώσουν τοὺς ἀντιπάλους των.

Αἴφνης ὅμως τὰ δύο ἄκρα των δέχονται ἰσχυρὰ πυρὰ πεζικοῦ.

Νομίζουν ὅτι πρόκειται περὶ ὀλιγίστων δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι προσπαθοῦν δι' ἀκροβολισμοῦ νὰ συγκρατήσουν τὴν προέλασίν των ὅπως σωθοῦν τὴν νύκτα χωρὶς ἀπωλείας.

Διὰ νὰ ματαιώσουν δὲ τὸ σχέδιον αὐτό, ἐπιτίθενται μεθ' ὁρμῆς.

Ὅλοι οἱ λόχοι ἀναπτύσσονται ἐντὸς βραχυτάτου διαστήματος. Οἱ Βούλγαροι πίπτουν κάτω, προσπαθοῦντες νὰ ἀποφύγουν τὰ ὁμαδὸν πυρά, τὰ ὁποῖα τοὺς ἐπιφέρουν μεγάλας ἀπωλείας.

Οἱ εὔζωνοι καὶ οἱ ἐναπομείναντες Κρῆτες δὲν σκέπτονται πλέον περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἀγῶνος.

Περὶ αὐτοῦ οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία.

Προσπαθοῦν νὰ μὴ τοὺς πάρουν οἱ φαντάροι τοὺς κόπους καὶ καταλάβουν αὐτοὶ τὰς θέσεις τῶν Βουλγάρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ.

Ἡ τελικὴ νίκη παρὰ τὴν Τζουμαγιᾶν.

Πίσω ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Τζουμαγιᾶς ἐξαφανίζεται ὁ ἥλιος, ὁ ὁποῖος καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἔλουσε μὲ τὰς ἀκτῖνάς του τὰ παραμορφωμένα πρόσωπα τῶν φονευθέντων.

Ἡ ἐπίθεσις περὶ τὴν ἑσπέραν ἐγένετο σφοδροτέρα.

Ὁ Παπαδόπουλος κρίνει κατάλληλον τὴν στιγμήν, ὅπως προχωρήσῃ.

Μὲ ἕνα του νεῦμα οἱ ἄνδρες προχωροῦν ἕνας-ἕνας, δύο-δύο, ἄλλοι ἕρπουν, τρέχουν καὶ κρύπτονται ὄπισθεν τοῦ ἀνωμάλου ἐδάφους.

Αἰσθάνονται ὅλοι τὸν ἄγριον πόθον τῆς ἐκδικήσεως, καιροφυλακτοῦν νὰ ἐπιπέσουν καὶ μὲ τὰ δόντια ἐν ἀνάγκῃ νὰ φονεύσουν, νὰ πληρώσουν ἀκριβὰ τοὺς κόπους τῆς τριημέρου μάχης, νὰ ἐξαγοράσουν τὴν ζωὴν τῶν συντρόφων των.

Ἕνας-ἕνας προχωροῦν διαρκῶς. Ἕνα ἅλμα καὶ πλησιάζουν πρὸς τὴν ἐχθρικὴν γραμμήν.

Ἡ λόγχη ἐτέθη εἰς τὸ μάνλιχερ. Εἰς τὸ ἀριστερὸν τὸ πεζικόν, οἱ φαντάροι ὅπως λέγουν, προχωρεῖ διαρκῶς.

Ἐκ τῶν πρώτων πίπτει εἰς μίαν ἔφοδον ὁ λοχαγὸς Ἀθανάσιος Τερζάκης, τραυματίζεται ὁ ἔφεδρος ἀνθυπολοχαγὺς Γεώργιος Ἀναστασίου, μένουν ἐκεῖ πλεῖστοι νεκροὶ καὶ τραυματίαι, κανεὶς δὲν τοὺς προσέχει.

Τὸ πρῶτον σημεῖον τῆς βουλγαρικῆς γραμμῆς κατελήφθη.

Οἱ εὔζωνοι τρέμουν μήπως τοὺς πάρουν τὸ μεζέ, καὶ ὅλοι

σκυφτὰ ἐπιχειροῦν μίαν ἔφοδον διὰ τῆς λόγχης, ἡ ὁποία τρέπει εἰς φυγὴν τὸν πρῶτον βουλγαρικὸν λόχον, ὁ ὁποῖος κατέχει ἕνα λοφίσκον καὶ ὑποστηρίζει τὸ κέντρον.

*
* *

Ἡ καταδίκη ἀπεφασίσθη.

Τὴν νύκτα ἐκείνην οἱ Βούλγαροι ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ ὑψώματά των.

Τὸ εὐζωνικὸν καὶ οἱ Κρῆτες μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ πρώτου λόφου ἐπετέθησαν ἐκ νέου μεθ᾽ὁρμῆς καὶ δὲν ἔδωσαν καιρὸν εἰς τὸν ἐχθρὸν νὰ ἀνασυνταχθῇ.

Ἐπλησίαζεν ἡ νύκτα.

Ἦτο καιρὸς ἀκόμη νὰ ἐπιπέσουν.

Νέα ἔφοδος διὰ τῆς λόγχης.

Οἱ φαντάροι ἀπὸ τὸ ἀριστερὸν προχωροῦν καὶ αὐτοί.

Οἱ Βούλγαροι ἀμύνονται πεισματωδῶς, προσπαθοῦν νὰ συγκρατήσουν τὰ ὑψώματά των, διαρκῶς ἐνισχύονται, ἀντεπιτίθενται προσπαθοῦντες νὰ διασπάσουν τὴν γραμμήν.

Κατὰ τὴν ἐπίθεσιν ταύτην τὸ ἀνώμαλον αὐτὸ ἔδαφος ἐστρώθη μὲ ἀπειρίαν πτωμάτων, τραυματίαι δὲ δὲν ὑπῆρχον πλέον ἐκεῖ, διότι ὁ ἀγὼν διεξήχθη στῆθος μὲ στῆθος.

Ὁ πυκνὸς πέπλος τῆς νυκτὸς ἐκάλυψε τὰ τρομερὰ ὑψώματα. Μέσα εἰς τὸ σκότος αἱ λάμψεις τῶν ὅπλων ὡμοίαζον σὰν φωτιὲς δαιμόνων χωρὶς νὰ βλέπουν ἐπυροβόλουν.

Περὶ τὴν 10ην νυκτερινὴν ὥραν οἱ πυροβολισμοὶ ἔπαυσαν.

Εἰς τὴν ἐχθρικὴν γραμμὴν οὐδεμία κίνησις παρετηρεῖτο.

Ἡσυχία νεκρικὴ ἐβασίλευεν.

Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν οἱ στρατιῶται, ἀφοῦ ἐγκατέστησαν τοὺς διπλοσκοπούς καὶ ἀπέστειλαν περιπολίας καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, ἔπεσαν νὰ ἀναπαυθοῦν, διότι ἦτο ἀδύνατον πλέον νὰ μείνουν ἄγρυπνοι.

Μόνον οἱ ἰατροὶ καὶ οἱ τραυματιοφορεῖς ἐπηγαινοήρχοντο καὶ βαρεῖς ἀναστεναγμοὶ ἠκούοντο τῶν τραυματισμένων.

Ἔξαφνα εἰς τὴν γραμμὴν τῶν διπλοσκοπῶν ἠκούσθησαν πυροβολισμοί.

Ἐγείρονται πάντες καὶ ἑτοιμάζονται νὰ πυροβολήσουν.

Οἱ ἀξιωματικοὶ τρέχουν πρὸς τὰ ἐμπρὸς ὅπως πληροφορηθοῦν τί συμβαίνει. Νομίζουν πρὸς στιγμήν, ὅτι οἱ Βούλγαροι κάμνουν νυκτερινὴν ἐπίθεσιν.

Τίποτε ὅμως ἀπ' ὅλα αὐτά.

Οἱ Βούλγαροι διὰ νὰ ἀπασχολήσουν τοὺς Ἕλληνας στρατιώτας ἔρριψαν μερικοὺς πυροβολισμοὺς καὶ ἔπειτα κατέπαυσαν ἀποτόμως.

Πέρα εἰς μακρυνὴν ἀπόστασιν ἐφαίνοντο μερικὲς ἀναλαμπές, ἔπειτα ἔσβυνον καὶ πάλιν ἐφαίνοντο.

Οἱ ἀξιωματικοὶ ἐνόμισαν ὅτι ἐνισχύσεις καταφθάνουν, δι' αὐτὸ καὶ οἱ ἀπέναντί των ἡσυχάζουν.

Καθ' ὅλην τὴν νύκτα κατεσκεύασαν ὀρύγματα ἑτοιμαζόμενοι ὅπως ἐπιπέσουν μὲ τὸν ἀγριώτερον τρόπον.

Μόνον μὲ τὴν τακτικὴν αὐτὴν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνέλθουν εἰς τὰ ὑψώματα τῶν Βουλγάρων.

Ἦλθεν ἡ αὐγὴ καὶ ἐχαιρετίσθη μὲ τὸ ᾆσμα τῶν πτηνῶν.

Γρυλλίσματα ἀγριοχοίρων ἠκούσθησαν καὶ ἀλώπεκες ἐφάνησαν ἐπάνω εἰς τοὺς βράχους.

— Μωρὲ κυνήγι, λέει ἕνας εὔζωνας.

— Ἐδῶ ἔχουμε ἀνθρωπινὸ κυνήγι, ἀπαντᾷ ἄλλος.

Περιμένουν μὲ ἀγωνίαν οἱ στρατιῶται εἰς τὰ προχώματά των τοὺς πρώτους πυροβολισμούς.

Τίποτε.

Ἡ ὥρα περνᾷ καὶ ἡσυχία βασιλεύει.

Οἱ ἀξιωματικοὶ πηγαίνουν πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ ἀπὸ θέσεις προκεκαλυμμένας παρατηροῦν πρὸς τὰς θέσεις τοῦ ἐχθροῦ.

Κανὲν σημεῖον ζωῆς.

Ἀμέσως ἐστάλησαν καὶ ἐκ τοῦ εὐζωνικοῦ συντάγματος καὶ ἐκ τῶν φαντάρων περιπολίαι, ὅπως ἀναγνωρίσουν τὸ ἔδαφος.

Ο ΠΡΙΓΚΗΨ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ὁ στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς Μακεδονίας.

Ἐπροχώρησαν καὶ ἔφθασαν πλησίον τῶν θέσεων τοῦ ἐχθροῦ. Ψυχὴ ζῶσα δὲν ὑπῆρχεν.

Ὁ ἐχθρὸς εἶχεν ὑποχωρήσει τὴν νύκτα πρὸς τὴν Ἄνω Τζουμαγιᾶν.

Διὰ διαφόρων σημείων εἰδοποίησαν τοὺς σωματάρχας οἱ περιπολάρχαι, ὅτι τὸ ἔδαφος εἶνε ἐλεύθερον καὶ ὅτι ἐκεῖ μόνον πτώματα εἶνε ἄφθονα καὶ ὑλικὸν πολέμου, ὅπλα, βλητοφόρα, σάκκοι φασολίων καὶ ἄλλοι πλήρεις γαλετῶν.

Ὅταν ἔφθασαν ἐκεῖ τὰ πρῶτα τμήματα τῶν εὐζώνων ὁ λοχίας Νικητᾶκος εἶπε·

— Βρὲ παληόκορμα νὰ ποῦ μᾶς περιποιοῦνται οἱ Γουργάροι. Μᾶς ἔχουν ἕτοιμο συσσίτιο καὶ γαλάτα.

Ἡ σημαία τοῦ 1ου εὐζωνικοῦ συντάγματος τὴν 15ην Ἰουλίου ἐστήθη ἐπὶ τοῦ τρομεροῦ ὑψώματος 1378, οἱ δὲ ἄνδρες τοῦ 18ου συντάγματος κατηυλίσθησαν ἐπὶ τοῦ ὑψώματος 1678.

Αἱ ἀπώλειαι τοῦ 1ου εὐζωνικοῦ.

Τὸ πρῶτον εὐζωνικὸν σύνταγμα τοῦ Παπαδοπούλου ἔφθασε μὲ 7 μόνον ἀξιωματικοὺς εἰς τὸ 1378.

Ἄτρωτοι ἔμειναν ἀπὸ ὅλην αὐτὴν τὴν πάλην, τὸν τριήμερον αἱματηρὸν ἀγῶνα, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου ἐπολέμησαν ὡς ἁπλοῖ στρατιῶται, οἱ ἑξῆς ἀξιωματικοί.

Ὁ λεοντόκαρδος ἀντισυνταγματάρχης κ. Διονύσιος Παπαδόπουλος, ὁ ταγματάρχης κ. Βασιλούνης, ὁ λοχαγὸς Χριστοφόρου, ὁ ὑπολοχαγὸς Σπηλιωτόπουλος· οἱ ὑπαξιωματικοὶ ἐπίσης ἐδεκατίσθησαν, τὰ ὡραῖα καὶ ἀμούστακα παλληκάρια ἔπεσαν ὅπως γράψουν λαμπρὰν καὶ φωτεινὴν τὴν ἱστορίαν τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος.

Ἐκ τῶν εὐζώνων ἀπέμειναν μόνον 1200 καὶ ἐλάχιστοι Κρῆτες. Τὸ εὐζωνικὸν σύνταγμα τῆς 6ης Μεραρχίας ἔδωσεν ἄφθονον αἷμα, ἔγραψε τὴν ἱστορίαν του μὲ τοὺς πλέον θαυμαστοὺς ἀγῶνας.

Ἐκτὸς τῶν φονευθέντων Βελισσαρίου, Κολοκοτρώνη, Μανωλίδου, Ζυρογιάννη καὶ ἑτέρων τριῶν λοχαγῶν τῶν Κρητῶν, ἐτραυματίσθησαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος οἱ ἑξῆς :

Οἱ λοχαγοὶ Ἀλεξάνδρου, Παλαιοδημόπουλος, Καραχρῆστος, Κωστοῦλος, Ράμμος.

Οἱ ὑπολοχαγοὶ Μητσάκος, Βλέν, Μπασαράκας, Τυπάλδος, Τσίβας.

Οἱ ἀνθυπολοχαγοὶ Κότσης Γεώργιος, Χρυσάφης Ἰωάννης, Λεούσης Ἀνδρέας, Παπαθανασίου Δημήτριος καὶ Παπαδόπουλος.

Ἡ θυσία αὕτη ἐγίνετο διότι οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται ἕνα μόνον πόθον εἶχον. Νὰ νικήσουν.

Μὲ τὴν πεποίθησιν αὐτὴν ἐξεπλήρωσαν κατὰ τὸν πλέον θαυμαστὸν τρόπον τὴν ἐντολήν των.

Μίαν ἡμέραν ἡ ἱστορία τοῦ πολέμου θὰ ἀναγράψῃ.

«Ἡ τακτικὴ τοῦ 1ου εὐζωνικοῦ συντάγματος».

Ὅσοι ἔπεσαν δόξα καὶ τιμή, τὸ ὄνομά των θὰ εἶνε δι᾽ ἡμᾶς ἱερόν.

Ὅσοι ἐπέζησαν θὰ ὑπερηφανεύωνται καὶ ἂς βροντοφωνοῦν ὅταν αἱ περιστάσεις τὸ καλοῦν, ὅτι εἶνε ἄνδρες τοῦ ἡρωϊκοῦ πρώτου συντάγματος τῶν εὐζώνων.

Γεννήματα τῆς φωτιᾶς.

«Γεννηματα τῆς φωτιᾶς»:

Ἔτσι ἐχαρακτήρισεν ὁ ἥρως Μανωλίδης τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν κατὰ τὸν δεύτερον πόλεμον.

Κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τῆς δευτέρας, ὅταν ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ τάγματος Βελισσαρίου, ἐξετίθετο πάρα πολὺ εἰς τὸ πῦρ τοῦ ἐχθροῦ.

Ἕνας στρατιώτης του, ὁ ὁποῖος εἶχε γνωρίσει καλὰ τὸν ἀτρόμητον αὐτὸν ἥρωα τοῦ λέγει·

— Λοχαγέ μόυ, δὲν κάνεις καλὰ νὰ ἐκτίθεσαι τόσον, ἔχεις γυναῖκα καὶ παιδιά.

Ὁ ἀνόητος. Κατὰ τὴν τρομερὰν αὐτὴν στιγμήν, ὅταν αὐτὸς περιεφρόνει τὸν θάνατον καὶ ἔτρεχε μέσα εἰς τὴν βροχὴν τῶν σφαιρῶν καὶ τῶν ὀβίδων, ἐσκέφθη νὰ συγκρατήσῃ τὴν ὁρμήν του μὲ

τὴν ἀνάμνησιν τῆς γυναικὸς καὶ τῶν ἀγαπημένων του παιδιῶν. Ὁ Μανωλίδης γυρίζει ἄγριος καὶ τρομερὸς καὶ τοῦ λέγει.

— Δειλέ· οἰκογένεια μοῦ λὲς αὐτὴν τὴν στιγμήν; Δὲν ἔχουμε φαμίλιες ἐμεῖς. Εἴμαστε γεννήματα τῆς φωτιᾶς καὶ ἐκδικούμεθα τοὺς Βουλγάρους.

Ἐμπρὸς γιὰ τὴν Σόφια.

Γεννήματα τῆς φωτιᾶς.

Μόνον τέτοιοι ἄνδρες μποροῦσαν νὰ φθάσουν ἐκεῖ ποῦ ἔφθασαν, μόνον τὰ παιδιὰ τῆς φωτιᾶς καὶ τοῦ σιδήρου ἦτο δυνατὸν νὰ συντρίψουν ἐχθρὸν ἰσχυρόν, ἀσφαλισμένον ἐπάνω εἰς ἀπάτητα βουνὰ καὶ ἀπόρθητα στενά.

Χαίρετε γεννήματα τῆς φωτιᾶς.

Μόνον αὐτὸς ὁ τίτλος σᾶς ἀρκεῖ.

Εἶνε τὸ παράσημον ποῦ σᾶς ἔδωσεν ὁ Μανωλίδης κατὰ τὴν ὥραν τοῦ αἱματηροῦ χοροῦ, λίγες ὥρες προτοῦ δεχθῇ τὰ ἑκατὸ παράσημα τοῦ ταχυβόλου.

Τὰ ἐπίσημα ἀνακοινωθέντα τῶν τελευταίων μαχῶν.

Τὴν 14ην Ἰουλίου τὸ Γενικὸν στρατηγεῖον διὰ τοῦ ἐπιτελάρχου κ. Δούσμανη ἀπηύθυνε πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τὸ κατωτέρω τηλεγράφημα περιέχον πληροφορίας τῆς ἐπὶ τῶν στενῶν τῆς Κρέσνας συναφθείσης μεγάλης μάχης ὡς καὶ τῆς σημασίας αὐτῆς.

Τὸ τηλεγράφημα ἐκεῖνο εἶχεν ὡς ἑξῆς :

Ἐκ τοῦ στρατηγείου ἐνεκοινώθη χθὲς τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα

«Εἰς τὸ δεξιὸν ἡμῶν ἡ καταδίωξις ἐξακολουθεῖ. Ὁ ἡμέτερος στρατὸς κατέλαβε τὴν Δόμπριντσαν καὶ Μπάνσκαν. Ὁ ἐχθρὸς ὑπεχώρησε πέραν τῆς Μαχομίας. Ἅπαντα τὰ χωρία εὑρέθησαν κενὰ κατοίκων.

Βούλγαροι δὲ ἐνεδρεύοντες ἔθεσαν πῦρ εἴς τινα τῶν χωρίων, ὅπως δυσχεράνωσι τὴν προέλασιν τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ.

Δύο τῶν ἐμπρηστῶν τούτων συλληφθέντες ἐπ' αὐτοφόρῳ ἐτιμωρήθησαν. Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Στρυμόνος ἡ στρατιὰ ἡμῶν κατέλαβεν ὁλόκληρον τὴν στενωπὸν τῆς Κρέσνας μέχρι τῆς βορείας ἐξόδου.

Ὁ ἐχθρὸς ἀποκαμὼν ἐκ τῆς διαρκοῦς ἀμύνης, ἐπεζήτησε νὰ ἐπιβραδίνῃ τὴν προέλασιν ἡμῶν διὰ τῆς καταστροφῆς ὅλων τῶν τεχνητῶν ἔργων τῆς ὁδοῦ.

Ἅπασαι ὅμως αἱ δυσχέρειαι ὑπερενικήθησαν, τὰ καταστραφέντα ἔργα ἐπεσκευάσθησαν, ὁ δὲ στρατὸς προελαύνει ἀκωλύτως.

Εἰς τὸ ἀριστερὸν ἡμῶν ὁ ἐχθρὸς ὑφιστάμενος διαρκῶς νέας ἥττας, ὑποχωρεῖ καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν καταδιωκόμενος πρὸς Τρίσκοβο καὶ Πανζάριβο».

ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ

*
* *

Διὰ νὰ ἐννοηθῇ ἡ ἀξία τῆς ἐκτοπίσεως τοῦ ἐχθροῦ ἀπὸ τὰ στενὰ τῆς Κρέσνας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπὸ ὀκταημέρου ἔτεινον πᾶσαι αἱ κινήσεις τοῦ προελαύνοντος Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ ἡ σημασία, ἣν ἡ κατοχὴ τῶν ἀπορθήτων στενῶν ἔχει διὰ τὴν ἐν γένει προέλασιν ἑνὸς στρατοῦ πρὸς τὴν Τζουμαγιὰν καὶ τὰ Βουλγαρικὰ σύνορα.

Ἡ μόνη ἐκ τοῦ Δεμὶρ-Ἰσσὰρ πρὸς τὴν Τζουμαγιὰν ἁμαξιτὴ ὁδός, ἡ ἀκολουθοῦσα τὸν ροῦν τοῦ Στρυμόνος, διέρχεται μέσῳ στενωτάτης ὀρεινῆς διαβάσεως, τῆς ὁποίας εἰς μεγάλην ἀπόστασιν ὑπέρκεινται βραχώδεις κορυφαὶ καθιστῶσαι τὴν ἄνοδον ἀκλόνητον.

Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς προχωρῶν διὰ τοῦ κέντρου του ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ταύτης καὶ εὑρισκόμενος εἰς συνεχῆ ἐπαφὴν μὲ τὸν ὑποχωροῦντα ἐχθρόν, ἐνήργησε συγχρόνως διὰ πλευρι-

κῶν κινήσεων, αἵτινες σκοπὸν εἶχον νὰ παραλύσουν τὴν ἀντίστασιν ὑπερφαλαγγίζουσαι τὸν ἐχθρόν.

Τοιουτοτρόπως ἡ μὲν δεξιὰ πτέρυξ διὰ ταχυτάτης πορείας καὶ διαδοχικῶν μαχῶν προὐχώρησεν ἐπὶ τῆς μικρᾶς ὁδοῦ ἀπὸ Νευροκοπίου εἰς Μπάνισκαν, ἀπωθήσασα τὸν ἐχθρὸν πέραν τῆς Μαχομίας, διὰ τῆς ὁποίας ἡ ὁδὸς φέρει ἐξ ἀνατολῶν εἰς Τζουμαγιὰν ὑπὲρ τὰ στενὰ τῆς Κρέσνας, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ ἀπωθήσασα τὸν ἐχθρὸν ἐκ Λάντιμι, Πετσόβου, Ζερνόβου καὶ Πανζαρίβου, προὐχώρησεν εἰς τὸ αὐτὸ σχεδὸν ὕψος μὲ τὴν δεξιὰν ἐπὶ ἑτέρας μικρᾶς ὁδοῦ, ἥτις ἐκ δυσμῶν τοῦ Στρυμόνος ἄγει πρὸς τὴν Τζουμαγιάν.

Τοιουτοτρόπως τὰ στενὰ τῆς Κρέσνας, ὑπερφαλαγγισθέντα ἐκ δύο συγχρόνως σημείων, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κρατηθοῦν χωρὶς κίνδυνον ἐξοντώσεως τῶν ἐντὸς αὐτῶν ἀμυνομένων ἐχθρικῶν δυνάμεων.

Κατελήφθησαν δὲ μέχρι τοῦ βορείου στομίου ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὅστις ἤδη ἔχει ἐνώπιόν του ἀνοικτὴν τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν Μοστάντζαν καὶ τὴν Τζουμαγιάν, ἀπέχουσαν οὐχὶ ἄνω τῶν 40 χιλιομέτρων.

Κατάλογος τραυματιῶν ἀξιωματικῶν.

Ἀνακοινοῦται ὅτι κατὰ τὰς μάχας τῆς 6ης καὶ 7ης Ἰουλίου ἐτραυματίσθησαν οἱ ἑξῆς ἀξιωματικοὶ τῆς 3ης μεραρχίας: Ταγματάρχαι κ.κ. Βοτίλιας καὶ Βλαχογιάννης, λοχαγὸς κ. Ξύδης, ὑπολοχαγοὶ κ. κ. Τσόγκας Μ. καὶ Κέντρος Ι., ἔφεδρος ἀνθυπολ, κ. Καββαδίας Ν. καὶ ἀνθυπασπιστὴς κ. Λύτρας Ι.

*
* *

Τὴν ἀμέσως ἑπομένην ὁ συνταγματάρχης Δούσμανης ἀπέστειλεν ἕτερον τηλεγράφημα πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν διὰ τοῦ ὁποίου παρεῖχε τὰς ἀκολούθους πληροφορίας περὶ τῶν μαχῶν.

Τὸ τηλεγράφημα ἐκεῖνο ἐδόθη εὐθὺς ἀμέσως πρὸς δημοσίευσιν καὶ εἶχεν ὡς ἕπεται.

Μετὰ διήμερον ἀγῶνα ἔληξε χθὲς ἑσπέραν, 13ην Ἰουλίου, ἡ μάχη τοῦ Σουμετλῆ διὰ νέας λαμπρᾶς νίκης τῶν ἡμετέρων ὅπλων.

Ὁ ἐχθρὸς ἐστήριξε τὸ δεξιὸν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἀποτόμου κορυφῆς Ρουγὲν (ὑψόμετρον 1257), ἣν εἶχεν ὀχυρώσει διὰ τεσσάρων γραμμῶν χαρακωμάτων, ἡ δὲ παράταξις αὐτοῦ ἐξετείνετο διὰ Σιμερλῆ μέχρι τῶν παρὰ τὸ Πορόγοζ-Μαχαιρᾶ ὑψωμάτων.

Ἅπασαι αἱ θέσεις ἦσαν πληρωμέναι, εἰς δὲ τὸ κέντρον παρὰ τὸ Σουμετλῆ εἶχε τάξει ἐχθρὸς πυροβολικὸν μετὰ 4 ὀβιδοβόλων.

Καθ' ὅλην τὴν προχθεσινὴν ἡμέραν ἔβρεχε ραγδαίως. Ἐπὶ τῶν ὀρέων ἐπεκράτει ὁμίχλη, κατὰ δὲ τὴν νύκτα ἡ θερμοκρασία κατῆλθεν εἰς τὸ μηδέν.

*
* *

Αἱ δυσχέρειαι τῆς ἐπιχειρήσεως.

Κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην ὁ στρατὸς ἡμῶν ἐπρόκειτο νὰ διέλθῃ τὴν δύσκολον στενωπὸν τῆς Κρέσνας, ἧς τὸ μῆκος ὑπερβαίνει τὰ 20 χιλιόμετρα, νὰ ἀναπτυχθῇ δὲ εἶτα καὶ νὰ προσβάλῃ τὸν ἐχθρόν.

Τὴν διὰ τῆς στενωποῦ διάβασιν προσεπάθησεν ὁ ἐχθρὸς νὰ καταστήσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν δυσχερεστέραν καταστρέψας ἁπάσας τὰς γεφύρας καὶ πλεῖστα μέρη τῆς μοναδικῆς ὁδοῦ.

Ἅπασαι αἱ καταστροφαὶ αὗται ἐπεσκευάσθησαν ταχέως ὑπὸ τοῦ μηχανικοῦ, ὁ δὲ στρατὸς διῆλθεν ἀκωλύτως.

Ἡ ἐκ τῆς στενωποῦ ἔξοδος καὶ ἀνάπτυξις ὅμως ἐπαρουσίασε μεγάλας δυσχερείας.

Ὁ ἐχθρὸς ἔχων ἐπισημασμένας τὰς θέσεις πρὸ τῆς ἐξόδου, ἔβαλλε σφοδρῶς διὰ τοῦ πυροβολικοῦ αὐτοῦ, δυσχεραίνων τὰ μέγιστα τήν τε προχώρησιν τοῦ πεζικοῦ καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πυροβολικοῦ.

Οὕτω πρὸς ἀποφυγὴν ἀναποφεύκτων μεγάλων ἀπωλειῶν, ἡ προσπέλασις τῶν ἐχθρικῶν θέσεων παρὰ τοῦ πεζικοῦ καὶ ἡ κατάληψις θέσεων παρὰ τοῦ πυροβολικοῦ ἐγένετο κατὰ τὴν νύκτα.

Ἐκδίωξις τοῦ ἐχθροῦ.

Κατὰ τὴν προχθενὴν ἡμέραν 12ην Ἰουλίου, ὁ ἐχθρὸς ἐξεδιώχθη ἐξ ἁπασῶν τῶν πρὸ τοῦ μετώπου προκεχωρημένων αὐτοῦ θέσεων πρὸς τὴν κυρίαν τοποθεσίαν.

Τὸ σῶμα ὅπερ ἐβάδισε διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Νέστου, μετὰ τὰς γνωστὰς μάχας τοῦ Τσέρνοβο, τοῦ Νευροκοπίου καὶ τῆς Μπρενσίτσας, κατεδίωξε τὰ συντρίμματα τοῦ ἐχθροῦ πέραν τῆς Μαχομίας, πρὸς τὸν αὐχένα Μπερνὲκλ-Χάνι, δυτικῶς τῆς Μαχομίας, ἔνθα οὗτος ἀντέταξε νέαν ἄμυναν.

Τὸ σῶμα τοῦτο ἔλαβε διαταγὴν νὰ ἀποστείλῃ διὰ τοῦ εἰρημένου αὐχένος δυνάμεις πρὸς δυσμάς, ἵνα συντρέξωσι τὸν ἀγῶνα τοῦ κέντρου, ἐπιτιθέμεναι ἐκ τῆς ἀριστερᾶς ἐχθρικῆς πτέρυγος πρὸς Σουμετλῆ ἢ καὶ βορειότερον, ἀναλόγως τῆς τακτικῆς καταστάσεως.

Ἡ κίνησις τοῦ σώματος ἐξετελέσθη, παρ' ὅλας τὰς ἐδαφικὰς δυσχερείας, μετὰ μεγίστης ἀκριβείας.

Ἡ γενικὴ ἐπίθεσις.

Τὴν 13ην Ἰουλίου ἐπιτευχθείσης τῆς ἐξόδου τῶν μεραρχιῶν διὰ τῆς στενωποῦ καὶ τῆς ἀναπτύξεως ἐπαρκοῦς δυνάμεως πυροβολικοῦ, διετάχθη γενικὴ ἐπίθεσις καθ' ὅλου τοῦ ἐχθρικοῦ μετώπου.

Ἡ δεξιὰ φάλαγξ ἐκ Πρεβὲλ-Χάνι ἠκολούθησε τὴν ὁδὸν Μαρίβα Καρααλῆ-Δερεσὶ καὶ ἀπώθησε τὸν ἐχθρὸν μέχρι τῆς κορυφῆς 1378 τοῦ ὄρους Ἀριφμανίστα.

Ἑτέρα φάλαγξ, διευθυνθεῖσα διὰ Πορόγοζ Μαχαλὲ καὶ Γκράδεβο πρὸς Ὄνιαρ Μαχαλέ, ἐξετόπισε κατόπιν σφοδροῦ ἀγῶνος τὸν ἐχθρὸν καὶ κατεδίωξεν αὐτὸν μέχρι τῆς κορυφῆς 1079 τοῦ Παπαμπασί.

Αἱ ἐν τῷ κέντρῳ φάλαγγες, μετὰ σφοδρότατον καὶ αἱματηρότατον ἀγῶνα κατὰ τοῦ κυρίου ἐχθρικοῦ μετώπου ἑκατέρωθεν τοῦ Στρυμόνος, ἐξετόπισαν τὸν ἐχθρὸν πέραν τοῦ Σιμιτλῆ καὶ Σιράτοβο, τρέψασαι αὐτὸν εἰς ἄτακτον φυγήν.

Ἡ ὁρμὴ τοῦ πεζικοῦ.

Παρ' ὅλην τὴν ἰσχὺν τοῦ ἐχθρικοῦ μετώπου καὶ τῶν πλεονεκτικῶν θέσεων τοῦ πυροβολικοῦ αὐτοῦ, βάλλοντος κεκαλυμμένως ὄπισθεν ὑψωμάτων, ἡ ὁρμὴ τοῦ ἡμετέρου πεζικοῦ, περιφρονήσαντος τὸ ἐχθρικὸν πῦρ, ὑπερίσχυσε καὶ ἔφερεν αὐτὸ μέχρι τῶν ἐχθρικῶν χαρακωμάτων, ὄπισθεν τῶν ὁποίων ἐκυρίευσε τοῦτο 3 ἐχθρικὰ ὀβιδοβόλα μεγάλης ὁλκῆς μετὰ 5 βλητοφόρων.

Ἐνῷ ταῦτα συνέβαινον πρὸ τοῦ μετώπου, ἑτέρα ἡμετέρα φάλαγξ, ἐξελθοῦσα τῆς ὀρεινῆς διαβάσεως παρὰ τὴν Σουσίτσαν, διηυθύνθη πρὸς τὸ ὄρος Ρουγὲν (ὑψομ. 1257), ἔνθα τὸ δεξιὸν τοῦ ἐχθροῦ καθ' οὗ ἐπετίθετο ταὐτοχρόνως ἕτεραι δυνάμεις προσερχόμεναι ἐκ τοῦ ὄρους Τζαμὶ-τεπέ, ἐκ νότου.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, στήριγμα τοῦ δεξιοῦ τοῦ ἐχθροῦ φύσει ὀχυρὸν καὶ ἐνισχυμένον διὰ 4 σειρῶν ὀρυγμάτων, ὁ ἐχθρὸς ἠμύνθη λυσσωδῶς.

Ὁ ἐχθρὸς πάντοτε φεύγει

Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἡ ὁρμητικότης τῶν ἡμετέρων ὑπερίσχυσεν, ὁ δὲ ἐχθρὸς ἀναγκασθεὶς νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς θέσεις του ὑπεχώρησε πρὸς τὸ ὕψωμα 1050, ἔνθα ἐπαρουσίασε εεαν ἀντίστασιν, διαβλέπων ὅτι ἡ ἅλωσις καὶ τοῦ σημείου τούτου θὰ ἐξέθετε τὸ πλευρόν

του καὶ θὰ ἔθετεν εἰς κίνδυνον τὴν ὑποχώρησιν τῶν παρὰ τὸ Σουμετλῆ δυνάμεών του.

Τὴν θέσιν ταύτην ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ ὁ ἐχθρὸς μέχρι τῆς 8ης ἑσπερινῆς ὥρας. Τέλος ὅμως ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ ἐκ ταύτης.

Οὕτως ὁ ἐχθρὸς ἡττήθη καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν καὶ ἐτράπη πρὸς τὴν Τζουμαγιὰν καταδιωχθείς.

Ἡ γενικωτέρα σημασία τῆς νίκης τοῦ Σουμετλῆ εἶνε ὅτι διὰ ταύτης συνετρίβη τὸ ἄκρον ἀριστερὸν τῆς ὅλης παρατάξεως τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ.

ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Αἱ καταστροφαὶ τῶν Βουλγάρων. – Ἀναίρεσις συκοφαντιῶν

Ἡ ἐξεγερθεῖσα πανταχόθεν κοινὴ γνώμη κατὰ τῶν Βουλγαρικῶν θηριωδιῶν, καὶ ἡ ἐκδηλωθεῖσα γενικὴ κατακραυγὴ ἐκ μέρους τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τύπου καὶ τῶν λαῶν τῶν συμμάχων ἤρχισεν ὅπως δήποτε νὰ ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῶν ἰθυνόντων κύκλων τῆς Σόφιας, οἵτινες ἔβλεπον τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς Βουλγαρίας ἐπικινδύνως ἐκτιθεμένην εἰς τὰς συνειδήσεις τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν.

Ἀνάγκη σιδηρᾶ ἐπέβαλλεν εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ὅπως ἀμυνθῇ διὰ πάσης θυσίας, περισώζουσα οὕτω τὴν ὑπόληψιν αὐτῆς ὡς κράτους πεπολιτισμένου.

Ἀλλ' ἡ ἀναίρεσις τῶν σφαγῶν, τῶν δῃώσεων, τῶν ἀτιμώσεων καὶ ὅλων τῶν ἄλλων θηριωδιῶν συλλήβδην δὲν ἦτο πρᾶγμα εὔκολον, καθότι πανταχόθεν αὐτόπται μάρτυρες ἐπιστοποιοῦν τὰ Βουλγαρικὰ ὄργια.

Αὗται αἱ ἐπίσημοι ἐκθέσεις τῶν Προξένων τῆς Ἰταλίας καὶ Αὐστρίας, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ ἡ ἀπροκάλυπτος καὶ σθεναρὰ διαμαρτυρία τῶν Μουσουλμανικῶν καὶ Ἰσραηλιτικῶν πληθυσμῶν τῶν διαφόρων πόλεων τῆς Μακεδονίας, καὶ ἡ ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων ἱερέων ἐπιβεβαίωσις τῶν σφαγῶν ἀπέκλειε πᾶσαν ἀναίρεσιν αὐτῶν ἐκ μέρους τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως, ἥτις πρέπει τοιουτοτρόπως πρὸ δυσχερεστάτης θέσεως προκειμένου νὰ ἀποδιώξῃ διὰ πάσης θυσίας τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τῆς ὑπολήψεως τοῦ Βουλγαρικοῦ κράτους ἐν τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ τῆς Εὐρώπης.

*
* *

Πρὸ τοιαύτης δυσχεροῦς θέσεως εὑρεθεῖσα ἡ βουλγαρικὴ Κυβέρνησις καὶ μὴ εὑρίσκουσα βάσιν ἀναιρέσεως τῶν καταγγελθεισῶν θηριωδιῶν, ἀπεφάσισε νὰ προβῇ εἰς αὐθάδεις καὶ ἀναιδεστάτας δηλώσεις, αἵτινες συνετέλεσαν μᾶλλον εἰς τὸ νὰ ἐπιβαρύνωσι τὴν θέσιν αὐτῆς καὶ νὰ μειώσωσι περισσότερον τὸ γόητρον αὐτῆς.

Κατέφευγεν εἰς ψευδολογίαν ἀσύστολον καὶ σαθρὰν φρονοῦσα ὅτι δι' αὐτῆς ἐπετύγχανεν ἂν μὴ τὴν συγκάλυψιν τῶν βουλγαρικῶν ὀργίων, τοὐλάχιστον τὸν καταμερισμὸν τῶν εὐθυνῶν.

Ἐπέρριψε τουτέστι πλήρη τὴν εὐθύνην εἰς τοὺς Ἕλληνας στρατιώτας, ἀποδώσασα εἰς αὐτοὺς τὰς λεηλασίας, τὰς διαρπαγάς, τὰς ἀτιμώσεις καὶ τὰς σφαγὰς τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν.

Μέχρι τοιούτου σημείου αὐθαδείας ἔφθασεν ἡ βουλγαρικὴ ψευδολογία, ὥστε δὲν ἐδίστασε νὰ διαδώσῃ ὅτι Ἕλληνες στρατιῶται ἐξετράπησαν εἰς αἴσχη καὶ ὄργια ἐναντίον ὁμοφίλων αὐτῶν καὶ ὁμοθρήσκων.

Ἐν τοσούτῳ ἡ ἐπίσημος Βουλγαρία καὶ μετ' αὐτῆς αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Φερδινάνδος ἐπίστευσεν ὅτι διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἀπηλάσσετο τῆς ἐπιρριπτομένης μομφῆς.

Ἐννοεῖται τὸ παροτέχνημα ἐκεῖνο μόνον εἰς ἐπίτασιν τῆς κοινῆς ἀγανακτήσεως ἐναντίον τῆς Βουλγαρίας συνετέλεσε καὶ εἰς ἐπιβεβαίωσιν τῆς κακοπιστίας αὐτῆς.

Οἱ Βούλγαροι ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται δὲν ἔπαυσαν καθημερινῶς νὰ διακηρύττωσιν ὅτι τὰ ὄργια τὰ διαπραχθέντα ἐν ταῖς Μακεδονικαῖς πόλεσι δὲν ἦσαν ἔργα τῶν Βουλγάρων στρατιωτῶν, ἀλλὰ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἔφθανον δὲ μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἀποδίδωσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν πυρπόλησιν τῶν Σερρῶν !

Ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις πρὸ τῆς ἀσυστόλου ταύτης στάσεως τῆς Βουλγαρίας ἐθεώρησε καθῆκον αὐτῆς συνεννοουμένη μετὰ τοῦ γενικοῦ ἀρχηγείου νὰ προβῇ εἰς διάψευσιν τῶν συκοφαντικῶν ἐκείνων διαδόσεων, καίτοι οὐδεὶς βαρὺς λόγος συνέτρεχεν εἰς τοῦτο.

Τὸ γενικὸν στρατηγεῖον ἔχον ὑπ' ὄψει του τὰ ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ Πρακτορείου δημοσιευθέντα ψεύδη ἀναφορικῶς πρὸς τοὺς ἐμπρησμοὺς καὶ τὰς σφαγάς, συνέταξε καὶ ἀπέστειλε πρὸς τὴν ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τὸ κάτωθι περιεκτικὸν τηλεγράφημα, δι' οὗ κατεδηλοῦτο ὅτι οἱ Βούλγαροι παντὶ σθένει ἐπεδίωξαν νὰ δυσφημίσωσι τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν τοῦ ὁποίου ἡ διαγωγὴ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν δύο πολέμων ὑπῆρξεν ἄμεμπτος.

Ἰδοὺ τὸ τηλεγράφημα ἐκεῖνο.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

Ἀθήνας

Ἐν σχέσει πρὸς τὰ δημοσιευόμενα ψεύδη ὑπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ Πρακτορείου περὶ ἐμπρησμῶν, σφαγῶν κλπ. ὑπὸ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν πληροφορίας τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος στρατοῦ ἡμῶν, καθ' ἃς οἱ Βούλγαροι ἐπὶ σκοπῷ δυσφημίσεων τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ ἀποστερήσεως αὐτοῦ τῶν ἐφοδίων τῶν χωρίων, ἐκκενοῦσι αὐτὰ τῶν κατοίκων των καὶ εἶτα τὰ πυρπολοῦσιν. Οὕτω ἔδωκαν πῦρ εἰς τὰ κενὰ κατοίκων χωρία Δοβρινίστα καὶ Ὀμπιτὶμ παρὰ τὴν Μαχομίαν, τὰ ὁποῖα ἀπὸ πλήρους καταστροφῆς σπεύσας διέσωσεν ὁ στρατὸς ἡμῶν συλλαβὼν ἐπ' αὐτοφώρῳ καί τινας τῶν ἐμπρηστῶν. Οὐδόλως παράδοξον αὔριον τὴν πυρπόλησιν καὶ τῶν χωρίων τούτων νὰ καταλογίσῃ εἰς βάρος τοῦ ἑλληνικοῦ στραοῦ ἡ βουλγαρικὴ κυβέρνησις.

Ἐκ Δράμας ἀνακοινοῦται ἡμῖν ἐπισήμως, ὅτι οἱ Βούλγαροι ἀποχωροῦντες ἐκ τῆς γεφύρας τοῦ Νέστου ἔσφαξαν δύο ἀδελφοὺς Χατζῆ-Τούσου ἐκ Σερρῶν, τὸν ἐκ Λεχόβου Σαμαρᾶν καὶ τὸν Νικόλαον Καλλιπολίτην, ἅπαντας ὑπαλλήλους τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐργοστασίου Κωνσταντινίδου παρὰ τὸν Στρυμόνα, ὅπερ καὶ ἐπυρπόλησαν.

Ἐπίσης ἐφόνευσαν τὸν Σέρβον Ἰβάνοβιτς κλειδοῦχον τοῦ σιδηροδρόμου, καίτοι εἶχε παρασημοφορήσει τοῦτον ἡ βουλγαρικὴ Κυβέρνησις, διότι κατὰ τὴν πρώτην εἰσβολὴν τῶν Βουλγάρων διέσωσε τὴν γέφυραν τοῦ Νέστου, παρὰ τὰς διαταγάς, ἃς εἶχε τότε παρὰ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὅπως καταστρέψῃ ταύτην.

ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Κατάληψις τοῦ Δεδεαγὰτς ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου.

Μετὰ τὴν ἐκκένωσιν τῆς Καβάλλας ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, καὶ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ταύτης ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, οἱ βούλγαροι τοῦ Δεδεαγὰτς ἤρχισαν ἀνησυχοῦντες.

Ἐθεωρήθη τότε ὑπ᾽ αὐτῶν ὅτι ἡ κατάληψις τῆς Καβάλλας θὰ εἶχεν ὡς συνέπειαν καὶ τοῦ μόνου ὑπολειφθέντος εἰς τὴν Βουλγαρίαν λιμένος τοῦ Δεδεαγάτς.

Ἐπὶ τῶν δεδομένων τούτων στηριχθέντες οἱ βούλγαροι στρατιῶται τοῦ Δεδεαγάτς, ἀπεφάσισαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸν λιμένα τοῦτον τῆς Θράκης, φοβηθέντες ἄλλως τε καὶ τὴν διὰ ξηρᾶς προέλασιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ πρὸς τὴν Θράκην.

Καὶ εἰς τοὺς ὑπολογισμούς των τούτους δὲν διεψεύσθησαν οἱ Βούλγαροι.

Πράγματι τὸ ἄκρον δεξιὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Νευροκοπίου καὶ τῆς Μαχομίας περατώσαντος τὰς πολε-

μικὰς αὐτοῦ ἐπιχειρήσεις ἐπὶ Μακεδονικοῦ ἐδάφους διασκορπίσας τοὺς Βουλγάρους καὶ καθαρίσας τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἐτράπη πρὸς καταδίωξιν αὐτῶν πέραν τοῦ Νέστου πρὸς τὸ Θρᾳκικὸν ἔδαφος

Οἱ Βούλγαροι λοιπὸν τοῦ Δεδεαγάτς φοβούμενοι ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἐκ ξηρᾶς προέλασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸν διὰ θαλάσσης ἀποκλεισμὸν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, ἀπεφάσισαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν πόλιν ἐκείνην, τὸ ἔσχατον κατὰ θάλασσαν σημεῖον τῆς Βουλγαρικῆς κυριαρχίας.

Προηγουμένως ἡ πόλις εἶχεν ἐγκαταληφθῇ τελείως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατοίκων αὐτῆς, φοβηθέντων ἐκδικήσεις ἐκ μέρους τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ, παρουσιάζει δὲ μελαγχολικὸν θέαμα ἐρημώσεως.

Μόνον οἱ Πρόξενοι τῶν Δυνάμεων καί τινες Μουσουλμάνοι κάτοικοι παρέμενον ἀκόμη ἐκεῖ

Αἱ οἰκίαι κατάκλειστοι παρεῖχον τὴν μελαγχολικὴν ἐντύπωσιν πόλεως ἐν διωγμῷ ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξέλιπε πᾶσα ζωὴ καὶ ἐνεκρώθη ἡ κοσμικὴ καὶ ἐμπορικὴ κίνησις.

Μία μόνη λέμβος, ἐν τῇ ἀθλιεστέρα αὐτῆς καταστάσει διασχίζει τὰ ὕδατα τοῦ ὡραίου λιμένος της.

Τὴν 11ην Ἰουλίου, πρωίαν Παρασκευῆς, ἐθεάθη παραπλέον τὰ ὕδατα τοῦ Δεδεαγὰτς τὸ ἑλληνικὸν ἀντιτορπιλλικὸν ἀνοικτῆς θαλάσσης «Ἱέραξ».

Εὐθὺς οἱ Πρόξενοι τῶν Δυνάμεων ἠρώτησαν τὸν διοικητὴν τοῦ σκάφους ἐὰν προὐτίθετο νὰ καταλάβῃ τὴν πόλιν, δηλώσαντες συνάμα ὅτι αὕτη ἐγκατελείφθη ὑπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ.

Ὁ διοικητὴς τοῦ «Ἱέρακος» ἔσπευσε νὰ ἐρωτήσῃ τὸν ναύαρχον Κουντουριώτην, ὅστις ἀπαντῶν διέταξε τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως.

Πάραυτα ὁ διοικητὴς τοῦ «Ἱέρακος» ἀπεβίβασεν ἀγήματα καὶ κατέλαβε τὴν πόλιν ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ Ἑλληνικὴ σημαία ἀνεπετάσθη εὐθὺς ἐπὶ τοῦ ἀετώματος τοῦ διοικητηρίου, ἐνῷ τὰ πυροβολεῖα τοῦ «Ἱέρακος» ἐχαιρέτιζον αὐτὴν διὰ τῶν κεκανονισμένων κανονιοβολισμῶν.

Εἰδοποιηθέντες οἱ κάτοικοι ἔσπευσαν εὐθὺς ἐν ἀλαλαγμοῖς νὰ ἐπανακάμψωσιν εἰς τὰς ἑστίας αὐτῶν.

Ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δικαιολογοῦσα τὴν κατάληψιν τοῦ Δεδεαγάτς, ἐδήλωσεν ὅτι αὕτη ἐγένετο διὰ στρατηγικοὺς λόγους, χωρὶς ἡ κατοχὴ τοῦ λιμένος τούτου νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁριστική.

Ἐξ ἄλλου ἡ κατάληψις τῆς πόλεως ταύτης ἐθεωρήθη ἀναγκαῖα ὅπως προστατευθοῦν οἱ ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ τῆς Δυτικῆς Θρᾴκης ἀπὸ τὰς βουλγαρικὰς βιαιοπραγίας.

Τὴν 12ην Ἰουλίου ἀνηγγέλθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ἡ εἴδησις τῆς καταλήψεως τοῦ Δεδεαγάτ, ἡ δὲ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δι' ἐπισήμου ἀνακοινωθέντος εἰς τὰς ἐφημερίδας, ἀνήγγειλεν εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν τὴν κατάληψιν τοῦ λιμένος τούτου τῆς Θράκης.

Τὸ ἐπίσημον ἀνακοινωθὲν εἶχεν ὡς ἑξῆς:

Τὴν Παρασκευὴν πρωίαν τὸ Δεδεαγὰτς κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου διὰ ναυτικῶν ἀγημάτων.

Πρὸ τῆς καταλήψεως ταύτης, οἱ ἐν Δεδεαγὰτς πρόξενοι τῶν ξένων Δυνάμεων ἰδόντες παραπλέον τὸ ἑλληνικὸν ἀνιχνευτικὸν «Ἱέραξ» ἠρώτησαν τὸν κυβερνήτην αὐτοῦ ἐὰν ὁ ἑλληνικὸς στόλος προὐτίθετο νὰ καταλάβῃ τὴν πόλιν.

Ὁ ναύαρχος Κουντουριώτης εἰς ὃν διεβιβάσθη ὑπὸ τοῦ «Ἱέρακος» ἡ ἐρώτησις αὕτη τῶν κ.κ. Προξένων ἀπήντησε καταφατικῶς, ἐκπληρῶν δὲ δοθείσας αὐτῷ διαταγάς, προέβη εἰς τὴν ῥηθεῖσαν κατάληψιν.

Πρὸς κατάληψιν τοῦ Δεδεαγὰτς ἐδόθη διαταγὴ ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ λόγους στρατηγικῆς ἀνάγκης, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅπως προστατευθῶσιν οἱ ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ τῆς Δυτικῆς Θρᾴκης, διότι κατὰ τῶν πληθυσμῶν τούτων ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς προέβη εἰς βιαιοπραγίας, ἐμπρήσας μέρος τοῦ Δεδεαγὰτς. ἀπαγαγὼν ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, ἐκ Μάκρης, ἐκ Ξάνθης καὶ ἀλλαχοῦ ἑκατοντάδας ὁλοκλήρους Ἑλλήνων προκρίτων, σφάξας ἄλλους, ὧν ἀγνοεῖται εἰσέτι ὁ ἀκριβὴς ἀριθμὸς καὶ τέλος ἐγκαταλείψας κατὰ τὴν ἀναχώρησίν του ὁλόκληρον τὴν περιφέρειαν ταύτην εἰς τὴν ἀναρχίαν καὶ τὴν διάθεσιν τῶν κομιτατζήδων.

Πλὴν τούτου ἡ κατάληψις τοῦ Δεδεαγὰτς ἐπεβάλλετο καὶ ἕνεκα τῆς ἐν Θράκῃ ἐπικινδύνου προελάσεως τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Μία περιγραφὴ τῶν μαχῶν τῆς Κρέσνας.

Ἕλλην δημοσιογράφος παρακολουθήσας τὰς μάχας τῶν στενῶν τῆς Κρέσνας, ἀπέστειλε πρὸς τὴν ἐφημερίδα του τὴν ἀκόλουθον περιγραφὴν ἣν παραθέτομεν πλήρη εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν.

Ἡ περιγραφὴ αὕτη πιστοτάτη οὖσα παρέχει λεπτομερείας ἀγνώστους τῶν ἐπικῶν μαχῶν.

Ἰδοὺ αὕτη :

Προχωροῦμεν, διαρκῶς προχωροῦμεν, ἀποδιώκοντες καὶ καταδιώκοντες τὸν ἐχθρόν.

Οἱ θρίαμβοί μας εἶνε τοιοῦτοι ὥστε καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι νὰ μὴ πιστεύωμεν εἰς αὐτούς.

Πάντα τὰ γραφέντα περὶ τῶν νικῶν μας, περὶ τοῦ ἡρωισμοῦ, περὶ τῆς αὐταπαρνήσεως τοῦ στρατοῦ μας εἶνε κατώτερα τῆς πραγματικότητος.

Ἐδῶ χρειάζεται ἕνας νέος Βαλαωρίτης διὰ νὰ ψάλῃ ἀνταξίως τὰ μεγάλα κατορθώματα τῶν ἡρώων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι σήμερον διὰ τοῦ αἵματός των φέρουν εἰς τὴν πραγματικότητα τὸ ὄνειρον γενεῶν ὁλοκλήρων πατριωτῶν, οἱ ὁποῖοι ὠνειροπόλησαν Ἑλλάδα μεγάλην καὶ ἰσχυράν.

Ἡ ἑλληνικὴ σημαία σήμερον κυματίζει εἰς τὰ βουλγαρικὰ σύνορα καὶ ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἀπὸ θριάμβου εἰς θρίαμβον βαδίζει διὰ νὰ ἐπιφέρῃ τὸ καιριώτερον πλῆγμα εἰς τὸν προαιώνιον ἐχθρόν μας. Ἡ Σόφια ἀπέχει ἀφ' ἡμῶν ὀλίγα χιλιόμετρα.

Ἡ ἐκπόρθησις τῶν στενῶν τῆς Κρέσνας ἥτις επετελέσθη, απο-

Ὁ διοικητὴς τῆς Γ' Μεραρχίας Κ. Δαμιανὸς ὑποστράτηγος, οὗ τὴν ὑπέροχον δρᾶσιν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἠπείρῳ ἐστεφάνωσεν ἡ αἴγλη τῆς Δόξης. Ἑκατέρωθεν οἱ ἐπιτελεῖς του.

τελεῖ πρώτης τάξεως στρατιωτικὸν μεγαλούργημα. Ἡ στρατιωτικὴ τέχνη ἡ μεγάλη καὶ καταπληκτικὴ τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ ἐπιτελείου του κατήγαγε νέον θρίαμβον.

Τοιοῦτος στρατὸς ἔπρεπε νὰ ἔχῃ πράγματι τοιοῦτον ἡγεμόνα καὶ στρατηλάτην.

Τὸ ὕψωμα 1650

Εἰς τὰς δύο προηγουμένας μου ἐπιστολὰς ἔγραψα ἐκ πλάνης τὰ τῶν κινήσεων καὶ τῶν μαχῶν τῶν δύο πτερύγων, ὡς καὶ τὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ σχεδίου τὸ ὁποῖον θαυμασίως καὶ μετὰ ταχύτητος ἐκτελεσθὲν ἔφερε ραγδαίως τὰ ἀποτελέσματα τῆς πτώσεως τῆς Κρέσνας, τῆς φοβερᾶς ταύτης διόδου ἣν οἱ ἀντίπαλοί μας, ὅπως καὶ πάντες οἱ ξένοι στρατιωτικοὶ ἐθεώρουν ἀπόρθητον.

Περιέγραψα ἤδη τὴν φοβερὰν γιγαντομαχίαν τῆς ὑπὸ τὸν κ. Δαμιανὸν στρατιᾶς ὡς καὶ τὴν καταπληκτικὴν ἐκπόρθησιν τοῦ ὑψώμ. 1650, ἡ ὁποία θὰ μείνῃ μοναδικὸν παράδειγμα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ πολέμου.

Ὁ ἐχθρὸς ὑποχωρῶν πρὸ τῆς ὁρμητικότητος τῆς δεκάτης καὶ τῆς τρίτης μεραρχίας ἐπεχείρησε νὰ στηριχθῇ εἰς τὰς μετὰ τὸ 1650 ἐπίσης ὀχυρὰς καὶ ὑψοκρήμνους κορυφογραμμὰς τὰς ὁποίας εἶχεν ὀχυρώσει διὰ πολυπλόκων ὀρυγμάτων πεζικοῦ.

Ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι εἰς τὴν ὀχυρωτικὴν οἱ Βούλγαροι ἀπεδείχθησαν τέλειοι, διότι πανταχοῦ κατώρθουν ἐν ἐλαχίστῳ διαστήματι νὰ ἐγείρουν τέλεια προχώματα, τὰ ὁποῖα βεβαίως θὰ ἦσαν τρομερὰ ἀπέναντι οἱουδήποτε ἄλλου στρατοῦ.

Τὰ ὀχυρώματα ὅμως αὐτὰ καθίστανται ἀνίσχυρα, ὅταν εὑρίσκωνται ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὸν ἡρωϊσμὸν νὰ βαδίζουν διὰ τῆς λόγχης κατ᾽ αὐτῶν.

Αὐτὸ συνέβη καὶ κατὰ τὴν δρᾶσιν τῆς δεξιᾶς μας πτέρυγος. Μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν τοῦ 1650 ἡ πτέρυξ αὕτη ἐπετέθη κατὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων ὀχυρωματικῶν γραμμῶν.

Οἱ στρατιῶταί μας ἀκάθεκτοι ἐκτοπίζουν καὶ ἀποδιώκουν τὸ

δεξιὸν τῶν Βουλγάρων ἐκ τεσσάρων τοιούτων ὀχυροτάτων τοποθεσιῶν, ὁπότε ἀρχίζει γενικὴ καταδίωξις.

Οἱ ἀντίπαλοί μας προσπαθοῦν νὰ ὑποχωρήσουν κανονικῶς, ἀφίνοντες οὐλαμὸν πυροβολικοῦ, ὁ ὁποῖος νὰ ἀποσχολῇ τὴν προέλασιν.

Οἱ ἡμέτεροι ἐν τῇ ὁρμητικῇ των καταδιώξει κυριεύουν τὰ δύο ταῦτα πυροβόλα, τηλεβόλα τινὰ καὶ ἄφθονα ὅπλα καὶ ὑλικὸν πολέμου. Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι οἱ Βούλγαροι ἔχουν ὡς ἀρχὴν τὴν κανονικὴν ὑποχώρησιν χάριν τῆς ὁποίας θυσιάζουν τμήματα τοῦ πυροβολικοῦ των. Διότι καθ' ὅλας σχεδὸν τὰς μάχας φεύγοντες τὴν καταδίωξιν διέθετον τμήματα πυροβολικοῦ, τὰ ὁποῖα μένοντα ὀπίσω μᾶς ἀπησχόλουν. Οἱ πυροβοληταὶ μόλις ἀντελαμβάνοντο ὅτι τὸ πεζικόν μας ἐπλησίαζε ἐγκατέλειπον τὰ πυροβόλα καὶ ἀποζευγνύοντες τοὺς ἵππους ἐτρέποντο εἰς φυγήν.

Ἡ καταδίωξις.

Ἡ στρατιὰ τοῦ ἀριστεροῦ μετὰ τὴν νίκην ταύτην κατεδίωξε κατὰ πόδας τὸν ἐχθρὸν καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν φεύγοντα πρὸς Πονζάριβε καὶ Τρίσκοβο.

Συγχρόνως ἡ 7η καὶ τμῆμα τῆς 7ης Μεραρχίας ἐκ δεξιῶν ἀπώθησε τὸν ἐχθρὸν εἰς διάστημα εἰκοσιπέντε χιλιομέτρων κατόπιν ἡρωικῶν ἐφόδων. Ἐδῶ οἱ Βούλγαροι συνετρίβησαν ἐπίσης τελείως.

Αἱ νίκαι τῶν δύο πτερύγων μας ἔδωσαν οὕτω τὴν ὁριστικὴν νίκην καὶ ἠνάγκαζον τὸν ἐχθρὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ τμηματικῶς τὰ στενὰ τῆς Κρέσνας, ὁπόθεν ἐφρόντιζε μόνον πῶς νὰ ὑποχωρῇ κανονικώτερον.

Πρώτη εἰσῆλθεν εἰς τὰ στενὰ ἡ 1η Μεραρχία, τῆς ὁποίας τὸ πυροβολικὸν ἐπετέλεσε θαύματα.

Ἡγεῖτο ἐντελῶς ἀπροκάλυπτος μία πυροβαρχία ὑπὸ τὸν ὑπολοχαγὸν κ. Ἠλιάδην ἡ ὁποία ἐπετέλεσεν ἀληθῆ ἀνδραγαθίαν.

Τὴν εἴσοδον τῆς πυροβολαρχίας ὑπεδέχθη τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικὸν μὲ χάλαζαν ὀβίδων.

Ὑπὸ τὸ πυκνὸν τοῦτο πῦρ τοῦ ἐχθροῦ παρατάσσεται ἡ πυρο-

βολαρχία τοῦ κ. Ἠλιάδου, εἰς ἐντελῶς ἐκτεθειμένον μέρος καὶ ἀρχίζει ἐπίσης πυκνὸν καὶ ἀδιάκοπον κανονιοβολισμόν,

Αἱ πρῶται βολαὶ ἦσαν καταστρεπτικαὶ διὰ τὸν ἐχθρόν. Μία βουλγαρικὴ πυροβολαρχία συντρίβεται τελείως, ἐνῷ αἱ λοιπαὶ ἀναγκάζονται ὑποχωροῦσαι νὰ ἀλλάξουν θέσεις.

Ὁ στρατός μας ἐνθουσιωδῶς χειροκροτεῖ τὴν καταπληκτικὴν αὐτὴν ἐπιτυχίαν καὶ ἐξακολουθεῖ τὴν καταδίωξιν.

Ὁ Γάλλος δημοσιογράφος κ. Λὲν μετὰ τῆς κυρίας του παρευρεθεὶς κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐφόδου τῆς ἑλληνικῆς πυροβολαρχίας καὶ τοῦ σφοδροῦ κανονιοβολισμοῦ, ἐξέφρασαν τὸν θαυμασμόν των διὰ τὴν ἀνδρείαν τοῦ πυροβολικοῦ μας κατορθώσαντος ὑπὸ τὸ πυκνὸν αὐτὸ πῦρ νὰ παραταχθῇ καὶ νὰ κατασυντρίψῃ τὸν ἐχθρόν.

Ὁ κ. Λὲν ἔλαβε πολλὰς φωτογραφίας τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν τὸ πῦρ ἐμαίνετο πέριξ τῆς πυροβολαρχίας, ἐκ τῆς ὁποίας εὐτυχῶς οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἔπαθέ τι.

*
* *

Εὐθὺς ἀμέσως εἰσήλασαν εἰς τὰ στενὰ ἀκολουθοῦσαι τὴν ἐκεῖθεν τῆς δεξιᾶς ὄχθης ὁδὸν ἡ 2α καὶ 4η μεραρχίαι καὶ κατόπιν ἡ 5η καὶ ἡ 6η, ἀκολουθήσασαι μετὰ τῆς πρώτης τὴν ἀριστερὰν ὄχθην δηλαδὴ τὸ δεξιὸν τῆς κεντρικῆς στρατιᾶς.

Ἡ ἐπίθεσις ἐξηκολούθησεν ἐξ ὅλων τῶν σημείων ζωηρά.

Οἱ Βούλγαροι ὑποχωροῦν διαρκῶς, ἀλλὰ καὶ διαρκῶς ἀμύνονται ἐφ' ὅλων τῶν σημείων, τὰ ὁποῖα παρέχουν πρόσφορα μέσα ἀμύνης, καὶ τοιαῦτα ὑπάρχουν πολλὰ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν στενῶν.

Ὑποχωροῦντες οἱ Βούλγαροι εὑρίσκονται εἰς διαρκῆ συνεννόησιν μετὰ τῶν πτερύγων των, διότι περετηρήθη ὅτι μόλις ἤρχισεν ἡ ἄτακτος ὑποχώρησις τῶν δύο βουλγαρικῶν πτερύγων ἐπηκολούθησεν ἡ ὑποχώρησις τοῦ κέντρου.

Κατὰ τὴν ὑποχώρησίν των οἱ Βούλγαροι προσπαθοῦν νὰ ἀνακόψουν τὴν προέλασιν καὶ καταδίωξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ τοῦ

κέντρου διὰ τῆς καταστροφῆς ὅλων σχεδὸν τῶν τεχνιτῶν ἔργων. Ἡ δυναμίτις μαίνεται κυριολεκτικῶς.

Ἀνατινάσσονται ὅλαι αἱ γέφυραι καὶ καταστρέφεται εἰς μερικὰ σημεῖα ὅλη ἡ ὁδὸς εἰς ὁλόκληρα χιλιόμετρα.

Τὸ μηχανικόν μας, τὸ ὁποῖον καὶ κατὰ τὴν παροῦσαν περίστασιν εἰργάσθη θαυμασίως, καταβάλλει πᾶσαν προσπάθειαν διὰ τὴν κατασκευὴν νέων γεφυρῶν καὶ τὴν χάραξιν νέων ὁδῶν διὰ τὴν διάβασιν τοῦ πυροβολικοῦ.

Ἡ ὁδὸς εἰς πολλὰ σημεῖα βαίνει παραλλήλως τοῦ Στρυμόνος, ἔχει δὲ πολλὰ χωμάτινα ἀντερείσματα πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῶν ὑδάτων. Οἱ Βούλγαροι διὰ δυναμίτιδος καταστρέφουν μέγα μέρος τῶν ἀντερεισμάτων τούτων καὶ ἐπιτυγχάνουν οὕτω τὴν καταπλημμύρισιν τῆς ὁδοῦ.

Εἰς ἄλλα σημεῖα ἀνατινάσσουν τοὺς ὑπερκειμένους τῆς ὁδοῦ βράχους, οἱ ὁποῖοι πίπτοντες καθίστων ἀδιαβάτους τὰς διόδους. Ἡ τακτικὴ αὐτή, τὴν ὁποίαν ἤρχισαν θέτοντες εἰς ἐφαρμογὴν οἱ ἐχθροί μας μετὰ τὴν μάχην τοῦ Δεμὶρ Ἰσσάρ, ἐπέφερε πράγματι δυσκολίας εἰς τὴν προέλασιν τοῦ κέντρου μας καὶ διηυκόλυνε τὴν κανονικὴν ὑποχώρησιν τῶν Βουλγάρων, διότι ἐκτὸς τῶν ἄλλων τὸ μηχανικὸν δὲν εἶχε πρόχειρα τὰ ὑλικὰ διὰ τὴν κατασκευὴν τόσων τεχνινῶν ἔργων. Τὰ πάντα ὅμως συνετελέσθησαν ἐκ τοῦ προχείρου καὶ ὁ στρατός μας δὲν ἔπαυσεν οὔτε μίαν ὥραν τὴν καταδίωξιν καὶ τὸν ἀγῶνα.

Ἐν διαστήματι δύο ἡμερῶν συνετελέσθη πλήρως τὸ θαῦμα τῆς διαβάσεως μὲ ἐλαχίστας ἀπωλείας.

Διότι πρέπει νὰ τονισθῇ ὅτι αἱ ἀπώλειαί μας ἦσαν ἐλάχισται ἢ μᾶλλον μηδαμιναὶ ἐντὸς τῶν στενῶν.

Περισσοτέρας σχετικῶς ἀπωλείας εἴχομεν κατὰ τὰς μάχας τοῦ δεξιοῦ καὶ ἀριστεροῦ, ὅπου ὁ ἐχθρὸς ἀντέταξε πείσμονα ἀντίστασιν ἐπωφελούμενος τῶν δυσπορθήτων θέσεων, τὰς ὁποίας κατεῖχεν.

Τὰ ἐγκαταλειφθέντα λάφυρα.

Οἱ Βούγαροι φεύγοντες τὴν ἀπηνῆ καταδίωξιν ἐγκατέλειψαν

καθ' ὁδὸν πλῆθος ὅπλων, πυρομαχικῶν, ἄλλων ὑλικῶν πολέμου, πᾶν τέλος τὸ ὁποῖον ἔφερεν ἐμπόδιον εἰς τὴν φυγήν των.

Ἐὰν δὲ ὑπολογίσῃ κανεὶς τὰς ἀλλεπαλλήλους ἀπωλείας τὰς ὁποίας ἔχουν εἰς τὰ εἴδη ταῦτα, φθάνει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι εἰς τὸν βουλγαρικὸν στρατὸν ἐλάχιστα εἴδη πολεμικὰ καὶ ἄλλων προμηθειῶν τῆς ἐπιμελητείας ἀπέμειναν.

Διότι πλὴν τῶν ὑλικῶν, τὰ ὁποῖα ἐν ἀφθονίᾳ εὕρομεν εἰς Δοϊράνην, ἐγκαεέλειψαν καὶ εἰς Δεμὶρ Ἰσὰρ ἀφθονίαν τροφίμων καὶ πυρομαχικῶν.

Εἰς τὸν μεγάλον τοῦτον σιδηροδρομικὸν σταθμὸν κατάκεινται ἀκόμη πολλαὶ χιλιάδες σάκκοι ἀλεύρων, ὀρύζης, κριθῆς, βρώμης, σακχάρεως.

Ὑπάρχουν ἀκόμη 100 μεγάλοι σάκκοι τσαγιοῦ καὶ 200 σάκκοι μὲ κόκκινο πιπέρι καὶ πλῆθος κρεάτων ἀλιπάστων.

Ἐκεῖ εὑρέθη καὶ ἓν στρατιωτικὸν ἀεροπλάνον ὡς καὶ ἓν αὐτοκίνητον τοῦ διοικητοῦ τῆς ἀμυνθείσης εἰς τὰ στενὰ τοῦ Δεμὶρ Ἰσὰρ μεραρχίας.

Ἐκτὸς τούτων ὅλη ἡ ὁδὸς ἡ ὁποία φέρει ἀπὸ τῆς γεφύρας τοῦ Δεμὶρ Ἰσὰρ διὰ τῆς στενωποῦ εἰς Λιβόνοβον καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὰ στενὰ τῆς Κρέσνας εἶνε γεμάτη ἀπὸ στρατιωτικὰ εἴδη καὶ ἀπὸ βουλγαρικὰ μεταγωγικά.

Ἐκτὸς τῶν ἄλλων εἶδα ἐκεῖ ἐγκαταλελειμμένους δύο ἀπολυμαντικοὺς κλιβάνους, ἕνα συνεργεῖον ἐπιδιορθώσεων μηχανικοῦ, πλεῖστα τηλεγραφικὰ καὶ τηλεφωνικὰ εἴδη, ἀκόμη δὲ καὶ τηλέφωνα.

Οἱ χωρικοὶ τῶν πέριξ μερῶν θὰ ἔχουν διὰ πολλὰ ἔτη τροχοὺς διὰ τὰ φορτηγὰ ἁμάξια των, διότι κατὰ χιλιάδας εἶνε ἐγκατασπαρμένοι τοιοῦτοι τροχοὶ ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς ὁδοῦ.

Τοιαῦτα ἀπτὰ δείγματα τοῦ πανικοῦ τῶν ἀντιπάλων μας συναντᾷ τις ὁδεύων καὶ ἀπὸ τῆς Στρωμνίτσης εἰς Πετρίτσι.

Πανταχοῦ τὰ βουλγαρικὰ συντρίμματα, πανταχοῦ ἡ καταστροφή.

Οἱ ἐχθροί μας μετὰ τὴν ἔξοδόν των ἐκ τῶν στενῶν προέβησαν εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς μεγάλης γεφύρας τοῦ Στρυμῶνος,

διὰ νὰ ἐπιφέρουν οὕτω μεγαλειτέρας δυσκολίας εἰς τὸν στρατόν μας.

Ὑποχωροῦντες καταδιωκόμενοι, κατηυθύνθησαν εἰς τὴν Ἄνω Τζουμαγιάν, ὅπως ἀντιτάξουν νέαν ἄμυναν.

Ὁ στρατός μας παρ' ὅλας τὰς δυσκολίας, αἱ ὁποῖαι παρενεβάλοντο ἐκ τῆς καταστροφῆς τῶν γεφυρῶν καὶ τῶν ἄλλων ἔργων, ἐξηκολούθησε τὴν καταδίωξίν του.

Ἡ πρώτη καὶ ἡ ἕκτη μεραρχίαι, αἵτινες ἀποτελοῦν τὴν προφυλακὴν κατέφθασαν πολλὰ τμήματα Βουλγαρικοῦ στρατοῦ, τὰ ὁποῖα κυριολεκτικῶς διεσκόρπισαν. Αἱ συμπλοκαὶ εἰς τὸ κέντρον καὶ τὰς δύο πτέρυγας ἐξηκολούθησαν ὅλην τὴν ἡμέραν. Οἱ Βούλγαροι προσπαθοῦν πάσῃ θυσίᾳ νὰνακόψουν τὴν καταδίωξιν διὰ νὰ τοὺς δοθῇ καιρὸς ἀνασυντάξεως εἰς τὸ κύριον σῶμά των ἐν Τζουμαγιᾷ.

Τὰ χθεσινὰ ὅμως ἀλλεπάλληλα ἀτυχήματά των τοὺς ἀπήλπισαν κυριολεκτικῶς. Ἤδη μετὰ τὴν μεγάλην νίκην τῆς Κρέσνας ἡνώθη τελείως τὸ ἄκρον ἀριστερόν μας μὲ τὸ ἄκρον δεξιόν τῆς Σερβικῆς παρατάξεως καὶ τοιουτοτρόπως ὑπάρχει κοινὴ συνεργασία καὶ ἐνέργεια μεταξὺ τῶν δύο συμμάχων.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς κατενθουσιασμένος ἀπὸ τὰ ἐπελθόντα ἀποτελέσματα, ηὐχαρίστησε διὰ νέας ἡμερησίας διαταγῆς Του τὰ γενναῖα στρατεύματα.

Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπίκρανε τὴν Α. Μ., κατὰ τὰς πληροφορίας μου, εἶνε ἡ ἄδικος καὶ μεροληπτικὴ τρόπον τινὰ ἐπέμβασις μιᾶς τῶν Δυνάμεων ὑπὲρ τῶν ἡττημένων, ἀναξίων πάσης ἀνθρωπίνης προστασίας μετὰ τὰ τελευταῖα μάλιστα γεγονότα τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουν αὐτοὺς ὡς λαὸν ἀγρίων καὶ βαρβάρων.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἐπανέλαβε πολλάκις ὅτι «κανεὶς δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἀφαιρέσῃ τοὺς καρποὺς τῶν νικῶν μας καὶ ὅτι ὁ πόλεμος θὰ τερματισθῇ μόνον ὅταν ἀναγνωρισθοῦν καὶ κυρωθοῦν πρεπόντως τὰ δίκαια καὶ αἱ ἀξιώσεις τῶν νικητῶν συμμάχων».

Μετὰ τὴν γνώμην ταύτην τὰ πάττα παρασκευάζονται διὰ τὴν νέαν ἐπίθεσιν γενησομένην εἰς τὴν τελευτέαν ὀχυρωματικὴν γραμ-

μὴν τῶν Βουλγάρων Κιουστενδὶλ—Δουπνίτσης, διότι ἡ ἄμυνα εἰς Τζουμαγιὰν δὲν θεωρεῖται σπουδαία.

Ὑπάρχει βεβαιότης, ὅτι ἐντὸς τῶν ἡμερῶν αὐτῶν ὁ στρατός μας θὰ δώσῃ ἐκεῖ τὸ καιριώτερον κτύπημα εἰς τὰ Βουλγαρικὰ στρατεύματα, ὁπότε πλέον ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν Σόφιαν εἶνε ἀνοικτή. Ὁ Στρατηλάτης-Βασιλεὺς γνωρίζων τὴν κακοπιστίαν τῶν Βουλγάρων, θέλει νὰ κλείσῃ τὴν εἰρήνην ἐκεῖ,

Τὰ στρατεύματά μας ἀκράτητα εἶνε ἕτοιμα νὰ ὁδεύσουν εἰς τὴν Βουλγαρικὴν πρωτεύουσαν. Ἡ θέλησις τοῦ στρατηγοῦ των καὶ Βασιλέως των εἶνε ἐπιτηγή, εἰς τὴν ὁποίαν ἐσυνήθισαν τυφλῶς νὰ ὑπακούουν. Ἐφθάσαμεν ἤδη πρὸ τῶν Βουλγαρικῶν συνόρων καὶ τὸ γενικὸν σύνθημα εἶνε :

Ἐμπρὸς διὰ τὴν Σόφιαν !

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ I.

Περιγραφὴ τῆς μάχης τῆς Τσουμαγιᾶς.

Ὁ ἴδιος δημοσιογράφος ἀπέστειλεν εἰς τὴν ἐφημερίδα του τὴν ἑξῆς περιγραφὴν τῆς μάχης τῆς Τσουμαγιᾶς.

Σήμερον συμπληροῦται ἡ εἰκοστὴ πέμπτη ἡμέρα ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐχθροπραξιῶν, καὶ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἡ ἑλληνικὴ σημαία παρήλασε νικηφόρος ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης μέχρι τῶν βουλγαρικῶν συνόρων, διάστημα τὸ ὁποῖον καὶ πεζὸς ταχυδρόμος δὲν δύναται νὰ διανύσῃ εἰς ὀλιγώτερον τῶν 15 ἡμερῶν.

Ἡ προέλασις αὕτη στρατοῦ μαχομένου κατὰ ἀντιπάλου διεκδικοῦντος τὸ ἔδαφος σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν καὶ παρεμβάλλοντος μυρία προσκόμματα διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν τεχνικῶν ἔργων καὶ

εδῶν, εἶνε ἀληθῶς θαῦμα, διὰ τὸ ὁποῖον ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ σεμνύνεται ὁ ἑλληνικὸς στρατός.

Καθ' ἣν στιγμὴν σᾶς γράφω τὴν ποροῦσάν μου, τὸ ἑλληνικὸν ἱππικὸν ἔχει πατήσει τὸ βουλγαρικὸν ἔδαφος.

Τὸ μέγα γεγονὸς συνετελέσθη.

Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς νικητὴς καθ' ὅλην τὴν γραμμήν, πατεῖ ἤδη τὸ βουλγαρικὸν ἔδαφος.

Θὰ ἤρχοντο εἰς Ἀθήνας !

Οἱ κατακτηταὶ οἱ ἀποτελοῦντες ὄχι μόνον τὴν Θεσσαλονίκην, ὄχι μόνον τὴν Μακεδονίαν ὁλόκληρον, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς Ἀθήνας εἶνε ἠναγκασμένοι νὰ ἀμυνθοῦν ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἑστιῶν.

Ἂς μὴ νομίσῃ δὲ κανείς, ὅτι εἶνε ὑπερβολὴ τὸ ὅ,τι ἀληθῶς ἐπίστευον ὅτι θὰ ἔλθουν εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ἔχομεν πολλὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα μαρτυροῦν τὴν τοιαύτην φρενοβλάβειαν τῶν ἀντιπάλων μας.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων, πρὸ ἡμερῶν ὁ ἤδη ἔφεδρος κ. Α. Ζυγομαλᾶς ἐλάμβανε τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν παρὰ ἀξιωματικοῦ Βουλγάρου Σαβὼφ ὀνόματι, ἀνεψιοῦ τοῦ γνωστοῦ στρατηγοῦ, ριφθεῖσαν εἰς τὸ ταχυδρομεῖον τῆς Σόφιας ὀλίγας ἡμέρας πρὶν κηρυχθῇ ὁ πόλεμος.

Δὲν ἔχω πρόχειρον τὸ ἀκριβὲς κείμενον τῆς ἐπιστολῆς, ἡ ὁποία παρεδόθη εἰς τὸ Στρατηγεῖον, ἐνθυμοῦμαι ὅμως καλῶς ὅτι μεταξὺ ἄλλων ὁ Βούλγαρος ἀξιωματικὸς γράφει :

Φίλτατέ μου,

«Φαίνεται ὅτι τὰ πράγματα θὰ καταλήξουν εἰς τὸν πόλεμον, ἐπειδὴ δὲ ἑκατὸν τοῖς ἑκατὸν θὰ νικήσωμεν καὶ θὰ ἔλθωμεν στὰς Ἀθήνας, νὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι καὶ ἐκεῖ δὲν θὰ παύσω νὰ παρέχω εἰς ὑμᾶς τὴν φιλίαν μου».

Σημειωτέον, ὅτι ὁ ἀξιωματικὸς οὗτος, ὑπηρετῶν εἰς τὸ βουλγαρικὸν ἐπιτελεῖον, ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ κ. Ζυγομαλᾶ εἰς τὴν Θεσ-

σαλονίκην. Εἶνε βεβαιωμένον, ὅτι οὕτως ἐσκέπτοντο ὅλοι οἱ Βούλγαροι ἀξιωματικοί.

Ἡ ἧττα τοῦ Σεμετλῆ.

Ἡ προχθεσινὴ ἧττα τοῦ Σιμετλῆ ἐνέβαλεν εἰς μεγίστους φόβους τὸ Βουλγαρικὸν Στραταρχεῖον, τὸ ὁποῖον ἐζήτησεν ἐσπευσμένως βοηθείας ἀπειλῆσαν, ὅτι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει τῷ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀμυνθῇ εἰς τὴν Τζουμαγιᾶν καὶ συνεπῶς ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς προελαύνων ἀκατασχέτως θὰ εἰσήρχετο ἀσφαλῶς εἰς Βουλγαρικὸν ἔδαφο·.

Κατὰ τὰς πληροφορίας αἰχμαλώτων, ἀμέσως ἀπεστάλησαν σιδηροδρομικῶς μεγάλαι βοήθειαι ἐκ Κιουστενδήλ, ἀποσπασθεῖσαι αὗται ἐκ τοῦ κατὰ τῶν Σέρβων μετώπου.

Πόσαι ἦσαν ἀκριβῶς αἱ ἀποσταλεῖσαι εἰς τὸ μέτωπόν μας νέαι Βουλγαρικαὶ δυνάμεις δὲν εἶνε ἀκριβῶς γνωστόν, πάντως ὅμως αὗται θὰ ὑπερβαίνουν τὰς τριάκοντα πέντε χιλιάδας, ἐκ τῶν ὁποίων ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ 1η μεραρχία καὶ τὸ σύνταγμα τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου.

Ἀλλὰ θὰ εἴπῃ τις πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποσπασθοῦν τόσαι δυνάμεις ἐκ τοῦ Σερβοβουλγαρικοῦ μετώπου, ἀφοῦ καὶ ἐκεῖ δεινὸς ἐξακολουθεῖ ὁ ἀγών.

Φαίνεται ὅμως, ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τὰ πολεμικὰ γεγονότα ἐκεῖ εἶνε μᾶλλον στάσιμα.

Οἱ Βούλγαροι διατρέχουν σοβαρὸν κίνδυνον.

Ἡ παράταξις τῶν συμμάχων μας, ὡς γνωστόν, συνέχεται μετὰ τοῦ ἄκρου ἀριστεροῦ τῆς ἡμετέρας, ὅπου δρᾷ ἡ 3η μεραρχία.

Ἀντικρύ μας εἰς τὸ ἄκρον ἀριστερὸν εἰσχωροῦν ἐχθρικὰ στρατεύματα σχηματίζοντα οὕτως ἕνα V μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν Σέρβων.

Κατ' ἐπανάληψιν οἱ σύμμαχοί μας ἐπετέθησαν ἐναντίον τῶν οὕτως εἰσχωρούντων βουλγαρικῶν στρατευμάτων, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι, εἴτε διότι αἱ θέσεις τὰς ὁποίας κατέχουν εἶνε ἰσχυραί, εἴτε διότι δὲν ἔχουν ἐκεῖ μεγάλας δυνάμεις, δὲν ἐκλονίσθησαν ἀκόμη.

Θεωρεῖται ὅμως βέβαιον, ὅτι μετὰ τὴν προέλασιν τῶν ἑλληνι-

κῶν στρατευμάτων θὰ ἀναγκασθῇ καὶ ὁ βουλγαρικὸς ἐκεῖνος στρατὸς νὰ ὑποχωρήσῃ παραλλήλως πρὸς τὴν ἐχθρικὴν παράταξιν τῆς Τζουμαγιᾶς.

Νέοι ἡρωικοὶ ἀγῶνες.

Τοιουτοτρόπως διὰ νέων σημαντικῶν δυνάμεων ἐνισχυθεὶς ὁ ἐχθρός, ἀπεφάσισε νὰ μὴ ἀρκεσθῇ εἰς ἀμυντικὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀναλάβῃ ἐπιθετικὸν τοιοῦτον.

Πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου τούτου, συνεκέντρωσαν μεγάλας δυνάμεις εἰς τὸ ἀριστερὸν τῆς παρατάξεώς των ὀχυρώσαντες συγχρόνως τὰ νοτιανατολικῶς τῆς Τζουμαγιᾶς φυσικῶς ἄλλως τε ὀχυρὰ ὑψώματα Παπαβάσι καὶ Ἀρεουνίτση, ὕψους τὸ μὲν πρῶτον 1079 μέτρων, τὸ δὲ δεύτερον 1378.

Περὶ τὰ τρομερὰ αὐτὰ ὑψώματα κρατερὸς καὶ πολύνεκρος συνήφθη ἀγών. Οἱ Βούλγαροι ἐλπίζοντες, ὅτι θὰ καταπλήξουν διὰ τῶν ὑπερτέρων εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο δυνάμεών των, ἐπεχείρησαν κατ' ἀρχὰς ἐπίθεσιν ἐξ ὅλων τῶν σημείων.

Οἱ ἡμέτεροι ὄχι μόνον ἐκράτησαν τὰς θέσειν των, ἀλλὰ ἅμα ὡς εἶδον τὸν ἐχθρὸν κλονιζόμενον ἐπεχείρησαν ἀντεπίθεσιν πρὸς κατάληψιν τῶν ὑψωμάτων τοῦ 1378 καὶ 1079, τῶν ἐρεισμάτων τούτων τοῦ ἀριστεροῦ τῆς Βουλγαρικῆς παρατάξεως.

Ἐκεῖ τότε ἐπανελήφθησαν αἱ ἡρωϊκαὶ σκηναὶ τοῦ Κιλκίς. Οἱ Βούλγαροι ἀμυνόμενοι νὰ συγκρατήσουν τὰς θέσεις των, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τρόπον τινὰ τὴν θύραν εἰς τὸ Βουλγαρικὸν ἔδαφος, ἐμάχοντο κρατερῶς.

Ὁ στρατός μας, ὅστις σημειωτέον ἐνίσχύθη ἐν τῷ μεταξὺ ἐπίσης σημαντικῶς ἐκ τοῦ κέντρου, ἔχων ὑπ' ὄψει του τὸ κρίσιμον τοῦ ἀγῶνος καὶ γνωρίζων τὰς διαθέσεις τοῦ ἐχθροῦ, ἐπετίθετο ἐπίσης μετὰ τῆς συνήθους ὁρμῆς του.

Ἡ λόγχη ἐτέθη ἐκ νέου εἰς ἐνέργειαν. Αἱ φάλαγγές μας προχωροῦν διὰ μέσου τοῦ φονικοῦ πυρὸς ἀκάλυπτοι μὲ ὁρμὴν θυέλλης κατὰ τῶν ἐχθρικῶν χαρακωμάτων τοῦ 1378. Κατορθώνουν δὲ τέλος νὰ καταλάβουν αὐτὸ τρέπουσαι εἰς φυγὴν τὸν ἐχθρόν.

Τοῦτο ἐγένετο τὴν πρωΐαν τῆς προχθές, ὀλίγον ὅμως πρὸ τῆς μεσημβρίας οἱ Βούλγαροι, ἐνισχυθέντες ἐκ νέου, ἐπιχειροῦν ἐπίθεσιν ἐκ τριῶν σημείων καὶ κατορθώνουν νὰ ἐκτοπίσουν τοὺς ἡμετέρους, πληρώσαντες ὅμως ἀκριβὰ τό ἐγχείρημά των.

Ὅλη ἡ πρὸ τοῦ ὑψώματος ἔκτασις ἐσπάρη μὲ Βουλγαρικὰ πτώματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων πατῶντες οἱ ἐχθροί μας κατώρθωσαν πράγματι νὰ ἐκτοπίσουν τοὺς ἡμετέρους.

Ἐπίθεσις διὰ τῆς λόγχης.

Τότε ἐκεῖ ἀγὼν κρατερώτατος συνήφθη, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ λόγχη ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους εἶχε τὸν λόγον.

Ὅλον τὸ μῖσος καὶ ἡ λύσσα τῶν δύο ἀντιπάλων ἐξεδηλώθη μὲ τὴν μεγαλειτέραν ἔντασίν της.

Νέα ἡρωικὴ ἐπίθεσις τῶν ἡμετέρων ἐκλόνιζε καὶ ἀπεδίωκε τοὺς Βουλγάρους, οἱ ὁποῖοι ἐπετίθεντο ἐπίσης διὰ τῆς λόγχης.

Ἡ περιγραφὴ τοιαύτης ἑκατόμβης εἶνε ἀδύνατος.

Ἀξιωματικὸς λαβὼν μέρος εἰς τὴν γιγαντομαχίαν αὐτὴν μοῦ ἔλεγεν, ὅτι εἶδεν Ἕλληνα στρατιώτην νὰ δαγκάνῃ εἰς τὸν λαιμὸν Βούλγαρον ἀξιωματικόν.

Εἶδεν ἄλλους συμπλεκομένους μὲ τὰ χέρια εἰς πολλὰ σημεῖα, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ λόγχη κατέστη ἄχρηστος· οἱ συμπλεκόμενοι ἀπετέλουν μίαν αἱματοβαφῆ μᾶζαν.

Οὕτω τρεῖς-τέσσαρας φορὰς οἱ Βούλγαροι ἔγιναν κύριοι τῶν ὀχυρωμάτων των, ἀλλὰ καὶ τέσσαρας φορὰς ἀπεδιώχθησαν. Ἐν τέλει ὁ ἀγὼν ἀπέκλινεν ὁριστικῶς ὑπὲρ τῶν ἡρωικωτέρων.

Οἱ Βούλγαροι συντριβέντες ἐν τῷ μεταξὺ καὶ εἰς τὸ κέντρον ἐγκαταλείπουν τὸ ἐγχείρημα τοῦ δεξιοῦ καὶ οἱ ἡμέτεροι γίνονται κύριοι τῶν ὑψωμάτων 1378 καὶ 1079, τὰ ὁποῖα δεσπόζουν τῆς πρὸς τὴν Τζουμαγιὰν εἰσόδου.

Μετὰ τοῦτο τὸ ἑσπέρας οἱ Βούλγαροι ἤρχισαν ὑποχωροῦντες ἐκεῖθεν τῆς Τζουμαγιᾶς.

Τοιουτοτρόπως τὴν πρωΐαν ἐφαίνοντο μόνον αἱ ὀπισθοφυλακαί

των, κατὰ τῶν ὁποίων ἐκινήθη ἡ ταξιαρχία τοῦ ἱππικοῦ καὶ τὸ καταδιωκτικὸν πυροβολικὸν τῶν 1ης καὶ 5ης μεραρχιῶν.

Ἡ καταδίωξις ὑπῆρξε σφοδρά.

Κατ' αὐτὴν πλεῖστοι Βούλγαροι συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων καί τινες ἀνώτεροι ἀξιωματικοί, οἱ ὁποῖοι μετὰ θαυμασμοῦ ὁμιλοῦν διὰ τὴν ἀνδρείαν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Οἱ Βούλγαροι, κατὰ τὴν τακτικήν των, ὑποχωροῦντες ἐκεῖθεν τῆς Τζουμαγιᾶς, ἔκαυσαν τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Τουρκικὴν συνοικίαν τῆς πόλεως, διότι σημειωτέον εἰς τὴν Τζουμαγιὰν εἴχομεν ἀνθοῦσαν ἑλληνικὴν κοινότητα, ἡ ὁποία πάντοτε ἦτο κάρφος εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἐχθρῶν μας.

Καθ' ὃν χρόνον τὸ δεξιόν μας ἐμάχετο οὕτω λυσσαλέως καὶ ἐνίκα τὸν ἐχθρόν, αἱ μεραρχίαι τοῦ κέντρου συνέτριβον αὐτὸν κυριολεκτικῶς.

Ὁδεύσασαι ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ ποταμοῦ μὲ ταχύτητα καταπλήσσουσαν, ἐθέριζαν τὴν βουλγαρικὴν παράταξιν.

Κατ' ἀρχὰς ἐδῶ διεξήχθη μονομαχία πυροβολικοῦ.

Οἱ ἡμέτεροι εὑρόντες καταλλήλους θέσεις διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πυροβολικοῦ ἔκαμαν θαύματα.

Εἰς χιλιάδας ἀνέρχονται οἱ φονευθέντες ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ μας.

Ὁλόκληρον ἐχθρικὸν σύνταγμα ἐφεδρειῶν εὗρεν οἰκτρὸν θάνατον ἀπὸ τὸ ταχὺ καὶ ἀποτελεσματικὸν πῦρ.

Ὅλη ἡ ἔκτασις μεταξὺ Σιμετλῆ καὶ Τζουμαγιᾶς εἶνε σπαρμένη μὲ ἐχθρικὰ πτώματα.

Θεωρεῖται βέβαιον ὅτι οἱ βούλγαροι, ἐγκαταλείψαντες τὴν Τζουμαγιάν, ὑποχωροῦν πλέον ὁριστικῶς εἰς τὴν γραμμὴν Κιουστενδὴλ-Δούπνιτσας, ἡ ὁποία πράγματι παρέχει πολλὰς ὀχυρὰς τοποθεσίας διὰ συστηματικωτέραν ἄμυναν.

Σημειωτέον ὅτι ἐκεῖ οἱ ἐχθροί μας ἔχουν καὶ πολλὰ καὶ ἀλλεπάλληλα ὀχυρωματικὰ ἔργα.

Ταῦτα κατεσκευάσθησαν πρὸ ἐτῶν ἀκόμη διὰ τὴν ἄμυναν τῶν Βουλγαρικῶν συνόρων ἀπὸ του Τουρκικοῦ στρατοῦ.

Ἤδη φαίνεται ὅτι ὁ ἀγὼν θὰ στραφῇ εἰς τὸ ἀριστερὸν τῆς

παρατάξεώς μας ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν ἐνέργειαν τῶν συμμάχων μας Σέρβων.

Ἡ σύγχρονος ἐνέργεια τῶν συμμάτων καὶ ἡ συντριβὴ τοῦ δεξιοῦ τῆς Βουλγαρικῆς παρατάξεως θὰ ἐπιφέρῃ ἀσφαλῶς τὸν κλονισμὸν τῶν Βουλγάρων εἰς Δούπνιτσαν, ὁπότε πλέον ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν Σόφιαν εἶνε ἀνοκτή.

Ὁ Σαβὼφ καὶ οἱ ὅμοιοί του, οἱ ὁποῖοι ἐτοιμάζοντο νὰ γλεντήσουν εἰς Ἀθήνας, ἂς ἑτοιμασθοῦν νὰ ὑποδεχθοῦν τοὺς πρώην φίλους καὶ γνωρίμους των εἰς Σόφιαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Ἡ κατάληψις τῆς Ξάνθης καὶ τῆς Γκιουμουλτζίνας

Εἰς προηγούμενον κεφάλαιον ἐγράφομεν ὅτι τὸ ἄκρον δεξιὸν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, τὸ διεξάγον τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν, ἀπωθεῖσα τὴν βουλγαρικὴν στρατιὰν πέραν τῆς Μαχομίας, διέβη τὸν Νέστον ποταμὸν καὶ εἰσῆλθεν εἰς Θρακικὸν πλέον ἔδαφος.

Καὶ ἐκεῖθεν πάλιν τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα κατεδίωξαν καὶ αὖθις τοὺς Βουλγάρους χωρὶς ἐννοεῖται νὰ συναντήσωσιν αὐτοὺς πλέον.

Διότι τὸ τμῆμα ἐκεῖνο τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ τὸ καταδιωχθὲν πέραν τοῦ Νέστου, ἀπεσυνετέθη εὐθὺς μετὰ τὴν τελευταίαν ταύτην ὑποχώρησιν καὶ διεσκορπίσθη τῇδε κακεῖσε.

Τὸ μεγαλείτερον μέρος τοῦ τμήματος τούτου εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἀνατολικὴτ Ρωμυλίαν, ἕτοιμον νὰ προασπίσῃ τὴν χώραν ταύτην καὶ νὰ ἐμυνθῇ κατὰ πάσης ἐνδεχομένης εἰσβολῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς τὸ ἔδαφος τῆς χώρας ταύτης ἥτις ἀπεστέλει τμῆμα τῆς παλαιᾶς Βουλγαρίας.

Ἕτερον τμῆμα τῆς στρατιᾶς ταύτης τῶν βουλγάρων ἐτράπη πρὸς τὸ Θρᾳκικὸν ἔδαφος σπεῦδον πρὸς τὴν Ξάνθην.

Ἡ Βουλγαρικὴ φρουρὰ τῆς Ξάνθης ἀπετελεῖτο ἐξ ἑνὸς λόχου πεζοῦ καὶ πεντακοσίων ἱππέων.

Οἱ ἄννδρες οὗτοι τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ πληροφορηθέντες τὴν προέλασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ πρὸς τὴν Θράκην ἤρχισαν νὰ παρασκευάζωνται πυρητωδῶς ὅπως ἀναχωρήσωσιν ἐκ τῆς Ξάνθης ἐγκαταλείποντες τὴν πόλιν ταύτην, ἵνα ἀποφύγωσιν τὴν αἰχμαλωσίαν.

Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των οἱ Βούλγαροι ἀθεώρησαν καλὸν νὰ μὴ ἀφήσωσι τὴν ὡραίαν πόλιν ἄθικτον.

Δήρπασαν πᾶν ὅτι ἠδυνήθησαν, προέβησαν εἰς μερικὰς σφαγὰς καὶ τέλος ἔθεσαν πῦρ διὰ νὰ καταστρέψωσι τὴν ἀκμάζουσαν ταύτην Ἑλληνικὴν πόλιν.

Εὐτυχῶς τὸ πῦρ ἐκεῖνο κατεσβέσθη ἐγκαίρως, μὴ προξενῆσαν σημαντικὰς ζημίαν, πλὴν τῶν φυλακῶν τὰς ὁποίας ἀπετέφρωσεν.

Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς εἰσῆλθε τὴν 14ην Ἰουλίου εἰς τὴν πόλιν καὶ κατέλαβεν αὐτὴν ὑπὸ τὰς φρενητιώδεις ζητωκραυγὰς τοῦ πλήθους τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ κατάληψις τῆς Ξάνθης συνετελέσθη ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν τῆς 8ης ἑλληνικῆς μεραρχίας.

Τὸ γεγονὸς τῆς καταλήψεως τῆς Θρᾴκης ἀνηγγέλθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν ὑπὸ τοῦ κ. Κλαυδιανοῦ.

Δύο ἡμέρας μετὰ ταῦτα ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς προχωρήσας νοτιώτερον εἰσῆλθεν εἰς τὴν Γκιουμουλτζίναν πόλιν κατοικουμένην ὑπὸ ἀμιγοῦς σχεδὸν ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, καὶ κατέλαβεν αὐτὴν ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων.

Τοιουτοτρόπως ἡ Βουλγαρία ἀπεστερεῖτο τελείως τῶν καρπῶν τῆς νίκης αὐτῆς κατὰ τῶν Τούρκων, διότι ὁλόκληρος ἡ Μακεδονία εἶχεν ἤδη περιέλθει εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Σέρβων, αἱ δὲ Θρᾳκικαὶ πόλεις κατείχοντο καὶ αὗται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Τούρκων, τῶν τελευταίων τούτων καταλαβόντων ὡς γνωστὸν μετὰ μικρὰν ἀψιμαχίαν τὴν Ἀδριανούπολιν.

Ἡ προέλασις ὅμως τῶν Τούρκων δὲν περιωρίσθη εἰς τὴν κατάληψιν τῆς Ἀδριανουπόλεως ὅπως οὗτοι διεκήρυξαν.

Ὁ Τουρκικὸς στρατὸς διοικούμενος ὑπὸ τοῦ Ἐμβὲρ βέη ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἔστεργε νὰ σταματήσῃ τὴν πρὸς τὰ πρόσω προέλασιν αὐτοῦ.

Προχωρήσας οὗτος κατέλαβε καὶ τὰς Σαράντας Ἐκκλησίας.

Μετὰ τὴν κατάληψιν καὶ τῆς πόλεως ταύτης δὲν ἀπέμενε πλέον εἰς τὴν Βουλγαρίαν εἰμὴ ἐλάχιστον τμῆμα τῆς Δυτικῆς Θρᾴκης ἀσήμαντον ἐντελῶς καὶ ἀνάξιον λόγου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Ἡ τελευταία νίκη τῶν Σέρβων παρὰ τὴν Ἐγρὶ-Παλάγκαν.

Ἡ τελευταία νίκη τῶν Σέρβων ἐσημειώθη εἰς τὰς παρὰ τὴν Ἐγρὶ-Παλάγκαν θέσεις ὅπου εἶχεν ὀχυρωθῇ ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς ἀντιτάσσων τὴν ἐσχάτην αὐτοῦ ἄμυναν.

Παρὰ τὸ καταπεπτωκὸς φρόνημα τῶν Βουλγάρων στρατιωτῶν ἡ μάχη διεξήχθη ἐνταῦθα μετὰ πρωτοφανοῦς πείσματος, ἔσχε δὲ πολλὰς ἀπωλείας ἑκατέρωθεν.

Τὰ πρόχειρα νοσοκομεῖα τῆς Ἐγρὶ-Παλάγκας ἐπληρώθησαν Σέρβων τραυματιῶν μεταφερομένων κατὰ σωροὺς ἐπὶ φορείων.

Τὸ πῦρ ἤρχισε τὴν πρωίαν δι' αἰφνιδιασμοῦ τῶν Βουλγάρων, ἡ δὲ μάχη διεξήχθη ὑπὸ ἀτμόσφαιραν ὁμιχλώδη καὶ ὑπὸ ἀσθενῆ βροχήν.

Ἡ ὁμίχλη ἦτο τοιαύτη ὥστε ἀπὸ ἀποστάσεως ὀλίγων μέτρων δὲν διέκρινέ τις τὰς κλιτεῖς καὶ τὰς κοιλάδας.

Τὰ σερβικὰ πυροβόλα ἐδόνουν δι' ἐκκωφευτικῶν κρότων τὸν

ἀέρα, αἱ δὲ λάμψεις αὐτῶν διέσχιζον τὴν ὁμιχλώδη ἀτμόσφαιραν ὡς φωτειναὶ ἀναλαμπαὶ ἀστραπῶν.

Τὸ πῦρ ἦτο πράγματι ἐντονώτατον καὶ τὸ σερβικὸν πεζικὸν ἀπήντα δι' ὁμοβροντιῶν, αἱ δὲ πεδιναὶ πυροβολαρχίαι ἐδόνουν τοὺς λόφους γύρω.

Αἱ δυσχέρειαι τῆς ἐπιχειρήσεως.

Τὰ πέριξ τῆς Ἐγρὶ Παλάγκας εἶνε ἓν μῖγμα βουνῶν, λόφων, κοιλάδων καὶ ποταμίσκων.

Τὰ στρατεύματα τῆς πρώτης στρατιᾶς κατέλαβον τὰς σημερινὰς θέσεις των πρὸ τριῶν ἡμερῶν, τῶν Βουλγάρων ὑποχωρησάντων μετὰ ἐλαχίστην ἀντίστασιν, καὶ ἑπομένως ἐξεπλάγησαν οἱ Σέρβοι βλέποντες τοὺς βουλγάρους νὰ προσπαθοῦν νὰ ἀνακτήσουν μέρη, τὰ ὁποῖα τόσον εὐκόλως εἶχον ἐγκαταλείψει πρὸ τριημέρου.

Αἱ θέσεις εὑρίσκονται ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν βουλγαρικῶν συνόρων.

Οἱ Σέρβοι εἶνε ὠχυρωμένοι εἰς βουνὰ ποικίλλοντα εἰς ὕψος ἀπὸ 3,000 μέχρι 4,000 ποδῶν.

Εἶνε δύσκολον νὰ περιγραφοῦν αἱ μεγάλαι δυσχέρειαι, τὰς ὁποίας συνήντησαν ἀμφότερα τὰ ἀντίπαλα στρατεύματα εἰς τόσον ὀρεινὸν μέρος, τὸ ὁποῖον ἄλλως τε στερεῖται τελείως δρόμων.

Τὰ στρατεύματα τρέχουν, καὶ τρέχουν κοπιαστικῶς καὶ μόνον χωρικοὶ σκληραγωγημένοι καὶ συνειθισμένοι εἰς τὴν ὀρεινὴν ζωὴν θὰ ἠδύναντο νὰ ὑποφέρουν τὴν ἐξακολουθητικὴν αὐτὴν ἐργασίαν δι' ἡμέρας καὶ νυκτός.

Ὁδοὶ κατεσκευάσθησαν ὑπὸ τοῦ μηχανικοῦ εἰς τὰ ὄρη καὶ πυροβολικὸν μετεκομίσθη εἰς θέσεις προηγουμένως ἀπροσίτους.

Τὸ Κὸλ-Κὸπ εἶνε τίποτε ἀπέναντι μερικῶν βουνῶν, τὰ ὁποῖα ἐπιστέφονται ἤδη ὑπὸ τοῦ Σερβικοῦ πυροβολικοῦ.

Τὰ πυρομαχικὰ κομίζονται διὰ τῶν χειρῶν, χρησιμοποιουμένων πρὸς τοῦτο πεζικῶν ἀποσπασμάτων.

Ἀλλὰ συνεπείᾳ τούτου ἡ προμήθεια τῶν πυροβόλων καθίσταται λίαν δυσχερής.

Τὸ πεζικὸν ὠχυρώθη κατὰ μῆκος τῆς γραμμῆς ταύτης τόσον ἀποτελεσματικῶς, ὥστε αἱ θέσεις του κατέστησαν ἀπόρθητοι, καὶ δύνανται μόνον νὰ κυριευθοῦν ὑπὸ πολυαριθμοτέρου ἐχθροῦ μὲ ἰσχυρὸν πυροβολικόν.

Ὁ αἰφνιδιασμὸς τῶν Βουλγάρων

Μολαταῦτα οἱ Βούλγαροι, ἐξελθόντες ἐκ τῆς ὀχυροματικῆς γραμμῆς των, ἥτις εὑρίσκεται κατὰ μῆκος τῆς ἀπέναντι χαμηλοτέρας ὀροσειρᾶς, ἀπεχούσης περὶ τὰ 1000 μέτρα, προὐχώρησαν πρὸς ἐπίθεσιν μὲ πολλὴν ἀποφασιστηκότητα, καλυπτόμενοι ἀπὸ τὴν πυκνὴν ὁμίχλην.

Ἀλλὰ τὸ Σερβικὸν πυροβολικὸν τοὺς ἀνεκάλυψε καὶ διὰ σφοδροῦ πυρὸς προὐξένησεν εἰς αὐτοὺς μεγάλας ἀπωλείας. Ὁ ἐχθρὸς συνεκέντρωσε κυρίως τὰς προσπαθείας του κατὰ τοῦ λόφου Ζαδίλοδο, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῶν Σερβικῶν θέσεων.

Εἶνε ἕνας λόφος γυμνός, μὲ ἀμμώδη ὄψιν, σκεπασμένος μὲ μαλακὸν χῶμα, εὐκόλως ὀχυρούμενος. Οἱ Σέρβοι, ἐπωφελήθησαν τῆς τριημέρου. κατοχῆς καὶ τὸν ὠχύρωσαν ἐπαρκῶς.

Ὁ λόφος οὗτος ὑπέστη καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν φοβερὸν κανονιοβολισμόν Οἱ Βούλγαροι ἐχρησιμοποίησαν κατ' αὐτοῦ καὶ βαρὺ πυροβολικόν.

Ἀπὸ τῆς 3ης πρωϊνῆς μέχρι τῆς 10.30' αἱ ὀβίδες ἐξερρηγνύοντο διαρκῶς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου, ἀλλὰ το Σερβικὸν πεζικὸν εἶχεν ὀχυρωθῇ τόσον βαθέως, ὥστε αἱ ἀπώλειαί του ἦσαν ἐλάχιστοι.

Οἱ Βούλγαροι ἔρριψαν ἐπίσης δύο τάγματα πεζικοῦ κατὰ ἄλλων λόφων, κειμένων βορειότερον, ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ Σέρβοι εἶχον τοποθετήσει μίαν πυροβολαρχίαν, προασπιζομένηγ ὑπὸ ὀχυρωμένου πεζικοῦ.

Ἀμφότεραι αἱ ἐπιθέσεις αὗται ἀπεκρούσθησαν εὐκολως, καὶ ὁ ἐχθρὸς δὲν ἠδυνήθη νὰ πλησιάσῃ πέραν τῶν 500 μέτρων.

Αἱ ἐπιθέσεις ἐγίνοντο κατὰ πυκνὰς φάλαγγας καὶ ὅταν ἡ ὁμίχλη διελύετο ἀπετέλουν εὔκολον στόχον.

Περὶ τὴν 10.30′ ἡ ἐπίθεσις ἐτερματίσθη ἀποτόμως καὶ τὸ ἐχθρικὸν πεζικὸν ὑπεχώρησε διὰ τῆς κοιλάδος πρὸς τὰς ὠχυρωμένας αὐτοῦ θέσεις.

Τὸ ἀπόγευμα ἠδυνήθην νὰ ἀνέλθω ἐπὶ τῶν κορυφογραμμῶν τοῦ βουνοῦ.

Οἱ στρατιῶται εἰς τὰς προκεχωρημένας ταύτας θέσεις εὑρίσκονται διαρκῶς εἰς κίνησιν ἡμέραν καὶ νύκτα.

Μία τῶν πυροβολαρχιῶν ἔβαλλεν ἀκόμη ἀραιὰς βολὰς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Τὰ πυρομαχικά της ἐκομίζοντο δυσχερέστατα ὑπὸ στρατιωτῶν διὰ τῶν κλιτύων.

Ἕκαστος στρατιώτης ἔφερε δύο ὀβίδας. Ὁ διοικητὴς τῆς πυροβολαρχίας αὐτῆς εἶχε νὰ ἀλλάξῃ ἔνδυμα περὶ τὰς πέντε ἡμέρας, μὴ δυνάμενος οὐδὲ λεπτὸν νὰ διαθέσῃ.

Ἠδυνήθην ἐπίσης νὰ εἰσέλθω εἰς τὰ ταχύσκαπτα τοῦ πεζικοῦ καὶ νὰ ἴδω ἐκεῖθεν τοὺς Βουλγάρους εἰς τὰ ὀχυρώματά των εἰς ἀπόστασιν 1000 περίπου μέτρων.

Οἱ στρατιῶται ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων πυροβολοῦσι διαρκῶς διὰ τῆς κοιλάδος, καθισταμένης οὕτως ἀπροσίτου καὶ ἐπικινδύνου, καὶ ἐπειδὴ ὅλαι αἱ θέσεις εἶνε ἐπισημασμέναι ἡ σκόπευσις εἶνε ἀκριβεστάτη.

Τὰ βουλγαρικὰ σχέδια

Εἶνε δύσκολον νὰ ἐννοήσῃ τις διατὶ οἱ Βούλγαροι προσεπάθησαν νὰ ἀνακτήσουν τὰς θέσεις ταύτας, τὰς ὁποίας ἀφῆκαν σχεδὸν ἄνευ ἀγῶνος πρὸ τριῶν ἡμερῶν.

Ἴσως νὰ εἶχον ἐνισχυθῇ, ἀλλὰ ἦτο δύσκολον νὰ ἀναπτύξουν ἐπαρκῆ δύναμιν, ὥστε νὰ φέρουν ἀποφασιστικὸν ἀποτέλεσμα. Εἰς τὰς ἀσκόπους ταύτας ἐπιθέσεις ὑπέστησαν μεγάλας ἀπωλείας, αἱ ὁποῖαι ἀπεθάρρυναν τοὺς ἄνδρας.

Ἀλλ' ἴσως νὰ ἐπρόκειτο περὶ στρατιγικῆς κινήσεως, θὰ ἐπη-

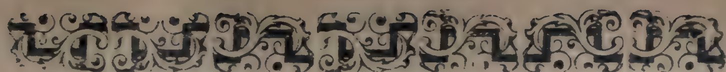
σχόλει τὴν πρώτην Σερβικὴν στρατιάν, ἐνῷ ἄλλη ἀποφασιστικὴ ἐνέργεια ἐγίνετο εἰς ἄλλο μέρος.

Γενικὴ κρατεῖ γνώμη εἰς τοὺς καλῶς πληροφορημένους κύκλους ὅτι ὁ στρατηγὸς Δημήτριεφ, ὁ νέος ἀρχιστράτηγος, προσπαθεῖ νὰ ἀπασχολήσῃ τὴν πρώτην καὶ τὴν τρίτην Σερβικὴν στρατιὰν διὰ νὰ ἐπιπέσῃ μὲ μεγάλας δυνάμεις κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος προχωρεῖ πρὸς τὴν Τζουμαγιάν.

Ἐὰν ἐπιτύχῃ νὰ κτυπήσῃ τοὺς Ἕλληνας, θὰ εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τῆς τρίτης Σερβικῆς στρατιᾶς.

Ὁπωσδήποτε, ὅ,τι καὶ ἂν συμβῇ εἰς τὸ μέλλον, οἱ Βούλγαροι φαίνεται ὅτι δὲν ἐγκατέλιψαν εἰσέτι τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ γείνουν ἐπιθετικοί, ὅπερ θεωρεῖται τὸ μόνον μέσον ὅπως ἀνακόψουν τὴν διὰ τῶν συνόρων τὴν εἰσβολὴν τῶν ἐπερχομένων στρατῶν.

Θὰ δεήσῃ νὰ γείνουν πεισματώδεις μάχαι κατὰ τὰς προσεχεῖς ὀλίγας ἡμέρας, ἐὰν πρόκηται νὰ ἐκδιωχθῇ ὁ ἐχθρὸς ἐκ τῶν θέσεων τὰς ὁποίας κατέχει καὶ αἱ ὁποῖαι εἶνε φυσικῶς καὶ τεχνικῶς ὀχυραί.»

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟ—ΣΕΡΒΟ—ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΥ
ΠΟΛΕΜΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Πρὸς τὴν εἰρήνην. – Ἡ διπλωματικὴ ἐξέλιξις τῆς καταστάσεως. Ὁ Κάρολος πρὸς τοὺς συμμάχους βασιλεῖς.

Ὁ ἀναγνώστης τῆς παρούσης ἱστορίας εἶνε ἤδη κάτοχος τοῦ Ρωσσικοῦ διαβήματος πλησίον τῶν δύο νικητῶν συμμάχων ὑπὲρ τῆς ἀνακωχῆς καὶ τῆς ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης.

Εἶνε γνωστὴ ἡ ἀπάντησις τῶν συμμάχων εἰς τὸ διάβημα ἐκεῖνο.

Ἐπίσης γνωστὸν τυγχάνει ἐκ προηγουμένων κεφαλαίων ἡ στάσις τῆς Αὐστρίας ἥτις ἐπενέβη ὡς ἐπίκουρος τῆς Ρωσσίας εἰς τὰ διαβήματα ἐκείνης καὶ ἥτις ἔλαβε βραδύτερον χαρακτῆρα ἐντόνου παραστάσεως.

Πᾶσαι αἱ ἀλλεπάλληλαι ἐκεῖναι παραστάσεις τῶν δύο Δυνάμεων ἔμειναν ἄνευ ἀποτελέσματος, διότι ἀμφότεραι ἐπεδίωκον τὴν σύναψιν ἀνακωχῆς πρὸ τῶν διαπραγματεύσεων, πρᾶγμα ὅπερ ἀπέκρουσαν ἐπιμόνως αἱ κυβερνήσεις τῶν δύο συμμάχων.

Καθ' ὃν χρόνον τὰ πράγματα εὑρίσκοντο εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο

οἱ δύο σύμμαχοι διεξῆγον συνεννοήσεις μετὰ τῆς Ρουμανίας, ἥτις ἀνέλαβε πλέον τὴν πρωτοβουλίαν τῆς διευθεσεως τῶν πραγμάτων.

Πᾶν ὅτι δὲν κατώρθωσαν αἱ δύο Δυνάμεις διὰ τῶν διαβημάτων αὐτῶν, τὸ ἐπέτυχεν ἡ διπλωματικὴ ἐνέργεια τῆς Ρουμανίας.

Ἤδη διὰ τηλεγραφημάτων ἀνηγγέλλετο ὅτι ὁ Ρουμανικὸς στρατὸς διετάχθη νὰ ἀνακόψῃ τὴν προέλασιν αὐτοῦ, ἀποφεύγων τὴν εἴσοδον αὐτοῦ εἰς τὴν βουλγαρικὴν πρωτεύουσαν.

Ὄντως τὴν 10ην Ἰουλίου διεβιβάζετο εἰς τὸ Ρουμανικὸν στρατόπεδον ἡ διαταγὴ τῆς προελάσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν Σόφιαν.

Ἡ διαταγὴ ἐκείνη εὗρε τὰ Ρουμανικὰ στρατεύματα ὀκτάωρον μόλις ἀπέχοντα τῆς βουλγαρικῆς πρωτευούσης.

Ἡ διαταγὴ ἐξετελέσθη παραχρῆμα καὶ ἀπεσοβήθη τοιουτοτρόπως ὁ κίνδυνος τῆς καταλήψεως τῆς Σόφιας.

Κατακλισθεὶς εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο ὁ ρουμανικὸς στρατὸς ἀνέμενε νεωτέρας διαταγάς.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐμπολέμων οἱ ὁρισθέντες διὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν διαπραγματεύσεων τῆς εἰρήνης προσήρχοντο εἰς τὴν Ρουμανικὴν πρωτεύουσαν.

Πρῶτοι κατέφθασαν οἱ Βούλγαροι ἀντιπρόσωποι ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Τόντσεφ.

Αἱ συνεννοήσεις μεταξὺ Ρουμανίας καὶ τῶν συμμάχων εἶχεν ἀπολήξει εἰς τὴν ἀπόφασιν ὅπως αἱ διαπραγματεύσεις διά τε τὴν ἀνακωχὴν καὶ τὴν σύναψιν τῆς εἰρήνης γίνονται συγχρόνως.

Ὡρίσας λοιπὸν ὅπως οἱ μὲν στρατιωτικοὶ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐμπολέμων οἱ μέλλοντες νὰ ἀποφασίσωσιν ἐπὶ τῆς ἀνακωχῆς συναντηθῶσιν ἐν Νύσσῃ, οἱ δὲ διπλωματικοὶ ἀντιπρόσωποι αὐτῶν οἱ μέλλοντες νὰ διαπραγματευθῶσι τὴν εἰρήνην συναντηθῶσιν ἐν Βουκουρεστίῳ.

Αἱ συζητήσεις θὰ διεξήγοντο ταυτοχρόνως. Ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν ἀνακωχὴν ὡρίσθη ὁ κ. Πάλλης ὑπασπιστὴς τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου.

* * *

Βραδύτερον ὅμως ἐλήφθετο τηλεγράφημα τοῦ Βασιλέως Καρό-

λου πρὸς τοὺς σογμάχους ἀπαγγέλλοντος ὅτι κατὰ παράκλησιν τοῦ Φερδινάνδου ἀνελάμβανε νὰ ἐπέμβῃ φιλικῶς πλησίον αὐτῶν διὰ τὴν συνθήκην τῆς εἰρήνης.

Εἰς τὸ τηλεγράφημα ἐκεῖνο τοῦ Βασιλέως τῆς Ρουμανίας, οἱ βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος Μαυροβουνίου καὶ Σερβίας, ἀπήντησαν ὅτι ἀποδέχονται τὴν πρότασιν τοῦ Βασιλέως Καρόλου, ἀλλ' ἧττον ὅμως ἀνάγκη πᾶσα ὅπως ἧτε ἡ ἀνακωχὴ καὶ ἡ εἰρήνη ὑπογραφῶσιν ταυτοχρόνως.

Κατόπιν τῶν συνεννοήσεων τούτων, ἀπεφασίσθη ὅπως συναντηθῶσιν οἱ πρωθυπουργοὶ τῶν ἐμπολέμων κρατῶν εἰς Βουκουρέστιον καὶ διαπραγματευθῶσιν ὁμοῦ μετὰ τῶν πληρεξουσίων τὴν σύναψιν τῆς εἰρήνης.

Ἵνα δὲ ἐπέλθη πλήρης συνενόησις καὶ αἱ διαπραγματεύσεις τῆς ἀνακωχῆς συμβαδίζωσιν οὕτως εἰπεῖν παραλλήλως πρὸς τὰς τῆς εἰρήνης ἀπεφασίσθη ὅπως ἀμφότερα διεξαχθῶσιν ἐν Βουκουρεστίῳ ἐγκαταληφθείσης τῆς ἰδέας τῆς ἐν Νύσσῃ συναντήσεως τῶν στρατιωτικῶν πληρεξουσίων διὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν διαπραγματεύσεων τῆς ἀνακωχῆς.

Συνεπείᾳ τούτου οἱ στρατιωτικοὶ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐμπολέμων εἰδοποιήθησαν νὰ μὴ μεταβῶσιν εἰς Νύσσαν, ἀλλ' ἀπ' εὐθείας εἰς Βουκουρέστιον ὅπου θὰ συνηντῶντο μετὰ τῶν πρωθυπουργῶν καὶ τῶν ἄλλων πληρεξουσίων.

*
* *

Τὴν 13ην Ἰουλίου οἱ πρωθυπουργοὶ τῶν τεσσάρων ἐμπολέμων κρατῶν, ἐγκαταλείψαντες τὰς πρωτευούσας αὐτῶν, ἀνεχώρησαν εἰς Βουκουρέστιον, πλὴν τοῦ πρωθπουργοῦ τῆς Βουλγαρίας, οἵτις ἀπέφυγε νὰ πράξῃ τοῦτο, τῆς Βουγαρικῆς Κυβερνήσεως ἐμπιστευθείσης ἐξ ὁλοκλήρου τὴν διεξαγωγὴν τῶν διαπραγματεύσεων εἰς τὴν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Τόντσεφ Βουλγαρικὴν ἀποστολήν.

Ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως κ. Ἐλευθέριος Βενιζέλος κατέφθασεν τελευταῖος εἰς τὴν Ρουμανικὴν πρωτεύουσαν,

καὶ τοῦτο διότι ἠναγκάσθη νὰ μεταβῇ πρηγουμένως πρὸς συνάντησιν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, μεθ' οὗ συνεννοήθη.

Τὴν ἑσπέραν τῆς 15ης Ἰουλίου πάντες οἱ πρωθυπουργοὶ καὶ οἱ πληρεξούσιοι τῶν ἐμπολέμων ἐφιλοξενοῦντο εἰς τὴν Ρουμανικὴν πρωτεύουσαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἡ πρώτη συνεδρίασις τῶν πληρεξουσίων. — Ὁ χαιρετισμὸς τῆς Ρουμανίας. – Ἀπόφασις πενθημέρου ἐκκεχειρίας.

Τὴν ἑπομένην ἡμέραν 16ης Ἰουλίου ἡ πόλις τοῦ Βουκουρεστίου συνεκέντρωνε τὰ ὄμματα καὶ τὴν προσοχὴν ὁλοκλήρου τῆς Εὐρώπης.

Οἱ πρωθυπουργοὶ καὶ τὰ ἄλλα πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ μέλη τῶν ἀποστολῶν, κατηνάλωσαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς ἐπισήμους ἐπισκέψεις.

Ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ρουμανικῆς Κυβερνήσεως κ. Μαγιορέσκο ἐδεξιώθη πάνυ εὐγενῶς τὰ μέλη τῶν ἀποστολῶν, διέθεσε δὲ καὶ ξεναγοὺς χάριν αὐτῶν.

Ἰδιαιτέρως ἡ προσοχὴ τοῦ Ρουμανικοῦ λαοῦ ἐστρέφετο πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν τῆς Ἑλλάδος κ. Βενιζέλον τοῦ ὁποίου ἡ πολιτικὴ σύνεσις καὶ ἡ διπλωματικὴ δεξιότης εἶχον δημιουργήσει φήμην ὑπερόχου πολιτικοῦ ἀνδρὸς εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ ὁποίου ὀφείλετο κατὰ τὸ πλεῖστον ἡ σύμπηξις τῆς Βαλκανικῆς συμμαχίας καὶ ἡ μετέπειτα τελεσφόρος διεξαγωγὴ τοῦ δευτέρου πολέμου, ἀπὸ τῆς διπλωματικῆς αὐτοῦ ἀπόψεως.

Διάφορα τηλεγραφήμανα ἀποσταλέντα ἐκ Βουκουρεστίου πρὸς τὰς Εὐρωπαϊκὰς ἐφημερίδας παρεῖχον πληροφορίας τινὰς ἀσθενεῖς περὶ διαφόρων συνεντεύξεων τὰς ὁποίας οἱ Βούλγαροι ἀντιπρόσω-

ποι ἔδιδον εἰς Ρουμάνους δημοσιογράφους δι' ὧν διεδήλουν τὰς ἀγαθὰς αὐτῶν διαθέσεις περὶ τῆς ὅσον ἔνεστι ταχυτέρας συνωμολογήσεως τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης.

Ἐξωδίκως διεφημίζετο ὅτι ὁ ὑπουργὸς τῆς Βουλγαρίας Τόντσεφ ὁ καὶ πρόεδρος τῆς βουλγαρικῆς ἀποστολῆς, προβαίνων εἰς ἀποκαλυπτικωτέρας δηλώσεις διεκήρυττεν ὅτι ἡ Βουλγαρία εἶνε διατεθειμένη νὰ ὑποχωρήσῃ εἴς τινας ἀξιώσεις τῶν συμμάχων, οὐδέποτε ὅμως θὰ ἔστεργεν εἰς τὴν παραχώρησιν τῆς Καβάλλας, ἀποτελούσης μοναδικὴν διέξοδον τῆς Βουλγαρίας εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Αἰγαίου καὶ τὸν λιμένα αὐτῆς ἐν Μακεδονίᾳ.

*
* *

Ταῦτα πάντα ἐτηλεγραφοῦντο διαδοχικῶς εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἐφημερίδας ἐπιτηδείως καὶ ἐντέχνως ἵνα δημιουργήσωσι μίαν προκατάληψιν ἐπὶ τῶν μελῶν τῶν ἄλλων ἀποστολῶν.

Ἀντιθέτως πρὸς τὰς δηλώσεις ταύτας τῶν Βουλγάρων πληρεξουσίων, ἤρχετο σαφὴς καὶ κατηγορηματικὴ δήλωσις τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. Βενιζένου διακηρύσσοντος ὅτι τοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀθήνας ἄνευ τῆς Καβάλλας.

Πάντα ταῦτα δημοσιευόμενα εἰς τὸν εὐρωπαϊκὸν τύπον συνετέλουν εἰς τὴν δημιουργίαε ἀτμοσφαίρας ὁμιχλώδους καὶ ἀκαθαρίστου τὴν ὁποίαν ἔμελλε νὰ διευκρινήσῃ ἡ σύσκεψις τοῦ Βουκουρεστίου.

Προφανῶς ἡ Καβάλλα ἀπετέλει ἀληθῆ πέτραν σκανδάλου ἐπὶ τῆς ὁποίας θὰ προσέκρουον αἱ διαπραγματεύσεις.

Ἀνέτειλε τέλος ἡ 17η τοῦ Ἰουλίου

Ὁλόκληρος ἡ πόλις τοῦ Βουκουρεστίου εὑρέθη ἐπὶ ποδὸς ἀπὸ βαθυτάτης πρωίας.

Ἡ συνεδρίασις τῶν πληρεξουσίων εἶχεν ὁρισθῆ διὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, θὰ ἐλάμβανε δὲ χώραν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν Ρουμανικῆς πρωτευούσης.

Πολὺ πρὸ τῆς ὁρισθείσης πρὸς συνδρίασιν ὥρας ὁ ἔξωθι τοῦ ὑπουργείου χῶρος εἶχε καταληφθῆ ἀπὸ ἀνυπομονοῦντος πλήθους, μὲ τὴν διακαῆ ἐπιθυμίαν νὰ ἴδωσι τοὺς πρωθυπουργοὺς τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν.

Πρῶτοι καταφθάνουσιν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Μαυροβουνίου μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν πρωθυπουργὸν κ. Βούκοβιτς, μεθ' ὃ προσέρχονται οἱ Βούλγαροι, οἱ Σέρβοι καὶ τελευταῖον οἱ Ἕλληνες μὲ τὸν κ. Βενιζέλον.

*
* *

Ἡ ἐμφάνισις τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος προκαλεῖ τὴν προσοχὴν τοῦ πλήθους, τὸ ὁποῖον ἀποκαλυπτόμενον ἤρχισε νὰ ἐπευφημῇ καὶ νὰ ζητωκραυγάζῃ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.

Τοιουτοτρόπως πάντες οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐμπολέμων εὑρέθησαν ἐπὶ τῷ αὐτῷ καὶ ἀντήλλαξαν τοὺς συνήθεις τυπικοὺς χαιρετισμούς.

Ἀρξαμένης τῆς συνεδριάσεως ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ρουμανίας κ. Μαγιορέσκο λαβὼν τὸν λόγον ἐχαιρέτησεν ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως Καρόλου τῆς Ρουμανικῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ρουμανικοῦ λαοῦ, διετράνωσε δὲ τὴν ζωηρὰν ἐπιθυμίαν τῆς Ρουμανίας ὑπὲρ τῆς ὅσον τὸ δυνατὸν ταχυτέρας συνομολογήσεως τῆς εἰρήνης, ἐπὶ τῇ βάσει δικαίου ἰσοζυγίου των βαλκανικῶν δυνάμεων.

Εἰς τὸν χαιρετισμὸν ἐκεῖνον τοῦ Ρουμάνου πρωθυπουργοῦ καὶ εἰς τὰς περὶ ταχείας συνομολογήσεως τῆς εἰρήνης εἰλικρινεῖς δηλώσεις αὐτοῦ, ἀπαντῶν ὁ Ἕλλην πρωθυπουργὸς κ. Βενιζέλος παρεκάλεσε τὸν κ. Μαγιορέσκο ὅπως ἐξ ὀνόματος τῶν πληρεξουσίων Ἑλλάδος, Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου διερμηνεύσῃ εἰς τὸν βασιλέα Κάρολον καὶ τὴν Ρουμανικὴν κυβέρνησιν τὴν βαθεῖαν αὐτῶν εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν παρεχομένην φιλοξενίαν καὶ κατέληξεν ὡς ἑξῆς :

«Ἀποδεχόμεθα εὐχαρίστως καὶ ἐπαναλαμβάνομεν τὴν εὐχὴν τὴν διατυπωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κ. Προέδρου τῆς διασκέ-

ψεώς μας ὅπως αἱ ἐργασίαι αὐτῆς καταλήξουν ταχέως εἰς εἰρήνην, διαρκῆ ἑδραζομένην ἐπὶ τοῦ ἰσοζυγίου τῶν δυνάμεων τῶν ἐν τῷ Αἵμῳ Κρατῶν».

Μετὰ τὸν κ. Βενιζέλον, τὸν λόγον ἔλαβεν ὁ ὑπουργὸς τῆς Βουλγαρίας κ. Τσότσεφ, ἐκφράσας τὴν ἐλπίδα ὅτι ὅλοι οἱ ἀπεσταλμένοι διαπνέονται ἀπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς διαλακτικότητος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐμπνέεται καὶ ἡ βουλγαρικὴ ἀποστολή.

Μετὰ τὸν κ. Τόντσεφ τὸν λόγον λαμβάνει ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Σερβίας κ. Πάσιτς, ὅστις προτείνει ἐξ ὀνόματος ὅλων τῶν ἀντιπροσωπειῶν, ὅπως ἀναγορευθῇ πρόεδρος τῆς διασκέψεως κ. Μαγιορέσκο.

Πάντες οἱ πληρεξούσιοι ἀπεδέχθησαν ἐν βοῇ τὴν πρότασιν τοῦ κ. Πάσιτς καὶ τοιουτοτρόπως ἀνηγορεύθη διαρκὼς πρόεδρος τῆς διασκέψεως ὁ Ρουμάνος πρωθυπουργός, ὅστις ἐγειρόμενος τῆς θέσεώς του εὐχαριστεῖ τοὺς ἀντιπροσώπους διὰ τὴν τιμητικὴν ἐκλογήν, μεθ' ὃ παρακαλεῖ αὐτοὺς ὅπως δεχθῶσι πρότασιν τῆς Ρουμανικῆς Κυβερνήσεως περὶ πενθημέρου ἀναστολῆς τῶν ἐχθροπραξιῶν ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι ἡ ἀπόφασις αὕτη θὰ διηυκόλυνε τὸν ὑπὸ τῆς διασκέψεως ἐπιδιωκόμενον σκοπόν.

*
* *

Ἡ τοιαύτη πρότασις εἶχεν ἐννοεῖται συζητηθῇ καὶ ἀποφασισθῇ τὴν προηγουμένην κατὰ τὴν πρώτην συνάντησιν τῶν πρωθυπουργῶν Ἑλλάδος, Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου μετὰ τοῦ κ. Μαγιορέσκο καθ' ἣν οὗτος ἐδήλωσεν ὅτι ἐπιθυμία τοῦ Βασιλέως Καρόλου ἦτο ἡ ἀποδοχὴ τῆς πενθημέρου ἐκκεχερείας ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι οἱ Βούλγαροι δὲν θὰ ἐζήτουν νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὴν τοιαύτην διακοπὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν προβάλλοντες παρελκύσεις καὶ ἀξιώσεις παραλόγους.

Διεπιστώθη τότε ὑπὸ τοῦ κ. Μαγιορέσκο πρὸς τοὺς πρωθυπουργοὺς τῶν τριῶν συμμάχων ὅτι ἡ ἐπιθυμία αὕτη τοῦ Βασιλέως Καρόλου ἐξεδηλώθη κατόπιν ἱκετευτικοῦ τηλεγραφήματος τοῦ Φερδι-

νάνδου πρὸς αὐτὸν διεκτραγῳδήσαντος τὴν ἐσωτερικὴν τῆς χώρας αὐτοῦ κατάστασιν.

Ἡ πρότασις λοιπὸν αὕτη προαποφασισθεῖσα ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἡμέρας, φυσικὸν ἦτο νὰ μὴ εὕρῃ καμμίαν ἀντίρρησιν κατὰ τὴν ἐπίσημον αὐτῆς ὑποβολὴν ἐν τῇ συνεδριάσει.

Πάντες οἱ πληρεξούσιοι ἀπεδέχθησαν ὁμοφώνως κατ' ἀρχὴν τὴν πρότασιν, ἡ διατύπωσις τῆς ὁποίας ἀφέθη κατόπιν εἰς τὰ στρατιωτικὰ μέλη τῶν ἀποστολῶν, τὰ ὁποῖα συνέταξαν εὐθὺς τὸ σχετικὸν πρωτόκολλον ἀντίγραφον τοῦ ὁποίου ἐτηλεγραφήθησαν ἀμέσως εἰς τὰ οἰκεῖα στρατηγεῖα.

Ἡ ἐντύπωσις τὴν ὁποίαν ἐπροξένησεν εἰς τοὺς ἐπισήμους κύκλους ἡ ἀπὸ μέρους τῶν συμμάχων ἀποδοχὴ τῆς Ρουμανικῆς προτάσεως ὑπῆρξεν ἡ ἀρίστη ἐπαυξήσασα τὴν αἰσιοδοξίαν αὐτῶν περὶ ἀποτελεσματικῆς διεξαγωγῆς τῶν διαπραγματεύσεων.

Εὐθὺς μετὰ τῆς διασκέψεως, τὰ στρατιωτικὰ μέλη τῶν ἀποστολῶν συνελθόντα εἰς ἰδιαιτέραν αἴθουσαν τοῦ ὑπουργείου προέβησαν εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ σχετικοῦ πρωτοκόλλου καὶ κατέστρωσαν τὰς λεπτομερείας.

* * *

Τὸ πρωτόκολλον ἐκεῖνο συνταχθὲν εἶχεν ὡς ἑξῆς :

«Οἱ στρατιωτικοὶ πληρεξούσιοι συνελθόντες σήμερον τὴν 17]30 Ἰουλίου 1913 ὅπως διατυπώσωσι συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς συνδιασκέψεως τοὺς ὅρους τῆς ἐκκεχειρίας, ὁμοφώνως ἀπεφάσισαν, ὅπως διαταχθῇ ταὐτόχρονος ἀναστολὴ τῶν ἐχθροπραξιῶν ὑπὸ τοὺς ἑξῆς ὅρους·

1ον) Θέλει ὁρισθῇ γραμμὴ διαχωρισμοῦ ἴσης ἀποστάσεως ἀπὸ τῶν ἑκατέρωθεν προφυλακῶν καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ σημείου τοῦ παρ' αὐτῶν κατεχομένου τὴν μεσημβρίαν τῆς 18]31 Ἰουλίου ἐ. ἔ. Ἡ γραμμὴ αὕτη θέλει εἰδικώτερον ὁρισθῇ διὰ λευκῶν σημαιῶν.

2ον) Ἡ ἐκκεχειρία θέλει εἶσθαι διαρκείας πέντε ἡμε-

ρῶν ἀρχομένη τὴν μεσημβρίαν τῆς 18]31 Ἰουλίου (ὥρα Κεντρικῆς Εὐρώπης).

3ον) Πᾶσα κίνησις στρατεύματος, ὡς καὶ οἱουδήποτε εἴδους ἀνεφοδιασμὸς θέλει ἐνεργεῖσθαι μόνον ἐντεῦθεν τῶν προφυλακῶν.

4ον) Οἱ ἐμπόλεμοι θέλουσιν ἀμοιβαίως ἀλλήλοις ἀνακοινώσει τὰς παρούσας διατάξεις, ὅπως ἐπιτευχθῇ ἡ ταυτόχρονος τῶν ἐχθροπραξιῶν παῦσις.

5ον) Τὰ γενικὰ Στρατηγεῖα θέλουσιν εἰδοποιηθῇ ἐπειγόντως διὰ τὴν ἔγκαιρον ἔκδοσιν τῶν οἰκείων διαταγῶν.

6ον) Θέλουσιν ἐφαρμοσθῇ αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 50 καὶ 51 τῆς διεθνοῦς συμφωνίας τῆς ἀφορώσης εἰς τὰ νόμιμα τοῦ κατὰ ξηρὰν πολέμου.

Ἐφ' ᾧ καὶ ὑπεγράφη τὸ παρὸν πρακτικόν.

Ἐν Βουκουρεστίῳ τῇ 17)30 Ἰουλίου 1913.

Γενικὸς ὑπασπιστὴς Στρατηγὸς ΚΟΑΝΤΑ
Στρατηγὸς ΦΙΤΣΕΦ
Συνταγματάρχης ΚΡΙΤΣΕΣΚΟΣ
Συνταγματάρχης ΣΜΙΛΙΑΝΙΤΣ
Ἀντισυνταγματάρχης ΣΑΝΤΣΕΦ
Ἀντισυνταγματάρχης ΚΑΛΑΦΑΤΟΒΙΤΣ
Λοχαγὸς ΠΑΛΛΗΣ

*
* *

Εὐθὺς ἀμέσως τὸ κείμενον τοῦ πρωτοκόλλου ἐτηλεγραφήθη εἰς τὰ οἰκεῖα στρατηγεῖα, οἱ δὲ ἀνταποκριταὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων ἐν Βουκουρεστίῳ ἐτηλεγράφησαν τὸ γεγονὸς τῆς ἀποφάσεως τῆς ἀναστολῆς τῶν ἐχθροπραξιῶν εἰς τὰς ἐφημερίδας αὐτῶν.

Τὴν ἐπομένην ὁλόκληρος ὁ εὐρωπαϊκὸς τύπος ἀνήγγελε τὴν εἴδησιν, ἥτις ὅμως ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τύπον ἐπιφυλάξεως, καθότι τὰ τηλεγραφήματα τῶν ἐν Βουκουρεστίῳ ἀνταποκριτῶν αὐτῶν δὲν

παρεῖχον σαφεῖς πληροφορίας, οὔτε παρίστων τὴν ἐκκεχειρίαν ὡς γεγονός.

Ἀνεγράφη μάλιστα ὅταν αὕτη ἐσυνθηκολογήθη τριήμερος, ὡς τοιαύτη δὲ ἀνηγγέλθη καὶ εἰς τὰς Ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας.

Μέχρι τοῦ μεσονυκτίου τῆς 17ης Ἰουλίου οὐδεμία ἐπίσημος πληροφορία ὑπῆρχεν ἐκ Βουκουρεστίου εἰς τὴν κυβέρνησιν τῶν Ἀθηνῶν περὶ συνάψεως τῆς πενθημέρου ἐκκεχειρίας.

Μόνον ἐκ τῶν εὐρωπαϊκῶν τηλεγραφημάτων τῶν διαφόρων πρακτορείων ἀνηγγέλλετο ὅτι οἱ πληρεξούσιοι συνεφώνησαν τριήμερον διακοπὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Καὶ ἡ εἴδησις αὕτη ἐτηλεγραφήθη ἄνευ οὐδενὸς σχολίου, ἢ λεπτομερειῶν.

Τὴν 12ην ὅμως ὥραν τοῦ μεσονυκτίου ὁ τηλέγραφος ἀνήγγειλεν εἰς τὴν κυβέρνησιν τῶν Ἀθηνῶν ὅτι τὰ στρατιωτικὰ μέλη τῶν ἀποστολῶν συνελθόντα κατόπιν ἀποφάσεως τῆς διασκέψεως συνέταξαν πρωτόκολλον πενθημέρου ἀναστολῆς τῶν ἐχθροπραξιῶν, ταυτοχρόνως δὲ ἐτηλεγραφήθη ὁλόκληρον τὸ κείμενον τοῦ συνταχθέντος πρωτοκόλλου, μὲ τὴν λεπτομέρειαν ὅτι ἡ ἐκκεχειρία συνωμολογήθη κατόπιν προτάσεως τοῦ Ρουμάνου πρωθυπουργοῦ κ. Μαγιορέσκο, διερμηνεύοντος ἐν προκειμένῳ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ βασιλέως Καρόλου.

*
* *

Βραδύτερον νεώτεραι πληροοφρίαι συμπληρωματικαὶ παρίστων ὅτι ἀπὸ τῆς ἀποφάσεως τῆς ἐκκεχειρίας προηγήθη κατηγορηματικὴ δήλωσις τοῦ πρωθυπουργοῦ Μαγιορέσκο, βεβαιώσαντος τοὺς πρωθυπουργοὺς τῶν συμμάχων ὅτι ἡ Βουλγαρία δὲν θὰ ἐζήτει νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὴν βραχεῖαν ταύτην ἀναστολὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν, οὔτε ἀπὸ ἀπόψεως στρατιωτικῶν ἐνεργειῶν, οὔτε ἀπόψεως διπλωματικῆς.

Ἀργὰ μετὰ τὸ μεσονύκτιον τὸ γραφεῖον τοῦ Τύπου τῶν Ἀθηνῶν, ἔδιδε πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὰς Ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας ὁλόκληρον τὸ κείμενον τοῦ συνταχθέντος ἐν Βουκουρεστίῳ πρωτοκόλου.

Τὴν ἀγγελίαν τῆς ἐκκεχειρίας ὑπεδέχθησαν μετά τινος δυσπιστίας καὶ δυσφορίας οἱ ἐν Ἀθήναις καὶ πολλοὶ ἐξεδήλουν φόβους παρελκύσεως τῶν διαπραγματεύσεων τῆς εἰρήνης ἐκ μέρους τῆς Βουλγαρίας.

Ἐννοεῖται ὅτι οἱ φόβοι οὗτοι ἀπεδείχθησαν βραδύτερον ἀδικαιολόγητοι.

ΚΕΦΑΛ ΙΟΝ Γ'.

Πῶς ἀνηγγέλθη εἰς τὰ στρατόπεδα ἡ εἴδησις τῆς ἐκκεχειρίας. — Αἱ τελευταῖαι πολεμικαὶ ἐνέργειαι.

Εὐθὺς μετὰ τὴν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν τῆς πενθημέρου ἐκκεχειρίας καὶ τῆς συντάξεως τοῦ σχετικοῦ πρωτοκόλλου, τὰ μέλη τῶν ἀποστολῶν ἔσπευσαν διὰ τηλεγραφήματος νὰ ἀναγγείλωσιν εἰς τὰ οἰκεῖα στρατηγεῖα τὸ γεγονός, ἵνα συμμορφωθῶσι πρὸς τοὺς ὅρους αὐτῶν.

Ἡ εἴδησις ἔφθασεν εἰς τὰ στρατηγεῖα τὴν 2αν μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὥραν τῆς 17ης πρὸς τὴν 18ην τοῦ Ἰουλίου.

Συνεπῶς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης, μέχρι τῆς 12ης ὥρας τῆς 18ης Ἰουλίου, ὑπελείποντο ἀκόμη 11 ὧραι πολεμικῆς δράσεως, κατὰ τὰς ὁποίας τὰ στρατόπεδα ἑκατέρωθεν εἶχον τὸ δικαίωμα τῆς ἐξακολουθήσεως τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Ἡ εἴδησις τῆς ἀναστολῆς τῶν ἐχθροπραξιῶν εὗρε τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον ὑπὸ συνθήκας λίαν εὐνοϊκάς. Ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν τῆς 17ης Ἰουλίου διεξήγαγε πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις πρώτης γραμμῆς, αἵτινες ἐστέφθησαν ὑπὸ δύο περιλάμπρων νικῶν, καὶ συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ καταλάβωσιν οἱ Ἕλληνες λίαν ἐπικαίρους θέσεις.

Σημειωτέον ὅτι κατὰ τὰς δύο ταύτας μάχας ὁ βουλγαρικὸς

στρατὸς εἶχεν ἐνισχυθῆ σημαντικῶς διὰ δύο μεραρχιῶν αἵτινες ὑποχωρήσασαι ἐκ Κιουστενδήλ, κατέφθασαν διὰ Πετσόβου καὶ ἡνώθησαν μετὰ τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ τοῦ μαχομένου εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μέτωπον.

Ἀλλ' ἡ ἀκατάβλητος ὁρμὴ τῶν Ἑλλήνων καὶ τὸ ἀκμαῖον φρόνημα αὐτῶν, συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ καταλήξωσιν αἱ μάχαι αὗται εἰς λαμπρὰς νίκας, αἵτινες ἔδωκαν εἰς τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα λίαν πλεονεκτικὴν θέσιν ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ.

Ἡ καταδίωξις τῶν Βουλγάρων ἐξηκολούθησε καθ' ὅλην τὴν πρωίαν τῆς 18ης Ἰουλίου, ὁπότε τὴν 12ην ἀκριβῶς τῆς μεσημβρίας, τὸ τηλεβόλον κουρασμένον ὑπέκυψεν εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς διπλωματίας.

Εὐθὺς ὡς ὁ ἥλιος ἐμεσουράνει αἱ λευκαὶ σημαῖαι ὑψώθησαν ἐπὶ τῶν στρατοπέδων σύμβολα εἰρήνης καὶ ἀναπαύσεως.

Τὸ γλυκύτατον παράγγελμα παύσατε πῦρ, ἀντήχει ἤδη ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ἐπὶ τῶν δύο στρατοπέδων.

Τὰ τηλεβόλα ἐξηντλημένα ἀνεστρέφοντο, τὰ μάλινχερ ἀνηρτῶντο, πεπειρακτωμένα ἐπὶ τῶν ὤμων τῶν στρατιωτῶν καὶ ὁ αἱμοχαρὴς θεὸς τοῦ πολέμου κεκορεσμένος θυμάτων, ἀπεσύρετο ἵνα παραχωρήσῃ τὴν θέσιν του εἰς τὸν ἀντίποδα αὐτοῦ τὸν Ἰανὸν τὸν θεὸν τῆς εἰρήνης.

Αἱ πύλαι τοῦ Ἰανοῦ αἱ ὁποῖαι παραμένουσιν ἀνοικταὶ ἐν πολέμῳ ἐκλείοντο τώρα καὶ μόνον αἱ Μακεδονικαὶ πεδιάδες, οἱ βοσκοί, τὰ ὄρη, αἱ δειράδες καὶ οἱ λόγγοι ὁμοῦ μὲ τὰς αὔρας καὶ τοὺς μυστηριώδεις ψιθυρισμοὺς τῶν δένδρων, ἀπήχουν ἀκόμη τὴν ἰαχὴν τοῦ πολέμου.

Τὰ θύματα ἀνεπαύοντο τώρα ἔνδοξα εἰς τὰς δάφνας των μέσα εἰς τοὺς ἀφανεῖς καὶ πενιχροὺς τάφους των, οἱ δὲ ἐπιζητήσαντες ἥρωες, ἐλάμβανον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐνθυμηθῶσιν ἐν γαλήνῃ προσφιλῆ καὶ τρυφερὰ ὄντα.

Ὁ νοῦς των ἐστρέφετο τώρα πρὸς τὴν εἰρηνικὴν γαλήνην τῆς οἰκογενειακῆς ἑστίας ὅπου στενάζοντα τέκνα ἀνέμενον τὸν ἔνδοξον

Η Α. Υ. Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ ΑΛΙΚΗ
Διὰ τὴν αὐταπαρνητικὴν δρᾶσιν τῆς ὁποίας μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὁμιλεῖ ὁ στρατός μας.

πατέρα καὶ ἀγωνιῶσαι σύζυγον τὸν δαφνοστεφῆ σύζυγον καὶ προστάτην.

*
* *

Καὶ ἀνελογίζοντο τώρα οἱ ἥρωες τὴν χαρὰν τῶν οἰκείων των ἐπὶ τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς καταπαύσεως τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἥτις ἐχαιρετίζετο ὡς προάγγελος τυχαίας ἀποκαταστάσεως εἰρήνης, συνέπεια τῆς ὁποίας θὰ ἦτο ἡ ἐπιστροφὴ ὅλων εἰς τὰ ἔργα τῆς προόδου.

Τὰς τελευταίας πολεμικὰς ἐνεργείας καὶ τὰς ἐκ τούτων περιφανεῖς νίκας τῶν Ἑλλήνων, καθὼς καὶ τὴν εἴδησιν τῆς ἀναστολῆς τῶν ἐχθροπραξιῶν ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῶν Ἀθηνῶν ὁ παρὰ τῷ γενικῷ στρατηγείῳ ἐπιτελάρχης κ. Δούσμανης διὰ τοῦ ἑξῆς μακροσκελοῦς τηλεγραφήματος.

ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ

18 Ἰουλίου

Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν Ἀθήνας

Ταύτην τὴν στιγμήν, ὥραν 2αν πρωινήν, ἐλήφθη τηλεγράφημα ἐκ Βουκουρεστίου, ἀγγέλλον σύναψιν πενθημέρου ἀναστολῆς ἐχθροπραξιῶν.

Ἡ τελευταία ἡμέρα τοῦ πολέμου ἐλαμπρύνθη διὰ νέας νίκης τῶν ἡμετέρων καθ᾽ ὅλην τὴν γραμμήν. Ἡ νίκη αὕτη ἐπεσφράγισε τὴν σειρὰν τῶν νικῶν τοῦ Κιλκίς, τῆς Νιγρίτης, τοῦ Δεμὶρ Ἰσάρ, τῆς Βροντοῦς, τῆς Δράμας, τοῦ Τσερνόβου, τοῦ Νευροκοπίου, τοῦ Παπατσαΐρ, τοῦ Μπερόβου, τοῦ Πετσόβου, τῶν πολλαπλῶν μαχῶν τῆς Κρέσνας τῆς Δοβρινίτσας, τοῦ Πεντελχάν, τῆς Τζουμαγιᾶς καὶ πολλῶν ἄλλων μικροτέρων ἀγώνων.

Ὁ ἐχθρὸς διὰ τῆς μάχης τοῦ Σιμετλῆ 13ης Ἰουλίου,

προσεπάθησε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐκ τῆς στενωποῦ τῆς Κρέσνας ἔξοδον καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ἡμετέρων μεραρχιῶν.

Ἀλλ' ἡττηθεὶς ἠναγκάσθη νὰ τραπῇ εἰς ὑποχώρησιν. Κατὰ τὴν νύκτα ὅμως τῆς 13ης πρὸς τὴν 14ην Ἰουλίου, ἐνισχυθεὶς διὰ τῆς ἀφίξεως εἰς Τζουμαγιὰν νέων ἀθίκτων δυνάμεων, μεταφερθεισῶν σιδηροδρομικῶς ἐκ Τσάριβρδ καὶ Κιουστενδὴλ καὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀνεγνωρίσαμεν τὰ συντάγματα 1ον τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς 1ης Μεραρχίας, ἀνέκοψε τὴν ὑποχώρησίν του καὶ ἐπιστρέψας ἀντεπετέθη σφοδρότατα κατὰ τοῦ δεξιοῦ τοῦ ἡμετέρου μετώπου, ὅπερ οὐ μόνον ἀπέκρουσε τὰς ἐχθρικὰς ἐπιθέσεις, ἀλλ' ἀντεπιτεθὲν ἀπώθησε καὶ κατεδίωξε τὸν ἐχθρὸν εἰς Τζουμαγιᾶν, ἣν ὁ ἐχθρὸς ὑποχωρῶν ἐνέπρησεν.

Αἱ ἀπώλειαι τοῦ ἐχθροῦ εἶνε τοιαῦται, ὥστε κατ' ἐξηκριβωμένας πληροφορίας τινὰ τῶν ταγμάτων αὐτοῦ ἐπέστρεψαν εἰς Τζουμαγιᾶν μὲ ὑπόλοιπον δυνάμεως 30 ἕως 40 ἀνδρῶν.

Ἐκ τοῦ ὅλου τρόπου τῆς ἐνεργείας τοῦ ἐχθροῦ, ἐν συνδυασμῷ μετὰ κινήσεων αὐτοῦ πρὸς ἀμφότερα τὰ πλευρὰ ἡμῶν, συμπεραίνομεν ὅτι οὗτος ἐσχεδίαζε γενικὴν καθ' ἡμῶν ἐπίθεσιν δι' ἐνισχυμένων δυνάμεων πιθανῶς τὴν 15ην Ἰουλίου.

Ἡ ἡμετέρα ὅμως ταχεῖα προέλασις προκατέλαβεν αὐτὸν καὶ ἡττήθη δίς, κατὰ τὴν 13ην καὶ 14ην Ἰουλίου, πρὶν ἢ προφθάσῃ νὰ συνταχθῇ καὶ ἐνισχυθῇ καθ' ὁλοκληρίαν καὶ πρὶν ἢ δυνηθῇ νὰ συνδυάσῃ τὴν κατὰ μέτωπον μὲ τὰς ἐναντίον ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν ἡμῶν ἐπιθέσεις.

Ἐν τούτοις ὁ ἐχθρός, καίτοι τὸ ἀπέναντι ἡμῶν κέντρον αὐτοῦ ὑπέστη ἀληθῆ πανωλεθρίαν, δὲν παρητήθη τῶν κατὰ πλευρῶν ἡμῶν ἐπιθέσεων καὶ ἐστήριξε πλέον ἐπ' αὐτῶν τὴν ἐλπίδα ἐπιτυχίας τινός, γνωρίζων ὅτι εἰς τὸ κέντρον εἴχομεν

συγκεντρώσει ἁπάσας τὰς ἡμῶν δυνάμεις ἀπέναντι τῆς Τζουμαγιᾶς.

Οὕτω τὴν 16ην Ἰουλίου ἐνισχυθεὶς διὰ μεγάλων δυνάμεων ἀπέναντι τοῦ ἀριστεροῦ ἡμῶν βορείως τοῦ Πετσόβου καὶ διεισδύσας πρὸς νότον κατὰ τῶν κοιλάδων Μπρεγκαλτίτσας καὶ Ζελεβίτσας, ἐπετέθη μετὰ σφοδρότητος ἐναντίον τῶν ἐκεῖ ἡμετέρων δυνάμεων, αἵτινες ἠναγκάσθησαν ν' ἀποσύρουν τὰ προκεχωρημένα αὐτῶν τμήματα καὶ νὰ καταλάβωσι προσωρινῶς ἀμυντικὴν θέσιν ἐπὶ τῆς σειρᾶς τῶν δυτικῶν καὶ βορείως τοῦ Πετσόβου ὑψωμάτων Βούκοβιτς, Καδίτσα καὶ ὑψώματος 1900.

Ἅμα τῇ ἐκδηλώσει τῆς ἐπιθέσεως δύο τῶν ἡμετέρων μεραρχιῶν τοῦ μετώπου ἐστράφησαν ταχέως πρὸς δυσμάς, ἵνα ἐπιτεθῶσι κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ τοῦ ἐχθροῦ πρὸς τὴν ὀροσειρὰν Βλαχινιά, καὶ εἰδικῶς κατὰ τῆς κορυφῆς Χασὰν πασσᾶ, καὶ Λέσκα ὕψους 1459 μέτρων.

Ὁ ἐχθρὸς ὅμως, ὑπολογίζων ἐπὶ τοῦ ὀχυροῦ προπυργίου ὅπερ σχηματίζεται ἡ ὀροσειρὰ αὕτη, ἐξηκολούθησεν ἐπὶ δύο ἡμέρας ἀδιακόπους ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ ἡμῶν ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ἐν συνδυασμῷ μετὰ κυκλικῶν κινήσεων ἐκ τῆς διευθύνσεως τοῦ Μπερόβου, ἄνευ ὅμως ἀποτελέσματος.

Μία τῶν νυκτερινῶν ἐπιθέσεων ἐγένετο ὑπὸ συνοδείαν τυμπάνων, σαλπίγγων καὶ χειροβομβίδων.

Αἱ ἐπιθέσεις αὗται διήρκεσαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ὅτε τέλος ὁ ἐχθρὸς ἀπεκρούσθη ὁριστικῶς, καταδιωχθεὶς καὶ ὑποστὰς παμμεγίστας ἀπωλείας, ἰδίως κατὰ τὴν ὑποχώρησιν αὐτοῦ, ὑπὸ τοῦ πυρὸς τοῦ ἡμετέρου πυροβολικοῦ.

Ἐνῷ ὁ ἐχθρὸς ἀπεκρούετο ὑπὸ τοῦ ἀριστεροῦ, αἱ ἀναλαβοῦσαι τὴν κατὰ τοῦ πλευροῦ αὐτοῦ ἐπίθεσιν δύο μεραρχίαι ἀνερριχῶντο μετὰ πεισματώδεις ἀγῶνας μέχρι τῶν κορυφῶν

τοῦ Χασὰν πασσᾶ καὶ Λέσκα, ἐκτοπίζουσαι τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ ὑψώματος εἰς ὕψωμα, παρ' ὅλας τὰς ἀντεπιθέσεις, ἃς ἐχθρικὰ τμήματα κατέχοντα τὰς βορειανατολικὰς ἀντιρίδας τοῦ ὄρους ἐξετέλουν κατὰ τοῦ δεξιοῦ τῆς δεξιᾶς μεραρχίας.

Ἅπασαι αἱ θέσεις τοῦ ἐχθροῦ κατελήφθησαν, Ὁ ἐχθρὸς προσεπάθησεν ἐκ τῆς διευθύνσεως τοῦ Πετσόβου νὰ προσβάλῃ τὸ δεξιὸν ἡμῶν πλευρόν.

Ἑτέρα φάλαγξ αὐτοῦ προερχομένη ἐκ τῆς διευθύνσεως Τατὰρ Παζαρτζίκ, δυνάμεως δὲ ἓξ ταγμάτων μετὰ 8 πυροβόλων ἐπετίθετο τὴν 16 Ἰουλίου κατὰ ἀσθενοῦς ἀποσπάσματός μας δυνάμεως ἑνὸς τάγματος μετά τινων πυροβόλων ἐν Μαχομίᾳ. Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο πρὸ τῶν ὑπερτέρων δυνάμεων τοῦ ἐχθροῦ ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ μαχόμενον πρὸς Πρεδέρι-Χάνι.

Ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ ταύτῃ ἡ εἰς τὸ δεξιὸν τοῦ μετώπου ἡμῶν μεραρχία διαταχθεῖσα ἐστράφη πρὸς ἀνατολὰς καὶ διὰ συντόμου νυκτερινῆς πορείας ἔσπευσε πρὸς βοήθειαν τοῦ κινδυνεύοντος ἀποσπάσματος.

Συναντήσασα ἡ μεραρχία αὕτη τὸν ἐχθρόν, ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ μετὰ τοιαύτης ὁρμῆς καὶ ἀποφασιστικότητος, ὥστε κατὰ τὴν τηλεγραφηθεῖσαν σύντομον εἴδησιν τοῦ μεράρχου, «κατετρόπωσεν αὐτὸν κατὰ κράτος.»

Ἀγνοοῦμεν εἰσέτι τὸ μέγεθος τῆς καταστροφῆς ἣν ὑπέστη ὁ ἐχθρός.

Πρὸ τοῦ μετώπου τοῦ κέντρου ἡμῶν παρὰ τὴν Τζουμαγιάν, ὁ ἐχθρὸς τάξας πυροβολικόν, ἐπεζήτει ν' ἀπασχολήσῃ τὰς δυνάμεις ἡμῶν ἵνα μὴ δυνηθῶσιν αὗται νὰ συνδράμωσι τοὺς εἰς τὰ πλευρὰ διεξαγομένους ἀγῶνας.

Εὗρεν ὅμως ἀντιμέτωπον μέγαν ἀριθμὸν ἡμετέρων πυροβολαρχιῶν, ἡ δὲ ἐλευθέρα χρῆσις τῶν δυνάμεων ἡμῶν οὐδόλως ἀνεκόπη.

Οὕτως ἡ χθεσινὴ ἡμέρα τῆς 17ης Ἰουλίου ἔληξε μὲ δύο νίκας εἰς ἀμφότερα τὰ πλευρὰ ἡμῶν.

ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Αἱ θηριωδίαι τῶν Βουλγάρων εἰς Τσουμαγιάν.

Οἱ Βούλγαροι κατὰ τὰς μάχας τῆς 17ης Ἰουλίου ἀντιληφθέντες τὴν καταπληκτικὴν ὑπεροχὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν ἀκατάβλητον αὐτῶν ὁρμητικότητα, διὰ τῆς ὁποίας κατώρθωσαν νὰ γείνωσι κύριοι ὅλων τῶν πανυψήλων ὑψωμάτων καὶ νὰ καταλάβωσι τὰς ἐπικαίρους θέσεις, ἐγκατέλειψαν τὴν Ἄνω Τσουμαγιάν, ἀφοῦ ἐννοεῖται προέβησαν εἰς τὰς συνήθεις βιαιοπραγίας καὶ εἰς τὰ φρικαλέα ὄργια.

Οἱ Ἕλληνες καταλαβόντες τὴν Τσουμαγιὰν εὗρον αὐτὴν ἐρείπια.

Εἰκόνα τῆς καταστροφῆς μᾶς δίδει τὸ κάτωθι ἐπίσημον ἀνακοινωθέν.

Ἐκ τοῦ παρὰ τὸ Γεν. Στρατηγεῖον Γραφείου Στρατιωτικῶν πληροφοριῶν ἀπεστάλη χθὲς τὴν νύκτα τὸ κάτωθι τηλεγράφημα:

Ἕλλην πρόκριτος ἐκ Τζουμαγιᾶς δυνηθεὶς νὰ διαφύγῃ καὶ φθάσῃ μέχρι τῶν προφυλακῶν τῆς πρώτης Μεραρχίας διηγήθη περὶ φρικαλεοτήτων τὰς ὁποίας διέπραξαν οἱ Βούλγαροι εἰς Τζουμαγιάν.

Πλῆθος φυγάδων στρατιωτῶν καὶ κομιτατζήδων ἀπεγύμνωσαν τὴν πόλιν λεηλατήσαντες ἁπάσας τὰς Ἑλληνικὰς καὶ Τουρκικὰς οἰκίας καὶ καταστήματα.

Συγχρόνως ἀνεζήτησαν τὰς ἑλληνικὰς οἰκογενείας ἵνα σφάξωσιν αὐτάς, ἀλλ' οὐδένα Ἕλληνα εὑρόντες, διότι οἱ ἐναπομείναντες ὀλίγοι εἶχον δυνηθῆ νὰ διαφύγωσιν ἐγκαίρως, προϊδόντες

τὸν ὄλεθρον αὐτῶν, ἐκάλεσαν τοὺς Ὀθωμανοὺς προκρίτους καὶ τοὺς διέταξαν ἐπὶ ἀπειλῇ θανάτου νὰ καταδώσωσι ποῦ εὑρίσκονται οἱ Ἕλληνες.

Οἱ Ὀθωμανοὶ ἀπήντησαν ὅτι οὐδεὶς Ἕλλην παρέμεινεν ἐν τῇ πόλει.

Οἱ Βούλγαροι θεωρήσαντες τὴν ἀπάντησιν ταύτην ὡς ψευδῆ χάριν διασώσεως τῶν Ἑλλήνων, καὶ λαβόντες ταύτην ὡς πρόσχημα ἐφόνευσαν ἐπὶ τόπου τουφεκίζοντες καὶ λογχίζοντες ὑπὲρ πεντήκοντα Ὀθωμανοὺς προκρίτους.

Ἠσέβησαν ἔπειτα εἰδεχθῶς κατὰ τῶν Μουσουλμανίδων γυναικῶν καὶ κορασίδων καὶ ἐν τέλει ἐπυρπόλησαν τὴν τουρκικὴν καὶ ἑλληνικὴν συνοικίαν.

Τοῦ χωρίου Σιμιτλῆ πάντες οἱ Μουσουλμάνοι εἶχον ἐκχριστιανισθῆ διὰ τῆς βίας δοθέντων εἰς αὐτοὺς διαφόρων χριστιανικῶν βαπτιστικῶν ὀνομάτων.

Ὁ χότζας εἶχεν ὀνομασθῆ Γεώργιος !

Οἱ Μουσουλμάνοι ἔδειξαν εἰς τοὺς στρατιώτας μας μίαν κολυμβήθραν ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐβάπτιζον τὰ παιδία καὶ ἓν μέγα βυτίον διὰ τὴν βάπτισιν τῶν μεγάλων.

Ἡ διατύπωσις ἦτο λίαν συνοπτική.

Οἱ μελλοβάπτιστοι ἑκόντες ἄκοντες ἐβυθίζοντο ἐντὸς τῆς κολυμβήθρας καὶ μετ' ἐπιτροχάδην ἀνάγνωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν εὐχῶν ἐξήρχοντο χριστιανοὶ τοὐλάχιστον κατ' ὄνομα.

Ἐπίσης καὶ αἱ Μουσουλμανίδες μετωνομάσθησαν πᾶσαι.

Ὅταν εἰσῆλθεν ὁ στρατός μας εὗρε τοὺς Μουσουλμάνους φέροντας πίλους εὐρωπαϊκοὺς καὶ ποικιλοσχήμους διότι οἱ Βούλγαροι ἐπὶ ποινῇ ἐγκαθείρξεως καὶ χειροτέρων δεινῶν τοῖς ἀπηγόρευσαν τὸ φέσιον.

Λαβόντες τὴν ἄδειαν τῶν ἀξιωματικῶν μας ἐπανέθηκαν τὸ ἐθνικόν των κάλυμμα τῆς κεφαλῆς.

Εἰς τὰς γυναῖκας ἐπίσης οἱ Βούλγαροι εἶχον ἀπαγορεύσει νὰ φέρωσι τὸν πέπλον τοῦ προσώπου, ἐπειδὴ δὲ αὗται ἐντρέποντο νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὰς ὁδοὺς ἀκάλυπτοι ἐπροτίμων νὰ μένωσι κλεισμέναι εἰς τὰς οἰκίας των.

Διαταγῇ τοῦ φρουράρχου ἐκλήθησαν ἅπασαι δι᾽ ὀνομαστικοῦ καταλόγου νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ εἰς ἐκκλησίαν μεταβληθὲν τέμενος ὅπως παρακολουθήσωσι τὴν θείαν λειτουργίαν, ὅπερ καὶ ἔπραξαν αἱ πλεῖσται ἀπειληθεῖσαι διὰ τῆς βίας καὶ ἄλλαι συρθεῖσαι.

Οἱ Μουσουλμάνοι τοῦ Σιμιτλῆ ὁμολογοῦν ὡς ἐλευθερωτὴν τὸν ἑλληνικὸν στρατόν.

Γραφεῖον Στρατιωτικῶν πληροφοριῶν
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Σχόλια διὰ τὴν ἐκκεχειρίαν Ἡ δευτέρα ἡμέρα τῆς διασκέψεως. Αἱ βάσεις τῶν ἐργασιῶν.

Μετὰ τὴν λῆξιν τῆς πρώτης συνεδριάσεως τῆς διασκέψεως, καθ᾽ ἣν ἀπεφασίσθη μόνον ἡ συνθηκολόγησις τῆς ἐκκεχειρίας, ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος κ. Βενιζέλος, ἐγένετο δεκτὸς ἐν τοῖς ἀνακτόροις παρὰ τῷ βασιλεῖ Καρόλῳ

Ἡ δεξίωσις τοῦ κ. Βενιζέλου ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ρουμανίας ὑπῆρξε κατ᾽ ἐξοχὴν φιλόφρων καὶ περιποιητική, γονιμοτάτη δὲ εἰς συζητήσεις ἐφ᾽ οὗ ἐτέθησαν αἱ βάσεις τῆς περαιτέρω ἐργασίας τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἰσσοροπίας.

Ὁ βασιλεὺς Κάρολος δὲν ἀπέφυγε νὰ δηλώσῃ εἰς τὸν κ. Βενιζέλον ὅτι ἡ σύμπηξις τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν προώρισται νὰ ἐξασφαλίσῃ μακρὰν εἰρήνην ἐν τῷ Αἵμῳ, παράγοντα καὶ συντελεστὴν πάσης προόδου· ἐν τέλει ὁ Βασιλεὺς τῆς Ρουμανίας συνεχάρει τὸν κ. Βενιζέλον διὰ τὰς λαμπρὰς νίκας τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐξέφρασε τὸν θαυμασμὸν αὐτοῦ πρὸς τὸν γενναῖον ἑλληνικὸν στρατόν, ὅστις ἐλάμπρυνε τὴνίστορίαν αὐτοῦ διὰ τόσων περιλάμπρων θριάμβων.

Φαίνεται ὅτι μεταξὺ τοῦ βασιλέως τῆς Ρουμανίας καὶ τοῦ Ἑλ-

ληνος πρωθυπουργοῦ ἐγένετο λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἀρξαμένων διαπραγματεύσεων, τοῦ βασιλέως Καρόλου ἐκφράσαντος τὴν πεποίθησίν του ὅτι αἱ διαπραγματεύσεις θὰ λήξωσιν αἰσίως καὶ τάχιστα.

*
* *

Ἐν τῷ μεταξὺ ποικιλοτρόπως ἐσχολιάζετο ἡ εἴδησις τῆς ἀποφασισθείσης ἐκκεχειρίας, πάντες δὲ ἐξέφραζον τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ Βουλγαρία δὲν θὰ θελήσῃ νὰ παρελκύσῃ ἀσκόπως τὰς διαπραγματεύσεις καθόσον ἡ θέσις αὐτῆς ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἦτο τοιαύτη, ὥστε αὐτή πρώτη νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν διέξοδον ἐκ τῆς δεινῆς καταστάσεως εἰς ἣν περιέστησαν τά τε ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ αὐτῆς ζητήματα.

Προσετίθετο ἐν τέλει ἡ βάσιμος πεποίθησις ὅτι ἐν τῇ ἐνάρξει τῆς ἐκκεχειρίας μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων, ὁ πόλεμος ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ λήξας καὶ ἡ εἰρήνη ἀσφαλῶς. Ἐξ ἄλλου ἄλλαι πληροφορίαι ἐκ Λονδίνου παρίστων τὴν κατάστασιν ὡς εἰσελθοῦσαν εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐξομαλύνσεως, καθόσον ἡ στάσις τῆς Ρουμανίας ἦτο τοιαύτη ὥστε εἰς τὴν Βουλγαρίαν δὲν ἐπέμενεν ἄλλη διέξοδος πλὴν τῆς ἀποχωρήσεως εἰς τὰς ἀξιώσεις τῶν νικητῶν.

Ἡ Ρουμανία, ἔγραφε τότε ὁ Λονδίνειος τύπος, ἀποδεχθεῖσα τὴν πρότασιν τῆς Βουλγαρίας περὶ πενθημέρου ἐκκεχειρίας, ἐπεφύλαξεν αὐτῇ τὸ δικαίωμα τῆς διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν τῆς διασκέψεως καὶ τὴν ἄμεσον ἔναρξιν τῶν ἐχθροπραξιῶν ἐν ᾗ περιπτώσει οἱ βούλγαροι ἀντιπρόσωποι ἐδείκνυον τάσεις παρελκύσεως.

Καθ' ὃν χρόνον τοιαῦται κρίσεις ἐξεφέροντο ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τύπου, ἡ Ρωσσικὴ καὶ ἡ Αὐστριακὴ διπλωματία μετήρχοντο πᾶν μέσον ὅπως ἐπιτύχωσι εὐνοϊκὴν ὁπωσδήποτε λύσιν ὑπὲρ τῆς Βουλγαρίας.

Αἱ δύο αὗται δυνάμεις ἐκ προηγουμένων δηλώσεων αὐτῶν ἐξέφερον τὴν γνώμην αὐτῶν, ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ ἐπιτρέψωσιν ὑπερβολικὴν ἐξασθένησιν τῆς Βουλγαρίας ἐν τῇ Βαλκανικῇ, καθόσον τοῦτο θὰ προσέκρουεν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἰσορροπίας.

Ὁ τύπος τῆς Βιέννης καὶ τῆς Πετρουπόλεως καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ Ἰταλικὸς ἐμαίνετο ἀπὸ ἡμερῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ὑποστηρίζων ὅτι αἱ ἀξιώσεις αὐτῆς εἶνε εἰς ἄκρον ὑπερβολικαί, συνεβούλευον δὲ τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν ὅπως περιορίσῃ τὰς ἀξιώσεις αὐτῆς ταύτας, ἐὰν πράγματι ποθῇ ταχεῖαν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων ἐν τῇ Βαλκανικῇ καὶ ἀποφυγὴν περαιτέρω περιπλοκῶν.

*
* *

Καὶ ἔγραφον ταῦτα αἱ ἐν λόγῳ ἐφημερίδες χωρὶς νὰ γνωρίζωσιν ἀκόμη ὁποῖαι εἶνε αἱ ἀξιώσεις τῆς Ἑλλάδος περὶ ὧν ὡμίλουν καθημερινῶς.

Προφανῶς ἡ στάσις αὕτη τοῦ τύπου τῆς Βιέννης καὶ τοῦ Ἰταλικοῦ σκοπὸν εἶχε νὰ προκαταλάβῃ τὴν ἑλληνικὴν διπλωματίαν καὶ νὰ πτοήσῃ αὐτήν, ὅπως κατὰ τὰς ἀρξαμένας διαπραγματεύσεις περιορίσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον τὰς ἀξιώσεις αὐτῆς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπιτύχωσιν εὐνοϊκωτέρους ὅρους ὑπὲρ τῆς Βουλγαρίας.

Κυρίως ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Ρωσσία ἀπέβλεπον εἰς τὸ νὰ πείσωσι τὴν Ἑλλάδα, νὰ ἀποφύγῃ πᾶσαν ἀξίωσιν αὐτῆς ἐπὶ τῆς Καβάλλας, ἣν ἤθελον Βουλγαρικήν.

Ἡ Ἑλλὰς εἰς τὰς ἐπανειλημμένας ἐκείνας συστάσεις τοῦ εὐνοοῦντος τὴν Βουλγαρίαν τύπου, ἀπήντα πάντοτε διατρανοῦσα τὰς διαλλακτικὰς αὐτῆς διαθέσεις, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς αὐτῆς ἀξιώσεις, ἦσαν ἀνάλογοι πρὸς τὰς θυσίας αὐτῆς καὶ πρὸς τὰς νίκας τὰς ὁποίας κατήγαγε.

Ἐννοεῖται ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἄφηνε νὰ ὑπονοήσηται ὅτι παρ' ὅλην τὴν διάθεσιν τὴν ὁποίαν εἶχε πρὸς ταχυτέραν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ ἔστεργεν εἰς τὴν ἀπώλειαν τῆς Καβάλλας, πόλεως ἑλληνικωτάτης.

Καὶ εἰς τὴν ἀξίωσίν της ἐκείνην ἡ Ἑλλὰς θὰ ἐπέμενε προτιμῶσα τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Εἶνε βέβαιον δὲ ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἰς τὰς ἀξιώσεις της ἐκείνας

εὗρε θερμοτάτην ὑποστήριξιν ἐκ μέρους τῆς Ρουμανίας καὶ τῆς Σερβίας,

Ἅμα τῇ καθόδῳ τοῦ κ. Βενιζέλου ἐκ τῶν ἀνακτόρων τοῦ βασιλέως Καρόλου ἐπεσκέφθη αὐτὸν ἐν τῷ ξενοδοχείῳ, ὁ πρῶτος πληρεξούσιος τῆς Βουγαρίας κ. Τόντσεφ ὅστις συνωμίλησε μετ' αὐτοῦ ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν.

Ἄγνωστον τυγχάνει τί διεμείφθη κατὰ τὴν συνάντησιν ἐκείνην τοῦ Βουλγάρου πληρεξουσίου καὶ τοῦ Ἕλληνος πρωθυπουργοῦ.

Γενικὴ ἐξεδηλώθη πεποίθησις ὅτι ὁ κ. Τόντσεφ ἐπισκεφθεὶς τὸν Ἕλληνα πρωθυπουργὸν ἐξεδήλωσεν αὐτῷ τὰς εἰλικρινεῖς διαθέσεις τῆς Βουλγαρίας περὶ ταχυτέρας συνάψεως τῆς εἰρήνης, παρεκάλεσε δὲ αὐτὸν ὅπως καὶ ἡ Ἑλλὰς δείξῃ τὴν ἰδίαν διαλλακτικότητα.

Ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος διεβεβαίωσε τὸν κ. Τόντσεφ ὅτι ἡ ἐπιθυμία τῆς Ἑλλάδος εἶνε ὅπως εἰσέλθωσι τὰ πράγματα εἰς τὴν κανονικὴν αὐτῶν τροχιάν, ὑπογραφομένης τάχιστα τῆς εἰρήνης, ἐδήλωσε δὲ ὅτι θὰ καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς ταῦτα.

Γενικῶς ἡ κατάστασις κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς διασκέψεως ἐκρίνετο τὰ μᾶλλον εὐοίωνος, χωρὶς ἐννοεῖται νὰ ἀποκλείωνται τελείως οἱ φόβοι περὶ ἐνδεχομένης ρήξεως.

*
* *

Ἐν τῷ μεταξὺ ἀκατάσχετον ρεῦμα συμπαθείας ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Σέρβων ἐξεδηλοῦτο παρὰ τῷ Ρουμανικῷ λαῷ, ὅστις ὑπεστήριζε τὰς ἀξιώσεις τῶν συμμάχων.

Τοὐναντίον ἡ Βουλγαρία ἦτο ἀπεχθὴς εἰς τοὺς Ρουμάνους λόγῳ τῶν καταγγελθεισῶν θηριωδιῶν καὶ ἀτιμιῶν εἰς ἃς προέβη ὁ Βουλγαρικὸς στρατός.

Ἅπαντα τὰ κόμματα τῆς Ρουμανίας ἐτάχθησαν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Σερβίας, αἱ δὲ Ρουμανικαὶ ἐφημερίδες αἱ συμπολιτευόμεναι καὶ αἱ ἀντιπολιτευόμεναι συνεβούλευον τὴν Ρουμανικὴν Κυβέρνησιν ὅπως ὑποστηρίξῃ τὰς ἀξιώσεις τῆς Σερβίας καὶ τῆς

Ἑλλάδος, διότι τοῦτο ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ δίκαιον, ἀποτελεῖ δὲ καὶ συμφέρον τῆς Ρουμανίας.

«Ἡ Βουλγαρία ἔγραφε τὸ ὄργανον τῶν φιλελευθέρων «Ἐπόκα» ὀφείλει νὰ ὑποστῇ τὰ ἀντίποινα τῶν πράξεων αὐτῆς καὶ νὰ ἀπολάβῃ τὰς συνεπείας τοῦ πολέμου τὸν ὁποῖον αὐτὴ ἡ ἰδία προεκάλεσε».

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ὅτε ἀνέτειλεν ἡ 18η Ἰουλίου.

Κατὰ τὴν ἀπόφασιν ἥτις ἐλήφθη τὴν προηγουμένην, ἡ συνεδρίασις ἤρχισε τὴν 4ην ὥραν τοῦ ἀπογεύματος ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν.

Ὁ πρωθυπουργὸς κ. Μαγιορέσκο καὶ τακτικὸς πρόεδρος τῆς Διασκέψεως καταλαμβάνει τὴν θέσιν του καὶ κηρύττει εὐθὺς τὴν ἔναρξιν τῆς συνεδριάσεως.

Εὐθὺς ἀμέσως ὁ πρωθυπουργὸς κ. Μαγιορέσκο ἐγειρόμενος τῆς θέσεώς του προτείνει πρὸς ταχυτέραν καὶ εὐκολωτέραν διεξαγωγὴν τῶν διαπραγματεύσεων οἱ πληρεξούσιοι τῶν διαφόρων ἀποστολῶν χωρίσωσι τὰ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Βουλγάρων ζητήματα εἰς δύο κατηγορίας.

1ον Εἰς ζητήματα ἐπὶ τῶν ὁποίων δὲν ὑπάρχει καμμία διαφωνία, καὶ

2ον Εἰς ζητήματα ἐποίων ὑπάχωσι διαφωνίαι.

Τοιουτοτρόπως διευκολύνετο τὸ ἔργον τῆς διασκέψεως, διότι θὰ ἐτίθεντο πρὸ αὐτῆς μόνον τὰ ζητήματα ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑπῆρχε διαφωνία, καὶ ἐπ' αὐτῶν μόνον θὰ εἶχε νὰ ἀποφασίσῃ ἡ ὁλομέλεια τῆς διασκεδάσεως ἐν τῇ ἐπισήμῳ συνεδριάσει αὐτῆς.

Ἡ πρότασις τοῦ κ. Μαγιορέσκου ἐγένετο εὐμενῶς δεκτή.

Εὐθὺς μετὰ τοῦτο οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Ρουμάνοι πληρεξούσιοι ἀπεσύρθησαν εἰς ἰδιαιτέραν σύσκεψιν ὅπως καθορίσωσι τὰ ζητήματα αὐτῶν, καὶ οἱ δὲ Σέρβοι καὶ οἱ Ἕλληνες εἰς ἄλλην ἔθουσαν κλεισθέντες ἀντήλλαξαν τὰς σκέψεις αὐτῶν καὶ ἔλαβον τὰς ἀποφάσεις των ἐπὶ τῶν ζητημάτων τὰ ὁποῖα θὰ ἐπέβαλλον ἕκαστοι χωριστὰ εἰς τοὺς Βουλγάρους πληρεξουσίους.

Κατὰ τὴν σύσκεψιν ἐκείνην μεταξὺ Σέρβων καὶ Ἑλλήνων ἐπῆλθέ πλήρης συμφωνία.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Ρουμάνοι πληρεξούσιοι διετύπωσαν τὰς ἀξιώσεις αὐτῶν εἰς τοὺς Βουλγάρους, οἵτινες ἀπεφυλάχθησαν νὰ ἀπαντήσουν.

Κατὰ τὴν ἑπομένην συνεδρίασιν οἱ Ρουμάνοι πληρεξούσιοι διετύπωσαν ἐνώπιον τῆς ὁλομελείας τῆς διασκέψεως τὰς ἀξιώσεις αὐτῶν, ὥρισαν δὲ τελειωτικῶς καὶ τοπογραφικῶς τὰ συνοριακὰ σημεῖα τῶν ὁποίων τὴν διαρρύθμισιν ἀπῄτει ἡ Ρουμανία παρὰ τῆς Βουλγαρίας.

*
* *

Εὐθὺς μετὰ ταῦτα οἱ ἀντιπρόσωποι Ἑλλάδος καὶ Σερβίας συνελθόντες μετὰ τῶν Βουλγάρων πληρεξουσίων ὑπέβαλλαν χωριστὰ ἕκαστος τὰ ζητήματα αὐτῶν, ἐκ τῶν ὁποίων θὰ ὑποβάλλοντο εἰς τὴν κρίσιν τῆς ὁλομελείας ἐκεῖνα ἐπὶ τῶν ὁποίων δὲν ἐπῆλθε συμφωνία.

Ὁ Ρουμανικὸς τύπος τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐνεφανίσθην εἰς τὰς μᾶλλον αἰσιοδόξους ἐλπίδας, πᾶσαι δὲ αἱ ἐφημερίδες ἐχαιρέτισαν δι' ἐνθουσιωδῶν ἄρθρων τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Διασκέψεως, ἥτις θὰ ἀπέδιδεν εἰς νὰ κράτη τοῦ Αἵμου μόνιμον καὶ ἀσφαλῆ εἰρήνην.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ ἐν Βουκουρεστίῳ ἀνταποκριτὴς τῶν «Τάϊμς», ἐτηλεγράφει εἰς τὸ παγκόσμιον φύλλον, ὅτι ἐκ συνομιλίας ἣν ἔσχε μετὰ τοῦ κ. Τόντσεφ καὶ τοῦ κ. Βενιζέλου, συνεπέρανεν ὅτι τὸ ζήτημα τῆς Καβάλλας θὰ ἀποτελέσῃ κατὰ τὴν πρόοδον τῶν διαπραγματεύσεων τὸ μᾶλλον ἀκανθῶδες σημεῖον, λόγῳ τῆς ἀδιαλλάκτου στάσεως ἥτις παρατηρεῖται ἑκατέρωθεν.

Ἡ Βουλγαρία προσθέτει ὁ ἀνταποκριτὴς ἀξιοῖ τὴν κατοχὴν τῆς Καβάλλας ὡς τοῦ μόνου λιμένος τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ Θρᾴκης, ἐνῷ ἡ Ἑλλὰς ἀντιτάσσεται εἰς τοῦτο λέγουσα ὅτι φυσικὸς λιμὴν τῆς Θρᾴκης εἶνε τὸ Δεδεαγάτς, θὰ τονίσῃ δὲ ἡ ἑλληνικὴ ἀποστολὴ κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις ὅτι προκειμένου περὶ τῆς Καβάλλας, πόλεως καθ' ὅλα ἑλληνικωτάτης, ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἠξίωσε τὴν κατοχὴν αὐτῆς καὶ πρὸ τοῦ πολέμου, ἠναγ-

κάσθη δὲ νὰ ὑποχωρήσῃ ἀκριβῶς διὰ νὰ ἀποσοβήσῃ τὸν πόλεμον.

Ἤδη ὅμως ὅτε ὁ πόλεμος ἀπετελέσθη ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις εἶνε ἀδύνατον νὰ θυσιάσῃ αὐτήν.

Ὁ αὐτὸς ἀνταποκριτὴς παρατηρεῖ ὅτι μεγάλαι προσπάθειαι ἐξεδηλώθησαν ἐκ μέρους τῆς Γαλλίας ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν ἀξιώσεων ἐπὶ τῆς Καβάλλας, τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως ὑποστηριζούσης ἀπροκαλύπτως τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἔχουσα ὡς συνεπίκουρον τὴν Γερμανίαν.

Προχωρῶν ὁ ἀνταποκριτὴς τῶν «Τάϊμς» προσθέτει ὅτι ἐν Βιέννῃ ἀποφαίνονται ὅτι ἡ ἀναστολὴ τῶν ἐχθροπραξιῶν εἶνε ἔργον τῆς Ρουμανίας, ἥτις ἐπέδρασε τὰ μέγιστα ἐπὶ τῶν συμμάχων.

Οἱ ἐπίσημοι ἐν τούτοις κύκλοι τῆς Βιέννης ἐκφράζουν τοὺς φόβους αὐτῶν ὡς πρὸς τὴν αἰσίαν διεξαγωγὴν τῶν διαπραγματεύσεως. λόγῳ τοῦ ἀκανθωδεστάτου ζητήματος τῆς Καβάλλας, τὸ ὁποῖον θὰ παρουσιάσῃ ἀνυπερβλήτους δυσχερείας εἰς τὴν πρόοδον τῶν διαπραγματεύσεων.

Ἐρχόμενος εἰς τὸ ζήτημα τῆς διαχαράξεως τῶν Ἑλληνοσερβικῶν συνόρων ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ «Τάϊμς» λέγει ὅτι πλήρες ὑφίσταται συμφωνία μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Σερβίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Κατὰ τὰς πληροφορίας του ἡ πόλις τῆς Γευγελῆς παραμένει Σερβική, θὰ χαραχθῇ δὲ ἡ γραμμὴ μῆκος τῆς λίμνης τῆς Δοϊράνης καὶ τοῦ ποταμοῦ Μπρεγαλνίτσα, τῆς Δοϊράνης ἀπομενούσης εἰς τὴν Ἑλλάδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ.

Τρίτη ἡμέρα τῆς διασκέψεως.—Οἱ Ἑλληνο-σερβικοὶ ὅροι καὶ οἱ Βουλγαρικαὶ ἀντιπροτάσεις— Κατάπληξις καὶ ἀπογοήτευσις :

Τὴν 19ην Ἰουλίου, τρίτην ἡμέραν τῆς διασκέψεως, οἱ πληρεξούσιοι τῶν συμμάχων συνῆλθον ἕκαστος χωριστὰ εἰς ἰδιαιτέραν σύσκεψιν πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπισήμου συνεδριάσεως.

Κατ' αὐτὴν οἱ πληρεξούσιοι Ἑλλάδος καὶ Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου διετύπωσαν εἰς τοὺς Βουλγάρους πληρεξουσίους τὰς ἀξιώσεις αὐτῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων θέλουν ὑπογράψει τὴν συνθήκην τῆς εἰρήνης.

Ἡ Ἑλλὰς ἐζήτησεν ὡς σύνορον τὴν Μάκρην, ὀκτὼ χιλιόμετρα δυτικῶς τοῦ Δεδεαγάτς.

Ἡ γραμμὴ ἀκολουθεῖ διὰ τῆς Γκιουμουλτζίνας, ἡ ὁποία περιλαμβάνεται ἐπίσης εἰς τὴν Ἑλλάδα καθὼς καὶ ἡ Ξάνθη καὶ κατέληγε μέχρι τῆς ὀροσειρᾶς τῆς Ροδόπης πρὸς βορρᾶν.

Ἡ Σερβία προέτεινεν ὡς γραμμὴν συνόρων αὐτῆς τὸν Στρυμῶνα ποταμὸν καὶ τὸν Νέστον.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Βουλγαρίας λαβόντες γνῶσιν τῶν προτάσεων τῶν συμμάχων, ἀπήντησαν ὅτι ἐπιφυλάσσονται νὰ ἀπαντήσουν εὐθὺς ὡς λάβουν ὁδηγίας ἐγγράφους ἐκ μέρους τῶν κυβερνήσεών των, πρὸς τὴν ὁποίαν θὰ διεβίβαζον τηλεγραφικῶς τὰς ἀξιώσεις τῶν δύο συμμάχων.

Κατόπιν τῆς δηλώσεως ταύτης τῶν βουλγάρων πληρεξουσίων ἡ συνεδρίασις τῆς διασκέψεως ἀνεβλήθη προτάσει τοῦ κ. Μαγιορέσκο διὰ τὸ ἀπόγευμα τῆς ἑπομένης, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι τὸ μεσολαβοῦν ἐν τῷ μεταξὺ χρονικὸν διάστημα ἦτο ἱκανὸν ὅπως κατορθωθῇ ἡ συνεννόησις τῶν πληρεξουσίων μετὰ τῆς βουλγαρικῆς κυβερνήσεως.

Ἐπίσης ἀνεβλήθη διὰ τὴν πρωίαν ἡ συνεδρίασις τῶν πληρεξουσίων Ρουμανίας καὶ Βουλγαρίας πρὸς καθορισμὸν τῆς γραμμῆς τῶν Ρουμανοβουλγαρικῶν συνόρων, ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ βούλγαροι πληρεξούσι ἐπεφυλάχθησαν ἐπίσης νὰ ἀπαντήσωσιν, ὅπως ζητήσωσιν ὁδηγίας ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεώς των.

*
* *

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἡμέρας ἐκείνης οἱ ἐν Βουκουρεστίῳ πρέσβεις τῶν Μεγάλων Δυνάμεων κληθέντες ἐπειγόντως ὑπὸ τοῦ πρυτάνεως αὐτῶν συνῆλθον καὶ ἀντήλλαξαν τὰς γνώμας αὐτῶν σχετικῶς μὲ τὸ ζήτημα τῶν διαπραγματεύσεων.

Κατὰ τὴν συνεδρίασιν ἐκείνην οἱ πρεσβευταὶ ἐπρόκειτο νὰ λάβωσιν ἀποφάσεις ὡς πρὸς τὴν στάσιν ἣν θὰ ἐτήρουν ἀπέναντι τῆς διασκέψεως τῆς εἰρήνης καὶ ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς.

Μετὰ μακρὰν σύσκεψιν οἱ πρεσβευταὶ τῆς Μ. Βρεττανίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας προέτειναν ὅτι προτιμώτερον θὰ ἦτο νὰ ἀφήσωσι τὰ Βαλκανικὰ κράτη νὰ ἐπιλύσωσι μόνα τὰς διαφορὰς αὐτῶν ἀποφεύγοντως οἱανδήποτε ἀνάμηξιν.

Πρὸς τὴν γνώμην ταύτην συνετάχθη εὐθὺς καὶ ὁ πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας.

Τοιουτοτρόπως ἀπεσοβήθη πᾶσα ξένη ἐπέμβασις ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς Διασκέψεως.

Ἐν τοσούτῳ ὁ ἐν Βουκουρεστίῳ ἀνταποκριτὴς τοῦ «Ἡμερησίου Τηλεγράφου» ἐτηλεγράφει εἰς τὴν ἐφημερίδα του, ὅτι αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις ἀπέφυγον νὰ ἀναμιχθῶσιν εἰς τὰς μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων διαπραγματεύσεις, οὐχ ἧττον ὅμως ἐπεφύλαξαν δι' ἑαυτὰς τὸ δικαίωμα τῆς ἀναθεωρήσεως τῆς ὑπογραφησομένης συνθήκης ἐν ᾗ περιπτώσει προέκυπτε ἀδικία τις.

Διὰ τῆς ἀπειλῆς των ταύτης συνεπέρανεν ὁ ἐν λόγῳ ἀνταποκριτής, αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις ἐπιδιώκουσι τὴν πρόληψιν πάσης ὑπερβολικῆς ἀξιώσεως κατὰ τὴν διατύπωσιν τῶν ὅρων τῆς εἰρήνης, ἵνα κατορθωθῇ τὸ ταχύτερον ἡ ὑπογραφὴ αὐτῆς.

Καὶ ὁ ἀφελὴς ἀνταποκριτὴς ἀσχολούμενος περαιτέρω ἐπὶ τῶν

ἀξιώσεων τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τοῦ Πόρτο Λαγώ, τοῦ Δεδεαγάτς, τῆς Ξάνθης, τῆς Δράμας καὶ τῆς Καβάλλας, θεωρεῖ δὲ αὐτὰς ὡς ὑπερβολικάς, ἐὰν δὲ ἤθελον γείνῃ δεκταὶ θὰ ἐδικαιολόγουν ἀναθεώρησιν τῆς συνθήκης.

Ἐν τοσούτῳ συνεπέρανεν ὁ ἀνταποκριτής, ἤρχισε νὰ ἑδραιοῦται ἡ πεποίθησις ὅτι ἡ Εὐρώπη φαίνεται πολὺ τρυφερὰ πρὸς τὴν Βουλγαρίαν καίτοι εἶνε ἀποδεδειγμένον ὅτι αὐτὴ προεκάλεσε τὸν πόλεμον.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἠθικὸν τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ παρὰ τοῦ ὁποίου διεδόθη ὅτι εὑρίσκεται ἐν τελείᾳ καταπτώσει, ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ «Ἡμερησίου Τηλεγράφου» συνεπάγεται ὅτι κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις Βουλγάρων ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς καίτοι ἀπειθαρχῶν καὶ δυσανασχετῶν ὑπεραμύνεται ἐν τούτοις τῶν θέσεων αὐτοῦ μετ' ἀνενδότου ἀνδρείας καὶ πρωτοφανοῦς πείσματος.

Οἱ «Τάϊμς» περὶ τῆς Καβάλλας.

Οἱ «Τάϊμς» ἐπληροφοροῦντο ἐκ Βουκουρεστίου, ὅτι πληρεξούσιοι τῆς Ρουμανίας καὶ Βουλγαρίας εἰς τὰς ἰδιαιτέρας αὐτῶν συσκέψεις ἔφθασαν κατ' ἀρχὴν εἰς συμφωνίαν περὶ παραχωρήσεως εἰς τὴν Ρουμανίαν τοῦ τμήματος τοῦ Τουτοτκάϊ Μπαλτζίκ, καὶ δὲν ἀπέμεινε παρὰ ὁ καθορισμὸς τῶν στρατηγικῶν σημείων τῆς γραμμῆς, ἅτινα θὰ προσδιορισθῶσιν ὑπὸ τῶν τεχνικῶν ἀντιπροσώπων.

Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Σέρβοι πληρεξούσιοι μετὰ τῶν Μαυροβουνίων ἐπέδωκαν ἀπὸ κοινοῦ εἰς τοὺς Βουλγάρους τὰ αἰτήματα αὐτῶν.

Ἡ Βουλγαρία δέχεται ὡς βάσιν διαπραγματεύσεων τὰ τετελεσμένα γεγονότα τοῦ πολέμου.

Ἐλπίδες, προσθέτει ὁ Ἄγγλος ἀνταποκριτής, ὅτι θὰ ἐπιτευχθῇ ἡ εἰρήνη ὑπάρχουν μεγάλαι καὶ εἶνε οἱ πάντες ἐν Βουκουρεστίῳ εὐοίωνοι.

Ἡ Καβάλλα ὅμως ἐξακολουθεῖ νὰ εἶνε ἡ πέτρα τοῦ σκανδάλου.

Ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ τρεῖς Δυνάμεις φαίνονται ὅτι ὑποστηρίζουν τὴν Βουλγαρίαν. Ἐντονωτέρα ὅμως ἐξ ὅλων εἶνε ἡ ἀντιπολίτευσις τῆς Ἰταλίας ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ ὑποστηρικταὶ τῆς Βουλγαρίας ἔφθασαν μέχρι τοῦ νὰ προτείνουν, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς Καβάλλας δέον νὰ ἀφεθῇ εἰς τὰς Δυνάμεις διὰ νὰ ἀποφασίσουν κατόπιν, ἡ Ἑλλὰς ὅμως ἀπέκρουσε διαρρήδην τὴν πρότασιν.

Ἐν κυρίῳ ἄρθρῳ ἐξετάζοντες τὴν πρόοδον τῶν ἐργασιῶν τῆς Διασκέψεως οἱ «Τάϊμς» ἔλεγον τότε ὅτι ἡ Ρουμανοβουλγαρικὴ διαφορὰ ἐλύθη σχεδὸν τελειωτικῶς.

Ὡς πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν λοιπῶν ἐμπολέμων, ὁ ἀρθρογράφος χαρακτηρίζει ὡς ἐξαιρετικῶς αὐστηρὰς καὶ ἐκφράζει τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ τροποποιηθοῦν κατά τι εἰς τρόπον ὥστε ἡ Βουλγαρία, διὰ τὸν λόγον ὅτι αὐτὴ ἔσφαλλεν, εἶνε δὲ καὶ ἡττημένη,νὰ δυνηθῇ νὰ τοὺς δεχθῇ.

Ἐξακολούθησις τοῦ πολέμου θὰ ἦτο βεβαίως καταστροφὴ δι' ὅλους τοὺς ἐμπολέμους· ὑπῆρξαν ἄλλως τε τόσον μεγάλαι αἱ ζημίαι τῶν τελευταίων μαχῶν, ὥστε αὐταὶ καὶ μόναι νὰ ἀναστείλουν καὶ νὰ περιορίσουν τὰς σωβινιστικὰς ἀξιώσεις τῶν νικητῶν.

«Ἡ Καβάλλα, λέγει περαιτέρω ὁ ἀρθρογράφος, δικαίως ζητεῖται ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος κατόπιν καὶ τοῦ δευτέρου νικηφόρου αὐτῆς πολέμου.

Ὁπωσδήποτε ὅμως πρέπει νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι αἱ ὑποβληθεῖσαι ἀξιώσεις διὰ τῶν ὁποίων ζητεῖται ἀπὸ μέρους μὲν τῆς Ἑλλάδος ἡ Μάκρη μετὰ τῆς Γκιουμουλτζίνας, ἀπὸ μέρους δὲ τῆς Σερβίας ἡ γραμμὴ Στρυμόνος καὶ Νέστου δὲν ἀποτελοῦν τὴν τελευταίαν λέξιν τῶν συμμάχων.

Ἡ Σερβία καὶ ἡ Ἑλλάς, ἐπάγεται τὸ ἄρθρον, ἐνίκησαν τὴν Βουλγαρίαν, ἀλλὰ δὲν τὴν συνέτριψαν, κατ' ἀκολουθίαν εἶνε ἀνάγκη μετριοπαθείας ἀπὸ μέρους των.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Αἱ διαλλακτικαὶ διαθέσεις τῶν Σέρβων καὶ τῶν Ἑλλήνων. Δηλωσεις τῶν Πάσιτς καὶ Σπαλαΐκοβιτς.—Τὰ ρουμανικὰ κόμματα.

Τὴν ἐπομένην πρωινὴν 20ην Ἰουλίου ἐξηκολούθησεν ἡ συνεδρίασις τῶν πληρεξουσίων Ρουμανίας καὶ Βουλγαρίας διὰ τὴν Ρουμανοβουλγαρικὴν διαφοράν.

Εἰς τὴν προηγουμένην συνεδρίασιν ὑπεβλήθησαν ἐνστάσεις τινὲς, ἤδη ὅμως κατὰ τὴν συνεδρίασιν ταύτην ἐκλείσθη ὁριστικῶς ἡ Ρουμανοβουλγαρικὴ εἰρήνη, διαχαραχθέντων τῶν ὁρίων τῶν δύο κρατῶν.

Μέγα μέρος τῆς Βουλγαρίας ἐκ τῶν πρὸς βορρᾶν κτήσεων αὐτῆς περιήρχετο εἰς τὴν Ρουμανικὴν κατοχήν.

Τακτοποιηθέντων οὕτω τῶν Ρουμανοβουλγαρικῶν πραγμάτων, οἱ Βούλγαροι πληρεξούσιοι δὲν εἶχον πλέον νὰ συζητήσωσιν εἰμὴ ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῶν ἀφορώντων τοὺς Σέρβους καὶ τοὺς Ἕλληνας.

Οἱ Βούλγαροι πληρεξούσιοι ἔχοντες ὑπ' ὄψιν νὰ προτείνωσιν ὅρους τερατωδῶς γελοίους ἐνώπιον τῶν δύο συμμάχων Σερβίας καὶ Ἑλλάδος, ἔσπευσαν εὐθὺς νὰ κλείσωσι τὴν εἰρήνην μετὰ τῆς Ρουμανίας ἐνδίδοντες εἰς ὅλας τὰς ἀξιώσεις αὐτῆς καὶ οὐδεμίαν πλέον προβάλλοντες ἀντίρρησιν.

Φαίνεται ὅτι ἡ στάσις ἐκείνη τῶν Βουλγάρων πληρεξουσίων ἦτο συνέπεια νεωτέρων ὁδηγιῶν ληφθεισῶν τὴν νύκτα ἐκ Σόφιας ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως τῆς Βουλγαρίας.

Ἐλπὶς μεγάλη ἤρχισε νὰ ὑποφώσκῃ ἐν Σόφιᾳ στηριζομένη

εἰς τὰς ἐνεργείας δύο Δυνάμεων, αἵτινες εἶχον ἀναλάβει τὴν ὁμόθυμον προστασίαν τῶν Βουλγαρικῶν συμφερόντων.

*
* *

Κατὰ τὰ διαδοθέντα καὶ θρυλληθέντα τότε ἔν τε τῷ Εὐρωπαϊκῷ καὶ τῷ Ρουμανικῷ τύπῳ, αἱ δύο αὗται Δυνάμεις ἡ Ρωσσία καὶ ἡ Αὐστρία συνενούσης καὶ τῆς Ἰταλίας προέβαινον εἰς κρυφὰ διαβήματα παρὰ τῇ Ρουμανικῇ Κυβερνήσει, μὲ πρόθεσιν νὰ μεταστρέψωσι τὰς διαθέσεις αὐτῆς ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων.

Ἡ Αὐστρία ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλίαν, ὁ δὲ ἐν Βουκουρεστίῳ πρεσβευτὴς αὐτῆς ἐπρυτάνευσεν εἰς τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ πλησίον τοῦ κ. Μαγιορέσκο,

Διὰ τῶν διαβημάτων ἐκείνων ἡ Ρουμανία παρεκαλεῖτο νὰ ἀποσπασθῇ τῶν Σέρβων καὶ Ἑλλήνων καὶ νὰ στραφῇ πρὸς τὰς Βουλγαρικὰς ἀξιώσεις, ὑποστηρίζουσα αὐτὰς καὶ λαμβάνουσα ὡς ἀντάλλαγμα ὁλόκληρον τὴν ζητηθεῖσαν γραμμήν, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιδράσεως τῶν Βουλγάρων πληρεξουσίων.

Ἐκ τῶν ἐνεργειῶν τούτων τῶν ἐπιμόνων ἐδημιουργήθη ἐν Σόφιᾳ ἐλπὶς ἐπικειμένης μεταστροφῆς τῆς Ρουμανικῆς πολιτικῆς, δι' ὃ ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις ἔσπευσε νὰ δώσῃ ὁδηγίας εἰς τοὺς ἐν Βουκουρεστίῳ πληρεξουσίους αὐτῆς, ὅπως μὴ φέρωσιν οὐδεμίαν ἀπολύτως ἀντίρρησιν ἐπὶ τῶν Ρουμανικῶν ὅρων, ἀλλὰ νὰ ἀποδεχθῶσιν αὐτοὺς ἀμέσως συντάσσοντες καὶ τὸ σχετικὸν πρωτόκολλον.

Πράγματι οἱ Βούλγαροι πληρεξούσιοι κατόπιν τῶν ὁδηγιῶν τούτων ἔσπευσαν νὰ ἐξαντλήσωσι πᾶσαν τὴν διαλλατικότητα αὐτῶν ὅπως περιποιηθῶσι τὴν Ρουμανίαν, καὶ ἡ Ρουμανοβουλγαρικὴ διαφορὰ ἐκανονίσθη κατὰ τὴν σύσκεψιν ἐκείνην ἄνευ μακρῶν συζητήσεων,

* *
*

Παρ' ὅλας ὅμως τὰς Αὐστριακὰς καὶ Ρωσσικὰς ἐνεργείας ἡ

Ρουμανικὴ πολιτικὴ κανονιζυμένη καὶ διαρρυθμιζομένη ὑπὸ τῶν ἀνωτέρων Ρουμανικῶν συμφερόντων, παρέμεινεν ἀμετάβλητος καὶ σταθερά.

Τὴν ἀπογευματινὴν συνεδρίασιν ἐπρόκειτο πρὸ τῆς ἐπισήμου διασκέψεως νὰ γείνῃ συνάντησις τῶν Σέρβων καὶ Ἑλλήνων πληρεξουσίων μετὰ τῶν Βουλγάρων τοιούτων κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ τελευταῖοι οὗτοι θὰ ὑπέβαλον τὰς ἀντιπροτάσεις αὐτῶν.

Πράγματι ἡ συνεδρίασις ἔλαβε χώραν εἰς ἰδιαιτέραν αἴθουσαν τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν, οἱ δὲ βούλγαροι πληρεξούσιοι ὑπέβαλον τὰς ἀντιπροτάσεις αὐτῶν.

Μὲ τὴν πεποίθησιν ἣν ἔσχεν ἡ κυβέρνησις τῆς Σόφιας ὅτι ἡ Ρουμανικὴ πολιτικὴ θὰ μετεβάλλετο κατόπιν τῶν ἐνεργειῶν Αὐστρίας καὶ Ρωσσίας, ἔδωκεν εἰς τοὺς πληρεξουσίους αὐτῆς νὰ ὑποβάλωσιν ἐνώπιον τῶν συμμάχων Σέρβων καὶ Ἑλλήνων ὅρους αὐτόχρημα τερατώδεις καὶ ἀπιστεύτως γελοίους.

Ἐννοεῖται προϋπετίθετο ὅτι ἡ Βουλγαρία δὲν θὰ ἐπέμενεν εἰς τοὺς ὅρους ἐκείνους, πάντες ὅμως ἐλπίζουσα ἂν μὴ εἰς τὴν Ρουμανικὴν ὑποστήριξιν, πάντες ὅμως εἰς τὴν Ρουμανικὴν ἀδιαφορίαν τὴν ὁποίαν ἐθεώρουν ἐξασφαλισθεῖσαν κατόπιν τῆς ὑποχωρητικότητος αὐτῶν εἰς τὴν Ρουμανικὴν διαφοράν.

Ἐπιτευχθείσης τῆς συνεδριάσεως τῶν πληρεξουσίων ὁ πρῶτος βούλγαρος πληρεξούσιος λαβὼν τὸν λόγον κατέστησε γνωστὰς εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς Σέρβους τὰς ἀντιπροτάσεις τῆς Βουλγαρίας.

Διὰ τῶν προτάσεών των τούτων οἱ βούλγαροι πληρεξούσιοι παρεχώρουν εἰς μὲν τὴν Ἑλλάδα τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Σαλαμαντλῆ κείμενον ὀλίγα χιλιόμετρα μακρὰν τῆς Θεσσαλονίκης, παρὰ τὸ Ἀρπάκιοϊ καὶ νοτίως τοῦ Κιλκίς.

Ἀνατολικῶς οἱ Βούλγαροι δέχονται ὡς τελευταῖον ὅριον ἡμῶν τὸν κόλπον τοῦ Ὀρφανοῦ εἰς τρόπον ὥστε αἱ Σέρραι, ἡ Δράμα, ἡ Καβάλλα νὰ παραμείνουν ὑπὸ τὴν κυριότητα τῆς Βουλγαρίας.

*
* *

Διὰ τὴν Σερβίαν οἱ Βούλγαροι παρεχώρησαν ἐδάφη ὀλιγώτερα

τῶν ὅσων κατεῖχον πρὸ τοῦ πολέμου νοτίως τοῦ Μοναστηρίου δυτικώτερον τοῦ Ἀξιοῦ.

Οἱ ὑποβληθέντες ὅροι παρήγαγον γενικὴν κατάπληξιν. Οἱ πληρεξούσιοι ἔμειναν ἐμβρόντητοι, διὰ τὴν αὐθάδειαν ταύτην τῆς Βουλγαρίας, οὐδεὶς δὲ ἀνέμενεν ὅτι τοιαῦτα τερατώδη καὶ γελοῖα θὰ ὑπέβαλον οἱ Βούλγαροι σοβαρῶς μάλιστα ὑποστηρίξαντες αὐτά.

Ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς καταπλήξεως καὶ τῆς δεδικαιολογημένης ἀγανακτήσεως τῆς διασκέψεως ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος ἐν προφανεῖ ταραχῇ ἐγερθεὶς τῆς θέσεώς του εἶπε τὰ ἑξῆς ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Τόντσεφ.

«Οἱ ὅροι ἡμῶν κύριοι εἶνε τοιαύτης φύσεως ὥστε οὐδὲ συζήτησις δύναται νὰ γείνῃ ἐπ' αὐτῶν.

Τὰ ἐδάφη τὰ ὁποῖα παραχωρεῖτε εἰς τοὺς δύο συμμάχους κατείχοντο ὑπ' αὐτῶν πρὸ τοῦ πολέμου.

Μετὰ λύπης μου παρατηρῶ ὅτι λησμονεῖτε τὴν θέσιν σας».

*
* *

Οἱ λόγοι τοῦ κ. Βενιζέλου ἐπεδοκιμάσθησαν ὑπὸ τῶν Σέρβων καὶ Μαυροβουνίων, οἱ ὁποῖοι ὑπεστήριξαν αὐτοὺς λαβόντες ἀλληδιαδόχως τὸν λόγον καὶ τονίσαντες τὸ ἀδύνατον τῆς ἐξακολουθήσεως τῆς διασκέψεως ἐφ' ὅσον οἱ Βούλγαροι ἐπέμενον εἰς τὰς ἀξιώσεις αὐτῶν.

Ὁ κ. Βενιζέλος δευτερολογῶν ἐν προκειμένῳ προσέθηκε.

«Κομίσατε λογικωτέρους ὅρους ἵνα καταστῇ δυνατὴ συζήτησις διότι ἐπαναλαμβάνω οὐδεμίαν δεχόμεθα ἀπόπειραν συζητήσεως ἐπὶ ὅρων τόσων γελοίων».

Οἱ Βούλγαροι πληρεξούσιοι διὰ τοῦ προέδρου αὐτῶν Τόντσεφ ἔσπευσαν νὰ ἀπαντήσουν ὅτι θὰ ἐζήτουν νεωτέρας ὁδηγίας τῆς κυβερνήσεως αὐτῶν, καὶ θὰ ἀπέβαλον αὐτὰς κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς ἑπομένης.

Ἀκολούθως ἡ συνεδρίασις διεκόπη.

Αἱ βουλγαρικαὶ ἀντιπροτάσεις γνωσθεῖσαι εὐθὺς καὶ τηλεγρα-

φηθεῖσαι εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ κέντρα ἐνέσπειραν πανταχοῦ τὴν ἀπαισιοδοξίαν.

Ὁ εὐρωπαϊκὸς τύπος σχολιάζων τὰς ἀντιπροτάσεις ἐκείνας τῆς Βουλγαρίας, ἐξέφραζε φόβους διὰ τὴν κατάστασιν, πολλαχοῦ δὲ ἐγένετο λόγος περὶ ἐπικειμένης ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Καὶ δὲν ἠμφισβητεῖτο μὲν ἡ γνώμη ὅτι ἡ Βουλγαρία ἐζήτει διὰ τῆς ὑποβολῆς τῶν ὅρων τούτων νὰ ἐπιτύχῃ περισσότερα, ἐν τέλει δὲ θὰ ἠναγκάζετο νὰ ὑποχωρήσῃ οὐχ ἧττον ὅμως ἡ δημιουργηθεῖσα νέα κατάστασις δὲν ἀπέκλειε ἐντελῶς τὴν ὑπόνοιαν νέων περιπλοκῶν καὶ τὴν ἐπανάληψιν τοῦ πολέμου.

Ὁ σωφρονέστερος εὐρωπαϊκὸς τύπος δι' ἄρθρων συνεβούλευε τὴν Βουλγαρίαν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ στάδιον τῶν παρελκύσεων καὶ νὰ συζητήσῃ τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης ἐπὶ ἄλλου ἐδάφους, ἵνα μὴ ὑποστῇ τελείαν συντριβήν, τὴν ὁποίαν μόλις κατώρθωσε νὰ ἀποσοβήσῃ διὰ τῶν ἐπανειλλημένων καὶ ἐπιμόνων ἐκλιπαρήσεων.

*
* *

Ὁ ρουμανικὸς τύπος ἐξ ἄλλου κατάπληκτος καὶ αὐτὸς διὰ τὰς ἀπροσδοκήτους ἀντιπροτάσεις τῆς Βουλγαρίας, ἐπετίθετο πλήρης κατ' αὐτῆς ἣν παρουσίαζεν ὡς ἐπιλήσμονα τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῆς, καὶ ὡς ἐπιδιώκουσαν παρέλκυσιν τῶν διαπραγματεύσεων, ἡ ὁποία ὅμως θὰ ἀπέληγεν εἰς βάρος της.

Ὑπερθεματίζων δὲ ὁ Ρουμανικὸς τύπος εἰς τὴν δικαίαν καὶ εὔλογον ἀγανάκτησιν τῶν Σέρβων καὶ τῶν Ἑλλήνων, προέτρεπε τὴν Ρουμανικὴν κυβέρνησιν νὰ μὴ παρασυρθῇ ἀπὸ διαφόρους ἔξωθεν πιέσεις, ἀλλὰ νὰ παραμείνῃ σταθερὰ εἰς τὴν χαραχθεῖσαν στάσιν αὐτῆς, ὑποστηρίζουσα ἐκθύμως τὰς δικαίας ἀξιώσεις τῶν συμμάχων.

Τὰς προτραπὰς ταύτας τοῦ Ρουμανικοῦ τύπου πρὸς τὴν Ρουμανικὴν Κυβέρνησιν καὶ ἰδίως τὸ σημεῖον ἐκεῖνο διὰ τοῦ ὁποίου ὁ τύπος προέτρεπεν αὐτὴν νὰ κλείσῃ τὰ ὦτα πρὸς τὰς ἔξωθεν πιέσεις καὶ συμβουλὰς ἐδικαιολόγει ἡ στάσις τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Αὐστρί-

ας ἐπιζητουσῶν ἀμφοτέρων μεταστροφῶν τῆς Ρουμανικῆς πολιτικῆς.

Κατὰ τὴν δευτέραν ἐν τούτοις σύσκεψιν τῶν Βουλγάρων πληρεξουσίων ἀφ' ἑνὸς καὶ Σέρβων καὶ Ἑλλήνων ἀφ' ἑτέρου οἱ πρωθυπουργοὶ κ. κ. Βενιζέλδς καὶ Πάσιτς, προέβησαν εἰς μακρὰν ὑποχώρησιν δηλώσαντες εἰς τοὺς Βουλγάρους ὅτι αὕτη θὰ ἦτο καὶ ἡ τελευταία.

Διὰ τῆς ὑποχωρήσεως τῆς ἐκείνης ἡ Ἑλλὰς ἐγκατέλειπε τὴν προτέραν γραμμὴν αὐτῆς ὡς ἔσχατον ὅριον ἐθεωρεῖτο ἡ Μάκρη καὶ ἔτασσεν ὡς νέον ὅριον τὸν λιμένα τοῦ Πόρτο-Λαγώ, εἰς παρομοίας ὑποχωρήσεις προέβη καὶ ἡ Σερβία.

Μετὰ τὴν λῆξιν τῆς διασκέψεως οἱ Βούλγαροι πληρεξούσιοι ἔσπευσαν νὰ διαβιβάσωσι μακρὰ κρυπτογραφικὰ τηλεγραφήματα εἰς τὴν Κυβέρησιν τῆς Σόφιας, δι' ὧν ἀνήγγελον τὴν μικρὰν ὑποχώρησιν τῶν συμμάχων ἐκ τῶν ἀρχικῶς διατυποθέντων ὅρων καὶ τὴν σαφῆ καὶ κατηγοριματικὴν δήλωσιν αὐτοῦ, ὅτι αἱ ὑποχωρήσεις ἐκεῖναι θὰ ἦσαν αἱ τελευταῖαι.

Οἱ Βούλγαροι πληρεξούσιοι δὲν παρέλειψαν νὰ γνωρίσωσιν εἰς τὴν Κυβέρνησίν των τὴν παραχθεῖσαν ἐκ τῆς ὑποβολῆς τῶν ὅρων αὐτῶν ἐντύπωσιν, καθὼς καὶ τὴν παρατηρουμένην ὑπὲρ τῶν συμμάχων συμπάθειαν τοῦ τε Ρουμανικοῦ λαοῦ ὅλων τῶν πολιτικῶν ἀποχρώσεων καὶ τὴν στάσιν τοῦ Ρουμανικοῦ τύπου ὑποστηρίζοντος ἐκθύμως τὰς ἀξιώσεις τῶν Ἑλλήνων καὶ Σέρβων.

Παρῆλθον τοιουτοτρόπως ὁλόκληροι ἡ ἡμέρα τῆς 20ης Ἰουλίου πλῆρες ἀγωνίας καὶ ἀνησυχιῶν.

Ἀτμόσφαιρα ἀοριστίας καὶ ἀβεβαιότητος ἤρχισε νὰ δημιουργῆται, ἐννοεῖται ὅμως ὅτι δὲν ἔλειπον καὶ οἱ αἰσιοδοξοῦντες οἱ προβλέποντες ὑποχώρησιν τῆς Βουλγαρίας.

Οἱ τοιοῦτοι ἐστήριζον τὰς αἰσιοδοξίας αὐτῶν εἰς τὴν Ρουμανικὴν στάσιν ἥν ἐθεώρουν ἀμετάβλητον καὶ σταθερόν.

Οἱ ἐπίσημοι Ρουμανικοὶ κύκλοι ἐνέτεινον τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς αἰσιοδοξίας, καθόσον προέβλεπον ὅτι ἡ στάσις τῆς Ρουμανίας θὰ ἔφερε τὴν Βουλγαρίαν ὡς ἀδιέξοδον ἐξαναγκαζομένην ἐν τέλει νὰ ὑποκύψῃ.

Αἱ Αὐστρο-Ρωσσικαὶ ἐνέργειαι πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς Ρουμανικῆς μεταστροφῆς ἐφέροντο ὡς ἐντελῶς ἀστοχήσασαι, τῆς Ρουμανίας ἐχούσης στερρὰν ἀπόφασιν νὰ ἐμμείνῃ εἰς τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς, ὑπεραμυνομένη τῶν λογικῶν ἀξιώσεων τῶν συμμάχων, ἐπειδὴ τοῦτο ἐπέβαλε τὸ συμφέρον αὐτῆς.

* *
*

Τοιουτοτρόπως ἡ Ρουμανία καθίστατο ὁ φυσικὸς ρυθμιστὴς τῆς καταστάσεως, ἐκ τῆς στάσεως δὲ τῆς Ρουμανικῆς κυβερνήσεως ἐξηρτᾶτο ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη τροπὴ τῶν πραγμάτων.

Εὐθὺς μετὰ τὴν λῆξιν τῆς διασκέψεως ἐκείνης οἱ πρωθυπουργοὶ Ἑλλάδος καὶ Σερβίας, ἔσχον μακρὰν συνέντευξιν μετὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Ρουμανίας καὶ ἀντήλλαξαν τὰς γνώμας αὐτῶν καὶ ἐκανόνισαν τὴν περαιτέρω στάσιν των.

Φαίνεται ὅτι κατὰ τὴν συνέντευξιν ἐκείνην ἐγένετο λόγος περὶ μικρῶν ἀκόμη ὑποχωρήσεων ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων καὶ Σέρβων αἱ ὁποῖαι θὰ ὑπεβάλλοντο κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῶν συζητήσεων.

Ἡ δημιουργηθεῖσα νέα κατάστασις προυκάλεσεν ὡς ἦτο ἑπόμενον γενικὴν ἐκστρατείαν τῶν ἀνταποκριτῶν τῶν ξένων ἐφημερίδων, ζητούντων συνεντεύξεις μετὰ τῶν πληρεξουσίων, ἐξ ὧν πολλὰ σχόλια καὶ κρίσεις ἐξεφέροντο.

Ὁ Ἕλλην πρωθυπουργὸς κ. Βενιζέλος, χωρὶς νὰ ἀποκρύψῃ τὴν διαλλακτικότητα τῆς Ἑλλάδος, ἐτόνιζεν ὅτι ἐὰν οἱ Βούλγαροι παρ᾽ ἐλπίδα δὲν ἤθελον δείξει σωφρονεστέραν στάσιν, ἀποδεχόμενοι τὰς εὐλόγους ἀξιώσεις τῶν νικητῶν συμμάχων, τότε οἱ πληρεξούσιοι Ἑλλάδος, Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου θὰ εὑρίσκοντο εἰς τὴν δυσάρεστον θέσιν νὰ διακόψουν τὰς διαπραγματεύσεις καὶ νὰ ἀφήσουν τὸ τηλεβόλον νὰ δώσῃ τὴν μοιραίαν λύσιν.

Ἀλλ᾽ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ προσέθηκεν ὁ ἕλλην πρωθυπουργὸς οἱ ὅροι τῶν συμμάχων θὰ καθίσταντο βαρύτεροι ἡ δὲ Βουλγαρία θὰ εὑρίσκετο εἰς τὴν δυσάρεστον θέσιν νὰ ὑπογράψῃ τὴν εἰρήνην ἐν αὐτῇ τῇ Βουλγαρικῇ πρωτευούσῃ.

Σύντομον περίληψιν τῶν συνεντεύξεων ἃς ἔδωκαν οἱ πληρεξούσιοι εἰς τὸν «Παρισινὸν Χρόνον» δημοσιεύομεν ἀμέσως κατωτέρω, ἀρχίζοντες ἀπὸ τὸν πρωθυπουργὸν τῆς Σερβίας κ. Πάσιτς.

Ὁ κ. Πάσιτς ἐξουσιοδότησε τὸν ἀνταποκριτὴν τοῦ «Χρόνου» νὰ δηλώσῃ ὅτι ἡ στρατηγικὴ κατάστασις τοῦ Σερβικοῦ στρατοῦ εἶνε ἔξοχος, ἡ δὲ ὑγιεινὴ κατάστασίς του καλλιτέρα, τῆς χολέρας — μεταδοθείσης ὑπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ — εὑρισκομένης ἐν ὑφέσει.

— Ἡμεῖς οἱ Σέρβοι πληρεξούσιοι, προσέθηκε, φέρομεν πνεῦμα μετριοπαθείας.

Θέλομεν νὰ συνεννοηθῶμεν διὰ τὸ μέλλον μετὰ τῶν Βουλγάρων. Ἀλλὰ πρέπει νὰ παύσουν νὰ μᾶς ἀπειλοῦν ἐφ' ὅλων τῶν μετώπων.

Τὸ Τουρκικὸν ζήτημα οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν μὲ τὴν Συνδιάσκεψιν.

Ἡ ἐπιθετικὴ στάσις τῆς Τουρκίας εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, προκληθεῖσα ὑπὸ πνεύματος ἐκδικήσεως, ἀφορᾷ ἀποκλειστικῶς τὴν Εὐρώπην.

Θὰ ἀρνηθῶμεν νὰ τὴν συζητήσωμεν ἐν τῇ Διασκέψει. Τὸ ζήτημά μας εἶνε Βαλκανικόν.

Ἐὰν ὑποβληθῇ εἰς τὴν Συνδιάσκεψιν τοῦ Βουκουρεστίου πρότασις ὅπως τὰ πέντε Βαλκανικὰ Χριστιανικὰ Κράτη βοηθήσουν μετὰ τὴν εἰρήνην τὴν Βουλγαρίαν ὅπως ἐπανέλθῃ εἰς τὰ δίκαια τὰ ἐπιτευχθέντα διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου ἴσως νὰ σκεφθῶμεν περὶ τούτου.

Ἡ Ρωμουνία προειδοποίησε τοὺς Βουλγάρους περὶ τῆς δράσεώς της, ἥτις ἦτο κατὰ συνέπειαν δικαιολογημένη.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ Σερβοβουλγαρικὰ στρατεύματα, ταῦτα εὑρίσκονται τόσον πλησίον, ὥστε δύνανται νὰ συνομολογήσουν ἀνακωχὴν χωρὶς νὰ ἀναμείνουν τὰ προκαταρκτικὰ τῆς εἰρήνης,

Οἱ Βούλγαροι ἐγένοντο ἐπιθετικοὶ εἰς Βλάσιναν.

Ἐὰν μᾶς ἐπιτεθοῦν, πρέπει νὰ ἀπαντήσωμεν καταλλήλως καὶ νὰ τοὺς καταδιώξωμεν.

Εἰς τὸ ζήτημα τῆς Γευγελῆς οὐδεμία δυσχέρεια ὑπάρχει μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων.

Ἐὰν λοιπὸν οἱ Βούλγαροι ἐπιδείξουν ἐν τῇ διασκέψει καλὴν θέλησιν, θὰ τελειώσωμεν ταχέως».

Δηλώσεις τοῦ κ. Σπαλαΐκοβιτς.

Ὁ δεύτερος τῶν Σέρβων πληρεξουσίων κ. Σπαλαΐκοβιτς εἶπεν εἰς τὸν Γάλλον ἀπεσταλμένον ὅτι οἱ Βούλγαροι κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πολέμου ἔδειξαν ἐγωιστικὸν πνεῦμα, χαρακτηριστικὸν τῆς φυλῆς των.

— Καὶ ὁ ἐγωισμὸς οὗτος, προσέθηκε, τοὺς ἐξέθεσεν εἰς σφάλματα ἀπέναντι τῶν γειτόνων των καὶ ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης. Εἴμεθα κατηναγκασμένοι ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἤρχισαν τὸν πόλεμον καὶ ἐκ τῶν ὠμοτήτων, αἱ ὁποῖαι ἀποδεικνύουν τὴν σκληρότητα τῆς ψυχῆς των, ἀνικάνου νὰ μερισθῇ μετὰ τῶν συμμάχων τοὺς καρποὺς τῶν κοινῶν νικῶν.

Καὶ διὰ τοῦτο δὲν δύνανται νὰ ἔχουν ἀσφαλεῖς φιλίας.

Ἡ δυσπιστία αὕτη θὰ ἐξαναγκάσῃ τὰ ἄλλα Βαλκανικὰ Κράτη νὰ ζητήσουν ἐπαρκεῖς ἐγγυήσεις διὰ νὰ καταστήσουν ἀβλαβεῖς τὰς ἀντιπάλους ἐπιθέσεις.

Ἐπιθυμοῦμεν νὰ συνομολογήσωμεν ἐν Βουκουρεστίῳ εἰρήνην διαρκῆ καὶ στερεάν, ἡ ὁποία δὲν θὰ εἶνε ἀνακωχὴ ὀλίγων μηνῶν.

Τῆς ἐπιθυμίας ταύτης ἐμφοροῦνται ἡ Ρουμανία, ἡ Σερβία, ἡ Ἑλλὰς καὶ τὸ Μαυροβούνιον ἐν ἴσῳ μέτρῳ.

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς Βουλγάρους, θὰ ἴδωμεν τὴν ἐπομένην.

Ρουμανικαὶ δηλώσεις.

Ὁ αὐτὸς ἀπεσταλμένος συνηντήθη μὲ τὸν στρατηγὸν Κουάνδα, στρατιωτικὸν πληρεξούσιον τῆς Ρουμανίας.

Ὁ στρατηγὸς ἀποκομίζει τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὁ πόλεμος εἶνε λυσσώδης.

Καὶ ἀπόδειξις τούτου εἶνε οἱ τραυματίαι, οἱ ὁποῖοι καταφθάνουν καθ' ἑκάστην.

«Εἶνε πιθανόν, προσέθηκεν, ὅτι ἐὰν ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν δὲν ἀποκατασταθῇ προκαταρκτικὴ εἰρήνη, αἱ ἐχθροπραξίαι θὰ ἐπαναληφθοῦν μετὰ μεγαλειτέρας ἐντάσεως».

Δηλώσεις τοῦ κ. Πανᾶ.

Ὁ κ. Πανᾶς ἐδήλωσε.

— Μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Σέρβων ἐπικρατεῖ πλήρης ὁμοφωνία. Ἡ Γευγελῆ δὲν θὰ ἀποτελέσῃ ζήτημα δυσχερειῶν.

Δηλώσεις τῶν Βουλγάρων.

Οἱ Βούλγαροι πληρεξούσιοι ἐδήλωσαν.

— Αἱ ἀξιώσεις τῆς Ρουμανίας ἐγένοντο δεκταί. Θὰ δώσωμεν ἐγγυήσεις τῆς εἰλικρινοῦς θελήσεώς μας περὶ εἰρήνης.

Ἐν Βουκουρεστίῳ φρονοῦν, ὅτι ἡ καλλιτέρα ἐγγύησις διὰ τὴν εἰρήνην εἶνε ἡ παρουσία τοῦ ρουμανικοῦ στρατοῦ πρὸ τῆς Σόφιας.

Κατόπιν τῶν δηλώσεων τούτων ὁ Παρισινὸς χρόνος ἐν κυρίῳ ἄρθρῳ συνεπέρανε τὰ ἑξῆς.

«Καίτοι τῆς καταστάσεως δεσπόζει ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατοχὴ τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἡ Ρουμανία, καθὼς καὶ οἱ Σέρβοι καὶ Ἕλληνες φρονοῦσιν ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν ἀνήκει εἰς τὴν Διάσκεψιν, ἀλλὰ διατελεῖ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Εὐρώπης.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν συζήτησιν τῶν ὅρων τῆς εἰρήνης, ἡ Ρουμανία, μολονότι αἱ ἀξιώσεις της δὲν ἀμφιστητοῦνται πλέον ὑπὸ τῆς Σόφιας, διατελεῖ πάντοτε ἐν πλήρει ὁμοφωνίᾳ μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Σερβίας.

Ἀφοῦ συνέπραξε μετὰ τῶν δύο συμμάχων εἰς τὸν πόλεμον, παραμένει εἰς τὸ πλευρόν των ἐν τῇ περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσει, ὅπου θἀντιπροσωπεύσῃ παράγοντα διαλλακτικότητος καὶ ἂν μὴ συνδιαλλαγῆς.

Ἂν οἱ Βούλγαροι ἀντιπρόσωποι ὑφιστάμενοι τὴν ἐπίδρασιν

τῶν ἡμιεπισήμων ὀργάνων τῆς Βιέννης στηρίζουν ἐλπίδας ἐπὶ τῶν διαθέσεων τῆς Ρουμανίας πρὸς τὴν Βουλγαρίαν καὶ ἐλπίζουσι νὰ τὴν καταστήσουν σύμμαχον ἐναντίον τῶν λοιπῶν ἐμπολέμων, ἐκτίθενται εἰς ἀπογοητεύσεις αἱ ὁποῖαι δὲν θὰ ἠδύναντό ἢ νὰ ἐπιβραδύνουν, ἂν μὴ καὶ νὰ ἐκθέσουν εἰς κίνδυνον τὴν πορείαν τῶν διαπραγματεύσεων.

Δέον ἄλλως τε νὰ σημειωθῇ ὅτι ὑπεράγαν παρατεταμέναι βουλγαρικαὶ παρελκύσεις, δὲν θὰ ἠδύναντο ἢ νὰ καταστήσουν δραστηριωτέρας τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις.

Ὁ Ρουμάνος στρατιωτικὸς πληρεξούσιος στρατηγὸς Κοάνδα, ἐξέφρασε πρὸς τὸν ἐν Βουκουρεστίῳ ἀντιπρόσωπον ἡμῶν τὴν γνώμην ὅτι ἂν οἱ προκαταρκτικοὶ ὅροι δὲν καθορισθοῦν ἐντὸς 8 ἡμερῶν αἱ ἐχθροπραξίαι θὰ ἐπαναληφθοῦν μετὰ νέας ὁρμῆς καὶ ζέσεως.

Ἀναγγέλλεται ἄλλως τε ὅτι οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Ἕλληνες διεγειρόμενοι ὑπὸ νέων βουλγαρικῶν ἐπιθέσεων, ἐπισπεύδουσι τὰς προπαρασκευάς των πρὸς νέαν ἐπίθεσιν πέραν τῆς παλαιᾶς βουλγαρικῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς ἂν παραστῇ ἀνάγκη νὰ δώσουν εἰς τὴν Σόφιαν νὰ ἐννοήσῃ διὰ νέων στρατιωτικῶν ἐπιχειρημάτων τὸ ἀδύνατον μικροτέρας ἀντιστάσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Δηλώσεις τοῦ κ. Βενιζέλου εἰς τὸν Ρουμανικὸν τύπον. — Νέαι Σερβικαὶ δηλώσεις.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω δηλώσεων τῶν πληρεξουσίων πρὸς τὸν «Παρισινὸν Χρόνον» ὁ Ἕλλην πρωθυπουργὸς προέβη καὶ εἰς ἄλλας δηλώσεις πρὸς τὸν Ρουμανικὸν τύπον.

Αἱ ἐφημερίδες τοῦ Βουκουρεστίου ἔγραφον τότε τὰ ἑξῆς:

Ὁ κ. Βενιζέλος ἅμα τῇ ἀφίξει του, συναντηθεὶς μετὰ τῶν Ρωμούνων δημοσιογράφων, προέβη εἰς διαφόρους δηλώσεις ὡς πρὸς τὰς ἀξιώσεις τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἔκβασιν ἐν γένει τῶν διαπραγματεύσεων.

Εἰς τὴν «Διμινιάντσαν» ἐδήλωσεν ὅτι τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς στάσεως τῶν Βουλγάρων πληρεξουσίων.

— Ἐὰν θέλωσι, προσέθηκε, παρέλκυσιν τῶν πραγμάτων, ὅπως πράττουν συνήθως οἱ Βούλγαροι, ἡμεῖς δὲν θὰ ἀνεχθῶμεν τοῦτο. Ἤλθομεν εἰς Βουκουρέστιον νὰ κλείσωμεν ταχέως τὴν εἰρήνην. Δὲν ἤλθομεν νὰ κατατρίψωμεν τὸν καιρόν μας εἰς συζητήσεις.

Τὸ ζήτημα τῆς Καβάλλας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῆς Καβάλλας ὁ κ. Βενιζέλος εἶπε·

— Πρὸ τοῦ δευτέρου πολέμου εἴχομεν ἐγκαταλείψει τὴν Καβάλλαν. Τώρα ὅμως μὲ τὴν πρόκλησιν τῆς Βουλγαρίας, καὶ ἰδία κατόπιν τῶν νικῶν τοῦ στρατοῦ μας, δύναταί τις νὰ ἐγκαταλείψῃ πόλιν, τῆς ὁποίας ὁ πληθυσμὸς εἶνε πλέον ἢ ἑλληνικός; Ἰδία μετὰ τὰς σφαγὰς τῶν Σερρῶν ἐπιτρέπεται ὅπως ἡ Καβάλλα περιέλθῃ εἰς χεῖρας τῶν Βουλγάρων;

Πρέπει νὰ σημειωθῇ, προσέθηκεν ὁ κ. Βενιζέλος, ὅτι καὶ τὴν ἐπαύριον τῶν νικῶν μας, ὅπως καὶ πρὸ τοῦ πολέμου μετὰ τῆς Βουλγαρίας, μία ἀρχὴ ὡδήγει ἡμᾶς, ἡ διὰ μετριοπαθοῦς πολιτικῆς ἰσορροπία ἐν τῇ Βαλκανικῇ.

Πρὸ τοῦ πολέμου ἡ Βουλγαρία ἦτο ἰσχυροτέρα, καὶ τὸ γεγονὸς τοῦτο ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν συμμάχων της.

Σήμερον, μετὰ τὸν πόλεμον, ἡ ἰσορροπία ἀπαιτεῖ ἴσας δυνάμεις. Τὸ τοιοῦτον εἶνε οὐσιῶδες διὰ τὴν εἰρήνην.

Πρέπει κατὰ συνέπειαν νὰ περισταλοῦν αἱ περὶ ἡγεμονίας τάσεις τῆς Βουλγαρίας.

Πρὸ τοῦ πολέμου ἐπιστεύαμεν ἀκόμη εἰς τὴν φιλίαν τῶν Βουλ-

γάρων. Ἀλλ' οὗτοι ἡττηθέντες, θὰ ζητήσουν μετὰ πάροδον χρόνου νὰ προχωρήσουν.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πῶς θὰ ἐξασφαλισθῶμεν εἰμὴ διὰ τῆς ἰσότητος τῶν δυνάμεων ;

Σερβικαὶ δηλώσεις

Εἰς τὴν αὐτὴν ἐφημερίδα δημοσιεύονται δηλώσεις καὶ τοῦ Σέρβου πληρεξουσίου κ. Σπαλαϊκοβιτς.

— Ἤλθομεν εἰς Βουκουρέστιον, λέγει ὁ Σέρβος πληρεξούσιος, μὲ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ συνομολογήσωμεν εἰρήνην. Δὲν ἤλθομεν νὰ συζητήσωμεν. οὔτε νὰ χάνωμεν καιρὸν εἰς συζητήσεις μὲ τοὺς Βουλγάρους. Θὰ ζητήσωμεν ὅπως ἡ εἰρήνη κλεισθῇ τὸ ταχύτερον. Ἢ εἰρήνηε διαρκῆ ἢ πόλεμον.Αὐτὴ εἶνε ἡ τελευταία μας λέξις.

Ἐμφορούμεθα ὑπὸ τῶν ἀγαθοτέρων αἰσθημάτων. Ἀναμένομεν νὰ ἴδωμεν καὶ τοὺς βουλγάρους ἐμφορουμένους ἐκ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων·

Ἐὰν οἱ Βούλγαροι ἐλπίζουν ὅτι θὰ παρελκύσουν τὰς διαπραγματεύσεις, ἀπατῶνται.

Θὰ θέσωμεν τοὺς ὅρους μας καὶ δὲν θὰ ἐπιτρέψωμεν συζήτησιν. Ὀφείλουν νὰ εἴπουν ναὶ ἢ ὄχι.

Ἐὰν τοὺς δεχθοῦν, ἡ εἰρήνη θὰ κλεισθῇ ἀμέσως. Ἐὰν δὲν τοὺς δεχθοῦν, τόσον τὸ χειρότερον διὰ τοὺς Βουλγάρους.

Ὁ Σέρβος πληρεξούσιος εἶπεν ἐν τέλει ὅτι αἱ ἀξιώσεις τῆς Σερβίας ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῶν στρατηγικῶν σημείων τῶν συνόρων, τὰ ὁποῖα εἶνε ἀπαραίτητα, ὅταν μάλιστα ἔχουν τόσον κακόπιστον γείτονα ὡς τὴν Βουλγαρίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄.

Αἱ λεπτομέρειαι τῶν Βουλγαρικῶν ἀντιπροτάσεων.

Τὴν 20ὴν Ἰουλίου τὸ Ἀθηναϊκὸν Πρακτορεῖον ἐπληροφορεῖτο τὰς ἑξῆς λεπτομερείας τῶν Βουλγαρικῶν ἀντιπροτάσεων καθὼς καὶ σχετικὰ τινὰ περὶ τῆς Ρουμανοβουλγαρικῆς συμφωνίας καθὼς καὶ τῶν περαιτέρω διαπραγματεύσεων. Αἱ πληροφορίαι ἐκεῖναι συνοψίζοντο εἰς τὰ ἑξῆς·

Μετὰ τὴν ἀνακοίνωσιν χθὲς τῶν Βουλγαρικῶν ἀντιπροτάσεων, ὁ Ἕλλην Πρωθυπουργός, ἀφοῦ ἐχαρακτήρισεν αὐτὰς ὡς ἐντελῶς ἀπαραδέκτους, ἐδήλωσεν ὅτι, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει χρόνος, ληγούσης ὅσονούπω τῆς πενθημέρου ἀνακωχῆς, θεωρεῖ ὑποχρέωσιν νὰ ἀνακοινώσῃ εἰς τοὺς βουλγάρους πληρεξουσίους τὰς τελευταίας συμμαχικὰς προτάσεις, διὰ τῶν ὁποίων γίνεται δεκτὸν ὡς ὅριον ἀνατολικὸν ὁ λιμὴν τοῦ Πόρτο-Λάγό.

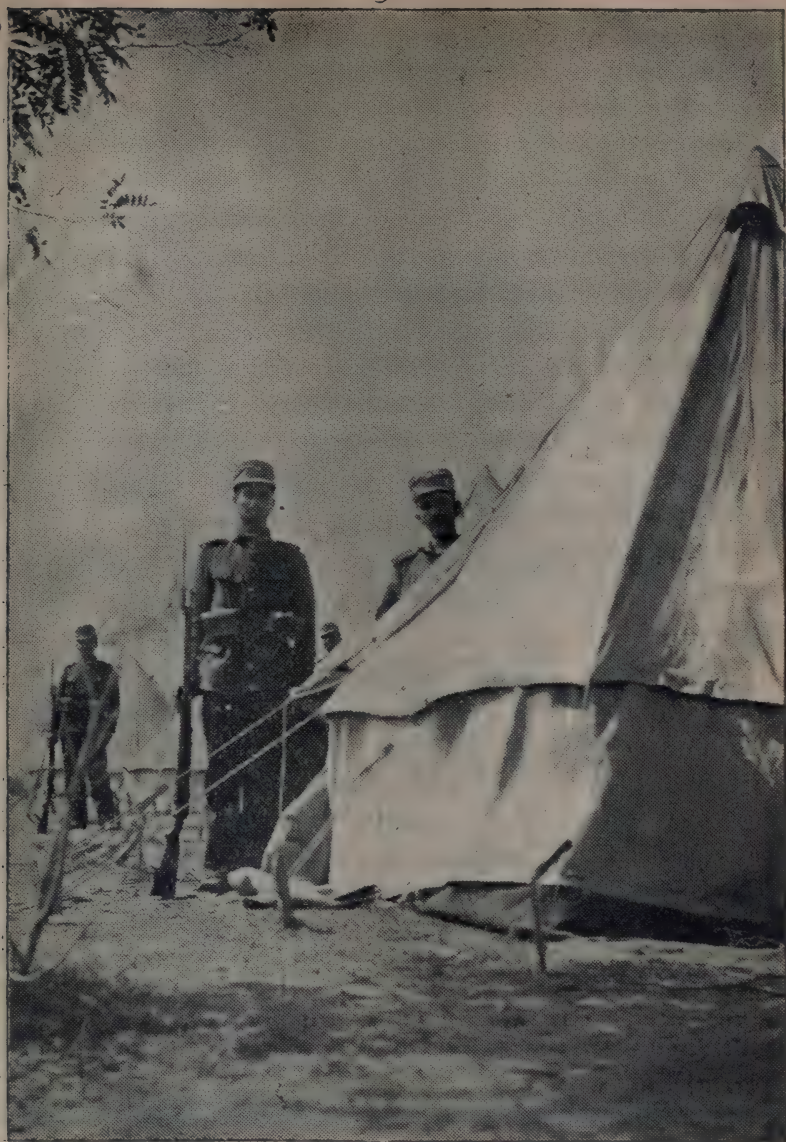
Οἱ βούλγαροι πληρεξούσιοι ἐδήλωσαν ὅτι θὰ ἀπαντήσουν ἐπὶ τῶν νέων προτάσεων σήμερον.

Οὕτως ἐκ τῆς λογικότητος τῆς νέας σημερινῆς ἀπαντήσεως τῶν Βουλγάρων ἐξαρτᾶται, ἐὰν θὰ συγκροτηθῇ αὔριον γενικὴ συνεδρίασις τῆς διασκέψεως, ἐπίσης δὲ καὶ ἂν θὰ κατασταθῇ δυνατὴ ἀνανέωσις τῆς ἐκκεχειρίας.

Θεωρεῖται δὲ βέβαιον ὅτι εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν καὶ ἡ δευτέρα βουλγαρικὴ ἀπάντησις ἤθελεν εἶσθαι τῆς αὐτῆς ἢ παραπλησίας σοβαρότητος τῆς πρώτης, ἡ ἐκκεχειρία δὲν θὰ ἐπαναληφθῇ.

ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΝ, 21 Ἰουλίου. — Αἱ ὑποβληθεῖσαι ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῶν πληρεξουσίων ἀντιπροτάσεις ἔχουν ἀκριβῶς ὡς ἑξῆς :

Ὡς πρὸς τὸ ἐδαφικὸν ζήτημα οἱ Βούλγαροι προτείνουν συνοριακὴν γραμμὴν ἀρχομένην πρὸς βορρᾶν ἐκ Πρεζέλιας, διερχομένην διὰ τοῦ Γκραδέτς καὶ τῆς Λουβνίτσης, κατερχομένην πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Κρίβα μέχρι τοῦ Ἐγρῆ Σοῦ, ἀνερχομένην

Φρουροὶ πρὸ τῶν σκηνῶν τῶν ἀξιωματικῶν.

εἶτα μέχρι τοῦ Καραδὰγ-Βογοσλαβέϊκο, κατεχομένην διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Πρεγκαλνίτσα καί τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀξιοῦ μέχρι τοῦ Βαρδάρβοτσε καὶ ἀπολήγουσαν τέλος διὰ τοῦ Καραμπουρνὰρ εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ὀρφανοῦ (Καρατσεσμὲ) ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου.

Διὰ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου ἡ Βουλγαρία ἀρνεῖται νὰ ἀναλάβῃ ὑποχρέωσίν τινα, καθόσον τὸ ζήτημα ἀνήκει εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τῆς πρεσβευτικῆς διασκέψεως τοῦ Λονδίνου.

Ὡς πρὸς τὰς ἀμφισβητήσεις τὰς ὑπαρχούσας διὰ τὰ παλαιὰ Σερβοβουλγαρικὰ σύνορα, ἡ Βουλγαρία συγκατατίθεται, ὅπως ὁ διακανονισμός των ἀνατεθῇ εἰς διεθνῆ ἐπιτροπήν, ἀποτελουμένην ἐκ στρατιωτικῶν, διοριζομένων ὑπὸ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων.

Ἡ Βουλγαρία τέλος δέχεται κατ' ἀρχὴν τὴν ἐλευθερίαν τῶν σχολείων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν τῶν διαφόρων ἐθνικοτήτων.

Ὁ κ. Βενιζέλος παρετήρησεν ὅτι ἡ παραχωρουμένη ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας γραμμὴ εἶνε μικροτέρα τῆς πρὸ τοῦ πολέμου παραχωρουμένης.

Ὁ κ. Τόντσεφ ἐδήλωσε πρὸς δημοσιογράφους, ὅτι ἡ Βουλγαρία εἶνε διατεθειμένη νὰ κάμῃ νέας ὑποχωρήσεις, ἀλλ' ὅτι οὐδέποτε θὰ συγκατατεθῇ νὰ δώσῃ τὴν Καβάλλαν.

Παρὰ τὴν μεγάλην διαφορὰν μεταξὺ τῶν προτάσεων τῶν συμμάχων καὶ τῆς Βουλγαρίας, οἱ ἡμιεπίσημοι κύκλοι τοῦ Βουκουρεστίου ἐλπίζουν, ὅτι οἱ πληρεξούσιοι θὰ φθάσουν εἰς κάποιαν συμφωνίαν.

*
* *

ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΝ, 21 Ἰουλίου. — Τὴν πρωίαν ἐγένετο σύσκεψις μεταξὺ τῶν εἰδικῶν στρατιωτικῶν πληρεξουσίων τῆς Ρουμανίας καὶ τῆς Βουλγαρίας ἐπὶ τῆς χαράξεως τῆς συνοριακῆς γραμμῆς, ἄνευ ὁριστικοῦ ἀποτελέσματος.

Νέα σύσκεψις ἐπρόκειτο νὰ γείνῃ τὴν ἑσπέραν μετὰ τὴν γενικὴν συνεδρίασιν.

Οἱ Ρουμᾶνοι πληρεξούσιοι συνεσκέφθησαν μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν.

Κατόπιν τῆς βουλγαρικῆς προτάσεως ἐχαράχθη ὁριστικῶς ἡ συνοριακὴ γραμμή, ἐπὶ τῆς ὁποίας νὰ ἐπιμείνῃ ἡ Ρουμανία.

Σήμερον πάλιν, καίτοι εἶνε ἡμέρα ἑορτῆς, οἱ εἰδικοὶ ἀντιπρόσωποι τῶν δύο Κρατῶν θὰ συνέλθουν διὰ νὰ ἐξετάσουν τὰ δύο ἕτερα ζητήματα τὰ ἐν τῇ Ρουμανικῇ ἀνακοινώσει τῆς 8 Ἰουλίου.

*
* *

ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΝ, 21 Ἰουλίου. — Κατὰ τὴν γενικὴν συνεδρίασιν ὁ προεδρεύων πρωθυπουργὸς τῆς Ρουμανίας κ. Μαγιορέσκο ἐπρότεινεν ὅπως οἱ πληρεξούσιοι συνέλθουν ἐκ νέου αὔριον (Δευτέραν) ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἡ σημερινὴ ἡμέρα θὰ χρησιμοποιηθῇ ὅπως προπαρασκευασθῇ λύσις, ἣν ἐν ἀγωνίᾳ ἀναμένουν οἱ ἐνδιαφερόμενοι λαοὶ ἐκ της φρονήσεως τῆς διασκέψεως.

Ὁ πρόεδρος ἐξέφρασε τὴν ἐλπίδα, ὅτι τὴν Δευτέραν θὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ σημειωθῶσι λύσεις σαφεῖς, δυνάμεναι νὰ φέρουν πρὸς τὴν εἰρήνην.

Νέα ἐκκεχειρία θὰ χορηγηθῇ, ἂν αἱ ἐργασίαι τῆς διασκέψεως εἰσέλθουν εἰς καλὴν ὁδὸν μέχρι τῆς Τρίτης.

Μετὰ τὴν ἀκρόασιν τοῦ κ. Βενιζέλου παρὰ τῷ βασιλεῖ Καρόλῳ ὁ Ἕλλην πρωθυπουργὸς συνεσκέφθη μετὰ τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Γερμανίας,

Οἱ πληρεξούσιοι πάντες δηλοῦσιν ἀπροκαλύπτως, ὅτι αἱ ἀντιπροτάσεις τῶν Βουλγάρων εἶνε καθ' ὁλοκληρίαν ἀπαράδεκτοι, τῆς Βουλγαρίας οὐδὲν ἄλλο πραγματικῶς παραχωρούσης εἰς τοὺς νικητὰς παρὰ μόνον τὸ Μοναστῆρι, τὰ Βελεσσὰ καὶ τὴν Θεσσαλονίκην. Εἶνε δὲ τῆς αὐτῆς γνώμης καὶ οἱ Ρουμάνοι πληρεξούσιοι.

Περὶ τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Μαγιορέσκο βεβαιοῦται ὅτι μάτην προσεπάθησε νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς Βουλγάρους καὶ νὰ παρουσιάσουν ἁπλῶς τοιαύτας τερατώδεις ἀντιπροτάσεις.

Ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάνος κ. Βενιζέλος ἐδήλωσεν ἀπερι-

φράστως εἰς πάντας τοὺς ἐπισκεφθέντας αὐτὸν δημοσιογράφους ὅτι ὑπὸ τοιούτους ὅρους ἡ ἀνανέωσις τῆς ἐκκεχειρίας καθίσταται ἀδύνατος.

Εἶνε προφανὲς κατὰ τὰς πληροφορίας πάντοτε τῆς Ἰταλικῆς ἐφημερίδος, ὅτι ἡ Ρουμανία ἐπεμβαίνει ἐνεργῶς, προσπαθοῦσα νὰ ἐπιτύχῃ λύσιν τοῦ ζητήματος εἰρηνικήν.

Ἀφ' ἑτέρου ὅμως οἱ διπλωματικοὶ ἀντιπρόσωποι τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Αὐστρίας ἐν Βουκουρεστίῳ ἐξασκοῦν πᾶσαν δυνατὴν ἐπιρροὴν ὅπως ἡ Καβάλλα μείνῃ εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

Ἡ στάσις τῆς Ρουμανίας.

Κατὰ τηλεγραφήματα ἐκ Βιέννης, ἡ «Ἡμερησία» βεβαιοῖ, ὅτι ἡ Ρουμανία συμπράττει μετὰ τῆς Αὐστρίας, τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Ἰταλίας πρὸς περιορισμὸν τῶν ὑπερβολικῶν ἑλληνικῶν ἀξιώσεων ἐπὶ τῆς Καβάλλας.

Σημείωσις. Ἡ τελευταία αὕτη πληροφορία τῆς «Ἡμερησίας» τῆς Βιέννης, ἀπεδείχθη βραδύτερον τελείως ἀνακριβής, φαίνεται δὲ ὅτι εἶχε τὴν προέλευσίν της ἐξ ἡμιεπισήμων βιενναίων κύκλων, ὧν εὐσεβὴς πόθος ἦτο ὅπως ἡ Καβάλλα ἐπιδικασθῇ εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

Κατωτέρω βλέπει ὁ ἀναγνώστης τὸ ἀνακριβὲς τῆς εἰδήσεως ταύτης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

....

Οἱ Βούλγαροι ὑποχωροῦν εἰς τὰς ἀξιώσεις των.— Ἡ νέα συνοριακὴ γραμμή.

Ἡ κατάστασις τῆς ἀγωνίας τῆς ἀοριστίας παρετάθη ἐκνευριστικὴ μέχρι τῆς ἑπομένης.

Ἐλπίδες πολλαὶ ὡς εἴπομεν ὑπῆρχον περὶ ὑποχωρήσεως τῶν Βουλγάρων, ἀλλ᾽ αἱ ἐλπίδες αὗται ἐστηρίζοντο εἰς τὴν στάσιν ἣν θὰ ἐτήρει ἡ Ρουμανία ἀπέναντι τῶν βουλγάρων.

Οἱ βούλγαροι συνάψαντες εἰρήνην μετὰ τῆς Ρουμανίας καὶ ἀποδεχθέντες πάντας τοὺς ὅρους αὐτῆς ἤλπισαν, κατόπιν μάλιστα τῶν λυσσωδῶν ἐνεργειῶν τῆς Ρωσσίας καὶ Αὐστρίας ὅτι θὰ ἀπεμόνωνον τοὺς συμμάχους, κρατοῦντες τὴν Ρουμανίαν ἐν ἀδιαφορίᾳ, ἀφοῦ ἤδη ἐκέρδισε πᾶν ὅ,τι ἐζήτει.

Ἡ ἑπομένη λοιπὸν ἀνεμένετο μετὰ τρομερᾶς ἀνησυχίας.

Τὰ πάντα ἐξηρτῶντο ἐκ τῆς Ρουμανί?ς.

Οἱ πληρεξούσιοι τῶν Σέρβων καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐφαίνοντο ἐν τούτοις ἥσυχοι καὶ ἐστήριζον πολλὰς ἐλπίδας, διαβεβαιοῦντες ὅτι ἡ Βουλγαρία ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐμμείνῃ εἰς τοὺς διατυπωθέντας παραλόγους καὶ τερατώδεις ὅρους αὐτῆς, διότι τοιοῦτοι ὅροι μόνον ὅροι νικητῶν ἠδύναντο νὰ χαρακτηρισθῶσι.

Παρ᾽ ὅλα ταῦτα οἵ τε Ἕλληνες καὶ οἱ Σέρβοι πληρεξούσιοι προσέθετον ὅτι ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ Βουλγαρία ἤθελε παρελκύσῃ ἀσκόπως τὴν κατάστασιν, καὶ παρήρχετο ἡ προθεσμία τῆς ἐκκεχειρίας, τότε πᾶσα ἀπόπειρα περὶ νέας ἐκκεχειρίας θὰ ἦτο ματαία.

Ἡ διπλωματία θὰ ἔκλειε πλέον τὰ ὦτα αὐτῆς πρὸς πᾶσαν βουλγαρικὴν πρότασιν καὶ τὸ τηλεβόλον θὰ ἀνελάμβανε νὰ λύσῃ τὰς διαφοράς.

Ἡ τοιαύτη γλῶσσα τῶν πληρεξουσίων Ἑλλάδος καὶ Σερβίας ἔπεισε τοὺς Βουλγάρους, ὅτι μόνον εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ Ρουμανία ἤθελε ταχθῇ μὲ τὸ μέρος αὐτῶν ἠδύναντο νὰ περισώσωσιν.

*
* *

Ὁ κ. Βενιζέλος ἐν τοσούτῳ ἐτόνιζεν ὅτι τὸ Πόρτ-Λαγὼ εἶνε ἡ τελευταία λέξις τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἡ ἑλληνικὴ ἀντιπροσωπεία δύναται νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὰς ἀξιώσεις ταύτας.

Οἱ Βούλγαροι εὑρεθέντες πρὸ τοιαύτης ἀποφάσεως τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Σέρβων ὅπως ἐπιβάλωσιν ἀντὶ πάσης θυσίας τὰς ἀξιώσεις αὐτῶν, μὴ γνωρίζοντες δὲ τὰς διαθέσεις τῆς Ρουμανίας, ἀπεφάσισαν νὰ προτείνωσι τὴν ἑπομένην νέαν συνοριακὴν γραμμήν, λογικωτέραν τῆς πρώτης. Οἱ Βούλγαροι εἰς τὰς ὑποχωρήσεις αὐτῶν ἀπεμιμοῦντο τοὺς Τούρκους καὶ ἠκολούθουν τὴν μέθοδον ἐκείνην.

Εἶχον πάντοτε ὑπ' ὄψιν των οἱ Βούλγαροι ὅτι θὰ ὑπεχώρουν ἐν τέλει, ἂν μὴ εἰς ὅλας, εἰς τὰς πλείστας ὅμως τῶν συμμαχικῶν ἀξιώσεων, διότι τοιαύτην λύσιν ἐπέβαλλον τὰ πράγματα, ἤλπιζον ὅμως ὅτι ἠδύναντο νὰ κερδίσωσι πολλὰ ἐκ τῆς στάσεως τῆς Ρουμανίας.

Διὰ τοῦτο ὑπεχώρησαν οὐχὶ πλήρης εἰς τὰς ἀξιώσεις τῶν συμμάχων.

Ἔδειξαν σημαντικὴν ὑποχωρητικότητα ἐπιδιώκοντες τοιουτοτρόπως διπλοῦν σκοπόν.

Διότι ἐκ τῆς ὑποχωρητικότητος αὐτῶν ταύτης θὰ ἀντελαμβάνοντο κατὰ τὴν διάσκεψιν τὴν στάσιν καὶ τὰς πραγματικὰς διαθέσεις τῆς Ρουμανίας.

Ἐξ ἄλλου θὰ ἐπετύγχανον τὴν δημιουργίαν νέων ἐλπίδων ὑποχωρήσεως αὐτῆς παρὰ τοῖς συμμάχοις, ὥστε νὰ ἠναγκάζοντο οὗτοι μὲ τὴν ἐλπίδα τῶν νέων ὑποχωρήσεων νὰ παρατείνουν τὴν ἐκεχειρίαν.

Προφανῶς ἡ Βουλγαρικὴ στάσις ἦτο στάσις παρελκύσεως, οὐχ

ἧττον ἀπομένει νὰ ἴδωμεν κατὰ πόσον τὰ σχέδιά των ἐπέτυχον, καὶ κατὰ πόσον αἱ ἐλπίδες των ὑπῆρξαν δικαιολογημέναι·

Τὴν ἐπομένην λοιπὸν ἐπανελήφθη ἡ συνεδρίασις τῶνΒουλγάρων ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν Σέρβων, Ἑλλήνων καὶ Μαυροβουνίων ἀφ' ἑτέρου.

Κατὰ τὴν συνεδρίασιν ταύτην ὁ Βούλγαρος ἀντιπρόσωπος Τόντσεφ ὁ καὶ ἀρχηγὸς τῆς Βουλγαρικῆς ἀποστολῆς λαβὼν τὸν λόγον ἐν μέσῳ βαθείας σιγῆς εἶπε τὰ ἑξῆς.

«Ἡ Κυβέρνησις εὐηρεστήθη νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὰς ἐρωτήσεις ἡμῶν καὶ νὰ δώσῃ ἡμῖν νέας ὁδηγίας καὶ νέας ἀντιπροτάσεις.

Καὶ ὁ Τόντσεφ ἀρχίζει τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Βουλγαρικῶν ἀντιπροτάσεων.

*
* *

Δι' αὐτῶν ἡ Βουλγαρία προτείνει νέαν συνοριακὴν γραμμὴν εἰς τοὺς τέως συμμάχους αὐτῆς μὲ ὅριον πρὸς βορρᾶν τὸΜπέλες μεταξὺ Στρωμνίτσης καὶ Πετρίτση ὅπως καθωρίζεται ὑπὸ τῆς Ἑλληνοσερβικῆς συμβάσεως ἐπιμένει ὅμως πάντοτε ὅσον ἀφορᾷ τὰς Σέρρας, τὴν Δράμαν καὶ τὴν Καβάλλαν.

Διὰ τῶν ἀντιπροτάσεων τούτων ἡ Ρουμανία ἐδέχετο σχεδὸν τὸ ὑπὸ τῶν συμμάχων προταθὲν πρὸς βορρᾶν ὅριον, οὐχ ἧττον ὅμως αἱ ὑποχωρήσεις αὐτῶν νοτιανατολικῶς ἦσαν τοιαῦται ὥστε ἡ Ἑλλὰς μικρὰ μόνον καὶ ἀσήμαντα ἐδάφη ἠδύνατο νὰ κατέχῃ, διότι τὸ σπουδαιότερον ἐδαφικὸν τμῆμα, ἡ κοιλὰς τοῦ Νέστου, παρέμενεν ὑπὸ τὴν Βουλγαρικὴν κυριότητα.

Τοιαῦται ἦσαν αἱ Βουλγαρικαὶ ἀντιπροτάσεις.

Ἡ ὑποχώρησις ἐν τούτοις αὕτη ἐκρίθη ὡς εὐοίωνον σημεῖον, βάσιμοι δὲ ὑπῆρχον πληροφορίαι ὅτι οἱ Βούλγαροι θὰ ὑπεχώρουν καὶ εἰς τὸ ζήτημα τῆς Δράμας καὶ τῆς Καβάλλας, καθόσον αἱ ἔξωθεν ὑποστηρίξεις αὐτῶν ἦσαν ἐντελῶς ἀνίσχυροι ὅπως βελτιώσωσι τὴν θέσιν των.

*
* *

Ἡ Σερβία ἐν τούτοις προέβη εἰς ὑποχωρήσεις σημαντικὰς εἰς

εἰς τρόπον ὥστε δὲν ἀπέμενον πλέον σημαντικαὶ Σερβοβουλγαρικαὶ διαφοραί.

Κατόπιν τῆς βεβαίας πεποιθήσεως ὅτι ἡ Βουλγαρία θὰ ὑπεχώρει ἐν τέλει ἂν μὴ εἰς ὅλας τὰς ἑλληνικὰς ἀντιπροτάσεις, ἀλλ' εἰς τὰς πλείστας ἐξ αὐτῶν, ἀπεφασίσθη προτάσει τῆς Ρουμανικῆς Κυβερνήσεως ἡ παράτασις τῆς ἐκεχειρίας ἐπὶ τριήμερον εἰσέτι ἀρχομένη ἀπὸ τῆς 1ης μ. μ. ὥρας τῆς ἑπομένης 23ης Ἰουλίου καὶ λήγουσα τὴν 1ην μ. μ. ὥραν τῆς 26ης τοῦ ἰδίου μηνός.

Κατόπιν τῆς ὑποβολῆς τῶν προτάσεων τούτων, ὁ Βούλγαρος ἀντιπρόσωπος κ. Τσότσεφ λαμβάνων ἐπ' αὐτῶν τὸν λόγον εἶπεν ὅτι αὗται ἀποτελοῦν τὸ ἔσχατον ὅριον τῆς ὑποχωρητικότητος τῆς Βουλγαρίας, καὶ ἐξήγησε τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους δὲν δύναται αὕτη νὰ προβῇ εἰς τὰς περαιτέρω παραχωρήσεις, ἀξιοῦσα τὴν κοιλάδα τοῦ Νέστου μετὰ τῆς Δράμας, Καβάλλας καὶ τῶν Σερρῶν.

Τοιουτοτρόπως διὰ τῶν νέων ἀντιπροτάσεων τῆς Βουλγαρίας ἡ συνοριακὴ γραμμὴ τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἀνατολὰς ἐτίθετο ἡ ἀριστερὰ ὄχθη τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ.

Οἱ Βούλγαροι πληρεξούσιοι ἐπέμειναν εἰς τὰς προτάσεις αὐτῶν ταύτας προβάλλοντες ὡς ἐπιχείρημα ὅτι ἡ Καβάλλα ἀποτελεῖ τὸν μόνον φυσικὸν λιμένα τῆς Βουλγαρίας ἐν τῷ Αἰγαίῳ.

Τὸν λόγον λαμβάνει ὁ Ἕλλην πρωθυπουργὸς κ. Βενιζέλος, ὅστις δι' ἐπιχειρημάτων ἀκαταμαχήτων ἀναπτύσσει τὴν σαθρότητα τῶν βουλγαρικῶν ἐπιχειρημάτων, ἐτόνισε δὲ ὅτι ἡ Ἑλλὰς πρὸ τοῦ πολέμου ἠναγκάσθη νὰ παραχωρήσῃ τὴν Καβάλλαν ἀκριβῶς διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὸν πόλεμον, ἤδη ὅμως αἱ θυσίαι αὐτῆς ἐν τῷ δευτέρῳ πολέμῳ τῇ ἐπιβάλλουσιν νὰ ἐμμείνῃ ἀνενδότως εἰς τὴν προσάρτησιν τῆς Καβάλλας.

Παραθέτομεν κατωτέρω τὰ σχετικὰ τηλεγραφήματα τὰ διαβιβασθέντα τὴν 23ην Ἰουλίου εἰς Ἀθήνας τὰ ὁποῖα ἀνέφερον τὰς διεξαχθείσας συζητήσεις ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς Καβάλλας, καθὼς καὶ τὰς διατυπωθείσας ἀντιπροτάσεις τῆς Βουλγαρίας καὶ τὰς ἀπαντήσεις τοῦ κ. Βενιζέλου.

Τὰ τηλεγραφήματα εἶχον ὡς ἑξῆς:

ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΝ 22 Ἰουλίου.—Ἀπεφασίσθη ὡρισμένως ἡ ἀνανέωσις τῆς πενθημέρου ἐκκεχειρίας ἐπὶ τρεῖς εἰσέτι ἡμέρας, μέχρι δὲ τῆς μεσημβρίας ἐπρόκειτο νὰ ὑπογραφῇ τὸ σχετικὸν πρωτόκολλον ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν μελῶν τῆς ἀποστολῆς.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι οἱ Βούλγαροι πληρεξούσιοι ἐπισήμως μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης δὲν προέβησαν εἰς καμμίαν οὐσιώδη ὑποχώρησιν, ἐδήλωσαν δὲ μόνον εἰς τὴν ἰδιαιτέραν μετὰ τῶν ἐμπολέμων ἀπογευματινὴν συνεδρίασιν τῆς χθὲς ὅτι στέργουν ὡς ὅριον πρὸς βορρᾶν τὴν ὀροσειρὰν τοῦ Μπέλες μεταξὺ Στρωμνίτσης καὶ Πετρίτσι, ὅπως καθωρίζετο καὶ ὑπὸ τῆς Ἑλληνοσερβικῆς συμβάσεως, ἀλλ' ἐπιμένουν πάντοτε εἰς τὰς Σέρρας, τὴν Καβάλλαν καὶ τὴν Δράμαν.

Παρὰ τὰ ἐπίσημα ταῦτα ἐν τούτοις, κατὰ τὰ ὁποῖα οἱ Βούλγαροι ἐμμένουν εἰς τὸν Στρυμόνα, καὶ τὰ ὁποῖα ἐπρόκειτο ν' ἀνασυζητηθοῦν κατὰ τὴν σημερινὴν γενικὴν συνεδρίασιν, ὑπάρχουν βάσιμοι πληροφορίαι ὅτι θὰ φανῶσι συντόμως διαλλακτικώτεροι.

Αἱ πληροφορίαι δὲ στηρίζονται ἐπὶ τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ Βούλγαροι ἀντιλαμβάνονται ὅτι στρατιωτικῶς μὲν εἶνε ἀνίσχυροι, ἀλλὰ καὶ διπλωματικῶς δὲν εὑρίσκουν ἔδαφος εὐμενές, παρὰ μόνον εἰς ὡρισμένους κύκλους μεταξὺ τῶν Δυνάμεων ὡς πρὸς τὴν περὶ Καβάλλας καὶ Δράμας ἀξίωσίν των.

Ἀκριβῶς δὲ ἐδόθη τῇ συστάσει καὶ τῆς Ρουμανικῆς Κυβερνήσεως ἡ τριήμερος ἀνανέωσις τῆς ἐκκεχειρίας διὰ νὰ ὑπάρξῃ καιρὸς πλήρους ὑποχωρήσεως καὶ ὑπογραφῆς ἐν τῷ μεταξὺ τῶν προκαταρκτικῶν ὅρων τῆς εἰρήνης.

Οἱ Σέρβοι φαίνεται ὅτι προέβησαν εἰς σημαντικὰς ὑποχωρήσεις πρὸς τοὺς βουλγάρους εἰς τὰ βόρεια τῆς Μακεδονίας, βορειοανατολικῶς τῆς Στρωμνίτσης.

Καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον δὲν ἀπομένουν πλέον μεταξύ των σημαντικαὶ διαφοραί.

Τόσον ὅμως οἱ Σέρβοι ὅσον καὶ οἱ Ρουμοῦνοι ἀποκρούουν πᾶσαν πρότασιν μονομεροῦς συνομολογήσεως.

Αἱ πληροφορίαι τοῦ πρακτορείου.

ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΝ, 22 Ἰουλίου. —Κατὰ τὴν σύσκεψιν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Βουλγάρων πληρυξουσίων, οἱ τελευταῖοι ὑπέβαλον νέαν συνοριακὴν γραμμήν, ἀφίνουσα τὰς Σέρρας, τὴν Δράμαν καὶ τὴν Κ.βάλλαν εἰς τὴν Βουλγαρίαν, καὶ ἐξήγησαν τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους δὲν δύνανται νὰ προβοῦν εἰς ἄλλας ὑποχωρήσεις.

Οἱ Ἕλληνες πληρεξούσιοι ἀπέκρουσαν τὴν βουλγαρικὴν πρότασιν, ἐπιμένοντες ὅτι τοιαύτη γραμμὴ εἶνε ἀπαράδεκτος.

Κατόπιν μικρᾶς συζητήσεως, ἀπεφασίσθη ὅτι τὸ ζήτημα θὰ συζητηθῇ ἐν τῇ γενικῇ συνεδριάσει.

Ἡ αἰσιοδοξία αὐξάνει.

Λέγεται μετὰ βεβαιότητος ὅτι οἱ βούλγαροι θὰ δεχθοῦν τὴν γραμμὴν τοῦ Νέστου.

Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἡ ἐκκεχειρία θὰ παραταθῇ ἐπὶ τριήμερον ἀκόμη.

Ἡ συνεννόησις μεταξὺ Σέρβων καὶ Βουλγάρων πληρεξουσίων προὐχώρησε περισσότερον.

Τὰ νέα σύνορα Ρουμανίας καὶ Βουλγαρίας.

Οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Ρουμάνοι πληρεξούσιοι συνῆλθον χθὲς τὴν πρωίαν εἰς σύσκεψιν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Μαγιορέσκο. Μετὰ συζήτησιν διαρκέσασαν μέχρι τῆς μεσημβρίας ἐπῆλθε συμφωνία ἐπὶ πάντων τῶν σημείων τῶν καθορισθέντων ὑπὸ τῆς Ρουμανίας διὰ τῆς διακοινώσεώς της τῆς 8 Ἰουλίου.

Ἡ γραμμὴ τῶν νέων συνόρων ἐνεκρίθη καὶ ὑπεγράφη ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν πληρεξουσίων· τὰς λεπτομερείας θὰ καθορίσῃ ἡ συνθήκη.

Τὸ ζήτημα τῶν Ρουμανικῶν σχολείων καὶ ἐκκλησιῶν εἰς τὰς βουλγαρικὰς κτήσεις ἐγένετο ἀποδεκτὸν ὑπὸ τὸν τύπον τὸν προταθέντα εἰς τὴν Διάσκεψιν τῆς Πετρουπόλεως.

Ἡ Βουλγαρία ἀνέλαβεν ἐπίσης νὰ κρημνίσῃ τὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα ἐν Ρουχτσουκίῳ καὶ Σούλμᾳ καὶ νὰ μὴ προβῇ εἰς οὐδεμίαν ὀχύρωσιν οὔτε ἐντὸς ἀκτῖνος 30 χιλιομέτρων περὶ τὸ Μπαλτσίκ.

Τὰ νέα σύνορα ἀρχίζουν 12 χιλιόμετρα κάτωθεν τοῦ Μπαλτσίκ, εἰς τὴν πρώτην προεξοχὴν τοῦ ἐδάφους ἐπὶ τῆς ἀκτῆς· διέρχονται νοτίως καὶ εἰς ἀπόστασιν 10 χιλιομέτρων ἀπὸ τοῦ Δομπρὶτς καὶ λήγουν δυτικῶς τοῦ Τουρτουκοΐ πλησίον τοῦ χωρίου Τουρνισμὲλ εἰς ἀπόστασιν 9 χιλιομέτρων.

Εἴς τινα σημεῖα ἡ νέα συνοριακὴ γραμμὴ χάριν τοπογραφικῶν λόγων παρεκκλίνει τῆς εὐθείας 15—16 χιλιόμετρα πρὸς δυσμάς.

Ὁ «Ἡμερήσιος Τηλέγραφος» περὶ τῆς Καβάλλας.

Ὁ κ. Στήβενς τοῦ «Ἡμερησίου Τηλεγράφου» ἐν τηλεγραφήματι αὐτοῦ ἐξ Ἀθηνῶν διερμηνεύει τὴν κατάπληξιν τῆς δημοσίας γνώμης ἐν Ἑλλάδι διὰ τὴν αὐθάδειαν μὲ τὴν ὁποίαν ἡ Βουλγαρία οὐδεμίαν τῶν προτέρων αὐτῆς ἀξιώσεων ἐγκατέλειψε, λησμονοῦσα ὅτι ἡττήθη ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης.

Ὁ ἄγγλος ἀνταποκριτὴς ἐπάγεται περαιτέρω ὅτι χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ἐὰν οἱ ὑποβληθέντες τελευταῖοι ὅροι τῶν συμμάχων εἶνε ἐπιδεκτικοὶ οἱουδήποτε μετριασμοῦ, δύναται ὅμως νὰ βεβαιώσῃ ὅτι αἱ ἐπὶ τῆς Καβάλλας ἀξιώσεις τῆς Ἑλλάδος θὰ ὑποστηριχθῶσιν ἀντὶ πάσης θυσίας.

Οἱαιδήποτε συμβουλαὶ καὶ διπλωματικαὶ πιέσεις εἶνε ἐκ προοιμίου καταδικασμέναι εἰς ἀποτυχίαν.

Ἔχει καταντήσει ἐθνικὴ ἀξίωσις πλέον ἡ διεκδίκησις τῆς Καβάλλας.

Διὰ νὰ ἐννοηθῇ δὲ τοῦτο πρέπει νὰ ὑπομνησθῇ ὅτι ἡ Ἑλλὰς καὶ πρὸ τοῦ πολέμου διεξεδίκει τὴν Καβάλλαν διὰ τὴν Ἑλληνικότητά της, σήμερον δὲ κατώρθωσε νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ἀξίωσίν της διὰ τῆς ἰσχύος τῶν ὅπλων.

Οὔτε καὶ θίγεται ἡ προβληθεῖσα ὑγιεστάτη ἀρχὴ τῆς ἰσορρο-

πίας τῶν δυνάμεων ἐν τῇ βαλκανικῇ ἐκ τῆς τοιαύτης ἑλληνικῆς ἀξιώσεως.

Διότι καὶ ἂν ἀκόμη ἐνεκρίνοντο οἱ ὅροι τῶν συμμάχων, ὡς ὑπεβλήθησαν, ἡ Βουλγαρία καὶ πάλιν θὰ ἔμενεν ἰσχυροτέρα καὶ τῆς Σερβίας καὶ τῆς Ἑλλάδος.

Εἰρήνη οἱαδήποτε δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἐλπίδας μονιμότητος εἰμὴ μόνον ἐφ' ὅσον ἕκαστον τῶν Κρατῶν τοῦ Αἵμου φοβεῖται νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ ἄλλου.

Ἡ Καβάλλα ἀφορμὴ μέλλοντος πολέμου.

Ὁ κ. Δίλλων τηλεγραφεῖ ἐκ Βουκουρεστίου πρὸς τὸν «Ἡμερήσιον Τηλέγραφον», προλέγων ὡς πιθανοτάτην τὴν προσεχῆ ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης μεταξὺ των βαλκανικῶν Κρατῶν.

Τὸ ζήτημα τῆς Καβάλλας, προσθέτει, ἀπομένει ὑπὸ ὀξεῖαν μορφήν.

Ὁ κ. Βενιζέλος ἐν πάσῃ περιπτώσει δύναται νὰ θεωρηθῇ βέβαιον, ὅτι θ' ἀρνηθῇ νὰ ὑπογράψῃ τὴν εἰρήνην ἄνευ τῆς παραχωρήσεως τῆς Καβάλλας, πάντως ὅμως, ἐπιλέγει, ἡ κατοχὴ τῆς πόλεως θὰ προκαλέσῃ ταχέως νέον ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον.

Κατὰ τὸν ἐν Βουκουρεστίῳ ἀνταποκριτὴν τῶν «Τάϊμς» εἴς τινας ἐκεῖ κύκλους πιστεύεται μᾶλλον, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς Καβάλλας θ' ἀφεθῇ εἰς τὴν κρίσιν τῶν Μ. Δυνάμεων.

Αἱ ἀξιώσεις τῶν συμμάχων

Ὁ «Ἑωθινὸς Ταχυδρόμος» τοῦ Λονδίνου ἐν κυρίῳ ἄρθρῳ σήμερον ὑπεραμύνεται τῶν Ἑλληνοσερβικῶν ἀξιώσεων.

«Ἡ Βουλγαρία, λέγει προὐκάλεσε τὸν πόλεμον καὶ ἡττήθη. Ἤδη δὲ οἱ νικηταὶ ζητοῦν ὀλιγώτερα τῶν ὅσων κατέλαβον οἱ νικηφόροι στρατοί των. Ἡ Ἑλλὰς πρὸ πάντων ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην συνόρων, τὰ ὁποῖα νὰ δύναται νὰ ὑπερασπίσῃ καὶ τοιαῦτα εἶνε τὰ ἀρχίζοντα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Νέστου.

Ὁ ἀρθογράφος ἐν τέλει δὲν θέλει νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἡ Ἰταλία

ἀνθίσταται εἰς τὰς Ἑλληνικὰς βλέψεις, ἀφοῦ καὶ τῆς Ἰταλίας συμφέρον εἶνε ἡ ἐνίσχυσις τῆς Ἑλλάδος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ.

Ἡ συνεδρίασις τῆς ὁλομελείας.— Ὁ λόγος τοῦ κ. Μαγιορέσκο. — Ἡ βουλγαρικὴ ψυχρολουσία.

Οὕτω τεθέντων τῶν ζητημάτων προεβλήθησαν ἑκατέρωθεν ἀντιρρήσεις, τῶν βουλγάρων πληρεξουσίων ἐμμενόντων εἰς τὰς ἀξιώσεις αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐννοούντων νὰ ὑποχωρήσωσι τῆς χαραχθείσης γραμμῆς τοῦ Πόρτο Λαγό.

Κατόπιν τούτου ἀπεφασίσθη ὅπως ἀφεθῇ πᾶσα περαιτέρω συζήτησις μεταξὺ τῶν Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων πληρεξουσίων, ὑποβληθῶσι δὲ τὰ ζητήματα εἰς τὴν κρίσιν τῆς ὁλομελείας τῆς διασκέψεως, καθόσον ἐπ' αὐτῶν ἠγέρθησαν διαφωνίαι σοβαραί.

Ἡ συνεδρίασις τῆς ὁλομελείας ὡρίσθη διὰ τὴν 4ην ἀπογευματινὴν τῆς ἡμέρας ἐκείνης 22ας Ἰουλίου.

Τὴν προσδιορισθεῖσαν ὥραν πάντα τὰ μέλη τῶν ἀποστολῶν εὑρέθησαν ἐπὶ τῷ αὐτῷ.

Ὁ πρόεδρος τῆς διασκέψεως κ. Μαγιορέσκο λαβὼν εὐθὺς τὸν λόγον ἀνεκοίνωσεν εἰς τοὺς πληρεξουσίους τῶν ἐμπολέμων τὴν ἐπελθοῦσαν συμφωνίαν μεταξὺ Βουλγαρίας καὶ Ρουμανίας καθορισθέντων ὅλων τῶν ζητημάτων.

«Ἐννοεῖται ἐτόνισεν ὁ κ. Μαγιορέσκο ὅτι ἡ ἐπελθοῦσα Ρουμανοβουλγαρικὴ συμφωνία δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὁριστική, ἐὰν δὲν ἐπέλθῃ τοιαύτη καὶ μεταξὺ τῶν πληρεξουσίων τῶν ἄλλων κρατῶν, ὁπότε μόνον ὁ ρουμανικὸς στρατὸς θὰ διαταχθῇ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς θέσεις αὐτοῦ ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ βουλγαρικοῦ ἐδάφους».

Οἱ τελευταῖοι οὗτοι λόγοι τοῦ κ. Μαγιορέσκο ἔθετον τὰ πράγματα εἰς τὴν θέσιν των καὶ καθώριζον σαφῶς καὶ εὐκρινῶς τὴν στάσιν τῆς Ρουμανίας ἀπέναντι τῶν συμμάχων καὶ ἰδίως ἀπέναντι τῶν ἑλληνικῶν ἀξιώσεων, αἱ ὁποῖαι ἀπετέλουν τὴν σοβαρωτέραν διαφωνίαν καὶ τὸ μᾶλλον δύσκολον σημεῖον τῶν διαπραγματεύσεων.

*
* *

Ἡ κατηγορηματικὴ ἐκείνη δήλωσις τοῦ Ρουμάνου πρωθυπουργοῦ ὑπῆρξε μία σφοδρὰ ψυχρολουσία κατὰ τῆς Βουλγαρίας, ἥτις ἤλπιζεν ὅτι διὰ τῆς ἐπελθούσης Ρουμανοβουλγαρικῆς συμφωνίας καὶ τῆς ἐντελοῦς ὑποχωρήσεως αὐτῆς εἰς τὰς Ρουμανικὰς ἀξιώσεις ἠδύνατο νὰ ἀπομονώσῃ τὴν Ρουμανίαν τῶν δύο συμμάχων καὶ νὰ ἐπιτύχῃ ἂν μὴ τὴν μεταστροφὴν τῆς Ρουμανικῆς πολιτικῆς ὑπὲρ αὐτῆς, τοὐλάχιστον τὴν οὐδετερότητα αὐτῆς, τὴν ἀρνητικὴν τοὐτέστιν ὑποστήριξιν τῶν ἀξιώσεων αὐτῆς.

Οἱ Βούλγαροι πληρεξούσιοι πρὸ τῶν δηλώσεων ἐκείνων τοῦ κ. Μαγιορέσκο ἔμειναν κατάπληκτοι καὶ ἤρχισαν βαθέως συναισθανόμενοι ὅτι πᾶσα ἐλπὶς περὶ ἐπιτυχίας τῶν σχεδίων αὐτῆς ἔχανεν ἔδαφος.

Μία ἀόριστος θλῖψις καὶ κατήφεια ἐξεδηλώθη τότε εἰς τὰς ὄψεις τῶν Βουλγάρων πληρεξουσίων.

Ἀκολούθως ὁ κ. Τσότσεφ ἀρχηγὸς των Βουλγάρων πληρεξουσίων ἐγερθεὶς τῆς θέσεως· αὐτοῦ ὑπέβαλε τὰς νέας Βουλγαρικὰς ἀντιπροτάσεις καὶ τὴν νέαν συνοριακὴν γραμμήν, ἣν ἠννόει ἡ Βουλγαρία νὰ ἐπιτύχῃ.

Ὁ κ. Τσότσεφ ἀνέπτυξεν ἐνώπιον τῆς ὁλομελείας τῆς Διασκέψεως τὰ ἐπιχερήματά του ὅσον ἀφορᾷ τὴν προσάρτησιν τῆςΚαβάλλας εἰς τὰς Βουλγαρικὰς κτήσεις, κατέληξε δὲ δηλώσας ὅτι ἡ Βουλγαρία προέβη ἤδη εἰς ἱκανὰς παραχωρήσεις, ἐπ' οὐδενὶ δὲ λόγῳ ἐννοεῖ νὰ ὑποστῇ νέας θυσίας.

Ὁ κ. Βενιζέλος ἀπαντῶν κατόπιν ἀνέπτυξε τὰ ἑλληνικὰ δίκαια καὶ κατέρριψε ἓν πρὸς ἓν τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ κ. Τσότσεφ, προσθέσας ὅτι ἡ Καβάλλα πόλις Ἑλληνικωτάτη εἶνε ἀδύνατον νὰ παραμείνῃ Βουλγαρικὴ κτῆσις.

Δριμυτάτη γλῶσσα τοῦ κ. Μογιορέσκα.— Παίζετε κωμῳδίαν.

Εἰς τὰ ἀξιώσεις ἐκείνας τῆς Βουλγαρίας τὰς διατυπωθείσας ὑπὸ τοιοῦτον τόνον ὑπὸ τοῦ Βουλγάρου πληρεξουσίου Τόντσεφ, ὁ Ρουμάνος πρωθυπουργὸς πλήρης ὀργῆς ἐγερθεὶς τῆς θέσεώς του ἐπετέθη κατὰ τῶν Βουλάρων πληρεξουσίων ὧν τὰς ἀξιώσεις ἐχαρακτήρισεν ὡς γελοίας καὶ αὐτόχρημα τερατώδεις.

«Παρατηρῶ, εἶπε, μετὰ λύπης μου ὅτι λησμονεῖτε τελείως τὴν θέσιν ὑμῶν».

Εἰς τοὺς λόγους ἐκείνους τοῦ κ. Μαγιορέσκο ἀπήντησεν ὁ κ. Τόντσεφ ἐκ τῆς ἀπαντήσεως δὲ ἐκείνης σφοδρὰ διαλογικὴ συζήτησις διεξήχθη μεταξὺ τοῦ κ. Τόντσεφ καὶ τοῦ κ. Μαγιορέσκο, ἥτις ἐξηνάγκασε τὸν τελευταῖον νὰ λάβῃ στάσιν λίαν ἔντονον ὀλίγον ἀπέχουσα τῆς ἀπειλῆς καὶ νὰ μετέλθῃ γλῶσσαν δριμεῖαν.

«Παίζετε λέγει ὁ κ. Μαγιορέσκο πρὸς τὸν Τόντσεφ, κωμῳδίαν. Ἤλθατε ἐνταῦθα ὡς ἡττημένοι ἐκλιπαρίσαντες τὴν σύναψιν ἀνακωχῆς καὶ ἤδη λησμονεῖτε τὴν θέσιν σας.

Μὴ λησμονεῖτε ὅμως ὅτι ὁ Ρουμανικὸς στρατὸς εὑρίσκετε ὀκτὼ μόλις χιλιόμετρα μακρὰν τῆς Βουλγαρικῆς πρωτευούσης, πᾶσα δὲ τάσις παρελκύσεως θὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπροθυμία ἐκ μέρους σας, ἥτις θὰ ἐξαναγκάσῃ τὴν Ρουμανικὴν Κυβέρνησιν νὰ διατάξῃ τὸν στρατόν της νὰ προελάσῃ.

Ἡ δριμεῖσα καὶ ἔντονος ἐκείνη γλῶσσα τοῦ Ρουμάνου πρωθυπουργοῦ ἔφερεν εἰς συναίσθησιν τοὺς Βουλγάρους πληρεξουσίους οἵτινες ἐξήτησαν τὴν λύσιν τῆς συνεδριάσεως ὅπως ζητήζουν νέας ὁδηγίας παρὰ τῆς Κυβερνήσεώς των.

Ἡ συνεδρίασις ἐλύθη ἐδόθη δὲ εἰς τοὺς βουλγάρους πληρεξουσίους νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι πᾶσα περαιτέρω παρέλκυσις θὰ εἶχεν ἀνυπολογίστους συνεπείας διὰ τὴν Βουλγαρίαν.

*
* *

Ἐν τοσούτῳ ἀπεφασίσθη, ἡ παράτασις τῆς ἐκκεχειρίας ἐπὶ

τριήμερον εἰσέτι μὲ τὴν σαφῆ δήλωσιν ὅτι νέα τοιαύτη δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ δοθῇ.

Ἡ ἐκκεχειρία ἐπαναλαμβάνομεν ἀπεφασίσθη κατόπιν τῆς ἐκδηλωθείσης πεποιθήσεως ὅτι ἡ Βουλγαρία θὰ ὑπέκυπτεν ἐν τέλει εἰς τὰς ἀξιώσεις τῶν νικητῶν.

Εὐθὺς μετὰ τὴν λῆξιν τῆς συνεδριάσεως ἐκείνης συνελθόντα τὰ στρατιωτικὰ μέλη τῶν ἀποστολῶν συνέταξαν τὸ πρωτόκολλον τῆς παρατάσεως τῆς ἐκεχειρίας, ἥτις ἤρχιζεν ὡς εἴπομεν ἤδη ἀπὸ τῆς 1 μ.μ. τῆς ἐπομένης 23 Ἰουλίου.

Ἐκ τῆς στάσεως τοῦ Ρωμάνου πρωθυπουργοῦ, διεπιστώθη πλέον ὅτι ἡ Ρουμανία ἔμενεν ἀκλόνητος παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Σέρβων καὶ ὅτι πᾶσα ἐνέργεια καὶ πᾶσα πίεσις αὐτῆς ἔξωθεν ἀπέβησαν μάταια.

Ἡ Γερμανικὴ πολιτικὴ ἡ ἐπιμελῶς κρυπτομένη εἰς τὰ παρασκήνια ἦτο ἐκείνη ἥτις ἐθριάμβευεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ ἡ μόνη ἥτις ἐκανόνιζε τὴν στάσιν τῆς Ρουμανίας.

Ἐν τοιούτῳ ὁ Ρουμάνος πρωθυπουργὸς ἐτόνισεν εἰς λόγον αὐτ ῦ ὅτι τὰ ζητήματα τῶν συμμάχων εἶνε ζητήματα τῆς Ρουμανίας, διότι τότε μόνον ἐπετυγχάνετο ὁ σκοπὸς τῶν Ρουμανικῶν βλέψεων.

Τὰ διαμειφθέντα κατὰ τὴν συνεδρίασιν ἐκείνην καθὼς καὶ τὴν αὐστηρὰν ὅσον καὶ ἀπειλητικὴν γλῶσσαν τοῦ κ. Μαγιορέσκο, ἔσπευσαν νὰ διαβιβάσωσι πρὸς τὴν βουλγαρικὴν κυβέρνησιν οἱ πληρ εξούσιοι αὐτῆς ζητήσαντες περαιτέρω ὁδηγίας.

* *
*

Ρεῦμα φιλελληνικὸν ἐδημιουργεῖτο ἐν τῷ μεταξὺ ἐν Γαλλίᾳ, ὅπου τύπος, λαὸς καὶ κυβέρνησις ἀναφανδὸν ἐτάχθησαν ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν ἀξιώσεων ἐπὶ τῆς Καβάλλας προβάλλοντες τὴν ἑλληνικότητα τῆς πόλεως ταύτης, καὶ τὰ ἀναμφισβήτητα ἐπὶ τῆς πόλεως ταύτης δικαιώματα τῆς Ἑλλάδος.

Εἰς τὰς Γερμανικὰς ἐνεργείας ὑπὲρ τῆς προσαρτήσεως τῆς Καβάλλας εἰς τὴν Ἑλλάδα προσετέθησαν ἤδη καὶ αἱ ἐνέργειαι

τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως θερμόταται καὶ λίαν ἔντονοι καὶ σαφεῖς.

Ὁ «Παρισινὸς Χρόνος» ἐξ ὅλων τῶν Παρισινῶν φύλλων ἔπλεκε τὸ ἐγκώμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἐξεθίαζε τὰς περιλάμπρους νίκας αὐτοῦ καὶ κατέληγε λέγων ὅτι αἱ Ἑλληνικαὶ θυσίαι εἶνε τοιαῦται ὥστε οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ τὰς Ἑλληνικὰς ἀξιώσεις.

Ἐξ ἄλλου ὁ Ρουμανικὸς τύπος ἐξαίρων τὴν στάσιν τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Ρουμανίας ἐπετίθετο λαύρως κατὰ τῆς Βουλγαρίας, ἣν παρίστανεν ὡς λησμονοῦσαν ἐντελῶς τὴν θέσιν αὐτῆς καὶ προσπαθοῦσαν διὰ τυχοδιωκτικῶν ἐνεργειῶν νὰ περισώσῃ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῆς ἀπρονοησίας ἀπώλεσε.

Ὑπεραμυνόμενος δὲ ὁ Ρουμανικὸς τύπος τῶν Ἑλληνικῶν δικαίων, ἐτόνιζεν ὅτι αἱ νίκαι τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἶνε τοιαῦται καὶ αἱ θυσίαι τῆς Ἑλλάδος τόσαι, ὥστε αἱ ἀξιώσεις αὐτῆς ὄχι μόνον ὑπερβολικαὶ δὲν εἶνε, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἀντάξιαι τῶν θυσιῶν τοῦ αἵματος καὶ τοῦ χρήματος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

*
* *

Ἐκ τῆς συζητήσεως τῆς ἰδιαιτέρας ἐκείνης διασκέψεως τῆς ὁλομελείας τῶν πληρεξουσίων καὶ ἐκ τῆς σαφοῦς στάσεως τῆς Ρουμανίας πολλαὶ αἰσιόδοξοι ἐλπίδες ἤρχισαν νὰ ἐκδηλοῦνται περὶ ταχείας ἀποκαταστάσεως τῶν πραγμάτων τῆς Ρουμανίας ὑποχωρούσης ἐν τέλει.

Ἡ Αὐστρορωσσικὴ διπλωματία ὑφίστατο τελείαν ἐκμηδένισιν ἐνῷ ἡ Γερμανικὴ πολιτικὴ κατήγαγε περιφανῆ θρίαμβον τῇ βοηθείᾳ ἐννοεῖται τῆς Γαλλίας.

Ἡ Ρωσσία ἤρχισε νὰ ἐκφράζῃ πικρόχολον παράπονον διὰ τὴν στάσιν τῆς συμμάχου αὐτῆς Γαλλίας, ἡ δὲ Αὐστρία βλέπουσα πρὸ αὐτῆς τὸν Γερμανικὸν ὄγκον ἐπιβαλλόμενον κατενόει ὅτι ἡ διπλωματία αὐτῆς ὑφίστατο δεινότατον πλῆγμα.

Συμβουλαὶ πρὸς τὴν Βουλγαρίαν. — Ὁ Μπάουτσερ θρηνολογεῖ.

Ὁ Αὐστριακὸς τύπος κατόπιν τῆς στάσεως τῆς Γερμανίας ἤρχισε νὰ ἐλαττώνῃ τὰς φιλοβουλγαρικὰς αὐτῆς διαθέσεις, αἱ δὲ ἐφημερίδες τῆς Βιέννης ἀκολουθοῦσαι τὴν μοιραίαν ἐξέλιξιν τῶν πραγμάτων συνεβούλευαν τὴν Βουλγαρίαν νὰ ὑποστῇ ἀγογγύστως τὸ πλῆγμα καὶ νὰ φροντίσῃ νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν συμφοράν της ἐν τῷ μέλλοντι.

Ὑπὸ παρόμοιον πνεῦμα ἔγραφον καὶ αὐταὶ αἱ Ἀγγλικαὶ ἐφημερίδες μηδὲ τῶν «Τάϊμς» ἐξαιρουμένων.

Ὁ δὲ πολὺς Μπάουτσερ ἀναλαβὼν θέσιν μοιρολογιστρίας ἔγραφε τότε εἰς τοὺς «Τάϊμς» κακίζων τὴν Εὐρώπην διότι ἐγκατέλειψε τελείως τὴν Βουλγαρίαν, ἐνῷ ἦτο ἀξία καλλιτέρας τύχης.

Ἡ Βουλγαρία, προσέθετεν ὁ Μπάουτσερ, ἐξηντλημένη τελείως καὶ ὑποστᾶσα ἀληθῆ καταστροφὴν ἀναγκάζεται νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὰς ἀξιώσεις τῶν Ἑλλήνων διότι τοιαύτη ἦτο τοῦ μοιραίου ἡ θέλησις.

Δυστυχῶς ὁ στρατός της δὲν δύναται νὰ ἀντιτάξῃ σοβαρὰν ἀντίστασιν, πᾶσα δὲ ἰδέα περὶ ἐπαναλήψεως τῶν ἐχθροπραξιῶν δέον νὰ θεωρηθῇ ἀδύνατος.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Σερβία πρέπει νὰ ἐλαττώσωσιν ὁπωσδήποτε τὰς ὑπερβολικὰς ἀξιώσεις αὐτῶν, ἡ δὲ Ρουμανία ὀφείλει νὰ συντελέσῃ εἰς τοῦτο ἐὰν πράγματι ἐπιθυμεῖ ἰσορροπίαν ἐν τῷ Αἵμῳ.

Ἡ ἀποξένωσις τῆς Βουλγαρίας ἀπὸ πάσης Μακεδονικῆς κτήσεως ἐξασθενεῖ αὐτὴν τὰ μέγιστα καὶ καταρρίπτει τὸ δόγμα τοῦ δικαίου ἰσοζυγίου τὸ ὁποῖον ὑποστηρίζει ἡ Ρουμανία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Ἀπεγνωσμένη διπλωματικὴ πάλη διὰ τὴν Καβάλλαν. — Ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Ρωσσία καταβάλλουν ὑστάτας προσπαθείας. — Ο θρίαμβος τῆς Γερμανίας καὶ Γαλλίας.

Κατόπιν τῆς νέας τροπῆς τὴν ὁποίαν ἔλαβον τὰ πράγματα, ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις ἀπετάθη καὶ πάλιν πρὸς τοὺς προστάτας αὐτῆς τὴν Ρωσσίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν ζητήσας τὴν τελευταίαν αὐτῆς ἐπέμβασιν.

Ἀπέφυγεν ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις νὰ δώσῃ νεωτέρας ὁδηγίας εἰς τοὺς πληρεξουσίους αὐτῆς μέχρις ὅτου ἴδῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς νέας αὐτῆς ἐπεμβάσεως τῶν δύο εὐνοουμένων Δυνάμεων.

Ἀπεγνωσμέναι ὑπῆρξαν αἱ Ρωσσοαυστριακαὶ ἐνέργειαι καὶ ἔντονοι αἱ πιέσεις τῶν δύο τούτων Δυνάμεων παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει ὅπως δεχθῇ νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὰς ἐπὶ τῆς Καβάλλας ἀξιώσεις αὐτῆς.

Ἀπέναντι τῶν Αὐστρορωσσικῶν ἐκείνων διαβημάτων ἀντεπεξήρχετο ἡ Γερμανία καὶ ἡ Γαλλία ἐπιμένουσαι ὅπως ἡ Καβάλλα παραμείνῃ Ἑλληνική.

Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἔχουσα τοιουτοτρόπως ἀμέριστον καὶ ὁμόθυμον τὴν ὑποστήριξιν τῆς Γαλλίας καὶ Γερμανίας, ἀπέκρουσε τὰς Αὐστρορωσσικὰς προτάσεις ἐμμένουσα εἰς τὰς ἀξιώσεις αὐτῆς.

Μικράς τινας μόνον καὶ ἀσημάντους ὑποχωρήσεις ἀκόμη ἐδήλωσεν ὅτι ἠδύνατο νὰ δεχθῇ, πάντως ὅμως αἱ ὑποχωρήσεις αὗται δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπεκταθῶσιν ἐντεῦθεν τοῦ Νέστου.

Τὴν 24ην Ἰουλίου ἐπανελήφθη ἐνώπιον τῆς ὁλομελείας τῆς Διασκέψεως.

Ἀλλ' οἱ Βούλγαροι πληρεξούσιοι ἐδήλωσαν ὅτι ἡ ἀναμενομένη ἀπάντησις ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεώς των δὲν ἔφθασεν εἰσέτι, πα-

ρεκάλεσαν δὲ ὅπως ἀναβληθῇ ἡ συνεδρίασις διὰ τὴν 4ην ἀπογευματινὴν ὁπότε ἤλπιζαν ὅτι θὰ εἶχον πλήρεις ὁδηγίας.

Ἡ Βουλγαρικὴ κυβέρνησις, ὡς εἴπομεν, ἀπέφυγε νὰ ἀπαντήσῃ εὐθὺς καὶ νὰ δώσῃ νεωτέρας ὁδηγίας εἰς τοὺς πληρεξουσίους αὐτῆς ἀναμένουσα τὸ ἀποτέλεσμα τῶν τελευταίων ἐνεργειῶν Αὐστρίας καὶ Ρωσσίας.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ διπλωματικὸς ἀγὼν μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Ρωσσίας ἀφ' ἑνὸς καὶ Γερμανίας καὶ Γαλλίας ἀφ' ἑτέρου ἀπέβη ὑπέρ ποτε λυσσώδης καὶ ἀπεγνωσμένος.

Τέλος ἡ Βουλγαρία βλέπουσα τὸ ἀδύνατον τῆς περισώσεως τῆς Καβάλλας ἠναγκάσθη νὰ ὑποκύψῃ.

* * *

Κατὰ τὴν ἀπογευματινὴν συνεδρίασιν οἱ Βούλγαροι πληρεξούσιοι λαβόντες ὁδηγίας ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεώς των κατέστρωσαν τὰς τελευταίας αὐτῶν προτάσεις ἃς καὶ ὑπέβαλον εἰς τὴν ὁλομέλειαν τῆς Διασκέψεως.

Δι' αὐτοῦ ὁλόκληρος ἡ γραμμὴ τοῦ Νέστου παρεχωρεῖτο εἰς τὴν Ἑλλάδα, συνεπῶς ἡ Καβάλλα παρέμενεν ἑλληνικὴ κτῆσις.

Οἱ Ἕλληνες πληρεξούσιοι ἐζήτησαν τότε νὰ ἀποσυρθῶσιν εἰς βραχεῖαν σύσκεψιν εἰς ἣν ἔλαβε μέρος καὶ ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ρουμανίας κ. Μαγιορέσκο.

Ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ ἐκείνῃ συσκέψει οἱ Ἕλληνες πληρεξούσιοι τῇ συστάσει τοῦ κ. Μαγιορέσκο ἐδέχθησαν κατ' ἀρχὰς τὰς βουλγαρικὰς προτάσεις, διετύπωσαν ὅμως ἀξιώσεις τινὰς ἐπὶ ἐδάφους τῆς Θρᾴκης, τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο ὡς στρατηγικὸν σημεῖον διὰ τὴν χάραξιν τῶν νέων συνόρων.

Διὰ τῶν προτάσεών των τούτων οἱ Ἕλληνες πληρεξούσιοι ἐγκατέλιπον τὴν γραμμὴν τοῦ Πόρτο Λαγώ, ἀφήνοντες εἰς τὴν βουλγαρικὴν κυριαρχίαν τὴν Ξάνθην, τὴν Γκιουμουλτζίναν καὶ τὸ Δεδεαγάτς.

Ἐξελθόντες οἱ Ἕλληνες πληρεξούσιοι ἀνεκοίνωσαν ἐνώπιον τῆς ὁλομελείας τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἰδιαιτέρας συσκέψεως αὐτῶν, δι' οὗ

ἐγένοντο δεκταὶ αἱ βουλγαρικαὶ προτάσεις μὲ μικρὰς τινὰς μεταβολὰς ἐπί τινων ἀσημάντων σημείων.

Οἱ βούλγαροι πληρεξούσιοι ἔχοντες φαίνεται σχετικὰς ὁδηγίας ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεώς των, ἐδέχθησαν τὰς ἑλληνικὰς ἀπόψεις τῆς διαχαράξεως τῶν συνόρων καὶ οὕτω ἔληξεν ἡ ἀξιομνημόνευτος ἐκείνη συνεδρίασις, ἀποφασισθέντες ὅπως τὴν ἑπομένην συνέλθωσι καὶ αὖθις οἱ πληρεξούσιοι καὶ καθορίσωσι τὰς λεπτομερείας τῆς προκαταρκτικῆς εἰρήνης καὶ ὑπογράψωσι τὸ ἐδαφικὸν πρωτόκολλον.

Εὐθὺς μετὰ τὴν λῆξιν τῆς συνεδριάσεως καὶ τὴν ἀναγγελίαν τῆς ἐπελθούσης συμφωνίας, οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων ἔσπευσαν νὰ ἀποστείλωσιν εἰς τὰς ἐφημερίδας των μακρὰ τηλεγραφήματα, δι' ὧν ἀνηγγέλλετο ἡ συμφωνία ἡ ἐπελθοῦσα ἐν τῇ διασκέψει.

Ὁ τηλέγραφος καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐξήγγελε τὸν ἐν Βουκουρεστίῳ ἐπιτευχθέντα Γαλλογερμανικὸν θρίαμβον καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἑλληνικῆς διπλωματίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Φῆμαι περὶ ἀναθεωρήσεως τῆς συνθήκης. — Αὐστρορωσσικαὶ ἐνέργειαι. — Δηλώσεις τοῦ κ. Μαγιορέσκο ἐν τῇ διασκέψει.

Καθ' ἣν στιγμὴν οἱ Βούλγαροι ὑπεχώρουν εἰς τὰς ἀξιώσεις τῶν συμμάχων καὶ ἐπέκειτο ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἡ ὑπογραφὴ τοῦ ἐδαφικοῦ πρωτοκόλλου τῆς προκαταρκτικῆς εἰρήνης, τὰ ἐγκριτότερα εὐρωπαϊκὰ φύλλα ἀναγράφοντα τὴν ἐπελθοῦσαν συμφωνίαν προσέθετον τὴν λεπτομέρειαν ὅτι αἱ Δυνάμεις ἀποφυγοῦσαι πᾶσαν ἀνάμιξιν αὐτῶν εἰς τὰ ζητήματα τὰ ἀφορῶντα τὰ βαλκα-

νικὰ κράτη, ἐπεφύλαξαν οὐχ ἧττον τὸ δικαίωμα τῆς ἀναθεωρήσεως τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου, καθότι τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀντιλαμβάνονται ὅτι εἰσεχώρησαν ἀδικίαι.

Προφανῶς ἡ εἴδησις αὕτη εἶχε τὴν προέλευσίν της ἐκ Βιέννης ὅπου ἀπὸ ἡμέρας τώρα ἐχαλκεύοντο αἱ τερατωδέστεραι τῶν εἰδήσεων καὶ κατεβάλλοντο οἱ λυσσωδέστεροι ἀγῶνες τῆς Αὐστριακῆς πολιτικῆς, τῆς ὑποστηριζούσης καὶ εὐνοούσης τὴν Βουλγαρίαν.

Καὶ ἀνεγράφη θετικῶς καὶ ὡρισμένως τότε ὅτι τὴν ἀναθεώρησιν θὰ προτείνουν αἱ δύο Δυνάμεις Αὐστρία καὶ Ρωσσία, ἔχουσαι σύμφωνον ἐπὶ τούτῳ καὶ τὴν γνώμην τῆς Ἀγγλίας.

Ἡ εἴδησις ἐν τούτοις σχολιασθεῖσα ὑπὸ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων, ἐφέρετο ὡς τέχνασμα τῆς Ρωσσίας καὶ Αὐστρίας, αἵτινες ἀστοχήσασαι εἰς τὰς διαπραγματεύσεις, προσεπάθουν τώρα νὰ πείσωσι τὴν Βουλγαρίαν ὅτι ἡ συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου δὲν ἀπετέλει τὸ τέρμα, οὔτε ἀπεκλείετο πᾶσα ἐκ μέρους τῶν Δυνάμεων ἀναθεώρησις αὐτῆς.

*
* *

Τινὲς τῶν ἐφημερίδων ἐκείνων συνεμερίζοντο τὴν γνώμην ὅτι ἡ εἴδησις ἐκείνη ἀνεγράφη ἐπίτηδες ὅπως διευκολύνῃ τὸ ἔργον τῆς συνθήκης ὑποχωρούντων τῶν Βουλγάρων μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ ἀναθεώρησις τῆς συνθήκης θὰ ἐκανόνιζε τὴν διανομὴν κατ' ἄλλον τρόπον.

Ἀντιθέτως πρὸς τὴν εἴδησιν ταύτην ἣν πάντοτε ἀπέδιδον εἰς Αὐστρωρωσσικὴν πηγήν, ἤρχετο κατηγοριματικὴ δήλωσις τῆς Γαλλίας ὅτι ἡ συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θέλει ἀναθεωρηθῇ, διότι οὐδεμία περίπτωσις συντρέχει εἰς τοῦτο.

Πνεῦμα δικαιοσύνης καὶ λογικῆς ἐπεκράτησε κατὰ τὴν σύσκεψιν εἰς τρόπον ὥστε πᾶσα ἰδέα περὶ ἀναθεωρήσεως νὰ μὴ φέρῃ βάσεις δικαίας ἐνεργείας ἐκτὸς ἐὰν ἡ ἀναθεώρησις θέλει γίνει διὰ νὰ ἀνατραπῇ τὸ δίκαιον.

Ἐπίσης καὶ ἡ Γερμανία ἀπέρειψε μετὰ πείσματος τὴν πρότασιν τῆς ἀναθεωρήσεως.

Φαίνεται μάλιστα ὅτι ἡ Γερμανία ἵνα δείξῃ ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ ἐπέτρεπεν ἀναθεώρησιν τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου, προέβη εἰς διπλωματικὰς ἐνεργείας παρὰ τῇ Αὐστριακῇ Κυβερνήσει.

Ἀποτελέσματα τῶν ἐνεργειῶν ἐκείνων τῆς Γερμανίας παρὰ τῇ Αὐστρίᾳ ἦτο ἡ ἐλάττωσις τῶν ὑπὲρ τῆς Βουλγαρίας διαθέσεων καὶ ὁ μετριασμὸς τῶν κρίσεων τοῦ Αὐστριακοῦ τύπου.

Ἀλλ' ἡ Γερμανία δὲν περιωρίσθη μέχρι τοῦ σημείου τούτου.

*
* *

Ἐπιθυμοῦσα νὰ καταστήσῃ τὴν συνθήκην τοῦ Βουκουρεστίου σεβαστὴν ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν Ρουμανίαν τὰς ἐπὶ τῆς ἀναθεωρήσεως σκέψεις τῆς Ρωσσίας καὶ Αὐστρίας καὶ προέτρεψεν αὐτὴν νὰ δώσῃ τὸ τελευταῖον πλῆγμα κατὰ τῆς Βουλγαρικῆς κακοπιστίας ἡ ὁποία προσεπάθει διὰ τυχοδιοκτικοῦ μέσου νὰ ἐπιτύχῃ ὅρους καλλιτέρους.

Πράγματι ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ρουμανίας κ. Μαγιορέσκο ἐν τῇ συζητήσει τῆς 24ης Ἰουλίου καθ' ἣν συνεφωνήθη ὡς εἴπομεν κατ' ἀρχὴν ἡ ἀποδοχὴ τῶν ὅρων τῶν συμμάχων, λαβὼν τὸν λόγον ἐδήλωσεν ἐνώπιον πάντων ὅτι ἡ Ρουμανία ἐννοεῖ νὰ καταστήσῃ σεβαστὴν τὴν συνθήκην, θὰ θεωρήσῃ δὲ ἐχθρικὸν τὸ βαλκανικὸν ἐκεῖνο κράτος τὸ ὁποῖον θὰ ἐπεδίωκεν δι' οἱουδήποτε μέσου τὴν ἀναθεώρησιν τῆς συνθήκης.

Ἡ τοιαύτη γλῶσσα τοῦ Ρουμάνου πρωθυπουργοῦ ἀπετέλει τὴν τελευταίαν ψυχρολουσίαν κατὰ τῆς τυχοδιωκτικῆς πολιτικῆς τῆς Βουλγαρίας.

Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι βροδύτερον μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης αἱ αὐταὶ φῆμαι ἐπανελήφθησαν ἀπὸ τῶν στηλῶν ἐφημερίδων τινῶν τῆς Βιέννης καὶ τῆς Πετρουπόλεως, μὲ τὴν βάσιμον πληροφορίαν ὅτι ἡ Αὐστρία ἀνέλαβεν ἤδη τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐπιθεωρήσεως καὶ προέτεινε τοῦτο καὶ εἰς τὰς ἄλλας Δυνάμεις.

*
* *

Αἱ λεπτομέρειαι τῆς εἰδήσεως ἐκείνης ἔφερον ὡς τελείως σύμ-

φωνον τὴν Ρωσσίαν, καὶ ὡς προσχωρήσασαν εἰς τὴν πρότασιν καὶ τὴν Ἀγγλίαν.

Ἡ τελευταία αὕτη μάλιστα προέβη καὶ εἰς ἀνεπίσημον δήλωσιν διὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Σὲρ Ἐδουάρδου Γρέϋ, ὅστις ἐφέρετο εἰπών, ὅτι ἡ κυβέρνησίς τῆς Μεγάλης Βρεττανίας φρονοῦσα ὅτι κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ Βουκουρεστίου δὲν ἐπεκράτησε πνεῦμα δικαιοσύνης, δέχεται κατ' ἀρχὴν τὴν πρότασιν τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως περὶ ἀναθεωρήσεως τῆς ἐν λόγῳ συνθήκης.

Ἀλλ' ἡ ἀμετάπιστος στάσις τοῦ Κάϊζερ καὶ τοῦ Πουανκαρὲ ἐματαίωσε πᾶσαν ἀπόπειραν πρὸς ἀναθεώρησιν τῆς συνθήκης, και τοιουτοτρόπως ἡ Ἀγγλία ἠναγκάσθη νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν δήλωσίν της ἐκείνην.

Καὶ τοιουτοτρόπως ἡ συνθήκη ἐκείνη ἔμεινε σεβαστή, διότι φρουρὸς αὐτῆς ἀκοίμητος ἐτάχθη ἡ Ρουμανία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Ἡ ὑπογραφὴ τοῦ ἐδαφικοῦ πρωτοκόλλου. — Ἡ ἀναγγελία εἰς τὰ στρατηγεῖα καὶ εἰς τὰς Κυβερνήσεις. — Ὁ πανηγυρισμός.

Τὴν ἑπομένην ἡμέραν τὴν 4ην ἀπογευματινὴν ὥραν οἱ πληρεξούσιοι συνῆλθον καὶ αὖθις καὶ ἀντέταξαν τὸ ἐδαφικὸν πρωτόκολλον, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ὡς λῆξις τῆς ἐμπολέμου καταστάσεως, καὶ ὡς συνομολόγησις τῆς προκαταρκτικῆς εἰρήνης.

Ἐπειδὴ δὲ τὴν ἀμέσως ἑπομένην ἔληγεν ἡ προθεσμία τῆς τριημέρου ἐκκεχειρίας, ὑπεγράφη νέον πρωτόκολλον δι' οὗ ἐκηρύσσετο ἀνακωχὴ τοῦ πολέμου ἐπ' ἀόριστον.

Τὸ ἐδαφικὸν πρωτόκολλον, ὁμοῦ μετὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς ἀνακωχῆς συνετάχθη ἐν προχείρῳ καὶ ὑπεγράφη τὴν προηγουμένην

Ἡ πρώτη πληροφορία ἔφθασεν εἰς Ἀθήνας τὴν νύκτα τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἔλειπον ὅμως αἱ λεπτομέρειαι τοῦ συνταχθέντος πρωτοκόλλου.

Μία μόνον λεπτομέρεια ἔφερεν ὡς ὅριον διαχωρισμοῦ τῶν ἑλληνοβουλγαρικῶν συνόρων τὸ ὄρος Μπέλες.

Πρὸς τούτοις ἡ Ἑλλὰς ἐπροχώρει πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ σημεῖα τῆς Θράκης, ἡ δὲ γραμμὴ αὐτῆς ἐξετείνετο μέχρι τῶν διακλαδώσεων τῆς Ροδόπης, τέρμα τῆς ὁποίας εἶνε τὰ Τζεύμα.

Ἡ πόλις τῆς Στρωμνίτσης παρεχωρεῖτο εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἡ δὲ Δοϊράνη εἰς τὴν Σερβίαν.

Ἡ λίμνη τῆς Δοϊράνης ἀπετέλει τὸ σημεῖον τῆς συναντήσεως τῶν συνόρων.

Βραδύτερον τὸ γραφεῖον τοῦ τύπου τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος ἔδιδε πρὸς δημοσίευσιν τὰ κάτωθι τηλεγραφήματα.

Κατόπιν συνεδριάσεως γενομένης πρῶτον μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων ἰδιαιτέρως καὶ εἶτα ἐν γενικῇ συνεδριάσει ἐπῆλθε συμφωνία ὅπως τὰ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας σύνορα ὁρισθῶσιν ὡς ἑξῆς.

Ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νέστου ἡ γραμμὴ ἀκολουθεῖ τὸν ποταμὸν ἐπὶ 26 χιλιόμετρα μέχρι τοῦ χωρίου Ὀκτσιλάρ, ἀφίνουσα δ' εἶτα αὐτὸν προχωρεῖ πρὸς βορρᾶν ἐπὶ βιλαετίου Θράκης, ἀνέρχεται εἰς τὴν ὀροσειρὰν Τζουραδὰγ καὶ εἶτα μέχρι Καδὶρ Καγιᾶ Διβεκλῆ· τρέπεται κατόπιν πρὸς δυσμὰς μέχρι τῆς συναντήσεώς τῶν ποταμῶν Στρυμόνος καὶ Βιτρίτσα καὶ ἔρχετα, ἐπὶ τοῦ ὄρους Μπέλες.

Πρωτόκολλα τῆς ἰδιαιτέρας συνεδριάσεως Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων καὶ τὴν κατόπιν γενικῆς συνεδριάσεως ἐπρόκειτο νὰ ὑπογραφοῦν τὴν 11 π. μ. σήμερον».

ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΝ 25 Ἰουλίου. (Α. Π.)—Ἰδοὺ ἡ γραμμὴ ἡ γενομένη δεκτὴ παρὰ τῶν Βουλγάρων: Ἀναχωροῦσα

ἀπὸ τὸ Μπέλες φθάνει μέχρι τῆς συμβουλῆς τῶν ποταμῶν ..τρωμνίτσης καί Μπριστρίτσας καὶ διευθυνομένη κατόπιν διὰ τῆς Τεγγάνης, Καλτζῆ Μπελεζᾶ, Κουλᾶ, Καδήρ Καγιά, Διβικλῆ καὶ κατερχομένη διὰ τοῦ Καρόβου Τζουρᾶ Δατζηλάρ, φθάνει πρὸς δυσμὰς διὰ τοῦ Ὀκζιλὰρ καὶ τοῦ Νέστου μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ τελευταίου.

*
* *

Τὴν αὐτὴν νύκτα ὁ τηλέγραφος ἀνήγγειλεν εἰς τὰ διάφορα σημεῖα τῆς γῆς τὴν εὐφρόσυνον ἀγγελίαν τῆς ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης.

Ὅτε τὴν ἑπομένην ἐξεδόθησαν αἱ ἐφημερίδες ὅλων τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν καὶ ἐξήγγελλον τὴν ἐπελθοῦσαν ὁριστικὴν συμφωνίαν ἐπὶ τοῦ ἐδαφικοῦ πρωτοκόλλου γενικὴ ἀνακούφισις ἐξεδηλώθη πανταχοῦ.

Ἰδιαιτέρως τὸ εὐφρόσυνον ἄγγελμα ἐγένετο δεκτὸν ἐν Ἀθήναις, Βελιγραδίῳ, Κεττίγνῃ μετ' ἀνεκφράστου χαρᾶς· καίτοι ἐδισπίστουν ἀκόμη εἰς τὴν εἴδησιν, φοβούμενοι τὴν βουλγαρικὴν δολιότητα καὶ κακοπιστίαν.

Πᾶσαι αἱ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης πληροφορίαι περὶ ὑπογραφῆς τοῦ ἐδαφικοῦ πρωτοκόλλου ἦσαν ἰδιωτικαὶ καὶ αὐτὰ δὲ τὰ τηλεγραφήματα τὰ ὁποῖα ἔδωκε πρὸς δημοσιεύσιν τὸ γραφεῖον τοῦ τύπου τῶν Ἀθηνῶν δὲν ἦσαν ἐπισήμου πηγῆς.

Ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν ἀνέμενεν ἐπίσημον ἀναγγελίαν ἐκ μέρους τοῦ κ. Βενιζέλου, ἀλλὰ τοιαύτη δὲν ἐλήφθη μέχρι τῆς μεσημβρίας τῆς 26ης Ἰουλίου.

Εὔλογος λοιπὸν ἦτο ἡ ἀνησυχία καὶ ἡ ἀγωνία τοῦ Πανελληνίου ὁλοκλήρου, ἡ ἐκδηλωθεῖσα καθ' ὅλην τὴν πρωίαν τῆς 26ης Ἰουλίου.

Ἐν τοσούτῳ ὅμως εἰς τὰ στρατηγεῖα τῶν ἐμπολέμων εἶχεν

ἀγγελθῇ τὸ εὐφρόσυνον γεγονὸς ἀπὸ τῆς 9ης πρωινῆς, πάραυτα δὲ ἀνηγγέλθη τοῦτο εἰς τὰ στρατόπεδα, ὁμοῦ μετὰ τῆς ἀποφάσεως περὶ ἀνακωχῆς τοῦ πολέμου ἐπ' ἀόριστον.

*
* *

Τὴν μεσημβρίαν τέλος τῆς 26ης Ἰουλίου ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐλάμβανεν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατηγείου τὴν ἐπίσημον εἴδησιν τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ἐδαφικοῦ πρωτοκόλλου καὶ τὴν συνεπείᾳ τούτου ἀναστολὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν ἐπ' ἀόριστον.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τηλεγραφῶν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τὸ εὐφρόσυνον γεγονός, διέτασσεν ὅπως ἐπὶ τῇ συνομολογήσει νικηφόρρυ εἰρήνης ριφθῶσι καθ' ἅπασαν τὴν παλαιὰν καὶ νέαν Ἑλλάδα ἑκατὸν καὶ εἷς κανονιοβολισμοί.

Ἅμα τῇ λήψει τοῦ τηλεγραφήματος ἐκείνου συνῆλθεν εὐθὺς ἐν Ἀθήναις τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον τὸ ὁποῖον ἀφοῦ συνεχάρη τηλεγραφικῶς τὴν Α. Μεγαλειότητα, διεβίβασεν εἰς ὅλας τὰς ἑλληνικὰς πόλεις τὴν Βασιλικὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως τὸ ἄγγελμα τῆς συνομολογήσεως τῆς εἰρήνης χαιρετισθῇ μὲ ἑκατὸν καὶ ἕνα κανονιοβολισμούς.

Τὸ Αἰγαῖον ἀπὸ τῶν στενῶν μέχρι τοῦ Ταινάρου, αἱ νῆσοι μετὰ τοῦ Θερμαϊκοῦ καὶ τῆς εἰς τὸν μυχὸν αὐτοῦ Θεσσαλονίκης, ἡ Κρήτη ἡ Μεσόγειος, τὸ Ἰόνιον ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, ἡ Πρέβεζα, τὰ θρυλλικὰ Γιάννενα, αἱ ἑλληνικαὶ ἀκταὶ καὶ αἱ ὡραῖαι παραλίαι, αἱ γλαυκαὶ θάλασσαι, τὰ ἑλληνικὰ φρούρια καὶ τὰ ἑλληνικὰ σκάφη ἀπήχουν καθ' ὅλον τὸ ἀπόγευμα τῆς 26 Ἰουλίου τὴν διαταγὴν τοῦ δαφνοστεφοῦς καὶ τροπαιούχου Στρατηλάτου.

Οἱ χαρμόσυνοι κανονιοβολισμοὶ ἐχαιρέτιζον διὰ τῶν βαρέων ἤχων αὐτῶν τὸ χαρμόσυνον ἄγγελμα καὶ διεσκόρπιζον καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν ἑλληνικῶν βουνῶν καὶ τῶν ἐρημικῶν ἀκτῶν τὴν μέθην τῆς νίκης, ἡ ὁποία ἐπέστεφε τοὺς μεγάλους καὶ εὐγενεῖς ἀγῶνας τῆς Ἑλλάδος.

Καθ' ἣν στιγμὴν ἀπὸ τὰ ὕψη τοῦ Λισβονόβου ὅπου ὁ ἀρχιστράτηγος ἔχει στήσει τὸ στρατηγεῖόν του ἐδίδετο τὸ σύνθημα τοῦ

πανηγυρισμοῦ καὶ ἔξαλλα τὰ στρατεύματα ἐχαιρέτιζον δι' ὁμοβροντιῶν τὴν λῆξιν τῶν ἀγώνων, πᾶσα ἑλληνικὴ ψυχὴ ἐσκίρτα ὑπερήφανος ἐκ χαρᾶς καὶ ἐθνικῆς αἴγλης.

Καὶ ὅτε οἱ κρότοι τῶν τηλεβόλων ἐγενικεύθησαν καθ' ὅλην τὴν παλαιὰν καὶ νέαν Ἑλλάδα παλμοὶ εὐγενεῖς καὶ δάκρυα καὶ δοξολογίαι ἐδόνησαν τὸν ἑλληνικὸν ἀέρα καὶ οἱ παλμοὶ ἐκεῖνοι καὶ αἱ ὁμοβροντίαι φερόμεναι ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων διεσταυροῦντο καθ' ὅλα τὰ σημεῖα τῆς ἑλληνικῆς γῆς ὡς διάθερμος καὶ εὐφρόσυνος χαιρετισμὸς τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος πρὸς τὴν νέαν.

Ἐχαιρέτα ἡ Χίος τὴν Κρήτην, αἱ Ἀθῆναι τὴν Θεσσαλονίκην, ἡ Καβάλλα τὸν Πειραιᾶ, τὰ ἑλληνικὰ σκάφη τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας, οἱ ναῦται τοὺς στρατιώτας, αὐτοὶ τὸν βασιλέα καὶ ὁ βασιλεὺς τοὺς πάντας.

Ὁ πανηγυρισμὸς εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ὅτε ὁ ἥλιος ὡς μέγας ξανθὸς δίσκος κατήρχετο μεγαλοπρεπὴς καὶ πύρινος διὰ νὰ βυθισθῇ εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Σαρωνικοῦ, καὶ ἡ γλυκεῖα δείλη ἐσκόρπιζε μαγευτικὰς γραμμὰς χρυσοῦ ἐπάνω εἰς τὴν πύλην τοῦ Παρθενῶνος, τὸ πρῶτον τηλεβόλον ἀντήχει ἀπὸ τοῦ Ἄντρου τῶν Νυμφῶν, ἐξαγγέλλον εἰς τὴν πόλιν τῆς Παλλάδος τὸν θρίαμβον τῆς Ἑλλάδος.

Εἶνε ἀπερίγραπτος ὁ πανζουρλισμὸς ὅστις κατέλαβε τὰ πλήθη τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην.

Οἱ ἔντονοι κρότοι τῶν τηλεβόλων διεδέχοντο ἀλλήλους μεταδίδοντες τὸ χαρμόσυνον ἄγγελμα εἰς ὅλας τὰς συνοικίας τῆς πόλεως.

Ἐπηκολούθησε ἀληθὴς συναγερμός.

Ὁμοῦ μὲ τοὺς κρότους τῶν τηλεβόλων ἀνεμιγνύοντο τώρα οἱ δαιμονιώδεις πυροβολισμοὶ ἐνθουσιώντων κατοίκων τῶν Ἀθηνῶν καὶ αἱ χαρμόσυναι κωδουνοκρουσίαι τῶν ναῶν.

*
* *

Ἀληθὲς πανδαιμόνιον !

Ὅλαι αἱ συνοικίαι εὑρέθησαν ἐπὶ ποδός.

Ἄνδρες, γυναῖκες, παιδία ἐξεχύνοντο εἰς τὰς ὁδοὺς ἐν προφανεῖ χαρᾷ σταυροκοπούμενοι, δακρύοντες, ζητωκραυγάζοντες, πυροβολοῦντες.

Τὰ κέντρα ἐπληρώθησαν κόσμου, αἱ ὁδοὶ παρουσίασαν ἔκτακτον κίνησιν καὶ ζωηρότητα, καὶ εἰς τὰς ὄψεις ὅλων ἀπετυποῦτο ζωηροτάτη ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐχαρίστησις.

Εἰς τὴν ζωηρότητα ἐκείνην συνετέλεσε τὰ μέγιστα πρόχειρος διαδήλωσις στρατιωτῶν καὶ πολιτῶν, ἥτις διασχίζουσα τὰς κεντρικὰς ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας ἐζητωκραύγαζεν ὑπὲρ τοῦ στρατηλάτου βασιλέως, τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου.

Ἦτο τόσος ὁ ἐνθουσιασμὸς ὥστε πολλοὶ ἀποκαλυπτόμενοι ἔρριπτον τοὺς πίλους των εἰς τὸν ἀέρα, ἐνῷ ἄλλοι ἔψαλλον μύρια ἐμβατήρια

Ἐπελθούσης τῆς νυκτὸς ἡ πόλις ἐφωταγωγήθη πλουσίως, τὸ πᾶν δὲ παρεῖχε φασμαγαρικὸν θέαμα ὑπὸ τὸν ὠκεανὸν τοῦ φωτός.

Ἡ κίνησις παρετάθη μέχρι τοῦ μεσονυκτίου ζωηρά, μεθ' ὃ πάντες ἔσπευδον νὰ ἀνακουφισθῶσιν εἰς ἀμέριμνον ὕπνον, κατόπιν τόσων ἡμερῶν ἀγωνίας.

Ἐν τῇ ἐκδηλώσει τῆς λαϊκῆς ἐκείνης φρενίτιδος ἥτις κατέλαβεν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὴν Ἑλλάδα, ἐνυπῆρχεν ὁ ὡραιότερος ὕμνος πρὸς τὸν ἔνδοξον ἑλληνικὸν στρατὸν καὶ τὸν μέγαν αὐτοῦ ἀρχιστράτηγον.

Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος συγχαίρων τὸν πρωθυπουργόν του.—Ἀπονομὴ τοῦ Μεγαλοσταύρου εἰς τὸν κ. Βενιζέλον.

Εὐθὺς ὡς ἀνηγγέλθη ἐκ Βουκουρεστίου εἰς τὸ στρατηγεῖον ἡ σύναψις τῆς προκαταρκτικῆς εἰρήνης καὶ ἡ ὑπογραφὴ τοῦ ἐδαφικοῦ πρωτοκόλλου, ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐκτιμῶν εἴπερ τις καὶ ἄλλος τὰς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ὑπερανθρώπους πράγματι ὑπηρεσίας τοῦ

πρωθυπουργοῦ κ. Βενιζέλου, συνέταξε πρὸς αὐτὸν εὐχαριστήριον τηλεγράφημα, συγχαίρων τὸν ἀκαταπόνητον καὶ περινούστατον ἄνδρα διὰ τὰ εὐχάριστα ἀποτελέστατα καὶ διὰ τὴν διπλωματικὴν αὐτοῦ δεξιότητα.

*
* *

Τὸ τηλεγράφημα τῆς Α. Μ. διαβιβασθὲν ἐκ Λιβουνίδου πρὸς τὸν ἐν Βουκουρεστίῳ διαμένοντα πρωθυπουργὸν εἶχεν ὡς ἑξῆς ἐπὶ λέξει.

Ἐκ Λιβουνόβου 26 Ἰουλίου.

Βενιζέλον Πρωθυπουργὸν Βουκουρέστιον

Ἐν ὀνόματι τοῦ Ἔθνους ἐκφράζω ὑμῖν τὰς βασιλικάς Μου εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ συνομολογήσει τῆς εἰρήνης. Εἰς πίστωσιν δὲ τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τῆς πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεως Μου, ἀπονέμω ὑμῖν τὸν Μεγαλόσταυρον τοῦ Βασιλικοῦ Μου τάγματος τοῦ Σωτῆρος.

Κωνσταντῖνος Β΄.

Εἰς τὴν ἀπάντησιν τοῦ βασιλικοῦ ἐκείνου τηλεγραφήματος ὁ κ. Βενιζέλος ἀπέστειλε πρὸς τὴν Α. Μ. τὸ κάτωθι τηλεγράφημα.

Εὐχαριστῶ τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα διὰ τὴν ὑψίστην τιμήν. Ὁ Θεὸς ηὐλόγησε πλουσιοπαρόχως τὰς προσδοκίας τοῦ Ἔθνους. Νέα καὶ ἔνδοξος ἐποχὴ διανοίγεται ἐνώπιον ἡμῶν.

*
* *

Τὴν ἑπομένην ὁ τηλέγραφος διεβίβαζε ἀθρόα τὰ συγχαρητήρια τηλεγραφήματα ἐξ ὅλων τῶν ἑλληνικῶν πόλεων πρός τε τὴν Α. Μ. ἐν Λιβουνόβῳ καὶ πρὸς τὸν κ. Βενιζέλον ἐν Βουκουρεστίῳ.

Ὁ Ἑλληνινικὸς καὶ ὁ Ρουμανικὸς τύπος ἐν πανηγυρικοῖς ἀρ-

θροις ἐνεγκωμίαζε τὸ συντελεσθὲν μέγα ἔργον, τὸ ὁποῖον ὠφείλετο κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν στάσιν τῆς Ρουμανίας.

Τὸ σχετικὸν τηλεγράφημα τοῦ Ἀθαναϊκοῦ πρακτορείου δημοσιευθὲν τὴν 26ην Ἰουλίου παρεῖχεν ἐν περιλήψει τὰ ἐγκωμιαστικὰ ἄρθρα τῶν Ρουμανικῶν ἐφημερίδων.

Τὸ τηλεγράφημα ἐκεῖνο εἶχεν ὡς ἑξῆς·

ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΝ 26 Ἰουλίου (Α. Π.). —Αἱ μεγάλαι ἡμερήσιαι ἐφημερίδες ἀφιεροῦσιν ἐγκωμιαστικὰ ἄρθρα διὰ τὰς ἐργασίας τῆς Συνδιασκέψεως.

Ἡ ἡμιεπίσημος «Πολίτικα» λέγει·

»Ἡ χθεσινὴ ἡμέρα εἶνε ἱστορική. Ἐξησφάλισε τὴν εἰρήνην εἰς τὴν Εὐρώπην,

»Πρὸς τούτοις ὅμως ἡ εἰρήνη τοῦ Βουκουρεστίου θεμελιώνει νέον δημόσιον δίκαιον, διότι «φυλαγμένα ἀπὸ τὰς Μεγάλας Δυνάμεις», κατὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἔκφρασιν τοῦ κ.Μαγιορέσκο, πέντε κράτη διακανονίζουν τὰ συμφέροντά των καὶ καθορίζουν τὰ ὅρια τοῦ ἐδάφους των χωρὶς αἱ Μ. Δυνάμεις νὰ παρεμποδίζουν τὸ ἔργον των».

Ἡ ἡμιεπίσημος «Ρουμανία» χαιρετίζει τοὺς χριστιανοὺς πληρεξουσίους τῆς Διασκέψεως καὶ τὸν Βασιλέα Κάρολον, ὅστις ἐπιστέφει κατὰ περίλαμπρον τρόπον τὴν μεγάλην καὶ εὐτυχῆ βασιλείαν του.

Ἡ φιλελευθέρα «Ρουμανικὴ Ἀνεξαρτησία» χαιρετίζει μετὰ σεβασμοῦ τὴν Διάσκεψιν, ἥτις ἔγνω νὰ λύσῃ κατὰ μέγα μέρος τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα.

Ἡ συνομολογηθεῖσα εἰρήνη, καταλήγει, τιμᾷ μεγάλως τοὺς πληρεξουσίους ὧν τὰ ὀνόματα θὰ τεθῶσι κάτωθεν τῆς συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου.

Καὶ μία βουλγαρικὴ ἀπόπειρα παρασπονδίας.

Ὡς ἐν παρόδῳ παραθέτομεν ἐνταῦθα ἀξιοσημείωτον γεγονὸς τὸ ὁποῖον ἔλαβε χώραν μεταξὺ τῶν ἑλληνικῶν καὶ βουλγαρικῶν

στρατευμάτων κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ χρόνου τῆς πρώτης ἐκκεχειρίας.

Ὡς γνωστὸν τὸ πρῶτον πρωτόκολλον τῆς ἐκκεχειρίας ὥριζεν ὅτι ἡ ἀναστολὴ τῶν ἐχθροπραξιῶν θὰ ἤρχιζε τὴν μεσημβρίαν τῆς 18ης Ἰουλίου καὶ θὰ ἔληγε τὴν 12ην τῆς μεσημβρίας τῆς 23ης τοῦ ἰδίου μηνός.

Ὅτε ἀπεφασίσθη ἡ παράτασις τῆς ἐκκεχειρίας ἐπὶ τριήμερον εἰσέτι, τὸ ἐπὶ τούτῳ πρωτόκολλον ὥριζεν ὡς ὥραν ἐνάρξεως τῆς νέας ἐκκεχειρίας.

Συνεπῶς μεταξὺ τῆς πρώτης καὶ τῆς δ ευτέρας ἐκκεχειρίας ἐμεσολάβει χρονικὸν διάστημα μιᾶς ὥρας.

Τὸ πνεῦμα ὅμως τοῦ συνταχθέντος πρωτοκόλλου, ἐθεώρει τὴν δευτέραν ἐκκεχειρίαν ὡς συνέχειαν τῆς πρώτης, καὶ ὡς ἀρχομένην εὐθὺς ἅμα τῇ λήξει ἐκείνης.

Οἱ Βούλγαροι ὅμως ἔδωκαν ἄλλην ἐξήγησιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ πρωτοκόλλου καὶ ἐνόμισαν ὅτι ἠδύναντο κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἀπὸ τῆς 12ης μέχρι τῆς 1ης μ. μ. νὰ κάμνωσι χρῆσιν τῶν ὅπλων.

Προφανῶς σκοπὸς τῶν Βουλγάρων ἦτο νὰ ἐπιχειρήσωσι μίαν αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν, διὰ μεγάλων δυνάμεων, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι θὰ κατώρθωνον νὰ καταλάβωσι ἐπικαίρους τινὰς θέσεις καὶ νὰ καταστήσωσι πλεονεκτικὴν τὴν θέσιν τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν ἀπέναντι τοῦ ἑλληνικοῦ.

*
* *

Τὴν πρωίαν λοιπὸν τῆς 23ης Ἰουλίου Βούλγαρος ἀξιωματικὸς ἐκ τῶν εὑρισκομένων πλησιέστερον πρὸς τὰς ἑλληνικὰς προφυλακὰς ἐδήλωσεν εἰς τοὺς ἡμετέρους ὅτι καθὸ εἶχε δικαίωμα θὰ ἐπετίθετο τὴν 12ην ποιούμενοςχρῆσιν τῶν ὅπλων.

Ἡ βουλγαρικὴ αὐτὴ θρασύτης διεμηνύθη εἰς τὸ ἑλληνικὸν στρατηγεῖον, τὸ ὁποῖον ἀπήντησεν ὅτι ἐν ᾗ περιπτώσει ἐξεδηλοῦτο τάσις τις πρὸς προέλασιν, ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς θὰ διετάσσετο ὅπως ἐνεργήσει γενικὴν ἐπίθεσιν.

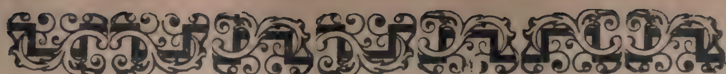

Παραλαβὴ πυρομαχικῶν.

Ἡ ἀπειλητικὴ αὕτη ἀπάντησις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατηγείου κατηύνασε τὸν ὄψιμον βουλγαρικὸν ὀργασμόν, πάραυτα δὲ ἀξιωματικὸς βούλγαρος πλησιάσας εἰς τὰς ἑλληνικὰς προφυλακὰς ἐζήτησε συγγνώμην, προσθέσας ὅτι ἡ ἀξίωσις τοῦ συναδέλφου δὲν ἦτο ἀποτέλεσμα ἀνωτέρας διαταγῆς, ἀλλὰ μονομεροῦς ἀτομικῆς ἀντιλήψεως ὀφειλομένη εἰς παρενόησιν τοῦ κειμένου τοῦ πρωτοκόλλου.

Ἐν τοσούτῳ τὸ ἑλληνικὸν στρατηγεῖον ἔσπευσε νὰ διαβιβάσῃ τὸ ἐπεισόδιον πρὸς τοὺς ἐν Βουκουρεστίῳ Ἕλληνας πληρεξουσίους, ὁ δὲ κ. Βενιζέλος ἀνέλαβε νὰ καταγγείλῃ τοῦτο ἐν τῇ διασκέψει, μὲ τὴν ρητὴν δήλωσιν ὅτι ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς θὰ προέβαινεν εἰς γενικὴν ἐπίθεσιν, ἐν ᾗ περιπτώσει οἱ Βούλγαροι παρευμηνεύοντες τὸ πνεῦμα τοῦ πρωτοκόλλου, ἤθελαν παραβιάσει τοὺς ὅρους αὐτῶν.

Οἱ βούλγαροι πληρεξούσιοι ἔσπευσαν νὰ δώσωσι καθησυχαστικὰς βεβαιώσεις καὶ τοιουτοτρόπως τὸ ἐπεισόδιον ἔληξε.

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟ—ΣΕΡΒΟ—ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΥ
ΠΟΛΕΜΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α′.

Αἱ συζητήσεις ἀπὸ τῆς ὁριστικῆς εἰρήνης. Τὸ κείμενον τῆς ὁριστικῆς εἰρήνης·

Καθορισθέντος τοῦ ἐδαφικοῦ πρωτοκόλλου, ὑπελείπετο ἡ συζήτησις ἐπὶ τῶν δευτερευόντων σημείου τῆς συνθήκης.

Ἡ συζήτησις ἐπὶ τῶν ὅρων τούτων προυχώρησεν ὁμαλῶς καίτοι ἐπί τινων σημείων ἠγέρθησαν ἀσήμαντοι διαφωνίαι.

Ἡ συζήτησις περιεστράφη εἰς τὸ οἰκονομικὸν μέρος καὶ εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν σχολείων.

Παραθέτομεν κατωτέρω τὴν ἐξέλιξιν τῆς συζητήσεως ἐπὶ ἑνὸς ἐκτάκτου ἄρθρου.

Τὸ σχετικὸν τηλεγράφημα εἶχεν ὡς ἑξῆς.

ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΝ, 27 Ἰουλίου. — Ἡ Συνδιάσκεψις τῆς εἰρήνης συνῆλθε τὴν πρωΐαν δια τελευταίαν φοράν.

Ὁ κ. Ρίστιτς ἀνέγνωσεν ἀνακοίνωσιν δι᾽ ἧς ἐδηλοῦτο ὅτι ἡ Σερβία ἐπιφυλάσσει τὸ δικαίωμά της ὅπως ἀναφερθῇ εἰς τὸ δικαστήριον τῆς Χάγης διὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος τῆς ἀποζημιώσεως.

Ὁ κ. Βενιζέλος προέβη εἰς ὁμοίαν ἀνακοίνωσιν. Ἡ Συνδιάσκεψις ἐπανέλαβε κατόπιν τὰς συζητήσεις τῶν μερῶν τῆς συνθήκης.

Ἄρθρον 5ον σχετικὸν μὲ τὴν ἀποστράτευσιν ἐγένετο δεκτόν.

Ἄρθρον 6ον σχετικὸν μὲ τὴν ἐκκένωσιν τῶν Βουλγαρικῶν χωρῶν ὑπὸ τῶν στρατευμάτων. Ἡ ἐκκένωσις θὰ γίνῃ μετὰ τὴν Βουλγαρικὴν ἀποστράτευσιν. Τὸ ἄρθρον ἐγένετο δεκτόν·

Ἄρθρον 7ον ἀναφερόμενον εἰς τὸ ζήτημα τῆς μεταφορᾶς τῶν στρατευμάτων εἰς τὸν Βουλγαρικὸν ἔδαφος ἐγένετο δεκτόν.

Ἄρθρον 8ον ἀναφερόμενον εἰς τοὺς αἰχμαλώτους καὶ ἄρθρον 9ον σχετικὸν μὲ τὴν ἐπικύρωσιν τῆς συνθήκης ἐγένοντο δεκτόν.

Προτοῦ αἱ συζητήσεις τελειώσουν ὁ κ. Βενιζέλος ἐζήτησεν ἅπαξ ἔτι παρὰ τῶν Βουλγάρων ἐὰν θέλουν νὰ δεχθοῦν τὴν συζήτησιν διὰ τὴν ἀμοιβαίαν ἐλευθερίαν τῶν σχολείων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν ὅπερ ἀφέθη χθὲς ἐκκρεμές.

Ὁ κ. Ρωσὼφ ἀνεκοίνωσεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ συζητήσῃ καὶ λυπεῖται ὅτι δὲν ἔφθασεν εἰς ἀποτέλεσμα μὲ ὅλα τὰ κράτη.

Ὁ κ. Σπαλαϊκόβιτς ἀνήγγειλεν ὅτι τὸ ζήτημα τῶν συνόρων τῆς παλαιᾶς Σερβίας ἐν ἀμφισβητήσει ἀπὸ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου ἐκανονίσθη.

Ὁ κ. Τόντσεφ ἀνέγνωσεν ἀνακοίνωσιν λέγουσαν ὅτι ἡ Βουλγαρία ἐπεθύμει ὅπως ὅλαι αἱ χῶραι διαμοιρασθοῦν κατὰ τὸ δόγμα τῆς ἐθνικότητος.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ Βουλγαρία ἀποδέχεται τὴν συμφωνίαν ἐπὶ τίπλῳ πραγματικῆς καταστάσεως καὶ ἐκφράζει τὴν ἐλπίδα ὅτι αἱ Δυνάμεις θὰ λάβουν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν τύχην τῆς Βουλγαρίας ἀναλόγως τῶν γενομένων θυσιῶν

Ὁ κ. Πολίτης ἀνεκοίνωσεν ὅτι ἡ Ἑλλὰς ὑπογράφει τὴν συνθήκην μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι βασίζεται ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ δόγματος τῆς ἰσορροπίας καὶ ὄχι ἐπὶ τῆς πραγματικῆς καταστάσεως.

Ὁ κ. Σπαλαϊκόβιτς ἀνεκοίνωσεν ὅτι ἡ συνθήκη εἶνε ἔργον δικαιοσύνης καὶ ὄχι δικαίας ἰσορροπίας.

Ὁ πρόεδρος κ. Μαγιορέσκο λέγει ὅτι πιστεύει ὅτι γίνεται ὁ

διερμηνεὺς τῆς ὅλης συνελεύσεως ὑποστηρίζων ὅτι αἱ γινόμεναι ἀνακοινώσεις δὲν ἐξασθενοῦν οὔτε ἐλαττοῦν τὴν ἀξίαν.

Κατόπιν ἐκηρύχθη τὸ τέλος τῆς Συνδιασκέψεως.

Ἡ ὑπογραφὴ τῆς εἰρήνης θὰ γίνῃ αὔριον τὴν πρωΐαν κατὰ τὴν 9 π. μ. ὥραν κατόπιν δὲ θὰ ψαλῇ δοξολογία.

Ἡ ὑπογραφὴ τῆς συνθήκης θὰ ἀναγγελθῇ εἰς τὴν πόλιν διὰ τῶν συνήθων κανονιοβολισμῶν.

*
* *

Τέλος τὴν 27 τοῦ μηνὸς Ἰουλίου ἐπελθούσης συμφωνίας ἐφ' ὅλων τῶν σημείων κατεστρώθη τὸ σχέδιον τοῦ πρωτοκόλλου τῆς ὁριστικῆς εἰρήνης τὸ ὁποῖον παρεδόθη εἰς τὰ μέλη τῶν ἀποστολῶν ὅπως ἀντιγράψωσιν αὐτὸ ὡς διπλοῦν ἕκαστος.

Τὸ κείμενον τοῦ ὁριστικοῦ πρωτοκόλλου εἶχεν ὡς ἑξῆς.

*
* *

«Συνθήκη εἰρήνης μεταξὺ τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν βασιλέων τῶν Ἑλλήνων, τοῦ Μαυροβουνίου, τῆς Ρουμανίας καὶ τῆς Σερβίας ἐξ ἄλλου.

Ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τοῦ πόθου νὰ θέσωσι τέρμα εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ νῦν ὑφισταμένου πολέμου μεταξὺ τῶν ἀμοιβαίων χωρῶν καὶ θέλοντες νὰ ἀποκαταστήσωσι τὴν εἰρήνην μεταξὺ τῶν λαῶν των, τῶν ἐπὶ τοσοῦτον δοκιμασθέντων ἀπεφάσισαν νὰ κλείσουν τὴν ὁριστικὴν συνθήκην τῆς εἰρήνης. Αἱ ἀνωτέρω Μεγαλειότητες καὶ διώρισαν τοὺς πληρεξουσίους των (ἀκολουθεῖ ὁ κατάλογος). Τῆς συμφωνίας αἰσίως ἐπελθούσης ἀπεφασίσθη ὅτι:

Ἄρθρον 1. Θὰ ὑφίσταται εἰρήνη καὶ φιλία μεταξὺ τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων, ὡς καὶ τῶν κληρονόμων των.

Ἄρθρον 2. Ἡ γραμμὴ τῶν Ρουμανοβουλγαρικῶν συνό-

ρων, χαραχθεῖσα συμφώνως πρὸς τὸ ἐπισυνημμένον ὑπ' ἀριθ. 5 πρωτόκολλον, θὰ ἀρχίζῃ ἀπὸ τοῦ Δουνάβεως ἐκ τοῦ Τουρτουκάηγ καὶ θὰ καταλήγῃ εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον πρὸς νότον τοῦ Ἐκρινιέ.

Ἐξυπακούεται ἐπισήμως ὅτι ἡ Βουλγαρία θὰ κατεδαφίσῃ τὸ βραδύτερον ἐντὸς δύο ἐτῶν τὰ ὑπάρχοντα ὀχυρώματα ἐν Ρουχτσουκίῳ, Σούμκᾳ καὶ εἰς τὴν ζώνην πέριξ τοῦ Μπαλτσίκ.

Μικτὴ ἐπιτροπὴ θὰ χαράξῃ ἐντὸς δεκαπενθημέρου τὴν νέαν γραμμὴν καὶ θὰ προεδρεύῃ τῆς διανομῆς τοῦ διὰ τῶν νέων συνόρων ὁριζομένου ἐδάφους. Ἐν περιπτώσει διαφωνίας διαιτητὴς θὰ ἀποφασίῃ τελεσιδίκως.

Ἄρθρον 3. Τὰ Σερβοβουλγαρικὰ σύνορα ὁρισθέντα συμφώνως μὲ τὸ πρωτόκολλον 9ον θὰ ἄρχονται ἀπὸ τὰ παλαιὰ σύνορα τοῦ ὄρους Παρταρίτσα, θὰ ἀκολουθοῦν τὰ Σερβοβουλγαρικὰ σύνορα καὶ τὴν γραμμὴν τῆς διανομῆς τῶν ὑδάτων μεταξὺ Ἀξιοῦ καὶ Στρυμῶνος, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι ἡ ὑψηλὴ κοιλὰς τῆς Στρούμνιτσας θὰ παραμείνῃ εἰς Σερβίαν καὶ θὰ καταλήξῃ εἰς τὸ ὄρος Μπελάσικο (Μπέλες) ὅπου θὰ συναντᾶται ἡ Ἑλληνοβουλγαρικὴ γραμμή.

Μικτὴ ἐπιτροπὴ θὰ ἐκτελέσῃ ἐντὸς δεκαπενθημέρου τὴν νέαν γραμμήν. Θὰ προεδρεύῃ τῆς διανομῆς τῶν ὑπὸ τῆς νέας γραμμῆς χωριζομένων ἐδαφῶν μετὰ διαιτησίαν.

Ἄρθρον 4. Τὰ Ἑλληνοβουλγαρικὰ σύνορα καθορισθέντα συμφώνως μὲ τὸ πρωτόκολλον ἄρθρ. 9 θὰ ἀναχωροῦν ἐκ τῆς νέας Σερβοβουλγαρικῆς γραμμῆς τοῦ ὄρους Μπελεσίτσας καὶ τῶν Πλανίνων καὶ θὰ καταλήγουν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νέστου ἐν τῷ Αἰγαίῳ.

Μικτὴ ἐπιτροπὴ καὶ διαιτησία καταρτίζεται ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ. Ἐξυπακούεται ἐπισήμως ὅτι ἡ Βουλγαρία παραιτεῖται ἀπὸ τοῦδε ἐπὶ τῆς νήσου Κρήτης.

Ἄρθρον 6. Τὰ γενικὰ στρατηγεῖα τῶν σχετικῶν στρα-

τευμάτων θὰ εἰδοποιηθοῦν διὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης.

Ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις ὑποχρεοῦται νὰ ἀποστρατευθῇ ἀπὸ τῆς αὔριον.

Τὰ στρατεύματα τῶν ὁποίων ἡ φρουρὰ εὑρίσκεται εἰς τὴν ζώνην τῆς κατοχῆς τοῦ ἐμπολέμου στρατοῦ θὰ διευθυνθῶσιν ἐπὶ ἑτέρου σημείου τοῦ παλαιοῦ βουλγαρικοῦ ἐδάφους καὶ δὲν θὰ ἐνισχύσωσι τὰς συνήθεις φρουρὰς εἰμὴ μετὰ τὴν ἐκκένωσιν τῆς ζώνης τῆς κατοχῆς.

Ἄρθρ. 7ον. Η ἐκκένωσις τοῦ βονλγαρικοῦ ἐδάφους θὰ ἀρχίσῃ ἀμέσως μετὰ τὴν ἀποστράτευσιν τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ καὶ θὰ λήξῃ τὸ βραδύτερον ἐντὸς δεκαπενθημέρου.

Ἄρθρ. 8. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κατοχῆς τοῦ Βουλγαρικοῦ ἐδάφους τὰ στρατεύματα ἔχουσι τὸ δικαίωμα τῆς ἐπιτάξεως, ἀποζημιοῦντα τὰ εἴδη καὶ θὰ ἔχουν τὴν ἐλευθέραν χρῆσιν τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν στρατευμάτων καὶ τῶν προμηθειῶν ἄνευ πληρωμῆς ἀποζημιώσεων.

Αἱ τοπικαὶ ἀρχαί, οἱ ἀσθενεῖς καὶ οἱ τραυματίαι θὰ ὦσιν ὑπὸ τὴν φύλαξιν τῶν εἰρημένων στρατευμάτων.

Ἄρθρ. 9. Εὐθὺς ὡς καταστῇ δυνατὸν πάντες οἱ αἰχμάλωτοι πολέμου θὰ ἀποδοθῶσιν ἀμοιβαίως καὶ αἱ κυβερνήσεις θὰ παρουσιάσωσι κατάστασιν δαπανῶν διὰ τὴν περίθαλψιν καὶ συντήρησιν τῶν αἰχμαλώτων.

Ἄρθρ. 10. Ἡ παροῦσα συνθήκη θὰ κυρωθῇ καὶ αἱ κυρώσεις θὰ ἀνταλλαχθοῦν ἐν Βουκουρεστίῳ ἐντὸς δεκαπενθημέρου, τὸ ταχύτερον εἰ δυνατόν.

Εἰς πίστωσιν τούτων οἱ ἁρμόδιοι πληρεξούσιοι ὑπέγραψαν καὶ ἐπέθηκαν τὰς σφραγῖδάς των.

Ἐγένετο ἐν Βουκουρεστίῳ 28 Ἰουλίου 1913.

(Ἕπονται αἱ ὑπογραφαί).

Ἡ ὑπογραφὴ τοῦ πρωτοκόλλου τούτου ὡρίσθη διὰ τὴν 11ην ὥραν τῆς ἐπομένης 28ην Ἰουλίου Κυριακήν.

Ἀπὸ πρωίας ἡ πόλις τοῦ Βουκουρεστίου διετέλει ἐν συναγερμῷ.

Ὁ τύπος σύσσωμος ἐνεγκωμίαζε καὶ αὖθις τὸ συντελεσθὲν ἔργον καὶ ἐτόνιζε διθυράμβους εἰς τὴν στάσιν τοῦ Ρουμάνου πρωθυπουργοῦ.

Ἄνθρωποι πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας ἐξεχύνοντο εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Ρουμανικῆς πρωτευούσης καὶ διηυθύνοντο πρὸς τὴν μεγάλην λεωφόρον τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν.

Ἡ πόλις τοῦ Βουκουρεστίου παρουσίαζε ὑπέροχον ὄψιν. Τὴν 10ην πρωινὴν ὥραν κατέφθασαν τὰ μέλη τῶν ἀποστολῶν ἐν στολῇ.

Τὸ πλῆθος τὸ ὁποῖον εἶχε συγκεντρωθῇ ἔξωθεν τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν ἀποκαλύπτεται καὶ χαιρετᾷ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ἀποστολῶν, ἰδιαιτέρως δὲ τὰ βλέμματα ὅλων καὶ ἡ προσοχὴ στρέφεται πρὸς τὰ μέλη τῆς Βουλγαρικῆς ἀποστολῆς.

Ὁ κ. Βενιζέλος προσελθὼν μετὰ τῶν λοιπῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἑλλάδος, γίνεται ἀντικείμενον ζωηρῶν ἐπευφημιῶν.

Τέλος τὴν 11ην π. μ. τῆς 28ης Ἰουλίου πάντα τὰ μέλη τῶν ἀποστολῶν εὑρέθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό.

Ὁ πρόεδρος κ. Μαγιορέσκο φέρων τὸν Ρουμανικὸν μεγαλόσταυρον καταλαμβάνει εὐθὺς τὴν θέσιν αὐτοῦ καὶ ἀρχόμενος λέγει ὅτι σκοπὸς τῆς συνεδριάσεως ἐκείνης ἦτο ἡ ὑπογραφὴ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς ὁριστικῆς εἰρήνης.

Ἐκομίσθησαν πάραυτα τὰ σχετικὰ πρακτικά, καὶ χρυσοῦς κονδυλοφόρος ἀνήκων εἰς τὸν ἀνταποκριτὴν τοῦ «Ἡμερησίου Τηλεγράφου κ. Δίλλων.

Διὰ τοῦ κονδυλοφόρου τούτου ὑπεγράφη ὡς λέγεται καὶ ἡ Ρωσσοϊαπωνικὴ συνθήκη.

Τὴν 11ην καὶ 1)4 τῆς 28ης Ἰουλίου ὑπεγράφετο ἐν Βουκουρεστίῳ ἡ συνθήκη τῆς εἰρήνης μεταξὺ Ρουμανίας, Ἑλλάδος, Σερβίας, Μαυροβουνίου ἀφ' ἑνὸς καὶ Βουλγαρίας ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ τοὺς

κανονιοβολισμοὺς τῶν τηλεβόλων καὶ τὰ χαρμόσυνα ἐμβατήρια τῶν μουσικῶν, αἱ ὁποῖαι διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὰς ὁδοὺς ἐξαγγέλλουσαι πανταχοῦ ὅτι τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὑπεγράφετο ἡ εἰρήνη.

*
* *

Ἀφοῦ ὑπεγράφησαν πάντα τὰ σχετικὰ πρακτικὰ ὁ πρόεδρος τῆς διασκέψεως κ. Μαγιορέσκου ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀντιπρωσώπους τῶν τέως ἐμπολέμων, ἐκφράσας τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ εἰρήνη διαρκῶς καὶ μακρὰ θέλει δώσει εἰς τὰ κράτει τοῦ Αἵμου τὸν καιρὸν νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὰ ἔργα τῆς προόδου τοῦ τοῦ πολιτικοῦ, μεθ' ὃ ὁ κ. Μαγιορέσκου ἐκήρυξε τὴν λῆξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς διασκέψεως.

Τὰ μέλη τῶν ἀποστολῶν ἀπεχαιρέτησαν ἄλληλα, καὶ ἤρχισαν ἀποχωροῦντα ὑπὸ τὰς ἰαχάς καὶ τὰς ζητωκραυγὰς τοῦ πλήθους.

Ὁλόκληρος ἡ πόλις τοῦ Βουκουρεστίου ἐσείετο ἀπ' ἄκρον εἰς ἄκρον τὴν στιγμὴν ἐκείνην.

Τὰ μέλη διευθύνθησαν κατόπιν εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ Βουκουρεστίου ὅπου ἐψάλη μεγαλοπρεπὴς δοξολογία.

Ὁ Βασιλεὺς Κάρολος ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης ἀπένειμε τὸν μεγαλόσταυρον εἰς τοὺς πρωθυπουργοὺς τῶν τριῶν συμμάχων Κρατῶν ἀνάλογα δὲ παράσημα πρὸς τὰ λοιπὰ μέλη τῶν ἀποστολῶν.

Παρόμοια παράσημα ἀπένειμαν καὶ τὰ λοιπὰ βαλκανικὰ κράτη, πρὸς πάντα τὰ μέλη τῶν ἀποστολῶν.

Εἰς τὸν κ. Μαγιορέσκο ἀπενεμήθη ὁ Ἑλληνικὸς καὶ Σερβικὸς Μεγαλόσταυρος.

Ἡ ἀναγγελία τῆς ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης.

Τὴν εἴδησιν τῆς ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης, ἀπέστειλε τηλεγραφικῶς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν καὶ τὴν Α. Μ. τὸν βασι-

λέα τῆς Ἑλλάδος αὐτὸς ὁ πρωθυπουργὸς κ. Βενιζέλος διὰ τοῦ ἑξῆς τηλεγραφήματος.

«Ἡ συνθήκη τῆς εἰρήνης ὑπεγράφη σήμερον τὴν πρωίαν εἰς τὰς 11 π. μ. Ἀκολούθως ὁ Πρόεδρος τῆς Συνδιασκέψεως ἐκήρυξε τὴν λῆξιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς».

Βενιζέλος

*
* *

Τὰ σχετικὰ τηλεγραφήματα τὰ ἀποσταλέντα ἐκ Βουκουρεστίου ἔχουσιν ὡς ἑξῆς :

ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΝ, Δευτέρα πρωία. — Ἀπὸ πρωίας ἡ ὄψις τοῦ Βουκουρεστίου ἦτο χαρμόσυνος χθὲς καὶ πανηγυρική, τὸ μέγαρον ἐν τῷ ὁποίῳ ἐπρόκειτο νὰ συνέλθουν οἱ πληρεξούσιοι πρὸς ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης εἶχε περικυκλωθῇ ὑπὸ ἀπείρου πλήθους λαοῦ.

Οἱ πληρεξούσιοι πάντες συνῆλθον τὴν 10ην περίπου πρωινὴν ὥραν καὶ ὑπέγραψαν τὴν συνθήκην, ἐνῷ ταυτοχρόνως κανονιοβολισμοὶ χαρμόσυνοι μετέδιδον τὴν εἴδησιν, οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν ἐκρούοντο δαιμονιωδῶς, αἱ μουσικαὶ ἐπαιάνιζον καὶ ὁ λαὸς καταληφθεὶς ἀπὸ φρενίτιδα ἐνθουσιασμοῦ ἐζητωκραύγαζε.

Μέχρι τῆς μεσημβρίας ἡ πόλις τοῦ Βουκουρεστίου παρουσίαζε θέαμα ἀπερίγραπτον.

Αἱ λεπτομέρειαι τῆς ὑπογραφῆς.

ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΝ, 28 Ἰουλίου. Ἡ συνεδρίασις τῆς συνδιασκέψεως ἤρχισε τὴν 10ην καὶ 15′ π. μ. Ὁ γραμματεὺς κ. Πισώκη ἀνέγνωσε τὸ ἐπίσημον κείμενον τῆς συνθήκης τὸ παραβληθὲν ὑπὸ τῶν γραμματέων τῶν ἐνδιαφερομένων Κρατῶν.

Ἡ συνθηκη ὑπεγράφη κατὰ ἀλφαβητικὴν σειράν. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἀποστολῶν ἐπέθηκαν τὰς σφραγίδας των. Χαιρετιστήριοι κανονιοβολισμοὶ τῶν φρουρίων τοῦ Βουκουρεστίου ἀνήγγειλαν κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ὅτι ἡ εἰρήνη ἐκλείσθη ἀμετακλήτως.

Τὴν 11ην ὁ κ. Βενιζέλος ἐξ ὀνόματος τῆς διασκέψεως ἐξέφρασε τὴν ὁμόθυμον εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν πρόεδρον κ. Μαγιορέσκο διὰ τὴν ἀμεροληψίαν, τὸ τὰκ καὶ τὰς δοθείσας πεφωτισμένας συμβουλὰς πρὸς τὰς ἀποστολὰς κατὰ τὰς ἰδιαιτέρας συνεδριάσεις.

Προσέθηκεν ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ κ. Μαγιορέσκου θὰ προφέρεται μετὰ βαθείας εὐγνωμοσύνης καὶ πλήρους σεβασμοῦ παρ᾽ ὅλως τῶν λαῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου ἀπέδωκε τέλος τὴν εἰρήνην.

Οἱ πληρεξούσιοι ὄρθιοι ἐπεφήμισαν.

Ὁ κ. Μαγιορέσκο ἀπήντησεν εὐχαριστῶν συγκεκινημένος, ἀλλὰ κατανέμων τὴν ἀξίαν εἰς πάσας τὰς ἀποστολὰς τῶν ὁποίων τὸ συνδιαλλακτικὸν πνεῦμα ἐδικαίωσε τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν λαῶν των.

Παρετήρησεν ὅτι ἡ συνδιάσκεψις ἤρξατο τὴν 17ην Ἰουλίου καὶ ἔληξε τὴν 28ην ἔχουσα εἰς τὸ ἐνεργητικὸν αὐτῆς ἐργασίαν ἥτις θὰ εἶνε βεβαίως πρὸς τιμὴν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἐκήρυξε τὴν ἐπίσημον λῆξιν τῶν ἐργασιῶν.

Ἡ συνδιάσκεψις θὰ συνέλθῃ διὰ τελευταίαν φορὰν διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τοὺς ἀναγκαίους τύπους καὶ νὰ ἀναθεωρήσῃ τὸ τελευταῖον πρωτόκολλον φέρον τὸν αὔξοντα ἀριθμὸν 12.

Ἀπονομὴ παρασήμων.

Ὁ Βασιλεὺς ἀπένειμε τὰ ἀκόλουθα παράσημα.

Ὁ κ. Πάσιτς ἔχων ἤδη τὸν Μεγαλόσταυρον τοῦ Ἀστέ-

ρος ἔλαβε τὴν προσωπογραφίαν τοῦ Βασιλέως μετ' ἀφιερώσεως.

Οἱ κ. κ. Βενιζέλος καὶ Βούκαβιτς ἔλαβον τὸν Μεγαλόσταυρον τοῦ Ἀστέρος.

Οἱ κ. κ. Σπαλάϊκοβιτς καὶ Πανᾶς ἔλαβον τὸν Μεγαλόσταυρον τοῦ Στέμματος.

Ἡ βουλγαρικὴ ἀποστολὴ ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως τὰ παράσημα ἀπονεμηθῶσιν μόνον μετὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν διπλωματικῶν σχέσεων καὶ τὴν ἐγκαινίασιν ἐποχῆς ἐγκαρδιότητος μεταξὺ Ρουμανίας καὶ Βουλγαρίας.

Τὴν μεσημβρίαν δοξολογία ἐψάλη ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἀποστολῶν, τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν ἀνωτάτων ὑπαλλήλων κλπ.

* *
*

Λόγοι τοῦ κ. Μαγιορέσκο

Ὁ κ. Μαγιορέσκο ὀλίγον πρὸ τῆς λήξεως τῆς συνεδριάσεως ὡμίλησεν ὡς ἑξῆς πρὸς τοὺς πληρεξουσίους

Εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ, τὸν ἀπαγγελθέντα πρὸ τῆς λήξεως τῆς συνεδριάσεως ὁ κ. Μαγιορέσκο ἐδήλωσε :

— Κύριοι, δυνάμεθα νὰ χωρισθῶμεν μὲ τὴν συνείδησιν ὅτι ἐπράξαμεν πᾶν ὅ,τι καλλίτερον πρὸς διαφύλαξιν τῶν συμφερόντων τῶν χωρῶν τὰς ὁποίας ἀντιπροσωπεύομεν καὶ μὲ τὸ συναίσθημα ὅτι οἱ προσωπικοὶ δεσμοὶ οἱ ἀποκατασταθέντες μεταξὺ ἡμῶν κατὰ τὴν κοινὴν ἐργασίαν μας θὰ εἶνε πρόδρομοι τῶν ἀγαθῶν σχέσεων, αἵτινες θὰ ἀποκατασταθῶσι μεταξὺ τῶν χωρῶν ἡμῶν.

Ὁ λόγος τοῦ κ. Μαγιορέσκο ἐπευφημήθη παρ' ὅλων τῶν πληρεξουσίων.

Ἡ συνεδρίασις ἔληξε διὰ γενικῆς συνομιλίας μεταξὺ ὅλων τῶν πληρεξουσίων ἐν τῷ μέσῳ μεγίστης ἐγκαρδιότητος. Κατὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τοῦ ὑπουργείου, τὸ πλῆθος ἐζητωκραύγασε θερμῶς τὰς ἀπο-

στολάς, ὡς καὶ καθόλην τὴν ὁδὸν μέχρι τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ.

Ὁ Βασιλεύς, ἡ Βασίλισσα, καὶ ἡ πριγκήπισσα Μαρία καὶ Ἐλισάβετ παρέστησαν εἰς τὴν δοξολογίαν.

Τῇ προτάσει τοῦ κ. Σπαλαϊκόβιτς. πάντες οἱ πληρεξούσιοι μετὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τοῦ ναοῦ, μετέβησαν ἐν σώματι εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ ἐνεγράφησαν εἰς τὰ βιβλία τῶν παρουσιάσεων.

Τὴν νύκτα ὁλόκληρος ἡ πόλις τοῦ Βουκουρεστίου ἐφωταγωγήθη πλουσιώτατα, ἡ δὲ κίνησις τοῦ πλήθους παρετάθη μέχρι τοῦ μεσονυκτίου ζωηρά.

Γεῦμα εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς Σινάϊας.

Τὴν νύκα τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὁ βασιλεὺς Κάρολος παρέθηκε βασιλικὸν γεῦμα εἰς τὰ ἐξοχικὰ ἀνάκτορα τῆς Σινάϊας εἰς τὸ ὁποῖον παρεκάθησαν πάντα τὰ μέλη τῶν ἀποστολῶν.

Ὁ βασιλεὺς Κάρολος ἐδέχθη τὰ μέλη τῶν ἀποστολῶν μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης, συνωμιλήσας ἰδιαιτέρως μετὰ τῶν πρωθυπουργῶν Ἑλλάδος, Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ γεύματος ἡ μουσικὴ ἐπαιάνιζε διάφορα ἐμβατήρια, ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπῆρξε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ γεύματος διαχυτικώτατος.

Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια ὁ βασιλεὺς ἤγειρε πρόποσιν ἐξάρας τὸ συντελεσθὲν ἔργον τῆς ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης, καὶ εὐχηθεὶς ὑπὲρ τῆς εὐημερίας πάντων τῶν λαῶν τῆς βαλκανικῆς, εὐχηθεὶς ὑπὲρ μακροημερεύσεως καὶ εὐδαιμονίας τῶν βασιλέων τῶν βαλκανικῶν κρατῶν.

Τὸ σχετικὸν τηλεγράφημα τὸ ἀναγγέλλον τὴν πρόποσιν τοῦ βασιλέως Καρόλου εἶχεν ὡς ἑξῆς :

ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΝ 29 Ἰουλίου (Α. Π). — Χθὲς τὴν νύκτα παρετέθη ἐν τοῖς Ἀνακτόροις ἐπίσημον γεῦμα πρὸς τιμὴν τῶν πληρεξουσίων τῆς εἰρήνης.

Παρεκάθησαν πάντες οἱ πληρεξούσιοι, ὁ Πρόεδρος τῆς Γερουσίας, οἱ Αὐλικοί, οἱ πρίγκηπες.

Ἡ Βασίλισσα εἶχεν ἐκ δεξιῶν της τὸν κ. Πάσιτς, καὶ ἐξ ἀριστερῶν της τὸν κ. Βενιζέλον.

Δεξιὰ τοῦ Βασιλέως ἔλαβε θέσιν ἡ σύζυγος τοῦ Διαδόχου, ἀριστερὰ δὲ ὁ κ. Βούκοβιτς. Ὁ κ. Τόντσεφ ἐκάθησε δεξιὰ τῆς συζύγου τοῦ Διαδόχου.

Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια, ὁ Βασιλεὺς ἤγειρε τὴν ἑξῆς πρόποσιν·

«Μετὰ ζωηρᾶς χαρᾶς βλέπω συνηνωμένους περὶ Ἐμὲ τούς κκ. πληρεξουσίους τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν, οἵτινες συνωμολόγησαν καὶ ὑπέγραψαν τὴν εἰρήνην ἐν τῇ Ρουμανικῇ πρωτευούσῃ.

Ἡ εἰρήνη αὕτη τόσον ζωηρῶς ἐπιθυμητὴ παρ' ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου, ἀπήτησεν ἀφ' ἑνὸς ἓν μέγα πνεῦμα αὐταπαρνήσεως καὶ ὀδυνηρὰς θυσίας πρὸς κατάπαυσιν τῶν αἱματηρῶν ἀγώνων, οἵτινες οὐχὶ ὀλίγον διήρκεσαν μεταξὺ λαῶν προωρισμένων νὰ διατελῶσιν εἰς συνεννόησιν.

Αἱ θυσιαι αὗται θὰ ἐλαφρυνθῶσιν ἐν τούτοις διὰ τῆς ἀνακουφίσεως ἣν θὰ αἰσθανθοῦν πάντες ὅσοι ὑπέφερον καὶ διὰ τῆς ἐλπίδος ὅτι θὰ ἐπικρατήσῃ ἐμπιστοσύνη μεταξὺ τῶν Βαλκανικῶν λαῶν καὶ θὰ ἐπέλθῃ ἡ εὐημερία ἐν αὐτοῖς.

Δὲν ἐκφράζω μόνον ἁπλῆν εὐχήν, ἀλλ' ἔχω πεποίθησιν ὅτι ἐὰν τὰ κράτη μας δυνηθοῦν νὰ ἐργασθοῦν ἐλευθέρως διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσίν των καὶ τὴν οἰκονομικήν των ἀνάπτυξιν, θὰ καρπωθοῦν ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν τοὺς καρποὺς τῶν προσπαθειῶν των καὶ τῆς φρονήσεώς των.

Ἡ ἐπιτυχία αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἐφ' ἡμῶν. Ἡ Ρουμανία ἰδιαιτέρως ἐπιθυμεῖ τοῦτο εἰλικρινῶς καὶ θὰ ἐργασθῇ μὲ ὅλην τὴν ψυχήν της ὅπως τὸ πραγματοποιήσῃ.

Εὔχομαι ὅπως ἑνωθῶμεν εἰς κοινὴν ἐνέργειαν, ἵνα ἐπιτύχωμεν ἕνα σκοπὸν τόσον εὐγενῆ καὶ τόσον ἐπιθυμητόν, ὁ ὁποῖος θὰ ρίψῃ εἰς λήθην τὸ παρελθὸν καὶ θὰ παρασκευάσῃ μέλλον εὐτυχές.

Οἱ λαοί μας θὰ μᾶς εὐλογῶσι, καὶ θὰ ἐξυπηρετήσωμεν τὴν ἀνθρωπότητα,

Ὡς γέρων δὲν δύναμαι νὰ ἐκδηλώσω τὸν ζωηρόν μου θαυμασμὸν διὰ τὴν καρτερίαν καὶ αὐταπάρνησιν καὶ τὴν ἀνδρείαν τῶν

γενναίων στρατῶν σας ἐπὶ ἐτήσιον σχεδὸν ἀγῶνα, ὅστις θὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν τῶν χωρῶν σας καὶ θὰ ἀποκαταστήσῃ παγίαν ἰσορροπίαν.

Ἡ μνήμη τῶν χυσάντων τὸ αἷμά των εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς ἀνακληφθείσης ἀπὸ κοινοῦ δέον νὰ τηρηθῇ μετ' εὐλαβείας ὡς εὐσεβὲς καθῆκον εὐγνωμοσύνης.

Ἔχω τὴν στερρὰν πεποίθησιν ὅτι ἡ συναφθεῖσα εἰρήνη θὰ εἶνε διαρκὴς καὶ ὅτι τῇ βοηθείᾳ τοῦ Ὑψίστου θὰ ἀποτελέσῃ τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τὴν γόνιμον συνεννόησιν ἥτις θὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τοὺς λαούς σας νέας δοκιμασίας καὶ θὰ βοηθήσῃ τούτους νὰ ἀνακύψωσιν ἀπὸ ἐκείνας ἃς ὑπέστησαν μέχρι τοῦδε.

Ἡ θερμοτέρα εὐχή μου εἶνε νὰ ἴδω ἀποκαθισταμένας καὶ διατηρουμένας μεταξὺ Ρουμανίας καὶ τῶν κρατῶν τῆς Χερσονήσου σχέσεις φιλικωτάτας πρὸς τὸ συμφέρον ὅλων ἡμῶν.

Διαπνεόμενος ὑπὸ τοιούτου αἰσθήματος πίνω εἰς ὑγείαν τῶν Α. Μ. Μ. τῶν σεπτῶν σας Βασιλέων καὶ παρακαλῶ τὴν Θείαν Πρόνοιαν νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν προστασίαν της καὶ τ' ἀγαθά της ἐπὶ τῶν Ἐθνῶν των».

Ὁ πρωθυπουργὸς κ. Μαγιορέσκο ἔφερε κατὰ τὸ γεῦμα τὸ μέγα περιδέραιον τοῦ Τάγματος τοῦ Καρόλου ὅπερ τῷ ἀπένειμεν ὁ Βασιλεὺς ἰδίᾳ πρωτοβουλίᾳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ὑπέροχον Διάγγελμα τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον.

Εὐθὺς μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς προκαταρκτικῆς εἰρήνης καὶ τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ σχετικοῦ ἑξαρικοῦ πρωτοκόλλου, δι' οὗ καθωρίζοντο τὰ νέα σύνορα τῆς Ἑλλάδος ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατηγείου συνέταξε καὶ ἀπηύθυνε πρὸς τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον τῆς Ἑλλάδος τὸ κάτωθι ὑπέροχον Διάγγελμα.

Πρὸς τὸν στρατόν μου καὶ τὸν στόλον μου.

Τὸ ἀπόγευμα ὑπεγράφη ἐν Βουκουρεστίῳ τὸ πρωτόκολλον τὸ καθορίζον τὰ ὅρια μεταξὺ τῆς Νέας Ἑλλάδος καὶ τῆς Βουλγαρίας.

Ἐν γενικαῖς γραμμαῖς. τὰ πρὸς βορρᾶν καὶ ἀνατολὰς ὅρια ἡμῶν ἄρχονται ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς λίμνης Πρεσπῶν, διασχίζουσι τὴν πεδιάδα μεταξὺ Μοναστηρίου καὶ Φλωρίνης, ἀκολουθοῦσι τὰ νοτίως Μοριχόδου καὶ πρὸς βορρᾶν τοῦ Καζᾶ Μογλενῶν ὑψηλὰ ὄρη, διέρχονται ἀμέσως νοτίως τῆς Γευγελῆς, καὶ μεταξὺ πόλεως Δοϊράνης καὶ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ, διασχίζουσι τὴν λίμνην Δοϊράνης, ἀνέρχονται τὸ ὄρος Μπέλες, ἀκολουθοῦντα αὐτὸ κατὰ μῆκος, διαπερῶσι παρὰ τὴν Κούλαν τὸ στενὸν τοῦ Δεμὶρ-Ἰσάρ, ἀνέρχονται εἰς τὸ ὄρος Τσιγκέλ, διέρχονται τοῦ Μελενίκου καὶ Νευροκοπίου, περιλαμβάνουσι μέγα μέρος τῆς ἀνατολικῶς τοῦ Νέστου χώρας, πλὴν τῆς Ξάνθης, καὶ καταλήγουσιν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νέστου.

Ἀξιωματικοί, ὑπαξιωματικοὶ στρατιῶται καὶ ναῦται.

Σεῖς εἴσθε οἱ ἐργάται τῆς μεγαλυνθείσης ταύτης Νέας Ἑλλάδος. Τὸ αἷμά σας, οἱ κόποι σας, οἱ ἀγῶνές σας, αἱ στερήσεις σας, αἱ στερήσεις σας, ἡ ἀνδρία σας, ἡ καρτερία σας ἔκαμαν τὴν πα-

τρίδα μας μεγάλην, ὄχι μόνον μεγάλην, ἀλλὰ καὶ τετιμημένην καὶ σεβαστὴν καὶ ἔνδοξον εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Λυποῦμαι διότι πολλοί, πάμπολοι ἀπὸ τοὺς ἀνδρείους μαχητάς Μου δὲν θὰ ἀκούσωσι τοὺς λόγους Μου τούτους, ἀλλὰ τὸ αἱμά των δὲν ἐχύθη ἐπὶ ματαίῳ.

Αἰωνία ἡ μνήμη τῶν πεσόντων ἡρώων μας. Εἰς σᾶς τοὺς ἐπιζῶντας ἐκφράζω τὸν θαυμασμόν Μου διὰ τὰ κατορθώματά σας καὶ τὴν ὑπερηφάνειάν Μου διότι ἡγοῦμε τοιούτου Στρατοῦ καὶ τοιούτου Στόλου.

Διέταξα ὅπως μετάλλια δοθῶσιν εἰς πάντας τοὺς μετασχόντας τῶν δύο πολέμων, ἀλλ' ὑπὲρ πᾶν μετάλλιον καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἀμοιβήν, εἶμαι βέβαιος, ὅτι εἰς τὴν καρδίαν ἑκάστου προέχει ἡ ἀρίστη ἀμοιβή: τὸ συναίσθημα ὅτι ἔκαμε τὴν Πατρίδα μεγάλην. Ἀλλὰ τὸ ἔργον μας δὲν ἐτελείωσε.

Πρέπει ἡ Ἑλλάς μας νὰ γίνῃ ἰσχυρά, ἰσχυροτάτη. Θὰ ἐργασθῶ ἀνενδότως διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν.

Ὅσοι μείνετε ὑπὸ τὰς σημαίας θὰ Μὲ συντρέξητε μὲ τὴν αὐτὴν ἀφοσίωσιν, ὅπως καὶ εἰς τὰ παιδία τῶν μαχῶν.

Ὅσοι δὲ ἐπιστρέφετε εἰς τὸν οἶκόν σας, μαζὺ μὲ τὸ αἴσθημα τῆς ὑπερηφανείας διὰ τοὺς θριάμβους σας νὰ μεταφέρετε καὶ νὰ μεταδώσετε τὴν ἄκαμπτον ἀπόφασιν ὅλων μας νὰ κάμωμεν τὴν Ἑλλάδα πολεμικῶς ἰσχυροτάτην, σεβαστὴν εἰς τοὺς φίλους της καὶ τρομερὰν εἰς τοὺς ἐχθρούς της.

Ζήτω ὁ Ἑλληνικὸς Στρατός.

Ζήτω ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος.

Ἐν Λιβαδειᾷ(?) — Ἐν Λιβεινέδῳ τῇ 26ῃ Ἰουλίου

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Β.

*
* *

Τὸ διάγγελμα ἐκεῖνο ἐκοινοποίησε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἅπαντα τὰ στρατιωτικὰ σώματα καὶ τὰ ἑλληνικὰ σκάφη, μὲ τὴν διαταγὴν ὅπως ἀναγνωσθῇ τοῦτο εἰς

τοὺς στρατιώτας, παρατεταγμένους καὶ παρουσιάζοντας ὅπλα μὲ τὰς σημαίας ἐπὶ κεφαλῆς.

Πράγματι ἡ διαταγὴ ἐκείνη ἐξετελέσθη εὐθὺς καὶ τὸ βασιλικὸν διάγγελμα ἀνεγνώσθη ἐν ἐπισημότητι πρὸς ὅλα τὰ στρατιωτικὰ σώματα ὑπὸ τὰς ζητωκραυγὰς τῶν στρατιωτῶν καὶ τὰ χαρμόσυνα ἐμβατήρια τῶν στρατιωτικῶν μουσικῶν.

Τὸ διάγγελμα ἐκεῖνο ἐτηλεγραφήθη εὐθὺς πρὸς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἐφημερίδας καὶ ἐσχολιάσθη εὐρύτατα ὑπό τε τῶν ἐπισήμων καὶ ἀνεπισήμων εὐρωπαϊκῶν κύκλων.

Διὰ τοῦ διαγγέλματος ἐκείνου ἐτίθετο τέρμα εἰς τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Τὰ παρασκήνια τῆς συνδιασκέψεως τοῦ Βουκουρεστίου.—Πῶς ἐκέρδισεν ἡ Ἑλλὰς τὴν Καβάλλαν.

Ἐξ ἐπιστολῆς Ἕλληνος δημοσιογράφου, παρακολουθήσαντος τὰς ἐν Βουκουρεστίῳ διαπραγματεύσεις τῆς εἰρήνης ἀποσπῶμεν τὴν κάτωθι ἀποκαλυπτικὴν ἀνταπόκρισιν δι' ἧς καταφαίνεται πῶς ἡ Ἑλλὰς διὰ τῆς περινοίας τοῦ Ἕλληνος πρωθυπουργοῦ κατώρθωσε νὰ κερδίσῃ τὴν Καβάλλαν, ἀγωνισθεῖσα ἐναντίον ἀνυπερβλήτων ἀντιδράσεων.

Τὰς ἀντιδράσεις ταύτας κατώρθωσε νὰ ὑπερνικήσῃ ἡ διπλωματικὴ ὀξύνοια τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Βενιζέλου, κατορθώσαντος νὰ διαθέσῃ τὰ πνεύματα ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν δικαίων.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἔχει ὡς ἑξῆς :

«Πρῶτον ἔργον τῶν Βουλγάρων ἀντιπροσώπων εὐθὺς ἅμα τῇ ἀφίξει των εἰς Βουκουρέστιον ἦτο τὸ πῶς νὰ κατορθώσωσι νὰ δη-

μιουργήσωσι δυσμενῆ ἀτμόσφαιραν στρεφομένην ἐναντίον τῶν δικαίων τοῦ ἑλληνισμοῦ.

Διέδωκαν τότε ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἐνίκησαν ἀλλ' ἐδημιούργησαν φανταστικὰς νίκας καὶ ὅτι τότε μόνον ἐτήρησαν ἄμυναν ὅταν ἐκινητοποιήθη ἡ Ρουμανία.

Διὰ συνεντεύξεων πρὸς τὸν Ρουμανικὸν τύπον διέβαλον τὴν Ἑλλάδα ὡς ἐχθρικῶς διακειμένην πρὸς τὴν Ραυμανίαν.

Πρὸς τούτοις προὐκάλεσαν τηλεγραφήματα ἐκ Σόφιας δι' ὧν διεξετραγουδοῦντο ἀνύπαρκτα βασανιστήρια τῶν Ρουμανομακεδόνων διαπραττόμενα δῆθεν ὑπὸ Ἑλλήνων στρατιωτῶν.

Εἰς τὰ ποταπὰ ταῦτα μέσα προέβαινον οἱ Βούργαροι ἵνα κατωρθώσωσι νὰ ἀποσπάσωσι τὴν Ρουμανίαν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος καὶ κερδίσωσι τὴν ὑπὲρ τῆς Βουλγαρίας εὔνοιαν τῆς Ρουμανικῆς Κυβερνήσεως.

Πρὸς τὰς ἐνεργείας ταύτας τῶν Βουλγάρων πληρεξουσίων προσετίθετο ἡ λυσσώδης ἐνέργεια τριῶν Μεγάλων δυνάμεων, ὑποστηριζουσῶν τὰς Βουλγαρικὰς ἀξιώσεις.

*
* *

Αἱ δυσμενεῖς διαθέσεις τῶν δυνάμεων

Πρὸ τοιαύτης Κοινῆς Γνώμης εὑρέθη ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἀντιμέτωπος ἡ Ἑλληνικὴ ἀποστολή. Ἀλλὰ καὶ ἡ πολιτικὴ καὶ διπλωματικὴ θέσις τῶν πραγμάτων δὲν ἦτο εὐνοϊκωτέρα διὰ τὴν ὑπόθεσίν μας.

Ἐν πρώτοις οἱ πρεσβευταὶ τριῶν Μεγάλων Δυνάμεων ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἐφάνησαν δυσμενῶς ἢ μᾶλλον ἐχθρικῶς διακείμενοι ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς Καβάλλας, τὴν ὁποίαν αἱ κυβερνήσεις των ἐνόουν νὰ παραχωρήσουν εἰς τοὺς Βουλγάρους ὡς διέξοδον αὐτῶν εἰς τὸ Αἰγαῖον.

Ἡ Ρωμουνικὴ Κυβέρνησις, εὐνοϊκῶς καὶ συμπαθῶς ἐξ ἀρχῆς διατεθειμένη πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν (καὶ διὰ τοῦτο ὀφείλομεν αἰωνίαν πρὸς τὴν Ρωμουνίαν εὐγνωμοσύνην), ὑπέστη κατα-

θλιπτικῶς τὴν ἰσχυρὰν πίεσιν τῶν Δυνάμεων, ὅσαι ἐνδιαφέροντο ὑπὲρ τῆς Βουλγαρίας εἰς τὸ ζήτημα τῆς Καβάλλας.

Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου ἡ Κοινὴ Γνώμη ἀσκεῖ πάντοτε μεγάλην ἐν Ρωμουνίᾳ ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἑκάστοτε Κυβερνήσεων, ἡ δὲ Κοινὴ Γνώμη εἶχεν, ἀτυχῶς, δηλητηριασθῇ ἐκ τῆς προπαρασκευαστικῆς τῶν Βουλγάρων ἐργασίας, μιᾶς ἐργασίας ραδιουργιῶν, ψεύδους καὶ συκοφαντίας εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων.

Παρ' ὅλην ἑπομένως τὴν συμπάθειαν, τὴν ὁποίαν ἐπεθύμει νὰ διατρανώσῃ ἐμπράκτως πρὸς τὴν Ἑλλάδα, εὑρεθεῖσα πρὸ τῆς βίας τῶν πραγμάτων ἡ Ρωμουνικὴ Κυβέρνησις, ἤρχισε νὰ κλονίζεται καὶ ὑπεδηλώθη εἰς τοὺς Ἕλληνας πληρεξουσίους ὅτι τὸ καλὸν ἦτο νὰ ὑποχωρήσουν εἰς τὸ ζήτημα τῆς Καβάλλας, καθόσον ἡ συνομολόγησις τῆς εἰρήνης καθίστατο ἄλλέως προβληματική.

Ἄλλαι ὡσαύτως Δυνάμεις ἐπρότειναν ὅπως ἡ ἀπόφασις τῆς Συνδιασκέψεως τοῦ Βουκουρεστίου ὑποβληθῇ τελειωτικῶς ὡς πρὸς τὴν κύρωσιν αὐτῆς εἰς τὴν κρίσιν τῶν Μ. Δυνάμεων.

Ἡ θέσις αὕτη τῶν πραγμάτων κατέστησε τοὺς Βουλγάρους αὐθαδεστέρους καὶ παραλογωτέρους εἰς τὰς ἀξιώσεις των. Δὲν ἐνόουν πλέον νὰ μᾶς δώσουν τίποτε !

Αἱ ἐνέργειαι τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστολῆς πρὸς ἀξουδετέρωσιν τῆς ἀντιδράσεως.

Ἡ ἐν Βουκουρεστίῳ Ἑλληνικὴ ἀποστολὴ ἐδέησε νὰ κινήσῃ πάντα λίθον ὅπως κατακτήσῃ ἐν πρώτοις ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων διαλητηριασθεῖσαν Κοινὴν Γνώμην.

Ὁ ἐν Βουκουρεστίῳ χάριν τῆς Συνδιασκέψεως παρεπιδημῶν βουλευτὴς Ἄρτης κ. Σ. Σῖμος, σχετιζόμενος διὰ τῆς προσωπικῆς φιλίας μετὰ πλείστων Ρουμάνων δημοσιογράφων, ἐθεώρησεν ὑπερτάτην πρὸς τὴν πατρίδα ὑποχρέωσίν του νὰ βοηθήσῃ ἐν τούτῳ εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστολῆς, διαφωτίζων τὸν Ρουμανικὸν Τύπον περὶ τῆς ἀληθείας.

Ἀνηρέθησαν ὅλα τὰ ψεύδη καὶ ἐξεμηδενίσθησαν ὅλαι αἱ ραδι·

ουργίαι τῶν Βουλγάρων ὅσον ἦτο δυνανὸν ἀνθρωπίνως τοῦτο νὰ κατορθωθῇ.

Συνεντεύξεις ἐπὶ συνεντεύξεων καὶ ἀνακοινώσεις ἐπὶ ἀνακοινώσεων ἠνάγκασαν τοὺς Βουλγάρους νὰ σιωπήσουν.

Ρουμᾶνοι δημοσιογράφοι, φιλικῶς διακείμενοι πρὸς τὴν Ἑλλάδα, εἶχον τὴν καλωσύνην ν᾽ ἀναλάβουν ἀληθῆ δημοσιογραφικὴν σταυροφορίαν.

Ἀφ᾽ ἑτέρου ἡ προσωπικὴ γοητεία τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Βενιζέλου, παρασχόντος ἐπανειλημμένας συνεντεύξεις εἰς τὸν Ρουμανικὸν τύπον, παρέσυρε τὰ Ρουμανικὰ φύλλα εἰς ἔνθερμον καὶ ζωηρὰν συνηγορίαν ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν δικαίων.

Ἡ κατάκτησις τοῦ πολιτικοῦ κόσμου.

Ἀπέμενεν ἤδη ἡ κατάκτησις τῶν πολιτικῶν κύκλων τῆς Ρουμανίας. Τὸ ἔργον τοῦτο ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν κ. Ἐλευθέριον Βενιζέλον.

Μὲ τὸ ἰσχυρὸν γόητρον, τὸ ὁποῖον πάντοτε ἀσκεῖ ὁ Ἕλλην πρωθυπουργὸς μὲ τὴν κεκτημένην φήμην καὶ τὴν βαθεῖαν ὑπόληψιν, τῆς ὁποίας ἀπολαμβάνει πανταχοῦ τοῦ κόσμου, ἀεικίνητος, ἀκούραστος, μὴ γνωρίσας μέχρι τῆς ἡμέρας ταύτης οὐδὲ στιγμὴν ἀναπαύσεως, ηὐτύχησε νὰ ἴδῃ τὰς προσπαθείας του στεφομένας ὑπὸ ἐπιτυχίας.

Ἡ ἀκρόασίς του παρὰ τῷ βασιλεῖ Καρόλῳ, αἱ ἐπανειλημμέναι συνεντεύξεις του καὶ αἱ ἀναστροφαί του μετὰ τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν κύκλων τῆς ἀντιπολιτεύσεως δὲν ἀπέβησαν εἰς μάτην.

Ὑπουργοί, πρώην ὑπουργοὶ καὶ σχεδὸν πάντες οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες τῆς Ρουμανίας συνεκεντρώθησαν περὶ τὸν Ἕλληνα πρωθυπουργόν.

Ἡ ἀντιπολίτευσις ἰδίως διὰ τῶν ὀργάνων της ἤρχισε νὰ ἀπειλῇ ἀπροκαλύπτως τὴν κυβέρνησιν, ἂν ἐφαίνετο εὐνοϊκὴ πρὸς τοὺς Βουλγάρους.

Αἱ διπλωματικαὶ ἐνέργειαι.

Παράλληλος ἐνέργεια ἤρχισε καταβαλλομένη πλησίον τῶν πρεσβευτῶν τῶν Μ. Δυνάμεων.

Ὁ κ. Βενιζέλος νυχθημερὸν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἐπεσκέπτετο τὸν ἄλλον.

Τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ἐβράδυνε.

Τὴν τετάρτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεως τῆς ἀποστολῆς τρεῖς ἐκ τῶν Δυνάμεων ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ δηλώσουν, ὅτι δὲν ἐννοοῦν νὰ ἀναμιχθοῦν εἰς τὸ ζήτημα καὶ ὅτι τὰ βαλκανικὰ κράτη δέον ν' ἀφεθοῦν ἐλεύθερα νὰ κανονίσουν κατὰ τὸ δοκοῦν τὸ ζήτημα τῆς διανομῆς.

Πρὸς τὴν τοιαύτην στάσιν τῶν τριῶν Δυνάμεων δὲν ἐβράδυνε νὰ ἀποκλίνῃ μετ' ὀλίγον καὶ τετάρτη.

Τὸ ζήτημα ἑπομένως τῆς μὴ ἀναμίξεως τῶν Δυνάμεων ἐκερδήθη ὑπὲρ ἡμῶν.

Ἀπέμειναν ἐπιμένουσαι ὑπὲρ τῆς παραχωρήσεως τῆς Καβάλλας εἰς τοὺς Βουλγάρους δύο μόνον Δυνάμεις.

Ἀλλὰ τῆς ἑτέρας τούτων ἐχαλαρώθη μετ' ὀλίγον πᾶσα τάσις πρὸς ἀντενέργειαν, δηλωσάσης τῆς ἐνταῦθα πρεσβείας της ὅτι οὐδεμίαν ἐννοεῖ νὰ παρουσιάσῃ ἀντίδρασιν κατὰ τῶν ἑλληνικῶν ἀξιώσεων, ἐνῷ ἡ ἄλλη θέλουσα νὰ κρύψῃ εὐσχήμως τὴν ὑποχώρησίν της ἤρχισε νὰ ἀναζητῇ εἰς τὸν χάρτην λιμενίσκον τινὰ πλησίον τῆς Καβάλλας, ὅπως συμβιβάσῃ τὰς βουλγαρικὰς ἀξιώσεις μετὰ τῶν Ἑλληνικῶν.

Ἡ Ρουμανία μόνη κυρίαρχος.

Τοιουτοτρόπως μετὰ τὴν ἀποσόβησιν τοῦ κινδύνου τῆς ἐπεμβάσεως τῶν Δυνάμεων, κυρίαρχος ἐγένετο πλέον ἡ θέλησις τῆς Ρουμανίας, τῆς ὁποίας ἡ γνώμη καὶ ἡ ψῆφος ἐβάρυναν ἐπὶ τῆς πλάστιγγος καὶ ἔκλιναν ὁριστικῶς ταύτην ὑπὲρ ἡμῶν.

Ἡ Ρουμανία εἶχε ζητήματα πρῶτον ἰδικά της καὶ ἔπειτα ζητήματα τῶν ἄλλων.

Δὲν ἐβράδυνε πολὺ νὰ κερδήσῃ τὰ ἰδικά της, διότι οἱ Βούλγαροι ἔσπευσαν νὰ ὑπογράψουν καὶ μὲ τὰ δύο των χέρια τὴν παραχώρησιν τῆς γραμμῆς Τουρτουκάϊ-Βαλτσὶκ ἐλπίζοντες νὰ κερδίσουν τὴν Ρωμουνίαν ὑπὲρ ἑαυτῶν.

Ἀντιθέτως οἱ Βούλγαροι πρὸς ἡμᾶς καὶ τοὺς Σέρβους ἠρνήθησαν τὰ πάντα ἐν τῷ Συνεδρίῳ καὶ εἶχον μόνον τὴν ἀξιέραστον γενναιοδωρίαν νὰ δώσουν εἰς ἡμᾶς μὲν τὴν γραμμὴν μέχρις....Ὀρφανοῦ, εἰς δὲ τοὺς Σέρβους μόλις τὸ Μοναστήριον.

Ἀλλὰ τὰ ἀστεῖα ὄνειρά των εὐτυχῶς διελύθησαν.

Ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Ρουμανίας καὶ Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου κ. Μαγιορέσκο, κηρύσσων τὴν ἔναρξιν τῆς σημερινῆς συνεδριάσεως, ἐδήλωσεν ὅτι, μολονότι ὑπέγραψε τὴν μετὰ τῆς Ρουμανίας σύμβασιν, ἡ Ρουμανία ἐννοεῖ ἐν τούτοις νὰ ἴδουν καὶ οἱ ἄλλοι τὰς ἀξιώσεις των ἱκανοποιουμένας, διότι ἄλλως θὰ ἐθεώρει ὡς μὴ γενομένην τὴν μετὰ τῆς Βουλγαρίας σύμβασιν.

Ἡ δήλωσις αὕτη ὑπῆρξεν ἀληθὴς κεραυνὸς διὰ τοὺς Βουλγάρους. Ἐνόησαν ὅτι οὐδεμίαν πλέον ἔχουν ἐλπίδα συνηγορίας ἀπὸ τὴν Ρουμανίαν, ἐνῷ ταὐτοχρόνως ἐπληροφοροῦντο ὅτι ἡ Ρουμανικὴ κυβέρνησις ἰδιαιτέρως καὶ παρασκηνιακῶς εἶχε δηλώσει ὅτι ἐννοεῖ νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ ἐνόπλως τὰς ἀξιώσεις τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς Καβάλλας.

Ἡ παράτασις τῆς ἐκεχειρίας.

Ἐπὶ τῇ προόψει ὅτι οἱ Βούλγαροι μὴ δυνάμενοι ἄλλως νὰ πράξουν μετὰ τὴν υἱοθέτησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος ὑπὸ τῆς Ρουμανικῆς κυβερνήσεως, θὰ ἠναγκάζοντο ἐν τέλει νὰ ὑποχωρήσουν ἐδόθη ὑπὸ τοῦ κ. Μαγιορέσκο τριήμερος ἀκόμη καὶ τελευταία παράτασις τῆς ἀναστολῆς τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Τὴν στιγμὴν καθ' ἣν γράφω ὁ ὅλος ἀγὼν ἐξακολουθεῖ εἰσέτι διεξαγόμενος περὶ τὸ ζήτημα τῆς Καβάλλας.

Γενικὴ ἐπικρατεῖ πεποίθησις ὅτι οἱ Βούλγαροι θὰ παραιτηθοῦν τῶν παραλόγων ἀξιώσεών των.

Ἐλπίζομεν ὅλοι ἐδῶ ὅτι κατὰ αὔριανὴν συνεδρίασιν θὰ καμφθῶσιν ὁριστικῶς. Ἡ Καβάλλα θὰ γίνῃ ἑλληνική.

Ἂν τοῦτο συμβῇ, ὅπως ἐλπίζω καὶ πιστεύω, καὶ ἂν αἱ ἐδαφικαὶ ἀποκτήσεις τῆς Ἑλλάδος περιλάβουν τὴν γραμμὴν τοῦ Νέστου, πρέπει νὰ θεωρηθῶμεν πανευτυχεῖς, νὰ κάμωμεν δοξολογίαν εἰς τὸν Θεὸν καὶ νὰ ἑορτάσωμεν εὐφροσύνως τὸ γεγονὸς ὡς νίκην καὶ ὡς θρίαμβον τῶν ἑλληνικῶν ἀξιώσεων μετὰ μεγάλας ἀντιδράσεις καὶ τὰ ἀνυπέρβλητα ἐμπόδια, τῶν ὁποίων ἀμυδρὰν ἰδέαν ἐχορήγησα ἀνωτέρω.

Ἡ ἱστορία θὰ ἀναγράψῃ μίαν ἡμέραν χρυσοῖς γράμμασι τὸ ὄνομα τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου, εὐτυχήσαντος διὰ τῆς προσωπικῆς ἐπιβολῆς του καὶ τοῦ προσωπικοῦ γοήτρου του νὰ διασώσῃ ἐν Βουκουρεστίῳ τὴν Καβάλλαν, εὑρεθεὶς ἀρχικῶς εἰς τόσον δυσμενῆ πολιτικὴν ἀτμόσφαιραν.

Ἡ ἡμέρα τῆς 24ης Ἰουλίου ἦτο ἡμέρα ἀγωνίας διὰ τὴν ἑλληνικὴν φυλὴν προκειμένου νὰ λυθῇ τὸ ἐδαφικὸν ζήτημα.

Μετὰ τῶν Σέρβων εἶχεν ἐπέλθει συμφωνία.

Οἱ Σέρβοι ἔλαβον τὸ Ἰστὶπ καὶ τὴν Ραδοβίτσαν, ἀφήσαντες τὴν Στρώμνιτσαν εἰς τοὺς Βουλγάρους.

Δι' ἡμᾶς τὸ μέγα ζήτημα ἦτο τὸ τῆς Καβάλλας.

Ἐνῷ μέχρι τῆς Δευτέρας οἱ βούλγαροι πληρεξούσιοι ἐφαίνοντο κάπως ὑποχωρητικοί, τὴν Τρίτην αἴφνης, μετὰ τὴν ἐσπευσμένην ἐνταῦθα ἄφιξιν τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Αὐστρίας ἐν Σόφιᾳ, μετέβαλον ἀποτόμως στάσιν καὶ ἐδήλωσαν ὅτι τὸ μόνον τὸ ὁποῖον εἰμποροῦν νὰ κάμουν εἶνε νὰ δεχθοῦν νὰ ἀφεθῇ τὸ ζήτημα τῆς Καβάλλας εἰς τὰς Δυνάμεις πρὸς λύσιν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἀνηγγέλθη νέον καὶ ἔντονον διάβημα τῆς Ρωσσίας ὅπως ἡ Καβάλλα ἀφεθῇ εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

Τοιουτοτρόπως αἱ κεκηρυγμέναι ὑπὲρ τῆς Βουλγαρίας Δυνάμεις ἦσαν πλέον τρεῖς, ἀνεμένετο δὲ ἤδη ἡ προσχώρησις καὶ τετάρτης.

Δύο Δυνάμεις μόνον ἦσαν κεκηρυγμέναι ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ἐκ

τούτων ἡ Γαλλία ὑφίστατο ἰσχυρὰν πίεσιν τῆς Ρωσσίας ὅπως ἀπόσχῃ τῆς ὑποστηρίξεως τῆς Καβάλλας ὡς Ἑλληνικῆς.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας εὑρισκόμεθα τὴν Τρίτην, σχεδὸν ἀπηλπισμένοι.

Εἰς τὰς 4 μ. μ. ἐπρόκειτο νὰ συνεδριάσῃ ἡ διάσκεψις.

Τῇ ἰδιαιτέρᾳ συστάσει τοῦ Ρουμάνου πρωθυπουργοῦ, ἔλαβε χώραν συνάντησις ἀπὸ 4—5 μ. μ. μεταξὺ Βενιζέλου καὶ βουλγαρικῆς ἀποστολῆς.

Ἀλλ' ἡ συνάντησις ἀπέβη ἄκαρπος, τῶν Βουλγάρων ἀδιαλλάκτως ἐπιμενόντων.

Ἔντονος Ρουμανικὴ δήλωσις.

Εἰς τὰς 5 μ. μ. ἤρχισεν ἡ ἐπίσημος συνεδρίασις, καθ' ἣν ὁ πρόεδρος ἀνήγγειλε τὴν ἐπελθοῦσαν Σερβουλγαρικὴν συμφωνίαν.

Παρεκάλεσε δὲ θερμῶς καὶ συνέστησεν ὅπως καὶ οἱ Βούλγαροι ὑποχωρήσουν καὶ συνεννοηθοῦν μετὰ τῶν Ἑλλήνων, πρὸς αὐτὸ τὸ συμφέρον τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, διότι ἄλλως προσέθηκεν, οὔτε ἡ Ρουμανοβουλγαρικὴ συμφωνία δύνανται νὰ ἰσχύσουν ὡς ἐκ τῆς ἀλληλεγγύης ἥτις κρατεῖ μεταξὺ τῶν τριῶν κρατῶν, καὶ ὅτι συνεπῶς ὁ πόλεμος θὰ συνεχισθῇ.

Πρὸ τῆς τοιαύτης κατηγορηματικῆς δηλώσεως τοῦ κ. Μαγιορέσκο, οἱ Βούλγαροι ἔβαλον νερὸ εἰς τὸ κρασί των καὶ ἐζήτησαν ὀλίγας ὥρας διακοπὴν τῆς συνεδριάσεως, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐγένετο Ἐζήτησαν τότε νέαν ἰδιαιτέραν συνεννόησιν μετὰ τῆς ἑλληνικῆς ἀποστολῆς, καθ' ἣν ἐδήλωσαν ὅτι ἀναγκάζονται νὰ ὑποκύψουν πρὸ τῆς βίας εἰς τὸ ζήτημα τῆς Καβάλλας, ἀλλ' ὅτι παρακαλοῦν νὰ φανοῦν οἱ Ἕλληνες ἐνδοτικώτεροι τοὐλάχιστον εἰς τὰ πρὸς βορρᾶν νέα σύνορα.

Μικρὰ ὑποχώρησις

Ὁ κ. Βενιζέλος ἐδήλωσεν ὅτι καθ' ἃς ἔχει ὁδηγίας ἐκ μέρους

τοῦ Βασιλέως του δὲν δύναται νὰ δεχθῇ οὐδεμίαν τροποποίησιν.

Ἐπενέβη τότε ὁ Ρωμοῦνος στρατηγὸς Κοίντας, ὅστις ἐπρότεινε πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῶν κατὰ ξηρὰν συνόρων μίαν ἐλαφρὰν τροποποίησιν 20 χιλιομέτρων, εἰς τρόπον ὥστε νὰ δύναται ὁ Βουλγαρικὸς σιδηρόδρομος νὰ φθάνῃ ἄνευ πολλῆς κλήσεως πρὸς τὸ Πόρτο-Λαγό.

Ἡ διαφορὰ δὲν ἐκρίθη ὑπὸ τῶν παρακολουθούντων τὸ ὁροθετικὸν καὶ στρατηγικὸν μέρος τῆς ὑποθέσεως ἀξιωματικῶν μας ὡς σπουδαία καὶ ἡ συμφωνία ἐπῆλθεν.

Εἰς τὰς 6 μ. μ. ἐπανέλαβεν ἡ διάσκεψις τὴν συνεδρίασιν καὶ ὁ κ. Μαγιορέσκο μετὰ χαρᾶς ἀνήγγειλε καὶ τὴν ἑλληνοβουλγαρικὴν συμφωνίαν.

Ἡ μέλλουσα Βαλκανικὴ σύμπραξις.

Μέχρι σήμερον καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἀναθεωρήσεως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μὴ ὑφιστάμενον πλέον, τῆς Ἀγγλίας ἀνακαλεσάσης τὴν προηγουμένην δήλωσίν της καὶ τῆς Ἰταλίας μὴ διατεθειμένης νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὴν Αὐστριακὴν ἄποψιν.

Ἄλλως τε ἡ Ρουμανία ἐδήλωσεν ὅτι μόνον ἐνόπλως καὶ διὰ τῆς βίας ἐπιβαλλομένην θὰ ἐδέχετο ἀναθεώρησιν τῶν ἀποφάσεων τῆς διασκέψεως.

Καθ' ἃς δὲ ἔχω ἀσφαλεῖς πληροφορίας, ἡ Ρουμανία μετὰ τῆς Ἑλλάδος, τῆς Σερβίας, τοῦ Μαυροβουνίου, τῆς Τουρκίας, ἴσως δὲ καὶ τῆς Ἀλβανίας βραδύτερον, θὰ συμπήξουν νέαν βαλκανικὴν συμμαχίαν, ἀποκλείουσαν πᾶσαν εἰς τὸ μέλλον ἀνάμιξιν τῶν Δυνάμεων εἰς τὰ βαλκανικὰ ζητήματα.

Προφητεία τοῦ κ. Βενιζέλου.

Ὅταν μετὰ τὸ τέλος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ὁ μακαρίτης Βασιλεὺς Γεώργιος προσέφερε τὸν Μεγαλόσταυρον εἰς τὸν κ. Βενιζέλον, οὗτος δὲν τὸν ἐδέχθη εἰπὼν εἰς τὸν Βασιλέα ν' ἀφήσῃ τὴν τιμὴν

αὐτὴν δι' ἄλλην εὐκαιρίαν, καθ' ἣν ἴσως αἱ ὑπηρεσίαι του πρὸς τὴν Πατρίδα εἶνε θερμότεραι.

Καὶ ἰδοὺ ὅτι ἡ εὐκαιρία ἐπαρουσιάσθη, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ Ἑλλὰς διπλασιάζεται.

*
* *

Ὅταν ἐπεκυρώθη ὑπὸ τῆς Συνδιασκέψεως ἡ γραμμὴ τοῦ Νέστου καὶ ἐπανῆλθεν ὁ κ. Βενιζέλος εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, εἶπεν· «Αὐτὴ εἶνε ἡ εὐτυχεστέρα ἡμέρα τῆς ζωῆς μου».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Τὰ διαγγέλματα τῶν βασιλέων Σερβίας καὶ Ρουμανίας πρὸς τοὺς στρατούς των.

Δύο ἡμέρας μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης οἱ βασιλεῖς τῆς Ρουμανίας Κάρολος καὶ τῆς Σερβίας Πέτρος ἐξέδωκαν τὰ ἑξῆς διαγγέλματα πρὸς τοὺς στρατούς των.

Τὸ διάγγελμα τοῦ βασιλέως Καρόλου.

«Ἡ ὁρμὴ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ μετὰ τῆς ὁποίας ἀπηντήσατε εἰς τὴν πρόσκλησίν μου ἐν ὥρᾳ δυσκόλῳ, ἀπέδειξεν ἐκ νέου, ὅτι εἶσθε ἕτοιμοι ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ θυσιάσητε τὴν ζωήν σας διὰ τὴν πατρίδα.

Ἀνεχωρήσατε φαιδροὶ καὶ μὲ πεποίθησιν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, ἀφήσαντες τὴν σποράν σας καὶ ἀποφασισμένοι νὰ ὑποστῆτε μετ' ἐγκαρτερήσεως τοὺς κινδύνους τοῦ πολέμου.

Πολλοὶ τῶν συντρόφων σας ἔπεσαν θύματα ἀσθενειῶν. Ἡ θλιβερὰ ἀπώλειά των ἔθλιψε τὴν καρδίαν μου.

Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὰς ἐνδείξεις ἀγάπης, μὲ τὴν ὁποίαν μὲ περιεβάλετε καὶ εἰς τὰς δύο ὄχθας τοῦ Δουνάβεως τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ὑπὸ τὰ βλέμματά μου ὁ στρατὸς διῆλθε τὸν μεγαλοπρεπῆ τοῦτον ποταμόν.

Αἱ ἔνθερμοι φωναί σας ἀπήχησαν ἀπὸ τῶν Καρπαθίων μέχρι τῶν Βαλκανίων καὶ ἐπλήρωσαν τὴν καρδίαν μου βαθείας χαρᾶς.

Ἐφθάσατε παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν μέχρι τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων τῆς Βουλγαρίας καὶ ἡ παρουσία σας ἐκεῖ ἐπέβαλε τὴν εἰρήνην ἄνευ αἱματοχυσίας καὶ ἐμεγάλωσε τὴν χώραν μας διὰ σπουδαίου μέρους, ὅπερ ἐνισχύει τὰ σύνορά μας καὶ ἐξυψώνει τὸ γόητρον τῆς Ρουμανίας εἰς τὰ βλέμματα ὅλων.

Εἰς ἐνθύμισιν τῶν γεγονόνων τούτων δύνασθε νὰ φέρητε μετὰ τιμῆς ἐπὶ τοῦ στήθους σας τὸ ἐνδεικτικὸν σημεῖον τῆς ἀνδρείας σας. Προσεχῶς θὰ ἐπανέλθετε εἰς τὰς ἑστίας σας μὲ τὴν μεγάλην εὐχαρίστησιν, ὅτι ἐξεπληρώσατε τὸ καθῆκόν σας καὶ ἐγράψατε μίαν ἀπὸ τὰς πλέον ἐνδόξους σελίδας τῆς ἱστορίας τῆς πατρίδος μας.

Ὑποκλιθῶμεν εὐσεβάστως ὑποβάλλοντες θερμὰς προσευχὰς εἰς τὸν Παντοδύναμον, ὅστις μᾶς ἐπέτρεψε νὰ ζήσωμεν τόσον εὐχαρίστους ἡμέρας καὶ νὰ ἀφήσωμεν εἰς τοὺς διαδόχους μας μίαν Ρουμανίαν ἰσχυροτάτην, καὶ μὲ περισσοτέραν ἐμπιστοσύνην πρὸς τὴν ἀνδρείαν τῶν τέκνων της.

Εὐχαριστῶ ἐξ ὅλης καρδίας τὸν ἀγαπητόν Μου στρατόν, τὸν ὁποῖον θὰ περιβάλλω πάντοτε μὲ περισσὴν ἀγάπην».

ΚΑΡΟΛΟΣ

Τὸ διάγγελμα τοῦ βασιλέως Πέτρου.

«Ἥρωες !

Ἡ εἰρήνη ὑπεγράφη ἐν Βουκουρεστίῳ.

Διὰ τῆς εἰρήνης ταύτης καθωρίσθησαν τὰ νέα σύνορά μας μὲ τὴν Βουλγαρίαν, ἅτινα, πλὴν τοῦ κατακτηθέντος κατὰ τὸν πρὸς τὴν

Τουρκίαν πόλεμον ἐδάφους, περιέλαβον ἤδη καὶ σημαντικὸν τμῆμα τῆς Μακεδονίας, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὑρίσκονται ἡ 'Εγρὶ Παλάγκα, τὸ Κράτοβο, τὰ Κότσανα, τὸ 'Ιστὶπ, ἡ Ραδοβίτσα, τὸ Πέτσοβο, τὸ Τσάρεβο-Σέλο καὶ ἡ Δοϊράνη μετὰ σημαντικοῦ τμήματος τῆς λίμνης Δοϊράνης.

"Ηρωες !

Σεῖς μὲ τὸ χυθὲν αἷμά σας, τὸν ἀπαράμιλλον ἡρωϊσμόν σας καὶ τὰς ἐνδόξους νίκας σας ἐκάματε ὥστε ἡ Σερβία νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν προαιώνιον πόθον της. 'Εξεδικήθη ἤδη αὔτη αὔτη τὸ Κόσσοβον καὶ ἀπέπλυνε τὸ στίγμα τῆς Σλιβνίτσης.

'Εδικαιώσατε σεῖς ὅλας τὰς θυσίας, ἃς εὐχαρίστως ὑπέστη ὁ λαὸς χάριν τοῦ πολέμου αὐτοῦ.

'Εδικαιώσατε ἀκόμη τὰς ἐλπίδας ἐμοῦ καὶ τοῦ 'Αρχιστρατήγου σας.

'Εκάματε ὥστε ἡ Σερβία νὰ γείνῃ ἔνδοξος καὶ νὰ γνωσθῇ ἡ δόξα της εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Σεῖς, ὁ ἡρωϊκὸς καὶ δοξασμένος στρατός μου, εἴσθε οἱ δημιουργοὶ τῶν νέων συνόρων τῆς μεγάλης Σερβίας.

"Ηρωες !

Μετ' ὀλίγον θὰ ἀκολουθήσῃ ἡ διαταγή μου περὶ ἀποστρατεύσεως, ἀλλὰ μαζὺ μὲ τὴν χαράν μου ὅτι θὰ ἐπιστρέψητε εἰς τὰς ἑστίας σας ὅσονούπω, ἡ καρδία μου θλίβεται συγχρόνως ἐπὶ τῇ σκέψει ὅτι πολλαὶ οἰκογένειαι δὲν μέλλουν νὰ ἐπανίδουν πλέον τοὺς ἀγαπημένους των ἥρωας, πεσόντας εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν !

Δόξα ἀθάνατος εἰς αὐτούς, οἵτινες ἔπεσαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς τιμῆς !

Δόξα καὶ τιμὴ αἰωνία εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἔχυσαν τὸ αἷμά των καὶ ἔδωσαν τὴν ζωήν των διὰ τὴν εὐτυχίαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος !

Σεῖς οἱ ἐπιζήσαντες ἥρωες, ὅταν μετ' ὀλίγον θὰ ἐπιστρέψητε εἰς τὰς ἑστίας σας, ἀναπαυθῆτε πλέον ἐπάνω εἰς τὰς δάφνας τῆς δόξης σας στεφανωμένοι ἀπ' αὐτάς.

— Ζήτω ὁ γενναῖος καὶ ἀήττητος στρατός μου!

ΠΕΤΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Συμπληρωματικαὶ παρασκηνιακαὶ ἐνέργειαι τῶν Βουλγάρων πρὸς διάσπασιν τῶν συμμάχων.— Ἡ μῆνίς των κατὰ τοῦ ἑλληνισμοῦ.

Τὰ κατωτέρω δημοσιευόμενα παρέχουσι συμπληρωματικὰς λεπτομερείας τῶν κακοβούλων ἐνεργειῶν τῶν Βουλγάρων ἀντιπροσώπων, ὅπως διασπάσωσι τὴν ὁμοφωνίαν τῶν συμμάχων ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὠφελειῶν ὑπὲρ τῆς Βουλγαρίας.

Ὁ κ. Ρενὲ Πυώ, ἰδιαίτερος ἀπεσταλμένος τοῦ Παρισινοῦ «Χρόνου» εἰς Βουκουρέστιον διὰ τὴν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Διάσκεψιν ἀπέστειλε μακρὰν ἀνταπόκρισιν ἐξ ἧς παραθέτομεν τὰ ἑπόμενα:

«Τώρα ὁπότε ἡ εἰρήνη ὑπεγράφη καὶ πρὶν ἢ ἡ μεγάλη αὐτὴ πολεμικὴ πρᾶξις προσλάβῃ τὴν ἁπλῆν της ἱστορικὴν σημασίαν, θεωρῶ ἐνδιαφέρον νὰ σημειώσω ἐνταῦθα ἀριθμόν τινα γεγονότων λεπτομερειῶν, ἀκριτομυθιῶν αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ συμβάλλουν διὰ τοὺς περιέργους καὶ ἱστορικοὺς τοῦ μέλλοντος νὰ προσδώσουν εἰς τὰς διαπραγματεύσεις ταύτας ἐσώτερον τόνον ἀληθείας.

Ἡ Ρουμανικὴ κυβέρνησις ἐβράδυνε πολὺ ν' ἀποφασίσῃ νὰ προσκαλέσῃ τοὺς ἐμπολέμους εἰς Βουκουρέστιον.

Οἱ ἐκεῖ τὸ ἐπεθύμουν διακαῶς, ἀλλ' ἐφοβοῦντο τὴν μομφὴν τῆς δοξομανίας, τῆς ὑπερηφανείας, καὶ τινες ξένοι πρέσβεις ἦσαν ἥκιστα ἐνθαρρυντικοί.

Ὁ πρέσβυς τῆς Ρωσσίας κ. Σεμπεκὸ ἰδίᾳ, ἐφρόνει ὅτι οἱ πληρεξούσιοι ἤδη ἑτοιμαζόμενοι νὰ συνέλθουν εἰς Νύσσαν θὰ ἦσαν

ἐκεῖ πολὺ καλά, καὶ ὅτι ἦτο περιττὸν νὰ κληθοῦν εἰς τὴν Ρουμανικὴν πρωτεύουσαν.

Ἡ γνώμη αὕτη ἐφαίνετο κάπως σκόπιμος. Δὲν ὑπῆρχε παρὰ τῷ πρέσβει τῆς Ρωσσίας ἡ ἐπιθυμία ἵνα ἡ διαπραγμάτευσις γίνῃ ἐν σλαυικῇ χώρᾳ καὶ ἡ ἐνδεχομένη ἐπιτυχία συνθήκης ὑπογεγραμμένης ἐν Βουκουρεστίῳ δὲν ἦτο ἱκανὴ νὰ καταστήσῃ δυσαρέστως αἰσθητὸν εἰς τὴν Πετρούπολιν ὅτι ἡ Ρουμανία ἐπέτυχεν ἐκεῖ ὅπου ἡ Ρωσσία ἀπέτυχεν.

Ὁ κ. Μαγιορέσκο ἐδίσταζεν, ὅταν ἐκ Παρισίων καὶ Βερολίνου τῷ ἐδηλώθη ἐμμέσως ὅτι ἡ ἐκλογὴ τοῦ Βουκουρεστίου ἐφαίνετο ἐξαίρετος, καὶ ὅτι θὰ εἶχεν ἀπέναντι τῆς Νύσσης δύο πλεονεκτήματα, τὸ ν' ἀπομακρύνῃ τοὺς πληρεξουσίους ἀπὸ τῶν ἐπιτελείων, τῶν ὁποίων ἡ φιλοπόλεμος ἐπίδρασις εἶνε πάντοτε ἐπικίνδυνος, καὶ τὸ νὰ ἐπιτρέψῃ διακριτικὴν ἐπαγρύπνησιν μετὰ δυνατῆς ἐπεμβάσεως τῶν διπλωματικῶν ἀ.τ.προσώπων τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἦτο ἀδύνατον εἰς Νύσσαν.

Αἱ ἐνθαρρύνσεις αὗται ἔπεισαν τὸν βασιλέα Κάρολον ὅπως ἀποστείλῃ τὰς κοινὰς προσκλήσεις πρὸς τοὺς ἐμπολέμους.

Αἱ ἀποδοχαὶ ὑπῆρξαν ἄμεσοι.

Ἡ πρώτη ἐπαφή.

Οἱ Βούλγαροι ἀφίχθησαν τὴν ἑσπέραν τῆς 27. Ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς των ἔσχον συνέντευξιν μετὰ τοῦ κ. Μαγιορέσκο καὶ τῷ ἐξέθεσαν τὰς ἰδέας των περὶ τῆς πορείας τῶν ἐργασιῶν τῆς συνδιασκέψεως.

Τῇ 29, οἱ Σέρβοι, οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Μαυροβούνιοι ἐγένοντο ἐπίσης δεκτοὶ παρὰ τῷ Πρωθυπουργῷ τῆς Ρουμανίας.

Τὴν ἐπαύριον 30 ἐγένοντο αἱ τυπικαὶ παρουσιάσεις.

Ὁ κ. Μαγιορέσκο προσεφώνει τοὺς πληρεξουσίους ὡς ἑξῆς :

«Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἐμπνεόμεθα πάντες ὑπὸ τοῦ πόθου νὰ διεξαγάγωμεν αἰσίως τὸ ἔργον δι' ὃ συνήλθομεν καὶ νὰ ἐξασφαλίσωμεν, εἴτε διὰ προκαταρκτικῶν συμβάσεων, εἴτε δι' ὁριστικῆς

συνθήκης, εἰς τοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς τοὺς εὑρισκομένους ἀκόμη ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης εἰρήνην μόνιμον βασιζομένην ἐπὶ τῆς δικαίας ἰσορροπίας μεταξὺ τῶν κρατῶν».

Ὁ Βούλγαρος πληρεξούσιος Τόντσεφ εἶπε τότε τὰ ἑξῆς :

«Ἡ βουλγαρικὴ ἀντιπροσωπεία ἦλθεν ἐνταῦθα μετὰ τῆς στερρᾶς καὶ εἰλικρινοῦς ἐπιθυμίας νὰ συνάψῃ ταχέως τὴν εἰρήνην.

Ἡ προθυμία μας θὰ ὁρμήσῃ αὐτομάτως πρὸς πάσας τὰς πρωτοβουλίας τὰς ἱκανὰς ὅπως ἀποκαταστήσουν ἐν τῷ Αἵμῳ μόνιμον καὶ παγίαν κατάστασιν.

Λογιζόμεθα εὐτυχεῖς διότι καλούμεθα εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ἐν πρωτευούσῃ ὁποία τὸ Βουκουρέστιον, ἐν τῇ ὁποίᾳ πάντοτε ἐπεκράτησεν ἡ εὐρωπαϊκὴ ἀντίληψις».

Κατὰ τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ ἑλληνισμοῦ.

Ὁ κ. Τόντσεφ ἐπεσκέφθη τὴν ἑσπέραν ἀλληλοδιαδόχως τὸν κ. Πάσιτς καὶ τὸν κ. Βενιζέλον.

Εἰς τὸν πρῶτον ὡμίλησε περὶ τῆς κοινῆς σλαυικῆς καταγωγῆς, ἀνέπτυξε δὲ τὸ θέμα τῆς προσωρινῆς ἐχθρότητος, τῆς ἀπαραιτήτου ἑνώσεως ἐναντίον τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τῆς Μακεδονίας.

Εἰς τὸν δεύτερον ὡμίλησεν ἀμέσως περὶ τῆς Καβάλλας, ἐξήγησεν ὅτι ἡ μέλλουσα δυτικὴ βουλγαρικὴ Μακεδονία δὲν ἠδύνατο νὰ κάμῃ χωρὶς αὐτὸν τὸν λιμένα, εἰς ὃ ὁ κ. Βενιζέλος ἀπήντησεν ὅτι ἀνὰ εἷς ξεχωριστὸς λιμὴν δι' ἑκάστην ἐπαρχίαν εἶνε «πολυτέλεια χωρὶς τὴν ὁποίαν εἰμπορεῖ νὰ κάμῃ καὶ αὐτὴ ἡ Αὐστρία ἡ ὁποία δὲν ἔχει παρὰ τὴν Τεργέστην».

Ὁ κ. Τόντσεφ ἐπέμεινε, παρακαλῶν τὸν Ἕλληνα πρωθυπουργὸν νὰ σκεφθῇ αὖθις, διαβεβαιῶν αὐτὸν περὶ τῶν ἀρίστων διαθέσεων τῆς Βουλγαρίας, ἡ ὁποία κατὰ βάθος θὰ ἐπροτίμα νὰ ἴδῃ τοὺς Βουλγάρους τῆς Μακεδονίας μεταπίπτοντας ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν ἐπικυριαρχίαν ἢ ὑπὸ τὴν Σερβικὴν κυριαρχίαν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν θὰ ἐπήρχετο τελεία ἀφομοίωσις.

Τὴν ἐπαύριον ὁ κ. Τόντσεφ ἔβλεπε μέλη τινὰ τῆς Ρουμανικῆς

Οἱ πρωτεργάται τῆς ἐλευθερίας τῆς Μακεδονίας.

κυβερνήσεως εἰς τὰ ὁποῖα ἐδήλωσεν ὅτι ὅλαι αἱ αἰτήσεις των θὰ ἐγίνοντο ἐκ τῶν προτέρων δεκταὶ ζητῶν ὡς ἀντάλλαγμα νὰ μὴ ἀφήσουν τοὺς Σέρβους καὶ τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐξοντώσουν τὴν Βουλγαρίαν.

Ἡ κἄπως ἀφελὴς αὕτη τακτικὴ θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ ἂν οἱ σύμμαχοι διδαχθέντες ὑπὸ τῆς πείρας δὲν εἶχον ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην οἱ μὲν εἰς τοὺς δὲ καὶ δὲν εἶχον προβῆ εἰς ἀμοιβαίας ἐκμυστηρεύσεις περὶ τῶν ἀντιστοίχων συνδιαλέξεών των μετὰ τοῦ κ. Τόντσεφ.

Ἐν τούτοις οὗτος ἐξηκολούθησε τὴν τακτικήν του πρὸς διαίρεσιν τῶν συμμάχων.

Ὅλαι αἱ προσπάθειαι ἤδη κατεβλήθησαν παρὰ τῇ Ρουμανίᾳ, τῷ στρατιωτικῷ διαιτητῇ τῆς καταστάσεως.

Οἱ Βούλγαροι πληρεξούσιοι κατώρθωσαν νὰ ὑπογράψουν προκαταρκτικὸν πρωτόκολλον μετὰ τοῦ κ. Μαγιορέσκο, ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ ἡ Ρουμανία τὴν ἀρχὴν τῆς ἀλληλεγγύης.

Τὴν Πέμπτην τὸ ἑσπέρας οἱ Σέρβοι προσεκάλεσαν τοὺς Ἕλληνας νὰ καθορίσουν ἀπὸ κοινοῦ τὰ αἰτήματα τὰ ὁποῖα θὰ προέβαλλον ὁμοῦ εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

Ἐγένετο ἐν ἀρχῇ λόγος περὶ τῆς τηρητέας τακτικῆς. Θὰ ὑπερέβαλλον διὰ νὰ δυνηθοῦν ἔπειτα νὰ ὑποχωρήσουν, ἢ θὰ ἐξέθετον τὸν ἐλάχιστον ὅρον εἰς ὃν ὁριστικῶς θὰ ἐπέμενον.

Τὸ ἀνατολικὸν πνεῦμα τοῦ παζαρεύματος ὑπερίσχυσεν. Ἀπεφάσισαν νὰ ζητήσουν τὸν μέγιστον ὅρον.

Ἐσκέφθησαν κατ' ἀρχὰς ν' ἀπαιτήσουν πολεμικὴν ἀποζημίωσιν, ἀλλὰ λόγῳ τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματικῆς ἀτμοσφαίρας ἡ ἰδέα αὕτη ἐγκατελείφθη.

Ἡ συνοχὴ τῶν συμμάχων

Τὴν ἐπαύριον οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Ἕλληνες πληρεξούσιοι συνηντήθησαν μετὰ τῶν Βουλγάρων πληρεξουσίων ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν ὅπως ἀνακοινώσωσι τὰς προτάσεις των.

Ἡ συνάντησις αὕτη παρασκευάσθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων οἱ

ὁποῖοι δὲν εἶχον ἄλλωστε καλέσει ἢ τοὺς Σέρβους, καὶ προσεδόκων νἀκούσουν τὴν ἔκθεσιν τῶν σερβικῶν μόνον ἀξιώσε ν.

Ἐξεπλάγησαν κατ' ἀκολουθίαν ἀρκούντως ὅταν εἶδον καταφθάνοντας τοὺς Ἕλληνας.

Ἐπῆλθε στιγμὴ στενοχωρίας, ἔπειτα τέλος ὁ καθηγητὴς Πολίτης ἀνέγνωσε τὸ ἔγγραφον.

Οἱ Βούλγαροι ἐζήτησαν ἀντίγραφον καὶ ὑπεσχέθησαν ν' ἀπαντήσουν ἐγγράφως.

Ἐχωρίσθησαν. Κατὰ τὴν ἐκ τῆς συνεδριάσεως ἔξοδον οἱ Βούλγαροι πληρεξούσιοι ἐξεχύθησαν εἰς διαμαρτυρίας παρὰ τοῖς ἀντιπροσώποις τοῦ Τύπου, δηλοῦντες ὅτι τοῖς ἐζητεῖτο ἡ σελήνη, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦτο γελεῖον καὶ ὅτι θἀπήντων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόνου.

Αὐθημερὸν τὸ ἑσπέρας οἱ Βούλγαροι διωργάνωσαν ἰδιαιτέραν συνάντησιν μετὰ τῶν Σέρβων.

Τῆς ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας συγκινηθείσης, ὁ κ. Πάσιτς ἐπεσκέφθη τὸν κ. Βενιζέλον ὅπως τὸν καθησυχάσῃ.

Οἱ Σέρβοι δὲν θἀφίνοντο νὰ συλληφθοῦν εἰς τὴν παγίδα τῆς διασπάσεως.

Ἐπηκολούθησε συνάντησις τῶν Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων πληρεξουσίων εἰς ἣν ὑπὸ τῶν πρώτων προσεκλήθησαν ὅπως παραστῶσιν οἱ Σέρβοι καὶ Μαυροβούνιοι.

Οἱ Βούλγαροι ἀνέγνωσαν τὰς ἀντιπροτάσεις των. Εἶχον τηρήσει τὸν λόγον των. Αἱ ἀντιπροτάσεις των αὗται ἦσαν ἔκτακτοι.

Ἦτο τὸ πρὸ τοῦ πολέμου σχέδιόν των· ἡ γραμμὴ τοῦ Ἀξιοῦ, ἡ προεξοχὴ πρὸς τὸ Μοναστήριον, ἡ περικύκλωσις τῆς Θεσσαλονίκης, διατηρουμένου εἰς αὐτοὺς τοῦ Κιλκίς, τοῦ τόπου τῆς μεγάλης ἑλληνικῆς νίκης, τῶν Βοδενῶν, τῶν Γιαννιτσῶν, τοῦ Ἀξιοῦ καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ Παγγαίου.

Ἐπὶ τῶν νήσων, ἀπήντησαν ὡς οἱ Τοῦρκοι ἐν Λονδίνῳ :

«Δὲν θὰ ἦτο εὐλαβὲς διὰ τὰς Δυνάμεις ...» κλπ.

Ἠρνοῦντο πᾶν ἀντιστάθμισμα διὰ τὰ θύματα τῆς Μακεδονίας· καὶ ὅσῳ διὰ ἐγγυήσεις διὰ τοὺς Ἕλληνας τῆς Θράκης, ἐζήτουν ἀμοιβαιότητα διὰ τοὺς Βουλγάρους οἱ ὁποῖοι θὰ ἐγίνοντο Ἕλληνες ὑπήκοοι.

Βουλγαρικαὶ ἀπερισκεψίαι.

Τὴν ἐπαύριαν, Βούλγαροι καὶ Ρουμάνοι πληρεξούσιοι ὑπέγραφον τὰ ἰδιαίτερά των πρωτόκολλα.

Εἷς τῶν Βουλγάρων πληρεξουσίων, ὁ κ. Ράδεφ ἔσχε τὴν ἀπερισκεψίαν νὰ δηλώσῃ ἐξερχόμενος τοῦ οἴκου τοῦ κ. Μαγιορέσκο.

«Τώρα ἐτελείωσε πλέον. Οἱ Ρουμάνοι ἔλαβον ὅ,τι ἤθελον. Κρατοῦμεν εἰς τὰ χέρια μας τοὺς Σέρβους καὶ τοὺς Ἕλληνας».

Οἱ λόγοι οὗτοι, ἀμέσως ἐπαναληφθέντες, ἔσχον τὴν δύναμιν νὰ ἐξοργίσουν τὴν Ρουμανικὴν κυβέρνησιν.

Ἐπροκάλεσαν δὲ τὴν περὶ ἀλληλεγγύης δήλωσιν τῆς πρωίας τῆς Δευτέρας, δήλωσιν ἡ ὁποία εἶχεν ἀναγγελθῆ εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς Σέρβους τὴν προτεραίαν ὑπὸ τοῦ κ. Μαγιορέσκο, ὁ ὁποῖος λέγεται ὅτι ἀνεφώνησεν :

«Ἆ ! ἀληθῶς, τοὺς ἀξίζει ἓν μάθημα ! »

Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς Κυριακῆς, οἱ Βούλγαροι ἔσχον τὴν καλὴν πίστιν – εἰρήσθω ἐν παρόδῳ ἡ τοῦ στρατηγοῦ Φίτσεφ ἐξετιμήθη τὰ μέγιστα – νὰ παραιτηθοῦν τῶν ἀστηρίκτων ἀντιπροτάσεών των καὶ νὰ ἐπιληφθοῦν εἰλικρινῶς τοῦ ζητήματος τῆς Καβάλλας.

Ὁ κ. Τόντσεφ ἔλαβε τὸν λόγον διὰ νὰ ἀναπτύξῃ καὶ αὖθις τὴν θέσιν περὶ τοῦ ἀπαραιτήτου εἰς τὴν δυτικὴν Μακεδονίαν λιμένος.

Ὁ κ. Βενιζέλος τῷ ἀπήντησε καὶ μακρὰ συζήτησις ἐπηκολούθησε μετὰ γεωγραφικῆς ἐξετάσεως τῶν ἐξόδων τῆς Παλαιᾶς Βουλγαρίας πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ ὑπολογισμοῦ τῶν ἀποστάσεων.

Ὁ κ. Ἰβάντσεφ ὡμίλησε τότε ἐπὶ μακρὸν ἐπικαλούμενος τὴν ἀγάπην τῶν λαῶν, τὸ πνεῦμα ἰσότητος καὶ δικαιοσύνης, τὴν προσεχῆ ἐπανάληψιν τοῦ κοινοῦ ἰδεώδους τοῦ πολιτισμοῦ.

Μία Βενιζελικὴ εἰρωνεία !

Ὁ κ. Βενιζέλος ἀφοῦ τὸν συνεχάρη διὰ τὸ μέγα αὐτοῦ τά-

λαντον ὡς συνηγόρου τῆς ὑποθέσεως ἐδήλωσεν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀφεθῆ ὁ χρόνος νὰ ἐνεργήσῃ καὶ ὅτι τὰ τραύματα ἦσαν παρὰ πολὺ ἀλγεινὰ διὰ νὰ ἐλπίζῃ τις τὴν τόσῳ ταχεῖαν σύμπραξιν.

'Ο κ. 'Ιβάντσεφ, ἀφοῦ ἐδήλωσεν ὅτι ὡς δικηγόρον ὁ Ἕλλην πρωθυπουργὸς τὸν ὑπερέβη, ἐπρόβαλε τὴν εὐσπλαγχνίαν· ἐδήλωσεν ὅτι ἡ Βουλγαρία ἡττημένη ἐζήτει νὰ τῇ διευκολυνθῇ ἡ ἀνάστασις. 'Ο ὑπαινιγμὸς οὗτος περὶ τῶν ἡττῶν, περὶ τῶν ὁποίων κανεὶς μέχρι τοῦδε δὲν ἠθέλησε νὰ ὁμιλήσῃ, ἐνεποίησεν ἀρκούντως δυσάρεστον ἐντύπωσιν.

Ἔπειτα συνεζήτησαε ἐπὶ τῆς ἰσορροπίας.

'Η συζήτησις αὕτη ὑπῆρξε πολὺ μακρά, ἀλλὰ εἶχε ὕφος ἀκαδημαϊκόν, καὶ οἱ Βούλγαροι παρεῖχον τὴν αἴσθησιν ὅτι δὲν τὴν ἐξηκολούθοεν ἢ ἁπλῶς διὰ νὰ ἔχουν ἥσυχον τὴν συνείδησίν των.

Ἦλθεν ἔπειτα ἡ συζήτησις περὶ τῶν νήσων.

Οἱ Βούλγαροι ἐδήλωσαν τέλος ὅτι δὲν ἐνδιεφέροντο πραγματικῆ διὰ τὴν Θάσον, τοῦθ' ὅπερ ἐπροκάλεσε τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν τοῦ κ. Βενιζέλου.

«'Η Θάσος εἶνε παράρτημα τῆς Καβάλλας. 'Ο ἔχων τὴν Καβάλλαν πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ τὴν Θάσον.

Ἂν συνέχεια τῶν διαπραγματεύσεων σᾶς δώσῃ τὴν Καβάλλαν, δηλῶ ἐνταῦθα ἀπροκαλύπτως. δὲν θὰ διεκδικήσω τὴν κατάληψιν τῆς Θάσου».

Περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀποζημιώσεως τῶν θυμάτων, οἱ βούλγαροι ἐδήλωσαν ὅτι ἡ προσθήκη τοιούτου ὅρου εἰς τὴν περὶ εἰρήνης συνθήκην θὰ ἀπετέλει προσβολὴν τῆς φιλοτιμίας των, ἀλλ' ὅτι δὲν ἠρνοῦντο νὰ καταστήσουν αὐτὸν ἀντικείμενον παραρτηματικῆς διατάξεως.

'Ο κ. Βενιζέλος ἐδήλωσεν ὅτι ὀλίγον ἐνδιέφερεν ὁ τύπος, ἀλλ' ὅτι δὲν θὰ ὑπεχώρει ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀρχὴν ἀποζημιώσεως τῶν θυμάτων.

Τελευταία Βουλγορικὴ ἐλπίς.

Παρὰ τὴν περὶ ἀλληλεγγύης δήλωσιν τοῦ κ. Μαγιορέσκο, οἱ

Βούλγαροι δὲν ἀπηλπίσθησαν μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς νὰ ἐπιτύχουν ἐν τῇ τακτικῇ ἣν ἠσπάσθησαν : τὴν τῆς διασπάσεως τῶν συμμάχων.

Τὴν ἑσπέραν τῆς Τρίτης ἀκόμη ἀπεπειράθησαν διάβημα βολιδοσκοπήσεως παρὰ τῇ Ρουμανικῇ κυβερνήσει, ἐλπίζοντες ὅτι τὰ τοῖς ἐδίδετο ἡ ἀπάντησις ὅτι ἡ Ρουμανία, ἐν περιπτώσει ἐπαναλήψεως τῶν ἐχθροπραξιῶν, θὰ παρέμενεν οὐδετέρα.

Ἐνεθαρρύνοντο εἰς τὴν ἐλπίδα ταύτην ὑπὸ τῆς νευρικότητος ἑνὸς τῶν Ρουμάνων ὑπουργῶν, ὁ ὁποῖος εὑρίσκων ὅτι τὰ πράγματα δὲν ἔβαινον ἀρκούντως ταχέως, ἀνήσυχος διὰ τὴν περὶ ἐπεμβάσεως ἀπειλὴν τῶν Δυνάμεων, εἶχεν εἴπει ἐντὸς τῆς ἡμέρας λόγους ἀρκούντως δριμεῖς περὶ τοῦ ἀδιαλλάκτου πνεύματος τῶν Σέρβων καὶ τῶν Ἑλλήνων.

Οἱ Βούλγαροι εἶχον ἑρμηνεύσει τὴν παροδικὴν αὐτὴν καὶ ὅλως ἐπιπολαίαν κρίσιν ὡς ἀπόδειξιν ὅτι ἡ Ρουμανία ἦτο ἑτοίμη νὰ ἐγκαταλείψῃ τοὺς συμμάχους της.

Ἡ ἀπάντησις ἡ ὁποία τοῖς ἐγένετο· «Ἂν ὁ πόλεμος ἐπαναληφθῇ θὰ εἴμεθα τὸ Σάββατον εἰς τὴν Σόφιαν» ἔκαμεν ὥστε νὰ καταρρεύσῃ τὸ οἰκοδόμημα αὐτό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Ὁ Κάρολος πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῶν Βαλκανίων.

Εὐθὺς μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης ὑπὸ τῶν συμμάχων καὶ τῆς Βουλγαρίας, ὁ βασιλεὺς τῆς Ρουμανίας Κάρολος συνέταξε καὶ ἀπέστειλε φιλικώτατον συγχαρητήριον γράμμα δι' οὗ συνέχαιρε πάντας τοὺς βασιλεῖς διὰ τὴν ἐπιτευχθεῖσαν εἰρήνην ἐν τῇ βαλκανικῇ, ἐξέφραζε δὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ εἰρήνη αὕτη ἔσεται παγία καὶ διαρκὴς πρὸς εὐημερίαν τῶν λαῶν τῆς βαλκανικῆς.

Συνέστησε δὲ ὁ Κάρολος πρὸς πάντας τοὺς βασιλεῖς, ὅπως ἕκαστος χωριστὰ περιφρουρήσῃ τὴν συνθήκην ταύτην τοῦ Βουκουρεστίου, ἥτις ἐγένετο ἐπὶ τῇ βάσει δικαίου ἰσοζυγίου.

Πάντες οἱ βασιλεῖς ἔσπευσαν νὰ ἀπαντήσουν ἐξαίροντες τὸ συντελεσθὲν ἔργον τῆς εἰρήνης, τὸ ὁποῖον ὠφείλετο κυρίως εἰς τὴν ἐνεργὸν ἔντονον ἐπέμβασιν τῆς Ρουμανίας, ἐδήλωσαν δὲ ὅτι ἡ εἰρήνη ἐπειδὴ ἀποτελεῖ βάσιν εὐημερίας καὶ πλούτου καὶ ἐπειδὴ ἐγένετο κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δικαίου θέλει τηρηθῆ ὑπὸ πάντων διότι πάντες ποθοῦσιν τὴν εἰρήνην.

Τοιαύτη τις περίπου ἦτο ἡ ἀπήντησις τῶν τριῶν συμμάχων βασιλέων Σερβίας, Ἑλλάδος, Μαυροβουνίου.

*
* *

Πολλῷ ἀπεῖχεν ὅμως ἡ ἀπάντησις τοῦ Βουλγάρου βασιλέως Φερδινάνδου, ὅστις μηνύων κατὰ τῶν Σέρβων, Ἑλλήνων καὶ Μαυροβουνίων, οὐδὲ κἂν λόγον ἔκαμε περὶ φιλικῶν σχέσεων τῆς Βουλγαρίας εἰς τὸ μέλλον, ἀλλ' ἐτόνισεν ὅτι ἡ Βουλγαρία θὰ φροντίσῃ ἀνασυντάσσουσα τὰς δυνάμεις αὐτῆς νὰ καταστήσῃ ἑαυτὴν σεβαστὴν εἰς πάντας.

Ἐννοεῖται ὅτι τοιαύτη γλῶσσα βασιλέως μετὰ τόσον οἰκτραὶ ἥτταν ἣν ὑπέστη ὁ στρατὸς αὐτοῦ, διατυπωθεῖσα καθ' ἣν στιγμὴν ἀκόμη παρέμενεν νωπὴ ἡ μελάνη δι' ἧς οὗτος τηλεγραφικῶς ἢ δι' ἐπιστολῶν ἐξελιπάρει τὸν Ρουμάνον Βασιλέα νὰ ἐπέμβῃ πρὸς κατάπτωσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν πρὶν ἴδῃ τὸν θρόνον του τελείως κλονιζόμενον, ἀποτελεῖ τέλειον σωβινισμὸν καὶ ἄκαιρον ἰταμότητα.

Ἐννοεῖτε ὅτι ἡ γλῶσα αὕτη μόνον μειδιάματα οἴκτου ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ καὶ τοιαῦτα προεκάλεσε πράγματι.

Ἡ ὑποδοχὴ τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἐν Σόφια

Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς ἐθελοτυφλώσεως καὶ τῆς ὑπερτάτης διανοητικῆς ἀνισορροπίας τῶν ἐν Σόφια, ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου αὐτοῦ ἄρχοντος, μέχρι τοῦ εὐτελεστέ-

ρου χειράνακτος εἶνε ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ὑπεδέχθη τὸν στρατόν του ὁ Φερδινάνδος καὶ ὁ λαὸς τῆς Βουλγαρικῆς πρωτευούσης.

Ἡ Βουγαρία ἤθελε νὰ βεβαιώσῃ ἑαυτὴν καὶ τοὺς πάντος ὅτι δὲν εἶνε αὐτὴ ἡ ἡττημένη, ἀλλὰ νικήτρια ἀπ' ἄκρον εἰς ἄκρον. Ἄλλως δὲν ἐξηγοῦνται τὰ φαιδρὰ καὶ ἀληθῶς περίεργα πράγματα ὁποῖα ἐλάμβανον χώραν ἐν Σόφιᾳ κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἐκ τῶν πεδίων τῶν μαχῶν.

Αἱ ἐφημερίδες ἀπεκάλουν τὸν στρατὸν αὐτὸν ἡρωϊκώτατον. Καὶ ἐχαρακτήριζον αὐτὸν ὡς «νικηφόρον».

Ἡ Σόφια ὁλόκληρος ἡτοιμάσθη διὰ νὰ ὑποδεχθῇ τὸν γενναῖον ἐκεῖνον στρατόν, τί γενναῖος πράγματι, δι' ἐκτάκτων διὰ κοσμησέων τῶν ὁδῶν αὐτῆς καὶ ὅσον τὸ δυνατὸν ἐνθουσιέστερον.

Πάντες ἀπὸ τοῦ Βασιλέως μέχρι τοῦ τελευταίου χωρικοῦ ἐλησμόνησαν τὰς προοράτους συμφορὰς καὶ ἐφρόντισαν νὰ ὁπλισθῶσι μὲ τὸν ἀνάλογον ἐνθουσιασμόν.

* *
*

Εἰς τὰ μέρη διὰ τῶν ὁποίων ἔμελλε νά διέλθῃ ὑψώθησαν ἀψῖδες θριαμβευτικαί.

Ὁ ἔνδοξος Τσάρος τῆς Βουλγαρίας περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τῶν πριγκήπων καὶ τῶν στρατηγῶν ἐδεξιώθη τὰ στρατεύματά του μὲ τὸν συγκινητικώτερον τρόπον.

Τὰ ἐκ Σόφιας τηλεγραφήματα τὰ ὁποῖα ἐδημοσίευε τότε ὁ Ἀγγλικὸς τύπος μετά καὶ ἄνευ σχολίων, παρίστων τὸν Φερδινάνδον ἔφιππον ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατευμάτων του καὶ ἐστεμμένον διὰ στεφάνου πρασίνων φύλλων!

Πανταχόθεν ὅθεν διήρχετο ἡ πομπὴ ἐκείνη ἐρραίνετο δι' ἀνθέων, οἱ δὲ μαθηταὶ τῶν σχολείων παρατεταμμένοι κατὰ μῆκος τῶν ὁδῶν, ἔψαλλον τὸν ἐθνικὸν ὕμνον καὶ ἐζητωκραύγαζων.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς ὁ ὁποῖος ἐπεκράτησεν ἦτο ἀπερίγραπτος.

Ὁ λαὸς ἔξαλλος ἐν ἐνθουσιασμῷ ἐζητωκραύγαζεν ὑπὲρ τοῦ βασιβέως του καὶ τοῦ ἐνδόξου στρατοῦ!

Χαρακτηριστικὸν ὅμως ἦτο καὶ τὸ σχετικὸν τηλεγράφημα τοῦ Πρακτορείου Ρέουτερ, τὸ ὁποῖον παρίστα τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα ὡς ἐμφορούμενα ὑπὸ ἀπεριορίστου ἐνθουσιασμοῦ καὶ μοναδικοῦ στρατιωτικοῦ σθένους, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀπεδείκνυε τὸ ἀκμαῖον ἠθικὸν τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ.

Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν σφραγῖδα τῆς ὅλης αὐτῆς ἱλαροτραγωδίας εἶνε τὸ διάγγελμα, τὸ ὁποῖον ἀπηύθυνεν ὁ Φερδινάνδος πρὸς τὸν στρατόν του, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ περιλάλητος Τσάρος ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς Πρώσσους του ἀπεκάλει αὐτοὺς ἥρωας μὴ ἡττηθέντας, ἀλλ' ἐκπληρώσαντας πιστῶς καὶ ἐνόρκως τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθῆκόν των, καταγαγόντας νίκας αἵτινες κατέπληξαν τὸν πεπολιτισμένον κόσμον!!

Μὲ τοιοῦτον στρατὸν κατέληγε τὸ διάγγελμα δικαίως πρέπει νὰ ὑπερηφανεύεταί τις διότι ἀποτελεῖ οὗτος ἀσφαλῆ ἐγγύησιν διὰ τὸ μέλλον τῆς χώρας τὴν ὁποίαν προασπίζει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Εἰρήνη ὄχι ὅμως καὶ ἁρμονία.—Ἕνα σημεῖον τῆς ὑπογραφείσης συνθήκης.

Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ «Ἡμερησίου Τηλεγράφου» κ. Δίλλων παρετήρει ὅτι ἡ ὑπογραφεῖσα συνθήκη εἶνε συνθήκη εἰρήνης μέν, οὐχὶ ὅμως καὶ ἁρμονίας. Τοῦτο συνεπαίρανε ὁ κ. Δίλλων ἐκ τῆς φράσεως ἐκείνης τῆς συνθήκης καθ' ἣν διετυποῦτο ὅτι μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων συνάπτεται εἰρήνη οὐχὶ ὅμως καὶ ἁρμονία.

Τὸ τηλεγράφημα τὸ σταλὲν ὑπὸ τοῦ κ. Δίλλωνος πρὸς τὸν

«Ἡμερήσιον Τηλέγραφον» τοῦ Λονδίνου μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης ὡς ἑξῆς:

ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΝ. Κυριακή. — Οὐδεμία εἰρήνη δύναται νὰ διαρκέσῃ, ἂν τὰ ἀντιμαχόμενα μέρη δὲν τὴν ἐπιθυμοῦν καὶ εἷς ἐκ τῶν βαλκανικῶν πολεμίων κατὰ τὰς συνεδριάσεις τῆς Παρασκευῆς καὶ τοῦ Σαββάτου ἐν τῇ διασκέψει τοῦ Βουκουρεστίου ἐδήλωσεν ἀπεριφράστως ὅτι ἔπαυσεν ὁ ἀγὼν μόνον διότι ἔχει ἀνάγκην μιᾶς χρονικῆς περιόδου ἵνα ἑτοιμασθῇ πρὸς νέον πόλεμον ἐκδικήσεως.

Οἱ ἐχθροὶ τῆς χθὲς δὲν συνδιελλάγησαν. Ἀποχωρίζονται μισούμενοι ἀκόμη.

Αἱ διαφοραὶ των ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς τῶν σχολείων δὲν ἐξωμαλύνθησαν ποσῶς.

Μόνον ἡ Ρουμανία ἐπέτυχε διὰ τοὺς Ρουμάνους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Βουλγαρίᾳ, Σερβίᾳ καὶ Ἑλλάδι, τὰς ποθητὰς ἐλευθερίας.

Ἀλλ' οὔτε οἱ Ἕλληνες οἱ κατοικοῦντες εἰς τὴν Θρᾴκην, οὔτε οἱ ἐν Σερβίᾳ καὶ Ἑλλάδι Βούλγαροι ἠμποροῦν νὰ ἐλπίζουν ἀνάλογον μεταχείρισιν.

Οὗτοι θὰ ἀφομοιωθοῦν βαθμιαίως ὑπὸ τοῦ Κράτους τὸ ὁποῖον τοὺς προσαρτᾷ καὶ ἡ μέθοδος, μεθ' ἧς θὰ πραγματοποιηθῇ ἡ μεταμόρφωσις θὰ εἶνε μία πίεσις σφοδρά, ἀσκουμένη διὰ τῶν σχολείων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν.

Ἀλλὰ περὶ ἀμοιβαίας ἀμειλίκτου ἐχθρότητος, ἡ ὁποία ἐμπνέει τὰ βαλκανικὰ Κράτη παρεσχέθη μία ἀπόδειξις πλέον ἢ φωτεινὴ κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς χθές, ὅταν ὁ βούλγαρος πληρεξούσιος Ράδεφ προέτεινε μίαν τροποποίησιν ἡ ὁποία ρίπτει ἀπαίσιον φῶς ἐπὶ τῶν προθέσεων τῆς Βουλγαρίας.

Τὸ κείμενον τῆς συνθήκης ὅπως συνετάχθη ἔλεγε κατὰ τὴν κρατοῦσαν συνήθειαν: «Μεταξὺ τῶν πολεμίων ἀποκατεστάθη ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ἁρμονία».

Ἀλλ' ὁ πληρεξούσιος Ράδεφ ἐζήτησεν ὅπως ἡ λέξις «ἁρμονία» διαγραφῇ ἐπειδὴ δὲν ἀνταπεκρίνετο πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

Ἡ πρότασις ἐγένετο δεκτὴ ἐν σιγῇ.

Οἱ πληρεξούσιοι ἀντήλλαξαν βλέμματα πλήρη σημασίας καὶ ὁ

πρόεδρος τῆς Διασκέψεως δὲν ἠδύνατο νὰ θεωρήσῃ ὡς ἀποδεκτὴν τὴν τροποποίησιν.

Καὶ ἤδη ὁ κόσμος γνωρίζει ὅτι μεταξὺ τῶν τέως συμμάχων ὑφίσταται ἡ εἰρήνη ἀλλ' ὄχι καὶ ἡ ἁρμονία.

*
* *

Ἡ συνθήκη τῆς εἰρήνης ὑπεγράφη μὲ γραφίδας, τὰς ὁποίας ἐχορήγησεν ὁ Δίλλων.

Ὅλαι αἱ γραφίδες ἀπεδόθησαν ἀμέσως εἰς τὸν Ἄγγλον δημοσιογράφον μὲ ἔγγραφον πιστοποίησιν.

Ἐπὶ ἑκάστης γραφίδος εἶχον χαραχθῆ αἱ λέξεις: «Συνθήκη Βουκουρεστίου 1913».

Ἄρθρον τοῦ «Χρόνου» τῶν Παρισίων.

Ὁ Παρισινὸς «Χρόνος» ἠσχολεῖτο ἐπὶ ἡμέρας πολλὰς ἐπὶ τῆς συναφθείσης εἰρήνης.

Ἐν ἄρθρῳ αὐτοῦ δημοσιευθέντι περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Αὐγούστου ἡ ἔγκριτος Παρισινὴ ἐφημερὶς γράφουσα περὶ τῆς εἰρήνης συνεπήγετο ἐν ἐπιλόγῳ τὰ ἑξῆς.

«Δύναταί τις νὰ σκέπτεται ἐν τούτοις ἂν οἱ ὅροι τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου, ἡ ὁποία εἶνε ἔργον εὐεργετικόν, ἐπίσης δὲ καὶ ἔργον μέλλοντος, θὰ τύχουν τοῦ αὐτοῦ σεβασμοῦ ὑπὸ ὅλων τῶν συνυπογραψάντων.

Ἡ στάσις τῶν Βουλγάρων ἀντιπροσώπων ἐν Βουκουρεστίῳ ἐπιτρέπει νὰ ἀμφιβάλλωμεν περὶ τούτου.

Τὸ πνεῦμα τῆς κοινῆς γνώμης ἐν Σόφιᾳ καὶ ἐν Βουλγαρίᾳ τὸ ὁποῖον περιέγραφεν ἡμῖν ὁ παρ' ἡμῖν Βούλγαρος ἀντιπρόσωπος κ. Μίλεφ, ἐπιβεβαιοῖ τὰς ἀμφιβολίας ταύτας· καὶ ἐκτὸς ἂν ἐκφράσεις αὗται ὀργῆς καὶ αἱ κατηγορίαι εἶνε παροδικὴ ἔκφρασις τῶν ἀπογοητεύσεων τὰς ὁποίας ὁ βουλγαρικὸς λαὸς ὑπέστη, δύναταί τις νὰ φοβῆται μήπως ἡ μνησικακία τὴν ὁποίαν διερμηνεύουν δικαιώσῃ

ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ Βουλγαρία δὲν θὰ ἐγκαρτερήσῃ εἰς τὴν ἧτταν καὶ θὰ παρασκευάσῃ δραστηρίως τὴν ἀνταπόδοσιν.

Αἱ διαθέσεις αὗται ἂν καταλάβουν ὁριστικῶς τὴν βουλγαρικὴν ψυχήν, θ' ἀσκήσουν βεβαίως ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως τῆς Σόφιας ἐπίδρασιν ἰθύνσεως πρὸ τῆς ἐκτελέσεώς των, καὶ θὰ καθίστων αὐτὴν εὐπρόσιτον εἰς ὅλους τοὺς πειρασμοὺς οἱ ὁποῖοι ἐνδεχόμεεον νὰ τῇ προέλθουν ἔξωθεν ὅπως ἀνακινήσῃ αὖθις τὰ ζητήματα ἐν οἷς δὲν θὰ ἐνήργει πρὸς μόνον τὸ ἴδιον αὐτῆς συμφέροε.

Ὁ κίνδυνος οὗτος δὲν διέφυγε τὴν διορατικότητα τῆς ρουμανικῆς, ἑλληνικῆς, σερβικῆς καὶ μαυροβουνιωτικῆς κυβερνήσεως. Αἱ κυβερνήσεις αὗται φαίνονται ἤδη ὑποτυπώσασαι συμβόλαιον ἀσφαλείας καὶ ἐπιθετικῆς κατὰ τῆς πολιτικῆς τῆς Βουλγαρίας, ἡ ὁποία θὰ εὕρισκεν ἔδαφος ἐνεργείας παρεσκευασμένον ἐν τῇ ἐλλείψει συμβατικῆς συμφωνίας μεταξὺ Βουλγαρίας, Σερβίας καὶ Ἑλλάδος ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐλευθερίας τῶν ὁμοεθνῶν των ἐν ταῖς ἀντιστοίχοις αὐτῶν χώραις καὶ ἐν ταῖς μεθοριακαῖς καὶ ἐθνολογικαῖς συρράξεσιν αἵτινες δυνατὸν νὰ προκύψουν ἐν Μακεδονίᾳ.

Ἄλλοι λόγοι ἀκόμη εἶνε πρωορισμένοι νὰ ἐπισπεύσουν τὴν ἕνωσιν μεταξὺ Σερβίας, Μαυροβουνίου, Ἑλλάδος καὶ Ρουμανίας. Ἡ Σερβία καὶ τὸ Μαυροβούνιον ἔχουν πᾶν συμφέρον ὅπως συσφίγξουν τὰς πολιτικὰς ὅσῳ καὶ οἰκονομικὰς σχέσεις μετὰ τῆς Ἑλλαδος ἡ ὁποία θ' ἀνοίξῃ εἰς αὐτὰς τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης.

Ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔχει ὀλιγώτερον συμφέρον ὅπως ἡ Σερβία καὶ τὸ Μαυροβούνιον ὦσιν ἀρκετὰ ἰσχυραὶ ὅπως ἀμύνωνται ἐναντίον τῶν ἀπειλῶν τῆς Αὐστρίας, καὶ ἡ Ρουμανία δύναται νὰ εὕρῃ ἐν Σερβίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι σύμπραξιν τελεσφόρον ὅπως προστατευθῇ ἐναντίον τῶν κινδύνων εἰς οὓς τὴν ἐκθέτουσι τὰ σύνορά της, ἐπίσης δὲ καὶ ἐξόδους ἐμπορικὰς εἰς τὴν Μεσόγειον.

Ἂν ἡ Βουλγαρία παραγνωρίσῃ τ' ἀληθῆ της συμφέροντα καὶ τεθῇ εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰ γειτονικὰ βασίλεια ἀντὶ νὰ ἐπιζητήσῃ διὰ συνεννοήσεως νὰ ἐργασθῇ πρὸς εἰρηνικὴν ἀνάπτυξιν τῶν νέων χωρῶν της, δὲν θὰ κατορθώσῃ ἄλλο τι εἰμὴ νὰ ἐπισπεύσῃ τὸν ὁριστικὸν σχηματισμὸν τοῦ νέου τούτου ἀστερισμοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ δια-

θέτῃ ὑπὲρ τὸ ἓν ἑκατομμύριον στρατιωτῶν καὶ δὲν θὰ ἔχῃ πλέον ἄλλο μέσον ἢ νὰ προσπαθήσῃ νὰ ἰσορροπήσῃ τὰς δυνάμεις ρυμουλκουμένη ἀπὸ ἄλλας δυνάμεις».

Ἄπειρα βουλγαρικὰ λάφυρα.

Τὰ συναχθέντα βουλγαρικὰ λάφυρα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μαρτυρεῖ τὸ κάτωθι ἐκ Θεσσαλονίκης τηλεγράφημα ἔχον ὡς ἑξῆς :

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 3 Αὐγούστου. — Μετεφέρθησαν 35 Βούλγαροι τραυματίαι αἰχμάλωτοι.

Ἀφίκοντο ἐκ Δεμὶρ Ἰσὰρ ὁ κ. Δούσμανης ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου καὶ ὁ κ. Μοσχόπουλος Μέραρχος.

Μετεφέρθησαν 30 βαγόνια πλήρη λαφύρων, 12 βαγόνια πολυτελείας, εὑρεθέντα ἐν Δεδεαγάτς, δῶρον τῆς Αὐτοκρατείρας Εὐγενείας πρὸς τὸν Σουλτάνον Ἀβδοὺλ Ἀζὶζ μεγίστης ἀξίας.

Τὰ βαγόνια τῆς πολυτελείας περιέχουν βαρύτιμα ἀντικείμενα, αἴθουσαν, ὑπνοτήρια, τορνευτοὺς ὀρόφους, θαῦμα ἰδέσθαι.

Ἡ ἑταιρία Ὀριέντο εἶχε ταῦτα μεταφέρει πρὸ ἐτῶν εἰς Δεδεαγάτς καὶ ἐφυλάσσοντο ἀσφαλῶς.

Τὴν 11ην πρωινὴν οἱ Μητροπολῖται Πελαγωνίας καὶ Ξάνθης ἐγένοντο δεκτοὶ παρὰ τῷ βασιλεῖ συνδιαλεχθέντι μετ' αὐτῶν ἐπὶ μακρὸν καὶ ζητήσαντι ἐπισταμένως παρὰ τοῦ Μητροπολίτου Ξάνθης πληροφορίας περὶ τῆς πολυημέρου αἰχμαλωσίας του ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

Ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ἐγένετο δεκτὸς παρὰ τῷ Διαδόχῳ. Οἱ παρεπιδημοῦντες ἱεράρχαι ἐφωτογραφήθησαν ἔχοντες εἰς τὸ μέσον τὸν κ. Μωτσοῦκαν.

Ὁ Βασιλεὺς ἐδέχθη τὸν κ. Ρωμάνον εἰσαγγελέα τῶν Ἐφετῶν καὶ μετ' ἐνδιαφέροντος ἐζήτησε πληροφορίας περὶ τῆς ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης.

— Πρέπει εἶπεν, νὰ ἐμπεδωθῇ ἡ ἀγροτικὴ ἀσφάλεια, νὰ καταδιωχθῇ ἀπηνῶς τὸ κακοποιὸν στοιχεῖον. Εἶνε καιρὸς πλέον νὰ κυττάξωμεν διὰ τὸ σπίτι μας. Ἐργασία, ἐργασία.

Τὸ Γεν. Στρατηγεῖον σκέπτεται νὰ προκαλέσῃ τὴν ψήφισιν νομοθετήματος δι' οὗ νὰ ἐπιτρέπεται ἡ προαγωγὴ ὑπαξιωματικῶν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ἐφέδρου ἀνθυπολοχαγοῦ.

Ἐπίσης ἡ προαγωγὴ στρατιωτῶν λαβόντων μέρος εἰς τὰς δύο ἐκστρατείας καὶ κεκτημένων δίπλωμα Πανεπιστημίου ἢ ἀπολυτήριον Γυμνασίου, ἐπιπροσθέτως θὰ ληφθῇ πρόνοια περὶ θεωρητικῆς αὐτῶν μορφώσεως.

Διερχομένου τοῦ πρίγκηπος Ἀλεξάνδρου ἔξωθεν τοῦ «Ὄλυμπος Πάλλας» ὁ λαὸς ἐξέσπασεν εἰς ζητωκραυγὰς καὶ χειροκροτήματα. Ἐπιτροπὴ Μελενοικιωτῶν μετέβη εἰς Κιλκὶς καὶ περιειργάσθη τὰ μέρη διὰ τὸ ζήτημα τῆς ἐγκαταστάσεως καὶ θὰ ὑποβάλῃ ἔκθεσιν πρὸς τὸν κ. Δραγούμην. Εὑρίσκει μέρη εὔφορα τονίζει δὲ ὅτι 70 οἰκίαι εἶνε κάπως οἰκήσιμοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Τὸ Μελένικον καὶ τὸ Νευροκόπι μεταναστεύουν ἐντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους.— Συγκινητικαὶ λεπτομέρειαι τῆς μεγάλης αὐτοθυσίας.

Μετὰ τὸν καθορισμὸν τῶν ἑλληνοβουλγαρικῶν συνόρων, πόλεις τινὲς μὲ ἀκμαιότατον ἑλληνισμὸν καταληφθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, θὰ ἔμενον κατ' ἀνάγκην ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν Βουλγάρων, διότι εἰς αὐτοὺς ἐπεδικάσθησαν ὑπὸ τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης.

Τὰ βουλγαρικὰ ὅρια περιελάμβανον μεταξὺ ἄλλων πόλεων καὶ τὸ ἱστορικὸν Μελένικον μετὰ τοῦ Νευροκοπίου.

Ἀλλ' οἱ κάτοικοι καὶ τῶν δύο τούτων πόλεων πληροφορηθέντες ἐγκαίρως τὴν ἐπικειμένην ἀνεπανόρθωτον δι' αὐτοὺς συμφοράν,

ἐξηγέρθησαν σύσσωμοι καὶ διεκήρυξαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ὅτι τοὺς ἦτο ἀδύνατον ἐντελῶς νὰ δεχθῶσι καὶ αὖθις τοὺς Βουλγάρους καὶ νὰ ταχθῶσι ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν ἐκείνων.

— Θὰ καύσωμε τὴν πόλιν μας καὶ θὰ φύγωμεν.

Καὶ ἐν τῷ ἅμα ἡ ἐξέγερσις ἐπὶ τῇ μεγάλῃ συμφορᾷ ἐγενικεύθη εἰς ὅλην τὴν πόλιν καὶ πάντες οἱ κάτοικοι ἔλαβον ἀμετάτρεπτον ἀπόφασιν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰ πάντα καὶ νὰ κατέλθωσι νοτιώτερον ὅπως ἱδρύσωσι νέας πόλεις.

*
* *

Κατὰ τὴν ἀπόφασίν των αὐτὴν τὴν ὑπέροχον εἰς αὐτοθυσίαν καὶ φιλοπάτριδα ἀντίληψιν ἠθέλησαν νὰ ἀνακοινώσουν εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον νὰ ζητήσωσι τὴν γνώμην του ἐπ' αὐτοῦ καὶ νὰ τὸν παρακαλέσωσι ὅπως τοὺς βοηθήσῃ εἰς τὴν πάνδημον μετοικεσίαν των.

Εὐθὺς ἐσχηματίσθη μία ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν ἐγκριτοτέρων κατοίκων τῆς πόλεως, εἰς ἣν ἔλαβον μέρος καὶ Μουσουλμᾶνοι.

Μεταβάντες οὗτοι εἰς τὸ στρατηγεῖον ὅπου εὑρίσκετο ὁ Βασιλεὺς ἀνεκοίνωσαν εἰς αὐτὸν τὴν ἀπόφασίν των καὶ ἐζήτησαν τὴν συνδρομήν του.

Ὁ Βασιλεὺς συγκεκινημένος καὶ δακρύων ἤκουσε τὴν ἀπόφασιν τῶν κατοίκων τοῦ Μελενίκου, ἔδωκε δὲ πάραυτα τὰς δεούσας διαταγὰς ὅπως διευκολυνθῇ τὸ ἔργον τῆς μετοικεσίας αὐτῆς, παρεχώρησε δὲ εἰς τοὺς κατοίκους ἐδάφη ἐπὶ τῶν ὁποίων νὰ πήξωσι τὴν νέαν ἀποικίαν των.

Τὸ ἐπίσημον ἀνακοινωθὲν περὶ τῆς ἀποφάσεως τῶν κατοίκων εἶχεν ὡς ἑξῆς.

Ἀνεκοινώθη περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς χθὲς τὸ κάτωθι τηλεγράφημα ἐκ τοῦ Γεν. Στρατηγείου πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν.

«Ἡ χθὲς γνωσθεῖσα εἴδησις, ὅτι τὸ Μελένοικον ἀπεκλεί-

σθη τῶν κόλπων τῆς μητρὸς Ἑλλάδος ἔρριψεν εἰς τὴν σκληροτάτην ὀδύνην καὶ τὴν ἐσχάτην ἀπόγνωσιν τοὺς ἀτυχεῖς κατοίκους.

Τὸ θέαμα τῆς ἀκραιφνῶς καὶ ἀμιγῶς Ἑλληνικῆς πόλεως εἶνε σπαρακτικῶς ἀλγεινόν.

Εἰκὼν τραγικοῦ πένθους ἀντικατέστησε τὴν ἕως χθὲς περιχαρῆ καὶ ἀμέριμνον ὄψιν τῆς πόλεως, ἐν τῇ ἐσφαλείᾳ τῆς ἀδελφικῆς κατοχῆς παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Οἱ κάτοικαι εἶνε θανασίμως θλιμμένοι διὰ τὴν ἀπολεσθεῖσαν ἐλευθερίαν, περίτρομοι δὲ ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τῆς ἐπικειμένης Βουλγαρικῆς ἐπιδρομῆς.

Εἶνε βέβαιοι ὅτι οἱ βάρβαροι ἐπανερχόμενοι θὰ καταστρέψουν τά πάντα μὲ τὴν ἀγρίαν θηριωδίαν των, τὴν ὁποίαν θὰ ὀξύνῃ ἡ λύσσα τῆς ἐκδικήσεως.

Αἱ γυναῖκες ὀλοφύρονται, οἱ ἄνδρες δακρύουν ἐν τῇ ἀγωνίᾳ τῶν κρισίμων τούτων στιγμῶν διὰ τὴν ζωὴν τῆς πόλεως καὶ ὅλοι ὡσεὶ παράφρονες ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ των ἱκετεύουν τοὺς στρατιώτας μας νὰ μὴ τοὺς ἐγκαταλείψουν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν σφαγέων, ὡς ἐὰν δὲν συντρίβῃ ἐξ ἴσου τὸν στρατόν μας τὸ ἄλγος ὅτι μετὰ τοσαύτας θυσίας καὶ νίκας ἐγκαταλείπεται εἰς τοὺς ἡττημένους ἐχθρούς μας τὸ ἀδάμαστον τοῦτο προπύργιον τοῦ βορείου Μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Οἱ κάτοικοι μετὰ σύσκεψιν, ἀπεφάσισαν ὁμοφώνως νὰ ἐκπατρισθοῦν πανοικεί, ἵνα μὴ ἐξέλθουν τοῦ ὀνείρου τῆς ἐλευθερίας, τὸ ὁποῖον μετὰ τόσα δεινὰ καὶ μαρτυρικὴν ἐγκαρτέρησιν ἐπραγματοποιήθη, καὶ ἵνα διασωθοῦν ἐκ τῆς σφαγῆς, ἣν θεωροῦν ὡς τὴν ἀναπόφευκτον θλιβερὰν αὐτῶν τύχην, εἰς ἣν περίπτωσιν παραμείνουν ἐν Μελενίκῳ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ γενναίου Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Σήμερον δὲ πολυμελὴς ἐπιτροπὴ ἐκ προκρίτων ἦλθεν ἐνταῦθα καὶ ἱκέτευσε τὸν Βασιλέα, ἵνα παρασχεθῶσιν εἰς τοὺς

κατοίκους τὰ μέσα τῆς γενικῆς αὐτῶν ἐξόδου ἔσω τῶν νέων ἑλληνικῶν ὁρίων, διότι οἱ Βούλγαροι καὶ πρὸ καὶ κατὰ τὴν φυγήν των ἐπεγύμνωσαν τὸν τόπον καὶ τοῦ τελευταίου ὑποζυγίου.

Συγχρόνος ἱκέτευσαν, ἵνα μέχρις ὅτου συντελεσθῇ ὁ ἐκπατρισμός των, παραμείνῃ εἰς τὴν πόλιν φρουρῶν αὐτὴν ὁ Ἑλληνικὸς στρατός, διότι, ὡς ἐβεβαίωσαν, ἤδη οἱ περίοικοι Βούλγαροι ἀναμένουν τὴν ἐκκένωσιν τῆς χώρας ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων, ἵνα μετὰ κομιτατζήδων εἰσβάλουν πρὸς λεηλασίαν καὶ σφαγήν.

Διαταγῇ τοῦ Ἄνακτος ἐδόθη αὐτοῖς ἡ βεβαίωσις ὅτι μέχρι τῆς ἀναχωρήσεως καὶ τοῦ τελευταίου Ἕλληνος τοῦ Μελενοίκου δὲν θὰ ἐγκαταλείψῃ αὐτοὺς ὁ Ἑλληνικὸς στρατός, ὑπὸ τὴν προστασίαν δὲ αὐτοῦ οὐδένα κίνδυνον διατρέχουν.

Ταὐτοχρόνως ἐκλήθη ἡ ἐπιτροπὴ νὰ ὑποδείξῃ πόσων μεταγωγικῶν ὑπάρχει ἀνάγκη διὰ τὴν μετοικεσίαν ταύτην καὶ εἰς ποῖα μέρη προτίθενται νὰ ἐγκατασταθῶσι προσωρινῶς οἱ ἐκπατριζόμενοι.

Ἐξέδωκε δὲ ὁ Βασιλεὺς τὰς ἀναγκαίας διαταγάς, ἵνα διὰ παντὸς τρόπου καὶ διὰ μεταγωγικῶυ παρεχομένων ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας διευκολυνθῇ ἡ ἀναχώρησις καὶ ἡ ἐγκατάστασις αὐτῶν Ἡ ἐπιτροπὴ ἀνεχώρησεν ἔπειτα εὐγνωμονοῦσα τὸν Βασιλέα.

Ἡ μετοικεσία πρόκειται νὰ ἀρχίσῃ αὔριον· ἐκ τῶν λόγων δὲ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς φαίνεται ὅτι οἱ κάτοικοι σκέπτονται, ἀφοῦ διασώσουν ὅσα δυνηθοῦν ἐκ τῆς περιουσίας αὐτῶν, νὰ κατακαύσωσι τὴν πόλιν πρὶν ἢ ἐγκαταλείψουν αὐτήν.

Ἀλλὰ δὲν εἶνε μόνον τὸ Μελένοικον, τὸ ὁποῖον φέρεται ἐκ τῆς ἐσχάτης ἀπογνώσεως εἰς τὴν θυσίαν ταύτην.

Ἐπιτροπὴ μετὰ δύο ἱερέων ἐκ τοῦ εἰς τοὺς βορείους πρόποδας τοῦ ὄρους Μπέλες ἀμιγοῦς ἑλληνικοῦ χωρίου Σταρτσίοβον, ἐλθοῦσα ἐνταῦθα τὴν μεσημβρίαν, διεβίβασε τὴν αὐτὴν ἱκεσίαν τῶν ἐν πένθει καὶ ἀπογνώσει διατελούντων κατοίκων.

Μετὰ μεσημβρίαν δέ, ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ προκρίτων Ἑλλήνων καὶ Μουσουλμάνων Πετριτσίου, μεταξὺ τῶν ὁποίων δύο χοτζάδες καὶ εἷς βέης, ἐζήτησεν ὁμοίως προστασίαν καὶ τὰ μέσα ἵνα ἐκπατρισθῶσι πάντες οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Πλούσιοι τῶν Μουσουλμάνων.

Καὶ πρὸς τούτους πάντας ἐδηλώθη ὅτι θέλει τοῖς παρασχεθῇ πᾶσα εὐκολία καὶ πλήρης προστασία μέχρι τῆς ἀναχωρήσεώς των.

Ἐκ Νευροκοπίου ἐπίσης ἐλήφθησαν πρὸς τὸ Στρατηγεῖον πληροφορίαι, ὅτι οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Μουσουλμάνοι κάτοικοι κατέρχονται πανοικεὶ εἰς τὴν ἀνατολικὴν Μακεδονίαν.

(Γραφεῖον Στρατιωτικῶν Πληροφοριῶν)

* *
*

Τέλος ἡ ἡμέρα τῆς μετοικεσίας ἐκείνης ἐξημέρωσε.

Ἀποβαίνει ἀληθῶς συγκινητικώτατον τὸ τί ἐπηκολούθησε.

Λίαν πρωὶ οἱ κάτοικοι ἀφοῦ ἔθεσαν πῦρ εἰς τας οἰκίας των, ἀφήρεσαν τὰς ἁγίας εἰκόνας καὶ πᾶν ὅτι πολύτιμον εἶχον, ἀπεκόμισαν ἐκ τῶν τάφων τὰ ὀστᾶ προσφιλεστάτων ὄντων καὶ ἀπῆλθον τῆς πατρίου ἐδάφους ᾄδοντες.

«Ἔχε γειὰ γλυκειὰ πατρίδα».

Δὲν ἀπεμακρύνθησαν ὅμως παρὰ μόνον ὅταν εἶδον τὴν πόλιν των ἐρείπια καὶ τέφραν.

Μακραὶ σειραὶ μεταναστῶν ἐσχηματίσθησαν τότε καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τὴν κατερχομένην πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Νέστου.

Σύζυγοι ἔφερον ἐπὶ τῶν ὤμων τὰς συλλεχθείσας ἀποσκευάς, ἡ μάμμη ἔφερεν ἐκ τῆς χειρὸς τὸν ἔγγονον, αἱ μητέρες τὰ μικρὰ βρέφη σκεπασμένα καὶ ἠκολούθουν κατόπιν τὰ μεταγωγικὰ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ὑπέροχος τραγῳδία ἀφαντάστου πατριωτικοῦ μεγαλείου.

Ὁλόκληρος ὁ κόσμος συνεκινήθη ἐκ τῆς μετοικεσίας ἐκείνης.

Οἱ κάτοικοι τοῦ Μελενίκου παρέδωσαν τὴν τραγῳδίαν τῆς Πάργας καὶ τοῦ Σουλίου.

Μεγάλως ἐν τῇ ἁπλοϊκότητι των ἔδωκαν τὸ μοναδικὸν παράδειγμα τῆς ἐλευθερίας, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει πάντοτε τὴν ἑλληνικὴν φυλήν.

Ἀλλὰ καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Στρωμνίτσης δὲν ὑστέρησαν τῶν κατοίκων τοῦ Μελενίκου καὶ τοῦ Νευροκοπίου.

Ἡ Στρώμνιτσα καὶ αὐτὴ ὑπέστη τὴν τύχην τοῦ Μελενίκου.

Ἡ καθαρισθεῖσα συνοριακὴ γραμμὴ ἄφηνε καὶ τὴν πόλιν ταύτην εἰς τοὺς βουλγάρους.

Καὶ οἱ Στρωμνιτσῶται ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμα τῶν κατοίκων Μελενίκου.

Σχετικὴ ἀνταπόκρισις ἐκ Θεσσαλονίκης παρεῖχε τὰς ἑξῆς λεπτομερείας.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 31 Ἰουλίου. — Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐγνώσθη ὁ καθορισμὸς τῶν ἑλληνοβουλγαρικῶν μεθορίων, ὁλόκληρος ἡ βόρειος καὶ ἡ βορειανατολικὴ Μακεδονία ἀνεστατώθη κυριολεκτικῶς.

Τὸ Μελένικον ἐβυθίσθη εἰς πένθος, εἰς τὸ Πετρίτσιον οἱ κώδωνες τῆς ἐκκλησίας ἤχησαν πενθίμως, εἰς τὴν Στορύμνιτσαν καὶ τὰ περίχωρα κλαυθμοὶ καὶ ὀδυρμοὶ ἀντηχοῦσιν εἰς τὰς χαράδρας.

Οἱ Τοῦρκοι πανοικεὶ ἐκπατρίζονται ἀπὸ τὰ χωρία των, πυρπολοῦντες τὰς οἰκίας των, ἀφοῦ ἐκ τῶν ἀποσκευῶν ἀποκομίσουν ὅ,τι δυνηθοῦν καὶ ἀναχωροῦν ἄλλοι πεζοί. ἄλλοι μὲ ὄνους διὰ τὰ ἑλληνικὰ μέρη.

Χιλιάδες ὅλαι προσφύγων Τούρκων ὡς ρεῦμα ἐκχειλῖσαν κινεῖται ἀπὸ Τζουμαγιᾶς μέχρι Δεμὶρ-Ἰσσάρ.

— Πᾶμε νὰ ζήσωμεν εἰς τὸν ἴδικό μας Πατισάχ, τὸν Κωνσταντῖνον !

Χανούμισσαις γυμνόποδες μὲ μπόγους ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, μὲ νήπια εἰς τὰς ἀγκάλας, γέροι σαρικοφόροι, γερόντισσαι, μόλις δυνάμεναι νὰ σύρωσι τὸ κάτισχνον σαρκίον των, νέοι εὔρωστοι φορτωμένοι μὲ τεράστια δέματα ἀποσκευῶν, ἀπὸ πάσης διευθύνσεως, ἐκχύνονται εἰς τὴν κεντρικὴν λεωφόρον.

Καὶ ἐκεῖ συμφύρονται μὲ τὰ ἀτελεύτητα καραβάνια τῶν μεταγωγικῶν μας καὶ συνωθοῦνται πρὸς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ.

Τὰ ἐπιστρέφοντα εἰς Δεμὶρ-Ἰσσὰρ κενὰ μεταγωγικά, προθυμοποιοῦνται νὰ βοηθήσωσι τοὺς ἀτυχεῖς πρόσφυγας, ὑφισταμένους τὸ τραγικὸν αὐτὸ μαρτύριον ἵνα ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς κυανολεύκου ἐξασφαλίσωσι θρησκείαν, ζωὴν καὶ τιμήν.

Ἀλλ' εἶνε ἀπερίγραπτον ὅ,τι διεδραματίσθη ἐν τῇ ἑλληνικωτάτῃ Στρουμνίτσῃ μόλις ἐγνώσθη ἡ ἐθνικὴ καταδίκη των.

Ὁ Ἅγιος Στρουμνίτσης κ. Ἀρσένιος, ἀφικόμενος ἐνταῦθα μετ' ἐπιτροπῆς ὅπως φροντίσῃ διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς τύχης τοῦ ποιμνίου του, παρέχει τὴν ζωηροτέραν εἰκόνα τῆς ἀναστατώσεως ἥτις κατὰ τὴν εὐτυχεστέραν στιγμὴν ἣν ἐδοκίμασαν οἱ φιλότιμοι Στρουμνιτσιῶται, ἐπῆλθε νὰ διαψεύσῃ τόσας ὡραίας ἐλπίδας.

Ὁ Μητροπολίτης ἀφηγούμενος τὰ μετὰ τὴν καταδίκην τῆς Στρωμνίτσης.

Ἰδοὺ ἡ ἀφήγησις τοῦ Ἁγίου Στρουμνίτσης ἣν μεταδίδει πρὸς τὸ Πανελλήνιον διὰ τῶν στηλῶν τοῦ «Ἐμπρός».

— Τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Στρουμνίτσης ὑπὸ τοῦ ἡρωικοῦ στρατοῦ μας, μοὶ ἀνεκοινώθη ἐμπιστευτικῶς ὅτι ἡ Στρουμνίτσα θὰ περιήρχετο εἰς τοὺς Σέρβους λόγῳ σχετικῆς διατάξεως τῆς Ἑλληνοσερβικῆς συνθήκης.

Τὸ πρᾶγμα μὲ ἀνησύχησεν ὑπερμέτρως, διότι καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει προέβλεπον τὴν τύχην τῆς ἐπαρχίας μου.

Οἱ κάτοικοι, ὡς ἐξ ἐνστίκτου, ὑποπτευόμενοι τὸ μέλλον των, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐνθαρρυνθῶσιν, ἀλλὰ τοὺς κατεῖχε κάποιος ἀόριστος φόβος, κάποια μελαγχολία, κάποια λύπη.

Ἐν τούτοις εἴχομεν ἐλπίδας ὅτι διὰ τοὺς γνωστοὺς λόγους θὰ

ἦτο ἴσως δυνατὸν ἡ Ἑλλὰς νὰ ἐπιτύχῃ τὴν συγκατάθεσιν τῆς Σερβίας ὅπως μᾶς κρατήσῃ εἰς τοὺς κόλπους ὡς μήτηρ φιλόστοργος.

Ἀλλὰ ὡς κεραυνὸς ἔπεσεν ἡ εἴδησις ὅτι ἡ Στρώμνιτσα ἐπανέρχεται πάλιν εἰς τοὺς Βουλγάρους.

Μία φοβερὰ ἀναστάτωσις ἐπῆλθε εἰς τοὺς κατοίκους. Καὶ ἐνῷ ἐξεπόρτιζα ἀπὸ τὴν Μητρόπολιν ὅπως μεταβῶ εἰς τὸ τηλεγραφεῖον ἵνα ἐπιβεβαιωθῶ, χιλιάδες ἀνθρώπων, Ἑλλήνων, Μουσουλμάνων καὶ Ἑβραίων, γυναῖκες, παιδιά, ἐπολιόρκουν τὴν Μητρόπολιν φωνάζοντες·

—«Δὲν θέλομεν τοὺς βουλγάρους, δὲν θέλομεν τοὺς δολοφόνους, τοὺς ληστάς».

Ἦτο ἀδύνατον νὰ πιστεύσω, ὅτι τοιαύτη τρομερὰ καταδίκη διὰ τὴν Στρώμνιτσαν ἦτο ἀληθής.

Μετέβην εἰς τὸ τηλέφωνον καὶ ἐζήτησα πληροφορίας σχετικὰς ἀπὸ τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον·

Πρὸς μεγίστην δυστυχίαν μας, ἐπεβεβαίωσαν τὸ θλιβερὸν γεγονός.

Παρ' ὅλας τὰς ἐνεργείας, μοῦ ἀπήντησαν, ἰδίᾳ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως, τρέφοντος ἰδιαιτέραν στοργὴν διὰ τὴν ἑλληνικωτάτην Στρωμνίτσαν, κατέστη ἀκατόρθωτον νὰ τὴν σώσωμεν.

Ἀλλ' ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς μετ' ἐνδιαφέροντος πατρικοῦ φροντίζει νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐν Στρωμνίτσῃ ὁμογένειαν καὶ θὰ φεισθῇ πρὸ τοῦτο δαπανῶν καὶ θυσιῶν.

Μὲ ὑπέδειξαν δὲ νὰ σχηματίσω ἐπιτροπὴν ἐκ προκρίτων ἵνα συνεργασθῶμεν καὶ ἀποφασίσωμεν.

Ὁ λαὸς βεβαιωθεὶς περὶ τῆς ἀναμενούσης ἀδυσωπήτου μοίρας, ἥτις τὸν κατεδίκασεν εἰς τὴν ἐσχάτην δουλείαν, ἤρξατο ἑτοιμαζόμενος ὅπως πυρπολήσῃ τὴν πόλιν, ἵνα ἀφήσῃ εἰς τοὺς βουλγάρους ἐρείπια καὶ ἀπέλθῃ.

Μὲ μεγάλην κόπωσιν κατορθώσαμεν νὰ συγκρατήσωμεν τὸν κόσμον ἀπὸ τὴν ἄμεσον ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεών του βεβαιώσαντες ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ θὰ κατέλθῃ εἰς Θεσσαλονίκην νὰ συνεν-

νοηθῇ μετὰ τῶν ἁρμοδίων καὶ θὰ λάβῃ ὁδηγίας περὶ τοῦ πρακτέου.

Μία διαταγὴ τοῦ βασιλέως.

Αἱ ἀλλεπάλληλοι νίκαι τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν ἐκδηλωθεῖσαι στρατιωτικαὶ ἀρεταὶ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ἐκίνησαν ὡς καὶ ἄλλοτε εἴπομεν τὸν θαυμασμὸν τοῦ κόσμου ὁλοκλήρου.

Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἰδιαιτέρως ἐξεθύασε τὰς μάχας καὶ τὰς νίκας τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, τὸν ὁποῖον ἐχαρακτήρισεν ὡς τὸν πρῶτον στρατὸν τῆς βαλκανικῆς.

Καὶ διὰ νὰ ἐκδηλώσῃ τὸν θαυμασμόν του ἐναργέστερον ὁ Κάϊζερ ἔσπευσε νὰ ἀπονείμῃ εἰς τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον ἀρχιστράτηγον τοῦ Γερμανικοῦ στρατοῦ.

Ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ ἀνεξαντλήτῳ αὐτοῦ μετριοφροσύνῃ συνέταξε καὶ ἀπηύθυνε πρὸς τὸν στρατόν του τὴν κατωτέρω διαταγήν. Ἡ διαταγὴ ἐκείνη ἐδημοσιεύθη ὡς ἕπεται :

Δι' ἐγκυκλίου τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν ἀνεκοινώθη πρὸς ἁπάσας τὰς στρατιωτικὰς ἀρχὰς ἡ ἑξῆς ἡμερησία διαταγὴ τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως :

Ἀξιωματικοί, ὑπαξιωματικοί, στρατιῶται καὶ ναῦται.

«Ἡ Α. Μ. ὁ Γερμανὸς Αὐτοκράτωρ ηὐδόκησε νὰ Μοὶ ἀπονείμῃ τὸ ἀξίωμα τοῦ Στρατάρχου ἐν τῷ Στρατῷ Του κατόπιν τῶν Ἑλληνικῶν νικῶν.

«Εἶνε τοῦτο ὑψίστη τιμή, ἀντανακλῶσα εἰς ὅλην τὴν πολεμικὴν δύναμιν τῆς Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας τὴν ἀξίαν ἡ Μεγαλειότης Του ἀναγνωρίζει διὰ τῶν φράσεων ὅτι τὰ στρατεύματά Μου ἐνήργησαν θαυμασίως καὶ ἐπολέμησαν μετὰ ἡρωικῆς ἀνδρείας, προκαλέσαντα πληρεστάτην ἐκτίμησιν καὶ θαυμασμόν.

«Ἀναγγέλλων εἰς σᾶς τὴν εἴδησιν ταύτην, ἀναγνωρίζω συγχρόνως, ὅτι εἰς σᾶς, εἰς τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς θυσίας σας, ὀφείλω τὴν μεγάλην ταύτην τιμήν, ἡ ὁποία Μοὶ ἐγένετο, καὶ διὰ τοῦτο σᾶς εὐχαριστῶ.»

Λιβούνοβον 28 Ἰουλίου 1913.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Β΄.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄.

Ὁ Βασιλεὺς εἰς τὰς Σέρρας ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων.

Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος πρὶν ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πρωτεύουσάν του ὅπου μεγαλοπρεπὴς τὸν ἀνέμενε θρίαμβος ἀπεφάσισε νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς ἀνακτηθείσας χώρας ἵνα ἰδίοις ὄμμασι ἀντιληφθῇ κατάστασιν αὐτῶν.

Ἐκ τοῦ Στρατηγείου διηυθύνθη πρὸς τὰς Σάρρας ὅπου θερμοτάτη ἐγένετο εἰς αὐτὸν ὑποδοχή.

Αἱ ἀρχαὶ καὶ ὁλόκληρος ἡ πόλις ἀνέμενον εἰς τὸν σταθμὸν φέροντες σημαίας καὶ δάφνας.

Προσεφώνησε συγκινητικώτατα ὁ Μητροπολίτης Σερρῶν Σεβ. Ἀπόστολος ὡς ἑξῆς :

Μεγαλειότατε,

Μὲ καρδίαν περισσότερον θερμὴν ἀπὸ τὴν χαράν, παρὰ ἀπὸ τὴν πυρκαϊὰν τῶν Βουλγάρων ἀτενίζει ὁ λαὸς οὗτος πρὸς τὸ ἱερὸν πρόσωπον τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος.

Μεγαλειότατε Ἄναξ.

Εἰλικρινῶς συγχαίρει Ὑμᾶς ὁ ἑλληνικὸς κόσμος, διότι εἰς τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα ἔλαχεν ὑπὸ τῆς Θείας Προνοίας ὁ ἔντιμος κλῆρος, ἵνα μεγαλύνῃ καὶ δοξάσῃ τὸ ἐπὶ αἰῶνας βασανισθὲν ἑλληνικὸν Ἔθνος.

Ἀγαπητοὶ χριστιανοὶ καὶ λοιποὶ πολῖται.

Ζήτω ὁ δαφνοστεφὴς Βασιλεὺς ἡμῶν!

Ζήτω ὁ γενναῖος στρατός μας! Ἀμήν!

Ὁ Βασιλεὺς ηὐχαρίστησε καὶ ἠσπάσθη τὸν Σταυρὸν καὶ τὴν χεῖρα τοῦ Μητροπολίτου καὶ ἐχαιρέτησε διὰ χειραψίας τὰ παρουσιασθέντα Αὐτῷ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς.

Μετὰ τοῦτο ἐγένετο παρέλασις ἐφ' ἁμαξῶν διὰ τῆς πόλεως, ἥτις ἐδονεῖτο ἐξ ἐνθουσιασμοῦ.

Αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία ἔρραιναν τὴν βασιλικὴν συνοδείαν μὲ ἄνθη.

Ἡ βασιλικὴ συνοδεία ἐσταμάτησεν εἰς τὸ Διοικητήριον, θαυμασίως διακοσμημένον διὰ σημαιῶν καὶ δι' ἐθνικῶν χρωμάτων, διεκρίνετο δὲ ἡ ζητωκραυγή· «Ζήτω ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος».

Ὁ Βασιλεὺς καὶ οἱ Πρίγκηπες διῆλθον ἐπὶ ταπήτων τὸ προαύλιον καὶ τὸ διάδρομον τοῦ μεγαλοπρεποῦς κτιρίου καὶ ἀνῆλθον εἰς μεγάλην αἴθουσαν, ὅπου ἐγένοντο δεκτοὶ ὁ Μητροπολίτης, ὁ Δήμαρχος καὶ Δημοτικὸν Συμβούλιον.

Ὁ Δήμαρχος προσεφώνησεν ὡς ἑξῆς Τουρκιστὶ τὸν Βασιλέα, διερμηνεύοντος τοῦ δημοτικοῦ Συμβούλου κ. Δήμου Μέλφου.

«Μεγαλειότατε καὶ ἔνδοξε Βασιλεῦ.

«Πλήρης συγκινήσεως καὶ εὐγνωμοσύνης ὁ λαὸς Σερρῶν ἀπευθύνει δι' ἐμοῦ τὸ «ὡς εὖ παρέστη».

«Ἡ χαρὰ τοῦ λαοῦ τῆς πόλεως ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκεύματος εἶνε τοσούτῳ μᾶλλον μεγαλειτέρα, ὅσῳ εἶνε βέβαιος ὁ λαὸς ὅτι ὅτι ὑπὸ τὴν ἔνδοξον Ἑλληνικὴν σημαίαν ἀπέκτησε πλήρη ἰσότητα καὶ δικαιοσύνην, μέλλον εὔελπι καὶ εὐτυχές.

«Ὅλα τὰ δεινοπαθήματα, τὰ ὁποῖα ὑπέστημεν, λεηλασίαι, σφαγαί, πῦρ, καταστροφαί, ἐκβιάσεις συνειδήσεων καὶ ἐκτιμήσεως,

ὅλα ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεως τοῦ λεοντοθύμου στρατοῦ μας ἐλησμονήθησαν.

«Μολονότι δὲ οἱ μέχρι τῆς χθὲς εὔποροῦντες Σερραῖοι τείνουν ἱκέτιδα χεῖρα πρὸς τὴν φιλόστοργον μητέρα Ἑλλάδα, ἐν τούτοις τὰ πάντα ἐλησμονήθησαν, καὶ εἰς τὰ πρόσωπα δλων μας εἶνε ζωγραφισμένη ἡ χαρὰ ἐπὶ τῇ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ σκληροτάτου τυραννικοῦ ζυγοῦ καὶ πανευδαίμονες πρὸς τὸν ἀληθῆ σωτῆρά των, εὔχονται ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τοῦ Βασιλικοῦ Οἴκου.

«Ἔχων τὴν τιμὴν νὰ ἀντιπροσωπεύω τὴν καταστραφεῖσαν μέν, ἀλλ' εὐτυχῆ ἤδη ἱστορικὴν πόλιν τῶν Σερρῶν, ἐκ βάθους ψυχῆς ἀναφωνῶ :

Ζήτω ὁ ἔνδοξος βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων !

Ζήτω ἡ Μεγάλη Ἑλλάς !

Ζήτω ὁ ἀνδρεῖος Ἑλληνικὸς στρατός !

Ὁ βασιλεὺς ηὐχαρίστησε καὶ εἶπεν ὅτι ταχέως ἡ πόλις θὰ ἀνεγερθῇ ὡραιοτέρα.

Ἠρώτησε κατόπιν τὸν κ. Μέλφον ἂν κατεστράφη μέγα μέρος τῆς πόλεως καὶ οὗτος ἀπήντησε «σχεδὸν ὁλόκληρος ἡ ἑλληνικὴ συνοικία». καὶ προσέθεσε :

— Μεγαλειότατε, ὁ τόπος εἶνε πλούσιος καὶ οἱ κάτοικοι φίλεργοι. Δὲν ζητοῦμεν εἰμὴ μικρὰν χεῖρα βοηθείας ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν.

— Εἰς πέντε ἔτη θὰ ξαναζωντανεύσωμεν.

Ὁ βασιλεὺς ἐγέλασεν ἐπιδοκιμαστικῶς.

Ἐπίσημον ἀνακοινωθέν.

Σχετικῶς πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τοῦ βασιλέως ἐν Σέρραις τὸ γενικὸν στρατηγεῖον ἀπέστειλε λεπτομερείας ἐν ἐπισήμῳ ἀνακοινωθέντι.

Τὸ ἀνακοινωθὲν ἐκεῖνο εἶχεν ὡς ἕπεται :

Πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν ἀπεστάλη χθὲς τὴν νύκτα τὸ κάτωθι τηλεγράφημα.

«Τὸ ἀπόγευμα εἰς τὰς 5 ὁ Βασιλεὺς καὶ οἱ πρίγκηπες ἐφ᾿ ἁμαξῶν περιῆλθον τὴν ἀποτεφρωμένην κεντρικὴν πόλιν, συνεχίσαντες τὴν ἁμαξοδρομίαν μέχρι τῆς Ρωμαντικῆς Παπαθεσίτσα Κιόσα καὶ πρὸς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην.

Κατὰ τὴν ἐπάνοδον ἡ βασιλικὴ συνοδεία διῆλθε διὰ μέσου τῶν ἀποτεφρωθεισῶν συνοικιῶν.

Μαρὰ τὴν κατερειπωμένην ἐκ τοῦ πυρὸς Μητρόπολιν ἀρχαῖον Βυζαντινὸν ναὸν κτισθέντα ἐπὶ Ἀνδρονίκου, ὁ Βασιλεὺς κατῆλθε καὶ περιειργάζετο τὰ ἐρείπια ἀποθαυμάζον τὰς παρὰ τὴν φοβερὰν καταστροφὴν διασωζομένας ἐπὶ τῶν τοίχων εἰς καλὴν κατάστασιν ἁγιογραφίας διὰ μωσαϊκῶν.

Ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως τὰ κειμήλια ταῦτα τῆς τέχνης περισωθῶσι κατὰ τὸ δυνατόν.

Ὁ Βασιλεὺς ἐπανῆλθεν εἰς τ᾿ Ἀνάκτορα περὶ τὴν 7ην ἑσπερινὴν ὥραν.

Καθ᾿ ὅλην τὴν δίωρον ταύτην ἁμαξοδρομίαν αἱ ἐκδηλώσεις εὐλαβείας καὶ ἐνθουσιώδους λατρείας τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν Βασιλέα, ἔφθασαν εἰς ἔξαψιν ὀνειρώδη.

Οἱ κάτοικοι ἀπὸ παιδίον μέχρι γερόντων μὲ τὸν κίνδυνον νὰ καταπατηθοῦν ἀπὸ τὰς ἁμάξας καὶ τοὺς παρακολουθοῦντας ἐφίππους, ἀσθαίνοντες. κάθιδροι καὶ ἐμπλεκόμενοι ἀκαταπαύστος εἰς τὰ ἐρείπια τρέχουν παρακολονθοῦντες τὰς Β. ἁμάξας, ζητωκραυγάζοντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν Θεὸν ὅτι ἐχάρισεν εἰς τὴν πόλιν των ἐλευθερίαν καὶ τοιοῦτον θεῖον ὅραμα. Ὁμάδες λαοῦ ἵσταντο ἐπὶ τῶν ἐρειπείων ἐν ἀναμονῇ.

Ὅταν διήρχετο ἡ Β. συνοδεία ἀπεθαύμαζον καὶ ἐζητωκραύγαζον τὸν Βασιλέα καὶ ἀμέσως ὥρμων διὰ τῶν συντομωτέρων δδῶν μέσῳ τῶν συντριμμάτων τῆς μυρκαϊᾶς ἵνα καὶ πάλιν εὑρεθῶσι πρὸ τῆς Β. ἁμάξης.

Ἐπὶ δύο ὥρας παρετάθησαν συγκινητικώταται οἱ σκηναὶ τοῦ ἐξάλλου ἐνθουσιασμοῦ.

Κατὰ τὴν δίοδον ὑπὸ τὰς μὴ καείσας ἐλαχίστας ἑλληνι-

κὰς οἰκίας ἡ Βασιλικὴ πομπὴ ἐρραίνετο ἀπὸ τῶν ἐξωστῶν δι᾿ ἀνθέων καὶ κουφέτων.

Ὁ Βασιλεὺς ἐφαίνετο εὐδαίμων αἰσθανόμενος τόσον μεγάλην τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ λαοῦ Του.

Ἡ ἐντύπωσις τοῦ Βασιλέως ἐκ τῆς καταστροφῆς ὑπῆρξε βαθυτάτη.

Μετὰ μίσους κατὰ τῶν καταστροφέων, ἐβεβαίου ὅτι εὗρῆκε τὸν ὄλεθρον τῆς πόλεως φοβερώτερον πάσης γενομένης περιγροφῆς.

Τὴν νύκτα ἡ πόλις ἐφωταγωγήθη δι᾿ ἐνετικῶν φανῶν ὅπως ἐπίσης καὶ τὰ τζαμία καὶ οἱ μιναρέδες, ἐγένετο δὲ χαριεστάτη λαμπαδηφορία ἡγουμένων τῶν κορασίων τῶν σχολείων καὶ ἀκολουθοῦντος τοῦ λαοῦ.

Ἐξακολουθούσης τῆς λαμπαδηφορίας παρετέθη δεῖπνον ἐν τῷ διοικητηρίῳ εἰς ὃ παρεκάθησαν ὁ Βασιλεύς, οἱ Πρίγκηπες, ὁ Μητροπολίτης, ὁ Δήμαρχος Ἀκὴλ βέης, ὁ δικηγόρος Φέβζῆ βέης ἀντιπρόσωπος τῆς Μουσουλμανικῆς Κοινόνητητος, ὁ Νομάρχης καὶ ἄλλοι τῶν ἐπισήμων καὶ τῶν προκρίτων. Τροέπιον δ᾿ ὁ Μητροπολὶτης, ὁ Δήμαρχος καὶ ὁ Φεβζῆ βέης.

Ἡ πρόποσις τοῦ τελευταίου ἦτο ὡραιοτάτη παραλληλίσαντος τὴν Βουλγαρικὴν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν κατοχὴν καὶ ἐξάραντος ὅτι ἐνῷ ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς καταλαμβάνων τὰς τουρκικὰς χώρας ἔφερε τὰ δῶρα τῆς ἀληθοῦς ἐλευθερίας καὶ ἰσονομίας, ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς εἰσβάλλων ἐνέσπειρε τὴν ἐρήμωσιν καὶ συνέθλιβε διὰ τῆς τρομοκρατίας τὴν ψυχήν.

Ὁ Βασιλεὺς ηὐχαρίστησε διὰ τὰς προπόσεις προσέθεσε δὲ ὅτι ὁ Φεβζῆ βέης οὐδὲν τῆς ἀληθείας ὀλιγώτερον εἶπε.

Λήξαντος τοῦ γεύματος ὁ Βασιλεὺς κατῆλθεν εἰς τὰ προπύλαια τοῦ Διοικητηρίου καὶ παρηκολούθησε τὰς μαθητρίας τῶν σχολείων ᾀδούσας καὶ χορευούσας.

Περὶ τὴν 10 μ. μ. μέσῳ τῶν ζητωκραυγῶν τοῦ πυκνοτάτου πλήθους ὁ Βασιλεὺς ἀπεσύρθη εἰς τὸ Ἀνάκτορον.

(Γραφεῖον Στρατ. πληροφοριῶν).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

Ὁ Βασιλεὺς εἰς Δράμαν, Καβάλλαν, καὶ Δοξᾶτον.

Ἀπὸ τὰς Σέρρας ὁ Βασιλεὺς ἐπεσκέφθη τὴν ὡραίαν πόλιν Δράμαν, ἥτις εὐτυχῶς ἀπέφυγε κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν βουλγαρικὴν ἐπιδρομήν, λόγῳ τῆς ἐσπευσμένης ἀναχωρήσεως τῶν Βουλγάρων φοβηθέντων τὴν προέλασιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ πρὸς τὰ ἐκεῖ.

Καὶ ἐν Δράμᾳ ἡ ὑποδοχὴ τοῦ Βασιλέως ὑπῆρξεν ἐξόχως συγκινητικὴ καὶ μεγαλοπρεπής.

Ὁλόκληρος ἡ πόλις εὑρέθη ἐπὶ ποδὸς τὴν 28ην Ἰουλίου.

Ὅτε δὲ ἐνεφανίσθη ὁ Βασιλεὺς μετὰ τῶν πριγκήπων ἀληθὲς πανδαιμόνιον ἐπηκολούθησεν.

Ὁ λαὸς ἔξαλλος ἐζητωκραύγαζεν ὑπὲρ τοῦ ἐλευθερωτοῦ καὶ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Εἰς τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς πομπῆς συνέβαλον τὰ μάλιστα οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριαι τῶν σχολείων, αἵτινες ἐξῆλθον εἰς προϋπάντησιν τοῦ Στρατηλάτου ζητωκραυγάζοντες καὶ ψάλλοντες θούρεια ᾄσματα.

Ὁ Μητροπολίτης προσεφώνησε τὸν Βασιλέα καταλλήλως, ὁ δὲ Βασιλεὺς ἀπήντησεν εὐχαριστῶν τὸν λαὸν καὶ τὸν ἀρχιερέα.

Τὴν νύκτα παρετέθη δεῖπνον εἰς ὃ παρεκάθησαν ὁ Μητροπολίτης, ὁ Δήμαρχος καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ ἐπιτελείου.

Ἡ προπομπὴ ἐπίσης ὑπῆρξεν ἀποθεωτική.

Ὁ Βασιλεὺς εἰς Καβάλλαν καὶ Δοξᾶτον.—Προσφώνησις τοῦ Ἄνακτος.

— Τὴν 10ην πρωινὴν ὁ Βασιλεὺς καὶ οἱ πρίγκηπες μετὰ τῆς ἀκολουθίας των ἐπέβησαν αὐτοκινήτου ἐν Δράμᾳ ἀναχωρήσαντες εἰς Καβάλλαν.

Μετ' αὐτῶν μετέβη καὶ ὁ Μητροπολίτης, ἐπιβὰς τοῦ πρώτου μετὰ τοῦ Βασιλέως αὐτοκινήτου.

Ὁμοίως συνώδευσε τὸν Βασιλέα καὶ ὁ κ. Νομάρχης.

Ὁ Βασιλεὺς διηύθυνε μόνος τὸ βασιλικὸν αὐτοκίνηνον.

Ὁ λαὸς τῆς Δράμας συγκεντρωμένος ἀπὸ ὥρας πρὸς τῶν ἀνακτόρων προέπεμψαν ἐνθουσιωδῶς τὸν Βασιλέα, τρέχων ὄπισθεν τῆς βασιλικῆς πομπῆς, μέχρις οὗ τὰ αὐτοκίνητα ἐξῆλθον τῆς πόλεως.

Εἰς ἀπόστασιν ὥρας περίπου ἀπὸ τῆς Δράμας εἶχε στηθῆ θριαμβευτικὴ ἁψὶς καὶ περὶ αὐτὴν εἶχον συναθροισθῆ ἐν ἑορτασίμῳ περιβολῇ μετὰ τῆς μικρᾶς φιλαρμονικῆς των οἱ κάτοικοι τοῦ ἐγγὺς τῆς ὁδοῦ ἀνθοῦντος χωρίου Τζατάλζα.

Οἱ μαθηταὶ παρατεταγμένοι μὲ τοὺς ἱερεῖς ἔφερον ὁμοιομόρφους μὲ τὰ ἐθνικὰ χρώματα στολάς, αἵτινες ἔχουν τὴν μικρὰν συγκινητικὴν ἱστορίαν.

Αἱ στολαὶ αὗται εἶχον παραγγελθῆ πρὸ δύο μηνῶν διὰ κοινοτικῶν χρημάτων καὶ ἐκομίσθησαν εἰς τὴν Καβάλλαν βαρβαροκρατουμένην.

Οἱ Βούλγαροι κατέσχον αὐτὰς διότι ἔφερον τὰ ἐθνικὰ χρώματα καὶ τὰς ἐκράτουν εἰς τὸ τελωνεῖον μέχρις ὅτου ἡ πόλις ἐλυτρώθη, ὅτε μετεφέρθησαν αὗται εἰς Τζατάλτζαν καὶ ἔλαμψαν εἰς τὸν ἥλιον τῆς ἐλευθερίας ἐπάνω εἰς τὰ τρυφερὰ μαθητικὰ σώματα διὰ πρώτην φορὰν τὴν σημερινὴν ἁγίαν ἡμέραν τῆς ὑποδοχῆς τοῦ ἐλευθερωτοῦ βασιλέως.

Μετὰ ὀλιγόστιγμον στάσιν μέσῳ τῶν ἐνθουσιωδῶν Ἑλλήνων τῆς Τζατάλτζας μετὰ τῶν ὁποίων εἶχον ἑνωθῆ ἐν ἐγκαρδιότητι συμπανηγυρισμοῦ οἱ Ὀθωμανοὶ κάτοικοι, ἡ βασιλικὴ συνοδεία ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον της.

Μετ' ὀλίγα λεπτὰ τὸ βασιλικὸν αὐτοκίνητον εἰσήρχετο εἰς τὸ Δοξᾶτον.

Ὁ βασιλεὺς ἀνέκοψε τὴν βραδύτητα τοῦ ὀχήματος παρατηρῶν τεθλιμμένος μετὰ τῶν πριγκήπων τὴν τραγικὴν καὶ πλουσίαν κωμόπολιν, ἥτις κατάκειται εἰς σωροὺς πυρικαύστων ἐρειπίων.

Ἀλλὰ μετά τινας στιγμὰς τὸ θέαμα ἐγένετο βαθύτατα φρικιαστικῶς συγκινητικόν.

Εἰς τὸ μέσον τοῦ χωρίου εἶχον συγκεντρωθῆ οἱ ἐπιζήσαντες τῆς φοβερᾶς τραγωδίας.

Κατὰ τὸ πλεῖστον ἦσαν γυναῖκες καὶ παιδία, καὶ μεταξὺ τῶν γυναικῶν αἱ πλεῖσται μελανειμονοῦσαι καὶ συντετριμμέναι.

Ἦσαν αἱ μητέρες καὶ αἱ ἀδελφαὶ καὶ αἱ σύζυγοι τῶν ἀόπλων τοὺς ὁποίους ἐκρεούργησεν ἡ βουλγαρικὴ θηριωδία.

Οἱ ἄνδρες ἐζητωκραύγαζον δι' ὅλων τῶν πνευμόνων των τὴν ἐλευθερίαν των.

Μόνον μὲ λυγμοὺς καὶ δάκρυα!

Αἱ γυναῖκες δὲν εἶχον ἄλλην δύναμιν ἵνα ἐκφράσουν ἀπὸ τὰ δάκρυά των καὶ τοὺς λυγμούς των.

Ὁ Βασιλεὺς προφανῶς πάσχων ἐκ τοῦ κλονισμοῦ τοῦ τοιούτου θλιβερωτάτου θεάματος ἀπεμακρύνθη ταχέως, ἀφοῦ ἔλαβε πληροφορίας τινὰς παρα τῶν προκρίτων καὶ ἀπηύθυνε λόγους ἐγκαρτερήσεως.

Ἀπὸ τοῦ Δοξάτου μέχρι τῶν θυρῶν τῆς Καβάλας, κατελθόντες ἐκ τῶν πέριξ χωρίων Ἕλληνες καὶ Ὀθωμανοὶ εἶχον διασπαρῆ καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ καὶ ἐπευφήμουν φρενιτιωδῶς.

Ἡ Βασιλικὴ πομπὴ ἀνελθοῦσα τὴν λοφοσειρὰν τὴν χωρίζουσαν τὴν Καβάλλαν ἀπὸ τῆς πεδιάδος κατῆλθε τὴν ὀφειοειδῆ πρὸς τὴν πόλιν ὁδόν.

Τὸ δραμα ἦτο ἀληθῶς εὐφροσύνης ἔπαγλον. Ἀκτινοβολεῖ εἰς λευκότητα ἀναρριχωμένη ἐπὶ τῶν κλιτύων καὶ τοῦ ἔναντι βραχώδους λόφου ἡ μεγάλλη ἑλληνικωτάτη πόλις μὲ τὰς κομψὰς καὶ με-

γάλας οἰκοδομάς της τὰς δροσιζομένας μὲ τὸ πυκνὸν πλαίσιον τῆς πρασίνης βλαστήσεως.

Προβάλλει γιγαντιαῖον τὸ πανύψηλον Ἀδριάνειον ὑδραγωγεῖον ἁρμονιζόμενον μὲ τὰ τείχη τοῦ φρουρίου, τὴν ὑψηλοτέραν ἔπαλξιν τοῦ ὁποίου κοσμεῖ ἡ ἀνεμιζομένη ἐπὶ ἀπεράντου κυανοῦ φόντου κυανόλευκος.

Κάτω ὁ πτυχούμενος ὑπὸ τὸν ἐλαφρὸν ἄνεμον λιμὴν ἐφ' οὗ κνίζονται δεκάδες ἱστιοφέρων καὶ ἀναπαύεται ἡ κομψοτάτη ἡ «Δόξα».

Ἀπέναντι ἡ ὑλομανὴς Θάσος καὶ εἰς τὸ βάθος ὁ ἀμυδρὸς ὄγκος τοῦ ἱστορικοῦ ὑψικαρήνου Ἁγίου Ὄρους, προβαλλόμενος ὡς διὰ μέσου πέπλου.

Ἡ πόλις φαίνεται μακρόθεν μὲ ἔξοχον ἑορτάσιμον ὄψιν.

Τὰ ἐθνικὰ χρώματα ἔχουν διαχυθῆ παντοῦ μὲ χάριν καὶ πλοῦτον εἰς τὰς κορυφὰς καὶ ἐπὶ τῶν προσόψεων τῶν οἰκιῶν.

Τὸ βασιλικὸν αὐτοκίνητον ἀνακόπτει ὀλίγον τὸν δρόμον του. Βλέπομεν μακρόθεν τὸν λαὸν ἐν ἀναμονῇ, ἀλλὰ περισσότερον ἀκούομεν τὸν ἀλαλαγμὸν τῶν ζητωκραυγῶν.

Εἰς τὴν εἴσοδον τῆς πόλεως ἐπὶ κομψῆς τετραβάθρου ἁψῖδος πλουσίως ἐστολισμένης διὰ τοῦ κυανοῦ καὶ τοῦ λευκοῦ, ὁ πρῶτος ποιητικὸς χαιρετισμὸς τῆς πόλεως πρὸς τὸν βασιλέα.

«Ὡς εὖ παρέστης Λυτρωτὰ Κωνσταντῖνε Αὔγουστε».

Εἰς δευτέραν ὁμοίαν ἁψῖδα προσφωνεῖται ὁ βασιλεὺς διὰ τοῦ εὐαγγελικοῦ χαιρετισμοῦ:

«Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου».

Ὅταν κατωρθώθη νὰ κοπάσῃ πρὸς στιγμὴν ὁ κεραυνώδης πάταγος τῶν ζητωκραυγῶν ὁ δήμαρχος κ. Πρωτοπαπᾶς προσφωνεῖ ἐκ μέρους τῆς πόλεως ὡς ἑξῆς:

«Ἡ πόλις τῆς Καβάλλας ὑποδεχομένη Σὲ τὸν ἐλευθερωτὴν Βασιλέα—Στρατηλάτην ἀγάλλεται σήμερον, καὶ κλίνουσα εὐσεβάστως γόνυ πρὸ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος, εὔχεται Αὐτῇ εὐγνωμονοῦσα τὸ «ὡς εὖ παρέστη».

Ὑπὸ τὴν βροντώδη ἰαχὴν τῶν ἀτελευτήτων «ζήτω» καὶ τῶν ἤχων τῆς φιλαρμονικῆς μουσικῆς παρουσιάζονται πρὸς τὸν Βασι-

λέα οἱ εἰς δεξίωσιν Αὐτοῦ ἐξελθόντες πρόξενοι Γαλλίας, Ρωσσίας, Αὐστρίας καὶ Ἰταλίας, αἱ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαί, ὁ Δήμαρχος, ὁ Μουφτής, ὁ Ἀρχιρραβῖνος μετὰ τῶν προκρίτων Ὀθωμανῶν καὶ Ἰσραηλιτῶν.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοκινήτου τοῦ βραδύνοντος μέσῳ τοῦ ἀπείρου συνωτισμοῦ ὁ Βασιλεὺς καὶ οἱ πρίγκηπες συνοδευόμενοι παρὰ τοῦ Μητροπολίτου Δράμας, φθάνουσι πρὸ τοῦ ναοῦ νοῦ Ἁγίου Ἰωάννου καὶ ἀνέρχονται πεζῇ τὴν ἀνωφερῆ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν εἴσοδον. Ὁ ναὸς εἶνε κατάμεστος καὶ ἐν κατανύξει ψάλλεται δοξολογία, μεθ' ὃ ὁ Μητροπολίτης Δράμας προσφωνεῖ.

Ὁ Βασιλεὺς δακρύων.

Ἄρχεται θλιβόμενος διότι ἐκεῖνος εἰς ὃν ἥρμοζεν ἡ τιμὴ καὶ τὸ καθῆκον τῆς προσφωνήσεως, ὁ ἐπίσκοπος Καβάλλας, εἶνε ἀκόμη θῦμα τῶν Βουλγάρων ἀπαχθεὶς μακρὰν τῆς ἐπισκοπῆς του καὶ διατελῶν εἰσέτι ἐν καθείρξει.

Διὰ λόγων συγκινητικῶν παριστᾷ τὴν μέχρι τῆς ἀπολυτρώσεως θανάσιμον ἀγωνίαν τῆς Καβάλλας καὶ ἐξαίρει τὴν τωρινὴν ἀνέκφραστον ἀγαλλίασιν ἐπὶ τῇ ἀπελευθερώσει καὶ καταλήψει, ζητωκραυγάζων ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως.

Ὁ ναὸς δονεῖται εἰς τὰς ἀπηχήσεις τῶν ζητωκραυγῶν ἀπὸ τοὺς παρισταμένους.

Διαρκούσης τῆς δοξολογίας ὁ Βασιλεὺς τοσοῦτον συγκινεῖται, ὥστε δὶς ἢ τρὶς ἀναβλέπει πρὸς τὸν θόλον ἵνα συγκρατήσῃ τὰ ρέοντα δάκρυά Του

Πεζῇ ὁ Βασιλεὺς καὶ οἱ πρίγκηπες, μετὰ τὴν δοξολογίαν, μεταβαίνουσιν διὰ τῆς διὰ δαφνῶν ἐστρωμένης ὁδοῦ εἰς τὸ ἐγγὺς μέγαρον τοῦ κ. Δ. Γρηγοριάδου, το ὁρισθὲν ὡς ἀνάκτορον.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ ἀπείρου πλήθους κραδαίνει τὴν ἀτμόσφαιραν εἰς βοὴν ἐκκωφαντικήν.

Μετὰ τὴν φρενῖτιδα τῶν Σερρῶν καὶ τῆς Δράμας, θὰ ἐνόμιζε

Η ΕΛΛΑΣ

Κραταιωθεῖσα διὰ τοῦ αἵματος καὶ τῆς αὐτοθυσίας τῶν ἡρωϊκῶν τέκνων της, θὰ διεκδικήσῃ σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν τὰ προαιώνια καὶ ἀπαράγραπτα δικαιώματά της.

κανεὶς ὅτι ἦτο ἀδύνατον ἡ συγκίνησις καὶ ἡ ἀγαλλίασις τῆς ψυχῆς νὰ ἐκφρασθῇ ἐντονώτερον.

Ἀλλ' ἡ εἰκὼν τῆς Καβάλλας, ὑποδεχομένης τὸν Λυτρωτήν της εἶνε ὑπερτέρα πάσης ἐξάρσεως.

Ὑπῆρξε φαντασμαγορία ἐνθουσιασμοῦ μεγαλειώδης τὴν ὁποίαν καθιστοῦν χαριεστέραν ἡ γραφικότης τοῦ κομψοῦ καὶ πολυτελοῦς γυναικείου κόσμου συμπληροῦντος ἐπὶ τῶν ἐξωστῶν καὶ τῶν παραθύρων τὴν ὡραίαν διὰ σημαιῶν καὶ βαρυτίμων ὑφασμάτων καὶ κλάδων διασκόμησιν τῶν οἰκιῶν καὶ καταστημάτων.

Ζήτω ὁ Βουλγαροκτόνος

Πρὸ τοῦ ἀνακτόρου συμπήγνυνται χιλιάδες κόσμου αἱ ὁποῖαι ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ Βασιλέως εἰς τὸν ἐξώστην ἐκρήγνυνται εἰς μίαν βοὴν ἐνθουσιασμοῦ ἀπεριγράπτου :

— Ζήτω ὁ Ἐλευθερωτής μας !

— Ζήτω ὁ Βουλγαροκτόνος !

Εἶνε αἱ ἐναλλασσόμεναι ζητωκραυγαὶ τῆς ἐξάλλου φρενίτιδος ἐπὶ πέντε λεπτὰ τῆς ὥρας καθ' ἃ ὁ Βασιλεὺς συγκεκινημένος εὐχαριστεῖ χαιρετῶν στρατιωτικῶς.

Βροντᾷ ἀδιάλειπτος ὁ κεραυνώδης ἐνθουσιασμὸς τοῦ λαοῦ. Χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ κανεὶς ὑψοῖ τὰς χεῖρας ἵνα προφυλάξῃ τὰ ἀκουστικά του τύμπανα.

Τόσον ἐκκωφαντικὴ εἶνε ἡ βοή. Ἀκόμη παρατείνεται ἐπὶ 1)4 τῆς ὥρας μὲ τὴν ἐκφάνισιν τοῦ Διαδόχου καὶ τῶν πριγκήπων εἰς τὸν ἐξώστην.

Καὶ ἐνῷ προγευματίζει ὁ Βασιλεὺς ὁ λαός Του ἐξακολουθῇ ζητωκραυγάζων, καὶ μόλις περὶ τὴν 2 μ. μ. μερικαὶ ἀποσύρονται ἵνα ἀναπαυθῇ ὁ Βασιλεύς, ἐνῷ ἄλλοι μένουν καθηλωμένοι εἰς τὰς

θέσεις των ὑπὸ τὸ φλέγον καῦμα τοῦ ἡλίου, ἀναμένοντες τὴν ἀναγγελθεῖσαν ἔξοδον τοῦ Βασιλέως περὶ τὴν ἑσπέραν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Ὁ Βασιλεὺς εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

Ἀπὸ τῆς Καβάλλας ὁ βασιλεὺς ἐπιβιβασθεὶς τοῦ «Ἀβέρωφ» καὶ ἀκολουθούμενος ὑφ' ὁλοκλήρου τοῦ στόλου καὶ προπεμπόμενος ὑπὸ τὰς ἰαχὰς καὶ τὰς ἐπευφημίας τῶν κατοίκων τῆς Καβάλλας, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

Τὸ θέαμα τοῦ ἐκπλέοντος στόλου ἦτο ὑπέροχον ἐν τῇ μεγαλοπρεπείᾳ του.

Οἱ Καβαλλιῶται ἐκ τῆς παραλίας παρηκολούθουν τὸ θέαμα τοῦτο, ζητωκραυγάζοντες, κινοῦντες σημαίας μικράς, σείοντες τὰς χεῖρας, ἵνα ἀποχαιρετίσωσι τὸν ἀπερχόμενον δαφνοστεφῆ στρατηλάτην ὅστις ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὴν ἐλευθερίαν των.

Εἰς τὴν Θεσσαλονίκην τὸ πᾶν εὑρίσκετο εἰς κίνησιν.

Ἡ πόλις παρουσίαζε θέαμα ἐκπάγλως ὡραῖον, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῆς θαλάσσης παρίστατο ὡς φασμαγαρικὸν καὶ ὀνειρῶδες.

Αἱ οἰκίαι σημαιοστόλιστοι, αἱ δὲ ὁδοὶ δι' ὧν θὰ διήρχετο ὁ βασιλεὺς τελείως διακεκοσμημέναι.

Ἀλλὰ τὴν κατακλεῖδα τῆς ὅλης διακοσμήσεως παρουσίαζεν ὁ λιμήν.

Ἡ προκυμαία ὁλόκληρος, τὸ τελωνεῖον καὶ ἡ στηθεῖσα ἐκεῖ ἀποβάθρα ἔπλεον μέσα εἰς χρωματισμοὺς κυανολεύκων καὶ ἄλλων χρωμάτων τὰ ὁποῖα ἀπετέλουν θελκτικὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ γλαυκὸν τῆς θαλάσσης.

Αἱ λέμβοι σημαιοστόλιστοι διέσχιζον τὸν λιμένα, τὰ δὲ ἀτμόπλοια τὰ ὁρμοῦντα ἐκεῖ ἐφαίνοντο ὡς πολύχρωμοι νησῖδες ἐγκατεσπαρμέναι ἐν μέσῳ τοῦ λιμένος.

Ὁ βασιλεὺς ἀποβιβάζεται.

Τὴν 8ην πρωινὴν τῆς 2ας Αὐγούστου ἡ μοῖρα τοῦ στόλου ἀποτελουμένη ἐκ τῶν θωρηκτῶν «Ἀβέρωφ», «Σπέτσαι» καὶ «Ψαρὰ» τῶν 6 ἀντιτορπιλλικῶν ἐφάνη εἰσερχομένη εἰς τὸν λιμένα.

Τὸ θέαμα τοῦ εἰσπλέοντος στόλου μὲ τὸν «Ἀβέρωφ» εἰς τὸ κέντρον περιστοιχιζόμενον ὑπὸ τῶν ἄλλων σκαφῶν ὑπῆρξε μεγαλοπρεπέστατον.

Εἰς τὰς 8,45′ ὁ στόλος εἰσῆλθεν εἰς τὸν λιμένα καὶ ἠγκυροβόλησεν εἰς τὸ μέσον αὐτοῦ.

Τὴν 9ην δὲ ἀκριβῶς ὑπὸ τοὺς κανονιοβολισμοὺς τῶν θωρηκτῶν καὶ πέντε πυροβόλων τοποθετημένων εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Λευκοῦ Πύργου, ὁ Βασιλεὺς ἀπεβιβάσθη δι' ἀτμακάτου εἰς τὴν ἀποβάθραν πρὸ τοῦ Λευκοῦ Πύργου, ἐπεστρωμένην μὲ τάπητας καὶ σημαιοστόλιστον.

Εἰς τὴν ἀποβάθραν ἐδεξιώθησαν τὸν Βασιλέα ὑπὸ τοὺς ἤχους τῆς μουσικῆς τοῦ Παπαφείου Ὀρφανοτροφείου ὁ Γενικὸς Διοικητὴς τῆς Μακεδονίας κ. Στ. Δραγούμης, ὁ Νομάρχης, ὁ δήμαρχος Ὀσμὰν βέης, ὁ ἀρχηγὸς τῆς Δημοσίας ἀσφαλείας κ. Ἠπίτης, ἀξιωματικοὶ τοῦ Ἐπιτελείου καὶ ὁ Φρούραρχος.

Ὁ Βασιλεὺς φέρων μικρὰν στολὴν ἐκστρατείας ἄνευ ἐπωμίδων καὶ σειρητίων εἰς τὸ πηλήκιον, ἐξέρχεται πρῶτος τῆς ἀτμακάτου, ἀκολουθεῖται δὲ ὑπὸ τοῦ Διαδόχου καὶ τοῦ πρίγκηπος Ἀλεξάνδρου, τοῦ Ναυάρχου κ. Κουντουριώτου, τοῦ κ. Δούσμανη κυβερνήτου τοῦ «Ἀβέρωφ» καὶ τῶν ὑπασπιστῶν του.

Ἀδυνατισμένος ἀπὸ τὴν ἐκστρατείαν.

Κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ Βασιλέως ὁ πρίγκηψ Νικόλαος ἔλαβε φωτογραφίαν ἰδιοχείρως.

Ἡλιοκαὴς ὁ Βασιλεύς, ἀδυνατισμένος ἀπὸ τῆς ἐκστρατείας τὰς κακουχίας καὶ τοῦ πολέμου τὴν τραχεῖαν καὶ ἄγρυπνον ζωήν, σωστὸς πολεμιστὴς ποῦ ἡ ἄψα τῆς μάχης καὶ τοῦ πολέμου ἡ φωτιὰ τοῦ ἔδωκαν τὸ ἰδικόν των χρῶμα, ἐστάθηκεν ὀρθὸς ὡς γίγας καὶ ἔρριψε τριγύρω τὸ τρομερόν, ὡς χάλυψ ξίφους μάτι του, ἐνῷ ἀπ' ἐπάνω οἱ δικέφαλοι τῶν σημαιῶν ἡπλοῦντο ὡσὰν μὲ τὸν χρυσοῦν οὐρανὸν τῶν λαβάρων των γὰ τὸν ἐσκέπαζον.

Οἱ ναῦται ἐζητωκραύγαζον ἀπὸ τὰ πλοῖα καὶ μερικαὶ ξέναι νοσοκόμοι ἐφώναζον ἑλληνιστί·

«Ζήτω ὁ Βασιλεύς», ἐνῷ τὸ πλῆθος γύρωθεν ἐπάνω καὶ κάτω, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἀνέβραζεν ἀπὸ νικητηρίους κραυγὰς πολεμικοῦ χαιρετισμοῦ πρὸς τὸν Ἐλευθερωτὴν καὶ Στρατηλάτην.

Ὁ Βασιλεὺς ἅμα τῇ ἐξόδῳ, χαιρετᾷ διὰ χειραψίας τὸν κ. Δραγούμην, τὸν Δήμαρχον καὶ τὸν Νομάρχην.

Ὁ Δήμαρχος ἀπὸ ἐγγράφου προσεφώνησε τὸν Βασιλέα γαλλιστὶ ὡς ἑξῆς.

«Ἐμφορούμενος ὑπὸ αἰσθημάτων εἰλικρινοῦς ἀφοσιώσεως καὶ θαυμασμοῦ διὰ τὰς νίκας τοῦ ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος Βασιλικοῦ στρατοῦ σώσαντος ἡμᾶς ἀπὸ τὴν Βουλγαρικὴν ἐπιδρομήν, ἥτις πανταχοῦ ὅπου διῆλθεν ἐβύθισε χιλιάδας οἰκογενείας εἰς αἰώνιον πένθος, ἔχω τὴν τιμὴν ἐξ ὀνόματος τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης νὰ ἐκφράσω εἰς τὴν ἔνδοξον Ὑμῶν Μεγαλειότητα τὴν ζωηρὰν χαράν μου, δεξιουμένου Ὑμᾶς εἰς τὸν πόλιν ταύτην.

»Ἐλπίζομεν, Μεγαλειότατε, ὅτι αἱ ἡμέραι τῆς λύσσης καὶ τῆς πικρίας διὰ πράξεις, αἵτινες μετέδωκαν τὴν φρίκην καὶ τὸν ἀποτροπιασμὸν εἰς ὁλόκληρον τὴνἀνθρωπότητα παρῆλθον ἀνεπιστρεπτεί, διότι αἱ ὑπεράνθρωποι προσπάθειαι καὶ ἡ ἔξοχος δραστηριότης τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος θἀποσκοπήσωσι τὴν οἰκονομικὴν καὶ ἠθικὴν ἀναγέννησιν τῶν νέων Της κτήσεων, ἵνα ἅπαντες οἱ ἐν αὐταῖς ζῶντες λαοὶ ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκεύματος καταγίνωσιν ἐν ζηλευτῇ ἁμίλλῃ νὰ βοηθήσωσι τὴν Βασιλικὴν Κυβέρνησιν ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῆς ἀποστολῆς της.

»Ἐπιτρέψατέ μοι, Μεγαλειότατε, νὰ εὐχηθῶ ἐκ νέου τὸ ὡς εὖ

παρέστητε καὶ ἀναφωνήσω : «ζήτω ὁ ἔνδοξος ἡμῶν Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος».

Ὑπὸ τοὺς θόλους τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Μετὰ τὴν προσφώνησιν, ὁ Βασιλεὺς προχωρεῖ καὶ χαιρετᾷ διὰ χειραψίας τοὺς λοιποὺς παρισταμένους, καὶ διευθύνεται εἰς τὸ αὐτοκίνητον ὑπὸ τὰ φρενιτιώδη χειροκροτήματα τῶν παρατεταγμένων εἰς τὴν πλατεῖαν τραυματιῶν στρατιωτῶν καὶ τοῦ λοιποῦ κόσμου.

Εἰς τὸ βασιλικὸν αὐτοκίνητον ἐπέβησαν καὶ οἱ ἄλλοι πρίγκιπες, εὐθὺς δὲ ἀμέσως, ἡγουμένου τοῦ ἀστυνομικοῦ αὐτοκινήτου καὶ ἑπομένης τῆς τιμητικῆς φρουρᾶς ἐφίππων Κρητῶν χωροφυλάκων, ἡ βασιλικὴ συνοδεία ἐξεκίνησε διευθυνομένη διὰ τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν, τῆς παραλιακῆς καὶ τῆς Ἁγίας Σοφίας, παρατεταγμένον σῶμα Ραββίνων τῆς Ἰσραηλιτικῆς κοινότητος, ἀναπέμπει δέησιν, ἣν ἀκροᾶται ὁ Βασιλεὺς καὶ διευθύνεται ἀκολούθως πρὸς τὸν ναόν. Ἄπειρα πλήθη κόσμου κατακλύζουν ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ τὰ πεζοδρόμια καὶ τὰς παρόδους.

Ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ βασιλικοῦ αὐτοκινήτου ἐκσποῦν εἰς οὐρανομήκεις φρενιτιώδεις ζητωκραυγὰς καὶ χειροκροτήματα γυναῖκες δὲ ἀπὸ ἐξωστῶν ραίνουσι τὸν βασιλέα μὲ ἄνθη καὶ φύλλα δάφνης.

Πανταχόθεν φωνάζουν «Νὰ μᾶς ζήσης βασιληᾶ! Καλῶς ὥρισες. Ζήτω ὁ ἐλευθερωτὴς Κωνσταντῖνος!»

Τὸ βασιλικὸν αὐτοκίνητον σταματᾷ πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς Ἁγ. Σοφίας ὑπὸ τοὺς ἤχους τῆς στρατιωτικῆς μουσικῆς, παιανιζούσης τὸν βασιλικὸν καὶ τὸν ἐθνικὸν ὕμνον.

Καὶ κατελθὼν ὁ βασιλεὺς εἰσέρχεται εἰς τὸν ναόν.

Ὁ ναὸς τῆς ἁγ. Σοφίας, πολυτελῶς διακεκοσμημένος διὰ ταπήτων καὶ σημαιῶν, διατηρεῖ τὴν καλλονὴν τῆς Βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

Ἐν τῇ αὐλῇ ἦτο παρατεταγμένος οὐλαμὸς Κρητῶν χωροφυλάκων ἐν γραφικῇ στολῇ.

Ἐντὸς τοῦ ναοῦ καὶ παραπλεύρως τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου ἐστήθη πορφυροῦς βασιλικὸς τοιοῦτος μὲ τὸν δικέφαλον ἀετὸν ἐπιστεφανωμένον διὰ χρυσοῦ στέμματος.

Ὀλίγον πρὸ τῆς 9 π. μ. ἤρχισεν ἡ προσέλευσις τῶν ἐπισήμων.

Παρῆσαν οἱ πρόξενοι τῶν Δυνάμεων, οἱ θρησκευτικοὶ ἀρχηγοὶ καὶ ἀντιπρόσωποι τῶν διαφόρων κοινοτήτων, ὁ Σέρβος συνταγματάρχης Βάσιτς, κυρίαι ἐπισήμων καὶ ἄπειρον πλῆθος.

Μετὰ τὸν πολυχρονισμὸν τῆς Α. Μεγαλειότητος, ὁ Μητροπολίτης ἐξεφώνησεν ἐνθουσιώδη λόγον.

Τὴν 10 καὶ 15′ π. μ. ὁ βασιλεὺς ἐπ' αὐτοκινήτου διηυθύνθη εἰς τὰ ἀνάκτορά του, ραινόμενος μὲ ἄνθη καὶ ἐπευφημούμενος.

Μετὰ μικρὰν δὲ ἀνάπαυσιν ἤρχισε δεχόμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἀντιπροσωπείας Κοινοτήτων, Σωματείων καὶ Συντεχνιῶν.

Τὴν νύκτα ἡ πόλις ἐφωταγωγήθη, πολυάνθρωπος δὲ λαμπαδηφορία διέσχισε τὰς ὁδούς, καταλήξασα εἰς τὰ ἀνάκτορα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν πρωτεύουσαν. — Ὁ θρίαμβος αὐτοῦ. — Ἀληθὴς ἀποθέωσις.

Τῆς γενικῆς ταύτης ἐκδηλώσεως τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς χαρᾶς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑστερήσῃ ἡ πρώτη πόλις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, αἱ Ἀθῆναι.

Ἤδη καταλλήλως διεβιβάσθη εἰς τὸν βασιλέα ἡ ἐπιθυμία τοῦ λαοῦ τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως ὑποδεχθῇ Αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ προσηκούσῃ ἐπισημότητι καὶ διαδηλώσει τὰ διακατέχοντα αὐτὸν αἰσθήματα.

Πράγματι ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν ἐγνώσθη ἐπισήμως ὅτι ὁ βασιλεὺς θὰ ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τὴν 5ην ἑσπερινὴν ὥραν τῆς 5ης Αὐγούστου.

Πάραυτα ἤρχισαν αἱ προετοιμασίαι διὰ τὴν βασιλικὴν ὑποδοχήν.

Πάντες οἱ Ἀθηναῖοι ἐπίσημοι καὶ ἀνεπίσημοι, καταστηματάρχαι, βιομήχανοι, σύλλογοι, ἑταιρεῖαι, σωματεῖα, ἐπεδόθησαν μετὰ θέρμης εἰς τὸν καλλωπισμὸν τῆς πόλεως.

Ἡ ὁδὸς Σταδίου, ἡ ὁδὸς Πειραιῶς, ἡ ὁδὸς Ἑρμοῦ, ἡ πλατεῖα τοῦ Συντάγματος, τὰ ὑπουργεῖα καὶ τὰ λοιπὰ δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ καταστήματα, ὁ ναὸς τῆς Μητροπόλεως μετέβαλον εὐθὺς ὄψιν.

Ἐπὶ τῶν ἀετωμάτων τῶν μεγαλοπρεπῶν τούτων καθιδρυμάτων

καὶ ἐπὶ τῶν ἐξωστῶν τῶν οἰκιῶν ὑψώθησαν σημαῖαι κυανόλευκοι, κλάδοι δὲ μυρσίνης καὶ δάφνης ἐστόλιζον τὰς ὁδούς.

Ἀψῖδες μεγαλοπρεπεῖς ἐστήθησαν μὲ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ Βασιλέως, ἄνθη τεχνιτὰ πολύχρωμα διέσχιζον τὴν ὅλην διακόσμησιν καὶ τοιουτοτρόπως τὴν παραμονὴν τῆς ἀφίξεως τοῦ Βασιλέως πᾶσα ἐργασία εἶχε περατωθῆ καὶ ἡ πρωτεύουσα τοῦ ἑλληνικοῦ Βασιλείου παρουσίαζε θέαμα ἀληθῶς σπάνιον καὶ φασμαγορικόν.

Ἐπὶ τῶν σιδηρῶν στύλων τῆς ὁδοῦ Σταδίου ὑψώθησαν θυρεοὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐνεγράφοντο ἐναλλὰξ τὰ ὀνόματα τῶν ἀπελευθερωθεισῶν πόλεων κατὰ τοὺς δύο πολέμους, ἀπὸ τῆς Ἐλασσῶνος μέχρι τῆς Ἄνω Τσουμαγιᾶς.

Τὴν πρωίαν τῆς 5ης Αὐγούστου ἔφθασεν εἰς Ἀθήνας εἰδοποιηθεὶς ἐγκαίρως ὁ πρωθυπουργὸς κ. Βενιζέλος ἐπιστρέφων ἐκ Βουκουρεστίου.

Ὁ κ. Βενιζέλος κατώρθωσε νὰ προλάβῃ τὸν Βασιλέα, διασχίζων ὁλόκληρον τὴν Σερβίαν καὶ τὴν Μακεδονίαν ὁπότε ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐπέβη ἀντιτορπιλλικοῦ καὶ ἔφθασεν εἰς Χαλκίδα ἐκεῖθεν δὲ σιδηροδρομικῶς εἰς τὴν πρωτεύουσαν.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἡμέρας ἐκείνης γενικὸς παρετηρήθη συναγερμὸς ἐν Ἀθήναις.

Ὅλαι αἱ συνοικίαι ἀνάστατοι.

Ὁ κόσμος ἐξεχύνετο πρὸς τὴν ὁδὸν Πειραιῶς, Σταδίου, πλατείας Ὁμονοίας καὶ Συντάγματος ὅπου εἶχον τοποθετηθῆ τὰ λάφυρα τῶν δύο πολέμων, καὶ διὰ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ κατέληγεν εἰς τὴν Μητρόπολιν.

Τὴν 5ην ἀπογευματινὴν ἐσημειώθη ἡ ἐμφάνισις τοῦ στόλου εἰς

τὸν Φαληρικὸν ὅρμον, χαιρετισθέντος δι' ἑκατὸν καὶ ἑνὸς κανονιοβολισμοῦ.

Τὴν 5ην καὶ ἡμίσειαν ἀπεβιβάσθη ὁ Βασιλεὺς εἰς τὴν Φαληρικὴν ἐξέδραν δεξιωθεὶς ὑπὸ τῶν ὑπουργων του, τῆς Δημοτικῆς ἀρχῆς Πειραιῶς καὶ τῶν ἄλλων ἐπισήμων.

*
* *

Τὴν 6ην ὥραν οἱ Βασιλεῖς ἔφθασαν εἰς Ἀθήνας.

Εἰς τὸ τέρμα τῆς ὁδοῦ Πειραιῶς ἐδεξιώθησαν αὐτοὺς αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως, ἐκεῖθεν δὲ δι' ἁμαξῶν ἡ βασιλικὴ πομπὴ διασχίσασα τὰς ὁδοὺς Πειραιῶς, Σταδίου, Ἑρμοῦ, Εὐαγγελιστρίας ὑπὸ τὴν φρενίτιδα τῶν ζητωκραυγῶν κατέληξεν εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν ὅπου ἐψάλη δοξολογία χοροστατούντων πάντων τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἀρχιερέων.

Ὁ βασιλεὺς καθ' ὃν χρόνον ἐψάλλετο ἡ δέησις ἐγονυπέτησε, μετ' αὐτοῦ δὲ πάντες οἱ ἐπίσημοι.

Ρίγη συγκινήσεως διέδραμε τὰ μέλη τῶν παρισταμένων κατὰ τὴν ἱερὰν καὶ ἐπίσημον ἐκείνην στιγμὴν καὶ δακρυα ἐπλήρωσαν τοὺς ὀφθαλμοὺς πάντων.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς δοξολογίας ὁ Σ. Μητροπολίτης Ἀθηνῶν προσεφώνησε καταλλήλως τὴν Α. Μ. μεθ' ὃ οἱ βασιλεῖς ἐξελθόντες τοῦ ναοῦ καὶ ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐπισήμων, ἐπέβησαν ἁμαξῶν καὶ κατηυθύνθησαν εἰς τὰ ἀνάκτορα ὑπὸ τὰς ἐπευφημίας τοῦ πλήθους.

Ἐκεῖ ἐδέχθησαν τοὺς ἐπισήμους, μεθ' ὃ οἱ βασιλεῖς μετὰ τῶν πριγκήπων ἐπιβάντες αὐτοκινήτων ἀνέβησαν εἰς Δεκέλειαν.

Ὁ βασιλεὺς φθάσας εἰς Δεκέλειαν, διηυθύνθη εὐθὺς εἰς τὸν νωπὸν τάφον τοῦ πατρός του, ὅπου ἀποκαλυφθεὶς ἀνεφώνησε.

Νενικήκαμεν Βασιλεῦ!

Ἐπὶ τρεῖς νύκτας ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἐφωταγωγεῖτο ὑπὸ ἀπλέτου φωτός, ἡ δὲ κίνησις εἰς τὰς ὁδοὺς ἀπέβαινεν ὑπέρ ποτε ζωηρά.

Καὶ τοιουτοτρόπως ἔληξεν ἡ ὡραία πανηγυρικὴ ἑορτή, ἥτις ἀπετέλεσε τὴν κατακλεῖδα τοῦ Ἑλληνικοῦ θριάμβου.

ΤΕΛΟΣ

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ὁ ἙλληνοΣερβοβουλγαρικὸςΣ πόλεμος ὑπῆρξεν ὁ ἀγριώτερος τῶν πολέμων, λόγῳ τοῦ πείσματος καὶ τῆς μανίας τῆς ἐκδικήσεως τὰ ὁποῖα ἐπρυτάνευσαν εἰς αὐτόν.

Εἶνε λυπηρὸν ὅτι χριστιανικὰ κράτη εὑρέθησαν ἀντιμέτωπα ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, καὶ ὅτι λόγχαι πεπολιτισμένων κρατῶν διεσταυρώθησαν διὰ νὰ διαρρήξωσι σάρκας λαῶν, διατελούντων ὑπὸ τὴν αἰγῖδα τοῦ Σταυροῦ.

Ἀλλ' ὅμως ὁ πόλεμος οὗτος ἦτο προϊὸν σιδηρᾶς ἀνάγκης, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησεν ἡ ἀφροσύνη τῶν Βουλγάρων πολιτικῶν.

Τὰ πράγματα ἐφέροντο μοιραίως πρὸς τὴν ἔνοπλον ῥῆξιν, καὶ ἂν προσωρινῶς ἤθελεν ἀνασταλῇ ἡ τοιαύτη λύσις πάντως θὰ συνετελεῖτο αὕτη βραδύτερον ὑπὸ τραγικωτέρας συνθήκας.

Ἄπειρα εἶνε τὰ θύματα τοῦ πολέμου τούτου.

Ἡ Ἑλλὰς προσέφερεν εἰς τὴν θυσίαν ταύτην τὴν γενναιοτέραν μερίδα.

Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ καὶ ὁπλῖται ἀναπαύονται ἤδη εἰς

τὰ Μακεδονικὰ πεδία, θύματα εὐγενῆ τῆς μεγάλης ἰδέας ἥτις συγκρατεῖ καὶ συνέχει ἀπὸ αἰώνων τὸν Ἑλληνισμόν.

Ψυχαὶ ἱεραί. Ψυχαὶ ἱεραὶ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων οἵτινες προσέφερον ἑαυτοὺς ὁλοκαύτωμα ὑπὲρ δύο ἱερωτάτων τῆς ἀνθρωπότητος ἀγαθῶν, ὑπὲρ ἐλευθερίας καὶ τοῦ δικαίου, ψυχαὶ ἱεραὶ τῶν ἀνδρῶν τούτων ἀναπαύθητε ἐν δόξῃ.

Εἶνε ἤρεμος ὁ τάφος σας, μέγας ἐν τῇ ἁπλότητί του, ὑπέροχος ἐν τῇ ἀφανείᾳ του.

Δὲν σᾶς σκιάζουν κυπαρίσσων κλῶνοι, οὔτε μαυσωλεῖα καὶ Τύμβοι προκαλοῦσι τὸν θαυμασμὸν τοῦ διαβάτου.

Εἶνε τάφοι ἡρώων.

Δὲν ἀκούονται ἐκεῖ ψαλμοὶ ἱερέων, οὔτε καίονται κανδῆλαι, οὔτε λιβανωτοῦ θυμίαμα σκορπίζεται γύρω εἰς τὸ σιωπηλλὸν περιβάλλον.

Ὑψοῦται ὅμως ἐκεῖ ὡς θρίαμβος τῆς ἰδίας, ὡς σύμβουλον τῆς Δόξης, ἡ Δάφνη, ὁ θεσπεσιώτερος τύμβος, ἡ γλυκυτέρα καὶ ἀγήραστος μνήμη.

Εὐγενῆ θύματα! Σᾶς παρακολουθοῦν αἱ εὐχαὶ ὁλοκλήρου τοῦ Πανελληνίου.

Καὶ ἂν ποτὲ αἱ αὖραι τῶν γύρω βουνῶν τὰ ὁποῖα διεσχίσατε κομισταὶ τῆς ἐλευθερίας, ἂν ποτέ, λέγωμεν, αἱ αὖραι αὐταὶ φέρουσι ἐπάνω ἀπὸ τοὺς τάφους σας γλυκὺν ψίθυρον, τότε στῆτε ὑπερήφανοι καὶ ἀκούσατε μετὰ προσοχῆς.

Ὁ ψίθυρος ἐκεῖνος εἶνε ἡ ἀπήχησις τῆς ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης τὴν ὁποίαν σᾶς ἀποστέλλουν αἱ χῶραι καὶ αἱ πόλεις τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Ἑλλάδος, εἰς αἰώνιον μνημόσυνον.

Εἶνε οἱ παλμοὶ μυριάδων καρδιῶν οἱ ὁποῖοι δονοῦνται εἰς τὴν αὐτοθυσίαν καὶ τὴν αὐταπάρνησιν, μεθ' ἧς ἠγωνίσθητε καὶ ἐπέσατε πρόμαχοι κλέους καὶ ὑπερόχου μεγαλείου, μαχηταὶ ἀήττητοι τῆς ἱερᾶς Πίστεως τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν Πατρίδα.
